

INDC

**SACRORUM
CONCILIORUM**
NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO,

IN QUA PRÆTER EA, QUÆ
PHIL. LABBEUS, ET GABR. COSSARTIUS,

Es novissime NICOLAUS COLETI in lucem ediderit,

EA OMNIA INSUPER IN SUIS LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR, QUÆ
JOANNES DOMINICUS MANSI
ARCHIEPISCOPUS LUCENSIS EVULGAVIT.

EDITIO NOVISSIMA

AB EODEM OPTIME MERITO PRÆSULE,
POTISSIMUM FAVOREMETIAM ET OPEM PRÆSTANTE
EM.^{MO} CARDINALI DOMINICO PASSIONEO

SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,
ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS CURATA,

Novorum Conciliorum, novorumque Documentorum Additionibus locupletata,

Ad MS. Codices Vaticanos, Lucenses, aliosque recensita, & perfecta.

ACCEDUNT ETIAM NOTÆ, ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CETERIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR.

TOMUS VICESIMUS QUINTUS.

Ab anno MCCC. usque ad ann. MCCCXLIV.

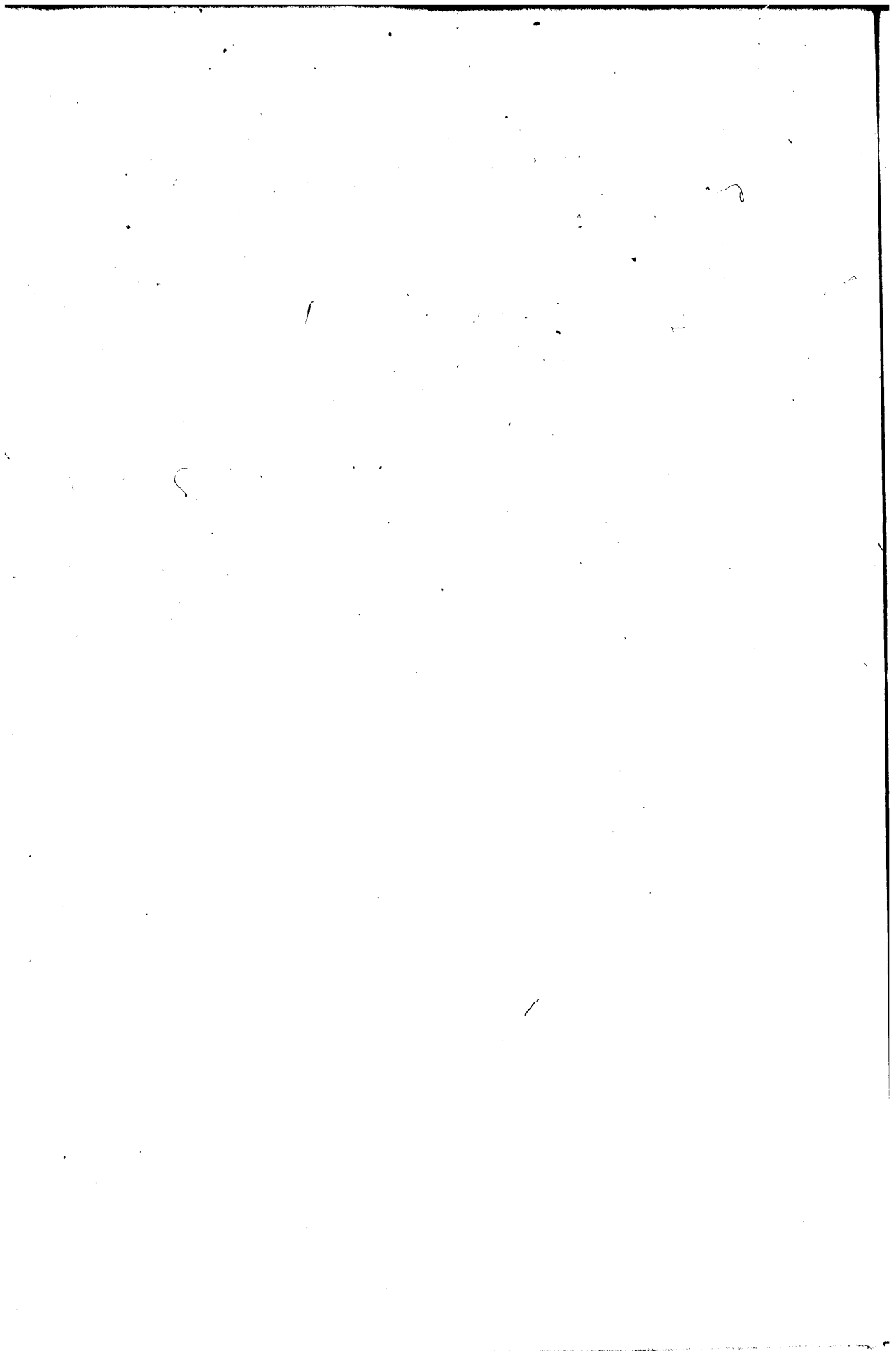

VENETIIS MDCCLXXXII.

APUD ANTONIUM ZATTA.

SUPERIORUM PERMISSU, AC EXCEL. SENATUS PRIVILEGIO.

(Editio iterata ad Editionis principis exemplum ab Huberto Weller, Bibliopola, Via deSan Bernard Pulissy 4, Parisiis M.D.CCCCIII.)

SYLLABUS

EORUM, QUÆ TOMO XXV. CONTINENTUR.

Quæ hoc Indice notata sunt, huic nostræ Editioni noviter accesserê.

ANNO CHRISTI		Pag.	ANNO CHRISTI		Pag.
1300	Melodunense Concilium.	1		Alia Constitutiones de statu Regis.	155
	Mertonense.	5		Pistorientis Concilium Diœcesanum.	169
	Constitutiones Provinciales Domini de Winchelse Cantuariensis Archiepiscopi, apud Merton editæ.	ibid.		Lucana Synodus.	173
	Ejusdem alia duo Constitutiones.	9	1309	Auscitanum Concilium.	197
1303	Ad Mertonense in Anglia Concilium.	11		Londinense Concilium.	201
1305				Epistola Clementis Pap. V. ad Episcopos Angliæ.	207
1300	Colonienfis Synodus.	15		Certificatorium Londinensis Episcopi ju- per citatione Concilii.	211
	Constantiensis Ecclesiæ Præcepta Syno- dalia.	25		Udvardense Concilium Provincia- le.	213
	Alterius Synodi initium.	29		Posonienfe Concilium.	ibid.
	Bajocensis Synodus.	57		Ejusdem Concilii Confirmatio.	223
	Auscitanum Concilium.	81	1310	Saltzburgense Concilium I.	225
	Cantuariensis Provincialis Synodus.	87		Colonienfe Concilium.	229
1301	Compendienfe Concilium.	ibid.		Trevirenfe Concilium.	247
	Remense Concilium Provinciale.	91		Ravennensia Concilia duo.	293
1302	Remensis Concilii Epistola ad Boni- facium P. VIII.	ibid.		Salmanticense Concilium.	297
1303	Remensis Provinciæ Concilium.	93		Parisiense Concilium.	ibid.
1302	Parisiensis Convæntus.	95		Moguntinum Concilium.	ibid.
1303	Ad Parisiensem Convæntum.	97		Utinense Concilium.	349
1302	Romanum Concilium.	ibid.		Concilia in Gallia plura.	353
	Apud Pennam Fidelem Concilium.	99		Eboracense Concilium.	ibid.
	VITA BENEDICTI PAPÆ X. vulgo XI.	109		Cantuariense Concilium.	355
1303	Nugarolienfe Concilium.	111	1311	Biterrenfe Concilium Provinciale.	359
1304	Apud Pintarvillam Concilium.	117		Viennense Generale Concilium.	367
	Compendienfe Concilium.	ibid.		Historia ejusdem Conc.	ibid.
	Apud Pintarvillam Concilium Provin- ciale.	121		Clementis Pap. V. Epistola super ejusdem Concilii convocazione.	369. & seq.
1303	Excerpta ex Constitutionibus Franci- sci Episcopi Eugubini.	ibid.		Sententia de extinctiõne Templario- rum.	389
1305	VITA CLEMENTIS PAPÆ V.	123		Nota Severini Binii.	402
	Electio ejusdem.	ibid.		Ad Conc. Viennense Additio.	413
	Diploma ejusdem in gratiam Regum Francorum, quo declaratur capus, Unam sanctam.	127		Ad Viennense Generale Conc. Ad- ditio.	413
	Apud Pontem Audomari Concilium Provinciale.	127		Apologia pro Orthodoxia Bonifacii VIII.	415
1307	Sifensis Armeni Concilii Acta.	133		Tractatus super Heresi, & aliis.	417
	Ad Sifense Armeniorum Concilium Additio.	139		Londinense Concilium.	425
	Aquilejense Concilium.	147		Cantaurienfe Concilium.	435
	Ravennense Concilium.	149		Eboracense Concilium II.	437
1308	Constitutiones pro Ecclesiâ, & Regno Hungariæ.	151		Aquilejense Concilium.	449
				Ravennate II. Concilium.	ibid.
				Pergamena Synodus Provincialis.	475
				In Synodum eandem Ludovici Antonii Muratorii Præfatio.	ibid.
			1312	Tarraconense Concilium.	515
				Londinense Concilium.	517
				Londinense aliud.	521
				Salmanticense Conc.	ibid.
			1313	Magdeburgense Concilium.	523
				Apud	

S Y L L A B U S.

ANNO CHRISTI.

	Apud B. Mariam de Prato Conc.	525
	SEDES VACANS ANNIS DUOBUS, MENS. IV. ET AMPLIUS	527
1314	Parisiense Conc.	529
	Ejusdem Concilii Canones alii.	531
	Ravennate III. Conc.	535
	Additio ad idem Concilium.	ibid.
1315	Bituricensis Provinciae Conc.	551
	Senonensis Provinciae Conc.	ibid.
	Salmuriense Conc.	553
	Nugaroliense Conc.	557
1316	Silvanestense Conc.	559
	Articuli oblatis Edwardo II. a praetis Anglia, una cum regis responsionibus.	561
	VITA JOANNIS PAPAE XX. vulgo XXII.	567
	Ejusdem Epistola.	568 & seq.
	Ejusdem Divisio Registri.	587
1317	Ravennate IV. Concilium.	599
	Tarraconense Conc.	627
	Silvanestense Conc.	629
1318	Protestatio Abbatum Monasteriorum exhibita in hoc Concilio.	632
	Moguntinum Conc.	635
	Caesaraugustanum Conc.	637
	Tarraconense Conc.	ibid.
1319	Tolosanum Conc.	639
	Decretum contra libros Talmudicos.	ibid.
1320	Perusina Synodus.	ibid.
	Senonense Conc.	647
1321	Gradense Concilium.	651
1320	Adanensis Armeni Concilii Acta.	655
1321	Londinense Concilium.	669
	Ad Londinense Provinciale Concilium Additio.	679
	Apud Perthum in Scotia Conc.	683
	Rotomagensis Concilium Prov.	ibid.
1322	Magdeburgense Conc.	685
	Pragensis Synodus.	687
	Borgolii Concilium.	689
	Palentinum apud Vallemoleti Concilium.	695
	Coloniense Conc.	723
1323	Tarraconense Concilium.	727
	Parisiense Conc.	ibid.
1324	Senonense Conc. in Scotia.	729
	Toletanum Conc.	ibid.
	Coloniensis Ecclesiae singulare statutum.	735
1326	Avenionense Conc.	739
	Marciacense Conc.	775
	Silvanestense Conc.	799
	Complutense Conc.	801
1327	Rothiacense Conc.	805
	Tolosanum Conc.	807
	Avenionense Conc.	ibid.
	Convventus Episcoporum, & Praesulum Avenioni habitus.	ibid.

ANNO CHRISTI

	Sententia Episcoporum Hungaria.	809
	Constitutiones Provinciales per Hetruria.	819
	In Constitutiones Superiores Jo. Dominici Mansi Nota.	827
1328	Londinense Concilium.	827
	Ad Londinense Conc. Additio.	833
	Aschafenburgense Conc.	835
1329	Tarraconense Concilium.	837
	Compendiense Concilium.	877
1330	Gradense Concilium.	881
1329	Parisiensis Convventus.	883
	Marciacense Concilium.	887
1330	Lamethense Conc.	891
1331	Tarraconense II. Conc.	897
1332	Ferrariensis Ecclesia Constitutiones.	901
	Additiones ad hoc Concilium.	933
	Tarraconense III. Conc.	ibid.
1331	Beneventanum Conc.	939
1332	Maghfeldense Concilium.	975
1333	Complutense Conc.	981
	Parisiensis Convventus.	ibid.
	VITA ET EPISTOLAE BENEDICTI P. XI. vulgo XII.	985 & seq.
	Ejusdem Constitutiones.	991 & seq.
1335	Rotomagensis Concilium.	1037
	Salmanticense Conc.	1047
1336	Bituricense Concilium.	1059
	Ad Bituricense Concilium.	1007
	Apud Castrum Gonterii Conc.	1069
	Tarraconense IV. Conc.	1077
	Dubia, & eorum Responsiones &c.	1079
1337	Trevirensis Provinciale Conc.	1081
	Avenionense Concilium.	1085
1338	Francfordiense Convventus.	1107
1339	Aquilejenses Provinciales Constitutiones.	1109
	Nota Anonymi Usinensis.	1127
	Paduanæ Constitutiones.	1131
	Toletanum Concilium.	1143
	Barcinonense Concilium.	1147
1341	Constantinopolitanum Conciliabulum G. L.	ibid.
	Idem ex Nili Synopsi Gr. L.	ibid.
	Anglicanæ Provinciae Cantuariensis Concilium.	1149
	VITA ET EPISTOLAE CLEMENTIS P. VI.	1151
	Londinense Concilium.	1157
	Londinense Conc. aliud.	1167
	Archiepiscopi Cantuariensis ordinatio etc.	1181
	Armenorum Concilium.	1185
	Rothomagensis Conc. Provinc.	1269
1344	Ludovici IV. Bavari Imp. submissio &c.	1273

ANNO
CHRISTI
1399.

CONCILLIUM MELEDUNENSE,

ANNO
CHRISTI
1399.

Pro reformanda ecclesiastica disciplina celebratum a Stephano Senonensi archiepiscopo & suffraganeis, xii. Kal. Febr. anno Dom. MCCC. celebratum.

Nunc primum prodit ex apographo R. P. Jac. Sirm. S. J.

Adhuc me-
merabatur
in Gallia
anno 1399.
cum initium
anni a Pas-
chate doce-
retur. H.

In nomine Domini, amen. Nos Stephanus misericordie Divinae Senonensis archiepiscopus, una cum suffraganeis nostrae Senonensis provinciae, in provinciali concilio apud Meledunum celebrato, anno Domini MCCC. die Jovis ante festum B. Vincentii, continuata de die in diem a die Lunae praecedenti, congregatis, una cum aliis personis ecclesiasticis diocesis provinciae, ad ordinandum, statuendum, & reformandum ea quae fuerint ordinanda & reformanda: eodem approbante concilio ordinamus & praecipimus, quod quaedam constitutiones domini Bonitacii VIII. papae, in praesenti concilio, ac nostris & suffraganeorum nostrorum synodis publicentur, & cuilibet presbytero parochiali copia liberetur, & cuilibet eorum habere & commendare debite memorie de cetero teneatur.

Primo sequitur constitutio in titulo de rescriptis. Statutum quod circa iudices a sede apostolica deputandos &c.

Sancimus igitur, ut nullis, nisi dignitate praeditis, aut personatum obtinentibus, seu ecclesiarum cathedralium canonicis, causae, auctoritate litterarum sedis apostolicae, vel legatorum ejusdem, de cetero committantur, nec audiantur alibi quam in civitatibus vel locis insignibus, ubi possit commode copia peritorum haberi. Cum
Concil. General. Tom. XXV.

A vero ejusdem civitatis seu diocesis fuerint actor & reus: extra ipsos causa non committatur, nec conveniatur aliquis eorum: nisi ab episcopo contra aliquem de sua diocesi, vel ab aliquo contra eum, aut ejus capitulum. seu contra universitatem civitatis, villae, vel castri, fuerit actio dirigenda: vel nisi actor eandem civitatem, seu diocesim intrare non audens, aut sul adversarii merito potentiam perhorrescens, eum infra ipsas nequeat convenire secure. In his quippe casibus, extra dictas civitatem & diocesim possit contra praedictos causa committi. Nullus tamen eorum ultra unam diocem a fine suae diocesis valeat conveniri. Sed & in duobus ultimis casibus nisi impetrans de dicta perhorrescentia (quam in litteris apostolicis exprimere teneatur) primo fidem judici faciat, saltem per proprium juramentum: iudex ipse nullatenus in causa procedat, sed partes a sua jurisdictione dimittens, impetransem eundem in expensis legitimis alteri parti contemnet. Cum autem actor & reus civitatis & diocesis fuerint diversarum: si actor in civitate vel diocesi rei iudicem habere recuset, ipsum non in sua scilicet actoris, sed in alia civitate vel diocesi habere impetrare valeat, reumque trahere ad eandem: dummodo

A locus

ANNO
CHRISTI
1100.ANNO
CHRISTI
1100.

locus ad quem eum traxerit, ultra unam diœtam, sicut in alio casu præmittitur, minime sit remotus. In nullo quoque casuum prædictorum, iudex extra civitatem vel diœcesim in quibus deputatus fuerit citet partes, nec de causa sibi commissa cognoscat (nisi ad hoc expressus accesserit partium eorundem assensus) nec alibi quam infra illas civitatem seu diœcesim, & personis dumtaxat superius designatis, committat quomodolibet vices suas. Quicquid autem contra præmissa, vel aliquid eorum contigerit attentari, sit ipso iure irritum & inane.

Secundo contra illos qui litteras citatorias vel excommunicatorias delegatorum sedis apostolicæ deferunt, nec bullam presbyteris ostendere volunt. In antiqua compilatione, in titulo de officio & potestate iudicis delegati: Cum in iure penitus &c.

filius
Gregorianus

Præterea quævisisti, cum tibi ab aliquo sub hac forma mandatur, auctoritate qua fungor, ini ut talem denuncias excommunicationis sententiæ subjacere; ac tibi super mandato apostolico hæsitanti, ab aliquo non sit facta fides; an mandatum huiusmodi exequi tenearis. Super quo, huiusmodi tibi damus responsum; quod nisi mandato sedis apostolicæ certus extiteris, exequi non cogæris quod mandatur.

Tertio contra illos, qui jurisdictionem ad forum ecclesiæ de iure vel consuetudine pertinentem impediunt vel perturbant.

In titulo de immunitat. eccles.

Quoniam, ut intelleximus, quorundam iustitiariorum, ballivorum, iudicumve sæcularium & temporalium dominorum, in quibusdam partibus præsumptuosa temeritas sic excrevit, ut in terris eorum seu districtibus litteras apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes super causis, negotiis, seu quæstionibus, quæ de iure vel antiqua consuetudine ad forum ecclesiæ pertinent, obtinere non possint in eis per eosdem ordinarios iudices vel apostolicas litteras iustitiæ complementum, quin potius super illis recurrere ad iudicium sæculare, vel a lite, causa seu quæstione desistere compellantur: nos iustitiam nostram & ecclesiæ sponsæ nostræ nolentes negligere, qui alios in sua iustitia conservemus, statuimus ne quis impetratores litterarum, vel alios ad forum ecclesiæ recurrentes super causis, quæ ad idem

forum de iure vel antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium, ad desistendum, vel in foro sæculari de quæstionibus huiusmodi litigandum, per ipsorum iudicum ecclesiasticorum, vel impetrantium, vel litigantium seu volentium litigare, & aut propinquorum ipsorum seu rerum illorum aut ecclesiarum suarum etiam captionem, modisve aliis quibus cumque, compellat, seu compelli faciat vel procuret: nec per se aliove impeditat, quo minus coram iudicibus ecclesiasticis, delegatis seu ordinariis, querelantes de causis, quæ, ut præmissum est ad cognitionem pertinent eorundem, possint libere iustitiam obtinere: nec ad præmissa facienda det consilium, auxilium vel favorem. Si quis vero contra præsumplerit, excommunicationi se ipso facto noverit subjacere: a qua, nisi tam iudici cuius cognitio fuerit impedita vel iurisdicctio usurpata, quam parti quæ turbata in prosecutione fuerit sui juris, de injuriis, damnis, expensis, & interesse, prius per eundem fuerit integre satisfactum, nullatenus absolvatur.

Quarto contra illos, qui ut suspecti de hæresi, vocati ut de fide respondeant, aut coram ordinariis suis non comparent, sed se excommunicari permittunt, & in excommunicatione huiusmodi stant per annum. In titulo de hæreticis libro vi.

* Deest, coram inquisitoribus.

Cum contumacia, in causa præsertim fidei, suspitioni præsumptionem adjicat vehementem, si suspectus de hæresi vocatus a vobis ut de fide respondeat, excommunicationis vinculo, pro eo quod parere subterfugit, aut contumaciter, se absentat, per vos fuerit innodatus, quam per annum animo sublinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus condemnetur.

Quinto contra regulares & sæculares admitteres publice excommunicatos & interdictos ad ecclesiastica sacramenta, & ad ecclesiasticam sepulturam. In titulo de privilegiis libro vi.

Episcoporum & aliorum prælatorum querelis frequentibus & querulosis clamoribus excitati, præsentis decreto duximus statuendum: ne aliqui sæculares aut regulares, quantumcumque exemptionis seu libertatis sedis apostolicæ privilegiis communiti, cuiuscumque ordinis, religionis, status, vel conditionis existant, scienter celebrent vel faciant celebrari Divina in civitatibus, castris, villis, nisi quatenus

eis

ANNO CHRISTI 1700.

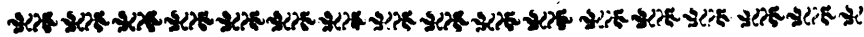
eis a jure conceditur, seu locis aliis interdictis ab ordinariis sive delegatis iudicibus, aut a jure; sive excommunicatos publice, vel interdictos ad Divina officia seu ecclesiastica sacramenta, sive ad ecclesiasticam sepulturam admittant. Qui vero contra præsumperit, præter alias pœnas a jure statutas, ingressum ecclesie sibi noverit interdictum: donec de transgressione hujusmodi, ad arbitrium ejus, cujus sententiam contempserit, satisfecerit competenter.

Sexto. Constitutio facta in concilio Bituricensi a domino Simone apostolica sedis legato. In titulo de pœnis.

Cum juris utilitas tot & tantis excogitata vigiliis, sufficienter nequeat prosperari, si processus ministrorum justitiæ contingat iniquorum machinationibus impediri: ut illorum audaciam quos amor Divinus a malo non revocat, saltem rigor ecclesiasticæ coer-

ceat disciplinæ, sacri provisione concilii duximus statuendum: quod si quis, cujuscumque dignitatis aut conditionis existat, nuncios aut executores ecclesiasticorum iudicum, aut alias litteras eorumdem a se judicaria deferentes, hac occasione verberare, capere, detigere, occultare, carceri mancipare, mutilare, aut quod gravius est censendum, interficere, litteras vel acta prædicta personis memoratis auferre, seu ea rumpere, cancellare, aut alias destruere quoquomodo, vel sic ablata celare præsumperit, aut ut ista fiant procuraverit, vel facientibus consilium vel opem duxerit adhibendam, excommunicationis sententiæ, quam ex nunc proferimus, subiaceat ipso facto: a qua, nisi prius tam iudici, cujus auctoritatem contempserit, quam passo injuriam, & ceteris quorum intererit, prout excessus postulabit atrocitas, satisfecerit competenter, nullatenus absolvatur.

ANNO CHRISTI 1700.

CONCILIUM MERTONENSE,

ANNO CHRISTI circiter 1700.

Editum ex MS. bibliothecæ Cotton. Tomo II. Anglicanæ collectionis.

ANNO CHRISTI circiter 1700.

Constitutiones provinciales domini Roberti de Vynehelse, Cantuariensis archiepiscopi, apud Merton editæ.

I. De decimis, & nutrimentis animalium.

Quoniam, propter diversas consuetudines in petendo decimas, per diversas ecclesias, inter rectores ecclesiarum, & parochianos suos, rixæ, contentiones, & scandala, & odia permaxima oriuntur: volumus, quod in cunctis ecclesiis per archiepiscopatum nostrum constitutis, uniformis sit petitio decimarum, & proventuum ecclesiarum.

In primis, volumus, quod decimæ de fructibus, seu de frugibus, non deductis expensis, integræ, & sine aliqua diminutione persolvantur; & de fructibus arborum, & seminibus omnibus, & herbis horticorum: nisi parochiani pro talibus decimis competentem fecerint redemptionem. Volumus etiam, quod decimæ de scenis, ubicumque crescant, sive in magnis pratis, sive in parvis, sive..... aliter in communibus viis exigantur.

De nutrimentis animalium, scilicet de agnis, statuimus, quod pro sex agnis, & infra, sex oboli dentur pro decima: si septem sint agni in numero, septimus agnus detur rectori pro decima; ita tamen, quod rector ecclesie, qui septimum agnum recipit, tres obolos in redemptionem solvat parochiano, a quo decimam illam receperit. Qui octavum recipit, det donarium; qui vero nonum, det obolum, vel expectet rector usque ad alium annum, donec plenarie possit alium recipere, si maluerit: & qui ita expectabit, Concil. General. Tom. XXV.

secundum meliorem, vel tertium ad minus, de agnis secundi anni semper exiget, & hoc pro expectatione primi anni. Et similiter, qui septimum sic dedit ad decimam, non det pejorem, sed meliorem. Et ita intelligendum est de decima lanæ. Si oves alibi in hieme, alibi in æstate nutritæ fuerint, decima est dividenda. Similiter, si quis in medio tempore emerit, vel vendiderit oves, & certum sit a qua parochia oves illæ venerunt: dividenda est decima, sicut de re, quæ sequitur duo domicilia. Si autem incertum fuerit, habeat illa ecclesia, infra cujus limites, tempore tonfionis, oves inveniuntur.

De lacte autem volumus, quod decima solvatur, dum durat: videlicet de caseo tempore suo, & de lacte in autumno, & hieme: nisi parochiani competentem pro talibus decimis voluerint facere redemptionem, & hoc ad commodum ecclesie. De proventibus autem molendinorum, volumus quod decimæ exigantur & solvantur: ad valorem proventuum plenam faciant redemptionem. De pasturis autem, & pascuis, tam communibus, quam non communibus, statuimus, quod decimæ fideliter persolvantur: & hoc per numerum animalium & dierum, si expedit ecclesie. De piscationibus etiam, & apibus, sicut & de omnibus aliis bonis juste acquisitis, quæ renovantur per annum, statuimus, quod decimæ solvantur debito modo.

Statuimus etiam, quod decimæ solvantur de artificibus, pandoxatricibus, & de læro negotiationis per mercatores, & quocumque alios: & similiter de carpentariis, fabris, mercatoribus, sutoribus, sive sint pelliparii, & omnibus stipendiariis & operariis: videlicet dent

ANNO
CHRISTI
circiter
1100.ANNO
CHRISTI
circiter
1100.

dent decimas de stipendiis, nisi ipsi stipendiarii aliquid certum velint dare ad opus, vel ad lumen ecclesie; & hoc, si huiusmodi placuerit rectori. In pensione autem principalis legati, alias mortuarii, volumus, quod consuetudo provincie cum possessione ecclesie observetur: ita quod rector ecclesie in petitione sua, sive vicarius, vel cappellanus, Dominum habeat pre oculis. Sed quoniam multi inveniuntur sponte decimas dare nolentes; statuímus, quod parochiani moneantur primo, secundo, & tertio, ut decimas Deo & ecclesie fideliter solvant: & si se non emendaverint, primo ab ecclesia suspendantur, scilicet ab ingressu ecclesie; & sic demum, ad solutionem decimarum, per censuram ecclesiasticam, si necesse fuerit, compellantur. Si tamen suspensionis relaxationem vel absolutionem petierint, ad ordinarium loci mittantur absolvendi, vel debito modo puniendi. Rectores vero ecclesiarum, seu vicarii, vel cappellani, qui predictas decimas annuas dicto modo, propter formidinem hominum, seu favorem, Dei timore postposito, officium suum non fecerint, decimas, ut predictum est, non petendo: pena suspensionis innotentur, donec dimidiam marcam argenti archidiacono loci persolverint.

II. De decimis, & nutrimentis animalium.

Quoniam, ut audivimus, super decimis & nutrimentis animalium, inter ecclesiarum rectores, propter amotiones pecorum ad diversas parochiarum pasturas, diversis anni temporibus, contentiones multimode oriuntur: nos viam pacis preparare volentes, statuendo diffinimus, & diffinendo statuimus, quod ad ecclesias, in quarum parochia oves, a tempore tonsionis, usque ad festum S. Martini, continue pascuntur & cubant, decima lanæ, & casei, & lactis, ejusdem temporibus, licet postmodum amoti fuerint a parochia illa, & alibi tondeantur, integre persolvatur. Et, ne fraus fiat in casu premissis: precipimus, quod antequam oves amoveantur a pasturis, vel etiam diltrahantur, ecclesiarum rectoribus sufficienter de solvenda decima caveatur. Quod si, infra predictum, ad diversarum parochiarum pascua & pasturas transferantur: quolibet ecclesia, pro rata temporis portione, decimam percipiet earumdem minori xxx. dierum spatio, in rata temporis portione, minime computando. Si vero, per totum tempus predictum cubant in una parochia, continue depascantur in alia: rector, in cujus parochia cubant, licet ibidem caseus fiat, decimam casei vel lactis dumtaxat percipiet, cum aliam non modicam meliorationem sentiet, & percipiet utilitatem. Quod si post festum S. Martini ducantur ad pascua aliena, & usque ad tonsionem, in una vel in diversis parochiis, sive in propriis pascuis dominorum suorum, sive alterius cujuscumque pascantur habitatione; ad numerum ovium pascua estimantur, ut secundum estimationem pascuorum, ab eorum dominis exigatur decima casei & lactis.

De vaccis & capris decima proveniens, ubi cubant & pascuntur, ibidem solvatur; alioquin, si cubant in una parochia, & pascuntur in alia, decima inter rectores dividatur omnino. Agni vero, vituli, & pulli, & alii

status decimales, habita ratione ad diversa, ubi gignuntur, oriuntur, & nutriuntur, & ad moram quam traxerint in eisdem, particulariter decimantur. Item precipimus, quod si quis, post festum S. Martini, oves occiderit, vel si oves quovis casu moriantur fortuito, decimam inde legitimam parochiali ecclesie solvere non postponat. Et si oves extraneas in alicujus parochia tondeantur, decima lanæ ibidem tradetur rectori ecclesie; pro se fideliter conservanda; nisi sufficienter doceri possit, quod pro decima sit alibi satisfactum, ut solutionem ibidem faciendam modo legitimo valeat impedire.

III. De Mortuariis.

Quia inter rectores ecclesiarum & parochianos suos, lites cupimus extinguere, quæ frequenter oriuntur: statuimus, quod decedens tria ad minus habens, vel plura, cujuscumque generis in bonis suis animalia, optimo, cui de jure fuerit debitum, reservato, ecclesie suæ, a qua recipit sacramenta dum viveret, sine dolo, & fraude, & contradictione qualibet, pro decimarum, tam temporalium, quam personalium, necnon oblationis, subtractionis compensatione, ad liberationem animæ suæ, melius post optimum ecclesie reservatur.

IV. Que debent parochiani invenire, & qua rector.

Ut sciant parochiani defectus ecclesiarum ipsos contingentes, presentium tenore, innotescimus universis parochianis, per totam nostram Cantuariensem provinciam constitutis, compelli, res & ornamenta omnia infra scripta invenire: scilicet missale, calicem, vestimentum principale, calulam, albam, amicum, stolam, manipulum, zonam, cum duabus tuelis benedictis, & omnibus suis appendiciis. Item crucem processionalem, & aliam crucem pro mortuis, thuribulum cum navi & thure, lucernam cum tintinnabulo, velum quadragesimale, vexilla, campanas manuales pro mortuis, feretrum, vas ad aquam benedictam, tabulas pacis, candelabrum ad cereum paschalem, campanile cum campanis & chordis, fontem cum ferulis, reparationem navis ecclesie interius & exterius, tam de jure, quam de consuetudine, tam in imaginibus, & precipue in imagine principali in cancello, quam in altaribus & fenestris vitreis, Item clausuram cœmeterii, tam de jure, quam de consuetudine. Volumus etiam in posterum ad eosdem parochianos predicta singula pertinere. Item, compellendi sunt parochiani ad inveniendum ista subscripta: videlicet legendam, antiphonarem, graduale, psalterium, troparium, ordinale, manuale, cappam pro choro, cum omnibus suis appendiciis, frontale ad magnum altare, tria superpellicia, unum rochetum, pyxidem pro corpore Christi honestam, reparationem librorum & vestimentorum, quandocumque contigerit eadem reparatione indigere. Cetera autem, tam in reparatione cancelli interius & exterius, quam hic non expressis, juxta constitutiones & ordinationes approbatas, rectoribus, vel vicariis incumbit reparare. Quare istam constitutionem in meliori forma posterius in constitutione Vynebeli.

CON.

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

CONSTITUTIO DOMINI

Roberti de Wychelse & W. Archiepisc. Cantuar. Quid parochiani invenire debent, & quid rectores.

Ex eadem Anglicana collectione.

UT parochiani ecclesiarum singulorum archidiaconatum Cantuariensis provincie sine de cetero certiores de defectibus ipsos contingentibus, ac inter rectores & ipsos ambiguitas pro temporibus successivis... volumus de cetero & precipimus, quod parochiani teneantur invenire omnia inferius annotata: videlicet legendam, antiphonam, graduale, psalterium, troparium, ordinale, missale, manuale, calicem, vestimentum principale, cum casula, dalmatica, tunica, & cum capa de choro, cum omnibus suis appendiciis; frontale ad magnum altare, cum tribus tuelis, tria superpellicia, unum rochetum, crucem processionalis, crucem pro mortuis, thuribulum, lucernam, tintinnabulum ad defendendum coram corpore Christi in visitatione infirmorum, pyxidem pro corpore Christi, honestum velum Quadragesimale, vexilla pro Rogationibus, campanas cum chordis, feretrum pro defunctis, vas pro aqua benedicta; osculatorium, candelabrum pro cereo Paschali, fontem cum serura, imagines in ecclesia, imaginem principalem in cancello, clausuram cœmeterii, reparationem navis ecclesie interius & exterius tam in imaginibus quam in fenestris; reparationem librorum & vestimentorum, quandocumque contigerit eadem reparationibus indigere. Cetera autem omnia, tam in reparatione cancelli, quam in aliis, hic, secundum diversas ordinationes & consuetudines approbatas, a locorum rectoribus & vicariis debent in omnibus reparari, sumptibus eorum.

DE ORNAMENTIS ECCLESIE.

Quæ pertinent rectoribus, & quæ parochianis, in provincia Cantuariensi.

Ex eadem Anglicana collectione.

Decretum venerabilis magistri Roberti de Wychelse, misericordie divina Cantuariensis archiepiscopi, suam provinciam visitando, super variis defectibus inter rectores, vicarios, & eorum parochianos sæpius, de diversis rebus ad ecclesiam pertinentibus, & eorum ornamentis, sic datum est, ut patet inferius, ad doctrinam presentium, & memoriam futurorum.

Cum plerumque altercatio fuerit inter rectores ecclesiarum, in provincia Cantuariensi constitutos, & eorum parochianos, super variis ornamentis, rebusque ecclesiasticis; quæ, quanta, & quomodo ad rectores pertineant infra scripta, quæ autem ad eorum parochianos, quæ sequuntur teneas pro doctrina. Ut autem parochiam in singulis subsequentibus certiores fiant, intelligant singuli, & observent universi, quod calix, missale, principale vestimentum ecclesie; videlicet casula, alba, amida, stola, manipulum, cum duabus towellis altaris, crux processionalis; & alia

A crux minor pro mortuis, thuribulum, lucerna, cum tintinnabulis; velum quadragesimale, vexillum, campanæ manuales, feretrum pro mortuis, vas ad aquam benedictam, osculatore, candelabrum ad cereum Paschale, magna campanæ, campanile, & chordæ ad eandem, fons sacer cum serura & apparatu ad eundem, reformatio ecclesie interius & exterius tam altaris quam in imaginibus, fenestris vitreis; pyxis ad hostiam conservandam, chrisatorium, clausura cœmeterii circumquaque: ad parochianos pertinent supradicta. Cetera omnia autem, tam in reparationibus cancelli interius & exterius, quam in libris & ceteris ornamentis eiusdem, secundum diversas ordinationes & constitutiones approbatas, habeant a locorum rectoribus seu vicariis reparari.

ALIA CONSTITUTIO

Rob. de Winchelse, archiepisc. Cantuar. pro bono regimine curie sue Cantuariensis: scilicet super duobus statutis, quæ inter se contraria videbantur.

Ex eadem Anglicana collectione.

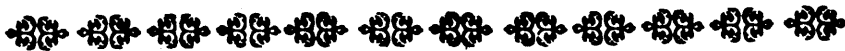
Robertus permissione Divina Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, dilectis filiis, officiali curie Cantuariensis, & decano ecclesie beate Mariæ de Arcubus London. ejusdem officialis commissario generali, salutem, gratiam, & benedictionem. Vestra nos olim duxit discretio consulendos, an statutum quod in eadem curia invenimus edidisse, quo cavetur, ut si quando justificationem directe contrariam intentioni, vel replicationem directe contrariam exceptioni, aut duplicationem replicationi, seu deinceps, proponi contigerit, statim hoc fiat, quoad justificationem... & post exceptiones vel replicationes, & deinceps, quarum probationes de jure concurrere debent, propositas, aut saltem infra triduum, a tempore propositionis & admissionis canonice eorumdem, ut sic probationes concurrere valeant, super eis in causis & negotiis extra eandem curiam inchoatis, in quibus usque ad litem contestationem & ulterius est processum, sibi locum valeat vindicare, consultationi vestrae, prout alias fecimus, respondemus: quod cum propter cursum probationum hinc & inde, ut sic dilationum materia amputetur, statutum ediderimus supradictum, & in litibus ac negotiis extra eandem curiam inchoatis, quibus usque ad litem contestationem & ultra, citra tamen publicationem testium est processum, si in ipsis idem statutum minime servaretur, possent eadem lites & negotia contra nostram intentionem nimium protelari, propter similitudinem & identitatem expressam, prælibatum statutum nostrum de universis litibus & negotiis, ad eandem curiam devolutis, in quibus circa publicationem testium in principali negotio est processum, post resumptionem negotii principalis intelligendum fore & servandum, cum idem iudicium de similibus sit habendum, auctoritate metropolitana declaramus, responsiones nostras ad quasque consultationes super antea vobis factas totaliter revocantes: mandantes, declarationem & interpretationem eandem, & quicquid secundum eam est in eadem curia in

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

in quibuslibet negotiis hæcenus attentatum, A Datæ apud Wrotam xvi. Kalendas Julii, futuris temporibus firmiter observari, & sub- anno Domini MCCC. & consecrationis no- isto tenore. vel alio ad perpetuam rei memo- stræ decimoquinto.

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

BENEDICTUS PAPA XI.

Sedit ab anno 1303. usque ad 1304.

CLEMENS PAPA V.

Sedit ab anno 1305. usque ad 1314.

AD MERTONENSE IN ANGLIA CONCILIUM,

In quo constitutiones provinciales D. Roberti de Wichelesey Cantuarie fsi archiepiscopi edita sunt,

Anno 1305. habitum

ANNO
CHRISTI
1305.

ANNO
CHRISTI
1305.

ADDITAMENTA.

An. 1305. 29
Ex Sup. Man. 29
6 tom. III p. 265.

Spelmannus & ex illo Labbeus concilium Bagni, vituli, & alii fæctus decimales, ubi edunt & nutriuntur, decimentur. Agni vero, vituli, & pulli equini, & alii fæctus decimales, habita ratione ad diversa, ubi edunt & nutriuntur, & ad moram, quam traxerint in eisdem, particulariter decimentur.

Habeant igitur §. in primis &c. ad illa verba sive in magnis sive in parvis additur sive in chaminis (alias in communibus viis) exigantur, & prout decet & expediat ecclesie persolvant. §. Statuimus quod decime &c., post illa verba loci persolverit, additur. De ista materia tangitur. Extra de officio ord. c. cum ab ecclesiarum; & quod hic dicitur, dicit canon. XVII. q. VII. Omnes. Et hoc verum est, quod prælati inferiores auctoritate propria possunt excommunicare, nisi consuetudo sit in contrarium, vel nisi inhibeatur per superiorem, & hoc manifeste, ut c. XVI. q. VIII. Omnes. Hoc melius notatur per Jo. II. q. I. Nemo episcopus. Et Extra. de celebratione missarum. c. I. vers. exercere pertineat &c. per W. in Clement. Et quia tangitur supra de decimis personalibus dic secundum Host. quod decimæ personales non debent integre solvi. Hoc tenet Host. de transact. c. Statuimus vero ecclesiasticum de decimis: c. in aliquibus per eundem XVI. q. VII. c. Item quicumque; vers. pridie per archidiaconum, ibi & dicas, aliis omittis. Contrarium tenet Innoc. de parochiis c. I. in fine, Vel erit super rubrica de decimis. Dicit tamen Jo. Inno. de reg. jur. c. qui prior, in quarta parte questionis vers. Innocent. quod ratio Innocent. est media.

In §. Quoniam &c. post illud casei & lactis additum est: si vero post totum illud tempus cubant in una parochia & pascuntur in alia, continue inter ecclesias decima dividatur.

De vaccis & capris decima proveniens; ubi cubant & pascuntur, ibidem solvatur; alioquin, si cubant in una parochia, & pascuntur in alia, decima inter rectores dividatur omnino. Et habita ratione ad domestica nutrimenta, duximus statuendum, ut

edunt & nutriuntur, decimentur. Agni vero, vituli, & pulli equini, & alii fæctus decimales, habita ratione ad diversa, ubi edunt & nutriuntur, & ad moram, quam traxerint in eisdem, particulariter decimentur.

Item præcipimus, quod si post festum S. Martini oves occiderint, vel si oves quovis casu fortuito moriantur, decimam inde legitimam parochiali ecclesie solvere non possint. Quod si oves extraneæ in alicujus parochia tondentur, decima lanæ ibidem tradetur rectori ecclesie, pro se fideliter conservanda, nisi sufficienter docere possit pro decima facta alibi solutionem ibidem faciendam, modo legitimo valeat impedire. Quid vero pro decima dari debeat, ubi lac propter parvitatem vaccarum vel ovium ad caseum faciendum non sufficit, & pro agnis & pullis equinis, velleribus, aucis, aut aliis hujusmodi, de quibus propter modicitatem eorum decima certa dari non potest, consuetudini locorum duximus relinquendum.

Ad hoc, quia audivimus, quod quidam justitiam contemptores decimas vicariorum suorum, quidam in proprias, in quorum possessione hæcenus non fuerunt, manu laicali & armata invadere non formidant, nos, ut periculis prædictis obviamus futuris temporibus, auctoritate Dei Patris omnipotentis, & approbatione synodi sacrosanctæ excommunicamus omnes illos, qui de cætero talia perpetrare præsumperint, ac eorum fautores.

Statuimus etiam, quod prædiales decimæ ibi solvantur, ubi sunt; personales vero, ubi sacramenta recipientur; decimæ pecudum solvantur, ubi pascuntur & aluntur: ad lites & contentiones inter rectores ecclesiarum quietandas firmiter statuendo præcipimus, quod, quando oves diversis temporibus anni in diversis locis demorantur, ut est de ovibus, quæ post festum S. Michaelis, & ante festum S. Martini ab una parochia ad aliam transmittuntur, & in quinden. vel mens. post pascha revertuntur, decima agnorum dividatur inter ecclesias parochiales, etiam lana pro

pro rata temporis utrique ecclesie persolvatur. Si vero post festum S. Martini transmittantur, & in praedicto tempore viz. quindenas, vel mense post pascha revertantur, medietas decimae agnorum cum tota decima lae, ad ecclesiam, de cujus parochia existunt oves, revertatur, quam constitutionem sub poena excommunicationis in nostra provincia praecipimus observari.

Alia constitutio domini Roberti de Winchelsey, Cantuariensis archiepiscopi, de juramento & obedientia sacerdotum, rectoribus & vicariis, in eorum ecclesiis celebrantium, faciendis; facta & edita in eodem concilio Mertonensi, Anno Domini MCCCIV.

Item statuimus & ordinamus quod presbyteri stipendiarii, necnon & alii sacerdotes, propriis sumptibus, vel per amicos (a) sustentati, divina celebrantes in archiepiscopatu nostro Cantuariensi non recipiant oblationes, portiones, obventiones, denarios pro requisitis, tricennalia, vel aliquam certam quotam (b) oblationum pro corporibus mortuorum praesentibus, vel alias, sine licentia a rectoribus, vel vicariis ecclesiarum, in quibus celebraverint, petita & obtenta ullo modo; nec sic recepta asportent in praedictum rectorum, vel vicariorum praedictorum, vel eorum vices gerentium, ne majoris excommunicationis sententiam, in hac parte latam, & (c) irregularitatem incurrant, miscendo se, ut prius, in divinis.

(a) Cod. al. alios.
(b) partem
(c) Deest irregularitatem in uno cod.

Item statuimus & volumus, quod praedicti presbyteri die dominica, vel festiva post admissionem suam, ad celebrandum in aliqua ecclesia, vel cappella coram rectoribus, vel vicariis, seu eorum vices gerentibus; aliquin coram ipsis rectoribus, vel eorum cappellanis parochialibus intra missarum solemniam jurent, factis & apertis coram ipsis sacrosanctis evangelii; quod ecclesiis parochialibus, vel eorum cappellis, in quibus divina celebrant, eorumque rectoribus, seu vicariis, vel ipsorum loca tenentibus, nullum omnino inferant praedictum circa oblationes, portiones, obventiones, denarios pro requisitis tricennalia, vel alia jura, quocumque nomine censeantur; immo, quatenus in eis est, eosdem observant indennes in praemissis, & singulis praemissorum.

Jurabunt etiam specialiter dicti sacerdotes, quod odia, scandala, rixas, aut contentiones inter rectores & vicarios aut eorum parochiales presbyteros & parochianos nullo modo suscitabunt, neque sustineant, aut aliquo modo foveant; sed, quatenus in eis est, concordiam nutriant, & fervent inter eosdem. Et quod in dicto archiepiscopatu nostro non celebrent divina; sed eis hoc expresse interdicitur, donec praemissa praestiterint juramenta; (d) & si celebrent sic in loco interdicto, irregularitatem incurrant, praeter alias poenas, quas canones inducunt contrarium facientibus; & si fuerint convicti coram archidiacono loci, vel officiali suo, se infirmasse praedictum juramentum; vel si fuerint super hoc defamati, & se purgare nequeant, amoveantur omnino, & tanquam perjuri interdicitur eis divina celebratio in dicto archidiaconatu, (e) donec fuerit super hoc cum eis canonice dispensatum.

(d) Cod. al. vel factum non per ipsos quominus praestent.

(e) Cod. al. archiepiscopo.

Item, quod non audiant confessiones parochianorum ecclesiarum, vel cappellarum, in quibus divina celebraverint, nisi in calu a jure permisso, nec oblationes hujusmodi ecclesiae sibi appropriabunt; quod si contrarium fecerint, crimen sacrilegii incurrant, nisi de licentia rectoris, seu vicarii, aut aliorum praesidentium, petita primitus & obtenta.

Item jurent praedicti presbyteri, quod debeant interesse cancello matutinis, vespertinis, & aliis divinis officiis, horis debitis, induti superpellicis, de quibus propriis expensis sibi providebunt; non enim stabunt aut sedebunt in navi ecclesiae, vel in coemeterio, nec in campis erunt, (f) praesertim horis praedictis. Et licet fuerint super his per rectores, vicarios, aut alios praesidentes communiti, non reddant se elatos, nec ob hoc erigant cervices contra praesidentes praedictos; nec propterea excitabunt aliquos, qui foveant vel protegant eosdem.

Item ad interessendum praedictis horis & magnis missis, debet eis injungi in virtute obedientiae, & sub debito juramenti praestiti (g) canentes, legentes, & psalmodizantes, prout eis Deus scientiam dederit. Dicti vero presbyteri diebus dominicis & festivis; vel si corpus alicujus defuncti affuerit, suas missas post offertorium (h) majoris missae dicunt seu decantatum, incipiant & complent & non prius, nisi de licentia rectoris vel vicarii petita specialiter & obtenta.

Item, si oporteat tres vel duas missas die aliquo in ecclesia parochiali celebrari; unam viz. de die, aliam de Trinitate pro benedictione nubentium, & tertiam pro defunctis; volumus & statuimus, quod presbyteri ibidem celebrantes, juxta assignationem rectoris seu vicarii, aut eorum parochialis presbyteri, unam vel duas ex missis eisdem celebrent die illa, sine contradictione quacumque.

Item presbyteri non detrahant rectoribus, vel vicariis ecclesiarum, vel cappellarum, ubi celebraverint; sed humiliter se habeant erga eosdem, & faciant eis debitam reverentiam.

Item non exercent tabernas, nec spectacula, nec cellas moeretricum, nec ludos noxios, vel prohibitos.

Item volumus & statuimus, quod rectores vel vicarii, seu eorum loca tenentes, a presbyteris praedictis hujusmodi recipiant juramentum; & quod habeant copiam in suis ecclesiis parochialibus de praemissis.

FORMA JURAMENTI EXTRACTA E PRÆMISSIS.

Tu jurabis, quod tu eris obediens nobis, & nostro locum tenenti, seu deputato in ecclesia nostra parochiali, in licitis & canonicis mandatis, sicut te Deus adjuvet, & haec sancta Dei evangelia; vis quandiu in ipsa ecclesia nostra celebraveris. Respondeat Ero.

Item, quod ecclesiae nostrae praedictae, seu nobis, aut nostro ibidem locum tenenti, nullum omnino inferes praedictum, vel gravamen circa portiones, oblationes, obventiones, denarios perquisitos, tricennalia, vel alia jura ecclesiastica, quocumque nomine censeantur; immo, quatenus necesse est, nos, & locum tenentem nostrum ibidem, servabis indennes in praemissis, & singulis praemissorum.

Ju-

Jurabis etiam specialiter, quod odia, scandala, rixas, & contentiones inter nos, aut locum tenentem nostrum hujusmodi, & parochianos nostros nullo modo suscipias, nec sustinebas, aut aliquo modo fovebis; sed, quatenus in te est, concordiam inter nos & parochianos nostros nutries & servabis.

Item jurabis, quod non audies confessiones parochianorum nostrorum, nisi in casu a jure permissio, nec oblationes dictae ecclesiae nostrae tibi appropriabis sine licentia nostra, vel praesidentis nostri ibidem petita primitus & obtenta.

Item jurabis, quod cancello matutinis, vespers, & aliis divinis officiis horis debitis praesens eris, indutus superpellicio, de quo tibi expensis propriis providebis. Non enim stabis vel sedebis in navi ecclesiae, vel coemeterio, nec eris in campis praetertim horis praedictis. Et licet fueris super his per nos vel praesidentem nostrum communitus, non reddes te elatum, nec ob hoc eriges cervicem contra nos, vel praesidentem nostrum quemcumque; nec propter ea excitabis aliquos, qui te foveant, vel contra nos protegant in praemissis.

Item quod non detrahes nobis, neque nostro praesidenti cuicumque, sed erga nos, & praesidentem nostrum quemcumque, ibidem, quamdiu in ipsa ecclesia celebraveris, tam in dictis, quam in factis humiliter te habebis,

A & reverentiam debitam adhibebis.

Respondent: *Admitto, juro, & promitto me omnia & singula praemissa observaturum & impleturum, sicut me Deus adjuret, & hac sancta Dei evangelia infra scripta.*

Quibus peractis, dicatur sacerdoti: in virtute obedientiae nobis factae, & sub debito juramenti per te praestiti, tibi injungimus, teque monemus, quatenus interis horis praedictis, & magnis missis, canens, legens, & psalmonizans, prout scientiam dederit tibi Deus, nisi insimularis, vel alia causa legitima id impediatur implendum. Etiam tibi, sicut supra, injungimus, quod diebus dominicis, vel festivis aut si corpus alicujus defuncti affuerit, post offertorium, & preces majoris missae dictas vel decantatas, missam tuam incipias & compleas, & non prius, nisi de licentia nostra, vel nostri ibidem praesidentis, petita specialiter & obtenta.

Item, quod si oporteat duas vel tres missas die aliquo in dicta nostra ecclesia celebrari; unam, viz. de die, aliam de Trinitate pro benedictione nubentium, & tertiam pro defunctis; tu, juxta assignationem nostram, aut nostri praesidentis ibidem, unam vel duas ex eisdem missis celebres illo die sine contradictione quacumque: & hoc tibi injungimus, sicut prius, ac etiam sub poena canonum & constitutionis in hac parte latarum, promulgatarum, & debite publicatarum.

SYNODUS COLONIENSIS

A Wichboldo archiepiscopo celebrata, circa ann. Dom. MCCC.

Ex collectione Statutorum, sive Decretorum provinciarum &c. Ecclesiae Coloniensis, edita anno 1554. H.

TITULI CAPITULORUM.

1. De aetate & qualitate praeficiendorum ecclesiis parochialibus.
2. De nominibus pastorum non residuum & non ordinatorum tradendis per decanos.
3. De apostatis, discursoribus, & vagis clericis.
4. De illis qui plura beneficia acceptant, & habent in una eademque ecclesia.
5. De testamentis clericorum.
6. De testamentis laicorum, & quorum debeant admoneri per sacerdotes.
7. De legatis fabricae ecclesiae Coloniensis, & de poena celantium legata.
8. Quod quilibet potest in lecto infirmitatis condere testamentum, & legare proprietatem, retento usufructu, non obstante quocumque statuto.
9. Poena contra contrarium statuentes.
10. De inventario faciendo per manifestos, & quando liceat apprehendere bona, inventario non confecto.
11. De bonis clericorum decedentium. & de hujusmodi bonis se intrumentibus.
12. De manifestis usurariis.
13. Ne quis fiat in ecclesia, vel via publica per concionatores quaestuarios.
14. Ne aliquis detineat legata fabricae majoris ecclesiae Coloniensis.
15. Ut nunquam promoveat fabricam majoris ecclesiae Coloniensis.
16. De laicis provisuris structurarum ecclesiarum.

17. Ne campanarii sint illitterati.
18. Contra falsarios monetarum, & eorum receptores.
19. Ne aliquis exequatur mandata indebite, seu de rescritis.
20. Contra suspendentes sedas vel litteras comminatorias ad portas seu fores.
21. Contra detentores cervicis.
22. Quibus horum statutorum copia necessaria habenda.

STATUTA DOM. WICHBOLDI

ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS.

Vichboldus Dei gratia sanctae Coloniensis ecclesiae archiepiscopus, sacri imperii per Italiam archicancellarius universis praelatis, capitulis, conventibus, collegiis, ecclesiarum rectoribus, totique universitati cleri & populi sui civitatis & dioecesis, salutem, & infra scriptorum memoriam perpetuam observandam.

I. De aetate & qualitate praeficiendorum ecclesiis parochialibus.

Licet sacris canonibus sit institutum, ne aliquis ad regimen parochialis ecclesiae assumatur, nisi qui jam xxv. annum aetatis attigerit, & scientia & moribus commendatus existat; plures tamen hujus salubris statuti invenimus transgressores. Volentes igitur periculum animarum prospicere, inhibemus universis archidia-

ANNO
CHRIST.
MCCXCV.
1900.

diaconis, ac alii qui de consuetudine investi-
re habere dinoscuntur, ne deinceps aliquem
puerum vel aliquem alium, qui vicesimum quin-
timum ætatis annum non attigerit, sibi presenta-
tum, de hujusmodi parochialibus ecclesiis in-
vestiant vel admittant. Contrarium facientes,
non solum ab ingressu ecclesiæ suspendimus in
his scriptis, verum etiam ipsam investituram de-
cernimus non tenere.

II. *De nominibus pastorum non residentium
& non ordinatorum, tradendis per
decanos.*

Item cum secundum jus quilibet, qui ad cu-
ram animarum regendarum assumitur, ut gre-
gis sibi credit diligentius gerere curam possit
in parochiali ecclesiâ, cujus rector extiterit, re-
sistere personaliter, & ad eam promoveri te-
neatur; alioqui, etiam nulla monitione præ-
missa, ipsa ecclesiâ sit privatus: vobis decanis
Christianitatum committimus & mandamus,
quatenus nomina illorum qui in vestris decana-
tibus hujusmodi ecclesiâs, utpote minores
annis, occupant, & nomina pastorum non re-
sidentium personaliter, in his scriptis nobis in-
tra mensem post præsentem diem tradatis, ut
hujusmodi negligentiam & defectum de præla-
torum nostrorum consilio reformemus. Alioqui
in vos extunc sententiam excommunicationis
serimus in his scriptis, & id ipsum in qualibet
synodo volumus observari in forma suprascripta.

III. *De apostatis, discursoribus, & vagis
clericis.*

Quia vero, ut intelleximus, aliqui clerici,
utpote apostati, discursores, & vagi de aliis
provinciis & diocesis ad diocesim nostram
Coloniensem venientes, regimen animarum &
officiationem ecclesiarum sibi assumunt, qui ab
aliis diocesis tanquam irregulares & indigni
pro eorum culpa & excessibus sunt remoti:
statuimus, ut nullus deinceps presbyter alienus
ad regimen & ad curam animarum, loco coad-
jutoris vel vicarii aut socii, per pastores eccle-
siarum, vel cappellarum, aut altarium rectores,
assumatur absque litteris testimonialibus proprii
episcopi, proficientis talem rite secundum cla-
ves ecclesiæ ordinatum esse, & executionem
sui officii habere: ita quod per decanos Chri-
stianitatum, in quorum decanatus assumi de-
siderant, examinati tunc demum admittantur
tales, cum in his inventi fuerint idonei, ut
dictum est. Pastores vero & cappellani, ac al-
tarium rectores nostræ diocesis, qui his ipre-
tis, aliquem clericum ignotum, dicentem se
presbyterum, assumpserint, excommunicationis
sententiam, nisi intra sex dies a se talem amo-
verint, se extunc hoc ipso facto noverint in-
cursum, & alias pro modo culpa, canonice
puniendos.

IV. *De illis qui plura beneficia acceptant & ha-
bent in una eademque ecclesiâ.*

Cum item sanctissimus pater dominus Boni-
facius octavus summus pontifex, inter cetera
statuerit, ne aliquis deinceps, nisi unicum per-
sonatum, dignitatem, præposituram, admini-
strationem, vel officia perpetua, quocumque
nomine censeatur, cum præbenda in simul, ab-
sque dispensatione sedis apostolicæ in eadem
Concil. General. Tom. XXV.

ecclesiâ obtinere, vel jam obventa tenere va-
leat: & si a quocumque focus præsumptum
fuerit, illud irritum sit omnino: nos quia non-
nulli in observatione hujusmodi statuti se ex-
hibent negligentes, in ipsorum negligentiam sup-
plere cupientes, mandamus vobis universis, ad
quos talium ordinatio seu collatio spectare di-
noscitur, ne deinceps talia faciant & atten-
tent, sed ea personis intra tempus legitimum
habilibus conferant. Alioqui nos eadem conse-
remus.

V. *De testamentis clericorum.*

Præcipimus ut sacerdotes denuncient suis sub-
ditis, quod omnes quibus a jure inhibatum non
est, liberam testamenti condendi habeant fa-
cultatem. Et clerici bona, maxime immobilia,
& quæ per ecclesiâ sunt adepti, sive per mo-
dum testamenti, sive alias, non transferant ad
filios vel nepotes, aut ad alios suos consanguineos,
sed relinquunt ea ecclesiæ, a qua sunt pro-
fecta. Sed intuitu elemosinæ, pauperibus, reli-
giosis & piis locis, & illis qui ipsis servierunt,
sive consanguinei sunt, sive alii, aliqua juxta
servitii meritum de mobilibus dare possunt. De
aliis vero bonis, quæ ex hereditate, artificio,
vel doctrina, vel alias non ex bonis ecclesiasti-
cis ad clericos pervenerint, clerici possunt dis-
ponere pro suo arbitrio. Excommunicamus &
excommunicatos denunciavimus omnes clericos,
qui bona mobilia ecclesiarum, filiis suis, ne-
potibus, vel consanguineis, seu aliis conse-
runt, vel in ipsos transferunt, & ab ecclesiâ
alienant sua propria voluntate, & sine consen-
su nostro.

VI. *De testamentis laicorum, & quomodo debeant
admoneri per sacerdotes.*

Præcipimus & monemus ut laici in præsen-
tia sui sacerdotis testamenta sua faciant, nisi
improvisa necessitas emerit. Item omnibus
sacerdotibus præcipimus, quod hortentur om-
nes clericos & laicos testamenta se facere, &
quod non differant usque ad angustiam mortis,
sed ea faciant, dum adhuc compotes sunt sue
mentis & corporis. Et in testamentis faciendis
consultant sacerdotes suis subditis, quod doc-
rent sua debita & forefacta, & quod ex primo
restitui faciant seu præcipiant de bonis suis:
& quod postmodum legent aliqua fabricæ ec-
clesiæ totius civitatis & diocesis Coloniensis,
& suæ parochiali ecclesiæ: & etiam religiosis
& piis locis, & pauperibus aliis secundum ar-
bitrium testantis.

VII. *De legatis fabricæ ecclesiæ Coloniensis,
& de parva celantium legata.*

Si quis vero fabricæ ecclesiæ S. Petri, &
parochiali ecclesiæ suæ aliquid legaverit in suo
testamento, eidem viginti dies de injuncta sibi
penitentia relaxamus. Et si sint testamenta pa-
rochianorum publice & coram discretis per-
sonis. Et cum aliqua ecclesiæ S. Petri le-
gantur, hoc presbyter significet Coloniæ pro-
curatori fabricæ, & nomina eorum qui præ-
dictam fabricam legata fecerint, intra mensem.
Suspendimus autem, & suspensos denun-
ciamus omnes presbyteros, qui celant legata fa-
bricæ prædictæ, nisi ea procuratori eius de-
nuncient intra duos menses a tempore scien-
tiæ:

B

tix:

ANNO
CHRIST.
MCCXCV.
1900.

ANNO
CHRISTI
1100.

tim: excommunicamus etiam omnes laicos qui
celaverint prædicta legata.

VIII *Quod quilibet potest in lecto infirmitatis con-
dere testamentum, & legare proprietatem, re-
tento usufructu, non obstante quocumque statuto.*

Quoniam autem in aliquibus locis nostræ die-
cesis quedam consuetudo inolevit, quæ dicen-
da potius est corruptela, cum sit contraria
rationi, & contra jura canonica & civilia,
videlicet quod iudices & scabini & consilarii
quorundam oppidorum, dicunt, statuunt, vel
judicant & faciunt observari, & per consuetu-
dines tenent, quod nullum testamentum, do-
natio, vel legatum teneat super immobilibus,
vel quæ a decumbentibus in lecto, in pios usus,
vel alias personas, fuerit factum vel facta; nec
etiam quod vel quæ sunt ab aliquo per applica-
tionem proprietatis in pia loca vel alias perso-
nas, retento a donatore seu a testatore usu-
fructu, nisi ab eodem usufructus cum proprie-
tate transferatur & deferatur: nos huic manife-
sto errori obviare volentes, consuetudines prædi-
ctas seu statutum, reprobatas, seu reprobatum,
penitus reprobamus: statuentes etiam, quod qui-
libet tam sanus, quam infirmus, qui liberam
habet a jure testamenti factionem, & compos-
mentis extiterit, libere possit condere testamen-
tum, & donare & legare, tam proprietates,
quam usufructum, vel proprietates, retento
sibi usufructu; & etiam utrumque tam pro-
prietates, quam usufructum: & secundum
ejus voluntatem & dispositionem procedant uni-
versis præmissa, cum ultima voluntas libera es-
se debeat, & liberum, quod non redeat, ar-
bitrium.

IX. *Pœna contra contrarium statuentes.*

Præcipientes districtius, quod si in aliqua pa-
rochia aliquando iudices, scabini, vel consilia-
rii, secundum dictas consuetudines seu statu-
tum, reprobatas, seu reprobatum, judicaverint
& fecerint observari, denunciatur officiali no-
stro, & ipse officialis contra prædictos tam sca-
binos quam consiliarios & partem ad hoc in-
stantem nominatim procedat.

X. *De inventario faciendo per manusfideles,
& quando liceat apprehendere bona,
inventario non confecto.*

Verum quia executores seu manusfideles tes-
tamentorum nonnunquam in executionibus tes-
tamentorum perperam procedentes, bona ad
executionem testamenti pertinentia, clam sur-
tipiunt & celant, & postmodum rationem exe-
cutionis suæ facere debent, negant se habere
bona quanta receperunt, furtum & rapinam
committentes & ultimam voluntatem defuncti
minime exequentes: nos malitiis talium obvia-
re volentes, statuimus & ordinamus, quod nul-
lus executorum seu manusfidelium, bona testatoris
ad executionem suam pertinentia invadat vel reci-
piat, vel de eisdem aliquatenus se intromit-
tat, nisi factò prius inventario: id est quadam
scriptura, in qua continebuntur, quæ & qualia
bona testator post se reliquerit, ad executionem
prædictam pertinentia, quæ ipse execu-
tor, seu manusfidelis recipiet, & levabit, &
debita, forefacta, & legata ipsius testatoris re-
stituens, adimplebit. Et illud inventarium fiet

per probos viros & idoneos, videlicet per pres-
byterum, & duos scabinos loci, vel synodales
non suspectos, & sigillabit sub sigillo presby-
teri vel alicujus authenticæ personæ, unde execu-
tores petant a testatore, si poterit fieri, quod
ipso de bonis suis, & de debitis suis certificet.
Nam in hoc stabitur assertioni testatoris. Et
nos excommunicamus & excommunicatos de-
nunciamus omnes executores seu manusfideles,
qui bona decedentium, quorum sunt execu-
tores, prius non factò modo prædictò inventa-
rio, invadunt & recipiunt, & levant. Et ni-
hilo minus ipsi executores & manusfideles, si
bona prædicta non factò inventario levaverint,
dum a creditoribus seu a legatariis defuncti,
ratione dictæ executionis conveniuntur, in so-
lidum tenebuntur & condemnabuntur: exceptis
rebus, quæ servari non possunt, quas res, si
necessitas exegerit, executores alienaverunt,
non factò inventario in præsentia sacer-
dotis loci, vel duorum vel trium scabinorum,
vel synodaliū vel fide dignorum: & pecuniam
de dicta receptione ipsi executores deponant in
certo loco, nec ea utantur, nisi dicto inven-
tario factò. Alioqui dictas excommunicationis
sententias incurrant. Et si defunctus aliquid
debitum sub pœna ad usuras, seu ad alia peri-
cula, vel ad alia damna debeat: poterunt exe-
cutores seu manusfideles de bonis defuncti sol-
vere debitum, pœnam, usuras, & alia pericu-
la & damna extinguendo, non factò etiam in-
ventario, si ipsum inventarium commode fieri
non potest. Et si debitum, pœna, usura, seu
aliis impedimentis instantibus, sunt augmen-
tanda, vel etiam exequiæ dicti defuncti fuerint
faciendæ: hoc tamen fiat in præsentia presby-
teri, duorum vel trium scabinorum, synoda-
lium, vel aliorum proborum: alioqui dicta ex-
communicationis sententia ligentur. Si vero
presbyter loci fuerit executor, tunc faciat fieri
inventarium ipsum in præsentia decani loci, vel
alterius authenticæ personæ, duorum vel trium
scabinorum, synodaliū, & aliorum proborum.
Præcipimus etiam sacerdotibus loci & ip-
sis executoribus seu manusfidelibus, quod copiam
inventarii prædicti referant nobis intra duos men-
ses, si intra diœcesim nostram fuerimus: alias
nostro officiali, a tempore quo factum fuerit.
Et præcipimus hoc per nostrum officialem re-
gistrari, nec aliquid recipiatur pro sigillo. Cum
autem testator decesserit, ipsi executores seu
manusfideles, factò inventario, bona ad execu-
tionem pertinentia apprehendant, & exequan-
tur ultimam voluntatem dicti defuncti, facien-
do proclamari in loco, in quo morabatur de-
fundus, & pluries esse & conversari consuevit,
ut & omnes creditores ipsius defuncti, & a
quibus aliqua extorserat, compareant certa die
sua debita ostensuri: & tunc ipsi executores
seu manusfideles, primo creditoribus a quibus
quid injuste extorserat, satisfaciunt: & de resi-
duo satisfaciunt legatariis, cuiuslibet pro rata bo-
norum defuncti: & officialis noster per censu-
ram ecclesiasticam compellat executores & ha-
redes defuncti, ad implendam & exequendam
ultimam defuncti voluntatem.

XI. *De bonis clericorum decedentium
& de hujusmodi bonis se
intromittentibus.*

Sed quia nonnulli terrarum domini, iudices,
& alii officarii laici, bona clericorum nostræ
diœ-

ANNO
CHRISTI
1100.* sit aug-
mentandum

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

diocesis decedentium ex testamento, vel ab in-
testato, auctoritate propria & violenter rapi-
ant, occupant, & arrestant, in præjudicium
ecclesiasticæ libertatis, quo minus decedentium
ultima voluntas pro salute animarum eorundem
decedentium valeat adimpleri; nos tam præ-
sumptuosos excessus corrigere volentes, mone-
mus omnes nobiles, iudices terræ, advocatos,
terrarum dominos, & laicos quoscumque,
ne deinceps talia attentare præsumant. Con-
trarium facientes (quos ipso facto ex tunc in
his scriptis excommunicamus) excommunica-
tos in ecclesiis vestris, & præcipue in paro-
chiis in quibus talia perpetrantur, & in quibus
tales morantur, vos universi rectores ecclesia-
rum publice nunciatis. Quam excommunicatio-
nis sententiam, si per quindenam, post hujus-
modi delictum perpetratum, animo sustinuerint
indurato, districtum sive terram, si dominus
terræ est, alioqui locum ubi talia perpetrata
noscentur, ubi forefactores tales manserint, ec-
clesiastico supponimus interdico.

XII. De manifestis usurariis.

Excommunicamus, & excommunicatos den-
unciamus, omnes usurarios manifestos: & sin-
gulis diebus Dominicis & festivis a quolibet sa-
cerdote denunciarentur excommunicati. Nullus
sacerdos oblationes manifestorum usurariorum
recipiat, nec ad communionem eos admittat: C
nisi satisfaciunt de usuris secundum constitutio-
nem felicitis recordationis domini Gregorii papæ
decimi, quæ incipit: Quamquam usurarii. Nul-
lus testamentis manifesti usurarii interfit, nec
ad penitentiam & communionem eos admit-
tat, nisi de usuris satisfecerint, secundum for-
mam constitutionis dicti domini papæ. Et tes-
tamenta manifestorum usurariorum, qui se-
cundum formam dictæ constitutionis non satis-
fecerint de usuris, nulla sint ipso jure. Dum
autem manifesti usurarii secundum formam di-
ctæ consuetudinis satisfecerint, ad sacramenta
ecclesiastica admittantur. Manifestos autem
usurarios dicimus, de quibus per sententiam
vel per confessionem factam in iure, aut evi-
dentiam quæ aliqua tergiversatione non potest
celari, constiterit evidenter. Et illos etiam,
qui super usuris diffamati, intra tempus sta-
tuendum ab eo qui super hoc habet potesta-
tem, se non purgaverint, reputamus pro ma-
nifestis usurariis puniendos. Præcipimus etiam
singulis sacerdotibus parochialibus, quod moneant
in parochiis suis frequenter in generali
& in speciali, de quibus constiterit, usurarios
& infamatos publice de usuris, ac contractus
illicitos præemptionum exercentes, ut ab usuris
& talibus contractibus desistant intra septem
dies a tempore dictæ monitionis. Alioqui ipsi
ex tunc dicti usurarii & præemptores, excom-
municentur in speciali, de quibus constiterit;
& de quibus non constiterit, in generali: &
diffamati, si se non expurgaverint, pro convi-
ctis habeantur. Et si taliter moniti & excom-
municati, desistere noluerint, nominatim ex-
communicentur, & nomina eorundem nostro of-
ficiali referantur, salvo jure nostro & archidia-
coni in præmissis. Præcipimus etiam constitu-
tiones dicti Domini papæ, contra usurarios
alienigenas editas, firmiter observari. Sacerdo-
tes non permittant questionarios Goliardos, vel
quoscumque alios ignotos, intra parochiam suam
in ecclesia, vel in via, vel in platea, vel in
Concil. General. Tom. XXV.

In concil.
Lugdun.
c. 27.

Dress non

A quibuscumque locis parochiæ suæ prædicare, vel
ostiatim deferre indulgentias pro quæstu facien-
do. Sed tales & omnes qui eis assunt, pres-
byter loci excommunicet, & ad removendum
ipsum invocet auxilium brachii sæcularis, si ne-
cesse fuerit.

XIII. Ne quæstus fiat in ecclesia, vel via pu- blica, per concionatores quæstuarios.

Sacerdotes non permittant prædicatores quæ-
stuarios celebrare super arcas, vel pulsare cam-
panulas manuales per vicos, neque in ecclesia:
& ipsi presbyteri singulis diebus Dominicis &
festivis moneant parochianos suos, & etiam sub
pœna excommunicationis inhibeant eisdem, ne
tales audiant, propter pericula hæresum & er-
rorum, quos sæpius seminant. Et si quis tales
viderit, denunciaret presbytero: & presbyter fa-
ciat eos teneri per justitiam sæcularem, & no-
bis remitti. Præcipimus etiam, quod ecclesiæ
interdictæ a nobis, nostro capitulo, archidia-
cono loci vel officiali, seu quocumque iudice
ordinario, nullatenus aperiantur, nec quacum-
que auctoritate, pro quocumque quæstu facien-
do, nisi de speciali mandato nostro.

XIV. Ne aliquis detineat legata fabricæ majoris ecclesiæ Coloniensis.

Monemus item omnes sacerdotes & alios quos-
cumque nostræ diocesis, qui elemosynas fide-
lium ad opus fabricæ ecclesiæ majoris Colo-
niensis collatas detinent, quod intra mensem
satisfaciunt de eisdem procuratori seu procura-
toribus dictæ fabricæ. Alioqui ipsos suspendi-
mus: & si per octo dies dictam suspensionem
sustinuerint, ipsos excommunicamus, & etiam
omnes illos qui dictas elemosynas surripuerunt,
celaverunt, & distrahunt, & distraherunt, sur-
ripiunt, celant & distrahunt, in fraudem dictæ
fabricæ Coloniensis.

XV. Ut unusquisque promoveat fabricam majoris ecclesiæ Coloniensis.

Item præcipimus & injungimus universis pres-
byteris Coloniensis diocesis, sub pœna suspen-
sionis & excommunicationis, quatenus dictum
negotium fabricæ apud suos subditos promo-
veant diligentèr & fideliter in ecclesiis, testa-
mentis, & confessionibus. Et si qui pro hu-
jusmodi negotiis suspensi vel excommunicati fue-
rint, non absolvantur, nisi per nos seu no-
strum officialem.

XVI. De laicis provisoribus structurarum ecclesiasticarum.

Item statuimus, quod laici provisorum paro-
chialium ecclesiarum, qui pro conservatione
structurarum, luminarium, & comparatione or-
namentorum instituuntur, certis ad hoc vel
non certis redditibus deputatis, nihil ordinent
vel disponant absque consilio plebanorum: &
quod bis in anno, videlicet in crastino beate
Margaretæ, & beati Petri ad cathedram, de
administratione ejus commissæ plebanis suis te-
neantur reddere rationem: ut si quid inordi-
nate egerint, per ipsos plebanos pro utilitate
ecclesiarum suarum, prout secundum Deum &
sua conscientias expedire viderint, corrigant
& reforment.

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.XVII. *Ne campanarii sint illitterati.*

Prohibemus item ne deinceps campanarii in villis & ecclesiis parochialibus ibidem assumantur, nisi litterati, qui in defectu respondentis ad altare, cum camillis lineis assistant, in milis deservientes presbytero, ne ministrator careat socio sibi respondente.

XVIII. *Contra falsarios monetarum, & eorum receptores.*

Quia nonnulli in diversis partibus nostrae diocesis falsas seu adulterinas monetas cudunt, & cudi faciunt, propter quod respublica læditur, & damna plurima subiectis nostris & toti provincie inferunt: unde in hac nostra synodo statuimus, & sub pena excommunicationis præcipimus, ut ubicumque tales falsarii reperti fuerint, tam ipsi falsarii, quam receptores eorumdem, cuiuscumque sint status, vel gradus, aut dignitatis, per plebanos locorum moneantur, ut talibus prorsus desistant, & indilate. Ipseque qui in suis districtibus eosdem falsarios recipiunt, & tuerentur, eos falsarios removeant, nullatenus reverfuros: alioqui ipsi falsarii & eorumdem receptores, quos post triduum ab huiusmodi monitione numerandum, in his scriptis excommunicamus, excommunicati publice nunciantur: & cessari in locis, ubi talia committuntur, quamdiu falsarii ibi steterint, præcipimus a Divinis.

XIX. *Ne aliquis exequatur mandata indebite: seu de rescriptis.*

Quamvis rescripta stricti juris sint, nec ad alias personas, quam quas eisdem continentur expresse, aliquatenus extendantur: nonnulli tamen huiusmodi rescriptis in casibus a jure non concessis, abutuntur, & sua mandata dirigunt, & sententias de facto fulminant contra aliquos, ad quos eorumdem iurisdictione nullatenus se extendit. Volentes igitur talibus nefandis ausibus obviare, statuimus, & sub pena excommunicationis lætæ sententiæ in his scriptis firmiter prohibemus, ne aliquis deinceps subditorum nostrorum, cuiuscumque status seu conditionis, aliqua mandata alicujus iudicis delegati contra personas in authentico non expressas, recipiat, aut executioni demandet, etiamsi narretur in mandato casus a jure concessus, nisi super hoc prius a nobis, vel officiali nostro, habita & obtemperata licentia speciali: cum talia mandata contra alias personas plerumque ex malitia & odii fomite procedere videantur. Illum autem, quod huiusmodi mandata contra alias personas emiseric in casu a jure non concessio, aut per nos non admisso, vel per officialem nostrum

non approbato, propter hoc excommunicationis sententiæ, quam in his scriptis serimus, decernimus subjacere.

XX. *Contra suspendentes sedas vel litteras comminatorias ad portas seu fores.*

Quia vero nonnulli, ut intelleximus, sedas & litteras annexas ante portas, & januas aliquorum religiosorum, & granges eorum, suspendere non formidant, in quibus incendia, homicidia, & alia damna & maleficia se illaturos eis ante quorum ædificia dictas litteras & sedas suspendunt, inferre publice comminantur, nisi intra certum terminum eisdem malefactoribus aliqua pecunie summa pro ipsorum arbitrio persolvatur: nos talibus maleficiis, quantum possumus, obviare volentes, præcipimus universis ecclesiarum rectoribus, quod singulis diebus Dominicis & festivis, huiusmodi malefactores & dictarum litterarum scriptores, fautoresque, opem & operam dictis malefactoribus præstantes, & omnes, qui præmissa sciverint, vel conscii fuerint (nisi nobis vel penitentiario nostro revelent intra octo dies, postquam talia intellexerint) quos in his scriptis excommunicamus, excommunicatos publice denunciant, & præcipiant ab omnibus ardius evitari & revelari eisdem.

XXI. *Contra detentores cerocensuum.*

Item præcipimus ut universi ecclesiarum rectores moneant omnes cerocensuales ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, quocumque nomine censeantur, qui cerocensuum debitum subtrahunt & non solvunt, & qui dictum cerocensuum hætenus non solverunt; quod de subtrahendis satisfaciant intra mensem; & deinceps debitis temporibus & statutis persolvant dictum cerocensuum, ut tenentur. Alioqui dictos subtrahentes & non solventes, quos excommunicamus in his scriptis, excommunicatos publice nunciant singulis diebus Dominicis & festivis.

XXII. *Quibus harum statutorum copia necessario habenda.*

Præcipimus etiam omnibus decanis Christianitatum & plebanis locorum, ut præmissorum omnium copiam a sigillifero curie nostrae Coloniensis intra quindenam recipiant, & sibi fieri procurent sub correctione debita: alioqui contrarium facientes, quos ex nunc prout ex tunc excommunicamus in his scriptis, excommunicationis sententiæ volumus subjacere. Item decani Christianitatum, nomina plebanorum sui decanatus ad præsens absentium, nobis vel officiali nostro dent in scriptis sub pena prædicta.

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

ANNO
CHRISTI
1300.Ex Bulla
Concilii. Ro-
tomag.ANNO
CHRISTI
1300.

SYNODALIA PRÆCEPTA

CONSTANTIENSIS ECCLESIAE,

A Reverendissimis Episcopis ejusdem Ecclesiae variis Synodis in lucem emissa;
Sacerdotibus honeste vivere desiderantibus apprime utilia,

Et a Vicariis praedictorum Episcoporum summa diligentia castigata atque emendata,
recenter excusa anno 1538.

ADMONITIO PRÆVIA.

Horumce Statutorum priorem partem addidit Collect. nov. pag. 351. D. Edm. Martene. ex apographo amici, qui ea descripsit ex codice Ecclesiae B. M. de Guencampo Trecentis Diocesis in Inferiore Armorica, ipsorum usus jam diu aprata. Nos vero sincera, nec aucta, nec detruncata, ex genuino codice Constantiensi, modo representamus, pluribus in super subsequentibus Synodi adnotata, ab anno videlicet 1294. & deinceps.
Vix aliud superest observandum, praeterquam pro Concilio anni 1215. cui cap. 4. insignis testimonium, etiam ex codice Guencampensi, perhibetur: Illustris vero Praeceptis antiquis, e quibus multo plura, velut ex nativo & provinciali peno, dehorata passim cernuntur.

INCIPIUNT PRÆCEPTA SYNODALIA A IV. Vicario quoque modo constituto XV. libra assignentur.

DIOECESIS CONSTANTIENSIS.

I. De Presbyteris qualiter se debent habere
venientes ad Synodum & redeuntes
ab ea.

Quoniam propter indevotiones, ut non dicamus derisiones quorundam ad Synodum venientium, novimus in populo retroactis saepe temporibus scandala suborta fuisse: ut propter casus consimiles ministerium nostrum, qui quasi signum ad sagittam positi sumus, inter laicos non vilescat: jubemus ut Sacerdotes & Clerici eundo & redeundo, cum devotione & humilitate, in gestu & habitu exhibeant se modestos. Jejunii, statim post pulsationem grossae campanae, intrent Synodum, in superlicis Presbyteri & Beneficiati; Abbates autem & Priores cum cappis sericeis, juxta suum ordinem incedendo, sint induti.

* Adit. cum
solit.

II. Ne Clerici, vel Monachi recedant a
Dioecesi nostra sine licentia.

Praecipimus districte, ne aliqui recedant a nostra Dioecesi causa commorandi vel peregrinandi, sine nostra licentia, sive sint Abbates, sive Priores, sive alii. Et si majores eos ad se vocaverint, non recedant sine auctoritate nostra, alioquin revertentes non admittemus. D

III. Ut bona Prioratum ibidem, & in
piis usus expendantur.

Quoniam vero Prioratibus quidam deputati, non eis quae Dei sunt intendentes, nec bona Prioratum prout debent expendentes; sed avaritiae & cupiditatis potius intendunt. Praecipimus districte sub poena excommunicationis, ut bona Prioratibus collata, in ipsis Prioratibus expendant; hospitalitatem, prout facultates locorum poterunt facientes, & in pias eleemosynas erogantes, ut devotio populorum erga domos Religiosas augetur: alioquin ipsos ab administrationibus sibi collatis expoliabimus.

Vicarias sufficientes, jamdudum est, praecipimus assignari, videlicet quindecim libr. Turon. Licet aut perpetui Vicarii non constituantur post Concilium, sed pro tempore constituantur; videl. quia Rectoribus damus licentiam in scholis morandi, vel peregrinandi, vel impotentes sunt ad servendum. Voluimus tamen ut Vicariis Vicaria quindecim librarum Turon. assignentur: & hoc nostra auctoritate, ne Ecclesiae fiant quasi venales. Ita quod si reversus de scholis, vel peregrinatione sua, voluerit in propria persona deservire, pro tempore substituto satisfaciat competenter.

V. De Vicariis assignatis.

Vicarias vero a nobis assignatas nullus auctoritate sua audeat diminueri: & qui sine auctoritate nostra eas diminuunt, vel institutos a nobis, in fraudem nostrae assignationis, vel institutionis Concilii, auctoritate quarumcumque litterarum eos molestaverint; alios excommunicabimus, & excommunicatos denunciabimus, etiam occasione pensionis antiquitus ibi perceptae.

VI. De Ecclesiis & Locis Religiosis, qualiter
debentur appropriatis.

Quia vero obtentu libertatis a nobis, vel ab Ecclesia nostra, Abbatibus, vel locis religiosis factis, non debent Ecclesiae, vel Cappellis sine servitio remanere: praecipimus, ut absque molestia & contradictione super Ecclesiis, vel Cappellis, vicium Presbyteris secundum formam praestitam assignent. Nec nos, nec ipsos auctoritate D. Papae, vel alterius permittant molestari: alioquin, propter ingratitude de bonis sibi collatis, meritis suis exigentibus, eos privabimus; non obstante si dicant quod omnes redditus ad Ecclesias sibi pertinentes vel cappellas, sint eis ab antiquo appropriati.

VII. De non appropriandis Ecclesiis,
sive Cappellis.

In Concilio * fuit statutum ut nullus Episcopus Ecclesiam de cetero appropriet loco religio-

* I. Claram.

ANNO
CHRISTI
1100.

ligioso sine consilio sui Capituli, & assensu; A
& quicquid super hoc factum fuerit aliter, de-
crevit Concilium non tenere. Proinde iubemus,
ut qui Ecclesias sine consilio & assensu Capi-
tuli Constantiensis in ipsa Diocesi ut appro-
priatas tenent vel decimas, nobis personas ido-
neas ad eas representent; vel instrumenta, si
que habeant, super his nobis studeant exhibe-
re: alioquin nos, tam nostra auctoritate ordi-
naria, quam Apostolica, dictas Ecclesias, vel
decimas personis idoneis conferemus.

VIII. De iuramento, vel pactione non
exigendis a Presbytero vel
Presentando.

Districte precipimus, ne Abbates, vel Per-
sonæ iuramenta exigant a Clericis, antequam
eos presentent, nec de augmentando pensioni-
bus, nec quod contenti erunt eo ad quod præ-
sentat eos. Similiter nec Clerici eis iuramenta
faciant ad præsentationem sub anathemate
prohibemus, & qui exegerint, & qui præstite-
rint, excommunicatos reputamus.

Item precipimus, ne resignent in manibus
Patronorum, vel personarum privatarum.

IX. De Monachis & Canon. Regul.

Item prohibemus, ut Monachi non paucio-
res tribus alicubi morentur: & ad Regulares
hoc extendi Canonicos declaramus, ubi suffi-
ciunt facultates.

X. De elemosynis Ecclesiarum.

Similiter prohibemus, ne aliqui elemosynas
Ecclesiarum auctoritate sua occupent; aut eas
ad laicalem feudum extra jus Ecclesiæ conver-
tant; vel elemosynas Ecclesiæ, quæ dicuntur
ad unum usum collatæ, scilicet ad luminare,
vel Presbyterum, sine auctoritate nostra non
audeant ad alium usum convertere. Si quis
autem Presbyter cupiditate ductus, scilicet pro
pecunia, vel pro filiis, vel nepotibus, ut inde
feodentur, illud facere ausus fuerit, beneficio
se noverit cariturum.

XI. De Leprosis, Religiosis, & Infirmis.

Præcipimus ut quælibet Abbatia intra muros
suos domum habeat ad Leprosos ibi ponend-
um, si forte ita contigerit; non extra, nisi
in loco religioso: quia etiam domus inde vi-
lescit, & per hoc mutua fraternitas amittitur
erga ipsum. Præterea circa curam infirman-
tium & debilium, operam debitam adhibeant
diligenter; ita quod secundum loci facultatem,
iuxta cujuslibet debilitatem vel infirmitatem om-
nia eis necessaria ministrantur.

XII. De personibus injuste non percipiendis.

Quoniam vero omne quod non est ex fide, pec-
catum est, & tempus non minuit peccatum,
sed auget: excommunicamus omnes Religiosos,
qui scienter sine auctoritate hujus Ecclesiæ pen-
siones in Ecclesiis percipiunt, licet eas perce-
perint ab antiquo.

XIII. Ne Clerici, vel Monachi placita
laicorum seclentur.

Item districte precipimus, ne Presbyteri, vel
Clerici, vel Monachi, placita laicorum pertra-
ctent, vel firmas illorum teneant; nec in re-
bus eorum procuratores existant: & ne assitias
seclentur, nisi propter domorum suarum emer-
gentes necessitates: Sacris enim Dei Sacerdotes
oportet vacare assidue. Quod si contra sece-
rint, & propter hoc molestiam perpelli fuerint,
sive de patrimonio, sive de rebus suis, ab Ec-
clesia non subvenietur: cum sit indignum eis
ab Ecclesia subveniri, per quos constat in Ec-
clesia scandalum generari.

XIV. Ne Patronis decima ad firmam
tradantur.

Prohibemus districte, ne Abbates, vel Mo-
nachi, vel Canonici Regulares, accipiant ad
firmam decimas, quarum sunt Patroni, sive ad
unum annum, sive ad duos annos, sive ad vi-
tam illius qui decimas habet.

Prohibemus sub pena excommunicationis ne
decimæ laicis Patronis, vel alicui de eorum fa-
milia tradantur; vel eis qui imposterum Eccle-
siam possint molestare occasione huiusmodi. Si-
militer nec præpositis eorum, vel aliquibus
extra jurisdictionem nostram commorantibus.
Similiter nec laicis, maxime balliviam habenti-
bus.

XV. De oneribus Ecclesiarum.

Item statuimus, ut Religiosi, & alii, qui
in Ecclesiis aliquid percipiunt, pro rata quam
ibi percipiunt, onera Episcopalia & Archidia-
conalia sustineant, & ad ædificationem Eccle-
siarum secundum ordinationem nostram & Ar-
chidiaconorum subministrant; non obstante si
dicant, quod nunquam aliquid ad hoc posue-
runt.

XVI. De computo domorum Religiosarum
reddendo.

Quia vero utilitatibus & necessitatibus domo-
rum Religiosarum providere cupimus & debe-
mus; & ne bona earum prodige, & in pravos
usus expendantur; & murmuraciones de claustris
removere. Statuimus ut in qualibet Abbatia
Abbas, & Ballivus quater in anno computum
de redditibus & expensis eorum Conventui ter-
minis assignatis reddant: ita quod summa red-
dituum & expensarum in scriptis redigatur, &
in quolibet termino scriptum de expensis anni
habeat tam Abbas, quam Conventus, sigillo
Abbatis & sigillo Conventus sigillatum, ac no-
bis in fine anni, vel atoratis a nobis, tam
de expensis quam de redditibus respondeat com-
petenter. Idem dicimus de Prioratibus, qui de
redditibus sibi deputatis & de expensis quater
in anno coram fratribus, si ibi fuerint, & co-
ram atorato a nobis computent, & in fine
anni coram nobis respondeant: maxime ubi ti-
metur de dilapidatione, vel quod Priores bona
non in bonos usus, vel non in ipsis locis expen-
dant.

ANNO
CHRISTI
1100.XVII. *Ne in Prioratibus numerus deficiat.*

Item cum temporibus nostris divinus cultus non debeat diminui, sed potius augeri: prohibemus, ne in Prioratibus numerus Monachorum, qui ibi deservire debent, diminuatur, nec annihiletur, cum facultates Ecclesie non sint diminutæ: alioquin bona Prioratum in manu nostra retinemus. Et insuper præcipimus Archidiaconis quod in his curam adhibeat diligentem.

Similiter præcipimus quod Abbates Prioribus suis socios dent competentes, qui sint bonæ vitæ, & conversationis honestæ; & per quos divinum Officium celebrari possit. Et licet omnes Sacerdotes ad Horas Canonicas decantandas singulis diebus teneantur; præcipue tamen Monachi, & alii Regulares, qui auctori Regulæ & Voto tenentur astricti. Provide jubemus ut Monachi, seu alii Regulares in Ecclesiis parochialibus commorantes, singulis diebus divinum Officium decantent in eis, aut parochialis intersint Officio Sacerdotis. Quod si non fecerint, per Sacerdotem loci vel Decanum nobis præcipimus intimari.

XVIII. *De Confessoribus Abbatum, Priorum, & Sacerdotum.*

Præcipimus ut Abbates & Priores a nobis constituti, nobis confiteantur, vel de licentia nostra sibi virum providum & discretum eligant Confessorem: ita Dominus Papa constituit. Similiter Presbyteri Confessoribus a nobis aornatis, saltem semel in anno confiteantur.

HIC STATUENDUM VIDETUR

INITIUM ALTERIUS SYNODI.

I. *Quomodo Presbyteri debent ad Synodum venire.*

Quando vos Presbyteri ad Synodum venire debetis, die Dominica præcedenti publice inquiratis in parochia vestra si qui sint infirmi, & eos eodem die, vel sequenti feria, vel antequam iter arripiatis, etiam non requisiti visitetis, & quicquid fuerit necessarium ad salutem animæ faciatis, dummodo prius confessi fuerint: non tamen omittentes provisionem, quam per vicinos Sacerdotes facere consuevistis, in vicinis parochiis remanentes. Et hoc dicimus de illis qui secum non habent Presbyteros, cum nullus possit alicui curam animarum committere, nisi Episcopus vel qui fungitur vice ejus: unde non possunt absolvere, nec poenitentiam injungere. Concedimus & damus potestatem eis Presbyteris, qui sunt cum aliis qui curam animarum habent, dummodo sint bonæ vitæ & conversationis honestæ, & notum sit de ordinatione ipsorum, quod loco ipsorum, cum necessitas fuerit, parochianos absolvant, & eis injungant poenitentiam, ne possit dici de illis: *Curabans contritionem populi mei dicentes, Pax, pax, pax; & non erat pax: & inde possint culpabiles inveniri.* Præcipimus, ut eos quos secum habent, vel habebunt, loco, vel tempore competentem nobis manifestare procurent.

A

II. *De habitu Presbyterorum.*

Præcipimus vobis, ut eundo, morando, & parochias circumeundo, habitum tam in Tonsura quam veste habeatis, ne status vester vertatur in opprobrium populo, prout de vellentorum habitu in Concilio Lateranensi determinatur: videlicet ut clausa desuper habeatis indumenta, nimia brevitate, vel nimia longitudine non notanda, & maxime coram nobis, ne de hoc reprehendi possitis. Unde reprehendemus Presbyteros qui per parochias suas vadunt in supertunicibus apertis nimia brevitate notandis, & in bergandis, & in tali habitu venire coram nobis non formidant: in quo habitu videntur potius pugiles, quam Clerici, vel Presbyteri. Si tamen oporteat eos equitare, possunt supertunica sub cappa clausa habere aperta, sed in aperto clausa deserant. Qui autem de cetero transgressor erit hujusmodi constitutionibus; vestis aperta publice pauperibus erogetur: & hoc præcipimus executioni mandari. Idem de bergandis præcipimus.

III. *De habitu Leprosorum.*

Præcipimus de Leprosis ut cappas clausas desuper deserant, ut a sanis possint discerni, ne se commisceant sanorum communioni, & ut omnis occasio commorandi diutius inter sanos Leprosis tollatur. Moncat Sacerdos quilibet parochianos suos, & si necesse fuerit, per superiorem compelli faciat, ut ipsis, secundum quod consuetum est, in necessariis provideant, ut non habeant victus querendi necessitatem; mercata, vel loca populosa ingredi, vel sedare non audeant: quæ si postea intraverint, ipsi quicquid habent in sua parochia subtrahatur. Porcos vero, quos in suis Leprosariis nutriunt, sanis vendere non præsumant & si contra fecerint, vendentes & ementes ad boni viri arbitrium puniantur.

IV. *De Clericis tabernariis.*

Præcipimus ut abstineatis a tabernariis. Et omnes Clerici scituri, quod si in taberna eis facta fuerit injuria, eos super hoc non audiemus.

V. *De Sanctis Sacramentis.*

Vobis præcipimus in virtute sanctæ obedientie, ut debitam reverentiam singulis Sacramentis Sanctæ Ecclesie exhibeatis; ut laici ad exhibendum similiter ex vestra devotione excitentur. Quæ sunt Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Matrimonium, Ordo, Poenitentia, & Extrema unctio.

VI. *De forma baptizandi.*

Baptismus cum omni reverentia & honore celebretur, & cum magna cautela, maxime in distinctione verborum & in prolatione, in quibus tota virtus consistit, scilicet, *Ego baptizo te in nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti, amen.* Et in Prono doceant laicos sub hac forma debere baptizare pueros, etiam patrem & matrem in summa necessitate. Cum autem puer in necessitate baptizatus fuerit a laico, & cum inveneritis discreto modo & debito

ANNO
CHRISTI
1100.

ba-

ANNO
CHRISTI
1100.ANNO
CHRISTI
1100.

baptizasse; si supervixerit puer, afferatur ad Ecclesiam, & quod deest, suppleatur, non quantum ad salutem, sed quoad augmentum virtutum: scilicet ad fores Ecclesiae pabulum salis, quod est primum donum in Baptismo; aurium, & narium de spato linitio, quod est secundum; sed exorcismi non dicantur; & super fontes omnia fiant sine intermissione; sanctae Crucis signatio; in pectore, & inter scapulas olei facti in praedictis inundio; in vertice, Chrismatis inundio. Et quia tota virtus Baptismi in distinctione & prolatione verborum consistit; ab eo qui baptizat integre & ordinarie sine intermissione aliqua proferantur. Si autem dubium fuerit sub qua forma puer baptizatus fuerit a laico; tunc Sacerdos omnia faciat. Et similiter de pueris qui inveniuntur expositi, de quibus dubium est utrum sint baptizati. Et immergens dicat, *Si tu non es baptizatus, ego te baptizo, &c.* Ad levandum puerum de sacro fonte, unus sit aut duo ad plus, nisi fuerit vir & uxor sua, qui pro uno reputantur; vel nisi fuerint de proxima cognatione ejus. Tres tantum recipiantur pro charitate servanda.

Sacerdos qui baptizat puerum, sit ejus pater spiritualis: unde filius ejusdem Presbyteri naturalis non debet, nec potest matrimonium contrahere cum femina, quam idem Presbyter baptizabit; nec similiter filia naturalis Presbyteri cum filio spirituali. Et si forte fuerint matrimonialiter personarum hujusmodi copulatae, debent ab invicem separari.

Jubemus propter scandala, immo fortilegia, ut sint fontes firmati, & Oleum, Chrisma, & Eucharistia sub sera ponantur, ne temeraria manus ad ea possit extendi. Qui vero ea incaute non firmata reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur: & si per ejus incuriam aliquid nefandum contigerit, gravius puniatur.

Item praecipimus ut fontes mundos custodiant, & ne aquam ibi diutius remanere patiantur.

VII. De Confirmatione.

Sacerdos frequenter moneat populum ad Confirmationem, quae ab Episcopo est tantum facienda. Post Baptismum enim debet suscipi Sacramentum Confirmationis: quod Sacramentum praestat augmentum ad gratiam; per quod Spiritus Sanctus infunditur in baptizato; quo Sacramento armatur Christianus, & instruitur ad agones hujus mundi, & contra diabolum.

Quod si confirmandus adultus fuerit, scilicet xiv. annorum vel plurium, confiteatur prius, & postea confirmetur. Et jejni veniant ad Confirmationem qui sunt perfectae aetatis: laicos bendellos & mumbos gerentes in manibus. Cum autem puer iungitur Chrismate ab Episcopo, pater vel mater ipsum non teneat neque liget.

VIII. De officio Sacerdotum.

Praecipimus, sicut praecipuum est in Concilio Lateranensi, ut Sacerdotum Officium tam diurnum quam nocturnum, distincte & aperte, & non sincopando, quantum Deus dederit, celebrent, & devote; & hoc in Ecclesia ad hoc deputatis, nisi propter necessitatem.

Nullus etiam audeat aliquo casu celebrare, donec Matutinas Canonicas, & Primam

cantaverit, & quolibet die horas Canonicas dicant.

IX. De Corporalibus.

Corporalia munda custodiantur, & abluat ea saepe Sacerdos, sive Diaconus superpellicio indutus, & in vase specialiter ad hoc deputato, & ablutiones in piscina ponantur. Similiter lintheamina Altaris, & indumenta Sacerdotalia, quando opus fuerit, ab honesta persona abluantur sine appositione aliorum pannorum, ita ut munda & nitida conserventur: quia nimis est absurdum sordes negligere in sacris, quae dedecent in profanis.

X. De Coemeteriis.

Et Coemeteria munda custodiant; & quae poterunt claudi claudantur, propter reverentiam fidelium ibidem jacentium. Et ne choreas in Coemeteriis duci permittant, jubemus. Et ne sinant venditiones ibidem fieri donec Missa celebretur.

Nullus in Coemeterio sine nostra licentia edificare permittatur. Aliter si quis edificaverit, juris esse Ecclesiae censemus aedificium, quod in Coemeterio illius constitutum est. Nec Abbates, nec alii, qui ibi edificaverint, in illis audeant aliquid reclamare.

XI. Ne res Presbyteri ponantur in ecclesiis.

In Concilio firmiter inhibetur, ne suppellectilia Sacerdotis propria, seu aliena, in Ecclesiis admittantur, nisi propter incursum hostiles, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes, ut ad eas oporteat habere refugium; sic tamen ut necessitate cessante, in loco pristino reportentur.

XII. De Sacramentis renovandis

Sacerdotes die octavo semper renovent Sacramenta, ut Eucharistiam, & fontem benedictum; ne sui vetustate aliqui ad indevotionem moveri valeant aut errorem.

XIII. Ne Curati recipiant ignotos Presbyteros.

Praecipimus districte ut non recipiant Sacerdotes in Ecclesiis suis ad celebrandum, nisi notum sit de Ordinatione eorum.

Librum habeant, qui dicitur Manuale, singuli parochiales; ubi continetur ordo Servitii, Extreme unctionis, Cathecumeni, Baptismi, & hujusmodi.

XIV. De redditibus & possessionibus Ecclesiarum.

Praecipimus districte Sacerdotibus, ut omnes redditus Ecclesiae & possessiones scribant in Missalibus suis. Et prohibemus penitus Presbyteris & parochianis, ne de his quae sunt Ecclesiae, ipsi aut Presbyteri alienent ab Ecclesia, nisi de consilio Episcopi, aut Archidiaconi. Si quis autem contra hoc fecerit, praecipimus ut emendet: & irritum decernimus & inane.

Praecipimus ut Personae & Vicarii, qui grandias, & alias domos in elemosynis suis con-

ANNO
CHRISTI
1100.

structas habent, easdem devastare non permit-
tantur; vel si de elemosynis suis abstulerint, eas
remedificent, & dictis elemosynis reponant: &
super his Archidiaconus diligenter curam adhi-
beat. Quia vero de bonis ecclesiasticis in pri-
vato ædificare, alienationes rerum ecclesiastica-
rum, quæ sacris Canonibus sunt interdixæ,
cum ædificium cadat sub soli specie, non est
dubium continere. Prohibemus ne Rectores Ec-
clesiarum, vel aliæ personæ Ecclesiasticæ, si
solum elemosynatum habeant ad Ecclesiam,
de bonis ecclesiasticis ædificent in privato.

XV. De excommunicatis.

Nullus excommunicatus a Superiore, pro ab-
solutio habeatur, nisi constet de ipsius speciali
mandato.

Præcipimus, ut nullus Presbyter excommuni-
catus a Nobis, vel Archidiacono, vel Deca-
no, pro absolutis habeat, vel in Ecclesia reci-
piat, etiamsi de se conquerenti satisfecerit, &
ei constiterit, donec a Nobis, vel ejus excom-
municatore, de ejus absolutione ei constiterit
evidenter.

Ut autem excommunicationis vitetur pericu-
lum, & excommunicati rubore iussu ad re-
conciliationis gratiam citius redire compellan-
tur, jubemus, sub pena excommunicationis in-
jungentes, ut quilibet Sacerdos schedulam ha-
beat vel chartam ubi nomina excommunicato-
rum parochiæ suæ scribat, & ex quibus causis,
& quot, & ad quorum instantiam, necnon cu-
jus auctoritate singuli sint excommunicati; &
singulis diebus sic eos excommunicatos denun-
ciet, licet a nemine requisitus.

Qui sic per viginti dies in excommunicatio-
ne permanserint, aggraventur: & si nec sic
absolutionem impetraverint, Sacerdos hoc ex-
communicatori denunciet, ut possit coerceri
per brachium sæculare, ut quos Dei timor non
revocat a malo, saltem severitas ecclesiasticæ
coerceat disciplinæ.

Similiter inhibemus, ne aliquis pro debito
eorum, coram eis recognito, excommunicare
audeat, nec pro debitis suis, nisi in generali
pro jure suo, nisi parochianus jus Presbytero
debitum publice fateatur. Licet enim de male-
factore vel raptore Sacerdoti constiterit per con-
fessionem, & conquerens iustitiam ecclesiasticam
possit exhiberi; Presbyter indubitanter iusti-
tiam exerceat, licet in conspectu suo eum vi-
deat, & certus sit de ejus reatu: quia ea quæ
per confessionem novit, nescit ut homo, sed
ut Deus.

XVI. De elemosynis Ecclesiarum.

Præcipimus, ut Presbyteris elemosynas non
habentibus, in quibus possint manere, elemo-
synæ a Personis Ecclesiæ, vel a Patronis, si
eas habuerint, eis assignentur, in quibus do-
mos ædificent, ne bona Ecclesiæ in alios usus
convertantur.

XVII. De filiis Presbyterorum.

Prohibemus etiam ne Sacerdotes habeant fi-
lios suos secum illegitime natos, propter scan-
dalum: & ne eis ministrent in Altari, cum sit
indecorum ut in Altaris officio illegitimus fi-
lius impudico patri ministret, in quo unigeni-
tus Dei Filius pro salute humani generis æter-
no Patri victimatur.

Cuncil. General. Tom. XXV.

XVIII. De Quæstoribus.

Præcipimus, ut nullus in Ecclesia recipiatur
ad quærendas elemosynas sine nostris litteris,
nisi parochianus Ecclesiæ vel de vicinia notus
sit. Nec ad prædicandum, nisi fuerit persona a
nobis destinata: cum nulli liceat transgredi fi-
nes a sanctis Patribus constitutos, nec hono-
rem assumere, nisi fuerit canonicè evocatus.
Jubemus ne aliquis extraneus ad prædicandum,
vel audiendum, cum non possit solvere vel
ligare, in Ecclesia alterius admittatur, nisi
fuerit a nobis specialiter destinatus, vel ab ip-
so Presbytero parochiali vocatus, si viderit uti-
le, vel necesse. Quæstores quoque elemosyna-
rum ea dicant populo tantum, quæ in litteris
Domini Papæ, vel in nostris continentur.

XIX. De reliquiis.

Præcipimus, ut Statutum in Concilio Latera-
nensi, quod antiquæ Reliquiæ amodo extra ca-
psam nullatenus ostendantur, nec venales ex-
ponantur. Inventas autem de novo nemo pub-
lice venerari præsumat, nisi prius auctoritate
Domini Papæ fuerint approbatæ. Similiter pro-
hibemus ne laici Reliquias trahant, nec de
Ecclesiis auctoritate sua auferant; nec Altaria,
vel simile Altaris, occasione Reliquiarum sua-
rum erigant in Ecclesiis, ut inde oblationes re-
cipiant ad opus Ecclesiæ suæ. Qui contra hoc
fecerit, excommunicetur.

XX. De bonis Ecclesiarum.

Præcipimus, ut bona Ecclesiarum in bonos
usus convertantur; non luxuriose vivendo, vel
prodige: scientes quod si inde culpabiles inven-
ti fuerint, eos beneficiis poliabimus; cum per
abusionem talium sacrilegium incurrant, & ju-
dicium sibi manducant & bibant. Inhonestas
vero negotiationes, sive suo nomine sive alieno,
non exerceant. Negotiationem vero inhonestam
Clericis dicimus; si emant ultra victum & ve-
stitum, vinum, bladum, & carnes, ut carius
vendant; vel in ætate, si minus iusto pretio
emant ea quæ debent sequenti Septembri reci-
pere; vel si tradant usque ad nundinas Mon-
tis Martini supra mare, vel blada, vel res
suas, ut tunc exigant ex conventionem majus
pretium quam habuerint ante terminum.

XXI. De his qui circa Altare
debent esse.

Nullus permittatur deservire Altari, vel Epi-
stolam legere, nisi in superpellicio, vel cappa
clausa. Item quilibet Presbyter habeat Cle-
ricum.

XXII. De Altari.

Præcipitur etiam, quod si in Altari mota ta-
bula fuerit, vel enormiter fracta, sacerdos non
celebret, donec Altare consolidetur, & iterum
consecratur. Et ne super lapidem sine capsâ
celebretur. Et ampullæ vini & aquæ in mini-
sterio Altaris sint mundæ & integræ, vitreæ,
seu stannæ: ad ablutionem vero manuum, vas
grandius deputetur.

C

XXIII

ANNO
CHRISTI
1100.

ANNO
CHRISTI
1100.

XXIII. De Eucharistia.

Sacerdotes ministrantes diligenter attendant, quod hostia sit integra, alba, de frumento cum manu electo, & quod integrum habeat circumculum; & quod vinum non sit acetolum; & aquam non omittant.

XXIV. Ne quis in die his celebret.

Præcipimus, ut nullus audeat bis in die celebrare Missam, aut cum duplici Introitu, nisi in magna necessitate, scilicet humano corpore preterente; vel in die solemnibus, vel quadragesimali, quando non potest Divinum Officium committi, & in die Paschæ & Nativitatis Domini. Quando celebratur est secundam Missam & tertiam, vinum superfusionis super digitos non sumat, sed ministro habenti bonam conscientiam conferat.

XXV. De Præfationibus.

Quoniam in plerisque libris plures Præfationes inveniuntur, quæ sunt superflua: tantum decem invenimus in sacro catalogo recipiendas. Scilicet unam in Pascha, quæ incipit, *Te qui domini omni tempore*. Secundam in Ascensione Domini, *Qui post resurrectionem*. Tertiam in Pentecoste, *Qui ascendens super omnes celos*. Quartam de Sancta Trinitate, *Qui cum unigenito*. Quintam de S. Maria, *Et te in conformatione*. Sextam in festis S. Crucis, *Qui salutem humani generis*. Septimam de Apostolis, *Te Domine suppliciter exorare*. Octavam de Nativitate Domini, *Quia per incarnati Verbi*. Nonam de Epiphania, *Quia cum unigenitus*. Decimam in Quadragesima, *Qui corporali jejuniis*.

XXVI. De ornamentis Ecclesiasticis.

Præcipimus, quod Sacerdotes piscinas juxta Altaria habeant decentes, mundas, ablutionibus liberum cursum exhibentes, nec sine tegmine relinquunt. Juxta Altare tria manutergia ad minus habeantur: unum ad primam ablutionem; secundum post Evangelium; tertium post Sacramenti perceptionem. Aliud sit pendens juxta Missale, ad tergendum os & nares Sacerdotis, si opus sit.

Dilrigentè inhibemus, ne ornamenta Ecclesiæ pignori obligentur, nisi pro necessitate Ecclesiæ, & cum consilio parochianorum. Quia vero terreni negotii nihil Divino Officio debet anteponi: prohibeant Sacerdotes in villis mediocribus, dum Missa celebratur diebus Dominicis ac Festivis, in Cæmeteriis Ecclesiarum panes, pisces, vel etiam carnes vendi; ne forte occasione prædicta quidam minus devoti non exauditis divinis præceptis & eloquiis, majoris indevotionis occasionem sumant, & devotorum hdelium foris Ecclesiam vendentibus adstantium ex longa consuetudine charitas refrigerat.

XXVII. De Clericis Beneficiatis.

Præcipimus omnibus Clericis habentibus Ecclesias, ut ad singula tempora Ordinum se offerant ordinandos: & qui ordinati sunt, in Ecclesiis resident; nisi aliter de licentia nostra tacere permittantur.

XXVIII. De effusione vini consecrati.

Si quid ceciderit de Sanguine Christi, id est, de Sacramento Sanguinis super corporalia: illa pars est sugenda, & ipsum corporale de panis aliquo mundissimo involvendum, pro reliquis est servandum. Vel Sacerdos abluat illud tribus vicibus in calice subterposito, & aqua ablutionis ab ipso Sacerdote sumatur, vel saltem primæ duæ ablutiones; & tertia in sacrario reponatur.

Si autem super pallam Altaris, vel aliud sacrum indumentum ceciderit: de parte intincta similiter Sacerdos faciat. Si super aliud Ecclesiæ vestimentum ceciderit: pars intincta sugatur, & post scindatur, & comburatur, & cinis in sacrario ponatur. Si autem super lapidem, vel terram, aut lignum ceciderit: lingendus, radendus, & tergendus est locus, & pulvis in sacrario reponendus. Si autem per negligentiam Sacerdotis illud evenerit, ad Episcopum debet mitti.

Calix post Missam mundissime panis involvatur: nec ministri eo intus tergant calicem, sed alio ad hoc deputato; qui dum satis decens non fuerit, vel vetustate attritus, in sacrario comburatur.

Corporalia vetustate attrita, vel non satis decentia, quæ non possunt fieri decentia, in sacrario comburantur, ne manus laica ad ea possit extendi. Et de illis potest sumi pannus de quo calix intus tergatur: prohibentes ne laici ad illum manus extendant, sed a sacerdote tantum tractetur.

XXIX. De vetustate Imaginum.

Imagines vetustate deformatæ, & linteamina sacra vetustate attrita, sacris usibus inutilia, comburantur, & mundo loco intra parietem Ecclesiæ pulvis in sacrario reponatur; quia possent intuentes inducere in errorem.

XXX. De communione infirmorum.

Item singuli sacerdotes habeant singulos calices, in quibus communicentur infirmi, qui decori sint & mundi, ut in eis devotio infirmorum excitetur.

Nec permittant, Diaconos deferre infirmis sanctum Corpus Christi, nisi in necessitate, quando Presbyter fuerit absens. Sed semper cum magna reverentia & maturitate illud deferant in pixide idonea: & sit bene clausa propter casum in eundo ad infirmum & redeundo. Si tanta fuerit via, Psalmos penitentiales dicant cum Letania.

Cum autem sacerdos ad infirmum venerit, & ei Corpus Christi dederit; si quid de Corpore Christi in ore infirmi remanserit, vel inde exierit quod ab eo non possit recipi, aliquid formam habens; ab ipso sacerdote convenienter debet sumi, vel commixtum in calice cum modico vini, vel aqua benedicta, aliquid habenti bonam conscientiam dari.

Si autem infirmus adeo fuerit arctatus, quod sub magna forma Corpus Christi recipere non possit; sub minima debet ei dari in calice commixtum, & cum modico vino, seu aqua benedicta, in ore infirmi instilletur: & maxime si sine scandalo aliter fieri non possit, ne infirmus sine viatico obire videatur.

XXXI.

ANNO
CHRISTI
1100.

ANNO
CHRISTI
1100.

XXXI. De Confessione infirmorum.

Ab infirmis in periculo mortis constitutis, ex Theodoro Cantuar. pura est inquirenda peccatorum confessio. Non penitentia injungenda est, sed tamen eis intimandum ut doceant, & conterasur de peccatis suis universis & singulis; non tamen timore penae, quam peccando meruerunt, sed qui Deum Patrem suum & Creatorem & Redemptorem suum offendere prae-sumperunt, acerbitates amaritudinis quasi flagella patris quamdiu ei placuerit, cum gaudio sustinentes. Si autem convaluerint; statim ad sacerdotem accedere debent, & tunc penitentia competens eis injungatur.

XXXII. Quilibet Sacerdos potest absolvere in articulo mortis.

Potest autem sacerdos absolvere in articulo mortis quemlibet excommunicatum a quolibet, etiam a Domino Papa; prius juramento ab eo recepto, si incidit in canone latae sententiae, quod sanitate recuperata, & opportunitate concessa, Romanam Ecclesiam visitabit, vel eum adibit qui super hoc potestatem a sede Apostolica habeat.

Si autem pro re judicata fuerit excommunicatus: primo satisfaciet, si super hoc habuerit facultatem: & sic cum absolvat, receptus juramento quod quam cito potuerit, excommunicatoris sui praesentiam adibit, mandatum ipsius prius petiturus. Idem faciat, si per offensam manifestam fuerit excommunicatus infirmus; videlicet quod prius emendet.

Si autem emendandi, vel solvendi non habuerit facultatem: juret quod posse suum faciet, cum ad fortunam venerit pinguiorem. Si autem in tali articulo decesserit, haeres suus ad hoc faciendum teneatur pro ipso; & hoc debet Sacerdos ei intimare; nec tamen per ipsum est compellendus.

Cum autem infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido quem sanaverat: *Vade, & noli amplius peccare, ne deterius tibi contingat*, praesenti scripto statutum, &

Districte praecipimus medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia, id est, antequam aegrotum recipiant in curam, modeant, & indicant quod medicos advocent animarum: ut postquam aegro fuerit de spiritali salute provisum, ad corporalis medicinae remedium salubrius procedatur; cum, causa cessante, cesset effectus. Hoc inter alia causam dedit edicto, quod quidam in aegritudinis lecto jacentes, cum eis a medicis suaderetur, postquam eos in curam sumerunt, ut de animarum salute disponant, in desperationis articulum incidunt, unde tacilius mortis periculum incurruunt credunt enim aegri, quod medicus de eorum salute desperet. Ceterum cum anima multo sit pretiosior corpore; sub intimatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali salute aliquid aegro suadet, quod in periculum animae convertatur.

XXXIII. Quod omnes debent confiteri semel in anno.

Docetur a Sacerdotibus, maxime ante Quae-
Concilii. General. Tom. XXV.

ANNO
CHRISTI
1100.

A dragesimam, quod omnes fideles utriusque sexus, postquam ad annos discretionis pervenerint, omnia peccata sua confiteantur, saltem semel in anno proprio Sacerdoti, & injunctam sibi penitentiam studeant pro viribus suis adimplere. Suscipientes ad minus in Pascha reverenter Eucharistiae Sacramentum: nisi de consilio proprii Sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab ejus perceptione duxerint abstinendum. Alioquin & viventes ab ingressu Ecclesiae arceantur, & morientes Christiana careant sepultura. Unde hoc salutare Statutum frequenter in Ecclesiis publicetur, ne quisquam ex ignorantiae caecitate velamen excusationis assumat.

B Si quis alieno Sacerdoti justa de causa voluerit confiteri peccata sua, licentiam prius postulet & obtineat a proprio sacerdote; cum aliter non possit absolvere vel ligare. Sacerdos autem sit discretus & cautus: ut more periti medici superfundat oleum & vinum vulneribus fauciat; diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati, per quas prudenter intelligat quale illi debeat Presbyter praebere consilium, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum aegrum.

XXXIV. De Confessione.

C Caveat autem omnino, ne verbo, signo, aut quovis alio modo, prodatur aliquatenus peccatorum: sed si prudentiori indigeat consilio, illud absque expressione personae caute requirat: quoniam qui peccatum in penitentiali iudicio sibi detectum praesumpserit revelare, non solum a sacerdotis officio deponendum esse decrevimus; verum etiam ad agendam perpetuam penitentiam in aliquo Monasterio detrudendum.

Ad audiendam confessionem, eminentem sibi locum eligant Sacerdotes, ut communiter possint videri; & in locis abditis extra Ecclesiam nullus recipiat confessionem, nisi in necessitate.

D In confessione habeat sacerdos vultum humilem, & oculos in terram, ne indifere & frequentius faciem respiciat confitentis, & maxime mulieris, & patienter voluntatem ejus inquireat: qui enim operam medicantis expectat; oportet ut vulnus detegat.

XXXV. De effectu confessionis.

Debet etiam Sacerdos peccatori cum accedit ad confessionem effectum confessionis declarare: videlicet quod sine illa non est salus & in confessione omnia mundantur, & per confessionem peccator Deo reconciliatur. & ad Deum reducitur, ut Deus in ipso habitet, & de possessione diaboli ad Dei possessionem convertatur; & confessio hominem sanctificat, sicut scriptum est: *In exitu Israel de Aegypto, id est de peccato, facta est Judaea, id est confessio, sanctificatio ejus*. Et Deus nullum approbat, nisi illum confessio custodiat; & magnam partem tollit erubescencia habita in confessione: vult enim Deus ut homo confiteatur, ut habeat justam causam ignoscendi, quia scriptum est: *Confitemini Domino, quoniam bonus*. Non dicit: quoniam justus. In quantum enim est bonus, absolvit peccatorem; in quantum justus, condemnat.

* Fugias a
pecc. Mort.
pag. 110
271. nota
Calle.

ANNO
CHRISTI
1700.

XXXVI. *De circumstantiis inquirendis
a Sacerdotibus.*

In confessione caveat Sacerdos ne inquireat nomina personarum cum quibus peccaverunt confitentes, sed circumstantias secundum quantitatem criminis. Primo inquireat, vid. de loco, de tempore, de perseverantia, de varietate personæ, & qualiter hoc fecit, de tentationis tempore, & de ipsius vitii multiplici executione, & modo operis, ut in fornicante, vel adultérante potest perpendi. Debet inquirere Sacerdos a fornicante si sit Clericus, vel laicus; utrum solutus, vel ingatus, quando turpitudinem suam peregit. Et similiter cum qua: utrum cum conjugata, vel cum soluta; cum mæretrice publica, vel alia; si cum virgine; si cum sanctimoniali, vel voto astricta; si cum affini, vel consanguinea; si cum filia Domini sui, vel cum ancilla; cujus ætatis; & si sapiens fuerit. Si Clericus: utrum in sacris Ordinibus constitutus, vel in quibus; & qualiter turpitudinem suam peregit; utrum ordinariæ, vel inordinariæ. Verumtamen si quærat confitens, quomodo extraordinariè non respondeat Sacerdos: Si in loco sacro, aut in loco cui debuit reverentiam, ut sunt domus Dominorum, & aliorum multorum. Si in tempore orationis constituto; ut sunt festivitatis Sanctorum, & tempora jejunii. Inquireat autem quantum perseveraverit: nam perseverantia auget delictum. Et quando tentationem sustinuit: sunt enim quidam qui non expellant tentationem, sed præveniunt, & ultro se peccato offerunt. Inquireat etiam de multiplici executione vitii. Hæc enim tenetur penitens omnia confiteri, quando præsumitur; & judicat Ecclesia peccatum majus, vel minus ratione harum circumstantiarum. Inquireat etiam, utrum publice peccaverit, vel occulte; ut sic extiterit exemplum mali alii. Similiter circa alia vitia capitalia debet Sacerdos inquirere.

XXXVII. *De septem vitiiis capitalibus.*

Sunt autem septem principalia vitia: quorum duo sunt carnalia, scil. gula, & luxuria; & quinque spiritalia, scil. avaritia, tristitia sive accidia, ira sive odium, invidia, & inanis gloria sive superbia.

XXXVIII. *De Gulositate.*

Consistit autem vitium gulositatis in crapula & ebrietate, id est in excessu contra potum & cibum. A crapula & ebrietate omnes diligenter ablineant, maxime Clerici, vinumque sibi temperent, & se vino. Nec ad bibendum quilibet incitetur, cum ebrietas & mentis exilium inducat, & libidinis provocet incentivum. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi commonitus a Superiore satisfecerit competenter, puniatur, & ab officio & beneficio suspendatur.

Inquireat etiam, cum debuit jejunare, utrum nimio ardore comedendi cibum sumperit, utrum immoderate, & alia quæ notantur his verbis.

Quinque gulæ vitia rumpunt jejunia pura.

Hora, libido, modus, pretiosa cibaria, cura.

Si quis vero ea die qua Eucharistiam sumperit, per voracitatem vel ebrietatem vomuerit, graviter est puniendus

A Si quis autem alium scienter inebriat, & hoc ex consuetudine fecerit: gravior est penitentia injungenda.

XXXIX. *Qualiter penitentia sit injungenda.*

Quoniam defectus nostri corporis tantam censuram manere non patitur, quantum canones præcipiunt: in injungendis penitentiarum summis sibi caveant Sacerdotes, quia secundum quantitatem culpæ, & possibilitatem penitentis; debet esse quantitas penitentiarum. In arbitrio enim Sacerdotum est penitentiam debitam temperare; in orationibus, elemosynis, & aliis satisfactionibus prout noverit expedire, & maxime contra peccatum luxuriæ; & secundum quod sæpius & negligentius penitens commiserit tale peccatum, & tempus addatur & modus penitentiarum.

Notandum quod Confessores quædam injungunt confitentibus ad fundamentum confessionis, ut abstinere a peccato, & restituere ablatum; sine quibus non potest esse satisfactio: quædam ad impedimentum, ut sunt vitare loca suspecta, juxta illud.

Loca sola nocent, loca sola caveto.

Mala consortia: quia

Corrumpunt mores bonos consortia prava.

Et Loth præcipit, *Noli respicere post tergum tuum, nec stes in omni circa regione.* Quædam ad præventionem; ut alium abstinere a carnibus, a forti vino. Quædam ad exemplum proximorum. Quædam ad substantiam satisfactionis; ut sunt jejunium, oratio, elemosyna: his enim tribus deponitur triplex modus peccati. Jejunium contra luxuriam injungatur; elemosynarum largitio contra avaritiam; orationis humilitas contra pondus superbiæ. Hæc enim tria detinent hominem ligatum, & faciunt manere in terra: quia *quicquid est in mundo, aut est concupiscentia carnis; aut est concupiscentia oculorum; aut superbia vitæ:* sicut dicit Johannes in Canonica sua.

Valeat autem satisfactio ad conservationem, & augmentum gratiæ; & tollit penam peccati; & debilitat fomitem peccati, id est, pravitatem peccati: quia *omnis aetas ab adolescentia sua prona est ad malum.* Item conservat a recidivando. Quæ notantur his verbis.

Servatur per opus; accrescit gratia pœna; Solvitur atque tomes, languet, iugitur recidivum.

In hoc etiam debet Sacerdos esse sollicitus, ut penitenti pondus importabile non imponat, licet recipere sit paratus: sed sic penitentiam temperet injungendam, ut a studio non cogatur cessare scholaris, vel ab officio suo faber, vel agricola, vel alius laboriosus, ut domui suæ providere non possit. Et ne pro peccato occulto penitentiam publicam injungat. Provi-
deat autem diligenter ut peccantes publice faciat in aliquo publice penitere. Si quis autem ad proflantes accesserit, maxime ignotas; quasi pro adulterio ei penitentia injungatur.

Si quis autem conjugatus solutam cognoverit, septem annos secundum rigorem canonum debet penitere scil. secunda feria, quarta, & sexta, in pane & aqua jejunando, quia sordus conjugii violavit: sed secundum quod Sacerdos viderit expedire, poterit penitentiam temperare.

ANNO
CHRISTI
1700.

ANNO
CHRISTI
1500.

XL. De luxuria.

Defloratores virginum, & incestuosi, qui cum sanctimonialibus peccaverunt, vel cum voto altritis; & qui contra naturam; homicidæ; perjurus; sacrilegus; incendiarius; sunt mittendi ad Episcopum. Versus.

Qui facit incestum, deflorans, aut homicida,
Sacrilegus, patrum percussor, vel sodomita,
Fractor votorum, perjurus, sortilegusque,
Pontificem querant, necnon qui miserit ignem,
Si percussisti Clerum, Simonæ fuisti,
Si male de Bulla Papæ tractaveris ulla.

Si autem in solemnitatibus præcipuis fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit: non B inhonestum videretur ut in vigiliis Festorum quæ violavit in pane & aqua ieiunaret, vel competenter redimeret.

Contra omnia peccata carnis solent sic penitentes muniti: cavere malam societatem, & opportunitatem peccandi; & debet vitare loca & personas cum quibus, vel per quas peccare potest.

XLI. De nocturna pollutione.

Queratur utrum ei dormiendo contigerit aliquando pollutio. Quod si ex ebrietate, vel præcedenti cogitatione hoc evenit, magis est timendum. Queratur utrum ei aliter contigerit C quam dormiendo. Queratur utrum intus munditiam servaverit castitatis, quia, *qui videt mulierem ad concupiscendam eam, &c.* Et utrum mulierem alienam sollicitaverit, lascive aspexerit, concupierit, & eam oscularis fuerit; quia licet ad actum non pervenerit, forsitan illa consensit, & ille nihilominus mortaliter peccavit, dommodo curiositatem & operam quam potuit exhibuit, & in animo suo affectum retinuit. Similiter inquiret de illis qui consilia & auxilia pro talibus criminibus perpetrandis, & curam impendunt & imponunt.

Audita confessione semper Sacerdos interroget confitentem si velit a peccatis abstinere. Si enim dixerit se non posse abstinere, vel non D velle; dicat quod penitentia nihil ei valet quantum ad vitam æternam. Et tamen ei declaret quantam penitentiam debet sustinere, & eum admoneat ut iterum agat quicquid boni operis poterit, ut Deus cor illius illustret ad penitentiam; quia valent ad multa, bona facta in mortali peccato.

XLII. Ad quid valent bona facta in peccato mortali.

Valent enim ad temporalium bonorum multiplicationem: unde Esaias: *Si vulneris & audiveritis me, bona terra comedetis.* Sicut legitur alibi: *Quia timuerunt obsecrantes Deum, adspicite eis domos.* Item ad pœnæ temporalis dilationem, vel diminutionem; sicut legitur: *Quia humiliatus est populus, non inducam malum in diebus ejus.* Item ad gratiæ habitationem: unde salvata est Raab, quia recepit nuncios Josue. Unde Josue: *Ingrederini in domum meretricis, & producite eam, & omnia que ejus sunt.* Item ad assuetudinem bene operandi, quia: *Bonum est homini cum portaverit jugum Domini ab adolescentia sua.* Facile enim est ei quod aliis difficile videtur. Item: *Adolescens juxta viam suam vadit; & cum senuerit, non recedet ab ea.*

ANNO
CHRISTI
1500.

Item ad resistendum aliis peccatis: quia peccatum unum pondere suo hominem ad aliud trahit, sicut dicit Gregorius. Sed per bona quæ facit, multotiens custoditur. Et: *Sicut aqua extinguit ignem ardentem, ita elemosina refellit peccatis.* Et licet bona facta extra charitatem nullius sint præmii meritoria; ea tamen Dominus ex sua liberalitate remunerat: in tantum enim diligit bonum, & odit malum, quod nullum bonum irremuneratum, & nullum malum impunitum esse patitur. Item si decederet in tali statu, non tantum puniretur in inferno, quantum si non fecisset ista opera; quia si ista non fecisset bona, magis puniretur.

Debet etiam Sacerdos docere, & ipsum monere ut de omnibus peccatis confiteatur: quia falsa est penitentia, cum spretis pluribus criminibus, de uno solo agitur penitentia; & cum sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio. Unde scriptum est: *Qui totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.* Scilicet quantum ad vitam æternam, id est, nullum meritorie adimplet. Quid enim prodest si tota civitas custodiatur, & unum foramen, per quod hostes intrent, relinquatur. Qui enim operam medicantis expectat, oportet ut vulnus detegat.

Similiter falsa est penitentia, cum penitens, forte verecundia ductus, apud se dividit confessionem, ut quædam crimina uni Presbytero dicat, & ei alia celet, & alii Sacerdoti ea revelet; quod est semper carere venia. In dubiis autem consulet semper Sacerdos Episcopum, aut viros sapientes, quorum consilio certitatus, solvat securus, & liget.

XLIII. De avaritia & cupiditate.

Queratur utrum confitens habuerit rem alienam injulle, scilicet per fraudem, uturam, rapinam, & furtum. In furto, usura, rapina, & fraude valde sibi caveant Sacerdotes, ne alias penitentias injungant, scilicet Missarum, elemosinarum, & hujusmodi, priusquam reddiderint: non enim dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Non sufficit tantum sola restitutio; sed cum restitutione debet condigna penitentia injungi pro peccato.

XLIV. Cui fit restitutio facienda.

Est autem restitutio ei facienda a quo habuit, si possit inveniri, illo autem mortuo, vel non invento, restituendum est proximioribus personis, & uxori ejus quod justum fuerit pro parte sua. Si autem incertum est a quo habuit, vel non possit ille inveniri; tunc ad consilium ecclesiæ debet pauperibus erogando fieri restitutio. Injungendum est lætiori, ut ei quem lælit, vel a quo rem alienam habuit injulle, si potest satisfaciatur immediate, si velit & audeat sese revelare; sin autem, mediante Sacerdote, vel alio bono viro, nemine nominato, compenset lætor per servitia quæ poterit animo restituendi.

Si vero grave damnus est, & lætor non possit solvere; debet petere veniam personaliter a damnificato, si audeat revelare: alioquin hoc faciat alicui bono viro, nemine nominato, medianti, & ipse satisfaciatur jeuniis, orationibus, & corporalibus disciplinis, habens in proposito suo quod omnia restituet, si ad fortunam vene-

ne-

nerit meliorem. Queratur, utrum aliquando A
pro cupiditate rei alienæ se perjuraverit, vel
fidem violaverit, vel Ecclesiam, vel cœmeterium;
& tales debent mitti ad Episcopum.

ANNO
CHRISTI
1700.

XLV: Qui ad episcopum sunt mittendi.

Sacerdotes in confessione majora majoribus referrent; & mittant ad Episcopum homicidas, perjuros, iniectores manuum in parentes vel Clericos & in quoscumque Religiosos; incendiarios, simoniacos, saltarios, hæreticos, schismaticos, sortilegos, & qui de Sacramento Ecclesie sortilegium commiserunt, vel ad hoc auxilium præstiterunt; & qui abortivum facere præsumperunt, & qui ad hoc auxilium vel consilium impenderunt. Item Clerici qui furtum commiserunt; & qui irregulares facti sunt quoquo modo; & qui bis permittunt se baptizari, & qui sine prima tonsura aliquem Ordinem susceperint; & qui in susceptis Ordinibus saltum fecerint; & qui per se, vel per alium homicidium perpetraverint, vel iudicio sanguinis intertuerint. Item qui auctoritatem, vel consilium, sive auxilium vel consentium in aliquo impenderint, unde mors hominis, vel mutilatio membrorum est secuta; vel si causa fuerit, vel occasio; vel si litteras distaverit, vel scripserit, vel legerit; vel si aliquid adminiculum ad hoc præstiterit, ut aliquis mutiletur vel occidatur; & qui in suspensione vel excommunicatione promouunt, vel divina celebrant, ad Episcopum sunt mittendi.

XLVI. De restitutione rerum.

Diligenter attendat Sacerdos ejus officii, vel cuius ordinis sint contentes. Nam si mercator est, emens vel vendens ad menturam; prohibendum est ne habeat saltum pondus vel menturam falsam. Si habuerit falsam menturam, vel falso menturaverit, tenetur restituere, si fecit quibus, satisfaciat Ecclesie vel Ecclesiis, quarum credit illos parochianos esse, vel pauperibus, tamen ad consilium Ecclesie.

Item queratur utrum causa stupri aliquid habuerit a gingata: si hoc; marito tuo reddat. Si autem ab ancilla vel a filia de rebus Domini tui; ipsi Domino est reddendum, vel patri. Similiter si a Religiosa persona, Ecclesie sue reddat.

i. conu-
gata.

XLVII. De damnis & factis.

Queratur etiam utrum quis alieno damno confenserit. Quod si fecerit, manifestandum est ei, quod si confenserit de simplicitate, vel negligentia, non impediens lætorem cum posset, vel lætorem non præmuniens: non videtur ipse solum teneri ad restitutionem damni, sed ad satisfactionem pœnitentiæ pro negligentia. inducat tamen lætorem ad satisfaciendum læto. Si vero præbuit consilium, vel auxilium, vel favorem in damnum alterius, vel partem habuerit damni, tenetur in solidum, nisi in quantum noverit ab aliis esse solutio.

Injungendum etiam hæredibus raptorum & lætorum quod debent reddere damnificatis, prout possunt, damna illis a parentibus suis illata, vel ab illis quorum habent hæreditates, etiam de proprio tuo, in quantum ad eos pervenerit hæreditas.

XLVIII. De ira & odio.

Item queratur utrum poenitens ex ira alicui conviciatus fuerit, vel enormiter Deum iuraverit, vel sanctam Mariam; vel aliquem occiderit; vel causam alicui fecerit; vel in tristitiam mentis inciderit, quæ mortem operatur æternam; vel aliquem odio habuerit. Quod si fecerit, moneat eum Sacerdos diligenter ut deponat iram, rancorem, & odium omnino: sed emendam non tenetur remittere, sed placato animo potest coram iudice petere.

ANNO
CHRISTI
1700.

XLIX. Contra invidiam.

Queratur utrum per invidiam doleat vel doluerit de utilitate proximi, vel de ejus infortunio lætus fuerit. Item queratur utrum per invidiam alicui detraxerit, & maxime ei qui præest. De quo Basilus. Si quis detraxerit illi qui præest, septem dies poenitere debet. Est enim invidia dolor ex alterius felicitate nascens & animum torquens: invidus enim dicitur qui ex alterius felicitate torquetur. Et inde provenit detractio, quod est alicujus bonum denigrare: Detractores Deo sunt odibiles. Et inde provenit suffragatio; ex qua discordia inter comites seminatur. Et inde depravatio; quod est bona ejus evertere, vel mala memorari. Et exinde etiam provenit ingratitude, quod est pro bonis perceptis gratias non referre. Et inde compressio boni; quod est alterius bonum tacere. Et inventio mali; quod est ei cui invidet novum genus peccati imponere.

Ei vero qui invidus fuerit injungatur quod de cetero gaudeat de utilitate proximi sui, de qua doluit, & bonum quod in eo novit publice extollat, ac in gemitibus & orationibus culpam deslere studeat.

L. Contra superbiam.

Queratur utrum per superbiam super alios mente & corpore se levaverit, cum dicat Evangelium: Qui major est vestrum, fiat minor: & quanto major es, humilia te in omnibus. Verius.

Quanto dignior es, aut per genus, aut per honores;
Tanto sunt in te vitiosæ res graviore.

Quatuor autem modis dignoscitur tumor arrogantium seu superbiorum. Prima species est cum quis bonum quod habet, a se æstimat habere: quia similis est Nabuchodonosor, de quo in Daniele quia bonum quod habuit sibi attribuens ait: Nonne hæc est Babylon magna quam ædificavi in robore fortitudinis meæ & in gloria decoris mei? Et cum adhuc sermo esset ex ore regis, ecce vox clamantis, dicens: Cum servis & bestis eris habitatio tua: fœnum quasi bos comedes. Bruto enim similis efficitur, qui ex alieno laudem credit esse & decipitur.

Secunda cum quis quod habet, a Deo se habere credit, sed pro meritis suis. Contra quod dicit Apostolus: Gratia Dei sum id quod sum.

Tertia cum quis se jactat habere quod non habet; quod est vitium hypocritarum. Et hæc jactantia est rapina. Unde Job 26. Quæ est enim species hypocrita si quis avare rapiat. Qui enim est avidus opinionem sibi rapit sanctitatis.

Quarta est, cum despectis ceteris, appetit quis

ANNO
CHRISTI
1300.

quis singulariter videri habere quod habet; sicut A
dictum est de Pharisæo in Evangelio: *Domine,*
tibi gratias ago, quia non sum sicut ceteri homi-
nium. Qui autem superbus fuerit, de cetero sit
humilis, & recolat unde venerit, quid sit, &
quid futurus sit, & qualiter dies sui transeunt;
quia *vita hominis vapor est ad modicum parens,*
ut dicit Jacobus Apostolus

LI. De accidia.

Queratur utrum accidiosus fuerit in his quæ
pertinent ad salutem, id est, negligens & in-
devotus. Et talis timeat: quia *Maledictus homo*
qui facit opus Dei negligenter. Est autem acci-
dia torpor animi, quo quis aut bona negligit B
inchoare, aut inchoata fastidit perficere. Ex
qua surgit desidia, pusillanimitas, negligentia,
& alia multa.

Qui autem sic accidiosus fuerit, injungat quod
sit assiduus in Psalmis & Psalteriis, & sacris
lectionibus: quia per horum assiduitatem ab ho-
mine diabolus elongatur.

Sciendum est autem quod omnibus qui ex
justa causa videntur non posse sine magno gra-
vamine frequenter in aliqua die jejunare, pos-
sunt in redemptiones, recompensationes adhiberi
competentes; scilicet per orationes, elemosy-
nas, per abstinentiam a carnibus, vel a pisci-
bus, vel hujusmodi secundum statum persona-
rum, vel a vino, in quadragesimalibus cibus. C
Propter autem viam peregrinationis facilius est
quam propter aliud relaxatio indulgenda, vel
commutatio. Similiter etiam propter societa-
tem, non quamlibet, sed si accedat ad men-
sam alienam, vel alius ad suam, cui se debeat
conformare, & hæc si sine gravi damno vel
scandalo nequiverit evitare; vel etiam pro so-
lemnitate, si interfuerit divinis.

LII. De Ferris.

Intimandum est laicis ut sciant tempora fe-
riandi per annum, id est, omnem Dominicam
a Vespera usque ad Vesperam. Feriandi vero
per annum sunt isti dies. In Nativitate Do-
mini; S. Stephani, & eius Inventionis; S. Joan-
nis Evangelistæ; Innocentium; S. Thomæ Mar-
tyris; S. Silvestri; Octava Domini; Epiphania;
Nativitas B. Mariæ; Assumptio; Purificatio;
Annuntiatio; Conceptio in partibus istis; In-
ventio S. Crucis, & Exaltatio; Sanctum Pascha
cum tribus diebus sequentibus ad minus; Ascen-
sio Domini; Sancti dies Pentecostes; Nativitas,
& Decollatio S. Johannis Baptistæ; duodecim
Apostolorum; & maxime Petri & Pauli, An-
dreæ, Jacobi, Thomæ, Philippi, & Jacobi,
Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, qui
sua prædicatione illuminaverunt mundum; S.
Marci; Lucæ Evangelistæ; S. Laurentii; Vin-
centii; Clementis; Dionysii mart. Michaelis Ar-
changeli; & Dedicationis Oratorii; Omnium
Sanctorum; S. Martini; S. Nicolai; S. Mariæ
Magdalene; S. Catharinæ; & illæ Festivitates
quas singuli Presbyteri in suis parochiis ab an-
tiquo collaudaverunt cum populo, quæ vicinis
tantum circum morantibus indicendæ sunt, non
generaliter omnibus. Festum vero Reliquiarum
matris Ecclesiæ Constantiensis omnes celebrent
in crastino S. Michaelis in Monte Gargano.
Reliquas vero Festivitates per annum monendi
sunt ut juxta morem antiquum observent. Quo-
niam vero, ut dicit Augustinus, *Melius est dio-*

abus Dominicis & Festivis arare vel fodere, quam
choreas ducere, jubemus ut Sacerdotes choreas,
præcipue in Cæmeteriis Ecclesiarum omnino du-
ci prohibeant, & ne ducant eas etiam alibi.
Et ut ab omni peccato mortali, præcipue die-
bus Festivis abstineant, subditos suos juxta da-
tam sibi a Domino prudentiam moneant dili-
genter.

ANNO
CHRISTI
1300.

LIII. De Jeuniis observandis.

Sacerdotes præcipiant omnibus, ætatem ha-
bentibus adultam, instituta jejunia observare;
ut jejunium Quadragesimale, Quatuor Tempo-
rum, Vigiliarum, scilicet Natalis Domini, As-
sumptionis B. Mariæ, S. Johannis Baptistæ, Apo-
stolorum Petri & Pauli, Matthæi, Simonis &
Judæ, Andreæ, Laurentii mart. Omnium San-
ctorum, jejunium in Festo S. Marci Evangel.
quando major Letania cantatur, & in tribus
diebus Rogationum. Si qua autem de Vigiliis
præfactis die Dominica evenerit, indicendum est
jejunium die Sabbati præcedenti.

LIV. De penitentiis contra vitia spiritualia.

Contra eum qui super alios se levavit men-
te & corpore, injungat Presbyter quod frequen-
ter in Ecclesia vel alias suo Domino multotiens
genua flexat, pectus sæpius tangendo, & ora-
tionem dicat; pauperum manus abluat, pedes
laver. Injungatur enim ei ne malum de pro-
ximo suo dicat; ne bonum alterius diminuat;
sed si fecit bonum in altero, pro posse suo ex-
tollat.

Si superbus fuerit in vestibus, pauperibus elar-
giatur. Si superbus, quia multos ad sui glo-
riam ad prandia vocabat, multos pauperes re-
cipiat, vel in elargitione elemosynarum sit
largus.

Ei autem qui in superbiæ vitium inciderit,
quia credit aliquid bonum quod habet, a se
habere, vel meritis suis accepisse; injungenda
est penitentia in maceratione carnis, videlicet
in disciplinis, & recollectione fragilitatis suæ,
ut dicat quia *omnis caro sanum, & sicut flos*
agri decidet.

Eis vero qui super alios per superbiæ se ex-
tulerunt, injungat ut alios pro posse suo pro-
movere procurent, ut in bono promoveantur,
& super posse habuerint, & consilium & au-
xilium impendant ad alterius bonum promo-
vendum: nihilominus tamen doleat de eo quod
egit, & de eo penitentiam agat.

Ei vero qui accidiosus fuerit, injungatur quod
sit assiduus in psalmis, & psalteriis, & sacris
lectionibus, quia per assiduitatem elongatur dia-
bolus ab homine.

Ei vero qui invidus fuerit, injungatur quod
de cetero gaudeat de utilitate proximi sui, de
qua doluit aliquando; quod in eo publice bo-
num & extollat; gemitibus & orationibus cul-
pam defleat.

Ei autem qui iracundus fuit, vel odio ha-
buit aliquem, injungatur quod de cetero peni-
tens sit, & salutem illius quem odio habuit
exoptet; & ei, quem propter iram vel odium
in aliquo læserit in dicto vel in facto, satisfaciat
competenter

LV. De

ANNO
CHRISTI
1300.

LV. De sponsalibus & matrimoniis.

Insinuent frequenter laici Sacerdotes ne dent sibi mutuo fidem de contrahendo, nisi coram Sacerdote, vel coram pluribus fide dignis, & non suspectis, per quos fides data possit probari: alioquin eos super fide data, nisi utique coram nobis voluerint confiteri, non audiemus. Sunt autem personæ suspectæ, pater, mater, soror, & frater: quia tales videntur diligere & affectare incrementum filii vel filiiæ, fratris vel sororis.

Non fiant sponsalia vel firmalia cum repentaliis: quia libera debent esse matrimonia nec pœna alstringi.

Fiant autem firmalia per verba de futuro: ita quod unus dicat alteri, *Ego te accipiam in meam*; & illa illi; *Ego te accipiam in meum*, si Ecclesia poterit sustinere. Et potest juramentum apponi, vel fides ex utraque parte præstari.

Inhibeatur etiam ne sese carnaliter cognoscant, donec inter eos sit matrimonium celebratum: quia si inde convicti fuerint, graviter punientur.

Doceant autem illos Presbyteri, qui matrimonialiter consentiunt, quod tali consensu continentur quatuor: scilicet consensus ad cohabitandum, consensus ad carnalem copulam, consensus ad mutuum obsequium, & consensus ad mutuum proprii corporis potestatem: sed tamen quis quandoque peccat exigendo ultra debitum. Verius.

Festa, locus sacer, jejunia, menstrua, partus. Si petis bis, peccas; reddis quandoque licenter.

Eos autem qui fidem de matrimonio contrahendo dederunt invicem, & postea consentiunt in jure carnalem copulam intervenisse, ad matrimonium in facie Ecclesiæ solemnizandum sunt compellendi, nisi canonicum impedimentum apponatur; sive fides data fuerit coram pluribus, sive clam: non obstante si dicat quod non habuit animum consentiendi in illam, & hoc etiam velit jurare: quia in hoc casu præsumit Ecclesia matrimonium contractum; contra quam præsumtionem non admittatur probatio.

Ab illis enim qui dant fidem in occulto de contrahendo, & post dictam carnalis copula sequitur, sed in jure negant, & postea cum aliis contrahunt: ad confessionem veniunt, & de fide quam dederunt consentiunt in foro penitentiali. Quærendum est utrum quando fidem dederunt, animum habuerunt consentiendi matrimonialiter, vel tantum extorquendi carnaliter copulam. In primo casu dicatur eis quod non est matrimonium cum illis cum quibus contraxerunt postea, nec cum eis possunt sine adulterio commiseri. In secundo autem, scilicet quando fidem solum dedit ut carnalem copulam extorqueret, non animo consentiendi, injungenda est ei pœnitentia de fide mentita, & secure cum uxore, quam postea desponsavit, potest carnaliter commiseri.

In hoc autem casu solum ex parte sua affuit fraus, & defuit omnis consensus facti, sine quo cetera scdus non possunt perficere conjugale; quoniam consensus ex utraque parte necessarius est: aliter non est matrimonium judicandum.

Antequam matrimonium celebretur, per tres

Adies Dominicos fiant denunciations in Ecclesiis in qua Presbyter a populo perquirat, sub pœna excommunicationis, de lateritate sponsi & sponsæ qui debent conjugii; utrum valens impedimentum obsistat; utrum inter eos sit consanguinitas vel affinitas, quorum prohibitio quartum gradum consanguinitatis & affinitatis non excedit. Utrum consanguineam illius quam vult accipere, in tertio vel in quarto gradu ante desponsaverit per verba de futuro: sponsam enim alterius nullus consanguineorum sibi alioquando matrimonio copulare potest; & hoc propter honestatem Ecclesiæ, sive publicæ honestatis justitiam, quod idem est: quia ipsa quam primo desponsavit, conjux ipsius fuisse dicitur. Et utrum sint in ætate legitima; utrum alter eorum sit voto alstritus; vel Ordo impediat. Utrum sit inter eos cognatio spiritualis sive compaternitas; quæ contrahitur per susceptionem alicujus de Baptismo, vel de sacro fonte: ex qua susceptione spiritualitas triplex surgit. Una, quæ est inter illum qui suscipit puerum, & matrem pueri, quæ mater eius est, vel patrem carnalem pueri, quia compatres sunt. Et hoc impedit matrimonium contrahendum inter compatrem & commatrem, & dirimit contractum.

Alia surgit spiritualitas inter illum qui suscipit & illum qui suscipitur, scilicet filiolum vel filiolum.

Et hoc similiter impedit matrimonium inter illos, quia patrinus non potest habere filiolum suam in uxorem.

Tertia surgit spiritualiter inter susceptam ab aliquo de sacro fonte, & filium ejus carnalem; & similiter impedit matrimonium inter illos: quia filius meus carnalis nullo modo potest copulari matrimonialiter cum ipsa quam de sacro fonte suscepi.

Filii autem duorum compatrum, sive ante compaternitatem sint geniti, sive post, legitime possunt copulari, excepta illa persona, qua mediante contracta est compaternitas. Inter alias personas non impedit spiritualis cognatio sive compaternitas: unde compatere alicujus licite potest accipere in uxorem filiam sui compatris vel commatris, dummodo non sit illa, per quam contracta est compaternitas.

Nullus Sacerdos audeat in casu dubio matrimonium celebrare: nec Decani purgationes recipiant super matrimoniis; nec de causis matrimonialibus cognoscant; sed omnes matrimonii dubitationes ad Nos referant.

LVI. De Decanis.

Quoniam autem breviores lites, in quibus modera orem Provincie expectare non oportet, sine scripturæ solemnitate debent procedere; statuimus ut Decani Rurales, qui negotia disceptant humiliora, sine scriptura cognoscant; & citationes eorum & mandata eorum per se, vel per nuncium sub impressione sigillorum suorum exequantur, & executioni demandent. Ut autem sollicitudo ipsorum & cura plurimum rescindatur in causis arduis, & gens sub majori judice constituta providentiam sentiat grandiorum; duximus statuendum Decanis ut de causis summam decem solidorum Turonensium excedentibus non cognoscant, nec pœnas ultra prænominatam exigant quantitatem. Si vero coram ipsis pœnam ulterioris quantitatis imponi contigerit, quam committi postmodum credide-

ANNO
CHRISTI
1300.

ANNO
CHRISTI
1300

diderint, superiori denuncient, ut per ipsum A quod iustum fuerit inde statuatur: sed nec emendas percipiendi pecuniarias ultra duos solidos Turonenses de cetero habeant potestatem.

Præcipimus etiam, quod Presbyteri parochiales, qui legitimam exultationem non habuerint, ad loca & dies pro audiendis causis statutos a Decanis suis conveniant, & ea quæ in parochiis suis emandanda fuerint, eis insinuent, ut in eorum præsentia prout iustum fuerit habeantur contractus. Et ea quæ in consistorio Decanorum fient, iuxta ipsorum testimonium obtineant firmitatem.

Semper in nuptiis prohibeantur fortilega fieri. Celebretur autem matrimonium cum reverentia & honore, & in facie Ecclesiæ, non cum B risu, ne contemnatur.

Si autem mulier quæ desponsatur, alium virum habuerit, super eam non debet dici benedictio vel oratio, scilicet, *Propitiare Domine*, quæ dici debet super eas quæ non habuerunt virum, antequam pax detur. Et hoc est quod dicitur quod secundæ nuptiæ non debent benedici; & hoc ad exhortationem continentiæ.

Sciat autem Presbyter qui huiusmodi benedictionem fecerit supra mulierem ad secunda vota seu nuptias convolantem, cum alias benedicta fuerit; & iterum non debeat benedici; se ipso facto & beneficio suspensum, & ad Apostolicam sedem mittendum esse, ut in cap. 1. E. De secundis nuptiis.

*Nubentes caveas iterato ne benedicas,
Ne sis suspensus per Papam restituendus.*

LVII. De Extrema-unctione.

Ad Sacramentum Extremæ unctionis moneant sæpe Sacerdotes populum non tantum divites, sed etiam pauperes, maxime a quatuordecim annis & supra: ut omnes communiter, cum fuerit necesse, exhibeant se paratos suscipere Sacerdotes Sanctum Oleum ad eos cum magna reverentia deferentes & honore.

Doceant Sacerdotes sæpe populum hoc Sacramentum licite posse iterari, & sæpe in qualibet infirmitate magna recipi, unde mortis est metus: quia per eam, sicut dicit B. Jacobus, venialia dimittuntur; & quandoque alleviatur infirmus; & quandoque ad veram contritionem, & æterni gaudii considerationem per eam incitatur.

LVIII. Sacramenta gratis conferantur.

Pro prædictis autem Sacramentis conferendis, videlicet pro Baptismo, & benedictionibus nubentium, pro exequiis defunctorum, & aliis E Sacramentis, nihil exigant, sed gratis Sacramenta ecclesiastica conferantur.

Unde nullus ante collationem Sacramentorum pecuniam extorquere præsumat, aut plebicos exigat, aut propter hoc impedimenta facta fraudulenter opponat, sicut statutum est in Concilio Lateranensi.

Debent tamen a parochianis, quibus expensa sunt Sacramenta, piæ consuetudines observari: & sunt per Episcopum compellendi qui nituntur laudabilem consuetudinem immutare. Et ideo inhibemus ne Sacerdos aliquis in huiusmodi casibus audeat jus dicere, sed apud superiorem querelam deponat.

Concil. General. Tom. XXV.

LIX. De Sacramento Ordinis.

ANNO
CHRISTI
1300

Quia vero Sacerdotes ex susceptione Ordinis potestatem conficiendi, ligandi, atque solvendi, & supradicta Sacramenta ministrandi suscipiunt: restat videre quomodo se debeant in susceptione Ordinis habere, & alii Clerici; & quando in susceptione executionem Ordinis suscipiunt; & quomodo Ordinem susceptum debent observare; & quando post executionem Ordinis susceptam, eam amittant.

Item quod accedentes ad Sacros Ordines promovendi habeant Breviarium proprium, non accommodatum, una cum libro qui dicitur Manipulus Curatorum.

Item quod ipsi sic promovendi habeant beneficium, seu patrimonium, vel titulum verum, & non fictum, a parentibus & propinquis, aut aliis suis amicis sine fraude seu quitancia de non aliquid petendo, præcedente seu subsequente.

LX. Qui sunt irregulares.

In primis igitur inhibemus, ne Clerici vel Presbyteri irregulariter ordinentur: & antequam ordinentur, confiteantur discretis Pœnitentiariis.

Sunt autem irregulares, qui non debent ad sacros Ordines promoveri; bigami scilicet, viduarum mariti, vel corruptarum; qui castitatem vovit, & qui promissum violavit, matrimonialiter contrahendo; qui duas uxores simul, vel diversis temporibus habuit; qui cognovit uxorem suam postquam scivit eam adulteram; qui de jure unam uxorem habuit, & aliam de facto, quæ in veritate uxor non fuit. Item qui homicidæ: qui aut facto, aut præcepto, aut auxilio, vel consilio, aut adminiculum aliquod præstando, homicidii conscii fuerint: & qui se defendendo, vel aliter, homicidium fecerit. Si tales ordinantur, executionem Ordinis non recipiunt, nec cum talibus dispensatur.

Item excommunicati vel suspensi, irregulariter ordinantur: & tales cum ordinantur, aut sciunt se excommunicatos; & hi in perpetuum debent absque dispensatione aliqua deponi: vel non recolunt factum propter quod sunt excommunicati, sed juris ignari non se credunt excommunicatos propter tale factum: & isti irregulariter ordinantur, nec cum talibus, si sunt excommunicati qui inciderunt in canone latæ sententiæ, vel alio modo, potest dispensari, nisi de mandato sedis Apostolicæ speciali.

Item qui contra prohibitionem sub excommunicatione factam ad Ordinem se ingerunt, irregulariter ordinantur; nec cum eis, nisi per sedem Apostolicam poterit dispensari.

Item qui furtive suscipit Ordinem, etiam sine prohibitione excommunicationis, executionem non recipit; quia tenetur renunciare Ordini: quia *non dimittitur peccatum, &c.* Et sur est semper in mora reddendi.

Item illegitime nati, sine dispensatione Domini Papæ, irregulariter ordinantur. Et qui indignus quantum ad Ordinem reputatur, quantum ad beneficium etiam ecclesiasticum debet indignus reputari: unde beneficia quæ suspensi, vel in excommunicatione positi sunt adepti, non possunt aliquatenus retinere.

Item, qui saltum fecerit in promotione, suspensus est quantum ad executionem Ordinis quem suscepit, donec Ordinem quem prætermisit fuerit affectus.

D

Item,

Item, qui sunt in enormibus peccatis, sive A illa peccata sunt occulta, sive manifesta, ad Ordines non debent accedere. nec in susceptis Ordinibus ministrare: ut sunt peccantes contra naturam, incestuosi, perjuri, fures, & consimiles.

Item qui fortilegia de Sacramentis ecclesiasticis fecerint, irregulariter ordinantur: quia in eo debet quis puniri quo deliquit.

Item qui simoniace ordinantur, irregulariter ordinantur: quorum distinctio est tripartita. Alii sunt simoniace, & a simoniacis ordinati; & isti in perpetuum debent deponi. Alii simoniace ordinantur, sed non a simoniacis: ut illi qui collateralibus Episcoporum dant munera pro Ordinibus habendis, vel alius quos credunt pro te posse intercedere: & isti executionem non habent, sed debent deponi. Alii simoniace ordinantur, sed ipsi ignorantibus: ut illi quorum parentes dant munera Episcopis, vel collateralibus Episcoporum pro Ordinibus suis habendis, ipsi ignorantibus. Illi autem in suis Ordinibus ex dispensatione possunt remanere, quia simoniaci non sunt. Et cum talibus videtur quod Episcopus possit dispensare ut executionem Ordinum suorum possint habere: & similiter qui per talem simoniam, de qua non fuerunt concilii, beneficium obtinent, ex dispensatione Episcopi illud possunt retinere.

Item qui promissionem vel juramentum faciunt Ordinatoribus, vel prætoribus eorum antequam ordinentur, quod eos super provisione tua non inquietabunt, irregulares sunt & suspensi, donec dispensationem super hoc per sedem Apostolicam meruerint obtinere.

Item beneficiati Clerici, vel in sacris Ordinibus constituti, si post sententiam Galonis, scilicet post admonitionem eis factam a Prælati suis, concubinas in domibus suis tenuerint, vel alias unde scandalum ortum fuerit habuerint, sententias excommunicationis incurrunt: & tales sunt excommunicati, nec debent ordinari, nec executionem Ordinis recipiant, nisi prius fuerint absoluti. Et si in Ordinibus ante receptis in hoc casu ministraverint; antequam ad superiores promoveantur, oportet quod cum eis super irregularitate primitus fuerit dispensatum. Quod est observandum in Presbyteris iam promotis; videlicet quod non debent celebrare, nisi prius fuerint absoluti super residentia: & si ante celebraverint, irregularitatem incurrunt, nec possunt dispensationem habere nisi a Domino Papa; sed ab Episcopo non possunt absolvi, nisi Episcopus speciale privilegium habuerit. Tales enim quod sic in fornicatione prolapsi sunt, suspensi sunt quoad te, & quod alios, dummodo peccatum eorum notum fuerit per sententiam, vel per confessionem in iure factam, vel evidentiam rei, quæ nulla tergiversatione possit celari. Unde nec talium est officium audiendum; cum sit statutum sub excommunicatione ut nullus audiat Missam Sacerdotis quem sciat concubinam indubitanter habere.

LXI. De Ordinatis.

Restat videre quomodo debeant Ordinem susceptum observare; & qualiter ratione beneficii quod adepti sunt se debeant custodire & alios ratione Ordinis, ut mundi & sancti sint: quia scriptum est, *Sancti estote, quia ego sanctus sum*. Et *Mundamini qui fertis vasa Domini*. Ut videlicet

castitatem servent coram Domino in corde, & coram hominibus in corpore: nihil enim valet incorruptio corporis, nisi sit integritas mentis: nihil valet esse mundum in corpore, qui pollutus est in mente. Maxime enim Sacerdotes a parochianis suis, & eis quæ peccata sua confessæ fuerint, vel quas baptizaverint, vel de sacro fonte levaverint, ablineant. Dicit enim Canon: *Si quis Sacerdos cum filia spirituali fornicatus fuerit, sciat se grave adulterium commisisse: & quia malum exemplum dedit omnibus, ab omni officio deponatur, & peregrinando quindecim annis peniteat: postea vero ad Monasterium vadat, & ibidem cunctis diebus vite sua Deo serviat.*

Item in ratione Ordinis præbeant se exemplum fidelibus in conversatione sancta: ut sobrietatem in seipsis custodiant; Deo pietatem, & proximis iustitiam exhibeant, & exemplum præbeant fidelibus conversatione, & etiam in sermone: ut sermo eorum non sit latuus, sed sale conditus; ut attendant quid dicant, & quando, & cui, & qualiter.

Item in charitate, ut Deum tota mente diligant, & proximum sicut seipsum. Hoc est quod dicit Apostolus ad Timotheum: *Exemplum esto fidelium in verbo, & in conversatione, in fide, & charitate, & castitate*. Et ad Titum: *In omnibus præbe exemplum bonorum operum in doctrina recta, scilicet, in integritate vitæ, in corporis gravitate, ne levis sis, sed fidem rectam custodias apud Deum & homines.*

Item ut Divinum Officium, tam diurnum quam nocturnum, Deo sine intermissione persolvant, licet non habeant curam animarum. Ratione autem beneficii quod adepti sunt, cui est cura animarum annexa, attendant quid susceperint; quia curam subditorum suorum: & cui rationem reddaturi sunt; quia Deo in die iudicii: timentes ne perditione ipsorum, si negligentes & incuriosi extiterint, incuria ipsorum possit accusari, & eisdem condemnari. Et attendant quia pastores sunt eorum: unde eos debent pascere, sicut dicit Apostolus in Actibus Apost. *Attendite vobis & universo gregi vobis commisso, in quo posuit Christus vos regere Ecclesiam, quam acquisistis sanguine suo*. Et Petrus: *Pascite eum qui in vobis est gregem Domini: providentes non coacte sed spontaneè; secundum Deum, neque turpis lucri gratia; neque ut dominantes in Clero, sed forma gregis facti ex animo: ut scilicet per vos grex Domini invitetur ad humilitatem, memores eius quod scriptum est: *Reftorem te posuit? Esto in illis quasi unus ex illis*. Quod dicit autem, *Non turpis lucri gratia*: quia non debet primo & principaliter officium exequi propter pecuniam, vel propter lucrum temporale: sed principaliter spe æternorum. Si tamen postea & secundario pro sustentatione sua aliquid expectat, non peccat, quia dignus est operarius mercede sua, & qui Altari servit, de Altario vivat. Caveant autem omnes qui divina celebrant, vel psalteria legunt propter pecuniam, ne finem suum in spe pecunie habendæ ponant, sed tantum spe æternorum hæc faciant: secundario tamen ad sustentamentum sui aliquid lucrum temporale possunt expectare, & de jure accipere.*

LXII. De Testamentis agendis.

Moneant & doceant Presbyteri parochianos suos, ne testamenta sua faciant sine ipsorum præ-

ANNO
CHRISTI
1200.

præsentia, dum tamen commode possint inter-
tesse: quia voluntates defunctorum debent execu-
tioni per Ecclesiam demandari.

Unde præcipimus, ut Presbyteri se exhibeant
ad hoc pro nobis, & ne fraudulenter se sub-
trahant vel absentent, quando parochiani sui
debent condere testamenta sua: nec ea occasio-
ne qua non interfuerunt, dicant testamenta non
valere, nec occasione ejus præsumant pecuniam
extorquere.

Similiter prohibemus ne propter cupiditatem
audeant testamenta impedire, dicentes. Non
hinc ordinavit: nimium dedit: parum sibi re-
tinuit: & hujusmodi sicta impedimenta, ut as-
solent, apponere, quoadvisque eorum cupiditati
fuerit satisfactum.

Prohibemus ne executores testamentorum, si-
ve sint Religiosi, sive Clerici sæculares, sive
laici, pecuniam & alia bona quæ per manus
iporum de testamentis decedentium debent in
usum pios expendi, in aliis usibus applicent, vel
sibi audeant retinere; sed ipsa bona fideliter &
plenarie in usus pios convertant, juxta defun-
cti voluntatem.

Similiter autem quod residuum fuerit ultra
ea quæ in testamento fuerint nominata, in pios
usus expendant, dummodo eorum dispositioni
commiserint hoc testantes. Residuum autem
bonorum suorum certis personis, vel incertis de
certis locis, vel hospitali, vel certis Ecclesiis
erogare studeant: alioquin ad nos totum resi-
duum deferatur.

Licet autem de benignitate canonica qui ex-
tremam voluntatem in alterius disponere com-
mittit, non videatur decedere intestatus: sed in
omnibus piis voluntatibus defunctorum sit per
locorum Episcopos providendum, ut universa
recte procedant: licet a testatoribus id contige-
rit interdici: volumus & præcipimus, ut in cu-
jus dispositione voluntatem tuam testator com-
mittit, coram nobis de bonis illis ordinet, ut
sciamus in quos usus bona defuncti convertan-
tur; & ne illum, cujus fidei est commissum,
contingat diffamari, si diceretur quod de bonis
testatorum magnam partem sibi retinuit, vel
alias suam fecerit voluntatem. Idem dicimus
de illius quorum fidei committitur, ut de reli-
quo bonorum testatoris residuum fuerit, ut si quid
ultra quindecim libras residuum fuerit, coram
nobis de dictis bonis studeant ordinare. Hoc
autem præcipue intelligimus de illis, de quibus
sinistra posset suspicio suboriri.

LXIII. De bonis intestatorum.

Bona vero intestatorum ad nos deferri jube-
mus. Intestatos autem dicimus, qui omnino nul-
lum testamentum fecerunt; aut si fecerint, po-
stea irritum factum est per contrariam volunta-
tem, nec postea aliud fecerunt, aut non jure
fecerunt; ut sunt illi qui satis minus sua parte
sumserunt, vel qui se totum suis relinquunt,
vel personis non capacibus.

Inhibemus nihilominus ne Clerici testamenta
sua per manum laicalem tantum disponant,
quia solent laici de rebus Clericorum maxime
causari. Et licet de rebus suis mobilibus ratio-
nabile possint facere testamentum; ut puta, le-
gando pauperibus, locis religiosis, & eis qui
ipsis iveribus servierunt, sive consanguinei
sint, sive alii: tamen mobilia ipsius Ecclesie,
vel de bonis Ecclesie acquisita, de jure non
possunt in alios usus transferre; & si forte trans-
Concil. General. Tom. XXV.

tulerint, ab Ecclesia poterunt vindicari.

Cum autem leges humane testatoris extre-
mum quod non redit arbitrium tanquam legem
jubeant observari; statuimus, ut infra octo dies
post obitum testatoris: si Clericus beneficiatus
testator fuerit; ad Nos: si laicus; ad Nos,
vel Decanum, vel Officialem, hi per quos tes-
tator voluntatem suam executioni voluerit de-
mandari, veniant, ipsum testamentum, si scri-
ptum fuerit, deferentes, ut rite sub sigillo au-
tentico, ne fraudi locus forsitan relinquatur,
valeat publicari. Si nuncupativum: per testes
rite probetur, & in formam authenticam redi-
gatur: & ex tunc infra annum executioni mo-
dis omnibus si possit fieri demandetur.

Nullus vero ad impediendum malitiose iudi-
cium testatoris bona defuncti in nostra manu
arrestare præsumat. Quod si quis Presbyter vel
Decanus ex justa causa fecerit: nobis denuncia-
te sic bona esse arrestata, & ex qua causa,
quantomocius poterit non omittat, ne contra ip-
sum quod hoc malitiose fecerit præsumamus.

LXIV. De præceptis Synodalibus scribendis.

Quia vero nihil aut parum prodest audire,
nisi teneatur in mente: nec scire sufficit, nisi
comprobetur affectu. Jubemus in virtute obe-
dientie, & sub pena excommunicationis, fir-
miter injungendo, ut omnes Sacerdotes hæc sta-
tura, sive præcepta, necnon & documenta Sy-
nodalia diligenter audiant & attendant. Et ut
possint facilius memorie commendare, scribant
ea, seu scribi faciant: & ut in eis diligenter
studeant, & ad sequentes Synodos ea in mani-
bus asserentes, cum fuerint interrogati super
capitulis singulis, sciant legere, & nobis etiam
respondere; & juxta ea viventes, suos subditos
verbo pariter & exemplo sic instruant, ut in
distrecto examine possint villicationis suæ sic di-
gnam reddere rationem. Amen.

Martini Collectio duo consequenter superaddit Capitula,
scilicet de usuris, & de reverentia Ecclesiis & cœmeteriis debita
pag. 101. & 102. Verum certo sunt eorum qui sibi adim-
serunt additamenta, cum in genuino codice Constantiensis
prioris detur.

STATUTA SYNODALIA D. CONSTANTIEN-
SIS Episcopi, facta & lecta publice in Ecclesia
Constantiensis Anno D. MCCXXII. die Martis
post Festum S. Marci Evangeliste.

In primis statuum esse noscatur quod venden-
tes & ementes in Ecclesia, omnino expel-
lantur.

Contratum comestiones, choreas, cantile-
nas, actus judiciales sæculares, & alia inhone-
sta, in Ecclesia fieri prohibemus.

Quod deferentes Christum jurent, quod eo
nullatenus abutentur.

Testamenta post mortem defunctorum fa-
cta, vel eis viventibus, sed mentis non compo-
sitibus, vel etiam ignorantibus, nullius sint mo-
menti; sed factores & consiliatores acerrime
puniantur.

Decant infra triduum a tempore scientie
computandum, Nobis, vel Officiariis nostris, vel
nostras vices gerentibus, intestata denuncient
fideliter & complete.

Executores quorumcumque testamentorum,
post annum a tempore mortis testantium com-
putandum, Nobis, seu Officiariis nostris, vel
vices gerentibus, teneantur reddere rationem.

ANNO
CHRISTI
1200.

ANNO
CHRISTI
1300.

S Y N O D I C O N

Statuimus, quod infra octo dies a tempore Ar it, in decem solidos punietur, & per men-
datæ computando, excommunicationes per Pres- ANNO
byteros parochiales excommunicatorum execu- CHRISTI
tioni mandentur, & etiam sigillentur: alioquin 1300.
impetrantes ad expensas excommunicati tenean-
tur; nec Sacerdos postmodum exequatur, quous-
que Officiali exhibuerit eandem.

Præcipimus, quod Presbyteri parochiales qua-
libet die Dominica, vel saltem semel in mente
quadam die Dominica denuncient excommu-
nicatos in reglris contentos: & quod, cum
divina celebrantur, excommunicati ab Ecclesiis
expellantur.

Omnes de Civitate vel Diœcesi Constantiensi
excommunicati, qui excommunicationem per
annum sustinuerint, publice in Ecclesia, & no-
minatim moneantur, ut infra mensem sub pœ-
na excommunicationis & emendæ se absolvi fa-
ciant & procurent: alioquin super articulis fi-
dei examinabuntur, & contra eos tanquam sus-
pectos de hæresi procedemus, & eos faciemus
per iustitiam sæcularem iustitari. Quos sic ex-
communicatos Presbyteri parochiales Nobis, vel
Officiariis nostris significant puniendos: & ipsis
Presbyteris gratis præstare concedentur.

Statuimus, ut impediens jurisdictionem ec-
clesiasticam denuncientur excommunicati singu-
lis diebus Dominicis & Festivis: quibus denun-
cient Sacerdotes eorum parochiales ut procu-
rent se absolvi a sententia excommunicationis,
quam ob hoc incurunt auctoritate Concilii Lug-
dunensis, infra duos menses; alias per nos ab-
solvi non poterunt, sed erunt ad Sedem Apo-
stolicam remittendi.

In grande obsequium fidei præcipimus de ce-
tero non admitti ad prædicandum verbum ad
populum regulares vel sæculares absque nostris,
seu Vicarii nostri litteris.

Diebus Dominicis & Festivis iudices sæcula-
res placita sua non teneant: alias quod per ip-
tos factum fuerit, nullus sit momenti.

Præcipimus, quod Clerici super factis perso-
nalis non litigent coram iudicibus sæculari-
bus, nec ab eisdem iudicibus respondere com-
pellantur: alias utrosque canonice puniemus.

Districtè præcipimus, ut Presbyteri parochia-
les diligenter memoris commendent quæ in
istis versibus continentur.

CASUS RESERVATI EPISCOPO.

Qui facit incestum, deflorans, aut homicida,
Sacrilegus, patrum percussor, vel Indomita,
Fractor votorum, perjurus, sortilegusque,
Pontificem querat, necnon qui miserit ignem.
Ad Papam feriens Clerum, falsarius, urens.
Percutiens Clerum Romam petat: excipiat
Nesciens, erudiens, leviter jocans, minor ætas,
Junior officii prætextu, vimque repellens.

Præcipimus, ut Presbyteri & Decani falsarios,
& de falsitate suspectos, Nobis, vel nostris li-
tere denuncient.

Jubemus ut in nomine Jesu singuli, præcipue
dum aguntur Missarum sacra mysteria, glorio-
sum nomen illud quoties recolitur, flectant ge-
nua, cordis quoque vel pectoris percussione,
vel capitis inclinatione testentur.

Districtè præcipimus, ut alias, quod quilibet
Presbyter omnia præcepta Synodalia penes se
habeat complete, & ea per singulos menses
perlegat, & tecum ad quamlibet Synodum af-
ferat bene scripta. Alioquin qui contra fece-

rit, in decem solidos punietur, & per men-
sem, juxta Statuta Provincialis Concilii, a Di-
vinis Officiis suspendetur.

Et est notandum quod hæc scripta cum
præceptis vel factis debent interi, & observari
per quemlibet Sacerdotem.

Anno Domini MCCXCIV. die Martis post Exal-
tationem sanctæ Crucis, in Synodo Constan-
tensi, qua fuit dicta die.

Præceptum fuit quod si per negligentiam Sa-
cerdotis evenerit quod peracta consecratio-
ne Corporis Christi non fuerit vinum & aqua
in calice: suppleat Sacerdos quod deest, & ap-
posito in calice vino & aqua sine scandalo, com-
pleteat Sacerdos sacrificium dicens: Simili mo-
do, &c.

SYNODUS CONSTANTIENSIS MCCC.

Anno Domini MCCC. die Martis post Quasimo-
do statuta & lecta in Synodo qua se-
quantur fuerunt.

Li cet canone sit salubriter inhærendo statu-
tum, ne quis Sacerdos interesse matrimo-
nis clandestinis præsumat, per triennium, si
contra fecerit, suspensionis sententiam incurso-
rus; & taliter contrahentes arbitrarie sint pu-
niendi: quia tamen in hujusmodi canonis ob-
servatione quamplurimos vidimus sæpius negli-
gentes, immo verius transgressores, penas non
timentes prædictas, viasque exquirentes & mo-
dos per quos ostensa sibi impedimenta devitent,
quandoque ad partes se transferunt alienas, ubi
dicti impedimenti novitia non habetur, & ibi-
dem matrimonia damnabiliter solemnizari pro-
curant; nonnumquam de alienis partibus igno-
tos Presbyteros, qui dicta celebrant matrimonia
ad istas partes adducunt; ut sic suas volunta-
tes improbas consequantur, & illudere quantum
in eis est valeant canonis memorato; ex quibus
animarum pericula provenerunt, & in Ecclesia
Dei grave scandalum est ortum.

Nos autem hujusmodi excessum, & abusum
detestandum, propter excessivam malitiam delin-
quentium, volentes ut dignum est, & ad nos-
trum spectat officium, pœna graviore punire:
jurium inhærentes vestigiis, addendo statuimus,
ut nulla persona ecclesiastica, vel sæcularis, cu-
juscumque conditionis vel status existat, de ce-
tero matrimonia clandestina in civitate ista vel
Diœcesi, banis nondum factis per tres dies Do-
minicos, ut antiquitus est statutum, nisi de li-
centia nostra, aut Officiariorum nostrorum,
quibus damus potestatem dispensandi super hoc
aliud concedatur, audeat solemnizare in facie
Ecclesiæ, celebrare, vel eisdem interesse scien-
ter; de istis partibus, prædictis matrimoniis so-
lemnizandis, nec ad alias se transferre; perso-
nas extraneas occasione hujusmodi ad istas ci-
vitatem & Diœcesim adducere; aut in præmis-
sis, vel præmissorum quolibet, opem, favorem,
consilium scienter & dolose impertiri, quomo-
dolibet præsumat. Quod si quis deinceps atten-
tare præsumperit, & omnes & singulos taliter,
ut præmittitur, delinquentes, ipso facto suspen-
sionis in Presbyteros, & excommunicationis in
ceteros, extunc prout exnunc proferimus in his
scriptis: injungentes Decanis & Presbyteris ut
Nobis vel Officiariis nostris infra quindenam a
tempore notitiæ revelent quicquid sciverint de
præ-

ANNO
CHRISTI
1300.

prædictis; alias poena simili vel graviore eisdem A
puniemus.

ANNO
CHRISTI
1300.

De falsariis.

Præterea quia vitium falsitatis his diebus multipliciter, proh dolor! inolevit: nam quidam se falsis nominibus nuncupantes, instrumenta, memorialia, & mandata impetrant contra alios, & transire faciunt fraudulenter. Quandoque alii falsa fabricantes sigilla, eis consignant litteras, per quas de facto excommunicant, & absolvent, per hæc decipientes alios, & semetipsos. Alii diversos alios modos excogitant, & faciunt falsitates.

Nos tam pestilenti morbo remediare prout B
possumus cupientes: statuimus ut nullus Ecclesiasticus vel secularis, cuiuscumque conditionis aut status, in posterum huiusmodi falsitatis vitia, aut alia quæcumque committere fraudulenter aut dolose audeat vel præsumat; aut opem, consilium, vel favorem scienter committentibus impartiri. Quod si secus deinceps attentatum fuerit a quolibet vel præsumtum: in agentes, & consentientes, auxiliares, consiliatores, fautores, fraudulentos, ipso facto excommunicationis sententiam extunc & exnunc proferimus in his scriptis: Decanis nostris, & Presbyteris iniungentes, &c. *at supra.*

Quia accepimus quod in Ecclesiis & Cappellis ubi ad honorem Dei & Sanctorum a Christi

si fidelibus pro salute sua vigiliæ celebrantur, nonnulli sæpe veniunt, sub ovis specie lupum in mente gerentes, sollicitantes mulieres, eas rapere & corrumpere satagentes, quanquam ante faciem Crucifixi, quod graviter est ferendum, quantum in eis est, suam exequi libidinem non verentes: per quod non solum Deum & Ecclesiam vilipendunt, & etiam scandalizant populum, fideles a sancto proposito retrahentes, & etiam sibi ipsis ingerentes damnationem æternam. Quocirca hæc Synodali monitione pro omnibus, & ex causa monemus omnes & singulos, tam Clericos quam laicos, ut tam flagitiosum delictum in locis prædictis nostrarum civitatis vel etiam Diocesis committere non audeant in futurum, nec committentibus consentire scienter, vel eis fraudulenter impartiri opem, consilium, vel favorem, alioquin rapientes deinceps de dictis locis violenter mulieres jam dictas, & cum mulieribus s. raptis se etiam turpiter committentes, ipso facto in prædictis casibus extunc & exnunc sententiam excommunicationis proferimus in his scriptis, iniungentes Decanis, &c.

Item volumus & præcipimus præcepta nostra per quamlibet parochiam sæpius & solemnius publicari; ne quis exculationis vel ignorantie possit habere velamen.

Expliciant præcepta Synodalia nova & vetera de diocesi Constantiensi.

S Y N O D U S B A I O C E N S I S,

Circa annum Domini MCCC.

Ex codice Victorino a R. P. Jac. Sirmondo descripta.

TITULI CAPITULORUM.

1. Quomodo persona ecclesiastica ante synodum debeant sibi providere?
2. Quod omnes curam animarum habentes veniant ad synodum.
3. Ut jejuni intrent synodum
4. De baptismo & ejus forma, & qualiter debeat fieri.
5. De confirmatione.
6. De sacramento altaris & ejus circumstantiis, scilicet vini & hostia electione, & quid agendum sit, si aliquid omisum fuerit.
7. Quod nec panis nec vinum remaneant super altare.
8. Ne elevent hostiam donec dixerint, Hoc est corpus meum.
9. De sanguine Christi cadente super corporale, vel pallam, vel aliud indumentum, quid agendum sit.
10. Ut duabus mulieribus tantum tradatur marmor sive liber desculandus.
11. De musica vel aliqua alia re cadente in calicem, quid faciendum sit.
12. Ut die octavo renovetur eucharistia, & aqua benedicta.
13. Ne celebrent donec boras canonica. & Primam dixerint.
14. Ut calix post Missam a sacerdote vel a diacono panno mundissimo involvatur.
15. Ne aliquis bis eodem die celebret.

- D 16. Ne detur eucharistia pueris infra septem annos.
17. De clericis in ministerio altaris.
18. Quot præstationes debent dicere sacerdotes.
19. Ut Divinum officium distincte celebrent & devote.
20. Ne celebrent super tabulam motam vel fractam, donec consolidetur & consecretur, nec super lapideam portabilem sine capsula: & de ampullis.
21. De piscinis & manutergiis.
22. Ut sacerdos sive diaconus corporalia sæpe abluat.
23. Ut eucharistia & eucharistia sub clavibus, & fidei custodia conserventur.
- E 24. Ne in ecclesiis suppellectilia sacerdotis vel clerici alterius conserventur, nisi in casibus concessis.
25. Ut quilibet sacerdos librum habeat, manuale.
26. De libris & ornamentis ecclesie necessariis habendis.
27. Ut redditus ecclesie & presbyterii in Missalibus scribantur, & ex eis nihil alienetur.
28. Ne fiant pictura inbonesta in sacro loco, vel in domibus clericorum.
29. Ut firmetur ecclesia post Divinum officium celebratum.
30. Ne adificent in cæmeteriis.
31. Ne eborea in ecclesiis vel cæmeteriis fiant.
32. De vita & honestate clericorum. & ne commercia vel officia secularia exerceant.
33. Ut

- 33. *Ut clausa desuper habeant indumenta, & ne cappis clausis utantur communiter uniuers.*
- 34. *Ne aliquis clericus dicitur, scribas, aut proferat litteras pro uindicta sanguinis.*
- 35. *Ne beneficiati fini advocati pro pretio: & ne loco laicorum curiam teneant: & ne sint chirurgici.*
- 36. *Quibus temporibus vel diebus non liceat jurare super sacrosancta euangelia.*
- 37. *Item de uita & honestate clericorum, & ne habeant concubinas.*
- 38. *Ne filii sacerdotum ipsis ministrent in ecclesia circa altare, & ne in eorum domibus commorentur.*
- 39. *Ne laici publice teneant concubinas.*
- 40. *Ne antiqua reliquia extra capsam exponantur uenales.*
- 41. *Ut nullus recipiatur ad predicandum sine litteris episcopi.*
- 42. *Item ut nullus recipiatur ad querendas elemosynas sine litteris episcopi.*
- 43. *Ut nullus faciat patronis iuramentum antequam sit receptus ab episcopo.*
- 44. *De reſignationibus, ne fiant niſi in manu episcopi.*
- 45. *Ne ornamenta ecclesie pignori obligentur.*
- 46. *Ut laici filios suos instru faciant.*
- 47. *Ne ecclesia patrono seruagium faciat.*
- 48. *De firmatione ecclesiarum.*
- 49. *Item de eadem.*
- 50. *Item ut non recipiant ecclesiam ad firmam, niſi habeant perpetuum uicarium.*
- 51. *De liberatione personarum & rerum ecclesiasticarum.*
- 52. *Ut condonati signum portens apertum.*
- 53. *Ut nullus de manu laicali decimam recipiat.*
- 54. *Ne quis intret possessionem decime ſibi collata a laico.*
- 55. *Ut nullus portet magnum cultellum cum cuspe.*
- 56. *Ne laici faciant testamenta in absentia sacerdotis.*
- 57. *De morte intestatorum, ut statim nunciatur episcopo, officiali, vel decano.*
- 58. *Ut immobilia de bonis ecclesie acquisita, illis ecclesiis legentur.*
- 59. *De citationibus & excommunicationibus faciendis.*
- 60. *De officio decanorum.*
- 61. *Qualiter absolendi sunt excommunicati.*
- 62. *Qui ſunt ex ſaſſo excommunicati.*
- 63. *Quod excommunicentur ſortilegia facientes.*
- 64. *Quod excommunicati a domino Papa, a quolibet sacerdote in neceſſitate poſſunt absolui.*
- 65. *Ut de omnibus in extremis absoluantur.*
- 66. *De obseruantia jeſuorum.*
- 67. *De ſolemnitatibus faciendis.*
- 68. *In quo gradu poſſunt matrimonia copulari.*
- 69. *Quomodo fiant ſponſalia.*
- 70. *De termino nuptiarum, ad inquirendum de conſanguinitate & affinitate.*
- 71. *De prohibitione clandestini conjugii, & de pena eorundem.*
- 72. *Ut in nuptiis ſortilegi excommunicentur.*
- 73. *Ne alter conjugum tranſeat ad religionem, niſi per episcopum.*
- 74. *Ut moneatur populus inungi quotiens neceſſe fuerit.*
- 75. *Ut medici primo faciant advocari medicos animarum.*
- 76. *Ut ſinguli ſacerdotes habeant calices in quibus communent infirmi.*

- 77. *Quomodo exhibendum ſit corpus Chriſti infirmis debilitatis.*
- 78. *Ne infirmis poenitentia injungatur, ſed quando conualuerit.*
- 79. *Ut eccleſiastica ſacramenta liberi exhibeantur.*
- 80. *Quod ſacerdotes eligant ſibi locum eminentem ad audiendam confeſſionem.*
- 81. *De loco & modo confeſſoris confeſſiones audientis.*
- 82. *Ne inquirent nomina perſonarum, ſed tantum circumſtantias.*
- 83. *Ne ſacerdotes injungant Miſſas conſitentibus.*
- 84. *De inueſtigacione peccatorum, & que poenitentia injungenda.*
- 85. *Ut omnes a crapula & ebrietate ſe abſtineant.*
- 86. *Ut praecipiant tabernariis, ne in locis circumiacentibus congregentur.*
- 87. *Qui mittendi ſunt ad papam, & qui ad episcopum.*
- 88. *Ne Prior ultra ſummam centum ſolidorum mutuo recipiat.*
- 89. *De computatione obedientiariorum.*
- 90. *Ne abbas mutuo accipiat pecuniam ultra ſummam ſui taxatam.*
- 91. *Ut ſtatuta ſeruentur, & ut nullus religioſus ſidejubeat ultra ſummam x. librarum.*
- 92. *De ſtatutis monialium.*
- 93. *De reſtauratione prioratuum, & ne qui cenſum vel poenſionem exigant.*
- 94. *Ne fiant excommunicationes generales.*
- 95. *Ne decanus cognoſcat cauſas matrimoniales.*
- 96. *Ne perſona eccleſiastica de rebus eccleſiasticis litigent coram iudice ſeculari.*
- 97. *Ne emenda propter concordiam ſumantur.*
- 98. *Ne decanatus tradatur in firmam.*
- 99. *Ut curati ſtudent in theologia.*
- 100. *Ne cauſa eccleſie traſtentur in modum curiae ſecularis.*
- 101. *Ut mortuo uicario uicaria perſonae accreſcat.*
- 102. *Ut perſona domus adificent in ſolo eccleſia.*
- 103. *De rebus episcopalibus non celandis vel retinendis.*
- 104. *De officio advocatorum.*
- 105. *Ne clerici vel monachi ſint negotiatores.*
- 106. *Ne permittantur cauſa ſeculares in loco ſancto traſtari.*
- 107. *Ut de uacacione eccleſiarum certiſicetur episcopus.*
- 108. *Ut ſacerdotes episcopo vel poenitenti ſuo ſemel in anno conſteantur.*
- 109. *Ut ad ordines ſucceſſive accedant.*
- 110. *Ut die ante ordines ueniant.*
- 111. *Ne ab alio quam a proprio episcopo ſe faciant clerici ordinari.*
- 112. *De ſententia domini Gallonis*
- 113. *Item de eadem.*

CAPITULA.

I. Quomodo perſona eccleſiastica ante ſynodum & in ſynodo debeant ſibi providere.

De Dominica vel ſabbato praecedente ſynodum, ſacerdotes qui cappellanos non habent in ſuis parochiis, diligenter inquirent in eccleſia publice, ſi qui ſint infirmi in parochia: & antequam iter arripiant, eos uifitent etiam non requiſiti, & faciant quicquid neceſſe fuerit ad ſalutem animarum. Nihilo minus procurantes provisionem eorum, quam ſolent facere, per cappellanos in aliis eccleſiis remanentes.

II. Quod

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.II. *Quod omnes curam animarum habentes
veniant ad synodum.*

Præcipitur ut omnes veniant ad synodum, maxime curam animarum habentes: & si inevitabili necessitate detenti fuerint, mittant cappellanum suum, aut clericum loco sui. Et in eundo & redeundo honeste ambulent, & honesta querant hospitium, & in eis circumspicere se habeant, ne status clericorum vertatur populo in opprobrium & contemptum. Et qui ex causa remanserit, cum decano, & decanus episcopo studeant nuocere.

III. *Ut jejuni intrens synodum.*

Præcipitur sacerdotibus, ut jejuni, & induti superpellicis & stolis mane intrent synodum: ceteri autem, personatus seu vicarias ecclesiarum habentes, superpellicis tantum. Abbates autem cappis sericis sint induti. Omnes autem a tempore pulsationis synodi, omni occasione postposita, majorem ecclesiam intrare festinent.

IV. *De baptismo, & ejus forma, & qualiter
debeat fieri.*

Baptismus cum summo honore & reverentia, & cum magna cautela celebretur, maxime in distinctione & prolatione verborum, in quibus tota virtus sacramenti consistit, scilicet: Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Et in Romano doceant laicos sacerdotes sub hac forma debere frequenter pueros, etiam patrem & matrem pueri, in summa necessitate baptizare: & dicant laicis, quod nomen puero non imponant. Forma autem verborum prædicta, ab eo qui baptizat, integre, nude, ordinate, continue, sine interpositione aliqua proferatur. Interrogetur autem laicu qui sic puerum baptizavit, diligenter a sacerdote, quid dixerit, & quid fecerit. Et si inveniatur eum discreto modo & debito baptizasse, allato puero ante fores ecclesie, suppleatur quod deest: scilicet pabulum salis, aurium linitio cum saliva: exorcismi tamen non dicantur, & super fontes, sine immersione tantum, omnia fiant quæ solent fieri. Si vero dubium fuerit in qua forma verborum puer baptizatus fuerit, tunc sacerdos omnia faciat, & immergens dicat: Si tu non es baptizatus, ego baptizo te, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Ad elevandum puerum de sacro fonte tres tantum recipiantur.

V. *De confirmatione.*

Sacerdotes scientes adventum episcopi ad prædicandum in aliquo certo loco, moneant populum diligenter, prout melius potuerint, circa duas leucas vel tres, ut omnes qui commode poterunt, conveniant coram episcopo ad audiendum sermonem, maxime qui consilio episcopi indigent: & ipsi cum populo veniant cruce præcedente. Adulti autem qui debent confiteri, & qui confirmandi fuerint, prius confiteantur, si tempus habent confitendi, & deferant secum bendellos largos, mundos, & satis longos. Jejuni etiam, si fieri potest, hoc recipiant sacramentum, & ea die non celebrent sacerdotes, nisi celebrent summo mane.

A

VI. *De sacramento altaris & ejus circumstantiis, scilicet vini & hostia electione, & quod agendum sit, si aliquid omisissum fuerit.*

Sacerdos ministrans diligenter attendat quod hostia sit integra, non mucida, non perforata, & quod sit frangibilis, & integrum habeat circulum. Et quod vinum non sit acetosum: & aquam non omitat. Si autem aquam omiserit, cum averterit se, apponat aquam, si fieri potest sine scandalo. Si vero per negligentiam evenerit, quod per se canonem & peracta consecratione, nec vinum, nec aqua reperiantur in calice: statim debet infundi utrumque, & hostia sic consecrata seorsum reverenter obsevetur. Hostia autem nova, sicut fieri solet, ante calicem apponatur, & reincipiatur canon Missæ, scilicet, Te igitur. Post communionem vero, prior hostia ab ipso sacerdote sumatur.

B

VII. *Quod nec panis nec vinum remaneant
super altare.*

Caveant sacerdotes ne panis vel vinum remaneat supra altare infra Missam, præter illa quæ ab ipsis sunt consecranda. Si quid autem forte remanserit, ab ipso sacerdote, vel ab alio mundam habente conscientiam, cum reverentia sumatur. Unde non est tutum, hostiam erigere super pallam, quia posset ibi aliqua fractio remanere.

VIII. *Ne elevent hostiam donec dixerint, Hoc est
corpus meum.*

Præcipitur sacerdotibus, ut quando inceperint in canone Missæ, Qui pridie, tenentes hostiam, non elevent statim eam, sed ante peccatum suum detineant donec dixerint, Hoc est corpus meum: & tunc elevent eam decenter, ita quod possit videri ab adstantibus. Et post totalem corporis & sanguinis Domini sumptionem, aliquantum ab sputando abstineant: & si abstinere non possunt, saltem in loco mundo hoc faciant, qui conculcari non possit.

IX. *De sanguine Christi cadente super corporale, vel pallam, vel aliud indumentum, quid
agendum sit.*

Si quid de sanguine Christi ceciderit super corporale, fugenda est pars intincta, & ipsum corporale aliquo panno mundissimo involutum pro reliquiis est servandum. Si vero super pallam vel super aliquod aliud sacrum indumentum ceciderit; pars intincta prius fugatur, & postea scindatur, confusa panno mundo terretur pro reliquiis: ita tamen, quod super pannum schedula consuatur continens: Linteamen super quod stilla cecidit sacramenti. Si autem super aliud commune vestimentum ceciderit, pars intincta prius fugatur, & postea scindatur & comburatur, & cinis in sacrario reponatur. Si autem super lapidem, lignum, terram ceciderit, lingendus, tergendus, radendus est locus ille, & pulvis in sacrario reponendus. Si autem de corpore Christi super pallam vel quolibet aliud ornamentum ceciderit, abluatur & ablutio a sacerdote sumatur, vel ab alio mundæ conscientie. Si vero super lapidem, lignum, terram ceciderit: locus radatur, & pulvis in sacrario reponatur. Sacerdos seu minister, co-

jus

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

ANNO
CHRISTI
1300.

ius negligentia istud acciderit, ad episcopum de-
bet mitti.

X. *Ut duabus mulieribus tantum tradatur marmor sive liber deosculandus.*

Inhibemus firmiter & districte, ne pacercepta a presbytero in altari, pluribus quam duabus mulieribus marmor tradatur deosculandum.

XI. *De musca vel aliqua alia re cadente in calicem, quid faciendum sit.*

Si musca vel aranea, vel aliquid tale, in sacramentum ceciderit, quod vix sine vomitu, aliquando non sine periculo corporis sumi potest: sanguis sumatur, & superfluo vino ipsum quod ceciderit abluatur, & ablutio a sacerdote sumatur, vel ab alio mundæ conscientiæ, & postea in sacrario comburatur. Quod si fides ipsa quempiam hoc quod ceciderit lumere fecerit, Deo gratias.

XII. *Ut die octavo renovetur eucharistia, & aqua benedicta.*

Sacerdotes die octavo semper renovent sacramenta, & eucharistiam, & aquam benedictam: ne sui vetustate aliquam indevotionem movere valeant, aut horrorem.

XIII. *Ne celebrent donec veras canonicas & Primam dixerint.*

Nullus antequam matutinas canonicas & Primam dixerit, Missam celebrare aliqua necessitate præsumat.

XIV. *Ut calix post Missam a sacerdote vel a diacono panno mundissimo involvatur.*

Calix post Missam panno mundissimo involvatur, nec ministri eo calicem intus tergant, sed alio ad hoc specialiter deputato. Qui dum non satis decens fuerit, vel vetustate attritus, in sacrario comburatur.

XV. *Ne aliquis bis eodem die celebret.*

Nullus audeat bis in uno die Missam celebrare, nisi in Natali Domini, aut cum duplici introitu, nisi in magna necessitate, scilicet corpore defuncti præsentem, vel in die solemnem, vel Quadragesimali, vel etiam in die Paschæ. Celebratur quoque secundam Missam, vinum superfusionis non sumat, sed ministro habenti bonam conscientiam conferat.

XVI. *Ne detur eucharistia pueris infra septem annos.*

Inhibemus presbyteris ne hostias sacras dent pueris ullo modo infra septennium conlitis

XVII. *De clericis in ministerio altaris.*

Nullus uxoratus permittatur deservire altari, vel epistolam legere: nec alius nisi in superpellicio, vel cappa clausa.

ANNO
CHRISTI
1300.

XVIII. *Quos præfationes debent dicere sacerdotes.*

Invenimus novem sequentes præfationes in sacro catalogo tantummodo recipiendas. Unam in Pascha, quæ sic incipit, Te quidem. Aliam in Ascensione, scilicet, Qui post resurrectionem. Tertiam in Pentecoste, Qui ascendens. Quartam in festis beate Mariæ, scilicet. Et te in veneratione. Quintam in festis S. Crucis, Qui salutem humani generis. Sextam de apostolis, scilicet, Te Domine suppliciter exorare. Septimam in Natali, Quia per incarnati Verbi. Octavam in Epiphania, scilicet, Quia cum unigenitus. Nonam in Quadragesima, scilicet, Qui corporali jejuni.

XIX. *Ut Divinum Officium districte celebrent & devote*

Districte præcipitur, ut sacerdotes Divinum officium nocturnum pariter & diurnum districte & aperte, quantum Deus dederit, celebrent & devote.

XX. *Ne celebrent super tabulam motam vel fractam, donec consolidetur & consecratur, nec super lapidem portabilem sine capsâ: & de ampullis.*

Præcipitur quod in altari, in quo tabula mota fuerit, vel enormiter fracta, sacerdos non celebret, donec altare consolidetur, & iterum consecratur. Nec super lapidem portabilem sine capsâ celebretur. Ampullæ vini & aquæ in ministerio altaris sint mundæ, integræ, vitreæ, stannæ sive argentæ. Ad abluionem manuum vas grandius deputetur.

XXI. *De piscinis & manutergiis.*

Provideant sacerdotes, quod habeant piscinas juxta altaria decentes & mundas, abluionibus manuum liberum cursum exhibentes: nec sine coopertorio relinquuntur. Pontes etiam honeste obturent, & eorum tegi honeste faciant, & sub feris, clavibus adhibitis, custodiri. Juxta etiam altare ad minus tria manutergia habeantur: unum ad primam abluionem, secundum post Evangelium, tertium post sacramenti susceptionem. Aliud sit pendens circa Missale ad tergendum os & nares, si opus fuerit, sacerdotis.

XXII. *Ut sacerdos sive diaconus corporalia sepe abluat.*

Sacerdos seu diaconus sepe abluat corporalia, indutus superpellicio, in vase mundo ad hoc specialiter deputato: & omnes abluiones, si fieri potest, in piscina reponantur, vel saltem prima: ceteræ autem in baptisterio. Lintheamina altaris, & cetera indumenta sacerdotalia, non nisi a sacerdote vel diacono, vel aliqua matrona honesta vel virgine, sine appositione aliorum pannorum, quando opus fuerit, convenienter abluantur, ita ut munda & nitida conferentur: quia sicut continetur in concilio, nimis absurdum videtur in sacris sordes negligere, quæ dedecent etiam in profanis.

XXIII.

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

XXIII. *Ut chrisma & eucharistia sub clavibus,
& fidei custodia conferrentur.*

Statuitur, ut per omnes ecclesias chrisma & eucharistia sub fidei custodia, clavibus adhibitis, conferrentur: ut non possit ad illa temeraria manus extendi. Si vero is ad quem spectat custodia, ea incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur: & si per ejus incuriam aliquid nefandum inde evenit, gravius puniatur.

XXIV. *Ne in ecclesiis suppellectilia sacerdotis
vel clerici altarius conferrentur, nisi in
casibus concessis.*

In concilio firmiter inhibetur, ne suppellectilia sacerdotis propria, sive aliena, in ecclesiis admittantur: nisi propter hostiles incurfus, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes, propter quas ad eas oporteat habere refugium. Ita tamen, ut necessitate cessante in loca pristina repositentur.

XXV. *Ut quilibet sacerdos librum habeat,
manuale.*

Librum qui dicitur manuale, habeant singuli presbyteri parochiales, ubi ordo servitii continetur. Scilicet baptismi, catechismi, extreme unctionis, & huiusmodi, & alios libros, in quibus possit competenter Divinum tam nocturnum quam diurnum officium celebrari.

XXVI. *De libris & ornamentis ecclesiarum
necessariis habentis.*

Sacerdotes servientes ecclesiis procurent, ut sibi sint libri necessarii, & alia ornamenta. Ita quod ad hæc emenda parochialis presbyter ac persona, & alii qui ibi sibi forte aliquos percipiunt redditus vel decimas, pro modulo portionum suarum, si opus fuerit, solvere compellantur.

XXVII. *Ut redditus ecclesie & presbyterii in
Missalibus scribantur, & ex eis
nihil alienetur.*

Præcipitur sacerdotibus, ut omnes redditus ecclesie vel presbyterii scribantur in Missalibus suis, & de rebus ecclesie vel presbyterii nihil alienetur, nisi per episcopum.

XXVIII. *Ne fiant picture inhoneste in sacro loco,
vel in domibus clericorum.*

Imagines vetustate deformatæ, & linteamina sacra vetustate attrita sacris usibus inutilia, in loco mundo comburantur, & pulvis iuxta parietem ecclesie recondatur: quia possent intuentes ducere in horrorem. Etiam picture in monasteriis depictæ, sive aliis sacris locis, aut in domibus clericorum insculptæ, quæ possunt ad lasciviam incitare, sine mora penitus deleantur. Sed & ne talia de cetero præsumantur, firmiter inhibemus.

A

XXIX. *Ut firmentur ecclesie post Divinum
officium celebratum.*

Præcipitur sacerdotibus, ut Divino officio celebrato, & populo regresso ad propria, ecclesias firmare studeant diligenter.

XXX. *Ne ædificent in cæmeteriis.*

Nullus de novo ædificare in cæmeterio permittatur, nec domum aliquam, si diruta fuerit, durante per annum ruina, ibi reædificet, nisi de licentia episcopi speciali. Nec finus vel immunditiæ in cæmeteriis aduentur.

B

XXXI. *Ne choreæ in ecclesiis vel cæmeteriis
fiant.*

Prohibeant sacerdotes sub pœna excommunicationis choreas in ecclesiis vel cæmeteriis duci. Moneant etiam & ne alibi fiant, quia ut dicit Augustinus: Melius est festivis diebus fodere vel arare, quam choreas ducere. Quam grave sit peccatum choreas & ballationes in sacro loco ducere, perpendi potest ex penitentia secundum rigorem canonum talibus injungenda. Si quis ballationes ante ecclesias sanctorum fecerit, emendatione pollicita tribus annis peniteat.

C

XXXII. *De vita & honestate clericorum,
& ne commercia vel officia secularia
exerceant.*

Clerici officia vel commercia secularia non exercent, maxime inhonesta. Mimis & histrionibus & jocularibus non intendunt, & tabernas profus evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas & taxillos non iudant, nec huiusmodi ludis intendant. Coronam & tonsuram habeant congruentem, & se in ecclesiasticis officiis, & aliis bonis studiis exercent diligenter.

XXXIII. *Ut clausa desuper habeant indumenta,
& ut cappis clausis utantur communiter
universi.*

Clerici beneficiati, & in sacris ordinibus constituti clausa desuper deferant indumenta, nimia brevitate vel longitudine non notanda. Si quis autem post statutum huiusmodi, ejusdem transgressor extiterit, per superiorem suum puniatur: & vestis aperta portata in publico pauperibus erogatur. Præcipimus etiam, ut universi presbyteri cappis clausis communiter utantur, alioquin gravissime puniantur, & eis agentibus super hoc exceptio proposita admittatur. Pannis rubeis vel viridibus, necnon manicis, aut sotularibus consutiis aut rostratis, sellis, frenis, pectoralibus & calcaribus deauratis, non utantur. In sacerdotio vel in personatibus constituti, cappas manicatas non gerant, nec corrigias auri vel argenti ornatum habentes, nec annulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis. Nec ad partes longinquas aliqua ratione secedant, etiam causa peregrinationis, vel illudendi, nisi de nostra licentia speciali.

E

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

XXXIV. *Ne aliquis clericus dicat, scribat, aut proferat litteras pro vindicta sanguinis.*

Nullus clericus sententiam sanguinis dicat aut proferat, aut vindictam sanguinis exerceat, aut ubi exerceatur interfuit. Nec quisquam clericus litteras dicat aut scribat pro vindicta sanguinis deservandas.

XXXV. *Ne beneficiati sint advocati pro pretio: & ne loco laicorum curiam teneant: & ne sint chirurgici.*

Clerici seu beneficiati, seu in sacris ordinibus constituti, non sint advocati pro pretio seu in fraude pretii in curia laicali, nec loco laicorum curiam teneant, nisi de consensu episcopi, nec ballivis eorum licitis præficiantur, nec ullam partem chirurgie subdiaconus, diaconus, sacerdos exerceant, quæ adulationem inducit vel incisionem: nec quisquam purgationi aquæ ferventis vel frigidæ, seu ferri candentis, ritum cupilibet benedictionis aut consecrationis impendat.

XXXVI. *Quibus temporibus vel diebus non liceat jurare super sacrosancta evangelia.*

Decrevit sancta synodus, ut a Septuagesima usque ad octavas Paschæ, & ab Adventu usque ad octavas Epiphaniæ, necnon & in jejuniis quatuor temporum, vigiliis & Litanis majoribus, & in diebus Dominicis, & in diebus Rogationum, nisi de concordia & pacificatione, nullus super sancta evangelia jurare præsumat. Et in his diebus non debent sacerdotes laicos reliquias exhibere.

XXXVII. *Item de vita & honestate clericorum, & ne habeant concubinas.*

Continenter & caste vivere studeant universi, præsertim in sacris ordinibus constituti, ab omni vitio libidinis præcavescentes, maxime ab illo, propter quod venit ira Dei in filios dissidentie, ut in conspectu Dei puro corde*, & mundo corde valeant ministrare. Quocirca districtius inhibemus, ut nullus in sacris ordinibus constitutus, aliqua occasione teneat in domo sua vel alibi mulierem, vel personam aliquam, de qua mala suspicio possit oriri, unde populus scandalizetur. Qui autem post sententiam domini Gallonis inde latam, & admonitionem legitimam, focarias, vel mulieres alias cum scandalo tenuerit, sciat se sententia excommunicationis ligatum. Et qui in excommunicatione illa præsumpserit celebrare Divina, irregularis effectus, non sine dispensatione potest amodo celebrare.

XXXVIII. *Ne filii sacerdotum ipsi ministrent in ecclesia circa altare, & ne in eorum domibus commorentur.*

Prohibetur sacerdotibus, ne proles eorum, quam in sacro ordine genuerint, propter scandalum, eis in ecclesiasticis officiis assistat vel ministret, vel ne in eorum domibus commorentur. Et ne in domibus suis habeant aleas vel decios prohibemus.

XXXIX. *Ne laici publice teneant concubinas.*

Prohibeant sacerdotes, ne laici publice teneant concubinas, & qui post admonitionem tertiam tenuerit, tam ipse quam ipsa ab ingressu ecclesiæ arceantur: & si perseveraverint, gravius sunt puniendi.

XL. *Ne antiqua reliquia extra capsam exponantur venales.*

Item in concilio est statutum, quod antiquæ reliquæ amodo extra capsam nullatenus ostendantur, nec venales exponantur. Inventas autem de novo nemo publice venerari præsumat, nisi prius auctoritate Romani pontificis fuerint approbatæ.

XLI. *Ut nullus recipiatur ad prædicandum sine litteris episcopi.*

Nullus recipiatur ad prædicandum, nisi fuerit ad hoc ab episcopo destinatus. Quæstiones quoque elemosinarum tantum ea dicant populo, quæ in litteris domini Papæ vel episcopi continentur. Qui si alia proposuerint, statim a sacerdotibus eis silentium imponatur. Sacerdos tamen loci populum sibi commissum diligenter inducat ad erogandas elemosynas, pietatis intuitu, non animo extorquendi.

XLII. *Item ut nullus recipiatur ad quærendas elemosynas sine litteris episcopi.*

Nullus recipiatur ad quærendas elemosynas in ecclesia sine litteris episcopi, vel ejus certo mandato: nisi fuerit parochianus ecclesiæ, vel de vicinia notus.

XLIII. *Ut nullus faciat patronis juramentum, antequam sit receptus ab episcopo.*

Nullus clericus patronis faciat juramentum, antequam episcopo sit præsentatus & receptus. Episcopus autem receptum faciat jurare, quod ad patronos accedat, ut debitum faciat juramentum.

XLIV. *De resignationibus, ne fiant nisi in manu episcopi.*

Sed ne resignationes fiant in manus abbatum, vel quorumlibet patronorum, sed in manus episcopi tantum, districtius inhibetur. Omnia beneficia collata sede vacante Bajocensi, & post promotionem nostram, si nobis non fuerint præsentata, in manu nostra capimus, & per manus decanorum volumus & præcipimus detineri.

XLV. *Ne ornamenta ecclesiæ pignori obligentur.*

Statuitur quod ornamenta ecclesiæ non obligentur, nisi de consensu episcopi*.

XLVI. *Ut laici filios suos instrui faciant.*

Sacerdotes frequenter moneant parochianos suos, ut filios suos clericos faciant diligenter instrui, & attentius scholas frequentare: quia illitterati non sunt ad ecclesiastica beneficia admittendi.

XLVII.

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.Later. IV.
c. 61.

* f. corpore

* Additum
alia manu,
& consilio
parochi.

ANNO
CHRISTI
civiter
1300.al. COCVA-
RIAXLVII. *Ne ecclesia patrono servagium faciat.*

Prohibetur districte, ne aliqua ecclesia servagium domino terræ, vel aliquid tale conferre præsumat, donec habeat sui episcopi iuper hoc consilium, ut eius auctoritate fiat quod fuerit faciendum.

XLVIII. *De firmatione ecclesiarum.*

Nullus ad firmam tradat ecclesiam suam aliquo modo alicui, sed nec illus recipere præsumat sine nostra licentia vel mandato, districte inhihemus.

XLIX. *Item de eadem.*

Nullus ad firmam recipiat vel tradat alicui ecclesiam suam ad deservendam pro se, nisi licentia episcopi speciali. Et nullus habere præsumat cappellanum ad deservendum secum in ecclesia sua, qui non fuerit de ordinatione ecclesie Bajocensis, nisi de licentia episcopi speciali.

L. *Item ut non recipiant ecclesiam ad firmam, nisi habeant perpetuam vicariam.*

Nullus sacerdos curam animarum habens, ecclesiam ad firmam recipiat, nisi in ecclesia sua perpetuum vicarium habeat. Et tunc illam non recipiat sine licentia nostra speciali. Ceteris autem curam animarum habentibus hoc firmiter prohibemus.

LI. *De liberatione personarum & rerum ecclesiasticarum.*

Præcipitur sacerdotibus, ut cum homo vel res ecclesie detinetur, moneant detentorem ut reddat vel recedat: & sacerdos vel decanus cautionem recipiat, non detentor, & coram episcopo vel officiali partibus assignet terminum competentem. Si autem reddere, vel recedere noluerit, & de detentione contiterit, competentis monitione præmissa, excommunicetur detentor: locum autem in quo res ecclesie detinentur, interdicto supponat, si locus est de dominio detentoris.

LII. *Ut condonati signum portent apertum.*

Statuitur quod condonati cujuslibet domus religiose aliquod signum in eminenti loco portent ad arbitrium episcopi, & religioni congruentia iadumenta, ut per hæc distinguantur ab aliis, & sicut religiosi ab ecclesia defendantur: & ad hoc faciendum per suos presbyteros compellantur.

LIII. *Ut nullus de manu laicali decimam recipiat.*

Nullus laicus, vel clericus, vel religiosa persona, recipiat decimam de manu laicali, nisi per episcopum.

LIV. *Ne quis intret possessionem decime sibi collata a laico.*

Nullus clericus vel religiosus intret possessionem decime sibi collate a laico, vel ecclesie
Concil. General. Tom. XXV.

A occasione juris patronatus sibi a laico collati, vel aliter acquisiti.

LV. *Ut nullus portet magnum cultellum cum cuspide.*

Districte præcipitur ne sacerdotes magna cultellum portent cum cuspide, nec clerici, sacerdotum, vel alii in sacris ordinibus constituti, nisi iusti causa timoris.

LVI. *Ne laici faciant testamenta in absentia sacerdotum.*

Sacerdotes frequenter prohibeant laicis; ne testamenta sua faciant sine præsentia sacerdotum, nisi in necessitate.

LVII. *De morte intestatorum, ut statim nuntietur episcopo, officiali, vel decano.*

Volumus & præcipimus, quod si aliquis sacerdos aliquem mori novit intestatum, quod hoc statim quam cito poterit, nobis, vel officiali nostro, vel saltem decano loci, nunciare procuret; & hoc sub pena suspensionis dignum duximus omnibus intimandum.

LVIII. *Ut immobilia de bonis ecclesie acquisita illis ecclesiis legentur.*

Præcipitur sacerdotibus ut immobilia de bonis ecclesie acquisita, tantummodo suis legent ecclesiis, de iure enim aliud facere non possunt: de mobilibus autem sacerdotes rationabile possunt facere testamentum. Domus autem utensilia successoribus suis relinquuntur, saltem quod eis sufficiat competentem.

LIX. *De citationibus & excommunicationibus faciendis.*

Super citationibus factis a curia nostra, & excommunicationibus ferendis vel absolutionibus faciendis, non credatur sine litteris episcopi. Quin presbyteri sententias audacter denuncient, latus districte servant, nec amore parentes alicui, nec timore. Nullus, quacumque ex causa excommunicatus, etiam si cum adversario composuerit, pro absoluto habeatur, nisi per litteras excommunicatoris vel superioris.

LX. *De officio decanorum.*

Cum aliquid mandabitur decanis, si alias commode certificare curiam non poterunt, apponant sigilla sua litteris curie, in signum quod mandatum curie executioni demandarunt.

LXI. *Qualiter absolvendi sunt excommunicati.*

Quando aliquis est excommunicatus, absolvendus est solemniter cum psalmo penitentiali, scilicet Miserere mei Deus, & cum oratione devota, & cum gravitate est absolutio impendenda. Et tunc super hæc pars adversa certificetur.

LXII. *Qui sint ex factis excommunicati.*

Sciendum etiam, quod excommunicati sunt ipso facto qui in clericos, vel quoscumque religiosos injiciunt manus violentas, & incendiarum

ANNO
CHRISTI
civiter
1300.

ANNO
CHRISTI
circiter
1190.

diarii cœmeteriorum ecclesiarum, & qui litteras domini Papæ falsat, vel ad hoc aliquod adminiculum prælat, vel etiam falsatas penes se ultra quindecim dies, servat, vel etiam falsas utitur etiam ignoranter, si crassa sit, ejus ingrantia & lupina.

LXIII. Quod excommunicentur sortilegia facientes.

Excommunicamus sortilegia de sacramentis ecclesiarum facientes: & qui malitiose procuraverunt abortivum, ex quo sententiam excommunicationis propter hoc latam audierint: & qui ad conjugendum vel disjungendum falsa matrimonia, vel ad excredendum aliquem, scienter deponunt testimonium falsitatis. Et tales sunt per episcopum, vel ejus penitentiarium absolvendi. Has autem sententias in suis ecclesiis frequenter denuncient sacerdotes.

LXIV. Quod excommunicati a domino Papa a quolibet sacerdote in necessitate possunt absolvi.

Sciendum quod excommunicatus a domino Papa, a quolibet sacerdote absolvi potest in articulo mortis: satisfactione præmissa, si pro offensa vel pro soluto prius judicato, si pro te judicata excommunicatione fuerit innodatus (si tamen de hoc habuit facultatem) recepto prius juramento, quod quam cito habuerit opportunitatem, excommunicatoris sui adibit præsentiam, mandato ipsius pariturus. Si autem infirmus vel offensam emendare non poterit, vel solvere judicialum: inducendus est hæres ut hoc faciat, non tamen eib per penitentiarium compellendus.

LXV. Ut de omnibus in extremis absolvat.

Pium videtur & tutum, ut quilibet sacerdos infirmum in extremis laborantem absolvat de omnibus, de quibus absolvere eum potest.

LXVI. De observantia jejuniorum.

Sacerdotes præcipiant omnibus ætatem habentibus instituta jejunia obviare, ut jejunium Quadragesimale, quatuor temporum, vigiliis Natalis Domini, & Assumptionis B. Mariæ, beati Joannis Baptistæ, apostolorum Petri & Pauli, beati Matthæi, Simonis & Judæ, beati Andreæ, beati Laurentii martyris, omnium Sanctorum. Jejunium in majori Litania, scilicet in festo beati Marci evangelistæ, in diebus Rogationum. Si qua de vigiliis prætaxatis die Dominica evenerit, indicendum est jejunium labbato præcedente.

LXVII. De solemnitatibus faciendis.

Pronunciandum est laicis, ut sciant feriandam per annum omnem Dominicam. Feriandi autem per annum illi sunt dies, Natale Domini, S. Joannis evangelistæ, Innocentium, S. Silvestri, octavæ Domini, Epiphania, Nativitas S. Mariæ, Annuntiatio, Purificatio, & Assumptio ipsius, & Conceptio, dies Parasceve cum omni reverentia & honore, sanctum Pascha, cum duobus diebus sequentibus ad minus, Ascensio Domini, Inventio sanctæ Crucis, sancti dies Pentecostes, S. Joannis Baptistæ Nati-

* Deo S.
Stephani.

vitas & Decollatio, duodecim Apostolorum, & maxime Petri & Pauli, Andreæ, Jacobi, Philippi & Jacobi, Thomæ, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, qui sua prædicatione Mundum illuminaverunt, S. Laurentii, S. Michaelis archangeli, Dedicatio cujuslibet oratorii, & omnium Sanctorum, & S. Martini, & S. Mariæ Magdalenzæ. Et illæ festivitates, quas singuli presbyteri in suis parochiis ab antiquo collaudaverunt cum populo, quæ vicinis tantum commemorantibus indicendæ sunt, non generaliter omnibus. Reliquas autem festivitates per annum cogendi non sunt ad feriandum, sed moneandi ut morem antiquorum observent.

LXVIII. In quo gradu possunt matrimonia copulari.

Sciendum est quod in quinto gradu consanguinitatis & affinitatis, & supra, possunt modo licite matrimonia copulari.

LXIX. Quomodo fiant sponsalia.

Prohibemus sub pena excommunicationis & magnæ emendæ, ne aliquæ personæ consentiant matrimonialiter per verba de præsentibus, donec sint ante fores ecclesiæ, quando nuptialis benedictio debet celebrari: possunt tamen fidem dare inter se matrimonio contrahendo, si sancta Ecclesia id poterit sustinere. Et hoc tamen non fiat sine præsentia sacerdotis, vel alicujus clerici ad hoc specialiter ab ipso missi.

LXX. De termino nuptiarum ad inquirendam de consanguinitate & affinitate.

Volumus autem quod terminus nuptiarum prætaxatus tantum contineat tres dies Dominicos, vel festivos & solemnes a se invicem distantes, in quibus, quasi tribus edicis perquirant sacerdotes, & populo sub pena excommunicationis de legitimitate sponsi & sponsæ, qui debent conjungi, utrum sit inter eos consanguinitas vel affinitas, vel aliud impedimentum matrimonii. Quod si fuerit propositum, ad episcopum vel officialem quæstio referatur.

LXXI. De prohibitione clandestini conjugii, & de pena eorumdem.

Clandestina conjugia penitus inhibemus, prohibentes etiam ne aliquis sacerdos talibus interesse præsumat: statuentes, ut cum matrimonia contrahenda fuerint in ecclesiis, presbyteri publice proponant competenti termino præfinito, ut infra illum, qui voluerit, legitimum impedimentorum apponat. Et etiam tunc ipsi presbyteri nihilo minus investigent utrum aliquod impedimentum obstat. Cum autem probabilis apparuerit conjectura contra copulam contrahendam, contractus impediatur expresse, donec, quid fieri debeat super eo, manifestis confliterit documentis. Si quis vero hujusmodi clandestina conjugia inire præsumperit in gradu prohibito, etiam ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta, illegitima censentur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium. Cum autem taliter contrahendo non expertes scientiæ, vel saltem affectatores videantur, pari modo proles illegitima censentur. Si vero ambo parentes legitimum impedimentum scientes,

ANNO
CHRISTI
circiter
1190.

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

Corr. con-
digna panis
inungatur.

tes, præter omne interdictum in conspectum ec-
clesiæ etiam contrahere præsumperint: sane pa-
rochialis sacerdos qui tales conjunctiones prohi-
bere contempserit; aut quilibet alius etiam regu-
laris, qui eis præsumpserit interesse, per trien-
nium ab officio suspendatur, gravius puniendus,
si culpæ qualitas postulaverit. Sed & huic qui
taliter copulari præsumperit, etiam in gradu
concesso, cum digna penitentia conjugatur.
Si quis ad impediendam legitimam copulam
malitiosum impedimentum obiecerit, ecclesiasti-
cam non effugiet ultionem.

LXXII. *Ut in nuptiis sortilegia excommunicentur.*

Semper prohibeantur sub pena excommuni-
cationis in nuptiis sortilegia fieri. Si autem in
computationem graduum aliqua dubitatio emer-
serit, in hoc de hinc episcopi requiratur. Nec
aliquis sacerdos in casu dubio audeat pericere
matrimonium episcopo inconsulto: sed ad epi-
scopum referat, quæcumque emergerit, super
matrimonii questionibus.

LXXIII. *Ne alter conjugum transeat ad religio-
nem, nisi per episcopum.*

Prohibeant sacerdotes sub excommunicatione
publice in ecclesia, ne alter conjugum ad re-
ligionem transeat aut recipiatur, nisi per epi-
scopum.

LXXIV. *Ut moneatur populus inungi quotiens
necesse fuerit.*

Ad sacramentum extremæ unctionis moneant
sæpe sacerdotes populum, non tantum divites,
sed etiam pauperes, & omnes, maxime a XVI.
annis & supra. Et omnibus communiter, cum
fuerit necesse, exhibeant se paratos, tantum
oleum ad eos cum magna reverentia & honore
deterentes. Doceant sæpe sacerdotes populum,
hoc sacramentum licite posse iterari, & sæpe re-
cipi in qualibet magna infirmitate, unde mortis
est metus, & post receptum reverti licite ad opus
conjugale.

LXXV. *Ut medici primo faciant ad vocari me-
dicos animarum.*

Can. IV.
c. 22.

Statutum est in concilio & districte injun-
ctum medicis corporum, ut cum eos ad infir-
mos vocari contigerit, ipsos ante omnia mo-
neant & inducant, ut medicos advocent ani-
marum ut postquam infirmo fuerit de spiri-
tualis salute provisum, ad corporalis medicinæ
remedium salubrius procedatur. Ceterum autem
cum anima multo sit pretiosior corpore, sub
interminatione anathematis prohibetur, ne quis
medicorum pro corporali salute, aliquid ægro
suadeat, quod in periculum animæ illius con-
vertatur.

LXXVI. *Ut singuli sacerdotes habeant calices in
quibus communicent infirmi.*

Singuli sacerdotes singulos habeant calices,
in quibus communicent infirmi, qui decori sint
& mundi, ut in eis infirmorum devotio exci-
tetur. Nec permittantur diaconi deferre infir-
mis sanctum corpus Dei, nisi in necessitate,
cum sacerdos fuerit absens, vel infirmus: sed
semper cum magna reverentia & maturitate

Aidem deferat in pyxide idonea bene clausa,
propter salutem, & in eundo ad inimum &
redeundo, sit tanta fuerit via, psalmos peniten-
tiales dicat, & litaniam. Frequenter moneantur
laici, & etiam pueri, ut si viderint deseri-
ri sanctum corpus Christi, statim flectant genua
sua Domino & creatori suo, & junctis mani-
bus, quousque transferit, orent.

LXXVII. *Quomodo exhibendum sit corpus Christi
infirmis debilitatis.*

Si quid de corpore Christi in ore infirmi re-
manerit, vel inde exierit, quod ab eo recipi
non possit, aliquam formam habens: ab ipso
sacerdote convenienter debet sumi; vel commu-
nicatum in calice cum modico vini, aliter ha-
benti bonam conscientiam dari. Si autem in-
firmus adeo fuerit arctatus, quod sub magna
forma corpus Domini recipere non possit, sub
minima ei detur in calice communicatum, &
cum modico vini in ore infirmi infillatur, &
maxime si sine scandalo aliter fieri non possit,
ne inhimus abire sine viatico videatur.

LXXVIII. *Ne infirmis penitentia injungatur,
sed quando convalescerint.*

Ab infirmis & in mortis periculo constitutis
pura est inquirenda peccatorum confessio, non
penitentia injungenda. Eis tamen est inti-
mandum, ut conerantur & doleant de pecca-
tis suis universis & singulis, non tantum timore
penæ quam peccando meruerunt, sed quia
Deum patrem & redemptorem suum offendere
præsumperint, acerbitates ægritudinis quasi il-
lagella pii patris, quamdiu placuerit, cum gau-
dio sustinentes. Si autem convalescerint, statim
ad sacerdotem accedere debent, & tunc eis
penitentia competens injungatur.

LXXIX. *Ut ecclesiastica sacramenta libere
exhibeantur.*

In concilio prohibetur, ne quis sacerdos pro
D benedictionibus nubentium, exequiis mortuorum,
& aliis sacramentis, pecuniam extorquere præ-
sumat, aut plegios exigat, aut propter hoc
fictitia impedimenta opponat. Debent tamen a
parochianis quibus impensa sunt sacramenta præ
consuetudines observari, & libere sacramenta ec-
clesiastica conferri. Et sunt per episcopum com-
petendi, qui laudabilem consuetudinem mali-
tiose nituntur immutare. Et ideo inhibetur,
ne sacerdos aliis in casibus, hujusmodi audeat
jus sibi dicere, sed apud superiorem querelam
deponat.

LXXX. *De confessione semel in anno facienda.*

Doceatur maxime ante Quadragesimam omnis
utriusque sexus fidelis, quod postquam ad an-
nos discretionis venerit, omnia sua fideliter
confiteatur peccata, saltem semel in anno, pro-
prio sacerdoti, & injunctam sibi penitentiam
pro viribus suis studeat adimplere. Diligenter
autem & attente moneantur non minus uni-
versi, ut quotiens crediderint se incidisse in
mortale, totiens confiteantur sine mora. Si
quis autem alieno sacerdoti iusta de causa vo-
luerit sua confiteri peccata, licentiam prius po-
stulet & obtineat a proprio sacerdote, cum ali-
ter illum non possit solvere vel ligare. Sacer-
dos

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

ANNO
CHRISTI
1300.

dos autem sit cautus & discretus, ut more peccati medici superfundat vinum & oleum vulneribus lauciati: diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati. Caveat autem sacerdos omnino, ne verbo, aut signo, aut aliquo modo quovis, prodatur aliquatenus peccatorem. sed si prudentiori consilio indigerit, illud absque ulla expressione caute requirat. Quoniam qui peccatum in penitentiali iudicio sibi detectum revelare praesumpserit, non solum a sacerdotali officio deponendum decrevimus, verum etiam ad agendam perpetuam penitentiam in arcum monasterium detrudendum.

LXXXI. De loco & modo confessoris confessiones audientis.

Ad audiendam confessionem, eminentem locum sibi eligant sacerdotes, ut communiter possint videri: & in locis abditis extra ecclesiam nullus recipiat confessionem, nisi in necessitate. In confessione habeat sacerdos vultum humilem & oculos in terram, nec indiscrete vel frequentius faciem respiciat contentis, maxime mulieris: & patienter audiat quae dixerit, in spiritu lenitatis, & ei pro posse suo pluribus modis persuadeat ut confiteatur integre, nude, vere; aliter dicat ei non valere.

LXXXII. Ne inquirent nomina personarum, sed tantum circumstantias.

In confessione sibi caveant sacerdotes ne inquirent nomina personarum, cum quibus peccaverunt contentes, sed circumstantias tantum quae possunt aggravare peccatum.

LXXXIII. Ne sacerdotes injungant Missas contentibus.

Consulimus & monemus, ne sacerdos injungat Missas contentibus, sed ut cupiditatis vitium fugiat in hac parte, fructum qui ex tali injungitione solet sacerdotibus convenire, censetur pauperibus erogari. Et si forte aliquando injunxerint, non recipiant ipsi denarios: sed penitentibus injungant, ut sacerdotibus distribuant quibus viderint expedire.

LXXXIV. De investigatione peccatorum, & qua penitentia injungenda.

Quia per experientiam certam didicimus, pro fornicatione, vel etiam peccatis majoribus, ferre nullam, vel minimam penitentiam penitentibus injungi a sacerdotibus ignorantibus, se negligentibus canonica instituta: praecipimus, quod sacerdotes studeant inquirere diligenter & peccata usitata, & usitatas circumstantias peccatorum, maxime gulae, luxuriae, & cupiditatis, quibus genus humanum corrumpitur & frudatur. Vitium autem gulae in excessu circa potum & cibum ostenditur, quod maxime fit in quinque. Inquiratur igitur penitens, utrum aliquando excessum fecerit, querendo cibos nimis sumptuosos, & nimium delicatos: sicut dives in evangelio, qui epulabatur quotidie splendide, & Judaei qui carnes in deserto cupierunt. Item utrum peccaverit in nimia ciborum etiam vilium sumptione, sicut Sodomitarum, quorum peccatum fuit abundantia panis. Item utrum peccaverit sumendo cibum cum nimia aviditate, sicut Esau; vel cum nimio apparatu, sicut

A filii Heli; sive ante horam, ut Jonathas. Quod qui fecerit, monetur a talibus abstinere, & curare contraria contrariis studeat diligenter. Hi siquidem sunt satellites Nabuzardan, qui interpretatur princeps coquorum, qui Hierusalem, id est fidelem animam, funditus destruxerunt.

LXXXV. Ut omnes a crapula & ebrietate se abstineant.

A crapula & ebrietate omnes, clerici maxime, diligenter abstineant, & vinum sibi temperent & se vino: nec ad bibendum quempiam incitent, nec quisquam se obliget ad porus aequales: cum ebrietas & mentis inducat exitium, & libidinis provocet incentivum. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi communitus a superiore satisfecerit competenter, a beneficio vel officio suspendatur.

LXXXVI. Ut praecipians tabernariis, ne in locis circumjacentibus congregentur.

Ex hoc idem praecipiant populo sacerdotes, firmiter injungentes dominis tabernarum vel custodiens tabernas, ne in domibus suis vel in locis circumadjacentibus, cum parochianis suis causa potationis sustineant conventicula congregari: ostendentes eis quod talis potatio innumerabilium est occasio peccatorum. Si autem tertio admoniti, huic salubri statuto acquiescere noluerint: tam ipse quam familia ejus, ab ingressu ecclesiae arceantur.

LXXXVII. Qui mittendi sint ad papam, & qui ad episcopum.

Incessum faciens, currumpens, aut homicida, Sacrilegus, patrum percussor, cum sodomita, Clerum percutiens, Romam petit. Excipiuntur Nescius, erudiens, leviterque jocans, minor aetas, Janitor officii praetextu forte repellens, Adjunctus cum personis feriens cocuntes. Feminine sexus, claustralis, & aegra senectus, Pontificem querens: papam, si miseris ignem, Si percussisti clerum, simonita fuisti, Si male de bulla papae trastraveris ulla.

LXXXVIII. Ne Prior ultra summam centum solidorum mutuo recipiat.

Statuimus & praecipimus ut prior non conventualis, ultra summam centum solidorum Turonensium, ab aliquo, sine licentia abbatis sui, vel nostra, si remotus fuerit abbas, mutuo pecuniam non accipiat. Quod si forte fecerit, abiciatur a prioratu, nec prioratum denovo valeat adipisci, quousque per nos vel per provinciale concilium fuerit restitutus: nisi forte prioratus ita abundet in redditibus, quod priori ultra dictam summam pecuniae accipere mutuo sit necesse. Et ex tunc ultra summam centum solidorum Turonensium accipere non praesumat. Eidem penae subiaceat prior, qui quantulumcumque summam pecuniae mutuo acceperit a Judaeo. Abbas autem qui sine licentia nostra a Judaeo pecuniam mutuo acceperit, suspendatur.

ANNO
CHRISTI
1300.

ANNO
CHRISTI
circiter
1100.

LXXXIX. De computatione obedientiariorum.

Statuimus, ut abbates, priores, & alii obedientiarum, de singulis provenibus & redditibus & expensis, singulis annis diligenter computent in capitulo ter vel quater in anno ad minus, ut status tam abbatiarum, quam prioratum, a claustralibus cognoscatur. Et computus redigatur in scriptis: ita quod conventus penes se retineat unum, & abbas unum, & ballivus domus tertium.

XC. Ne abbas mutuo accipiat pecuniam ultra summam sibi taxatam.

Nullus abbas mutuo accipiat pecuniam, sine capituli sui vel majoris & sanioris partis licentia, ultra summam a nobis taxatam & expressam in ordinatione, quam tradidimus cuilibet monasterio in nostra dicecesi constituto.

XCI. Ut statuta serventur, & ut nullus religiosus fidejubeat ultra summam x. librarum.

Præter hæc districte præcipimus, quod omnia statuta quæ in ordinatione summi pontificis de statu regularium edita continentur, diligentius observentur. Qui vero contra hoc fecerit, tempore visitationis episcopi, invenitur, sciat se gravissime puniendum. Item statuimus quod nullus abbas, prior, vel monachus, fidejubeat ultra summam decem librarum Turonensium, sine mea licentia speciali.

XCII. De statutis monialium.

Propter scandala quæ ex monialium conversatione proveniunt, statuimus de monialibus nigris, ne aliquod depositum recipiant in domibus suis, maxime arce clericorum, vel etiam laicorum, vel causa custodiæ apud se minime deponi præsumant. Pueri & puellæ qui ibidem solent nutri & instrui, penitus expellantur. Et omnes simul comedant in refectorio, & in dormitorio solitarie dormiant, & omnes simul comedant. Camere autem monialium omnes destruantur, nisi aliqua per inspectionem nostram necessaria retineatur, ad infirmitatem faciendam, vel alia de causa, quæ nobis iusta & necessaria videatur. Item moniales nullatenus exire permittantur, & extra pernoctare, nisi forte ex causa magna & raro. Et abbatissis injungimus, ne aliter permittant egredi moniales. Et si aliquando abbatissa ex iusta causa aliter permittat, eidem injungat quod sine mora revertatur, & det ei sociam, non ad voluntatem suam, sed quam viderit expedire. Item otia suspecta & superflua obtruantur. Circa hæc autem diligentiam adhibeant & curam, per se & per ministros suos, & vitas & conversationes ipsarum taliter restringant, quod per earum diligentiam scandala quæ de eis juste proveniunt, sopiantur.

XCIII. De restitutione prioratum, & ne qui censum vel personam exigant.

Statuimus ut in locis sive prioratibus, ubi congregatio conventualis solet esse, si facultates ipsius ecclesiæ suppetant, conventus restitatur ibidem. Et monemus abbates & priores conventuales, quod tot servitores in abbatibus &

A & prioratibus sibi subditis intendant (si ad hoc facultates locorum sufficiant) quot ibi solent detervire. Statuimus & ne qui pensionem vel centum exigant, nisi quam exigere solent & recipere ab antiquo: nisi forte sicuti ex iusta causa permittatur. Nemo privatus vel aduertas pensiones de ecclesiis vel ecclesiasticis beneficiis solvere deinceps vel recipere præsumat. Quod qui fecerit, omni ecclesiastico beneficio privatus, excommunicationi subiacet.

XCIV. Ne fiant excommunicationes generales.

Statuimus ut omnes nobis subditi, tam ordinarii, quam ab ordinario delegati, temperet & refrenent a generalibus excommunicationibus: ne in generali participantes excommunicent, nisi communicaverint in crimine delinquendo.

XCV. Ne decanus cognoscat causas matrimoniales.

Prohibemus districte, ne decanus sive monachus, vel quicumque alius cognoscat de causis matrimonialibus: donec super his privilegium sedis apostolicæ, vel auctoritatem se habere probaverit, quod ab antiquo sic fuerit consuetum. Sed cum in eorum auditorio talis questio devenerit: eam nobis vel officiali nostro sine moræ dispendio studeant nunciare, ad nostrum examen partes in competenti termino remittentes.

XCVI. Ne personæ ecclesiasticæ de rebus ecclesiasticis litigent coram iudice seculari.

Inhibemus ne monachi, vel alie personæ ecclesiasticæ, de causis quæ tantum in foro ecclesiastico tractari consueverunt & deberent, deponant querimoniam coram iudice seculari: nisi a nobis habuerint super hoc licentiam specialem.

XCVII. Ne emenda propter concordiam sumantur.

Firmiter præcipimus, si partes litigantes coram nobis seu archidiacono vel decanis ruralibus sine licentia eorum componant, neutra pars prætextu alicuius consuetudinis emendam propter hoc iudici solvere teneatur.

XCVIII. Ne decanatus tradatur in firmam.

Statuimus ut decanatus ab archidiacono non vendatur, seu ad firmam tradatur, sed gratis concedatur: nec hoc licebit fieri, sicut gratis datur, sine nostra licentia speciali: ita tamen quod de emendis jurati superioribus respondebunt.

XCIX. Ut curati studeant in theologia.

Præcipimus, ut curati clerici qui habent vicarias perpetuas in ius ecclesiis, si sint docibiles, studeant principaliter in theologia, nisi iusta, & rationabili causa cum eis aliter duxerimus dispensandum: & nisi sint in sacris ordinibus constituti, ad sacros ordines promoveantur, & in suis ecclesiis deterviant in ordine sacerdotali, si de eorum & vicariorum exituiter voluntate, vel alibi in eodem ordine de nostra licentia Domino studeant deservire.

ANNO
CHRISTI
circiter
1100.

ANNO
CHRISTI
MCCCII
1300.C. *Ne causa ecclesie tractetur in modum curie
secularis.*

Item precipientes inhibemus ne cause ecclesiarum coram decanis ruralibus, vel quocumque iudice tractentur per modum curie secularis.

CI. *Ut mortuo vicario vicaria personarum
accrescat.*

Statuimus, quod vicario perpetuo cedente vicaria accrescat personarum: & ex tunc personarum illius ecclesie non per vicarium, sed per se ipsum ibi deserviat in ordine quem ipsius ecclesie cura requirit.

CII. *Ut persone animas adificent in solo ecclesia.*

Præcipimus quod personarum ecclesiarum parochialium, qui habent redditus abundantes, domos in solo ecclesie studeant ædificare competentes. Vicarii vero perpetui, quibus ad hoc omnino non suppetunt facultates, pro posse suo ad hoc laborent, ut a personis suis juveniunt, secundum portionem quam in eisdem percipiunt annuatim.

CIII. *De rebus episcopalibus non celandis vel
retinendis.*

Prohibemus sub pena excommunicationis, ne quis de iure episcopali ecclesie Bajocensis aliquid retinere, vel celare præsumat: & quicumque de iure episcopali aliquid immineat, vel retinuerit, vel celaverit scienter, si intra octo dies a tempore scientie hoc quod detinet nobis non restituerit, vel de eo non satisfecerit, vel nobis non revelaverit ius episcopale immineat sive retentum, ex tunc ab officio noverit se suspensum.

CIV. *De officio advocatorum.*

Item statuimus, quod unusquisque advocatus juret se fideliter officium suum facturum, & quod in nullas causas sive desperatas non sustinebit, nec instrumenta partis adversæ subtrahet, vel subtrahi faciet, nec exceptionibus falsis, seu per malitiam excogitatis, quod sciat, utetur, nec procurabit quod falsi testes vel subornati, seu falsa instrumenta, in sua causa producantur. Et quod chenticuli sui causam, nisi in quantum crederet quod faciat ad utilitatem chenticuli sui, non prorogabit: & quod de his quæ in curia facta fuerint, de quibus a iudice inquisitus, veritatem non celabit secundum credulitatem suam: & quod si non crediderit se sufficienter defensionem causæ suæ, cum peritioribus consilium habeat, & libellum & acta in causis susceptis fideliter pro posse suo conficiet manu propria, vel ea, si scribere nescierit, vel noluerit, scribi faciet.

CV. *Ne clerici vel monachi sint negotiatores.*

Item statuimus, ne monachi vel clerici aliquam negotiationem exercent causa lucri, vel irreverenter se immisceant contractibus laicorum: monachos autem ecclesie vel beneficia ad firmam retinere omnibus modis prohibemus.

CVI. *Ne permittantur cause seculares in loco
sancto tractari.*

Item firmiter prohibemus, ne rectores ecclesiarum permittant iudices in ecclesia vel in cœmeterio causas illas tractate, quæ pernam sanguinis, vel alias corporalem inducunt, & ne submonitiones vel banna laicalia sustineant fieri in eisdem.

CVII. *Ut de vacatione ecclesiarum certificetur
episcopus.*

Item præcipimus omnibus decanis & presbyteris nobis subditis, quod cum ecclesia aliqua ex ipsorum vicinia fuerit viduata rectore, vacationem, & ad quem ius pertinet patronatus, & numerum parochianorum, atque valorem ecclesie, quam cito hoc sciverint, nobis significare procurent, vel saltem propinquiori decano, & decanus hoc nobis studeat nunciare.

CVIII. *Ut sacerdotes episcopo vel penitentiario suo
semel in anno confiteantur.*

Districte præcipimus, quod quilibet sacerdos, maxime curam animarum habens, cappellanus, seu vicarius perpetuus temporalis, nobis, vel penitentiario nostris, saltem semel in anno, sua fideliter confiteatur peccata: cum ab alieno sacerdote, qui curam animarum non habet, absolvi non possint, & absolutio facta alii quam tuo prælato, nullius noceat esse momenti. In necessitate tamen aliis litteratis sacerdotibus poterunt confiteri: sed propter hoc non omittant, quin ad nos vel penitentiarios nostros veniant saltem semel in anno.

CIX. *Ut ad ordines successive accedant.*

Præcipimus omnibus clericis habentibus ecclesias, personatus, vicarias, ut ad singula tempora ordinum se ordinandos offerant, & in ecclesiis suis resideant, nisi eis aliter facere permittatur de nostra licentia: qui vero ab ecclesia sua per mentem abesse præsumperit, & in ea non resederit ut tenetur, sciat se auctoritate Lateranensis concilii ecclesia sua privatam, & auctoritate nostra prædictum mandatum executioni mandandum.

CX. *Ut die ante ordines veniant.*

Volumus insuper, quod die Veneris ordines præcedente, ad nos, vel ad mandatum nostrum accedant, ut examinari valeant & scribi nomina eorum; & antequam ordines recipiant, nobis vel penitentiario nostro confiteantur: quia sæpe contingit, quod pro simplicitate confessionis plures irregulares irregulariter ordinati sunt.

CXI. *Ne ab alio quam a proprio episcopo se faciant
clerici ordinari.*

Prohibemus ne aliquis clericus diocesis nostræ ab alio se faciat ordinari, nisi licentiam a nobis super hoc obtinuerit specialem, nec taliter ordinari in ordine sic suscepto ministrare præsumant, sine nostra licentia vel sententia speciali.

CXII.

ANNO
CHRISTI
MCCCII
1300.

ANNO
CHRISTI
1300.CXII. *De sententia domini Gazoni.*

In nomine Domini: Nos Galo miseratione Divina sanctæ Mariæ in Porticu diaconus cardinalis, apostolicæ sedis legatus, excommunicamus omnes sacerdotes & clericos quoscumque, qui post legitimam communionem foras vel mulieres alias, de quibus mala suspicio possit suboriri, in domibus suis, vel alibi, unde populus scandalizetur, duxerint retendas: nisi sint clerici, qui in minoribus ordinibus contraxisse probentur, qui tamen cum uxoribus non debent ecclesiastica retinere. Moneantur autem ne matres aut sorores, aliæve personas conjunctas tecum habeant, cum quibus etsi nihil lævi criminis naturale sedus existimari permittat, frequenter tamen suggerente diabolo noscitur læpe facilius perpetratum fuisse.

CXIII. *Item de eadem.*

Prohibemus etiam sub eadem excommunicatione, ne sacerdotes vel clerici, occasione aliquis consuetudinis, pro baptismo, sepultura, benedictione, aliisve sacramentis ecclesiasticis, aliquid exigere vel extorquere præsumant: sed ea fideliter, & sine difficultate studeant canonicè ministrare. Moneantur tamen laici diligenter, ne hoc quod pro reverentia sacramentorum devotio introduxit, velint ex avaritia aliquatenus revocare. Item ne sacerdotes de cetero utantur cappis manicatis, & ne in sacris ordinibus constituti manicas confutias vel solutales rollatas, vestesque tubæ coloris ha-

beat, consimili distinctione prohibemus. De canis quoque & archidiaconi, ne velles tubæ coloris vel variis habeat præsumant, & specialiter Archidiaconi & præpositi, qui habent curam animarum, ne cappas foratas habeant manicatas, monachi etiam, ut cappis sumptuosis & nisi nigri de cetero non utantur, sub eadem pœna duximus inlubendum. Inhibemus etiam omnibus tam monachis quam clericis sub excommunicationis vinculo, ne lævus exerceant; & ne aliquam negotiationem exercent inhonestam prohibeantur districte. Ut autem ab omnibus in tonsura, & habitu, & conversatione, honestas ecclesiastica observetur, districte præcipimus universis prælatis sub attentione Divini iudicis firmiter injungentes, ut omnia prædicta observent, & quantum in ipsis erit, faciant mentione præmissa a subditis per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari.

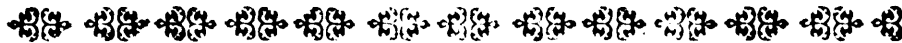
ANNO
CHRISTI
1300.

DE SYNODIS DIOECESANIS

Deinceps non edendis

ADMONITIO GAB. COSSARTII.

Hactenus synodalia, que occurrerunt, singularium dioeceseon statuta edidimus, cum & minus multa repererunt, & ex his mores ac disciplinam obsecutorum temporum intelligere liceret. Nunc ab his ut abstinemus, contraria præcipimus rationes facimus. Et verumtamen eorum effectus moles, fructus exiguus. Hanc ipsam Bajocensem synodum prope omnem Jani ducem, cum & eam a sermone nostro laudatam in Illustrem, & tanquam exemplar ceterarum proponere volumus. Nam ceteræ, non res tantum extera, sed eadem præcipue habent verba. Quod si quid forte sit in his, quod tunc in opere præsumi e provincialibus, quas non negligimus, peritum est.

CONCILIUM AUSCITANUM,

Anno Domini MCCC. celebratum.

Nunc primum prodit ex codice MS. illustrissimi archiepiscopi Remensis
coadjutoris Mauriti Carot Teilerii.

Incipiunt constitutiones provinciales Auscitanæ provincie editæ sub anno
MCCC.

TITULI CAPITULORUM.

1. De libertate electionum
2. Contra illos qui occupant bona defunctorum.
3. De bonis vacantium ecclesiarum.
4. De intrusis in beneficia curata.
5. De intrusis in alia beneficia.
6. Ut nullus patronus a presentato per ipsum aliquid extorqueat.
7. Ut presentato congrua portio assignetur.
8. De iis qui impediunt possessionem pauperum curati beneficii.
9. Quod septennium ad studia semel in vita concedatur eidem persona in uno vel pluribus beneficiis instituta.
10. Ut nullus parochialem recipiat ecclesiam, non intendens ordinari.
11. Quod unus non occupet nisi unum officium.
12. De temporibus ordinandi.
13. De aetate requisita in curato.

Concil. General. Tom. XXV.

CAPITULA.

I. De libertate electionum.

Publicamus & præcipimus observari, ut quicumque electionem, postulationem, provisionem canonicam, beneficiorum, dignitatum, administrationum ecclesiasticarum, impediverint patenter vel clam; ut cuncti qui per se vel alios gravare præsumperint electores in personis beneficiariis, vel aliis bonis suis ecclesiasticis * movet ceteraque loca pia consanguineorum, vel bona prædictorum, pro eo quod rogati, seu inducuntur, cum pro quo rogabantur, seu inducebantur, eligere seu præsentare noluerint, sine ipso facto excommunicationis vinculo innodati. Et ultra hoc, clerici vel regulares, privati omnibus ecclesiasticis beneficiis, dignitatibus, administrationibus, seu prioratibus, quæ obtinent; & indigni ac inhabiles ad

F quæ.

ANNO
CHRISTI
1300.

quævis beneficia ministraciones, vel honores ecclesiasticos ulterius assequendos. Si laici fuerint, præter dictam excommunicationis sententiam, ipsorum familiarum interdictio ecclesiastica sint subjectæ: nullaque eorum posteritas, usque ad quartam inclusive progeniem, quodcumque beneficium ecclesiasticum valeat obtinere. Quæ sententiæ relaxari non possunt, præterquam in articulo mortis, nisi auctoritate sedis apostolicæ specialiter. Insuper laicorum prædictorum posteritas usque ad quartum gradum, ad beneficia ecclesiastica quælibet assequenda in ecclesiis civitatis diocesis, in quibus talia perpetrarunt, sit inhabilis & indigna.

II. Contra illos qui occupant bona defunctorum.

Quæcumque capitula, conventus, collegia, & singulares personæ, ecclesiarum cathedralium, regularium, & collegiatarum vacantium, bona ipsarum occupaverint in earum dispendium & jacturam: eo ipso sint & tamdiu maneat ab officio, & beneficiis quibuscumque suspensæ, donec plene restituerint id quod de bonis acceperint supra dictis.

III. De bonis vacantium ecclesiarum.

Episcopi, abbates, vel alii quicumque regulares, sæculares prælati, seu personæ ecclesiasticæ, qui vel quæ bona dignitatum, prioratum, vel ecclesiarum quarumcumque vacantium, sibi subjezarum, seu ad collationem, præsentationem, ordinationem, vel custodiam particularem, quæ morientibus earum rectoribus vel ministris, in ipsis inventa, seu vacationis tempore obvenientia, quæ in utilitatem earumdem expendi, vel futuris debent successoribus reservari, occupare, in suos usus convertere quoquo modo præsumperint: ipsi episcopi ab ingressu ecclesiarum, ceteri vero ab officio & beneficio eo ipso tamdiu sint suspensæ, donec restitutionem fecerint de prædictis: nisi ex causa rationabili hoc competere dignoscatur: quo casu de illis bonis intelligitur quæ deductis debitis ac aliis oneribus ipsarum ecclesiarum, & pro servitoribus usque ad novos redditus supportandis, ex ipsis reperta fuerint superesse.

IV. De intrusis in beneficia curata.

Conc. Vail-
leuani 110.
c. 17.

Si quis beneficium cui cura imminet animarum vi occupaverit, seu scienter

intruserit in eodem: ipso jure privatus existat beneficio, quod cura simili primitus obtinebat.

V. De intrusis in alia beneficia.

Item si quis auctoritate propria violenter dignitates præfatas, aut quæcumque alia beneficia ecclesiastica, occupare præsumperit: eo ipso privatus existat jure, si quod sibi competebar primitus in iisdem.

ANNO
CHRISTI
1300.Altera pars
ejusdem ca-
nonis Vau-
rentis.

B VI. Ut nullus patronus a presentato per ipsum aliquid extorqueat.

Quia horribile nimis est, ut ad nostrum pervenit auditum, quod in quibusdam ecclesiis nostræ provincie, (in quibus complures laici in jure patronatus per ecclesiam tolerantur) dum vacatur, venalitas vendicat sibi locum, nolentes patroni hujusmodi, ad vacantes ecclesias quæpiam præsentare, nisi ab illo quem præsentare voluerint, vel amicis ipsius, prævio ex pacto extorqueant aliquam pecunie quantitatem, vel emolumentum aliquod consequantur: nos volentes simoniacam pestem & vitium hujusmodi a nostra extirpare provincia, & ut tenemur animarum providere salutem, statuimus, ut nullus patronus aliquem præsentet ad regimen animarum aliquo dato promisso, remisso, vel retento; vel instituens, eundem sic præsentatum scienter admittat, & nisi fuerit sufficiens, & scientia, & moribus, & ætate & de legitimo matrimonio procreatus; vel secum super his fuerit legitime dispensatum. Alioquin præsentans, cujuscumque gradus seu conditionis existat, ipso facto illa vice sit jure præsentandi privatus, & nihilominus, si laicus fuerit, excommunicationis vinculo irretitus. Clerici vero & religiosi patroni, præter hoc quod illa vice sint potestate præsentandi privati, sibi noverint ingressum ecclesie interdictum. A quibus sententiis absolvi & liberari nequeant, præterquam in mortis articulo, nisi de nostra licentia speciali, vel suffraganeorum nostrorum. Præsentati vero sic, scientes & consentientes, sint inhabiles ipso facto ad quodlibet beneficium ecclesiasticum obtinendum: nisi cum eisdem per superiorem suum fuerit misericorditer dispensatum. Si vero ignoranter præsentati consiterint, confestim tamen scienter, beneficio obtento renunciant: cum aliter nequeant agere pœnitentiam salutarem. Instituens autem institutionem, super præmissis inquirat sollicitè ver-

ANNO
CHRISTI
1300.

veritatem. Quod si invenerit, prædictas A
sententias, ut dictum est, contra delin-
quentes faciat publicari: & ecclesiam
illa vice de persona idonea non differat
ordinare. Alioquin si super præmissis re-
pertus fuerit culpabilis vel remissus, in
conferendis beneficiis suspendetur adtem-
pus superioris arbitrio statuendum.

VII. Ut præsentato congrua portio assignetur.

Dress ad

Item quod nullum præsentatum * re-
gimen animarum per clericos, religio-
sos, exemptos vel non exemptos, aut
laicos, admittant: nisi tantum coram
eis eidem præsentato de proventibus ip-
sius ecclesie fuerit assignatum, unde ju-
ra episcopalia possit solvere, & con-
gruam sustentationem habere, ac alia
incumbentia onera supportare, consue-
tudine contraria non obstante.

VIII. De his qui impediunt possessionem pa-
cificam curati beneficii.

Conc. Vau-
ren. an. 1300.
ubi alia le-
ctiones.

Statuimus quod quicumque procurat
impedimentum super possessione pacifica
beneficii obtinendi curati sive collati,
vel impedimentum appositum repellere
desinit negligenter: ultra pœnas a jure
scriptas, excommunicationis sententia
sit ligatus.

IX. Quod septennium ad studia semel in vi-
sa concedatur eidem personæ in uno vel
pluribus beneficiis instituta.

* f. studendo
Mendafus
ocuo.

Statuimus quod septennium vivendo
solum intelligatur ab omnibus eidem
posse concedi uni personæ in uno vel
pluribus beneficiis per mutationem vel
alias transmitti, nisi aliter per sedem
apostolicam ordinetur. Quod quidem
septennium intelligi volumus in hoc ca-
none, de quo habetur mentio in con-
stitutione domini Bonifacii papæ, cap.
Cum ex eo, de electione, in libro sexto.

X. Quod nullus parochialem recipiat eccle-
siam, non intendens ordinari.

Observari præcipimus, quod nullus
parochialem recipiat ecclesiam, non in-
tendens ad sacerdotium promoveri, ut
& fructus ex ea percipiat per annum,
quia in voluntate mutata promotus
extitit, ad restitutionem eorundem te-
nebitur. Et nihilo minus conferens,
qui ipsum non credebatur ad sacerdotium
promovendum, præter Divinam quam
inde incurrit offensam, remaneat ad ser-
vandam indemnem ecclesiam obligatus.

* f. quod si
fructus ex
ea percipiat
per annum
quia in voluntate
mutata
prom. extitit.

Concil. General. Tom. XXV.

XI. Quod unus non occupet nisi
unum officium.

ANNO
CHRISTI
1300.

Cum singula officia singulis sint com-
mittenda personis, & unum officium
vix valeat aliquis adimplere: observari
præcipimus, ut nullus cujuscumque ec-
clesie canonicus, regularis vel læcularis,
duos personatus, vel duas digni-
tates, vel præposituras, seu administra-
tiones, aut duo beneficia, aut unum
alterum * cum reliquo in simul & præ-
bendam in eadem obtineat, vel jam
obtentum retinere præsumat: consue-
tudine aliqua, etiam juramento valla-
ta, contraria non obstante, cum di-
cenda sit potius corruptela. Si aliqui
monachi, vel religiosi alii, pluribus prio-
ratibus, vel beneficiis ecclesiasticis curam
animarum habentibus (etiamsi cura
eadem non per ipsos, sed per presbyte-
ros ad eorum præsentationem per epis-
copos institutos *) præesse præsumat,
abque dispensatione sedis apostolicæ spe-
ciali: nisi forte unus ex eis ab alio de-
pendeat, vel ad invicem sint adnexi.
Si secus factum est, sit irritum ipso ju-
re: & transgressores, sint eo ipso in-
eligibiles, & tanquam ambitiosi ab utro-
que penitus repellantur.

* Mendafus
locus.* Dress ad
ministratur

XII. De temporibus ordinandi.

Observari præcipimus, ut nullus epis-
copus, vel quivis alius, infanti, vel
conjugato, nisi religionem intransibus,
seu illitterato, aut homini diœcesis alie-
næ, tonsuram conferat clericalem, nec
ad sacros ordines promoveat absque eo-
rundem superioris licentia speciali. Su-
periore hoc casu, intelligimus episco-
pum, de cujus diœcesi est oriundus ton-
surandus hujusmodi, vel etiam promo-
vendus; vel habet, licet alibi natus
fuerit, domicilium; seu ibi cujus diœ-
cesis beneficium ecclesiasticum obtinet.
Transgressores hujusmodi punientur, pro-
ut sacris canonibus definitur.

XIII. De aetate requisita in curato.

Observari præcipimus, ut nullus epis-
copus minori viginti quinque annis be-
neficium ecclesiasticum cum cura anima-
rum conferat, nec ad obtinendum ip-
sum cum eodem dispenset de facto: nec
etiam dispenset, quod qui vicissimum
annum *, dignitatem vel prioratus, qui-
bus animarum cura imminet, valeat
obtinere. Si secus factum fuerit, sit ir-
ritum ipso jure.

* Dress an-
num habet.

ANNO CHRISTI 1300.

G. C. De hujus concilii loco nihil compertit de tempore A difficultatem movit Labbaus noster, atque rejectum esse ad annum 1330. Hoc illi concedo, in ecclesia B. Marie de Marchiaco diocesis Aulicane, celebratum esse provinciale concilium, die S. Nicolai hiemalis, praeide Guillelmo ar-

chiepiscopo: cujus titulus cum falso praeferat annum 1300 cimentatus in eade legitur adscriptus annus 1330. Sed praeter istud concilium, hoc reperio plane diversum, anno 1300. alligatum.

ANNO CHRISTI 1301.

SYNODUS PROVINCIALIS CANTUARIENSIS

Pro admissione Fratrum Minorum & Praedicatorum ad confessiones audiendas,

Anno 1300. habita.

FRAT. AP. W. K. Conc. Rot. t. II. p. 257. ex lib. memor. 10: Dalberghy episc. Lincoln. f. 9.

Manf. tom. III. pag. 257.

I diebus junii anno Dom. MCCC. in capitulo B papam modernum edita, fuerint observata. Ecclesiae Christi Cantuar. praesentibus dominis, Roberto, Dei gratia, Cantuar. archiepiscopo, totius Angliae primati, ac dominis Sarum, & Rossen. & Lincoln. (qui die praecedente in dicta Ecclesia fuerat consecratus) Episcopis & procuratoribus aliorum episcoporum provinciae Cantuar. qui pro consecratione hujusmodi illuc venerant, consensum extitit concorditer inter eos, quod statutum de novo editum super admissione Fratrum Praedicatorum, Minorum ad praedicationes faciendas, & confessiones audiendas, quod in Quadragesima proxima praeterita, fuerat publicatum, prout magister Reginaldus de Sancto Albano, tunc praesens, qui hujusmodi publicationi interfuerat, si- cut dixit, testimonium perhibebat, & alias accipit fuerat a particularibus, qui de Romana curia venerant, in omnibus suis articulis servaretur, & praecipue quod Fratres non admitterentur per praelatos ad confessiones audiendas, nisi personaliter venientes ad eos, & in eorum diocesi commorantes; & quod examinatio eorum, an essent idonei, ad praelatos pertineret. Consensum etiam extitit similiter, quod ad clausuram monialium procederetur, prout dictus dominus archiepiscopus asseruit se fecisse; praecipue quia dictum fuit, quod quidam erant in veniendo de curia Romana ad explorandum, qualiter statutum de clausura praedicta, & alia per

Mandatum archiepiscopi Cantuarien. de admissione Fratrum Minorum ad audiendas confessiones.

Ex reg. Winchebsey. fol. 278. C.

Robertus, &c. magistro Martino, commissario Cantuar. salutem. Quia fratribus Minoribus inferius nominatis, & vobis, post licentiam & gratiam nostram a provinciali ministro ipsius ordinis ad subscripta petitam & obtentam, juxta constitutionem novellam domini papae, ad id specialiter praesentatis, vid. fratribus Radulpho de Wodehaye Johanni, de Kenelden, Johanni de Bedewynde, Willelmo de Dele, Rogero Malemeyns, & Tomae de Malmesbur, licentiam in forma constitutionis ejusdem nuper dedimus specialem, ut confessiones quorumcumque utriusque sexus nostrae Cantuar. dioc. ejusdem Fratrum, vel eorum alicui sua peccata confiteri volentium, audiant, & eis imponant poenitentias salutare, ac beneficium absolutionis impendant, donec aliud super hoc duxerimus ordinare; tibi committimus & mandamus, quatenus in dicta forma publices, seu publicari facias locis & temporibus opportunis, & nos inde certifices, cum super hoc fueris legitime requisitus. Dat. apud Charth. 9. Cal. Julii, anno dom. MCCC. consecrat. nostrae VI.

ANNO CHRISTI 1301.

CONCILIUM COMPENDIENSE.

ANNO CHRISTI 1301.

Ex MS. codice S. Genovefae Parisiensis. (a)

Statuta concilii Remensis provinciae, anno Dom. MCCC. facta die Mercurii ante festum B. Clementis.

CAPITULA.

1. Si clericus detineatur per laicalem justitiam.

TITULI CAPITULORUM.

1. Si clericus detineatur per laicalem justitiam.
2. Si clericus capiatur per laicalem justitiam, & extrahatur.
3. Ne pro excessibus clericorum laicalis justitia aliquid leveat.
4. De conspiratoribus quod si aliquis conveniatur in foro ecclesiastico defendens eum.
5. De dominis temporalibus inbibentibus, ne quis de suis subditis alium trahat in foro ecclesiastico.
6. De abbatibus.
7. De excommunicatis per biennium.

In primis igitur statuimus & decernimus auctoritate concilii, quod si in aliqua civitate, vel in aliquo loco nostrae Remensis provinciae contingat quandoque clericum detineri per laicalem justitiam, postquam dictus clericus fuerit ab episcopo loci illius, vel ab officiali, vel decano rurali, seu ex parte alicujus eorum, legitime requisitus: cessetur a Divinis in loco captionis & detentionis, quousque fuerit competenter restitutus.

II.

(a) Concilium titul a P. Harthzeim in Concil. Germ. to. IV. pag. 88. tanquam Caceneraci habitum asserunt. Manf.

ANNO
CHRISTI
1301.

II. Si clericus capiatur per laicalem justitiam & extrahatur.

Item si clericus per justitiam secularem laicalem capiatur in aliqua dioecesi, & extrahatur ab ea, & ad aliam deducatur: cessetur similiter a Divinis in loco ubi fuit captus, & in loco ipsius capientis per quem fuit deductus, quousque ad dictam dioecesim fuerit readductus & sufficienter restitutus.

III. Ne pro excessibus clericorum laicis justitia aliquid levet.

Item cum per justitiam laicalem non debeant puniri excessus clericorum, nec ab eis levari emenda de eisdem, cum hæc ad solos iudices ecclesiasticos, non seculares, pertinere dinoscantur: monemus auctoritate prædicta omnes & singulos nostræ provincie, ne pro prædictis, seu occasione eorundem, levent aliquid, recipiant, vel exigant quoquo modo. Alioquin contra facientes excommunicationis sententia auctoritate prædicta innodamus.

IV. De conspiratoribus, quod si aliquis conveniatur foro ecclesiastico defendens eum.

Item cum nonnulli scabini, rectores, gubernatores, judicatores, communitatis, locorum, se territoriorum nostræ Remensis provincie, prout intelleximus, conspirationem seu conjurationem fecerint, aut facere nitantur, quod si aliquis de sua communitate, vel de suis subditis, seu de suo territorio, conveniatur in foro ecclesiastico, aut contra eum procedatur in casu in quo potest de jure, seu de consuetudine ibidem conveniri, quod eum ad sumptus communes defendent, propter quod dictam jurisdictionem ecclesiasticam non est dubium impediri: monemus illos omnes & singulos nostræ jam dictæ provincie, quod si talia fecerint, ea revocent infra mensem, & quod de cetero a talibus se abstineant, nec talia committant, & talibus non utantur: alioquin excommunicationi subiaceant ipso facto.

V. De dominis temporalibus inhihentibus ne quis de suis subditis alium trahat in foro ecclesiastico.

Item cum nonnulli temporales domini, suis inhihentibus subditis, ne quis eorum alium trahat in foro ecclesiastico,

in causis alias a jure seu consuetudine permisis, quinimmo quia sic trahentes procedunt frequenter ad contemptionem trahentis & bonorum ejusdem amicorum trahentis, & bonorum ipsorum: nos ne talia fiant prohibentes, contra facientes excommunicationis vinculo innodamus, & denunciamus a canonibus excommunicatos.

VI. De abbatibus qui conspirant quod se communibus expensis defendens contra episcopos.

Item cum nonnulli abbates hujus provincie inter se ordinaverint, & conspirationem fecerint, quod si contingat aliquem episcopum contra abbatem alicujus villæ procedere sibi subditum, pro suis excessibus vel aliter puniendum, quod ad defensionem ejusdem contribuent, & ad sumptus communes eum defendent, quod non est dubium fore in præjudicium jurisdictionis episcopi sui, & contra juramentum suæ professionis, per quam suo episcopo est astrictus, & contra ecclesiasticam libertatem: monemus tales, quod hoc revocent infra mensem, & a talibus se abstineant: alioquin excommunicationi subiaceant ipso facto.

VII. De excommunicatis per biennium.

Item quod si excommunicati publice sententia excommunicationis, per biennium & amplius animo perstiterint indurato, vocentur ad proximum concilium, tanquam suspecti de hæresi: & in eodem concilio contra tales, ut justum fuerit, procedatur.

Quæ omnia fecimus in scriptura redigi, & in ipso concilio solemniter promulgari: præcipientes districtius, & mandantes auctoritate prædicti concilii, universis & singulis provincie Remensis, quatenus quæ taliter pro defensione libertatis ecclesiasticæ, & ipsarum ecclesiarum statu pacifico, duximus ordinanda, servent & teneant illibata.

NOTA G. COSS. S. J.

Liber MS. ex quo descripti sunt hi canones, Remensis provincie concilium appellat, non designato concilii loco: quem docemur a Meyero lib. x. annal. Flandr. ad hunc annum. Mensi, inquit, Novembri, die Mercurii ante ferias divi Clementis, vacante adhuc sede Maricensi, coacta apud Compendium synodus provincialis per archiepiscopum Remensem. Hic excommunicati abbates, quicumque conspiraverant in suos episcopos. Fulminati item magistratus laici, qui non patebantur, ut laici in foro ecclesiastico convenirentur. Decretum quoque, ut ubicumque a iudice temporali capiatur clericus, a Divinis cessetur officii. Quæ omnia huic concilio convenire, manifestum est.

ANNO
CHRISTI
1301.

REMENSE CONCILIUM PROVINCIALE

ANNO
CHRISTI
1301.

Anno 1301.

Secundo die Mercurii ante Clementem habitum.

An. 1301.
Athen. Mart.
Ver. Mon. t.
VII. pag. 1374.
Ex Nap. Mani.
t. III. p. 162.

In primis igitur statulmus & decernimus auctoritate concilii, quod si in aliqua civitate vel in aliquo loco nostræ Remensis provincie contingat, quemquam Clericum detineri per laicalem justitiam, per quam diu clericus fuerit ab episcopo loci illius, vel officiali, vel decano rurali, seu ex parte alicujus eorum legitime requisitus, cessetur a divinis in loco captionis & detentionis, quousque fuerit competenter restitutus.

Item, si clericus per justitiam laicalem capiatur in aliqua diocesi, & extrahatur ab ea, & ad aliam ducatur; cessetur similiter a divinis, & in loco ubi fuerat captus, & in loco ipsius capientis, per quem fuit deductus, quousque ad dictam diocesim fuerit reductus & sufficienter restitutus.

Item, cum per justitiam laicalem non debeant puniri excessus clericorum, nec ab ea levari emenda de eisdem, cum hæc ad solos iudices ecclesiasticos, non sæculares, pertinere noscantur; monemus auctoritate prædicta omnes & singulos nostræ provincie, ne pro dictis, seu occasione eorumdem levent aliquid, vel recipiant, vel exigant quoquo modo: alioquin contravenientes excommunicationis sententia auctoritate prædicta innodamus.

Item, cum nonnulli scabini, rectores, gubernatores, judicatores communitatum, locorum, seu territoriorum nostræ Remensis provincie, prout intelleximus, conspirationem aut conjurationem facere nitantur, quod si aliquis de sua communitate, vel de suis subditis, seu de suo territorio, conveniatur in foro ecclesiastico, aut contra eum procedatur in casu, in quo potest de jure seu de consuetudine ibidem conveniri, quod cum ad sumtus communes defendant, propter quod jurisdictionem ecclesiasticam non est dubium impediri; monemus omnes & singulos jam dictæ provincie, quod si talia fecerint, revocent ea infra mensem, & quod de cetero a

talibus abstineant, nec talia committant, & talibus non utantur, alioquin excommunicationi subjaceant ipso facto.

Item, cum nonnulli temporales domini suis inhiabant subditis, ne quis eorum alium trahat in foro ecclesiastico, in casu a jure seu consuetudine permisso, quin immo contra sic facientem & contrahentem procedunt frequenter ad captionem personæ trahentis & bonorum ejusdem amicorum trahentis, ac bonorum ipsorum; nos ne talia faciant prohibentes, contra facientes excommunicationis vinculo innodamus, & denunciavimus a canone excommunicatos.

Item, cum nonnulli abbates hujusmodi provincie inter se ordinaverint, & conspirationem fecerint, quod si contingat aliquem episcopum contra abbatem aliquem velle procedere sibi subditum, vel alias puniendum, quod ad defensionem ejusdem contribuent, & ad sumtus communes omnium defendentur, quod non est dubium fore in præjudicium jurisdictionis sui episcopi, & contra juramentum suæ professionis per quam suo episcopo est astrictus, & contra ecclesiasticam libertatem, monemus tales, quod hæc revocent infra mensem, & a talibus se abstineant; alioquin excommunicationi subjaceant ipso facto.

Item, quod si excommunicati publica sententia excommunicationis, per biennium & amplius animo sustinerint indurato, vocentur ad proximum concilium tamquam suspecti de hæresi, & in eodem concilio contra tales, ut justum fuerit, procedatur; quæ omnia redigi fecimus in scriptis, & in ipso concilio solemniter promulgari. Præcipientes districtius & mandantes auctoritate prædicti concilii, universis & singulis provincie Remensis, quatenus quæ taliter pro defensione libertatis ecclesiasticæ & ipsarum ecclesiarum statu pacifico duximus ordinanda, prout superius continetur, servent & teneant illibata.

ANNO
CHRISTI
1302.

CONCILIUM REMENSE

ANNO
CHRISTI
1302.

Anno 1302. celebratum.

Epistola ad Bonifacium Papam VIII. adversus Capitula Ecclesiarum Cathedralium.

Mani tom.
III. pag. 11.
Athen. Mart.
Ver. Mon. t.
VII. p. 137.* Robertus.
* Guido.
* Simon.

Sanctissimo patri, & Domino suo ac refugio singulari Domino B. divina providentia sanctæ Romanæ, ac universalis ecclesie summo Pontifici sui humiles, & devoti, Dei, & sui gratia, R. Remensis Archiepiscopus G. Suesionensis, S. Belvacensis &c. Episcopi, & Ecclesias suas ad devotissima pedum oscula beatorum, & Petri naviculam feliciter gubernare.

Speculator, qui adlat desuper, cuncta per mundum prospiciens, & disponens, idemque pastor piissimus, qui ad oves, quæ perierant, se missum profertur, ipsis sua divina potentia de luporum infernalium faucibus vi ereptis; ceteris insuper, quæ percusso pastore eodem disperse-

Derant, sua simul humana prudentia recollectis, ac in unius adductis ovibus Dominici unitatem, cum, unde descenderat, vellet ascendere, gregem suum pro cuius vita mortem subierat, absque custodia deserere noluit; sed eodem loco sui speculatorem, & pastorem constituit, non delegatum, sed verum vicarium generalem, cui licet homini, suam eandem, quam habebat, contulit potestatem. Verum quia in hoc humani differunt oculi a Divinis, quod illis sunt omnia velut presentia, notoria, & aperta: istis vero possunt faciliter, maxime de his, quæ in remotis mundi partibus aguntur, quotidie plurima occultari. Ea propter divina ipsa sapientia, non sine

ANNO
CHRISTI
1303.

sine mysterio, ordinavit hujusmodi vicarii sui spiritum in plurium coadjutorum spiritus propagari, quatenus singuli, in ea, in qua positi sunt, sollicitudinis specula, speculatoris & pastoris officium exercentes sub eodem ad ipsius exonerationem quod per se possunt peragant, & viriliter exequantur; cetera referant ad ipsum, penes quem potestatis esse noscitur plenitudo, ut eidem in terris cunctipotens, quæ non poterunt ipsa lima suæ correctionis emendet, & si forte ex vera eorum relatione perspexerit in ovili Dominico effracturam seu foramen, illud fera suæ justitiæ refarciat & reformet; quod in propagatione spiritus Mosaiici propensius edocetur. Hinc est, pater sanctissime, quem Deus ipse vicarium suum in terris, & tamquam oculatissimum in sanctæ ecclesiæ specula speculatorem constituit & pastorem, nec hoc immerito, quo siquidem iudicio omnium non poterat alius oculatior inveniri. Nos qui sumus vestri devoti servuli contagiosum morbum, qui apud nos in ovili vestro quotidie invalescit, cui per nos non possumus obviare, beatitudini vestræ, ex qua medelam firmiter speramus, tenore præsentium indicamus. Capitula namque ecclesiarum cathedralium, etsi quasi per totum regnum, potissime tamen in ea in qua sumus vestra Remensis provincia, suis iuribus non contentis, sed aliena usurpare multipliciter satagentes, privilegiis Romanorum pontificum tenere abutentes, concessas sibi contra malefactores suos, ad debitores indistincte, & quandoque ad proprii personam, de quibus nulla fit in eis mentio, injuriose extendendo, multa enormia sæpissime committentes correctione digna, in vesanam Luciferi quodammodo superbiam se extollunt, & se pares in hoc opinantur Altissimo, qui prius quam ascenderet ad patrem noluit se a peccatrice tangi, quod & ipsi propter peccata sua se a quoquam, nedum in se, sed nec in suis sa-

miliaribus clericis seu cappellanis tangi minime patiuntur; sed se gerunt omnino pro exemptis ab omni humana potestate, humana dicimus, ut vestram, quæ immediate a Deo est, & quam saltem effugere per Dei gratiam non poterunt, excludamus. Sed & ecce, pater sanctissime, quomodo tanta eorum arrogantia, non solum in nostram, quin etiam in Dei, gloriosæ Virginis, & sanctorum injuriam & præjudicium, sed & in populorum scandalum convertatur; statim cum nostrum aliquis contra quemquam ex eis propter suos defectus aut excessus manifestos ad finem correctionis paternæ, intendit procedere vel tentare, ipsi ad articulos prosiliunt, quos vere libellos famosos possumus nominare, in quibus vitam & famam prælati proprii lacerant dentibus venenosis, omnino falsa & incogitata enormia contra eum convenientes; & nisi satisfaciat eis ad votum, comminantur cessationem a divinis, & deinde ad ejus criminationem facillime inclinantur. Sic eorum remanent scelera impunita, sic datur occasio delinquendi, nedum ipsis, sed ceteris exemplum sumentibus ab eisdem; sic nascuntur rancores & odia, detractio pullulant, sic deturpatur & vilipenditur status ecclesiasticæ dignitatis, & breviter, sicut melius nobis scitis, pater sanctissime, præmissa sunt ad omnia malorum & scandalorum genera porta patens. Throno igitur vestræ piissimæ sanctitatis supplicamus unanimitè, & devote, ad pedes vestros beatos flexis genibus humiliter provoluti, quatenus in præmissis de opportuno dignemini paterno remedio providere: ita quod vobis cedat ad gloriam, ac universali ecclesiæ sponse vestræ pacem perpetuam & saluberrimum incrementum. Valeat & vigeat in Domino Jesu Christo vestræ sanctitatis paternitas, quam conservet suæ sanctæ ecclesiæ ad diuturna. Datum anno MCCCII. die Dominica post festum B. Michaelis archangeli.

ANNO
CHRISTI
1303.

CONCILII REMENSIS PROVINCIE

Anno Domini MCCCIII.

Saucla die Veneris ante Circumcisionem, Statutum.

ANNO
CHRISTI
1303.

ANNO
CHRISTI
1303.

Extat ap.
Marr. Ver.
Mon. t. VII.
pag. 134.

Manf. tom.
III. pag. 139.

In primis igitur statuimus & decrevimus auctoritate concilii, ne quisvis secularis & religiosus, exemptus & non exemptus excommunicatos & interdictos nominatim publice ad divina, neve corpora defunctorum talium ad ecclesiasticam sepulturam admittant; alioquin talibus ab ipsis canonibus est ingressus ecclesiæ interdictus. Ut tam salubria statuta publicentur frequenter adjicientes, auctoritate præsentis concilii, quod omnes & singuli cujuscumque status, dignitatis, professionis aut conditionis existant, qui talibus divinis celebrandis, & sepulturis faciendis interesse præsumserint, vel qui opem in his auxiliante præstiterint & favorem, post mensem a tempore publicationis præsentis in singulis diocesis Remensis provinciæ faciendæ, excommunicationi subjaceant ipso facto: simili tenentia percellentes omnes & singulos, qui matrimonia clandestina fecerint, seu contraxerint, aut procuraverint fieri, seu ipsi præsumserint interesse.

Quia nonnulli servientes temporalium dominorum & justitiæ laicalis, asserentes pro suo libito, clericos tam non uxoratos, quam uxora-

tos, qui tamen cum unica & virgine contraxerint, esse publicos mercatores, tallias & collectas imponunt eisdem, & extorquent ab invitis, quamquam clericaliter vivant, nullis se mercimoniis implicantes, ac moniti auctoritate ordinario locorum ut desistant, recusant parere, quamquam offeratur eisdem, ut facta fide coram ipsis ordinariis, quod dicti clerici non sint tales manifesti mercatores, tallias & collectas hujusmodi permittant levare, ipsi tamen iudicis & partis officio fungentes cognitionem super hoc sibi vindicant & assument. Er quia de his, ut asserunt, sibi constat, bona dictorum clericorum mobilia capiunt, vendunt, & detrahunt in magnum præjudicium & gravamen ipsorum. Pro modo etiam omnium facultatum ipsorum clericorum, licet in minimo solum eos asserant mercatores, tallias & collectas imponunt & extorquent ab eis: Nos vero attendentes præmissa fieri contra libertates & consuetudines ecclesiasticas novas, notorias & antiquas, talia amodo fieri prohibemus; alioquin post mensem a tempore publicationis prædictæ omnes illos & singulos qui talia amodo fieri procurant, man-

mandare, aut facta suo nomine rata habere, A
auxilium, consilium, opem vel favorem clam,
vel palam præstare præsumserint, auctoritate
prædicti concilii, monitione tamen competenti
præmissa, excommunicamus in his scriptis.

Item, quia non caret nota hæreticæ pravita-
tis in contentum potestatis & clavium sanctæ
matris ecclesiæ, excommunicationis sententiam
quamvis catholicam in se sustinere, præsertim
per annum & amplius: volens cancro huic vul-
neroso, ne sui contagione corruptat alios, &
pernicioso seducat exemplo, ignitum quod su-
perest injicere ferrum; statuimus auctoritate præ-
sentis concilii, ut tales qui taliter excommuni-
cationem in se latam sustinuerint, careant ec-
clesiastica sepultura, nisi saltem in extremis se B
penituerint, & ad condignam satisfactionem ven-
nerint & emendam.

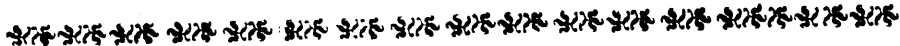
Item, cum excommunicati per biennium &
amplius ad præiens concilium sint vocati, per-
emptorie & personaliter responsuri, super tanto
excessu, qui notam seu speciem hæresis non eva-
dit; qui non venerint, nec apparuerint per ido-
neos responsales, ipsos omnes, & singulos repu-
tamus contumaces, purgationem eis omnibus &
singulis, quos sic suspectos habemus de hæresi,
indicentes canonicam; ad quam præstandam,
secundum juris formam, ipsos & singulos eorum
suis singulis diocesanis termino super hoc com-
petenti prærigendo eidem ab ordinariis supradi-
ctis, decernimus teneri.

Diligenti deliberatione habita, honestate con-
siderata, & ut superfluitatibus abstinetur, sta-
tuimus ut omnes & singulis personæ ecclesiasti-
cæ Remensis provincie in singulis conviviis sint
contentæ potagio & duobus ferculis sine fraude,
nisi magnitudo personarum supervenientium aliud
requirat; & tunc cum prædictis poterint uti
aliquo intermedio ferculo; ita quod si in con-
viviis hujusmodi, reges, duces, comites, baro-
nes & alios excellentes contigerit interesse, præ-
senti statuto minime sint attriditi. Si quis vero
contra præmissa vel aliquod præmissorum atten-
taverit vel attentare præsumserit, pena puniatur
condigna. Quæ omnia redigi fecimus in scri-
pturis, & in ipso concilio solemniter promulga-
ri præcipientes districtius & mandantes auctori-
tate dicti concilii universis & singulis personis
provincie Remensis, quatenus quæ tametsi pro
defensione libertatis ecclesiasticæ, & ipsarum ec-
clesiarum statu pacifico duximus ordinanda, pro-
ut superius continentur, servent, & teneant il-
libata.

Annectuntur bis apud Martene constitutiones alie,
quæ cum titulo suo careant, eidem prorsus concilio
tribuenda videntur, cui & superiores hæc us-
que recitata. Si quis tamen eas legerit attente,
agnoscat profecto fragmentum esse constitutionum in
synodo quadam Cameracensi constitutarum. Quare o-
mittendas illas censeo, eo plane consilio, quo & reli-
quas diocesanas synodos post sæculum XIII. cele-
bratas, ab hac collectione mea abieci.

ANNO
CHRISTI
1301.

ANNO
CHRISTI
1301.

ANNO
CHRISTI
1301.

C O N V E N T U S P A R I S I E N S I S

ANNO
CHRISTI
1301.

In æde B. Mariæ, die Martis, X. Aprilis, ann. MCCCII. super diffidiis inter Boni-
facium VIII. & Philippum Franc. Regem exortis.

EX litteris episcoporum ac totius cleri Gallie ad
Bonifacium pontificem, quæ in regio tabulario
servantur, discimus, Philippi regis jussu, prælatos
regni, barones, abbates, ceteraque honore aliquo
ecclesiastico insignes, necnon ecclesiarum urbiumque
æconomos, syndicos, ac procuratores, Lutetie in
æde B. Mariæ, die Martis, 10. Aprilis convenisse.
Hic multis conquestum esse regem de pontifice,
qui regem in temporalibus sibi subiectum videt,
de regni præiatis omnibus, magistris in theologia,
& professoribus utriusque juris, Romam evocatis,
multisque aliis, quæ a se minime tolerari possent,
utpote regni sui libertati contraria, protestebatur.
Quæ cum essent a rege propõta: barones, simul
cum syndicis, & procuratoribus regis laudaverunt
consilium. Itaque a nobis, inquit episcoporum
litteræ, subsequenter responsione petita, licet
longiores deliberationis inducias postulantes, ip-
sum dominum regem, & majores ea baronibus
memoratis (quod non ea intentione ad eundem
dominum regem apostolicæ litteræ processissent,
ut vestræ voluntatis existeret in regni prædicti
libertatem impingere, vel quidquam honori re-
gio contrarium in hac parte quomodolibet in-
novare, multa lenitate verborum, persuasione-
bus studiosis, & multiplicatis exultationum præ-
dictis) nisi fuimus informare, ac ipsum ad ser-
vandam vinculum unionis, quod inter sanctam
Romanam ecclesiam, & prædecessores suos &
ipsum, usque ad hæc tempora viguisse dignoscitur,
multiplici indictione. Ulteriori tamen dilata-
tione negata, ac prædicto patenter & publice ap-
universis, quod si quis contrariæ voluntatis ap-

pareret, ex tunc pro inimico regis, & regni,
notorie habebatur: consultius attendentes & con-
spicientes apertius, quod nisi dominus rex, &
barones prædicti, ex nostra forent responsione
contenti, præter alia pericula, & graviora scan-
dala, quorum non esset numerus, neque finis,
tam Romanæ quam Gallicanæ ecclesiæ devotio,
& obedientia omnimoda laicorum, & totius po-
puli, ex tunc irreparabiliter tollebat: non si-
ne multæ perplexitatis angustia, sic duximus re-
spondendum. Quod ipsi domino nostro regi in
conservatione personæ suæ, suorumque, & ho-
norum, ac libertatis, & jurium dicti regni, pro-
ut quidam nostrum qui ducatus, comitatus, ba-
ronias, feoda, & alia membra nobilia dicti re-
gni teneamus ex forma juramenti, & ceteri,
qui omni debito sibi sumus fidelitatis adstricti,
adessemus eidem debitis consiliis, & auxiliis op-
portunis: eidem domino nostro regi humiliter
supplicantes, ut cum apostolicæ sanctitati ad
obedientiam teneamus, ad beatitudinis vestræ
tenorem, permitteret nos transferre. Ex parte
eujus, & baronum, est secuta responsio: quod
nos nullo modo abire permitteret: regnum sic
periculose, sic deformiter, sic irreparabiliter va-
cuari, quin potius exhauriri totaliter, nullatenus
sustinerent. Considerantes igitur tam vehe-
mentem commotionem, & turbationem tam pe-
riculosam, & gravem, immo gravissimam, re-
gis, baronum, & aliorum laicorum regni præ-
dicti; & jam cognoscentes apertius, quod anti-
qui hostis pacis æmuli, zizanizque satoris, qui
a suæ ruina principio conatur, ut ecclesiæ uni-
tatem

ANNO
CHRISTI
1303.

tatem pacis turbatione rescindat, caritatem vul-
neret, sanctorum dulcedinem operum invidiæ
veneno fellis inficiat, humanumque genus ever-
tat modis omnibus, & perturbet. faciente ne-
quitiis, amabilis fœderis unitat, & amicitie
singularis, quæ jure sepe dictam Romanam ec-
clesiam, ac præfatum dominum nostrum regem,
ac prædecessores ejus, & regnum, ad laudem
Altissimi, fidei Christianæ profectum, & tam
ecclesie, quam regis, & regni, exaltationis mo-
nimenta felicia, hæcenus vixerunt, dissolutio-
ni & separationi lugubr. & flebili, proh dolor!
porta patet, & insurgunt undique frementia
scandala, exerescunt angustie, ecclesiis, eccle-
siasticisque personis, expositionis, ac rerum &
bonorum direptionis, pericula intentantur; cum
jam abhorreant laici, & prorsus effugiant con-
fortia clericorum, eos a suis omnino consiliis
& allocutionibus abdicando, ac si contra eos
proditorie factionis conficii, vel participes exstir-
rent, & ad contemnendam ecclesiasticam cen-
suram, & processus, si quavis auctoritate for-

san fierent contra eos, jam se parant & muniunt
in grave periculum animarum, & alia varia &
diversa pericula, quæ nec lingua referre suffice-
ret, nec posset scriptura differere. Hinc in prom-
ptu ad sanctitatis vestre providentiam circum-
spectam in hoc summæ necessitatis articulo du-
ximus recurrendum flebilibus vocibus, & lacry-
mosis singultibus, paternam clementiam implor-
antes, vel supplicantes humiliter, quod salubre
remedium in præmissis, per quod firmata longi
decursu temporis inter ecclesiam, regem, & reg-
num, fructuose unionis & mutue dilectionis
integritas, in antiquæ caritatis dulcedine con-
servetur, status ecclesie Gallicanæ in pulchri-
tudine pacis & quietis optatæ remaneat, prospici-
atur nobis, nostrisque statibus, revocando ve-
stræ vocationis edictum, ac prædictis periculis
& scandalis obvietur. Apostolicæ providentiæ
studio, ac paternæ officio pietatis, dignemini
providere. Conservet Altissimus B. V. Ecclesie
sue sanctæ per tempora longiora. Datum Pari-
siis die Martis prædicta.

ANNO
CHRISTI
1303.ANNO
CHRISTI
1303.

AD CONVENTUM PARIISIENSEM

Pro dissidiis inter Philippum Pulchrum Galliarum regem & Bonifacium Papam VIII.

Celebratum anno 1303.

A D D I T I O.

Anno 1303.

Ex Sup.
Manf. tom.
III. pag. 264

Preter causam dissidiorum inter regem & pon-
tificem magna animorum contentione in con-
ventu isto agitata, de qua Labbens, addita sunt
pariter a Philippo rege statuta plura in commo-
dum ecclesie, quæ ex registro Camera computorum
suis tamen verbis descripsi P. de Bois in bistor.
postuma Eccl. Paris. tom. II. pag. 529. Ex quo
hic dantur

Primum statuit, ut libertates & immunitates
ecclesiarum, monasteriorum, & personarum ec-
clesiasticarum serventur, & custodiantur, sicut
temporibus beati Ludovici; prohibetque eas a
quoquam lædi, aut violari, aut quidquam de
jurisdictione earum, quam de jure aut approba-
ta consuetudine obtinent, detrahi. II. Item ve-
tat; ne quis nomine regis manus injiciat in bo-
na alicujus prælati, aut ecclesiasticæ personæ,
nisi juxta emendam, pro qua justum fuerit ea
retineri. III. Item vult, ut clerici divinis offi-
ciis & precationibus vacent. eorum causas &
negotia in regia curia celeriter & sine mora
pertractari, proat tamen negotiorum momenta
exigent; quorum si haud ita prompta discussio
sit, jubet eis dies certos assignari, ut causæ,
quam citius poterit, finiantur. IV. Item seoda
eorum & retroseoda rex pollicetur haud se in
posterum requisiturum, nisi eorum consensu,
aut ad ejus regnum pertineant; neque receptu-
rum se novas advocaciones vassalorum vel ho-
minum ecclesiarum; immo eas rescissas esse,

quæ in loci consuetudine præscriptione tempo-
rum non acquiritæ fuerint. V. Item quo ad
regalias, quas prædecessores reges in ecclesiis
aliquibus regni possidebant, quoties ecclesiam
vacare pontifice contigisset, quoniam complu-
res querebantur multa tempore custodiæ per-
peram fieri, amputari silvas, & piscationes sta-
gnorum & vivariorum ante tempus fieri, & mul-
ta alia perpetrari in detrimentum ecclesiarum;
rex inhibet, ne in posterum, dum redditus ec-
clesiarum ratione vacationis in custodia regia
sunt, ante debitum seditionis tempus amputentur
nemora, neque excidantur arborea, quæ ad de-
corem & amenitatem ædium rusticarum con-
sistunt, neque vivaria aut stagna exhaurian-
tur piscibus, nisi forte legitimum piscationis
tempus advenerit. Quæ omnia ex æquo rex ser-
vari præcipit; daturumque operam pollicetur, ut
in posterum fidi probatique rei ecclesiasticæ dis-
pensatores adhibeantur. Addit insuper a se de-
cerni, ut custodes regaliarum, qui damnorum rei
ecclesiasticæ per speciem custodiæ intulerint, ad
restituenda damna cogantur, & in eos ex jure.
animadvertatur. Hæc aliaque ad civilem admi-
nistrationem rex Philippus præcipiebat in basilica
beatæ Mariæ ex consilio episcoporum, pro-
cerum, & aliorum, ex quibus maxime publica
regni comitia constabant. Actum Parisiis die lu-
na post mediam quadragesimam, anno millesimo tre-
centesimo secundo; stilo nostro 1303.

ANNO
CHRISTI
1303.

CONCILIUM ROMANUM

Habitu anno Domini MCCCII tempore Bonifacii papæ VIII

Occasionem, & causam, & acta habiti con-
cilio Conradus Vecerius in vita Henrici se-
ptimi Imperatoris his verbis describit: Anno a
Concil. General. Tom. XXV.

EChristo salvatore genito millesimo trecentesimo
secundo, Francorum rex Philippus, cognomen-
to pulcer, grave adversum pontificem maximum
G Boni-

ANNO
CHRISTI
1300

ANNO
CHRISTI
1301.

Bonifacium octavum conceperat odium, tum Gibelinæ factionis studiosiorem existimans, tum quod fidem temere prævaricatum contenderet. Promississe enim sibi paucis ante annis, cum alia quædam, tum de summa Romani imperii potestate ab Germanis ad Gallos traducenda, atque adeo Carolum fratrem diserte fuisse in conventis nominatum, cui id decus primam assignaretur. Hæc videlicet pollicita nunc cecidisse ad nihilum, Alberto Austriaco Teutonico principe palam nuper decretis ejus comprobato.

Eas rex causas gravius secum considerans, rationem itarum exequendarum perquirat. Neque difficilis mox via Bonifacii irritandi inventa. Columna gens Romæ opibus & clientelis insignis, Octavo inter comitiorum arcana, suffragii jure ne eligeretur, obliterat. Itaque eis quoque Bonifacius per speciem expilati thesauri ecclesiæ, effecerat ut ædes & suburbana familiæ publice diruerentur, & qui eorum cardinales jam essent, venerando collegio excederent. Interea Stephanus ex ea gente profugus, in Gallia agitans, idoneus Philippo visus est per quem initia malorum fierent. Cæptus comiter aumantque haberi, liberaliusque quam fortuna exultantium est. Ad hoc Philippus, ne quid impotentis præmitteret, sacerdotales Galliarum titulos, a pontificibus antea pro decretis proque more sanctæ matris ecclesiæ componi solitos, ipse ordinare citra consensum præsulis Romani statuit.

Quæ ubi summus antistes intelligit, gravissime tulit injuriam, pessimi exempli, id quod

erat, existimans, si vel antecessorum recte constituta temere rescinderentur, vel auctoritatem pontificiam laicus princeps profanasset. Et paulo post hæc de indicta synodo subjungens ait: Itaque quo partes suæ justiores vulgo noscerentur, lege potius agere quam armis instituit. Prælatos Gallicos majores convenire Romam universos jubet, ad publicam synodum celebrandam. Hi, ne regno decederent, Philippi prohibitione intercluduntur. Quibus rebus ad octavum Bonifacium delatis, increpatur rex primum per litteras, deinde, cum calligationem contumaciæ parvipenderet sacrorum participatione arceatur. Neque eo minus, prælatis regni ipse Lutetiam accersitis causam quoque suam approbare nititur. Hæc de Philippi regis excommunicatione Vecerius.

NOTA G. COSS. S. J.

Hæc Blæus e lurulento fonte sibi a Vecerio propinata, impudenter hausit. Nam sacris Interdictum non esse Philippo regi in hoc concilio, docet auctor vitæ Bonifacii, Romæ in Vallicellana bibliotheca extans. Cujus hæc verba describit Odor. Raynald. Anno Domini M.CCC.II. tertio Kal. Novemb. Romæ Bonifacius papa celebravit concilium... contra Philippum regem Franciæ... Idem habet diserte Bernardus Guidonis in Chronico, his verbis: Anno Domini M. CCC. II. 118. Kalendas Novembrii, Bonifacius papa VIII. pontificatus sui anno VII. Romæ concilium celebravit, convocatis prælatis totius regni Franciæ, omnibusque doctoribus ejusdem regni, tam in theologia, quam in utroque jure, canonico & civili, contra regem Franciæ Philippum. In quo concilio verba quidem factum & transerunt: sed nihil aliud notabile gestum apparuit in effectu. Immo & id constat & c. ne ibidem.

CONCILIUM APUD PENNAM

FIDELIEM.

A Toletanz provinciæ præsulibus celebratum Anno Domini M. CCC. II.

Ex codice M. bibliothecæ Vallicellanz. 1

* Fennasfel.
Ex Collar.
tui Append.
Tom XI.

TITULI CAPITULORUM. D Concilium Domini Egidii * Apud Pennam Fidelem.

1. Quod quilibet clericus recitat horas canonicas.
2. Quod nullus clericus teneat concubinam publice.
3. Quod migrantibus.....
4. Quod nullus sacerdos suo parochiano tradat corpus Christi, donec.....
5. Quod qui revelat sigillum Confessionis.....
6. Quod quilibet episcopus provincia Toletana publicet..... clericis.
7. Quod decima solvantur de omnibus.
8. Quod sacerdotes, vel per se, vel per idoneos ministros, faciant hostias de farina triticea.
9. De usuris.
10. De Baptismo.
11. De festo sancti Ildephonsi colendo.
12. De salute Regina cantanda.
13. De immunitate ecclesiarum.
14. De captione ecclesiarum.
15. De non emendis possessionibus ecclesiasticis per certas personas.

PREFATIO.

Cum testante Isidoro, pastorale officium, subditorum curam & regens, eorum mores, velut speculator, prospicere debeat, atque, 3 vitam: proinde nos Egidius * miseratione divina Toletanz sedis archiepiscopus, Hispaniarum primas, ac regni Castellæ cancellarius, Alvarus Palentinus, Bernardus Segobienfis, Simon Segutinus, Joannes Oxomenfis, Paschasius Conchenfis, episcopi, licet immeriti ad ejusmodi assumpti officium, una cum nostrorum capitulorum procuratoribus, apud Pennam Fidelem congregati, pro subditorum commodo, animarumque salute, morum reformatione, & ecclesiarum nostrarum, inde de communi consensu salubriter duximus statuentium.

In primis, quia ministri Christi fulgent in ecclesia sancta Dei velut stellas in firmamento, & in vita debent laici * speculari.

CA.

1. Hoc Concilium edidit Card. de Aguirre ad fidem Codicis Mondexarænsis, cujus proinde variantes hæc appofimus. 2. C. M. gerens. 3. C. M. atque vitam proinde; nos &c.

* Corr. Gundigali. (re-
gredi in Mf.
ubique Egi-
dus legitur.
Angale Har-
dianus.)
* Corr. Gan-
dialvus

* f. laicis
producere.

ANNO
CHRISTI
1300.

CAPITULA.

ANNO
CHRISTI
1300.I. *Quod quilibet clericus recitet horas
canonicas.*

Statuimus & ordinamus, ut quilibet clericus in sacris ordinibus constitutus, vel alias beneficium ecclesiasticum, cum cura vel sine cura, obtinens, legitimo impedimento cessante, quotidie horas canonicas recitet, ut tenetur. Si quis autem in eis negligens inventus fuerit, & monitus a suo prelato canonice, se non correxerit, per subtractionem fructuum beneficii, ad tempus, prout culpam qualitas exegerit, arceatur. Quod si beneficio caruerit, in sacris ordinibus constitutus, per suspensionis sententiam puniatur.

* C. M. sub
Bitionem.II. *Quod nullus clericus teneat concubinam
publice.*

Item quia quorum vita despicitur, restat, ut eorum prædicatio contemnatur: non solum verbo, sed exemplo tenentur ministri Christi suos subditos informare, qui dixit: *Exemplum do vobis, ut quemadmodum ego facio, & vos faciatis*: statulimus & ordinamus, ne subditorum animas perniculo perdamus exemplo, ut nullus clericus teneat publice concubinam in domo propria, vel etiam aliena. Si quis autem suæ salutis immemor, hujus nostræ constitutionis transgressor extiterit, & monitus a suo superiore canonice, se non correxerit: ad tempus, per subtractionem fructuum sui beneficii arceatur. Quod si indurato animo in crimine perseveraverit, beneficio perpetuo spoliatur. Ceterum si in sacris constitutus, beneficiatus non fuerit, & in hoc crimine reus extiterit, & monitus a suo superiore canonice, se non correxerit, ab officio suspendatur. Quam sententiam si indurato animo sustinuerit, acriter, juxta sui superioris arbitrium, puniatur.

Joan. 13.

III. *Quod migransibus....*

Item quia dominus noster Jesus Christus corpus suum discipulis tradidit manducandum, cum dixit: *Accipite, & manducate en hoc carnes, hoc est enim corpus meum*: cujus exemplum secuta mater ecclesia pie statuit, & provide ordinavit, ut vere penitentibus & confessis, corpus Domini humiliter postulantiibus, potissime ad patriam ab hoc sæculo migrantibus, tanquam viaticum præbeatur, & nonnulli, quibus animarum curam.

Matth. 26.

Concil. General. Tom. XXV.

Ara est commissa, in suæ animæ periculum, in officio sibi commisso adeo negligentes existunt, quod morientes, propter eorum culpam & negligentiam, sine penitentia & eucharistia recedunt (quod dolentes referimus) ab hac vita: statuimus & mandamus, ut quicumque reus in hoc inventus fuerit, suo beneficio perpetuo privetur.

IV. *Quod nullus sacerdos suo parochiano
iradat corpus Christi, donec...*

Item quia scriptum est secundum Apostolum, *probes se unusquisque, & sic de pane illo edat*: ex quo manifeste docemur, quod nullus corpus Domini debet suscipere, nisi fuerit per cordis contritionem, oris confessionem, & operis satisfactionem, probatus, alias autem suscipiens judicium sibi manducat; & nonnulli verentes ruborem sacerdotibus, dicentes cum non..... apud fratres vel alios se confessos, & sic corpus Domini indigne suscipiunt, fallentes semetipsum, cum sacerdotes decipiunt, qui in die judicii de eis tenentur reddere rationem: statuimus, & mandamus, ne aliqui sacerdotes corpus Domini suis parochianis præbeant, immo in eorum ruborem & verecundiam expresse denegent, donec de eorum confessione sibi fuerit.... ut quos Dei timor a malo non revocat, eos rubor coerceat disciplinæ.

1. Cor. 13.

V. *Quod qui reverent sigillum
confessionis,...*

Item quia juxta verbum Jacobi, qui ait, *Confitemini alterutrum peccata vestra*, quilibet Christianus tenetur confiteri proprio sacerdoti, quæ confessio lapsis post baptismum tanquam secunda tabula conceditur in subsidium animarum; & nonnulli sacerdotes suæ salutis immemores, & suscepti officii ignari, peccata... non ut hominibus, sed ut locum Dei tenentibus, confessa, quæ juxta verbum Augustini dicentis, Nihil in hoc mundo minus scio, quam id, quod in confessione scio, tanquam scita, cum vere juxta Domini verbum debeant dici non scita, propalant, & revelant: ne excessus tanti criminis transeat impunitus statuimus & mandamus, quod, si qui tam nefandi criminis rei inventi fuerint, tanquam deportati, & in metallum damnati, perpetuo carceri mancipentur, pane & aqua pro vitæ sustentatione solummodo reservatis.

Jacob. 5.

* C. Mor
dianus

ANNO
CHRISTI
1301.

VI. Quod quilibet episcopus provincia Toletana publicos..... clericis.

Cap. clericis
de immuni.
Ecc. in 6.* Corr. que
in 1111. C.
tunc laicos
quod inf.
tr. ant. per
quam &c.

Item cum sanctissimus papa dominus Bonifacius octavus, cupiens laicorum coercere audaciam, & nocendi facultatem refrznare, constitutionem ediderit, * quam contra laicos clericis oppido infestis tradidit antiquitas, per quam ecclesiasticis personis, & eorum bonis salubriter providetur, & parum esset jura condere, nisi essent personæ, quæ ea studiosius exequantur: statuimus & mandamus, ut quilibet episcopus Toletanæ provinciæ, teneatur in sua diocesi eandem constitutionem facere divulgare, ne quis crassam & supinam ignorantiam prætere valeat, in animæ suæ periculum & jacturam.

VII. Quod decima solvantur de omnibus.

P. 13.

Item quia Domini est terra, & plenitudo ejus, in cujus domini recognitionem, decimam partem, tanquam portionem Dominicam, omnium, tam frugum, quam fructuum ex terra, cultura hominum vel sine cultura nascentium, creator hominum sibi dari instituit, necnon & de omnibus aliis licite acquisitis; & nonnulli timorem Dei præ oculis non habentes, sed sui * domini recognitionem subtrahentes, hanc decimam minime dare ministris Christi sagunt, in grave sui dispendium, & periculum animarum: proinde qui in * partem sollicitudinis vocati sumus, salutem animarum providere volentes, statulimus & ordinamus, ut omnes parochiani, de suis prædiis & prædiorum cultis, ac arborum * fructibus, hortis, & de aliis natura vel cultura humana ex terra nascentibus, necnon & de animalibus, insuper & de omnibus utilitatibus, utpote caseo, lana, cera, melle, & aliis inde provenientibus, & de omnibus aliis licite acquisitis, decimam, tanquam portionem * Domini, ministris Christi sine qualibet diminutione persolvant. Si qui vero Dei timore postposito, a ministris ecclesiæ canonice moniti, Dominicam decimam integre dare renuerint: excommunicationis vinculo innodentur, & nisi satisfecerint, ecclesiastica sepultura careant, etsi excommunicati non fuerint nominatim.

* C. M. Do
mini.* C. M. pa
te.* C. M. fru
ctibus, &
de aliis &c.* C. M. Do
mini. eam.

VIII. Quod sacerdotes, vel per se, vel per idoneos ministros, faciant hostias de farina triticea.

ANNO
CHRISTI
1301.

Item quia dominus noster Jesus Christus, qui est panis vivus, qui de celo descendit, grano frumenti se comparavit, cum dixit: Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: ideo tradunt sanctorum patrum decreta, quod panis, cui consecrandus * est, non fiat nisi ex farina * alias & ex granis frumenti, id est tritici, elicitæ, & ex aqua pura & limpida aspersa. Verum quia propter simplicitatem hominum, & juris ignorantiam, conficiendo massam ex aqua fit Deus panis, posset periculum imminere: statuimus & ordinamus, ut sacerdotes per se, si commode * possint, vel saltem per alios idoneos ministros ecclesiæ, ipsis tamen præsentibus, massam ex farina triticea tantum, & aqua pura * . . . fermenti, vel alicujus alterius rei appositione, conficiant, & inde hostiam faciant, quæ debeat in corpus Domini consecrari.

IX. De usuris.

Item qui ad * compescendum usurarum voragine, quæ animas devorat, & facultates exhaurit: Lateranense & Lugdunense concilia, salubria statuunt: tam contra manifestos usurarios, quam contra domos eis locantes, cujuscumque dignitatis, conditionis, aut status existant, pœnas debitas infligendo: ne nos, qui executores dictorum conciliorum sumus in Toletana provincia, favente Domino, deputati, possimus de negligentia reprehendi. statuimus & ordinamus, ut quilibet episcopus in sua diocesi, per suas * publice pecuniam, atque * ci domos ad * domos exercendum, locantes puniat, prout dicta concilia statuunt, atque damnant.

X. De Baptismo.

Item quia nonnulli, tam judæi, quam Agareni, cæcitatem sui erroris attendentes, ad fidem converti desiderant orthodoxam * scilicet, mundus eos . . . bona timentes quæ habent perdere universa: ne propter hoc hostis antiquus animas perdere cupiens, bonum propositum revocet, quod Dei spiritus inspiravit: statuimus & mandamus, ut quicumque Judæus, vel Agarenius, baptizari voluerit; propter baptismi sacramentum bona, quæ ante habuit, ut jura præcipiant, non amittat.

XI.

ANNO
CHRISTI
1592.

XI. De festo sancti Ildephonsi colendo.

* C. M. Spi-
ritualibus.
* C. M. Spi-
ritualibus.
* C. M. de
quoc.

Item quia mater Verbi & salvatoris nostri, domini Jesu Christi, gloriosa ac semper virgo Maria, cappellanum ac suæ virginittatis specialem præconem, beatum Ildephonsum, patriarchalis Toletanz ecclesiaz præfulem ac rectorem, post sui assumptionem descendens de cælo empyrea, corporaliter visitavit, ac donis & muneribus * specialibus decoravit, in signum * specialis dilectionis & amoris, & quos mater Dei diligit & honorat, nos teneamur diligere ac etiam honorare: statuimus & ordinamus, ut per totam Toletanam provinciam, ejus festivitas, tanquam præcipua, seu duplici officio solemniter celebretur.

XII. De Salve Regina cantanda.

* C. M. Do-
minu.

Item cum humana fragilitas propter sui corruptionem vivere nequeat absque culpa, & testante Hieronymo, res contra naturam pene sit, ut sine peccato aliquis vivat, & lapsi per peccatum, solum, post * Dominum, recursum habeant ad vitæ dulcedinem sanctam Virginem gloriosam, quam tenemur omnes requirere tanquam matrem misericordiaz, cum hymnis & canticis gloriosis: ideo inde suæ laudis præconium duximus taliter ordinandum, ut singulis diebus post completorium cantetur *Salve Regina* in qualibet ecclesia, alta voce, cum versu, *Ora pro nobis*, & orationibus, *Concede nos famulos tuos*; Item, *Ecclesia tua*; & pro summo pontifice oratio, *Deus omnium fidelium*; & pro Rege nostro oratio, *Quasumus omnipotens Deus*.

XIII. De immunitate ecclesiarum.

Item, cum ea, quæ Divini juris, sæculari non subjaceant potestati, & nonnulli potentes, nescimus quo ducti spiritu, vel odii fomite, vel cupiditatis radice, ecclesias infringere, & earum libertatem & privilegia imminuere moliantur, eis exactiones indebitas & onera gravia imponendo: proinde nos, qui ex officii nostri debito, tanquam mu-
E rum pro domo Israel opponere nos debemus hujusmodi excessibus, quantum cum Deo possumus, resistere cupientes, statuimus & ordinamus, ut si Regina fuerit quæ hoc facere acceptaverit, vel prandia indebite exegerit, vel filii regum, episcopus in cujus diocesi attentari, vel etiam perpetrari contigerit, eis penitus denunciatur, ut satisfaciant de commisso; & si requisiti satisfacere

A noluerint infra mentem, juxta modum & qualitatem culpæ, vel damni dati, cujus æstimatio diocessani arbitrio relinquatur, prout viderit expedire, terra eorum, si qua in sua diocesi habuerint, ecclesiastico subjaceat interdicto. Quod interdictum ponere ceteri episcopi in terris, quas in suis diocesibus habuerint, postquam eis denunciatum fuerit, teneantur.

Verum quia domini Henrici, filii illustrissimi domini Ferdinandi quondam regis Castellæ & Legionis (qui ab ecclesia Toletana, * Ponadilam, & ab ecclesia Segoviensi, Riacan. aldeas, indebite detinet occupatas, necnon & episcopo Seguntensi quædam mobilia, postquam fuit de eo provisum Seguntensi ecclesie, usurpavit) excessus est notorius: statuimus & ordinamus, ut nominatim requiratur, quod prædicta loca restituat, Seguntino episcopo satisfaciatur de ablatis. Idem penitus statuentes de infantissa Portugalliz, super restitutione pœnarum de Viana, Conchensi ecclesie faciendæ. Ceterum si alii po-

* C. M. For-
amanda III.
* C. M. Pot-
fediendum.

Contentes a prænominatis, in præmissis deliquerint: secundum canonicas sanctiones, terræ eorum, quas habent in eorum diocesi, supponantur ecclesiastico interdicto. Et præter hoc, si moniti, usque ad mensem non satisfecerint, ab eisdem excommunicationis vinculo innodentur, temperantes, si sibi videbitur expedire. Quam excommunicationem archiepiscopo, & ceteris suffraganeis denuncient, ut & ipsi a suis subditis eos tanquam excommunicatos faciant evitari. Quod si in diocesibus, in quibus deliquerint, terras non habuerint, si * in aliis diocesibus provincie Toletanz: illi episcopi ubi deliquerint, eos excommunicent, sed alii episcopi ubi terras habuerint, teneantur, postquam ad eos pervenerint, & eos excommunicatos facere in suis diocesibus denunciari, & terras eorum supponere interdicto. Verum si in diocesi archiepiscopi aliquod commissum fuerit de prædictis: teneatur idem facere, quod episcopis est superius ordinatum. Simile penitus statuentes, si delinquentes, tale delictum commiserint, propter quod incurrant excommunicationis sententiam ipso facto.

Cor led

Quod si religiosæ militares personæ fuerint, qui talia perpetraverint: contra tales duximus taliter procedendum; ut si fuerit magister alicujus ordinis, vel magnus commendator, vel prior Hospitalis S. Joannis, ab episcopo in cujus diocesi deliquerit, per se, vel per alium moneatur, ut satisfaciat secundum quod jura præcipiunt de commisso.

io.

ANNO
CHRISTI
1101.
* C. M. no-
luerit.

* C. M. ut
licui.

* C. M. qua
rum.

* C. M. emen-
dari.

* C. M. pre-
diāda.

so. Quod si hoc facere * reuerit, ille A
episcopus in cuius diœcesi delictum com-
miserit, ejus terras subiciat ecclesiasti-
co interdico; quod si terras in ejus
diœcesi non habuerit, fiat, ut præce-
denti paragrapho est notatum. Sed si
inferiores a prænominatis fuerint, * ut
simplices commendatores, & deliquerint
in loco vel in re non exemptis: per
episcopum in cuius diœcesi talia perpe-
traverint, si moniti non satisfecerint,
& excommunicentur, & nihilo minus
eorum commendæ supponantur ecclesia-
stico interdico, & si in sua perfidia B
perseueraverint, denunciatur suo ma-
jori: & si ipse non correxerit, & satis-
facere noluerit, vel corrigi & satisfieri
non fecerit, a die requisitionis infra
mensē, omnes ecclesiæ & villæ sul
dominii similiter ecclesiastico subician-
tur interdico, in * quacumque fuerit
diœcesi Toletanz provinciz, eo modo,
quo superius est expressum. Si vero
simplex frater sine commenda aliqua,
deliquerit in loco & re (ut præmissum
est) non exemptis, & monitus non sa-
tisfecerit: per diœcesanum excommu-
nicetur, ubi delictum fuerit perpetratum.
Et si indurato animo in rebellione
perseueraverit, suo commendatori
denunciatur. Quod si nec ille commen-
dator correxerit, & * emendare non
fecerit: procedatur, ut superius est no-
tatum.

Item si similes, vel quævis alia per-
sona, in aliquo deliquerit, episcopus in
cuius diœcesi deliquerit, eum excom-
municet, & excommunicatum denun-
ciat domino archiepiscopo, ut eum fa-
ciat ab omnibus suffraganeis evitari: &
nihilo minus si terram in aliqua parte
provinciz habuerit, episcopus in cuius
diœcesi fuerit, eam subiciat ecclesiastico
interdico. Hæc constitutio, quantum
ad hujusmodi personas, juxta arbitrium
episcopi ad * præterita extendatur.

Item si communitas aliqua vel concilium
deliquerit: episcopus diœcesis lo-
cum subiciat interdico. Et nihilo mi-
nus officiales aliquos de majoribus no-
minatim excommunicent; excommuni-
catos, archiepiscopo denunciatur, ut su-
perius.

Item si Alcales, vel Majorini, vel
alii rectores civitatum, vel aliorum lo-
corum, deliquerint: per diœcesanum ex-
communicentur, & excommunicati den-
unciatur domino archiepiscopo, ut su-
perius. Et si universitas vel concilium
loci ubi hoc acciderit, in hoc inventa
fuerit culpabilis: locus supponatur ec-
clesiastico interdico.

XIV. De captione ecclesiarum.

Item cum rex pacificus Christus Je-
sus, qui pacem venit docere in mun-
dum, ecclesiam suam in petra fidei so-
lidatam, pacis vinculo firmavit, & in
ea episcopos vel prælatos, & alias per-
sonas, quas instituit, & suam pacem
dedit, atque * reliquit, quorum anima,
secundum Ambrosium, sunt stetus &
lacrymæ, & pro Dei populo noscuntur
solum orationi & jejuniis deparati; &
nonnulli de sua potentia confisi, insti-
gante diabolo, in Dei opprobrium &
contemptum, jam dictos prælatos &
Christi ministros non solum injuriis af-
ficere.... est tanquam * jus mortis,
* diffidare in personis propriis non ve-
rentur: * nos attendentes quam igno-
miniosum eis existat, si bene aduer-
terent, arma contra tales assumere,
quibus armis uti, veritate eis in perso-
na... prohibente, cum dixit: *Converte*
gladium tuum in locum suum, & alibi:
Mibi vindictam, & ego retribuam. Ideo

nos tranquillitatem & pacem in eccle-
sia Dei servare volentes, ne concussis
columnis ædificium corruere censeatur:
statuimus, & mandamus, quod si ali-
quis cujuscumque dignitatis, conditio-
nis, vel status existat, diffidaverit, vel
diffidatum tenet vel tenuerit, episcopum
præsentem, vel canonicum ecclesiæ ca-
thedralis, aut socium, & admonitus
diffidationem non revocaverit, excom-
municetur, & denunciatur, domino ar-
chiepiscopo, ut supra. Et nihilo minus
terra ejus, ubicumque eam habuerit in
provincia Toletana, per diœcesanum
loci subiciatur ecclesiastico interdico.

Item quia nonnulli ecclesiarum vas-
salli, terras ex munificentia regum vel
principum largitate ecclesiis acquisitas,
vel quovis alio justo titulo obventas &
possessas, calliditate propria, vel al-
terius fallacia decepti, in potentes &
duros adversarios, venditionis alterius-
ve alienationis titulo, transferre nitun-
tur, unde ecclesiæ in rebus & juri-
bus damnificantur, & earum ministri
rixas incurrunt * & odia graviora: ideo
nos.... ecclesiarum providere, & mini-
strorum quietudinem fovere prout cum
Deo possumus cupientes.

XV. De non emendis possessionibus ecclesias- ticis per certas personas.

Statuimus & mandamus, quod si ali-
qui milites, vel alii privilegiati, domos
vel possessiones * emerint, vel eme-
runt,

ANNO
CHRISTI
1101.

* C. M. &
quæ

* Locus men-
datus
* C. M. diffi-
dare.
* C. M. non

Matth. 26.
Rom. 12.

* C. M. aut

* C. M. eme-
rint in do-
mi cœdæ.

ANNO CHRISTI 1103. C. M. per hanc privilegia &c.

sunt, in dominio ecclesie, & eas mo- A niti infra duos menses dimittere nolue- rint, vel vendere * personis non privi- legiatis minime curaverint, per diocesa- nam, in cujus diocesi sunt, excom- municentur; & nihilo minus, si terras habuerint, subjiciantur ecclesiastico in- terdicto. De qua sententia debet face- re fidem archiepiscopo, ut ipse contra eum procedat eo modo, quo superius est notatum. Statuentes nihilo minus, ut hæc constitutio ad præterita exten- datur.

C. M. per hanc privilegia &c.

Ego Petrus.... de Cailla, notarius curie domini archiepiscopi Toletani, * præfens inter- fui, quando supradicti reverendi patres & do- mini, videlicet archiepiscopus Toletanus, & ce- teri episcopi, & procuratores suarum ecclesia- rum, & alii canonici cathedralium ecclesiarum, fuerunt congregati apud Pennam Fidelem, & ipsi omnes suprascriptas constitutiones, quas ibidem composuerant, & ordinaverant, fecerunt in mei præsentia legi, mandantes insuper mi- hi, ut eas manu propria scriberem, & in pu- blicam formam redigerem, atque earum transum- pta supradictis dominis, vel procuratoribus suarum ecclesiarum, qui in prædicta congregatione cum eis interfuerant, exhiberem, cum ab eis fuero requisitus.

Actum est apud Pennam Fidelem, tertio Idus Maji, anno Domini MCCCII. præsentibus supradictis dominis. Et ego ad mandatum

corum hoc transumptum ex prædictis constitu- tionibus propria manu scripti, & in eorum fi- ne appolui hoc meum affectum signum.

Ordinatio episcoporum in concilio Toletano disponitur isto modo.

Ex parte dextera. Episcopus Palentinus. Episcopus Segovientis. Episcopus Oxomensis. Episcopus Seguntinus. Episcopus Cordubensis. Episcopus Conchenis.

G. COSS. OBSERVATIO.

Concilium hoc Ægidio archiepiscopo tribuitur in eo quo sumus usi Mi. cum tamen certo constat esse Gundisalvi III. qui prius Conchenis episcopus fuerat. Id autem constat ex anno quo est habitum: tunc enim non Ægidium, sed Gun- disalvum, Toleranæ ecclesie præfuisse, ex rerum Hispanica- rum scriptoribus, & antistitutis illius ecclesie catalogis, di- citur. Constat id quoque ex cap. 2. concilii Complutensis, anni MCCCXXVI. in quo Joannes Toletanus archiepisco- pus ait, a Gundisalvo prædecessore suo concilium apud Pen- nam Fidelem esse celebratum, epusque citat constitutionem, que incipit: *Item cum ea que Divini juris*: quam consti- tutionem in hoc nostro concilio legimus, cap. 25. Satis igitur mirari non possum historicorum aliquot incogitantiam, qui concilium hoc ab Ægidio Albornoto celebratum dixe- runt, qui sedere cepit, anno MCCCXXXII. totis nimirum 55. annis post concilii hujus nostri tempus; annis vero XI. postquam ejus est facta mentio in concilio Complutensi. Errorem hunc puto Hispanis libris tribuendum, qui cum reperissent scriptum G. archiepiscopi, prima tantum expressa nomine littera (quod in actis hujusmodi seri solitum esse norant eruditi) putarunt designari Ægidium qui Hispanico vocabulo Gil vocatur: præsertim cum celebritas illius nomi- nis faceret, ut de hoc potius Toletano archiepiscopo cogita- rent, quam de aliis, quorum fortasse ne nomina quidem sciebant. Ut ut est, multos in errorem prava eorum scriptura impulit: ac non Marianam nostram, qui libro historie sue xv. cap. V. dicitur an, Gundisalvum huic concilio præ- fuisse.

ANNO CHRISTI 1103.

V I T A B E N E D I C T I P A P Æ X V U L G O X I.

Benedictus hujus nominis decimus (qui enim D opione vulgi decimus numeratur, schis- maticus & antipapa fuit, ut videre est in vita Stephani decimi & Nicolai secundi) patria Tar- visinus, sancti Dominici ordinis generalis, Ni- colaus antea vocatus, propter raram & singu- larem doctrinam, Ostiensis cardinalis a Boni- facio creatus, eidem in sede pontificali succes- sit, XI. Kalendas Novembriis anno Domini E 1303. Alberto imperante. Sciarram cum secta- toribus in judicium vocavit: venire recusantem de integro excommunicavit. Cognita vero Phi- lippi regis causa, eundem absolvit: cardinali- bus Columnensibus eundem favorem impertit,

sed ad breve tempus tamen uti pileo rubeo prohibuit. Cardinalibus aliquot creatis, res Ita- liæ componere studuit, ut, iis sedatis, Chri- stianis in Syria laborantibus auxilium ferre pos- set. Verum in ea deliberatione Perusium pro- fectus, ibidem mortuus est ipse Nonis Julii anno 1304. cum sedisset menses octo, & dies septemdecim. In ecclesia fratrum Prædicato- rum sepultus est. Miracula ab ipso edita san- ditatis ejus sunt evidentissima signa: nam æ- grotos sanavit, & dæmoniacos liberavit. Post ejus mortem, sedes tredecim menses & duos dies vacavit.

CONCILIUM NUGAROLIENSE,

Ab Aufcitanæ provinciæ episcopis præside Amaneo archiepiscopo celebra-
tum IV. Non. Decemb. anno MCCCIII.

Ex Severitii Summa omnium excommunicationum edidit Ludovicus Bail in
Summa sua conciliorum.

TITULI CANONUM.

A III. *Ut prælatorum, & inquisitorum offi-
cium nemo turbet.*

1. *Ut clerici peregrini non recipiantur sine litte-
ris sui episcopi.*
2. *Ut qui eos ad efficienda sacramenta recipiunt,
sint excommunicati.*
3. *Ut prælatorum & inquisitorum officium nemo
turbet.*
4. *Ut nuncios ab episcopis missi, a nemine probi-
beantur fungi officio suo.*
5. *Ut domini & iudices temporales de causis ec-
clesiasticis se non intromittant.*
6. *Ut fugientibus ad ecclesiarum tutelam, injuria
non fiat.*
7. *De perjuriis.*
8. *Ut laici non sepeliantur intra ecclesias.*
9. *De iis qui extra parochiam suam eligunt se-
pulturam.*
10. *De detentoribus decimarum.*
11. *Ut archidiaconus visitans nihil numeris reci-
piat, nec quisquam suorum.*
12. *De ecclesia nondum consecrata, si polluitur.*
13. *Ut cause seculares, maxime sanguinis, in
ecclesiis non tractentur.*
14. *De concubinariis, usurariis, adulteris.*
15. *De iis qui retinent instrumentum soluti de-
biti.*
16. *De rapinis & detentionibus rerum & perso-
narum ecclesiasticarum.*
17. *De iis qui talliant reclusos leprosos.*
18. *Ut persona ecclesiastica & earum bona non
pignorentur.*
19. *Ut bona ecclesiastica in adibus sacris deponere
non occupentur.*
20. *Confirmatio prædictorum.*

Ut prælatorum iudicium, inquisitorum
& visitatorum officium eo fructuosius,
quo liberius, valeat exerceri: præsentis
statuto universis & singulis tam reli-
giosis, quam clericis ac laicis, duximus
inhibendum, ne ipsos impedire vel tur-
bare præsumant, quo minus in ipsis lo-
cis religiosis, regularibus, vel aliis eis-
dem subiectis, liberum officii sui debi-
tum exequantur. Alioqui si laici fue-
rint, excommunicationis, si religiosi &
clerici, interdicti ipso facto incurran-
sententias.

B IV. *Ut nuncios ab episcopis missi, a nemine
prohibeantur fungi officio suo.*

Si quis nuncios nostros, suffraganeo-
rum nostrorum, seu iudicium nostrorum
suorumque, missos per nos vel eos, pro
convocandis conciliis, synodis, citatio-
nibus vel executionibus faciendis, per
se, vel per alium vel alios, clam vel
palam impediverit, litteras eisdem ab-
stulerit, fregerit, deleverit vel occulta-
verit, percusserit, vel in præmissis, vel
ad aliquod præmissorum dederit consi-
lium, auxilium vel favorem, eo ipso
sit excommunicationis vinculo irretitus.

CANONES.

1. *Ut clerici peregrini non recipiantur sine
litteris sui episcopi.*

C V. *Ut domini & iudices temporales de causis
ecclesiasticis se non intromittant.*

Statuimus quod nullus in ecclesia sua
recipiat clericum peregrinum ad of-
ficiandum, sine litteris commendatoriis
ordinarii sui, & licentia sui episcopi.
Alioqui clericus peregrinus sententiam
excommunicationis incurrat.

11. *Ut qui eos ad efficienda sacramenta reci-
piunt, sint excommunicati.*

Irrefragabili constitutione sancimus,
quod rectores ecclesiarum, & subcappel-
lani eorum, recipientes peregrinos i-
gnotos presbyteros absque suorum dioc-
cesanorum litteris recommendatoriis, ad
efficiendum ecclesiastica sacramenta, ip-
so facto sint excommunicationis sen-
tentia innodati.

De excommunicationis, suspensionis,
vel interdicti sententiis, scilicet an ju-
ste latae fuerint, vel injuste, vel de aliis
causis specialibus, vel ecclesiasticis, seu
alias ad forum ecclesie, de jure, vel
de antiqua consuetudine spectantibus,
se nullatenus intromittant domini vel
iudices temporales: nec iudices eccle-
siasticos, nec super ipsis recurrentes ad
ipsos, in huiusmodi quomodolibet im-
pediant, vel prædictis dent consilium,
auxillum vel favorem. Aliter prædictæ
excommunicationis sententia sint liga-
ti: quæ, nisi satisfactio facta prius fue-
rit, minime relaxetur.

ANNO
CHRISTI
1103.VI. *Ut fugientibus ad ecclesiarum tutelam,
injuria non fiat.*

Quicumque fugientes ad ecclesiarum tutelam ibidem vulneraverit, mutilaverit, interfecerit, victualia subtraxerit, vel ne habere, aut dare eis valeant impediverit per se, vel per alium, seu alios, aut custodes, ne exinde exire possint, quoquomodo posuerit, incendierit, inde extraxerit violenter, aut aliquid prædictorum fieri præceperit vel procuraverit, seu consilium vel opem adhibuerit, excommunicationis sententia subicitur ipso facto, præterquam in casibus a canonibus permissis.

VII. *De perjuris.*

Statuimus ut quicumque in transgressione juramenti manifeste fuerint deprehensi, ad mandatum nostrum, suffraganeorum, vel officialium nostrorum, in ecclesia eorumdem publice denunciuntur perjuri: qui si admoniti, satisfacere noluerint, extunc excommunicentur candelis extinctis, & denunciuntur infames ac infames: nec ad testimonium vel actus legitimos admittantur: nec in foro penitentia, præterquam in mortis articulo, solvi valeant, &c. Et hoc frequenter in ecclesiis cathedralibus & parochialibus præcipimus publicari. Officarii autem qui in observatione prædicti statuti, negligenter scientes extiterint, ipso facto ingressum ecclesie usque ad mensem sibi noverint interdictum.

VIII. *Ut laici non sepeliantur
intra ecclesias.*

Corpora laicorum non sepeliantur intra ecclesias sine licentia prælati & rectoris, quamvis ab antiquo haberent sepulturas: alioqui eosdem (sepelientes) excommunicationis sententia volumus subiacere.

IX. *De iis qui extra parochiam suam eligunt
sepulturam.*

Quicumque extra suam parochialem ecclesiam in qua decessit, elegerit sepulturam, matriæ ecclesie solemniter præsentetur, & eidem reddatur de funeralibus debitum, prout de jure, vel in parochia fieri consuetum est: & contrarium facientes ipso facto subiacent ecclesiastico interdicto.

Concil. General. Tom. XXV.

X. *De detentoribus decimarum.*

Tam detentores decimarum ante ipsarum restitutionem, quam eorum filii, uxores, & familia, sepultura careant Christiana: nec ipsi, nec eorum filii usque ad quartam generationem inclusive ad tonsuram clericalem, ceteros ordines, vel ecclesiastica beneficia aliqua admittantur. Sed eorum beneficia aliis libere conferantur. Si nostri ordinarii prædictis hæc contulerint, ab illorum collatione eo ipso se noverint suspensos: & loca ubi sepulti fuerint, per annum ecclesiastico subiacent interdicto.

XI. *Ut archidiaconus visitans nihil muneris
recipiat, nec quiquam suorum.*

Archidiaconus visitare volens, in principio suæ visitationis omnes quos secum ducere voluerit, sic informet, quod nec ipse, nec quisquam suorum aliquid muneris, qualitercumque offeratur, recipiat. Alioqui percipientes, usque ad restitutionem dupli illius quod receperint, ecclesie vel rectori a quo receperint, faciendam teneantur, & excommunicationis sententia ipso facto noverint subiacere. Archidiaconus autem contra præsentem constitutionem in aliquo veniens, tamdiu ab officio ipso se noverit suspensum, quousque de duplo huius, si receperit, & ultra, per ipsum fuerit plenarie satisfactum: nulla eis in hoc remissione, libertate seu gratia validura.

XII. *De ecclesia nondum consecrata; si
polluatur.*

Ecclesia nondum consecrata, attamen Divino cultui dedicata, si polluatur seminis aut sanguinis effusione hominis violenta, vel sepultura excommunicatorum, interdictorum, hæreticorum, schismaticorum, paganorum seu Judæorum, nec ossa discerni & exhumari possint: per episcopum tantum asperione aquæ benedicatur: si vero inferior ipso ecclesiam aut cæmeterium hujusmodi, vel etiam consecratam, reconciliare præsumpserit, eo ipso ecclesiastico supponatur interdicto.

XIII. *Ut causa secularis, maxime sanguinis,
in ecclesiis non tractentur.*

Judices seculares, cujuscumque conditionis, si suas causas, maxime de sanguinis effusione & corporali pœna, in eccle-

ANNO
CHRISTI
1101.

H

ANNO
CHRISTI
1202.

ecclesiis vel cœmeteriis audeant agitare, statuta, aut parlamenta facere, nisi ad pietatem suadeant: per publicationem præsentis edicti. excommunicationis sententiæ ipso facto volumus subjacere: processus eorum nihilo minus careant roboris firmitate.

XIV. De concubinariis, usurariis, adulteris.

Excommunicamus & mandamus denunciari excommunicatos publice omnes concubinarios, usurarios, adulteros manifestos.

XV. De iis qui retinent instrumentum soluti debiti.

Excommunicamus & excommunicatos provinciæ denunciari præcipimus creditores, qui instrumentum soluti debiti detinent, nisi infra quindecim dies, si commode fieri poterit, restituerint ipsum instrumentum debitori, vel alii legitimo pro eodem, vel saltem ipsum cancellaverint ac fregerint instrumentum infra dictum terminum.

XVI. De rapinis & detentoribus rerum & personarum ecclesiasticarum.

Supponimus ecclesiastico interdicto omnem locum provinciæ Auxitanæ, ubi manifesta rapina ecclesiarum, religiosorum, clericorum, vel personarum ecclesiasticarum reponitur, quamdiu dicta rapina ibi fuerit, vel clericus, aut persona ecclesiastica contra voluntatem sui prælati inibi capta a quocumque detinetur: & si de loco in locum mutata fuerit, primus locus, & alia unde & ubi mutatur, usque ad dignam satisfactionem, eo ipso, ecclesiastico remaneant interdicto. Et si de prædictis quispiam consenserit scienter, ipso facto pœna consimili sit ligatus.

XVII. De iis qui talliant reclusos leprosos.

Excommunicamus & excommunicatos provinciæ denunciari præcipimus barones, consules, bajulos, & alios quoscumque qui reclusos leprosos, ratione per-

sonarum vel patrimonii, ausi fuerint talliare, vel aliquid pro tallia exigere ab eisdem: nisi sic exacta infra 15. dies plenos restituerint requisiti.

XVIII. Ut persona ecclesiastica & earum bona non pignorentur.

Personæ ecclesiasticæ vel earum bona pro aliis non pignorentur: contrarium facientes, nisi de præmissis satisfecerint, infra mensem ipso facto sint excommunicationis vinculo innodati; univeritates Blocorum, ecclesiastico subiaceant interdicto.

XIX. Ut bona ecclesiastica in adibus sacris deposita non occupentur.

Denunciari præcipimus publice excommunicatos, universos & singulos qui apud ædes sacras deposita ecclesiarum, vel ecclesiasticarum personarum, arresterint vel occupaverint, & arrestari mandaverint: & qui talia occupata receperint, quique in prædictis scienter dederint publice vel occulte consilium, auxilium vel favorem.

Confirmatio prædictorum statutorum.

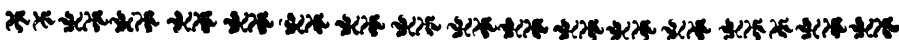
Publicatæ fuerunt prædictæ constitutiones apud Nugarolum, die Lunæ post festum B. Andreæ apostoli, in concilio provinciali celebrato per reverendum in Christo patrem D. Amaneum Divina miseratione archiepiscopum Auxitanum: præsentibus & assistentibus sibi venerabilibus, Tarbiensi, Convenenti, Condomensi, Lestorensi, Valatensi, Aquensi, Olorensi, Lascu-
riensi, Adurensi, episcopis, B. Coferanensi electo & confirmato, & domino electo concorditer Bajonensi, & quampluribus abbatibus, Prioribus, & aliis subditis provinciæ Auxitanæ, sub anno Dom. MCCCIII.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Horum capitulorum postremum, quo ipsorum promulgatio facta dicitur anno MCCCIII. reperio in MS. codice illustrissimi archiepiscopi, Remensis coadjutoris Tellerii: sed calcem concilii alterius Auzitanæ apud Marcicium celebrati, cujus frontis annus adscriptus est MCCCXXVI. certissimo charactere, ut suo loco dicam, designatus. Cujus concilii cum pars sint omnia hæc capitula, partim integra, partim interpolata: valde suspecta mihi est eorum sub hac ætate collectio. Quia tamen suspecta tantum est, cum eadem constitutiones in diversis conciliis sepe iisdem verbis repetantur, eam hic dederari nolui. Lectoris esto judicium. Profuit concilium illud anni 1226. ad horum capitulorum menda quædam tollenda.

ANNO
CHRISTI
1202.

Bernardo

CONCILIIUM APUD PINTARVILLAM

ANNO
CHRISTI
1304.

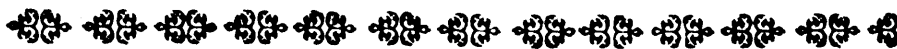
Anno 1304. coactum.

ANNO
CHRISTI
1304.

Ex Ebertu.
Fiscan. 1203.
affert Gallia
Christiana.
Tom. XI. pag.
173. in Afr.
pud.

Universis presentes litteras inspecturis, Guilelmus miseracione divina Rotomagensis archiepiscopus, Gaufridus Abrincensis, Mattheus Ebricensis, Philippus Sagienfies episcopi, Rotomagensis Ecclesie suffraganei, salutem in Domino sempiternam. Noveritis quod vir religiosus Frater Thomas abbas monasterii Fiscannensis, ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, ordinis S. Benedicti, Rotomagensis Diocesis, requisitus a nobis in Provinciali Concilio apud Pintarvillam ob ardua negotia totius Cleri Rotomagensis Provincie celebrando congregatis, absentibus Petro Bajocensi, Guidone Lexoviensi, & Roberto Constantiensi episcopis, ac non coactus, privilegiis apostolicis super exemptione suae personae sui que monasterii prae-

dicti in omnibus eis salvis, una nobiscum ad dictum Concilium convenit, & intravit, protestans expresse, quod ob hoc ad alia concilia, seu convocationes quascumque per nos, & nostrum quemlibet in posterum faciendas, ipse sui que successores tanquam ab omni ordinaria iurisdictione locorum notorie exempti, sedique Apostolicae immediate subiecti, nullo modo possint interesse compelli. Quam protestationem tanquam idoneam, & rationi consonam admittentes, habere volumus roboris firmitatem. In cuius rei testimonium, sigilla nostra praesentibus litteris sunt appensa. Actum, & datum apud Pintarvillam praedicta die Martis post festum beatae Agathae, anno Domini 1304.

CONCILIIUM COMPENDIENSE,

A Roberto de Courtenay Remensi archiepiscopo, cum suffraganeis celebratum pridie Non. Januar. anno Dom. MCCCIV. *

Ex codice MS. synodali Remensis ecclesiae.

Constitutio provincialis concilii facta apud Compendium anno Domini MCCCIII. die Veneris post circumcissionem Domini.

Joanne Belvacensi, Guillelmo Atrebatensi, Guillelmo Silvanectensi, Guillelmo Ambianensi, Joanne Morinensi, & Guillelmo Cameracensi, episcopis; necnon dilectis suis magistris, Guilelmo Novionensi, & Joanne Tornacensi, venerabilium fratrum episcoporum vicariis; & magistro Hugone procuratore venerabilis fratris nostri Catalaunensis episcopi, licet minus competenter instructo, tamen hac vice de gratia admisso, exiit celebratum: nonnullis ecclesiarum, & personarum ipsarum oppressionibus, injuriis, & offensis, ad nostram deductis notitiam, & eidem concilio referatis, deliberatione super his in ipso concilio habita pleniore, de totius concilii providentia unanimi & concordii, juxta negotiorum ingruentiam & temporis qualitatem, super eisdem injuriis pro defensione libertatis ecclesiae adhibere curavimus opportuna remedia, quae sequuntur.

TITULI CAPITULORUM.

1. Ut excommunicati, & qui clandestina matrimonia fecerint, procuraverint, iis interjunctum, ad Divina non admittantur, nec eorum corpora ad ecclesiasticam sepulturam.
2. Ut tallia & collecta non imponantur clericis, sub praetextu quod sint mercatores.
3. Ut qui excommunicationis sententiam sustulerunt per biennium, nisi in extremis satisfecerint, caveant ecclesiastica sepultura.
4. Quod excommunicatis, qui vocati ad synodum, non comparuerunt, indicatur purgatio canonica, tanquam de haeresi suspectis.
5. Quod ecclesiastici contenti sint iussulo & duobus scerulis, nisi superveniant magnates.

CAPITULA.

1. Ut excommunicati, & qui clandestina matrimonia fecerint, procuraverint, iis interjunctum, ad Divina non admittantur, nec eorum corpora ad ecclesiasticam sepulturam.

AD perpetuam rei memoriam profuturam in perpetuum, & tenendam, Nos R. miseracione Divina Remensis archiepiscopus in nostro provinciali concilio, quod apud Compendium nostrae Remensis provinciae, anno Domini millesimo trecentesimo tertio die Veneris post festum Circumcisionis ejusdem, universis suffraganeis nostris ad haec, ut moris est, convocatis, & praesentibus venerabilibus fratribus Guillelmo Sueffionensi, Guillelmo Lauduenti,

IN primis igitur statuimus, & decernimus auctoritate concilii ejusdem, quod cum in canonibus tam antiquis, quam noviter editis, sit statutum, ne quaevis saeculares, religiosae, exemptae & non exemptae personae, excommunica-

* Romanus annus jam erat 1304. Kal. Jan. Id. tunc in Gallia inchoabatur tantum a mensura.

* Concilii hujus canones integri etiam recitati sunt, & adoptati a PP. Concilio diocetani Cameracensi eodem anno 1304. habiti, quod exat in Concilio Germanico, Tom. IV. pag. 89. Concil. General. Tom. XXV.

ANNO
CHRISTI
1309.ANNO
CHRISTI
1309.

tos & interdictos nominatim & publice, ad Divina; neve corpora defunctorum talium, ad ecclesiasticam sepulturam admittant: alioquin talibus ab ipsis canonibus est ingressus ecclesie interdictus: ut tam salubria statuta publicentur frequenter. Adjicientes presentis auctoritate concilii, quod omnes & singuli, cujuscumque status, dignitatis, professionis, aut conditionis existant, qui talibus Divinis celebrandis & sepulturis faciendis interesse presumpserint, & qui opem in his, auxilium prestiterint, & favorem, post mensem a tempore publicationis presentium in singulis diocesisbus Remensis provincie faciende, excommunicationi subjaceant ipso facto. Simili sententia percellentes omnes & singulos, qui matrimonia clandestina fecerint, seu contraxerint, aut procuraverint fieri, seu ipsis presumpserint interesse.

II. Ut tallia & collecta non imponantur clericis, sub pretextu quod sint mercatores.

Item, quia nonnulli servientes temporalium dominorum, & justitie laicalis, asserentes pro suo debito, clericos tam non uxoratos quam uxoratos (qui tamen cum unica & virgine contraxerunt) esse publicos mercatores, tallias & collectas imponunt eisdem, & extorquent ab eis invitis, quanquam clericaliter vivant, nullis se mercimoniis implicantes: ac moniti auctoritate ordinariorum locorum ut desistant, recusant parere, quamquam offeratur eisdem, ut facta fide coram ipsis ordinariis, quod dicti clerici sunt tales manifesti mercatores, tallias & collectas hujusmodi permittantur levare: ipsi tamen iudicis & partis officio fungentes, cognitionem super hoc sibi vendicant & assument. Et quia de his, ut asserunt, sibi constat: bona dictorum clericorum mobilia capiunt, vendunt, & distrahunt, in magnum prejudicium & gravamen ipsorum. Pro modo etiam omnium facultatum ipsorum clericorum, licet in minimo solum eos asserant mercatores, tallias & collectas imponunt, & extorquent ab eis. Nos attendentes, premissa fieri contra libertatem & consuetudines ecclesiasticas notorias & antiquas, talia a modo fieri prohibemus: alioquin post mensem a tempore publicationis predictae, omnes illos & singulos qui talia a modo facere, procurare, mandare, aut facta suo nomine rata habere, auxilium, consilium, opem, vel favorem, clam vel palam prestare prae-

sumpserint, auctoritate supradicti concilii, monitione tamen competenti premissa, excommunicamus in his scriptis.

III. Ut qui excommunicationis sententiam sustinuerunt per biennium, nisi in extremis satisfecerint, careant ecclesiastica sepultura.

Item quia non caret nota haeretica pravitate, in contemptum potestatis & clavium sanctae matris ecclesiae, excommunicationis sententiam, quamvis catholicam, in se latam sustinere, praesertim biennium & amplius: volentes huius canceri vulneroso, ne sui contagione corrumpat alios, & pernicioso seducat exemplo, ignitum, quod superest, injicere ferrum: statuimus auctoritate presentis concilii, ut tales, qui taliter excommunicationem in se latam sustinuerint, ecclesiastica careant sepultura, nisi saltem in extremis poenituerint, & ad condignam venerint satisfactionem & emendam.

IV. Quod excommunicatis, qui vocati ad synodum, non comparuerunt, indicatur purgatio canonica, tanquam de haeresi suspectis.

Item cum excommunicati per biennium & amplius, ad praesens concilium sint vocati, peremptorie & personaliter responsuri super tanto excessu, qui notam seu speciem haeresis non evadit: quia non venerunt nec comparuerunt per idoneos responsales, ipsos omnes & singulos reputamus contumaces, purgationem eis omnibus & singulis, quos suspectos habemus de haeresi, indicentes canonicam: ad quam praestandam secundum juris formam, ipsos & singulos ipsorum coram singulis suis diocesanis, termino super hoc competenti praesigendo eisdem ab ordinariis supradictis, decernimus detineri.

V. Quod ecclesiastici consenti sint iusculo & duobus ferculis, nisi superveniant magnates.

Item diligenti deliberatione praehabita, honestateque considerata, & ut a superfluitatibus absterneatur: statuimus, ut omnes & singulae personae ecclesiae Remensis provinciae, in singulis conviviis sint contentae potagio & duobus ferculis, sine fraude: nisi magnitudo personarum supervenientium aliud requirat. Et tunc cum praedictis poterunt uti aliquo intermedio ferculo: ita quod si in conviviis hujusmodi reges, duces, comites, barones, aut alios excellentes con-

ANNO
CHRISTI
1304

contigerit interesse, presenti statuto minime sint astrictæ. Si quis vero contra præmissa, vel aliquid de præmissis, attentare præsumpserit, pœna punietur condigna.

Quæ omnia redigi fecimus in scripturam, & in ipso concilio solemniter promulgari: præcipientes districtius, & mandantes auctoritate prædicti concilii, universis & singulis provinciæ Remensis, quatenus quæ taliter pro defensione

jurisdictionis ecclesiasticæ, & ipsarum ecclesiarum statu pacifico, duximus ordinanda, prout superius continetur, servant & teneant illibata. In quorum testimonium & munimen, sigillum nostrum, una cum sigillis dictorum præsentium suffraganeorum, præsentibus duximus apponendum. Et nos prædicti præsentibus suffraganei, sigilla nostra una cum sigillo prædicti reverendi patris, in præmissorum testimonium duximus apponenda. Datum anno & die Veneris supradictis.

ANNO
CHRISTI
1304

Ex Bessin
Cooc. Ro-
tom. Prov.
p. 167.

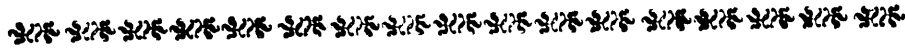
CONCILIUM PROVINCIALE

Apud Pintarvillam Die Martis post festum beatæ Agathæ 1304.
more Gallico.

Dies & annus hujus concilii eruuntur ex protestatione Abbatis Fiscanensis. Nominantur ibi Guillelmus Rosomagensis archiepiscopus, Gaufridus Abrincensis, Mattheus, & Philippus Sagienſis episcopi. Ex illius autem actis id unum superesse scimus, quod legitur sub fine Rotomagensis cujusdam Synodi.

Statuit Concilium omnes & singulos iudices sæculares clericos ratione facti vel obligationis personalis etiam habitus vel habitæ coram eis,

si ipsorum iudicum litteræ factæ super hoc ostendantur, qui tanquam non coram suo iudice pro infectis habeantur; iustitiantes per suorum captivum bonorum, & amicorum suorum, seu aliis quomodolibet directe vel indirecte; nec non omnes & singulos religiosos & sæculares clericos, & laicos, cuiuscumque status, ordinis, officii, seu etiam dignitatis extiterint, hoc publice vel occulte fieri procurantes, ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere.

EXCERPTA EX CONSTITUTIONIBUS FRANCISCI

Episcopi Eugubini ann. 1303. editis.

ANNO
CHRISTI
1303.

ANNO
CHRISTI
1303.

De sacrificio Missæ, de Eucharistia, de cultu Ecclesiarum multa sub initium decernuntur, ex quibus hæc deligimus.

Senti de
Episc. Eugub.
sub. p. 178.

Quod nullus missam canter vel celebret, nisi prius dixerit matutinum & primam.

Ampullæ vini & aquæ reponantur temper in loco ad hoc specialiter deputato & munda una cum pyxide, in qua hostiæ non consecratæ.

Item quod omnes ecclesiæ plebanales habeant calicem de argento.

Item quod corpus Domini honorifice custodiatur in pyxide munda & decenti, & una cum oleo sancto sub clavi diligenter reponatur in aliquo loco intra ecclesiam post altare vel super alio loco concedenti ad hoc specialiter constituto & deputato & hoc maxime ne ad veneficia faciendâ possint auferri. Si autem propter incuriam vel negligentiam sacerdotis, cui custodia Eucharistiæ est commissâ, aliquid mali acciderit, si publicum fuerit delictum, tribus mensibus ab officio noverit se suspensum.

Item quod imagines sanctorum frequenter tegantur.

Item quod præbendati seu beneficiati & constituti in sacris ordinibus intersint semper noturnis officiis & diurnis, cum in beneficiis & præbendis residentiam statuunt, nec recedant ab officio donec compleatur, nisi iusta causa, & ad hoc negligentes & inobedientes jubemus coarctari. In minoribus autem constituti, qui beneficium habent ecclesiasticum saltem publicis intersint officiis. Minister qui servit in missa, semper & ubique sit cotta indutus.

Item quod in festis ecclesiarum, & maxime in missis & vespers, nulli ad cantandum ad-

mittantur in choro, qui non ferunt tonsuram, & habitum clericalem.

Nullus sacerdos alienum parochianum in confessione audiat vel absolvat sine Episcopi licentia vel proprii Sacerdotis, nisi sint peregrini, aut mortis periculum imminet. Contra facientes vero pro qualibet vice &c.

Sanctorum statuta sequentes statuimus & mandamus, ut in baptismo hæc forma servetur per sacerdotes, qui in ecclesiis solent baptizare, ut præmissis omnibus consuetis, faciat imponi nomen puero vel puellæ, deinde interroget tribus vicibus: Joannes vis baptizari? & adstantes, qui volunt manum tenere, respondeant: volo. Deinde tribus vicibus puerum vel puellam in aquam immergens, & in suis manibus caute tenens, dicat hæc verba: Joannes, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, cum trina immersione infantis, nec aliud verbum interponatur, nec aliquid addatur vel subtrahatur verbis prædictis. Et tunc illi qui astant quos santulos appellamus suscipiunt infantem extractum vel extractam de aqua de manibus sacerdotis.

Item districtè sub pœna excommunicationis præcipimus, quod nullus clericus secularis vel religiosus audeat in ecclesia aliqua prædicare ea hora qua nos prædicare cognoverit, nisi petita a nobis licentia & obtenta.

Ceteras, leotas (liuti) viellas (fort. violini) & generaliter cetera instrumenta nullus clericus habeat, vel in eis se exerceat, & a cantionibus secularibus ablineat. Qui contrafecerint nobis & nostræ curiæ pro qualibet vice XL. solidos persolvere teneantur.

Si inveniri non potest, cui restitui male ablata

lata debeant, secundum arbitrium Episcopi est restitutio facienda.

Præcipimus omnibus & singulis monachis & quibuscumque religiosis, ut observent regulas suas & observantias regulares. Omnes jaceant simul in dormitorio uno, præter infirmos, qui in infirmaria locentur, & idem de refectorio observetur. Omnes induantur de uno vestiario, & sine proprio vivant. Præbendas, & beneficia specialia aliquos monachos habere penitus prohibemus, salvo obedientiali, qui secundum antiquam consuetudinem per abbates & collegia poni solent. Omnibus professis regulam S. Benedicti prohibemus omnino esum carnis, nisi exigente infirmitate sicut in eorum regula continetur.

Nullus professus regulam S. Benedicti utatur vestibus lineis, vel duplessis, exceptis sarabolis, sive brachis.

Item statuimus quod nullus de fratribus solitariis seu cellariis accedat ad aliquod monasterium monialium vel sororum, nec ad aliquem carcerem seu cellam alicujus incarceratæ seu cellariæ ad loquendum alicui ex dictis sororibus seu incarceratis seu cellariis commorantibus in ipsis carceribus seu cellis. Quod si accesserit, causam nobis veram & non simulatam manifestare & assignare procuret intra x. dies, alioquin ipso elapso termino, excommunicationis sententiam ipso facto incurrat.

Item statuimus, quod nullus ex prædictis fratribus audeat vel præsumat, nec permittat, ut

aliqua mulier ingrediatur locum alicujus ipsorum, nisi forte in casu suæ infirmitatis mater vel soror. Nec etiam ad ostium apertum loquatur alicui mulieri nisi matri vel sorori. Contra facientes vero tam frater quam mulier nisi causam veram & legitimam assignaverit nobis, intra x. dies ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

Item statuimus & ordinavimus quod mulieres & sorores in carceribus commorantes vel cellis, in ipsis carceribus seu cellis nullum ostium habeant aut fenestram, per quod vel quam persona aliqua ingredi valeat vel exire, nisi forte esset aliquis carcer, vel cella habens claustrum muratum altitudine x. pedum ad communem pedem manus, in quo claustrum nullum ostium reperitur. Et si quod ostium in ipsis carceribus sive claustris reperiretur, claudi debeat infra xv. dies a publicatione præsentis constitutionis, nisi forte esset aliqua infirma, quæ pro sua infirmitate evidenti, socia vel servitrici indigeat, quæ tunc possit concedens ostium habere pro ingressu & exitu servitricis prædictæ. Contrarium facientes ex nunc pro tunc excommunicationis vinculo iunodamus.

Item quod nulla persona utriusque sexus habitum mutet, vel habitum alicujus religionis assumat intrando in aliquem carcerem, seu cellam seu locum solitarium ad ibi habitandum sine nostra licentia speciali, nisi forte ingrederetur aliquam de religionibus approbatis.

ANNO
CHRISTI
1305.

locus con
ripus.

V I T A

CLEMENTIS PAPÆ V.

Clemens quintus Vasco, Bertrandus Gottedvit, inter sanctos retulit. Ad extremum morbis exagitatus migravit e vita XII. Kalend. Maji, anno Christi 1314. cum sedisset annos octo, menses decem, & dies sexdecim. Sedes duobus annis, tribus mensibus, & septemdecim diebus vacavit. Clemens majorum suorum secutus vestigia, legem a Gregorio latam confirmavit, & secundum Panvinium aliquid ei adjecit.

ante nominatus, ex episcopo Burdegalensi electus fuit ipsis Nonis Junii, anno 1305. tempore Alberti imperatoris. Hic Burdigala Lugdunum pertransiens, eo omnes cardinales convocavit, curiamque Romanam in Gallias traiecit, ubi septuaginta & amplius annis perseveravit. Coronationi illius rex Franciæ, frater eius, & dux Britannicæ interfuerunt. Sardiniam Fridrico Siciliæ regi dono dedit, ea tolum conditione, ut ex ea Saracenos abigeret. Scaram Fratricellorum hæreticorum, ordinemque Templariorum multis erroribus implicitorum, concilio Viennensi exterminavit. Venetos, qui cum præjudicio ecclesiæ ad Ferrariensem principatum aspirabant, excommunicavit. Idem bis contra Florentinos & Lucenses tentavit, quod ab armis contra Pistorienses sumptis abstinere nolent: absolutionem tamen postea, quod in Ferraria recuperanda pontificem juvissent, concessit. Robertum, patre ejus mortuo, regno Neapolitano investivit. Henricum ducem Luxemburgensem Imperatorem electum confirmavit, ea conditione, ut post biennium coronam accepturus Romam veniret. Bonam pecuniam summam ad Lateranum incendio absumptam restaurandum misit. Diversis ordinationibus plures cardinales creavit. Columnenses restituit: Nogaratum & Sciarram ad instantiam & petitionem regis Franciæ absolvit. Verum Bonifacium, quod idem rex fieri importune sollicitabat, demerare & improbare noluit. Clementinum V. quem Petrum confessorum nomina-

vit, inter sanctos retulit. Ad extremum morbis exagitatus migravit e vita XII. Kalend. Maji, anno Christi 1314. cum sedisset annos octo, menses decem, & dies sexdecim. Sedes duobus annis, tribus mensibus, & septemdecim diebus vacavit. Clemens majorum suorum secutus vestigia, legem a Gregorio latam confirmavit, & secundum Panvinium aliquid ei adjecit.

DECRETUM ELECTIONIS Clementis V. Romani Pontificis.

Ex MS. R. P. Jac. Sirmondi S. J. collato cum apographo authentici diplomatis, quod servatur in tabulario S. Andreæ Burdegal. metropolitano, cum sigillis appensis, & singulorum monogrammatibus, communicato a Petro Louvero Bellocensis. Ediderat Reynaldus, sed inutilem.

In nomine Domini, amen.

Sanctissimo patri & domino, domino Bertrando archiepiscopo Burdegalensi, divina providentia in summum pontificem electo, Joannes Tuscanus, Theodericus Civitatis Papalis, Leonardus Albanensis, Petrus Sabinensis, fratres Joannes Portuensis, Nicolaus Osisenfis & Veletrensis, episcopi, Joannes sanctorum Petri & Marcellini, fratres Robertus S. Potentiana, Gentilis S. Martini in Montibus, Galterus, S. R. E. presbyteri, Mattheus S. Mariæ in Porticu, Neapolio S. Hadriani, Landolphus S. Angeli, Guillelmus S. Nicolai in carcere Tulliano, Franciscus S. Lucie in Silice, Jacobus S. Georgii ad Velum aureum, Franciscus S. Mariæ in Cosmedin, Richardus S. Eustachii, & Lucas

ANNO CHRISTI 1305.

ANNO CHRISTI 1305.

cas S. Mariae in Via lata, diaconi cardinales, A
pedem oscula beatorum.

Recordatus est Dominus misericordiae tuae, & plebem tuam non desepit in finem: quia dum prolixae vacationis Romanae, & per consequens quodammodo universalis ecclesiae, respexisset incommoda, & longa illius ex variis causis suspiria cognovisset: in tempore accepto exaudivit eam, & in die salutis miseratus est ejus. Sanavit quidem, qui commota erat, contritiones ipsius: & vidua, per electionem canonicam generoso sponso oblata, sponam speciosa facta est. Et sicut crapulatus a vino, ac a tomno dormiens, excitata surrexit: & ubi desperabat magis, ut Lucifer est exorta. Unde serenus dies illuxit nobis Spiritus sancti illustratus ardore: populus, qui orbati, pene gradiebantur in tenebris, tanquam quoddam sidus apparuit, quod fulgore proprio, velut stella matutina, comitans, cunctos fideles irradiat suae lumine claritatis.

Dudum siquidem eadem Romana ecclesia per mortem sanctae memoriae Domini Benedicti papae XI. pastoris solatio destituta: nos Theodoricus civitatis Papalis, Leonardus Albanensis, Petrus Sabiniensis, Joannes Portuensis, Nicolaus Ostiensis & Veletrensis, episcopi; Joannes SS. Petri & Marcellini, Fratres Robertus S. Potentillae, Gentilis S. Martini in montibus, titulum, presbyteri; Neapolio S. Adriani, Landulfus S. Angeli, Guillelmus S. Nicolai in carcere Tulliano, Franciscus S. Luciae in Silve, Jacobus S. Georgii ad Velum aureum, Franciscus Cajetanus S. Mariae in Cosmedin, & Lucas S. Mariae in Via lata diaconi cardinales; una cum venerabilibus patribus Joanne Tusculano episcopo, Mattheo S. Mariae in Porticu, & Richardo S. Eustachii, diaconis cardinalibus, apud Petrus sumus, pro substituendo summo Pontifice, conclave palatii, in quo idem dominus Benedictus mortis suae tempore morabatur, ingressi; & tandem dictis Tusculano episcopo, Mattheo & Richardo diaconis cardinalibus, necnon fratre Galtero S. R. E. presbytero cardinale, qui absens, postmodum supervenit, & praesentem intravit conclave, & ex manifestis infirmitatibus causis, ut apparebat, idem conclave egressis, & tuae extra illud morantibus ceteris ex nobis, votorum nostrorum scrutatoribus electis per viam scrutini ad electionem de nobis: hac die sabbati in vigilia Pentecostes processimus in hunc modum.

Quia primo per deputatos inquisitores scrutatorum ipsorum, deinde per ipsos scrutatores, singulorum nostrorum votis inquisitis secreto, & mox in communi etiam publicatis, compertum extitit, quod in universo eramus quindecim cardinales in conclavi manentes, & qui deposueramus in scrutinio vota nostra, quodque nos Albanensis, Sabiniensis, Portuensis episcopi, Joannes, Fr. Robertus, presbyteri, Neapolio, Landulfus, Guillelmus, Franciscus Cajetanus, diaconi cardinales praedicti, vos in eodem scrutinio in summum Pontificem nominaveramus & elegeramus. Quo comperto, nos Theodoricus Civitatis Papalis episcopus, frater Gentilis presbyter, Franciscus, Jacobus, & Lucas, diaconi cardinales praefati, accessimus juxta morem, ac subsequenter de voluntate & speciali mandato nostro, venerabilis frater Franciscus Cajetanus praedictus, suo nomine & omnium nostrorum, forma subscripta vos elegit & nominavit in Romanum pontificem & pastorem.

Male 25
apud Raynaldum: ubi
S. I. quentia
corrupta.

apud Raynaldum: elegit
& nominavit
v. m.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Ad honorem Dei, & B. Mariae temper virginis matris ejus. Ego Franciscus S. Mariae in Cosmedin diaconus cardinalis, venerabilem patrem dominum Bertrandum archiepiscopum Burdegalensem nomine meo, & omnium qui eum in summum pontificem elegerunt & nominaverunt, consenserunt ac acceperunt, eligo in summum pontificem & pastorem.

Quam electionem, cantico Divinae laudis praecantato, fecimus juxta morem clero & populo solemniter publicari. Pie igitur pater, electioni humimodi vestrum dignemini praebere assensum. In praedictorum autem testimonium & irrefragabilem fidem, eam praesentis decreti scripturam redigi fecimus & nostris, necnon & doctorum Joannis episcopi Tusculani, fratris Galteri sanctae Romanae ecclesiae presbyteri, Matthei S. Mariae in Porticu, & Richardi S. Eustachii, diaconorum cardinalium, sigillis & subscriptionibus communiti. Actum & datum Petrus, anno Domini MCCC. Indit. III. Nonis Junii.

Ego Joannes Tusculanus episcopus electioni factae de venerabili patre domino Bertrando Burdegalensi archiepiscopo, in summum pontificem electo, consentio, & eam approbo, gratam habeo & acceptam: ipsumque, licet absentem, in summum pontificem recipio, & recepi, necnon meum sigillum huic decreto apponi feci & subscripsi. *Additur apud Raynaldum:* Et sic scribunt se omnes qui interfuerunt.

Ego Theodoricus Civitatis Papalis episcopus, post publicatum sermone accessi, & electionem communem fieri volui de venerabili patre domino Bertrando archiepiscopo Burdegalensi in summum pontificem: & factae electioni de eodem archiepiscopo consentio & consensi, ipsumque, licet absentem, in summum pontificem recipio, & recepi, necnon sigillum huic decreto apponi feci, & subscripsi. *Additur apud Raynaldum:* Et sic omnes qui accesserunt.

apud Raynaldum: ante electionem communem subscriptionem accessi.

Ego Leonardus Albanensis episcopus, venerabilem patrem dominum Bertrandum archiepiscopum Burdegalensem, in scrutinio nominavi & elegi in summum pontificem, & electioni de eo in summum pontificem factae consentio & consensi, & ipsum dominum Bertrandum electum recipio licet absentem, & recepi, huicque decreto meum sigillum apponi feci & subscripsi. *Additur apud Raynaldum:* Et sic omnes qui dederunt voces suas in scrutinio, se subscribant.

Ego Joannes Portuensis episcopus, venerabilem patrem, &c. *ut supra.*
Ego frater Nicolaus, Ostiensis & Veletrensis episcopus, venerabilem patrem, &c.

Ego Joannes tit. SS. Marcellini & Petri presbyter cardinalis, venerab. patr. &c.
Ego frater Robertus tit. S. Pudenzianae presbyter cardinalis, vener. patr. &c.

Ego frater Gentilis tit. S. Martini in Montibus presbyter card. post publicatum scrutinium, &c. *ut supra.*

Ego frater Galterus S. R. E. presb. card. electioni factae de venerabili patre domi. Bertrando, &c. *ut supra.*

Ego Neapolio S. Hadriani diacon. card. venerabilem patrem, &c. *ut supra.*

Ego Landulfus S. Angeli diacon. card. vener. patr. &c.

Ego Guillelmus S. Nicolai in carcere Tulliano diacon. card. vener. patr., &c.

Ego

ANNO
CHRISTI
1305ANNO
CHRISTI
1305

Ego Franciscus S. Lucie in Silice diac. card. A
post publicatum scrutinium, &c. *ut supra.*

Ego Jacobus S. Georgii ad Velum aureum
diacon. card. post publicatum scrutinium, &c.
ut supra.

Ego Franciscus S. Marie in Cosmedin diac.
card. venerab. patrem, &c. *ut supra.*

Ego Richardus S. Eustachii diac. card. elect.
factus, &c.

Ego Lucas S. Marie in Via lata card. post
publicatum scrutinium accessi, &c. *ut supra.*

Eorumdem cardinalium epistolæ ad
Bertrandum eundem electum
in Rom. pontificem.

Sanctissimo patri ac domino, domino Bertrando
archiepiscopo Burdegalensi, divina providentia
in summum pontificem electo, miseratione Divina
episcopi, presbyteri, diac. S. R. E. cardin. pedum
officia beatorum.

Recordatus est Dominus, &c. *ut in superiori
eorum epistola.* Dudum siquidem eadem Roma-
na ecclesia per mortem sanctæ memoriæ domi-
ni Benedicti papæ XI. pastoris solatio destitu-
ta, de vobis (sicut per electionem seu decre-
tum, quod sanctissimæ paternitati vestræ una
cum presentibus litteris, per providos & discre-
tos viros, fratrem Guidonem abbatem mona-
sterii Belliloci Cluniacensis ordinis, Viridunensis
diocesis apostolicæ sedis; magistrum Petrum
de Montechiello sacrillam ecclesiæ Narbonen-
sis, nostris communibus, ac Andream de Eu-
gubio canonicum Carthalem, ejusdem sedis
in Romana curia obsequiis insistentes, no-
stros ad id speciales transmittimus nuncios, li-
quere poterit) est nunc in summum Pontificem
electio celebrata. Pie igitur pater, vos supplici-
ter exoramus, ut ad locum prædictæ sedis, &
ad partes terrarum ipsius, exemplo felicitis re-
cordationis Clementis PP. IV. & sanctæ memo-
riæ Gregorii X. Romanorum pontificum, præ-
sentia vestra, sicut noster æternus medicus, qui
præiens jacentem mundum erexit, & curavit in-
firmum, ecclesiæ laboribus consulatis. Fluctuat
itaque Petri navicula, sagena rumpitur piscato-
ris, pacis serenitas in nubilum versa est, ac ec-
clesiæ Romanæ terras, & nonnullas adjacentes
provincias, vastat bellorum calamitas, & in eis
sagittæ zizaniam seminantis ardentibus efficitur
complementur, ex quibus propriarum rerum, quod

* de Monte-
giello,
Raynald.
* Catalaun-
nensium
Raynald.

gravius est, animarum, pericula subsequuntur.
Soldanus insuper Babylonicus hostis insultat, &
post clades miserabiliter Christi fidelibus illarum
partium inflicta, & urbium Christianarum ex-
cidia, deteriora minatus, & residuum, quod
ibi Christiani possident, ut singularis serus ex-
terminare satagit, & hiatu terribili nititur de-
vorare. Succurrite, pie pater, & sauciatorum
vulnera præsentialiter purgate, vino & oleo
confovere. Non dubium quippe, quod in sede
Petri residebitis fortior, lucebitis clarior, & in
terra ejus vivetis quietior, & remotis regibus
principibus atque populis admirabilior eritis, &
ipsorum devotionem & obedientiam plenius ac-
quiretis. In sua namque domo est unusquisque
potentior, & in ecclesia propria quietior quis
dulcius. Ensis juxta capulum minus, ejusque
pars quæ magis distat a capulo plus incidit, &
vita frequenter spernuntur, sæpius ac facilius
adita vel quærita vilescunt. Venite ergo, &
quod nostris in hac parte votis assentiat vestra
benignitas, quam bene diuque valere cupimus,
iterum supplicamus. Datum Perutii anno Dom.
MCCCV. Indiæ. III. V. Idus Junii.

* Raynald.
unusquisque
placita po-
tentior.

* Raynald.
vi. Id. Jun.

In MS. nostro exemplari R. P. Jac. Sirmondi manu
descripto, sequitur hoc Clementis V. diploma.

Clemens episcopus, &c. ad perpetuam rei
memoriam.

Meruit carissimi filii nostri Philippi regis
Francorum illustri sinceræ devotionis, ad
nos & ecclesiam Romanam integritas, & pro-
genitorum suorum præclara merita meruerunt,
meruit insuper fida regnicolarum pietas ac de-
votionis sinceritas, ut tam regnum quam re-
gem favore benevolo prosequamur. Hinc est
quod nos dicto regi & regno, per diffinitionem
seu declarationem bonæ memoriæ Bonifacii PP.
VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit, *Unam
sanctam*, nullum volumus vel intendimus præ-
judicium generari. Nec quod per illam, rex,
regnum, regnicolæ prælibati amplius ecclesiæ
sint subiecti, quam antea existerant. Sed omnia
Dintelligantur in eodem esse statu, quo erant
ante diffinitionem prælatam, tam quantum ad
ecclesiam, quam etiam quo ad regem & regnum
superius nominatos. Datum Lugduni Kalendis
Februarii, pontificatus nostri anno primo.

CONCILIUM PROVINCIALE

A Guillelmo de Flavacuria celebratum apud Pontem Audomari.

Ex MS. Bigotiano a P. Bessin primum editum.

Plura iisdem verbis repetit ex Concilio Pontis Audomari 1279.
& Pratenſi 1299.

I.

De Procuracionibus.

Renovantes statuta Concilii, volumus, ut
huic placet Concilio, quod circa procura-
tiones ratione visitationis debitas, accipiendas
ab Archiepiscopo & Episcopis, & circa grava-
mina non inferenda prætextu officiariorum suo-

rum servientium, servetur quod statutum est in Lateran. IV.
Concilio & in constitutionibus novis. can. 33.

II.

Ut editum contra facientes colligationes in Ec-
clesia pronuncietur.

Volumus, quod statutum Concilii generalis
I contra eos, qui faciunt colligationes & statuta con-

1 Lugdunensis, & Bituricensis, que subeantur, in provincia Rotomagensi observari, ut liquet ex Concilio Pontis Audomari 1279. c. 3.

ANNO
CHRISTI
1305.

contra libertates ecclesiam editum frequenter & a quibus Clericos uti prohibitum est, & de clau-
sollemniter in Synodis & parochialibus eccle-
siis promulgetur, & transgressores canonicè pu-
niantur.

ANNO
CHRISTI
1305.
* Later. IV.
c. 16.

III.

De seculari potestate Clericos capiente.

Statuimus, quod seculares potestates clericos
cipientes cum majori violentia, quam exigit
rebellio descendens, vel detinentes eos ultra
vel contra requisitionem iudicis ecclesiastici, de-
nuncientur excommunicati a canone in genera-
li; in speciali vero postquam de his consilerit
evidenter.

IV.

Ne de causis ecclesiasticis iudex secularis adbeat.

Districte inhibemus, ne de causis ad eccle-
siam pertinentibus a personis ecclesiasticis iudex
secularis, maxime super actionibus personali-
bus, adbeat.

V.

Ut percipientes majores decimas, teneantur &c.

Statuimus, quod abbates, priores, & alie
personae ecclesiasticae, quae percipiunt majores
decimas in ecclesiis parochialibus, compellan-
tur ad restaurandum libros, fabricam, & or-
namenta, pro rata quam percipiunt, in eis-
dem, juxta consuetudinem observatam.

VI.

Ut litterae citationum diligenter examinentur.

Volumus, quod statutum Synodale, scilicet
quod personae ecclesiasticae, ad quas veniunt
mandata diversorum iudicum, delegatorum,
conservatorum seu executorum, diligenter vi-
deant nomina iudicum, dioecesium, & loco-
rum, ad quae citatur: & non citent, nisi vi-
deant authenticum, vel transcriptum sub sigil-
lo authentico.

VII.

Ne vigiliae, vel choreae fiant in locis sacris.

Firmiter inhibemus ne vigiliae, vel choreae
in coemeteriis & locis sacris fiant: praecipientes,
ut transgressores canonicè puniantur.

VIII.

*Ut clerici tonsuram, & crucifigati crucem
deferant.*

Moneantur sollemniter in ecclesiis Clerici,
maxime non uxorati, congruentem deferre co-
ronam: Crucifigati vero crucem in aperto de-
ferre cogantur.

IX.

De franis, sellis, & calcaribus.

De sellis, franis, calcaribus, & pectoralibus
deauratis, aut aliam superfluitatem habentibus,
Concil. General. Tom. XXV.

X.

Ne beneficiati sint venatores.

Prohibemus ne clerici beneficiati, seu in sa-
cris ordinibus constituti, venationibus, aut au-
cupiis sint intenti vel assueti

XI.

De numero Religiosorum restituendo.

Statuimus quod in Abbatibus & prioratibus,
in quibus facultates ecclesiae non sunt diminu-
tae, reintegretur numerus Religiosorum perso-
narum, nisi forsitan ex superiorum expressa li-
centia, & ex causa rationabili, sustineatur ad
tempus.

XII.

Ne Monachus solus alicubi commoretur.

Hoc, quod a jure statutum est, ne Mona-
chus solus alicubi commoretur, observari volu-
mus, & mandamus.

XIII.

Ut Monachi observent statuta Gregorii Papae.

Moneantur Monachi commorantes in priora-
tibus non conventualibus cum comminatione
excommunicationis & suspensionis, & prout
expediens visum fuerit, inducantur ut statuta
Gregorii Papae quantum ad esum carnis, &
confessiones, & jejunia studeant observare. *Vet.
Edit. addunt.* Statuimus, quod Regulares non
morentur cum secularibus, nisi per dioecesanam
licentiam.

XIV.

De non contrahendo cum Religiosis.

Statutum factum de non contrahendo mutuo
a Religiosis ultra certam quantitatem, nisi de
licentia abbatis sui, firmiter observetur.

XV.

Ut Decani non suspendant aut excommunicent.

Praecipimus, quod Decani rurales, exercen-
tes jurisdictionem, non suspendant, vel excom-
municent nisi in scriptis.

XVI.

Ne desistant a denunciatione excommunicationis.

Praecipimus, quod Sacerdotes non desistant
a sententiae excommunicationis denunciatione,
quantumcumque partes pacificent inter se, nisi
sibi legitime consilerit de excommunicatorum
absolutione.

ANNO CHRISTI 1305.

ANNO CHRISTI 1305.

XVII.

De absolute qui fiat.

Item volumus, quod absolutio fiat cum debita solemnitate.

XVIII.

Ne excommunicent in generali.

Inhibemus sacerdotibus ne praesumant excommunicare in generali, nisi pro furtis, vel pro deperditis, & competenti monitione praemissa.

XIX.

De examinatione Cappellanorum.

Statuimus, ut Cappellani, quibus Ecclesiae committuntur ad tempus, super litteratura, conversatione, & ordinatione sua, diligenter examinentur.

XX.

Ne abutantur litteris apostolicis.

Praecipimus, ut per singulas ecclesias moneantur Clerici, & crucesignati tam clerici quam laici, ne litteris Apostolicis, seu Legatorum sedis apostolicae, aut aliis generaliter, aut alias quomodocumque abutantur: scientes quod sollicitudine qua convenit si faciant, vigilabimus contra ipsos, ut excessus eorum non remaneant impuniti.

XXI.

De Religiosis praesentati ad curas ecclesiarum.

Statuimus, quod Canonici regulares, qui ad curam ecclesiarum a suis praelatis Episcopis praesentantur, non recipiantur ad ipsas, nisi per inquisitionem praehabitam contulerit omnino esse bonae vitae, honestae conversationis, bonis imbutos moribus, de sufficienti scientia eorum, & de natalibus eorundem, & quod eorum praelati postquam a praelatis recepti fuerint ad curas animarum seu ecclesiarum, eos sine licentia Episcoporum ab eisdem non valeant amovere. Et quod nisi sufficientes personas infra 40. dies a die vacationis ecclesiarum praesentaverint, per ipsos ecclesiis vacantibus provideatur, ponendo ibidem presbyteros saeculares, si videatur expedire.

- Temperantia.
Cardinales Prudentia.
Fortitudo.
Justitia.
Fides.
Theologicæ Spes.
Charitas.

Articuli fidei distinguuntur, vel numerantur secundum numerum credibilium. Sic sunt quatuordecim septem pertinentes ad Divinitatem, & septem pertinentes ad Humanitatem Christi, & sic habentur in Symbolo, seu Credo in Deum.

- De Deo uno.
De Persona Patris.
De Persona Filii.
De Persona Spiritus sancti.
De remissione peccatorum.
De resurrectione mortuorum.
De aeterna vita Beatorum.

VII. pertinentes ad Divinitatem

A

- De Conceptione, seu Incarnatione Christi.
De Nativitate.
De Passione.
De descensu ad Inferos.
De Resurrectione.
De Ascensione.
De Adventu ad Judicium.

Septem sunt opera misericordiae, quae habentur per hos versus:

Vetio, potio, cibo, lectum do, visito, solvo. Quo defunctus eget, non tua cura neget. Donum timoris, contra superbiam. Donum pietatis, contra invidiam.

- Septem dona S. Spiritus: Donum fortitudinis, contra acidiam. Donum intellectus, contra gulam. Donum sapientiae, contra luxuriam. Donum consilii, contra avaritiam.

Sumus per sapientiam maturi, per intellectum providi, per consilium cauti, per fortitudinem generosi, per scientiam discreti, per pietatem misericordes, per timorem humiles.

Expliciunt statuta Synodalia secundum usum Rotomagensis.

HÆC SUNT FESTA QUÆ GENERALITER SUNT INDIGENDA.

In mense Januarii.

Circumcisio Domini, Epiphania, Conversio S. Pauli.

In mense Februarii.

Purificatio, Cathedra, & Mathias.

In mense Martii.

Annunciatio, dies Pasche usque ad meridiem, dies Pasche cum tribus diebus, dies Ascensionis, dies Pentecostes cum tribus diebus, dies Eucharistiae.

In mense Aprilis.

Dies sancti Marci.

In mense Maji.

Apostolorum Philippi & Jacobi, Inventio S. Crucis.

In mense Junii.

Barnabæ, S. Joh. Bapt. Petri & Pauli.

In mense Julii.

Mariae Magdalene, Jacobi & Christophori.

In mense Augusti.

Transfiguratio, S. Laurentii, Assumptio B. Mariæ, S. Bartholomæi, Decollatio S. Joh. Bapt.

In mense Septembris.

Nativitas B. Mariæ, Mathæi, S. Michaelis.

In mense Octobris.

S. Lucæ, S. Romani, Simonis & Judæ.

In mense Novembris.

Omnium Sanctorum, Commemoratio Defunctorum, S. Martini, S. Catharinæ, S. Andree.

In mense Decembris.

S. Nicolai, Conceptio, S. Thomæ Apostoli, dies Natalis, S. Stephani, S. Johannis Evang. SS. Innocentium, S. Thomæ martyris.

OBSERVATIO.

Concillii huius locum, diem, annum, & causam deprehendimus ex archivio Becceni. Exinde quippe dicitur, apud Pontem Audomari celebratum esse concilium die Lunæ ante festum B. Dionysii an. 1305. contra perturbatores jurisdictionis ecclesiasticæ, ac multiplicibus angustiis bonæ & personæ ecclesiasticæ aggravantes: quod sane huius ipsius concilii acta non obscure manifestant. Ea etenim tempestate regi magistratus & iudices quasi uno animo conspirebant, ut ecclesiasticam jurisdictionem labefactarent, & Cleri libertates quæ possent arte vel vi prius intringerent.

Cete.

ANNO
CHRISTI
1107.

Ceterum ad calcem exat Eleucus festorum, quo genera-
liter sum indicenda. At posterioris concilii esse suadem tum
quod ipsi promissum sit: *Explicimus statuta Synodalia*: tum
quod illis festis commemoretur Eucharistia festivitas, quam

certum est in ecclesia Rosomageni non fuisse institutam ante
annum 1117. ut legitur in majori chartario Archiepiscopi
folio 116.

ANNO
CHRISTI
1107.

ACTA CONCILII SISENSIS ARMENI

JUSSU * GREGORII PATRIARCHÆ, ET LEONIS ARMENIÆ REGIS,

*Ad unendam Armenam Ecclesiam cum Romana, generaliter coacti,
anno Domini MCCCVII. & Armeniorum MCLVI.*

* Hic obit,
antequam
Concilium
cogeretur.

Ex Galani
Concil. Ec-
cles. Arm-
cum Rom.
par. 1. c. 18.

Studiofissime quam ex animo poterat, Leo B
pientissimus, & invictissimus Armeniorum
rex, ex sacro sancto Armeniæ Patriarcha Gre-
gorio jam contenderat rem quidem cælestem,
ac divinam; ut totus nimirum in Christianæ
reipublicæ unionem & concordiam præcurandam,
eoufque incumbere, nihil præterea, deberet;
quo Armenam Ecclesiam cum magna Roma-
norum, aliorumque Catholicorum Ecclesiis, in
festis celebrandis, aliisque constitutionibus, & tra-
ditionibus suscipiendis, ad unionem & commu-
nionem perduceret: ne quid fortasse Ecclesiæ
sanctæ deficeret, quominus unum esset corpus
indivisum, sub uno vero capite, Christo Domi-
no, & Deo nostro constitutum. Quod sane ubi
accepit Beatissimus pater noster Gregorius, co-
gnito, quod ejusmodi postulatio fuerat in ani-
mo, & corde piissimi regis a sancto spiritu in-
sita, nimium inde voluptatis, ac lætitiæ hau-
sit. Quapropter summa ipsius voluntate, & li-
bentissime facinus hoc divinum aggrediens, rem
totam diligentissime ratione, atque animo lu-
strare cepit. At quia præcipue compererat, a-
quæ commixtionem fore sacrificio apprime ne-
cessariam, in Ecclesiam quoque nostram nobis
introducendam esse, adjudicavit; quemadmodum
ea nunc pariter utitur sancta, ac magna Ro-
manorum Ecclesia, aliisque ceterorum Catholi-
corum: idque tesimonis sacrorum librorum,
sanctorumque Patrum doctrinis nobis probatum
reliquit; immo & firme statuerat, opportuno tem-
pore in Armenis Ecclesiis pleno etiam Concilio
stabilire.

Præterea quoque tradidit, esse nobis recipien-
das omnes septem Synodos Generales, & quic-
quid in illis a Sanctis Patribus decretum fuit,
præsertim circa duas naturas, voluntates, &
operationes, quæ in uno Domino nostro Jesu
Christo, secundum divinitatem, & humanitatem
perfecto, verificantur; eisque velut sanctis, ac
divinis conciliis, ita nos Armenos cunctam ex-
hibere reverentiam, & honorem, sicuti omnes
aliæ solent Ecclesiæ, videlicet sancta, ac ma-
gna Ecclesia Romana, Constantinopolitana, A-
lexandrina, Antiochena, & Hierosolymitana.
Tum etiam demandavit, ut festivitates Domini-
cas uniformiter cum præfatis Ecclesiis Catholi-
cis solemniter ritu celebraremus: nempe festum
Annunciationis 25. Martii, quacumque die con-
tingerit, similiter festum Nativitatis Domini 25.
Decembris; ac festum Purificationis 2. Februa-
rii; ceteras autem Sanctorum festivitates eopa-
sto, quo & alii Christiani, suis certis diebus,
in quibus incidunt, ageremus: porro illæ, quas
peculiari nostra traditione, Armena celebrare
solet Ecclesia, eodem prorsus modo in poste-
rum, sicuti nunc, observarentur. Item Trifa-
gium, *Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus &
immortalis* (cui additum hoc loco fuerat, qui
Concil. General. Tom. XXV.

crucifixus et pro nobis) miserere nostri operum præ-
tium duxit, directum sic in filium esse deinceps
decantandum: *Sanctus Deus, sanctus fortis, san-
ctus & immortalis, Christe, qui crucifixus es pro
nobis, miserere nostri*. Denique in vigiliis Do-
minicæ Nativitatis, Baptismi, seu Epiphaniæ,
& Resurrectionis, præcipit nobis, ut a cibis pa-
schalibus abstinentes, piscibus tantum, & oleo,
sicut Romana solet Ecclesia, inter alia quadra-
gesimalia obsonia, uti possemus.

Hæc itaque in sua Epistola recollecta, & sa-
cranum Scripturarum oraculis, sanctorumque Pa-
trum traditionibus confirmata, misit ad piissi-
mum Regem Leonem, ut illa tempore congru-
enti, ad tollendos Ecclesiæ Armenæ defectus,
atque ad omnem æmulationis, & odii somitem,
qui in eam occasione mali obreperat, restim-
guendum, pleno indicto Concilio, stabiliret. At
vero cum ipsemet egregius Pater noster Grego-
rius nequiverat ad hoc præclarum facinus, uti
animo deliberaverat, concilii ope complendum,
tantumque Ecclesiæ suæ beneficium conferen-
dum, pervenire: quippe interitu præoccupatus,
ex hac mortali vita ad Dominum, cui devotus
maximopere vixerat, demigravit; propterea Leo
magnus, ac pius Rex, sanctissimi Patriarchæ
mandatis obtemperare desiderans, Concilium
quam cito convocandum existimavit, in quo ad
præfatas traditiones decernendas interfuissent om-
nes Episcopi, Magistri, & Patres Armeni: id-
que mox præstitit accuratissime, Generalem hanc
Synodum congregans in Metropolitana Civitate
Sisensi, in magna Ecclesia S. Sophiæ; ubi ple-
nissimo cœtu adsumimus infrascripti Episcopi,
Magistri, & Patres Cernobiorum, assantibus plu-
rimis ex Armeno populo Optimatibus, inter
quos erat & ipse Leo pientissimus Armeniorum
Rex; Haytan pater Regis, ceterique Princi-
pes, & Magnates Armeniæ. Episcopi autem
fuerunt

Constantinus, magnus Archiepiscopus Cesa-
rez.

Joannes Archiepiscopus Tarfi.

Stephanus Archiepiscopus Sebaltes.

Constantinus Archiepiscopus Sisi civitatis Me-
tropolitanz.

Stephanus Episcopus a Deo consecratus civi-
tatis Tarsoni.

Nierles Episcopus Tyani.

Joannes Episcopus Anazarbi.

Joannes Episcopus Ajasi.

Stephanus Episcopus Parzerparri.

Basilius Episcopus provincie Ghabnenis.

Gregorius Episcopus Mariscæ.

Tharatus Episcopus Maschievori.

Jacobus nepos domni Gregorii Patriarchæ E-
piscopus N.

Hefychius Episcopus Simbolæ.

Varianus Episcopus Dochii.

* See postea
ad Haytanem
Leonem pa-
triam, ac una
cum rege Si-
sio eam ca-
parat pro-
vinciam.

Andreas Episcopus Hareani.
Simeon Episcopus Ghubitarii.
Leo Episcopus Zamentani.
Joannes Episcopus Marantuniz.
Stephanus Episcopus palatii Patriarchalis.
Georgius Episcopus N.
Haitrabiet Episcopus Korani.
Nicolaus Episcopus Cypri.
Præcurfor Episcopus Miezghietii.
Vartanus Episcopus Ani.
Philippus Episcopus Khuorzeni.

Magistri & Patres Cœnobiorum fuerunt

Joannes scriba Miezchieri.
Marcus Magister Schieverri.
Cyracus Magister Eremita.
Gregorius Magister N.
Vartanus Magister Anazarbi.
Martyr Magister Palatii Patriarchalis.
Gregorius Magister Chiermasperi.
Gregorius Magister Miezchierensis.
Tharafius Magister Gherachenfis.
Vartanus Magister Aghnieri.
Sergius Pater Monasterii Aghnierenfis.
Gregorius Pater Monasterii Thiurchentfis.
Basilius Pater Monasterii Khorinentfis.
Tharafius Pater Monasterii Miezcherentfis.
Præcurfor Pater Monasterii Moufilitentfis.
Joseph Pater Monasterii Chielegachentfis.
Tharafius Philofophus & Pater Monasterii Zorenfis.

Principes, qui una cum ipso Rege Leone, & Haystone Patre Regis synodo adfuerunt.

Fratres Regis Armeniz, Ofcinus, Dominus Ghabni; & Alinahh Dominus Lamproni, & Tarsi.

Ofcinus, Armeniorum Dux generalis, & Dominus Ghanciz.

Sembat Maracciaht Dominus Aghhurri.
Raymundus Senefcial Dominus Micchalchui.
Vatah Dominus Pierighani.
Sembat Dominus Sembataghelz.
Ofcinus Dominus Ghubitarii.
Lichus Dominus Ghisterrami.
Tharafius regiz domus Præfectus.
Tharafius Prachsimus Dominus Gioselchz.
Lichus Cierracenenfis, alique Principes, Proceresque Armeniz.

Adfuit etiam Constantinus Cappellanus Regius, cum magno Sacerdotum tum sæcularium, tum regularium numero.

Coram omnibus igitur nobis Rex epistolam Patriarchalem examinandam proposuit; quam cum diligenter legiffemus, veracem omnino comperimus, non secus ac si Apostolica lex, & constitutio fuisset. In ea namque beatissimus pater noster Gregorius demandabat nobis, ut duas naturas, voluntates, & operationes in unam Filii Dei hypostasim referremus; ut in celebratione Dominicarum festivitatum, hoc est Annuntiationis, Nativitatis, Baptismi, seu Epiphaniæ, & Purificationis, inveniremur ceteris Christianis conformes: ut juxta Menologii dispositionem festos sanctorum martyrum dies ageremus, & Assumptionis sanctissimæ Deiparæ 15. Augusti, & Exaltationis S. Crucis 14. Septembris: ut in Ecclesia propriis juxta uniuscujusque Ordinis diversitatem sacris vestibus uteremur; atque inter altaris operimenta non defuissent corporalia: ut jejunium Nativitatis Domini 19.

Decembris inchoaretur; & in vigiliis piscibus duntaxat, & oleo ex aliis cibis paschalibus vesci, contenti essemus: utque demum in augustissimo Eucharistiæ Sacramento conficiendo, aquam vino misceremus; quod pluribus quidem sacre Scripturæ testimoniis comprobans, nobis summo necesse necessarium esse ostendit.

Et primo ex illo Joannis: *Tres sunt, qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus: & hi tres unum sunt: & tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis; & hi tres unum sunt.* Tum apostolus Paulus scribens ad Corinthios ait: *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis;* sicut & ipse Dominus accepto calice dixit, *hoc facite in meam commemorationem.* Præterea calix non significat vinum purum, sed potius poculum, in quo aqua vino miscetur: ut divinus etiam Salomon testatur dicens: *Miscuit in cratera vinum suum; & iterum; bibete vinum, quod miscui vobis:* his patefaciens, calicem, seu craterem esse poculum, in quo vinum & aqua miscetur. Tum quoque illud: *Calix aureus Babylon in manu Domini,* non denotat merum; sed poculum aureum.

Ceterum quod talis in calice mixtio necessaria sit, ostendit itidem ex Sanctorum Patrum traditionibus hoc pacto: Magnus Chryostomus in sua Liturgia ait: *Accedens unus militum, lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis; hæc dicens, infundat vinum: & subdens, & aqua; infundat aquam:* sic manifesto declarans, aquæ mixtionem in sacris esse mysteriis necessariam. Idem indicat D. Basilius in sua quoque Liturgia: *Accipiens, inquit, calicem, miscens, benedicens &c. Similiter & S. Athanasius, in Tractatu de Baptismo circa finem ait: Vides banc mensam, in medio altaris appositam, & ad Ecclesiam decorem afferendum institutam? & post alia subdit: Hæc est cœnæ calix, in quo cum Redemptore recumbis; ubi comedentibus illis, accipiens Jesus panem, fregit, deditque discipulis, dicens: accipite, & comedite, hoc est corpus meum: & accipiens calicem vini mixtum gratias egit, & dedit eis dicens: accipite, & bibite ex eo, qui est sanguis meus; & biberunt.* Et iterum post alia sequitur: *proponimus enim panem, & vinum super banc divinam mensam, in qua Sapientia mandavit victimas suas, & miscuit in cratera vinum suum.* Et Gregorius Nyssenus in Cantica Canticorum. *Pande os, ait, & bibe aquam ex latere, de quo lancea tibi scaturiginem aperuit.*

Tum Chryostomus in explanatione Evangelii expendens verba illa, *Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei,* inquit hoc dictum esse, ut perniciosissima eorum heresis, qui aqua in mysteriis utuntur, radicibus extirpetur. Verum illi in mysteriis aqua dicuntur uti, qui mysterium mortis Christi aqua sola conficiunt absque vino. Hoc idem præterea injungere Sancti Patres, qui in sexta Synodo convenerunt tempore Justiniani Imperatoris, ubi multa nobis de aquæ hujus necessitudine tradiderunt. Et hoc itidem ipsum decretum fuit a sanctis Patribus in magna Synodo Carthaginensi temporibus piissimi Imperatoris Honorii celebrata: quæ si quis videre desiderat, legat sextum Concilium can. 32. & Concilium Carthaginense can. 37.

Præterea quoque S. Alexander, septimus post Petrum Apollolum in cathedra Romana Pontifex,

ANNO CHRISTI 1307.

ANNO CHRISTI 1307.

tifex, de hoc sacro mysterio scribens, admo-
nuit id nobis a quocumque Pontifice postulandum, ut nimirum sacramentalia ecclesie ministeria alios recte edoceat, praesertim Baptismi, Matrimonii, & sacrificii, quod in memoriam Dominice Passionis peragitur. Nam sicut ipse Dominus fuit in cruce immolatus secundum carnem; & sanguis & aqua ex ejus latere profu-
xerunt; ita nos pariter debemus in ejusdem mysterii commemorationem corpus ejus, & sanguinem una cum aqua offerre super altare. Hæc quidem tradidit magus, & gloriolus martyr Alexander, qui omnes Ecclesie constitutiones, & canones plene ab ipso hauserat Petro; præcepitque, ut nec vinum solum, nec aqua sola, sed utrumque permixtum offeratur; quod etiam didicimus ex Evangelio: cum enim Dominus aperuerunt, non aqua solum effluxit, nec solus sanguis, sed utrumque simul. Et Julius Papa hæc de tali mysterio fassus est, dicens: Non potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi misceatur utrumque, hoc est, vinum, & aqua; ac demum conclusit, quod si quis sacrificium altero solo sine altero perferat, tam diu cessare debeat a sacrificando, quamdiu legitima penitentia satisfactione juxta sacros Ecclesie canones correctus sit. Cyprianus item, martyr eximius, & Episcopus Carthaginiensis in Occidente, de calice Domini nostri Jesu Christi sic habet: Per Salomonem Spiritus Sanctus typum Dominici sacrificii ante præmonstrat, immolata hostia, & panis, & vini, sed & altaris, & Altaris. ex postolorum faciens mentionem: Sapientia, inquit, edificavit sibi domum, & subdidit columnas septem, maceravit suas hostias, miscuit in cratera vinum suum, & paravit mensam suam; & misit seruos suos, convocans cum excelsa prædicatione ad crateram, dicens: qui est insipiens, declinet a me; & egentibus sensu dixit: venite, edite de meis panibus, & bibite vinum quod misui vobis. Vinum mistum declarat, idest calicem Domini, aqua & vino mistum, prophetica voce præannat; ut appareat, in passione Dominica id esse gestum, quod fuerat ante prædictum. His igitur docet beatissimus Cyprianus, haud quaquam licere, aqua sola, aut puro vino in mysteriis uti, sed utroque simul.

Præterea magnus Episcopus Mediolanensis S. Ambrosius in suis scriptis commendatum reliquit, debere quemlibet sanctæ & Apostolicæ Ecclesie Romanæ præstare obedientiam; quippe quæ ab Apostolo Petro in orthodoxa fide firmata fuit. Nam sicuti corporis est obedire capiti; ita debet similiter universalis Ecclesia, quæ corpus est Christi, ei obtemperare, qui totius Ecclesie caput a Christo Domino fuit constitutus. Tum etiam idem Ambrosius aquæ commixtionem sacrificio necessariam esse ostendit: eo quod actione illa missionem Verbi Dei, quæ nobiscum facta est, significamus, cum vere & proprie illa divinitatis, & humanitatis effecta sit compositio, secundum quam vera membra veri capitis nostri Christi vocati sumus. Idcirco enim, dum esset ille in Cruce, sanguinem emisit & aquam; quod perfecte in sacrificio Missæ completur, ut nostra cum Deo ostendatur communicatio.

Eodem quoque intellectu S. Gregorius Nazianzenus in Oratione de Paschate mentionem faciens sanguinis & aquæ, quæ de Domini nostri Jesu Christi latere profufluxerunt, cum supra crucem pro redemptione Mundi immolabatur, affirmat egressum esse sanguinem, ut indicare-

tur, quod Dominus noster vivus secundum divinitatem remanserat; & pariter aquam, quia secundum humanitatem, quam de nostro assumpserat, vere pro nobis mortuus erat. Quibus profecto videtur innuere, in sancto reconciliationis sacrificio, quod est exemplum Dominicæ passionis, aquæ vinique missionem necessariam esse: quandoquidem si, quod immolatum fuit, & in altari immolatur, est Christus, idemque perfectus Deus & perfectus homo, opus est consequenter, in hoc semper sacrificio, in signum divinitatis & humanitatis ejus, aquam vino miscere. Quamobrem quicumque hujus rei significationem in altari plene consummarit, Jesum Christum Dominum nostrum, perfecte Deum, & hominem confitentur: quicumque vero aut solum vinum, aut solum aquam apponunt, ii proculdubio in confessione humanitatis aut divinitatis ejus deficientes inveniuntur; immo ipsorum quoque sacrificium nullum fortassis erit, propter imperfectionem: quare taliter offerentes penis a sanctis ac magnis conciliis præscriptis merito subiacebunt. Præsertim SS. Patrum & martyrum Jesu Christi in idem coincidentia testimonia, videlicet SS. Alexandri, & Julii Romanorum Pontificum, atque SS. Cypriani, & Ambrosii Episcoporum in suis ipsorum operibus indubitanter invenies. Quod si in promptu, & ad manum ea velis, reperies in epistola, quam Eugenius Romæ Papa misit ad domnum Gregorium Patriarcham, magni Nierletis Ghelajensis, perillustri ac celeberrimi doctoris, fratrem.

Hanc etiam aquæ in sacris mysteriis permiscendæ necessitatem commendat ultro Apostolorum successor Irenæus in lib. 4. suarum lucubrationum adversus hæreses; ubi calicis memorat missionem, quem Dominus cum suis discipulis in Regno se bibiturum promisit. Hoc ipsum denique Beda venerabilis presbyter, aliique Patres tradiderunt; quorum multi referuntur in memorata admirabilis patris nostri Gregorii epistola; quæ quidem cumulata admodum erat sacræ Scripturæ testimoniis, sanctorumque Patrum, ac Doctorum sententiis mirifice exornata; nec non consentanea Canonibus, & decretis sanctorum Conciliorum, nimirum sextæ in magna urbe Constantinopoli coactæ Synodi, & Concilii Carthaginiensis; atque conformis consuetudini, rituique sanctorum & orthodoxarum Christi Ecclesiarum, Romanæ, Constantinopolitanæ, & aliarum, quæ hætenus a sanctis usque Apostolis eandem jugiter servaverunt, atque servant consuetudinem, & traditionem.

Quapropter nos omnes, hic pleno Concilio congregati, Episcopi, Magistri, & Patres Cœnobiorum, adstantibus piissimo rege nostro Leone, ac religiosissimo Dominorum Domino magno Haytone, patre Regis cum fratribus suis, ceterisque Armeniæ Principibus atque primatibus, & sacro sancto populo, una simul consentientes, reverenter suscipimus ejusdem nostri sancti Patris mandata; epistolamque illius, tantquam veracem, & Apostolicum Canonem, atque legitimam Constitutionem, ab omnibus Armeniorum Ecclesiis recipi, & observari jubemus. Et quamvis hæ sacræ traditiones, & dispositiones Dominicarum festivitatum, quæ præcis antea temporibus, a sancto usque illuminatore nostro Gregorio in Ecclesiis Armeniæ extiterant, earumque observatio complures perduraverat annos, in nobis postea exoleverint ex culpa; eas

* Alexand. I. in ep. 2.

* Julius I. apud Gratian. de consec. dist. 2.

Lib. 2. ep. 3.

Prov. 9. ex 20.

* Lib. 4. de Sacram. c. 1. & l. 3. c. 1.

* Eugenius Armen. Patriarcha LXII.

* Iren. 1. 4. c. 27. & l. 3. c. 2.

* Beda in Marc. c. 14. * Alii Patres, qui hoc ipsum docent, sunt S. Jacobus Apost. in sua Liturgia, cujus meminit Concil. Trull. can. 22. S. Clemens I. 9. Const. Apost. c. 17. Theodorius Dialog. 1. Euseb. Emis. serm. 4. de Pasch. Justin. in 1. Apol. Hieron. in Marc. c. 14. Augustin. in Tract. 110. in Jo. Proclus Ep. Const. in Tract. de traditione divine liturgie. Theophilactus in c. 19. Joan. ubi reprehendit Armenos. Damascenus l. 4. de his c. 14.

ANNO
CHRISTI
1307.

nihilominus in præsentia misericordia & gratia Dei, atque opera Patriarchæ Gregorii, piissimique Domini nostri Leonis, duo recipimus, & in pristinum restituimus: sumusque modo, cum in festorum celebratione, tum in omnibus aliis rebus constitutionibus, omnino cum sancta, & catholica Ecclesia magna Romana, aliisque verum profitentibus, & orthodoxis Ecclesiis Jesu Christi concordantes.

Præsentem autem hujus sanctæ Synodi decretum, atque mandato nemo audeat in posterum aduersari, aut contrarius apparere, ne divinam indignationem incurrat, partemque cum hæreticis sortitur, iis maxime, qui pro frumentaceo pane, quo ad Christi corpus conficiendum sancta utitur Ecclesia, panem hordeaceum: aut pro vino ad conficiendum sanguinem Christi, aquam solum in mysteriis sacris usurpant. Utque magnum sacræ hujus sanctionis decretum firmum semper, atque immutabile perseveret, fuit a cunctis, qui in hac sancta Synodo convenimus, Episcopis, Magistris, & Patribus propria manu subscriptum; præsertim a magno Rege nostro Leone, atque a Domino Dominorum Haytone, & fratribus suis, ceterisque Armeniarum Magnatibus. Editum vero fuit anno Armeniorum 756. die 19. M. Martii in civitate S. Sis Metropolitana, in magna Ecclesia S. Sophiæ.

* Anno Dom. 1307. Urbs hæc in Cilicia, vocatur a Latinis Ispomer Provincia nomine Cilicia, sicut ab Armenis Sis eadem urbs, & provincia nuncupantur. Hic Episcopus ab hac eadem Synodo creatus fuit Armeniorum Patriarcha.

Constantinus * Episcopus Cæsareæ consentiens C subscripti.

Constantinus Episcopus Sisis Urbis Metropolitanæ.

Joannes Episcopus Tarsi.

Stephanus Episcopus Sebastæ.

Stephanus Episcopus Parzerperii.

Serhius Episcopus Jesenchi.

Joannes Episcopus Anazarbi.

Stephanus Episcopus Adani.

Nierfes Episcopus Tyani.

Basilus Episcopus Ghubni.

Nierfes Episcopus Neocæsariæ.

Vartanus Episcopus Amasie & Dochii.

Gregorius Episcopus Marciæ.
Georgius Episcopus N.
Stephanus Episcopus Palatii Patriarchalis.
Joannes Episcopus Beri.
Andreas Episcopus Hærcani.
Tharasius Episcopus Maschienori.
Jacobus Episcopus N. nepos Domini Gregorii Patriarchæ.

Isaac Episcopus Paperti.

Deodatus Episcopus Pafeni.

Nierfes Episc. Provincie Ghamkhi

Nuncius Episcopus Nepergherti.

Vartanus Episcopus Sani.

Serpe Episcopus Giubeghleri.

Philippus Episcopus Ghieghi.

Præcurfor Episcopus Miezgherti.

Gregorius Episcopus Vahanacini.

Helychius Episcopus Simbolæ Armeniæ.

Isaias Episcopus Theſsalonicæ.

Hairabet Episcopus Cemelcazacuz.

Cyriacus Episcopus Miezcherti Talsensis.

Vartanus Episcopus Maschiarti.

Simeon Episcopus Ghubitari.

Martyr Episcopus Uteli.

Simeon Episcopus Ozubi Provincie Scialhabunensis.

Joannes Scriba Miezchieri.

Marcus Magister Schieverrens.

Cyriacus Magister Eremita.

Gregorius Magister N.

Vartanus Magister Ecclesiæ Anarabensis.

Martyr Magister domus Patriarchalis.

Gregorius Magister Chiermaſperi.

Gregorius Magister Miezchierenſis.

Tharasius Magister Ghierachenſis.

Vartanus Magister Aghnieri.

Sergius Pater Monasterii Aghnierenſis.

Gregorius Pater Monasterii Thiurchtenſis.

Babilus Pater Monasterii Khorinenſis.

Tharasius Pater Monasterii Miezchierenſis.

Præcurfor Pater Monasterii Mouſinenſis.

Joseph Pater Monasterii Chielegachenſis.

Tharasius Philolophus & Pater Monasterii Zorenſis.

AD SISENSE ARMENIORUM CONCILIUM

Pro utriusque ecclesiæ Armenæ ac Romanæ conjunctione

Anno 1307. habitum

A D D I T I O.

An. 1307.
Ex Supl.
Manſi tom.
III. p. 270.

EX actis concilii Sisenſis quæ Venetus Labbei editor a Galano accepit, discimus regis iuſſu lectam fuiſſe pro Concilio, & patrum diſcuſſioni propoſitam epistolam patriarchalem. Quæ hæc fuerit patriarchalis epistola, nec acta prodant, nec Venetus ille editor annuntiat. Ab eodem Galano tamen repetere illam pronum erat, ex quo, ne diu ultra deſideretur, accipe.

EPISTOLA GREGORII SISENSIS,
ARMENIOR.

Patriarchæ ad Haytonem patrem Leonis regis Armeniæ cœnobitam.

Gregorius, servus Jesu Christi Domini nostri, & gratia Dei omnium Armeniorum patriarcha, piissimo, ac principali vestro, & sancta hujus ecclesiæ filio spiritali, maximo totius Armeniæ Domino, vestrique Regis patri Haytoni, quem Deus semper saluum, imperturbatum, & incolumem servet, salutem & benedictionem.

Notum tibi sit, religiosissime princeps, ad nos jam venerabiles litteras tuas, a Stephano reverendissimo tuo cappellano delatas, pervenisse: in quibus ea nobis memoras, quæ circa

ANNO CHRISTI 1307.

ANNO CHRISTI 1307.

circā praterito anno, in hac Sifensi civitate, A quo veniens nos dignatus eras adire, te sumus alloquuti; nostra scilicet permagni quidem interesse, ut, donec inter vivos adhuc superstites sumus, ab excommunicationibus liberemur, atque in sanctam Dei Ecclesiam admittamur. Est enim in hac ecclesia penes nos, qui in aliis quoque Orientis ecclesiis, & monasteriis nostris reperitur, Athanasii liber, in Armenum idioma translatus; ubi agens de Missæ sacrificio ille ait, quod Christus calicem vini mixtum accepit. Extrantque, quas præsens tibi desert litterarum fasciculus, Alexandri, & Julii Romanorum Pontificum litteræ; in quibus Missæ sacrificium sine aqua conficientes anathematizantur: & hoc ipsum referunt etiam Ambrosius & Cyprianus.

Alex. r. ep. i. & Jul. I. apud Gier. de contec. dist. 2.

de Sac. l. 4. & l. 5. c. 10.

Cyp. l. 1. ep. 3. Ver. edit.

lib. 4. c. 57. & l. 5. cap. 11.

III. Chart. can. 24.

Trull. can. 22.

Prov. IX.

Jo. V.

In c. 26. Matr. cujus verba Armeni ad suum probandum subvertunt, ut constaret Trull. can. 22. Galan.

Est insuper apud nos, qui prius erat nostri Avunculi, radix fidei, liber Irenei apostolorum successoris, ubi aquæ vino miscendæ sit mentio: in cuius margine, propria Avunculi nostri manu annotatum legitur. Vide, quod etiam aqua in Missa requiritur. Extabat præterea quidam canon, a nobis nuper transcriptus, in quo Cypriani, & Carthaginensis concilii eadem de aquæ necessitudine verba legebantur: illudque concilium non novum, sed vetus est, & prope Nicænum. Nec non in sexto Concilio idem reperitur canon, excommunicatio, & anathematismus: adducuntque illud Salomonis *miscuit in cratera vinum suum*, & Joannis Evangelistæ *tres sunt qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt; & tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, sanguis, hi tres unum sunt.* Tum Chrysostomus super illud Matthæi, *non bibam de hoc genere vini* &c. inquit, hoc didum esse, ut perniciosissima aliquorum aliorum heresis, qui aqua in mysteriis utuntur, radicibus evellatur: nota quod non dixit, qui in mysteriis aquam vino miscent, unde colligitur, neque esse in illis adhibendum solum vinum: licet vinum, & panis materia sint hujus sacramenti, quod Christi incarnationem, & mortem designat. Adverte, inquam, non dixisse Chrysostomum, qui miscent; hoc enim si dixisset, nostrum utique palam probaret: sed ait, qui aqua utuntur; si autem utuntur aqua, qui mysterium mortis Christi sola aqua conchiunt absque vino.

Item Gregorius Nyssenus super cantica canticorum. *Pande, inquit, os, & bibe aquam ex latere, de quo lancea tibi scaturiginem aperuit.* Cujus tandem rei testes habemus non modo omnium Christianorum ecclesias; verum ipsos etiam Armenos libros; nostros insuper laudabiles Aethyros, quorum nullus sine aqua sacrificium peragit; & nostrorum cœnobiorum monachos, qui hostias aqua semper intingunt, ac deinde vino calicis immergunt; unde nunquam vinum remanet sine aqua. Mitto quod scribit idem Nyssenus, vinum scilicet aliud non esse, nisi aquam, qualitatibus quibusdam affectam, quæ colorem a planta desumpsit. Nostri præterea sacrificii oblatio, quid aliud est, nisi Christi Corpus, & sanguis: in Corpore autem illo nonne erat aqua cum sanguine ut habetur in evangelio, *& continuo exivit sanguis & aqua?*

Jo. XIX.

Testis est Deus, quod prælatos canones, sanctorumque testimonia, quæ in hac conscriptimus epistola, nos ipsi præteritis annis propriis perlegimus oculis. Vos quoque testes estis, quod, cum Latini a nobis hoc antea requirebant, nos in opposito nihil fore detrimenti, pro certo exi-

stimantes, illis semper adversati fuimus: nec sciebamus, rem tantam fuisse a conciliis, summiisque pontificibus, sub gravissimis excommunicationum pœnis definitam, atque præceptam: neque innumeris, magnisque sanctorum testimoniis, quæ in Armenis etiam voluminibus leguntur, confirmatam, immo & traditam, ut postea reperi, ab ipsomet episcopo nostro Niersefe Lampronensi, ab ipso quoque Gbelaiensi Patriarcha. Quapropter ex præterito jam anno delibavimus, numquam deinceps nos sacrum tacturos, quin in calicem aquam infunderemus, saltem occulte, quousque id foret apud nostros, peculiari concilio stabilitum.

Porro autem, cum huc advenisset cappellanus tuus, nos ex Armenis codicibus, testimonia tibi scribenda colligere cœpimus, quæ id confirmarent, quibusque parati essemus; ne, convenientibus propter hoc viris ebiosis, tuoque justo judicio a nobis omnino absente, ulla fortasse oriretur altercatio. Et quidem cum quibusdam nostris probatæ conscientiæ sociis prestolamur; donec simul cum omnibus aliis in unum locum congregati, quod fas est, librorum examinatione decernamus: jamque in præsentia rem significamus omnibus ecclesiasticis nostris, nec non & vestris; ne penitus ulro in excommunicationibus persistamus, sed quamprimum in missæ sacrificio aqua vino semper miscenda determinetur, eaque multo paucior vino, frigida, non calida, & una solummodo vice infundenda.

Te igitur, piissime princeps, quam studiose possumus, per Deum ipsum rogamus, ut & tu quoque ad rem hanc decernendam, diligentiam curamque adhibeas, conciliumque plenum indicas; utque hujusmodi opere, ac labore a conciliorum excommunicationibus liberemur, atque in sanctam Dei ecclesiam admittamur: quod profecto tunc perficietur omnino, cum septem generalia concilia susceperimus, & duas in Christo naturas, voluntates, & operationes, cum præstitus fuerit assensus subscriptioni patriarchæ Armeniorum, & patriarchæ Albanensium, omniumque Orientalium, & Occidentalium, uti nos in futura synodo declarabimus, cum festivitatem Nativitatis Dominicæ suo celebraverimus tempore; cum vigiliam paschalis observaverimus, & singulis quibusque sextis feriis, quæ inter pascha, & ascensionem incidunt, ab esu carniæ abstinuerimus; cum sicut illi, ita & nos jejunaverimus, festosque dies egerimus; cum Trilagium, vel sine additione illa, qui crucifixus est pro nobis, in sanctam direxerimus Trinitatem; vel, si cum illa adjectione, in Christum secundum humanitatem. Cum denique fuerimus illis conformes in vestibus sacris, in orationibus, in ordinum collatione, in sacrarum imaginum veneratione, in usu aquæ prædictæ: tunc igitur, per Deum quaerimus, ut cum illis omnino concordemur efficiamur. Curasti jam pridem, ut benediceretur civitas Aghtamarensis; cur non similiter, ut, & nos omnes benedicamur, curæ tibi erit? Jam nos usque adeo donec numerosius cogatur concilium, cum aliquibus nostris episcopis utcumque providentes, nostro mandato irritam declaramus excommunicationem, qua contra librorum divinorum, ecclesiæque catholicæ doctrinam, per incitiam, & iniquitatem erroneis canonibus pronunciaverit consiliabulum illud iniquum, adversus eos, qui in missæ sacrificio aquam vino miscerent: ac insuper cum benedictione mandamus, tam tuis, quam regis filii tuis, tuorumque fratrum, ac procerum sacer-

Conciliabulum Mo-salchiarense an. etc. habitum.

facer.

ANNO
CHRISTII
1307.

sacerdotibus, ut juxta ecclesie Romanæ consuetudinem, aquam dictam vino in missa permisceant; atque id, quoadmodum generale congregetur concilium, quando liberius quidem poterit exerceri, nimis caute fieri jubeas; omnes prius instruendo, nostræque hujus epistolæ testificationes illis ostendendo, ne scandalizentur.

Tu jam antea divina adjutus gratia, magnam illam concordiam, & amorem conciliasti: quod si hanc aliam perficere valueris, qua nos benedici, & cum sancta Dei ecclesia uniri facias; existimare certe poteris, quod fere alter Christus tuo nos sanguine ab inferis iterum erueris; tibi que tot, anima & corpore servos, intercessores, ac laudatores perpetuos redemetis: elles etenim nobis Apostolus, & illuminator; beataque plane foret tota progenies tua; immo & penitentia tuis peccatis confessis debita, a nobis supra nosmetipsos esset libenter accepta, quantum denique super hujusmodi negotium poteris laborare, tantundem Dei ecclesie laborabis: & hæc non alterius, sed propriæ nostræ manus scriptura est.

Interea, noli, amabo te, nos criminari, si tibi sancti prolixitate fastidium afferemus; dedecet enim, immo crimen esset, ac stultitia, rem tanti ponderis, paucis, veluti parvam, pertransire; non fecus, ac virum longum, breve dedecet vestimentum. Et quidem res, de qua nunc agitur, magna admodum est, fidei nostræ opus, & res publica, quæ pervenire debet ad quemlibet, sive virum, sive mulierem: & omnes perturbare potest, iisque scandalum parere, qui, an vera, an falsa sit, nesciunt. Quamobrem antequam concilium celebremus, inque omnium mentibus firmam hujusce reversionem universali examine, & testimonio tam hominum, quam divinarum scripturarum novi, & veteris testamenti contabiliamus; lubet in præsentia, quoniam aquæ miscendæ jam onus injunximus, res omnes memorabiles, quæ istius fidei adstruant, tanquam veritatis pignora hic præmittere.

Exordium autem sumimus ex iis, quæ aliquibus etiam primariis nostris Armenis indicavimus: & primum Orbele, archiepiscopo Siuniensi, quippe qui tam spiritualis, quam corporalis est princeps; atque illius quoque focis, quibus hoc anno rem demonstravimus, ac persuasimus: & anno præterito Domino Joanni, sanctorum Apostolorum episcopo; tum alio præcedenti anno idem ostendimus episcopo Peccenensi, nec non & Varachensibus: propterea quod, ut modo recte recolimus, tertius jam recurrit annus, ex quo res ista certa fuit apud nos, & indubitata; tamen jam antea illam etiam audivimus ex antiquis, ac sanctis nostris patribus ex Domino Jacobo, & Davide magistro, ex domino Nierlese, ex quatuor Patriarchalibus cathedralis, ac demum ex papa, aliisque omnibus Christianis: jamdudum enim apud nostros ea tradita reperitur.

* Ghelajensis
Arm. patriarcha.

Præterea Dominus Nierles * in quacunque pervia sibi ecclesia, sive Latina, sive Græca, sive Syriaca, aut conficiebat sacrum aut sumebat communionem: num existimari poterit, in ejusmodi ecclesiis peractum fuisse sacrificium sine aqua! Tum quando magnus princeps Sge-man, & Hayton, majores tui, Antiochenum patriarcham, qui Latinus erat, in Sisensem duxerunt civitatem; tunc iste, & Dominus Constantinus, patriarcha noster, in ecclesia sanctæ Sophiæ Missam celebrarunt; videtur ne tibi,

quod si Antiochiæ patriarcha sine aqua id præstitisset, non abjecisset illum juxta canonum decreta sanctus papa? Immo nec ille solus, sed & nosler etiam Dominus Constantinus vino aqua diluto palam una cum ipso concelebravit, & communionem ab eo sumpsit: idque in libro nostri Avunculi, qui apud Stephanum diaconum reperitur, per temetipsum videre poteris.

Denique, interroga cœnobitas istos, quidnam referant libri; quos & ipsi in futuro concilio ostendemus; aut quid narret Albanensis historicus: id plane, quod univèrsò notum est Orienti; decem; decem nimirum episcopos in Tevinenti * conciliabulo permutasse totam penem legem, quæ a divo usque Gregorio in nobis inviolata perfluerat: unam quippe naturam in Christo constituerunt, & Trifagium illud, *sanctus Deus*, &c. quod sacrum concilium erga sanctissimam Trinitatem decantandum decreverat; superaddentes, *qui crucifixus est pro nobis*, erga Filium direxerunt. Postea vero Heraclius Imperator, cum ob sanctam Crucem profectus esset in Orientem, omnes Armenos patres convocavit; qui post menstruum examen, concordiam, & unionem denuo componentes, susceperunt usum aquæ in sacrificio, celebrationem dominicæ Nativitatis die 25. Decembris, aliaque omnia: atque post Dominum Jeserem, tunc temporis patriarcham, quinque alii patriarchæ successores in eadem permanferunt fide; ex quibus unus fuit sanctus Isaac: ille, qui, dum Mahometem pro Armenis adiret, diem suum obivit in Melopotamia, descenditque super eum lux de cælo; in ejus morte multa miracula perpetrata sunt. Quare superveniens Mahometes, epistolamque increpatoriam, ab eo sibi relictam, legens, aperuit illius sepulchrum; reperitque cadavere incorrupto, dexteram illius osculatus est, dicens, *quicquid mihi iussisti, exequar*: moxque inde discedens Armenos monachos e captivitate liberavit; eamque dexteram nos ipsi in Ghelajensi vidimus civitate adhuc incorruptam, quæ deinde argento exornata fuit.

Hæc quidem omnia consideranda sunt: nec non ea, quæ in aliis etiam nostris epistolis memorabimus; tum de Damasceni verbis * circa duas Christi naturas; tum de conciliorum canonibus, qui aquam vino miscendam injungunt, & Armenis nominatim præcipiunt, ne sine aqua dicta sacrificent; quod innuit etiam Chrysothomus, * damnando eos, qui sola aqua utuntur: quibus adhuc concordant, quæ scripsit papa, iniquiens, quod cum de latere Christi egressa sint sanguis & aqua, non decet, aqua sola aut solo vino sacrum conficere: * & idem Chrysothomus in sua liturgia, *Unus militum*, ait, *lancea latus ejus aperuit, & continuo exiit sanguis; hæc dicens, infundat vinum; & subdens: & aqua; infundat aquam*. Tum quæ narrat Damascenus de Trifagio; & quæ dominus Nierles, & dominus Gregorius, de duabus indivisis, & conflatis, in una Christi persona unitis, naturis, voluntatibus, & operationibus; tum quæ Chrysothomus de festo Nativitatis Domini, sicut ipse noster; & quæ noster Abraham de festo Annunciationis, tuo tempore celebrando; tum denique, quæ refert Albanensis Historicus, * fuisse, nimirum in Tevinenti conciliabulo, iussu regis Perlarum coacto, constitutiones nostri sancti patris Gregorii a decem episcopis immutatas; & unam naturam in Christo, & additionem, *qui crucifixus est*, in Trifagio, noviter definitas. Id quod advertit etiam Itaias, totius

ANNO
CHRISTII
1307.

* Tevinenti
conc. an.
1306.

* Damas
de nat.
contra A.
ceph. & l.
de div. lo.
catuat.

* In Mar.
136.

* Alex. &
Jul. ap.
Grot. ubi
supr.

* celebris
Arm. libror.

Orien-

Orientis Doctōr, ac magister, qui duobus Orientis locis Albanensis historici volumen, & intra illud nostra supra relata verba invenit, (nam res de Nativitate, & aqua expressius in ipsorummet codicibus memoratur) quibus jam aliarum nostrarum epistolarum rationes, & canones; qui in eorum non reperiebantur libris, transcribens apponit; nobisque hoc anno referripit, dicens: noli quæso me inculcare, si rem dilatoribus prorogō; nondum enim expleta est. Hæc igitur omnia idcirco referuntur, ut notum fiat, nihil nos falsi, aut occulti fuisse loquentes; sed illud sane, quod omnibus Armenis manifestum est; aliorum etiam testimoniis patetacimus sapientibus tantum viris, abficientibus autem occultamus, quousque concilium celebrandum sit. Quin hoc item anno in expositōribus Divi Marci complura de aquæ missione verba deprehendimus, videlicet in sancto Hieronymo, & Beda presbytero, atque in aliis etiam Latinis sanctis patribus, quos in futuram synodum asferemus.

Te autem enixe obsecramus, ne nos, tulmet causa, hunc protendere sermonem, existimes; sed propter cæteros iuniores, & imbecilles. Enimvero, ut inquit Paulus, debemus nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere. Si ne, obloquantur nonnulli, quod Christiani omnes, aut sancti, aut etiam evangelium ipsum, utrum vini puri commendent, & aquæ missione prohibeant. Haud enim debemus nos hujuscemodi nugis aurem præbere. Si namque dixisset evangelium: accepto guttulo, aut ænophoro, aut utre; vel accepto vino ex cupa aut e cella vinaria, aut ex alio vase, in quo merum servari solet; vel si dixisset: petiit, & accepit vas vinarium, & similia; pro ipsis forte res esset. Porro cum dicat, quod recumbentibus illis in mensa, accepit Jesus calicem; profecto perspicuum est, quod de mensa, in qua erat juxta consuetudinem appositus, ipsum calicem sumpsit. Præterea si mos illius fuisset regionis, quemadmodum nos in oriente solemus, vinum in mensa purum apponere; & dictum esset: accepta phiala, aut alio vinario vase; utique merum intelligeretur; & similiter etiam, si aperite dixisset, illud fuisse vinum purum.

Deinde, neque portionem illam fuisse puram aquam, ostendit, ut inquit sancti, sicut id, quod de latere fluxit, non fuit aqua sola; ait enim, *non bibam de hoc gemine vitis*: Unde constat vinum intus fuisse: sed non purum ut inquit Salomon, *miscuit in cratera vinum suum; & divus Athanasius accepit calicem vini mistum; & S. Basilus, similiter & calicem de gemine vitis accipiens, miscens, gratias agens, benedicens, dedit Deo. & S. Gregorius bibe aquam, que de latere petra scaturivit: & ipse Dominus, hic est Calix, novum testamentum. Calix autem vini poculum significat, aut scyphum, aut cyathum; quem etiam David pro poculo vinario usurpat; licet, quando purum vinum indicare vult, manifesto id explicet, dicens: *Calix in manu Domini vini meri*. Calix itaque, quomodocunque in scripturis nominatur, non pro ipso vino, sed semper pro poculo sumitur, sic etiam in Hieremia, *Calix aureus Babylon in manu Domini*: vide, quod jam non vinum, sed poculum designat: quomodo nanque posset vinum, aureum appellari! sic & vasa Templi, in quibus immolatorum sanguis recipiebatur, *aurei calices* vocabantur: in eodem similiter sensu ait David *Calicis salusarem accipiam*, hoc est,*

A poculum salutis. Et Dominus Item *transfert me Calix iste*; transeat nimirum istud poculum. Manifestum est igitur, quod Christus non aliud, nisi poculum e mensa desumpsit, in quo vinum erat aqua dilutum: maxime cum addiderit, *hoc facite in meam commemorationem*. Sed in quarumnam rerum tuarum memoriam faciendum est? num resurrectionis Lazari, aliorumve, quæ operatus fuisti, miraculorum; verum implet cum antea sui sanguinis mentionem fecerit, signa responsionis insinuavit; quam discipulus ejus Paulus optime sciens, nobis exposuit dicens *Mortem Domini annuntiabitis, donec veniat*: Itaque sacrificium peragere, est dominicæ mortis commemorationem facere; in morte vero ejus nonne sanguis & aqua de latere profuxerunt? plane ad inveniendum, quod aqua exiit tanquam ex mortuo: quatenus enim homo erat, mortuus est: sanguis autem tanquam ex vivente, quia quatenus erat verus Deus, vivus permansit adhuc post mortem corporis.

At recole, quæso, illam magistri Minati sententiam, qui dicere sæpe solebat; *causa foret in Oriente, si in hac minoris Armenis homo, in mensa recumbens, poculum vini puri suo etiam inimico non propinquet*: verum, cum sacrum esse merito conficiendum, traditum nobis non sit a Divo Gregorio, ecce liber ipsius, neque a sancto Isaac, ecce illius canones: unde igitur nobis hoc unquam detulere potuit? nisi, ut verum lateat, ex eo quia, cum orientales innata quadam consuetudine vinum non bibant, nisi purum, vel sacrum ipsum in mero perficere maluerunt; tum quoque, ut a Græcis, in quorum pravitate offenderant, discreparent. Quod si purum requireretur vinum in missa, eo quod sic, ut quidam ex nostris loquuntur, incorruptibile sit, ecce jam Dominus Nierfes, qui docet, incorporea totum esse incorruptibilia: materialia vero corruptibilia omnia. Tam itaque vinum aqua dilutum, quam purum, corruptioni quidem obnoxium est. Et sane Græci; licet nobis, & antequam nos, sapientiores, quia tamen non vinum firmum, sed lora bibere solent; lora quoque in altari utuntur; quamobrem cæperunt a nobis in sacramentis differre. Quid ergo mirandum, si nos orientales, qui merum bibimus, in mero quoque sacrificemus? quando nulla alia Christianorum natio reperitur, quæ vinum dilutum potans, sacra in mero faciat.

Denique ne nobis culpam ateribus, carissime princeps; quod tibi rem equidem magnam committimus: quanquam etenim in hac nostra provincia una cum Deo dominaris; dum tamen mundi gloriam aspernatus, religiosus evadere maluisti, proculdubio partem sortitus es nostram. At vero quodnam facinus aggrediaris oportet præclarior eo, in quo Dei Filius te constituit regionis, & ecclesie nostræ conciliatorem? tum pacificatorem existere, quid aliud, nisi Dei Filio æquiparari est, ac beatum vocari? Quapropter precibus tecum agimus, quam possumus, diligentissimis; ut, si tua quoque hoc feret voluntas, justumque arbitratus fueris, nonnullos antea convocos episcopos, crenobiorumque sapientiores patres ac magistros; quibus hanc nostram lubeat epistolam pendere; atque aliis suorum monasteriorum probatis, & ingenio perspicacibus viris ostendere. Si quidem, qui illam approbent, fuerint; suscipiant; reprobantes vero ad futurum accedant concilium; in quo gratius nobis erit, & per jucundius, si quicquid in contrarium sciant, uobiscum conferant, quam

ANNO CHRISTI 1177.
Hoc est Arm. & Alban.

In Mar. 11.
Beda. 1b.

Mar. 16.
in sua targ.
Nisi in Conc. hom.
Lac. 11

Pf. 74.

Hier. 11

Pf. 115.

ANNO CHRISTI 1177.
Mar. 11.
Lac. 11.

1. Cor. 11.

Illuminatore primo Arm. Patriarcha.
Arm. de primo patriarch.

Gabriel Arm. Patriarcha.

ANNO CHRISTI 1307.

quod ab aliis postea certiores facti, in nos ob- tractationibus invehantur; perinde ac si nos mendaces fuerimus, aut ex industria rem aliquam sophistica opinione confictam, vel dolo e sacris Scripturis abstractam, in medium protulerimus. Congruens autem omnino erit, ut res omni prius modestia tractari incipiat, antequam in concilio reciproca omnium ratiocinatione, & communi consensu ad exitum jure, & canonice perducatur.

Ceterum prae aliis diligentius expendas velim id, quod dicit scriptura ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui: & iterum, qui dissipat sepem hereditatis paternae, mordebit eum Coluber: Si res igitur ita se habet: sanctorumne culpa fuit, quod septem idololatricae suorum patrum a principio dextruxerunt? minime quidem gentium: haud enim patres idololatricae, eorum veri patres censendi sunt: quoniam illorum filii, qui corpus erant Adam, veterem hominem in baptismo mortuum exue- runt, & Christum induti sunt; quibus postea dictum est, Patrem nolite vocare vobis super terram; unus est enim pater vester, qui in Caelis est. Nostri itaque patres, non alii certo, nisi sancti, Dei simulacra, & sepes, ac terminorum lex & canones sunt. Quare quisquis epistolae hujus documenta servat, pacemque conciliat, non dissipat ecclesiam, nec perturbationibus, aut excommunicationibus implicat; neque nos, haec scribendo, paternam sepem demolimur; sed potius divinorum librorum traditiones, sanctorumque patrum statuta persequimur, & confirmamus. Quapropter quicquid apud nos antiquum, & a principio traditum, conservare accurate debemus; ne quando rei nostrae contingat id, quod saepe numero vineae evenire solet, in qua aditus antea angustus, ex incuria tamen omissus, paulatim deinde a transeuntibus aperitur, ac undique dilatatur. Propterea nos excommunicationem, quae in miscentes a- quam lata inique fuerat, penitus abrogamus, abolemusque, ne forte quispiam e populo nostro Armeno, qui suum azymum inveterata consuetudine servat, incidat ultro in fermentationem, aut etiam in loram quamvis, & si fermentatum non sit a canonibus stabilitum, eo tamen uentes improbandi non sint juxta preceptum Domini Nierfis; dum etiam Apostoli illo inter- dum usi sunt.

hic Cit- cos capit.

Quocirca nos a sancta Romana ecclesia aque comixtionem modo recipimus, sicut ab eadem acceptum habemus azymum, mitram episcopalem, & modum signandi crucem; tamen non item pisces, & oleum in Quadragesima concedimus excepto Annunciationis festo; neque sacerdos in ecclesia nostra, sicut in illa ce- libem agit vitam, neque, si in errorem gravem incidat, ad sacrum denuo faciendum admitti- tur, sed remanet irregularis, sicut apud illam irregularis remanet homicida. Veruntamen omnes ejusdem Romanae ecclesiae christianos reci- pimus, & approbamus; sunt namque, sicut & primae sedi, ita & Deo propinqui, a quo im- mediate, non secus ac nostri sancti patres, cum- B tam hauriunt sapientiam, & patrocinium. Qua- tuor etiam patriarchas veneramus, ceterosque fideles, qui sacro Christi nomine insigniti, nun- cupantur Catholici. Verum, heu! nequa- quam obtractationibus inficere volumus, sed ne- que laudamus eos, qui Jacobitae nominantur, uno digito sese cruce signant, & vespere sextae feriae carnem comedunt. Necnon rejicimus illos, qui circumciduntur, incellum per illicitam con- jugii copulam admittunt, diaconosque matri- monio jugant. Cibos autem immundos, prae- cipue qui ad pauperum manus obiter veniunt, omnes, ut inquit Paulus, in nomine Dei pu- rificatos haberi iubemus; quos & orationibus benedici, docet Dominus Nierfes. Anathematizamus denique Nestorianos, qui benedictissimam Virginem Mariam Dei genitricem non appel- lant; unaque cum illis omnes derelictamur haereticos, quos catholica, & apostolica anathe- matizat ecclesia: ac populum nostrum, ut ab istis omnibus, & ab haeresi se caute custodiat, praemonemus in Christo Jesu Domino nostro, qui cum Patre, & Spiritu sancto est benedictus in secula, tecumque sit semper. Amen.

ANNO CHRISTI 1307. Arm. in cruce signant. a lava ad dexteram ad exemplum Latinor. non a dextera ad lavam ut reliqui Orient Galan.

Arm. in cibis im- mundis ju- daizant. Gal. 2.

Haftenus ad Haytonem regem epistola Gregorii Patriarchae: quo quidem Gregorio haud multo post vita functo, idem rex Hayton ejusque filius Leo, demortui patriarchae litte- ris huic vehementer permoti, ut concordia Armeniorum cum catholica Romana ecclesia, universali Armenorum patrum consensu, de- cerneretur, concilium in Armenia generale indixerunt.

A Q U I L E J E N S E C O N C I L I U M ,

In quo de primatu sessionis episcopo Patavino permittendo post patriarcham,

Anno 1307. habitum.

Concilium hoc, cujus acta perierunt, ita de- scribitur a viro doctissimo, mibi in pri- mis amico, P. De Rubis in Monum. Eccl. Aquilej. pag. 82. Synodum provincialem, eodem (Ottono patriarcha) praesidente, Aquilejae anno 1307. ineunte celebratam, colligimus ex sequenti- bus tabulis, quae ad litem attinent ab anti- stite Patavino motam, primum sibi in Syno- do locum post sedem patriarchae vendicante. Milles. trecentesimo septimo, indictione quin- ta, die lunae penultimo Januarii, in majori ec- clesia Aquilegeni; praesentibus discretis viris dominus, Rizardo de Capite vacca canonico Pa-

duano, Salione de Buzacherinis priore sancti Spiritus de Padua, Joanne de Bigoncia judice, & fratre, Johanne de Osenago monacho mo- nasterii sancti Dionysii Mediolanensis testibus &c. Dum in dicta Ecclesia venerabilis in Chri- sto Pater D. Ottonobonus, Aquilegeni sedis pa- triarcha, cum suffraganeis suis provinciale con- cilio celebraret; venerabilis in Christo Pater Paganus, Dei, & Apostolica gratia Episcopus Paduanus sedebat a dextris, primum obtinendo locum Domini Patriarchae praedicti: Synodi acta, in easque constitutiones editae perierunt, aut latent in forulis. Prima sede, quam inter ceteros concilii

Ba-

ANNO CHRISTI 1307.

ANNO CHRISTI 1307.

Patres occupaverat, Antilles Paravinus, cen-
 „ fuit ipsum deturbari oportere Ottobonus. Cum
 „ juri suo suæque Ecclesie detractum crede-
 „ ret, ille, Romanum provocavit Pontificem,
 „ sedisque Apostolicæ legatum. Quæ hæc in
 „ negotio fuerunt acta, Melioranicæ Notarii
 „ regestum posteritati servavit.

MCCCVII. indictione quinta, die martis ul-
 timo Januarii, in capitulo majoris Ecclesie
 Aquilegensis; præsentibus providis & discretis
 viris dominis, Rizardo de Capite vacce, Jo-
 hannino de ... canonicis Paduanis, Salione
 de Buzacherinis priore Sancti Spiritus de Pa-
 dua, Alberto de Hantelminis Archidiacono de
 Pedemonte, Federico de Capite listæ præ-
 positio ecclesie S. Matthei de Avancio Pa-
 duanz diocesis, Lombardino de la Torre
 Aquilegensis canonico, fratre Johanne de Ose-
 nago Monacho Monasterii S. Dionysii Medio-
 lanensis, & multis alijs. Venerabilis in Christo
 Pater D. Paganus, Dei gratia Episcopus Pa-
 duanus, coram religioso viro D. fratre Alberto
 Abbate Somachenti, venerabilis in Christo Pa-
 tris D. Ottoboni Aquilegensis sedis Patriarchæ
 (Vicario,) eidem D. Episcopo asserente, & ex
 parte dicti domini Patriarchæ præcipiente, & ex
 parte ad concilium in Ecclesia congregatum,
 ubi erant alii Episcopi simul cum ipso Domino
 Patriarcha, venire deberet, & dicto concilio
 usque ad finem interesse: alioquin poenas a ca-
 nonibus promulgatas contra inobedientes, & ad
 Synodum seu concilium patriarchale requisitos
 venire contemptentes, ex parte dicti domini pa-
 triarchæ, & ex speciali commissione sibi facta
 in hac parte, ipsum dominum episcopum ad-
 monebat & denunciabat, incurrere debere ipso
 facto. Qui dominus episcopus, jure suo & Ec-
 clesie suæ quo ad primam sedem obtinendam
 in Concilio generali præsentia a dextris ipsius
 domini patriarchæ, sicut alii Prædecessores sui
 fecerunt, protestatus fuit, & dixit, ut supra
 in alia quadam protestatione, quod paratus es-
 set venire, & concilio interesse, dum tamen
 sedes jam dicta prima, sibi debita & Ecclesie
 suæ, daretur seu assignaretur. Et quia hoc non
 fiebat, ne aliquid heret in præjudicium dicti
 sui juris, & ipsius ecclesie, in præsentia dicti
 domini abbatis, & ab ipso domino abbate sic
 præcipiente, & mandante, ut supra, infra-
 scriptam appellationem interpoluit.

In nomine Domini Amen. Coram vobis D. fra-
 tre Alberto Abbate Somachenti, Vicario Reveren-
 tissimi Patris Domini O. Sacrosanctæ Sedis Aquile-

gensis patriarchæ, & speciali nuncio in hac parte,
 ego Paganus Dei gratia Episcopus Paduanus,
 nomine meo, & Ecclesie Paduanæ, capituli, &
 totius cleri Paduani, sentiens me, capitulum, &
 Clerum antedictum gravari, & gravatos esse in
 prædicto Concilio a Domino Patriarcha prædicto;
 pro eo quod juri ordine non servato, jura meo,
 & Ecclesie mee non discussa, nec examinata, &
 sine cause cognitione, sedem primam seu locum a
 Dextris ipsius Domini Patriarchæ sedendi, mihi
 & Ecclesie mee debitum, subtrahere & auferre,
 & me, & Ecclesiam meam prædictam possidere
 vel quasi juri sedendi a dextris ipsius in primo
 loco ... & alteri dare intenderit, & etiam dedit,
 & assignavit, alium loco mei in ipso loco mihi
 debito ponendo, in magnum mei præjudicium, Ca-
 pituli, & Cleri antedicti: ab hujusmodi gravami-
 ne mihi & Ecclesie mee illato, & quibuscum-
 que alijs gravaminibus factis, vel de cetero faci-
 endis per ipsum Patriarcham, reverentiam pa-
 trem D. Neapolensem S. Hadriani Diaconum Car-
 dinalem Apostolicæ Sedis Legatum, & summum
 Pontificem in his scriptis appello; reservata mihi
 electione, coram altero eorum, coram quo malue-
 ro, & duxero eligendum, procedendi: & me, &
 jura Ecclesie mee protectioni & defensionem prædi-
 ctorum, Domini Legati, & Summi Pontificis,
 suppono; & Apostolos peto, & iterum cum instan-
 tia peto. &c.

„ Non pauca id genus Acta in hocce litigio
 „ conscripta citatum complectitur Melioranicæ
 „ regestum. „ Quod sequitur, in lucem pro-
 fero.

Die XIX. Febr. (eodem Anno MCCCVII.)
 super Castro Utini in superiori Sala; præsentibus
 discretis Viris, Ambrosino de Vico mer-
 cato Aquilegensis Mansionario, Neri Viola de
 Florentia, qui nunc moratur Utini, & Gerar-
 dudio de comitatu Pisarum, & multis alijs:
 Comparuit discretus Vir Presbyter Symconi,
 & Apostolos a prædicto Patriarcha super dicta
 appellatione per prædictum Presbyterum Julia-
 num interposita, (tum Julianum, tum Simeonem
 ad rem suam procurandum substituerat Episcopus
 Paravinus,) nominibus antedictis petiit, & cum
 instantia postulavit. Qui Dominus Patriarcha
 respondit, quod volebat ei dare Apostolos, ne-
 sciens quos Apostolos ei dare posset; cum di-
 cta causa non foret ventilata coram eo; &
 quod placebat ei, quod jus prosequeretur in
 curia Domini Legati, ubi inveniret responden-
 tem nomine suo in prædictis. Litigij finem, exitumque ignoramus.

CONCILIUM RAVENNENSE,

Anno Domini MCCCVII.

Hujus nominis Rubens lib. vi. histor. Raven-
 natis: at nomine uno tenus, sine ulla rerum
 in eo Actuum decretarumve mentione. Rainal-
 dus, inquit, archiepiscopus in die virtutibus
 ac religione proficiens, purissimum cultum Di-

Evini numinis, legibus persancte editis, propa-
 gandum apud suum populum diligenter curavit.
 Quapropter provinciale concilium anno ab ortu
 Christi MCCCVII. Ravennæ celebravit. Hoc
 tantum Rubens.

Concilium Tarraconense anni 1307. habet in Concilio Tarraconensi anni 1307.
 Concil. General. Tom. XXV. K 2 CON-

C O N S T I T U T I O N E S

ANNO
CHRISTI
1308.

Pro ecclesia, & Regno Hungaria F. Gentilis titulo S. Martini in Montibus Presb. Card. & Apostolica Sedis per Hungariam, eique annexas Provincias Legati; Sub Carolo Primo, Rege, & Eboma Archiepiscopo Strigoniensi; edita ab anno MCCCVIII. usque ad annum MCCCXI. ex MS.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

Ex Peter-
ty Conc.
Hung.
P. 144.

AD rationem instituti nostri non faciet, commemorare, quæa divisi in eligendo Hungariz Rege, a morte Andreæ III. fuerint Hungarorum animi. quasve in Regno conversiones Wenceslai Bohemi, & Othonis Bavari pro corona pugnantium factio excitarit. Adfunt fontes uberrimi, quorum subsidio, ætatis illius infelicis caliginem quisquis velit, otio suo, evolvat. Pauca, ut via ad thesaurum planissima accidat, non injucundum fuerit delibare. Civili isthoc in turbine Benedictus PP. XI. per F. Nicolaum Cardinalem, Ordinis Prædicatorum, S. A. Legatum, devincta prius Dalmatia, Hungariam quoque in partes Caroli Roberti abituram non distidebat. Opera interrim sua Nicolaus excidit: alienas enim Procerum voluntates, multatis interdicto Ecclesiastico Budæ civibus, in se, ceterosque Caroli fautores, subiecto velut igne, ad vindictam in Episcoporum usque eadem prolapsam, armavit. Populus posthabitis omnibus consiliis, legati severitate commotus, in vim apertam profiliit; cui componendæ imparem se videns Nicolaus, constitutiones nihil profuturas edidit, & ad sua bona pace revertus est.

I I.

Felicioris eventu F. Gentilis Cardinalis Ord. Min. a Papa Clemente V. missus, turbas composuit. Antequam Hungariz limites ingrederetur, apud S. Augustinum Episcopum Zagrabiensem diversatus, res Caroli nutantes, tuto, & celeriter promovendi vias omnes addidit, iterque suum Pesthum acceleravit. Ladislao Vayvoda Transylvaniz, ob detentam coronam Regiam, sacro anathemate percusso, duos fere annos ardente tota Regione bello intestino, faciendæ paci impendit. Quum vero fessos domestico damno, & propensos ad quietem Hungaros cerneret, ultimis omnino viribus electionem Caroli impellere conatus est: indicit prope Pesthum comitia, faciles se invitanti, quod mireris, Hungari inter se adhuc divisi, præbuerunt. Hic, dum, plura pro Carolo incautus molitur, prope erat, ut fructum, læto se flore porrigentem, excuteret. Proceres siquidem, jus constituendi Regis, Sedi Apostolicæ attribui & ex voluntate summi Pontificis Principem Hungariz imponi (istud oratione sua ad confertam multitudinem dicta, Gentilis Legatus innuebat) atque adeo liberam electionem præpediri audientes concordii voce exclamant: Nullum se in Throno passurum alium, quam cui ipsi, relicta, secundum leges patrias, suffragiorum libertate, imperium deferrent. Quæsituros unum aliquem e sanguine Divorum Regum: coronaret, ungeretque Papa, quem votis

A omnium Regem jubeunt; illud Ecclesie ritus, istud optimatum voluntates attingere. Vim, aut fulmina caveret; restare hodiendum vestigia, qua nupet Nicolaus Nuntius, inter diras populi, se infecta, dimissus est.

I I I.

Gentilis ad mitiora persuasos, amico primum alloquio in diversa ruentes delinit, natales Caroli Roberti, his sanguinis, patriæ afflictæ interitum, aliaque argumenta proconvocione exaggerat. Nihil se ex potestate, aut imperio; sed precibus, consilio, hortatione acturum omnia, recipit: qua etiam comitate ingenia fregit, effecitque, ut ab iis, quorum vota aliena erant a Carolo, festiva voce in Regem expeteretur. Ita demum Hungari ad concordiam se redegerunt. Litteræ, contentu Legati, & Procerum, in vicem publici testimonii confectæ, totius electionis, & rerum gestarum seriem continent. Factæ constitutiones aliz pro Rege, Clero, ac seculari Ordine per Gentilem Legatum in publicum spariz sunt, quarum adminiculo turbatum hucusque Regnum, & Ecclesiam meliorem in ordinem composuit. Abiit earum usus cum tempore. Lector tanto avidius singula percurrat, quanto minus ab Historicis nostris recensita, & ni fallor, hodiendum apud nos documenta isthæc visa sunt. (a). Reliqua in Concilio Posonienti.

(a) Accipimus ex MS. Vatic.

In Nomine Domini Amen.

Anno ejusdem 1308. indictione sexta, mensis Novembris die 27. Pontificatus Domini Clementis Papa V. Anno IV.

REverendissimus in Christo Pater, & Dominus Dominus Gentilis DEI gratia tituli S. Martini, in Montibus Presbyter, Cardinalis, in Regno Hungariz, ac partibus illi conterminis Apostolicæ Sedis Legatus. Ex quo cum ipsius Legationis partes accessit, quod fama prænoverat, ex rei evidentia, & facti experimento præcipiens, tempestatis videlicet fremitum, qua Regnum ipsum multæ fertilitatis olim, ut asseritur, jucunditate refertum, multaque solitum devotione clarescere, hostis antiquus pacis æmulus, ac zizaniz seminator, generali turbine conquassarat; particularibus quoque dissidiis, fere in singulis ejusdem Regni partibus suscitans, ex quibus adeo invaluerat commotionis horror in illo, & locum sibi diffusio, quæ detrimenta solet vastitatis inducere, vindicarat.

Quod ex Cælesti Principe Domino Carolo Hungariz Rege Illustri, ac nonnullis Baronibus, & Nobilibus Regni disti ad invicem disti-

den-

ANNO
CHRISTI
1101.

dentibus, & inter eos, odii, ac rancoris igne accenso, detrahebatur subditorum aversione Regalis munificentie culmini, ab eis ipsius Regis avertebatur affectus, ac mutuis hinc inde incommodis deperibat; crepit circa ipsius Regni sedanda scandala indefinenter solerti studio vigilare, ac fervore officiosi exuberare favoris instantius, pro ipsius Domini Regis, quem infra claustra pectoris in singularitate dilectionis habet, ut filium, ac incolarum Regni ejusdem statu prospero, & tranquillo, cogitationes pacis assidue meditando.

Post adventum igitur ejusdem Domini Legati Budam, per nuntios ipsius, & litteris pro ejusdem Regni negotiis, suæ commissis legationis officio, promovendis feliciter, generali Prælatorum, ac Baronum, & Nobilium, aliarumque notabilium personarum tam Ecclesiasticarum, quam secularium concilio, ad octavam Festi B. Martini Confessoris tunc instantis, solemniter convocato, circa ipsam octavam ad idem concilium eorundem Prælatorum ac Baronum plurimi, ac multitudo Nobilium, & personarum ipsarum copiosa personaliter, aliqui vero eorundem Baronum, quorum personalem adventum ad idem concilium longa distantia præpediit, per procuratores idoneos conveniunt.

Sane Henrico Magistro, & Bano Slavoniz, ac nonnullis Baronibus aliis, & Comitibus, Nobilibus, quibus ad superius Castrum Budæ, ubi tunc Legatus ipse cum sua curia morabatur, propter armatarum multitudinem, quam secum habebat, nequaquam patebat aditus ultra Danubii flumen; ex ipsius Castris opposito constitutus, ipse Dominus Legatus insilens ceptis alacriter, suique status præminentiam, & dignitatem officii, non attendens; quin immo, se ipsum humilians, una cum præfato Rege, aliisque Prælati, & Baronibus citra flumen ipsum cum eo manentibus: speciosam fluminis ejusdem planitiem, piscatoris more, aequalam intrepidam, cymba tranxit, ac in loco Fratrum prædicatorum, juxta flumen ipsum sito cum ipso Domino Legato, Prælatorum, Baronum, & Nobilium, & dictorum personarum multitudine, cives etiam, & adventu copiosi, quos exitum spectaculi rumor, ac vulgata conventionis dicti concilii celebritas concitavit, insperatæ pacis admiratione stupidi, & tot discordiarum animorum unitatis increduli, pacisque avidi, conveniunt. Quibus in ejusdem Domini Legati, ac mei, aliorumque notariorum, ac testium subscriptorum ad hoc specialiter vocatorum, & rogatorum præsentiam constitutis, dictoque Domino Rege, ac Venerabilibus in Christo Patribus Dominis DEI Gratia Thoma Strigoniensis, ac Vincentio Colocensis Archi-Episcopi. Et H. (a) Vacensis, Martino Agriensis, & Augustino Zagrabienensis Episcopis, & Nicolao postulato Jaurinensis ad dexteram, & magnificis Dominis viris Henrico Præfato Magistro, & Bano Slavoniz, Magistro Nicolao, filio Gregorii: nepote ejus Homodeo Palatino, & de genere Haba, Magistro Dominico, Magistro Kokos, & Ladislao Bano de Ratold-Kapos præ se, (b) ac Beka Magistro Tavernicorum Regine Domine, fratre suo, filiis Thomæ de genere Borioe, ac Petro filio Campoldi de genere Aba, ad sinistram ipsius domini legati sedentibus, & nuntiis, seu ambasciatoribus, & procuratoribus magnificorum virorum Ugrii Magistri Tavernicorum regis, ac Ladislai Vayvodæ Transylvani, & Comitibus de

(a) Haimone

(b) Apud
Raynald.
habetur Ladislao Bano
de Karold,
Copus Pe-
lat.

Zonik, ac Matthæi Trinche Palatini ibidem præsentibus, ac pressa nobilium aliorum, & vulgi stante ibidem corona, idem Dominus Legatus proposuit verbum DEI, assumpto illo Evangelico themate: Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo? seriose reticens agri femina, id est Regni Hungariæ, quæ in illo Dominus seminavit, ex quibus Reges Catholici, tantæ sanctitatis, & vitæ claritate conspicui prodierunt, quod sacrorum adscribi Catalogo meruere, quodve coronam Regni primus Rex Regni Hungariæ, Sanctus Stephanus, a Romano Pontifice consecratum acceperit, prout Hungarorum historiarum, quas Legatus ipse prænominatus asseruerat prælati, alias etiam, thema ipsum ad suæ intentionis propositum super statu ejusdem Regni mirabiliter reducendo.

Post quæ, sub specie tuendæ libertatis ejusdem Regni inter ipsos Barones, & Nobiles murmur, quod ipsius Domini Legati attingit aures, per querelam patulam in publicum productam, exoritur, videlicet: quod nolent, nec erat aliquatenus intentionis eorum, quod Ecclesia Romana, vel ipse Dominus Legatus, ejus nomine, sæpè dicto Regno, de Rege nullatenus provideret; sed placebat eis, quod illum, quem ipsi ex antiquo, & approbato ejusdem Regni more vocaverant, & in Regem assumpserant, præfatus Dominus Legatus ejusdem Ecclesiæ Romanæ nomine, in Regem verum Hungariæ confirmaret, & quod etiam perpetuis futuris temporibus, veri summi Pontificis, & ipsa Romana Ecclesia haberent jus confirmandi, & coronandi Reges Hungariæ, de vera Regali progenie propagatos, quos ipsi unanimiter, & concorditer de dicta progenie ducerent eligendos. Ipse vero D. L. ad consummationem ceptorum, per eum feliciter, & ferventer anhelans, ad eorundem Prælatorum, Baronum, & Nobilium supplicationem, petitionem, & expressam consentium, Dominum præfatum Carolum, de prædictorum Regum Hungariæ, ex Domina Serenissima, Domina Maria Siciliæ, & Hungariæ Domina Regina Illustri, nata, claræ memoriæ Stephani Regis Hungariæ, vera progenie propagatum, (c) cujusque in eodem Regno successio legitima per eandem Ecclesiam extitit declarata, sibi que de jure deberi Regnum hujusmodi definitum, in ejusdem Regni verum Regem, ipsius Ecclesiæ Romanæ nomine, cum solemnitate debita confirmavit, & prædicta ipsius Ecclesiæ Romanæ nomine accepit, & subsequenter omnes unanimiter, & concorditer post confirmationem hujusmodi, tam ad hærentes, quam adversantes hætenus eidem Domino Carolo, receperunt, & cognoverunt, singulariter, & diversim ipsam Dominum Carolum verum Regem, ac Regni Hungariæ successorem, sibi que servire, ac obedire teneri; tanquam Vasalli legitimi, & fideles Domino Naturali, de quibus per eisdem firmiter adimplendis, & inviolabiliter observandis junctas manus, prout solet a profitentibus regulas fieri, intra sæpe dicti Domini Legati mittentes manus, juramentum, & fidem super veræ Crucis signum, ipsique, ac dicto Domino Regi singulariter pacis osculum præstiterunt; statimque ipsum Dominum Carolum Regem, catervatim elevatum sustolentes manibus, plausibus, ac vocibus extulerunt Regium lætis ad sidera nomen, subsequenter, Te DEUM laudamus solemniter decantando. Adsum ut prædicitur in dicto loco Prædicatorum prope civitatem Pest-

ANNO
CHRISTI
1101.

(c) Maria
filia Stephe-
ni V. H. R.
& Elisabeth.
Nupta Caro-
lo II.
Claudio Si-
ciliæ R.
ex quo su-
cepit Mar-
tellum, Pa-
trem Caro-
li I. Hung.
R. de quo
nobis ser-
mo.

stenem, ultra ipsum Danubium ex opposito A
 didi Castri, præsentibus, Reverendo in Chri-
 sto Patre, Domino Thoma Episcopo Veglensi,
 ac Venerabilibus, & Religiosis viis fratribus
 Paulo, Priore Prædicatorum, & Haymone Mi-
 nistro Minoris Fratrum, Ordinum Provincialibus,
 & Salomone Vicario Prioris Provincialis
 Fratrum Eremitarum in Provincia Hungariæ,
 cum eorundem Ordinum Fratrum multitudine,
 ac Venerabilibus, & discretis Viris, Magistris
 Philippo de Sardinia Arborensis, & Joanne de
 Aretio Auxiamanensis Ecclesiarum Canonicis
 auditoribus; nec non Magistris Guisto de San-
 guinetto, Joanne Anglico, & Alberto de Par-
 ma, Capellanis Domini præfati Legati, & Nota-
 rius publicis, ac inferius subscriptis, ad hoc spe-
 cialiter vocatis, & rogatis, & alia diversarum
 copiosa multitudine nationum.

Et ego Joannes de Pontecurvo Apostolica,
 & imperiali auctoritate, Notarius; prædictis
 omnibus interfui, ipsaque mandato, & aucto-
 ritate præfati Domini Legati, nec non a præ-
 dictis Prælatibus, Baronibus, & Nobilibus, una
 cum præfatis Notariis rogatus, scripsi, & pub-

licavi, meoque signo consueto, & ad majorum
 prædictorum roboris firmitatem, ac memoriam
 futurorum, supra dicti Domini Legatus, Rex,
 Prælati, & Barones fecerunt præfens instru-
 mentum publicum prædictorum Notariorum sub-
 scriptionibus communitum, sigillis etiam pro-
 priis roborari.

Et ego Guittus de Sanginetto, publicus Apo-
 stolica, & imperiali auctoritate prædictus Not-
 arius omnibus, una cum prædictis testibus, &
 Notariis præfens interfui, ac de mandato præ-
 fati Domini Legati, nec non a prædictis Præ-
 latis, Baronibus, & Nobilibus rogatus, huic
 instrumento publico me subscripsi, & signum
 meum appolui consueta.

B Sigilla nulla erant, sed in quadam parva
 scheda de pargamena, assuta hæc scripta erant:
 Et ego Joannes Anglicus Notarius quondam Hen-
 rici, publicus Apostolica auctoritate Notarius &c
 In tergo autem instrumenti, in loco sigillorum
 ita erat scriptum: Prælatorum Archi-Episcopo-
 rum, Legati, Regis, Baronum Sigilla. Hucuique
 verba Notarii. (a)

(a) Postemus
 plura addere
 testimonia ex
 MS. nostro,
 quo Hungari
 Carolo fidem
 suam addidit-
 se, & imper
 acceptasse pe-
 lam professi
 sunt, & argu-
 menti ratio
 non prohibe-
 ret.

C O N S T I T U T I O N E S

Pro rege Hungaria, F. Gentilis S. R. E. cardinalis & A. S. I.

De statu Regis.

SUBsistentiam multorum, & regimen, singu- C
 lis Regnis, & Mundi Provinciis singula re-
 gnantium solia præesse oportuit, & singulis
 Principatuum potestates: quia dum Reges pop-
 ulis imperant, & populi Regibus reverenter in-
 tendunt, dum hi humiliter subsunt, & illi be-
 nigne præfunt, dum congruis illi præeunt jus-
 tibus, & devotis illi animis subsequuntur; vi-
 get, & hoc in eisdem populis concordium
 animorum unitas, misericordia, & veritas si-
 bi obviant, ac justitia, & pax se invicem
 complectuntur. Ideo namque a summo il-
 lo cælesti Rege, per quem singuli Reges re-
 gnant, & Principes principantur, temporalis gla-
 dii, ad malorum vindictam, terrenis est Regi-
 bus attributa potestas, ut ipsi assumpto domi-
 nandi officio, judicent æquitate populos, & di-
 rigant in terris subjectas sibi nationes gentium,
 quatenus sit voluntas eorum in executione jus-
 titiæ, ac meditatio in lege rectitudinis, & ob-
 servantia sanctæ pacis. Sane per Divinam pro-
 videntiam Regno Hungariæ Reges Catholici
 præfuerunt; quorum primus S. Stephanus Rex,
 & alii nonnulli, Sanctorum Catalogo merue-
 runt adscribi: relinquentes ex se legitimos suc-
 cessores, sub quorum regimine Regnum ipsum
 fertilitate floruit, obtinuit pacis dulcedinem,
 & inter ipsius incolas viguit unitas animorum.
 Ex quo nunc Regnum ipsum Reges exteri usur-
 pabunt, fertilitati sterilitas; pacis dulcedini tem-
 pestatis fremitus, & concordibus animis dissen-
 sio detestanda successit. Nos itaque ad ejusdem
 Regni status reformationem, per Sedem Apo-
 stolicam destinati, cupientes super his omnibus
 salutarem remedium adhibere, Prælatorum, Ba-
 ronum, &c. Nobilium convocavimus generale
 Concilium, in quo Prælati, & Barones fidem
 communiter magnificum Principem, Dominum
 Carolum, ex primorum Sanctorum Regum ve-
 ra progenie propagatum, recognoverant verum,
 & legitimum Regem Hungariæ, ac eorum Do-

minum naturalem. Igitur cum non liceat a ca-
 pite membra discedere, sacro præfenti appro-
 bante Concilio, irrefragabili constitutione san-
 cimus, quod ipsi eidem Domino Carolo Illu-
 stri Regi Hungariæ, quem, ut prædicitur,
 omnes Barones communiter, & Prælati dicti
 Regni, juxta ipsius Regni antiquam consuetu-
 dinem, receperunt, & ut verum Regem, &
 legitimum recognoverunt, ut evidenter appa-
 reret per publica documenta: Et nos etiam vi-
 ce, & Romanæ Ecclesiæ, petentibus approba-
 vimus, & eorum receptionem, & recognitionem
 confirmavimus, ipsumque Regem Hunga-
 riæ naturalem & legitimum promulgamus; cui
 tanquam vero, naturali, ac legitimo Hunga-
 riæ Regi omnes obediant; districtius Inhiben-
 tes, quod nullus dictum Dominum Carolum
 verum & legitimum Regem Hungariæ, pro Re-
 ge Hungariæ habere recuset, aut aliam perso-
 nam pro Rege Hungariæ advocet, vel delibe-
 rate nominet; qui vero suæ famæ prodigus,
 & proprii perceptor honoris; dictum Domi-
 num Carolum pro Rege Hungariæ recusaverit,
 aut aliam personam pro Rege Hungariæ advo-
 caverit, vel deliberate nominaverit, per se, vel
 per alium, publice, vel occulte tam recusans,
 advocans, vel deliberate nominans, quam ad-
 vocatus hujusmodi, eo ipso, quod advocacioni
 consenserit, cujuscunque præminentia, digni-
 tatis, aut conditionis extiterit, excommunicati-
 onis, si fuerit singularis persona; si universi-
 tas, interdicti, & nihilominus principales per-
 sonæ ipsius universitatis excommunicationis sen-
 tentia, & in morte Ecclesiastica sepultura pri-
 vati, præfentis sint constitutionis auctoritate li-
 gati, & a gremio Sanctæ Matris Ecclesiæ, ac
 forius Christianitatis consortio separati. Faventes
 etiam recusanti, deliberate nominanti, vel
 advocanti, aut, ut prædicitur, advocato hu-
 jusmodi, aut dantes consilium, auxilium, vel
 favorem, publice, vel occulte, cujuscunque di-
 gni-

gnitatis existerint, etiam si Episcopali, Archi-
Episcopali, vel Regali fulgeant dignitate, nisi
infra sex dies a notitia constitutionis hujusmo-
di computandos, ab hujusmodi proposito ex-
toto desisterint, eo ipso excommunicationis præ-
dictæ sententia involvantur. Si vero ab hujus-
modi non recedentes proposito, sententiam præ-
dictam incurrerint, & eam postmodum per men-
tem animo susluerint contumaci, omnes eor-
um Vasalli, castellani, Comites, Jobbagiones,
& officiales alii, quocumque nomine censeantur,
a fidelitate, homagio, & alia qualibet
præstatione, qua eis tenebantur, adstricti jura-
mento, aut alia qualibet firmitate vallata, sint
absoluti, & liberi præsentis auctoritate decre-
ti. Et nihilominus, si eis extra fidelitatem ma-
nentibus quoquo modo adhaerent, cum per
hoc eos in sua malitia videantur confovere,
excommunicationis vinculo innodati: terra et-
iam, quæ eis medio tempore obediens fuit,
sit Ecclesiastico supposita interdito; quod in-
terdictum omnes Ecclesiastici, Clerici, & Præ-
lati, exempti, & non exempti in virtute san-
ctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pæ-
na, quam ipso facto incurrant contrarium fac-
ientes, servare inviolabiliter teneantur. Et si
absque digna, ac debita satisfactione dicto Do-
mino Carolo Regi Hungariæ, prout convenit
impedenda, deliberate nominantes, advocan-
tes, & advocati, qui, ut prædicitur, advoca-
tionis prædictæ consenserint, vel facientes hu-
jusmodi, decesserint, eorum corpora perpetuo
Ecclesiastica sepultura privamus; districtius inhi-
bentes Venerabilibus in Christo Patribus Archi-
Episcopis, & Episcopis, & aliis Ecclesiarum
Prælati, eorumque vices gerentibus, ac Eccle-
siasticis, personis secularibus, & Religiosis,
nec non Ecclesiarum Capitulis, & Conventibus
exemptis, Cisterciensis, Præmonstratensis, S.
Benedicti, Minorum, Prædicatorum, S. Augu-
stini, & aliorum Ordinum, nec non Magistris
Præceptoribus, & Fratribus militiæ templi,
Hospitalis, S. Joannis Hierosolymitani, & bea-
tæ Mariæ Teutonicorum, non obstantibus ali-
quibus indulgentiis, privilegiis, & litteris eis,
vel eorum aliquibus, aut ipsorum ordinibus ab
Apostolica Sede concessis: ne advocantium,
nominantium, faventium, aut advocatorum,
ut præmittitur, decessentium corpora tumulare,
aut eorum tumulationi, quoquo modo intesse
presumant.

Si quis autem prædictorum contra præmissa
venire tentaverit, si Clericus fuerit secularis,
circa Episcopalem ordinem consultus, omni-
bus beneficiis Ecclesiasticis cum nota infamiæ,
præsentis constitutionis auctoritate, privatus;
si regularis pro tanta inobedientia carcerali cus-
todizæ condemnatus excommunicationis vinculo
se noverint innodatum. Et nihilominus loca,
in quibus talium corpora sepulta fuerint, sint
Ecclesiastico supposita interdito. Cupientes de-
nique non solum Regno Hungariæ honorem,
& statum debitum obtinere, sed & quemlibet
alium nostræ legationi commissum, sic in sua
justitia conservari, ut jus alterius non usurpet;
edicto perpetuo prohibemus, ut nullus Episco-
porum, aut Archi-Episcoporum, aut quivis
alius, cujuscunque conditionis, & status existat,
præter Strigoniensem, ad quem de antiqua, &
approbatâ consuetudine pertinere dignoscimus,
aliquem, sed nec ipse, nec verum, & legiti-
mum præsumat de cætero in Regem Hungariæ
coronare. Qui vero prohibitionis nostræ te-

* Jus co-
ronandi Le-
gatus sibi re-
tinet, ad in-
teritus &
consentientibus
Hungariæ
Prælati, dum-
taxat & que-
re-
ant.

merator, transgressor existerit, a temporalium
administratione suspensus, excommunicationis
vinculo sit ligatus, a qua excepto mortis arti-
culo, & tunc etiam, debita nisi satisfactione
præmissa, absolvi nequeat, absque Sedis Apo-
stolicæ, vel ipsius Legati de latere, licentia
speciali. Volumus etiam, propter contemptum
constitutionis hujusmodi, quod quamdiu in di-
cta excommunicatione persistit, omnes sui
Clerici sint ab ejus obedientiæ debito absoluti,
& in nullo sibi pareant, vel intendant, & in
morte nihilominus careat Ecclesiastica sepul-
tura. Publicata Budæ, octavo Idus Maji.

De immunitate Regis.

Quamvis leges seculi per ora Principum di-
vinitus promulgatæ, lætæ Majestatis reos, ca-
pitalis damnatione sententiæ iuste damnent:
fuerunt tamen nonnulli de Regno Hungariæ,
qui debite fidelitatis, & suæ damnationis im-
memores, prædictis legibus, damnata præsum-
ptione caecatis, celsitudinem Regiam, cui fide-
litem debitam servari convenerant, læsisse
corporaliter referuntur. Ne igitur infidelitatis
hujusmodi crimen in Regno prætato subiepat,
& in exemplum ab impiis, futuris temporibus
assumatur, per prædictas leges jam provisus re-
mediis, alia quæ ipsarum rerum experientia in-
dicavit, utilia, subungentes, præsentis decreto
de consensu præsentis concilii duximus statu-
endum: ut, si quis in hoc flagitii genus irreple-
rit, quod in Dominum Carolum Illustrem Re-
gem Hungariæ manus violentas injecerit, aut
aliquod nocumentum in personam ipsius procu-
raverit, vel socius fuerit facientis, aut fieri
mandaverit, vel consilium dederit, aut favo-
rem, seu receptaverit scienter eundem, præter
pœnas, quas dictæ leges reus hujusmodi crimi-
nis ingerunt, & infligunt, omnibus feudis,
gratis, privilegiis, indulgentiis, & beneficiis spi-
ritualibus, & temporalibus, ei, ab Ecclesia qua-
cunque concessis, sit privatus, & perpetuo spo-
liatus. Et nihilominus Vasalli, Comites, Ca-
stellani, Jobbagiones, & alii Officiales ipsius,
a fidelitate, homagio, obedientia, & alia qua-
libet præstatione, qua ei tenebantur, adstricti
juramento, vel quacunque alia firmitate valla-
ta, eo ipso sint absoluti, & liberi præsentis
auctoritate decreti. Et ut tanti criminis ultio
feratur non solum in auctores scelerum, sed
in progeniem damnatorum, cum dignum sit ut
nefandi ratione flagitii ultionis severitas am-
plius extendatur, & propter enormitatem deli-
cti pœnarum modus exuberet, præsentis adjici-
mus sanctioni; quod nulli talium filiorum, a-
periat janua dignitatis Ecclesiasticæ, vel ho-
noris, immo perpetuo ad quodlibet ministerium
Ecclesiasticum præsentis constitutionis auctori-
tate reddatur inhabilis, nec ad aliquod Eccle-
siasticum Beneficium, nisi per dispensationem
Sedis Apostolicæ, vel Legati de latere, possit
quomodolibet reassumi. Insuper, quia prædi-
ctum Dominum Carolum Illustrem Hungariæ
clarissimum Regem, Romanæ Ecclesiæ filium,
interna charitate complectimur, privilegium ca-
nonis ab Innocentio II. editi, in favorem to-
tius ordinis Clericalis, quo cavetur, quod inji-
ciens manus violentas in clericum, excommu-
nicationis sententia sit ligatus, ad dictum Do-
mum Carolum Regem, ex causis, quæ juste
nostrum animum movent, de speciali gratia du-
ximus extendendum; irrefragabiliter statuentes,
ut

ANNO
CHRISTI
1308.

ut quicumque in dictum Regem Carolum manus violentas injecerit, aut aliquod personale nocumentum ei procuraverit, præter pœnas alias superius impressas, excommunicationis pœnam contrahat ipso factò, & cum Juda proditore, ipse proditor, suscipiat portionem.

De Corona Regis.

Antiquorum habet relatio, declarata quoque historia inclyti Confessoris Beati Stephani Regis Hungariæ, qui in ipso telici primordio, quos Dominus noster JESU Christus per ministerium præfati Regis Regnum ipsum, ad fidem Christianitatis adduxit, ipsius in terris Vicarius Romanus Pontifex, Regi præfato, fuitque in personam ejusdem Catholicis successoribus universis, sacram. destinavit coronam, ut dicti Regis, & Regni eo evidentius apparet & nobilitas, cresceretque devotio, quo ipsius caput nobilior, atque devotione decoraret ornatus. Quia vero Coronam eandem, ut de aliis nobilibus sæpe contingit, possibile est effractione, ignis consumptione, ac innumerabilibus quasi casibus inopinatis deficere, vel confundi, nonnunquam vero abscondi ad tempus, vel occupatam per violentiam detineri, ut pluries retro actis evenisse temporibus, & ad præsens facti evidentia manifestat, officio nostro congruere arbitramur, ut circa coronæ præfate, violentiam, occupationem, quæ in præsentiarum imminet, & quæ possent multipliciter imminere, salubre deinceps apponentes remedium, magnifici principis domini Caroli inclyti regis Hungariæ, suorumque successorum, & regni prædicti præsentibus, & futuris incommodis occurramus. Si enim præsentis, ejusdem coronæ, vel futura durante, regnum ipsum debita informatione curreret, illud sequeretur absurdum, quod ea irrecoverabiliter occupata, seu cujuscunque casus eventu deperdita, vel consumpta, irrecoverabiliter contunderetur, & regnum, cui etiam consequens esset, quod non solum potentes, & nobiles, verum inferiores quilibet, eidem regi, & regno frequenter illudere possent, ac eorum tota potestas, ex illorum videretur dependere arbitrio, sicque domino prævaleret, & furis melior foret, quam Regis conditio, violenti. De consilio igitur, & assensu venerabilium in Christo Patrum, & dominorum Archi-episcoporum, & episcoporum, & baronum regni prædicti præsentium, duximus statuendum; quod corona præfata, quæ per nobilem virum Ladislaum Vayvodam detinetur ad præsens, nisi usque ad proximum futurum concilium in præsentis Concilio ordinatum, nobis libera, & expedita restituta fuerit, ex nunc præsentis constitutionis vigore sit penitus interdicta, & pro interdicta, profana, & reprobata tandem ab omnibus habeatur, quamdiu per tentata fuerit quousque ad manus nostras seu legitimi regis, vel Albenensis ecclesiæ, ad quam spectare dignoscitur, libere fuerit restituta; & quod alia fabricetur, quæ per nos nomine Romanæ ecclesiæ eidem regi, & regno donetur, & per nos seu auctoritate nostra benedicatur solemniter; qua in locum succedente prioris, dictus rex successorisque sui coronentur, eamque auctoritate nostra, ut prædicatur, benedicam, rex, & successores prædicti, quam barones, & nobiles, ac universus populus pro vera, & legitima corona perpetuo recipere de-

* Ladislaum Vayvodam, qui S. Coronam Orthoni Bavarum erepsit, & in Transylvania a delectam Hungaridendum 1310. restituit.

abeant & habere. Juris enim declarati existit, quod in locum alterius eadem auctoritate subrogata res quælibet, jure, quo illa, censeatur eodem, illiusque generaliter sortiatur naturam, in cujus locum substituitur, & honorem.

Quod si contra præfata rehabitata, seu alia fabricata, & auctoritate nostra benedicata, de novo occupari, abscondi, deperdi, vel sic deficere, quod ad usum debitum non possit haberi, quoquo modo contingat: volumus, quod per Venerabiles in Christo Patres Dominos Strigoniensem, & Colocensem archi-episcopos, de consilio, & de consensu omnium, vel majoris partis suffraganeorum suorum interdicatur, sic occupata, vel perdita; quousque occupatione cessante, prædicta corona eadem in Albenensi ecclesia reposita fuerit, seu regi legitimo liberally restituta, & alia similiter nomine romanæ ecclesiæ fabricetur, & benedicatur, quæ taliter benedicata, pro vera, ac legitima habeatur ab omnibus, ut de benedicenda, auctoritate nostra superius est statutum. Si autem præfati Episcopi inter se concordare, vel contentum majoris partis suffraganeorum suorum habere nequiverint, super eo, quod fieri debeat, Sedes Apostolica consulatur, totiesque prædicta juxta modum superius declaratum fieri possint, & debeant, quoties eventus necessitatis iusserit sic agendum. Cupientes insuper, ut quos reverentia DEI, amorque virtutis a malo non revocat, formidine saltem perterriti pœnæ, affuecant odisse peccatum, statuimus, ut si quis deinceps in temeritatem proruperit, quod præfaram sacram coronam, seu eam, vel eas, quas illius loco subrogari contigerit, per se, vel per alium, publice, vel occulte, furtive subripiat, vel per violentiam occupet, seu in læsionem, & damnum legitimi regis, qui pro tempore fuerit, atque regni ejusdem quoquo modo detineat, vel usurpet, seu subripiat, occupanti, detinenti, vel usurpanti, prædictis, sub quovis colore quæsito auxilium, consilium dederit, vel favorem, cujuscunque præminentia, status, & conditionis existat, eo ipso sententiam excommunicationis incurrat.

Et siquidem prædicta, vel eorum aliquid publice fecerit, seu fautor fuerit facientis, omnibus feudis, concessionibus, privilegiis, vel quibusvis gratiis, quæ a Romana vel quacunque alia Ecclesia obtineat, sine spe restitutionis, præsentis constitutionis vigore, perpetuo sit privatus. Si vero Clericus fuerit, dignitatibus ecclesiasticis, beneficiis omnibus, quæ obtinet, se privatum, & ad obtinendum inhabilem, & nihilominus excommunicationis sententiam, etiam si Episcopali, & superiori dignitate præfulgeat, incurrisse noverit se ipso factò. Si autem universitas fuerit, interdicto, & nihilominus universitatis ejusdem principales auctores excommunicationi subjaceant; & demum, nisi sic offendentes resipuerint, cum Dathan, & Abiron, quos terra vivos absorbit, accipiant portionem. Nullus insuper, præterquam in mortis articulo, & satisfactione præmissa, a dicta sententia excommunicationis absolvi, nec ipsum interdictum relaxari valeat, sine Apostolicæ Sedis, vel nostræ sententia speciali. Publicata ut supra.

* Buda Octavo Id. Maji.

ANNO
CHRISTI
1108.

De bonis Regalibus, & Reginalibus non occupandis, & occupatis restituendis.

Canonica constitutione cavetur, quod temporalis, & spiritalis gladius debent sibi suffragari invicem, & alter in juvamen alterius, cum expedit, exerceri. Considerantes itaque dominum Carolum illustrem regem Hungariæ, suo temporali gladio in suis occupatis, & detentis regalibus, ad præfens efficaciter non juvari, propter quod ipsius regis magnificentia diminuta, dictum regnum inclytum intellinq bello multipliciter conquassatum, nequit dicti Regis felici regimine gubernari. Nos, qui totis desiderijs anhelamus, tam Regis quam Regni prædictorum statui viriliter providere, dicti Regis temporalem gladium, exigente necessitate, nostro spiritali juvando, sacri approbatione concilii duximus inhibendum, ut nullus regalia, vel reginalia dicti regis, de cætero occupare, aut usurpare, vel occupata illicite detinere præsumat. Irrefragabiliter statuentes, quod omnes, & singuli, qui dicta regalia, vel reginalia occupaverunt in præterito, vel occupata tenent in præfenti, dicto Regi restituant, infra trium mensium spatium, si non requirantur; infra decem vero dies, postquam super hoc a dicto supra rege, vel ex parte ipsius fuerint requisiti: & eum permittant, quiete ac libere, pacifice possidere, si notam invidelitatibus, & prænam voluerint evitare. Qui vero prædicta regalia, vel reginalia de cætero occupaverit, vel usurpaverit, seu occupata, vel usurpata, ut præmittitur, non restituerit, nisi de voluntate Regis ejusdem, & nostra, quamdiu fungemur legationis officio, alioquin ipsius regis consiliariorum, vel majori partis ipsorum, ipsa, vel ipsorum aliquod retinuerit, vel inter ipsum regem, & hujusmodi detentorem, aliter secundum morem Regni fuerit ordinatum, clericus, vel laicus, cujuscunque præminentia, dignitas, aut status, Religionis existerit, etiam si archiepiscopali præmineat dignitate, vel episcopali, non obstantibus quibuslibet privilegiis, & indulgentiis eis, vel ipsorum ordinibus ab Apostolica sede concessis, vel qui, ne prædicta regalia, vel reginalia occupata restituantur dicto regi, infra auxilium ante dictum, dederit consilium, terminum, vel favorem, publice, vel occulte, si fuerit singularis persona, excommunicationis, si universitas, vel collegium, interdicti sententias ipso facto incurrat. Si vero per mensem, dictam sententiam, a lapsu prætaxati termini numerandum, animo sustinuerint contumaci, omnes vasalli sui, comites, castellani, judices, jobbationes, & quivis alii a fidelitate, homagio, & qualibet alia præstatione, qua ei tenebantur, adstricti juramento, aut alia firmitate vallata, sint absoluti, & liberi præfentis auctoritate decreti: & si eis in tanta obstinatione manentibus; post lapsum prædicti mensis, quoquo modo adhæserint, quia favere eis in prædicta obstinatione videntur, excommunicationis vinculo sint innodati. Et nihilominus eorum, & dictorum detentorum morientium corpora, qui sine debita satisfactione decesserint, Christiana sepultura privamus; districte præcipientes omnibus clericis, & prælatis exemptis, & non exemptis, etiam si de prædicatorum, minorum, & eremitarum S. Augustini ordinibus fuerint, cujuscunque dignitatis, aut conditionis existerint, quod talium morientium corpora

Concil. General. Tom. XXV.

Annullus audeat tumulare, aut tumulationi eorum modo quolibet interesse. Si quis autem contravenire tentaverit, si clericus fuerit secularis, omnibus sit Ecclesiasticis beneficiis cum nota infamiae, præfentis constitutionis auctoritate, privatus; si autem regularis, pro tanta inobedientia carcerali custodiæ condemnatus, excommunicationis vinculo se noverit innodatum, & loca nihilominus, in quibus talium corpora sepulta fuerint, sint Ecclesiastico supposita interdicto. Quicumque vero laicorum eidem regi ad recuperanda prædicta bona requisitus ab eo, fideliter assistere, ac ipsum juvare recusaverit, juxta fidelitatis obsequium; eidem pœnis, & sententiis se noverit subjacere. Publicata tertio Idus Julii.

De ordinatione vacantis Ecclesie per provisionem, electionem, aut postulationem faciendam.

Sciendum est volentibus Ecclesias vacantes ordinare, quod altero de tribus modis ipsis vacantibus providetur: aut enim ordinatur, vacans Ecclesia per provisionem, aut electionem, aut per postulationem solemnem. Provisio pertinet ad superiorem, in qua non est necessaria forma Concilii; electio autem, & postulatio ad inferiores, in quibus forma Concilii generalis necessario est servanda. Forma autem ipsius Concilii triplex est: scilicet forma scrutini, compromissi, & inspirationis, vel quasi; secundum alteram istarum, quicumque vult eligere, vel solemniter postulare in Ecclesiis Cathedralibus, regularibus, & collegiatis, debet de necessitate procedere.

Per formam autem scrutini, proceditur modo subscripto. Ecclesia enim pastoris regimine destituta, capitulum, sive canonici præfentes, statuent terminum ad electionem celebrandam, de quo fiet publicum instrumentum, in quo narrabitur, quo, die cedente, vel translato, vel defuncto tali Præfato talis ecclesie, ejusque corpore ecclesiasticæ tradito sepulture, capitulum, sive canonici, qui tunc præfentes erant, convenientes in unum, talem terminum, cum continuatione sequentium dierum ad electionem unanimiter statuerunt; qui terminus erit competens, quod infra ipsum abentes, qui vocandi sunt, citati commode venire possint, consideratis locorum distantis, & perlonarum qualitate, & temporis, non tamen nimis longum, quia in electione mora est periculosa. Et si vocandus scitur ubi, personaliter est vocandus; si vero nesciatur, vocetur in loco, ubi morari contuevit, per edictum publicum. Vocatio autem fiet sub hac forma. B. Præpositus, & capitulum Strigoniensis ecclesie, canonico Strigoniensi, Colocæ moranti salutem in Domino. Discretionis vestrae significamus, quod bonæ memoriæ R. quodam archiepiscopus noster, die... fuit viam universæ carnis ingressus, & corpus ejus cum debita reverentia Ecclesiasticæ traditum sepulture. Ne igitur Ecclesia nostra propter diuinam vacationem, gravem patiat in spiritalibus, & temporalibus læsionem, diem... cum continuatione dierum sequentium, ad tractandum de electione futuri Pontificis, & ad electionem celebrandam duximus statuendum. Quo circa vos requirimus, & peremptorie citamus; quatenus die ipsa nobiscum convenire curetis, alioquin nos ex tunc, ad eam procedere curabimus ve-

ANNO
CHRISTI
1108.

* Refinar
Lectura
quæ p. 44
& 109. p. 44
occupaverunt.

L

Gri

ANNO
CHRISTI
1308.

si absentia non obstante. Quod si vero iusto impedimento detenti venire nequiveritis, & velit alicui de canonicis committere vices vestras, ad nos vestrum specialem nuntium, & idoneum transmittatis, qui juxta statutum Concilii generalis, de ipso impedimento faciat plenam fidem. Datum &c. Hæ autem litteræ erunt apertæ, & de præsentatione ipsarum fiet publicum instrumentum, ne possit malitiose negari citatio, prout aliqui jam fecerunt. Debent autem convenire in ecclesia, vel in capitulo, si possunt, vel in alio loco idoneo, si ibi convenire non possunt. Sed ex cautâ, solitus locus mutatur, & locus, & causa in citatione inseratur. Omnibus autem in loco statuto convenientibus, diligenter deliberent, an per viam scrutini, an per viam compromissi, procedere velint. Si ergo etiam eligant de electione hujusmodi, fiat publicum instrumentum, in quo contineatur, qualiter diligenti deliberatione adhibita, placuit omnibus, & singulis, & concorditer omnes consenserunt, per viam scrutini procedere.

Quo factò sic procedant: eligantur enim ex ipso collegio, & non aliunde, tres fide digni, vel plures, vel pauciores, licet sit melius, quam tres tantum juxta Concilium Generale, de qua etiam electione fiat publicum instrumentum, quibus detur potestas, per idem publicum instrumentum, vel per scripturam alias authenticam, examinandi vota sua, & aliorum nullo omisso secreto, & singillatim, & in scriptis ea redigendi, & redacta mox in communi publicandi, ut sciantur, qui in quem consenserunt, & meriti ad meritum, & zeli ad zelum, & numeri ad numerum collationem faciendi, & collatione per eos diligenti habita, electionem faciendi, & eum eligendi, in quem omnes invenerint & majorem & sanioerem partem capituli consensisse; ita quod unus ipsorum scrutatorum de consensu, & voluntate aliorum duorum, vice sua, & collegarum, & aliorum omnium, qui in eis consenserint, electionem pronuntiet in scriptis & solemniter celebret, & alia faciat, prout compromittentibus placuerit. Huic autem instrumento super potestate tradita confecto omnes subscribent sic: ego talis... prædictis interfui, & consensui, & prædictam potestatem eis contuli: & postea sigilla omnium, & etiam capituli apponantur. Hoc factò isti tres trahant se ad partem, & primo scrutentur voces eorum, ita quod duo scrutentur tertium. Post hoc seriatim, & singulariter vocabunt quemlibet de capitulo solum, per se, & primo illum, qui habet in electione primam vocem de consuetudine, & dicent ei secreta exemplo Danielis: frater in electione presenti habens DEUM præ oculis, cujus nunc causa tractatur, non te decipiat odium, amor, vel favor; non pecunia, quæ humanos prævertere solet sensus, non lucro tuo prospicias, sed utilitati communi: ideo adjuramus te per DEUM vivum, & in virtute Spiritus Sancti, & sub periculo anime tue, quod consentias in eum, & eum nomines, quem ex voto credis utilioerem, & meliorem ecclesie, & per quem jura ecclesie possunt melius defendari, & tunc ille dicat: & ego credo P. meliorem, & utilioerem, & in eum consentio, & eum nomino eligendum in episcopum, & pastorem, & tam interrogatio, & adjunctio, & responsio redigantur in scriptis. Ex hoc per Tabellionem Clericum, vel si non possit haberi tabellio, duo ex eis hæc scribant.

A Completo scrutinio, ipsi scrutatores, mox in illo adu, contrario intermedio redibunt ad capitulum, & ipsi, vel unus eorum, aliorum mandato, vota singulorum in communi publicabunt, & presente Capitulo dicent: Nos examinavimus vota vestra, & singulorum, secreto, & singillatim; placet vobis, quod explicemus? & illi dicent, placet; & publicabunt sic, id est: publice legent, ut quod secreta actum est, ab omnibus sciatur. Publicatione facta, collatio numeri ad numerum, zeli ad zelum, & meriti ad meritum fiet per ipsos scrutatores sic: si vota canonicorum diversa fuerint, id est plures, surgent in medio capituli, & publicatis votis incipient a capite, & legent sic: A. B. C. consenserunt in P. item ex altera parte legent, D. E. F. consenserunt in M. & sic computabunt dicentes: Nos invenimus majorem numerum consensisse in P. Nam cum in universo XL. sint canonici, XXV. consenserunt in ipsum P. & XV. in M. Item invenimus: quod tot personæ, personatus, seu dignitates habentes, consenserunt in P. & plures quam in M. Item invenimus meliorem zelum ex parte eligentium P. quam ex parte eligentium M. Nam illi elegerunt bonum, & utilem virum, istis autem caro & sanguis revelavit suum consanguineum eligendo; Item invenimus P. majoris esse meriti, quia litteratior, prudentior, honestior, sanctior, & melior, ac potentior ad jura ecclesie conservanda, quam M. Ubi autem unus solus est in scrutinio nominatus, non habet locum collatio numeri ad numerum, vel meriti ab meritum, vel zeli ad zelum; fiet tamen tunc collatio talis per eum, qui major est, vel per scrutatores. Si vir S. nominatus sit de legitimo matrimonio natus, competentis scientie, sufficientis ætatis, & in sacris ordinibus constitutus, & si ista concurrant, procedatur ad electionem, & duo ex scrutatoribus, quibus data a capitulo potestas eligendi, tribuant potestatem tertio electionem pronuntiandi, & publicandi nomine suo, & omnium consentientium; qui unus debet eligere, et in continenti electio, & pronuntiatio fiet in capitulo primo, in hac forma: In nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Anno, mense, & die, ego unus ex scrutatoribus a nostro capitulo nominatus, & electus ad faciendum scrutinium, & electionem futuri Pontificis, secundum formam superius prætaxatam, ipsa servata in omnibus, de voluntate, consensu, & mandato collegarum meorum, & ex potestate mihi tradita, invocata Spiritus Sancti gratia, ad honorem DEI & gloriose Matris ejus, & S. nostri Patroni, & omnium sanctorum. P. in quem collatio est facta, reperimus omnes, vel majorem & sanioerem partem Capituli nostri in scrutinio consensisse, in nostrum, & ecclesie nostre episcopum, eligo, & in pastorem, eandemque electionem in his scriptis pronuntio. Post hoc pulsantur campanæ, ut populus congregetur & populo congregato, per alteram ex electoribus ad hoc, per capitulum deputatum, publicetur electio in communi, id est coram clero, & populo, & cantetur: Te DEUM laudamus solemniter, & electus, si præsens est, deportetur ante altare, intronizetur. Forma autem publica nominis hujus, erit talis: recitetur totus processus, sicut jam in forma pronuntiationis dictum, & ultimo sic adjiciet: quam electionem vobis denuntio, & in præsentia omnium dico solemniter publicandam. Igitur celebrata, &

ANNO
CHRISTI
1308.

ANNO
CHRISTI
1700ANNO
CHRISTI
1700

publicata electione, decretum electionis fiet sic: sanctissimo ac beatissimo patri, & Domino suo Domino, Divina Providentia sacro-sanctæ romanæ, ac universalis ecclesiæ summo pontifici P. præpositus, & capitulum Strigoniensis ecclesiæ eius humiles, fideles, ac devotissimi, pedum oscula beatorum. Sacris Canonibus novimus esse cautum, quod ultra tres menses vacare non debeant ecclesiæ cathedrales, ne propter defectum pastoris, Dominicum gregem lupus rapax invadat, & viduata ecclesia in suis facultatibus grave dispendium patiatur. Ea propter bonæ memoriæ R. archiepiscopo nostro, anno, menſe, & die, sicut Domino placuit, viam universæ carnis ingresso, ipsius corpore, ut moris est, cum reverentia, ecclesiasticæ tradito sepulturæ; Nos, qui tunc præſentes eramus, convenientes in unum, ad electionem futuri nostri pontificis canonicè celebrandam, terminum cum continuatione sequentium dierum duximus statuendum; citatis igitur interim, & tunc præſentibus omnibus qui electioni celebrandæ debuerunt, voluerunt, & potuerunt commode interesse, in Ecclesia nos convenimus de electione futuri pontificis tractaturi. Sane post diversos tractatus inter nos habitos, & nominationes diversarum personarum simplices, ac discussiones, ac inquisitiones multiplices, tandem placuit nobis, universis, & singulis per viam scrutinii nostræ ecclesiæ providere, & eligentes tres S. A. B. & C. de nostro collegio fide dignos, dedimus eis plenariam potestatem, ut secreto & singillatim vota cunctorum primo intra sua, & postea nostra diligenter inquirerent, & ea scriptis redigerent, & in scriptis redacta, mox in communi publicarent, & tam numeri ad numerum, quam zeli ad zelum, quam meriti ad meritum, per eos habita collatione diligenti, illum eligerent, in quem invenirent omnes, vel majorem, & sanioſiorem partem nostri collegii concessisse; ita quod unus ipsorum de voluntate, & consensu aliorum duorum servatorum vice sua, & collegarum, & aliarum omnium electionem, eandem pronuntiaret in scriptis, & solemniter celebraret. Qui secedentes in partem, primo vota sua, ita quod duo scrutabantur tertium, secundo, tres simul vota omnium aliorum, sicut nobis postea retulerunt, secreto, & singillatim diligenter inquisiverunt, & in scriptis redacta, mox in communi publicarent, & in nostra præſentia, per eosdem, secundum formam eis datam, tam numeri ad numerum, quam zeli ad zelum, quam meriti ad meritum collatione habita diligenti, unus de scrutatoribus ante dictis, de voluntate, consensu, & mandato aliorum, in quem repertum fuit omnes vel majorem partem, & sanioſiorem nostri collegii, seu capituli in scrutinio concessisse vice sua, & collegarum, & omnium aliorum, in his consentientium invocata Spiritus Sancti gratia, in nostrum, & ecclesiæ nostræ elegit episcopum, & pastorem; virum utique plene, & maturæ ætatis, utique, qui trigessimum annum ætatis suæ exegit, de legitimo matrimonio procreatum, & in sacris ordinibus constitutum, vita, & moribus, ac litterarum scientia commendatum, in spiritualibus, & temporalibus circumspectum, & electionem pronuntiavit in scriptis, & eam publicavit hoc modo: In hoc menſe, & die. Ego unus de scrutatoribus a dicto nostro capitulo nominatis, & electis ad faciendum scrutinium, & electionem futuri pontificis secundum formam superius præ-

Council General. Tom. XXV.

A taxaram, ipse servata in omnibus, de voluntate, consensu & mandato, collegarum meorum, & omnium in his consentientium, & ex potestate mihi, & ipsis invocata Spiritus Sancti gratia, ad honorem DEI, & Gloriosissime Virginis matris ejus, & sancti, in cujus honorem ecclesia nostra est constructa, Dominum P. in quem, collatione facta, reperimus omnes, vel majorem partem, & sanioſiorem nostri capituli, seu collegii, quorum scriptiones inferius continentur, in scrutinio concessisse, in nostrum, & ecclesiæ nostræ episcopum eligo, & pastorem, eandemque electionem in scriptis pronuntio. Dictam vero electionem sic canonicè, & solemniter celebratam, & publicatam in communi omnes recepimus, & approbavimus, Te DEUM laudamus more solito, cum cordis jubilo decantando: idem vero electus sibi &c. de electione hujus præſentata licet, & hujusmodi humilitate se insufficientem, & indignum asserens, se multipliciter excusaret, nobis tamen vehementer instantibus, timens divinis dispositionibus contraire, invocato divinæ pietatis auxilio, die dicta, electioni consentit, non tam timide, quam devote electionem ipsam, officium, onusque impostum, ut prodesse valeat, suscipiens, & acceptans. Vestræ igitur beatitudini duximus unanimiter supplicandum, ut electionem sic prædictam canonicè, sic solemniter celebratam dignemini confirmare, ut electo ipsi consecrationis munus favorabiliter impertiri possit, quatenus nobis velut pastor idoneus, & totius provincie præſe utiliter valeat, & prodesse. Nosque, & alii sibi commiſsi, sub ejus sacro regimine possumus coram Deo salubriter militare. Ad hujus autem confirmationem, nomine nostro a vestra sanctitate petendam, & nostros canonicos & co-electores, Inſcrutatores, & procuratores ordinavimus, & constituimus, & propter hoc eos ad vestræ sanctitatis pedes duximus destinandos: dantes eis plenam, & liberam potestatem petendi confirmationem, & si necesse fuerit, provisionem, & jurandi in animas nostras, si visum fuerit expedire, promittentes nos ratum, & gratum, & firmum perpetuo habituros, quicquid per eos in prædictis, vel aliquo præmissorum extiterit procuratum. Ut autem omnium nostrorum vota, & prædictis omnibus, & singulis in hac electione, & petitione concordasse noſcatis, Sanctitati vestræ hoc canonicum decretum mittimus roboratum propriis manibus, & subscriptum. Ego præpositus Strigoniensis ecclesiæ, supradictis omnibus, & singulis consensu, & consentio, manu propria signo, & subscribo. Ego vice scribere nescientis, de mandato subscribo. Notarius autem in fine dicit: acta sunt hæc, anno, menſe, die, & loco.

E Per viam compromissi procedatur, modo subscripto: canonici vacantis Ecclesiæ, statuunt terminum ad electionem celebrandam. Interim vocatis omnibus absentibus, & in termino convenientibus, qui possunt, debent, ac volunt commode interesse, major de capitulo, vel alius, cui capitulum committit, quærat a singulis, si placet eis per viam procedere compromissi. Singulorum autem consensu requisito, & habito, tractetur de persona, cui committant; deinde singulis super requisitis, & in unam personam, cui committatur, convenientibus, unus de mandato capituli dicit. Ego vice capituli committito, seu do A, si est unus, vel A. B. & C. si in plures compromittant, potestatem providendi

L 2

d

ANNO
CHRISTI
1108

di ecclesie nostre de pastore. Illi autem, in quos compromittitur, si plures sint, quia possunt esse duo, tres, quinque & septem, tractant se ad partem, & simul d'liberent potestate recepta, & conferant de persona eligenda, & si concordaverint, redeant ad capitulum, & si non concordaverint, observata, unus eorum electionem pronuntiet, & publicet sub hac forma. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Anno N. mense N. & die N. ego de voluntate, & consensu collegarum meorum, in quo unanimiter compromissum fuit a capitulo, in quos potestatem providendi ecclesie transfulerunt, vice mea, & ipsorum, & omnium aliorum in electione jus habentium, & hic presentium, ex potestate, auctoritate supradicta mihi, & aliis meis collegis concessa invocata Spiritus Sancti gratia, P. in quem nos A. B. & C. compromissarii supradicti simul convenimus, in nostrum & ecclesie nostrae episcopum eligo, & pastorem, & de ipso provideo dictae Ecclesie in pastorem, & ipsam electionem, & provisionem in his scriptis pronuntio, & solemniter publico in communi.

Hæc forma servanda est, quando compromissarii sunt de collegio, prout dicit Concilium. Si vero essent extra collegium, tunc sufficit dicere: Ego unus de compromissariis supradictis; de voluntate, & consensu ipsorum, vice totius capituli, P. in quem omnes convenimus, eligo, seu provideo in ecclesie episcopum, & pastorem, & in hoc quasi totum capitulum concordat, nam uno contradicente non potest per viam compromissi procedere. Postmodum vero coram clero, & populo publicent electionem, sive provisionem, & postea fiat decretum ipsius electionis, sive provisionis hoc modo: Almo & beatissimo patri, & Domino, Divina providentia sacrosanctæ Romanæ, ac universalis ecclesie summo Pontifici P. præpositus, & capitulum ecclesie Strigoniensis, ejus humilis filii & devoti pedum oscula beatorum. Cum propter vacationem diutinam, ecclesie pastoralis solatio destituta, in spiritualibus, & temporalibus, dispendia patiantur, conditores canonum deliberatione provida consulerant, ut ultra tres menses vacare non debeant ecclesie cathedrales. Defuncto igitur bonæ memoriæ R. archiepiscopo nostro, Anno, mense, & die, sicut Domino placuit, ipsiusque corpore cum reverentia tradito Ecclesiasticæ sepulture; nos canonici Strigoniensis ecclesie, qui tunc presentes eramus, convenientes in unum, ad electionem futuri pontificis celebrandam, terminum cum continuatione dierum sequentium duximus statuendum, citatis interim, & tunc presentibus omnibus, qui electioni celebrandæ, debuerunt, voluerunt, & potuerunt commode interesse in capitulo.

Nos recepimus de electione futuri pontificis tractaturi, & post diversos tractatus inter nos habitos, placuit tandem omnibus, & singulis, per viam compromissi, nostræ viduæ Ecclesie providere, considerantes in unam difficulter multitudinem convenire, & sæpe in paucos spiritum sanioris consilii residere, dedimus plenam, & liberam omnes, & singuli unanimiter potestatem A. B. & C. ut iidem vel major pars ipsorum vice sua, & nostra per electionem canonicam, vel postulationem concordem, ecclesie nostræ supradictæ vacanti, DEUM, ac bonum statum ipsius ecclesie habentes præ oculis,

de persona idonea providerent, omnem potestatem, & vicem nostram, super hoc eis committentes; ita, quod unus ipsorum de consensu aliorum compromissariorum, vel majoris partis ipsorum convenirent, eligerent, & electionem in præsentia nostra solemniter publicarent, qui fecedentes in partem, & Spiritus Sancti gratiam invocantes, devote post tractatus diversos, & varios de diversis personis inter se habitos, ut nobis postmodum retulerunt, tandem in magistrum P. præpositum Strigoniensem in Sacerdotali ordine constitutum, iidem unanimiter convenerunt, virum utique plene, & maturæ ætatis, utpote qui 30. annos ætatis suæ exegit, de legitimo matrimonio procreatum, vita, & moribus, & litterarum merito scientia commendandum, in spiritualibus, & temporalibus plurimum circumspæctum: quem secundum formam in compromissa appositam, in hunc modum elegit In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Anno, mense, & die. Ego N. unus de compromissariis supradictis de voluntate, & consensu collegarum meorum, juxta formam compromissi mihi, & eis traditam, vice mea, & prædictorum collegarum meorum, ac omnium de capitulo, & potestate mihi, & prædictis meis collegis ab universis, & singulis de ipso capitulo tradita, invocata Spiritus Sancti gratia ad honorem DEI, & Gloriosæ Matris ejus, & sancti nostri patroni, & omnium Sanctorum, magistrum P. præpositum Strigoniensem, in quem nos compromissarii supradicti unanimiter convenimus, in nostrum, & ecclesie nostræ eligo in episcopum, & pastorem, & de ipso provideo dictæ ecclesie in pastorem, eandemque electionem seu provisionem in his scriptis pronuntio, & publico, in communi publicatam omnibus unanimiter recepimus, & approbavimus more solito pulsatis campanis cum cordis jubilo, Te DEUM laudamus solemniter decantando; consequenter autem conveniente populo ad pulsationem campanarum, R. de mandato nostro dictam electionem ipsi populo publicavit. Idem vero electus sibi die... electione hujusmodi præsentata, licet se multipliciter excusaret, tandem nobis vehementer instantibus, invocato Divinæ pietatis auxilio, die... dictæ electioni consentit. Sanctitati igitur vestræ duximus unanimiter supplicandum, ut electionem supradictam sic canonicè celebratam, dignemini confirmare, & electo nostro prædicto, munus consecrationis misericorditer impertiri, quatenus auctore DEO, nobis, & toti provincie, velut pastor idoneus, præesse valeat, utiliter & prodesse, nosque, & alii sibi commissi sub ejus sacro regimine, possimus coram DEO salubriter militare. Ad hujus autem confirmationem, & consecrationem nomine nostro a vestra sanctitate petendam A. & B. de nostro capitulo nostros procuratores, & etiam instructores ordinavimus, & constituimus, & propter eos ad vestræ sanctitatis pedes duximus destinandos; dantes eis plenam, & liberam potestatem petendi confirmationem, & consecrationem, ac si necesse fuerit, dispensationem, & provisionem, & jurandi in animas nostras, si visum fuerit, expedire. Promittentes nos ratum, gratum, ac firmum habituros, quidquid per eos in præmissis, vel aliquo præmissorum fuerit procuratum. Ut autem omnium nostrorum vota in prædictis omnibus, & singulis concordasse noveritis, & in hanc electionem, & petitionem venire, hoc canonicum decretum sanctitati vestræ mittimus ro-

ANNO
CHRISTI
1108.

ANNO
CHRISTI
1308.

ANNO
CHRISTI
1308.

boratum propriis manibus, & subscriptum, & ad maiorem cautelam sigillo nostri capituli, & etiam propriis sigillatum. Ego archi-diaconus Strigoniensis supradictis omnibus, & singulis consensu, & consensio, & propria manu scribo.

Per inspirationem fit electio, si dum canonici primo intrant capitulum pro electione celebranda, nullo specialiter tractatu procedente, quasi Divina revelatione, & inspiratione omnes, nullo contradicente, consenserint in aliquem repente, & simul eum eligant, & nominent dicentes una voce: eligo P. eligo P. & talis electio dicitur facta per inspirationem; & ex quo canonici omnes uno ore, & uno spiritu eligunt, non est vis, si dicant eligo, sive eligimus. Quia una est censenda electio propter unanimes voluntates: & conformabitur sic decretum.

Sandissimo Patri, & Domino suo Domino C. Divina providentia sacrosanctae Romanae, ac universalis ecclesiae summo pontifici, P. praepositus, & capitulum Strigoniensis eius ecclesiae humiles filii, & devoti, pedum oscula beatorum. Ne pro defectu Pastoris Gregem Dominicum lupus rapax invadat, aut in spiritualibus, & temporalibus ecclesia viduata grave dispendium patiatur, conditores canonum deliberatione provida statuerunt, ut ultra tres menses vacare non debeant ecclesiae cathedrales. Ea pro-

pter bonae memoriae R. archiepiscopo nostro, anno, mense, & die, sicut domino placuit, viam universae carnis ingresso, ipsiusque corpore, ut est moris, cum reverentia ecclesiastica tradito sepulturae. Nos canonici Strigonienses, qui tunc praesentes eramus, convenientes in unum ad electionem futuri nostri Pontificis canonice celebrandam, terminum cum continuatione dierum sequentium duximus statuendum: citatis igitur interim, & tunc praesentibus omnibus, qui debuerunt, voluerunt, & potuerunt commode interesse, in ecclesia nos recepimus de electione futuri Pontificis tractaturi; nobis in unum locum, & propositum congregatis, unusquisque divina inspiratione repente, nulla nominatione, nulloque tractatu alio procedente in P. virum utique plene, & perfectae aetatis, utpote, qui 30. annos aetatis suae exegit, legitimo matrimonio natum, vita, & moribus, & litterarum scientia commendandum consensit, & una voce simul, ac unanimiter omnes, & singuli in episcopum elegerunt, & pulsatis campanis, Te DEUM laudamus solemniter decantarunt, consequenter autem conveniente populo: etiam & ut supra in forma proxima. Publicata II. Idus Julii. Datum Budae Anno domini millesimo, tercencensimo, octavo, indictione septima III. non. decembris. Pontificatus domini Clementis papae V. Anno quarto.

PISTORIENSE CONCILIUM DIOECESANUM

Anno 1308. celebratum.

COLLECTORIS MONITUM.

An. 1308.
Ex suppl.
Mansueti.
II. pag. 303.

Quamquam a Dioecesanis synodis post annum 1300. celebratis abstinendum statui, ne operis huius moles nimium cresceret, nec ab ea lege recederem quam Labiens constituerat; ex me tamen impetrare non potui quominus, aliis omissis, duo tamen dioecesana concilia darem, Pistoriense scilicet istud, & Lucense aliud suo max loco referendum. Ac de Lucensi quidem, amoris in patriam meam id facile indulgentia dabunt lectores aequi, ut quandoquidem tantum laboris, omnia undequaque dispersa concilia colligendo, in eorum gratiam suscepi; civibus interdum meis peculiaribus, cum tantillo eorum incommodo, servirem. Quin nec graevae illis accidit, si hic habeant Concilium, quamvis dioecesanum, quod nullibi habere possunt excusum. Pistoriense vero ut darem coegit humanitas Illustrissimi & Rev. Domini Friderici Aiamanni Pistoriensis episcopi, qui ejus apographum mihi benigne largitus est, hic primo vulgandum.

CONSTITUTIONES SYNODI DIOECESANAE PISTORIENSIS

Sub Episcopo Ermanno edita.

Anno MCCCVIII.

Exemplar extractum ex antiquo apographo existens. in Archiv. Sa. plenae Civit. Pisto. in Pisto. X.

In Dei nomine. Amen. Infra scripta sunt Constitutiones factae, & editae per Ven. Patrem D. Ermannum Dei gratia Pistoriensem episcopum, & lecta, & publicata in Synodo Cleri civitatis, & dioecesis Pistoriensis celebrata in Ecclesia majori civitatis Pistorii sub anno Dominicae Nativitatis MCCCVIII. indictione VII. die VIII. Decembris, & postea confirmata per Venerabilem in Xpo Patrem Dominum Barontium Dei gratia episcopum Pistoriensem successorem dicti Ven. Patris D. Ermanni.

Rubrica.

Quod Clerici, & Conversi portent habitum, & tonsuram.

Licet clericos, religiosos, & conversos congruis attollere favoribus, & eorum immunitates, jura, & privilegia illibata conservare pro viribus intendamus; tamen ipsos suis iuri-

bus, & honoribus ita volumus esse contentos, quod immunitatum, & jurium suorum limites observantes, jura non impediunt, vel occupent aliorum. Et qui eorum verbis, & exemplis laicos debent ad viam vitae & rectitudinis revocare, ipsos in mortis devia non impellant, & ne ex ipsis fomites eorum erroris, & discordiarum materiam dicantur laici invenire. Sane sicut nos tam facti experientia, quam frequens clamor

mor instruxit; quidam clerici, religiosi, ac ecclesiarum, & venerabilium locorum civitatis, & diocesis Pistorien. conversi, nec in vestimentorum forma, nec in modo tonsuræ, nec in qualitate negotiorum, de ecclesiæ religione, seu conversione ostendunt, ad pœnæ subterfugium se pro clericis, religiosi, seu conversis solummodo exhibentes; & cum super excessibus, quos sæculari lapsu committunt, & negotiationibus sæcularibus, quas exercent, ad publica judicia protrahuntur, circumcisissis criminibus, & habitu clericali, seu religioso assumpto, ut possint circumvenire vindictam, se pro religiosi, vel conversi, seu clericis repræsentant, fori privilegium labiis allegantes, quod factis negaverant paulo ante. Verum quia privilegium meretur amittere qui permessa sibi abutitur potestate, & frustra legis invocat auxilium, qui contravenit in legem; nos volentes tam prædictorum animarum periculis, quam scandalis, & malis exemplis quæ exinde occurrunt, & possint occurrere, auxiliante domino, præcavere, omnes clericos, & religiosos, & conversos ecclesiarum sæcularium, vel venerabilium, seu religiosorum locorum Pistorien. civitatis, & diocesis semel secundo, & peremptorie monemus, ut se ipsos debeant emendare, & sæcularibus negotiationibus, & officiis dimittis, omnino vellem, & tonsuram portare debeant congruentes; ita quod in modo tonsuræ, & vestimentorum qualitate eorum religioni convenient, & a laicis discernantur.

Rubrica.

De electione

Et quod non recipiantur in canonicos, vel conversos sine licentia episcopi.

Cum propter indiscretam electionem, & receptionem canonicorum, clericorum, & conversorum, quæ passim, & indistincte consueverunt fieri per prælatos, & rectores ecclesiarum, Monasteriorum, & hospitalium civitatis, & diocesis Pistorien. scandala non modica, & damna gravia provenerint hæcenus, & proveniant ecclesiis, monasteriis, & hospitalibus civitatis, & diocesis nostræ, pro eo, quod multoties indigni, & pravæ vitæ homines, & qui non ut serviant Deo, sed ut evitent sæcularia onera, & impune perpetrent maleficia, se procurant recipi in monasteriorum, ecclesiarum, & hospitalium canonicos, clericos, & conversos; statuimus, ut nullus prælatus, vel rector ecclesiarum, seu hospitalium civitatis, & diocesis Pistorien. deinceps ultra numerum statutum, seu consuetum tum in ecclesia, cui præest, si ecclesia est, quæ numerum habeat canonicorum, seu clericorum; & in ecclesiis, in quibus non est numerus, & in hospitalibus aliquem eligant, vel recipiant in canonicum, clericum, vel conversum, sine nostra licentia speciali. Quod si secus per aliquem fuerit attemptatum, electio, & receptio hujusmodi nullæ sint ipso jure, & prælatus, vel rector, qui sic electos, vel receptos habuerit pro canonicis, clericis, vel conversis, ipso jure sententiam excommunicationis incurrat; & nihilominus taliter electi, vel recepti, si se gesserint pro canonicis, clericis, vel conversis ecclesiarum, vel hospitalium, in quibus sic electi, vel recepti fuerint, ipso jure excommunicati existant.

A Nos Frater Andreas Dei, & Apostolica Sedis gratia Episcopus Pistorien. universis, & singulis præsentibus litteras inspecturis pateat manifeste, ne redarguti a juris errore cum tacita veritate, vel negligentia compescamur juribus, oneribus irretiti juxta illud: *Error, cui non resistitur, approbatur; & veritas, cum minime defensatur opprimitur;* & negligere, cum possit perturbare perversos, nihil aliud est, quam fovere, & necessitate nobis imposita, & cura nostri officii dicente cogimur diesque, nocteque insomnes ducere, ut accuratius greges nobis subjecti vita, & moribus mentis maturitatem ostendant, & ne devii sint a lege; at potius se sciant legibus mancipatos, & ne ipsas leges, quibus hæcenus sedulo uli sunt, & continuo contuntur paulatim, atque incuria obsolescere contingat, quarum notitia quotidiana necessaria videatur, & extat. Ideo inter leges, & constitutiones nostras, & dicti nostri episcopatus hæc præsertim duximus præsentialiter recensendas, videlicet constitutionem positam sub Rubrica: *Quod Clerici, & conversi portent habitum, & tonsuram;* quæ sic incipit. *Licet clericos, religiosos, & conversos &c. Repetitur eadem constitutio quæ supra.* Item constitutionem positam sub rubrica: *Quod non recipiantur in canonicos, vel conversos sine licentia episcopi;* Quæ sic incipit. *Cum propter indiscretam electionem &c.*

C Prædictas Constitutiones autem, ut superius de verbo ad verbum exaratas mandavimus foribus majoris ecclesiæ nostræ Pistorien. affigi, & apponi, ut nullus deinceps ignorantiam prætere valedat in prædictis, sed contraveniens sentiat in legibus disciplinam. Ideo omnes, & singulos, tam clericos conversos, quam rectores ecclesiarum, & monasteriorum juxta tenorem dictarum superscriptarum constitutionum nostræ Civitatis, & Diocesis Pistorien. citamus, requirimus, & monemus, eisque sub pœna excommunicationis, & pœna in dictis constitutionibus contenta præcipiendo mandamus, quatenus superscriptas constitutiones, unamquamque per se, & integraliter de verbo ad verbum inviolabiliter observare debeant, assignando eisdem terminum unius mensis a die affixionis prædictarum, infra quem comparere studeant quicumque contradicere voluerint opposituri, & contradicendi, quare prædicta fieri non debeant de jure, & secundum formam Synodaliæ constitutionum civitatis, & diocesis Pistorien. Quem terminum pro primo, & secundo, & tertio, & peremptorio hæc præsentia canonica monitione assignamus ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc; ipso termino elapso in contrascentes prædictam excommunicationis pœnam, & sententias in dictis constitutionibus contentas volumus incurere ipso facto. Prædicta vero in majoris roboris firmitatem fecimus in præsentia & de præsentia, & consensu, & voluntate infrascriptorum canonicorum nostræ majoris ecclesiæ Pistorien. videlicet domini Joannis Simonis de Cancellariis, domini Pauli Cepti, domini Justi Philippi Gaii, domini Stancolli de Tavianis, absentibus domino Corrado Ser Francisco, tamen legitime citato, & aliis, qui absunt, & aberant extra Pistorien. diocesis. Mandantes ad cautelam majorem, prædicta in volumine nostrarum constitutionum authentice registrari, & nostri pontificalis sigilli impressione muniri. Datum Pistorii in nostro episcopali palatio, præsentibus venerabili Viro domino Bartholomæo Abbate Monasterii S. Marie

ANNO CHRISTI 1308.

ris de Buggiano Lucanae Diocesis, & Fratre A Vincentio Francisci de Senis de Ordine Fratrum Prædicatorum testibus ad prædicta vocatis, habitis, & rogatis sub anno Dominicæ Nativitatis millesimo trecentesimo octuagesimo sexto, indictione nona, die tertiodecimo mensis Februarii, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri domini Urbani miseratione divina Sacrosanctæ Romanæ ac universalis ecclesiæ Papæ Sexti anno octavo.

Et postea etiam per Venerabilem Patrem dominum Andream de Cianitoris eadem gratia episcopum Pistoriensem successorem domini Baronti episcopi. Et postea etiam per Ven. patrem dominum Fratrem Remigium eadem gratia episcopum Pistoriensem successorem dicti domini Andree episcopi prædicti. Et postea etiam confirmatur per Ven. Patrem D. Joannem eadem gratia episcopum Pistoriensem, & successorem dicti domini Fratris Remigii; & postea etiam confirmatur per Ven. patrem D. Fratrem Andream episcopum Pistoriensem successorem dicti D. Johannis episcopi prædicti; & postea etiam per Rev. patrem Dominum Matthæum episcopum Pistoriensem successorem dicti domini Andree avunculi sui.

De publicatione harum Constitutionum.

LESSE, & publicatæ fuerunt dictæ constitutiones per me Berlingherium Arrighetti Notarium infra scriptum, & scribam publicum curiæ episcopalis Pisl. dicti D. episcopi de mandato dicti domini episcopi; & conditæ, factæ, & promulgatæ per dictum Ven. patrem dominum episcopum supra scriptum in dicta Synodo celebrata in dicta majori ecclesia Pistorien. de voluntate, & consensu dicti sui Capituli, & coram D. Ranuccio de Perusio Vicario, Ser Gentile de Camerata cappellano ipsius domini episcopi, Ser vanne Buonvassalli, & multis aliis testibus vocatis, & rogatis sub anno, indictione, & die supra scriptis.

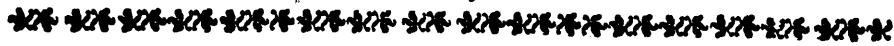
Publicatio supradictarum Constitutionum.

ANNO CHRISTI 1308.

Publicatæ, & pronuntiatæ fuerunt constitutiones prædictæ per supradictum Rev. patrem & dominum D. Johannem miseratione divina S. Theodori Diaconum Cardinalem Apostolicæ Sedis Legatum, & lætæ per Bindum de Muggello Cappellanum dicti domini legati de mandato, & auctoritate ipsius domini legati, ipso præsentem, & mandante &c. præsentem etiam clero civitatis, & diocesis Florentinæ, ac religiosorum multitudine copiosa Florentiæ apud locum Fratrum Minorum in aula dicti domini Anno 1327. legati, Die Dominico VIII. Kal. Martii Pontificatus SS. in Christo Patris, & domini D. Johannis Papæ XXII. anno &c. indictione decima, præsentibus etiam Venerabilibus patribus dominis Petro Anagnino, Alamanno Amilien. Ugolino civitatis Castelli, Tedicio Pæsulano episcopis, Boso Aretino electo, & dominis Conte, & Arrigo Vicariis episcopi Florentini. Qui dominus legatus statim præcepit, dictas Constitutiones omnes, & singulas per singula capitula observari.

Et ego Andreas Nardi de Fulgines publicus, & apostolica, & imperiali auctoritate Notarius, & nunc notarius, & Scriba dicti domini legati, & suæ Curie supradictæ publicationi, affirmationi, & acceptationi interfui, & de mandato, & auctoritate dicti domini legati scripti, & publicavi, signumque meum apposui consuetum.

Ego Michael olim Ser Thomasi de Putomolis civis Pistorien. publicus imperiali auctoritate Judex Ordinarius, & Notarius publicus Florentinus, & Pistorien. supradicta omnia, & singula inveni, vidi, & legi in volumine constitutionum civitatis, & diocesis Pistoriensis, existente in archivio, & cancellaria episcopali Pistoriensis, & prout ibidem inveni, vidi, & legi, ita hinc inde transcripsi, & publicavi, nil addens, vel minuens, quod sensum mutet, vel variet intellectum, sub anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono, indictione octava, die vigesima quarta mensis Decembris. Et ad fidem omnium præmissorum me subscripsi, signumque meum apposui consuetum.

L U C A N A S Y N O D U S

SUB HENRICO LUCENSI EPISCOPO

Circa annum 1308. habita.

RUBRICÆ CONSTITUTIONUM D. EPISCOPI.

fol. p. 107.

II.

- D E divinis officiis celebrandis.
- ... De uno scholare tenendo, qui cantare sciat.
- De ornamentis ecclesiasticis servandis.
- De Corpore Domini nostri Jesu Christi in cassâ tenendo.
- De faciendo incensum in celebratione missarum, videlicet ad Hostiam, & Calicem.
- De non celebrando ultra unam missam in aliqua die.

- E De non dando comessionem aliquibus personis extra consuetudinem.
- De vestibus prelatorum qualiter portare debeant.
- ... ecclesiasticis per violentiam sumendis.
- ... ecclesiasticum beneficium se facias ad presbyteratus ordinem promoveri.
- XVI.
- De examinatione clericorum promovendorum ad sacros ordines.
- XVII.
- De eo, qui suis ex fornicatione natus, & sacros ordines clanculo surripuit.
- XVIII.

ANNO
CHRISTI
1704.

XVIII.
De eo, qui missas dicitur civitatis, vel diocesis
Lucanae, ne se ab alio episcopo faciat ordi-
navi.

XIX.
De eo quod nullo deinceps de alieno episcopatu na-
tus ad regimen alicujus ecclesiae civitatis, vel
diocesis assumatur.

XX.
De pactationibus non faciendis pro ecclesiasticis bene-
ficiis obtinendis.

XXI.
De conjurationibus vel juramentis non facien-
dis...

XXII.
De electionibus ad vacan....

XXIII.
De conversis non recipiendis per aliquem re-
torem.

XXIV.
De concubinis non tenendis.

XXV.
De possessionibus ecclesiarum non alienandis.

XXVI.
De debito non contrahendo nomine ecclesiae.

XXVII.
De non locando aliquam ecclesiam.

XXVIII.
De usuris non faciendis.

XXIX.
De bestis non dandis ad ollariam.

XXX.
De odiis conjurationibus non faciendis.

XXXI.
De sepulturis non eligendis.

XXXII.
De prima missa cantanda.

XXXIII.
De constitutione non facienda pro augendo pra-
ebendam.

XXXIV.
De eo quod nullus imperitus, qui nesciat gram-
maticam ad dignitatem eligatur.

XXXV.
De aliqua accomandata pecunia non recipienda ab
aliquo officiali Lucensis communis.

XXXVI.
De non recipiendo officium procuratoris, vel Syn-
dici contra Lucensem communem.

XXXVII.
De non faciendo Lucense commune aliquod instru-
mentum.

XXXVIII.
De non ludendo ad ludum taxillorum.

XXXIX.
De non blasphemando Dominum, vel Sanctos.

XL.
De armis non portandis offendilibus.

XLI.
De insultibus non faciendis contra ecclesiasticam
personam.

XLII.
De juramentis non faciendis, & de matrimoniis
dissolvendis.

XLIII.
De incantationibus non faciendis.

XLIV.
De petentibus debitum jam solutum.

XLV.
De ecclesiastica libertate observanda.

XLVI.
De non faciando, vel scribendo aliquod instru-
mentum contra ecclesiasticam libertatem.

XLVII.
De non imponendo aliquam impositionem Lucano
Clero.

XLVIII.
De non faciando aliquam injuriam Lucano episco-
patui, vel suo Clero.

XLIX.
De iis, qui fecerint contra ecclesiasticam liberta-
tem, non recipiantur ad aliquod officium eccle-
siae alicujus.

L.
De alienatoribus feudorum ecclesiasticorum.

LI.
De mandando executioni pias causas defunctorum,
& voluntates eorum.

LII.
De eo quod notarii teneantur denunciare ultimas
voluntates defunctorum.

LIII.
De testibus, qui falsam reddiderint attestationem.

LIV.
De petentibus debitum jam solutum.

LV.
De fractoribus ecclesiarum.

LVI.
De mutuantibus ad usuram.

LVII.
De Paenitentia sumenda.

LVIII.
De eo quod medici teneantur consulere infirmis ad
paenitentiam sumendam.

LIX.
De non veniendo contra nostras constitutiones.

LX.
De armis non portandis.

LXI.
De audiendis aliquibus causis.

LXII.
De non promovendo, vel confirmando aliquem,
ad aliquod beneficium, nisi habuerit XXV.
annos.

LXIII.
De clericis non ordinandis.

LXIV.
De iis, qui assumpserunt ordinem sacerdotalem,
quomodo teneantur missam cantare.

LXV.
De continua residentia facienda.

LXVI.
De conversis ecclesiarum dandis in scriptis domino
episcopo

LXVII.
De habendo numero Canonicorum in ecclesiis.

LXVIII.
De non eundo pesando panem, vel vendi faciando
vinum ad minutum.

LXIX.
De non portando arma prohibita.

LXX.
De non absolvendo aliquem usurarium.

LXXI.
De non eundo ad moniales.

LXXII.
De non convocando clericos vel coadjuvando.

LXXIII.
De non ingrediendo claustra monialium

LXXIV.
De dando inscriptis D. episcopo omnia beneficia
clericorum.

LXXV.
De revocatione dispensationum.

ANNO
CHRISTI
1704.

ANNO CHRISTI 1701.

De litteris non auferendis de manibus sui non.

LXXVI.

A

De licentia data per D. episcopum sacerdotibus pro absolutioe peccatoribus ab ipso D. episcopo reuocata.

LXXVII.

ANNO CHRISTI 1701.

INCIPIUNT CONSTITUTIONES

D. Lucani episcopi.

Item sacri Canones a sanctis dudum editi Patribus de diuino cultu, vita, honestate, ac moribus universos Chrifticolos instruant salubriter, & informent; quia tamen . . . . . qualitatem, pro temporum varietate, locorum conditionibus, ac cetera intendunt . . . . . & opportuna de novo remedia cogitanda magistra rerum . . . . . deo nos Fr. Henricus miseratione diuina Lucanus episcopus &c.

ecclesiasticum beneficium per civitatem, aut vicum sive plateas incedat, quin exteriorem vestem clausam habeat, nec mantellis utatur, aut capis de nimio coloris fulgore, aut splendore notandis vel bottonis in manicis, vel ad pectus. Cendadis autem rubeis, glaucis viridibus, vel sanguineis non utatur discooperitis, nec caputeum aut infulam in ecclesia aut per civitatem eundo inhoneste, vel superbe more deferat laicorum. Cappas manicatas, aut guascappas ad diuinum officium inter ecclesiam non gerat, si voluerit effugere ultiones; bottones non de panno, & guascappas in villis & terris diocesis Lucanæ, & extra terram eundo, equitando, & redeundo & caputeum & infulam in ecclesia de nocte eundo extra civitatem, & redeundo habere unicuique clerico liceat ferre.

Cetera desunt usque ad Canonem IV.

De Corpore Domini Nostri J. C. in capsa tenendo.

Corpus autem D. N. J. C. in cassa, vel pixide . . . . . altari appensa, & in sacrario ne ab indiscretis vel bestiis tangi possit cum multa reverentia teneatur. Chriftina etiam sub firma custodia salubriter conservetur ne ab aliquo tractari possit sine licentia praelati vel honesta parte, que fuerit ad ipsius chriftimatis custodiam deputata, & de quo chriftimate nisi pro baptisate vel unctioe sacra nulli pars detur. In celebratione missarum & maxime publicarum saltem dum secreta dicitur, candela cerea semper ardeat in altari.

De faciendo incensum in celebratione Missarum, videlicet ad hostiam & calicem.

In plebibus autem, & aliis collegiatis ecclesiis in missis, & diebus celebrandis solemnibus super hostiam, & calicem semper fiat incensum, cum id tam parvo possit fieri dispendio, quod paupertatis pretextu se aliquis valeat excusare.

De non celebrando ultra unam missam in aliqua die.

Item statuimus, & ordinamus, quod nullus presbyter in aliqua die ultra unam missam, nisi causa necessitatis, & tunc non ultra duas missas, excepta die festa Nativitatis Domini ulterius celebrare presumat.

De non dando comestione aliquibus personis ex consuetudine.

Item statuimus, quod nullus praelatus, sive rector alicujus ecclesie, vel hospitalis parochianis suis, nullus monachus, vel clericus secularis, aut monacha suis fratribus, vel sororibus comestione, seu aliquid loco comestione pro suo ingressu pretextu cuiuscumque consuetudinis, vel exceptionis exhibere presumat, & qui receperit ex nunc, prout ex tunc ipsos excommunicationis sententia innotamus.

De Vestibus praelatorum qualiter portare debeant.

Item statuimus quod nullus sacerdos, seu clericus in sacris ordinibus constitutus habens Concil. General. Tom. XXV.

..... Ecclesiasticis per violentiam sumendis.

XV.

..... Ecclesiasticum beneficium se faciat ad presbyteratus ordinem promovere.

Item statulmus, quod quilibet clericus, qui nunc habet, vel in antea habuerit praelaturam, vel rectoriam alicujus civitatis ecclesie, vel diocesis nostre curam animarum habentem, sive, ... statutis . . . . . temporibus se faciat ad presbyteratus ordinem promoveri, vel ad ordinem, quem ipsius beneficii cura requirit, secundum quod de juris communis terminis vel constitutionem editam in Concilio Lugdunensi de clericis promovendis sub pena in canone constituta.

XVI.

De examinatione clericorum promovendorum ad sacros ordines.

Item statuimus, quod clerici, qui sunt ad sacros ordines promovendi, diligenter examinentur per eos, qui ad hoc fuerint deputati, & ad quos pertinet: quod ut rite fieri possit, quartam, quintam, & sextam feriam, sabbatum quatuor temporum precedentibus a plebanis sub presentia, & conditione, nativitate valeat constare eorumdem testimonio plebanorum; qui si forte aliqui ipsorum plebanorum nequiverint canonice prepeditione detenti, clericos suos, quos ordinari volunt cum litteris suis de ipsorum vita, scientia, conditione, & nativitate testimonium perhibentibus ad nos mittat, cum aliquo de cappellanis suis bonae fame & conversationis honeste, qui etiam nobis, seu examinatoribus, ad quos pertinet, ipsius plebani vice, seu nomine, representent.

M

XVII. De

ANNO CHRISTI 1308.

XVII.

De eo qui fuerit ex fornicatione natus, & sacros ordines clanculo surripuerit.

Item si quis sacerdotis filius, aut alius ex fornicatione natus, dispensatione non obtenta, sacrum ordinem clanculo surripuerit; hoc ipso sit excommunicationis vinculo innodatus, & etiam post absolutionem obtentam maneat tandiu ab ordinis sic surrepti executione suspensus, donec dispensationis gratiam potuerit obtinere. Quod & de his, qui sine certo titulo se clanculo fecerint ad sacros ordines promoveri decernimus observandum. Illos vero, quos scilicet ad ordines jam susceptos . . . vel per saltum promoveri se fecerint, aut per simoniam procuraverint ordinari, excommunicationis sententia innodamus. Si qui vero scierint ad sacros ordines presentaverint filios sacerdotum, tacito quod sint tales, ipsos ex nunc excommunicationis sententia innodamus.

XVIII.

De eo qui missus clericus civitatis vel diocesis Lucanae se ab alio episcopo faciat ordinari.

Item statuimus, quod si quis clericus secularis, vel religiosus ecclesiasticum habens beneficium in civitate, vel diocesi nostra se ab alio episcopo, vel archiepiscopo fecerit ordinari, ab executione ordinis sic suscepti ipsum duximus suspendendum, donec dispensationis gratiam valebit obtinere.

XIX.

De eo quod nullus clericus de alieno episcopatu natus ad regimen alicujus ecclesie civitatis vel diocesis assumatur.

Item statuimus ut nullus de alieno episcopatu oriundus ad regimen, vel in clericum alicujus ecclesie nostri episcopatus eligatur, seu admittatur absque nostra licentia speciali; & si contra factum fuerit, illud decernimus non tenere, & nihilo minus eligentes, seu etiam admittentes excommunicationis vinculo . . . . .

XX.

De passionibus non faciendis pro ecclesiasticis beneficiis obtinendis.

Item cupientes ut beneficia ecclesiastica in civitate, & diocesi nostra . . . . .

XXI.

De conjurationibus non faciendis pro clericis civilibus vel nobilibus ad ecclesiasticum beneficium non eligendis.

Item statuimus, & omnibus capitulis . . . . .

A

XXII.

De electionibus ad vacantes ecclesias in civitate, vel diocesi alterius non faciendis.

Item statuimus ut servetur electio . . . . . & quæcumque alia beneficia ecclesiastica ulterius faciendis . . . . . per laicos, ad quos spectat, vel spectaverit Deo duce & . . . . . canonica facta sine injuria administret in pace, & . . . . . quam personas ecclesiasticas in presenti decreto peremptorie commonemus ut . . . . . alicui clerico, vel personæ ecclesiasticæ vel laico, eligendi, postulandi, vel presentandi, aut conferendi, vel reformandi jus, vel potestatem habenti in aliqua ecclesia vel loco vene . . . . . civitatis, vel diocesis prædictæ, vel ejus sanguineo, vel laico ante reformationem vel post, aliquam violentiam, vel metum, vel comminationem, vel injuriam, vel offensam, dicto, vel facto, aut litteris, vel signis inferat de cætero, vel procuret inferri in omnes, & singulos, qui in prædictis officiis & aliis; vel beneficiis, vel eorum occasione aliquo modo contrafecerint excommunicationis sententiam proferentes, ac etiam decernentes omnes hujusmodi electiones, postulationes, & collationes de quibuscumque beneficiis vel metu aut comminatione alicujus, vel aliquorum laicorum si quæ fierent, nullas, & non tenere de jure eandem pronunciamus irritas, & inanes: & hæc constitutio in ecclesiis coram populo quater in anno solemniter recitetur.

XXIII.

De conversis non recipiendis per aliquem rectorem.

Item tam facti experientia, quam frequens clamor instruxit, quod quidam Lucanæ civitatis & diocesis ecclesie prælati, ac venerabilium, religiosorumque locorum rectores in animarum ipsorum periculum & Lucani communis fraudem aliquos, seu aliquas in conversos, & conversas recipiant, qui sicut prius in eorum domibus remanentes sæcularibus negotiationibus, & officiis intendentes licet labiis Deo & eorum ecclesiis offerunt se, & sua; hoc tamen solum peragunt ut . . . . . possint circumvenire vindicta & onera Lucani communis tam realia, quam personalia evitare. Nos Fr. Henricus Dei gratia Lucanus episcopus volentes, prout possumus, animarum ipsorum periculo, & indemnitati ecclesiarum a scandalo, quod intervenire posset inter clericos, & laicos evenire auxiliante domino præcavere; statuimus, & ordinamus, quod nullus rector alicujus ecclesie Lucanæ civitatis, vel diocesis sæcularis, vel regularis aliquem virum, vel mulierem ulterius in conversum seu conversam suarum ecclesiarum, ac venerabilium religiosorumque locorum onerosos, vel inutiles, vel qui non sint bonæ famæ, seu in fraudem Lucani communis, vel alicujus universitatis Lucani districtus, cui sic recipiendi essent ad aliqua rationibus obligati recipere debeant; & si contra factum fuerit, illud decernimus non tenere, & in nullo ipsi sic receptis eorum ecclesiis obligari: nihilominus in omnes & singulos homines, qui contra fecerint, seu fieri consenserint excommunicationis sententiam promulgantes, & illi, & illæ intelligantur onerosi seu inu-

ANNO CHRISTI 1308.

ANNO CHRISTI 1308.
 inutiles, & in fraudem recepti, qui sicut prius A
 in eorum domibus remanentes habitum conver-
 salem condecener non deferunt, vel se immi-
 scuerint secularibus negotiationibus & officiis
 sicut prius.

XXIV.

De concubinis non tenendis.

Item statuimus quod nullus clericus in sacris
 ordinibus constitutus, aut aliud obrinens bene-
 ficium ecclesiasticum concubinam nec aliquam
 foeminam in domo, vel extra domum, de qua
 sit, vel fuerit infamatus, aut si . . . . .
 suspicio rationalis, vel verisimilis haberi pos-
 sit, habeat mulierem, nec admittat eam ad ali-
 quod servitium in canonica ecclesia, nisi ma-
 trem vel amitam ejus . . . . . filios suos. Et
 qui contra fecerint ab officio, & beneficio duxi-
 mus suspendendos . . . . &c.

XXV.

. . . . .
 . . . . .
 . . . . .

XXVI.

De debito non contrahendo nomine ecclesie.

Item statuimus ne rector alicujus ecclesie vel
 loci religionis civitatis, vel diocesis Lucane de-
 bitum contrahat nomine ecclesie sue vel ultra
 summam sibi concessam, vel concedendam a
 nobis; & si contraxerit pronunciamus contra-
 ctum ipsum penitus non valere, & ex tali con-
 tractu in nullo suam ecclesiam obligari. Verum
 plebani & procuratores usum in summa X. li-
 brarum: Alii vero ecclesie rectores usum in
 summa LX. solidorum denariorum Lucanorum
 parvorum quilibet rector possit, & liceat ei de-
 bitum contrahere pro ecclesia, non obstante
 constitutione presentis.

XXVII.

De non locando aliquam ecclesiam.

Item statuimus quod nullus prelatus, vel re-
 ctor alicujus ecclesie de civitate, vel diocesi
 Lucana ecclesiam suam ulterius locet, vel con-
 cedat ad firmam, nisi in casibus a jure conce-
 sis; & si quis contrafecerit, ipsum excommuni-
 cationis vinculo innodamus.

XXVIII.

De usuris non faciendis.

Item statuimus, & ordinamus omnes, & sin-
 gulos clericos, & personas ecclesiasticas civita-
 tis, & diocesis Lucane, ut nullus ipsorum
 usuras exercere presumat, in omnes & singu-
 los, qui contrafecerint aliquo modo excommuni-
 cationis sententiam proferentes

XXIX.

De bestis non dandis ad collariam.

Item statuimus quod nulla persona ecclesia-
 stica vel per se, vel per alium locet aliquem
 bovem, vel aliam bestiam ad collariam, vel
 concedat in fraudem usurarum, vel contra ca-
 nonica statuta; & si quis contra fecerit, poe-
 na canonica puniatur.

XXX.

*De odijs, vel indebitis conjurationibus non fa-
ciendis.*

Item statuimus, & monemus omnes clericos
 civitatis & diocesis Lucane cuiuscumque digni-
 tatis vel ordinis existant, ut nullus odiosas vel
 indebitas conjurationes, vel colligationes & con-
 spirationes de cetero faciat. In omnes & sin-
 gulos, qui contrafecerint excommunicationis sen-
 tentiam promulgantes.

XXXI.

De sepulturis non eligendis.

Item statuimus, sub excommunicationis poe-
 na districte precipimus; ut cum aliquis alibi,
 quam in sua ecclesia elegerit sepulturam, ille
 apud ejus ecclesiam sepultus fuerit de omnibus
 ex funere provenientibus secundum loci consue-
 tudinem dare priori teneatur

XXXII.

De prima missa cantanda.

Item statuimus quod quilibet clericus ecclesia-
 sticum obtinens beneficium in civitate, vel dio-
 cesi Lucana postquam fuerit in presbyterum or-
 dinatus infra tres menses proximos a die pres-
 byteratus predicti suscepti computandos missam
 dicant; & tam promoti haftenus, quam pro-
 movendi cantare missam intra dictum terminum
 teneantur, nisi post ordinationem suam ad sa-
 cerdotium canonica fuerint praepositione deten-
 ti, & quicumque predictum (intra) terminum
 non cantaverint, eundem excommunicamus . . . .
 iis scriptis nisi de nostra licentia steterit spe-
 ciali.

XXXIII.

*De constitutione non facienda pro augendo pra-
bendam.*

Item statuimus, & hoc nostro edicto prohi-
 bemus, ut nullum capitulum, vel canonici ali-
 cujus ecclesie civitatis, vel diocesis Lucane,
 ecclesia vacante constitutionem vel ordinatio-
 nem, sive ordinamentum ulterius faciant vel
 comparent de augenda sibi praebenda, vel vi-
 ctu, & si contra factum fuerit totum sit irri-
 tum, & inane & contra facientem excommuni-
 camus in his scriptis.

ANNO CHRISTI 1708.

ANNO CHRISTI 1708.

XXXIV.

De eo quod nullus, qui grammaticam nesciat ad dignitatem eligatur.

Item cum valde periculosum existat animarum curas clericis . . . . .

XXXV.

De aliqua accomandata pecunia non recipienda ab aliquo officiali Lucensium communis.

Item statuimus ut omnes, & singulos . . . . .

XXXVI.

De non recipiendo officium procuratoris contra Lucanum commune.

Item statuimus quod nullus clericus contra Lucanum commune officium procuratoris, vel sindicatus alicujus communitatis, vel personae laicae ulterius gerat in curia saeculari, nisi pro ecclesia sive populo, vel pro miserabilibus personis, vel aliis suis conjunctis; & si quis contrafecerit penam X. librarum denariorum Lucensium, & majori, juxta negotii qualitatem nostro arbitrio punietur.

XXXVII.

De non faciendo contra Lucense commune aliquod instrumentum.

Item statuimus quod nullus clericus, qui sit nostrates, contra Lucanum commune faciat ulterius aliquod instrumentum publicum, nisi pro Lucano clero vel pro ecclesiis, vel venerabilibus locis, seu personis ecclesiasticis, vel pro eorum subditis, & familiaribus, vel fidelibus, vel pauperibus vel personis convictis, vel contra aliquam aliam personam ecclesiasticam, vel saecularem civitatis, vel dioecesis Lucanae; qui contrafecerit nostro arbitrio punietur.

XXXVIII.

De non ludendo ad ludum taxillorum.

Item statuimus ut universos & singulos clericos & personas ecclesiasticas civitatis, & dioecesis Lucanae semel, secundo, & tertio, peremptorie commonemus ut nullus ipsorum ulterius ludat pro se, vel per aliquam aliam personam ludere faciat ad ludum aliquem taxillorum. In omnes & singulos, qui contra fecerint excommunicationis sententiam proferentes. Praesens autem constitutio (ultra) Lucanum episcopatum minime extendenda.

XXXIX.

De non blasphemando Deum, vel sanctos.

Item statuimus & districte praecipimus ut nullus clericus Lucanae civitatis vel dioecesis, cu-

A juscumque dignitatis, vel ordinis, vel conditionis existat, Deum, vel B. Virginem Mariam, vel aliquem sanctum, vel sanctos blasphemare praesumat, vel contra crucem, vel imaginem Dei vel B. Mariae Virginis vel alicujus sancti aliquid inhonestum, vel vituperabile signum facere audeat; illum qui contra fecerit solidos 100. denariorum Lucanorum solvendorum pro subsidio terrae sanctae prompte quilibet puniendo.

XL.

De armis offendilibus non portandis.

Item, ut clericorum compescatur audacia statuiamus, quod nullus clericus civitatis, vel dioecesis Lucanae in locis, ubi habitat, offendibilia ferrea ulterius arma portet absque nostra licentia speciali, nisi eundo, & redeundo extra consuetos habitationis confines. In omnes, & singulos, qui contrafecerint excommunicationis sententiam proferentes.

XLI.

De insultibus non faciendis.

Item volentes clericorum tam religiosorum quam regularium & converforum, prout possumus conibere audaciam, ut quos Dei timor a malo non retrahit . . . . . coerceat a peccato, & ne laici conquerantur, & scandalizentur . . . . . quod ipsi clerici cum deliquerint puniantur, statuimus, & ordinamus . . . . .

XLII.

De juramentis non faciendis, & de matrimoniis dissolvendis

. . . . . peccata hoc ipso sint excommunicationis vinculo innodati, illique nullatenus ligati vel adstricti hujusmodi juramento, vel peccato agant poenitentiam de perjuro sese repetant juramento, vel peccato hujusmodi, quod nullum decernimus non obstante: cum juramentum, & pactum non debeat esse iniquitatis vinculum, sed adminiculum veritatis. Ne autem per ignorantiam se valeant aliqui excusare, praecipimus hoc nostrum decretum per omnes praelatos & rectores ecclesiarum coram populo quater in anno solemniter publicetur.

XLIII.

De maleficiis, vel incantationibus non faciendis.

Item statuimus, & prohibemus quod nulla malefica, nulla incantatrix, & nulla divinatricis persona maleficium aliquod per quod alicujus mulieris praegnantis abortus procuretur, partus vel concipiendi auferatur, vel impediatur facultas, vel per quod inter virum & uxorem intervenire nequeat copula conjugalis, vel aliquod impedimentum sequatur; vel incantationem, vel divinationem exerceat in civitate, vel dioecesi Lucana, nullaque alia persona ad tales pro praedictis recurrat, nisi incantatio fieret verbis divinis, vel medicinalibus pro liberandis in-

* Cave credas per-mitti hic ad curandos infirmos . . . . . incantationes, sed permittuntur invocationes quaedam Sanctorum vel Dei solemnibus quibusdam precationum formulis, quas episc. iste tolerabat, ut forte breviculum S. Antonii ad febrim sugendam. Ita etiam in verbis medicinalium quaedam virtutem agnoscent: quod licet modo vix a superstitione immune judicaretur: olim tamen non deerant viri docti qui crederent inefficaciter quibusdam medicam virtutem fir-

C firmis. In omnes & singulas huiusmodi malef-
cas, & incantatrices, & divinatrices personas
recurrentes ad eas, nisi in prædictis casibus,
ANNO CHRISTI 1767. scilicet pro infirmorum delatione, excommuni-
cationis sententiam proferentes.

Arum semper & ecclesiasticæ libertate tranqui-
litate perstant. Nos enim omnes & singulos
officiales prædictos & homines singulares & eo-
rum fautores, qui contrafecerint, excommunica-
tionis vinculo innodamus.

ANNO
CHRISTI
1767.

XLIV.

De ecclesiastica libertate servanda.

Item cum ex injuncto nobis pastorali officio
libertatem ecclesiasticam defendere teneamur,
statuimus, & tam potestatem capitaneam, An-
titanum majorem Syndicem civitatis Lucanæ
ac iudices & assessores, & cancellarios eorum, B
& consules & notarios, iudices curiarum civi-
tatis ejusdem quam vicarios vicariorum, & ju-
dices, & notarios, & nuntios omnium prædicto-
rum, & potestates, consules & omnes consilia-
rios generales, & speciales & cujuscumque con-
sillii civitatis, & cujuslibet communis, & terræ
diocesis Lucanæ, & alios officiales universorum
prædictorum locorum quocumque nomine cen-
seantur deputatos, & deputandos præsentis de-
creto commonemus, ut omnes & quilibet eor-
um ratione officii sui, vel personæ observent ec-
clesiasticam libertatem, & contrafacere, vel ve-
nire, opere vel consilio consensu directe, vel
indirecte, tacite, vel expresse per se, vel per
alios ulterius non præsumant. In omnes & sin-
gulos prædictos, qui scienter, & malitiose con-
trafecerint vel iverint, excommunicationis sen-
tentiam præferentes.

XLV.

*De non faciendo, vel scribendo aliquod instru-
mentum capitulum contra ecclesiasticam
libertatem.*

Item pro libertatis ecclesiasticæ defendendo
privilegio statuimus & monemus, & universis,
& singulis statutaris & scriptoribus, & officia-
libus, & hominibus singularibus ad statuta com-
munis, vel populi vel civitatis, vel officiorum
civitatis Lucanæ condenda & scribenda electis,
& eligendis præcipimus, edicimus ut nullum sta-
tutum vel ordinamentum, vel
.....
.....
.....

XLVI.

*De non imponendo aliquam impostam Lucano
clero.*

Item pro pace, & quiete inter clerum, &
populum .....

.....
.....
.....

per alios ulterius imponant, vel recolligant vel
imponenda consulant vel *arrogant* in publico
vel occulto contra ecclesiasticam libertatem,
nullamque ipsi clero, vel rectoribus aut eccle-
siis, vel venerabilibus locis prædictis violentiam
vel injuriam, vel impedimentum aliquod facto
imperent vel præsentent per se, vel per alios in-
ferri procurent quominus ipse clerus, prælati,
rectores ecclesiarum et loca ut bona eorum in co-

XLVII.

*De non faciendo injuriam aliquam Lucano epis-
copati vel clero super aliquam jurisdic-
tionem eorum.*

Item cum honores, & jurisdictiones, & jura
episcopatus & B. Martini Lucani, & aliarum
ecclesiarum & venerabilium locorum civitatis,
& diocesis Lucensis defendere teneamur, ubi-
que statuimus, ut omnes & singulos præses,
rectores, & officiales; & universos nostros sub-
ditos civitatis, & Diocesis Lucanæ præsentis
& futuros, cujuscumque honoris ac status con-
ditionis existant, peremptorie commonemus, eis,
& cuicque ipsorum præcipientes districte ut ipsi
episcopatus vel aliis ecclesiis vel venerabilibus
locis civitatis, & diocesis in suis possessionibus,
honoribus, & juribus ipsarum ecclesiarum super
castris, terris, villis, & hominibus de Moriano,
de Sexto, de Aquileja, de Decimo, de Sala
Garfagnanz, de Staffolle, S. Maria in monte
Tepori, de Sorbano, pro parte episcopatum
Lucanum contingente in ipsa villa Sorbani, vel
C aliis castris, & terris ad Lucanum episco-
patum, ex imperialibus privilegiis spectantibus, &
capitulo S. Martini super castris, terris, & vil-
lis & hominibus de Fibiialla, de Massagrofa,
de Riscento ad Gualdo, & juribus capituli ejus-
dem in Bozzano, Quiesca, & Milliano ad ipsum
capitulum pertinentibus, vel super jurisdic-
tione vel honore, vel proprietate, vel possessione eor-
undem nullam molestiam, vel violentiam aut
injuriam per se, vel per alios inferant vel pro-
curent asserri vel ipsis communitatibus, & ho-
minibus prædictorum locorum aliquod impedi-
mentum præsentent, quominus episcopatus, vel
capitulum prædictum, & alie ecclesie, & loca
venerabilia in . . . . . civitatis, & diocesis in
Dicitur juribus, terris, & possessionibus, & aliis ad
ipsum spectantibus omni jurisdictione, honore,
& usu ipsorum in dictis terris, & locis & ho-
minibus uti possint & libere exercere; vel aliud
in prædictis locis, vel hominibus, vel contra
hominibus dictorum locorum faciant, quod in ip-
sius episcopatus, vel capituli, vel aliarum ec-
clesiarum, seu locorum venerabilium sit vel
possit præjudicium redundare; & si qui contra
fecerint vel venerint vel opere, vel opera, aut
consilium, vel favorem ad prædicta facienda
præstiterint, ipsos excommunicationi vinculo in-
nodamus.

XLVIII.

*De iis, qui fecerint contra ecclesiasticam liberta-
tem, quod non recipiantur ad aliquod
officium alicujus ecclesie.*

Item etiam penam persecutorum libertatis
ecclesiasticæ statuimus, & prohibemus districte,
ut nullus officialium, vel aliorum hominum cu-
juscumque dignitatis vel artis, vel conditionis
existant, qui contra ecclesiasticam libertatem,
vel contra præmissas nostras constitutiones de
libertate ecclesie, de juribus episcopatus, ec-
clesiarum, & locorum venerabilium civitatis,
& dioc-

Consilium domum aliquam de cetero locet, vel concedat; sed locatam revocet unusquisque, & locationem usque ad mensem post hujusmodi publicationem constitutionis rescindat. In omnes, & singulos usurarios manifestos, & locatores hujusmodi, qui hanc constitutionem contempserint observare, excommunicationis sententiam proferentes; præcipientes ut hæc constitutio quater in anno solempniter publicetur.

ANNO
CHRISTI
1708.

Adiecesis Lucanæ sub excommunicationis pena districte, ut unusquisque pro se, & suo capitulo, & cappellanis plebarum eadem constitutiones intra tres menses proximos post publicationes earum de Manu Berti notarii recipiant publicatas, & ter in anno coram suo capitulo & cappellanis eas omnes, & illas publicandas, quæ de laicis loquuntur quater in anno, ut contineantur in eis, publice legere, & vulgariter exponere non omittant.

ANNO
CHRISTI
1708.

LVII.

LX.

De penitentia sumenda.

De armis non portandis.

Item cum omnes christiani utriusque sexus annos discretionis habentes omnia sua confiteri peccata annis singulis teneantur, statuimus, & universos nostros subditos commonemus, ut quilibet homo utriusque sexus major XIV. annorum, saltem semel in anno, omnia sua solus peccata confiteatur suo proprio sacerdoti, vel alteri presbytero de superioris, vel nostra, vel proprii sacerdotis quaesita, & obtenta licentia speciali; & quod de confessione facta & penitentia sic accepta ab alio sacerdote unusquisque suo prælato vel presbytero proprio faciat fidem relatione, vel nuntio fide digno, vel litteris confessoris, alioquin ab ecclesiæ repellatur ingressu vivens, & moriens christiana careat sepultura. Ad hoc universis ecclesiarum prælatis & rectoribus curam animarum habentibus districte præcipimus, ut hanc nostram constitutionem primo die lunæ quadragesimæ, die paschalis resurrectionis Dominicæ, die sabbati omnium Sanctorum, & die festi nativitatis Christi coram populo in ecclesiis singulis annis diligenter studeant publicare.

Licet clericos religiosos & conversos congruis Battollere favoribus, & eorum immunitates, jura, & privilegia illibata conservare pro viribus intendamus, tamen ipsos suis juribus, & honoribus ita volumus esse contentos, quod immunitatum, & jurium suorum limites observantes jura non impedian, vel occupent aliorum, & qui coram verbis, & exemplis laicos debent ad viam vitæ & rectitudinis revocare, ipsos in mortis devia non impellant, & ex ipsis fomites eorum erroris, & discoriam materiam dicantur laici invenire: sane sicut nos tam facti experientia, quam frequens clamor instruxerit, quidam clerici religiosi, ac ecclesiarum, venerabilium locorum Lucanæ civitatis, & diocesis conversi nec in vestimentorum forma, nec in modo tonsuræ, nec in qualitate negotiorum de clerico religioso, seu converso quicquam ostendunt; ad pænæ subterfugium se pro clericis religiosi seu conversis solummodo exhibentes, & cum super excessibus, quos sæculari luxu committunt, & negotiationibus sæcularibus, quas exercent, ad publica judicia pertrahuntur, & circumcisus crinibus, & habitu clericali, seu religioso assumpto, ut possint circumvenire vindictam, se pro religiosi, vel conversi, seu clericis representant, fori privilegium labiis allegantes, & factis negaverant paulo ante. Verum quia privilegium meretur amittere qui permilla sibi abutitur potestate; & frustra legis invocat auxilium, qui committit in legem; nos volentes tam prædictarum animarum periculis, quam scandalis, & malis exemplis quæ . . . . . occurrunt, possunt occurrere, auxiliante Domino, præcavere, omnes clericos religiosos, conversos sæcularium ecclesiarum, vel venerabilium, seu religiosorum locorum Lucanæ civitatis, & diocesis semel, secundo, & tertio preceptorie commonemus, ut seipsos debeant emendare, & sæcularibus negociationibus, & officiis dimittis, omnino vestes, & tonuram portare debeant congruentes; ita quod in modo tonsuræ & vestimentorum eorum religioni conveniant, & a laicis discernantur. Ita quod per civitatem Lucanam, seu burgos, vel castra, vel vicos, ubi habitant, nulla arma portare debeat abique nostra licentia speciali; nisi quando illi de civitate irent extra civitatem, vel burgos, vel subburgos sine nostra licentia . . . . .

LVIII.

De eo quod Medici tenentur consulere infirmis ad penitentiam sumendam.

Item considerantes etiam quod anima nobilior est corpore, & quod acutorum morborum indicia sunt incerta, & aliquos interdum mori contingit repente, & quomodocumque animæ medicina . . . . . ad salutem; statuimus ut cum fuerint ad infirmorum visitationem eisdem infirmis). . . . . eosdem doceant & inducant, ut medicos salubres animarum . . . . . procedant ad impendendum corpori medicamentum . . . . .

LIX.

De non veniendo contra nostras constitutiones.

Item . . . . . statuentes, universos tam clericos & personas . . . . . nobis subditos hac generali constitutione semel . . . . . & ei, & cuique ipsorum districte præcipimus, ut domini habentes prædictas constitutiones, & quæ in eis continentur observanda observent, agenda peragant, publicanda publicent, recitanda recitent, & contra prohibita non excedant, si salutem, honestatem, & quietem suam diligunt, & pœnam imponendam pertimeant; & ut nulli per ignorantiam se valeant exculari, eas generali nostro synodo ad hoc convocato mandamus publice recitari, præcipiendo insuper universis ecclesiarum prælatis, civitatis, &

LXI. De

ANNO
CHRISTI
1708.

LXI.

De non audiendis aliquibus causis.

..... Suscepti regiminis nos cura sollicitat, ut .....

..... quod causæ matrimoniales non sint tractandæ per quoslibet ..... iudices, qui potestatem habeant iudicandi, et statuta canonum non ignorent; et alibi in iure causæ perhibeantur committi, nisi in civitatibus vel locis magnis, seu insignibus, ubi haberi valeat juris copia peritorum; tamen ad audientiam nostram plurimum fide dignorum relatione pervenit, quod nonnulli plebani, priores, & eorum vicarii Lucanæ civitatis, & diocesis causas vertentes inter personas suarum plebatuum matrimoniales, & in quibus tamen periculum vertitur, indifferenter audiant, & eas decidere non formident; unde interdum evenit, quod matrimonia contracta legitime dissolvuntur, & alia mala, & animarum pericula multoties interveniunt, quæ ad præsens causa brevitas omittimus, quæ longum esset per singula enarrare; nec non litigantes, propter peritorum distantiam, & maxime iure canonico, multiplicibus expensis & laboribus aggravantur. Quare volentes in prædictis, ut distum est, animarum pericula, & subditorum nostrorum parcere laboribus & expensis, semel, secundo, & tertio peremptorie Lucanæ civitatis & diocesis plebanos, priores, & eorum vicarios commonemus, ut de causis aliquibus audiendis (abstineant) nisi privilegio Apost. iædis vel ex commissione ipsius vel ejus legati, seu legitima sint præscriptione muniti, quam præscriptionem intra tres menses nobis, vel personæ ad hoc a nobis deputatæ ostendere teneatur; alioquin in omnes, & singulos monitoris nostræ hujusmodi constitutionis contemptores excommunicationis sententiam promulgantes.

LXII.

De non promovendo, vel confirmando aliquem ad aliquod beneficium, nisi habuerit XXV. annum.

Licet in canone a fel. recor. D. Gregorio Papa X. edito in Concilio Lugdunensi in can. de elect. inter cætera contineatur expresse, quod nullus ad regimen parochialis ecclesiæ suscipiatur, nisi XXV. annum ætatis attigerit; ac scientia, & moribus commendandus existat; decernendo de parochialibus ecclesiis iis, qui non attigerint XXV. annum, iuribus omnino carere; quia tamen in observatione canonis memorati nonnulli clerici, & laici Lucanæ civitatis & diocesis se, ut percepimus, exhibent negligentes, & etiam contra ipsum canonem scienter, & malitiose delinquant, pena canonis prædicti etiam in cunctis, & aliorum canonum pena impensa, nos Fr. Henricus, Dei gratia, Lucanus episcopus tam periculose illorum negligentia & malitia obviare volentes, ac cupientes canones prædictos in civitate, & diocesi prædictis metu pænæ & conditionis per nos additæ arctioribus ab omnibus inviolabiliter observari, præsentis nostro decreto statuimus & ordinamus de fr. nostrorum consensu, quod nullus

ANNO
CHRISTI
1708.

A de cætero clericus, vel laicus cujuscumque religionis, vel ordinis, aut dignitatis, vel conditionis existat, civitatis, vel diocesis memoratæ ad regimen parochialis ecclesiæ vel ad prælaturam nostri episcopatus eligere, seu præsentare audeat aliquem, qui non attigerit XXV. annum, & in sacris non fuerit ordinibus constitutus, nullusque prælatus, vel rector aut vicarius alicujus .....

..... a publicatione præsentis, ac diebus solemnibus resurrectionis Dominicæ, SS. Petri & Pauli Omnium Sanctorum, & festi Natalis Domini Diligenter coram populo exponere & publicare procurent.

LXIII.

De clericis ordinandis.

In Dei nomine Amen. Nos Henricus, Dei gratia, Lucanus episcopus, volentes quod ecclesiæ civitatis & diocesis Lucanæ a prælatis, rectoribus, & canonicis earum in debitis ordinationibus serviantur decenter, universos, & singulos prælatos, rectores & canonicos ecclesiarum civitatis, & diocesis prædictæ nobis subditos ordinandos, semel, secundo, tertio peremptorie ac publice commonemus, eisdem, & cuilibet eorum sub excommunicationis pænâ districte præcipientes, ut in proximum venturum quatuor jejuniis coram nostra præsentia se præsentent, suscepturi ordines secundum quod ipsorum beneficiorum cura requirit. Alioquin in omnes, & singulos prælatos, rectores & canonicos, et quemlibet eorum nostræ monitionis, ac mandatorum hujusmodi contemptores ex nunc prout ex tunc in his scriptis excommunicationis sententiam promulgamus; contra eos alias nihilominus processuri prout de jure videbimus procedendum.

LXIV.

De iis, qui assumpti fuerint in ordinem sacerdotalem, quod tenentur missam cantare.

Item volentes quod illi prælati, rectores, & canonici ecclesiarum civitatis, & diocesis Lucanæ, qui jam sunt presbyteri ordinati, & nondum missam cantaverunt, ad serviendum Deo, & ecclesiis suis sint ulterius negligentes, ne amplius videantur in vanum sacerdotii ordinem suscepisse, eosdem presbyteros omnes, & quemlibet eorum nobis subditos, semel, secundo, & tertio peremptorie ac publice commonemus, ut ipsi, & quilibet eorum hinc ad mediam quadragesimam præsentem missam cantare procurent; alioquin in omnes, & singulos tales presbyteros beneficiatos, qui nostris monitionibus contempserint obedire, ex nunc prout ex tunc in his scriptis excommunicationis sententiam promulgamus.

LXV.

De continua residentia facienda.

Item volentes quod ecclesiæ nostræ debitis obsequiis defraudentur, universos & singulos earum ecclesiarum prælatos, & rectores civitatis, & Diocesis Lucanæ ecclesiasticum obtinentes beneficium curam animarum habens, sive ..... (semel),

6 semel, secundo, & tertio peremptorie monemus, ut ipsi, ac quilibet eorum continuam residentiam faciant in eisdem, eis serviant, ut tenentur, & ab ipsis ecclesiis ultra unum mensem ulterius non assentent se in fraudem, vagando absque nostra licentia speciali; & illos, qui contrafecerint, seu monitionibus nostris huiusmodi contempserint obedire, ex nunc, prout ex tunc, in his scriptis excommunicationis vinculo innodamus. Alias contra eos, prout videbimus expedire, processuri.

ANNO CHRISTI 1708.

ANNO CHRISTI 1708.

LXVI.

De conversis ecclesiarum dando in scriptis D. episcopo.

Item cum bonus pastor videns sepe oves suas . . . . . intra eundem terminum personaliter compareant coram nobis, alioquin tam in prelatos & rectores quam in conversos ipsos omnes, & quemlibet eorum, qui nostris monitionibus huiusmodi obedire contempserint, ex nunc, prout ex tunc, excommunicationem ferimus in his scriptis.

LXVII.

De numero canonicorum habendo in ecclesiis.

Item cupientes quod tam prioralibus, quam baptismalibus ecclesiis civitatis, & diocesis Lucanæ in debito, & consueto canonicorum numero serviatu decenter, universos, & singulos priores & plebanos civitatis, & diocesis prædictæ, semel, secundo, & tertio peremptorie, ac publice præsentem scriptura monemus, ut unusquisque prior, & plebanus statutum, seu consuetum canonicorum numerum ecclesie, ac plebis sue hinc ad unum mensem proximum futurum eligere, seu habere procurent, qui continua in ipsa residentiam facientes, eidem in ordinibus, secundum quod ipsius benefici cura requirit, de cætero serviant diligenter, sicut canonici tales tenentur servare de jure; alioquin in omnes, & singulos priores, & plebanos, qui nostris monitionibus obedire contempserint, ex nunc, prout ex tunc, excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis, & contra eos alias nihilominus processuri, ecclesias, & plebes ipsas de canonicis idoneis officio nostro curabimus ordinare, prout videbimus expedire.

LXVIII.

De non emendo pesando panem.

Cum secularia officia, & negotiationes sint clericis penitus interdicta, Nos Fr. Henricus, Dei gratia, Lucanus episcopus, omnes & singulos clericos civitatis & diocesis Lucanæ cuiuscumque status & conditionis existant, semel, secundo, & tertio peremptorie commonemus, & eis, & cuilibet eorum sub excommunicationis poena districte præcipientes, ut nullus eorum pesandi officium venaliter vel aliquid aliud in fraudem a laicis quibuscumque commissum in civitate, vel diocesi prædictis ulterius exerceat, Concil. General. Tom. XXV.

Nullusque tabernam vini, seu vinum teneat ad vendendum, vel vendi faciat in suarum ecclesiarum domibus, vel alienis absque nostra in utroque casu speciali licentia; in omnes & singulos qui fecerint ex nunc, prout ex tunc, in his scriptis excommunicationis sententiam promulgantes.

LXIX.

De non portando arma prohibita.

Item, sacris constitutionibus nostris de armis prohibitis non portandis loquentibus, omnes & singulos clericos civitatis, vel diocesis Lucanæ, semel, secundo, & tertio peremptorie, ac publice commonemus eis, & cuilibet eorum sub excommunicationis poena præcipientes districte, ut nullus eorum contra formam constitutionum earum arma prohibita ulterius . . . . . portet absque nostra licentia speciali. In omnes & singulos clericos cujusvis conditionis existant, qui contra fecerint, ex nunc, prout ex tunc, excommunicationis sententiam ferentes in his scriptis.

LXX.

De non absolvendo aliquid usurarium.

C. . . . .

Nos vero volentes excogitare huiusmodi malitiæ . . . . . divinæ providentiæ, quo melius possumus, obviare de consensu nostri capituli & vocata innumera multitudine clericorum in nostro synodo duximus statuendum, quod nullus clericorum nostrorum sine nostra, vel nostri vicarii licentia speciali audeat absolvere aliquem usurarium manifestum. In cuius absolutione formam huiusmodi volumus observari, ut liber in quo usura continetur extorta in manibus illius, cui confitetur, ipse usurarius teneatur liberaliter consignare, receptus nomine nostro, & illorum, quibus est restitutio facienda, ab ipso usurario pignoratitia vel idonea cautione, quod si eum contigerit ab ægritudine liberari in trium mensium spatium, postquam sanitati fuerit restitutus, nobis, vel alteri personæ, cui restitutionis officium vel executiones huiusmodi duximus committendas, illam pecuniæ quantitatem personæ, a quibus extorsit illicite, restituendum, quam in ipso usurario, quatenus non invenietur, habita, & extorta. Quo usurario moriente fideiussores ipsius usurarii ad restitutionem faciendam specialiter oblegati, in eiusdem temporis spatium prædicta licite, & integre facere teneantur, recepto ab eis fideiussoribus, si hæredes fuerint ipsius usurarii, de prædictis totaliter observandis corporaliter juramento. Si vero usurarius librum aliquem non fecerit de usuris pecuniarum dicti usurarii, & ipsam quantitatem sic extortam, in publico instrumento faciat confiteri nomine illorum, a quibus habuit, & extorsit, & summam quantitatis extortæ a quolibet, si recordari poterit, fideliter exprimi faciendo; quam cautionem spe cæcitatil, & præteritæ conditione rebellionis, ut præmittitur, pertinaciter recusaverit, eidem usurario peccatorum suorum absolutio, & alia sacramenta ecclesiastica denegentur, & in fine careat ecclesiastica sepultura; & quia parum possidet constitutionem facere, nisi ab illis, a qui-

locus mendosus

195
ANNO CHRISTI 1981.

LUCANA SYNODUS.

196
ANNO CHRISTI 2108.

quibus statuitur, observetur, monemus omnes praelatos, & religiosos rectores civitatis, & diocesis Lucanæ, primo, secundo, & tertio peremptorie districte eis sub excommunicationis pena præcipientes, ut præsentem nostram constitutionem factam pro salute animarum nostrarum observent; et si contrarium fecerint, ipsos excommunicationis sententia innodamus.

Acendis rebus necessariis, sine quibus non possent ipsæ moniales seu domine commodè sustentari, aut sacerdos pro audiendis eorum confessionibus, et impendendis ecclesiasticis sacramentis laborantibus in extremis, vel alia gr vi infirmitate, et sepeliendis corporibus defunctorum. In omnes et singulos, et singulas contrarium facientes ex nunc, prout ex tunc, excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis. Item quod nullus sacerdos audiat confessiones earum, vel eas absolvere possit sine licentia nostra speciali, nisi ille, quem ad hoc duximus deputandum.

LXXI.

De non evocando ad moniales.

Item cupientes dissolutos, et infamiae nota notandos accessus quorundam hominum et personarum in posterum faciendos ad loca et monasteria monialium civitatis, et diocesis Lucanæ via, qua convenit, coercere, et illorum maliciis obviare, statuimus et universos, et singulos, tam clericos, et religiosos, quam laicos utriusque sexus civitatis, et diocesis Lucanæ semel, secundo, & tertio peremptorie commonemus, ut nullus ipsorum audeat, vel præsumat ad dicta loca, & monasteria accedere sine manifesta, necessaria, honesta & rationabili causa absque nostra licentia speciali; in omnes, & singulos, qui contra fecerint, excommunicationis sententiam proferentes. Præfens autem constitutio ad patrem, vel . . . . . amicam fratrem vel sororem monialium prædictarum nullatenus . . . . .

LXXII.

De non evocando clericos vel coadunando.

Cum universales clericorum conversationes per . . . . . merito sint suspectæ, monemus singulas personas Lucanæ civitatis, vel diocesis semel, secundo, & tertio . . . . .

praelati, quam prætextu prælationis eorum sua capitula, vel conventus pro . . . . . negociis vocent suos subditos, et hos faciant conveniri, vel procuratores aliquorum conventuum, quibus liceat, temporibus consuetis, vocare illos, qui tamen fuerint de congregationibus, et conventibus eorundem aut vicarius episcopi generalis. In convocantes, et convenientes, et omnes et singulos contrarium facientes ex nunc, prout ex tunc, in his scriptis excommunicationis sententiam promulgamus.

LXXIII.

De non ingrediendo claustrum monialium.

Ut utilitati monialium salubriter consulatur, & omnis periculi materia evitetur, monemus semel, secundo, et tertio peremptorie omnes, et singulos tam clericos, quam laicos, ac omnes et singulas abbatissas, priorissas, et moniales, ut nulli clerico, vel laico pateat aditus ad easdem. Nec ingrediantur claustrum eisdem monialibus specialiter deputatam; nec ipsæ moniales aliquam personam recipiant in ambitu claustræ sine nostra, vel nostri vicarii licentia speciali, nisi fuerit medicus, qui intraverit pro infirmis, aut magistri lapidum vel lignaminum pro reparandis domibus, vel ædificiis faciendis, aut laborantes, vel aliæ personæ pro introdu-

LXXIV.

De dando in scriptis omnia beneficia domino episcopo per clericos obtenta.

Cum pluralitatem beneficiorum tam generale concilium quam nostra episcopalis constitutio interdicit, et multi sint clerici, et praelati in civitate, et diocesi Lucana plura cum cura, et sine cura beneficia, obtinentes omnes & singulos clericos, & praelatos civitatis & diocesis Lucanæ monemus, ut civitate intra unum mensem, diocesi vero intra duorum mensium spatio a die monitionis hujusmodi beneficia cum cura, vel quibus cura non attineat animarum, quæ in civitate, vel diocesi obtinent, nobis cum ipsorum beneficiorum titulis seu nominibus in scriptis debeant intimare, cum dispensationibus, quas habere se asserunt de eisdem, quem terminum eis pro primo, secundo, & tertio peremptorio termino assignamus. Alioquin contra tales plurima hujusmodi beneficia obtinentes, et contra monitionem nostram hujusmodi temere venientes elapso dicto termino ad privationem suorum beneficiorum procedemus, quantum instantia suadebit sibi et collatione . . . . . beneficii, vel ejus qui sibi de jure debet reservata.

LXXV.

De revocatione dispensationum super absentia ab ecclesiis.

. . . . .

LXXVII.

De litteris non auferendis de manibus suis nunciis.

. . . . .
per se vel per alium, seu alios litteras nostras cupiscumque tenoris existant, audeant tollere, vel rapere de manibus nostrorum nunciorum, aut eas quomodolibet lacerare, et pedibus conculcare; sed ipsas litteras reverenter recipiant quoad eis per aliquem nunciorum nostrorum fuerint præsentatæ, qui in fraudem faciant eorundem, ex nunc ex ipso factis omnes, et singulos contrarium facientes excommunicationis sententiæ volumus subjacere.

LXXVII.

ANNO CHRISTI 1308.

LXXVII.

De licentia data per D. episcopum sacerdotibus pro absolvendo peccatores ab ipso D. episcopo revocata.

Quia multi nostris gratis abutuntur, et predecessorum nostrorum litteris, absolvendo peccatores de gravioribus culpis, quæ tamen diocesano Episcopo reservantur, et excommunicati-

atos excommunicatione majori imprudenter ab excommunicationum sententiis absolvendo, volentes animarum saluti, prout ex nostro tenetur officio, providere, ne recipiantur (s. pendantur) animæ contentium, sacerdotibus prædictis, quibus gratiæ hujusmodi concessæ sunt per nos, vel prædecessores nostros, seu officiales nostros tam religiosi quam aliis quibuscumque concessas præsentialiter revocamus, et eis et cuique eorum interdiciamus supradicta.

ANNO CHRISTI 1308.

EXPLICIT CONSTITUTIONES D. HENRICI LUCANI EPISCOPI.

De dando in scriptis D. episcopo omnes conversos.

Cum bonus pastor sæpe videre habeat oves suas, ut quas pascere, quas tueri, quas indefensas a suo grege expellere teneatur, cognoscat, universos & singulos ecclesiarum, et venerabilium locorum prælatos, & rectores, religiosos & sæculares civitatis, & diocesis Lucanæ semel, secundo, & tertio peremptorie commoneamus, ut intra duos menses proxime venturos quilibet eorum omnes conversos ecclesiæ, & loci sui nobis dare per scripturam procurent, & illis cum instrumentis conversariæ ipsorum prin-

cipaliter coram nostra præsentia representent, & nihilominus conversos omnes cujusvis ecclesiæ, ac loci prædictæ civitatis, & diocesis, & illos & conversos aliarum ecclesiarum cujusvis alterius diocesis, & qui ratione domicilii sint vel fuerint ante conversariam cives vel . . . . Luc. & quilibet eorum semel, bis, ac ter, ac publice peremptorie commoneamus, ut unusquisque ipsorum cum chartis suæ conversariæ . . . . .

CONCILIUM AUSCITANUM.

Ex MS. codice illustrissimi archiepiscopi, Remensis coadjutoris, Mauritiæ Caroli Tellerii.

Constitutiones & statuta in provinciali concilio Auscis celebrato, edita per reverendum in Christo patrem Amaneum Dei gratia archiepiscopum Auscitanum, die vi. Kal. Dec. ann. Dom. MCCCVIII.

acquirant: adeo quod non possint de negligentia per superiores redargui vel puniri. Si dictæ personæ in prædictis negligentes fuerint, vel remissæ: earum superiores possint earumdem supplere defectum, exigere, acquirere ecclesiis & petere ante dicta.

TITULI CAPITULORUM.

- 1. Ut ecclesiastici beneficiorum & officiorum suorum jura viriliter defendant.
- 2. De celebratione Missarum.
- 3. De usuris.
- 4. De monachis & regularibus.
- 5. De personibus religiosorum.
- 6. Renovatio & approbatio constitutionum.

II. De celebratione Missarum.

Volentes Divinum officium amplius pro viribus ampliare, statuimus quod quilibet residens intitulatus in ecclesia cathedrali vel collegiata, regulari vel sæculari, habeat hebdomadam sibi assignatam officiorum ecclesiæ in ordine, in quo fuerit constitutus: si presbyter, dicere Missam; diaconus, evangelium; & sic de aliis: & prædicta habeant executioni demandari per deputatum vel deputandum per eorum superiores, qui præsentibus ecclesiis supradictis. Et si qui prædicti inferiores non obediunt prælati suis, vel illis qui per eos fuerint deputati: per subtractionem præbendæ unius septimanæ, ut suo prælato videbitur, puniatur: vel nihilominus plus vel minus legitime puniendus, prout protervitas seu inobedientia demeruerit delinquentium. Super prædictis vero conscientis

CAPITULA.

I. Ut ecclesiastici beneficiorum & officiorum jura viriliter defendant.

Statuimus quod quæcumque personæ jurisdictioni nostræ subditæ, cujusque conditionis, dignitatis, vel eminentiæ existant in provincia Auscitanæ, jura & deveria, quæcumque jure, usibus vel conditionibus ipsarum, ecclesiis, beneficiis, abbatibus, personatibus, prioratibus, vel officiis debita, viriliter omnibus remediis quibus se juste juvare poterunt acquirendo, retineant, & Concil. General. Tom XXV.

ANNO
CHRISTI
1308.

tiis ordinariis ..... quos dispensare va-
leant, si ipsis videbitur faciendum.

III. De usuris.

Ut animarum periculis salubrius ob-
vietur, provide duximus statuendum,
ut decretalis *Usurarium voragine*, posita
in titulo de usuris libro sexto, provin-
ciali concilio habeatur: & semper re-
ctores parochialium ecclesiarum, plebi-
bus indicant, ne quis per ignorantiam
valeat se tueri. Verum quia juxta cano-
nicas sanctiones ille usurarius est cen-
sendus, qui ex pacto pro mutuo recipit
aliquid ultra sortem: item censetur eo-
dem modo juxta statuta & privilegia,
super hoc & multis aliis articulis ec-
clesiæ utilitatem concernentibus, sigil-
lata in cera viridi in thesauro archiepil-
copi Auscitanæ ecclesiæ.

IV. De monachis & regularibus

Edicto perpetuo inhibemus, ut ab-
bates regulares, bona eis & suis mo-
nachis conventualibus communia nulla-
tenus dividant: irritum decernentes, si
contra hæc fuerit aliquid effectualiter
attemptatum. Pari prohibitione utiliter
statuentes, ne abbates regulares mona-
chis simplicibus aliquas pensiones assi-
gnent stantes in pecuniis, bladis, vel
rebus aliis quibuscumque. Quod si con-
tra fecerint abbates superius nominati,
pensionem aliquam assignando: pen-
siones prædictas infra annum repetant.
Quod si prædictas pensiones infra an-
num prælati cum effectu non duxerint
repetendas: ex tunc episcoporum quilibet,
dictorum siquidem prælatorum,
pensiones prædictas possit & valeat men-
sæ propriæ applicare: decernentes pen-
sionis assignationem vel pensionum fa-
ctam in contrarium, nullius existere
firmitatis. Statuendo nihilominus, om-
nes monachos provinciæ Auscitanæ de-
bere comedere in uno refectorio, & in
uno dormitorio pariter dormire, juxta
Benedicti regulam & canonica insti-
tuta. Renovantes scienter pariter & ex-
presse constitutionem super his alias edi-
tam a nostris prædecessoribus: ne quis
super his per non usum se valeat ali-
qualiter excusare: injungentes abbatibus,

ut prædicta sic observent & fa-
ciant observari, quod non possint a no-
bis vel a suis ordinariis de culpa vel
negligentia reprehendi. Præsentem ve-
ro constitutionem non tantum ad futu-
ra extendi volumus, sed etiam ad præ-
terita & præsentia mandamus.

V. De pensionibus religiosorum.

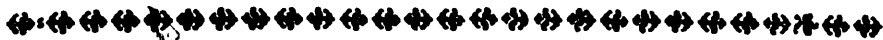
Cum nonnulli mendicantes, tran-
seuntes ad ordinem non mendicantium,
ad ambitiones, ad honorem beneficia,
vel pensiones, eo libentius optent sic
transire, quo facilius possint prædicto-
rum aliquid obtinere: nolentes in ea
vocatione in qua vocati sunt juxta di-
ctum apostoli permanere: hinc est quod
nos speciali constitutione duximus sta-
tuendum, quod prædictis quondam men-
dicantibus in ordine non mendicantium
persistentibus pensiones aliquæ in pecu-
niis, bladis, vel rebus aliis quibuscum-
que, a prælati ipsorum nullatenus as-
signentur. Quod si factum fuerit in
contrarium, nullum decernimus esse ip-
so facto. Quod si contra fecerint præ-
lati superius nominati, pensionem eis
aliquam assignando: * pensiones præ-
dictas infra annum prælati prædicti cum
effectu duxerint repetendas, ex tunc epis-
copi quilibet, dictorum siquidem præ-
latorum, pensiones prædictas possint &
valeant mensæ suæ propriæ applicare.
Præsentem vero constitutionem nedum
ad futura extendi volumus, sed etiam
ad præterita & præsentia mandamus.

VI. Renovatio & approbatio constitutionum.

Cum multa sit diligentia per nostros
prædecessores provisum casibus, qui so-
lent in nostris civitate & diocesi ac
provincia Auscitanæ evenire, per con-
stitutiones legitimas provinciales quæ ab
aliquibus minus debite observantur: hinc
est quod nos omnes constitutiones pro-
vinciales, alias per prædecessores nos-
tros & etiam per nos editas, renova-
mus, approbamus, easque de fratrum
nostrorum consilio & assensu ex certa
scientia confirmamus, ac ipsas invio-
labiliter præcipimus observari.

ANNO
CHRISTI
1308.

* Dec, nisi.

ANNO
CHRISTI
1309.ANNO
CHRISTI
1309.

CONCILIUM LONDINENSE

Celebratum in ecclesia S. Pauli, die Lunę proxima post festum S. Edmundi regis & martyris, anno Domini MCCCIX, per Robertum de Wynchelle, Cantuariensem archiepiscopum, cum suffraganeis, & aliis.

Ex tomo II. collectionis conciliorum Anglicana.

Ex vet. cod.
MS. in regi-
stro princi-
palis archiepi-
scopi Can-
tuar.

Celebrata primitus Missa de sancto Spiritu, A per Norwycensem archiepiscopum, & ceteris episcopis, pontificalibus indutis, post finitam Missam archiepiscopus proposuit verbum Dei in Latino, in quo reprehendit episcopus male per preces electos, vel ambitionem: necnon & eos, qui non stant pro jure ecclesie. Finito autem sermone, dedit indulgentiam XL. dierum omnibus qui eidem sermone interfuerant, confessis & contritis: & deinde exposuit in genere occasionem convocationis concilii quę in certificatorio London. episcopi continentur. Et quia multum dies transiit, nihil plus adum fuit illa die. In crastino autem comparuerunt omnes episcopi, non induti pontificalibus, sed cappis suis clausis; necnon & ceterę personę ecclesiasticę prædictę in eodem loco. Et primo legebantur bullę apostolicę, propter quas fuit convocatum concilium: necnon & littera certificatoria Londonensis, prout inferius describitur. Bullę autem ideo ante certificatorium legebantur, quia propter illarum primam, habuit archiepiscopus auctoritatem vocandi exemptos populum non habentes. Et est sciendum, quod Norwycensis, qui celebravit Missam, dedit solemnem benedictionem in Missa, propter reverentiam corporis Christi, quod ante se habuit in altari; & orationes conductas eandem benedictionem præcedentes. Bulla convocationis ad concilium generale, hic proximo describitur.

Eadem par-
ti immuta-
ta, est in-
tra concilii
Vinceti, in-
scripsit Phi-
lipus Fran-
ciscus 1321.

Bulla sup r convocatione ad Concilium generale.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Cantuariensi, & episcopis, ac dilectis filiis, electis abbatibus, prioribus, decanis, præpositis, archipresbyteris, archidiaconis, & aliis ecclesiarum pralatis, exemptis & non exemptis ac eorum capitulis & conventibus, per Cantuariensem provinciam consultatis, salutem & apostolicam benedictionem.

Regnans in cælis triumphans ecclesia, cujus pastor est Pater æternus, cui sanctorum ministrant agmina, & laudis gloriam angelorum chori decantant: in terris, ad sui similitudinem & repræsentationem, constituit ecclesiam militantem, unigenito filio Dei vivi, domino Jesu Christo, ineffabili commercio copulatam, in qua idem unigenitus Dei Filius a Patre progrediens, per illustrationem Paracliti procedentis pariter ab utroque, statuit fidei fundamentum. Sane Romana ecclesia, mater alma fidelium, caput est, disponente Domino, ecclesiarum aliarum omnium, & magistra: a qua, veluti a primitivo fonte, ad singulas alias ejusdem fidei rivuli derivantur: ad cujus regimen, voluit Christi clementia Romanum pontificem vice sui

deputare ministrum, ut instructionem ac doctrinam ipsius eloquio veritatis evangelicę traditam, cuncti renati fonte baptismatis teneant & conservent: & qui sub hac doctrina cursum vitę recte peregerint, salvi fiant; qui vero ab ea devierint, condemnentur.

Ipsa nempe Romana mater ecclesia, juxta exigentiam possibilitatis ipsius, ad cunctas orbis provincias, in quibus Divini nominis cultus viget, fideique catholicę observantia rutilat, intuitum sedulę considerationis extendens, ac subjiciens ab olim suę considerationis examini, diuturnę calamitatis angustias illius specialis hereditatis Dominicę, videlicet Terrę sanctę, ab infidelibus miserabiliter conculcatę, in qua idem Patris æterni Filius, nostrę carnis indumento contextus, salutem humani generis, pietate ineffabili extitit operatus, quamque sua ipse voluit corporali insignire præsentia, & proprii asperione sanguinis consecrare, multa sollicitudine studuit eidem terrę, retroactis temporibus, quibus potuit remediis, ut eriperetur ab ipsis impiis, subvenire. Et quia inter ceteros, quos professio Christianę religionis includit, milites & fratres domus militię Templi Jerosolymitani, sicut est toti orbi notorium, tanquam speciales ejusdem fidei pugiles, & jam dictę terrę præcipui defensores, ipsius terrę negotium principaliter gerere videbantur: ipsos & eorum ordinem præfata ecclesia specialis favoris plenitudine prosequens, eos adversus Christi hostes crucis armavit signaculo, multis exaltavit honoribus, ditavit facultatibus, ac diversis libertatibus & privilegiis communiavit.

Hi nimirum cum crederentur in Domini servitio, sub regulari habitu, fideliter militare: sibi quasi cunctorum fidelium manus cum multiplici erogatione bonorum sentiebant multiplicari, multisque modis propterea adjuvantes. Sed proh dolor! nova & calamitosa vox de malignitatis fratrum ipsorum enormitate progrediens, nostrum replevit, immo verius perturbavit auditum. Hęc enim vox nuncia lamentationis & gemitus, audientibus horrorem ingerit, commovet animos, mentes turbat, & cunctis fidei Christianę cultoribus, novę & ineffabilis amaritudinis calicem subministrat: & dum facti seriem ejus necessitate poscente, depromimus, nos ter attenuatur præ angustia spiritus, & valetudinis fatigata contractibus, membra singula præ nimio dolore tabescunt.

Dudum siquidem, circa nostrę promotionis ad apicem summi pontificis initium, etiam antequam Lugduni, ubi recepimus nostrę coronationis insignia, veniremus, & post, tam ibi quam alibi, secreta quorundam nobis insinuatio intimavit: quod magister, præceptores, & alii fratres ordinis dictę militię Templi, & etiam ipse ordo, qui ad defensionem patrimonii ipsius domini nostri, Jesu Christi fuerant in transmarinis partibus deputati, contra ipsum Domi-
num

ANNO
CHRISTI
1199.

num in scelus apostasie nefandum, detestabile idololatricæ vitium, execrabile facinus Sodomorum, & hæreses varias erant lapsi. Sed quia non erat verisimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religiosi, qui præcipue pro Christi nomine suam sæpe sanguinem effundere, ac personas suas mortis periculis frequenter exponere credebantur, quique multa & magna, tam in Divinis officiis, quam in jejuniis, & aliis observantiis, devotionis signa frequentius præstabant, suæ sic essent salutis immemores, quod talia perpetrarent: huiusmodi insinuationi, ac delationi ipsorum, ejusdem Domini nostri exemplis, & canonicæ scripturæ doctrinis edocti, aurem nostram inclinare. Deinde vero, carissimus in Christo filius noster Philippus rex Francorum illustris, cui eadem fuerant facinora nunciata, non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil sibi vendicare, vel appropriare intendat; immo ea nobis & ecclesiæ, per deputandos super hoc a nobis administranda, gubernanda, conservanda, & custodienda, liberaliter ac devote in regno suo dimisit, manum suam exinde totaliter amovendo: sed fidei orthodoxæ fervore, suorum progenitorum vestigia clara sequens, accensus de præmissis, quantum licite potuit, se informans, ad instruendum & informandum nos super his, multas, & magnas nobis informationes, per suos nuncios & litteras destinavit.

* Pro thy-
pho H.

Infamia vero contra Templarios ipsos increbrescente validius super sceleribus antedictis; & quia etiam quidam miles ejusdem ordinis, magnæ nobilitatis, & qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis secreto juratus deposuit, quod in receptione fratrum dicti ordinis, hæc consuetudo, vel verius corruptela servatur, quod ad recipientis vel ab eo deputati suggestionem, qui recipitur Christum Jesum negat, & super crucem sibi ostensam sputat, in vituperium crucifixi; & quedam alia faciunt recipiens & receptus, quæ licita non sunt, nec humanæ conveniunt honestati, prout ipse tunc confessus exiit coram nobis: urgente nos ad id officii nostri debito vitare nequivimus, quin tot & tantis clamoribus accomodarem audium. Sed cum demum fama publica deferente, ac clamorosa insinuatione dicti regis, necnon & ducum, comitum, & baronum, ac aliorum nobilium, cleri quoque & populi dicti regni Francorum, ad nostram propter hoc, tam per se quam per procuratores & syndicos, præsentiam venientium, quod dolenter referimus, ad nostram audientiam pervenisset: quod magister, præceptores, & alii fratres dicti ordinis, & ipse ordo, præfatis & pluribus aliis erant criminibus irretiti, & præmissa per multas confessiones, attestaciones, & depositiones præfati magistris, & plurium præceptorum, & fratrum ordinis prælibati, coram multis prælatis, & hæreticæ pravitatis inquisitore, in regno Franciæ factas, habitas, & receptas, & in publicam scripturam redactas, nobis quoque ac fratribus nostris ostensas, probari quodammodo viderentur: ac nihilo minus fama & clamores prædicti in totum invaluissent, & etiam ascendissent, tam contra ipsum ordinem, quam contra singulares personas ejusdem, quod sine gravi scandalo præteriri non poterat, nec absque imminente periculo tolerari: nos illius cuius vices licet immeriti, in terris gerimus, vestigiis inhaerentes, ad inquirendum de prædictis ratione prima duximus procedendum: multosque de præceptoribus, pres-

byteris, militibus, & aliis fratribus dicti ordinis, reputationis non modicæ, in nostra præsentia constitutos, præfatis ab eis juramento, quod super præmissis meram & plenam nobis dicerent veritatem, super prædictis interrogavimus, & usque ad numerum septuaginta duorum examinavimus, multis ex fratribus nostris nobis assistentibus diligenter, eorumque confessiones per publicas manus in authenticam scripturam redactas, illico in nostra, & dictorum fratrum nostrorum præsentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio, in consistorio legi fecimus coram ipsis, & illas in suo vulgari cuilibet eorum exponi. Qui perseverantes in illis, eas expresse & sponte, prout recitatz fuerant, approbarunt.

Post quæ, cum magistro & præceptoribus præfati ordinis, intendentes super præmissis inquirere: per nos ipsos, ipsum magistrum, & Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitanie, ac Picaviæ præceptores majores, nobis Picaviæ existentibus mandavimus presentari. Sed quoniam quidam ex eis sic infirmabantur tunc temporis, quod equitare non poterant, nec ad nostram præsentiam quocummodo adduci: nos cum eis scire volentes de præmissis omnibus veritatem, & an vera essent quæ continebantur in eorum confessionibus; & depositionibus, quas coram inquisitore pravitatis hæreticæ in regno Franciæ, presentibus quibusdam notariis publicis, & multis aliis bonis viris, dicebantur fecisse, nobis, & fratribus nostris, per ipsum inquisitorem sub manibus publicis exhibitis & ostensis, dilectis filiis nostris Berengario titulo sanctorum Nerei, & Achillei; & Stephano, titulo sancti Cyriaci in thermis, presbyteris, ac Landulpho sancti Angeli diacono, cardinalibus (de quorum prudentia, experientia, & fidelitate, indubitata fiduciam obtinemus) commisimus & mandavimus, ut ipsi, cum præfatis magistro & præceptoribus inquirerent, tam contra ipsos, & alias singulares personas dicti ordinis generaliter, quam contra ipsum ordinem, super præmissis, cum diligentia veritatem; & quicquid super iis invenirent, nobis referre, ac eorum confessiones, & depositiones, per manum publicam in scriptis redactas, nostro apostolatus deferre, ac præsentare curarent, eidem magistro & præceptoribus absolutionis beneficium, a sententia excommunicationis, quam pro præmissis, si vera essent, incurrerant, si absolutionem humiliter & devote peterent ut debebant juxta formam ecclesiæ impensuri.

Qui cardinales ad episcopos, magistrum, & præceptores, personaliter accedentes, eis sui adventus causam exposuerunt. Et quoniam tam persone, quam res ipsorum, & aliorum Templariorum in dicto regno Franciæ consistentium, in manibus nostris erant: quod libere absque metu cujusquam plene ac pure super præmissis, omnibus ipsis cardinalibus dicerent veritatem, eis auctoritate apostolica injunxerunt. Qui magister & præceptores Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitanie, ac Picaviæ, coram ipsis tribus cardinalibus, presentibus quatuor tabellionibus publicis, & multis aliis bonis viris, ad sancti Dei evangelia, ab eis corporaliter tacta, præfatis juramento, quod super præmissis omnibus meram & plenam dicerent veritatem, coram ipsis singulariter, libere ac sponte, absque coactione qualibet & terrore, deposuerunt, & confessi fuerunt inter cetera Christi abnegationem, & spuitionem super crucem,

ANNO
CHRISTI
1199.

ANNO
CHRISTI
1199.

cum in ordine Templi recepti fuerunt. Et quidam ex eis se sub eadem forma, scilicet cum abnegatione Christi, & spuitione super crucem, fratres milites recepisse. Sunt etiam quidam ex eis quidam alia horribilia & inhonesta confessi: quæ, ut eorum ad præfens parcamus vercundiz, subticemus.

Dixerunt præterea, & confessi fuerunt, esse vera quæ in eorum confessionibus & depositionibus continentur, quas dudum fecerunt coram inquisitore hæreticæ pravitatis. Quæ confessiones & depositiones dictorum magistri & præceptorum in scripturam publicam, per quatuor tabelliones publicos redactæ in ipsorum magistri & præceptorum, & quorundam bonorum aliorum virorum præsentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio, coram ipsius eidem lectæ fuerunt, de mandato, & in præsentia cardinalium dictorum, in suo vulgari expositæ cuilibet eorumdem. Qui perseverantes in illis, eas expresse & sponte, prout recitæ fuerant, approbarunt. Et post confessiones & depositiones huiusmodi, ab ipsis cardinalibus ab excommunicatione quam pro præmissis incurretant, absolutionem flexis genibus, manibusque copulosis humiliter & devote, ac cum lacrymarum effusione non modica, petierunt.

Ipsi vero cardinales, quia ecclesia non claudit gremium redeuntis, ab eisdem magistro & præceptoribus, hæresi abjurata expresse, ipsis secundum formam ecclesiæ, auctoritate nostra absolutionis beneficium impenderunt; ac deinde ad nostram præsentiam redeuntes, confessiones & depositiones prælibatorum magistri & præceptorum, in scripturam publicam per manus publicas, ut est dictum, redactas, nobis præsentaverunt, & quæ cum dictis magistro & præceptoribus fecerant, retulerunt. Ex quibus confessionibus & depositionibus, ac relatione, invenimus sæpe factos magistrum & fratres, in præmissis, & circa præmissa, licet quosdam ex eis in pluribus, & alios in paucioribus, graviter deliquisse. Attendentes autem quod scelera tam horrenda transire incorrecta, absque Dei omnipotentis, & omnium catholicorum injuria, non poterant nec debebant, decrevimus de fratrum nostrorum consilio, per ordinarios locorum, ac per alios fideles & sapientes viros, ad hoc deputandos a nobis, contra singulares personas ipsius ordinis, necnon & contra dictum ordinem, per certas discretas personas, quas ad hoc duximus deputandas, super præmissis moribus & excessibus inquirendum.

His nempe, quæ magis fiera cogimur quam narrare, cor nostrum passione nimia cruciatur: & cum tanta provide nobis imminet gemendi materia, sicut non possumus declinare. Quisnam catholicus hæc audiens, nimis non doleat & prorumpat in luctum? Quis fidelis, huiusmodi infortunium eventum intelligens, amara non emittat suspiria, verbaque lamentationis, & mestitudinis non erupret; cum tota Christianitas huiusmodi doloris sit particeps, & hic casus fideles percutiat universos? Ex his etiam, dum ministerio debite considerationis nostræ mentis præsentantur obtutibus, ignis in nostris meditationibus exardescit, & ad tanta discrimina relevanda suspirat affectus, zelus accenditur, & spiritus angitur. Ad quod cum nos sufficere commode non posse sciamus, levamus oculos nostros ad montem, montem quidem Dei, montem uberem, montem pinguem, unde opportunum provenire nobis auxilium, & humiliter pe-

timus, & devote speramus. Et quia salubre in iis adhiberi remedium interest generaliter omnium: nos cum eisdem fratribus nostris aliisque viris prudentibus, exacto & frequenti tractatu præhabito, prout tanta necessitas exigebat, de ipsorum fratrum consilio, universale concilium, sicut imitatione digna sanctorum patrum consuetudo laudabilis, longævæ observationis exemplo, nos instruit, a proximis Kalend. Octobris, ad duos annos immediate sequentes, decrevimus congregandum: ut in eo, tam circa dictum ordinem & personas singulares, & bona ejusdem, & alia quæ statum tangunt fidei catholice, quam circa recuperationem & subsidium terræ sanctæ, ac reparationem, ordinationem, & stabilitatem ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum ac libertatum earum, illa, Deo auspice, communi consilio inventiatur provilio, & ejusdem approbatione concilii roboretur: per cujus salutiferam executionem virtus Altissimi, eliminatis erroribus, roborata fide, ad tramitem veritatis reductis errantibus, redintegrata ejusdem fidei unitate, extirpatis vitiiis, virtutibus quoque plantatis, correctis excessibus, moribus reformatis, repressis oppressionibus, libertate solida stabilitate munita, recuperatis deperditis, & ejusdem terræ statu prospero reparato, occupata restituat, vastata restauret, & restaurata conservet, nobis quoque viam aperiat idem ipse qui novit, & facultatem tribuat, ipse qui potest: ut sic in præmissis, juxta incensum animi nostri desiderium, sibi ministrare possimus salubriter, quod is verus ejusdem universalis sponsus ecclesiæ, ipsam dilectam suam purgatam maculis, munitam virtutum monilibus ac ornata, unam semper habeat & formosam, ad sui nominis laudem & gloriam, ad animarum profectum rubor fidei, pacem & exaltationem populi Christiani.

Quia vero persecutio tanti propositi, tempore indiget, ut deductum maturius, facilius auctore Domino effectum debitum sortiatur: prædictum tempus ad idem duximus deputandum. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus vos fratres . . . archiepiscopo & . . . London. . . Vvinton . . . Saresburi . . . Vvygorn. ac . . . Lincolne. episcopi, reliquis vestrorum episcoporum in vestra provincia remanentibus, ad ea quæ pontificale officium exigunt: tam in vestris, quam illorum dictæ provinciæ qui ad huiusmodi concilium universale accesserint, civitatibus & diocæsisbus exercenda, omni negligentia relegata, cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, dispositis & paratis, sic medio tempore accingatis ad iter, quod in huiusmodi decreto termino, quem vobis & aliis peremptorie assignamus, in Viennensi civitate nostra, vos archiepiscopo & episcopi superius nominati, personaliter; vos vero alii remanentes, episcopi, clerici, abbates, priores, decani, præpositi, archipresbyteri, archidiaconi & prælati, capitula & conventus, per eisdem archiepiscopum & episcopos, ad prædictum concilium accessuros, quilibet ad omnia quæ in eodem concilio statuerent, sicut & ordinabuntur & fuerint opportuna, concedatis plenarie potestatem, de qua sufficienter constet per publica documenta, nostro vos conspectui presentetis. Quod si forsas ipsis archiep. & episc. accessuris, huiusmodi nolueritis concedere potestatem, eo tamen venire, vel alios procurare idoneos, cum potestate simili ad idem concilium teneamini destinare.

Non

ANNO
CHRISTI
1199.

ANNO
CHRISTI
1309.ANNO
CHRISTI
1309.

Non obstantibus quibuslibet privilegiis, seu indulgentiis, quibuscumque personis, ordini, dignitati seu collegio, sub quacumque verborum forma vel expressione, a præfata sede concessis, per quas possit effectus huiusmodi mandati nostri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari.

Interim quoque per vos & alios viros prudentes, Deum timentes, & habentes præ oculis omnia quæ correctionis & reformationis litem exposcunt, inquirentes subtiliter & consulentes fideliter, eadem ad ipsius concilii notitiam deferatis. Et nos nihilominus variis modis & viis solers studium, & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen huiusmodi deducta, concilii correctionem & directionem recipiant opportunam. Nullus, inobedientiam notam, & canonicæ ultionis acrimoniam vitare desiderans, fallacium executionum velamentum se muniat, vel impedimentis itinerum, quæ Domino prava in directa & in vias planas aspera sua omnipotentia convertente cessabant, frivole allegationis munimenta confingat, ut a tam sancti operis prosecutione se subd^o. sed occurrant singuli voluntarii ad id quod & Divinæ congruit voluntati & salutis animarum, ac utilitatem respicit singulorum. Datæ Pictavis 2. Idus Augusti, pontificatus nostri anno tertio.

/ subdu-
cat.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Cantuariensi, & suis suffraganeis salutem & apostolicam benedictionem.

Faciens misericordiam cum servo suo Dei filius dominus Jesus Christus, ad hoc nos voluit in specula eminenti apostolatus assumi, ut gerentes, licet immeriti, vices ejus in terris, in cunctis nostris actibus & processibus, ipsius vestigia, quantum patitur humana fragilitas, imitemur. Sane dudum circa nostræ promotionis ad apicem summi pontificatus initium, etiam antequam Lugduni, ubi recepimus nostræ coronationis insignia, veniremus; & post etiam, tam ibi quam alibi, secreta quorundam nobis insinuatio intimavit: quod magister, præceptor, & alii fratres ordinis militiæ Templi Hierosolymitani, & etiam ipse ordo, qui ad defensionem patrimonii ejusdem domini nostri Jesu Christi fuerant in transmarinis partibus deputati, contra ipsum Dominum in scelus apostasiæ nefandum, detestabile idolatriæ vitium, execrabile facinus Sodomorum, & hæreses varias, erant lapsi. Quia vero non erat verisimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religiosi, qui præcipue pro Christi nomine suum sæpe sanguinem effundere, ac personas suas mortis periculis frequenter exponere credebantur; quique multa & magna, tam in Divinis officiis quam in jejuniis & aliis observantiis, devotionis signa frequentius prætendebant, sive sic essent salutis immemores, quod talia perpetrarent: huiusmodi insinuationi & delationi ipsorum, ejusdem Domini nostri exemplis, & canonicæ scripturæ doctrinis edociti, aurem nolimus inclinare.

Deinde vero carissimus in Christo filius noster, Philippus rex Francorum illustris, cui eadem fuerant facinora intimata; non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil sibi vendicare, vel appropriare intendat, immo ea per depuandos a nobis generaliter, & per præ-

atos regni Franciæ specialiter in suis diocæsi-
bus administranda, in regno suo dimisit, manum suam exinde totaliter amovendo; sed fidei orthodoxæ fervore, suorum progenitorum vestigia clara sequens, accensus, de præmissis quantum licite potuit se informans, ad instruendum & informandum nos super iis, multas & magnas nobis informationes per suos nuncios & litteras destinavit. Infamia vero contra Templarios ipsos increbescente validius, super sceleribus antedictis; & quia etiam quidam miles ejusdem ordinis, magnæ nobilitatis, & qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis secreto juratus, deposuit, quod in receptione fratrum præfati ordinis, hæc consuetudo vel potius corruptela servatur; quod ad recipientis, vel ab eo deputati suggestionem qui recipitur, Jesum Christum negat, & super crucem sibi ostensam spuit, in vituperium crucifixi; & quedam alia faciunt, recipiens & receptus, quæ licita non sunt, nec humanæ conveniunt honestati, prout ipse tunc confessus extitit coram nobis: vitare nequimus, urgente nos ad id officii nostri debito, quin tot tantis clamoribus accommodaremus auditum. Sed cum demum fama publica deferente, ac clamorosa insinuatione dicti regis, necnon & ducum, comitum, & baronum, ac aliorum nobilium, cleri quoque & populi dicti regni Franciæ, ad nostram propter hoc tam per se, quam per procuratores & syndicos, præsentiam venientium, quod dolenter referimus, ad nostram audientiam pervenisset; quod magister, præceptor, & alii fratres dicti ordinis, & ipse ordo, præfatis & pluribus aliis erant criminibus irretiti, & præmissa per multas confessiones, attestaciones, & depositiones præfati magistri, & plurium præceptorum & fratrum ordinis prælibati, coram multis prælatis, & hæreticæ pravitate inquisitore in regno Franciæ factas, habitas, & receptas, & in publicam scripturam redactas, nobisque ac fratribus nostris ostensas, probari quodammodo viderentur; ac nihilo minus fama & clamores prædicti, in tantum invaluisse & etiam ascendissent, tam contra ipsum ordinem, quam contra personas singulares ejusdem, quod sine gravi scandalo præteriri non poterat, nec absque imminente periculo tolerari. Nos illius, cujus vices licet immeriti in terris gerimus, vestigiis inherentes, ad inquirendum de prædictis ratione prima duximus procedendum, multosque de præceptoribus, byteris, militibus, & aliis fratribus dicti ordinis, reputationis non modicæ, in nostra præsentia constitutos, præstito eis juramento, quod super præmissis meram & plenam nobis dicerent veritatem, super prædictis interrogavimus & examinavimus usque ad numerum septuaginta duorum, multis ex fratribus nostris nobis assistentibus diligenter, eorumque confessiones per publicas manus in authenticam scripturam redactas, illico in nostra, & dictorum fratrum nostrorum præsentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio, in consistorio legi fecimus coram ipsis, & illas in suo vulgari cuilibet eorum exponi, qui perseverantes in illis, eas expresse & sponte, prout recitate fuerant, approbarunt.

Post quæ coram magistro & præceptoribus præcipuis præfati ordinis, intendentes super præmissis inquirere per nos ipsos, ipsum magistrum, & Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictaviæ, præceptores majores,

no-

ANNO
CHRISTI
1309.

nobis Pictavis existentibus mandavimus presentari. Sed quoniam quidam ex eis sic infirmabantur tunc temporis, quod equitare non poterant, nec ad nostram presentiam quoquomodo adduci: nos cum eis scire volentes de premissis omnibus veritatem, & si vera essent quæ continebantur in eorum confessionibus, & depositionibus, quas coram inquisitore pravitatis hæreticæ in regno Franciæ, presentibus quibusdam notariis publicis, & multis aliis bonis viris, dicebantur fecisse, nobis & fratribus nostris per ipsum inquisitorem, sub manibus publicis exhibitis & ostensis, dilectis filiis nostris Berengario, titulo sanctorum Nerei & Achilæ, & Stephano, titulo sancti Cyriaci in Thernis, presbyteris, ac Landulpho S. Angeli diacono, cardinalibus, de quorum providentia, experientia, & fidelitate, indubitata fiducia obtinemus, commissimus & mandavimus, ut ipsi cum prefatis magistro & præceptoribus inquirerent, tam contra ipsos & alias singulares personas dicti ordinis generaliter, quam contra ipsum ordinem, super premissis cum diligentia veritatem, & quicquid super his invenirent, nobis referre, ac eorum confessiones & depositiones, per manum publicam in scriptis redactas, nostro apostolatu deferre, ac presentare curarent, eisdem magistro & præceptoribus absolutionis beneficium, a sententia excommunicationis, quam pro premissis, si vera essent, incurrerent, si absolutionem humiliter & devote peterent ut debebant, juxta formam ecclesiæ impensuri. Qui cardinales ad ipsos magistrum & præceptores personaliter accedentes, eis sui adventus causam exposuerunt.

Et quoniam personæ ipsorum & aliorum Templariorum in regno Franciæ consistentium, nobis traditæ fuerant: quod libere absque metu cujusquam, plene & pure super premissis omnibus, ipsis carnalibus dicent veritatem, eis auctoritate apostolica injunxerunt. Qui magister & præceptores Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictaviæ, coram ipsis tribus cardinalibus, presentibus quatuor tabellionibus publicis, & multis bonis aliis viris, ad sancta Dei evangelia ab eis corporaliter facta præstito juramento, quod super premissis omnibus meram & plenam dicerent veritatem, coram ipsis singulariter, libere ac sponte, absque coactione qualibet & terrore, deposuerunt, & confessi fuerunt, inter cetera, Christi abnegationem, & spuitionem super crucem, cum in ordine Templi recepti fuerunt; & quidam ex eis se sub eadem forma, scilicet cum abnegatione Christi, & spuitione super crucem, fratres milites recepisse. Sunt etiam quidam ex eis, quædam alia horribilia & inhonesta confessi: quæ, ut eorum ad præsens parcamus verecundiæ, subicemus. Dixerunt præterea & confessi fuerunt, esse vera quæ in eorum confessionibus & depositionibus continentur, quas dudum fecerant coram inquisitore hæreticæ pravitatis. Quæ confessiones & depositiones dictorum magistri & præceptorum, in scripturam publicam per quatuor tabelliones publicos redactæ, in ipsorum magistri & præceptorum, & quorundam aliorum bonorum virorum presentia; ac deinde interposito aliquorum dierum spatium, coram ipsis eisdem lectæ fuerunt de mandato & in presentia cardinalium prædictorum, & in suo vulgari expostæ cuilibet eorundem. Qui perseverantes in illis, eas expresse ac sponte, prout recitatæ fuerant,

Council. General. Tom. XXV.

approbarunt. Et post confessiones & depositiones hujusmodi, ab ipsis cardinalibus, ab excommunicatione, quam pro premissis incurrerant, absolutionem flexis genibus, manibusque copulosis, humiliter & devote, ac cum lacrymarum effusione non modica, petierunt.

Ipsi vero cardinales, quia ecclesia non claudit gremium redeunti, ab eisdem magistro & præceptoribus hæresi abiurata expresse, ipsis secundum formam ecclesiæ, auctoritate nostra absolutionis beneficium impenderunt: ac deinde ad nostram presentiam redeuntes, confessiones & depositiones prælibatorum magistri & præceptorum, in scripturam publicam per manum publicas, ut dictum est, redactas, nobis presentaverunt, & quæ cum dictis magistro & præceptoribus fecerant, retulerunt. Ex quibus confessionibus & depositionibus, ac relatione, invenimus, sæpe factos magistrum & fratres, in premissis, & circa premissa, licet quosdam ex eis in pluribus, & alios in paucioribus, graviter deliquisse. Verum quia universis mundi partibus, per quas idem ordo diffunditur, ac fratres degunt ipsius, super his non possumus inquirere per nos ipsos: fraternitati vestræ de fratrum nostrorum consilio, per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel quilibet vestram, videlicet in suis civitate & diocesi, una cum venerabilibus nostris patriarcha Jerosolymitano, ac archiepiscopo Eboracensi, Lincolnensi, Ciceriensi, & Aurelianensi episcopis, & dilectis filiis de Lotyngiaco Parisiensis diocesis, & S. Germani de pratis juxta Parisios, monasteriorum abbatibus, ac magistris Richardo de Vauro canonico Narbonensi, capellano nostro, nostrique palatii auditore causarum, & Guidone de Vichio, rectore ecclesiæ de Hoshe Londoniensis diocesis, vel octo, septem, sex, quinque, quatuor, tribus, duobus, aut uno ex eis ipsis, quos vobis in hac parte propter negotii magnitudinem duximus adjungendos, vocatis per publicum citationis edictum, per vos & ipsos adjunctos, vel eorum aliquos, seu aliquem, in locis de quibus vobis & eis videbitur faciendum, qui fuerint evocandi, contra singulares personas, & fratres dicti ordinis, in civitatibus & diocesis vestris degentes, etiam aliunde venerint, vel illuc adducti forsan extiterint, super articulis quos vobis sub bulla inclusos transmittimus, & super aliis de quibus prudentiæ vestræ videbitur expedire, veritatem cum diligentia inquiratis.

Volumus insuper quod inquisitione, seu inquisitionibus hujusmodi factis, per provinciale concilium, contra ipsas singulares personas, & fratres, qui in eadem provincia fuerint, seu pro eis super his, de quibus contra eos inquisitum extiterit, absolutoria seu condemnatoria sententia, juxta juris exigentiam proferatur: inquisitore nihilo minus, seu inquisitoribus eisdem pravitatis hæreticæ, in ipsa provincia per federa apostolicam deputatis, tam ad dictas inquisitiones, quam ad hujusmodi prolationem sententiæ admittis, si ad eas vobiscum voluerint interesse. Proviso, quod de inquirendo, vel sententiando contra magistrum, præceptorem dicti ordinis in regno Angliæ constitutum, contra quos per certas personas inquiri mandavimus, vos intrmittere nullatenus presumatis. Datæ Pictavis II. Idus Augusti, pontificatus nostri anno tertio.

ANNO
CHRISTI
1309.

ANNO
CHRISTI
1309.*Certificatorium Londonensis episcopi super citatio-
ne concilii.*ANNO
CHRISTI
1309.

Reverendo in Christo patri domino Roberto Dei gratia Cantuariensi archiepiscopo, totius Angliæ primati; Radulphus permissione Divina Londoniensis episcopus, salutem: cum omni obedientia, reverentia, & honore. Litteras vestras recepimus, tenorem qui sequitur continentes.

„ Robertus permissione Divina Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, venerabili fratri R. Dei gratia Londonensi episcopo salutem, & fraternam in Domino caritatem. Injunctum nobis, vobis, & aliis nostræ Cantuariensis provinciæ suffraganeis, necnon & ceteris prælatis ecclesiarum, tam exemptis, quam non exemptis nostræ provinciæ, universis, mandatum apostolicum, ut circa ea, quæ in ecclesia Anglicana correctionis & reformationis limam exposcunt, juxta apostolicarum, quarum vobis copiam alias transmisimus, seriem litterarum, subtiliter inquiramus, & fideliter conscribamus, ad generalis concilii notitiam deferenda, nos compellit provinciale concilium convocare; ut in eo, de eisdem articulis, & aliis quibusdam arduis negotiis, ecclesiam Anglicanam rangentibus, ad invicem pertractemus, faciamus & ordinemus, quod ad honorem Dei & ipsius ecclesiæ cedat, & saluti congruat animarum. In quo sententiæ absolutoriæ vel condemnatoriæ, contra singulares personas ordinis militiæ Templi, in nostra provincia existentes, juxta formam mandati apostolici, dante Domino proferentur. Fraternitati igitur vestræ committimus, & firmiter injungendo mandamus, quatenus venerabiles fratres nostros, episcopos, electos, confirmatos, abbates, priores electivos plenum conventum habentes, abbates supra se non habentes, decanos, præpositos, archipresbyteros, archidiaconos, & capitula, ac collegia universa, necnon & clerum cujuslibet diocesis nostræ Cantuariensis provinciæ, tam exemptos, quam non exemptos, citetis seu citari faciatis peremptorie, quod iidem venerabiles fratres, episcopi, electi, abbates, priores, decani, præpositi, archipresbyteri, archidiaconi, personaliter, prædicta quoque capitula, collegia per unum, clerus quoque cujuslibet diocesis per duos procuratores idoneos, compareant coram nobis, die Lunæ proximo post festum S. Edmundi regis, in ecclesia S. Pauli Londonensi super præmissis omnibus tractaturi: suum quoque ad ea, quæ, inspirante Domino, providebuntur ibidem, pro seipsis & aliis a quibus mittuntur, plenum adhibitori consensum: ulterius quoque & prorogatione dierum, usque ad finem nostri ejusdem concilii, quod fuerit faciendum,

A „ Vos enim præmunimus, & ceteros citandos per vos præmuniri mandamus, quod absentes in numero supradicto, nisi propter evidentes causas & rationabiles, de quibus fidem faciant, fuerint impediti, tanquam inobedientes & contumaces, juxta juris exigentiam puniemus. Vos etiam peremptorie citamus ad hoc idem, clerumque vestræ diocesis per vos citari mandamus in forma superius annotata. Quid autem in præmissis feceritis, nos dictis die & loco certificare curetis per vestras litteras patentes harum seriem continentes: & ceteris nostris suffraganeis antedictis injungatis, ut nos ipsis die & loco certificent per suas patentes litteras, qualiter hoc præsens nostrum mandatum fuerint executi. Datæ apud Wengham. vi. Non. Octobris, anno Dom. MCCCIX. consecrationis nostræ xvi. “

Volentes igitur huic mandato parere reverenter, venerabiles fratres vestros episcopos, & tunc electos confirmatos vestræ Cantuariensis provinciæ, peremptorie citavimus, ac per ipsos . . . abbates, priores electivos plenum capitulum habentes, abbates supra se non habentes, decanos, præpositos, archipresbyteros, archidiaconos, & capitula ac collegia universa, necnon & clerum singularum diocesium vestræ Cantuariensis provinciæ, tam exemptos quam non exemptos, peremptorie citari fecimus seu mandavimus, quod iidem episcopi, electi, abbates, priores, decani, præpositi, archipresbyteri, & archidiaconi personaliter, prædicta quoque capitula, collegia per unum, clerus quoque cujuslibet diocesis per duos procuratores idoneos, coram vobis compareant die Lunæ proximo post festum S. Edmundi regis, in ecclesia S. Pauli London. super iis quæ in præscriptis litteris vestris continentur tractaturi, suumque ad ea, quæ, inspirante Domino providebuntur ibidem, pro seipsis & aliis a quibus mittentur, plenum consensum adhibitori, ulterius quoque facturi & recepturi cum continuatione & prorogatione dierum, usque ad finem vestri concilii, quod fuerit faciendum. Prædictos insuper omnes & singulos præmuniri fecimus, quod absentes in termino supradicto, nisi de evidenti impedimento & rationabili, in ea parte sufficienter fecerint fidem, tanquam inobedientes & contumaces juxta juris exigentiam punietis. Nos vero ad diem supradictum, auxiliante Domino, comparebimus: clerum quoque nostræ diocesis, ad hoc idem citari fecimus, juxta formam in litteris vestris superius annotatam. Injunximus etiam ceteris suffraganeis vestris antedictis, ut vos similiter ipsis die & loco certificent per suas patentes litteras, qualiter dictum mandatum vestrum fuerint executi. In cuius rei testimonium has litteras patentes, reverendæ paternitati vestræ transmittimus, sigillo nostro signatas. Datæ apud Stebbenheth nono Kalend. Decembris, anno Dom. MCCCIX.

ANNO CHRISTI 1309.

ANNO CHRISTI 1309.

UDVARDENSE CONCILIUM PROVINCIALE

Habitu sub Carolo I. Rege Hungaria, & Thoma archiepiscopo Strigoniensi, in Udvarda (a)

Anno 1309. Ex MS.

NARRATIO.

An. 1309. Ex Peterffy Com. Hung. t. 1. p. 162.

Postquam lites omnes in regno exoleverant, A compellente tamen Carolo Rege dederunt DEO, Thomas archiepiscopus soluta Budensi atque Posoniensi Synodo, provincialem in Udvard cum episcopis suis egit. Capita statutorum, quae nondum intercederunt, haec fere sunt.

(a) Udvard locus est hodie non tantum nominis ad V. varli. sum. archiep. Strig. obnotatus.

I.

Ut sub meridiem, aut moriente die, ad salutandam Matrem Virginem aere campano populus excitetur. Mor iste invalescente haeres per Hungariam sublatu, sed a Patribus S. J. indulgentia Nicolao Olabo archiepiscopo Strigoniensi restitutus est primum Tynavia, ad alia dein loca promotus.

II.

Repetitum in cives Budenses fulmen, vestigalia portuum Danubii Praeposito negantes;

III.

Serpebant adhuc in Budensi populo electionem Caroli regis fraude extortam queritante, occultae similitates, quas suffragantibus Episcopis, iusto in reos anathemate feliciter Thomas repressit.

IV.

Decretum, & constitutiones F. Gentilis cardinalis legati apostolici, patribus perlectae sunt, & ut ad pastores animarum, quisque in dicecesi sua, eas proferret, constitutum. Haec nos velut tabulam e naufragio.

Cetera in sacro comitio gesta, pulveres & blattae corrodunt: didici ex amicis, immo hinc egomet vidi, in tabulario, neglectu lacrymis digno, ea consumi. Haec omnia Peterffy.

CONCILIUM POSONIENSE

IN HUNGARIA

Ex Collat. Append. Tom. XI.

A Gentili Cardinale S. A. L. tempore Clementis PP. V. anno Dom. MCCCIX. celebratum. A Clemente VI. anno Dom. MCCCXVI. confirmatum.

Edidit Oderic. Raynald. tomo 16. Annal. Eccles. ad ann. 1346. num. 72.

- 1. De non offendendis praelatis.
2. Ut nulla ecclesiastica persona praebeat auxilium, consilium, vel favorem alicui laico contra ecclesias ecclesiasticasque personas.
3. Ne quis recipiat ecclesiasticum beneficium de manu laici.
4. De non occupandis & occupatis restituendis bonis ecclesiasticis.
5. De poena publicorum concubinariorum.
6. De prohibita depredatione.
7. De his qui contumaciter sustinent excommunicationem.
8. Ne aliquis fidelis alicui infideli matrimonialiter copuletur.
9. De observantia mandatorum apostolice sedis, & legatorum ipsius.

Ctibus illis conterminis, apostolice sedis legatum. Et primo procerum super statu regni.

Frater Gentilis miseratione Divina tit. S. Martini in Montibus presbyter cardinalis, apostolica sedis legatus, ad futuram rei memoriam.

Varietati morborum diversa medici medicamenta propinant, & ipsorum morborum qualitatibus, secundum artis peritiam, efficacibus remediis exquisitis, aliquibus gravioribus ferrum adhibent, quibusdam ignem adjuvant, aliis vero qui levi possunt fomento sanitatem recipere, facilia medicamentorum antidota subministrant. Sic & dominus noster Jesus Christus, sub figura Samaritani, medici formam assumens, vulneribus infudit vinum, & oleum sauciati. Nos itaque ad regnum Hungariae, ab eo, qui pacifici regis & summi medici locum tenet in terris, cum pleno legationis officio, licet immeriti, destinati: attendentes, regnum ipsum infirmitatibus variis & gravibus laborare, ac praeterea informati exemplo domini Jesu medicorum praecipui, diversitati infirmitatum huiusmodi, etsi non omnibus, magis tamen letalibus, cupientes diversas & congruas adhibere medelas: infra scriptas constitutiones de pra-

PRAEFATIO.

In nomine Domini, amen.

Anno ejusdem MCCCIX. Indictione VII. pontificatus domini Clementis papae V. anno IV. Incipiunt constitutiones editae per reverendum patrem, dominum Gentilem, Dei gratia tit. S. Martini in Montibus presbyterum cardinalem in regno Hungariae, Poloniae, ac par-

Concil. General. Tom. XXV.

ANNO
CHRISTI
1309.

latorum dicti regni, ac per nos concilii con-
gregati, consilio & assensu, auctoritate qua fun-
gimur, duximus promulgandas.

privilegiis, indulgentiis, feudis, gratiis
& beneficiis quibuscumque, ei ab ec-
clesia quacumque concessis: omnibus ad
quos pertinet eorum ordinatio, seu dis-
positio, disponendi potestatem liberam
concedentes: terram suam nihilo minus,
& quamlibet aliam quæ sibi adhzere
presumpserit, interdicto ecclesiastico sup-
ponentes. Et ne minus vindictæ quam
excessus memoria prorogetur, decrevi-
mus, ut filii talium in clericorum col-
legium nullatenus admittantur; nec in
domibus regularibus, alicujus prelato-
nis assequantur honorem: quod contra
factum fuerit, irritum decernentes, ni-
si cum eis per sedem apostolicam, vel
legatum de latere, fuerit dispensatum.
Et quia dignum est, ut is, qui tot præ-
sumit offendere, pœna multiplici casti-
getur: omnes eorum vassallos, castella-
nos, comites, jobagiones, & officiales
alios, quovis nomine censeantur, a fi-
delitate, homagio, & qualibet alia
præstatione, qua eis tenebantur adstricti,
qua fungimur auctoritate, absolvimus:
donec ad gremium sanctæ matris eccle-
siæ humiliter redeunt, absolutionis be-
neficium meruerint obtinere. Quod si
eis in prædicta excommunicatione ma-
nentibus adhzere forte presumpserint:
illos eadem cum ipsis pœna statuimus
excommunicationis involvi. Ceterum, ut
dictorum sacrilegorum pœna sit alio-
rum cautela: inhibemus venerabilibus
in Christo archiepiscopis, & episcopis,
& aliis ecclesiarum prælatis, eorumque
vicem gerentibus, & ecclesiasticis per-
sonis, sæcularibus & religiosis, necnon
ecclesiarum capitulis & conventibus ex-
emptis & non exemptis, Cisterciensis,
Præmonstratensis, S. Benedicti, Mino-
rum, Prædicatorum, sancti Augustini,
& aliorum ordinum, nec non magistris,
præceptoribus, & fratribus militiæ Tem-
pli sancti Joannis Jerosolymitani hospi-
talis, & B. Mariæ Theutonicorum, sub
nostra legatione manentibus, non ob-
stantibus aliquibus privilegiis, indulgen-
tiis, & litteris, eis vel eorum aliqui-
bus, aut ipsorum ordinibus, a præfata
sede concessis, ne ipsi, vel aliorum ali-
quis, vel aliqui, corpora aliorum, qui
sine digna & debita satisfactione deces-
serint, tumulare, aut tumulationi eo-
rum quoquo modo interesse, præsumant.
Si quis autem prædictorum, contra præ-
missam inhibitionem nostram venire ten-
taverit: excommunicationis vinculo se
noverit innodatum, majori pœna pro
tanta inobedientiâ puniendum; & loca
nihilo minus, in quibus talium corpora se-

ANNO
CHRISTI
1309.

CAPUT PRIMUM.

De non offendendis prelatiis.

Cum apostolicam sedem, in qua Chri-
stus catholicæ fidei posuit funda-
mentum, Christianorum matrem esse
voluerit & magistram: non est dubium,
quin Christus ipse graviter præoffendatur,
si matrem filius, & magistram discipu-
lus dehonorat. Quia igitur ipsi apostoli-
cæ sedi non est possibile, cunctos filios
& devotos, materno affectu, & suo
magisterio præfentialiter consovere: de-
bitum apostolicæ servitutis explere niti-
tur, modo per episcopos, immo per ar-
chiepiscopos, nonnunquam, & per le-
gatos a latere suo missos: quos, quia
ejus privilegio gaudent, cujus legatione
funguntur, a cunctis Christi fidelibus
tamquam apostolicam sedem, immo
Christum, qui in eis se recipi prædicat
& audiri, honorari convenit & foveri.
Verumtamen fuerunt & sunt nonnulli,
quos termini nostræ legationis includunt,
sicut fide digna relatione percepimus,
qui licet gloriantur nomine Cristiano,
ad ipsum tamen Christum & apostoli-
eam sedem, debitam reverentiam non
habentes, episcopos, archiepiscopos, &
legatos hujusmodi, doctores catholicæ
fidei & magistros, ipsius Christi veros
vicarios & legatos, hostiliter insequi,
ausu sacrilego capere, & percutere, quan-
doque nequiter carceri mancipare, non-
nunquam inhumaniter perimere, non
verentur. In quo quantum Christi fidei
devotio minoratur, evidentè intelligit
qui prudenter attendit. Proinde nos qui
ex injuncto nobis legationis officio se-
dem apostolicam, licet immeriti, repræ-
sentamus, cupientes omnes & singulos
nostræ legationi commissos de tam ne-
fandis excessibus coercere, præfenti de-
creto statuimus, ut nullus de cetero in
Dei offensam, apostolicæ sedis contemp-
tum, & catholicæ fidei læsionem, præ-
sumat tantum facinus attentare. Si quis
autem propriæ inimicus salutis, reve-
rentia religionis rejecta, Divinis & hu-
manis legibus incivili damnatione cal-
catis, præmissum scelus exercere præ-
sumpserit, per se vel per alium, pu-
blice vel occulte: eum, excommunicata-
tum & a totius Christianitatis consortio
separatum publice nunciantes, qua fun-
gimur auctoritate, privamus omnibus

sepulta fuerint, ecclesiastico supposita A
interdicto. *Publicata Posonii IV. Idus*
Novembris.

ANNO
CHRISTI
1109.

II. *Ut nulla ecclesiastica persona præbeat
auxilium, consilium, vel favorem
alicui laico contra ecclesias, ecclesiasti-
casque personas.*

Illi procul dubio sunt majori pœna
placendi, qui nituntur offendere, quod
totis suis viribus defendere tenebantur.
Cum igitur personæ ecclesiasticæ singu-
lariter teneantur tueri ecclesiam, a qua B
suam tuitionem recipiunt: præsentis de-
creto statuimus, ut nulla ecclesiastica
persona, exempta vel non exempta,
cujuscumque præminentia, status, aut
dignitatis existat, etiam si pontificali ful-
geat dignitate, præbeat alicui laico, cu-
juscumque dignitatis aut conditionis exi-
stat, contra ecclesias ecclesiasticasve per-
sonas, consilium, auxilium, vel favo-
rem, publice vel occulte. Si quis au-
tem, ecclesiastico honore postposito, con-
tra tam salubre statutum venire præsum-
pserit: ipso facto sententiam excommu-
nicationis incurrat. Et nihilo minus si
inferior episcopo fuerit, episcopus suus
contra eum ad privationem ecclesiastici
commodi & honoris procedere; si vero
episcopus metropolitanus, sui suffraga-
nei excessum hujusmodi teneantur, quam
cito commode poterunt, sedi apostoli-
cæ nunciare. *Publicata Posonii IV. Idus*
Novembris.

III. *Ne quis recipias ecclesiasticum benefi-
cium de manu laici.*

Præsentis constitutionis auctoritate,
sacro approbante concilio inhibemus,
ne quis archiepiscopatum, episcopatum,
dignitatem aliquam inferiorem, perso-
natum, parochialem ecclesiam, cum cura
vel sine cura, beneficium aliquod ec-
clesiasticum, seu alicujus prædictorum
administrationem vel detentionem, de
manu laicali recipere, vel jam recepta
tenere, sub quovis colore præsumat. Si
quis autem contra fecerit, vel sic recep-
tum beneficium, eo ipso, & nisi lo-
cum, quem sub crimine tantæ inobe-
dientia tantæque ambitionis taliter jam
recepit, vel in futurum recipiet, resi-
piscendo deseruerit liberaliter, infra duo-
rum mensium spatium a publicatione
constitutionis præsentis quoad jam recep-
ta, a receptionis vero tempore quo-
ad ea quæ deinceps continget sic reci-
pi, numerandum: ad quodlibet aliud

inhabilis ipso facto reddatur, ita ut ad
dignitatem vel beneficium ecclesiasticum
nullo unquam tempore, absque dispen-
satione apostolicæ sedis vel nostræ, eli-
gi valeat vel assumi. Insuper, ut quan-
tum excefferit, pœna docente recognos-
cat: si quam dignitatem, personatum,
vel beneficium aliquod cum cura vel si-
ne cura, sic recipiens vel detinens, &
ut præmittitur, non dimittens, canoni-
ce forsitan obtineat, ea vel eo sit præ-
sentis constitutionis vigore ipso facto
privatus. Indignum enim fore cenie-
mus, ut ecclesiastico beneficio gaudeant,
qui eam tam nefandis ausibus despectui
habuerunt. Injungimus quoque, ac in
virtute sanctæ obedientia, necnon sub
excommunicationis pœna, præcipiendo
mandamus omnibus & singulis, tam
clericis quam laicis, rusticis, jobagioni-
bus, vassalis, castellanis, comitibus, &
officialibus aliis, quocumque modo sub-
jectionis adstrictis dignitati, personatui,
vel beneficio taliter occupatis, quod oc-
cupatori vel detentori prædictis in nul-
lo pareant vel intendant. Qui vero te-
mere contra fecerit, si universitas fue-
rit, interdicti; si autem singularis per-
sona, excommunicationis sententia se
noverit subjacere. *Publicata Posonii IV.*
Id. Novembris.

IV. *De non occupandis, & occupatis resti-
tuendis bonis ecclesiasticis.*

Cum multa providentia fuerit olim a
felicitis recordationis Benedicto PP. XI.
apostolicæ sedis legato, dum in his par-
tibus fungeretur legationis officio, con-
stitutum, quod nullus invadere, occu-
pare, illicite detinere præsumeret deci-
mas, tributa, castra, villas, munitio-
nes, possessiones; & bona ad ecclesias,
& pia ac religiosa loca, & ecclesias ac
personas ecclesiasticas spectantia ac per-
tinentia quoquo modo, sententia ex-
communicationis prolata in hujusmodi
invasores, occupatores, & illicitos de-
fensores. Sed quia propter præsumptio-
nes, & quorundam cupiditates, nullus
fructus hæctenus aut rarus ex prædicta
constitutione provenit: nos tantis ani-
marum periculis præcavere volentes, ne
tam salubre statutum videatur in defue-
tudinem abiisse, & ab hujusmodi præ-
sumptoribus ejus ignorantia prætenda-
tur, prædictum statutum duximus inno-
vandam. Et ipsum in suo robore per-
manere, ac inviolabiliter observari vo-
lentes, adjicimus, ut quicumque pro-
pter invasionem, occupationem, & il-
lici-

ANNO
CHRISTI
1109.

Conc. Bud.
ANNO 1109.
CAP. 51. 33.

ANNO
CHRISTI
1309.

licitam detentionem dictarum rerum, A
excommunicatione auctoritate prædicti
statuti ligatus, infra trium mensium spa-
tium, invasa, spoliata, occupata, &
detenta hujusmodi non restituerit spo-
liatis, omnes eorum vassalli, jobagio-
nes, castellani, comites; & officiales
alii, quocumque nomine censeantur,
homagio & qualibet præstatione, qua eis
juramento, pacto, consuetudine vel
qualibet alia firmitate vallata, teneban-
tur adstricti, sint absoluti & liberi, præ-
sentis auctoritate decreti: donec ad cor
humiliter redeuntes, satisfactionem debi-
tam impenderint de præmissis. Quod
si perseverantibus in hujusmodi contumacia & contemptu adhæserint; qui
eos in peccatis favere satagunt, excom-
municationis vinculo sint ligati, & ter-
ra quæ eis medio tempore obediens fue-
rit, ecclesiastico supposita interdicto:
quod interdictum omnes & singuli archiepiscopi & episcopi, & alii ecclesia-
rum prælati, capellæ & conventus, tam
regulares quam sæculares, exempti &
non exempti, Cisterciensium Præmon-
stratensium, sancti Benedicti, ac Præ-
dicatorum & Minorum, Eremitarum
sancti Augustini, aliorumque approba-
torum ordinum, necnon magister, &
præceptores, milites Templi & hospita-
lis sancti Joannis Jerosolymitani. ac
B. Mariæ Theutonicorum, in virtute
S. obedientiæ, & sub excommunicationis
pœna, fervare inviolabiliter tenean-
tur. Et nihilo minus si sine debita sa-
tisfactione decesserint prædictorum om-
nium corpora perpetuo ecclesiastica ca-
reant sepultura. Non enim debet illi
ecclesiæ beneficium subvenire, qui dum
viveret, ecclesiam hostiliter impugnavit.
Publicata Posonii IV. Id. Novembris.

V. De pœna publicorum concubinariorum.

Almæ matris ecclesiæ, quæ plerum-
que rationabiliter ordinat & consulte,
quæ suadente subjeetorum utilitate, post-
modum consultius ac rationabilius revo-
cat aliquando, subtrahit, addit quando-
que pariter & commutat in melius, E
imitantes exempla: constitutionem * bo-
næ memoriæ Philippi quondam Firma-
ni episcopi, in regno Hungariæ ac par-
tibus aliis nostræ jurisdictioni subjeetis
apostolicæ sedis legati, contra publicos
concubinariorum editam, a felicis recor-
dationis Benedicto PP. XI. tunc in re-
gno & partibus supradictis legato sedis
apostolicæ, confirmatam, quibusdam ad-
ditis & subtractis, juxta infra scriptam

* Conc. Bud.
anno 1309.
cap. 47.

modificationem, in posterum observari
præcipimus. Ad ipsius quidem tempe-
randum rigorem, animarum zelus, quas
ex illius contemptu quasi continuo, pec-
catorum sordibus fedari conspiciamus,
nos inducit; spes recuperationis hortatur.
Confidimus enim, quod spirituali
pœna, excommunicationis videlicet, quæ
quavis sine comparatione periculosior,
minus tamen peccatis exigentibus for-
midatur, in temporalem mutata vindic-
tam, subditorum mutabuntur & mo-
res. Decreto igitur præsentis statuimus,
B
ut quicumque clericus contra ipsius con-
stitutionis vigorem deinceps deliquerit,
excommunicationis pœna in ea conten-
ta, propter causas prædictas, cessante,
quartæ partis reddituum beneficiorum
suorum, præsentis constitutionis aucto-
ritate, damnationi subjaceat. Quia ve-
ro nihil prodesset jura condere, nisi fo-
ret qui ea executioni mandaret: omni-
bus episcopis, eorumque superioribus,
necnon singulis ecclesiarum prælatis, de
jure vel antiqua consuetudine jurisdic-
tionem habentibus, in virtute sanctæ obe-
dientiæ, ac sub excommunicationis pœ-
na, quam, si ad hujusmodi constitutio-
nis observantiam negligentes fuerint vel
remissi, ipso facto incurrant, districte
præcipimus, quatenus a subditis suis,
qui contra ipsam constitutionem exce-
serint, pœnam præfatam integraliter exi-
gant: ipsius quidem parte dimidia in
exigentis, reliqua vero parte in paupe-
rum usus, seu ecclesiæ exigenti com-
modum, convertenda. Prædicta autem
condemnatio tandiu cum exactione de-
bita repetatur, quousque mores suos &
vitam, quoad præmissa, curaverint emen-
dare. Ad quod etiam corporalis pœna,
si superior suus expedire crediderit, in-
dicatur. *Publicata Posonii IV. Idus No-
vembris*

ANNO
CHRISTI
1309.

VI. De prohibita depradatione.

Cum Christus vera pax de summis
cælorum descenderit, ut quam mundus
dare non potest, suis fidelibus pacem
daret: profecto non est membrum Chri-
sti, nec ejus ecclesiæ, qui pacem suam
non recipit, vel qui, ne alii recipiant,
suis perverſis actibus causam præstat.
Cum itaque in regno Hungariæ olim
in pulcritudine pacis æmulus, & discor-
diæ seminator, diu procuraverit optatæ
pacis exilium, immittendo guerrarum
discrimina, & depradationes seu distu-
bationes per perverſos homines mem-
bra sua inhumaniter exercendo, propter
quæ

ANNO
CHRISTI
1409

quæ pax & concordia extra dicti regni terminos diu, quod dolenter referimus, exfulavit: nos qui præfati regni & incolarum ejus specialem curam suscepimus, ipsorum pacifico statui providere desiderabiliter affectantes, statuimus sacro approbante concilio, ut omnes & singuli, cujusque dignitatis, conditionis, aut status extiterint, qui in regno Hungariæ præfato deprædationes seu disturbance publicas, per quas pax & tranquillitas dicti regni ut plurimum impeditur, per se vel per alium publice exercere, vel qui aliter ipsius regni statum pacificum impedire præsumperit, nisi per episcopum proprium monitus, ad quod ipse episcopus in virtute obedientiæ teneatur, infra octo dies vitam suam melius consulte correxerit, etsi clericus fuerit exemptus vel non exemptus, beneficiis privatus, ipso facto excommunicatione, qua Deus iratus animas percutit, sit ligatus. *Publicata Posonii IV. Id. Novembris.*

VII. De his, qui consumaciter sustinent excommunicationem.

Cum peccata tanto gravius deprimant atque laboriosius extirpentur, quanto invaluerint consuetudine longiori: præfenti constitutione, sacro approbante concilio, duximus statuendum, quod si quis clericus vel laicus, cujuscumque status aut conditionis existat, aliquam de constitutionibus nostris transgrediens, quas contra recusantes dictum Carolum pro rege naturali Hungariæ recipere & habere, vel alium advocantes vel nominantes, seu recusationi, advocati, vel nominationi hujusmodi consentientes seu faventes, ac etiam contra occupatores regalium generalium, vel ecclesiasticorum bonorum, contra eos quoque qui in regnum prædictum, archiepiscopos, episcopos, vel legatos, manus injecerint violentas, necnon contra occupatores & detentores sacræ coronæ, eorumque fautores, edidimus, majoris excommunicationis sententiam, in præfatis constitutionibus, seu aliqua earum contentam, quod absit, incurrerit, quam citius commode poterit, cum debita instantia, illius absolutionem efficaciter obtinere procuret. Qui vero concepta malitia, sive damnosa negligentia, excommunicationem hujusmodi per annum sustinuerit animo indurato: contra eum, per prælatum, ad quem de jure pertinere dignoscitur, seu per inquisitores hæreticæ pravitatis, bonis pro fa-

cto jure confiscatis ipsius, tanquam contra hæreticum procedatur. *Publicata Posonii IV. Id. Novembris.*

ANNO
CHRISTI
1409

VIII. Ne aliqua fidelis alicui infideli matrimonialiter copuletur.

Ut fides catholica, quæ scissuram erroris cujuslibet aspernatur, nullius schismatis, vel fermento pravitatis hæreticæ maculetur: de consilio & assensu præfentis concilii, perpetuo prohibemus edicto, ut nullus, nostræ legationi subiectus, qui vult reputari & haberi catholicus, præsumat de cetero, hæretico, Patareno, Gazano, schismatico, vel alteri fidei Christianæ contrario, maxime Ruthenis, Bulgaris, Rasciis, Lituaniis, in errore manentibus (qui, sicut fide dignorum testimonia præstantur, in diminutionem catholicæ fidei, opprobrium Jesu Christi, & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, quæ est veræ fidei fundamentum, non solum sacri baptismatis reiterant sacramentum, verum alia catholicæ ecclesiæ salutifera sacramenta damnabiliter contemnentes, habent despectui, fidei veritatem, in qua fidelibus salus datur, abnegant, & eis, diversis modis & variis injuriam irrogare conantur) filiam, neptem, consanguineam suam connubio tradere, vel eas eis modo aliquo copulare, cum hoc sit in prædictæ fidei Christianæ detrimentum non modicum & jacturam. Nam sicut didicimus ab experto, viri ab unitate fidei catholicæ separati, uxores suas, quantumvis catholicas, instigante diabolo, ad infidelitatis errorem trahunt potius, quam trahantur. Qui vero contra inhibitionem præsentem, filiam, neptem, vel consanguineam suam, prædictis pestiferis hominibus, qui, quantum in eis est, catholicam fidem, sine qua nullus omnino salvatur, nituntur contundere, dederit, aut danti consenserit, vel ex proposito & scienter hujusmodi scelestis nuptiis assisterit, (mulier etiam data vel tradita, quæ eisdem consenserit) cum per hoc in Christiana religione scissuram, & maculam ponere satagat, ac per hoc hæreticæ pravitati favere: eo ipso excommunicationis mucrone percussum se noverit, & ecclesiastica sepultura privatum. Volumus autem, & in virtute obedientiæ districte præcipimus archiepiscopo vel episcopo, in cujus diocæsi contemptor hujusmodi moram trahit, quod cum excommunicatum denunciaret, & ab omnibus evitandum; & si infra men-

ANNO
CHRISTI
1309.

mensum corde contrito & humiliato non redierit ad ecclesie unitatem, de tanta injuria irrogata nomini Christiano & fidei orthodoxe; condignam satisfactionem & debitam impensurus, ex tunc contra eum, tanquam contra fautores hereticorum & inimicos fidei Christiane, procedatur juxta sanctiones canonicas & civiles. *Publicata Posonii IV. Id. Novembris.*

rener recipiant, & obedientie non amittant: scituri, quod si mandata hujusmodi per inobedientie vitium non duxerint adimplendum, eos taliter puniemus, quod poena docente cognoscent, quam grave sit eorum jussionibus contraire. *Publicata, ut supra.*

Dat. Posonii IV. Idus Novembris Pont. domini Clementis PP. V. an. iv.

ANNO
CHRISTI
1309.

IX. De observantia mandatorum apostolice sedis, & legatorum ipsius.

BEJUSDEM CONCILII CONFIRMATIO

Per Clementem VI. anno Domini
M. CCC. XLVI.

Cum apostolica sedes ad obedientiam omnibus singulari privilegio proponatur: dolemus, quod quidam, quos termini nostre legationis includunt, bonum obedientie pervertentes, ipsius apostolice sedis, vel etiam legatorum ejus, qui in decreta sibi provincia secundum in obedientia & reverentia locum tenent, ipsius obedientie debito reverenter subtracto, mandatis, sive in recipiendis canonicis, sive in custodiendis sententiis, sive in quibusvis preceptionibus observandis, aliorum damnabiliter voluntatem proponunt: & non attendentes, quod quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatrie nolle acquiescere, poene inobedientie debite se supponunt. Quod in terra Poloniae (maxime per nonnullos episcopos & capitula, quae, praesertim pro aliquibus recipiendis canonicis, nisi de suorum superiorum voluntate procedat, ab eadem sede vel legato ipsius directis litteris obedire contemnunt) factum esse frequentius, nostris auribus est relatum. Proinde nostro commissos regimini in bono perfectae obedientie, sine qua infidelis quisque convincitur, etiamsi fidelis esse videatur, observari ferventi desiderio affectantes: monemus omnes & singulos, archiepiscopum, episcopos, electos, abbates, priores, ecclesiarum quoque capitula praedictae terrae Poloniae, ut non obstante suorum superiorum voluntate contraria, dictae sedis legatorumque ipsius mandata sic reve-

petito pro parte venerabilis fratris nostri Apetacensis, episcopi Lubucensis, nobis exhibita, continebat, quod dudum bonae memoriae Gentilis, tit. S. Martini in montibus presbyter cardinalis, in regno Hungariae, ac provinciae Poloniae, infra quam ecclesia Lubucensis existit, ac quibuscunque aliis terris eidem regno adjacentibus, auctoritate sedis apostolice, plenae legationis fungens officio, in concilio videlicet per eum, apud Posonium Strigoniensis dioecesis, constitutum in dicto regno Hungariae, celebrato, nonnullae constitutiones pro libertate ac utilitate ecclesiarum, ac earum praetorum, & aliarum personarum ecclesiasticarum, infra fines legationis suae confidentium, edidit utiles & salubres, inhibitiones, prohibitiones, decreti interpositiones, ac excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias, & nonnullas poenas alias, continentes, prout in litteris praefati cardinalis inde confectis, ipsius sigillo munitis (quarum quidem constitutionum certa capitula de verbo ad verbum praesentibus inseri fecimus) continentur. Quare pro parte dicti episcopi nobis extitit humiliter supplicatum, ut capitula praedicta, & omnia in eis contenta, cum praefatae litterae timeantur veritate consumi, fidei apostolice munimine dignemur.

Nos igitur ecclesias, & earum praetatos, ac personas ecclesiasticas praedictas, in suis libertatibus ac utilitatibus, quantum cum Deo possumus, conservare volentes, ipsius episcopi supplicationibus inclinati, capitula praedicta rata & grata habentes, illa auctoritate apostolica ex certa scientia confirmamus. Tenores autem dictorum capitulorum, tales sunt.

In nomine Domini, amen. Anno ejusdem M. CCC. IX. &c. *ut supra.*

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere &c. Datum Avinione IV. Non. Septemb. pontificatus nostri anno V.

ANNO
CHRISTI
1310.ANNO
CHRISTI
1310.

CONCILIIUM · SALTZBURGENSE I.

Causa decimarum sedi apostolicæ solvendarum habitum an. Dom. MCCCX.
tempore Clementis papæ V.

A Nno Domini MCCCX. convocato provin-
ciali concilio Saltzburgi, & proposita ibi-
dem petitione domini Clementis papæ quinti,
concordaverunt omnes in hoc, quod summa decimæ duorum annorum, si qua fuerit, vel esse potuerit persolvenda, solvi debeat summo pontifici in terminis infra scriptis: ita dumtaxat quod primus terminus solutionis faciendæ de primo anno, qui incipiet in isto proximo festo sancti Georgii, sit in proximo futuro festo beati Martini: & secundus terminus solutionis faciendæ ejusdem anni, sit in proximo subsequenti festo S. Georgii: & primus terminus secundi anni, sit in alio subsequenti festo sancti Martini: secundus vero terminus & ultimus, sit post hoc in subsequenti festo sancti Georgii: & quod decimam dabit de omnibus possessionibus, bonis, & redditibus, & beneficiis ecclesiasticis, Hæc de eis quæ beneficiorum intuitu possident, expensis necessariis deductis. Necessarii vero expensas esse dixerunt, quas stando, colendo, colligendo & conservando impendant, sine quibus res subsistere non potest. Et quod ecclesiæ, quarum redditus pro majori vel pro media parte in obligationibus, legatis & testatis consistunt, de iisdem obligationibus legatis seu testatis decimam solvere teneantur. Item capitula, collegia, seu conventus, in communi de suis redditibus decimabunt. Item si quis ex uno beneficio sex marcarum argenti ponderis propriis redditus dumtaxat, eos non decimabunt: ultra vero si habuerit, decimas inde solvet. Aut si plura beneficia habuit, quæ conjuncta prædictarum marcarum excedant numerum, de ambobus insimul decimabunt. Hospitalis vero & domus leproforum, cum annexis sibi ecclesiis, super quibus fundata sunt, decimas non præstabunt. De infirmariis, vestiariis, sacristiis & hospitalibus religiosorum non decimabitur, nisi si ultra provisiones necessarias de illis officii exhibendas, esset excessus reddituum illorum officiorum: tunc de illo residuo fiet decimatio communi decimæ apponenda. Pastores vero & vicarii insimul, vel quilibet pro parte sua, decimabunt: ita tamen, quod plene de omnibus redditibus ecclesiæ decima persolvatur. Ordinarii personas providas deputabunt, qui eandem decimam colligent & servabunt. Et si nuncius domini apostolici eisdem unum aut plures voluerit adjungere, sum relinquantur optioni. Præterea sub juramento solventium decima persolvatur. Item ordinarii subjectos ad solutionem decimæ istius per censuram ecclesiasticam poterunt coactare. Item decima fiat de bonis eccle-

Locus man-
datus.

garum, hæc taxatione præmissa, ut tempus æstimationis solvendæ decimæ bladi & vini, sit inter festum sancti Michaelis & sancti Martini. De caseis autem solvatur decima, sicut prælati consueverunt denaria suis rusticis loco caseorum recipere, in festo S. Georgii secundum jus & terræ consuetudinem.

EJUSDEM CONCILII ACTA AMPLIORA. (a)

B *Declarationes statutorum in concilio provinciali domini Conradi archiepiscopi Saltzburgernsis, anno MCCCX.*

P R Æ F A T I O.

N Os Conradus Dei gratia sanctæ Saltzbur-
genis ecclesiæ archiepiscopus, apostolicæ
sedis legatus, Wernhardus Pataviensis, Joannes
Brixinensis, Henricus Gurcensis, Albertus
Chymensis, Fridericus Secovenis, Wernhardus
Laventinenis, ecclesiarum episcopi, in hoc sacrosancto provinciali concilio Saltzburgernti congregato, de consilio & consensu procuratorum venerabilium Frisingensis & Ratisponensis episcoporum, plenum ad hoc mandatum habentium, ac assensu prælatorum Saltzburgerntis provincie in hoc concilio aggregatorum, necnon procuratorum assensu, hujus sacri approbatione concilii, quædam statuta pœnalia priorum provincialium conciliorum ex certis & legitimis causis, ut animarum periculum caveatur, taliter duximus moderanda.

1.ª editione
Regii.

f. congregati.

C A P I T U L A.

I. De clericis tabernariis.

Primo statutum de clericis tabernariis, quod incipit, * *Clericus non viator*, cum hoc moderamine declaramus, quod causæ rationabiles & honestæ intelligi debeant istæ: quod si clericus non viator in sacris constitutus, aut religiosus, tabernam intraverit ad honorandum quempiam amicum, dominum, aut quancumque honorabilem personam, vel si impræmeditate intret, oblitus constitutionis, seu ex quacumque necessaria vel utili causa, non voluptuo-

Concil.
Saltzburg.
anno 1374.
c. 12.

¹ Tempus Concilii, quod nec apud Canisium, nec alibi in Vulgatis exprimitur, detegit codex Bibliothecæ Cæsareæ, in quo videtur hic titulus: *Concilium Domini Conradi celebratum Saltzburgi anno Domini MCCCX. in quadragesima*. Et vero interfuerunt Wernhardus Pataviensis, Joannes Brixinensis, Henricus Gurcensis, Albertus Chymensis, Fridericus Secovenis, Wernhardus Laventinenis Ecclesiarum Episcopi cum quibusdam aliis Prelatis. Hoc vero Concilium geminandum non potest, cum & Chronographi Concilii dumtaxat unius faciant mentionem. *Handb. Germ. sac. tom. 3. pag. 401.*
(a) Libellus postremum hoc Concilium a superioribus distinxit; sed novissimus Conciliorum Germanicorum editor tom. IV. & Handb. Germ. Sac. tom. II. pag. 401. conjunxit, & nos cum illis. *Mans.*

ANNO CHRISTI 1310.
luptuosa, ibique biberit, vel comedea-
rit, pœna statuti præhabiti non ligetur.
Hæc tamen moderatio ad lufores non
extendatur.

II. De rationibus a prælato faciendis & audiendis.

Item statutum de rationibus facien-
dis, quod incipit, * *Item ne*, taliter
mitigamus. quod revocata pœna suspen-
sionis ab ingressu ecclesiæ, prælatus qui
collegio aut tribus per collegium depu-
tatis saltem semel in anno non fecerit
rationem, & a claustris officialibus præ-
sentibus aut vicinis claustris, & a re-
mote distantibus semel in anno non au-
dierit rationes, ab administratione tem-
poralium sit suspensus: quam suspensio-
nem si per tres menses post annum ra-
tionibus deputatum sustinuerit animo
indurato, extunc arbitrio ordinarii pu-
niatur.

* Concil.
Salzburg.
anno 1310.
c. 2.

III. De clericis jocularibus.

Item juxta constitutionem domini Bo-
nifacii, quæ est talis: Clerici qui cle-
ricali ordini non modicum detrahentes,
se joculatores seu galiardos faciunt, aut
buffones, si per annum artem illam i-
gnominiosam exercuerint, ipso jure; si
autem tempore breviori, & tertio ad-
moniti non respuerint, careant omni
privilegio clericali: monemus hujus ap-
probatione concilii, omnes & singulos
tales, ut talem habitum & vitam non
assumant, & assumptam deponant in-
fra tres menses, quorum unum pro pri-
mo, alterum pro secundo, & tertium
pro tertio termino peremptorio assigna-
mus: si pœnam prædictam, quam ipso
facto incidunt, voluerint evitare.

IV. De capitulis celebrandis a monachis S. Benedicti & S. Augustini.

Item monemus abbates ordinis san-
cti Benedicti, & præpositos & prælatos
sancti Augustini totius nostræ provinciæ,
ut provincialia capitula sua, usque ad
festum Purificationis proxime futurum
celebrent, juxta formam a sacris cano-
nibus eis datam, & deinde de triennio
in triennium, juxta formam sacrorum
canonum jam prædictam.

Clementis V. constitutio, qua Bonifacii VIII.
constitutionem Clericis mitigat.

ANNO
CHRISTI
1310.

Clemens, &c. Pastoralis cura sollici-
tudinis nobis divinitus super cunctas
Christiani populi nationes injuncta, nos
vigilare, remediis, subjectorum eorum-
dem periculis obviare, ac scandala re-
movere compellit. Sane quoniam ex con-
stitutione se. re. Bonifacii PP. VIII. præ-
decessoris nostri, quæ incipit: * *Clericis*
laicos: & ex declaratione seu declara-
tionibus ex illa postmodum subsequendis,
nonnulla scandala, pericula magna, &
incommoda gravia sunt secuta, & am-
pliora sequi, nisi celeri remedio succur-
ratur, præsumitur verisimiliter in futu-
rum: nos de consilio fratrum nostro-
rum, constitutionem & declarationem,
seu declarationes prædictas, & quidquid
ex eis secutum est, vel ob eas, peni-
tus revocamus, & eas haberi volumus
pro infectis: volentes & firmiter sta-
tuentes, illud contra quoscumque laicos
exigentes seu extorquentes ab ecclesiis,
ecclesiasticisque personis, tallias seu col-
lectas, aut exactiones quascumque, &
contra dantes ad id faciendum auxilium,
consilium vel favorem, necnon circa
præstandas subventiones laicos ab eccle-
siarum prælatis, & aliis viris ecclesia-
sticis, inviolabiliter observari, quod su-
per his a prædecessoribus nostris in La-
teranensi & generali concilio, quæ nos
sub obsecratione Divini judicii præcipi-
mus observari districte, salubriter est
provisum.

* Clementin.
cap. ult.
Quoniam.
De immun.
eccles.

Data * Lud. Kalendis Februarii, pon-
tificatus nostri anno secundo.

* Lugduni.

ADMONITIO G. COSS. S. J.

Conradi Salzburgensis episcopi constitutiones tres, & mi-
tigationem primam, quæ est de contractibus matrimoniorum,
ediderat Binius in appendice toni tertii: & constitutiones
quidem attribundas moverat concilio Salzburgensi anni
MCCXCI. Mitigationem vero huic, anni MCCXX. quod nos
in hac editione servamus. Qui vero regis præfuit, sive Bi-
nii mentem affectus non est, sive non est eidem obsecutus,
in hunc eundem annum, & Constitutiones & Mitigationem
contulit. Quod tali arguitur ex ipsius Mitigationis verbis:
Constitutionem, inquit, de clandestinis matrimoniis dudum
per nos editam, quæ incipit. *Contractibus matrimoniorum*.

MITIGATIO SEU MUTATIO PŒNÆ super cap. *Contractibus matrimoniorum*.

* Vice 107
pag. 1093.

Saluti animarum paterna sollicitudine cavere
volente, constitutionem de clandestinis ma-
trimoniis dudum per nos editam, quæ incipit,
Contractibus matrimoniorum, &c. taliter ex certis
causis duximus moderandam.

Hæc moderatio, seu mi-
tigatio non est in codice
Cassiano.

Tollimus quidem, & sublata esse decerni-
mus, pœnam excommunicationis, quoad omnes
articulos constitutionis ejusdem, & quod statu-
tum ipsum alias sub vi præcepti maneat in vi-
gore

ANNO
CHRISTI
1310.
Corr. eo-
rundem.

gore suo: abolitionem autem illorum, qui ante sublationem, huiusmodi pœnam inciderunt, eandem committimus plebanis, ut si- dem, & qui in posterum contra constitutionem prædictam venerint, injungant stare ad modum pœnitentium ante fores ecclesie tribus diebus Dominicis, vel festivis, quando major adest populi multitudo, eosque, qui in hoc contumaces extiterint vel rebelles, puniant ipsi

plebani pro facultate cujuslibet, in aliqua pœna pecuniaria competenti, custodi ad fabricam ho- stræ ecclesie cathedralis Saltzburgi sub certo testimonio assignanda. Et quod circa eosdem plebanos in singulis capitulis & synodis, tam nostri, quam archidiaconorum nostrorum, de hoc inquisitio diligens habeatur: & ad nostram noticiam perferatur plebanorum negligentia in hac parte.

ANNO
CHRISTI
1310

CONCILIUM COLONIENSE

Ab Henrico archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno MCCCX.

Ex statuta
seu decretis
Synodorum
ecclesie Co-
loniense edi-
tis anno
1354. H.

TITULI STATUTORUM.

1. De revocatione statutorum contra libertatem ecclesiasticam factorum.
2. De occisoribus, mutilatoribus, & captivatoribus clericorum.
3. Ne quis laicus exactiones ecclesiis imponat, ratione advocacia, quam super bonis ecclesiasticis habet.
4. De invasoribus, occupatoribus, & detentoribus rerum & honorum ecclesiasticorum.
5. De occupantibus bona ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, & legata fabrica ecclesie Coloniensis.
6. De vita & honestate clericorum.
7. De vicariis, quoad versus & lectiones in matutinis.
8. De aetate presbyterorum ordinandorum.
9. De concubinariis clericis.
10. Quod clericis publica emenda & pœnitentia non sit imponenda.
11. Quod non nisi ordinati ad sacros ordines, legant epistolas vel evangelia.
12. Quod non nisi ordinati ad sacros ordines, legant episcopo vel archidiacono instituantur.
13. Quod provisi de beneficiis auctoritate apostolica, se faciant juxta formam provisionis ordinari.
14. Quod fructus canonicorum suspensorum decedentium cedant ecclesie, & non successoribus suspensorum.
15. Quod clericus non leget concubinis suis vel spuris annuum gratia sua.
16. De campanariis, quod sint litterati, & in albis ministrant.
17. Quod decani & plebani locorum examinent ornamenta ecclesie.
18. Quod fructus canonicorum suspensorum cedant capitulis, non singularibus de capitulo personis.
19. Quod ecclesia vel cæmeterium non consecrentur, nisi de dotatione loci diocesano confiterit.
20. Quod parochiani non nisi a suo plebano communionem recipiant.
21. Quod non fiant imprecationes, nec canetur Media vita contra aliquas personas.
22. De matrimoniis clandestinis.
23. Quod annus Domini de cætero in natiuitate Domini observetur & innovetur.
24. De tabellionibus.
25. De sacramentis.
26. Quod plebanis non denegetur christus, vel oleum sacrum.
27. De statu religiosorum.
28. De monachis & monialibus.

Concil. General. Tom. XXV.

B 29. Quibus statuta ista provincialia habita & observata necessaria.

Statuta concilii provincialis Domini Henrici, sanctæ Coloniensis ecclesie archiepiscopi, sacri imperii per Italiam archicancellarii, edita per eum anno Domini MCCCX.

PRÆFATIO.

AD honorem sanctæ & individue Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ac gloriose virginis Mariæ, atque S. Petri, ac omnium Sanctorum. Nos Henricus, Dei gratia archiepiscopus Coloniensis, cupientes in hoc concilio nostro provinciali, de mandato speciali sanctissimi in Christo patris ac domini nostri Clementis, sacrosanctæ Romanæ ecclesie summi pontificis, indulto, de capitulo ac prælatorum nostrorum consilio & assensu, per infra scripta statuta nostra omnibus paterna sollicitudine providere: ut quies ecclesiis & ecclesiasticis personis procuretur; & pacis perturbatores a suis delictis pœnæ formidine arceantur, infra scriptas constitutiones observandas perpetuo, in præsentiarum duximus promulgandas.

I. De revocatione statutorum contra libertatem ecclesiasticam factorum.

IN primis cum ad decus & decorem ecclesie nihil magis expediat, quam ut expurgatis erroribus, & statutis ini- quis sublatis, ipsa plena quiete vigeat & secura gaudeat libertate; præcepta sacrorum canonum imitantes, omnia statuta, pacta, & ordinationes, contra libertatem ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum edita seu editas, damnamus, reprobamus, & cassamus, & irrita seu irritas nunciamus: mandantes univerlis nostræ diocesis & provincie subditis, ut ea a locis suis intra mensē a notificatione præsentium faciant penitus aboleri: & locorum plebani moneant subditos diebus Dominicis & festivis, nominatim quos in his culpabiles sciverint, & alios in genere, quatenus hujusmodi de facto statuta, de facto revocent: alias eos ad id per ex-

8 Forr.
alias. H.

ANNO
CHRISTI
1310.

communicationis sententiam volumus A
coarctari. Verum quia intelleximus,
quod in nullis locis laici (qui non con-
tenti de propria ipsorum impietate &
malevolentia, etiam alios Christi fide-
les a sua devotione & bonis operibus
retrahere moluntur) statuerunt & sta-
tuunt sub certa conspiratione & con-
federatione, ne quis de cetero ecclesiis,
ecclesiasticis seu religiosi personis, bo-
na, prædia, districtus, jura & dominia
aliqua, vendat, leget aut donet, vel
quovis titulo in eos transferat, vel in
nuptiis aut exequiis mortuorum, aut
alias sacerdotibus parochialium ecclesia-
rum & aliarum offerant, nisi sub cer-
to numero personarum & certo tempo-
re Missæ, seu inter se taxant quid qui-
libet offerre debeat, contrarium facien-
tibus penas pecuniarias indigendo: &
quia hæc obviant directe ecclesiasticæ
libertati: conspirationes, colligationes,
& ordinationes hujusmodi, seu fœdera,
& facta, & deinceps, si contigerit, fa-
cienda, decernimus non tenere, nec
aliquem fore vel esse debere ad eorum-
dem observantiam obligatum.

Item statuta & consuetudines a lai-
eis, cujuscumque status aut conditionis
eristant, introducta seu introductas, su-
per eo quod dicti laici, antiquarum deci-
marum occasione, quas in aliquibus
parochiis, vel largitione principum, aut
donatione aliorum, seu alia de causa
percipiunt, decimas novalium in terris
propriis, quibuslibet parochiis obvienen-
tes occupant, attrahunt, vel sibi ven-
dicant, revocamus & cassamus: statuen-
tes & præcipientes, ut præfati laici & D
quicumque alii, ab occupatione, deten-
tione, vel usurpatione earundem deci-
marum novalium, postquam ad agrum
regium pervenerint, seu perveniunt,
penitus desistant, & de ablatis satisfaciant,
tam nobis, quam ecclesiis eccle-
siasticisque personis, quibus ipsæ deci-
mæ novalium de jure competere dino-
scuntur: easdem decimas nobis, & ec-
clesiis ad quas pertinent, de cetero pos-
sidentas pacifice relinquentes.

II. De occisoribus, mutilatoribus, & ca-
ptivatoribus clericorum.

cap. 1. vi.
de sup. ann.
1306.

Item statutum * venerabilis quondam
Engilberti Colonienſis archiepiscopi præ-
decessoris nostri, contra injectores ma-
nuum in clericos, ecclesiasticave per-
sonas, olim per ipsum editum, cum
penæ majoris adjectione contra capti-
vatores clericorum, observari volentes:

statuimus, ut cum sacrilegi, qui sua-
dente diabolo, Dei timore postposito,
manus injiciunt in clericum, vel alias
personas ecclesiasticas & religiosas, te-
mere violentas, & ex hoc incidunt ex-
communicationis sententiam canonis jam
prolati, quod occisores, mutilatores, &
percussores atrociter clericorum & ec-
clesiasticarum personarum, & clericos
capietes & in captivitate detinentes,
seu per captivitatem, aliquam pecuniam
ab eis extorquentes, seu talium recep-
tatores & defensores, propter hoc au-
thoritate canonis latæ sententiæ excom-
municati, cum omnibus operam & consi-
lium ad præmissa adhibentibus, per
omnes ecclesias diocesis, in qua hujus-
modi perpetrantur, per decanos eccle-
siarum, rectores & presbyteros, quam-
primum ipsis hoc per famam publicam,
vel rei evidentiam, vel per fidem dua-
rum fide dignarum personarum ipsis fa-
ciendam, aut per mandatum seu sen-
tentiam judicis constiterit, campanis
pulsatis & candelis accensis, nomina-
tim, quorum nomina sciri poterunt,
alias in genere, excommunicati publice
nuncientur, & arctius evitandi, donec
satisfecerint de commissis, & debite
absolutionis beneficium meruerint obti-
nere. Præterea in aggravationem penæ
hujusmodi malefactorum, statuimus, ut
omnis locus ad quem tales excommu-
nicati venerint, vel ipsos clericos de-
duxerint, quamdiu ipsi captivatores &
captivati ibidem fuerint, & post tres
dies post eorum inde recessum, necnon
locus in quo talis violentia facta fuerit,
quem quidem locum, seu ecclesiam,
aut ecclesias, in his scriptis ecclesiasti-
co supponimus interdicto, & interdicti
teneantur. Et si hujusmodi sacrilegi,
seu malefactores, principes, nobiles,
seu barones fuerint, & terram, jurisdic-
tiones, districtum, munitiones, seu ca-
stra habuerint, & intra tres menses a
tempore perpetrati delicti, etiam capti-
vatis dimissis, non satisfecerint de de-
licto, extunc tota terra & districtus eo-
rum, quos post lapsum dictorum trium
mensium simili modo interdicimus, ec-
clesiastico, ipso facto, sit supposita in-
terdicto. Si autem alii fuerint quam
nobiles & terrarum domini: tunc ipsi
domini terræ, in quorum districtibus
manent & domicilium habent sacrilegi
ante dicti, vel ubi tam enorme scelus
commissum extiterit, intra quindecim
dies postquam de delicto hujusmodi con-
stiterit per famam publicam, vel evi-
dentiã facti, vel per denunciationem de-

ANNO
CHRISTI
1310.

ANNO
CHRISTI
1510.

decani, seu presbyteri (quam ab ipso A decano, seu presbytero loci, fieri precipimus sub pena excommunicationis, quam cito per famam, queritioniam alicujus, rei evidentiam, aut alio modo ipsis constiterit) prefatos sacrilegos tales habeant per detentionem personarum suarum & privationem bonorum suorum, ut liberato captivo, Deo, ecclesie, & laico emendam presentent de commissis. Si vero dicti domini terrarum, prefatos sacrilegos habere nequiverint, nec bona sub eis habuerint, sed alias commanere in eorum districtibus confueverint: procedant per procriptionem contra eos, de terra sua ipsos expellendo, & per justitiam seu iudices suos id fieri mandent & procurent. Alioqui statuimus, quod extunc ipsi domini terrae & eorum iudices, & alii per quos regitur jurisdictione secularis, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto: & si per quindenam dictam excommunicationem animo sustinuerint indurato, extunc tota terra eorum ecclesiastico sit supposita interdicto. Praeterea ne per mutationem locorum, prefati sacrilegi hujusmodi possint malitiam palliare: volumus quod si ipsi sacrilegi, de una dioecesi ad aliam in nostra provincia se transferant, vel captivos praedictos deduxerint, quod ad requisitionem dioecesei, in cujus dioecesi haec perpetrata sunt, vel ejus officialis, seu amicorum captivatorum seu captivati, facta ordinario loci, seu dioeceseo alterius, ad quem se sic transtulerint, fide per mandatum seu juramentum de praemissis, statuta eadem in omni forma, qua supra dicitur, inibi observentur. Si vero domini terrarum, vel alii nobiles, & jurisdictiones temporales habentes, fuerint malefactores ante dicti: capellani eorum, si quos habent, quamprimum sciverint dominos suos clericum captivasse, detinere in munitionibus aut dominiis suis, vel capi mandasse, vel aliquid aliud de praemissis fecisse, amodo coram ipsis non celebrent Divina: sed ut de delicto commissio intra quindecim dies satisfaciant, ipsos admoncant diligenter. Alioqui extunc ab eis, & mansionibus eorum recedant, nec eis communicent. Contrarium facientes, quos in his scriptis extunc excommunicamus, excommunicationes volumus nunciari. Et si contra haec Divina se immiscuerint, notam irregularitatis incidendo, & in ea permanserint per annum unum animo indurato: ipsos extunc beneficiis ecclesiasticis (que

in dioecesibus in quibus manent, obtinent) ipso facto decernimus privatos esse, & eosdem ipsis beneficiis privamus per presentes: injungentes beneficiorum patronis, quod extunc aliis personis idoneis beneficia hujusmodi conferant, quibus iidem sunt privati. Alioqui termino juris elapso, potestas conferendi dicta beneficia ad superiorem devolvatur. Si vero dicti irregulares beneficia non habent in dioecesibus, in quibus manent, ipsos ab eisdem dioecesibus perpetuo eliminamus & amovemus: ipsos etiam, tamen per importunitatem suam absolute obtinerent, de cetero ad aliqua officia, vel beneficia ecclesiastica, nullatenus admissum.

Praeterea si captivans clericum vel religiosum, vel detinens, ac sacrilegus, hujusmodi poenis vilipensis, congrua satisfactione neglecta, per annum unum in excommunicatione hujusmodi perdurare animo praesumpserit obstinato: statuimus, ut nulli de filiabus, filiis, fratribus & sororibus, & eorum filiis & filiabus, usque ad tertium gradum inclusive linea descendente, vel illi etiam, qui ad captivitatem hujusmodi, opem vel operam impenderit, vel captivum clericum in suis vinculis detinuerint, ad ordines seu beneficia, aut etiam praelaturas, in nostra dioecesi, seu alia in qua haec fecerint, admittantur: cum ex delicto parentum, ipso facto inhabiles reddantur ad hujusmodi consequenda. Statuentes & mandantes examinatoribus clericorum, capitulis, conventibus, patronis, & archidiaconis ac praelatis, ut nullum ex talibus ad ordines admittant: capitulum vero & conventus, nullum ex eis ad praebendas eligant; patroni nullum ex ipsis praesentent; archidiaconi & praelati tales non investiant ullo modo. Alioqui capitula & conventus, patroni & archidiaconi ac praelati, ipso facto jus suum amittant, & ea vice ad proximum superiorem devolvatur. Et nihilo minus talium personarum receptio, investitura, & admissio. sit irrita ipso facto, nec ipsis jus quaratur in beneficiis sic adeptis. Feuda etiam, si qua praedicti sacrilegi ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis tenuerint, post lapsum anni, per quem excommunicationem sustinuerint, ad ecclesias & personas ecclesiasticas libere revertantur: ita ut, si ipsi sacrilegi ultra se de hujusmodi feudis ingesserint, contra eos tanquam contra invasores ecclesiae, procedatur.

Verum cum futuris periculis sit maturis

ANNO
CHRISTI
1510.

ANNO
CHRISTI
1510.

turis remediis obviandum, ne post vul-
neratam causam ad remedium diffi-
lius in bonis recurratur, de clericis cle-
ricos capientibus, aut capi mandanti-
bus, aut adversus ecclesiam se hostibus
ecclesie associantibus, ecclesiasque inva-
dentibus, ut contra sacrilegos hujusmo-
di, perfectius quo poterit, procedatur:
statuimus, ut si qui clerici & prelati
beneficiati, cujuscumque dignitatis, sta-
tus, aut conditionis existant, bono ope-
re spirituali rejecto, in tam presum-
ptuosam & detestabilem profunditatem
malorum dilabuntur, quod clericos re-
ligiosave personas capiunt, vulnerant
& detinent captivos, aut contra eccle-
sias suas cathedrales, aut alias, qua-
rum prelati, canonici, vel rectores exi-
stunt, cum hostibus ipsarum ecclesiarum
se confederant, vel in acie hostium con-
tra suos diocesanos & ecclesias armati
comparent, archiepiscopos & episcopos,
& ecclesias suas, & collegia, seu capi-
tula vel bona earumdem rapiunt, vel
capi faciunt, aut mandant, detinent
vel detineri mandant, seu arrestari pro-
curant, per abusum & judicium poten-
tie secularis, dum hæc vel eorum ali-
quod, per evidentiam facti vel sceleris
perpetrati, aut per confessionem pro-
priam coram duobus testibus fide dignis
factam, aut judicis sententiam, vel alio
modo legitimo liquent, quos, salva pœ-
na canonis, extunc, ut exnunc, absque
alterius mandati expectatione excom-
municationis sententiam, quam in his
scriptis propter hoc tamquam delictum
notorium in eos scripsimus, incurrere vo-
lumus ipso facto. In qua quidem sen-
tentia si per annum unum perseveraverint
animo indurato, cum tanto gravius cle-
rici, cujuscumque status, dignitatis aut
conditionis existant, hujusmodi com-
mittentes, sint puniendi, quanto hæc
sunt in ipsis magis detestanda & tan-
quam * ingrati. Cum autem ecclesias
proprias invaserint, dignitates, perso-
natus & beneficia sua admittere de-
beant, seu ea demeruerint, extunc post
lapsum anni, absque judicis sententia,
dignitatibus, beneficiis, personatibus,
& omnibus quæ in diocesi, in qua præ-
missa vel eorum aliquod commiserint,
habent & obtinent, virtute & auctori-
tate presentis concilii nostri, ipso facto
sint privati: quos etiam ex causis præ-
missis privamus eisdem, absque spe re-
stitutionis ad ipsa, propter atrocitatem
criminis in hoc casu: mandantes, ut
de ipsis dignitatibus, personatibus &
beneficiis, per illos ad quos hoc spe-

* Fuit, in-
grata. H.

stat, extunc ordinetur, & conferantur
personis aliis intra tempus juris: alio-
qui eorum collatio ad superiorem de-
volvatur. Et si ante dicti clerici sic pri-
vati, non obstante quod forsitan de fa-
cto dignitates & beneficia habent, ad-
huc detinent, & patroni de ipsis negli-
gunt ordinare, post hæc se ingesserint
dignitatibus, personatibus, & beneficiis
eisdem: fructus suos non faciant, nec
actus eorum capitulares cuiquam suffra-
gium præstent vel afferant nocumen-
tum. Clericos vero hujusmodi commit-
tentes non beneficiatos, extunc ut
exnunc excludi volumus & inhabiles ex-
istere ad dignitates, personatus, offi-
cia & beneficia quælibet, in diocesi,
in qua talia perpetraverint.

III. Ne quis laicus exactiones ecclesiis im-
ponat ratione advocatiæ quam super
bonis ecclesiasticis habet.

Monemus item omnes nobiles terra-
rum dominos, scabinos, consules, ju-
dices sæculares, & universitates, ac alios
laicos, cujuscumque status existant, ne
de cetero occasione advocatiarum, quas
quidam ex eis super bona ecclesiastica
habent, vel quocumque alio nomine vel
colore ad hoc quæsito, tallias, colle-
ctas, exactiones, petitiones, assisas,
contributiones, servitia indebita, & ul-
tra quam jus advocatiæ, juxta scabino-
rum sententiam, ubi advocati sunt,
permittit, ipsis ecclesiis ecclesiasticisve
personis, hominibus, mancipiis, & bo-
nis earumdem imponant, vel impone-
re, exigere, aut recipere præsumant,
vel quo minus bona ecclesiastica colan-
tur, & ipsæ ecclesie eisdem pacifice
fruantur, per arrestationem vel prohibi-
tionem aut alias prohibeant, ne bona
ecclesiarum colant, vel homines suos
dum in expeditionibus suis vadunt, vel
alio modo procedunt, in grangiis &
curtiis earumdem ecclesiarum & mo-
nasteriorum ponant: alias contra ipsos
volumus procedi per sententiam excom-
municationis, quousque satisfaciant de
commisissis.

IV. De invasoribus & occupatoribus &
detentoribus rerum & bonorum
ecclesiasticorum.

Item statutum prædecessoris nostri En-
gilberti quondam Coloniensis archiepi-
scopi, quod sic incipit: Atque ad re-
primendum importunam præsumptionem
raptorum, prædonum & invasorum bo-
no-

cap. 14.
Vide sup. ad
n. 1166.ANNO
CHRISTI
1510.

ANNO
CHRISTI
1310.

cap. i. ibid.

norum & rerum ecclesiarum, &c. innovantes ex nunc de verbo ad verbum, prout in eodem continentur, volumus & præcipimus firmiter observari. Similiter & statutum ejusdem nostri prædecessoris Engilberti, de extractoribus & incendiariis ecclesiarum, quod sic incipit: Contra incendiarios autem & extractores ecclesiarum & monasteriorum, cum ipso facto sint excommunicati, &c. prout in eodem statuto continetur, innovantes, volumus & præcipimus observari.

V. De occupantibus bona ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, & legata fabricæ ecclesiæ Coloniensis.

Cum nonnulli tam clerici quam laici utriusque sexus homines, bona mobilia vel immobilia, ad ecclesias, monasteria vel alia pia loca, nec non ad dignitates, personatus & beneficia pertinentia, vel ad fabricam Coloniensem, & aliarum ecclesiarum legata, seu bona illicite acquisita, ipsi fabricæ cedentia, tacite vel expresse occupent & detineant minus iuste, in fraudem ecclesiarum & monasteriorum, ac aliorum prædictorum: nos eorum in hac parte fraudibus obviare volentes, statuimus & præcipimus, ut quicumque, cujuscumque status aut conditionis existant, in præfenti, vel pro tempore, hujusmodi bona & legata, ac illicite acquisita, ecclesiis, prælatis & clericis scientibus vel ignorantibus, sub se habuerint, intra mensem a præfenti statuti publicatione, ea, quæ ad præfens apud eos sunt, & se habere sciunt, vel quocumque tempore, dum innotuerit ipsi se bona consumilia tenere vel occupare, similiter intra mensem, eisdem fabricæ nostræ Coloniensis & ecclesiis, monasteriis, prælatis, ecclesiarum rectoribus, aut aliis locis piis restituant atque reddant: alias ad id extuno per excommunicationis sententiam compellantur.

VI. De vita & honestate clericorum.

Vide pag.
179.

Statuimus item bonæ memoriæ Sifridi quondam Coloniensis archiepiscopi prædecessoris nostri, inter alia statuta sua, de vita & honestate clericorum editum, quod sic incipit. Ex concilio generali statuimus & præcipimus, ut universi clerici continenter & caste vivant, &c. innovantes præcipimus firmiter observari.

VII. De vicariis, quoad versus & lectiones in matutinis.

ANNO
CHRISTI
1310.

Intelleximus etiam, quod quamquam in quibusdam ecclesiis vicarii aliqui adstricti sint suas septimanas servare, celebrando Missas in principali seu summo altari, & ceteras horas quascumque, lectiones tamen in matutinis legere, vel versus cantare in eisdem ecclesiis de consuetudine prohibentur. Propter quæ, occasione canonicorum absentium contingit interdum, in eisdem ecclesiis negligentias fieri, & matutinas cum cantu penitus prætermitti. Attendentes igitur absurdum esse, quod majora & solemniora; ut est dictum, ipsis vicariis permittantur, utpote Missarum celebratio in summo altari, & minima denegentur: ad tollendam negligentiam hujusmodi, præcipimus decanis, ut ipsi vicariis eisdem deinceps jungant versus cantare & lectiones legere, prout viderint expedire: eos qui ipsi in hoc non paruerint, sicut in ceteris, corrigendo: salva correctione contra canonicos, qui in præmissis fuerint negligentes.

VIII. De ætate presbyterorum ordinandorum.

Statuimus item, ut nullus clericus secularis ad sacerdotii gradum, nisi vicissimum quintum annum ætatis suæ attigerit, aliasque ad hoc idoneus extiterit, ordinetur: ut levitate juvenili, quæ prona est ad delictum, transcurfa, sacerdotes in agendis discretionem habeant suo statui congruentem.

IX. De concubinariis clericis.

Quamquam item plures canones & statuta edita sint super continentia clericali: quia tamen natura prona est & labilis ad incontinentiam, idcirco ut quilibet clericus saltem pœnæ gravioris formidine strictius se contineat: statuimus, ut nullus clericus, & nullus omnino presbyter, concubinam vel in domo sua, vel extra publice teneat aut habeat, cui necessaria administret. Alioqui a Divinis noverit se suspensum: & talibus suspensis celebrantibus, nullus Divina audiat, nec pro capellanis nec sociis eos teneat: contrarium facientes, ut desistant, per excommunicationis sententiam arceantur, salvo penis per bonæ memoriæ Conradum archie-

cap. 2. vide
ad an. 1115.

ANNO
CHRISTI1310.
f. voluptu-
tum

f. & al.

c. 11. ibid.

chiepiscopum Coloniensem prædecesso-
rem nostrum, contra concubenarios &
concubinas hujusmodi institutis. Qui ve-
to relaxatis voluntatum * habentis, in
lacum miseræ & in lutum fœcis se im-
mergunt, ut * salutis æternæ coronam,
& nonestatis normam, & sacrarum vir-
ginum pudicitiam violare præsumpserint,
cujuscumque regulæ vel habitus monia-
lium tales extiterint: propter tam fla-
gitiosum crimen, si carnis commercium
temerarium fuerit subsecutum, excom-
municationis sententia, quam in his
scriptis ferimus, se noverint innodatos.
Sanctimoniales vero, quæ hujusmodi cri-
men flagitiosum perpetraverint, nulla-
tenus deinceps ad officium aliquod in
monasterio admittantur: sed in signum
iniquitatis suæ (salvis pœnis contra ta-
les sanctimoniales editis, prout hæc in
concilio venerabilis patris domini Con-
radi Portuensis & S. Rufinæ episcopi
olim apostolicæ sedis per Alemanniam
legati, sunt promulgatæ) taliter a suis
superioribus corrigantur, quod earum
correctio aliis terrorem incutiat, ea am-
plius non committendi.

X. *Quod clericis publica emenda & pani-
tentia non sit imponenda.*

Item cum clericis publica actio pen-
itentis sit prohibita: statuimus, ut in
nulla ecclesiarum nostræ civitatis, dio-
cesis; & provinciarum, aliqua emenda seu
penitentia publica ipsis imponatur,
cum ex talibus infames reddantur, si-
cut in aliquibus ecclesiis intelleximus
observatum: videlicet quod canonici &
clerici alii ante cruces in processionibus
& in choro, diebus quibus ceteris in
albis procedunt, in nigris cappis cir-
cumeunt & incedunt in publico & in
facie laicorum: quod de cetero in vir-
tute sanctæ obedientiæ fieri prohibe-
mus. Sed superiores eorum juxta qua-
litate delicti, penitentias ipsis cleri-
cis imponant suo ordini congruentes.
Si secus actum fuerit, decernimus ipsos
clericos ad hujusmodi emendas publicas
non teneri.

XI. *Quod non nisi ordinati ad sacros or-
dines, legant epistolas vel evangelia.*

Statuimus item, ut non nisi ordina-
ti legitime ad sacros ordines, epistolas
vel evangelia legant, induti vestimen-
tis sacris, cum id obviet canonicis in-
stitutis. Contrarium facientes a suis de-
canis puniantur.

XII. *Quod nullus ecclesiam curatam te-
neat, nisi ab episcopo vel archi-
diacono instituat.*

Item statuimus, quod nullus ecclesiam
curatam de cetero teneat, vel regen-
dam suscipiat, aut susceptam tenere
præsumat, nisi a nobis, vel archidia-
cono, & eorum vices gerentibus (qui-
bus hoc de jure vel consuetudine com-
petere dinoscitur) de eadem fuerit le-
gitime institutus: cum alias non habeat
claves ligandi vel solvendi. Contrarium
faciens, nisi dictam ecclesiam dimit-
tat, monitione viginti dierum præmis-
sa, ex nunc excommunicationis senten-
tiam, quam in ipsum in his scriptis
ferimus, incidat ipso facto, nec plebs
ei obediat vel intendat.

XIII. *Quod provisæ de beneficiis auctori-
tate apostolica, se faciant juxta for-
mam provisionis ordinari.*

Statuimus etiam, ut quibus in no-
stra civitate est de beneficiis auctori-
tate apostolica provisum, sic quod ad ea,
prout onus beneficiorum eorundem re-
quirat, promoveri teneantur, se faciant
juxta formam provisionis eorundem ad
dicta beneficia promoveri: alioqui ea
vacare decernimus, & eorundem col-
lationem devolvi ad superiorem, ut per
ipsum intra tempus juris de personis
aliis ordinetur. Et si contra hæc cleri-
ci hujusmodi fructus eorundem benefi-
ciorum perceperint: illos suos non fa-
ciant, nec ipsis ministrentur. Quod in
virtute sanctæ obedientiæ duximus in-
jungendum.

XIV. *Quod fructus canonicorum suspenso-
rum decedentium, cedant ecclesie, &
non successoribus susensorum.*

Statuimus & hoc, ut si qui canonici
suspensæ decesserint, quod propter hoc,
ecclesie, annis gratiæ, & eorum fru-
ctibus post obitum cujuslibet ex con-
suetudine currentibus, non fraudentur:
sed ipsis ecclesiis, & non successoribus
susensorum, cedant pro redditibus per-
petuis comparandis ad communem uti-
litate ecclesiarum: ne ecclesie ipsæ
ex alieno delicto jacturam sentiant in
hoc casu.

ANNO
CHRISTI

1310.

ANNO
CHRISTI
1310.

IV. *Quod clericus non leget concubinis suis vel spuris annum gratie sue.*

Nullus item annis gratie abutens, fructus annorum suorum spuris vel concubinis suis leget aut donet. Contrarium faciens ecclesiastica careat sepultura: & legatum huiusmodi non teneat in hoc casu, sed cedat ecclesie a qua processit. Item vicarii ecclesiarum collegiatarum, vel aliarum ecclesiarum, ad ordinem quem onus beneficiorum suorum requirit, a tempore susceptorum beneficiorum promoveantur, & personaliter resideant in eisdem: alias eisdem vicariis seu beneficiis, si non promoveantur, nec personaliter eis deseruiant ipso facto, post lapsum anni, juris impedimento cessante, sint privati: & collatores earumdem vicariarum seu capellaniarum de ipsis personis aliis, id facientibus, studeant providere. Idem de vicariis jam existentibus volumus observari: ne votum Christi fidelium qui huiusmodi vicarias pro remedio animae suae, vel pro cultu Divino ampliando, instituerunt & dotaverunt easdem, per talium non promotorum & non deseruentium negligentiam defraudetur.

XVI. *De campanariis, quod sint litterati, & in albis ministrent.*

Presbyteri item sub albis camisiis habeant, & campanarii (quos litteratos semper assumi volumus, ut saltem in responsionibus communibus presbytero valeant respondere) tumiliter tempore Divinorum camisiis mundis & albis sint induti, nec quotidianis vestimentis suis in suo officio administrent indecenter: alias per locorum decanos & plebanos ad sui officii exercitium nullatenus admittantur: quod ipsis decanis & plebanis in virtute sanctae obedientiae duximus injungendum.

XVII. *Quod decani & plebani locorum examinent ornamenta ecclesiae.*

Decani item & plebani examinent libros & ornamenta necessaria ad Divinum cultum in ecclesiis sibi subjectis: & ubi necesse fuerit, per conservatores dictae ecclesiae, & parochianos, intra mensem post admonitionem eorundem, suppleri faciant: in rebelles excommunicationis sententiam promulgando.

Council. General. Tom. XXV.

XVIII. *Quod fructus canonicorum suspensionum cedant capitulis, non singularibus de capitulo personis.*

Statuimus item, ut fructus canonicorum suspensionum, durante suspensione eorundem, cedant capitulis ad communes usus ecclesiarum suarum, prout in ecclesia nostra Coloniensi observatur, cui expedit in hoc casu ceteras nostrae dioecesis & provinciae ecclesias conformari: ne ipsi canonici sic suspensi, eisdem fructus per aliquas alias personas singulares vendicantes sibi ex aliqua consuetudine, immo potius corruptela, ipsos competere, recuperent: & per consequens ad frequentationem chori per suspensiones huiusmodi nequeant coartari: si tamen constet, ipsas personas singulares, per dictorum fructuum restitutionem, dare canonicis suspensis occasionem suspensiones huiusmodi non curandi.

XIX. *Quod ecclesia vel cimiterium non consecrentur, nisi de dotatione loci dioecetano constiterit.*

Inhibemus item, ne aliqua ecclesia vel cimiterium, nisi dotata, de qua dotatione ante omnia nobis, seu loci dioecetano, fidei fieri volumus, amodo consecrentur.

XX. *Quod parochiani non nisi a suo plebano communionem recipiant.*

Statuimus item, ut nullus parochianus ab alio quam a suo vero plebano, communionem recipiat: nisi de hoc privilegiis authenticis sit munitus. Contrarium facientes a perceptione corporis Christi abstineant, quousque ipsi plebano satisfecerint de contemptu.

XXI. *Quod non fiant imprecationes, nec cantetur Media Vita contra aliquas personas.*

Prohibemus item, ne in aliqua ecclesiarum nobis subjectarum, imprecationes fiant nec decantetur *Media Vita* contra aliquas personas, nisi de nostra licentia speciali: cum nostra intersit discutere, quando sint talia faciendae.

XXII. *De matrimoniis clandestinis.*

Prohibemus item, ne quis matrimoniis clandestinis intersit, & quod pro-

Q. da.

ANNO
CHRISTI
1310

Extrat hanc
Antiphona
apud Henr.
Caecil. tom.
1. Antiqu.
L. 1. p. 170.
V. de Glof-
sarium Du-
Cangii, ver-
bo *Media*
vita. Hard.

ANNO
CHRISTI
1160

ciationes fiant ubique de matrimo-
niis contrahendis: & si qui contrarium
fecerint, & in excommunicationis sen-
tentias inciderint, absolutiones talium,
nobis seu nostro officiali specialiter re-
servamus.

**XXIII. Quod annus Domini de cetero in
nativitate Domini observetur
& innovetur.**

Statuimus etiam, ut ex nunc de ce-
tero annus Domini observetur, & in
nativitate Christi innovetur a quolibet
anno, prout sacrosancta Romana eccle-
sia id observat, quæ est omnium eccle-
siarum caput & magistra: ut errores &
difficultates, qui propter diversitatem in-
ceptionis anni nativitatis ejusdem, mul-
toties evenerunt, de cetero evitentur

XXIV. De tabellionibus.

Statuimus item, ut tabelliones seu
notarii publici, quoties alicui appella-
tioni, protestationi, aut provocationi,
aliive actui in publico faciendo inter-
fuerint, provideant tibi ut officiali no-
stro seu judici, aut aliis coram quibus
appellant, dent sub eodem contextu co-
piam appellationis sub expensis appel-
lantis: quas appellantis seu provocan-
tibus & protestantibus aliqua fieri volu-
mus, ut iudex, an deferat appellationi
necne, deliberare valeat: ne ipsis judi-
cibus, qui limitatum terminum super
hoc a jure habent, currat tempus.

Item cum officium tabellionatus sit
publicum, præcipimus ut quilibet tabel-
lio, instrumenti confecti per ipsum, in-
tra sex dies, postquam ex parte illius
cujus interest, fuerit requisitus, sub ex-
pensis partis hoc requirentis, quas per
taxationem curiæ nostræ, & diocæsani
cujuslibet taxari volumus, copiam sub
sigillo suo det & assignet.

In quibus duobus articulis si tabellio-
nes negligentes fuerint, & de hoc con-
siterit per rei evidentiam, aut alio mo-
do, ac ipsi appellantes seu protestantes
hujusmodi facere contempserint: extunc
in excommunicationis sententiam inci-
dant, cujus relaxationem nobis specia-
liter reservamus.

XXV. De Sacramentis.

cap. 4. Vide
pag. 111. Item statutum piæ memoriæ Sifridi
Colonienſis archiepiſcopi prædeceſſoris
noſtri, de ſeptem Sacramentis, inter
alia ſtatuta ſua editum, quod incipit,

Statuimus ut baptiſmus honorabiliter co-
lebretur, &c. in omni ſua forma pro
inſtructione ſimplicium clericorum, qu-
liter in adminiſtratione eorundem Sa-
cramentorum ſe habere debeant, volu-
mus & præcipimus obſervari.

ANNO
CHRISTI
1160

**XXVI. Quod plebanis non denegetur chriſ-
ma vel oleum ſacrum.**

Statuimus etiam, ut nullis plebanis
chriſma vel oleum ſacrum, ab his qui
hæc adminiſtrare ſolent, occasione cu-
juſvis petitionis cathedralici ſeu ſyno-
datici non ſoluti, denegetur vel ſubtra-
hatur: cum neceſſarium ſit in vigilia
Paſchæ, & aliis temporibus, pro reno-
vatione fontis baptiſmatis, hæc in ec-
cleſiis haberi. Sed ad ſolutionem præ-
dictorum, dicti plebani, ſi neceſſe fue-
rit, viis aliis compellantur: ne paro-
chianis ex alieno delicto, Sacramenta
prædicta, quæ gratis dari debent, inde-
bite ſubtrahantur.

XXVII. De ſtatu religioſorum.

Item ſtatuiſmus ut religioſi ordinis B.
Benedicti abbatis, in craſſino Exalta-
tionis ſanctæ crucis, omni anno cele-
brent concilia ſua in civitatibus cathed-
ralibus, & in monaſteriis ſui ordinis,
ſi qua ſunt in eiſdem: alias in vicino
in aliqua eccleſia dictæ civitatis, quam
ad hoc viderint ſibi aptam, Ad quod
concilium abbates ſingulorum monaſte-
riorum, quilibet eorum cum duobus mo-
nachis, veniant, & habeant inter ſe
duos ſuperiores abbates ordinis ſui dic-
tæ diœceſis, qui procurent ibidem legi
regulam B. Benedicti, & provinciale
concilium bonæ memoriæ domini Con-
radi Colonienſis archiepiſcopi prædeceſ-
ſoris noſtri, ſuper ſtatu, & regulari di-
ſciplina dicti ordinis, per ipſum olim
obſervatum: quod quidem concilium,
ſic incipit: In nomine Domini, Amen.

ann. 1160

„ Conradus Dei gratia ſanctæ Colonien-
„ ſis eccleſiæ archiepiſcopus. Saluti, &
„ bono ſtatu omnium, cujuſcumque pro-
„ feſſionis ſeu ordinis, ſed noſtrorum
„ domeſticorum maxime, debitores exi-
„ ſtentes in Domino, ſicut in noſtra
„ viſitatione negotium informationis &
„ correctionis de clericis per ſtatuta ca-
„ nonica expedivimus competenter: ita
„ de monachis fatagentes, id ipſum
„ ſuo modo quo competens fuerit, ex-
„ pediemus.

„ In primis ſtatuiſmus, quod omnium
„ monaſteriorum nigri habitus monachi

„ or-

ANNO
CHRISTI
1510.

ordinis S. Benedicti, Divinum officium in cantando & legendo, secundum quod regula ejusdem S. Benedicti precipit, exequantur. Et sic finit: Datum & pronunciatum Coloniz quarto Idus Martii anno Domini 1260. Quae etiam statuta sunt ab aliis praedecessoribus nostris de observantia regulae, ibidem legantur: & si qua pro monasteriorum dicti ordinis statu, & correctione fratrum rebellium, ac Divini cultus ordinatione, ordinanda sunt, ordinentur: & quae ibidem definita secundum eorum regulam fuerint, observentur. Si qui vero monachi rebelles fuerint, nec per abbates corrigi possint, illos nobis vel loci dioecetano volumus praesentari.

XXVII. Item de monachis & monialibus.

Si qui etiam monachi vel sanctimoniales, beatorum Benedicti & Augustini ordinum, praeter superioris licentiam, bona mobilia apud se, vel apud alios, in deposito, negotiationis aut alia de causa, habuerint: illa suo superiori & conventui resignent, & eisdem ad cautelam quolibet anno intra quindenam ante festum Paschae intiment, specificent, revelent, & demonstrent, & ad manus ejusdem superioris abbatis in praesentia conventus resignent penitus atque tradant monachi & moniales ejusdem. Contrarium facientes, seu qui bona hujusmodi dolo desierint possidere, excommunicentur, & puniantur secundum inde statuta. Et quicumque alii utriusque sexus homines praefata bona sub quovis nomine sub se habuerint: tales, nisi eadem bona intra mensem simili modo ad manus superioris ejusdem monachi vel monialis reportent & resignent, excommunicationis volumus sententiam incurere eo facto.

Item precipimus & statuimus, ut monachi & moniales in civitatibus atque villis, absque religionis habitu non discurrant: nec ullus monachus seu monialis, in pluribus monasteriis, quorum in uno dignitates, personatus, seu officia & praebendam obtineant: sed recepta secunda dignitate, personatu, officio cum praebenda, collator primae dignitatis, personatus, officii & praebendae prioris, eam seu eas alii conferant intra tempus juris: nec monachis vel monialibus praedictis, tempore absentiae suae, fructus cedant suarum praebendarum: quia sic viderentur aliquid proprii possidere. Sed monachis ad studendum

Council. General. Tom. XXV.

aptis, de suorum superiorum providentia poterit de necessitatibus provideri.

Item statuendo prohibemus, ne in aliquo monasterio monachorum vel monialium, cujuscumque conditionis vel regulae existant, in receptione vel admissione monachi seu sanctimoniales ad ipsum ordinem, pecunia exigatur, vel pro receptione talis personae ad religionem, pacta, conditiones, aut conventiones de pecunia, vel alia re temporali, ipsi religiosi faciant, quovis nomine vel colore ad hoc quaesito: quod ipsis omnibus & singulis in virtute sanctae obedientiae duximus injungendum. Sed id quod ex post facto parentes & amici personae receptae, pro elemosyna & devotionis causa, abique pacto, libere contulerint, recipere valeant: dum tamen id fiat pure & simpliciter, sine fraude.

Ceterum statuimus ut moniales ipsae sub perpetua in suis monasteriis clausura maneat, ac nulli, nisi de illius ad quem pertinuerit, speciali licentia, ingressus vel accessus pateat ad easdem: ut sic a publicis & mundanis conspectibus separatae, Domino liberius servire valeant, ac lasciviendi opportunitate subblata, ipsi domino Jesu Christo, cui integritatem suam spontanea voluntate devoverunt, corda & opera sua in omni sanctimonia custodiant, juxta constitutionem D. Bonifacii papae VIII. quae incipit. Periculoso & detestabili quarundam monialium statui, &c. Quam in praemissis & aliis in eadem constitutione contentis, volumus & precipimus firmiter observari. Nulla etiam mulier solemne votum continentiae emittat, quae non elegerit sub clausura certa vel approbata alicujus ordinis remanere: ne propter levitatem sexus, si in saeculo remanserit sicut prius, continentiae votum dissolvens, gravius delinquat hoc casu: nisi ad talem aetatem pervenerit, quod de incontinentiae vitio amodo contra ipsam suspicio non habeatur.

Quia vero per praesentia statuta nostra provincialia, communi utilitati ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, pro conservatione libertatis earundem ac repressione ipsas infestantium, ut speramus, auctore Domino salubriter providetur: precipimus & mandamus in virtute sanctae obedientiae, ut statuta nostra ab omnibus ecclesiis & ecclesiasticis personis nobis subditis, & in hoc concilio nostro congregatis, inviolabiliter, fraude & dolo seclusis, firmiterque observentur. Alias

Q 2 post

ANNO
CHRISTI
1510.

ANNO
CHRISTI
1110

post tres menses a publicatione præsen-
ti statutorum eorundem, volumus, ve-
nientes contra ipsa extunc penas in-
currere contentas in eisdem.

Et ne quemquam ipsa statuta lateant
vel latere possint, statuimus ut colle-
gia, capitula, conventus, monasteria,
decani, ecclesiarum rectores, & ceteri
quorum interest, intra dictos tres men-
ses a publicatione statutorum ipsorum,
copiam recipiant & sibi procurent eo-
rundem: alioqui ipsos qui in hoc cul-
pabiles extiterint, extunc suspendi vo-
lumus ab officio Divinorum.

Actum & pronunciatum & datum in palatio
nostro Coloniensi, presentibus venerabilibus pa-
tribus Guidone Trajectensi, Engelberto Onasbur-
genfis, Godofredo Mindensis ecclesiarum episco-
pis, necnon nunciis solemnibus venerabilis Theo-
baldi Leodiensis episcopi, & capituli Monaste-
riensis, sed ipsa vacante; ac prælati & clero
nostre civitatis & diocesis Coloniensis in dicto
Concilio solemniter congregatis, in crastino
Dominicæ Invocavit, necnon feria III. & IV.
sequentibus concilio iplo durante, anno Dom.
MCCCX.

ANNO
CHRISTI
1110

CONCILIUM TREVIRENSE

Anno M. CCCX. celebratum.

*Ex tribus MSS. codicibus, uno Ecclesia Metensis, altero collegii Societatis Jesu Metensis,
& tertio conventus Calestinarum Metensis.*

IN nomine Domini, amen. Ista sunt statuta
salubria provincialis concilii Trevirensis, edi-
ta per reverendum in Christo patrem & domi-
num, dominum *Baldinum*, Dei gratia sanctæ
Trevirensis ecclesiæ archiepiscopum, sacri Im-
perii per regnum Arelatense archi-Cancellarium
& publicata in ecclesia B. Petri Trevirensis
anno Domini M. CCCXXXVIII. die mensis
aprilis, ratificata & approbata concorditer per
ipsum provinciale concilium. Inter quæ quam-
plures instructiones canonicæ ad laudem Dei &
necessariæ ad utilem eruditionem personarum
ecclesiasticarum & secularium Trevirensis civi-
tatis ac provinciæ continentur.

I. De exercenda justitia adversus violentos eccle- siarum oppressores.

Quoniam quidem esse omnium perfectissimam
virtutum arbitrandum est hominibus, justitiam
scilicet, quæ suum omnibus distribuit, conatus
illicitos reprimens, & errata condemnans, quæ
aliis augetur virtutibus & perficit virtuosos; eo
quod justitiam colere summum noscitur esse bo-
num; quod & licet universis incumbat, specia-
liter tamen in pontificali culmine constitutis,
qui juris executores existunt, tenentur justitiæ,
eo quod reintegranda omnia sunt ordinatione
pontificum ipsorum secundum varietatem tem-
porum, per quorumcumque violentiam, op-
pressiones & fraudes ab ecclesiis subtrahuntur,
ecclesiasticisque personis ablata sunt. Ad hoc
enim Deus præcordiavit episcopos ut injustitias
removeant, præsumptiones abscindant, & Do-
mino in suis servientibus, opem ferant. Quod
maxime fieri convenit, cum illi graviter op-
primunt, de quibus dictum est: Nolite tangere
Christos meos, per quos presbyteri & hi qui
in sortem Domini assumpti sunt non absque
mysterio nuncupantur. Porro quantis oppres-
sionibus & violentiis, injuriis, blasphemis &
jacturis his diebus per hostis antiqui veritatis
afficiantur, cruciantur, ledantur, & oppriman-
tur contra justitiam in nostra Trevirensi pro-
vincia personæ ecclesiasticæ & presbyteri, illi pos-
sissime, qui ferventiores in servitio Salvatoris

existunt, nullus est qui hæsitet. Ob quam rem
& licet omnes humiliari oporteat sub potenti
manu Dei, ut in tribulationis tempore liberentur,
ex injuncto tamen nobis officio pastoralis
hujusmodi insolentis tenemur obdistere, ac per
defensionem justitiæ eos mucrone inextinguibili
constitutionum utilium constingere, ut resistere
valeant ascendentibus ex adverso. Cum itaque
considerata locorum, hominum & temporum
conditione, introducantur causæ scripturarum
remedia, rationes & jura, quod in Apocalypsi
competenter describitur, dum Johannes septem
ecclesiis scribit, in unaquaque earum specialia
vitia comprehendens, quod secundum Apostolum
evidentius declaratur, dum per singulas singula-
riter ecclesiis diversis remediis medetur illatis vul-
neribus. Ne per exhibitionem unius solius collyrii
ad instar periti medici per eum omnium oculi
curarentur; pro communi omnium nostrorum
utilitate subditorum provida deliberatione statui-
mus atque præcipimus incendiarios ecclesiarum,
locorum religiosorum, ac eorum receptatores
scienter, singulis diebus dominicis excommuni-
catos denunciari per omnes conventuales & pa-
rochiales ecclesias & per omnia monasteria tam
monachorum quam monialium civitatis, diocesis
provinciæ Trevirensis, decernentes ipsos esse
tunc ab omnibus evitandos. Cum autem ipsi
incendiarii post publicationem hujusmodi ex-
communicacionis absolvi non possint, nisi a
summo pontifice; nos ut iidem incendiarii &
receptatores eorum super hoc aliquam ignoran-
tiam non prætendant, statuimus, ut hoc ipsis
intimetur per parochiales prædictos ante denun-
ciationem prædictam.

II. Contra prædones & violatores ecclesiarum.

Item de violatoribus ecclesiarum & mona-
stiorum, seu quorumcumque religiosorum &
sacrorum locorum fractoribus, statuimus qua-
tenus in loco ad quem prædam ecclesiarum &
locorum seu personarum ecclesiasticarum duxe-
rint, quamdiu est & erit ibi præda vel ipsa
præda vel prædam emptor, cessetur videlicet in
eiusdem loci parochiali ecclesia penitus a divi-
nis

ANNO
CHRISTI
1510.

nis per earundem ecclesiarum parochiales presbyteros, cuiuscumque superioris iudicis ecclesiastici Trevirensis provincie mandato minime exceptato: ita tamen quod iidem parochiales presbyteri causam cessationis huiusmodi, contra quem & pro quo eadem sit cessatio, suis episcopis, seu officialibus eorum quam primum commode potuerint non differant intimare. Si autem in ipsa parochia conventus, seu collegium fuerit, ianuis clausis eiusdem parochie, parochianis exclusis, voce submissa, ita quod foris audiri non valeant, divina celebrentur ibidem.

III. De parochianis qui sine officio missa sepeliuntur.

Si qui autem parochianorum predictorum decesserit, sine officio missae cum solis commendationibus, sepeliatur in atrio, excepto praedone, praedae emptore, fautoribus, seu receptatoribus eorumdem. Praemissa vero servantur quam cito de praemissis contiterit per facti vel spoliis evidentiam vel sacramentum spoliati, si honesta sit persona. Si quid autem circa praemissa & cessationes huiusmodi dubitationis, seu questionis emergerit, iudicio episcoporum & aliorum generalium officialium, quorum idem est auditorium relinquantur: per quos restituta praeda, resumptis organis, iidem violatores, fractores, praedones, fautores, & receptatores eorum damna & interesse spoliato parochialibus ecclesiis & presbyteris per censuram ecclesiasticam restituere compellantur, quae ratione cessationis huiusmodi spoliatus, eadem ecclesiae & presbyteri incurserunt. Super quibus damnis credatur juramento spoliati & presbyteri, si honestas sunt personae, & excommunicati nunciatur usque ad satisfactionem condignam praemissorum.

IV. Contra raptos.

His autem adijcimus decernimus, ut si raptos, violatores, seu praedones, quarumcumque rerum vel personarum ecclesiasticarum infra mensem, a quo, ut praedicitur, cessari contigerit, contra eos praedam non restituerint, nec satisfacere int de praemissis, absque alio mandato, auctoritate praesentis statuti, per parochiales presbyteros excommunicentur, & excommunicati ipso facto sint, & etiam nunciatur, interdicta terra, si quam eorumdem raptorum, violatorum & praedonum, habent; & si dominum superiorem habeant temporalem, moneatur dominus, ut eos ad condignam satisfactionem compellat infra alium mensem a tempore monitionis sibi factae, quod si facere neglexerit, ex tunc terra eiusdem temporalis domini sub ecclesiastico sit posita interdicto. Quod autem dicimus de raptore, extendi volumus in eum qui rapinam fieri procuraret.

V. De captione clericorum.

Statuimus ut captivatores clericorum absque auctoritate superioris ecclesiastici, qui hoc facere possit & debeat, de qua quidem auctoritate constat, adjuvatores & defensores eorum: quamprimum de captivacione huiusmodi contiterit, per evidentiam facti vel alias legitime per parochiales presbyteros excommunicati denunciatur. Si autem a die denunciationis clericum

captivatum infra triduum non restituerint, terra ipsorum, si quam habent, ecclesiastico sit supposita interdicto. Si vero a tempore interdicti huiusmodi infra mensem non resipuerint, eorum domini temporales a locorum ordinariis moneantur, ut captivatores & detentores clericorum ad eorum restitutionem compellant, alioquin ipsi domini per ordinarios excommunicentur, ac excommunicati denunciari mandentur. Quod si excommunicationis sententia non proficit, contra eos terrae ipsorum, si quas habent, ex tunc ecclesiastico sunt suppositae interdicto.

VI. Ut raptor denunciatur excommunicatus.

B Et quis super constitutionum & sententiarum executionibus est juris subsidium & ordinario- rum iudicum auxilium implorandum; statuimus quod si raptos, captivator, praedo, excommunicati fuerint nunciati, vel terrae eorum, si quas habeant, interdicto sint suppositae a iudice ordinario unius civitatis, vel dioecesis, provinciae Trevirensis; aliorum dioecesium ejusdem provinciae ordinarii, qui super hoc ex parte spoliatorum seu captivorum super hoc requisiti fuerint, in suis civitatibus & dioecesibus eundem raptorem seu captivorem excommunicatum denuncient, ipsumque faciant ab omnibus evitari, terras si quas habeat sub suis iurisdictionibus, ecclesiastico interdicto supponentes.

VII. Contra celebrantes in locis interdictis.

Item, statuimus, si presbyter vel clericus in sacro ordine constitutus, in loco interdicto scienter celebraverit; vel ipse presbyter, vel clericus interdictus, suspensus, vel excommunicatus, maxime a iudice, divina, ut prius, celebrare pertinaciter praesumpserit; & a loci ordinario monitus non desiterit, ac infra competentem dilationem secum super hoc canonice dispensari non obtinerit, per suum episcopum & ad mandatum suum, ut sit ceteris in exemplum, corporaliter capiatur, ut circumstantiis provida deliberatione pensatis, in perpetuum vel ad tempus, prout episcopus expedire providerit, carceri mancipetur ad poenitentiam peragendam.

VIII. Contra non recte tonsurantes.

Item cum ante sacramentale signum, quod per manus impositionem imprimitur & confertur, nullus secundum B. Iudorum diei debeat de sorte Domini, sub poena excommunicationis latae sententiae firmiter praecipiendo statuimus, ut nullus de civitate, dioecesi & provincia Trevirensi signum clericale seu clericalem tonsuram per quam secundum veriore sententiam ordo clericalis confertur, desinat, seu sibi radi faciat, acolythatus etiam ordinem non recipiat, antequam per eum qui possit & debeat, sibi in collatione primae clericalis tonsurae manus impositio & benedictio sacramentaliter imponatur.

IX. Ne plures uno die recipiantur ordines.

Item, sub poena excommunicationis latae sententiae omnibus subditis nostrae civitatis, dioecesis & provinciae Trevirensis, propter multorum abutum clandestinum, qui haecenus fieri consuevit, inhibemus ne quisquam eorum primam tonsuram cum aliis omnibus minoribus, seu

ANNO
CHRISTI
1510.

ANNO
CHRISTI
1510.

seu acolythum cum sacro subdiaconatus ordi-
ne, maxime cum consuetudo Trevirensis pro-
vinciæ non repugnet, una & eadem die recipere
potesat. Quod si contra præsumtum fuerit,
hujusmodi ordines totaliter, jure reprobante,
recipiens ab executione eorundem ordinum
sit suspensus, cum receptio plurimum ordinum
una die sit generaliter reprobata.

X. Ne spiritualia vendantur ante receptionem.

Item, cum spiritualia, nullo dato promisso,
per quod privata utilitas seu lascivia induci va-
leat, pure & simpliciter conferri debeant, pro-
ut in antiquis sanctorum patrum sanctionibus
continetur, sub pœna excommunicationis late
sententiæ omnibus personis ecclesiasticis civitatis
& Diocesis provincie Trevirensis firmiter in-
hibemus, ne quicumque ante vel post receptionem
in canonicum, in monachum, vel in
fratrem, seu adoptionem cujuscumque beneficii
ecclesiastici, ratione hujusmodi receptionis pran-
dium seu convivium commune, prout hætenus
in quibusdam ecclesiis fieri consuevit, seu ei-
dem prandio, in quo non morum commendanda
instruatio, sed reprobanda ventris repletio
fieri consuevit, intersit. Verum ut ad honorem
Dei & ecclesiarum decus utilitas augeatur, præ-
cipimus, quod in ecclesiis, in quibus super hu-
jusmodi convivii tempore præsentis statuti con-
suetudo servabatur, loco convivii hujusmodi
post receptionem pure & simpliciter factam,
præstetur una cappa ad ornamentum ecclesie
valoris centum grossorum Turonensium anti-
quorum, ubi alias cappa majoris vel minoris
pretii minime solvebatur.

XI. Ut nullus alium præsentet.

Item, sub pœna late sententiæ omnibus per-
petuis vicariis civitatis, diocesis & provincie
Trevirensis inhihemus, ne quis alium vicarium
seu perpetuum mercenarium ad titulos vicarium
suarum, prout hætenus factum fuisse compe-
rimus, præsentare præsumat; nec admittatur ad
ecclesiam taliter præsentatus, decernentes irri-
tum & inane quicquid contra hoc fuerit atten-
tatum.

XII. De non residentibus.

Item, sub prædicta pœna firmiter præcipi-
mus, ne quæcumque persona ecclesiastica no-
stra civitatis & diocesis provincie Trevirensis
grossus fructus ecclesiastici beneficii percipiat,
nisi in eodem beneficio residentiam fecerit, ut
tenetur, & faciat personalem, nisi cum eo fue-
rit canonice dispensatum.

XIII. Contra executores testamentorum.

Item, quia executores testamentorum seu ulti-
marum voluntatum decedentium plerumque in
nostra civitate, diocesi & provincia Trevirensi,
executionem testamentorum hujusmodi, etiam
super his que a testatoribus ad pias causas le-
gata vel disposita sunt nondum infra annum,
sed plerumque biennium & tempus multo lon-
gius adimplere negligunt: quin immo plerique
executores bona decedentium hujusmodi sibi
appropriantes, dividentes inter se, præfatas ul-
timas voluntates & dispositiones dolose exequi
totaliter prætermittunt: quamquam secundum

A civiles etiam sanctiones extrema voluntas testa-
toris cujuslibet infra annum debeat executioni
demandari, alias est defuorum piis volunta-
tibus per locorum episcopos providendum: in-
novando statim, quatenus iidem executores
per locorum ordinarios moneantur, ut factò
primitus & quam cito fieri poterit ab eis in-
ventario super bonis receptis, infra annum a
tempore obitus testatoris, & hujus executores
receptas ultimas dispositiones prædictas præci-
pue ad pias causas fideliter exequantur, super
quo locorum episcopis seu eorum vices geren-
tibus fidem faciant, alioquin executores præ-
dicti bona executioni sibi commissa episcopis
deliberent anno lapsò, per manus episcopo-
rum, secundum dispositionem defuncti dividen-
da & ordinanda. Quod si executores ipsius
facere contempserint, ipso factò, sententiam
excommunicationis incurrant, quam excommu-
nicationis sententiam, si per alium mensem
indurato animo sustinerint, ex tunc cessetur
in parochiis usque ad satisfactionem condi-
gnam. Contra eos si episcopis expedire videbi-
tur penitus cessetur a divinis.

XIV. Contra gerentes cucullas & rigatas.

Item, cum prima facie quilibet præsumatur
talis, qualis is esse, cujus habitum fert, com-
probatur, & in nostra civitate, diocesi & pro-
vincia Trevirensi quam plures presbyteri canoni-
ci & clerici rigatas & scacatas vestes gestantes,
nec non mitras, ut vulgariter dicimus, seu
cucullas, coram episcopis & ordinariis, & etiam
in ecclesiis, in quibus beneficia obtinent defe-
rentes, venerabile signum clericale, per quod
ipsi in sortem domini sunt, deferre præsum-
ptuosa superbia villpendunt, ut milites armatis
militis esse videantur, qui sanctæ cælestis mi-
litiæ esse debent, & quibus non sub terrestri,
sed cælesti militia stipendiis providetur, sub
pœna excommunicationis late sententiæ omni-
bus presbyteris, canonicis & clericis in sacris
ordinibus constitutis, & beneficia ecclesiastica
obtinentibus, firmiter inhihemus, ne deinceps
hujusmodi vestes rigatas & scacatas in ecclesiis,
in quibus beneficiati existunt, tempore quo ce-
lebrantur divina, de cetero deferre præsumant,
sed tonsuram clericalem convenientem deferant
secundum qualitatem beneficii & conditionem
personæ honestæ, gestu, habitu & incessu tali-
ter se habentes, ut honeste vivendo in conver-
satione laudabili sint ceteris in exemplum.

*XV. Contra beneficiatos non tonsuratos per
manus episcopi.*

Item, ab usum damnabilem, qui in nostra
civitate, diocesi & provincia Trevirensi ino-
levit, amoventes, omnibus personis nobis sub-
editis sub pœna excommunicationis late senten-
tiæ firmiter inhihemus, ne quis antequam pri-
mam tonsuram per manus impositionem sacra-
mentalem receperit, sibi de quocumque bene-
ficio ecclesiastico provideri procuret. Si autem
contrarium per quamvis personam factum est,
illud extunc decernimus irritum & inane.

*XVI. Contra presbyteros exigentes a parochianis
pecuniam.*

Item, cum secundum canonicas sanctiones
nihil sit pro sacramentis ecclesiasticis exigen-
dum,

ANNO
CHRISTI
1510.

ANNO
CHRISTI
1510.ANNO
CHRISTI
1510.

dum, sed sit gratis & sine dilatione aliqua ex-
hibenda, (quanquam piis consuetudinibus super
his erga sanctam ecclesiam pia devotione a fi-
delibus introduci debent observari) quamplu-
res parochiales presbyteri nostram Trevirensis
provincia, prout didicimus, ubi consuetudo
non est super certo eis dando, consuetudinem
pretendentes, pro sepulturis, chrismatis, &
unctionis receptione & administratione im-
moderatos pecuniarum nummos & alias res extor-
quent ac exigunt ab invidis: inestrenatam uti-
que aviditatem eorum refrenare volentes, sta-
tuimus, ut preterito consuetudinis, que sub cer-
to eis solvendo notoria non fuerit ab antiquo,
dicti presbyteri pro sepulturis & exequiis mor-
tuorum ultra duodecim solidos parvorum Tu-
ronensium recipere, seu exigere non presu-
mant; sed etiam minori summa sint contenti,
secundum morientium facultates: super quibus
eorum conscientias oneramus. In locis vero &
parochiis, in quibus super receptione certi &
determinati majoris vel minoris pretii eis sol-
vuntur, super quo etiam contenti sint, seu rei
cujuslibet alterius consuetudo dubia non existit,
sed a parochianis & aliis quorum interest reco-
gnoscitur ita esse, nihil per hoc presens statu-
tum volumus immutari: quin hujusmodi pia
consuetudo notoria simpliciter observetur.

XVII. Contra incorporaciones ecclesiarum.

Item, cum cessationes seu collationes eccle-
siarum, quas incorporaciones vocant, in quan-
tum ecclesiis & Monasteriis non personis con-
feruntur, ad perpetuas alienaciones pertineant,
super eisdem ecclesiis incorporandis in nostra
civitate, diocesi & provincia Trevirensi per
importunitatem potentium ab ecclesiarum præ-
latis & capitulis faciendis tantis & totiens gra-
tis factis fuerunt & fieri sperantur in posterum,
quod parochiales presbyteri vix habent & habere
posse videntur, unde secundum statum eor-
um commode sustententur, sed per incorpo-
raciones hujusmodi, per quas redditus & deci-
mæ a parochialibus ecclesiis subtrahuntur, licet
de jure communi pertineant ad eandem, pluri-
mis eisdem parochialibus presbyteris pro hospi-
taliitate tenenda, & episcopalibus juribus exsol-
vendis non suppetant facultates, sicque quam
pluribus presbyteris & rectoribus in ecclesiis
deservientibus spiritualia seminantibus, ipsi car-
nalia non metunt; vineam plantant & colunt,
& de ejus fructu non edunt; extraneis in mes-
ses eorum falces mittentibus, contra Aposto-
lum, secundum quem laborantem agricolam
prius oportet suscipere de fructibus suis, maxi-
me cum serviens altario vivere debet de altari.
Nos itaque ut militanti stipendia minime sub-
trahantur, statuimus, ut deinceps in nostra ci-
vitate, diocesi & provincia Trevirensi, hujus-
modi institutiones seu incorporaciones ecclesia-
rum non fiant in ecclesiis & monasteriis, nisi
subsit causa notoria & legitima, de qua con-
stet; & nisi vocatis & presentibus omnibus qui
fuerint evocandi, solemnitates adhibeantur, quas
consideratis circumstantiis universis super alie-
nationibus rerum ecclesiarum adhiberi debent
secundum canonicas sanctiones: ita quod in-
corporaciones hujusmodi ipso facto non valeant
nisi contractis præhabito inter episcopos & ec-
clesiarum cathedralium capitula causa rationa-
bilis vel urgens necessitas, seu earundem eccle-
siarum evidens utilitas eisdem episcopos & ca-

pitula communiter ad prædictas incorporaciones
de cetero faciendas inducat. Si qui vero ali-
quid contra fecerint seu procuraverint fieri,
illud decernimus irritum & inane. Per hoc
tamen presens nostrum statutum in nullo déro-
gavimus incorporacionibus ecclesiarum hæcenus
rite factis.

*XVIII. Contra presbyteros, seu irreverenter
habentes.*

Item, cum presbyteri & personæ ecclesiasti-
cæ, maxime in sacris ordinibus constitutæ, in
castris divinis sub ecclesiasticis stipendiis milita-
re noscuntur, ut ecclesiasticum ordinem agno-
scentes, in aliud secularis vitæ genus, ecclesia-
sticæ disciplinæ sprete reverentia, non trans-
cendant, statuimus, quin immo statuta a sanctis
patribus innovamus, ne presbyteri seu clerici in
sacris ordinibus constituti, & maxime monachi
seculares negotiationes exercent, & præcipue
tabernas non teneant, lucris turpibus non inhi-
sant, munera injusta non accipiant, justitiam
non vendant pro seculari questu, aliquem pre-
tium non advocent, nec in plateis secularibus
orphanorum & viduarum & personarum mise-
rabiliam defensione excepta, disputare con-
tendant, conductores aut procuratores in cas-
ibus non permisis rerum secularium non exi-
stant, aleas non sequantur, spectacula secularia
fugiant, ornamenta non statuta & condi-
tioni suæ minime convenientia neque desiderent,
neque gestent, in deliciis superfluis non vivant,
gulam fugiant, & sobrietatem sectentur, pondera
injusta seu mensuras non habeant, circa otiosa
& superflua non intendant. Si quis autem pres-
byterorum & clericorum, & monachorum contra
hoc salutare statutum ausu temerario aliquid at-
tentare presumpserit; competenti monitione præ-
missa, a suo episcopo, quousque resipuerit &
condigne satisfecerit, de commisso excommu-
nicetur, & a temere tentatis per censuram ec-
clesiasticam compellatur.

*XIX. Pro matriculario habendo in parochiali
ecclesia.*

Item, prout jam dudum a sanctis patribus
in generali concilio statutum est, præcipiendo
firmiter innovamus, quod quilibet presbyter
pastor, seu vicarius, in quacumque parochiali
ecclesia divina celebrans, nisi propter pauper-
tatem nimiam & notoriam excusetur, clericum
vel personam saltem litteratam secum habeat,
qui sibi competenter legendo & cantando re-
pondeat in divinis, quacumque contraria con-
suetudine non obstante, per quam in quam-
pluribus locis agricolæ & alii puri laici litte-
ras penitus ignorantes, qui secus altare, dum
sacra mysteria celebrantur, stare, vel sede-
re non debent, per quos potius impediri ple-
rumque consueverat altaris ministerium, quam
ipsi decenter in eodem ministerio deservirent.
Scriptum namque est, quod Osias lepra per-
cussus est a domino, eo quod usurpare voluerit
officium sacerdotis.

XX. Pro Mandatis exequendis.

Item, quis per malitiam, desidiæ, & sub-
terfugia personarum ecclesiasticarum & presby-
terorum, qui ad suorum superiorum mandata
exequenda tenentur, plerumque effectus justitiam

ANNO
CHRISTI
1310.

tiæ multipliciter impeditur; statuimus ut presbyteri, quibus alicujus mandati executio a suo superiore committitur, si super executione hujusmodi quidquam dolose egerint, seu fuerint negligentes: illi seu illis pro quibus mandatum directum fuerat, etiam interesse teneantur, & damnis quæ ob id incurrerint coram iudice a quo mandatum emanaverat declarandis. Si vero iidem presbyteri, seu quicumque executores alii, pro executione mandatorum hujusmodi damna passi fuerint, non relaxetur sententia, quantumcumque pars in hoc consentiat nisi primitus eisdem presbyteris & executoribus de damnis hujusmodi per eum qui damna intulerit, ad arbitrium iudicis fuerit satisfactum.

XXI. Contra minas inferentes ecclesiasticis personis.

Item, quæcumque persona ecclesiastica vel secularis personæ ecclesiasticæ minas corporales intulerit, & monita a suo superiore eam assecurare noluerit, ad fidelem assecurationem præstandam indilate ad id per excommunicationis sententiam compellatur.

XXII. De illis, qui altaribus seruiunt.

Item, cum is qui altario servit, secundum Apostolum, de altari vivere debeat, prout alias in provinciali concilio Trevirensi fuerat institutum; innovandum præcipimus, ut per locorum ordinarios deservientibus in ecclesiis parochialibus, & præcipue perpetuis vicariis competens portio assignetur. Quod si iidem deservientes seu vicarii quovis modo minorem aut minus sufficientem acceptaverint portionem, nihilominus actionem habeant contra earumdem ecclesiarum rectores, aut alios fructuum earumdem perceptores ad augmentum portionis ejusdem. Quod enim militantes Deo presbyteri mendicare non debeant, non specialiter in favorem personæ inductum est, sed totius ordinis clericalis. Et si deservientes prædicti seu vicarii ad assignationem debitæ portionis agere non valeant; seu quia lites abhorrent, nolunt super hoc deponere quæstionem, locorum ordinarii super hujusmodi portione assignanda debita, suum officium de plano & absque judiciali strepitu interponant, quamprimum id advenit ad notitiam eorumdem.

XXIII. Qualiter in ecclesiis parochialibus se ostendendum per laicos.

Item, in parochialibus ecclesiis cantentur, seu legantur, considerata qualitate temporis, horæ canonicæ. Impedimento cessante, ad parochiales matrices ecclesiarum parochiani de villis circumstantibus & capellis seu oratoriis attingentibus saltem quibuslibet diebus dominicis, in solemnibus festivitibus, sub pena excommunicationis teneantur accedere, ut ibidem missarum solemnia audiant, prout in generali concilio est a sanctis patribus institutum, præcipue, ne honor matricis ecclesiæ pereat per capellas, nisi capella forte adeo sit remota, vel aquarum inundatio, seu aliud subsistat, per quod super hoc rationabiliter valeant excusari: in eademque capella de redditibus adeo sit provifum, quod de auctoritate episcopi loci ejusdem possit & debeat in diebus talibus ibidem celebrare sacerdos.

XXIV. Contra decimas occupantes.

Item, decimæ prædiales non in domibus, sicut hætenus in plerisque locis fieri consuevit, sed in agris, vineisque, pratis & in aliis locis, ex quibus proveniunt, sub pena excommunicationis integraliter perfolvantur, nullis deducis expensis, quæ factæ fuerint circa rem hujusmodi decimandam.

XXV. Contra decanos rurales.

Item, cum causæ matrimoniales tractari debeant per discretos iudices, qui potestatem habeant judicandi, & statuta canonum non ignorent, firmiter inhibemus, ne decani rurales, seu forenses archipresbyteri, ecclesiarum pastores, seu vicarii de causis matrimonialibus cognoscere, vel judicare præsumant. Si contra factum fuerit, irritum nunciantes.

XXVI. Contra excommunicatos, qui per annum perveraces sunt.

Item, cum excommunicationis sententia; quæ est ecclesiæ macro, vilipendatur a pluribus, statuimus, quod si excommunicatus ab ordinario iudice per annum in sua perveracia & excommunicatione perliterit, ab eodem iudice moneatur dominus temporalis, ut infra terminum competentem eundem excommunicatum redire ad sanctæ matris ecclesiæ unitatem compellat: alioquin ipse dominus temporalis excommunicetur: quam excommunicationem si per mensem sustinerit, ex tunc terra ejus, si quam habet, prout & in quantum eidem iudici videbitur, supponatur ecclesiastico interdicto.

XXVII. Contra illas qui obligant bona ecclesiæ.

Item, quia quamplures ecclesiarum prælati, & potissime abbates, abbatissæ, priores, præpositi, & aliæ personæ ecclesiasticæ nostræ civitatis, diocesis & provincie Trevirensis bona ecclesiarum, monasteriorum & prioratuum adeo prodigaliter dissipando refundunt, vendunt, distrahunt, obligant; & adeo exquisitis conventionibus illicitis, etiam ipsis legum conditoribus incognitis, alienant, hætenusque dilacerando & dilapidando bona eadem consumpserunt, quod etiam in pluribus ecclesiis, monasteriis & prioratibus, in quibus per largitiones imperatorum, regum & principum ac erogationes fidelium superabundare consueverant possessiones & redditus, peccatis exigentibus, personæ clerici & monachi ac conversi locorum eorumdem in eisdem locis & extra, cultu digno, cui assumpti fuerant derelicto, in vili ac mendicanti habitu usque ad exinanitionem extremæ virtutis deduci, mendicare coguntur in locis & hujusmodi claustris, seu dormitoriis solemnibus ab antiquo, & quæ antiquis temporibus propter eorum sublimitatem operis sumptuosi alienigenis & incolis mirifici videbantur, vix eisdem personis clericis, monachis & conversis pater diversorium; ut ut ab imbris & grandinibus protegantur: propter quod eadem personæ derisioni laicorum cedunt & scandalo, in totius clericalis cætus opprobrium & contemptum. Prædictis itaque dispensis in quantum nobis Deo auctore permissum est, obviare volen-

ANNO
CHRISTI
1310.

lentes, maxime cum sicut anima sine corpore corporaliter non vivit; ita sine temporalibus spiritualia diu esse nequeunt; presentis constitutione sub interminatione divini iudicii prædictis prælati, abbatibus, prioribus, priorissis, & aliis personis ecclesiasticis firmiter inhibemus, ne in posterum bona ecclesiarum & locorum sacrorum immobilia aliquatenus obligent, distrahant, seu etiam alienent per se vel per alium, nisi tractatu præhabito super hoc cum omnibus personis ecclesiasticis eorundem locorum, requisitæque & habito consensu & singulorum consilio, ejusdem loci evidens necessitas fieri id exposcat. Et quia prædictis suis prælati subditi super hujuscemodi alienationibus quandoque precum inductionibus, alias vero oppressionibus, formidolosis terroribus consentire contra proprias conscientias ut plurimum non verentur; presentis constitutioni adscribimus, ut deinceps hujuscemodi bonorum immobilium obligatio, seu alienatio facta in casibus non permissis, ipso facto, non valeat, nisi una cum consensu prædictorum auctoritas diocesani episcopi intervenierit. Omnes enim basilicæ sui territorii in ejus potestate consistunt; quam quidem non nisi considerata utilitate loci cum solerti causæ cognitione idem episcopus impendat. Si quis autem contra hoc salutare consilium quicquam attentare præsumerit, tam alienans dispositionis rei, quam recipiens restitutionis ejusdem cum fructibus penas sustineat, nec pretium hujuscemodi male recipiens ab ecclesia recipiat; sed ad ecclesiam, monasteria, & loca, quorum eadem bona sunt libere revertantur.

XXXVIII. Contra monachos, qui vsdant per civitates.

Item, sub pœna excommunicationis præcipimus & inhibemus ne monachi extra claustrum per civitatem, castra, seu villas incedere seu discurrere de cetero præsumant, nisi ratione administrationis, si quam habent, hoc eis juxta regulares observantias sit permissum, vel nisi abbatis, seu prioris claustralis super hoc licentiâ intercedat, quam idem abbas seu prior sub pœna excommunicationis eis non impendat, nisi hoc exigerit monasterii evidens necessitas vel patens utilitas eorundem, super quo ipsorum abbatis & prioris conscientias oneramus.

XXXIX. Contra illos qui monetam falsam procurant.

Item, quia nonnulli motu damnabili ac nefando scelere, prout intelleximus, monetam adulterinam & falsam in suis prædiis & claustris exercere præsumant: cujusmodi facinus ipsi etiam gentiles multipliciter damnaverunt, firmiter omnibus presbyteris injungimus, ut in omnibus locis & parochiis suis, in quibus hujuscemodi falsam & adulterinam monetam per quoscumque eodî seu fabricari cognoverint, in continentem cessent, cujuscumque superioris sui mandato minime expectato, penitus a divinis; causamque cessationis hujuscemodi & rei seriem diocesano episcopo non differant quamprimum poterunt intimare. Qui episcopus extunc ad examinationem falsorum monetariorum hujuscemodi spiritualiter & temporaliter totis viribus totaque intentione procedat: damna ob prædictam

Concil. General. Tom. XXV.

cessationem ecclesiarum & presbyteris obviantia restitui integraliter faciens.

XXX. Contra canonicos.

Item, cum in Trevirensi provinciali concilio præsentibus in eodem recordationum felicium Theoderico Trevirorum, Johanne Metensi, Rogero Tullenis, Radulfo Virdunensis Episcopis, propter multas abusiones annus gratiæ fuerit alias revocatus; nos considerantes, quod hujuscemodi revocatio in quamdã disuetudinem est deducta, sicque cathedralium & collegiatarum ecclesiarum quam plurimi canonici propriis commodis inhiantes, in grave præjudicium successorum, ecclesiarum damnum, & plerumque in illusionem provisionum a sede apostolica super obtentis canonicatibus & præbendis in eisdem ecclesiis a personis idoneis obtentorum, fructus præbendarum suarum per annum unum & post eorum obitum sibi retinere & appropriare contendunt, annum talem, qui juxta hoc pro successoribus & ecclesiis bissextilis dici debet, annum gratiæ nuncupantes: per cujus retentionem nondum canonici quamdiu vivunt, super deducendis lasciviis & prodigalitatibus spem assumunt, presentis constitutione statuimus, ut quacumque consuetudine, imo verius corruptela contraria non obstante, nulli canonico talem annum talisque anni redditus liceat retinere; quem si hæcenus retinuerint, vel eum deinceps retinere contingat, talis retentio qualitercumque fiat seu facta fuerit, nullius sit momenti. Non teneantur etiam capitula ecclesiarum executoribus seu creditoribus canonicorum annum hujuscemodi retinentium, seu alii eorum nomine de prædicti anni fructibus & redditibus respondere. Sed ad instituendos successores canonicos transeat pleno jure. Si quid in contrarium actum fuerit, irritum nunciantes, & hoc provinciale statutum episcopis diocesani Trevirensis provincie in suis civitatibus & diocesi per censuram ecclesiasticam inviolabiliter a suis subditis observari procurent.

XXXI. Item, de usurariis, quod restituant.

Præcipimus districte, ut omnes usurarii restituant quidquid ultra sortem perceperunt, sub pœna contra eos in Lateranensi concilio edita, quæ talis est: Statuimus ut usurarii manifesti, nec ad communionem admittantur altaris, ne Christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam, nec oblationes eorum quisquam recipiat. Qui autem acceperit, aut christianæ tradiderit sepulturæ, quod acceperint, reddere compellantur, & donec arbitrium sui episcopi satisfecerint, ab officii sui maneat executione suspensi.

XXXII. Ut usurarii reddant pignora.

Item præcipimus, ut sorte deducta reddant pignora, & remittant.

XXXIII. Ne committant usuras nomine tutela.

Item districte præcipimus, ut nomine tutelæ vel procurationis, vel timore Domini sui aliquas non committant usuras: quia non suo nomine sicut ita, nec alieno potest quis sœnus aliqualiter exercere.

R

XXXIV.

ANNO
CHRISTI
1310.**XXXIV. Contra illos, qui pecuniam mutant
ante messem.**

Item præcipimus, ne ea intentione mutant pecuniam suam ante messem vel vindemiam, recepturi in messe vel vindemiis bladum, vel vinum pro multo minori pretio, quam verisimile scit tunc valere, sub pœnis prædictis.

XXXV. Contra cogentes frangere festa.

Item, statuimus sub divinæ ultionis pœna, & præcipimus, ut nobiles & Domini terræ permittant homines suos dies festos observare, & non compellant eos evectioes publicas seu alias angarias præstare.

XXXVI. Contra usurarios & convertinos.

Item præcipimus districte, ut se circa convertinos & alios usurarios ita se habeant, sicut in generali concilio est statutum.

**XXXVII. Ne clerici litigare compellantur coram
saecularibus iudicibus.**

Item, cum de consuetudine approbata & tamdiu observata, quam memoria non existat, tam religiosi quam clerici injuriatores & molestatos suos coram suis iudicibus, videlicet ecclesiasticis, in causam traxerint, & nonnulli barones, ballivi, pobiles, præpositi & villici & alii laici potestatem saecularem habentes, civitatis, diœcesis, & provinciae Trevirensis tam religiosos quam clericos coram se litigare compellant, ut non patiantur eos justum prosequi coram ecclesiasticis iudicibus; præcipimus vobis & universis presbyteris, quatenus in ecclesiis vestris prædictas personas moneatis, ut ab hujusmodi tam religiosorum, quam clericorum molestatione desistant, nos omnes illas personas, quæ post jam dictam monitionem religiosos & clericos compulerint coram se litigare, excommunicationis vinculo innodamus, & præcipimus eos singulis diebus dominicis & festivis excommunicatos denunciari.

XXXVIII. Ne monachis duo officia assignentur.

Item, nulli monacho vel moniali duo officia in eodem monasterio, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, assignentur. Singula namque officia sunt personis idoneis assignanda.

XXXIX. De novitiis.

Item præcipimus ut omnes novitii post annos discretionis & probationis statim faciant professionem expressam in manu abbatis, vel alterius secundum consuetudines locorum rationabiles descriptas.

XL. De monachis & monialibus.

Item præcipimus districte, ut monachi & moniales omnibus proprietatibus, quas hactenus habuerunt, sine difficultate renunciarent: ut omnia in communes usus monasterii redigantur. Qui vero renunciare renuerit, excommunicetur. Qui si nec sic reliquerint, per abbatem vel per abbatissam; aut si non, per

A episcopos aut eorum officiales ad id compellantur.

XLI. Item de monachis.

Item, districte prohibemus, ne monachi denarios, quos in oblationibus missarum recipiunt, sibi reservare præsumant; sed abbati & cui præceperit assignentur, in communes usus tractum expendendi. Item de denariis anniversariorum & omnium, quæ ad manus eorum devolvuntur, nemo sibi quicquam appropriare præsumat, nec per monachos vel moniales dividantur, sicut hactenus per abusionem fieri ab aliquibus consuevit, sed in communes usus omnium redigantur.

XLII. De abbatibus & abbatissis.

Item, præcipimus abbatibus & abbatissis, ut suis subditis tam in victu quam in vestitu, secundum monasterii possibilitatem, necessaria admittant. Panis vero & vinum ac alia necessaria dentur fratribus ac sororibus in communi ad sufficientem necessitatem eorum: nec alicui ad vitam nec ad certum tempus specialiter assignentur; & quod utriusque in communi superfluerit, iterum in communitatem referent, vel pauperibus distribuunt, ad hospitale pauperum in omnibus monasteriis restantur.

XLIII. Ne religiosi habeant servos.

Item, inhibemus, ne monachi, vel moniales habeant famulos vel servientes utriusque sexus speciales, nisi forsitan in talibus constituti sint officii, quod ipsis omnimodo carere non possunt. Et nunc de consensu Prælatorum suorum assumant eisdem. Si quis autem alias tales personas retinere præsumserit, expelli eas de monasterio sub pœna excommunicationis præcipimus per prælatos.

XLIV. Ne monachi ludant cum istis.

Item, ludos chorearum, scacorum, amillorum, & globorum monachis interdiximus omnino; & ne infra septa sui claustrii vel ipsum claustrum habere tabernas, neve infra ipsas ibi vel alibi sedere, ludere, seu bibere aliquis eorum audeat, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ firmiter inhibemus.

XLV. De abbatibus & monachis.

Item, præcipimus districte ne abbates, vel monachi, abbatissæ, vel moniales, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, mantella seu forcocia aperta portent de cetero, nec habeant pannos de nigra bruneta, nec de moreta; sed quanto haberi possunt humilioris pretii, prout regula præcipit. Item cucullas habeant cum amplis capucis, & latis: quando equitant capis utantur & clausis.

XLVI. Ne monachi portent bruneta.

Item, ut dictum est, de bruneta nigra sive de moreta & pellicia seu sarraturas de vario seu grisio & alias exquisitas, sive sumtuosas pelles districte religiosi omnibus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ firmiter inhibemus.

XLVII.ANNO
CHRISTI
1310.

ANNO
CHRISTI
1310.XLVII. *Ut claustra ferrentur de nocte.*

Item, claves claustrum sint semper apud priorem, vel priorissam, vel magistrum; nec sine licentia aliquis monachus seu monialis, maxime de nocte, sub pena excommunicationis latæ sententiæ exire audeat: nec aliquam mulierem monachus, cuiuscumque conditionis sit, in ambitu monasterii introducere præsumat, sine abbatis vel prælati sui licentia speciali, introducta tamen cum licentia non intus comedat.

XLVIII. *De testamentis mortuorum.*

Item, cum nihil magis hominibus debeat, quam supremæ voluntatis liber sit stylus, & liberum quod iterum non reddat arbitrium, sub interminatione divini iudicii præcipimus, quod nullus executor ultimæ voluntatis, præsertim ad pias causas constitutus, a creditoribus vel legatariis testatoris audeat percipere vel exigere pecuniam pro debito suo, seu pro legato, seu debito eis solvendo, seu pro executione faciendâ. Quod si fecerint, ipso facto sententiâ excommunicationis incurrant.

XLIX. *Contra executores testamentorum diu.*

Item, cum plures executores testamentorum defunctorum, maxime ad pias causas deputati, jam diu exequi ultimas voluntates eorum in suæ salutis dispendium, & dictorum decedentium detrimentum neglexerint: monemus ipsos omnes & singulos primo & secundo præcipientes eisdem, ut infra annum dicta testamenta exequantur: alioquin ad executionem eorum extunc per locorum episcopos procedatur, in quantum de jure fieri poterit & debeat.

L. *Contra Begardos, ut non recipiantur.*

Item, inhibemus sub pena excommunicationis, ne quis in nostra civitate, diocesi & provincia Trevirensi aliquem vel aliquos de illis rusticis, qui se Apostolos appellant, in domum suam recipiat, aut eis elemosinam erogat, cum prout in antiquis statutis synodalibus continetur, sedes Apostolica tales reprobaverit, & in eorum receptores & fautores excommunicationis sententiâ tulerit ipso facto.

LI. *Contra Begardos laicos.*

Item, cum quidam sint laici in civitate, diocesi, & provincia Trevirensi, qui sub prætextu cuiusdam religionis fidei Begardos se appellant, cum tabardis, & tunicis longis, & longis cappucis cum ocio intendentes, ac labores manuum detestantes, conventicula inter se aliquibus temporibus faciunt & conservant, sequuntur coram personis simplicibus expositores sacrarum scripturarum: nos vitam eorum, qui extra religionem approbatam validam mendicantes discurrunt, monemus omnes & singulos hujusmodi Begardos, quos a quolibet parochiali presbytero a sua parochia moneri volumus diligenter, ut infra quindenam a præmissis desistant, & de laboribus suis vivant, circa labores sicut ceteri homines se exponant: alioquin ipsos & quemlibet eorum, quos excom-
Cencil. General. Tom. XXV.

A municamus in his scriptis, denunciari in parochialibus ecclesiis excommunicatos præcipimus, mandamus singulis diebus dominicis.

ANNO
CHRISTI
1310.LII. *Contra ladentes clericos & portitores litterarum.*

Item, statuimus quod si quis cuiuscumque dignitatis seu conditionis existat, nuncios, aut executores ecclesiasticorum iudicium, vel alias litteras eorumdem a ctave judicialia deferentes, hac occasione verberare, capere vel detinere, occultare, carceri mancipare, aut quod gravius est interficere, litteras vel acta prædicta personis memoratis auferre, seu ea rumpere, vel cancellare, seu alias destruere quoquo modo, vel sic ablata celare præsumerit, aut ista fieri procuraverit, vel facientibus consilium vel opem duxerit adhibendum; excommunicationis sententiæ, quam ex nunc ut extunc in ipsum ferimus, subiacet ipso facto; a qua nisi prius tam iudici, cuius auctoritatem contempserat, quam passo injuriam & ceteris, quorum intererit, prout excessus postulerit atrocitas, satisfaciatur competenter, nullatenus absolvatur.

LIII. *Contra quæstores & petentes ad calices sine licentia episcoporum.*

Item, prohibemus sub pena excommunicationis, ne quis de cetero cuiuscumque conditionis existat, vadat per terram cum calicibus absque litteris episcopi loci ad petendam pecuniam, quia multa ex hoc trussa & deceptiones committuntur.

LIV. *Contra facientes convivium in exequiis defuncti.*

Præterea cum in exequiis mortuorum lugendum sit potius quam convivendum, inhibemus sub pena excommunicationis, ne convivia & commellationes teneantur de cetero, quæ per hæredes seu successores defuncti in eisdem exequiis fieri consueverunt; sed sumtus hi in usus pauperum & in pias causas in remedium animæ defuncti potius convertantur.

LV. *Ne sine lumine post campanam vadant.*

In locis in quibus post sonitum campanæ, vel buccinæ & nocte laici sine lumine ire prohibentur, clericos & monachos hujusmodi nostre constitutionis auctoritate eandem prohibitionem volumus observare: alioquin penam pecuniariæ laicis propter hoc imposuimus eos decrevimus subjacere, quam per Archipresbyteros nostros, vel per capellanos locorum ipsorum, nomine episcoporum, ab ipsis clericis exigi, levari volumus & mandamus: quam si forte legitime requisiti solvere renuerint, eandem penam duplicatam per eos solvere per censuram ecclesiasticam compellantur, ut per hoc laicorum vitetur scandalum, & clerici ab illicitis arceantur.

LVI. *De clericis & laicis, quod se habeant honeste.*

Distriktius quoque inhibemus, ne clerici seu sacerdotes ad anniversaria convenientes in sabato carnes comedere præsumant: vinum quoque

ANNO
CHRISTI
1110.

que temperent, & se vino honeste recreent, & se habeant mature & pacifice & sine murmure, & cum gratiarum actione recipiant & comedant, quod eis fuerit appositum, nec sibi parari faciant cibaria delicata, sed solum pro corporis refectioe necessaria, ne longi temporis vidum brevi hora consumat, & neque sua, sed que Christi sunt, querere videantur. A crapula & ebrietate, a plausibus, risibus, cachinnis insolitis, ac inanibus fabulis, jocis & solatiis, ac detractionibus, de verbis otiosis atque superfluis, & a rixis, contentionibus omnino studeant evitare. Paulus quidem Corinthios reprehendit, quia inconvenienter conveniebant cœnam domini manducare.

LVII. Contra retrabentes, ne anniversaria fiant.

Postremo in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, ne quisquam verbo vel facto aliquos inducere vel retrahere præsumat, ne anniversaria fieri solita fiant in ecclesiis, in quarum cœmeteriis corpora defunctorum, pro quibus fiunt, sepulta sunt.

LVIII. Ne clericus ludat cum taxillis.

Item, clericus aliquis cum taxillis publice vel occulte ludere non præsumat. Clerici vero in sacris ordinibus constituti, vel beneficium ecclesiasticum habentes, qui in platea vel in loco publico publice cum taxillis ludere præsumperint, ipso facto sui ordinis sint suspensi. Ludere in præmissis casibus intelligimus ad puncta, ut sic dicamus, ponendo eum qui transverferat vel qui ludi est particeps, vel lucrum exinde consequitur, sive damnum. Præmissam tamen pœnam extendi nolumus ad ludentes socialiter & solatii causa, & in domibus honestis, & cum personis honestis, non ambitionis, vel avaritiæ causa.

LIX. Contra clericos, qui securitatem faciunt coram secularibus.

Nullus clericus securitatem vel fideiussionem præstet vel faciat coram quacunque persona vel curia sæculari de stando vel parendo juri coram ea forte ratione feudorum vel possessionum, quæ, seu quas ab ea tenet.

LX. Contra statutores & scriptores contra libertatem ecclesiasticam.

Sane Honorius Papa IV. excommunicationis sententiam protulit contra statutores, vel scriptores statutorum contra ecclesiæ libertatem necnon & contra potestates, consules, rectores, & consiliarios locorum, ubi hujusmodi statuta fuerint observata, & insuper contra eos, qui secundum ea præsumperint judicare, vel in publicam formam redigere ausi fuerint iudicata. Hanc autem excommunicationis sententiam illos incurrere decernimus, qui contra privilegia & libertates clericorum & ecclesiarum statuere, ordinare, præcipere & interdicerè expresse vel indirecte per se vel alios præsumunt, & præcipiunt, ne quis in ecclesiarum vel clericorum clibanis panem coquat, vel in molendinis eorum molat, ne quis eis ignem det, vel aquam ferat, ne quis eorum possessibiles colat, aut defendat, sed impune destruat;

A aut ne quis cum eis commercium habeat vel quomodolibet participet, aut loquatur; aut eis de decimis, primitiis, oblationibus, vel aliis juribus spiritualibus non respondeat, aut his similia agunt, & qui talia facta per alios, in quos dominium habent, seu officiales suos requisiti non revocant cum effectu. A qua sententia excommunicationis nullatenus absolvantur, donec de damnis & injuriis propter hoc personis ecclesiasticis & ecclesiis illatis satisfecerint competenter.

LXI. Ne aliquis Conjuraciones contra Ecclesiasticas Personas & libertatem facere præsumat.

B Distridius ergo præcipimus, ne aliquis, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, conjurationes, colligationes, confraternitates seu alias quascunque obligationes fidei vel juramento seu qualibet alia infirmitate vallatus facere præsumat contra ecclesias vel ecclesiasticas personas seu contra ecclesiasticam libertatem.

LXII. Ne aliquis de novo altare adificet absque licentia diœcesani.

Prohibemus sub pœna excommunicationis ne deinceps quisquam ecclesias, capellas, oratoria, hospitalia, seu alia pia loca & religiosa in Trevirensi provincia ædificet; vel altare in eadem provincia aliquod erigat, sine nostra vel episcopi loci licentia speciali. Sed altaria portatilia ita lata & spaciola fiant, quod calix & hostia possint super illis convenienti distantia locari.

LXIII. Sententia contra obligantes ornamenta ecclesiastica.

Inhibemus sub pœna excommunicationis, ut nullus clericus vel laicus calices, libros, sacras vestes, & alia ornamenta ecclesiastica, per se vel per alium vendere, distrahere, pignori obligare, vel alias quomodolibet alienare præsumat absque nostra vel episcopi loci licentia speciali. Qui vero contra fecerint, clerici in sacris ordinibus constituti suspensionis; laici vero & clerici in minoribus constituti excommunicationis sententias incurrant, ipso facto. Qui autem tales res in pignus scienter receperit, eas illi ecclesiæ cujus sunt, libere restituere teneatur nulla recuperata pecunia ab eodem. Sed & quicumque clericus regularis vel sæcularis res hujusmodi pro quocumque debito cujuscumque rectoris vel capellani sui ecclesiæ propria auctoritate capere præsumserit; præter pœnam excommunicationis, quam ipsum incurrere decernimus, ipso facto a debito ipso cadat.

LXIV. Ne indecentia in Ecclesiis & cœmeteriis fiant.

E Ne domini aut iudices sæculares aut ballivi aut officiales seu nuncii curiæ sæcularis in ecclesiis vel cœmeteriis vel ecclesiarum atriiis causas, lites, aut contentiones, seu placita audiant penitus inhibemus, sed nec sententias ibi proferant, nec præcepta, banna edita, subhastationes, vel executiones faciant, nec aliquos ad quamcunque pœnam corporalem condemnatos per loca ipsa deducant. Tales enim sententiæ & processus reprobantur a jure. Sed nec

ANNO
CHRISTI
1110.

ANNO
CHRISTI
1110.

nec aliqui congregationes, consilia, parlamen-
ta, vel choreas facere, vel cantilenas dicere,
vel mercata tenere, vel merces vendere, vel
aliqua ludibria vel inhonesta agere præsumant.

*LXV. De presbyteris, ut teneant congruam
hospitatatem.*

Quoniam quidquid habent clerici pauperum
est, districte præcipimus omnibus presbyteris,
rectoribus & vicariis, ut in suis ecclesiis hos-
pitalitatem teneant congruentem; proviso tam-
en per ecclesias ipsas, ut in prandiis, cœ-
nis, vel herbergiis & similibus, & quibuslibet
aliis, gravationibus laicis quibuscumque se non
submittant, aut de novo illis eos quocumque
modo tributarios vel censuales faciant, si con-
dignam effugere voluerint ultionem. Sed nec
de ecclesiis aut rebus aut ecclesiasticis negotiis
laicorum iudicio aut voluntate quomodolibet
disponant. Laici autem aut alii quilibet, qui
in præmissis aut in talibus quæstis indebitis
servitiis vel similibus ecclesias vel ecclesiastica
bona quælibet gravare, aut ecclesiasticas perso-
nas ad hoc quomodolibet compellere præsum-
serint, nisi legitime ab ordinariis moniti, &
talibus desisterint, aut jam commissa emenda-
re distulerint, excommunicationis sententiæ ex-
tunc ipso facto volumus subjacere.

*LXVI. Qualiter pecunia ecclesie a presbytero
debet distribui.*

Interdicimus ne rectores vel beneficiati de
pecunia ratione ecclesiarum suarum acquisita
emanant possessiones, seu redditus perpetuos no-
mine hæredum suorum vel etiam alieno. Sed
ad opus suum dumtaxat & ecclesiarum suarum
faciant confici super his instrumenta. Nullus
laicorum sub excommunicationis pena latæ sen-
tentiæ bona decedentium clericorum occupare
aut detinere præsumat. sed ad utilitatem ipsius
ecclesiæ conserventur

LXVII.

Adhuc inhibemus ne rectores & beneficiati
in ædificiis, reparationibus ecclesiarum & do-
morum, in libris quoque, & ornamentis &
aliis ad divinum cultum necessariis, juxta fa-
cultates ipsarum ecclesiarum studeant, cum
opus fuerit, taliter se habere; quod eorum
exemplo parochiani & alii merito ad hoc invi-
tentur, præcipue cum ipsi ad talia possunt
cogi.

*LXVIII. Ut nullus cum calice ligneo
celebret*

Omnibus sacerdotibus nostræ provinciæ Tre-
virensis interdiciamus, ne quis eorum cum cali-
ce ligneo, vel vitreo, vel stanneo, vel plum-
beo, vel de pelle, vel de auricalco, vel de
electro, infra nostram provinciam ulterius ce-
lebrare præsumat. Igitur unaquæque ecclesia
calicem saltem argenteum cum patena habeat.

*LXIX. Ut imagines ecclesie sint supra
altare.*

Præcipimus ut in unaquæque ecclesia ante vel
post vel super altare sit imago, vel sculptura,
vel scriptura, vel pictura expresse designans,

& cuilibet intuitu manifestans, in cuius sancti
meritum & honorem sit ipsum altare constru-
ctum.

*LXX. Quod presbyteri in ecclesiis personalem
residentiam faciant, nisi dispensentur.*

Statuimus, monemus, atque præcipimus om-
nibus rectoribus atque capellanis curatis eccle-
siarum nostræ civitatis, diocesis & provinciæ
Trevirensis, ut in suis ecclesiis infra mensem
a die recitationis præsentis constitutionis com-
putandum; residentiam faciant personalem, &
hospitatates ibidem teneant, prout facultates
ecclesiarum suarum commode poterunt suppor-
tare: alioquin præsentis constitutionis auctori-
tate ab ipsis beneficiis se noverint esse suspen-
sos, nisi cum eis canonicè fuerit dispensatum.

*LXXI. Ut nullus census ecclesie sue ad firmam
sine iocentia episcopi sui obliget.*

Cupientes hospitalitatem in ecclesiis observa-
ri, interdiciamus, ut nullus ecclesias ad censum
seu ad firmam det vel concedat, seu fructus
ejus obliget, absque nostra & episcoporum lo-
corum licentia speciali. Sed & si quis ex ali-
qua rationabili causa ad censum seu ad firmam
dandi licentiam a nobis seu loci episcopo obti-
nerit; non tamen alicui sæculari personale
aliquod officium quocumque sæculari regimini
gerenti ad censum, obligare, seu affirmare præ-
sumat: alioquin contractum ipsum nullas vires
habere decernimus, & ipsum ad firmam dan-
tem & obligantem a beneficio suspendimus.
Contractus vero ad firmam contra hoc jam
initos revocamus, & omnino viribus vacuumus.

*LXXII. Quod ecclesie non obserentur
laico.*

Districte præcipimus omnibus archipresbyteris,
curatis, & perpetuis vicariis, ne propter debi-
tum proprium vel ecclesiæ propria auctoritate
denegare præsumant quibuscumque personis in-
gressum ecclesiæ, aut differre ecclesiastica sacra-
menta, quæ eis sunt absque dilatione aliqua
concedenda.

*LXXIII. Ut hæredes moneantur, ut infra xi.
dies testamentum, si fuerit, episcopo
deportetur.*

Item, statuimus, ut quandocumque aliquem
in parochia cujuscumque presbyteri nostræ civi-
tatis, diocesis & provinciæ Trevirensis testa-
mentum vel quamlibet aliam ultimam volun-
tatem ordinare vel disponere contigerit; post
mortem testatoris per ejusdem parochiæ presby-
terum moneantur hæredes vel hæres, vel ipsius
ultimæ voluntatis executor vel executores, vel ille
vel illi penes quem vel quos scriptura ultimæ
voluntatis fuerit; quod ipsam infra xl dies a tem-
pore obitus testatoris computandos, nobis vel
officiali nostro in nostra civitate, diocesi &
provincia; episcopis vero locorum vel officiali-
bus eorum in nostra provincia apertam vel ape-
riendam exhibeant, ne elemosynæ seu legata
ad pias causas remaneant insoluta, & ut pia
ultima voluntas testatoris debitum sortiatur ef-
fectum. Quod si infra præmissos xl dies id
non fecerint, impedimento cessante, excom-
municationis sententiam incurrant ipso facto.

LXXIV.

ANNO
CHRISTI
1110.

ANNO
CHRISTI
1510.LXXV. *Contra illos, qui tenentur solvere
pro defuncto.*

Statuimus, ut hæredes & successores defuncti, qui iuraverat solvere seu reddere pecuniam illicite acquisitam, vel res alias seu legata, moneantur per locorum ordinarios, ut sicut ille iuraverat solvere, seu reddere, ita ipsi adimpleant, & ad hæc si necesse fuerit per censuram ecclesiasticam, sicut iustum fuerit, compellantur. Et nihil est quod magis debeatur hominibus, quam ut eorum supremæ voluntatis eulogia impleantur.

LXXV. *Ut testator vocet rectorem vel capellanum.*

Statuimus, atque ordinamus, ut quicumque de bonis suis testari atque de anima sua disponere voluerit, rectorem seu capellanum, sive curatum, qui ejus debet noscere conscientiam & conditionem, a quo ecclesiastica sacramenta recipit, vivens, advocet, per quem salubris & juvari & dirigi poterit in his, quæ ad salutem animæ suæ pertinent, peragendis.

LXXVI. *Contra executores, ut moneantur
super testamentis.*

Præcipimus quoque in virtute sanctæ obedientiæ rectoribus ecclesiarum universis, ut annis singulis in quatuor diebus dominicis, videlicet semel in quolibet quatuor temporum, publice infra missarum solemnias moneant generaliter omnes & singulos Executores testamentorum seu quorumlibet ultimarum voluntatum & dispositionum, & etiam quoslibet hæredes & successores, & generaliter quascumque personas, quæ tenebantur aliqua dare, solvere, vel facere ad pias causas, seu quoslibet pios usus, juxta defunctorum dispositiones, ut illa infra anni spatium, a testatoris obitu computandum, dare, solvere, & facere teneantur, nisi quod agendum est prolixius tempore necessario de sui natura, vel ex testatoris dispositione exposcat. Hoc aut habere locum intelligimus in casibus post præsentem constitutionem futuris. In casibus vero quæ ante præsentis constitutionis promulgationem dari, solvi, vel fieri debuerunt; annum ipsum a revocatione præsentis constitutionis decernimus computandum; alioquin qui infra præmissum tempus hoc implere neglexerint, excommunicationis sententiam ipso facto incurrant. Eisdem quoque rectoribus & capellanis sub pœna suspensionis ab officio præcipiendo mandamus, ut infra XX. dies post lapsum anni præmissum nobis vel officiali nostro in civitate, & diocesi nostra & locorum episcopis in nostra provincia fideliter nuntiare procurent personas, quas noverint in suis parochiis, quæ præmissa sciunt, infra præmissum tempus non impleverint, ut per nos vel episcopos ad hoc per competentia remedia urgeantur, vel per nos ipsos, seu episcopos prout jura suadent piæ ipsorum decedentium voluntates executioni debitæ demandentur. Prædicta autem ad pias causas in extrema voluntate eorum parochiali sacerdote seu curato & duobus aut tribus fide dignis testibus sine quacumque scriptura inde confecta firma decernimus permanere.

A

LXXVII. *Contra illos, qui bona testatorum
ad se appropriant.*

Præcipimus quoque & præceptum fuisse hæreticus declaramus, ut testamentorum seu ultimarum voluntatum executores titulo emptionis, vel quovis alio titulo nihil omnino propria auctoritate de bonis restituant testatoris, nisi forte ab illo legatum vel concessum sibi expresse fuerit. Qui vero contra fecerint, pretium amittant, si ex causa emptionis se duxerint retinere. Si vero ex alia causa, judicis ordinarii loci arbitrio puniantur.

B

LXXVIII. *Ut clerici & ecclesiasticæ persone
testari possint.*

Prædecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, permittimus de gratia speciali, quod clerici beneficiarii nostræ civitatis, diocesis & provincie, solutis omnibus ecclesiarum & beneficiorum suorum debitis, disponere possint libere & testari, dum mentis suæ compostes existunt, de bonis mobilibus & se moventibus obtentu ecclesiarum & beneficiorum suorum acquisitis: ita dumtaxat, quod ecclesias suas & beneficia & domos utensilibus & animalibus, quæ agriculturæ ipsius ecclesiæ deputata sunt, nequaquam spoliarent seu rapiant, & insuper sufficientia victualia & sumptus necessarios usque ad novos fructus colligendos pro futuri successoris ac servitorum ecclesiæ ac ministrorum necessariorum congrua sustentatione reservent.

LXXIX. *Contra sortilegos & alios, qui caracte-
res accipiunt.*

Divinationes, sortilegia, auguria, & quælibet alia similia superstitiosa remedia, sive imprecationibus ac conjurationibus, sive in votis, quas brevia seu characteres vocant, aut etiam in quibuscumque rebus ad collum, vel alibi suspendendis, vel ligandis consistant, tamque damnata ab omnibus Christi fidelibus nobis subditis observari, vel fieri, eisdemque fidem adhiberi penitus prohibemus. Nullus ergo paganorum morem secutus ad divinos, sortilegos, vel augures, pro vita, vel pro morte hominum, vel animalium, vel rerum amissione, aut contra grandines aut tempestates, aut ut a viro vel a muliere magis ametur, aut pro quolibet alio remedio superstitioso, vel consilio ab illis expectando recurrat, aut eos in domum suam quasi ut malum foris mittant, vel maleficium nuncient, introducat.

LXXX. *Contra illos, qui psalterium per sortes
inspiciunt.*

Nullus etiam super sortes quas sanctorum seu apostolorum, vel psalterii vocant, aut quoscumque scripturæ inspectione divinationis scientiam profiteatur, aut futura promittat, aut quælibet maleficia in tabulis, vel codicibus in astralabo requirat.

LXXXI. *Contra mulieres de nocte
equitantes.*

Nulla mulier se nocturnis horis equitare cum Diana Dea paganorum vel cum Herodiana innu-

ANNO
CHRISTI
1510.

ANNO
CHRISTI
1310.

innumera mulierum multitudine profiteatur. A
Hæc enim daemoniaca est illusio.

LXXXII. Ut in collectionibus herbarum incantationes non fiant.

Nec non in herbarum collectionibus carmina, incantationes, aut alias observationes, præter dominicam orationem & symbolum adhibeat, nec in brevibus suspendendis, vel ligandis aliquid præter illa scribat. Dæmonium tamen sustinenti licet petras & herbas sine incantatione habere. Dies quoque ægyptiaci, constellationes, lunationes, calendas Januarii, initia mensium, dies mensis, cursus solis, lunæ, syderum superstitione observari non debent, credendo in illis virtutem seu necessitatem interesse. Sed nec in præmissis diebus, seu temporibus, mensæ cum ampullis & lampadibus in domibus sunt parandæ, vel per vicos & plateas cantores & chori ducendi.

LXXXIII. Contra inspicientes animalia.

Nulla etiam tempora fausta vel infausta existimanda, ut quis in eis velit aut nolit aliquid inchoare, nec ad volatum vel garritum avium vel ad motum alicujus membri, aut ad alicujus animalis aspectum aliquid esse prosperum venturum, vel non, est pronosticandum.

LXXXIV. Contra illos, qui per XII. signa cæli eventus prædicant.

Interdicimus etiam, ne quis per duodecim signa cæli nascentium in illis mores, actus, eventus, aut effectus prædicere præsumat; & ne homo pro domo fabricanda, aut conjugio sociando, vel hujusmodi illa observet. Quicumque autem post generales prohibitiones, quas in missarum solemnibus diebus dominicis per sacerdotes super his fieri præcipimus, si contra fecerint, ingressus ecclesiæ & ecclesiastica sacramenta eis omnino interdantur; & si necesse fuerit, excommunicationis vinculo innotentur, aliisque iuris remediis per locorum ordinarios a talibus arceantur.

LXXXV. Contra quæstores fidei agentes.

Quamplurimi dicunt se esse quæstores hospitalium, ecclesiarum, & locorum religiosorum & piorum, falso mentientes, falsas litteras portant, aliqua etiam falsa & adulterina signa sibi imponunt: nonnulli quoque sanctuaria se deferre prætententes, abusiones multas in religionum & ecclesiarum & locorum, quorum nomine quæstus exercent, infamiam & scandalum plurimorum faciunt. Idcirco volentes circa hoc remedium quale possumus adhibere, omnibus & singulis rectoribus & curatis nostræ civitatis diocesis & provinciæ in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, ne de cetero ullum quæstorem in suis ecclesiis sine nostris vel episcopi loci aut sine litteris apostolicis admittant.

LXXXVI. Contra extraneos presbiteros.

Distridius quoque inhibemus, sub pœna excommunicationis lætæ sententiæ, ne aliquis sacerdos non habens parochiam sive animarum curam matrimonia celebret, corpora defuncto-

rum sepeliat, baptizet, confessiones audiat, Eucharistiam, & alia sacramenta ecclesiastica ministret populo, sine nostra, aut episcopi loci licentia speciali, aut illius, cui animarum cura in illo loco commissa est: cum constet absolutiones & remissiones ab eo absque licentia hujusmodi, tanquam a non suo iudice factas, nisi dumtaxat in casu necessitatis, nullius fore momenti. Nemini etenim licet falcem suam mittere in messem alienam juxta illud: *ingressus es ut advena, numquid ut iudices nos?* Sed nec aliquis Sacerdos in alterius ecclesia vel parochia diebus dominicis vel aliis solemnibus missas publicas celebrare præsumat, donec rector, vicarius, vel capellanus missam celebraverit, nisi de ipsius rectoris vel vicarii licentia speciali: cum secundum canonicas sanctiones nulli sacerdoti liceat missas peculiare sive privatas dicere, per quas populus a publicis missarum solemnibus, quæ hora debita fieri consueverunt, talibus diebus abstrahat; nec absque illius licentia saltem tacita in generali missis publicis celebrare vel baptizare, aut aliquid aliud quod ad rectoris seu vicarii spectat officium, agere præsumat.

LXXXVII. Contra illegitimos filios ne administrant in divinis officiis.

Omnibus sacerdotibus sub pœna excommunicationis lætæ sententiæ præcipimus, ne filii illegitimi sibi ad altare ministrantibus divina officia celebrare præsumant. Omnibus insuper curas gerentibus animarum præcipimus, ne horas canonicas, vel aliud quodcumque officium ecclesiasticum sine superpellicio, impedimento cessante, in ecclesiis dicere, vel celebrare præsumant. In ecclesia consecrata, sanguinis vel feminis effusione, aut incendio, vel violentia polluta, priusquam canonicè fuerit reconciliata, arctius inhibemus, divina officia celebrari.

LXXXVIII. Contra infideles, ne sepeliuntur.

Sed & si in cœmeterio consecrato ecclesiæ contiguo hoc contigerit vel si excommunicatus fuerit aut infidelis ibi sepultus sit, tunc absque nostra, vel episcopi loci licentia speciali quicumque in cœmeterio eodem non sepeliatur.

LXXXIX. Contra sacerdotes audientes confessiones.

Nullus sacerdos nobis subditus, cui animarum cura commissa non fuerit, parochiauum alterius ad confessionem admittat, absque nostra vel episcopi loci seu proprii presbyteri licentia speciali, nisi forte parochiali sacerdote in gravissima ægritudine constituto, vel nisi tanta fuerit multitudo, quod ad confessiones audendas parochialis sacerdos sufficere non possit; in quibus casibus concedimus, quod possit de licentia parochialis sacerdotis, & etiam in gravi articulo necessitatis, quamvis omnes fideles in tribus anni temporibus, videlicet in Natali, in Pascha, in Pentecoste ad communionem corporis & sanguinis Domini sint monendi.

ANNO
CHRISTI
1310.

ANNO
CHRISTI
1310.XC. *Contra illos, qui nolunt confiteri peccata sua.*

Præcipimus tamen ut omnes subditi nostri semel in anno capellano seu rectori, in cujus parochia degunt, vel aliis de ejus licentia confiteantur peccata; & saltem in Paschate Eucharistiam recipiant, nisi de licentia sui abstinerint confessoris: alioquin a rectoribus & capellanis viventes ab ingressu ecclesiarum & sacramentis ecclesiasticis arceantur, morientibus ecclesiastica sepultura denegetur.

XC I. *Contra illos, qui inconfessi sunt*

Et insuper in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus omnibus rectoribus & curatis, capellanis curam animarum gerentibus, sub pœna excommunicationis, ut clericos & laicos, qui præmissa facere non curaverint, sed in peccato suo pertinaciter remanserint, nobis vel eorum episcopis notificent, & eorum nomina in scriptis assignent, ut ex hoc canonice puniantur: quoniam circa majora majus periculum vertitur, idcirco cautius est agendum.

XCII. *Ne aliquis se intromittat in casibus episcopalibus.*

Interdicimus igitur in virtute sanctæ obedientiæ, & præcipimus omnibus rectoribus & quibuslibet aliis subditis nostris nostræ civitatis, diocesis & provinciæ audientibus confessiones, ne in casibus episcopalibus de jure vel consuetudine ad nos & ad episcopos pertinentibus se quomodolibet intromittant; sed ad nos & ad episcopos, seu penitentiariorum nostros illi fideliter remittere curent, & ne aliquis prætextu ignorantie, se in talibus valeat excusare, aliquos ex illis hic ducimus exprimendos.

XCIII. *Illi mittendi sunt ad dominum episcopum.*

Primo quidem mittendi sunt ad nos voto ruptores, & post votum castitatis matrimonium contrahentes.

Secundo, contrahentes matrimonium prima vivente, & continens & religionem intrans & sacrum ordinem suscipiens invita uxore propria post carnalem copulam subsecutam.

Tertio, confessus se credidisse hæreticam pravitatem, & se hæreticos recepisse & iis favisse.

Quarto, Simoniacus quocumque genere simoniæ præterquam mentalis.

Quinto, ab episcopo alieno sine licentia proprii episcopi ordinatus vel tonsuratus.

Sexto, homicidium faciens facto, præcepto, consilio, consensu, excitatione, vel quolibet alio modo.

Septimo, concipiens filium, non a viro, quem vir credens esse filium, illum nutrit, vel instruere intendit.

Octavo, vir qui in mortem conjugis, & uxor, quæ in mortem viri cum effectu machinatur.

Nono, presbyter celebrans scienter in ecclesia, vel parochia interdicta, & sacerdos nuptias benedicens.

Decimo, clericus vel laicus scienter corpus excommunicati vel etiam tempore interdicti non excommunicati in cœmeterio sepeliens.

A Undecimo, excommunicatus a canone in illis casibus, quibus episcopus absolvere potest, etiam irregularis in illis casibus, in quibus episcopus dispensare potest.

Duodecimo, matrimonium clandestine contrahentes, & omnes qui scienter interfunt; qui secundum antiqua statuta Synodalia nostræ provinciæ excommunicationis vinculo sunt innodati.

Tertio-decimo, falsarius litterarum apostolicarum, sive episcopaliū vel officialium, sive publicorum instrumentorum.

Quarto decimo, sacerdos scienter celebrans in altari non consecrato, vel sine sacris in divinis, celebrans etiam jejunus. Item non ordinatus

B in presbyterum missam celebrans, & non ordinatus in diaconum solemniter & publice evangelium legens, & non ordinatus in subdiaconum solemniter & cum vestimentis subdiaconi epistolam in missarum solemnibus legens.

Decimo-quinto, clericus jurans tactis sacrosanctis evangelis & perjurans, & quando dubitatur utrum aliquid sacrum sit servandum vel non.

Sexto-decimo, ubicumque solemniter penitentia est injungenda, non dicimus hoc de publica.

Septimo-decimo, incendiarii, & effrautores ecclesiarum & domorum ecclesiasticarum & nocturni depopulatores agrorum, & famosi latrones, qui in itineribus insidiantur.

Decimo-octavo, per saltum aliquo ordine prætermisso, vel etiam furtive & contra prohibitionem promotus, & rebaptizatus, & reordinatus, & confirmatus.

Decimo-nono, excommunicatus, suspensus, vel interdictus celebrans missam scienter, vel officium suum solemniter sicut prius agens, & qui excommunicatus vel interdictus ordinem vel beneficium suscepit.

Vicesimo, cojens cum moniali sacra virgine vel non.

Vicesimo-primo, defloratores virginum vi, oppresse & rapte.

Vicesimo-secundo, opprimens, sive perimens prolem suam studiose vel negligenter ante partum vel post.

Vicesimo-tertio, quomodolibet abutens christmate, vel hostia, vel alia re sacra.

Vicesimo-quarto, rapinam vel sacrilegium committens in ecclesia.

Vicesimo-quinto, scienter baptizans proprium filium, vel etiam uxoris suæ ex alio viro vel e converso, præter in articulo necessitatis, vel etiam aliis deficientibus, vel etiam in catechismo, vel confirmatione tenens.

Vicesimo-sexto, in ecclesia maxime consecrata luxuriam committens, humanum semen quomodocumque studiose emittens.

Vicesimo-septimo, scienter cojens cum Judæa vel Saracena, vel pagana, & e converso.

Vicesimo-octavo, verberans patrem vel matrem, vel alias enormes eis injurias irrogans.

Vicesimo-nono, sortilegi, divinatores, malefici, incantatores, augures, aruspices, demones pro quacumque causa invocantes, vel similia facientes.

Tricesimo, contrahentes matrimonium post sponsalia cum aliis juramento interposito contracta, illis per ecclesiam non dissolutis.

Trigesimo-primo, violator ecclesiarum, vel cœmeterii.

Trigesimo secundo, peccatum sodomiticum con-

ANNO
CHRISTI
1310.

ANNO
CHRISTI
1310.

committens cum quibuslibet consanguineis vel A
affinibus.

Trigesimo-tertio, sacerdotes vel ministri,
quorum culpa vel negligentia aliquid inhone-
stum circa sacramentum altaris evenerit.

Trigesimo-quarto, cognoscentes consanguineas
suz uxoris vel sponz.

Trigesimo-quinto, procurans quomodocum-
que sit, sive per se, sive per alium in alio steri-
litate.

Trigesimo-sexto, blasphemans Deum publice,
vel matrem ejus, vel sanctos, vel falsum
testimonium proferens, & laicus juramenti
transgressor; qui tamen post transgressionem
satisfacit de eo quod juraverat facere, vel ser-
vare.

Trigesimo-septimo, sacerdos cojens cum ea
quam baptizavit, vel confessiones audivit, vel
etiam cum ea, quz speciali affinitate sibi est
conjuncta.

Trigesimo-otavo, contrahens matrimonium
cum ea, quam cognovit per adulterium, super-
siste legitima uxore sua, vel e contra.

Trigesimo-nono, mulier cujus vir diu absuit
& de illius morte certitudo non habetur, con-
tra prohibitionem ecclesie matrimonium cum
alio contrahens, idem & e converso.

*XCIV. Contra non habentes aetatem ma-
trimonii.*

Inhibemus rectoribus & sacerdotibus, ne ma-
trimonialia inter aliquos qui non sunt etatis
nubilis, sive ambo, sive alter eorum tantum
deficiat in etate, vel etiam ubi dubitatur,
utrum matrimonium teneat an non, vel si de
hoc lis mota fuerit, solemnizare in ecclesia
presumant sine nostra aut episcoporum loco-
rum vel officialium licentia speciali.

XCIV. Contra clandestina matrimonia.

Declaramus & pronunciamus, quod quicum-
que clandestina matrimonia seu sponsalia con-
tra juris prohibitionem contrahunt, tam ipsi
contrahentes, quam ipsi omnes laici & clerici
et religiosi, qui non sunt presbyteri, qui sci-
enter & sponte non casu tortuito tali mat-
rimonio interfunt, per constitutiones tam pro-
vincialis concilii, quam predecessorum nostro-
rum, excommunicationis; presbyteri vero sus-
pensionis per triennium incurrunt sententias
ipso facto.

XCVI. Contra non facientes proclamationes.

Inhibemus igitur, & inhibendum esse declara-
mus de jure, ne sponsalia, seu matrimonia
clandestine contrahantur; sed cum contrahen-
da fuerint matrimonia, sacerdotes publice ter-
scilicet, per dies dominicos, vel festivos pro-
ponant, & proclamationem faciant in ecclesiis
competenti termino preterito, ut infra illum,
qui voluerit, legitimum impedimentum oppo-
nat, & ipsi sacerdotes nihilominus per se ipsos
fideliter & diligenter investigent, utrum ali-
quod impedimentum obstat. Quod si appa-
ruerit, vel etiam de facto ipso sit probabit
conjectura, contrahus matrimonii interdicitur
expresse, donec quid super hoc fieri debeat
per loci ordinatum declaretur. Sacerdos ve-
ro, qui tales conjunctiones solemnizare pre-
sumperit, aut quilibet regularis, qui in eis
Concil. General. Tom. XXV.

ANNO
CHRISTI
1310.

interesse presumpserit, per triennium ab of-
ficio suspendatur; gravius nihilominus punien-
dus, prout culpze ipsius gravitas postulat; sed
& illis, qui taliter copulari presumpserint
condigna penitentia injungatur: & si sic con-
juncti permanserint, ecclesia contra eos tan-
quam publicos concubinos reputabit. Verum
tamen si clandestine contrahentes talia mat-
rimonia postea in facie ecclesie publice volue-
rint, ab ecclesia recipienda & approbata sunt,
tanquam a principio in conspectu ecclesie con-
tracta, nisi vel consanguinitas, vel aliud le-
gitimum impedimentum appareat: ita videli-
cet quod publice coram sacerdote & aliis plu-
ribus personis constentur se matrimonium
contraxisse, vel de novo in ecclesia mat-
rimonium contrahant de present, eisque si po-
stulerint, detur benedictio nuptialis, injuncta
tamen prius eis per sacerdotem penitentia
competenti, pro eo, quod clandestine contra-
xerunt. Preterea autem proclamationes non
remittantur a quoquam, nisi super una, vel
duabus dumtaxat ex causa nos, vel episcopi
loci velimus gratiam facere specialem.

XCVII. De personis ignotis.

Nullus autem sacerdos personas ignotas de
remotis partibus venientes matrimonialiter co-
pulari presumat, sive ambz ignoz fuerint,
C sive altera illarum tantum: nec tale mat-
rimonium faciendum denunciet in ecclesia, sine
nostra vel episcopi loci licentia speciali.

XCVIII. De alieno parochiano.

Sed nec aliquis sacerdotum alienum paro-
chianum ad matrimonium recipiat, ignorante
proprio sacerdote.

XCIX. De sponso & sponsa.

Si vero sponso & sponsa de diversis paro-
chiis fuerint, matrimonium possunt contrahere,
& nuptialem benedictionem recipere in
quacumque ecclesia maluerint, dum tamen lit-
teras nostras, vel certos nuncios suorum pres-
byterorum ostendant, continentes quod in ec-
clesiis quorum sunt parochiani matrimonium
fuerit legitime denunciatum contrahendum, &
quod ipsi presbyteri nullum sciunt, vel audi-
verunt impedimentum, quominus inter eos
possit matrimonium esse, licet autem aliquis
transulerit domicilium suum in parochiam alie-
nam: nihilominus tamen denunciatio mat-
rimonii contrahendi fiat in prima ecclesia, in cu-
jus parochia diu morati sunt, & etiam in il-
la, in qua suum transulerint domicilium &
morantur: precipue si noviter se transulerint.
Eis autem, quz rupta fide sponsaliorum ma-
rimonium cum aliis contrahunt, non detur
nuptialis benedictio.

*C. Contra illos qui illegitimi sunt nati, ad pri-
mam tonsuram non accedant.*

Preceptimus, ut nullus illegitime natus ad
primam tonsuram, vel aliquos ecclesiasticos
ordines, vel ecclesiastica beneficia se ingerat,
seu presentet, vel presentari faciat absque le-
gitima dispensatione. Qui vero contrarium fe-
cerit, & qui talem sceleriter presentaverit, pre-
ter poenam juris, ipsum excom- cationis
S vin.

ANNO
CHRISTI
1510.

vinculo innodamus. Illegitimi quoque beneficia ecclesiastica absque sufficienti dispensatione obtinentes, ipso facto se noverint privatos.

CI. Contra excommunicatos.

Excommunicatos, aut nominatim interdictos per totam nostram Provinciam ab omnibus regularibus & secularibus exemptis & non exemptis precipimus in divinis officiis & sacramentis ecclesiasticis evitari: nulli debent in hoc aliquibus privilegiis se tueri. Qui vero contra fecerint, vel tales ad sepulturam ecclesiasticam admiserint, vel receperint, aut celebrare in ecclesia interdicta presumpserint, ecclesie in quibus talia fiunt, subjaceant interdicto.

CII. Ut precepta ecclesie denuncientur.

Precipimus rectoribus & capellanis ecclesiarum omnibus sub pena excommunicationis, ut precepta, sententias interdicti & excommunicationis, quae nos vel episcopi nostrae provinciae, vel officiales nostri, vel alius auctoritate mandaverimus observari, mandabimus in futuro, postpositis odio, gratia vel timore, fideliter observent, & quantum in eis fuerit faciant ab aliis observari.

CIII. Contra retinentes litteras dolose.

Item, precipimus sub pena excommunicationis late sententiae, quod omnes illi qui retinent scienter & dolose, contra debitorum voluntatem omnia instrumenta & litteras ipsorum debitorum, de quibus plane satisfactum est, quod eadem instrumenta eis restituant infra mensem, ex quo praesens statutum ad eos pervenerit, & restituendi habuerint facultatem.

CIV. Contra illos, qui faciunt contra mandata ecclesiastica.

Nos quoque, qui propter executionem statuti & ordinationis praemissorum, vel alia quolibet occasione clericos vel laicos qui aliquos ad nostram curiam & ecclesiasticos iudices citari, vel trahi fecerint, vel interdicti, aut excommunicationis, vel alias sententias & processus contra eos obtinuerint, aut ibi in iudicio contenderint, vel etiam officialium nuncios, iudices nostros & Episcoporum, qui huiusmodi sententias tulerint & processus fecerint compellere per captionem personarum vel rerum suarum, vel alio quocumque modo ad desistendum, vel obtinendum absolutiones, vel revocationes huiusmodi faciendas, eos qui in causis ad forum ecclesiasticum pertinentibus executiones aliquas contra quascumque personas fecerint capientes, & qui eos capi vel alias laedi mandaverint seu procuraverint, nisi intra unius mensis spatium cum debita satisfactione praemissa emendaverint, & eum steterint, in his scriptis excommunicationis vinculo innodamus. Ne autem circa haec, quae notoria sunt omittamus, & ne quis ignorantia possit praetendere in praemissis, duas constitutiones felicis recordationis Gregorii papae decimi praesentis constitutioni de verbo ad verbum duximus subnectendas. Quarum prima est

CV. Contra illos qui faciunt absolutiones per vim & metum.

„ Absolutionis beneficium, excommunicationis, vel quancumque revocationem ipsius, aut suspensionis, seu etiam interdicti per vim vel per metum extortam praesentis constitutionis auctoritate omnibus viribus vacuamus. Si autem sive vindicta, sive violentia crescat malignandi audacia; eos, qui absolutionem, seu revocationem huiusmodi, vi vel metu extorserint, excommunicationis sententiae decrevimus subjacere.

CVI. Contra illos, qui capiunt vel faciunt propter sententias.

„ Item alia haec est: quicumque, eo quod in reges, principes, barones, nobiles, ballivos, vel quoscumque ministros, aut quoscumque alios excommunicationis seu interdicti sententia fuerit promulgata, licentiam dederit alicui occidendi, capiendi, seu alias in personis aut bonis suis aut suorum gravandi: eos qui tales sententias protulerint, sive quorum sunt occasione prolatae, vel eadem sententias observantes, seu taliter excommunicatis communicare volentes, nisi sententiam re integram revocaverint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius sententiae sit processum, nisi bona ipsa fuerint infra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto. Eadem sint sententia innodati omnes, qui ausi fuerint praedicta licentia data uti, vel aliquo praemissorum, ad quae committenda dari licentiam prohibemus, aliaque committere suo motu. Qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spatio, extunc ab ea non possint, nisi per sedem apostolicam, absolutionis beneficium obtinere.

CVII. Contra ballivos & iudices seculares.

Illud quoque sub excommunicationis pena prohibemus, ne quisquam civitatis, diocesis, & provinciae nostrae clericos seu ecclesiasticas personas trahere seu trahi facere praesumat, super quibuscumque personalibus actionibus, coram quocumque iudice, domino, ballivo, vel alio temporali, vel seculari, seu secularitate jurisdictionem habente. Clerici vero hoc facientes, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto.

CVIII. Contra dominos temporales, qui capi faciunt clericos, vel alios propter sententiam.

Sed nec ipsi de facto coram talibus & super talibus sive a clericis sive a laicis capti fuerint, in ipsis consentiant, aut coram eis super iis respondeant, sub eadem excommunicationis pena, praeter alias penas de iure scriptas. Nos enim sententias condemnationis & processus quoslibet coram talibus, sive per eos, sive eorum auctoritate & mandato, habentes & habendos, irritos decernimus & inanes. Si autem domini temporales vel seculares iudices, ballivi praemissi, & alii quicumque quomodo libet

ANNO
CHRISTI
1510.

ANNO
CHRISTI
1310.ANNO
CHRISTI
1310.

libet directe vel indirecte, per se, vel per alios tales in se consentire, aut sibi respondere, compellere, aut ab eis aliquid extorquere præsumpserint, ipsi domini iudices, ballivi & quilibet alii excommunicationis sententiam, ipso facto, se noverint subiacere, a qua absolvi non possunt, nisi prius eis restituant, quod a talibus habuerint, nec remissio eorum a quibus exactum extiterit, ipsos extorquentes aliquatenus valeat excusare.

CIX. Contra illos qui detinent bona & jura ecclesiarum.

Injuncti nobis officii cura & commissa præterita nos compellunt, ut tam præsentis innovatione statuti, quam debitarum adjectione penarum, nostrarum & subditorum nostrorum ecclesiarum indemnitate consulamus: ne nos, qui alios in sua justitia fovere tenemur, jus nostrum & ecclesiarum improvide negligere videamur. Quia igitur nonnulli bona & jura nostra & ecclesiarum nostrarum prædictarum spiritualia ecclesiastica & temporalia modis variis occupare, & occupata detinere, Dei timore postposito, non verentur: alii vero feuda & retro-feuda, bona & jura, quæ a nobis & ecclesiis nostræ provincie tenere debent, & aliis personis recognoscere, vel submittere non formidant. Idcirco, præcipimus sub pena excommunicationis lætæ sententiæ, ipsi occupantibus & detentoribus, ut bona & jura nostra & ecclesiarum absque nostra & antecessorum nostrorum seu earundem ecclesiarum prælatorum licentia & assensu minus juste occupata & detenta, plene, integre & effectualiter nobis & eis restituere & agnoscerent: ipsi vero recognitoribus submissoribus ecclesiarum, feudorum, & retro-feudorum, ut recognitiones vel submissiones quomodolibet factas totaliter infra mensem, ex quo præsens statutum ad eos pervenerit, cum effectu revocare non omittant.

CX. Contra illos, qui recognitiones & submissiones recipi demittunt.

Requirimus insuper & monemus eos qui recognitiones & submissiones hujusmodi per se vel per alios quomodolibet receperint, aut recipi fecerint, ut omni fraude cessante, infra idem tempus illa libere resignare, remittere & repudiare, & dimittere non omittant, de quibus restitutione, resignatione, remissione, seu repudiatione infra XX. dies post dictum mensem sufficienter nos & ecclesiarum prælatos certificare procedant per legitima documenta.

CXI. Contra illas, qui alienant bona ecclesiastica.

Ad hæc interdiximus omnibus & singulis nobis & ecclesiis subditis quæcumque bona ecclesiastica, vel mundana jura, feuda, vel retro-feuda, quomodolibet tenentibus vel possidentibus ne de cetero illa in totum, vel in partem quoquomodo vel titulo alienare, transferre, recognoscere, vel submittere quibuscunque personis ecclesiasticis vel mundanis, collegiis, universitatibus, seu villis, sine nostra aut successorum nostrorum ac prælatorum dictarum ecclesiarum licentia speciali præsumant: & ne quitquam recognitiones & submissiones hujusmodi scienter amodo præsumant. In contra-

Council General. Tom. XXV.

facientes extunc, ut extunc in personas singulares excommunicationis; in collegia vero seu universitates interdicti, in his scriptis, sententiam promulgamus: & insuper occupationes, detentiones, alienationes, recognitiones & submissiones ipsas, irritas nunciamus, & totaliter annullamus. Eidem quoque excommunicationis sententiæ decernimus subiacere eos, qui bona mobilia, feuda, jura, jurisdictiones & libertates quarumlibet ecclesiarum nostræ civitatis, diocesis & provincie quomodolibet usurpare, & occupata detinere præsumpserint, nisi infra duorum mensium spatium a præsentis publicatione constitutionis connumerandum, taliter occupata, vel detenta cum omnibus fructibus & proventibus inde perceptis plene & integre restituerint illis ecclesiis seu ecclesiasticis personis, ad quas pertinere noscuntur: universis & singulis ecclesiarum rectoribus & curatis præcipientes, quod præsentem constitutionem parochianis suis studeant diligenter exponere, & si forte quemquam hac excommunicatione ligatum noverint, illi sepulturam in morte seu aliqua ecclesiastica sacramenta in vita non ministrent, vel admittant etiam ad divina.

CXII. Contra indoctos medicos.

Quia, sicut intelleximus, plerique indocti, & quorum vita & mores incognita sunt in civitate, castris, oppidis & villis nostris, & nostræ provincie in arte medicinae & chirurgie & aliis artibus docere, dicere & prædicare contendunt: & circa exhibendas medicinas & collyria quamplures imperiti & inexperti se ingerunt, ex quibus quam plurima dispendia provenisse noscuntur, magistrisque esse cupiunt qui discipuli non fuerunt: districte, sub pena excommunicationis lætæ sententiæ inhibemus, ne quis deinceps in civitate, diocesi nostræ provincie artem medicinae & chirurgie exercere seu docere præsumat, absque nostra licentia, seu episcoporum locorum speciali. Decet enim ut prius examinentur & approbentur tam in scientia quam moribus hi qui circa salutem corporum, quæ rebus quibuslibet præponenda existit, se afferunt expertos: cum maxime in talibus tam periculosis & arduis quilibet ignorans præsumi debeat, nisi probaverit se scientem.

CXIII. Contra clericos male se gerentes.

Item, præcipimus quod unusquisque maxime clericus dolos & conjurationes caveat, odium & emulationes, obtestationes atque invidiam fugiat, non vagis oculis, non effræna lingua verborum, non petulanti fluidoque gestu incedat, sed pudorem & verecundiam mentis simplici habitu incessuque ostendat, obsecrationem verborum etiam in membrorum, & operum penitus exsecratur. Senioribus debitam præbeat obedientiam, neque ullo jactantiæ studio se ipsum attollat, bonis moribus studeat, ab omnibus illicitis cor & linguam & corpus, Deo auctore, conservet. Omnis enim jactantia atque immoderatio a moribus bonis est aliena. Curam pauperum, peregrinorum, alienarum miserabilium personarum habeant, præbentes eis caritativam refectionem, prout eis a Deo fuerit inspiratum. Viduas & orphanas & pupillos defendant, & tam in his, quam in aliis totius boni laudabile exemplum exhibeant.

ANNO
CHRISTI
1310.

CXIV. Qualiter pueri baptizentur.

Item, si mulier in puerperio decesserit, & partus maternis visceribus adhuc jacere credatur, uterus mulieris sine inora aperiatur, & puer, si vivus eductus fuerit, baptizetur. Si vero mortuus, extra cœmeterium tumuletur: Sed si puer mortuus probabiliter credatur, tunc sine apertione mulier in cœmeterio cum partu tumuletur. Si autem muliere in partu laborante infans in ventre matris tantum caput emiserit, & nasci nequeat, mox aliqua de obstetricibus aquam super caput infantis infundat, dicens: Ego baptizo te in nomine Patris & Filii & Spiritus-Sancti, amen. Et erit baptizatus.

Idemque dicendum est, prout quidam asserunt, si major pars corporis præter caput appareat, baptizatur; secus si minor, solus pes, vel sola manus appareat, baptizari non debet, quod si fiat, nihil agitur. Cum enim partus tunc non nascatur, nec tunc etiam renasci potest. Ceterum si solum caput, vel solum major pars corporis appareat, nec discerni potest cujus sexus sit, tunc obstetrix levando caput cum aqua faciendo crucem super caput dicat sic: Creatura dei, ego te baptizo in nomine Patris & Filii & levando dicat & Spiritus-Sancti. Et erit baptizatus.

CXV. De confirmatione.

Confirmatio est secundum sacramentum ecclesiasticum ab ipso Christo institutum, qui apostolos suos confirmavit & per eos eorumque successores populos confirmandos decrevit. In hoc Sacramento, sicut in baptismo, compaternitas contrahitur, impediens matrimonium contrahendum & dirimens jam contractum. Nullus potest bis confirmari, nullus nisi ipse baptizatus sit alium confirmatum præsentet. Nullus proprium filium, & e converso, nec vir nec uxor infantem aliquem ad confirmationem teneat, aut præsentet, non plures unum confirmandum, aut unus plures confirmandos præsentet, ne obivio ex diuturnitate temporis, vel personarum multiplicitate proveniens, peccati occasionem inducat. Nullus hoc sacramentum nisi baptizatus fuerit accipiat. Confirmandus si adultus sit, prius debet confiteri peccata. In confirmatione nomina possunt mutari. Nemo sine hoc sacramento debet vitam finire, ideoque semper dicatur laicis, ne diu expectent episcopi sui adventum ad confirmandum; sed pueros mittant ad loca proxima, ubi episcopum audierint advenisse.

CXVI. Contra illos, qui alieno sacerdoti peccata confitentur.

Nullus alieno sacerdoti peccata sua confiteatur, nisi prius a proprio petita licentia & obtenta: quam nullus requisitus malitiose dare & recusare præsumat. In quibusdam tamen casibus libere potest quis confiteri alieno sacerdoti, licentia non petita. Primo, si episcopus hoc alii delegaverit, secundo si in aliena parochia peccaverit, potest de illo peccato sacerdoti illius parochie confiteri. Tertio si suum domicilium in aliam transfulerit parochiam. Quarto si est vagabundus. Quinto si mortis periculum sibi imminet, nec habere potest proprium sacerdotem: quo etiam casu posset laico catholico confiteri.

A Sed nec aliquis sacerdos alterius parochiam ad confessionem sine licentia sui sacerdotis admittat. Debet autem confitens se ipsum non alium accusare, nec personam illius, cum qua peccavit debet nominatim exprimere. Sed nec confessor de illa querere. Nec debet etiam per nuncium, vel scripturam, sed ore proprio confiteri, ut qui per se ipsum peccavit, per se ipsum confiteatur & erubescat. Ad hoc confessiones mulierum in loco non occulto, sed in patenti quis audiat, nec earum facies aspiciat, sed vel capucium ante oculos teneat, vel alibi faciem avertat: & si forte horribile peccatum audierit, non spuat, nec faciem suam torqueat, aut signum aliquod faciat propter

B quod peccatorem deterreat, vel rubore seu verecundia confundat: ita ut reliqua peccata sibi timeat revelare. Sacerdos diligenter peccatorem admoneat, & directe inducat, ut omnia peccata sua humiliter, vere, integre, simpliciter & fideliter confiteatur, nec verecundia vel timore aliqua celet. Ostendens enim, quia non homini, sed Deo, cujus personam repræsentat, ipse locuturus est, & quod etiam ipse sacerdos peccator est, & quod beati Petrus & Paulus peccatores fuerunt, quod res pene contra naturam est, ut commisso quis sine peccato sit, & humanum est peccare; sed diabolicum est in peccato perseverare, dicens ei quod si fide & palliate confiteatur, vel si aliquod mortale peccatum celaverit, vel scienter dimiserit, vel partem peccatorum uni sacerdoti, partem alii confiteatur, talis penitentia ad æternam salutem non sufficit promerendam.

C Intelligens igitur presbyter ea, quæ confitens dicere voluerit, sollicitando eum studiose ut cogitet, ne aliquod peccatum prætermittat, de delictorum quoque circumstantiis prudenter & caute interroget, non tanquam scire appetens, sed ut melius & salubrius consulere sciat, & utatur consilio concilii generalis, ubi sic dicitur; Sacerdos autem sit discretus & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus fauciat, diligenter inquirens & peccatorum circumstantias, & peccati, quibus prudenter intelligat, quale debet illi præstare consilium, & cuiusmodi remedium adhibere. Interroget ergo in genere & de diversis, videlicet utrum peccaverit peccato superbiae, gulae, luxuriae, & sic de aliis. Unde Augustinus: diligens inquisitor & subtilis investigator sapienter & quasi astute interroget a peccatore id, quod forte ignorat vel verecundia vult occultare.

CXVII. Qualiter sacerdos debet audire confessiones.

Cognito ergo crimine, varietates ejus non dubitet investigare, videlicet locum, tempus, sexum, conditionem, causam, intentionem, personam, modum, & alia necessaria, non tamen conspiciendo nimias circumstantias, nec interrogando de invidiis, nec querendo de illis, quæ confitens forte ignorat, vel numquam audivit. In his instruat & ad peccatum declarandum inducatur. Nam & secundum Gregorium loquendo, specificando & increpando sæpe culpa detegitur, quam nescit ille qui confitetur. Et nec inquirat unde persona cum qua confitens peccavit. Querat etiam sacerdos a confitente, utrum doleat de commissis, dicens ei, quod non gaudebit se converter-

ANNO
CHRISTI
1310.

ANNO
CHRISTI
1310.

versum, nisi doleat se fuisse perversum: & an A
proponat alterius non peccare, & penitentiam
agere se commissis. Et si responderit, se a
peccatis abstinere non posse vel nolle, aut ab
aliquibus vult abstinere & in aliquibus rema-
nere, nihilominus sacerdos confessionem ejus
debet audire & de peccatis consilium præbere.
Prius tamen quam sibi consulat ei, patienter
dicat, quod si quis quæcumque habet, paupe-
ribus erogaret, & quamdiu vixerit in pane &
aqua jejunaret, & alia bona faceret, nihil si-
bi proficeret ad vitam æternam obtinendam,
quamdiu in peccato commisso remanserit, vel
propositum & voluntatem committendi habue-
rit, nec eum ab aliquo peccato absolvat, nisi
de omnibus penituerit, & nisi propositum ha-
buerit iterum non peccandi, ad quod toto
posse & studio eum inducat. Quod si forte
ipsum ad veram penitentiam & confessionem
inducere nequiverit, præbeat ei de peccatis con-
fessis consilium dicens in hunc modum. Fra-
ter, dico tibi & consulo, quod jejunes, ores,
elemosynas, & alia bona facias. Hæc tamen
tibi ad æternam vitam non sufficiant, & ad
salutem æternam obtinendam quamdiu in pec-
cato vel peccandi remanseris voluntate: quia
nihil prodest jejunare, orare, & alia opera re-
ligionis facere, nisi penitus ab iniquitate revo-
cetur: & secundum Isaiam irrisor est & non
penitens, qui adhuc agit quod penitet. Ope-
ra enim sine caritate apud Deum nec iusti-
tiam, nec innocentiam præstant. Talem ta-
men penitentiam facias, ut per hæc bona &
alia quæ feceris dignetur Dominus cor tuum
ad veram penitentiam illustrare. Et facta ge-
nerali confessione, scilicet, Confiteor Deo,
&c. non absolvat a peccatis, sed dicat ei,
quod non recipiat Corpus Christi, quamdiu in
peccato & voluntate & proposito iterum pec-
candi manebit. Provideat tamen, quantum
potest; ne in desperationis illum inducat per-
iculum. Judæi Judam desperare fecerunt.

CXVIII. Ut sacerdos consistentem confortet.

Et quia contraria contrariis curantur, sacer-
dos peccatori peccata consistenti, & propositum
alterius non peccandi habenti suadeat & imponat
penitentiam & correctionem per contra-
rium sibi respondentem.

*CXIX. Contra superbiam, avaritiam, &
gulam.*

Contra superbiam enim suadeat humilita-
tem, & injungat orationem; contra avaritiam
elemosynam effluentem, contra gulositatem ci-
borum abstinentiam & sobrietatem; contra lu-
xuriam, jejunium & orationes, peregrinatio-
nes, disciplinas, & alias carnis macerationes
imponendo, semper tamen juxta personæ con-
ditionem penitentiam quam poterit supporta-
re, ne forte nimium gravetur, gravius peccet
etiam injustam penitentiam imponendo & in-
fringendo.

*CXX. Quam debent injungere infirmis peni-
tentiam.*

Nam secundum Johannem Crysostrum, si
erramus modicam penitentiam injungendo,
melius est propter misericordiam talem dare,
quam propter crudelitatem magnam infringi.

ANNO
CHRISTI
1310.

Ubi enim paterfamilias largus est, dispensator
non debet esse tenax. & secundum Ambro-
sium, melius est penitentias tales præstare per
misericordiam, quam prætereundam inclementiam.
Imposita ergo penitentia & facta generali con-
fessione Confiteor Deo, &c. dicat sic: injun-
go talem penitentiam tibi, seu satisfactionem
peccatis quæ per contritionem confessus es.
Et imponens manus super caput ejus dicat,
indulgentiam & remissionem omnium peccato-
rum tuorum tribuat tibi omnipotens & miseri-
cors Dominus, amen. Et ego auctoritate Do-
mini nostri *Jesu Christi* & beatorum apostolo-
rum Petri & Pauli, & officii mihi commissi,
& auctoritate qua fungor, absolvo te ab his
quæ confessus es & contritus. Et dicat ei quod
si postmodum reduxerit ad memoriam alia pec-
cata, quæ non sit confessus, redeat ad eum,
ut ea confiteatur.

CXXI. Contra illos, qui debent parcere infirmis.

Infirmis autem non est penitentia injungen-
da, sed solum innoscenda seu declaranda.
Dicat enim sacerdos infirmo, cujus peccata
audivit: Frater, si sanus esses, pro his pecca-
tis quæ confessus es, deberes tot annis vel ta-
liter penitere: sed quia infirmus, nullam in-
jungo penitentiam tibi ad præsens corporalem.
Si tamen de ista infirmitate te mori conti-
gerit, facias tantum dari pauperibus, vel piis
locis, vel tot missas celebrari; vel similia lo-
co prædictæ pecuniæ. Si vero convalueris, ta-
men penitentiam facias. Et imponens manus
super caput ejus, absolvat eum de peccatis,
proat jam de sano dictum est. Quod si forte
infirmus pro penitentia recipienda sacerdotem
petiit, vel aliqua signa penitentiae ostendit, &
priusquam sacerdos veniat, ille obmutescat,
vel amens sit; sacerdos postea veniens sive ad
nutum infirmi, sive ad testimonium illorum,
qui illum presbyterum vel penitentiam peten-
tem, vel alia signa penitentiae facientem au-
dierunt, debet ei imponere quicquid humani-
tatis & consolationis potest, absolvendo eum,
reconciliando, & orationes dicendo, osculum
crucis sibi dando, in cœmeterio sepeliendo, &
similia faciendo. Caveat enim sacerdos omni-
no, ne aut verbo speciali, ut dicendo, ego
non sum fur, vel adulter, quasi dicat tu es
talis; vel generali, ego scio qualis tu es; aut
signo, aut quolibet alio favore, odio, vel ti-
more prodatur, vel revelet peccatorem. Sed si
forte pro penitentia pro peccato injungenda
dubitaverit, & episcopi vel alterius prudentio-
ris consilio indigerit, illud caute & generali-
ter sub aliis terminis absque alicujus personæ
expressione requirat. Alioquin deponatur, &
in arctum monasterium ad agendam ibi perpetuam
penitentiam detrudi debet.

*CXXII. Ut medici infirmos moneant de
salute.*

Medicis corporum sub excommunicationis
pœna præcipimus, ut infirmos moneant & in-
ducant, quod ante omnia medicos advocent
animarum, ut postmodum ad corporalis medi-
cinæ salubrius remedium procedatur. Et insu-
per sub excommunicationis pœna prohibemus,
ne infirmis pro corporali salutē suadeant ali-
quid dare quod in periculum sit animarum.

CXXIII.

ANNO
CHRISTI
1310.CXXIII. *Contra non facientes restitutionem.*

Illud quoque notandum est, quod non remittitur peccatum, nisi restituatur, vel emendetur ablatum, seu restituendum, si emendandi facultas adsit. Non enim potest quis vere poenitere, nec debet aperte absolvi, nec poenitentia sibi induci, nisi prius restituat vel emendet rapinam, furtum, sacrilegium, incendium, usuram, vel res ex naufragio, vel incendio habitas, seu quaslibet indebitas extorsiones, vel censum retentum præter voluntatem domini cui debetur, vel damna cujuscumque contra justitiam data, & generaliter cujuslibet rei alienæ scienter contra justitiam debitam detentionem. In iis siquidem omnibus & singulis sacerdos debet præcipere contententi, ut statim satisfaciat juxta posse: & si peccatum occultum fuerit, fieri debet occulte per ipsam sacerdotem vel per aliam fidelm personam, suppresso nomine, contententis restitutio seu emenda: si autem poenitens non habet rem quam restituere debet, vel alia bona mobilia vel immobilia unde statim satisfacere possit: vel habet, seu potest ista, tamen cui restitutio facienda est præsens non est nec esse potest, & contentens apparet vere poenitens & contritus proponens firmiter cum poterit satisfacere, ibi poenitentia injungatur; & si sit infirmus, præcipiat hæredibus, ut si mox eum contigerit, de iis plene satisfacere curent pro eodem. Omnibus autem poenitentibus sanis vel infirmis, qui aliis tenentur aliquid restituere, non excusantur præcipiendo suis hæredibus quod restitutionem faciant vel emendam, nisi ipsimet in toto vel in parte statim restituant vel emendent: si hoc commode facere possint. Tenentur etenim alienæ rei detentor & etiam ejus hæres ad restitutionem, in quantum illius hæreditas sufficere potest.

CXXII. *Contra illos, quibus restitutio commissæ est facere.*

Facienda autem est restitutio domino rei vel hæredibus ejus, si inventi possint ab his, qui bona hujus habuerunt seu damna intulerunt, vel hæredibus eorum: sed si diligenter inquisiti, & congruo tempore expediti, non inveniuntur, sed qui, & ubi sint, ignoratur: tunc consilio sacerdotis res illa in pias causas, præsertim in pauperum sustentationem, distribuitur pro illius anima cujus fuit: fiatque distributio præcipue in pias causas, vel in pauperes ipsius loci, territorii, in quo res reperia, vel capta seu damnnum datum fuit. Si vero scitur persona, cui est emenda seu restitutio facienda, agit tamen in remotis partibus, nec speratur quod debet redire: mittatur ei si fieri possit commode & secure, vel pro eo referretur. Quod si non venerit, si mortuus fuerit, pro anima ejus cum consilio ecclesiæ pauperibus erogetur, & hoc, si res restituenda sit modica. Si vero magni valoris, debet mitti illi ad expensas detentoris; vel si res, vel summa modica est, & debitor inops sit, ei relinquatur, ut pro anima illius oret.

CXXV. *Contra illos, qui pecuniam inveniunt.*

Qui pecuniam vel aliam rem in via vel alibi invenit, tenetur eam reddere ei, qui eam

Amisit vel perdidit, si eum poterit invenire; sed si nescitur cujus fuerit, aut forte scitur, sed inveniri non potest, publicetur hoc per sacerdotes, vel præcones in ecclesia, vel in loco ubi inventa est: & dominus expectatus non inventus cujus fuerit, erogetur cum consilio ecclesiæ pauperibus illius loci, pro illius anima cujus fuit: vel si modica sit res, vel summa inventa, & inventor egenus, juxta personæ & rei qualitatem sibi concedi poterit, ut eam pro elemosyna retineat, & pro anima ejus oret, cujus fuit.

CXXVI. *Contra raptores.*

Confessor vero debet scire & discernere quid quid habet judicare: quoniam nemo bene judicat qui ignorat. Noscere debet quod quando plures in rapinis faciendis concurrunt simul, quilibet a se occupata tenetur restituere; dum tamen in occupationibus per alios factis culpabilis non existat. Si enim culpabilis fuerit, quia forte aliis ut raperent consuluit; tunc ejus dolo & consilio damnnum datum, sic in solidum, in quantum facere potest tenetur præcipue in foro conscientie. Sed & si rapinam passus adversus consiliarios rapinæ & raptores accusationes seu actiones suas ex justa vel injusta causa exercere non vult, ei tamen satisfaciendum est, nisi forte ipse spoliatus raptori qui primus & principaliter tenebatur, & plures secum habuerit, liberaliter remiserit: quo casu est consiliarius, qui nihil habuit liberatus. Sed si consiliarius a rapinam passus est absolutus, non ideo alii ad quos pervenerint liberantur, nisi illos expresse intellexerit liberare.

CXXVII. *Contra dantes consilium raptoribus.*

Ceterum si non dederit quis consilium de rapina facienda; igit tantum cum raptore, non ut ad rapinam quam dissuasit juvaret, sed ut raptorem, ne ab aliquo lædi posset, juvaret vel defenderet: tunc si nulla res ablata est, ad nullius rei restitutionem tenetur; sed si raptor aliqua abstulerit, bene tenetur: quia etsi non consilium, opem tamen ad rapinam dedit: quod verum est, si raptor sine eo res apportare nequivisset: quod si potuisset, iste non tenetur: si vero raptor nihil abstulerit, sed aliud damnnum intulerit, tunc nullo modo tenetur qui rapinam dissuasit, licet ad hoc ut eum raptore iverit; si tamen raptor nullo modo ivisset, nisi ejus habuisset comitatum, bene tenetur; quia etiam si verbo dissuasit, opem tamen dedit & factio consuluit.

Generaliter autem restitutio facienda est qualitercumque in alterius cujus interest præjudicium acquisitum sit: puta quia damnnum per injuriam datum est. Ubi vero nullius interest, tamen alias illicite acquisitum est. Ita quod sine peccato retineri non potest, ut sicut aliqui dicunt in iis quæ excommunicatus acquirit, & etiam ubi alicujus interest, nescitur tamen quis vel ubi ipse vel ejus hæres sit; tunc idem de consilio confessoris est totum pauperibus erogandum, vel eidem, si egeat, ut præmittitur, relinquendum. Facienda est enim restitutio ejus quod quis per furtum, rapinam, oppressionem, dolum, vel calumniam acquisivit; ut per hoc omnes casus comprehendamus, in quibus sive per accusationes, sive iudicis officio

ANNO
CHRISTI
1310.

ANNO
CHRISTI.
1310.ANNO
CHRISTI
1310.

ficio competit repetitio. Tenetur quis etiam A restitueret quod alteri debitum est, sive jure naturali & civili, sive naturali tantum: quale est illud quod servo debetur. Si vero civili tantum debitum est, ut si hæres credens hæreditatem sufficere, solvit integre legatum de quo poterat falsidiam detrahere, legatarius ei restituere tenetur: quamvis quidam contradicant, pro eo quod falsidiam detrahere æquum est, super qua æquitate lex facta est: & idem videtur in eo qui scripsit se pecuniam spe futuræ munerationis debere: qui tamen nihil in veritate accepit, quia licet biennium, post quod exceptio pecuniæ non numeratæ non competit, lapsus sit; non tamen tenetur in foro conscientiæ reddere seu dare aliquid illi creditori, cui jure civili teneretur per exceptionem admittam.

CXXVIII. *Contra hypocritas.*

Item hypocrita, qui sub specie boni christiani multa acquirit recipiendo in se executiones testamentorum, vel alia, ea restituere tenetur, quæ per fraudem quæsit: sed forte non illi qui dedit, quia mercedem suam jam consecutus est: sed faciat sibi amicos de mammona iniquitatis, in pios usus talia convertendo. Sane restituisse, seu satisfecisse quis videtur, qualitercumque quis satisfecerit, etiamsi re non restituta ei, cui restitutio, seu emendatio faciendæ est, actionibus minime præcedentibus, ex quo sibi donavit vel remisit: dum tamen sit persona talis quæ donare vel remittere possit: quia satisfacere est ad voluntatem creditoris satisfacere.

CXXIX. *De illis qui ad restitutionem tenentur.*

Ceterum si is, qui ad restitutionem tenetur evidenter omnino non solvendo factus est; tunc juxta præmissa sufficit contritio cum proposito reddendi, quando commode poterit: quia ejus qui nihil habet, nihil periculo esse potest, & Deus cor interrogat, an ille sit adeo pauper, ut diximus, tunc consulat ei, ut bonis cedat; quod si fecerit, satis est. Tunc ejus nota est paupertas. Sed & quamvis bonis cedat, nihilominus debet ei injungere pœnitentiam salutarem. Quod facere debet etiam si plene solveret seu satisfaceret. Talis namque duos offendit, scilicet Deum, qui præcepit: furtum non facias in quo omnis non juxta & illicita alienæ rei occupatio sive acquisitio prohibetur, qui etiam dixit, diliges proximum tuum sicut te ipsum, & iterum, non concupisces rem proximi tui. Unde pro transgressione divini præcepti, injungat ei pœnitentiam salutarem, per quam Deo satisfaciatur. Offendit etiam proximum, rem illius illicite occupando, seu contractando, vel sibi quomodo libet injuriam irrogando: unde ad restitutionem seu satisfactionem, si facultas adsit vel non adsit facultas, saltem ad cedendum bonis tenetur, & alter istorum alterum non excludit, unde non sufficit restitutio, seu satisfactio, vel cessio, nisi pœnitentia per quam satisfaciatur sequatur. Si vero omnino solvendo non est, sed vult in parte vel in toto; solvere poterit, non tamen commode, & sine periculo sustentationis suæ aut uxoris & familiæ: tunc con-

fessor debet illum ad veram contritionem & pœnitentiam inducere, dicens illi, fili, restitue quod potes, ut sic pœnam inferni evites, & cum Deo in cælis æternaliter glorieris, & ponat secundum Augustinum ante oculos ejus judicium Dei: terreat ejus conscientiam, & persuadeat pœnitentiam. Et si nolit restituere, nec converti, vel conteri non potest, sibi pœnitentia, sed solum consilium juxta præmissa impendi debet. Si vero ad pœnitentiam & contritionem potest induci, tunc dicat illi, quod statim vel infra certum tempus quicquid commode emendare poterit, emendet; & de reliquo ab eo cui satisfieri debet veniam postulet humiliter & devote: quam si obtinere potest, bene est; alioquin componat, seu ordinet cum ipso, ut cum ejus voluntatem paulatim singulis annis & mensibus emendet, quod poterit, donec fuerit plene satisfactum, moderata tamen vitæ sustentatione sibi & familiæ reservata.

CXXX. *De restitutione testamenti & de emendatione.*

Quod si forte plures sunt, cum quibus satisfacere, vel emendare debet; quorum aliqui dilationem concedere, aut totum remittere voluerint, alii vero non: tunc confessor consulat illi, ut ad judicem fori contentiosi accedat: qui vocatis omnibus stabit iudicio majoris partis. Hæc autem majoritas in hoc casu intelligitur, tam respectu debiti quam etiam respectu minorum personarum. Si vero omnia paria sunt; præferenda quidem erit humanior sententia, scilicet illorum qui in concedenda dilatione consentiunt, ne quantum ad hoc interit inter hypothecarios & chyrographarios scriptores, al. creditores. Si autem nullam potest misericordiam invenire, tunc tenetur statim solvere vel bonis cedere, quia talis peccator semper est in mora, præsertim ubi is, cui restitutio seu emenda fieri debet multum periculo eget. Jura tamen reis condemnatis etiam quadrimestre tempus ad solvendum concedunt. Ubi autem non est tanta & tam periculosa creditoris egestas, nec ipse induci potest ad dilationem aliquam concedendam, nec etiam debitorum ad statim emendandum vel restituendum; sunt qui dicunt quod tunc sacerdos, potest suam conscientiam informare ex eo quod intendit utiliter agere negotium creditoris. Si enim videt quod creditor non potest in promptu, vel in cito, aut ita commode suam recuperare; potest pœnitenti, recepto ab eo juramento, & alia idonea cautione, si quam præstare potest, moderatam dilationem ad solvendum concedere; & sub conditione, scilicet si hoc intra diem statutum adimpleverit, absolvere: ut sic debitor debitum sibi recuperet, & ille in desperationem non incidat: quamquam rigor juris positivi aliud suadeat in hoc casu.

CXXXI. *Contra fures qui faciunt elemosinas.*

Nemini licet furari furi vel raptori, usurario, vel avaro, rem furtivam vel raptam; ut ipse ex ea elemosinam faciat, quia non sunt faciendæ mala ut eveniant bona. Aufert enim illi facultatem restituendi rem, qui ad eam tenetur. Nec rapinam, seu furtum justificat, eo quod largas raptor ex invasa ie elemosinas facit: imo species furti est velle de alieno

ANNO
CHRISTI
1310.

no largiri, qui rem aliquam sibi ad certum A
tempus recepit commodatam, eam alteri com-
mittendo, furtum committit; sed & creditor,
qui re sibi obligata utitur, incio debitore,
furtum committit. Quo casu ad restitutionem
usus, etiam re domino restituta, tenetur.

*CXXXII. Si circa illicito acquiritorum restitu-
tionem ambiguitas oritur, tunc erit epi-
scoporum consilium.*

Illud quoque notandum est, quod si circa
illicite acquiritorum restitutionem ambiguitas o-
ritur, aut si res vel summa quæ restitutioni
subjacet magna est: tunc erit nostrum & epi-
scoporum consilium expectandum. Ad hoc sta-
tuimus quod sacerdos damna data seu fore fa-
cta sibi a contentibus ut aliis restituant assi-
gnata, restituere non differat, nec sibi retine-
re præsumat.

*CXXXIII. Contra excommunicatos qui tenent
beneficia, si salvari desiderant.*

Illud quoque prætereundum non est, quod
qui excommunicatus, vel ab homine suspensus,
vel aliter absque titulo canonico ecclesiasti-
cum recepit beneficium; si salvari desiderat,
omnia inde recepta ecclesiæ restituat, & bene-
ficiam dimittat, nisi cum eo per sedem apo-
stolicam fuerit dispensatum.

CXXXIV. Contra illos qui faciunt guerras.

Item, declaramus & denunciamus, quod
quicumque dominum temporalem vel alium
potentem inducit ad guerram injuste moven-
dam, vel prædam capiendam; in solidum ad
restitutionem tenetur. Ceterum si duo facien-
tes principaliter guerram pacificantur ad invi-
cem, & damna hinc inde data remittant: ta-
lis quidem remissio non extenditur ad homi-
nes, & subditos illorum, nisi de expresso eo-
rum consensu sit facta remissio: immo est emen-
da & restitutio facienda. Nam & ab illis non
possent ipsi diu, guerra non existente, sine
rapina extorquere tantundem, vel nisi pax
foras aliter fieri non posset. Nam tunc utili-
ter partis utriusque negotium geritur.

CXXXV. Contra illos qui judicant injuste.

Assessores quoque & advocati incitantes &
inducentes ex certa scientia & contra conscien-
tiam judicem ad injuste judicandum, in soli-
dum ad restitutionem tenentur: quia si occa-
sionem damni dat, damnum dedisse videtur:
si vero Judex simplex est, & judicat secundum
conscientiam, deceptus tamen consilio assesso-
ris bona fide electi, qui communiter justus &
peritus credebatur; excusatus est, & assessor
tenetur. Tenentur etiam & judex & assessor
restitutionem, si se imperitos scientes de judi-
cando vel assidendo intromittant: quia culpa
est se immiscere rei non ad se pertinentis, &
talem assessorem scienter eligens in culpa est.
Rursus assessor percipiens certum salarium, &
ultra illud aliquid extorquens, ad restitutionem
tenetur. Alii vero inferiores officii & nuntii,
sive missi & similes, & certum percipiunt sa-
larium, & ultra illud aliquid extorquent, ad
restitutionem tenentur: si vero certum non
percipiunt salarium, & ultra debitum modum

& loci morem aliquem per vim per immode-
ratam improbitatem, tunc quidem licet ad re-
stitutionem non teneantur, debent tamen inde
tamquam de improbe acquisito elemolynas fa-
cere. Prohibitum advocare, ut religiosus, bene-
ficiatus & in sacris constitutus, si in certis ca-
sibus advocare præsumit, licet non cogatur sa-
larium ei a quo percipit restituere, quia eius
non interest, ex quo ille in aliqua culpa amit-
sionis causæ non fuit: tenetur tamen juxta sa-
cerdotis consilium, illud in pias causas elargi-
ri. Si vero per cavillationes & malitias suas
adversario advocato justam causam abstulit,
vel aggravavit contra conscientiam allegando,
seu positionem duplicem, vel captiosam fa-
ciendo, vel falsum testem instruendo, vel clien-
culum suum ad vera neganda inducendo,
vel litem ex industria protrahendo & similia;
tunc in solidum illi ad verum interesse tenetur.
Quod si propter eius negligentiam vel ig-
norantiam clienculus suus causam amiserit, te-
netur illi non solum salarium extortum; ve-
rum etiam damnum litis restituere. Nam im-
peritiæ culpa annullatur verum. Quamquam liceat
ei vendere justum patrocinium & jurisperito con-
siliium: pauperi tamen gratis consulere debet,
si absque labore magno & studio responde-
re potest, ut sicut gratis accepit, sic & gra-
tis det.

CXXXVI. Contra testem corruptum.

Testis corruptus ad restitutionem damni ei
faciendum tenetur; quia propter ejus falsum
testimonium causam suam amisit. Si vero re-
cipit præmium propter verum testimonium di-
cendum: tunc quod percipit juxta sacerdotis
consilium, in pios usus erogare tenetur.

CXXXVII. Contra judicem qui recipit pecuniam.

Idemque est de judice, recepta pecunia, ju-
stam sententiam proferente, testis tamen &
judex delegatus sumtus moderatos, & assessor
competens salarium licet recipere possunt.

CXXXVIII. Contra accusatores.

Accusatores & denunciatores criminum hoc
calumniose agentes ad illati damni restituti-
onem tenentur. Sed qui ex odio non ex cari-
tate denunciant, pœnitentiam inde agere de-
bent. Tales etiam non solum ad restitutionem
damni, seu pecuniæ tenentur, verum etiam
famæ tenentur: ut si forte vel per se vel per
alios cantilenas dixerint vel libellum famosum
scripserint seu legerint, vel famam & hono-
rem illius detraxerint in locis illis, in quibus
sciunt illum ex præmissis fore infamatum, pro-
fiteantur publice se mentitos fuisse. Ubi autem
a diversis & super diversis infamatus est: tunc
arbitrio infamati vel saltem judicis se se super
purgent, veniam insuper ab eo super hoc
postulantes. Deteriores si quidem sunt qui alio-
rum vitam, mores, famamque corrumpunt;
quam hi qui aliorum substantias prædaque di-
ripiunt.

CXXXIX. Item de judice.

Constitutiones contra salutem animæ editæ
servandæ non sunt; immo conditores earum &
statutorum iniquorum, quæ sunt contra ejus
natu-

ANNO
CHRISTI
1310.

ANNO
CHRISTI
1310.

naturales quod in evangelio continetur, & in A
ecclesiarum præjudicium, & contra ecclesiasti-
cam libertatem, & eorum consiliiarii & scrip-
tores & secundum ea judicantes & ea obser-
vantes & extorquentes, ad restitutionem dam-
ni ex hoc secuti in solidum obligantur. Idem-
que est, si fiat contra jus positivum ad paupe-
res opprimendos & justitiam impediendam, &
super leges ipsi & statuta ipso jure non tenentur.

CXL. Item de usuris.

Usurarii inhonesta & prohibita lucra exer-
centes, ad eorum restitutionem tenentur. Quid-
quid autem fortè accidit, usura est: unde scrip- B
tum est; mutuum dantes nihil inde speran-
tes. Sed nec ab infideli usuras recipere licet.
Si qui tamen receperit, satisfaciatur inde aucto-
ritate ecclesie illis christianis, a quibus forsitan
ille fidelis usuras extorserat, vel quibus est al-
teri obligatus, vel in mde sacra ad id facien-
dum deponat, & taliter liberatur. Quod si u-
sarius multa de srenore lucratus est, de ri-
gore juris etiam talia lucra restituere tenetur,
sicut fur, vel raptor, inter quos numeratur:
quia tamen qui nimis emungit, sanguinem elic-
cit; videtur nobis, prout & sapientibus visum
est, in hoc casu sufficere debitori, si sortem
& sumptus & moderatum interesse duntaxat,
& non talia reciperet lucra, qualia hoc suum C
reperere usuris. Cautum inde est, quod post
talem restitutionem, remissionem de talibus lu-
cris ab illo postulet debitore.

C X L I .

Ceterum uxor & filii & familiares usurarii
furis & raptoris de talibus licitiis concedentes
& inducentes, & unde vivant aliunde non ha-
bentes, excusati videntur, si inde peccato non
consentiant; sed potius illum ad restituendum
& corrigendum inducunt, quod verum est, si
sit species verisimilis de illius correptione, &
utantur tali moderamine, ut super hoc non
subtrahatur illi in totum vel in magna parte
restituendi facultas. Si enim nulla sit spes de
ejus correptione, tunc illi, si sunt in illis eis
aliqua bona separata, de eis vivant; alioquin
sibi querant victum a consanguineis, vel ami-
cis, & potius debent mendicare ostiatim, quam
de talibus vivant. Quia potius debent omnia
mala pati, quam tali & tanto malo consen-
tire. Si autem vir crudelis non permittit uxorem
de alio comedere, nihilominus tamen
vivat de dote sua seu sponsalicio, si quod ha-
bet, hoc denunciet amicis, vel episcopo, ut
illum compefcatur: quod si nulla monitione com-
pesci poterit, comedat cum cordis dolore, po-
tius quam fame moriatur. Nam talis necessitas
penam furti excusat, quam citius & commo-
de poterit, restituat, & ad cautelam peni-
tentiam agat.

CXLII. De questis collectis.

Circa questas, collectas, tallias, sciendum
est, quod si dominus in concessionem rei sue
retinuit, quod possit talliare homines, & col-
lectiones potest licite facere, omnino colonus
de hoc aliquid ex certa scientia retinens, vel
subtrahens, vel celans, ad restitutionem tenetur:
dum tamen antiqua & solita fiat tallia,
Concil. General. Tom. XXV.

& talis quæ etiam scitur & probatur, tradi-
turque ab initio quod ex justa causa fuerit
imposita; verum si non fuit dictum quota tal-
lia fiat, sed in concessione rei fuit intermina-
ta, dictum est, quod dominus in tali homi-
ne vel casamento possit talliam facere; intel-
ligendum est de modica tallia, considerata
hominis facultate & casamenti qualitate: si
vero dominus immoderate extorsit, debet re-
stitutio per sacerdotem induci. Si colonus non
exactus tacite & expresse domini dolo & frau-
de aliquid domino offert, dominus gratis reci-
piens restituere non tenetur: secus tamen
est, si violenter aut minis vel terroribus ex-
torfit, quod si forte ipse & ejus prædecessores
exegerint ab hominibus suis, quæ si venderet
quidquid habet restituere non posset: tunc con-
sulat ei sacerdos, ut remittat hominibus in
compensationem aliquam servitutem, vel ali-
quos census, ad quos ei forte tenentur: vel
concedat eis aliquam libertatem, vel construat
hospitale, vel aliquid aliud pium agat, cum
consensu passorum vel successorum illorum,
certam facientes elemosynam de alieno, seu
illicite acquisito.

C X L I I I .

Volumus omnes scire, quod si habens omnia
aliena bona, ad restitutionem tenetur, puta
quod habuerit ex injusto bello vel ex furto,
vel rapina, vel simonia, vel usura, vel ex
naufragio, vel ex injusto pedagio, vel ex in-
justis talliis, vel vi, vel metu extorsit, in lu-
do causa cupiditatis acquisivit, vel iudex, vel
assessor seu officialis indebita aliqua acqui-
sit: in iis quidem & similibus casibus, si sunt
notorii, quibus quis ad restitutionem non tene-
tur: puta quia histrionatu vel similibus acqui-
sit, ex talibus quidem acquisitis vel elemosy-
na vel personalis decima dari & recipi possunt.
Nam licet tales turpiter agant, non tamen tur-
piter recipiunt. Sed & ubi aliquis ad restituti-
onem non tenetur; si tamen ex notorio pecca-
to provenit, ecclesia recipere non debet, ne
peccatum comprobare videatur. Secus si oc-
cultum sit, licet prælatus hoc sciat.

C X L I V .

Regulariter autem quicumque ex illicita ne-
gotiatione, vel aliter sine calumnia aliquid
acquirat, quod cum juxta præmissa restituere
non tenetur, prudenter agit, si illud in pios
usus erogat, de sui confessoris consilio. Non
damnamus tamen eum, si suis hæredibus talia
relinquit. De eo vero quod restitutioni subja-
cet, elemosyna fieri non debet. Nam species
furti est velle, ut prædiximus, de alieno lar-
giri. Non debet quis male inquirere, ut bene
dispenset. Nam abominabiles sunt hostiæ quæ
ex scelere offeruntur. Religiosi autem & cleri-
ci administrationem habentes, possunt elemo-
synam & oblationem facere: quinimmo quid-
quid eis superest, tenentur pauperibus erogare:
quoniam quidquid habent clerici, pauperum
est. Nisi forte suis superioribus vel ecclesiis il-
lud ex debito restituere teneantur, parique ra-
tione hoc licite facere possunt in studio vel
peregrinatione de suorum abbatum & prælato-
rum licentia exeuntes. Religiosus seu claustra-
lis cujuscumque religionis proprio carens, nul-
lam administrationem vel officium habens,
T quia

ANNO
CHRISTI
1210.

quia nec proprium, nec etiam voluntatem habendi habere debet, eleemosynam & oblationem facere non potest, nisi forte cum abbatis voluntate: de omnibus rebus hoc faciat, vel nisi forte hominem ad mortem esurientem videat: tunc ei de licentia summi abbatis Dei omnia sunt communia, id est communicanda, juxta illud: pace fame morientem. Si non pauperis, occidisti.

CXLV. De Uxore, qua potest facere eleemosynam de propriis bonis.

Uxor quoque de rebus paternalibus, id est suis propriis, potest etiam viro invito eleemosynas & oblationes facere, sed & de bonis viri de illius licentia & permissione, hoc indistincte facere potest & debet: quin immo de pane, vino, & similibus, qui de laudabili & approbato more quasi ubique ad uxoris dispensationem pertinere solent, etiam sine illius expressa licentia, moderate tamen, hoc facere potest; informans sibi conscientiam, quia vir ejus hoc ratum habere debeat, etiam si aliquando hoc leviter sibi, ad terrorem forte, ne immoderate det, effectum prohibuerit. Informans etiam sibi conscientiam ex pauperis qualitate, credens, quod si vir illum videret, id ipsum faceret: sin autem creditur omnino viro displicere, nec aliquo modo valet suam conscientiam informare, nullatenus cum alius scandalo det.

CXLVI. De dotalibus

Quod vero de rebus viri diximus, idem est de dotalibus, quorum maritus dominus est, intelligi debet filius familias de castrensi, & de quasi castrensi peculio. Nam quoniam ad illa pater familias censetur eleemosynam & oblationem facere, potest de adventitio & profectio sine patris licentia vel permissione id agere.

CXLVII. Omnes fideles flexis genibus debent adorare Corpus Christi.

Quando corpus Domini fertur vel refertur ad infirmos, omnes fideles illud devote & reverenter flexis genibus eundo & redeundo adorant. Nos autem omnibus poenitentibus & humiliter confessis ipsum Corpus Christi assequentibus XL. dies de injunctis sibi poenitentibus misericorditer relaxamus.

CXLVIII. Ne moniales pro delictis priventur prabendis.

Item, sub pena excommunicationis firmiter inhibemus, ne monachi seu moniales pro delictis ab eis commissis prabendis suis priventur: sed in suis monasteriis recipiantur; in quibus puniantur & corrigantur, considerata qualitate delicti, secundum egulares observantias & alias, prout secundum Deum justitiam superioribus & praelatis eorundem monasterii videbitur expedire.

CXLIX. Nullus excommunicari debet, nisi pro peccato mortali & pro contumacia.

Item, cum nullus excommunicari debeat, nisi pro peccato mortali, & contumacia, de

Aqua dubitandum non est, quin peccatum mortale existat.

CL. Ut presbyteri moneant omnes parochianos.

Præcipimus sub pena excommunicationis, quod omnes presbyteri moneant in suis ecclesiis, & inducant parochianos suos, ut cum super excommunicationibus in eos latis fuerint per ecclesiam militantem absoluti, nihilominus contumaceantur & conterantur & de peccato contumaciae, vel inobedientiae, pro quo excommunicati fuerunt. Hoc enim expedit eis salutem.

CLI. Contra religiofos.

Item, sub pena excommunicationis omnibus religiosis mendicantibus utriusque sexus, cujuscumque religionis existant, nostrae civitatis, diocesis & provinciae, firmiter inhibemus, nec extra sua monasteria & claustra novas mansiones sibi appropriare, seu nova beneficia ad suos usus constituere præsumant, sine nostra & episcoporum locorum licentia speciali, nisi hoc eis a sede apostolica specialiter sit indultum: super quo nobis & locorum ordinariis fidem facere teneantur.

CLII. De decimis ecclesiarum.

Item cum decimae de jure communi ad parochiales ecclesias pertineant, omne dubitationis scrupulum amoventes, declaramus, quod omnium novalium decimae ad eadem ecclesias pertinent pleno jure. Nullus itaque hujusmodi novalium decimas contra voluntatem presbyterorum parochialium sibi appropriare præsumat, seu recipere, nisi super hoc sedis apostolicae privilegio sit munitus. Novale vero volumus omnes scire agrum seu quodcumque prædium de novo ad culturam redactum: de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuit. Privilegiaque super hujusmodi novalibus religiosis concessa, non de quolibet tali novali intelligenda fore credimus, sed de illo dumtaxat, cujus decimam religiosus potest convenienter absque gravi detrimento parochialis ecclesiae retinere: cum talis sit saepe locus incultus, de quo parochialis ecclesia percepit magnos decimarum ratione proventus.

CLIII. Contra tabelliones.

Item, sub pena excommunicationis latae sententiae omnibus auctoritate imperiali notariis & tabellionibus præcipimus, ut quodcumque in causis spiritualibus & ecclesiasticis conficere contingeret instrumenta, super eisdem instrumentis faciendis prius recipiant prothocolla, quae penes se dimittant in cartis: ut ex hoc per eos in essentialibus nihil mutetur. Et quia qui male agit, odit lucem, statuimus ut iidem tabelliones non occulte in privatis domibus, sed publice & in loco publico hujusmodi prothocolla & creanta super concipiendis ab eis instrumentis recipiant, adhibitis ad minus duobus testibus fide dignis, nisi contractus talis sit, qui de consensu partium contrahentium usque ad certum tempus vel ad voluntatem eorundem contrahentium teneri debeat in secreto.

XLIV.

ANNO
CHRISTI
1210.

ANNO
CHRISTI
1310.CLIV. *Contra Sacerdotes qui nolunt recommen-
dare statuta.*

Item in virtute sanctæ obedientiæ omnibus suffraganeis nostris & eorum vices gerentibus præcipimus, ut hæc statuta salubria recipiant infra mensem; & ea in suis synodis episcopali- bus, vel alias quamprimum potuerint, congregatis omnibus ecclesiarum sibi subditarum præ- latis, rectoribus, vicariis, & personis ecclesia- sticis utriusque sexus, & publice legere & nun- tiare procurent, ac deinceps annis singulis in perpetuum suis subditis & in suis synodis ead- em statuta provincia recommendare faciant; ea præcipientes ab omnibus observari & insu- per omnium ecclesiarum cathedralium, colle- giatarum, & monasteriorum, tam monacho- rum quam monialium abbates, abbatissæ, prio- res, nec non archipresbyteratum, decanatum archipresbyteri vel decani quamprimum com- mode potuerint, sub pœna excommunicationis, copiam de huiusmodi statutis cum moderatis expensis recipiant, & de eis vicariis ecclesia- rum & aliis personis ecclesiasticis præfati ar- chipresbyteri & decani in suis archipresbyterati- bus & decanatibus fiat copia: in tantum quod modis omnibus sub pœna prædicta omnes per- sonæ ecclesiasticæ eadem statuta penes se ha- beant infra instantem nativitatem Domini.

CLV. *Ut presbyteri bis in anno statuta
legant.*

Et quia dilatio temporis oblivionem indu- cit, præcipimus sub eadem pœna, ut illi in suis decanatibus congregatis, omnibus presbye- ris sibi subditis annis singulis, certa die vel diebus eadem statuta relegant, ut super eis plenius instruantur. Presbyteri autem saltem bis in anno statuta eadem legant & videant, & in quantum parochianos suos tangunt, & su- per eis instrui possunt, ipsa statuta in suis ec- clesiis semel in anno una die, si fieri potest, vel pluribus in vulgari publicent, & exponant, D

A prout melius poterunt secundum sententiam a Deo sibi datam: ut nemini in nostra civitate, diœcesi & provincia lateant ea, quæ in nostro provinciali concilio sunt causa salubritatis in- stituta.

CLVI. *Ad dandam absolutionem.*

Postremo venerabilibus fratribus nostris epi- scopis suffraganeis nostræ provinciæ committi- mus cuilibet in sua civitate, & diœcesi plena- riam potestatem absolvendi suos subditos ab om- nibus prædictis sententiis per nos latis, si quas incurrerint: ita tamen quod prius satis- fecerint de commissis, eisdem statutis semper in solo robore duraturis. Item omnibus pres- byteris nobis subditis civitatis, diœcesis, & provinciæ nostræ Trevirensis vere pœnitentibus & confessis, qui quolibet mense vel sæpius u- nam missam celebraverint de Sancto Spiritu, & aliis personis ecclesiasticis, & secularibus preces Deo devotas & orationes, & præcipue orationem dominicam cum salutatione beatæ Virginis, erga Deum pia devotione effuderint, pro statu pacifico imperii & regni, & perso- narum piissimi principis charissimi domini & fratris nostri Henrici Dei gratia Romanorum regis semper augusti, & serenissimæ augustæ dominæ, Margarete felicissimæ conjugis suæ, quæ sibi a Deo data est, & ut Deus ipsos & nos ab omnibus adversis protegat & detendat, progressusque eorum & nostros ad laudem Dei de virtute in virtutem dirigat & prosperari faciat: quoties dictam missam celebraverint & prædictas preces effuderint, XL. dies de injun- ctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus. Et hoc presbyteri in suis ecclesiis, quamprimum commode potuerint, non differant omni- bus intimare. Insuper scire volumus universos, quod nos Baldinus prædictus Trevirensis Ar-chiepiscopus nobis super præmissis omnibus & singulis reservamus potestatem addendi, mi- nuendi, corrigendi, interpretandi, & decla- randi quoties visum fuerit expedire.

ANNO
CHRISTI
1310.

CONCILIA RAVENNENSIA DUO
IN CAUSA TEMPLARIORUM

A Rainaldo archiepiscopo cum suffraganeis celebrata.

concilium. **H**eronym. Rubens lib. VI. *historia Ravennatis*, ad ann. MCCCX. Per idem tempus, in- quit, concilium provinciale habitum Ravennæ est, in quo de negotio Templariorum actum est diligentissime: & quæ faciebant ad morum conformationem & catholicam fidem decreta. Ceterum quoniam restabant adhuc nonnul- la, neque fuerant absoluta omnia, Rainaldus in proximas Kal. Junias, aliud concilium Bo- noniam indixit, quo omnes convenirent, Tem- plarii præsertim fratres provinciæ Ravennatis, ut audirent sententiam, quam de ipsis concilium ferret. Mox prudentibus etiam consulenti- bus viris, eum concilii diem ad XVII. Kal- end. Julias rejecit, locoque item mutato, Ra- vennæ in Ursiano templo habendum decrevit. Leguntur adhuc Rainaldi hac de re litteræ. Argentæ x. Kal. Junii scriptæ: quarum hæc Concil. General. Tom. XXV.

inscriptio est. „ Rainaldus permissione Divi-
na, & apostolicæ sedis gratia, S. Ravenna-
tus ecclesiæ archiepiscopus, inquisitor contra
singulares personas, & ordinem militiæ Tem-
pli Hierosolymitani, in Lombardiæ, Tusciæ,
Marchiæ Tarriviniæ, & Histriæ terris, &
partibus, a sede apostolica deputatus, vene-
rabilibus in Christo patribus, & dominis,
Dei gratia episcopis... sanctæ Ravennatis
ecclesiæ suffraganeis, electis, abbatibus, prio-
ribus, diaconis, archipresbyteris, archidiaconis,
capitulibus cathedralium, & aliarum ecclesia-
rum conventualium, & collegiatarum, Ra-
vennati ecclesiæ subditis, salutem & sinceram
in domino caritatem. „ Monet autem, man-
datque, ut quos in eorum diœcesi Templarios
habent, diligenti eos adhibita custodia, ad-
ducerent. Petrus Cymacienfis episcopus, quod

T 2

ægro.

ANNO
CHRISTI
1310.ANNO
CHRISTI
1310.

egrotaret, Armanninum Ghislerium Bononien-
sem, e Dominicana familia fratrem suum, ec-
clesiæque suæ procuratorem VII. Idus Junii,
fecit, qui concilio interesset. Pari studio, pos-
tridie ejus diei a Papiniano episcopo Parmen-
si, Anselmo S. Joannis Parmensis abbate, Ber-
nardino Avimundo, Bonifacio Arena canoni-
cis Parmensibus, Jacobo abbate cœnobii Bri-
xilli, Parmensis diocesis, & Harmano præ-
posito Parmensi, procuratores creantur An-
dreas Pelizonus S. Nicolai Parmensis rector,
episcopi vicarius, & Gerardus e Cornazano,
præpositus S. Domnini, diocesis Parmensis:
adjectis litteris, quibus se apud patres concilii,
quamobrem non venisset, accurate excusabat,
& ut excusationem acciperet, ob ea quæ il-
lius procuratores relaturi essent impedimenta,
rogabat. Quoniam vero Severus abbas cœno-
bii D. Mariæ extra portam Faventiæ, sacra-
torum virorum Faventinorum immunitium pro-
curator, una cum Fr. Matthæo episcopo, &
Tiniofo præposito Faventino, interesse ob mor-
bum non poterat: pridie Id. Junii Franciscum
ejusdem cœnobii monachum, sibi a cubiculo
procuratorem substituit.

In concilio autem ii fuere, Ugo Placenti-
nus; Ubertus Feretranus; Fridericus Arimi-
nensis; Ubertus Bononiensis; Henricus Re-
giensis; Matthæus Cerviensis; Petrus Foro-
pompiliensis; episcopi: Ugulinus cucullatus,
designatus Faventinus; Nicolaus, & Joannes,
cucullati Dominicani; Vincentius Franciscu-
nus: qui tres, in provincia Ravennate, quæ-
sitores in hæreticos erant: Bonincontrus ar-
chipresbyter Mutinensis, pro sacratis viris Mu-
tinenis; Gerardus Cornazanus, S. Domni-
ni præpositus, pro episcopo, sacratisque viris
Parmensibus; Gentilis, Ferrariensis episcopi vi-
carius; Prevostinus Mutinensis, episcopi Foro-
corneliani item vicarius; Joannes abbas Gavel-
lianus, pariter episcopi Adriani vicarius; Ar-
mannus cucullatus Dominicanus, episcopi Cy-
macliensis procurator; Guercius D. Damiani
canonicus, episcopi Sassinatis procurator.

Omnibus igitur, suo quisque loco, in ar-
chiepiscopatus prætorio XV. Kal. Julii consi-
dentibus, introduci sunt, Raymundus Fonta-
na, Jacobus, Albertus, Guillelmus ab Pigaza-
no, & Petrus Cazia, Templarii ordinis equi-
tes: qui jurati, cum nihil essent objectis cri-
minibus, testibusque adversis debilitati, atque
abjecti, ad omnia breviter constanterque, seor-
sum singuli responderunt.

Erant autem hæc fere quæstionis a pontifice
præscripta capita. Cum in ordinem cooptaban-
tur, in ipsis sacrorum suorum initiis, Chri-
stumne, aut Deum, aut Virginem Deiparam,
aut Divos abjurassent, vel ut abjurarent, moni-
ti fuissent, aliove ipsi ad abjurandum incita-
sent. An Christum, vel Jesum, cruce suffi-
rum, verum Deum esse, vel passum, pro hu-
mano redimendo genere negassent: an fuisse
pseudopphetam, & pro suis ipsis afflictum
criminibus affirmassent. An ordinis magistrum,
qui nullis erat sacris initiatus, crederent, per

penitentiae sacramentum, eluere animæ for-
des, & peccata posse: an ipse id fecisset. An
quæ occulta habebantur, in eorum legibus, ea
orthodoxæ Romanæ ecclesiæ vituperationi esse,
criminaque ac errorem fovere putarent.
An ipso ordinis ingressu edocerentur, posse in-
ter se luxuriose committeri, idque esse facien-
dum, neque ullum ob id perpetrari flagitium.
An hæc tirones etiam docerent. An ordinis
sui amplitudini studere, vel contra quam fas
esset, jurassent: ad idque jurandum alios in-
duxissent. An qui cooptabat eos in ordinem,
ne spem salutis suæ in Christo Deo positam
haberent, illis ediceret. An conspuissent cruce-
m, imaginemve Christi Dei, aut pedibus pro-
trivissent, ac conculcassent, & die veneris san-
cto, vel alio in eam mixissent. An cattum,
craniumve, aut simulacrum quodpiam, & ido-
lum hujusmodi fictum & commentitium, Divi-
na veneratione coluissent, in magnis comitiis,
aliove fratrum loco: divitiisque ab eo, & ter-
rarum, arborumque uberes fructus speravissent.
An quo cingulo, interulam, carnemve cinge-
bant, eo idolum quodpiam hujusmodi tetigis-
sent. An tirones adolescentulos præsertim, libi-
dinose, intemperanterque, atque alla, quam de-
ceat, parte, osculati fuissent. An dum rem
Divinam facerent, sacra mysteriorum & con-
secrationis verba omisissent. An scelustum &
nefarium facinus ducerent, hæc committere.
Quod cum affirmassent ceteris fortiter, perpetuoque negatis ab concilio dimissi sunt.

Rainaldus concilium tunc consuluit, de tota
re quid fieri placeret. In quo cum multas sen-
tentias dicerentur, tandem interrogati primum,
an judicium illud accurate & legitime consti-
tutum existimarent, annuerunt: deinde, an
dandi essent in quæstionem, responderunt non
dandos. Nicolaus tamen, & Joannes, Domi-
nicani, in hæreticos quæsitores, dandos esse
dixerunt. Præterea an ad pontificem maximum
deferendum esset judicium: negatum ab omni-
bus est, quod prope adesse concilium generale
dicerent. Postremo essentne omnino absolven-
di, an jubendum, ut se de objectis purgarent
de purgatione affirmatum est.

Sed postridie cum iterum convenissent patres,
communi sententia decretum est, innocentes
absolvi, nocentes ex lege puniendos. Intelligi
innocentes debere qui metu tormentorum con-
fessi fuissent, si deinde eam confessionem re-
vocassent: aut revocare, hujusmodi tormento-
rum metu, ne inferrentur nova, non fuissent
ausi: dum tamen id constaret. De ordine,
ejusque bonis, consentire omnes, servanda in-
nocentibus ea fore, si innocentes, major pars
ordinis essent: & nocentes, abjurata hæresi,
meritis sceleris pœnas, ipso in ordine de-
dissent.

De Terræ sanctæ subsidio, de quo item in
eo conventu est actum. reges, principes, regu-
losque, a pontifice inducendos ad mare tra-
jiciendum, eamque expeditionem persequen-
dam consuluerunt. Atque ita dimissum concilium est.

CONCILIIUM SALMANTICENSE

IN CAUSA TEMPLARIORUM

A Gonfalso Toletano archiepiscopo, & multis aliis presulibus celebratum
anno Domini MCCCX.

Marians, *Historia Hispanica lib. xv. cap. A*
x. Pridie, inquit, Kalend. Augusti, lit-
teræ a pontifice datæ, quibus inquirendi in Ca-
stellæ Templarios, Compostellæ, & Toletano
archiepiscopis potestatem permittit, adjuncto
Amerigo inquisitore ex Prædicatorio ordine,
(num eo a quo Directorium inquisitorum
editum extat?) aliisque presulibus. In Arago-
nia idem negotium episcopis Raymundo Va-
lentino, Semeno Cætaraugustano, datum est.
Idem in reliquis provinciis toto Christiano orbe
factum: eo temperamento, ut inquisitione
habita, de summa rerum in conciliis tantum
provincialibus cognosceretur. *Et paulo post:* In
Aragonia, correptis armis, arcium se munitione
tueri constituunt. *Mox.* Victi Templarii,
ferroque vincti. In Castella Rodericus Ivanus
ordinis promagister, sociique omnes a Gonfalso
Toletano presule ad dicendam causam vocati:
vincula injecta abs rege omnibus.

Salmanticæ in Vedonibus patrum concilium
habitum est. Rodericus Compostellanus, Joan-

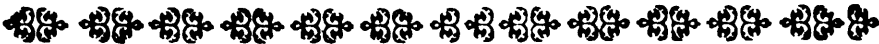
nes Ulisipontensis, Vascus Idigitanus, Gonfalus
Zamorenensis, Petrus Abulensis, Altonus
Civiratenfis, Dominicus Placentinus, Rodericus
Mindoniensis, Alfonso Atluricensis, Joannes
Tudensis, Joannes Lucentis affuerunt: de
vinctis atque supplicibus quæstione habita, cau-
sæque cognita, pro eorum innocentia pronun-
ciatum communi patrum suffragio: ad pontificem
tamen Romanum rejecta totius rei summa
deliberatio: ea contra patrum decretum
valuit: delectoque ordine, bona abs rege occu-
pata, atque oppida omnia sunt. In Calæcis
Ponserratus Farumque: in Legionensi tractu
Balduerna, Tavera, Almanza, Alcanitium:
Tagum inter & Anam ad Portugallæ fines,
Valentia, Alconeta, Sericum, Nertobriga,
Capella, Carcuvium: in Bætica, Palma; in
Vaccæis, Villalpandum; in Contestanis, Car-
vacca; in Carpetania, Montalbanum, aliaque
oppida, prædia, domus tota ditione Castellæ
regum, quæ numerare singula longum esset.

CONCILIIUM PARIISIENSE

De causa Templariorum, anno Dom. MCCCX. a Senonensis
provinciæ presulibus celebratum.

Guilelmus Nangius in *chronico MS.* Anno,
inquit, MCCCX. concilium Senonensis
provinciæ, propter factum Templariorum, Phi-
lippo tunc archiepiscopo presidente, Parisiis
celebratur. Illic sane Templariorum singulis
factis, & ea tangentibus, diligenter inspectis,
pensatisque eorum demeritis, judicatum est at-
que definitum, quosdam ex ipsis ab ordine

simpliciter absolvi, quosdam vero, post pera-
ctam eis injunctam pœnitentiam, liberos & il-
lætos abire permitti; alios autem sub arcæ
carceris custodia detineri; aliosque quamplures
incisione muri perpetuo circumcingi: sed eorum
nonnullos, tanquam relapsos in hæresim,
tradi curiæ sæculari, eis primitus ab episcopo
degradatis, quod & factum est.

CONCILIIUM MOGUNTINUM,

Quo sub presidio Petri Moguntini archiepiscopi jussu pontificis tractata est causa
Templariorum, anno Domini MCCCX. tempore Clementis papæ V.

Qua occasione, quæque de causa, hæc synodus
Moguntia congregata, & quid in ea gestum
fuerit, ex *manuscripto quodam coicæ Nicolæus*
Serarius lib. 5. in historia Petri archiepiscopi,
refert his verbis: Anno 1310. ante Viennensē
Concilium (in quo Clementinas edidit Clemens
quintus) Concilium habuit secunda, tertia &
quarta feriis post Dominicam *Jubilatæ* idem do-
minus Petrus provinciale; in quo statutorum
provincialium ex antiquioribus synodis compen-
dium collegit, cujus vix paucula supersunt: &
Romani pontificis jussu tractata est Templario-
rum causa.

Comparuit autem in synodo, quemadmo-

dum refert *manuscriptus liber,* Hugo comes
Silvestris & Rheni, qui morabatur in Grum-
bach prope Meylenheim cum viginti fratribus,
sub habitu ordinis prope armatis. Hi omnes,
non quidem vocati, sed ultro & subito in con-
selliū patrum irrumpunt, omnibus attonitis.
Archiepiscopus viros considerans, ac violentiam
timens, placide jubet, commendator ut sedeat,
& si quid habeat in medium afferendum, ut
depromat. Qui clara & libera voce exorsus:
se suosque confratres, inquit, intellexisse, hæc
synodum sui ordinis delendi gratia potissimum
congregatam, ex commissione Romani pontifi-
cis. Enormis enim quædam scelera, & plus-
quam

ANNO
CHRISTI
1311.

quam ethnica flagitia, illis obici, que in privato designarent, quod ipsis sane esset gravissimum & intolerabile: maxime quod non ordinarie auditi nec convicti condemnarentur. Quare coram ista patrum congregatione se appellare & provocare ad futurum pontificem, ejusque universum clerum: publice quoque protestari, eos qui propter talia flagitia alibi igni traditi essent & combusti, constanter pernegasse, sed quidquam eorum designasse, atque in ea confessione tormenta & mortem perpeffos. Immo Dei optimi maximi singulari iudicio & miraculo eorum innocentiam comprobata, quod albx chlamydes, ac rubricatæ cruces, igni non potuerunt absumi. Archiepiscopus his auditis, ne tumultus suboriretur, protestationem eorum admisit, seque cum Romano pontifice futurum respondit, ut quieti esse possint, atque ita ad propria sunt dimissi. Postea vero Petrus aliam commissionem obtinuit, juxta quam procedens, prædictos censuit absolvendos, æquum anno 1311. Kalendis Julii, ut Naclerus ex quodam Jacobo Moguntino tradit. Habuisse autem archiepiscopum Moguntinæ concilium provinciale 1313. refertur in manuscripto: sed quia idem prioris mentionem non fecit, videtur unum & idem. *Hæc Serarius.*

Acta hujus Concilii ex Lunigii Spicilegio Ecclesiastico Contin. II. p. 38. hæc sunt

IN nomine Domini amen. Petrus Dei gratia sanctæ Moguntinæ sedis archiepiscopus sacri imperii per Germaniam archicancellarius universis prælatis, capitulis, conventibus clericis & clericis ac Christi fidelibus, sive religiosis, sive secularibus per Moguntinæ civitatem, diocet. ac provinciam constitutis, salutem in Domino & præsentium repetitæ lectionis notitiam & observantiam inconvulsam.

Proœmium.

Ad honorem Dei omnipotentis, gloriosissimæ virginis Mariæ matris ejus, beatorum Petri & Pauli apostolorum, beati Martini patroni nostri ac sanctorum omnium, pro communi ecclesiarum, ac cleri civitatis, diocet. ac provincie Moguntinæ bono statu, diversas constitutiones a venerabilibus patribus felicissimæ recordationis prædecessoribus nostris, quorum vestigiis in hæremus editas, in diversis chartulis seu libellis dispersas, ita ut de quibusdam earum an essent constitutiones provinciales aut constitutionum hujusmodi omnium vim haberent, poterat verisimiliter dubitari, in unam compilationem seu libellum ad tollendum hoc dubium, ex officii nostri debito iuperfluis resecatis duximus redigendas, sub certis & consuetis titulis ordinando, quasdam ex his obscuras declarando, quasdam etiam per novellas additiones nostras innovando. Causa etiam brevitas & utilitatis paucula de communi jure pro fosculis, fructu tamen non vacuis admiscendo pro loci & præsentis temporis qualitate. Volentes igitur, ut universi qui nobis sive diocetana lege, sive metropolitana auctoritate subesse censentur; hoc tantum libello pro constitutionibus provincialibus in futurum utantur districtius inhiibemus, ne quis in antea pro constitutionibus hujusmodi præsumat in iudicio vel extra aliis uti chartulis seu quater-

A hoc sacro concilio, cui una cum fratribus & prælatis nostris aliis præsidemus auctore Domino approbante.

De summa Trinitate & fide catholica.

Que propter sui exquisitam & probatissimam perfectionem ac clarissimam & lucidissimam veritatem, adiectione vel declaratione ulla non indigent. Ad quas imprimis tanquam ad principium medium & finem salutis omnium corda nostra manus & oculos elevamus devoti. Nihil aliud est credendum, tenendum vel docendum, nisi quod Romana credit, tenet & docet ecclesia, piissima, sanctissima, & prudentissima mater nostra. Ita tamen ut omnes prælati articulos fidei principales fideliter suos doceant subditos laicos simpliciter credere in ecclesia, clericos vero explicite & distincte.

De constitutionibus ex concilio domini Petri contra hæreticos, ne quis præsumat predicare quod sacerdos in peccato mortali non possit consicere, vel solvere, vel ligare.

In primis igitur statuimus, ut si aliquis clericor. vel laicus utriusque sexus cujuscumque dignitatis, religionis vel status existat, ausus sit præsumptione damnabili publice predicare, vel occulte docere, credere, vel tenere quod sacerdos in mortali peccato existens non possit consicere corpus Christi, seu sic ligatus non possit se ligare vel solvere suos subditos a peccatis pro hæretico & incredulo habeatur, quem errorem hujusmodi sacri concilii approbatione condemnamus, anathematizamus, & penitus reprobamus. Cum sacre scripturæ dicat auctoritas, quod sive bonus sive malus sit minister per utrumque Deus effectum gratiæ confert, non enim quæ sancta sunt coinquari possunt, nec ipsa sacramenta possunt hominum malitia profanari. Unus sacerdos quantumcumque pollutus existat, divina non potest polluere sacramenta, quæ purgatoria cunctarum contagionum existunt. Licite ergo a quocumque sacerdote ab ecclesia tolerato divina misteria audiantur, & alia recipiantur ecclesiastica sacramenta.

De constitutionibus ex concilio domini Petri archiepiscopi Moguntinæ.

Canonum statuta primum & demum constitutiones provinciales, tam a nostris prædecessoribus, quam a nobis editas ab omnibus sciri ac inviolabiliter observari mandamus sub obtentu juris & honoris. Post præsentem enim publicationem ignorans ignorabitur, & negligens negligetur.

De rescriptis domini Petri archiepiscopi Moguntinæ.

Statuimus ut præsens libellus constitutionum provincialium in singulis ecclesiis cathedralibus sub sigillo nostro, ac deinde in aliis ecclesiis conventualibus infra tres menses a publicatione præsentium computandos sub sigilli ordinariarum sine excusatione qualibet habeatur conscriptus, & in choro jaceat sic, ut possit parere cuilibet legere seu videre volenti. Ut autem communis utilitas prædictarum constitutionum in notitiam luculentam cunctorum deveniat,

Vene-

ANNO
CHRISTI
1311.

ANNO
CHRISTI
1110.

Venerabilibus fratribus & coepiscopis nostris in-
jungimus & mandamus in virtute sanctae obe-
dientiae, quatenus ipsas mox scribi faciant &
procurent, ac anno quolibet, in singulis eo-
rum synodis coram toto clero ibi, si commode
ferri poterit, alioquin alibi legi faciant & in-
jungant subditis suis, ut quilibet eas sibi pro-
curet, & tenorem earum memoriae recommendet,
& maxime archidiaconis, ut & suis subditis, sci-
licet decanis ruralibus, camerariis, & plebanis
hoc injungant. Nos insuper de omnipotentis
Dei misericordia, beatorum Petri & Pauli
apostolorum ejus auctoritate, nec non beati
Martini patroni nostri meritis confisi, quibus
vere poenitentibus & confessis, qui eas sibi pro-
curaverint, legerint, audierint, quotiescumque fe-
cerint, quadraginta dies de injuncta sibi poeni-
tencia misericorditer relaxamus.

*De consuetudine & concilio Domini Petri
archiepiscopi Moguntinensis.*

Cum secundum sanctiones praesides provinciae
delegatos principis ad ipsius praesidis provin-
ciam declinantes non debeat ex officii debito
sinere amplius facere, quam eorum legatio se
extendit, Sacro approbante concilio statuimus,
ut nullus plebanus seu quicumque alter cleri-
cus vel praelatus citationem vel processum alium
a iudice delegato sedis apostolicae vel subdele-
gato sibi directos de citando quemcumque vel
trahendo ultra unam diem vulgarem notorie
computandam a fine dioecesis ipsorum iudicium,
de quorum auctoritate ante omnia constare
debet, aliquatenus exequatur. Super forma
vero rescripti, si aliquis dubitaverit, ad officiales
recurrat. Si quis autem contrarium attentare
praesumpserit cum hoc quod ipso jure irritus est
processus per mensem ab ingressu ecclesiae sus-
pendatur.

De consuetudine ex concilio domini Petri.

Mortuo mandatore mandatum expirat, si eo
vivente non fuerit perpetuatum, fines mandati
exacta diligentia sunt servandi.

Ex concilio fructuar. domini Sifridi.

Ecclesia Moguntina ex antiqua rationabili
consuetudine dinoscitur obtinuisse, quod causas
ad eam per appellationem delatas subditis suf-
fraganeorum suorum committere valeat & com-
pellere jurisdictionem hujusmodi suscipere de-
tractantes, quae ex his causis nascitur introdu-
cta. Primo ut vitetur circuitus cum pro dioe-
ces. metropolitanus eos ad id possit compellere.
Secundo ut propter locorum distantiam parca-
tur partium laboribus & expensis, quia si non
reciperentur delegationes hujusmodi, cogeren-
tur partes cum dispendio apud sedem metro-
polititanam litigare, hujusmodi sacri approbatio-
ne concilii statuimus antiquam consuetudinem
declarantes, ut sedes Moguntinensis causas hu-
jusmodi subditis suffraganeorum suorum valeat
delegare & animadvertere in rebelles.

Ex concilio Mogun. domini Petri Arch.

Huic statuto adjicimus & observatum de con-
suetudine declaramus ex causis praemissis idem
in citationibus & aliis processibus causarum
hujusmodi apud sedem ipsam in antea ventilan-

dis, ac omnino decrevimus ac praecipimus ob-
servandum.

*Ut mala consuetudines in ecclesia deleantur ex
eodem concilio domini Petri Arch.*

Consuetudines, quae gravamen ecclesiis indu-
cere dinoscuntur, invalidas publicamus, locorum
ordinariis ut in omnem eventum eis resistant fir-
miter injungentes.

*De scrutinio ex concilio domini Petri archie-
piscopi Moguntinensis.*

Statuimus ad terrorem malefactorum, ut uni-
versi episcopi provinciae Moguntinensis ac eorum
vicarii quando volunt & debent, suis temporariis
ordinibus celebrare, committant expresse exa-
minatoribus clericorum ordinandorum sub ana-
thematis interminatione, ut inter cetera per-
quirenda fidei diligentia perquirant sub obtentu
honoris percipiendi a singulis ordinandis, ut
si patres, avi, aut progenitores eorum utique
ad quartam lineam ascendentes captivaverint,
captivum detinuerint, occiderint, aut mutila-
verint temere clericum aliquem in sacris ordi-
nibus constitutum, & pro clerico se gerentem,
eum autem quem in aliquo praemissorum ef-
fectuum per aliquem progenitorum tuorum ut-
que ad lineam memoratam invenerint, si factum
hujusmodi sit notorium non admittant. Praelati
quoque, vel eorum vices gerentes, quorum
interest investire, instituereque praesentatos
ante investituram sive institutionem cum
summa diligentia de his quaerant, & quos ta-
les invenerint nullo modo investiant vel insti-
tuant ad aliquod beneficium vel officium eccle-
siasticum juxta formam statutorum a praedeces-
soribus nostris deluper editorum. Examinatores
insuper & praelati ac eorum vices gerentes,
qui secus in praemissis agere praesumpserint in
futurum suspension. sententia percillantur, alias
per locorum ordinarios graviter puniendi.

*De renunciatione vel permutatione beneficiorum
domini Petri.*

Nullus ecclesiam vel beneficium ecclesiasti-
cum dimittere vel recipere praesumat sine su-
perioris sui auctoritate, quod sub poena excom-
municationis omnibus firmiter inhibemus.

*De temporibus & qualitate ordinandorum ex
concilio domini Gerardi.*

Statuimus etiam, quod nullus ad examinatio-
nem aliquatenus admittatur, nisi recentior con-
fessus fuerit ante omnia delicta sua idoneo sa-
cerdoti, & quia pauci sunt, qui sua delicta
vel sequelas intelligant delictorum, per discre-
tum confessorum studeat instrui ordinandus an
si expediat ordinari, vel ob irregularitatis ali-
cujus sequelam ei sit potius abstinendum. Item
nullus promovendus ad ordines admittatur ad
titulum vicariae, nisi sit perpetua vicaria, a
qua non possit ad pastorem sive ordinantis pla-
citum amoveri.

*De aetate ex concilio domini Petri, ut nullus ad
ecclesiam curatam investiat infra vice-
simam quintam annum.*

Jus commune poene adjectione juvenum distri-
ctissime inhibentes, ne aliquis praelatus, vel ejus
vica-

ANNO
CHRISTI
1110.

ANNO
CHRISTI
1210.

vicarius, aut eius vices gerens, cuius interest investire aliquem minorem annis, qui videlicet non attingat vicimum quintum annum ad parochii ecclesiam investire presumat. Alioquin factum ipsum irritum, & prælatum seu eius vicarium huiusmodi inhibitionis temerarium transgressorem ex facto huiusmodi ab eius officio decrevimus suspendendum per unum annum proximo subsequenter, alias etiam ad arbitrium sui ordinarii puniendum.

De filiis presbyterorum ex concilio domini Petri: Ne illegitime natus ad ordines vel beneficium promoveatur.

Nullus illegitime natus ad aliquem sacrum ordinem vel beneficium aut officium curam habens animarum sine dispensatione sedis apostolicæ admittatur in aliqua ecclesia seculari. Et tales qui hæcenus sunt admissi, si de his constiterit, per eorum ordinarios repellantur. Alioquin scienter contrarium facientes per unum mensem ab ingressu ecclesiæ noverint se suspensos.

De clericis peregrinis ex concilio domini Sifridi.

Peregrini & ignoti clerici nullo modo recipiantur ad ordines vel officium, nisi literis suorum episcoporum commendatitiis & dimissoriis sint muniti.

De officio archidiaconatus ne fiat inhibito ab aliquibus, ut non appelletur ad superiores.

Inhibemus episcopis, archidiaconis, & prælati, ac eorum officialibus universis sub pœna suspensionis, quam in omnes facientes contrarium promulgamus, ne in subditos suos, aut eos qui litigant, aut litigaverunt coram eis, aliquam faciant inhibitionem, seu impedimentum aliquod, sub quocumque colore vel modo, publice vel occulte, quo minus causas suas, appellationem, seu quascumque alias ad examen superiorum possint deferre.

De eodem officio archidiacon.

Felicis recordationis domini Wernheri prædecessoris nostri vestigiis in hærentes, quædam ex statutis ipsius pro communi bono in hoc sacro concilio duximus innovanda cum moderatione infrascripta de fratrum nostrorum concilio statuentes, ut archidiaconi & officiales eorum civitat. diocæs. & provinciæ Moguntinæ. super causis decidendis per ipsos certis finibus, quos præfatus dominus Wernherus archidiaconus ecclesiarum Moguntinæ. & eorum officialibus possuille dinoscitur S. ut de causa super matrimonii ecclesiis investituris & uluris utique ad summam xx. solidorum Moguntinæ. cognoscere dumtaxat sint contenti. Causis aliis diocæsianorum examini. & eorum officiis reservatis: quod si in contrarium facere præsumserint iudicata per eos alia quam in dictis casibus sint irrita ipso iure. Et nihilominus per ordinarios a suis officiis suspendantur.

De officio vicarii ex concilio domini Sifridi: Ut fiat competens præbenda vicariis.

Et quia ecclesiarum rectores absque vicariis nequeunt sustentari, generali concilio in hæren-

tes, statuis, ut ipsis vicariis sufficiens & honesta portio de proventibus ecclesiæ assignetur. Alloquin ipsos rectores suis ecclesiis decarnimus spoliandos.

Ex Concilio Aschaffenburg. domini Gerhardi: Ne amoveatur vicarius sine causa legitima.

Præterea quorundam pastorum malitiis qui singulis annis vicarios a suis ecclesiis in quibus per consentum diocæsani vel archidiaconi instituti noscuntur ob quendam turpem questum amovere satagunt obviare volentes, prædecessorum nostrorum statutis duximus annexendum, ut vicarius, taliter institutus ab eadem vicaria ad instantiam veri pastoris non aliqua ratione nisi pastor actu sacerdos existens suam velit ecclesiam regere per seipsum, vel aliquam causam rationabilem amotionis contra suum vicarium eorum diocæsano, vel loci archidiacono assignare velit & valeat, ac probare.

Ex concilio fritzl. domini Sifridi: Ne conducti sacerdotes ponantur ad beneficia, sed vicariis perpetui auctoritate superioris.

Quia enormis quædam consuetudo in quibusdam Alemanie partibus contra canonicas sanctiones invaluit, ut ponantur in ecclesiis sacerdotes conducti, vel vicarii temporales, ne id de cetero fiat auctoritate legationis, qua fungimur, modis omnibus inhibemus. Sed cum vicarius poni debet & potest perpetuus instituitur de assensu & auctoritate diocæsani & archidiaconi loci. Nec episcopus vel archidiaconus talem instituat, nisi ei tantum de bonis ecclesiæ coram eorum fuerit assignatum, unde iura episcopi & archidiaconi possit percipere, & congruam, ac sufficientem sustentationem habere.

Ex concilio domini Gerhardi de officio delegatorum.

Ad hæc plerumque contingit, quod iudices delegati, vel subdelegati ad quos simplices commissiones sub forma communi impetrantur, seu diriguntur ultra quam patiantur innes rescriptis procedentes terras, civitates, oppida, & villas ecclesiastico subiiciunt interdito. Invocantes etiam super hoc brachium sæculare. Nos igitur volentes huiusmodi iniquis processibus obviare, præfati scripto declaramus de fratrum nostrorum consilio & assensu, quod sacerdotes nostræ civitatis, diocæs. ac provinciæ, ad observationem seu publicationem sententiarum huiusmodi interdicti minime teneantur, nec invocationi brachii sæcularis, quam sic faciunt aliquatenus est parendum. Super interdicto ponendo recurratur ad decretalem extravagantem, quæ incipit: Proinde attendentes.

De officio ordinar. ex concilio domini Sifridi: De reverentia Eucharistia, quando levatur, vel portatur.

Sacerdos vero quilibet plebem suam doceat diligenter, ut cum in celebratione missarum elevatur hostia salutaris, quilibet devote fleat genua sua, vel saltem reverenter se inclinet. Idem faciat cum presbyter eam portat ad infirmum, quam in decenti habitu superposito mundo velamine ferat manifeste ac honorifice ante pedus suum cum omni reverentia & in timo-

ANNO
CHRISTI
1210.

ANNO
CHRISTI
1510.

timore semper nola parvula & lumine, nisi A
locorum repugnet distantia, vel temporis qua-
litas, præcedente, ut ex hoc apud homines fi-
des & devotio augeatur.

*De episcopis, quomodo in summis festis missam ce-
lebrare debeant, ex eodem concilio, &
predicare debeant.*

Antiquum statutum Moguntinen. concilii re-
novantes præcipimus, ut episcopi summis festi-
vitatibus populo verbum Dei proponant, vel
se præsentibus per alios ad hoc idoneos propo-
ni faciant, & indulgentiam populo faciant,
missamque in eisdem festivitibus in ecclesiis
cathedralibus celebrent, nisi magna necessitate
fuerint impediti.

*De carceribus episcoporum: Ex concilio fritular.
domini Sifridi.*

Ad hoc statuimus, ut singuli episcoporum
suos carceres habeant juxta ecclesiam cathedra-
lem, in quibus falsarii clerici, vel monachi
incurribiles & apostatæ, vel alii qui hoc me-
ruerint, recludentur. Ad quod efficacius exe-
quendum aliæ ecclesiæ si opus fuerit subsidium
conferant, & juvamen.

*De majoritate & obedientia ex concilio ejusdem
domini Sifridi, ne capellani officiant
sine licentia superioris.*

Sacro etiam approbante concilio statuimus,
ut nulli clericus nobilium capellani in capellis
castrorum dominorum suorum celebrare præsum-
ant, vel alia sacramenta ecclesiastica con-
ferre, nisi antea episcopo, vel loci archidia-
cono obedientiam faciant manualementem, & ad
synodos veniant, & capitula certis temporibus,
& statutis recepturi mandata ecclesiastica, &
prolaturi suis dominis, & eorum castren. te-
cundum quod fuerit opportunum. Cum pleba-
ni in quorum terminis castra consistant hoc
facere frequenter non audeant propter tyranni-
dem dominorum. Qui autem ante obedientiam
prælitam capellas tales officiare præsumpe-
rint a prælatis suspensi, & excommunicati per
vicinarum ecclesiarum plebanos tanto tempore
denuncientur, quousque satisfaciant & obediant,
ut est dictum. Statuentes etiam sub excommu-
nicationis pena jam latæ sententiæ, districte
mandantes, ut si quando præda, vel spoliū
spiritualium personarum, seu etiam ecclesiasti-
cam personam captivam ad aliquam civitatem,
villam, vel oppidum, sive castrum adduci con-
tingerit, sacerdotes capellani civitatum, villa-
rum, vel castrorum, postquam hoc sciverint,
non expectato super eo superioris mandato,
abstineant a divinis.

*Ex concilio Aschaffenburg. domini Gerhardi:
De obedientia canonicorum, & aliorum
ad superiores.*

Præterea in quibusdam ecclesiis conventuali-
bus talis consuetudo invaluit ex antiquo, quod
prælati eorumdem ecclesiarum in assurgendo,
& in aliis prærogativis a canonicis exhiberi
consuevit reverentia specialis, ut per hujusmo-
di insignia ipsi prælati, qui columnæ ecclesia-
rum censentur ab aliis simplicibus canonicis
possint discerni. Sed quidam canonici imme-
Concil. General. Tom. XXV.

mores juramenti in eorum receptionibus præ-
stiti de ecclesiarum consuetudinibus observan-
dis, nec advertentes, quod sic legum, sic anti-
quarum consuetudinum transgressores juxta u-
triusque juris præcepta non immerito sunt ple-
dendi qui contra quosvismodi consuetudines ra-
tionabiles juris consonas, & præscriptas, ex
quodam arrogantia vel similitate motu proprio
venire præsumunt. Propter quod non est du-
bium inobedientiæ notam debitam prælati re-
verentiam subtrahendo, & perjurii reatum con-
tra suarum ecclesiarum consuetudinem venien-
do præditos incurere præsumptos. Confide-
rantes igitur, quod ecclesiasticus ordo constan-
ditur, cum unicuique honor debitus non ter-
vatur, & antiquas honestates, & approbatas
consuetudines, & omnia ecclesiarum jura illi-
bata servare volentes prælatorum nostrorum
concilio annexendum duximus statuendum. Ut
quicumque canonicorum reverentiam prælato
suo debitam juxta consuetudinem in sua eccle-
sia approbatam proprio motu subtraxit una
vice, & de hoc per duorum de capitulo iura-
mentum ipsi capitulo facta fuerit fides, a con-
sortio sui capituli, & perceptione proventuum
suarum præbendarum, tanquam inobediens, & perjurus
ad arbitrium sui episcopi ipso facto aucto-
ritate hujus concilii sit exclusus, per ipsum epis-
copum, si ejusdem præsumptoris meritis pertinacia,
gravius puniendus. Si qui vero prælati,
vel canonici præsumptos, hujusmodi dispensa-
tione a suo episcopo non obtenta, ad capitula-
res tractatus, vel ad perceptionem suarum admi-
serint præbendarum, excommunicationis sen-
tentia hujusmodi sacri concilii approbatione de-
cernimus percellendos; quod si præsumptos
prælati tractatibus capitularibus se ingerere, aut
præbendarum suarum proventus ante dispensa-
tionem super prædicta inobediencia, & perjurii
nota suo diocesano ipsis impetiam temeritate
propria ipsis contingere præsumperint ullo mo-
do, ex tunc in illa ecclesia cui talis contumelia
fuerit irrogata octo dierum per eundem
ecclesiæ capitulum monitione præmissa ab of-
ficiis divinarum infra duos menses usque ad
prædictorum excessuum satisfactionem condi-
gnam juxta diocesanam, & lætæ ecclesiæ capitu-
li arbitrium imponendam. Si autem idem præ-
sumptos post cessationem divinarum infra
duos menses non satisfecerint plene de com-
missis, vel saltem non inceperint emendare,
per suos diocesanos beneficiis ecclesiasticis spo-
lientur.

*Ex concilio Moguntin. domini Petri: Ut fiat ora-
tio a clericis pro rege & regina.*

Insuper universis sacerdotibus, & cunctis,
qui christiana religione censentur, tam religio-
sis quam secularibus, constitutis per civitatem,
E diocelium & provinciam Moguntinam injungi-
mus & mandamus, ut pro gloriosissimo rege
nostro domino N. Serenissimo Romanorum re-
ge semper auguste, & pro Serenissima domi-
na N. regina Romanorum semper augusta ejus
uxore domina nostra, nec non eorum liberis
in missis & orationibus suis devotissime depre-
centur, ut eos semper Deus dirigat & conser-
vet in bono. Amen.

ANNO
CHRISTI
1510.*De postulando: Ex concilio fritzlar. domini Sifridi.*

Item cum sacerdotis sit nulli nocere, omnibus velle prodelle, districte precipimus, ne presbyteri nisi pro se ipsi, ecclesia sua, vel dum necessitas imminet pro personis coniunctis, vel miserabilibus, vel dominis suis, & tunc gratis & sine quaesito quolibet, postulare præsumant, alias a patrocinio repellantur; quod multo fortius de ecclesiarum prælatibus volumus observari.

Statutum domini Wernberi de monachis: Ne ad vocationis exerceant officium.

Præterea cum servum Dei non oporteat litigare, omnibus religiosis præcipue monachis, qui non docentis sed plangentis habeant advocacionis officium, sub quocunque prætextu, nisi de licentia prælatorum suorum litteris declarata, & in causis monasterii sui tantum, inhibemus sub interminatione divinæ maledictionis, & sub pœna suspensionis ab officio, quam ex tunc ferimus, exercere. Statuentes ut prælati, qui tale genus potius ranarum coaxantium, quam monachorum regulari disciplinæ vacantium neglexerint, districte qua convenit coercere, suspensionem ab administratione spiritualium & temporalium incident ipso facto.

Ex concilio domini Wernberi.

Ceterum cum dicat apostolus: Nemo militans Deo impitet se faciliatibus negotiis. Et iuxta decretum Eugeni papæ: Nullus monachorum pro lucro terreno de monasterio exire ne tantissimo ausu præsumere debeat: sacrorum canonum statuta imitantes districte inhibemus, ne quis monachas in quocunque iudicio ecclesiastico vel civili perimat aliquatenus advocare, nisi forte de licentia &c. ut supra.

De his, quæ metus causa sunt: Ex concilio fritzlar. domini Sifridi.

Quia clerici & religiosi nonnulli, non attendentes quantum sit obedientiæ bonum, quod virtutis antertum, & quod peccatum est ariolandi nose adquiretere, & scelus idololatriæ obedire non velle, anathemam rerum suarum & corporis vanum metum allegant frequenter, ne cogantur mandatum exequi prælatorum, qui cum prosperitatis tempore multa bona receperint, laute vixerint de patrimonio crucifixi, imminente ecclesiæ necessitatis articulo, pro honore illius aduersitates sustinere detraclant, qui cum foret summe dives ad obediendum Deo patri pro nostra salute onus subit voluntariæ paupertatis, ex quo propter contemptum clavium ecclesiæ nervus ecclesiasticæ disciplinæ dissolvitur, & animas interabiliter periclitari contingit. Sacri huius concilii necessaria deliberatione statuimus, ut nulla rerum perditio, aut metus corporis legitime nisi probatus subditos inobedientes mandatum prælati exequi non curant valeat excusare, adeo quod si metus corporis non simplici proprio iuramento, sed legitimis coram eo, a quo mandatum subditus recepit, ostensus fuerit documentis, nihilominus loco cedat, ne notam transgressionis incurrere videatur. In his autem quæ in non faciendo consistunt, utputa cum mandatum non communicare excommunicatis, non celebrare

A coram interditiis ac aliis huiusmodi, nullus omnino nec rerum nec corporum quantumcunque probatus fuerit metus excuset, cum pro nullo metu quis debeat peccatum mortale committere, quod ex inobedientia surgere sanctorum auctoritatibus comprobatur.

Ex concilio domini Petri archiepiscopi Moguntinen. De absolutione & revocatione extortis vi.

Eos qui absolutionem vel quamcunque revocationem ab excommunicationis, suspensionis vel interditi sententiis per vim vel per metum extorserint, cum hoc quod huiusmodi revocationes sunt irritæ, statimus & publicamus excommunicationis sententiæ subiacere.

De alienatione iudicii mutandi.

Quia plerumque cessiones actionum in fraudem fiunt, aliquando vero pure & simpliciter ex causa legitima vel ex cautis, statuimus, ut cessiones actionum, quæ iustis causis vel causa procedunt in presentia episcoporum seu iudicum vel officialium suorum, & de licentia eorundem, si subsunt legitimæ causæ, fiant; jurent etiam cedentes quod non simulate sed vere cedant, alioquin secus factas decrevimus non tenere.

C De iudiciis & citationibus: De his qui citari non possunt propter crudelitatem & potentiam, & ex eo, quod in castris habitant.

Et quia quidam per potentiam, quidam propter crudelitatem magnam personaliter citari non possunt, quidam etiam, quia in castris habitant; ita quod nulla ad eos citatio potest pervenire. Idcirco provida & necessaria deliberatione statuimus, ut contra tales citationes editum apud parochialem ipsorum ecclesiam publice & legitime proponatur: quod si parochialis sacerdos tales citare non possit, coram superiore non simplici vel proprio iuramento, sed iustis probaverint documentis in Cathedrali ecclesia tribus dominicis continuis publice contentur in ambone, dummodo citandi infra unam diem sint a Cathedrali ecclesia constituti. Alioquin ad tres quindenæ solemniter evocentur, & ex tunc huiusmodi, ac si personaliter citati fuerint procedatur, ne ex malitia commodum valeant reportare; statutum novissime celebratum quantum ad hunc articulum corrigentes.

De his qui litteras iudicum vel officialium vel nuncium male trallaverunt.

Præterea quidam crudeles homines & perverii, dum ad forum ecclesiasticum in causis etiam, de quibus merito ecclesia habet cognoscere, ab actoribus advocantur illius auctoritatis qua dicitur: Qui honorat missum mittentem, honorat immemores existentes, nuncios ecclesiasticorum iudicum citationis, excommunicationis, vel judiciales juris litteras deferentes verbis probrosis, & quandoque diris verberibus quosdam etiam captivantes. Alios interdum suis rebus temere, & publice spoliantes multipliciter afficiunt, & perturbant, & impediunt citationum, & litterarum executiones in non modicam ecclesiasticæ libertatis contumeliam, & iacturam. Considerantes igitur malis ho-

ANNO
CHRISTI
1510.

ANNO
CHRISTI
1310.ANNO
CHRISTI
1310.

minum obviandum, & non esse aliquatenus indulgendum, hoc sacro approbante concilio duximus statuendum, ut si reos nuncios astra judicialia deferentes per se, vel per alium verberans, spolians, vel captivans, lite etiam non contestata, auctoritate hujus concilii habeatur penitus pro convicto. Actor vero in causa reconventionis sumilia perpetrare per se, vel per alium non formidans, super instituta contra reum actione amplius nullatenus audiat. Et insuper uterque ac omnes alii, qui nomine & occasione eorum talia facere præsumpserint usque ad eandem satisfactionem lazo, & iudicibus sumaria cognitione super huiusmodi fore sacro præhabito excommunicationis sententia percillantur.

De foro competenti: Ex concilio Moguntinensi domini Gerhardi.

Ad hoc quod prælati tam regulares, quam sæculares, & alii clerici passim trahuntur contra ecclesiasticam libertatem ad iudicium sæculare, cum penitus sit absurdum, statuimus, ut actor qui talem malefice attentaverit actionem, etiam coram ecclesiastico iudice conquerens postmodum, nullatenus & nihilominus si compertum fuerit eum de ecclesiastica persona calumniose huiusmodi movisse querelam, ipse iudex, qui ea recepta citationem emisit, excommunicationis sententia constringatur, usque ad condignam satisfactionem arctius evitandus.

Ex concilio Aschaffenburgen. ne pro aliqua re persona ecclesiastica ad iudicium sæculare trahatur.

Præterea nullus ecclesiasticam personam in criminali causa, vel civili questione, nec aliquem pro rebus, bonis, vel possessionibus ecclesiarum, sive jure personali, quod vulgo libgeding dicitur, qui ex eadem ecclesiarum rebus possessiones, vel bona possideat, sive alio quocumque titulo trahere præsumat in iudicium sæculare.

Ex eodem concilio: Ne iudices ecclesiastici intrudant se de causis laicorum.

Huic adjicimus sanctioni prioris statuta concilii sedantes: Ne prælati, vel quilibet iudices ecclesiastici de causis quas habent ad invicem laici se nullatenus intromittant, nisi tales sint causæ, quas ad forum ecclesiasticum non sit dubium pertinere. Nec ex hoc sæculare iudicium, quod est valde incongruum, dirimetur.

De sequestrationibus ex eodem concilio Aschaffenburgen.

Ad hoc quamdam consuetudinem, immo potius corruptelam, quæ in quibusdam partibus inolevit, videlicet, quod aliqua ecclesia parochiali vacante plures ad eam clerici a diversis patronis in discordia præsentantur, quibus coram diocesano, vel loci archidiacono super ipsa ecclesia contententibus his ad quem investitura, vel institutio ecclesie talis spectat redditus, sive fructus ipsius sequestrat, & in suos usus convertit, lite coram ipso durante, immo quod deterius est, & merito detestandum, litem, cui juxta utriusque juris præcepta finem imponere deberet, per diversos circuitus laicis prorogare, ut sic de prædictis redditibus

Concil. General. Tom. XXV.

magis, & magis valeat imbutare. Cum igitur huiusmodi consuetudo animabus perniciosa, & sacris canonibus sit repugnans, hujus sacri concilii approbatione statuimus, ut non obstante consuetudine supradicta, quam penitus reprobamus, per omne illud tempus, quo parochialem ecclesiam, vel capellam vacare contigerit, is ad quem investitura, vel institutio ejus spectat, scilicet ejusdem ecclesie &c. per duos idoneos presbyteros, & illius capituli, in quo ecclesia, vel capella consistit, universos redditus, sive fructus, qui vero rectori cedere consueverunt, faciet, procuret, & mandet colligi & fideliter conservari; ita quod ei, qui vicerit, totaliter assignentur. Alioquin si ille, ad quem investitura spectat, de huiusmodi redditibus occulte, vel manifeste aliquid sibi tenuerit, ac usurpari præsumpserit, iure investiendi ad aliqua beneficia obtinenda in perpetuum sit privatus. Et tale jus ad superiorem proximum devolvatur. Qui etiam duplum eius, quod per huiusmodi sequestrationem recepit, irremissibiliter restituere teneatur.

De iurejurando ex concilio fritzar domini Sifridi de iuramento considerationis.

Excommunicamus præterea clericos, monachos & canonicos universos, qui colligationes, sive fœderationes ullas fecerint fidei, vel iuramenti interposita cautione, sive in electionibus faciendis, sive pro aliis quibuscumque negotiis contra canonicas sanctiones. Cum ex huiusmodi colligationibus suboriantur discordiæ, quæ ecclesiasticam dissolvunt disciplinam, bona ecclesiastica dissipant, & pericula partium animarum, volentes ex consideratione huiusmodi neminem obligari, eadem quoque excommunicationis sententia innodamus eos, qui conjunctiones, sive confœderationes tales fecerint sine difficultate, & dilatione qualibet, quousque ad invicem se absolvant. Et quicumque detecti fuerint, confœderationes huiusmodi attentare; si monachi, aut canonici fuerint regulares, de suis monasteriis, tanquam membra putrida excidantur. Si clerici sæculares fuerint, orbibus & beneficiis in perpetuum spolientur.

De appellationibus ex concilio Moguntinensi domini Petri. Regula appellatum, qui non prosequuntur appellationem interpositam a sententia definitiva infra duos menses.

Quia sæpe contingit in causis appellationum interpositarum a sententia definitiva revocari per superiores ante omnia secundum formam juris attentata, & absolvi appellantes, & ipsi revocatis, prædicti appellantes in elusionem iuris iudicium, & partis appellate a prosecutione appellationis suæ desistant. Ne igitur proventus læta ad remedium, ut experimento didicimus, tendat ad noxam, statuimus, ut si infra duos menses post revocationem huiusmodi ipsi appellantes protequi appellationes suas non curaverint, ex tunc per inferiores iudices, a quibus appellaverunt, in pristinas sententias retrudantur, & tandem eisdem ligati publice denunciarentur, quousque iusta causa cessante ad appellationum suarum prosecutionem moram expirando redire cessent vel parcant iudicatis.

ANNO
CHRISTI
1100.*De vita & honestate clericorum.*

Clerici officia vel commercia secularia non exercent maxime inhonesta, prorsus tabernas evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Choreis & publicis spectaculis non intersint, coronam & tonsuram habeant congruentem, ad quod per prelatos suos per subtractionem beneficii & officii compellantur. Et si prelati eorum in his desideris fuerint & remissi, per episcopum suum vel metropolitanum, si episcopus negligens fuerit, a suis dignitatibus suspendantur. Et ut clericorum mores & adus in melius reformentur, continentur & castè vivere studeant universi, præsertim in sacris ordinibus constituti, quatenus in conspectu Dei omnipotentis puro corde & mundo corpore valeant ministrare. Quicumque autem propter vitium continentiam a suo prelato suspensus præsumpserit celebrare divina, non solum ecclesiasticis spoliatur beneficiis; verum etiam pro hac duplici culpa perpetuo deponatur. Nec credat aliquis posse per alium cum talibus celebrantibus, nisi per Romanum pontificem dispensari.

De clericis vagabundis.

Clerici vagabundi, quos vulgus Eberhardinos vocat, quorum vita est odibilis, & laicos scandalizat; priori inhærentes concilio a clericis & personis ecclesiasticis recipi prohibemus, firmiter statuentes, ne aliquid eidem detur. Nolumus tamen, ut huius occasione statuti clerici vel seculares pauperes, quos quanquam iusta necessitas peregrinari compellit, a caritatis operibus excludantur, dummodo pauperes elemosynam vel hospitium sibi postulent intuitu divinæ remunerationis impendi, cum necessitatis tempore sine personarum differentia elemosyna sit impendenda, adiciens qui eberhardini privati vitam ducunt reprobam & infamem, ne ad sacros ordines, vel ecclesiastica beneficia aliquatenus admittantur, ut nostrum non vituperetur ministerium, nisi per longam morum emendationem, ac honestæ vitæ conversationem diocesani iudicio moderandam temporis antea fuerint infamiam expiati, & tunc dispensative ad sacros ordines & ecclesiastica beneficia eis aditus concedatur.

De eisdem clericis vagabundis, qui præsumunt aliquando celebrare.

Ad huc quia clerici vagabundi qui Eberhardini dicuntur, quorum vita Deo odibilis, clericos & ipsos laicos scandalizant, discurrendo per terras in villis quæ carent propriis sacerdotibus aliquando celebrare præsumunt, seu quod verius est, in quantum in ipsis est, divina officia profanare, statimus, ut tales ad mandatum diocesani, seu loci archidiaconi teneantur in custodia carcerali; ad hoc, si necesse fuerit, invocando auxilium brachii secularis, salvis nihilominus constitutionibus contra tales a nostris prædecessoribus promulgatis.

De monialibus ex concilio frizlar. domini Sifridi.

Clastra monialium nullus clericorum vel monachorum sine causa honesta & bono testimonio introcat. Alioquin prelatus suus ipsum

ad debite subiciat ultioni. Neque moniales de suis egrediantur monasteriis, nisi monasteriorum necessitas id exposcat, & tunc velate incedant. Illis autem tantum ob hanc causam egredi liceat, quibus administratio est commissa, vel quæ a superiori hoc receperunt in mandatis, hoc quidem non de illis monialibus quæ claustræ sunt, volumus intelligi, cum illis exire omnino non liceat; sed de illis, quæ sine clausura vitam consueverunt ducere laxiorem. Statuimus insuper, ut in singulis monasteriis fenestras perlatores duplicata habeant serreamenta. Et ut moniales suis prepositis & prelati in rebus licitis & honestis obediant. Nec cuiquam præter eorum licentiam sua habeantur peccata. Ipsi autem prepositi sive prelati, claustra monialium nullo modo introcant, nisi magna & evidens causa necessitatis id exposcat.

Ne sacerdotes in ruri sine ministro litterato celebrent aliquatenus divina, & de superpelliciiis campanariorum.

Item quod sacerdotes & campanarii, qui sacerdotibus ad altare & ad baptismum, deportationem olei & corporis domini ad infirmum assistunt, & juxta quod officium eorum requirit ministrant, super vestimenta sua superpelliciiis sacerdotes, & campanarii camisis albis utantur, districte præcipimus observari. Quas quidem camisas campanariorum & superpellicia sacerdotum populus cujuslibet parochiæ, quando & quotiens necesse fuerit, de elemosynis quæ in parochia haberi possunt, procurant, alioquin de suis propriis sumptibus procurabunt. Approbatione totius concilii statuentes, ut sacerdos, qui post publicationem huius statuti superpellicium pro se & camisiam pro suo campanatore non habuerit infra duos menses post eandem publicationem proximè subsequentes, tamdiu cesserit ab officiis divinarum, donec defectus huiusmodi suppleatur, & damnum, quod ex tali cessatione in obligationibus contigerit sacerdotem sustinere, per populum suæ parochiæ refundatur eidem. Verum quia in parochiis ruralibus plurimum & maxime hoc contingit, quod propter defectum clericorum sacerdotes solos oporteat celebrare contra canonicas sanctiones, inhibemus, ne presbyter sine ministri suffragio divina officia & maxime missarum solemnia celebrare præsumat, inhærentes concilio Toletano, ubi dicitur: Væsolij, quia cum ceciderit, non habet sublevantem. Provida deliberatione sacri concilii duximus statuendum, ut omnes sacerdotes in villis extra oppida celebrantes loco campanariorum illitteratorum personas de cetero habeant fide dignas legere & cantare scientes, quæ quidem personæ de ornatu parochi fideliter conservando, sufficienti præstita cautione universos redditus participant, campanariis laicis hæcenus deputatos. Nec ab illis officiis sine archidiaconi consensu valeant amoveri. Alioquin contrarium facere præsumentes per diocesana vel loci archidiaconum ad id compelli poterunt faciendum ecclesiasticam per censuram.

Ne eucharistia feratur in calapedibus: Ex eodem concilio Aschaffenburgen.

Et licet omnes christi fideles in deportatione eucharistiæ ad infirmos sequi conveniant te-

ANNO
CHRISTI
1100.

ANNO
CHRISTI
1310.

renter, præcipue tamen sacerdotes, dum ipsum dominicum corpus in manibus suis gestant, procedere conceder humiliter & devote. Obinde præcipiendo statuimus, ut nullus sacerdos in deponendo hujusmodi maximum & saluberrimum sacramentum quantumcunque aura mala, via lubrica vel lutota existat, in calopedibus ire præsumat. Item præcipimus, statuimus & monemus, quod nullus beneficiatus vel in sacris ordinibus constitutus ecclesiam vel eorum ecclesie cathedralis aut aliarum ecclesiarum tempore divini officii sine religione vel mitratu intrare præsumat. Contrarium facientes penam suspensionis incurrant per decanos, sive prælatos, sive alios superiores ecclesie illius, quibus confliterit, aut per nos intelligendam. B

De clericis vagabundis ex concilio domini Petri.

Cum clerici vagabundi seu goliardi non modicum detrahere dinoscantur clericali ordinis dignitati, statuimus, ut si per annum autem prædictam ignominiosam exercuerint, ex tunc careant omni privilegio clericali, nec ad aliquos actus canonicos & legitimos admittantur. Sicque publica resperit infamia & repulsa ruboreque suffusa a statu hujusmodi pessitero retrocedant.

Ex concilio fritslar. contra clericos militares, qui videlicet duplicem habitum portant, clericalem, & quandoque sacularem.

Contra clericos militares, qui clericali schemate derelicto comam nutriunt, & gestant habitum laicalem coram prælatiis suis & in ecclesiis in quibus habent beneficia, neque reverenter incedunt, demum post tirocinia & actus alios militares, quos interdum exercent, habitum pristinum resumentes ad beneficia se priora admitti impugare desiderant. Sic terram viis duabus ingredi non verentur. Hoc sacro concilio approbante statuimus, ut apostatantes hujusmodi si antequam a suis prælatiis sive capellanis evocati, & prius habitus beneficiis tuerentur spoliati ad suas ecclesias sive præbendas redire voluerint, non aliter admittantur, nisi disciplinæ claustralis carcerem tanto tempore sustineant, quanto a suis ecclesiis contulerint eos se taliter alienasse. Ne nimis satisfactionis prolixitas quam prævaricationis diuturnitas prorogetur.

De cohabitatione clericorum & mulierum ex concilio fritslar.

Cohabitationis vitium publice multis successu sive laboribus extirpatum quorundam negligentia prælatorum, immo quod detestabilis est, aliquorum malitia qui quantum aestimant, pietatem sentitur iterum pullulare. Quapropter prælatiis universis, archidiaconis, videlicet decanis, ac aliis, quorum interest, hujusmodi excessus corrigere, hujus sacri concilii auctoritate districte præcipimus, ut tam periculoso recidivo pervigili studio succurrere non prætermittant, ne subditorum sanguis de eorum manibus requiratur, ac eorum negligentia per locorum episcopos gravissime puniantur. Si qui autem quod ablit ob quantum turpem peccatum hujusmodi ad se delatum in subditis suis favere vel dissimulare præsumperint, illi per suos prælatos ab eis desiciantur honoribus, quos acceptione

furdium talium dehonorent. Ut autem hæc statuta saluberrima districtius & efficacius observentur, auctoritas hujus concilii sancti provida deliberatione constituit, ut singuli archidiaconi in capitulo clericorum suorum bis vel saltem semel in anno ea publice legi faciant, & nihilominus semel in anno in episcopali synodo publicentur. Ne quis per ignorantiam se valeat exculare. Si qui autem in publicatione horum statutorum celsaverint temporibus prætaxatis, hujus sacri auctoritate concilii ab officiiis noverint se suspensos.

Ex concilio domini Sifridi fritslar. De continentia clericorum.

Licet multa super continentia clericorum sanctorum patrum hæcenus emanarunt instituta; quia tamen adhuc nonnulli clerici lumbos suos cingulo continentie, ut accipimus, non accingunt, & in animæ suæ græve periculum & scandalum plurimorum non attendentes quod scriptum est: Sancti estote, quia ego sanctus sum dominus deus vester: Nos qui saltem circa undecimam horam missi sumus, ut nociva de vinea domini sabaoth ex officio nobis injuncto quantum ipse nobis dederit extirpemus, quia zelus nos comedit domus Dei; hujus sacri concilii approbatione duximus aliquid statuendum. Propterea præcipimus, ut clerici continenter & caste vivere studeant universi, maxime in sacris ordinibus constituti, quatenus in conspectu omnipotentis Dei puro corde valeant ministrare. Si quis autem clericorum vitus fuerit deinceps incontinentie vitio laborare, detinens concubinam, nisi post admonitionem canonicam illam prius a se expulerit, ex tunc officio & beneficio spoliatur. Si vero seotem suæ libidinis non curaverit evitare, quia crescente contumacia crescere debet & pœna, anathematis gladio feriantur. Qui vero oblectis voluptatibus inhiantes concubinas ipsas utque adhuc tenuerint publice, ne delictum præteritum transeat impunitum, eos sub tali pœna duximus religandos, ut si canonici fuerint, quadraginta diebus in claustris suis quadragesimali cibo jejulent. Si autem hoc agere contempserint, præpositis decanis & capitulis ecclesiarum sub anathemate prohibemus, ne præbendarum fructus eis ministrarent, vel ad chorum vel ad conortium capituli eos admittant, nisi digna penitentia incepta vel peracta, & præstito iuramento, quod eas ulterius non resument. Qui vero sic amotas resumpserint, decernimus eos beneficiis esse privandos. Statuentes, ut illi, ad quorum collationem beneficia pertinent, ea personis idoneis assignent infra tempus in lateran. concilio comprehensum; alioquin proximus superior ea studeat assignare. Si vero decani vel alii eorum confratres excessum scientes dissimulare præsumperint, eos excommunicationis vinculo subjacere denunciamus.

Ex concilio Moguntin. domini Werube.

Item sacerdos qui concubinam in domo publice aut sacrilego præsumperit retinere suspensus ab officio sententiam canonis incidat ipso facto, qua sententia durante, si divina præsumperit celebrare, sciat se omni misericordia postposita de nostra diocesi expellendum.

Ex

ANNO
CHRISTI
1310.*Ex concilio fritzlari. domini Sifridi: De clericis
concupinariis.*

De clericis concupinariis ruralibus rigor superius expressus terretur, quorum archidiaconi, si eos in suis iniquitatibus voluerint confovere, vel eorum dissimulare excessus, sciant ab officiis se suspensos, & si in presumptione permanserint, eos precipimus episcopos suos a dignitatibus suis amoveri, quæ dignitates per eosdem episcopos suos vel alios, ad quos donatio spectat, personis idoneis assignentur.

De clericis non residentibus ex concilio domini Petri.

Statuimus, ut in ecclesiis Cathedralibus, & aliis collegiatis canonici & alii beneficiati nullas distributiones quotidianas, seu manualia beneficia, quæ tantum residentibus, & quæ divinis interfunt officiis, dari debeant, in absentia percipiant. Qui vero taliter de distributionibus ipsis quicquam receperint, exceptis illis, quos corporalis necessitas, aut evidens utilitas ecclesie, seu superioris auctoritas, & dispensatio relevat & excusat, ad restitutionem omnium, quæ receperint ecclesie teneantur. Nec ante restitutionem ad capitula seu tractatus capitulares admissionem admittantur. Et idem de distributionibus pro defunctorum anniversariis largiendis decrevimus observandum. Contra prædicta nullum aliquam consuetudinem suffragari.

*De pluribus habentibus duo beneficia in civitate:
Ex concilio fritzlari.*

Quia vero plebani civitatum locum in ecclesiis conventualibus obtinentes circa curam parochiarum frequenter occupati minus possunt in ecclesiis, & maxime in prælaturis, quas obtinent, prout ad eorum spectat officium deservire; statuimus ut eligant, quod in parochia vel in conventuali ecclesia resideant, & ad dimittendam alteram compellantur, nisi utramque de gratia Archiepiscopi vel diocesani, qui pro tempore fuerint, valeant retinere.

De institutionibus: Ex concilio fritzlari.

Statuimus, ut nullus clericus ad curam animarum admittatur ab episcopo vel archidiacono, nisi prius juraverit, quod nullam in adeptione beneficii, ad cuius est curam præsentatus, commiserit simoniam.

*De præsentandis clericis ad parochiam: Ne clericus
se de beneficio investire permittat a laico.*

Quoniam antiqua prædecessorum nostrorum statuta prohibere inveniuntur, ne aliquis clericus a laico de beneficio ecclesiastico, in quo jus obtinet patronatus institui se permittat, sed potius præsentatus ab eo Episcopo vel loci archidiacono investituram recipiat ab altero eorumdem, cui id de jure vel de consuetudine competit approbata, licet etiam templariis & hospitalariis, & aliis religiosis in eisdem prohiberetur sit statutis. Ne ecclesias parochiales, quas de consensu diocesani & Cathedralium ecclesiarum suis domibus seu monasteriis uniri obtinent per suos confratres officiare præsumant. Sed clericos seculares episcopis sive archidiaconis locorum præsentent, qui ipsos in-

vestiant tanquam perpetuos vicarios in eisdem, ordinata ipsis competenti pro sua sustentatione præbenda. Quia cum pœna sufficiens nondum est prodita contra hujusmodi transgressores, considerantes, quod facilitas veniæ incentivum tribuit delinquendi, sacri approbatione concilii hujus hac pœna præsumptores prædictos duximus puniendos, ut clericus a patrono laico vel etiam clerico in beneficio ecclesiastico sine episcopi vel loci archidiaconi licentia vel consensu institutus eodem beneficio in perpetuum sit privatus, & ipsius collatio ea vice ad superiorem proximum devolvatur. De quo quidem beneficio si temeritate propria intrinseverit te patronus, jure quod sibi competeat in eo, perpetuo sit privatus. Templarii vero & hospitalarii & alii religiosi contrarium facere præsumentes, non solum ecclesias ea vice, sed etiam alias, si quas habebant, ipsi unitas sine spe restitutionis ipso jure hujus concilii decreto amittant.

De templariis & hospitalariis: Ex concilio Aschaffenburg.

Ad hoc quoniam templarii & hospitalarii & alii religiosi, qui a prælatis ordinis sui ad regendas parochiales ecclesias destinantur episcopis diocesis subjectas sine institutione ipsorum aut archidiaconorum ministrare præsumunt, in illis sententias ecclesiasticas in se vel in ecclesias prædictas ab episcopo vel archidiacono sive decano prolatas aliquoties temeritate propria, & nonnunquam de prælatorum suorum conniventia vel mandato violare præsumunt, dicentes se ad observantiam sententiarum hujusmodi non teneri obtentu privilegii ordinis sui ab apostolica sede concessi, statuimus hoc sacro concilio approbante, quatenus in prædictis ecclesiis sine institutione debita diocesani ac archidiaconi celebrantes, & sententias aut in se aut in ecclesias prædictas per diocesanos vel archidiaconum, vel alios delegatos ipsorum prolatas violantes, exceptis casibus a jure permittis, nec non defendentes eos in contemptu hujusmodi, ac in ecclesiis prædictis interdictis celebrantes, aut audientes divina, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Prælati quoque eorum regulares cum suis conventibus scienter dissimulantes excessus hujusmodi post admonitionem episcopi diocesis corrigere infra mensem, jus sibi & ordini suo in prædictis ecclesiis competens ipso facto amittant.

*De concessione præbendarum non vacantium: Ex
concilio Aschaffenburg.*

Item nullus in canonicum eligatur beneficio non vacante, nisi iusta necessitas vel utilitas id postulaverit, & tunc unum tantum, & non plures assumi permittimus, & hic qui taliter assumptus fuerit, statim ad residentiam compellatur. Si qui contra hoc statutum aliquos vel successive vel simul plures elegerint, quod factum est, ipso jure non teneat. Et episcopus ad tot præbendas potestatem habeat eligendi, quot personæ sic fuerint assumptæ, hujus auctoritate concilii statuentes, ut ante receptionem personæ in canonicum assumenda personæ necessitas & utilitas ex receptione hujus securæ loci episcopo primitus exponantur, ne surreptionis astutia in fraudem hujus concilii aliquid attentetur.

De

ANNO
CHRISTI
1110.*De sede vacante aliud innovetur: Ex concilio
Aschaffenburgen.*

Quoniam nonnunquam contingit, quod ad vacantem episcopatum, vel aliam praelaturam, duo in discordia eliguntur, & alter, qui minori juri innititur, ut eum, cui majus jus est adquisitum, per potentiam vel per rædium fatigare & exhaurire possit, attrahit sibi favorem potentium laicorum, quibus ut ei mutant & assistant, promissiones facit de beneficiis filiis eorum conferendis, & de juribus & de libertatibus ecclesiasticis remittendis. Nos huic morbo occurrere volentes remedio salutari præsentati statuto hujusmodi promissores & potentium laicorum attractores volumus ipso facto & jure excommunicationis esse sententiis innodatos, & nihilominus eum fore ineligibilem ad hujusmodi dignitatem. Mutuatores etiam pecuniarum taliter in hoc casu volumus carere actionibus pro mutuo hujusmodi repetendo.

*De his qui occupant bona ecclesie, ex concilio
Moguntinen.*

Quicumque autem defuncto episcopo relicta ab eo ac sede vacante bona ecclesie occupaverit, ipso facto quam nunc in talem ferimus sententiam excommunicationis incurrat, quam successor inviolabiliter faciens observari nullatenus relaxet sine restitutione & satisfactione condigna de sui capituli consilio & consensu.

*Ut ecclesiastica beneficia in suo jure referentur
conferenda clericis. Ex concilio fritzlar:*

Quoniam in quibusdam Alamanie partibus fundatores ecclesiarum vel hæreses ipsorum potestate, in qua hucusquam ecclesia eos sustinuit abutuntur parte decimarum vel aliarum obventionum ecclesiasticarum, in quibus jus obinent patronatus sibi retinentes ex pacto cum præsentent clericos ad eandem, huic vulneri canceroso & simoniaco censuræ ferrum apponimus decernentes, ut ex quo constiterit patronum hoc perpetrasse flagitium, anathemate feriatur, & ejus terra ponatur sub ecclesiastico interdicto, donec ecclesiam liberam sub suo jure dimittat salvo jure patronatus, quod eis de jure reservamus, quod possint per juris ignorantiam excusari. Qui vero cæca cupiditate ducti taliter a patronis per præsentationem receperint, officio beneficioque priventur, nec ad beneficia vel actus ecclesiasticos admittantur, nisi per sedem apostolicam secum fuerit dispensatum. Episcopi vero vel archidiaconi, qui talibus scienter curam commiserint animarum, ab institutione beneficiorum & collatione perpetuo sint suspensi.

De eodem concilio fritzlar.

Cum beneficia ecclesiastica sine diminutione conferri debeant, quidam ecclesiarum patroni personis idoneis prætermittis tales ad ea præsentant, qui portione quantalibet debeant esse contenti, reliquam totaliter usibus suis applicando. Unde ad hujus mali perniciem extirpandam statuimus, ut si tales clerici se portione debita spoliari videntes ad episcopum suum querelam non detulerint, auctoritate hujus concilii sint ipso jure suspensi, & nihilominus eisdem

A ecclesiis spolientur per episcopum, & plebano idoneo provideatur de ipsis. Si vero ad superiorem hoc detulerint questionis, ipse patronum per censuram ecclesiasticam ab hujusmodi molestationis onere compellat. Adjicientes nihilominus, quod si in hoc pertinax patronus extiterit, ad præsentationem talis ecclesie cum proximo vacaverit nullatenus admittatur.

De rebus ecclesie non alienandis. Ex concilio fritzlar.

Interdicimus etiam prioris concilii statuta sequentes, ne administratores de rebus ad eorum administrationem pertinentibus sine consensu majoris & sanioris partis capituli quicumque penitus alienare præsumant, verbo autem alienationis, donationis, venditionis, obligationis, permutationis vel emphiteutis sicut in quibusdam ecclesiis fieri consuevit perpetuum contractum volumus comprehendere, & si quid contra factum fuerit, irritum decernimus & inane forella quoque nemorum secari non faciant sine fratrum consilio & consensu, quod si tece-rit, in usum fratrum pretium convertatur. Abbas vero vel officii quicumque monasterii si de rebus ecclesie suæ quicquam citra formam canonicam alienare præsumperint, ipsum superior cum id ei ex certis claruit argumentis a suo in continenti deponat officio, nec de cetero ad dignitatem aliquam vel administrationem ecclesiasticam admittatur, nisi secum sit per loci episcopum misericorditer dispensatum, auctoritate præsentis concilii decernentes, ut in mutuo contrahendo, nec non obligatione immobilium sacri canones observentur, qui eos creditores tantum appellant, qui probant mutuum in ecclesie utilitatem cellisse.

Ex concilio fritzlar.

Item de rebus ecclesie & ornatu nulli privatæ personæ ad obligandum aliqua concedantur, & si aliquibus sunt concessa, illa infra mensem redimere & restituere compellantur.

Ex eodem concilio fritzlar.

Item statuimus, ut proventus annui fabricæ uni vel duabus personis fide dignis in singulis ecclesiis committentur, qui eos ad opus ecclesie convertant utiliter & singulis annis justam de ipsis & certam capitulo reddant rationem, & ne iidem redditus dividantur, vel ad expensas messium vel autumnii seu extra ordinaria onera convertantur, quæ de præbendis suspensis sunt potius faciendæ districtissime prohibemus.

*Ex concilio fritzlar, ut res ecclesie bis vel semel
in anno inspiciantur.*

Statuimus etiam quod ornatus & libri ecclesie bis vel semel ad minus in anno inspiciantur a capitulo diligenter, & sub sigillis prælatorum & capituli ponantur sigillatim in scripto, ut sciatur in posterum si de ipsis augmentatum sit aliquid vel subtractum.

De prædiis Ecclesiarum.

Et quoniam pauci sunt in singulis ecclesiis, qui prædia & redditus plene cognoscant, nisi illi officii forsitan fuerint, & multa vel aliqua propter negligentiam officiatorum & statum ipsi-
ine-

ANNO
CHRISTI
1110.

ANNO
CHRISTI
1310.

inæqualem ex eo sunt perdita vel distracta. Stra-
tuimus, quod prædia & redditus ecclesiarum
communis, & specialiter dignitatum & officio-
rum, & que quali ratione cujuslibet officii fie-
ri debeant sub sigillo prælatorum & capituli ple-
nissime conferantur.

Volumus etiam, & præsentium auctoritate
statuimus, ut redditus, qui de proventibus an-
norum fabricæ ex nunc in posterum poterunt
procurari, & proventus illorum bonorum, que
de cetero sine speciali conditione fuerint colla-
ta ecclesiis intuitu pietatis, fratres præsentis,
& qui sunt in studio per licentiam capituli in-
tegre & plene percipiant, ut libentius & fre-
quentius in choro deserviant, & fideles quilibet
ad elemosinas ecclesiæ conferendas arden-
tius invitentur.

Ex concilio Moguntinen. De advocatis ecclesiarum.

Ceterum cum nonnulli ecclesiarum advocati.
spe defensionis eorum in advocatos ea condi-
tione primo assumpti, quod de cortis stipendiis
& serviciis spontanea deputatis eidem ipsarum
ecclesiarum jura, possessiones & homines defendere
debeant, facti sunt ex defensoribus offen-
sores, eo quod tam immoderatis exactionibus
& serviciis angarient homines, quod non pro-
priis dominis persolvere census suos, aliasque
illicite dividentes advocatias in partes in in-
ferioribus suis eas in grave ipsarum ecclesiarum
dispendium infeudare præsumant. Et quia pri-
vilegium meretur amittere, qui concessa sibi
abutitur potestate, statuimus, quod sponte sibi
assignatis stipendiis & serviciis sint contenti,
prout eorum imperio est obtentum sententia
principum approbante, aliaque ecclesiarum jura
& possessiones & homines defendant & prote-
gant, nihilominus aliud pro tantis sibi & eo-
rum juribus, possessionibus & hominibus usur-
pantes reintegrent advocatias, quas in partes
dilacerasse, & suis infeudasse dinoscuntur feu-
datarii, eos vero taliter occupantes dimittant,
quod si non fecerint infra mensem moniti per
ordinarios & per alios suos superiores ipse advo-
catus & feudatarius ad id faciendum per ex-
communicationis & interdicti sententias com-
pellantur. Demum statuimus, ut si quis ec-
clesiarum vel clericorum bona vel homines
temere invaserit spoliis, incendiis vel rapinis,
aut tollendo pignora occasione etiam cujus-
cumque questionis, quam contra ecclesiæ ali-
cujus advocatum se proponit habere secundum
statuta concilii Moguntinen. contra hujusmodi
temerarios invatores edita procedatur.

Ex concilio Aschaffenburgen.

Hac in constitutione sancimus cunctos eccle-
siarum advocatos intra provincie nostræ ter-
minos constitutos, cuicunque præminentis sint
status, eidem juribus esse contentos, que ipsis
seu eorum antecessoribus fuerint concessa, tem-
pore quo advocatiam hujusmodi acceperunt
ac ecclesias, quarum advocati existunt, defen-
sare studeant ac manutenere pro posse.

De eodem concilio.

Insuper statuimus, ne persona quantumcum-
que nobilitate aut præminentie statu præsul-
geat, ecclesias aut ecclesiastica bona, jurisdic-
tiones, jura & vasallos eorum violentem, aut

Auctoritate propria publicè occupare, aut occu-
pando invadere, vel scienter occupantibus ec-
clesias vel bona ecclesiastica & prædicta præla-
re præsumant quomodolibet per se vel per alium
aut alios consilium, auxilium & favorem, &
nisi requisitus infra mensem ecclesiæ lesæ aut
præfato ipsius damnum illatum emendaverit, ipso
facto sit anathematis vinculo innodatus.

Ex concilio domini Petri.

Hoc sacro concilio districtius approbante in-
hibemus, ne aliquis episcopus vel prælatus ca-
pitulum vel conventus aliqua bona immobilia
pro suppignoribus, que vulgariter underpfant
dicuntur, ponant aut obligent quibuscunque
personis ad contractum alienationis rerum ec-
clesiæ perpetuum roborandum sine expresso con-
sensu loci episcopi & juris solemnitatibus, que
in hujusmodi rerum alienationibus requiruntur.
Alioquin factum ipsum certimus irritum & inane.
Episcopos, qui hæc fecerint, ab ingressu
ecclesiæ suspensos, alios vero prælatos ab oth-
cio & beneficio, personas vero alias excommu-
nicationis sententiis ipso facto decernimus in-
nodandos.

De eodem concilio.

Insuper inhibemus districtè, ne aliquis præ-
latus cuiquam annuam pensionem de rebus ec-
clesiæ constituat se daturum, donec provideat
sibi de beneficio competenti. Alioquin factum
ipsum decernimus non teneri, ac promissorem
sive prommarium ab othcio & beneficio decer-
nimus suspendendos.

De venditione & emptione rerum spoliatarum.

Nullus etiam prædam aliquam scienter emere
vel tenere præsumat, alioquin nisi ipsam sta-
tim restituat, excommunicationis sententia per-
cellatur.

De pignoribus.

Ad omnem quoque dubitationis sive quæstio-
nis materiam amputandum statuimus, ut si quis
prædium tuum, cuius attinet patronatus, cui-
quam obligaverit indistricte, jus præsentandi ap-
ud ipsum obligantem resideat, cum tale jus
æstimari non possit & ergo in sortem nequeat
computari, cum temper fructus rei pignorate
in sortem debeant computari juxta canonicas
& legitimas functiones.

De testamentis & ultima voluntate.

Clericus de proventibus anni gratiæ vel alias
de rebus ecclesiæ acquisitis concubinæ suæ vel
filiis in fornicatione genitis quicumque penitus
non relinquat, quod si fecerit, legatum non
teneat, & quod taliter est relictum, ecclesiæ
applicetur.

De legatione clericorum.

Ad abolendam de domo domini consuetudi-
nem vel potius corruptelam seu temeritatem,
qua clerici, qui positi in exemplum in argu-
mentum suæ finalis penitentis fructus præben-
darum suarum concubinæ vel spuris suis le-
gant in ultima voluntate rigor ecclesiasticus
de-

ANNO
CHRISTI
1310.

ANNO
CHRISTI
1110.

debet exercere. Clerici annis gratiæ abutentes cum de rebus ecclesiæ nullum possint condere testamentum, fructus beneficiorum etiam ecclesiasticorum spuris vel concubinis dimittant. Qui vero contra hanc inhibitionem venire præsumperint, in signum suæ perditionis ecclesiastica careant sepultura, & quibus taliter fructus legantur, eis careant ipso jure. Qui autem testamentum tale post mortem manutenere volunt, & per quorum manus personis illis fructus præbendæ fuerint ministrati, ecclesia ipsa supposita sit interdicto.

De legatione morientium: ex conc. fritzar.

Item legata secundum dispositionem morientium ordinentur collectoribus ad hoc duobus de ecclesiâ deputatis, si in vita sua non manusfideles elegerant super eis.

Ex concilio domini Eberhardi Moguntinen.

Sunt nonnulli, qui anno gratiæ, qui pro relevatione debitorum in fructibus beneficiorum defunctis clericis est concessus damnabiliter abutuntur, fructus ipsius anni consanguineis suis vel aliis quibus voluerint relinquentes, ex quo provenit duplex injuria, ecclesiæ scilicet & personæ; fraudatur enim ecclesiâ per dictum anni spatium servitore, privatur etiam persona succedens in percipiendis fructibus jure suo, quod de cetero fieri prohibemus; sacri approbatione concilii statuimus, quod nisi pro relevatione debitorum, quæ cum aliunde solvi non possunt anno gratiæ clerici non utantur, vel nisi ipsius anni fructus pro aliqua pia causa ipsi relinquat ecclesiæ, a qua idem beneficium habuisse noscuntur.

Ex concilio Aschaffenburg.

Ad hæc quia quædam in quibusdam partibus consuetudo, immo corruptela detestabilis obtineatur, videlicet quod tam clericus quam laicus in lecto ægritudinis constitutus ultra v. solid. usualis monetæ, vel aliam summam juxta loci illius consuetudinem limitatam nec piis locis nec personis ecclesiasticis pro animæ suæ remedio & salute aliqua possit ordinare legata. Considerantes prædictam consuetudinem & sacris canonibus sæcularibus etiam legibus obviare, cum omnia jura clament, quod ultima voluntas, & ultimum hominis testamentum immobile perseveret, & nihil sit, quod magis hominibus debeat, quam ut supernæ voluntatis liber situs existat, eandem consuetudinem Deo odibilem, animabus & moribus inimicam, auctoritate hujus sacri concilii penitus reprobamus, firmiter statuimus, ut ubicunque qui jura testamentorum non prohibent factioe & sanitate & in lecto ægritudinis constituto legandi, ordinandi & disponendi de bonis sibi collatis circa pia loca & personas ecclesiasticas, dummodo contra legitimas non prætereant sanctiones, libera sit voluntas & facultas, volentes & præcipientes districte, ut per locorum episcopos, & ceteros prelatos jurisdictionem habentes universi clerici & laici impediendo defunctorum legata vel ultimas voluntates per excommunicationem in personas & interdicti in loca sententias octo dierum monitione præmissa ferendas, ab hujusmodi impedimentis desistere compellantur, ad

Concil. General. Tom. XXV.

quarum executiones & debitas aggravationes procedente tempore facientes episcopi & prelati, ad quos testamentorum defensio utroque jure suadente dinoscitur pertinere, tant benevolos se exhibeant & paratos, ne hujusmodi negligentia de eorum manibus in digni districti iudicii requiratur.

Sequitur de manusfidelibus.

Statuimus & a cunctis præcipimus inviolabiliter observari, ut manusfideles, & ad exequendum ultimas decedentium voluntates electi, antequam de rebus & de bonis defuncti se aliquatenus intromittant, inventarium faciant sub fidedignorum testimonio de eisdem, ac infra annum cuncta disponant secundum placita defunctorum, ad quæ per locorum ordinarios districtissime compellantur.

De sepulturis: ex concilio domini Petri Moguntinen.

Cum sacris canonibus sit consonum, ubi quis vivus recepit ecclesiastica sacramenta, quod sibi etiam mortuus requiescat, omnibus christifidelibus, qui sepulti fuerint in suis ecclesiis parochialibus, de omnipotentis Dei misericordia & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, & beati Martini patroni nostri meritis confisi, in relevamen suorum peccaminum xl. dies indulgentiarum de injuncta sibi penitentia misericorditer relaxamus.

Ex concilio Moguntinen.

Insuper statuimus, & sub pena suspensionis præcipimus firmiter & mandamus, ut omnes sacerdotes provincie Moguntinen. cujuscunque dignitatis, eminentiæ, status vel religionis fuerint, infra octo dies causa legitima cessante, postquam eis de morte archiepiscopi vel episcopi cujuscunque prædicte provincie consiterit, missam pro defunctis dicat in remedium anime episcopi memorati.

Sane gravis, & clamorosa querela nostris auribus multiplicatur, quod nonnulli suis juribus & finibus non contenti, parochianos alienos præsumunt recipere temere ad divina contra canonicas sanctiones, & cum dictorum parochianorum iudices non existant, nec ligandi nec solvendi in eos acceperint potestatem, se tamen iudices faciendo in foro penitentiali periculose absolvent & ligant pro suo libito voluntatis, sicque ipso qui proprios spernunt presbyteros minime absolutos illud salutiferum nostræ peregrinationis viaticum quod non proficit nisi prius a criminum labe mundatis in animarum suarum & eorum, qui non dijudicantes indistincte recipiunt conferre periculum non verentur. Sicque dicti eorum sacerdotes, qui curam recipiendo eorum suam pro ipsis animam obligaverunt, dum sibi taliter subtrahuntur statim ignorantes eorum, nec possunt, quod in eis ægrotum est, sanare, nec consolidate infirmum, nec alligare contractum, & sic cum curationis necessaria non adhibeantur remedia invalentibus morbis usque ad interemptionem læsio dilatatur, unde sacerdotes nullam possunt de sic pereuntibus animabus superno iudici reddere rationem.

X

Hic

ANNO
CHRISTI
1510.

*Hic prohibetur religioſis audire confeſſionem ſine
licentia plebani etiam quocumque tempore
anno: ex concilio Moguntinæ. domini
Petri.*

Nos ſanctorum Patrum, qui eccleſiæ ſanctæ
Dei & perſonis eccleſiaſticis terminos, quos non
licet transgredi, poſuerunt, ſtatuta conſideran-
tes, hujus ſacri approbatione concilii univerſis
ſacerdotibus tam religioſis, quam ſæcularibus cu-
juſcumque conditionis, ordinis ſive ſtatus exi-
ſtant in civitatibus, dioceſ. vel provincia de gen-
tibus moguntina ſub debito juramenti, quod
epiſcopo in receptione ſacerdotii præſtiterunt,
ſub interminatione divini judicii firmiter inhi-
bemus, ne quis alienum parochianum, cujus
cura per epifcopum vel loci archidiaconum, ſeu
eius ſuper eo vicarium alii eſt commiſſa, præ-
ſumat, excepta neceſſitatis cauſa, quæ legem non
habet, ad confeſſionem recipere, vel ad porri-
gendum ei aliquod eccleſiaſticum ſacramentum,
niſi petita deſuper & obſenta licentia proprii
ſacerdotis, cum certi & indubitati juris exiſtat
talem a tali crimine ſolvi non poſſe aliquatenus
vel ligare, & ex hoc ordinem eccleſiæ per
majores & ſanctos patres divina providentia in-
ſtitutum confundi, quod per univerſos plebanos
ſingulis diebus dominicis & feſtibus coram ſuis
plebibus præcipimus publicari.

De ſtatu monachorum: ex concilio fritzar.

Statuimus inſuper, ut in ſingulis monaſteriis
fenestræ pro latere duplicata habeant ferrea-
menta. Et ut moniales ſuis præpoſitis & præ-
latis in rebus licitis & honeſtis obediant, nec
cuiquam alteri præter eorum licentiam ſua con-
ſueant peccata, ipſi præpoſiti ſive prælati clau-
ſtra monialium non introeant, niſi magna &
evidens neceſſitas id expoſcat.

*De monachis & monialibus, de compaternitate
non contrahenda: ex eodem concilio.*

Compaternitatem a monachis & a moniali-
bus contrahi diſtrictiſſime prohibemus, ſtatuen-
tes, ut ſi aliqua clauſtra monialium ad ino-
piam tantam devenerint, quod ibi de proven-
tibus monaſterii ſuſtentari non poſſunt, & ab
amicis panem & vinum, denarios vel aliquod
hujusmodi tranſmittatur eiſdem, non hoc prius
recipiant, quam abbatiffæ vel magiſtræ lux id
ſignificent, ut ejus arbitrio quid de hoc quod
miſſum eſt, fieri debeat, ſtatuetur, & labores
eorum veniant in commune, quod de mona-
chis irrefragabiliter volumus obſervari.

*De veſtibus monachorum & monialium: ex
eodem concilio.*

Statuimus etiam, ut juxta concilium proximo
celebratum monachi & alii religioſi quilibet al-
terius coloris veſtibus, quam eorum ordini con-
gruat, non utantur, ſeu quotidianæ ſive pluvia-
les exiſtant, ut monaſteria ſanctorum Auguſti-
ni & Benedicti ad obſervationem ſuæ regulæ
efficacius reformentur, prohibemus diſtrictè, ne
quis abbas vel abbatiffa duas habeat abbatias, &
nulli monacho vel moniali duo officia in monaſte-
rio aſſignentur, niſi abbatiffa providentia de conſen-
ſu capituli propter evidentem neceſſitatem vel uti-
litatem monaſterii aliter duxerit ordinandum.

A *Ne quis eligatur in abbatem niſi profefſus: ex
eodem concilio.*

Nullus monachus in abbatem & in aliquod
officium, niſi dudum profefſus fuerit, aſſuma-
tur. Et ſi qui jam aliter ſunt aſſumpti, a ſuis
removeantur officiis, & alii ſubſtituantur eiſ-
dem, quod de monialibus etiam decernimus
obſervandum. Hoc priori concilio in non pro-
feſſorum odium adjungentes, ut cum juxta de-
cretum Pelagii abbas ſit a monachis eligendus,
nullus omnino non profefſus, quantacumque tem-
poris diuturnitate in religione duraverit, ad ele-
ctionem abbatis aliquatenus admittatur, nec ei
valeat ſuffragari ſive de factò, ſive de conſuetu-
dine, quod una cum ceteris monachis ad alios
tractatus eccleſiæ antea ſit admiſſus.

De profefſione monachi.

Novitii jam adulti ſi poſt annum probationis
in manum abbatis facere profefſionem recuſa-
verint, de monaſterio expellantur, quod etiam
de monialibus obſervetur. Nullus monachus vel
monialis in duobus monaſteriis locum habeat
vel præbendam. Item quicquid monachus vel
monialis, undecumque provenerit, acquirit, ſuis
appropriare uſibus non præſumat, ſed totum in
communes uſus monaſterii redigatur. Item nul-
lus monachus vel monialis proprium quid ha-
beat, & qui proprium habuiſſe in morte fue-
rint deprehenſi, eccleſiaſtica careant ſepultura,
& qui ſepulti ſunt, jam exhumentur. Si quis
vero ipſorum ad mandatum ſui prælati propriis
renunciare noluerit, de monaſterio expellatur.

De monachis & monialibus.

Ludos aleorum, chorearum, ſcæcorum, ta-
xillorum, annulorum & globorum monachis &
monialibus prohibemus diſtrictè. Item abbates
& monachi mantella & chirotecas non portent,
nec pannos de nigro bruneto vel alios pretioſos,
ſed quanto poſſunt haberi pretii vilioris
juxta quod præcipit regula eorumdem: abbates
& abbatiffæ in communi dormiant dormitorio
cum monachis vel monialibus ſuis, & in reſe-
dorio communi veſcantur, niſi quandoque juſta
neceſſitas propter magnos & honeſtos hoſpites
id minime obſervari compellat. Item tam ab-
batibus quam monachis vulpina pellicia & de
cuniculis prohibemus, ſed agnibus tantum utan-
tur. Item monachi calcios, qui ſtiales dicun-
tur, non habeant, ſed alios ſuæ regulæ com-
petentes. Item abbates cappas rotundas ad mo-
dum epifcoporum in uſu quotidiano non por-
tent, ſed cum manicis, ut eorum ordo poſtulat
& requirat; nec ipſi, nec monachi, qui equi-
tant, mantella deſerant ſuper cappas, quas clau-
ſas fore cenſemus. Hoc etiam ſtatutum luci-
dus declarantes ſtatuiſſimus, ut tam monachi,
quam abbates in cappis nigris equitent & ro-
tundis vel in habitu uſitato: inſuper inhibemus
diſtrictè, ne occasione qualibet ſæculares perſo-
næ domos vel habitacula ſua faciant juxta mona-
ſteria monachorum, quia frequenter ex hoc
contra monachos ſiniſtra præſumptio eſt exorta,
niſi forte alicui perſonæ omni ſuſpitione ca-
renti id de conſenſu & auctoritate diœceſani
epiſcopi permittatur. Abbas vero, qui contra
hoc fieri conſenſerit, gravi ſubjaceat ultioni.
Item abbas nullum monachum alterius mona-
ſterii

ANNO
CHRISTI
1510.

ANNO
CHRISTI
1310.ANNO
CHRISTI
1310.

sterii sine litteris dimissorii proprii abbatis in A suo monasterio recipere vel tenere præsumat. Item monachi carnibus in refectorio non vescantur, nisi in infirmaria cum ægrotant. Item quicumque monachus in lapsum carnis ceciderit, de quo fuerit manifestum, ad nullam deinceps dignitatem, nec ad aliquod officium monasterii assumatur, nisi propter manifestam emendationem & honestam ac religiosam conversationem ipsius per dioces. episcopum secum fuerit misericorditer dispensatum: eidem quoque pœnæ subjaceat, si de hoc infamatus fuerit, nec canonicè potuerit se purgare, & in pœnam sui criminis, de cetero ultimus sit in choro, & in capitulo vocem non habeat ad aliquam monasterii ordinationem tractandam, nisi propter emendationem manifestam abbatis providentia de consensu conventus ipsum duxerit admittendum. Si vero abbas vel monachus in officio constitutus in similem lapsum ceciderit, a suo statim removeatur officio, quod circa præpositum fieri volumus, si de hoc infamatus fuerit, nisi canonicè se expurget, & nihilominus pœnis illis subjaceat, quæ de simplici monacho superius sunt expressæ. Idem de abbatissis, & monialibus statuimus observandum, & hæc omnia, quæ statuta sunt de monacho circa continentiam, propriorum abdicationem, & similia, ad canonicos volumus regulares extendi, licet ad esum carniæ, & quædam alia regulæ inferantur laxiori. Item præcipimus abbatibus, abbatissis, nec non aliis omnibus monasteriorum rectoribus, ut subditis suis secundum uniuscujusque monasterii facultatem tam in victu, quam in vestitu necessaria administrent. Item juxta prioris statuta concilii prohibemus, ne mulierculæ, quæ votum continentie emisissent, mutant habitum sæcularem, nec tamen alicui certæ regulæ se adstringentes per vicos passim discurrant. Sed si propriæ suppetant eis facultates, continenter in suis vivant domibus, & honeste; sed si sunt pauperes manuæ suarum laboribus, & honestis servitiis necessaria sibi querant, plebanis suis sint subditæ, & eorundem consilio regantur.

Ne aliqua admittatur in beginam ante quadragesimum annum.

Ad hoc quia juvenularum beginnerum lapsus frequens & evidens statum religionis deformat, & scandalizat plurimos: statuimus, ut nulla de cetero in earum numerum admittatur, nisi quadragesimum ætatis suæ annum excesserit, & probatæ opinionis existat. Sexagenarium numerum, quem scripsit apostolus talibus assumendis, propter fragilitatem nostri temporis ad quadragenarium numerum restringentes.

De beghardis & beguttis.

Sectam & habitum, nec non conventicula suspitione mali non vacua beghardorum clamentium per vicos, & plateas civitatum, oppidorum, & villarum hoc vulgare brot durch got, nec non quaslibet alias singularitates a sancta Dei Ecclesia non receptas colentium reprobamus in hoc sacro concilio, & damnamus, mandantes sub pœna suspensionis universis plebanis per civitates, dioces. & provinciam Moguntin. constitutis, ut tales beghardos aut bikornos publice tribus dominicis diebus festivis, ut hujusmodi singularitates derelinquant,

Concil. General. Tom. XXV.

& se teneant, sicut alii christiani, & quod non prædicent in cavernis, vel aliis locis publicis, vel secretis, & cum beginis se conformantibus eisdem in moribus, habitu, & incessu. Alioquin ex tunc ipsos extra terminos suarum parochiarum per excommunicationis sententiam auctoritate hujus concilii repellere non obmittant, denuncientque vicinis sacerdotibus, ut tales sic repulso in suis parochiis non admittant. Idem de beginis prædictis pestiferis duximus statuendum.

Ne aliquis introeat domos beginnerum.

Sub pœna etiam anathematis prohibemus, ne clericus vel religiosus quicumque in domum intret earumdem. Sed si quis ex justa causa, & honesta cuiquam earum loqui voluerit, hoc in ecclesia sub bono testimonio faciat manifeste, ne sinistra contra ipsum suspicio oriatur. Alioquin gravi subjaceat ultioni.

Ex concilio Moguntinen.

Plerique religiosi, maxime ordinis sancti Benedicti, non verentur convivia frequentare, sæculares etiam personas ad ipsa cœnobita pro commessationibus invitantes, ex quo non solum scandalizantur extranei, sed etiam confratres eorum, religio dissolvitur, & honestas monastica deformatur. Cum igitur juxta sanctorum statuta canonum, & venerabilium conciliorum decreta monachorum non liceat undecumque proveniret aliquid suis ulibus propriare privatis, sacri approbatione concilii talia de cetero fieri ex quacumque causa prohibemus. Si quis autem transgressor extiterit, pro qualibet transgressione carceralem octo dierum in graviori culpa subeat disciplinam.

Ex concilio Aßbassenburgen.

Præterea & si contra monachos, & moniales de suis claustris propter aliquos enormes excessus, aut animi levitate temere fugientes, & in sæculo sæculariter per aliqua temporum spatia convertentes, & tandem penitentia ducti ad claustra, de quibus profugere præsumperunt, humiliter redire volentes, certæ & variæ pœnæ juxta qualitatem & quantitatem excedentium a sanctis patribus sunt statutæ. Quidam tamen abbates & abbatissæ, ac ceteri magistratus pœnis in sacris canonibus, sive in sui ordinis regula contra hujusmodi profugas personas expressas non existentes contenti, graviores & quasi importabiles pœnas in sui reverfione imponere non verentur. Vel quod deterius est, easdem personas quantumcumque humiliter postulantes ad sua claustra, a quibus taliter exiverint, admittere inhumaniter contradicunt. Cum igitur juxta sacrorum canonum diversas auctoritates pœnæ non ampliandæ, sed potius sint laxandæ, & longe sit securius de misericordia, quam de crudelitate reddere rationem. Cum & Dominus per hos prophetæ pollicitus sit, sic dicens: Peccator in quacumque hora conversus fuerit & ingemuerit, omnium iniquitatum suarum amplius non recordabor. Nos advertentes, & ubi paterfamilias largus dispensator existat, non decet familiam esse tenacem, ut peccandi materia & occasio personis talibus præcludatur, provida deliberatione hujus sacri concilii decrevimus statuendum. Et sub pœna suspen-

ANNO
CHRISTI
1510.

tionis universis abbatibus & abbatissis, & ceteris monasticis magistratibus, cujuscumque ordinis aut conditionis existant, aut quocumque nomine appellentur, injungimus firmiter, & districte, ut suis fratribus & sororibus in apostasie labem ex quacumque causa prolapsis, desiderantibus, ac petentibus cum humilitate, ac devotione regressum, sinum misericordie, quem alma mater ecclesia claudere nulli penitenti continevit more pii patrisfamilias, qui filium primo prodigum, & postmodum penitentem paterne recepit, liberaliter studeant aperire. ita quod hujusmodi personas redire ad sua claustra volentes, quantumcumque graves fuerint earum excessus, vel enormes, juxta cujuslibet ordinis disciplinam sive regulam & consuetudinem observatam sine qualibet contradictione recipiant & admittant, ira tamen, quod propter eorum excessus, nec vitus, nec vestitus subtrahatur eidem, sed alias sicut praxidimus regulariter puniantur. Alioquin praxidam suspensionis sententiam per ordinarios locorum seu officiales eorum in omnes contradictores procedente tempore, juxta quod eorum protervia meruit, praxidimus promulgari.

De capitulis monachorum: Ex concilio fritslar.

Renovantes etiam concilium, quod novissime celebravimus, firmiter prohibemus, ne episcopi vel archidiaconi concessionibus ecclesiarum, que sunt templariis, hospitalariis, vel aliis religiosis cujuslibet approbationis consensum ullo modo exhibeant, nisi requisito & habito prius consensu capituli ecclesie cathedralis: aliter concessionibus hujusmodi sive factas sive de cetero faciendas vires decernimus non habere.

De religiosis officiantibus ecclesias: Ex concilio Moguntinum.

Ad hoc cum religiosi quidam alicubi sui ordinis per fratres officiant ecclesias sibi unitas, & id fratribus ipsis sit dissolutionis occasio, quia idem eo promptiores sunt ad lubricum, quo ex religioso titulo se autumant exemptos, ac prelati eorumdem per archidiaconales corrigi minime patientur, sed quasi pro ordinis scandalo vitando ipsos ad domos revocant, vel ad alias parochias mittunt illos, auctoritate hujus sacri concilii hoc duximus annexendum, ut religiosorum ecclesie non per fratres eorum officientur, sed per clericos seculares, ut saltem de reliquiis, que de mensa religiosorum ceciderint, sustentari valeant pauperes sacerdotes, qui in vituperium nostri ministerii publica egestate laborant, ita quod hinc sint verissima illa verba dicentis in canone: Mendicat infelix clericus in plateis.

De jure patronatus: ex con. Mogun.

Ad extirpandam illam detestabilem corruptelam quorundam patronorum ecclesiarum, qui rectoribus eorum defunctis spoliant dotem & ecclesiam omnibus rebus mobilibus & interdum immobilibus in salutis proprie dispendium & scandalum plurimorum, statuimus, ut sive clericus sive laicus hoc facere presumpserit, sit a jure presentandi ea vice suspensus, & loci archidiaconus & si ipse negligens fuerit, superior ecclesiam conferat ipsa vice. Uterque autem

Aexcommunicetur & arcius exittetur, donec cum debita satisfactione restituat sic ablata.

Ex concilio Moguntinum. domini Petri.

Quia plerique advocati ecclesiarum suis terminis non contenti ultra pensionem & redditus seu proventus ab antiquo eis deputatos diripiunt & usurpant sibi bona & res dictarum ecclesiarum, propter quod spiritualia, que sine temporalibus non possunt consistere, dictis ecclesiis subtrahuntur. Statuimus, ut si plus trinam admonitionem de restituendis hujusmodi ablatis factam praxidam non restituant nec satisfaciant, ut tenentur ex tunc ipso facto a jure advocatie decernimus praxidam cecidisse: idem contra patronos ecclesiarum, que bona clericorum decedentium sibi usurpant contra statuta Lugdunen. concilii ut a jure patronatus cadant ac presentandi; & hoc statutum per locorum ordinarios districte, invocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis, decrevimus exequendum.

De consecratione ecclesie vel altaris: Ex concilio fritslar.

Et quia de ecclesiarum reconciliatione dubitari consuevit a multis, presentis super auctoritate concilii declaramus, quod ecclesia violata per alium quam per episcopum reconciliari non potest, cum ea, que sunt episcopalis ordinis, non nisi episcopo valeant demandari.

De celebratione missarum: Ex concilio fritslar.

Auctoritate quoque presentis districtius prohibemus, ne aliqui sacerdotes in ecclesiis vel parochiis infra missam animarum solemnem missam celebrent pro defunctis, nisi rogati fuerint a defuncti parentibus & amicis, & tunc unam vel plures celebrent submissa voce sine nota.

Ex eodem concilio de Sacramentis conferendis.

Ut sacramenta ecclesie mundius & reverentius ministrantur, priori concilio inherentes statuimus, ut sacerdotes baptismum, oleum infirmorum, seu viaticum ministrantes camisis albis vel superpellicis sint induti, que penes altare referentur, & in eundo & redeundo, cum infirmos visitant, pariter & in missa eis utantur.

De celebratione missarum: Ex Concilio Domini Petri Moguntinum.

Predecessorum nostrorum ducti vestigiis statuimus inhibentes sub poena suspensionis, quam in omnes temerarios transgressores hujus sacri approbatione concilii decernimus proferendam, ut nullus sacerdotum noviciorum illa die qua celebrare debuerit primam missam in exordio sacratissimi publicationis sui officii oblaturus Deo primitias gratie ac salutis sibi collocat, aliquos ad convivium invitare aut invitatos habere aut procurare per se vel per alium ullo modo presumat, sed ad solum Deum, cujus militie est adscriptus, dirigat aciem sui cordis, maxime illa devotus, curis & sollicitudinibus temporalium, quibus mentes hominum distrahuntur, exutus.

ANNO
CHRISTI
1510.

ANNO
CHRISTI
1210.

lus, remotis vanitatibus, histrionum curibus, A
tumultibus & insolentis reproborum, qui etiam
sæpe venire assolent non vocati. Si quis aut
ante vel post octo pluriumve dierum spatio in-
termedio amicorum honestam convocationem
habere voluerit, illud absque histrionum tumult-
ibus fieri non vetamus.

*De baptismo & ejus effecta: Ex concilio
fritzlar.*

Baptismus cum summa reverentia celebretur
maxime in distinctione & in prolatione verbo-
rum, in quibus sacramenti virtus consistit, his
scilicet verbis. Ego baptizo te in nomine Pa-
tris & Filii & Spiritus sancti. Doceant etiam
sacerdotes, tam mares quam feminas, in ne-
cessitate debere parvulos baptizare eadem for-
ma in suo idiomate, & quod patres & matres
propriis infantes, si summa necessitas exigat,
poterunt baptizare. Et si sacerdotes super hoc
diligentius requirentes debitam formam in bap-
tismo observatam inveniunt, quod factum est,
approbent, suppletes circa baptizatum quoad
unctionem olei in pectore & in scapulis & chris-
matis in vertice, quod a laicis est obmissum.
Si autem in baptismo debitam formam non
inveniunt observatam, non differant pueros
baptizare.

De custodia eucharistia: ex eodem.

Item statuimus, ut in cunctis ecclesiis bap-
tismus, oleum, chrisma, & eucharistia sub fi-
deli custodia clavibus adhibitis conserventur,
ne possit ad illa manus temeraria extendi: pal-
læ quoque altaris, vasa & corporalia & velli-
menta ministrorum munda & nitida conserven-
tur. Nimis enim videtur absurdum in sacris ca-
nonibus sordes negligere, quæ non decerent et-
iam in profanis.

De observatione jejuniorum.

Ad hoc etiam prohibemus, ne quis adultus
pariter & discretus ordinaria & statuta jejunia,
ut quadragesimali, quatuor temporum & vi-
giliarum præsumat infringere; nec hujusmodi
necessaria jejunia prætextu votivi & extraordi-
narii jejunii violent, cum tale damnum tali lu-
cro Deus nolit compensari. Inherentes priori
concilio pravam quorundam consuetudinem re-
probamus, qui sextam feriam violant, sabba-
to, quarta feria vel alia die ebdomadali jejunan-
tes hoc decreto fieri hujus auctoritate concilii
reprobamus & firmiter prohibemus.

De ecclesiis adificandis: ex eodem.

Prohibemus etiam, ne religiosi vel quilibet
alii ecclesias de novo fundare vel fundatas trans-
ferre sine episcopi diocesani licentia, & sine pri-
maria lapidis benedictione præsumant, aliter fun-
data ecclesia diruatur, & is qui fundavit, si
clericus existat, vel monachus, ab officio sus-
pendatur, alia pœna nihilominus juxta superio-
ris arbitrium puniendus. Si laicus existat, us-
que ad satisfactionem condignam excommuni-
cationis vinculo innodetur. Item altaria super-
flua per ecclesias parochiales omnia tollantur,
cum singulis ecclesiis non conventualibus ad
plus tria sufficiant; ne altare aliquod de novo
fiat nisi episcopo permittente; nec tunc etiam

nisi eidem altari tantum in proventibus assigne-
tur, ut saltem luminaria ultra victum ministri
habeant competenter.

Ex concilio Moguntinum.

Inhibemus, ne religiosi vel alii quilibet ec-
clesias de novo fundare vel fundatas transferre
&c. Cum igitur ex hoc, quod aliqui in civita-
tibus, oppidis, villis, & interdum in rure vel
nemore se passim recipientes ecclesias, oratoria
construant & cappellas, quas abinde postmo-
dum recedentes detolatas dimittunt, loca sacra
contingat sæpius profanari, auctoritate sacri con-
cilii duximus statuendum, quod nullus ex epi-
scopis istis, qui interdum in consecrationibus
ecclesiarum vices diocesanorum exercent in lo-
cis de novo fundatis vel fundandis, ecclesiam,
oratorium dedecent seu cappellam, aut lapidem
primarium ponant, nisi de diocesani licentia
speciali, ut juxta provisionem prioris concilii
ad taxationem diocesani sacre domui provideat-
ur de dote & lumine competenti, ne talibus
recedentibus ea facilitate, qua veniunt, loca sa-
cra desolari & profanari contingat, & ob hoc
etiam quod antequam adventantes de novo fir-
mentur in loco diocesani providentia præcaveat,
ne parochialis ecclesie, infra cujus terminos se
recipiant, sint successu temporis nocumento. Ad
hæc illis episcopis, qui vices diocel. in conse-
crationibus gerunt, prohibemus expresse, ne ge-
neralis promissionis prætextu aliquas conventua-
les ecclesias dedecent quoquo modo, vel in eis
primarium lapidem ponant, nisi eis hoc a dioc-
esano specialiter committatur, interpretatione
congrua declarantes, quod iidem episcopi ratio-
ne commissionis hujusmodi cum diocesanorum
subditis dispensandi, ligandi & solvendi eosdem
in manifestis casibus vel oculis nullam obti-
neant potestatem, nisi diocesanus eis hoc du-
xerit specialiter concedendum.

Ex concilio fritzlar.

Hoc præsentis auctoritate concilii declaran-
tes, quod episcopus primarium lapidem benedi-
cere, & in fundamento locare in persona pro-
pria teneatur, nec benedictionem lapidis, nec
positionem ejusdem debeat alii quam episcopo
demandare.

*De emunitate ecclesie & cœmeterii: Ex con-
cilio Moguntinum.*

Excommunicamus etiam & anathematizamus
omnes, qui dedicatas Deo ecclesias ausu sacrile-
gæ profanantes, faciunt munitiones de ipsis, &
ad firmandum eas perfodiunt cœmeterium, ossi-
bus mortuorum ejetis, omnes quoque adhiben-
tes operam, consilium, vel juvamen decernimus
excommunicationis sententiæ subjacere; Eccle-
sias etiam taliter profanatas, & nihilominus
omnia illa loca, in quibus auctores aut opem,
consilium vel operam vel juvamen præstantes
habent domicilia vel receptacula, subjicimus ex
nunc ecclesiastico interdicto, in graviolem et-
iam pœnam subtrahentur, eorum familie eccle-
siastica careant sepultura, donec cum debita sa-
tisfactione munitio destruat.

ANNO
CHRISTI
1310.*Ex concilio Moguntina.*

Præterea quia quidam a personis ecclesiasticis contra libertatem earum & approbatam consuetudinem ex antiquis obtentam temporibus ab his pedagia & thelonea interdum extorquent iniuste, tales ad abstinendum ab huiusmodi eorum angariis, & ad restituendum sic extorta iniuste per ordinarios suos monitione præmissa per ecclesiasticam cogantur censturam.

Ex concilio Aschaffenburg.

Ad hoc sacro approbante concilio irritamus & irrita nunciamus omnia statuta & consuetudines, quæ civitates vel loca, potestates, consules vel quæcumque aliæ personæ contra libertates ecclesiarum aut personarum ecclesiasticas edere vel servare contra canonicas sanctiones præsumperint, & easdem a suis capitulariis mandamus infra duos menses post huiusmodi publicationem statuti penitus aboleri, & si similia de cetero attentaverint, ipso iure decernimus esse nulla. Potestas vero & omnes statuarii ipsorum locorum, & qui secundum statuta & consuetudines memoratas judicaverint, ex tunc inhabiles ad omnem in ecclesia legitimam actum, salvo nihilominus pœnis aliis contra tales in generali concilio promulgatis.

Privilegium de exactionibus factis.

Item statuimus, ut quæcumque civitas vel communitas, persona publica vel privata collectas sive actiones, angarias sive perangarias ecclesiis vel aliis piis locis aut ecclesiasticis personis imponant, vel bona ecclesiastica invadere præsumant, quadruplum redundant, si requisiti contempserint emendare.

De amunitatibus servandis de jurisdictione ecclesiastica.

Jurisdictionem ecclesiasticam præterquam per vias a canonibus indultas nullus attentet aliquatenus impedire, & ecclesiarum vel aliorum locorum emunitatem hæctenus de jure vel de consuetudine obtentam infringere aut aliquatenus violare.

Privilegia.

Novas etiam exactiones, quæ vulgo ungelit dicuntur nulla civitatum imponat, & ab institutis post huiusmodi edicti publicationem infra mentem desinat, nec mensuras rerum venalium ab antiquo servatas, & a fidelibus approbatas minuere, vel immutare præsumat de servis, & mancipiis ecclesiarum in civitatibus residentibus post eorum servorum mortem ecclesie debita jura, quorum servi, & mancipia fuerint recipere minime prohibentur.

De occupatione bonorum ecclesiarum, & eis attentantibus.

Insuper statuimus, ut persona quacumque nobilitate, aut præminentia latu præfulgeat, ecclesias, aut ecclesiastica bona, jura, jurisdictiones, & vassallos eorum violaverit, aut auctoritate propria publice occupare, aut occupando invadere, vel scienter occupantibus ecclesias,

& bona prædicta præstare præsumat quemodolibet per se, vel per alium, aut alios consilium, auxilium, vel favorem, & nisi infra mensem ecclesiam læsæ, vel prælato ipsius damnum illatum emendaverit, ipso facto sit anathematis vinculo innodatus. Decedentium etiam clericorum peculium occupare, vel occupando detinere omnibus laicis, sub anathematis pœna ex nunc prout ex tunc in ipsos lata districtius inhiberous, de illa materia habeatur recursus ad vi. li. ti. in eodem.

ANNO
CHRISTI
1310.*De sponsalibus, & matrimonialibus: ex concilio fritzlari.*

Matrimonium secundum quod in concilio novissime celebrato statuimus, ut cum omni reverentia, & honore in conspectu ecclesie celebratur. Et cum matrimonium fuerit contrahendum per presbyteros in ecclesiis tribus diebus dominicis, & festivis, a se distantibus publice proponatur, ut si quoddam impedimentum contrahendi matrimonium noverint aliqui, illud infra terminum competentem ab ipsis presbyteris præfigendum in facie ecclesie sine difficultate revelent: excommunicationis quoque sententia in genere proferatur in omnes huiusmodi impedimentum celantes, a qua sine satisfactione debita nullatenus absolvantur. Et si qui tempore huiusmodi denunciationis præsentis fuerint, & impedimentum celaverint postmodum, nec ad accusationem, nec ad testimonium contra ipsum matrimonium admittantur.

Ex eodem concilio fritzlari.

Causas matrimoniales nullus sacerdos, archipresbyter, vel plebanus sine speciali mandato episcopi audire præsumat, aliter ejus sententia, vel processus, nullam obtineat firmitatem, & ipse transgressor durissime puniatur.

De cognatione spiritali.

Item statuta canonum, in quibus est providè ordinatum, ut nullus baptizatus a sacerdote cum ejusdem sacerdotis filia audeat matrimonium contrahere, cum inter talem baptizatum, & sacerdotis filiam spiritalis fraternitas generetur, firmiter præcipimus observari.

Ut tantum unus patrinus assumatur.

Statuimus, ut unus tantum sumatur patrinus in sacramento baptismatis, & confirmationis ad impedimenta matrimonii præcavenda.

Ex concilio Aschaffenburg.

Nullus quoque ordinandus de non petendo beneficio ab ordinatore, sive præsentatore ipsius cautionem, vel promissionem aliquam interponat: quia hoc simoniacum est, & contra canonicas sanctiones.

De simonia, & ne aliquid pro sacramentis exigatur: Ex eodem.

Verum quia aliqui sacerdotes ex simplicitate sui juris ignorantiam quid ex avaritie vitio, quæ fere omnium oculos excæcavit, dum eucharistiam, oleum sanctum, sepulturam, aut alia sacramenta ecclesiastica suis subditis admi-

ni-

ANNO
CHRISTI
1310.

alstrant pretium extorquent ab ipsis pro sui-
 roris, & reatus defensione longam illius loci
 consuetudinem prætendentes, nec advertentes,
 quod diuturnitas temporis peccatum non dimi-
 nuit, sed augmentat, nos Inhærentes concilio
 Turonensi, quod hujusmodi consuetudinem ma-
 xime detestatur, ne pro hujusmodi, aut aliqui-
 bus sacramentis conferendis aliqua de cetero
 munera quantumcumque modica per prælatos
 vel sacerdotes a suis subditis tamquam debitum
 exigantur sub pœna excommunicationis senten-
 tiæ tam latæ, de approbatione hujus sacri con-
 cillii districte prohibemus, nisi munera hu-
 jusmodi sponte, & caritative a Christi fidelibus
 offerantur, archidiaconis, & eorum officialibus
 sub eadem pœna firmiter injungentes, ut in sin-
 gulis synodis, sive capitulis, quibus solent cleri-
 ci convenire, de hujusmodi vitio inquisitionem
 faciant specialem, & quos in eodem per pro-
 bationes legitimas invenerint laborare, si vica-
 rii fuerint, ipsos sine omni spe restitutionis a
 suis archidiaconibus amoveant. Pastores vero ab
 officiis, & beneficiis tamdiu suspendere non ob-
 mittant, donec super hujusmodi simoniaca pra-
 vitate cum ipsis per suos episcopos fuerit di-
 pensatum. Prædicta vero suspensione pastorum
 durante archidiaconi de redditibus beneficio-
 rum nihil percipiant eorum. Sed Sacerdotes
 idoneos in ecclesiis constituant taliter suspen-
 sionem, qui per omne tempus suspensionis per-
 cipiant, & in suos usus convertant univ-
 ersos redditus ecclesiasticos ipsis pastoribus competen-
 tes: dignum enim est, ut qui altari servit, vi-
 vere debeat de altari. Sed illi proventus eccle-
 siastici merito subtrahuntur, cui ecclesiæ com-
 munitio denegatur.

De Judæis: ex eodem concilio.

Licet olim in generali concilio provide fue-
 rit institutum, ut uterque sexus de gente Ju-
 dæorum in omni christianorum provincia si-
 gnum, vel habitum publice deferre debeant,
 & frequenter, quo a populo christiano manife-
 ste distingui valeat, & discerni, sicut adje-
 ctum, & salubriter provisum in concilio me-
 morato, ut in diebus dominicæ passionis in pu-
 blicum prodire non debeat gens prædicta, sed
 in suis se continere domibus, clausis domorum
 ostiis, & fenestris, ne sicut in eodem concilio
 tangitur christiani, qui sacratissimæ passionis
 memoriam exhibentes lamentationis signa præ-
 tendant illis diebus ab eodem Judæorum popu-
 lo illudantur. Licet etiam in aliis sacris cano-
 nibus prohibitum inveniat expresse, ut Ju-
 dæi, nec publica officia, nec aliquas sæculares
 dignitates habeant, aut in suis domibus, & ser-
 vitiis mancipia teneant christiana. Quia tamen
 nec contra Judæos in prædictis prohibitis casu-
 bus contrarium facientes, nec contra christia-
 nos potentes, ipsos sine distinctionis signo, vel
 habitu in suis terminis tolerantes, aut publicis
 officiis, vel sæcularibus dignitatibus præfien-
 tes eisdem, certa, & sufficiens pœna in cano-
 nibus reperitur. Considerantes prout facilitas
 venie incentivum tribuat delinquendi, & plus
 solet timeri, quod generaliter imperatur, de mul-
 ta deliberatione, & unanimi approbatione hu-
 jus concillii irrefragabiliter duximus statuendum,
 ut in universis civitatibus, oppidis, castris &
 villis civitatibus, diocæs. & provinciis Mogunti-
 nae, gens Judæorum utriusque sexus infra duos
 menses post publicationem hujus statuti talia si-

gna, & habitum, quibus sine qualibet ambigui-
 tate a christiano populo distinguatur sibi eli-
 gat, & deferat manifeste, dignitateque sæcula-
 res, & officia publica, si quibus de gente præ-
 dicta forte aliqua præest, & mancipia christia-
 na prorsus dimittat. Alioquin in omnibus locis
 ubi Judæi huic sacro, & salubri concilio
 in hac parte obedire nolentes habitare, vel do-
 micilia obtinere noscuntur, in pœna christiano-
 rum potentum tamdiu cessetur ab officiis divi-
 norum, donec per principes, & nobiles, ac po-
 testates christianos, in quorum territorio præ-
 dicta gens misera conservatur, ad observatio-
 nem præmissorum omnium compellatur, ipsi
 autem per locorum diocæs. indirecte per subtra-
 ctionem communionis fidelium excommunica-
 tionis sententia percillantur. Si quis vero de
 gente præfata in die parasceves visus fuerit in
 plateis, vel per ostium suæ domus prospicere,
 ad quod probandum duorum christianorum sta-
 bilitatem in juramento stabilitur, idem loci
 diocæsano in marca argenti pœnæ nomine te-
 neatur ad ejus solutionem reus, & omnes de-
 fendentes eundem per excommunicationis sen-
 tentiam compellantur. Et ne quis christianus,
 aut Judæus hujus statuti ignorantiam valeat al-
 legare, universis parochiarum rectoribus per Mo-
 guntinens. civitatem, diocæs. & provinciam con-
 stitutis, in quorum parochiis Judæi morantur
 sub pœna excommunicationis in quolibet trans-
 gressores, auctoritate præsentis concillii ex nunc
 latæ præcipimus firmiter, & districte, ut quilibet
 in sua parochia singulis dominicis diebus
 singula quatuor tempora ipsa immediate subs-
 sequentibus infra missarum solemnia præfatum sta-
 tutum lingua materna exponere non obmittat.

ANNO
CHRISTI
1310.

*De servitiis Judæorum: ex concilio domini Petri
 Moguntinens.*

Item cum in sacro concilio olim sacratissime
 sit statutum, ne Judæi sub alendo puerorum
 obtentu, nec pro servitio, nec pro qualibet alia
 causa christiana mancipia habere permittantur
 in domibus suis, & quod excommunicentur
 christiani, qui cum ipsis præsumpserint ha-
 bitare, cum ipsi propter continuam conversa-
 tionem, & assiduum familiaritatem ad suam su-
 perstitionem, & perfidiam execrabilem inconti-
 nentium possint simplicium christianorum ani-
 mos de facili inclinare; nos qui Dei injurias
 graviter portamus, hujus canonis auctoritate
 statuimus, ut omnes christiani nostræ provin-
 ciæ sub quocumque prætextu domibus Judæo-
 rum inhabitantes infra duos menses post publi-
 cationem hujus statuti de Judæorum domibus
 nunquam postmodum reverturi recedant. Alio-
 quin christiani contrarium facientes, per sen-
 tentiam excommunicationis percillantur. Et
 alii christiani tamdiu a Judæorum familiaritate
 & commercio coercentur, quamdiu Judæi hu-
 jusmodi christianos in domibus suis præsump-
 terint retinere.

De hæreticis: ex concilio fritular.

Excommunicamus, & anathematizamus om-
 nes hæreticos quibuscumque nominibus censan-
 tur, facies quidem habentes diversas, sed cau-
 das ad invicem colligatas, quia de vanitate con-
 veniunt in id ipsum. Damnati vero per eccle-
 siam sæculari judicio relinquuntur, animadver-
 sione

ANNO
CHRISTI
1110.

sione debite puniendi, clericis vero a suis ordinibus degradatis.

De redemptibus ad ritum Judæorum.

Statuimus, immo statutum Bonifacii publicamus, ut christianos, qui ad ritum transferint, vel redierint Judæorum, etiam si hujusmodi redeuntes dum erant infantes, aut mortis metu, non tamen præcise, sed coacti baptizati fuerint, tamquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per christianos, vel Judæos convicti: & sicut contra fautores, receptores, & defensores hæreticorum, ita contra fautores, receptores, & defensores talium per locorum ordinarios procedatur.

De raptoribus, & spoliator. clericorum.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis capitulo, & clericis civitatis, & diocesis Moguntinens. salutem, & apostolicam benedictionem. His qui ab ecclesiarum prælatibus pro ipsorum utilitatibus, & defensione libertatis ecclesiasticæ provide statuuntur, digne adjicimus apostolicæ muniminis firmitatem, ut intemerata constant cum nostro fuerint munimine communita. Significatis quidem nobis, quod bonæ memoriæ Gerhardus archiepiscopus Moguntinens. prædecessor suus, auctoritate apostolica edidit, contra illos, qui prælatos, & canonicos Moguntinens. civitatis, & diocesis. ausu sacrilego capere, & detinere captivos contra libertatem ecclesiasticam præsumebant, non fuerat sufficienter eorum malitiis obviatum, & volens contra tantæ iniquitatis malum salubriter providere, diligentis meditatione præhabita sui capituli, nec non archidiaconorum, aliorumque prælatorum eorundem civitatis, & diocesis. concilio, & assensu statuit, & ordinavit, ut in terminis archidiaconi illius, ubi prælatum, vel religiosum aliquem, seu clericum sacris ordinibus constitutum, & pro clerico se gerentem capiti, vel detineri conspicerit, eo ipso cessetur ab officio divinatorum. Statuit insuper, & etiam ordinavit, ut in omnibus locis, in quibus clericorum captivatores, & eorum complices, qui eis in hujusmodi maleficio, consilium, vel auxilium præstiterint, domicilium, seu jurisdictionem de facto, vel de jure obtinerent, in illis quoque locis ubi tales receptacula habuerint, intra easdem civitates diocesis. servetur strictissime interdictum, ita videlicet, ut corpora mortuorum ad sepulturam ecclesiasticam nullatenus admittantur. Et si forte in ecclesiis, vel cæmeteriis per abutum laicalis potentie hujusmodi corpora tumulata fuerint, in eis præfatum interdictum nisi prius ejectis exinde prædictis corporibus nullatenus relaxetur. Alia etiam statuta salubria, & honesta contra præsumptores eosdem in favorem ejusdem libertatis ecclesiasticæ archiepiscopus edidit supradictus, prout in eidem litteris confectis exinde plenius continentur. Nos igitur vestris supplicationibus inclinatis, quod super hoc ab eodem archiepiscopo provide factum est, ratum habentes, & ratum illud auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communitus. Tenorem litterarum ipsarum de verbo ad verbum inferi facientes præsentibus, qui est talis.

Confirmatio hujus, & aliorum statutorum. Decapitulatoribus clericorum: Ex concilio Moguntinens.

ANNO
CHRISTI
1110.

In nomine Domini amen. Gerhardus Dei gratia sanctæ Moguntinens. sedis archiepiscopus, sacri Imperii per Germaniam archicancellarius, universis per Moguntinens. dioc. constitutis salutem in Domino. Cum per illud statutum, quod dominus Sifridus piæ memoriæ prædecessor noster olim contra captivatores clericorum edidit auctoritate sedis catholicæ super hoc statuendo specialiter sibi data non sit adhuc sufficienter provisum; aliaque prælati, & clerus nostræ dioc. a nonnullis perditionis filiis multipliciter aggraventur contra ecclesiasticam libertatem, quia nova contra novos morbos oportet antidota præparari, multa deliberatione præhabita, de consilio, & consensu archidiaconi, prælatorum, & capellani nostri, statuimus, & ideo nunc in quoslibet transgressores excommunicationis sententiam promulgamus, ut non solum in terminis illius archidiaconatus, in quo prælatum, vel religiosum aliquem, seu clericum habentem sacros ordines, & pro clerico se gerentem temere captivari, sed in terminis archidiaconi, in quo quempiam clericum detineri conspicerit, ipso facto cessetur ab officiis divinatorum, ut sic tam nobiles, quam magnates, quam etiam populares cum plebe contra malefactores hujusmodi ex divinatorum carentia provocati conlurgant ad liberationem illius, qui ausu sacrilego detinetur, captivo auxilium præstaturi. Specialiter autem in omnibus locis illis, in quibus captivatores, & eorum complices nostræ diocesis. in maleficio ipsis consilium, auxilium, aut juvamen præstantes domicilium obtinent, & sive de facto, sive de jure jurisdictionem exercent, aut ubi habent receptaculum observetur strictissime interdictum. Ita videlicet, quod corpora mortuorum ad ecclesiasticam sepulturam nullatenus admittantur, quinimmo si per violentiam laicalem in ecclesiis, vel cæmeteriis fuerint tumulata; ibi enim relaxetur aliquo modo sententia interdicti, nisi prius ejectis illis corporibus sic per laicalem potentiam tumulatis. Durante etiam hujusmodi interdicto sacerdotes aliud facere præsumant, nisi quod in diebus dominicis proposito suis plebibus verbo Dei, pronuntiatis quoque diebus festivis, quæ in illa septimana occurrunt, eos aqua benedicta aspergant, nullum omnino dicant officium in aperto (Hic servatur decretalis alma) semel in hebdomada, absque signo campanarum clausis ostiis cum suo tantum ministro proficiendo viatico sub silentio Missam dicant, præfatum interdictum juxta modum, & formam præscriptam reverenter, & fideliter servaturi. Archidiaconi quoque, & eorum officiales in aliis locis nostræ diocesis. requisiti, prædictos sacrilegos ab omnibus suis subditis excommunicatos denunciare faciant publice singulis diebus dominicis & festivis, donec captivatus liber & indemnis cum satisfactione debita dimittatur.

Etiam contra captivatores clericorum: ex eodem concilio Aschaffemburgens.

Nos igitur statuta ipsa non solum approbamus, verum etiam duximus adjungendum, firmiter statuentes, quod si temerarii captivatores clericorum aliquos de familia sua habuerint ut puta Capellanos, consules, & scriptores, iidem se sta-

ANNO
CHRISTI
1110.

se statim retrahant a communione eorum, non solum in divinis, sed etiam in mensa, & aliis, quibus excommunicato quomodolibet communicatur illicito. Item nec consiliis eorum intersint, nisi forte tractatum haberent cum eis de procuranda liberatione eorum, quam si infra duos menses procurare non poterint, sub pena excommunicationis jam latæ sententiæ præcipimus, quod ex tunc non solum a consilio, & scribendo se abstrahant, sed omnino recedat ab eis, quam si iidem clerici per unum mensem sustinuerunt, ex tunc periculum tuorum beneficiorum incurrant; ita quod ipsorum beneficia aliis conferri valeant, nec non inhabiles ad alia capiendâ ex tali mora reddantur, ad hoc statuimus, ut advocatus qui patrocinium, vel defensionem assumpserit quorumlibet clericorum detentorum, ac eos qui eis occultum dederint consilium, vel litteras excusationis distulerint, vel scripserint, vel litteras quascumque a superiore impetraverint, quibus a liberatione clerici, vel restitutione damnorum, vel de satisfactione ecclesiæ se quoquo modo de facto valeat colorare, nisi prius clericum dimiserit, ablata restituerit, ac ecclesiæ satisfecerit de offensa, excommunicationis sententiâ innodamus.

*Alia pena ut captivatores ecclesiarum
feudis sint privati.*

Statuimus etiam, ut manus fidelis amicus, vel aliquis habens potestatem rerum captivati permittat, vel det aliquid pro liberatione ipsius, vel de dando interponat se, vel alias aliquam cautionem, quod si contra statutum hujus sacri concilii quisquam in casu hujusmodi inventus fuerit aliquid dedisse, vel promississe in tanto diocesano pœnis nomine teneatur. Adjacentes, quod si detentor clerici per unum mensem clericum detinuerit captivatum, aut eo dimisso infra annum a tempore captivitatis clericum computandum satisfactione neglecta non obtinuerit se absolvi, ex tunc ab omnibus feudis cadat ipso jure, quæ a quibuscumque ecclesiis dimoscitur obtinere. Hæc omnia contra captivatores episcoporum multo fortius volumus observari, eo adjecto, quod episcopo captivato, clerici, & familia captivatoris statim recedere teneantur, quod quæ tales captivatores ipso facto non solum a jure cadant perpetuo feudorum, quæ captivitatis tempore a quibuscumque ecclesiis detinebant, verum etiam ipso facto cum omni sua posteritate fiat inhabilis in æternum ad feuda quælibet, quæ habebat captivitatis tempore, proprietati ecclesiæ applicentur. Et hi qui feuda ejus duxerint concedenda, ipso facto sententiâ excommunicationis incurrant. Quod si proximi domini feudorum feuda illa, in quibus casibus præmissis episcoporum, vel clericorum captivatores ceciderint, infra mensem unum, vel alius concedere, vel ad se neglexerint revocare, ex tunc feudorum ipsorum collatio ad superiorem proximum devolvatur, quod de occisibus, & mutilatoribus clericorum multo fortius volumus observari.

De concilio Alschaffenburgen.

Præterea cum in prædecessorum nostrorum statutis per pœnas contra captivatores clericorum proditas adhuc non ecclesiis, nec ecclesiasticis personis sufficienter provisum existat. Considerantes, quod pro unius delicto sacri concilii General. Tom. vvv.

nes interdum paniri præcipiunt totam terram, & nonnunquam propter parentum peccata in tertiam, vel quartam generationem filii puniuntur. Nos de similibus ad similia procedere cupientes provida deliberatione hujus sacri concilii prædecessorum nostrorum statutis duximus annexendum, irrefragabiliter statuentes, ut non solum eorum filii, qui canonicos etiam in minoribus ordinibus constitutos, & ceteros clericos etiam pro clericis se gerentes, ac alias personas ecclesiasticas captivare, vel captivos detinere, occidere, mutilare, aut lacerare, sive nimis atrocibus vulneribus, quibus per medicorum industriam nequit tubeniri vulnerare præsumunt. Sed & omnis eorumdem sacrilegorum utriusque sexus ab ipsis descendens posteritas usque ad quartam generationem, nec ad sacros ordines, nec ad aliqua ecclesiastica beneficia, nec in claustris, nec cœnobiis cujuscumque ordinis admittatur. Quod si contrarium factum fuerit ex malitia, vel ex ignorantia, ordinatos ab executione ordinum perpetuo volumus esse suspensos. Receptos vero ad beneficia ecclesiastica secularium ecclesiarum pro non receptis haberi decernimus ipso facto. Sed ne personis in monasteriis sive claustris receptis detur materia ad sæculum redeundi, eas in ipsis monasteriis quidem volumus remanere; ita quod in conventu sint, & ultimæ reputentur, & numquam ad beneficia, seu dignitates aliquas assumantur. De illis autem personis, quæ in ecclesiis conventualibus, aut monasteriis ante hoc nostrum statutum inveniuntur promotæ, auctoritate hujus sacri concilii hoc districte præcipimus observari, ut si parentes ipsorum aliquid commiserint præmissorum, prædictæ personæ ob hujusmodi parentum suorum delictum, numquam ad personatus, vel dignitates aliquas assumantur, sed in suis gradibus persistentes ad ulteriores efficiantur ineligibiles ipso facto, omnibus aliis pœnis contra ordinantes, præsentantes, & recipientes personas hujusmodi in priori concilio constitutis a suo robore duraturis.

Ex concilio Alschaffenburgen.

Item a nonnullis in dubium revocantur quælibet statuta contra ecclesiasticarum personarum spoliatores a nostris prædecessoribus edita intelligi debeant & servari præsertim, cum spoliator infra octo dierum spatium, non quod super restitutionem spoliæ faciendam concilium statuit Moguntin. coram iudice a quo emanavit, monitionis editum comparuit, & se juri obtulerit pariturum, dummodo iuxta spoliæ sibi impositum ordo judicarius observetur. Nos hujusmodi ambiguitatem approbatione hujus sacri concilii taliter duximus declarandam, ut si conquerens de spolio, ipsum spoliæ esse notorium asseruit coram iudice, & super tali spolio notorio monitionis litteras impetraverit, actor post lapsum in ipsorum octo dierum ad probandum hujusmodi notorium admittatur, sive reus absens fuerit per contumaciam, sive præsens. Quo probato reus ad restituendum ea quæ actor se per ipsius violentiam amisisse declaravit, cum expensis obinde factis, & satisfactione condigna sententialiter compellatur. Si vero in probatione defecerit notorii reo condemnabitur in expensis, & ex tunc lite quæsi contestata super spolio probando observabitur debitus ordo juris, quod si is cui impositum est spoliæ, infra terminum monitionis comparens, se juri obtulerit pari-

ANNO
CHRISTI
1110.

ANNO
CHRISTI
1110.ANNO
CHRISTI
1110.

patiturum, libellumque & inducias deliberato-
rias petierit sibi dari; in hoc casu dicimus ta-
liter distinguendum: aut actor, tanquam super
notorio contra reum: aut in simplicitationis
forma litteras impetravit. In primo casu ad
probandum notorium lite etiam non contestata
sine prorogatione qualibet admittatur, & hoc
probato, rem ablatam juxta legitimam declara-
tionem ipsius cum expensis legitimis & satisfac-
tione debita per condemnationem judicis con-
sequetur. Alioquin reus ab actoris instantia quan-
tum ad spoliū sibi impositum totaliter absol-
vetur cum refusione legitima expensarum. Et
hunc modum, & processum similiter circa eum,
qui infra monitionis terminum iusto impedimen-
to detentus venire non poterit, & hoc legiti-
me probaverit, per omnia volumus observari: li-
teras autem super spolio a solis diocesanis lo-
corum, & eorum officialibus præcipimus impe-
trari, alias ab aliis iudicibus impetratas carere
viribus decernentes.

Insuper statuimus, ne persona quantacumque
nobilitate, aut præcinentia status præsumat,
ecclesias, aut ecclesiastica bona, iurisdictiones,
& vassallos eorum, violenter, aut auctoritate
propria publice occupare, aut occupando inva-
dere, vel scienter occupatoribus ecclesias, aut
prædicta bona præstare præsumat quomodolibet
per se, vel per alium, aut alios consilium, au-
xilium, vel favorem, & nisi requisitus per ec-
clesiæ læsæ, aut prælato ipsius damnum illarum
emendaverit, ipso facto sit anathematis vinculo
innodatus; de cetero etiam clericorum
peculium occupare, vel occupatum detinere
omnibus laicis sub anathematis pena ex nunc,
prout ex tunc in ipsos lata districtius inhi-
bemus.

*Contra captivatores clericorum ex concilio Domini
Petri Moguntinen. Et est hoc capitulum om-
nium præcedentium, & sequentium approbatio,
& innovatio.*

Sacri huius approbatione concilii statuta præ-
decessorum nostrorum contra captivatores, de-
tentores, occisores, mutilatores, vulneratores,
& spoliatores clericorum, nec non multo for-
tius episcoporum edita specialiter innovamus,
approbamus, & per totam provinciam Mogun-
tinen. præcipimus, ut pupillam oculi custodiri
ab omnibus, & cum summa diligentia obser-
vari etiam contra incendiarios, effratores, &
destructores temerarios ecclesiarum Dei, con-
tra quos similiter statuta huiusmodi provide sta-
tuentes, ut in omnibus casibus, in quibus ab-
solutio vel dispensatio est petenda in causa vel
causis in conciliorum statutis quomodolibet com-
prehensis, & maxime in præscriptis, ut clerici,
& ecclesiæ conserventur in pace, post satisfac-
tionem debitam, & condignam, Metropolitanus
qui pro tempore fuerit Moguntinen. valeat
dispensare, prævia ratione. Ita si ei per epi-
scopum loci, vel offic. suum supra satisfactio-
ne huiusmodi patentibus litteris, & bonis nun-
ciis destinatis fuerit facta fides.

De usuris, & usurariis ex concil. Ascisiff.

Contra usurarios juxta statutum Lateranen.
concilii procedatur, ut si notorius fuerit ipso-
rum excessus, sine distinctione qualibet ecclesia-
stica careant sepultura, nihilominus eorum hæ-
redibus ad restituendum usuras per censuram

ecclesiasticam compellendis. Si quis autem ta-
les sepelire præsumperit, suis beneficiis spolie-
tur, excommunicationis sententia singulis die-
bus solemnibus proferatur in omnes quicumque
ultras de cetero præsumperint exercere, hoc
priori concilio adjunctes, ut si notorii usur-
arii demum in ægritudine constituti absolvi
desiderent, nullatenus audiantur, nisi primitus
satisfaciant, vel hæredes suos tales habeant,
quod pro eis satisfaciant in quantum possibile
fuerit de usuris.

*Ex concilio Moguntinenf. domini Petri. Alias
habetur ex concilio domini Gerhardi de
usurariis.*

Statuit & hoc dominus Gerhardus, ut in u-
surarios omnes cunctis diebus dominicis, & fe-
stivis per locorum plebanos, & eorum vicarios
auctoritate nostra excommunicationis sententia
proferatur. Ita ut qui publice exercent usuras,
aut qui coram ecclesia de usura convicti fue-
rint, vel confessi, aut qui per juratos villarum
pro usurariis sunt publice proclamati, excom-
municentur solemniter nominatim. Qui vero de
usuræ vitio sola sunt suspicione notabiles, nisi
data sibi super hoc a prælatis, plebanis, sive
vicariis, certis terminis se de huiusmodi vitio
legitime coram ecclesia expurgaverint, & debi-
tores usurarum, & fideiussores datos forsitan
super eis abolverint simpliciter, vel publice ab
usuris excommunicentur similiter nominatim
cum eis qui solvunt usuras, nec accusant eos
post monitionem factam eisdem infra mensem:
ab usurariis autem manifestis juxta Lateranenf.
concilium nullus omnino oblationes recipiat,
nec ad communionem admittantur altaris. Nec
si in hoc decesserint peccato recipiantur ad ec-
clesiasticam sepulturam. Qui autem contra præ-
missa fecerint, ea quæ acceperint, restituere
compellantur, & donec secundum nostrum ar-
bitrium satisfecerint, ab officii maneat execu-
tione suspensi. Tales autem si respicere non cu-
raverint a peccato, deinde post restitutionem,
quæ male extorserunt per usurariam pravitatem,
si ad restitutionem omnium eorum suffecerint
facultates, vel si in totum solvendo non fue-
rint prius restituta, ea ad quam sufficerent por-
tionem de reddendo residuo fortuito tempore
sufficientem cautionem adhibeant eis, vel eor-
um hæredibus, si existant, a quibus extorserunt
usuras. Alioquin pauperibus, vel piis locis jux-
ta ordinationem iudicum sedis nostræ, aut archi-
diac. Satisfactione idonea præstita cautione
ab eisdem iudicibus, aut archidiac. absolutionis
beneficium consequantur. Nos enim solum eis
absolutionem talium duximus committendam,
ne per quorundam sacerdotum simplicitatem,
& per malitiam aliorum, qui contra restitutio-
nem huiusmodi proprium questum querunt,
non salutem animarum, vel commodum proxi-
morum, quibus est merito restitutio facienda
contra usurarios aliquid incongruum statuatur;
quod si usurarii præscripti sub spe finalis peni-
tentie & absolutionis extremæ claves ecclesiæ
sane contempserint, & temere sustinuerint ana-
thema, seque in extremis absolvi petierint jux-
ta provisionem fritzlar. concilii, non statim sub
proprio juramento est eis absolutio imponenda,
nisi prius cuncta male extorta restituant, dum-
modo tantum in bonis mobilibus, & immobilibus
habeant, quod restituere valeant universa, vel
saltem refundant in quantum eorum facultate

ANNO
CHRISTI
1310.

tates se extendunt, & de reliquo refundendo, A
& satisfaciendo ecclesie sanitate recepta, & copia rerum naſta dederint fidejussores idoneos, confanguineosque, ac affines, quod fidejussores tales non extiterint, & in eis appareant vera signa poenitentiae recepta sub forma praescripta, proprio juramento admittantur ad poenitentiam, & eucharistiae sacramentum. Sed in poenam tam diuturni contemptus clavium ecclesiae ad terrorem aliorum negetur eis extrema unctio & ecclesiastica sepultura, nisi forte suadente causa legitima hoc a nobis ex gratia contigerit indulgeri. Ad quae etiam duo ultima consequenda non sufficiant proprium juramentum, & poenitentiae signa praemissa, cum pater, & mater male adquireta restituere sint parati, sed forsitan filii contradicunt, & pro parentibus nolunt praemissas exponere cautiones. Vel cum uxor pro marito, vel e converso maritus pro uxore similia facere detrederit. Adjicientes, quod si usurarii manifesti per mensem unum temere in excommunicatione duraverint; ex tunc uxoribus, & filiis, ac propriis ipsorum mancipiis divina sacramenta, & eucharistia subtrahantur, baptisate parvulorum, & poenitentia morientium exceptis. Servientibus aliis, & ancillis, & conductitiis, & colonis eorum excommunicationis gladio feriendis.

Præterea cum delictum privilegium emunitatis non habeat, & delinquenti poena non dignitas merito communicetur, statuimus, ut quilibet, sive miles, sive ministerialis noster existat, seu quocumque privilegio fori praescriptione praesulerit, super usuris cessante in hoc crimine omni privilegio a nostris iudicibus valeat conveniri, cum privilegium mereatur amittere, qui sui fori & honoris tam utiliter abutiur potestate. Nihilominus, & hoc contra captivatores, spoliatores ecclesiarum, sive clericorum, sive ministeriales sint, vel alias gaudeant privilegio, & contra fidejussores datos ab usurariis volumus observari, videlicet quod per nostros iudices valeant de talibus insolentis coartari.

De crimine falsi: ex concilio fritzar.

Et quia plerique falsarii litteris apostolicis, & aliorum praetatorum testimoniis asserunt se munitos, hoc sanctorum decrevit concilium, ne tales qualiacumque scripta deferant a clericis, vel a cujuslibet aliis personis ecclesiasticis recipiantur in ecclesiis vel in domo, nisi prius ipsorum litteras per episcopum diocesis, si ejus copia possit haberi; alioquin per capellanum ecclesiae cathedralis examinatas fuerint diligenter, & nisi ipsius episcopi, vel capellani litteris testimonialibus sint muniti. Et hoc ideo quia per sacerdotes simplices non potest de facili litterarum veritas, vel facultas indagari, sane quaecumque persona ecclesiastica circa hanc formam tales receperit, ipso jure ab officio & beneficio per triennium sit suspensa, alia poena nihilominus juxta superioris arbitrio punienda. Illud quoque praesentis auctoritate concilii huic capellano duximus annotandum, ut si tales sine dictis litteris testimonialibus petitiones suas praesumpserint promovere, plebani civitatis, & villarum, ac alii ad quos veniunt, eos cum rebus eorum per seculare iudicium, si alias detineri non possint, non dubitent occupare, dicecolano seu archidiacono praesentandos.

Concil. General. Tom. XXV.

De fortilegiis.

Excommunicamus, & anathematizamus omnes fortilegos, firmiter prohibentes, ne ab alio, nisi a suo episcopo, nisi forte in mortis articulo absolvantur; & hanc excommunicationis sententiam singulis diebus dominicis & festivis per sacerdotes in eorum ecclesiis & capellis praecipimus publicari.

De clerico excommunicato ministrante: ex concilio fritzar.

Cum scriptum sit in lege Domini, quod quicumque non obtemperasset sacerdotibus, ut extra castra positi dilapidabantur a populo, aut gladio cervicis subjecta expiabant contemptum, & in primitiva ecclesia inobedientes egressi de ecclesia rabido ore demonum trahebantur, multi nomine sacerdotes censuram ecclesiae contemnentes, excommunicati, vel suspensi a praetatis suis, exigentibus culpis eorum, & immemores, quod episcopis, & praetatis clavium caelorum sit collata potestas, attentare sibi interdicta ministeria non verentur. Contra quos volumus rigorem ecclesiasticum exercere. Statuimus igitur, ut tales sine spe restitutionis ab officio deponantur, & infames, ac detestabiles facti de cetero ad beneficia ecclesiastica nullatenus admittantur, nisi per poenitentiam approbatam, & conversationem laudabilem sedis apostolicae gratiam meruerint obtinere.

De privilegiis, & excessibus privilegiorum.

Præterea statuimus, ne religiosi cujuscumque religionis, vel ordinis existant privilegiati, fines suorum excedant privilegiorum, cum privilegium mereatur amittere, qui concessa sibi abutiur potestate. Si qui etiam religiosorum per donationem, vel alium legitimum titulum jura patronatus aliorum beneficiorum ecclesiasticorum adquisierint, talia beneficia propria temeritate suis usibus non usurpent, sed eis vacanteibus ad eos sacerdotes idoneos praesentent, alioquin elapso tempore a jure statuto ordinarius loci, pro ecclesiae expediat, providum instituat vicarium. Si quas etiam ecclesias parochiales, infra quarum limites religiosi, & monasteria habent, terras, agros, prata, vel vineas, aut alia bona, de quibus jure decimam solvere tenentur in decimatione defraudaverint, omnes ipsis ad hoc opem, vel operam dantes, & ipsorum servitii intendentes, degerimus ipso facto excommunicationis sententiam incurrisse. Quicumque vero ausu temerario contra praedictam constitutionem venerit, cujuscumque status fuerit vel conditionis, ipso facto sit anathematis vinculo innodatus. Et si clericus fuerit qui talia commiserit, aut opem vel operam, consilium, aut auxilium praedicta, vel aliquod praedictorum adhibuerit perpetrandi, omnibus sit beneficiis ecclesiasticis, & dignitatibus privatus, & ad ulteriora percipienda sit omnino inhabilis, & indignus, laicorum etiam contra praesentem nostram constitutionem in aliquo venientium filii & nepotes usque in quartam generationem, nisi sufficienter injuriam passis satisfactum fuerit, ad omnem honorem & dignitatem ecclesiasticam inhabiles decernimus esse, & etiam inibemus sub anathematis poena, quam

Y 2 ex

ANNO
CHRISTI
1310

ANNO
CHRISTI
1510.

ex nunc in omnes contrarium facientes serimus, A
eosdem in ecclesia Dei ulterius promoveri.

*De injuriis & conviciatoribus: Ex concilio
Aschaffenbungen.*

Et quia de canonicis, & ceteris clericis, & aliis conviciatoribus, & percussoribus per prædecessorum nostrorum concilia, seu statuta nulla certa forma, & poena præter eam quæ jure communi comprehenditur invenitur expressa. Nos attendentes quod plus timeri solet, quod specialiter injungitur, quam quod generaliter imperatur; approbatione totius concilii necessario duximus statuemus, ut canonicus qui suæ vel alterius ecclesiæ canonicum verbis probrosis affecterit per quartam; si vero convicia manifesta dixerit in prælatum per mediam partem anni a tractatu, & consortio sui capituli, necnon a perceptione fructuum suæ præbendæ penitus sit exclusus. Si quis autem canonicorum in prædictas personas etiam citra sanguinis effusionem manus injecerit temere violentas, poenas prædictas dupliciter patiatur: pro vulnere vero hujus personæ ab aliquo canonicorum illato, si etiam nulla membri mutilatio ex tali vulnere fuerit subsecuta, sine omni remissione per præmissas poenas quadrupliciter puniatur. Et insuper in utroque casu juxta suæ diocesis arbitrio læso satisfaciatur competenter, antequam restitutionis beneficium assequatur. Sed pro temeraria membri mutilatione omni beneficio ecclesiastico sit ipso jure privatus. Quæ omnia & singula circa alios clericos beneficiatos si personas ecclesiasticas prædictis modis lædant, vel lædantur ab ipsis juxta prædictam formam, & ordinem sub poenis ejusdem præcipimus observari. Salvis tamen aliis poenis in sacris canonibus contra temerarios violentarum manuum in clericos injectores expressis. Salvis etiam aliis juribus quæ vim vi repellere permittunt.

De poenis qui episcopum percusserit.

Hoc sacro approbante concilio statuimus, ut si quis in hoc sacrilegii genus intrepiderit, quod archiepiscopum, vel episcopum fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit, aut ceperit, vel fieri jusserit, vel factum ratum haberit, vel consilium dederit aut favorem; aut postea receptaverit, vel defenserit eundem, sicut reus criminis læsæ majestatis perpetuo sit infamis diffidatus, nihilominus bannitus sit interstabilis, & dentur cuncta ejus ædificia in ruinam. Et ut perpetuæ notam infamiae perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur, nullus ei debita reddere, nullus ei in judicio respondere teneatur. Quid quod etiam in bonis ipsius inveniantur, ipsi ecclesiæ cuius est episcopus applicentur, & ex illis nihil transmittat ad posteros. Sed potius cum ipsis quodammodo damnentur, & sua si qua vero feuda, officium, vel beneficium spirituale, seu temporale ab aliquibus ecclesiis obtinet, sit ipsis ipso jure privatus, quæ sic libere ad ecclesias convertantur, quod ecclesiarum rectores cum ipsis pro sua voluntate disponant, quod si quis prædictorum filios habeat vel nepotes per rectam lineam descendentes beneficiatos quovis beneficio, sint eis ipso jure privati. Nulli præterea talium filiorum vel nepotum per virilem sexum descendendum ab eisdem alicujus aperiatur janua dignitatis, aut honoris ecclesiastici vel mundani. Et ut magis fa-

mosa sit ejus infamia ab omnibus actibus legitimis repellatur. Volumus etiam & statuto præsentis adicimus, ut in executione prædicta, ut ex injectione manuum violenta ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat, & tam insecutor, quam alii supradicti tanti mali participes, quamdiu in sua contumacia perseveraverint, singulis diebus dominicis & festivis, pulsatis campanis; & candelis accensis per omnes illius ecclesias locis in quibus tantum fuerit facinus perpetratum, necnon civitatum & diocesis vicinarum excommunicati publice denuncientur. Nec ab alio quam a provinciali concilio vel a summo pontifice possunt absolutionem, præterquam in mortis articulo, obtinere.

Cum autem fuerint absolvendi, primo sufficienter, & idonee caveant quod interendæ poenæ peribunt, & auxiliante domino penitentiam peragent. Injungendum deinde per omnes illius loci ecclesias principales vicinorumque locorum diebus dominicis & solemnibus incedant audi coram populo, femoralia tantum habentes, & virgas seu ferulas ferentes in manibus, cum quibus per eadem ecclesias publice sustententur. Ituri postmodum ad sedem apostolicam, & ibidem aduri penitentiam per annum integrum, nec inde postmodum reverfuri absque dicti archiepiscopi, vel episcopi læsi, seu sic offensis, & ecclesiæ suæ licentia speciali. Ceterum cum tales gratiam reconciliationis meruerint, beneficio absolutionis obtento indulgeatur eis licentia, ut sua & suorum injuriam persequantur, & debitorum illorum, quæ contracta fuerint de postmodum acquisitis repetitio non negetur. Præterea præcipimus, ut si prædictis provincialium domini, seu rectores sculteti, ac alii domini temporales civitatum, oppidorum, castrorum, villarum, & aliorum locorum contra prælatum prædictos præsentis statuti tenorem distulisti observent, & faciant observari, quod si non fecerint tam ipsi, quam officiales eorum infra mensem, postquam res ad notitiam eorum pervenerit, eo facto sententiam excommunicationis incurrant. Civitates vero, & universitates aliæ, quæ talia præsumentes receptaverint, vel quæ in his consilium, vel auxilium dederint, vel infra mensem saltem taliter delinquentes, prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas eis affuerit non duxerint puniendos, ecclesiastico subiaceant interdito.

De penitentia, & de poena confessorum revelantium confessiones. Ex concilio fritzar.

In confessionibus audiendis maximam adhibeant diligentiam sacerdotes. Ita ut penitentibus usitata peccata, & communia singulariter; inusitata vero tantum per qualdam circumlocutiones caute perquirant, ne inexpertis detur materia, quod ante nescierant perpetrandi. Caveat autem omnino sacerdos, ne verbo, vel signo, vel aliquo modo prodatur aliquantulum peccatorem. Sed si prudentiori consilio indigerit, illud absque omni personæ expressione caute perquirat, quoniam qui peccatum in penitentiali judicio sibi detectum præsumperit revelare, non solum a sacerdotali officio depoendum decernimus, verum etiam ad agendum penitentiam in arctum monasterium detrudendum. Verum quia quidam confessores, etsi personam confitentis non expriment, circumlocutionibus confitentium, & peccati confitentis circumstantiis sub quodam generalitatis involucre indire-

Et

ANNO
CHRISTI
1510.

ANNO
CHRISTI
1110.

Et publicant confidentem, Concilium proxime celebratum elarius elucidando, statuimus, ut nullus sacerdos expressa religione, conditione, seu statu alicujus peccatum recitet confidentis, immo nec peccati qualitas, locus, seu vicinia perpetrati facinoris specificetur ullo modo, cum ex hujusmodi circumlocutionum indicis auditoris industria personam interdum eliciat peccatoris, & ex specificatione peccati humana fragilitas ad perpetrandum similia forsitan provocetur.

De visitatione infirmorum & confessione eorumdem.

Et quia plerumque infirmis confiteri sua peccata, propter multorum presentiam erubescit, ad a sacerdotibus precipimus districtissime observari, ut prius familiariter & secreta audiant confessionem ipsius, si mortis periculum non existat, & postea ad eum cum devotione deferant, & reverentia cum habitu concedenti eucharistiam salutarem.

De reconciliationibus penitentium.

Quia reconciliationis ministerium vilipenditur a plerisque, eo quod ad reconciliationem passim quilibet admittatur, nisi litteras plebani sui, vel sacerdotis exhibeat continentes utrum penitentiam injunctam sibi vel saltem partem peregerit, & utrum vere penitens videatur. Nec ad reconciliationem recipiantur aliqui, nisi vestem, & tonsuram habeant solemniter penitentis, ut ex his utrum vere & perfecte peniteant, vel non, cognoscantur.

Prohibemus etiam ne quis sacerdos ab uno sibi confitente de aliorum peccatis nominibus sibi expressis inquirat. Et ne missas quas penitentibus procurandas injunxerit ipsemet celebrare presumat, & pro vivis ne fiat aliquod tricennarium vel annuale.

De confessionibus audiendis. Ex concilio Moguntinum.

Quamvis ecclesia toleret, quod cum conniventia proprii sacerdotis subditi plebanorum pro maturiori consilio adipiscendo, religiosi quibusdam confiteantur interdum nolumus tamen, immo sacri concilii auctoritate sub pena excommunicationis jam latae sententiae veramus omnibus religiosi, ne subditos plebanorum, maxime autem begins, & becardos aut inclusas ac alias personas hujusmodi communicent corpore domini, aut alia porrigant ecclesiastica sacramenta parvulis, vel adultis. Hoc etiam sub eadem pena omnibus religiosi firmiter inhibentes, ut cum stationes & processiones solemnes, quas observat ecclesia generalis, ex institutione ecclesiae & magne auctoritatis, & multae opulationis existant, utpote in quibus dominus honoratur vocibus communibus, & placatur, ne populum abstrahant ab eisdem praedicatione, tunc temporis instaurando, immo in praedicationibus suis sedule proponant eisdem quod talibus tenentur interesse, & quod peccant se amplius ab hoc abstrahendo. Et idem etiam populo frequentius exponant, quod ad matricem ecclesiam in praecipuis festivitatibus tenentur accedere, ac illam sui praesentia honorare, a qua sacramentorum gratia in eo quasi ex fontali gurgite influat, & descendit. Ipsique tunc ab-

stineant ab omnibus allecivis, quibus abstrahi posset populus, quo minus ad solemnitatem veniat suae matris.

De indulgentiis in dedicationibus. Ex eodem concilio.

Præterea cum indulgentiarum nimietas claves ecclesiae contempribiles reddat, penitentialem satisfactionem enervet, pontificalem auctoritatem annihilat; generali concilio inhaerendo statuimus, quod nullus in dedicatione cujuslibet basilicae det indulgentiam ultra annum, seu ab uno episcopo sive a pluribus dederit. Et in anniversario xl. dies. In dedicationibus autem talium ac ordinum temporibus relaxare catenas, ac penitentes introduci omnino veramus. Sed hoc fiet tantummodo in teilo, cetera demini ad hoc ordinato.

Ex conc. Aichaffenbur. alias frite.

Sacerdotes frequenter moneant plebem suam, ut in initio xl. ad confessionem veniant, & saltem in resurrectione Christi accipiant corpus dominicum, si velint inter catholicos reputari.

Ex concilio fritzlari.

Quia frequenter in penitentis injungendis quidam casus emergunt, qui propter sacerdotum ignorantiam expediti non possunt, & qui etiam dispensationem episcopalem requirunt, ideo salubriter duximus statuendum, quod quilibet episcopus eo quod propter occupationes multiplices eius copia quandoque haberi non potest, unum penitentiarium iuxta se habeat honestum, providum, & discretum, & nihilominus alium instituat in ecclesia sua cathedrali, ut saltem ad ipsorum alterum recursus in hujusmodi casibus habeatur, qui etiam in illis casibus in quibus episcopi dispensandi obtinent facultatem, ipsorum auctoritate dispensent Archidiaconi quoque, archipresbyteri & plebani suis subditis plebanis in penitentiali iudicio discrete injungant, ut in casibus memoratis sive occultis sive manifestis existant, recursum habeant ad penitentiariorum supradictos, opportunum ab eis consilium requirerentes.

In furtu, rapina, usura, fraude ante omnia injungant penitentibus, ut si possint ablata restituant; alias nulla valebit eis satisfactio ad salutem, cum non dimittatur peccatum, nisi restitatur ablatum.

De casibus apostolica sedi reservatis.

Sunt autem tria peccata, quae injungendis in satisfactionibus sunt domino apostolico reservanda, scilicet in clericos vel quoscumque religiosos injectio manuum violenta; ecclesiarum, vel religiosorum locorum incendia; & simonia in ordine perpetrata. In aliis vero peccatis minoribus secundum quantitatem culpae, & pluralitatem, confidentis possibilitatem, satisfactionem temperent sacerdotes.

De casibus episcopo reservatis.

Statuimus quod sacerdotes in satisfactionibus injungendis in religione sedeant, majora majoribus referent, utpote homicidia, sacrilegia, incendia, peccata contra naturam, concubium

ANNO
CHRISTI
1110.

ANNO
CHRISTI
1310.

personarum conventualium in sacris ordinibus constitutarum. Incestus videlicet cum consanguinea vel affini, vel cum ea quæ votum castitatis emisit, publicæ inspectiones manuum in parentes, oppressiones parvulorum, negligentia pereuntium in igne, vel in aqua natos amittentium, veneficia, perjurya solemnia, fidei traitores, votorum transgressores, simonia, adulteria, hæreses, apostasias, Maleficia eorum qui maleficiunt conjuges ne possent coire, vel qui procurant sterilitatem mulierum, vel abortum, falsarios qui sigilla litterarum, vel monetam falsificant, in hujusmodi peccatis, vel similibus detentos mittant sacerdotes ad episcopos absolvendos, nec absolvant, præterquam in mortis articulo, absque loci episcopi licentia speciali. Declarantes quod illi, quibus hoc duxerimus committendum, potestatem illud aliis personis non habeant committendi: in dubio autem consulent episcopum, vel ejus vices gerentes vel alios sapientes, quorum consilio penitentem absolvant, vel transmittant ad alium absolvendum.

De sententia excommunicationis.

Quia clerici & quidam laici vinculo excommunicationis astricti, fiducia finalis penitentis & absolutionis extremæ claves ecclesiæ contemnant tempore sanitatis, hujus sancti concilii auctoritate statuimus, ut tales in extremis ad reconciliationis beneficium nullatenus admittantur dumtaxat sub proprio juramento, nisi idoneam cautionem præsentent, quod si moriantur sine convalescent per se, vel per suos, in quantum est ipsis possibile satisfaciant de commisso.

Ex eodem concilio.

Plerique clerici ac etiam alii cum excommunicationis publice communicasse contra conscientiam arguuntur, eo se prætextu malitiose se excusant, quod excommunicatio talium eis specialiter non fuerit nunciata. Unde necessario sancti approbatione concilii statuimus decernendo, ut postquam excommunicationis, vel interdicti sententiæ publice proferantur, & in cathedrali ecclesia synodo vel capitulo, vel alias in locis debitis solemniter promulgantur, non sit necessarium eas diversorum auribus inculcari, immo post publicationem hujusmodi singuli ad vitandum taliter excommunicatos, etiam si specialiter eis denunciati non fuerint, dummodo qualitercumque eis excommunicatio innotuerit, teneantur, cum talis ignorantia crassa sit penitus, & supina.

De injusta excommunicatione.

Quantæ præsumtionis & temeritatis existat, quod qui servare debent canonicas sanctiones, in quibus apertius cominetur quod nullus aliquem sine rationabili causa excommunicare præsumat, eas frangere non formidant; pluresque non animo justitiam, sed livore odii vel favore adversariorum excommunicationis vinculo innodantes nullus peritus ignorat; quare firmiter prohibemus, ne quis excommunicationis sententiam in aliquem, nisi competenti admonitione præmissa & presentibus personis idoneis, per quas si necesse fuerit posset probari admonitio, promulgare præsumat. Et si prælatus contra hoc fecerit, & admonitus errorem suum non revo-

averit, per mensura ab ingressu ecclesiæ sit exclusus.

De excommunicatione.

Si episcopus aliquem excommunicaverit certa de causa, denunciaret vicinis episcopis per suas patentes litteras, ut excommunicatum faciant denunciari & vitari. Et tunc sine difficultate aliqua vicini episcopi excommunicatum faciant publice denunciari & vitari, & in diebus suis arctius vitari. Si vero episcopi in hoc fuerint negligentes vel excommunicatis communicaverint, tandiu cathedralium ecclesiarum canonici sibi non communicent, quamdiu huic salubri statuto præsumperint obviare.

De his qui corpora mortuorum sepeliunt tempore interdicti: ex concilio aschaffenburg.

Item in quibusdam locis, ut accepimus, in tantum excrevit temeritas, & præsumptio laicorum, quod si quando auctoritate ordinaria seu delegata in terram, villam aut castrum interdictum generale ponatur, iidem laici officium sacerdotum, immo quod tunc temporis ipsis sacerdotibus est prohibitum, usurpare conantes, ut ecclesiasticam per hoc censuram magis elidant, apud loca taliter interdicta sepelire præsumunt in cœmeterio corpora mortuorum licet autem jam pridem contra præsumptiones hujusmodi inter alia sit provisum, ut non prius resumantur divina, quam tumulata sic corpora fuerint exhumata. Quia tamen per illos contra quos interdictum ponitur, antequam satisfaciant frequenter in pactum deducitur, ut exhumationis poena ab ordinario seu delegato ante omnia simpliciter dimitatur, ne forte hujusmodi delinquentium temeritas hac occasione impunita remaneat, & per hoc ceteris detur audacia similia præsumendi, sacri approbatione concilii statuimus, & mandamus, ut quicumque ammo intra cœmeterium loci interdicti aliquod corpus seu corpora defunctorum sepelire præsumperit, ac qui talia præsumentibus opem vel operam quocumque modo exhibuerint, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto, a quo nisi per solum metropolitanum vel diocesanum, aut cui super hoc vices suas specialiter commiserint, absolvantur: metropolitanus vero vel diocesanus, vel eorum in hac parte vicarius nequaquam ad impendendum talibus beneficium absolutionis procedant, nisi prius sepultis taliter corporibus exhumatis ecclesiæ & personis, quibus ex hoc injuria dinoscitur irrogata satisfactum fuerit competenter, & nisi super facta exhumatione & satisfactione præstita ordinarii, aut si copia ipsorum haberi non poterit, officialium suorum litteras absolventi, ipsi pro testimonio exhibeant & ostendant.

Ex Concilio Moguntinensi domini Petri.

Juxta sanctorum patrum statuta excommunicationis nec vivis, nec defunctis communicare licet, & statim cum in suis ecclesiis parochialibus, vel in aliis, prout jura permittunt, denunciati fuerint, nominatim mox ab omnibus, tam ab exemptis, quam non exemptis debent vitari. Nec ex tunc aliquis, qui scire tenetur, credat se per ignorantiam excusari, cum talis denunciatio publica neque possit, neque debeat singulorum auribus inculcari.

De

ANNO
CHRISTI
1310.

ANNO
CHRISTI
1310.*De verborum significationibus.*

Intelligentia verborum ex causis dicendi, as-
sumenda est; verba, quæ intentioni deserviunt,
ea etiam quæ in voce earum, quæ in anima
passionum notæ sunt, in omni sermone ad
communem verbi intelligentiam recurrendum est.

De regulis juris.

Sanctorum patrum regulis, & statutis quili-
bet christianus regatur in vita verbis, & factis
ut sciat & faciat quod acceptum est omnipo-
tenti Deo, qui vivit, & regnat per omnia sæ-
cula sæculorum. Amen.

Felicis recordationis domini Wernheri præ-
decessoris nostri vestigiis inherentes, quædam ex
statutis ipsius perquam bona in hoc sacro
concilio duximus innovanda, cum moderatio-
ne infrascripta, de fratrum nostrorum consilio
statuentes, ut archidiaconi & officiales earum
civitatum, diocesis, & provinciarum Mogunt. super
causis decidendis per ipsos certis finibus, quos
præfatus dominus Wernherus archidiaconus, ec-
clesiarum Mogunt. & eorum officialibus potuis-
se dinoscitur sc. ut de causis super matrimo-
niis, ecclesiarum investituris & usuris, usque ad
summam viginti solidorum Mogunt. dumtaxat
contra delinquentes statuere sint contenti, cau-
sis aliis diocesanorum vicarii examini, & eo-
rum officialium reservatis. Quod si contrarium
sacere præsumperint, iudicata per eos aliis
quam in dictis casibus sint irrita ipso jure, &
nihilominus per ordinarios ipsorum a suis offi-
ciis suspendantur.

Hoc sacrum concilium domini Archiepiscopi
Petri Moguntini habitum est Moguntiarum, anno
domini millesimo, trecentesimo decimo, feria
secunda, feria tertia, & feria quarta post do-
minicam, qua cantatur Jubilare deo.

In quarto volumine Conciliorum Germania pag.
224. Vir Clariss. P. Josephus Hartzheim S.
J. eorum collector post relator huius Concilii
Canones hoc adiungit tamquam spectantis ad
idem concilium.

Romani Pontificis iussu tractata est Tem-
plariorum causa. Comparuit autem in Sa-

Anodo, quemadmodum refert MS. L. (Lato-
manum) Hugo Comes Sylvetris & Rhemi,
qui morabatur in Grunbach prope Meylenheim
cum xx. fratribus, sub habitu ordinis probe ar-
matis. Hi omnes, non quidem vocati, sed ul-
tuo & subito in confessum Patrum irruunt,
omnibus attonitis. Archiepiscopus viros conti-
derans, ac violentiam timens, placide iubet,
Commendator ut sedeat, & si quid habet in
medium afferendum ut deponat. Qui clara &
libera voce exorsus se suosque confratres
intellexisse hanc Synodum sui ordinis delendi
gratia potissimum congregatam ex commissione
Romani Pontificis: enormia enim quædam
scelerata, & plusquam ethnica flagitia illis obici-

que in privato designarent: quod ipsis sane et-
let gravissimum & intolerabile: maxime, quod
non ordinarie auditi nec convicti condemnaren-
tur. Quare coram ista Patrum congregatione
se appellare & provocare ad iuriam Pontificis,
eisque univocum clerum: publice quoque pro-
testari, eos qui propter talia flagitia abbi igni
traditi essent & combusti constanter pernegasse,
se quidquam eorum designasse; atque in ea con-
fessione tormenta & mortem perpeffos. Immo
Dei Opt. Max. singulari iudicio, & miraculo
eorum innocentiam comprobata, quod albæ
chlamydes ac rubicæ Cruces, igni non po-
taerunt absumi. Archiepiscopus his auditis, ne
tumultus suboriretur, protestationem eorum ad-
misiit, seque cum Romano Pontifice actum
respondit, ut quieti esse possint, atque ita ad
propria sunt dimissi. Postea vero Petrus aliam
commissionem obtinuit, iuxta quam procedens,
prædictos censuit absolvendos. Actum
Anno MCCCXI Kalenda Julii, ut Navcle-
rus ex quodam Jacobo Moguntino tradit. *Hæc
Serarius Moguntiacarum rerum L. V. in Petri
archiepiscopo 39. Quod ultimo loco hic subiungit-
tur: Actum an. 1311. intelligendum videtur de
anno, quo prædicti Templarii fratres absojuti a
Petri archiepisc. fuerunt, non de tempore, quo in
concilio Moguntinensi comparuerunt.*

Templarii in Burgundia, Aftasia, Suevia,
Francia orientali, Bavaria, Thuringia, Saxo-
nia constituti fuere mandato apostolico capti,
& examinati per tormenta, quorum plures fue-
re combusti, atque extra patriam proscripti,
vel ænobis aliorum religiosorum ingressi.

UTINENSE CONCILIUM

Ab Ottobono Aquilejensi patriarcha

Anno 1310 celebratum.

AN. 1310.
Ex Suppl.
Mons. T. 3.
Pag. 223.

Concilium istud primo quidem in diem octavam
Epiphania inascevat patriarcha; dein vero
ad diem Dominicam post festum Purificationis B.
M. V. prorogavit. Utrasque litteras quibus invi-
tantur episcopi, tum quibus ad diem octavam
Epiphania; tum alteras ad diem Dominicam post
festum Purificationis hic exhibeo ex Cl. P. de Ru-
beis Monum. Eccl. Aquilej. cap. 83. ex quo dein
subdram rerum quarundam in ea Synodo statuta-
rum documenta pauca qua supersunt.

Ottobonus Dei gratia sanctæ sedis Aquilegen-
sis patriarcha universis & singulis abbatibus,

Eppositis, decanis, plebanis, & aliis ecclesia-
rum rectoribus per Aquilegensis civitatem &
diocesis constitutis salutem & benedictionem
in Domino. Licet vobis tam propter guerra-
rum discrimina, quam alia supervenientia de
variis causis gravamina, multa passis in omni-
da paterno compatiatur affectu; & libenter
vitemus fatigare vos laboribus, vel expensis:
quia tamen quædam nobis ad præsens incur-
bant, super quibus nos decet & expedit vestro
& aliorum subditorum nostrorum uti consilio,
generalem synodum in die octavæ epiphaniæ
Do-

Serarius
Mogunt.
rer. L. V.
pag. 39.
ex MS. L.

ANNO
CHRISTI
1716.

Domini proxime Utini ante tertiam decrevimus celebrare. Quare vos, & vestrum singulos requirimus, & primo, secundo, & tertio peremptorie commoneamus; vobis nihilominus sub excommunicationis pena precipiendo mandantes, quatenus omnes & singuli praesentialiter, aut si qui forent legitimo impedimento detenti, per procuratores idoneos eidem synodo, praefata die, hora, & loco, interesse curetis: ut una nobiscum quae ad honorem Dei, & pacificam & salubrem statum vestram, & aliorum subsidiarum nostrorum pertinent, ordinemus.

LITTERAE PROROGATIONIS CONCILII

Ad diem Dominicam post festum Purificationis B. M. V.

Commisissis nobis sollicitudinis debito exigente, tam in exsequendis apostolicis sedis mandatis, quam ecclesiam nostram, immo omnium subiectarum nobis quovis jure ecclesiarum, eorumque rectorum, utilitatum promotionem, & indemnitatum provisionem vigilantiori cura intendere, solertiorique studio, ne vel saltem de inobedientia aut negligentia culpari vitio vel notari possimus, compellimur laborare. Ea propter cum, sicut per alias nostras litteras vobis notificasse recolimus, (*Priores indicantur ad synodum convocatoria epistola, quarum exemplum supra dedimus,*) per dominum nostrum summum Pontificem litteratorie sumus in proximis Calendis Octubrii ad concilium generale vocati; in arripiendo itinere . . . multiplicibus evidenti utilitatis, & urgentis necessitatis causis suadentibus, tempus, impedimento cessante . . . anticipare decrevimus: prius tamen juxta apostolicarum litterarum tenorem provinciali nostro concilio convocato, quod etiam aliis multae justae causae non solum utiles, verum etiam rationabiles fieri persuadent. Intendentes igitur, proxima die dominica post instans Purificationis sanctae Mariae festum in terra nostra Utini nostrae dioecesis hujusmodi nostrum concilium divina favente gratia celebrare; fraternitatem vestram attente requirimus, & hortamur in Domino; vobis nihilominus in virtute sanctae obedientiae districte mandantes, quatenus eidem nostro concilio, prius tamen per vos verae civitatis & dioecesis cleri exempti & non exempti ad providendum non solum super articulis in praefatis litteris apostolicae sedis contentis, verum etiam super omnibus quae tam in ipso nostro quam in praedicto domini papae concilio tractari debentur, ipsi clero utilia seu etiam necessaria, communiter & divisim convocata synodo, personaliter interesse curetis. Vobiscum omnia beneficia in vestra civitate & dioecesi per procuratores reverendi patris domini Petri de Columna sacrosanctae Romanae ecclesiae cardinalis acceptata, & eorum taxationem secundum decimas papalis solutionem ferre nullatenus omittatis. Caeterum cum pro eo quod praesenti anno per Romanam ecclesiam inimicos, & nostros tam redditibus, quam aliis bonis nostris mobilibus universis potentialiter fuerimus spoliati; ad tam gravis inevitabilem expensarum, nobis occasione hujusmodi itineris incumbentium, onera nostrae nequaquam sufficiant facultates; vestra & aliorum Aquilegensis civitatis, dioecesis, & provinciae clericorum subsidia, licet vestras & eorum ecclesias pluribus

Affici gravaminibus agnoscamus, cogimur implorare. Quare fraternitatem vestram requirimus propensae, & rogamus; quatenus cum cle- ro in dicto nostro concilio, vel saltem usque ad festum proximum Resurrectionis Dominicae, circa cujus octavas annuente altissimo disposuimus hujusmodi nostrum iter arripere, nobis in tanto, ne incerta petiitio dilationis praestet materiam, studeatis subvenire, quantum pro procuratore legati Apostolicae sedis praestatis. In quo revera non potestis, nec debetis vos reputare gravatos; considerato, quod in octo annorum spatio, quo Aquilegeni sedi praesidemus; nec in nostro ad praesentem nostram adventu ecclesiam, quam debitis ultra viginti millia marcarum obligatam reperimus; nec in processu temporis, in quo propter multas & varias persecutiones tyrannicas pro defensione terrarum, bonorum, & jurium ejusdem ecclesiae, ac tuitione ecclesiasticae libertatis inestimabiles expensas nos oportuit necessario facere; nullum subsidium ab aliquo suffraganeorum nostrorum habuimus; quandoquidem tam aliae Ecclesiae Italiae, quam ultramontanae multo majora, quam nostra gravamina sustinent, plures decimas uno anno plerumque solvendo. Sane hoc unum vos nolumus ignorare, quod si hujusmodi nostram petitionem subsidii tam justam, tamque rationabilem, & ex causa tam evidenti necessaria procedentem, contumaciter abnuendo exclusiveritis; contra vos, quantum de jure . . . Si vero illam reverenti animo, postulatam praestando subsidium, duxeritis admittendam; nostrae propitiationis favorem in vestris beneplacitis non absque divina pariter, & humanae laudis titulo copiosius sentietis.

Concilii acta perierunt; quod superest monumentum hoc geminum dat idem P. de Rubis ex regesto Meliorantio Utini.

Die lune nono intrante februario in castro Utini super patriarchali palatio; dominus in Christo pater, & D. D. Ottobonus, Dei gratia sanctae sedis Aquilegensis patriarcha, de consensu, consilio, & voluntate infrascriptorum praetorum, ad provinciale concilium vocatorum, & ipsi cum eo, approbaverunt, ratificaverunt, & confirmarunt constitutiones Provinciales, quae in alio praeterito Concilio provinciali (*quod Aquileja anno 1307. habitum est*) lectae, approbatae, & confirmatae fuerunt; nihil addentes, vel diminuentes eisdem. Nomina vero praetorum, qui ibidem fuerunt, sunt ista: D. Rodolphus episcopus Tergestinus, D. frater Odoricus episcopus Petenensis . . . . D. F. Johannes Rosacensis, D. P. Hermannus Sextensis, D. F. Albertus Sumaqueus Monasteriorum Abbates, D. F. Johannes Praepositus . . . D. Philippus praepositus S. Stephani de Aquilegia, D. Voltricus Archidiaconus Karinthiae, ac D. Odoricus de Glemona, D. Guido de Villalta, & Magister Walterius, canonici Aquilegenses; D. Guacemanus plebanus Bujs, & plures alii.

Item in eodem instanti consultum, & ordinatum fuit per omnes praedictos: quod interdictum, factum contra D. Gilonem, qui se gerebat pro Archidiacono Aquilegeni, ac dominos, Warnerum de Cocanea & Ulvinum de Pramperch de eorum beneficiis, in statu remaneat usque ad generale concilium domini Papae: & quod interim de eorum redditibus ecclesiasticis non respondeatur eisdem.

CON-

ANNO
CHRISTI
1716.

ANNO
CHRISTI
1310.ANNO
CHRISTI
1310.

CONCILIA IN GALLIA PLURA

In causa Templariorum

Anno 1310. celebrata.

Anno 1310.
Ibid.

Templariorum, quæ per hos annos maxime fervebat, causa, Gallicanos præfules ut sæpe in concilia convenirent adegit. Horum conciliorum unius tantummodo Labbeus meminir; sed potuit & alia connumerasse quæ illi sufficiebat vetustus auctor chronici Rotomagensis a se in Bibliotheca manuscriptor. t. I. pag. 1307. vulgatus, qui hæc habet ad annum 1310. *Hæc anno factis processibus per archiepi-*

scopum Senonensem cum suffraganeis suis in provinciali concilio (Parisiensi, de quo pariter & Labbeus) ab hoc de mandato apostolico concurrente contra Templarios fuerunt publice condemnati Parisiis quinquaginta quatuor ex eis, fueruntque relicti curia seculari & combusti; & paulo post in concilio provinciali apud Albanectum Remensis archiepiscopus, & apud Pontisorem Rotomagensis archiepiscopus in concilio Templarios condemnaverunt.

EBORACENSE CONCILIUM

In causa Templariorum a Willielmo Eboracensi archiepiscopo

Anno 1310. habitum.

An. 1310.
Affert Will.
Hæc Conc.
Britt. t. II.
pag. 102. ex
Rogæ.
Ibid.

Memorandum, quod nos Willielmus, permissioe divina Ebor. archiepiscopus, Angliæ primas, propter diversa & ardua negotia, statum & reformationem ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum nostræ Ebor. dioceseos & provinciæ contingentiæ; ac quædam alia, quæ nobis a sede apostolica demandata fuerant, & quæ magnam deliberationem, consilium, & tractatum requirebant; videlicet inquisitiones faciendas tam contra singulares personas Templariorum, quam ordinem earumdem, super certis articulis in litteris apostolicis nobis, & suffraganeis nostris, ac aliis certis collegis nobis adjunctis, per prædictam sedem destinati; quæ quidem litteræ apostolicæ, & earum executiones in registro de intrinsecis cameræ nostræ, annis pontificatus nostri quarto & quinto registrantur; nostrum concilium provinciale in ecclesia nostra Ebor. vicesimo die mensis Maji, anno Domini MCCCX. & pontificatus nostri quinto, habita super iis deliberatione non modica, jure ordinario duximus celebrandum. Ad quod venerabiles fratres nostros A. Dunelm. J. Carliolen. & Tho. Candi-

Casæ episcopus, nostræ Ebor. ecclesiæ suffraganeos, decanum & capitulum ecclesiæ nostræ Ebor. ac cæteros decanos, archidiaconos, præpositos, archipresbyteros, & capitula cathedralium & collegiatarum ecclesiarum, abbates, priores exemptos, & non exemptos ejusdem nostræ dioceseos & provinciæ, sub formis & tenoribus infra scriptis fecimus evocari.

Willielmus, providentia divina Ebor. archiepiscopus, Angliæ primas, venerabili fratri nostro domino A. Dei gratia Dunelm. episcopo, salutem, & fraternam charitatis in domino consortium incrementum. Ut omnis status ecclesiasticus, & sacræ regulæ diligenter valeant custodiri, statum existit, ut provincialia concilia convocentur, in quibus emergentiæ negotia discutiantur, & debite corrigantur; quæ etiam secundum jura fieri debeant omni anno, tunc tamen est præcipue circa ea diligentiori studio laborandum, cum emerferint negotia graviora;

Concil. General. Tom. XXV.

præsertim talia, ex quibus in Christi populo enorme scandalum generatur. Sane quantus clamor ascenderit his diebus contra ordinem militiæ Templi, ipsiusque ordinis singulares personas super hæresi, idololatria, perfidia, & aliis enormitatibus, jam factis est per mundi climata divulgatum. Pater siquidem sanctissimus dominus Clemens, divina providentia, papa quintus, hujus clamore sæpius excitatus, a nonnullis fratribus ipsius ordinis, coram se ad iudicium evocatis, super præmissis diligentius inquisivit; quorum multi coram eodem domino papa patribusque reverendis dominis cardinalibus, prædicta flagitiosa crimina sponte judicialiter sunt confessi. Idem quoque dominus papa super præmissis intendens ulterius procedere, juxta canonicas sanctiones, cum commode nequeat a singulis ordinis supradicti personis inquirere per seipsum, onera sua partiri volens cum aliis prælatis inferioribus, qui in parte sollicitudinis sunt vocati, nobis per apostolica scripta mandavit, ut sub certa forma contra supradictum ordinem, & ipsius singulares personas judicialiter procedamus. Ut igitur tam prædicta, quam alia, quæ nostro incumbunt officio, cum consilio saniori plenius exequi valeamus, disposuimus, Deo duce, vicesimo die mensis Maji in ecclesia nostra Ebor. provinciale concilium celebrare. Quocirca fraternitati vestræ injungimus & mandamus, quatenus tam in ecclesia vestra, quam in aliis collegiatis ecclesiis, necnon monasteriis conventualibus per totam vestram diocesim constitutis, hæc faciatis solemniter publicari. Citamus etiam vos peremptorie, & per vos, universos abbates, prioresque abbates proprios non habentes, ac tam ecclesias vestras, quam aliarum collegiatarum vestrarum dioc. decanos, archidiaconos, & præpositos, necnon capitula, quod tam vos, quam prædicti abbates, priores, decani, archidiaconi, & præpositi personaliter, capitula vero per procuratores sufficienter instructos, dictis die & loco, cum diebus conveniendis & prorogandis, coram nobis compara-

reatis, & compareant, super proponendis in concilio tractaturi, salubre consilium impensuri, necnon ea, quæ statuta, ordinata, & facta fuerint, humiliter admitturi; ac etiam efficaciter impleturi, facturi, & recepturi, quod consonum fuerit canonicis institutis. Vos etiam præmunimus, & cæteros per vos citandos præmuniri mandamus, quod absentes in termino dicto, nisi propter evidentes causas & rationabiles, de quibus fidem faciant, licite fuerint impediti, tamquam inobedientes & contumaces, juxta juris exigentiam puniemus. Qualiter autem hoc nostrum mandatum fueritis executi, nos dictis die & loco distincte & aperte certificare curetis per litteras vestras patentes, harum seriem continentes. Dat. London. II. B. die Martii, anno gratiæ MCCCIX.

ANNO
CHRISTI
1310.

ANNO
CHRISTI
1310.

A C T A.

Quo die 20. mensis Maji, missa de sancto spiritu solemniter celebrata, postmodumque nobis Archiepiscopo Ebor. una cum venerabilibus fratribus nostris Carliolen. & Candidæ Casæ episcopis, nobiscum pontificalibus indutis; archidiaconus Nottingham. & Clyvelan. personaliter; archidiacono vero Ebor. per magistrum Radulphum de Conygsburgh; archidiacono Eastryding. per Gulielmum Arnald de Monte Sicco, procurat. substitut. Bertrandi de Rupe, procurator. principal. domini Bertrandi de Farigis, archidiaconi Eastryding. prædicti; & archidiacono Richmond. per magistrum Joannem de Skyrne, substitutum magistri Celestini de Verona, procurator. domini archidiaconi Richmond. ipsis archidiaconis in partibus transmarinis existentibus; ac priore Dunelm. per fratres Reginaldum de Barneby, & Joannem Luterel, dictæ domus Dunelm. confratres & commonachos, procuratores suos legitime constitutos; comparentibus & abbatibus, prioribus, archipresbyteris, necnon procuratoribus cathedralium & collegiarum ecclesiarum nostrarum, & aliis viris ecclesiasticis, cum multitudine copiosa in ecclesia nostra Eborac. confidentibus, venerabilem fratrem nostrum dominum Dunelm. episcopum non comparentem, propter reverentiam patriarchalis dignitatis, quam obtinet, ac etiam propter notoriam invaletudinem corporalem ad præsens habuimus excusatum. Proposito itaque verbo Dei, articulos in ipso concilio

nostro tractandos & expediendos præfato clero nostro exposuimus viva voce. Lectis etiam postmodum quibusdam litteris apostolicis super inquisitionibus contra singulares personas Templariorum, & ipsorum ordinem faciendis, ac etiam litteris citatoriis & certificatoriis, tam Carliolen. & Candidæ Casæ episcoporum suffraganeorum nostrorum prædictorum, quam capituli ecclesiæ nostræ Ebor. & officialis nostri Ebor. cui eandem citationem in diecessi nostra prædicta commisimus faciendam; ipsique sic citatis & de mandato nostro præconizatis, & pro majori parte personaliter, & sufficienter comparentibus; quibusdam vero ex eis diversas excusationes & impedimenta per procuratores speciales proponentibus, illis, in quantum legitima erant, admittis, super processu contra non comparentes faciendū utque in crastinum duximus deliberandum; præfigentes eidem clero nostro eundem diem crastinum, coram nobis in capitulo nostro Ebor. ad proponendum, dandum, & exhibendum in scriptis articulos & capitula, contingentia statum & correctionem ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, & alia, quæ in hoc concilio nostro debebant, & poterunt reformari.

Quo die crastino in capitulo ecclesiæ nostræ Ebor. præfato clero coram nobis comparente, propositis etiam & expositis eidem clero quibusdam articulis, statum singularem personarum, & ordinem Templariorum, ac statum nostræ diececesis & provinciæ tangentibus, quos propter arduitate eorum absque majori deliberatione ad plenum non potuimus ad præsens, ut tpti videbatur concilio, expedire; non comparentibus, juxta citationem factam, contumacibus reputatis, penaque eis infligenda nobis specialiter reservata, aliud provinciale concilium tempore quod competens nobis videbitur, celebrandum, de consensu & voluntate presentis concilii decrevimus convocandum. Postmodum vero, habita deliberatione cum concilio nostro pleniori, aliud concilium provinciale in ecclesia nostra beati Petri Ebor. ad tractandum, ordinandum, & faciendum ulterius in negotio supradicto, & aliis statum & reformationem ecclesiæ nostræ Ebor. prædictæ continentibus 9. Cal. Junii, cum continuatione & prorogatione dierum subsequen- tium duximus convocandum.

CANTUARIENSIS PROVINCIAE

Concilium pro ecclesiarum juribus servandis intactis

Anno 1310. habitum.

Ann. 1310. 11
Affect. Wil- 11
kins Conc. 11
Brit. t. II. 11
pag. 401. ex 11
regist. Cant- 11
uar. Prov. 11
Ibid. pag. 11
311. 11

Concilii hujus acta quidem supersunt nulla; loco vero actorum datus sequentem excommunicationis sententiam quam solemnem & publico ritu tulit Robertus Cantuariensis archiepiscopus ex sententia concilii provincialis nuper celebrati.

Anathematizatio facta in ecclesia Christi Cantuar. per dominum Robertum archiepiscopum pontificalibus indutum, die dominica infra octavas nat. B. Mariae, A. D. MCCCX. presentibus domino Aniano Bangor. episcopo pontificalibus induto; ac etiam... priore & conventu ecclesie Cant. sacris vestibus indutis & omnibus rectoribus, vi-

cariis, & presbyteris paroch. civitatis Cant. suspensis, & presbyteris paroch. civitatis Cant. suspensis, & aliis candidas accensas in manibus suis tenentibus.

In Dei nomine. Amen. Nos Robertus, permissione divina Cantuar. archiepiscopus, totius Angliæ primas, ad perpetuam rei memoriam. Cura sollicitudinis pastoralis propepius nos admonet, continua instantia, & curiosa sollicitudine attente ac specialiter vigilare, ut status ecclesiasticus hujus nostræ sanctæ Cant. ecclesiæ, ad divini nominis laudem, per nostræ operationis ministerium salubriter in Domino dirigatur. Sane ad incolarum omnium hujus regni

ANNO
CHRISTI
1110.ANNO
CHRISTI
1110.

gni & aliorum notitiam credimus pervenisse, A
quod sancta Cant. ecclesia, ad cujus regimen
Dei miseratione sumus, licet insufficientibus
meritis, evocati, adversa sæpius pertulerit &
perferat, quod diris oppressionibus repetitis mal-
leis, crebrisque concussionibus subjacerit & sub-
iaceat in præfenti, adeo ut procellis intumescen-
tibus, ipsa Christi Dei ecclesia, quam non tan-
tum ipse Deus & sancti patres, sed etiam prin-
cipes sæculares multis privilegiis muniverunt,
deterioris conditionis videtur existere, quam sub
Pharaone sacerdotium fuerat, qui divinæ legis
notitiam non habebat; cum ille, omnibus aliis
personis servitutibus subactis, sacerdotes & pos-
sessores eorum dimiserit in pristina libertate;
ideoque ultra omnes occidentales ecclesias cum B
Jeremia poterit lamentari: *Facta est quasi vi-
dua domina gentium: & quod subjungitur: Sa-
cerdotes ejus gementes, & ipsa oppressa amaritu-
dine.* Eapropter in nostro provinciali concilio,
quod nuper celebravimus, fuerat inter alia con-
corditer ordinatum, quod statuta & ordinatio-
nes ven. memorie Ottonis & Ottoboni, in An-
gla apostolicæ legationis fungentium officio,
necnon & bonæ memoriæ Stephani, olim hu-
jus ecclesie Cantuar. archiepiscopi, nostri præ-
decessoris, quæ & quas pro reformatione status
ecclesiastici contra ecclesiasticam libertatem, gra-
vibus oppressi oneribus & iniuriis, ac intol-
erabilibus afflictis injuriis, deliberatione provi-
da, salubri & perutili duxerant providenda; &
insuper casus, quibus majoris excommunicationis
sententia per sacros canones infligitur, ipso
facto per nos, & suffraganeos nostros, seu nos-
tros, & ipsorum commissarios in nostris eccle-
siis cathedralibus, in quatuor annis festis prin-
cipalibus, & nihilominus in synodis & congrega-
tionibus cleri & populi universis, astante fide-
lium multitudine, publice divulgentur; quod-
que per... decanos, archipresbyteros, præpos-
itos, archidiaconos & ipsorum officiales, vel
commissarios in suis quatuor capitulis principa-
libus, ecclesiisque sibi subjectis, per rectores &
vicarios eorumdem in eisdem festis principa-
libus, dum missarum solemnia celebrantur, dein-
ceps annis singulis publicentur, ne prætextu
ignorantiæ statutorum, vel excommunicationum
hujusmodi, quisquam se valeat excusare; & quod
locorum ordinarii eadem faciant per censuras
ecclesiasticas firmiter observari. Cum igitur glo-
riofus martyr beatus Thomas, hujus sanctæ ec-
clesiæ Cant. archiepiscopus, qui pro jure hujus
sanctæ ecclesie specialiter in hac sancta ecclesia
martyrium sustinuit gloriosum, modicum ante-
quam pateretur, ecclesiam hanc sanctam, cum
omnibus suis juribus & libertatibus sub Dei &
ipsius protectione subjecerit, & sub perpetuo
anathemate prohibuerit, ne quis jura sua ali-
quo integumento, vel causa alienare præsume-
ret; raptoreque & alienatores possessionum, di-
gnitatum, rerum detentores, consentaneos, &
participes usque ad condignam satisfactionem
anathemate perpetuo duxerit condemnandos;
ulterius adjiciens, ut si quis hanc eandem san-
ctam ecclesiam in aliquo vexare, vel ipsius li-
bertates diminueret præsumeret, æternam Dei
& ipsius martyris maledictionem haberet, nisi
ante mortem condignam ecclesie satisfactionem
faceret, cum restitutione debita ablatorum: san-
ctique patres tam in consilio Oxon. quam olim
in regia aula apud Westm. ad invicem congre-
gati, regio accedente consensu, omnes illos,
qui ecclesias malitiose suo jure privare præsu-

f. Inmi-
cellis.

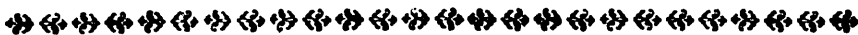
sumunt, aut per malitiam libertates earum in-
fringere, vel perturbare contendunt, excom-
municationis vinculo duxerint innodandos; ac
in quondam domini Ottoboni, apostolicæ sedis
legati in Anglia, constitutionibus sit statutum,
quod si in domibus, maneriis, grangiis, vel
aliis hujusmodi locis ad personas ecclesiasticas,
vel ipsas ecclesias pertinentibus, accedens quis-
quam præter permissionem aut voluntatem duo-
rum, vel eorum, qui sunt hujusmodi rerum
custodiis deputati, consumere, vel auferre, aut
contrectare præsumperit, ipso facto sit excom-
municatione ligatus. Porro, ut prædictæ sen-
tentie, quæ modicum a quampluribus formi-
dantur, sed potius contemnuntur, eo amplius
transgressores & sacrilegos a suis maleficiis fa-
ciant resiliire, quo solemnius fuerint publicatæ;
omnes & singulos, cujuscumque conditionis fue-
rint, aut status ecclesiastici, vel mundani, qui
prohibitionem, anathematizationem, æternam ma-
ledictionem Dei, & ipsius martyris gloriosi,
prædictas excommunicationum sententias multi-
plices non verentes, jura hujus sanctæ ecclesie
rapuerunt vel invaluerunt, rapiunt vel invadunt,
res ipsius detinuerunt invite vel detinent, hanc
ecclesiam vexaverunt aut vexant, libertates ip-
sius diminuerunt vel diminuunt, ipsam suo ju-
re privaverunt vel privant, ejus libertates in-
fringere vel perturbare per malitiam contende-
runt seu contendunt, seu ad domos, maneria,
vel grangias, aut alia loca hujusmodi ad hanc
sanctam ecclesiam pertinentia, temere, sacri-
lege accedentes, blada decimarum vel fructuum
ecclesiasticorum in eisdem domibus, maneriis,
grangiis, seu aliis hujusmodi locis recondita
contumplerunt vel consumunt, abstulerunt vel
auferunt, contrectaverunt vel contrectant con-
tra eorum voluntatem, qui dictarum decima-
rum, & fructuum ecclesiasticorum depu-
tantur custodiis, declaramus, pronunciamus
& publicamus æternam maledictionem Dei,
& beati Thomæ martyris, necnon & excom-
municationum prædictas sententias damnabili-
ter incurrisse, quemadmodum, ut præmittitur,
in suis casibus sunt prolata. Et omnia præ-
missa nihilominus innovantes, eosdem, ac om-
nes alios, domini regis & reginæ personis, &
eorum liberis dumtaxat exceptis, qui præmissa
vel præmissorum aliquid in futurum præsumpe-
rint attemptare, cum suis fautoribus & adju-
toribus, nisi infra quindecim dierum spatium
Domino & ecclesie pro commissis debite satis-
fecerint, perpetuo anathemati ipso facto decer-
nimus & statuimus subjacere. Quisquis igitur
jura hujus sanctæ ecclesie rapuerit vel inval-
erit; res ipsius diminuerit, vel injuste detinue-
rit; ipsam ecclesiam vexaverit; vel ejus liber-
tates diminuerit; suo jure privaverit; ipsius li-
bertates infregerit, vel perturbare contenderit,
blada decimarum vel fructuum ecclesiasticorum
aliorum in domibus, maneriis, grangiis, vel
aliis locis hujusmodi ad hanc sanctam ecclesiam
spectantibus, recondita, consumperit, abstule-
rit, vel contrectaverit contra voluntatem eo-
rum, qui dictarum decimarum & fructuum ec-
clesiasticorum custodiis deputantur, perpetuo
anathemate atque excommunicatione, ut præ-
dicitur, damnatus, cum impiis, qui non resur-
gunt in extremo judicio reputetur: omnipoten-
tis Christi Dei, contra cujus nequiter attem-
ptat ecclesiam, contra se sentiat iram, & fu-
rorem apostolorum beatorum Petri & Pauli,
& sanctorum omnium, quorum corpora in hac san-

ANNO
CHRISTI
1510.

sancta ecclesia conquirent; fiat hereditatio eius deserta, & tabernaculis ejus non sit, qui inhabitet; filii ejus fiant orphani, & uxor ejus vidua; commotus amoveatur ipse, atque filii ejus, & mendicent, ac ejiciantur de hereditationibus suis; diripiatur alieni labores ejus, orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa sint ei contraria; omnium sanctorum merita illum confundant, & in hac vita super eum apertam vindictam ostendant. Fiat, Fiat,

amen. Observatores autem jurium & libertatum hujus sanctae ecclesiae Christi Dei, cujus est haec sancta ecclesia, gratia protegat & defendat, & auctoritas apostolorum dictorum Petri & Pauli, ac merita gloriosi martyris Thomae, & omnium sanctorum, quorum corpora in hac ecclesia, & locis aliis conquirent, ab solvant ab omnibus vinculis peccatorum, & ad vitam aeternam faciant feliciter pervenire. Amen.

ANNO
CHRISTI
1510.

CONCILIUM PROVINCIALE

Biterris celebratum sub Aegidio Narbonensi archiepiscopo.

Ex duobus MSS. codicibus illustrissimi episcopi Biterrensis, altero illustrissimi Marchionis Daubais.

Sanctorum patrum & canonicarum sanctionum institutionibus & praeciputionibus informati, nos AEGIDIUS permissione divina sanctae Narbonensis ecclesiae archiepiscopus in concilio provinciali nostro Biterris constituti, venerabilibus fratribus suffraganeis nostris praesentibus, &c. Cupientes aliqua propter transgressorum audaciam reformare, & mores prout possibilitas aderit reformare, praedecessorum nostrorum vestigiis inherendo, de eorundem fratrum nostrorum consilio & assensu, infra scripta duximus disponenda, & etiam declaranda.

I. Tonfura qualiter conferri debeat.

In primis quia vigilantissimo studio est sollicite praecavendum, quod ad sortem Domini tales assumantur, & clericali militiae adscribantur, qui verisimiliter velint & valeant Dei servitio applicari, sollicite provideant ordinantes, quod ad promovendum ad primam clericalem tonfuram constitutio domini Bonifacii papae VIII. super tonsurandis ad clericatum edita irrefragabiliter observetur, & diligentem cautelam adhibeat ordinator, ut talem ad clericatum assumat, qui clericatum ex devotione cupiat, non ex fraude: & quod non sit expertus scientiae, aut legendi psalterium, & ea sciendi quae in tali promotione viderit expedire, & quod nullo irregularitatis vinculo seu juris impedimento, propter quod tonsurari non debeat, sit detentus.

II. De quatuor minoribus ordinibus.

De promovendis ad quatuor minores ordines ordinator provideat, quod sciant psalterium legere, specialiter epistolas & lectiones, & exorcismos, & cantare antiphonas & responsa.

III. De subdiaconatu.

Porro quia mittentem manum ad aratrum sic coaptari oportet, ne cum retro respicere non possit, sit inhabilis regno Dei, magnopere provideri oportet, quod ad subdiaconatus ordinem promovendi sciant in legendo & cantando in ecclesia officiare, & saltem in grammaticalibus aequaliter sint instructi: & tam illi

quam alii ad alios ordines promovendi suae promotionis receptae litteras ordinatoribus adhibeant & ostendant, ut provideat ne per saltum eos promoveri contingat.

IV. De diaconatu.

Et quia diaconatus ordo frequenter supplere & coadjuvare in aliquibus potest officia sacerdotis; cum cautela studio est agendum, ut ordinator provideat quod ad diaconatus ordinem promovendi, ultra praedicta, sciant intelligibiliter legere epistolas, homilias & evangelia, & construere competenter.

V. De sacerdotio.

Sane quia in sacerdotalis officii ministerio, in quo majus periculum veritur, cautius est agendum, summo studio est cavendum, quod tales ad sacerdotium assumantur, qui ex morum gravitate, & litterarum scientia alios valeant erudire: & secundum canones deberent scire saltem (1) sacramentorum librum, lectionarium, antiphonarium, (2) baptismum, canones poenitentiales, & alia multa in canonibus contenta: alias nomen sacerdotis seu presbyteri non mereantur habere: ordinator tamen in promotione ad sacerdotium prospiciat & advertat, quod promovendus sciat evangelia, septemque peccata mortalia, articulos fidei, & decem praecipua legis designare; prout promotori rationabiliter videbitur faciendum.

VI. De interstitiis.

Quia vero inexpertos & non probatos difficile est Dei servitio applicari, & periculosum est sic milites seu tirones stigma non habentes ad certamen mittere bellicolum, solemniter provideri oportet, quod in ordinatis & promotis ad sacros ordines competentis temporis interstitia observentur: ne uno suscepto ordine ad alium proximis & successivis quatuor ordinibus quasi sub quodam impetu . . . . causa necessitatis exponat.

VII.

(1) Sacramentorum liber est codex orationes & preces ad sacram liturgiam spectantes continens, qualem scripsit Gelasius, & Gregorius magnus summi pontifices.

(2) Baptismi nomine hic intelligi videtur liber Ritualis continens ordinem conferendi baptismatis & alia hujusmodi.

ANNO
CHRISTI
1310.

Provideatur insuper, ne aliquis tonsurandus ad clericatum, vel ad ordines promovendus, mittatur ab uno episcopo ad alium, nisi fuerit per suum ordinatum examinatus, & ut dignus approbatus, de quibus in littera quam ad ordinatorem diriget, expressa mentio habeatur.

VIII. De clandestino matrimonio.

Quia per multorum fraudes & malitias nendum ea non servando ludibrio fiunt, expedit circa ea de competenti remedio provideri; hinc est quod sicut clamor validus nostris auribus insonuit, multi suum affectum sequentes, & Deum ac ordinationem ecclesiasticam aspernantes, clandestina matrimonia contrahunt, & frequenter lite pendente coram ecclesiastico iudice, etiam contra interdictum ecclesie, & ecclesiastici iudicis officium, seu binas nuptias seu matrimonia de facto contrahunt, in eorum animarum periculum & scandalum plurimorum. Quod autem sit prius & quod posterius vix aut nunquam poterit haberi certitudo; non attendentes quod per legem notantur infamia, & per canones proles ex tali conjugio clandestino suscepta nonnunquam legitimo impedimento detenta illegitima censeatur, & quod nihilominus excommunicationis sententia valeant innovari: propter quod exacta diligentia per officiales & ecclesiasticos iudices contra tales procedatur, & aliter secundum jura puniantur, quod per penam se deliquisse cognoscant, & de commisso penitent; ut sint aliis in exemplum. Ad hoc vero cum nonnulli clandestina matrimonia, & quandoque nefarias nuptias perficere nequeant juxta votum, fraudes excogitant per quas venire valeant ad intentum: ita quod occulte & sub dolo vadunt ad aliquas domos religiosorum quorundam, vel ad alias ecclesias seu capellas parochialium sacerdotum, vel suorum ordinariorum non petita licentia, nec obtemperata, sed suos parochiales fugientes, ad alienos divertunt sacerdotes pro benedictione nuptiali habenda, quæ potius maledictio dici debet: contra quos, cum tantam malitiam, ecclesie contemptum, sine nostro & eorum animarum periculo impune sub quodam velamine pertransire, seu connivere aliquantulum nequeamus; dignum duximus animadversione condigna procedere, ut in eo in quo gravius delinquant, gravius puniantur. Et ideo ipsos taliter omnis suis parochialibus sacerdotibus, eorum seu ordinariorum suorum licentia non obtenta, pro prædictis ad alios recurrentes, ipsos quoque taliter sub tali fraude conjungentes, seu talem benedictionem sive solemnizationem matrimonialem impendentes, eosdem, eorumque consiliarios, & fautores, consilium & auxilium ad prædicta frauduleter impendentes, eosdem post publicationem præsentis constitutionis in ecclesiis nostræ Narbonensis provincie, solemniter factam excommunicationis sententiam incurtere volumus ipso facto.

IX. Contra testimonium falsum.

Recolentes quod testis falsidicus Deo, parti & iudici obnoxius existit: quia præsentiam Dei spernit, & iudicem elidit, & graviter partem lædit; comperto quod juramenti religio sic transacta, proh dolor! contemnitur, & perju-

arii reatus in his partibus nimirum inolevit: licet contra tales perjuros jura insurgant, & per statuta provincialia prædecessorum nostrorum alias sit provisum: quia tamen non relegendur frequenter, quasi in oblivione sunt deducta non sine gravi periculo animarum: volumus & mandamus, quod contra tales juramenti transgressores, secundum tenorem statuti provincialis concilii per bonæ memoriæ dominum PATRUM prædecessorem nostrum editi procedatur. Cujus statuti capitulum sequitur in hæc verba. „Item „ cum juramenti religio peccatis exigentibus, „ fere ab omnibus in istis partibus contemna- „ tur, contra hujusmodi contemptores aliquid „ severitatis pro salute animarum ipsorum du- „ xit concilium statuendum: videlicet ut qui- „ cumque in transgressione juramenti de cete- „ ro manifeste deprehensus fuerit, in ecclesia „ publice denunciatur esse perjurus. Quod si „ admonitus satisfacere noluerit, tunc excom- „ municetur, & excommunicatus nunciatur ac- „ censis candelis & pulsatis campanis singulis „ diebus dominicis & festivis, & denunciatur „ intestabilis & infamis, & nec ad testifican- „ dum vel ad testimonium vel ad alios actus „ legitimos admittatur. „ Et idem de falsis „ testibus observetur, nos vero verbum præmit- „ tum *intestabilis*, non ad testamentum, sed ad testimonium dumtaxat referri & intelligi declaramus.

X. Contra pactum pro sepulchris & benedictionibus nubentium.

Item cum a fide dignorum relatione audiverimus, quod in multis locis nostræ provincie rectores & sacerdotes ecclesiarum in exequiis & sepulchris defunctorum, & benedictionibus nubentium fraudem committunt, quæ labem continet simoniæ: videlicet quod divinum officium celebrare & obsequium impendere in prædictis omnino recusant, donec per pactum & juramentum vel per fidejussores, vel alias eis tantum fuerit in solutione eorum, quæ sibi dari volunt, facienda, eisdem in suæ perverſitatis pallium consuetudinem allegantibus, contra prohibitionem expressam concilii generalis. Cum vero dicta consuetudo dicenda sit potius corruptela, dictam fraudem penitus fieri prohibemus; sed impenso pure divino obsequio, laudabiles consuetudines observare volentes, per censuram ecclesiasticam compelli volumus & aliis remediis opportunis.

XI.

Item provideatur quod nulli sacerdoti alterius diocesis sine litteris commendatitiis seu dimissionis proprii episcopi seu vicariorum suorum generalium cura parochialis ecclesie committatur, ne aliquis sacerdos advena & ignotus, sine litteris proprii episcopi vel vicariorum suorum testimonialibus, permittatur missam publice celebrare.

XII. De residentia rectorum in suis ecclesiis.

Item super residentia in parochialibus ecclesiis facienda provideatur sollicite, ut rectores earum gregis sibi commissi diligenter gerere curam possint, & ecclesie hospitalitate & aliis necessariis & divinis obsequiis non fraudentur: & rectores ipsarum domos in suis ecclesiis & ad-

ANNO
CHRISTI
1310.

ANNO
CHRISTI
1510.

administrationibus habeant competentes, in quibus eorum prelati honeste & benigne recipi valeant, ut melius & plenius possint visitationis officium exercere. (1)

XIII. *Contra exercentes officium chirurgia.*

Cum propter pericula quæ in practica sive exercitio artis physice frequenter occurrunt; religiosi vel presbyteri, præsertim ecclesiastica beneficia obtinentes non debeant se ingerere ad exercitium seu practicum dictæ artis, nec publice exercere officium medicorum, nec secularibus negotiis se immiscere; idcirco statuímus & mandamus sub pœna interdicti, quam in contrarium facientes, monitione præmissa, in his scriptis, quod nullus presbyter nullusve religiosus amodo se ingerat ad exercitium sive practicum dictæ artis, nec officium exerceat medicorum, absque speciali licentia a nobis petita & obtenta, nisi quatenus hoc eisdem permittitur per canonicas sanctiones.

XIV. *Quod nullus vendat redditus ecclesie.*

Item statuímus monendo, omnes rectores seu priores cum cura vel sine cura, quod nullus vendat redditus ecclesie suæ ad pecuniam absque nostra licentia speciali petita & obtenta, exceptis carnalagis, alioquin contra inobedientes tulimus sententiam interdicti, propter damnificantes, quæ dictis ecclesiis propter prædicta inferuntur.

XV. *De festis diebus.*

Item mandamus, quod nullus cujuscumque conditionis existat, in diebus festis, dominicis, vel aliis festivitibus, quæ ob reverentiam Dei & sanctorum consentur esse instituta, natalis Domini scilicet, S. Stephani, S. Johannis evangelistæ, Innocentium, S. Silvestri, Circumcisionis, Epiphaniarum, die Veneris sancta, Resurrectionis Domini cum duobus sequentibus, Ascensionis, Pentecostes, cum duobus sequentibus, duodecim apostolorum, festi B. Johannis Baptistæ, festivitatum omnium B. Virginis gloriosæ, & præcipue B. Petri & Pauli, B. Laurentii, Dedicacionis B. Michaelis, solemnitatis omnium Sanctorum, B. Nazarii & Celsi, ceterisque solemnitatibus, quas nos cum clero solemniter duximus celebrandas, res suas venales exponat non comestibiles palam & publice, nisi necessitas hoc requirat; & si quis contrarium attentaverit, sententiam interdicti in his scriptis, ipso jure, incurrat, & alias tamquam contra transgressorem procedemus, justitia mediante.

XVI. *Littera monitoria.*

Officialis Biterr. capellano curato B. Mariæ sedis Biterrensis, ceterisque capellanis curatis & non curatis civitatis & diocesis Biterrensis, ad quos presentes pervenerint, vel eorum loca tenentibus salutem.

Datum est nobis intelligi, quod nonnulli semellatores, mercerii, fusterii & alii alterius miferii civitatis & diocesis Biterrensis, sotulares & alias res suas incomedibiles contra statuta

synodalia & canonicas sanctiones in eorum operatoriis, quæ opera tenent, atque tabulariis publicis, diebus dominicis & aliis festivitibus venales exponunt atque tenent, sicut aliis diebus forensibus & diurnis teneri consueverunt, & exponunt in animarum suarum detrimentum non modicum & scandalum plurimorum, sententias excommunicationis latas in tales contemnendo. Quocirca mandamus, quatenus diebus dominicis & festivis publice in generalibus vestris ecclesiis, cum populus ad divina convenit, vestris parochianis interdicatis, cujuscumque conditionis existant, nec non & ipsos canonicè & peremptorie monentis, ex parte nostra & sub pœna excommunicationis, ne aliquis de parochianis vestris, cujuscumque miferii, vel status, seu conditionis existat, sotulares & alias res incomedibiles diebus Dominicis & festivis in nostro statuto synodali contentis, publice res venales incomedibiles exponat, nec sua teneat operatoria aperta ad vendendum eisdem nullo modo, nisi casus urgentis necessitatis hoc requirat, nec etiam diebus prædictis aliqua operentur servilia; alioquin contra omnes parochianos vestros, & eorum quemlibet contra dictam hujusmodi inhibitionem facientes, ad denunciationem sententiarum in eos latarum super his & alias gravius & arctius procedemus, & procedi faciemus, justitia mediante.

XVII. *De illis qui persistunt per multum tempus in excommunicatione.*

Quoniam diu persistere in excommunicatione periculosum est excommunicatis, & participantibus cum ipsis, cum ex hoc crescat indevotio, errores pullulent, & multa pericula animarum insurgant. Idcirco nos cupientes hujusmodi periculis obviare, volumus, & mandamus, ut sacerdotes parochiales ex parte nostra omnes parochianos suos excommunicatos, maxime illos qui ultra annum excommunicationis sententiam sustinuerunt animis induratis, canonicè monent, & inducant, ut infra xv. dies, vel unum mensem ad tardius redeant ad ecclesie unitatem: intimantes eisdem quod aliter contra ipsos induratos, tamquam contra suspectos de fide catholica, prout justum fuit, procedemus: Alioquin sacerdotes nos vel officialem nostrum per litteras suas certificent de nominibus eorundem, & de tempore quo fuerint in dicta sententia, & de causa, propter quam non fuerunt absoluti.

XVIII. *Contra non solventes pia legata.*

Item, volumus & mandamus quod sacerdotes vacent in divinis, & expellant publice ab ecclesia parochianos suos, quos pro certo, alias quam per confessionem sacramentalem, sciverint legata pia non solville infra annum & mensem, juxta statutum & formam per nos superius ordinatam, vel excommunicationis sententiam incurrisse, ut saltem . . . rubore reverendiæ temporalis, ad satisfaciendum & petendum absolutionis beneficium inducantur.

XIX. *Contra illum qui non vult exire de ecclesia*

Item, ad hoc autem si excommunicatus publico

ANNO
CHRISTI
1510.

(1) Hic desinit codex illustrissimi Marchionis Daubals.

ANNO
CHRISTI
1510.

blice majore excommunicatione in ecclesia interest, dum divinum officium celebratur publice, moneatur per celebrantem quod exeat; & si exire noluerit, officium dimittatur, nisi sacerdos canonem inceperit; quia tunc pericere debet canonem jam inceptum; sed omnes alii qui tunc in ecclesia fuerint, debent exire de ecclesia, præter ipsum presbyterum celebrantem, & unum aut duos clericos, qui pro serviendo eidem presbytero possunt & debent in ecclesia remanere. Completo autem canone, & sumpto Corpore & Sanguine JESU CHRISTI, excommunicatus præsentem, non est amplius in missa procedendum: & si ecclesia in loco jurisdictionem habet temporalem, potest ipsum violenter compellere, ut exeat: si vero non habet jurisdictionem temporalem, & excommunicatus noluerit exire de ecclesia, potest ecclesia requirere dominum temporalem quod ipsum compellat. Et hæc servanda sunt in illo qui nominatim & publice est excommunicatus. Verum si occultum est, illum esse excommunicatum majore excommunicatione, qui intrat ecclesiam, & est ibi aliquis qui secrete sciat esse eum excommunicatum, moneatur ab eo secrete, ut exeat de ecclesia: & si mortuus exire noluerit, exeat caute de ecclesia ille qui scit eum secrete excommunicatum: ita quod alii qui eum excommunicatum ignorant, non possint hoc cognoscere; quia cum occulte sciat eum excommunicatum esse, in occulto vitandus est ab eo, ut saltem verecundie rubore confusus pro labente excessu satisfacere compellatur; sed publice & manifeste talis vitari non debet excommunicatus, ne propter hoc ipsius peccatum excommunicationi reveletur. Eodem modo si sacerdos pro certo sciat aliquem excommunicatum majore excommunicatione, non debet eum vitare publice. . . licet idem excommunicatus non sit per ecclesiam publicatus. Sed si per testes vel alio modo non potest probare eum excommunicatum, non debet eum vitare sacerdos publice, videlicet quod ipse solus vidit, vel cum uno teste tantum, sed ipse in secreto hoc sibi dicere debet, & monere eum in secreto; ita quod minime cognoscatur, sicut supra est dictum.

XX. Qualiter vitari debet excommunicatus.

Item, si dicatur alicui sacerdoti in ecclesia vel extra, quod aliquis parochianus suus sit excommunicatus, quia percussit clericum, vel alia de causa, & plures asserunt; non tamen sacerdos debet evitare excommunicatum in ecclesia vel extra, nisi coram eo & coram test-

bus hoc confessus fuerit, vel nisi publica fama fuerit ipsum esse excommunicatum, vel ipse sacerdos hoc viderit. & probare possit, vel nisi aliquis iudex ecclesiasticus hoc sibi mandaverit, quod eum tanquam excommunicatum faciat evitare: quamvis enim aliqui vellent coram sacerdote probare talem excommunicatum esse, non debet sua propria auctoritate testes super hoc recipere, cum ad id non habeat potestatem (1). Et ut sciatur pena excommunicatorum & interdictorum & illorum, quos vocant excommunicatos vel interdictos, dum missarum solemnium celebrantur, legitur decretali domini Clementis P. V. ut sequitur.

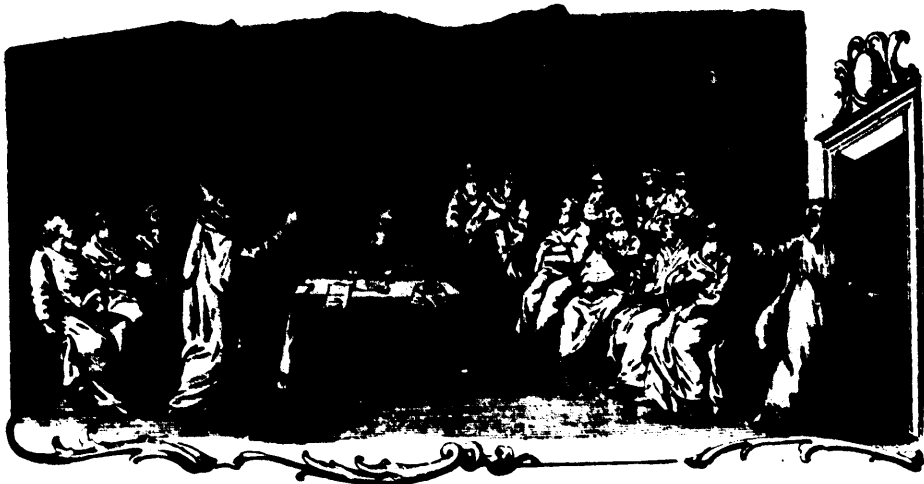
XXI. Decretalis Clementis de pena excommunicatorum.

Gravis ad nos prælatorum querela perduxit, quod nobiles & domini temporales, tertis eorum ecclesiastico supposito interdicto, nedum in suorum locorum capellis, sed etiam in collegiatis & aliis insignium locorum ecclesiis, missas & alia divina officia publice & solemniter faciunt celebrare; & ad officia eadem celebranda nunc hos, nunc illos vocantes, & interdum, quod deterius est, compellentes: istique non contenti excessibus, per campanarum non solum pulsationem, sed etiam voce præconis plures interdictos & interdicti non obstante sententia, ad audiendas hujusmodi missas faciunt evocari: nonnulli quoque ipsorum suis plebibusque subiectis, ne licet excommunicationis sententia vel interdicti publice sint notati, de ecclesiis dum missarum celebrantur solemnium, instantibus etiam celebrantibus exeat, præcipere non verentur. Ex quo frequenter contingit, quod non sine Dei offensâ, clerique ac populi scandalo ipsarum missarum solemnium remaneant inexplora. Ne igitur excessus graves excidentium in gravitate trahatur ab aliis in exemplum: præsumptores prælatos qui in locis interdicto suppositis quemquam de cetero divina celebrare officia quomodolibet cogere; aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præsertim vel interdicti ligatos sententia evocare, seu qui ne excommunicati publice, aut interdicti de ecclesiis, dum in ipsis aguntur missarum solemnium, a celebrantibus moniti exeat, prohibere, nec non excommunicatos publice & interdictos, qui in ecclesiis nominatim a celebrantibus moniti exeat, remanere præsumperint; sententia excommunicationis, a qua non nisi per sedem apostolicam dumtaxat possint absolvi, sacro approbante concilio, innotamus.

ANNO
CHRISTI
1510.

CON.

(1) Que sequuntur expirationis gratia in aliquo haud dubio sunt addita. Nam que sequitur Clementis V. papa decretalis in concilio Viennensi 1311. celebrata est: quo tempore Egidius (sub hoc habebatur suis concilio) jam Narbonne non erat archiepiscopus, anno 1310. translatus ad sedem Rotomagensis.

ANNO CHRISTI 1311. **CONCILIUM** ANNO CHRISTI 1311.

VIENNENSE GENERALE

A CLEMENTE PAPA V.

C E L E B R A T U M.

HISTORIA EJUSDEM CONCILII.

* Willelmus Tyrius de bello sacro lib. 11. cap. 7.

* lib. 10. cap. 17.
* Clemens in epist. convocacionis concilii.
Blondus lib. 9. dec. 1. Thomas Walsingham. Angl. in Eduardo 11. & alii.

IN Hierosolymitana urbe A erat religiosorum militum ordo * institutus, qui, cum juxta templum Domini cohabitarent, templarii dicti sunt. Horum munus & officium fuit tueri fines ac vias Hierosolymitanæ ditionis ab incursionibus hostium & latrocinii: ut advenæ ac peregrini ad sancta illa loca invisenda tuto possent accedere. Ex hisce militibus multi olim Christi causâ & sanguinem profuderunt, & frequenter vitæ discrimen adierunt. Verum deinde a sancto hoc instituto recedentes, patriarchæ Hierosolymitano, a quo prima beneficia acceperant, obedire renuerunt, ecclesiis decimas & primitias subtraxerunt, atque omnibus redditi sunt infelli. Assisinarum etiam legatum a Templariis contra Julgen. fuisse occisum scribit Willelmus * Tyrensis. Præterea ad Clementem V. summum pontificem multi principes viri detulerunt, * eos in hæresim, apostasiam, aliaque nefanda vitia incidisse. Pontifex, an hæc vera essent diligenter investigavit, & quibusdam cardinalibus, ut ipsi quoque investigarent, præcepit: ac tum magistrum ordinis, tum complures alios comperit in ea nefanda vitia esse prolapsos. Cumque Templariorum religio esset toto jam fere Christiano orbe proleminata atque dispersa, Clemens, ut remedium aliquod huic tanto malo posset asserere, concilium generale censuit convocandum. Per idem tempus perverſi quidam homines hæretes disseminabant,

ut Petrus Joannis, qui animam rationalem formam esse humani corporis negabat, gratias & virtutes in baptismo non infundi assererat, Christumque adhuc viventem fuisse lancea vulneratum.

In * Alemannia quoque surrexerunt Beguardi, pessimi homines; ac Beguinæ, infideles ac perverſæ femine, qui primum quidem asseverabant, hominem in hac vita quoque tantum ac talem perfectionis gradum consequi posse, ut penitus impeccabilis reddatur: neque in gratia amplius proficere possit. Secundo, nec jejuna- re, nec orare quemquam oportere, ubi fuerit gradum perfectionis hujusmodi consecutus. Tertio, eos qui sunt in hoc perfectionis gradu & spiritu libertatis, non esse humanæ subiectos obedientiæ, neque ulla præcepta ecclesiæ servare debere. Quarto, posse hominem ita finalem beatitudinem, juxta omnem perfectionis gradum in hac vita adipisci, ut eam in vita beata obtinebit. Quinto, quamlibet intellectualem naturam in se ipsa naturaliter esse beatam, neque animam indigere lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum. Sexto, se in actibus exercere virtutum, esse hominis imperfecti, quia anima perfecti dimit- tit a se virtutes. Septimo, mulieris osculum (cum ad hoc non inclinet natura) esse mortale peccatum: adum autem carnalem (cum ad hoc inclinet natura) non esse peccatum, maxime cum tentatur exercens. Octavo in elevatione corporis Jesu Christi, ab hujusmodi perfecto homine assurgendum non esse, aut ei reverentiam exhibendam: assererant enim fore imper-

* Guido Carmelita in summa de hæresibus in hæres. Petri Joannis.

* Eymers, in direct. 1. par. q. 7. & 11. S. Antonius 2. part. hist. tit. 11. c. 2.

ANNO
CHRISTI
1311.* Clemens
in epistola
convocatio-
nis concilii.* Joannes
VIII. lib. 9.
c. 11. & S.
Antonius
libro cit.
* Clemens
I. de sum-
mis & ad
cath. & Cle-
mens. ad no-
strum de ha-
ret.* Blondus
& Wallae.
libro cit.* In proce-
mio Cle-
mens.

imperfectionem eadem, si a puritate & altitu-
dine suae contemplationis tantum descenderet,
ut de sacramento eucharistiae, aut de passione
humanitatis Christi quidquam cogitaret. Ad
has igitur nefarias haereses damnandas, & pro-
pter Templariorum causam, ac recuperationem
terrae sanctae, ecclesiarum & ecclesiasticarum
personarum stabilitatem ac libertatem, atque
ad depravatos mores hominum corrigendos,
Clemens generale concilium Viennae in Gallia
biennio ante indixit, ut ad synodum accede-
rent. Convocavit igitur archiepiscopos & epi-
scopos. Per litteras etiam regibus significavit,
ut oratores ad synodum destinarent. Sed cum
ad constitutam diem concilium haberi non po-
tuisset, illud in aliud biennium prorogavit. B
Anno igitur septimo Clementis, qui fuit annus
Domini 1311. Clemens summus pontifex cum
cardinalibus, ac amplius trecentis episcopis,
atque aliis praelatis, ad concilium Viennae con-
venit. Ibi Petri Joannis, Beguardorum, ac Be-
guinarum haereses condemnavit: Templario-
rum ordinem extinxit: eorumque bona ho-
pitalitatis militibus attribuit. De terrae sanctae
vero recuperatione eadem fere decrevit, quae
priores pontifices in generalibus conciliis antea
constituerant. Multas edidit constitutiones ec-
clesiasticae disciplinae peritiles: quas una cum
aliis, tum ante, tum post concilium editis, in
unum volumen contulit: quod volumen cum
morte praeventus promulgare non potuisset, C
Joannes XXII. qui illi in pontificatu successit,
postea in lucem edidit: eamque collectionem
Clementinas appellavit. Verumtamen cum hu-
jusmodi concilii propria decreta a Clementinis
separata non reperiantur: visum non est ab
aliis Clementis constitutionibus illa esse sejan-
genda, aut in hanc conciliorum editionem con-
jicienda, cum praesertim, & ipse Clemens, &
Joannes eius successor, in unum volumen,
quod est in manibus, jam tum reuulerint. Per-
acto demum concilio aliqua concessit pontifex
episcopis, qui ad illud convenerant, privilegia.

E P I S T O L A E

C L E M E N T I S P A P A E V.

Carissimo in Christo filio Philippo regi Fran-
cium illustri.

R^Egnans in caelis triumphans ecclesia, cujus
pastor est Pater aeternus, cui sanctorum
ministrant agmina, & laudis gloriam angelo-
rum chori decantant, in terris ad sui similitu-
dinem & representationem constituit ecclesiam
militantem, unigenito Filio Dei vivi Domino
Jesu Christo ineffabili commercio copulatam, in
qua idem unigenitus Dei Filius a Patre con-
grediens per illustrationem Paracliti, proceden-
tis patris ab utroque, statuit fidei fundamen-
tum. Sane Romana ecclesia, mater alma fide-
lium, caput est, disponente Domino, ecclesia-
rum aliarum omnium, & magistra: a qua, ve-
luti a primitivo fonte, ad singulas alias ejus-
dem fidei rivuli derivantur, ad cujus regimen
voluit Christi clementia Romanum pontificem
vice sui deputare ministrum, ut instructionem
& doctrinam ipsius eloquio veritatis evangelicae
traditam cuncti renati fonte baptismatis teneant
& conservent: ut qui sub hac doctrina cursum
vitae recte peregerint, salvi fiant; qui vero ab
ea devierint, condemnentur. Ipsa nempe Ro-
m. Concil. General. Tom. XXV.

mana mater ecclesia juxta exigentiam possibili-
tatis ipsius, ad cunctas orbis provincias, in qui-
bus Divini nominis cultus viget, fideique catho-
licae observantia rutilat, intuitum sedulae con-
siderationis extendens, ac subiciens ab olim suae
considerationis examini diuturnae calamitatis an-
gustias illius specialis hereditatis Dominicae, vi-
delicet terrae sanctae ab infidelibus miserabiliter
conculcaet, in qua idem Patris aeterni Filius
nostrae carnis indumento contextus, salutem hu-
mani generis pietate ineffabili exitit operatus,
quamque sua ipse voluit corporali insignire praes-
sentia, & proprii asperione sanguinis consecra-
re, multa sollicitudine studuit eadem terrae re-
troactis temporibus, quibus potuit remediis, ut
eriperet ab ipsis impiis, subvenire. Et quia in-
ter ceteros quos professio Christianae religionis
includit, milites & fratres domus militiae tem-
pli Hierosolymitani, sicut est toti orbi noto-
rium, tanquam specialis ejusdem fidei pugiles,
& jam dictae terrae praecipui defensores, ipsius
terrae negotium principaliter gerere videbantur:
iplos, & eorum ordinem, praefata ecclesia spe-
cialis favoris plenitudine prosequens, eos ad-
versus Christi hostes crucis armavit signaculo,
multis exaltavit honoribus, ditavit facultatibus,
ac diversis libertatibus & privilegiis communi-
vit. In nimirum cum crederentur in Domini
servitio sub regulae habitu fideliter militare,
tibi quasi cunctorum manus fidelium, cum mul-
tiplici erogatione bonorum, sentiebant multifa-
rie multisque modis propterea adjunctrices. Sed,
proh dolor, nova & calamitosa vox de mali-
gnitatis fratrum ipsorum enormitate progrediens,
nostrum replevit, immo verius perturbavit au-
ditum. Haec enim vox nuntia lamentationis &
gemitus, audientibus horrorem ingerit, com-
moveret animos, mentes turbat, & cunctis fidei
Christianae cultoribus novae & ineffabilis amari-
tudinis calicem subministrat: & dum facti ter-
rent, eius necessitate poscente, depromimus,
nostrum attenuatur praes angustia spiritus, & vale-
tudinis fatigata confractibus, membra singula
praes nimio dolore tabescunt. Dudum siquidem
circa nostrae promotionis ad apicem summi pon-
tificatus initium, etiam antequam Lugdunum,
ubi recepimus nostrae coronationis insignia, ve-
niremus, & post, tam tibi quam alibi, secreta
quorundam nobis insinuatio intrinavit, quod
magister, praecptores, & alii fratres dictae mi-
litiae Templi, & etiam ipse ordo, qui ad de-
fensionem patrimonii ipsius Domini nostri Jesu
Christi fuerant in transmarinis partibus deputa-
ti, contra ipsam Dominum in scelus apostatae
nefandum, detestabile idololatriae vitium, exe-
crabile tacitus Sodomorum, & haereses varias
erant lapsi. Sed quia non erat verisimile, nec
credibile videbatur, quod viri tam religiosi,
qui praecipue pro Christi nomine summae san-
guinem effundere, ac personas suas mortis pe-
niculis frequenter exponere credebantur, quique
multa & magna tam in Divinis officiis, quam
in rebus, & aliis observantiis, devotionis si-
gna frequentius praetendebant, sic essent sa-
lutis immemores, quod talia perpetrarent: hu-
jusmodi insinuationi ac delationi ipsorum, eju-
dem Domini nostri exemplis & canonicis scri-
pturae doctrinis edocti, aurem nolimus inclina-
re. Deinde vero tu, cui eadem fuerant facino-
ra nunciata, non typo avaritiae, cum de bonis
Templariorum nihil tibi vindicare vel appro-
priare intendas, immo ea nobis & ecclesiae per
deputandos super hoc a nobis administranda,
A a guber-

ANNO
CHRISTI
1311.ANNO
CHRISTI
1311.

gubernanda, conservanda & custodienda libera-
liter & devote in regno tuo dimisisti, manum
tuam exinde totaliter amovendo, sed fidei or-
thodoxæ fervore, tuorum progenitorum vesti-
gia clara sequens, accensus, de præmissis, quan-
tum licite potuisti, te informans, ad instru-
endum & informandum nos super illis, multas &
magnas nobis informationes per tuos nuncios
& litteras destinasti. Infamia vero contra Tem-
plarios ipsos increbescente validius, super scele-
ribus ante dictis: & quia etiam quidam miles
ejusdem ordinis magnæ nobilitatis, & qui non
levis opinionis in dicto ordine habebatur, co-
ram nobis secreto juratus deposuit, quod in re-
ceptione fratrum præfati ordinis, hæc consue-
tudo, vel verius corruptela, servatur, quod ad
recipiendum vel ab eo deputati suggestionem,
qui recipitur, Christum Jesum negat, & super
crucem sibi ostentam spuit in vituperium Cru-
cifixi; & quædam alia faciunt recipiens & re-
ceptus, quæ non sunt licita, nec humanæ con-
veniunt honestati, prout ipse tunc confessus ex-
iit coram nobis: urgente nos ad id officii
nostri debito, vitare nequivimus, quin tot &
tantis clamoribus accommodarem audire.
Sed cum demum fama publica deferente, ac
clamorosa insinuatione tui, necnon & ducum,
comitum, & baronum, ac aliorum nobilium,
cleri quoque ac populi dicti regni tui, ad nos-
tram propter hoc tam per se, quam per pro-
curatores & syndicos, præsentiam venientium,
quod dolenter referimus, ad nostram audien-
tiam pervenisset, quod magister, præceptores,
& alii fratres dicti ordinis, & ipse ordo, præ-
fatis & pluribus aliis erant criminibus irretiti;
& præmissa, per multas confessiones, attestat-
iones, & depositiones præfati magistri, & plu-
rium præceptorum, & fratrum ordinis præliba-
ti, coram multis prælatis, & hæreticæ pravitatis
inquisitore in regno Franciæ factas, habitas
& receptas. & in publicam scripturam redactas,
nobisque, & fratribus nostris ostensas, probari
quodammodo viderentur, ac nihilo minus fa-
ma & clamores prædicti intantum invaluissent,
& etiam ascendissent, tam contra ipsum ordi-
nem, quam contra personas singulares ejusdem,
quod sine gravi scandalo præteriri non poterat,
nec absque eminenti periculo tolerari: Nos il-
lius, cujus vices, licet immeriti, in terris ge-
rimus, vestigiis inhærentes, ad inquirendum de
prædictis ratione prævia duximus procedendum,
multoque de præceptoribus, presbyteris, mili-
tibus, & aliis fratribus dicti ordinis reputatio-
nis non modicæ, in nostra præsentia constitu-
tos, præfatis ab eis juramento, quod super præ-
missis meram & plenam nobis dicerent verita-
tem, super prædictis interrogavimus, & exami-
navimus usque ad numerum septuagintaduorum,
multis ex fratribus nostris nobis assistentibus di-
ligenter: eorumque confessiones per publicas
manus in authenticam scripturam redactas, il-
lico in nostra & dictorum fratrum nostrorum
præsentia, ac deinde interposito aliquorum die-
rum spatio in consistorio legi fecimus coram
ipsis, & illas in suo vulgari cuilibet eorum ex-
poni. Qui perseverantes in illis, eas expresse &
sponte, prout recitate fuerant, approbarunt.
Post quæ cum magistro & præcipuis præcepto-
ribus præfati ordinis intendentes super præmissis
inquirere per nos ipsos, ipsum magistrum, &
Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, A-
quitaniæ, ac Picaviæ præceptores majores, no-
bis tunc Picaviæ existentibus mandavimus præ-
sentari. Sed quoniam quidam ex eis sic infr-
mabantur tunc temporis, quod equitare non po-
terant, nec ad nostram præsentiam quoquo mo-
do adduci: nos cum eis scire volentes de præ-
missis omnibus veritatem, & an vera essent quæ
continebantur in eorum confessionibus & depo-
sitionibus, quas coram inquisitore pravitatis hæ-
reticæ in regno tuo præfato, præsentibus qui-
busdam notariis publicis, & multis aliis bonis
viris, dicebantur fecisse, nobis & fratribus no-
stris per ipsum inquisitorem sub manibus publi-
cis exhibitis, & ostensis: dilectis filiis nostris
Berengario tituli sanctorum Nerei & Achillei,
& Stephano tituli S. Cyriaci in Thermissis, pres-
byteris, ac Landulfo S. Angeli diacono, cardi-
nalibus, de quorum prudentia, experientia, &
fidelitate iadubitata fiduciam obtinemus, com-
missimus & mandavimus, ut ipsi cum præfatis
magistro & præceptoribus inquirerent, tam con-
tra ipsos & alias singulares personas dicti ordi-
nis generaliter, quam contra ipsum ordinem,
super præmissis cum diligentia veritatem, &
quidquid super his invenirent, nobis referre, ac
eorum confessiones & depositiones per manum
publicam in scriptis redactas nostro apostolatu
deferre ac præsentare curarent; eisdem magi-
stro & præceptoribus absolutionis beneficium a
sententia excommunicationis, quam pro præmis-
sis, si vera essent, incurrerant, si absolutionem
humiliter ac devote peterent, ut deberent, jux-
ta formam ecclesiæ impensuri. Qui cardinales
ad ipsos magistrum & præceptores personaliter
accedentes, eis sui adventus causam exposue-
runt. Et quoniam tam personæ, quam res ip-
sorum, & aliorum Templariorum in dicto re-
gno tuo consentientium, in manibus nostris erant:
quod libere absque metu cujusquam plene ac
pure super præmissis omnibus ipsis cardinalibus
dicerent veritatem, eis auctoritate apostolica
injuaxerunt. Qui magister & præceptores Fran-
ciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquita-
niæ, ac Picaviæ, coram ipsis tribus cardinali-
bus præsentibus, quatuor tabellionibus publicis,
& multis aliis bonis viris, ad sancta Dei evan-
gelia ab eis corporaliter tacta præfatis juramen-
to, quod super præmissis omnibus meram & ple-
nam dicerent veritatem, coram ipsis singulari-
ter libere ac sponte absque coactione qualibet,
& timore deposuerunt, & confessi fuerunt in-
ter cætera Christi abnegationem & spuitionem
super crucem, cum in ordine Templi recepti
fuerunt; & quidam ex eis, se sub eadem for-
ma, scilicet cum abnegatione Christi & spuitio-
ne super crucem, fratres multos recepisse. Sunt
etiam quidam ex eis quædam alia horribilia &
inhonesta confessi, quæ ut eorum ad præsens
parcamus verecundiæ, subicemus. Dixerunt
præterea, & confessi fuerunt, esse vera quæ in
eorum confessionibus & depositionibus continen-
tur, quas dudum fecerant coram inquisitore
hæreticæ pravitatis: quæ confessiones & depo-
sitiones dictorum magistri & præceptorum, in
scripturam publicam per quatuor publicos tabel-
liones redactæ, in ipsorum magistri & præcep-
torum, & quorundam aliorum bonorum viro-
rum præsentia, ac deinde interposito aliquo-
rum dierum spatio coram ipsis, eisdem lectæ
fuerunt de mandato & in præsentia cardinalium
prædictorum, & in suo vulgari exposte cuilibet
eorumdem. Qui perseverantes in illis, eas
expresse ac sponte, prout recitate fuerant, ap-
probarunt. Et post confessiones & depositiones
hujusmodi, ab ipsis cardinalibus, ab excommu-
nica-

ANNO
CHRISTI
1511.ANNO
CHRISTI
1511.

nicatione, quam pro præmissis incurrerant, ab A
 solutionem flexis genibus, manibusque compli-
 catis humiliter & devote, ac cum lacrymarum
 effusione non modica, petierunt: ipsi vero car-
 dinales, quia ecclesia non claudit gremium re-
 deunt, ab eisdem magistro & præceptoribus hæ-
 resi abjurata, expresse ipsis secundum formam
 ecclesie auctoritate nostra absolutionis benefi-
 cium impenderunt, ac deinde ad nostram præ-
 sentiam redeunt, confessiones & depositiones
 prælibatorum magistri, & præceptorum in scri-
 pturam publicam per manus publicas, ut est di-
 ctum, redactas nobis præsentaverunt, & quæ
 cum dictis magistro & præceptoribus fecerant,
 retulerunt: ex quibus confessionibus, & depo-
 sitionibus, ac relatione, invenimus sæpe factos B
 magistrum & fratres, in præmissis & circa præ-
 missa, licet quosdam ex eis in pluribus & alios
 in paucioribus, graviter deliquisse. Attendentes
 autem, quod scelera tam horrenda transire in-
 correctæ absque Dei omnipotentis & omnium
 catholicorum injuria non poterant nec debe-
 bant, decrevimus de fratrum nostrorum consi-
 lio per ordinarios locorum, ac per alios fideles
 & sapientes viros ad hoc deputandos a nobis,
 contra personas singulares ipsius ordinis, necnon
 contra dictum ordinem, per certas directas per-
 sonas, quas ad hoc duximus deputandas, super
 præmissis criminibus & excessibus inquirendum.
 His nempe, quæ magis flere cogimur quam nar-
 rare, cor nostrum passione nimia cruciatur: &
 cum tanta proinde nobis immineat gemendi ma-
 teria, fletum non possumus declinare. Quisnam
 catholicus hæc audiens, nimis non doleat, &
 prorumpat in luctum? quis fidelis hujusmodi si-
 nistrum eventum intelligens, amara non emit-
 tat suspiria, verbaque lamentationis & mœliti-
 tudinis non erudet, cum tota Christianitas hu-
 jusmodi doloris sit particeps, & hic casus fide-
 les percutiat universos? Ex his etiam, dum
 ministerio debite considerationis nostræ mentis
 præsentantur obtutibus, ignis in nostris medi-
 tationibus exardescit, & ad tanta discrimina re-
 velanda suspirat affectus, zelus accenditur, &
 spiritus anxietur. Ad quod cum nos sufficere
 commode non posse sciamus, levamus oculos D
 nostros ad montem, montem quidem Dei,
 montem uberem, montem pinguem, unde op-
 portunum nobis provenire auxilium, & humili-
 ter petimus, & devote speramus. Et quia salu-
 bre in his adhiberi remedium interest generali-
 ter omnium, nos cum eisdem fratribus nostris,
 aliisque viris prudentibus, exacto ac frequenti tra-
 ctatu præhabito, prout tantæ necessitatis instan-
 tia exigebat, de ipsorum fratrum consilio uni-
 versale concilium, sicut imitatione digna san-
 ctorum patrum consuetudo laudabilis, longævæ
 observationis exemplo nos instruit, a proximis
 Kalendis octobris ad duos annos immediate se-
 quentes, decrevimus congregandum: ut in eo,
 tam circa dictum ordinem, & personas singula-
 res, & bona ejusdem, & alia quæ statum tan-
 gunt fidei catholicæ, quam circa recuperatio-
 nem & subsidium terræ sanctæ, ac reparatio-
 nem, ordinationem, & stabilitatem ecclesiarum,
 & ecclesiasticarum personarum, & libertatum
 eorum, illa, Deo auspice, communi consilio
 inveniantur provisio, & ejusdem approbatione
 concilii roboretur, per cujus salutiferam execu-
 tionem virtus Altissimi, eliminatis erroribus,
 roborata fide, ad tramitem veritatis, reductis
 errantibus, redintegrata ejusdem fidei unitate,
 extirpatis vitis, virtutibusque plantatis, corre-
 ptis excessibus, moribus reformatis, repressis op-
 pressionibus, libertate solida stabilitate munita,
 recuperatis deperditis, & ejusdem terræ statu
 prospero reparato, occupata restituat, vastata
 restauret, & restaurata conservet, nobisque viam
 aperiat idem ipse qui novit, & facultatem tri-
 buat ipse qui potest: ut sic in præmissis juxta
 intentum animi nostri desiderium sibi ministra-
 re possimus salubriter, quod idem verus ejus-
 dem universalis sponfus ecclesie ipsam dilectam
 suam purgatam maculis, munitam virtute, ac
 monilibus ornata, unam semper habeat & ser-
 mosam, ad sui nominis laudem & gloriam, ad
 animarum profectum, robur fidei, pacem &
 exaltationem populi Christiani. Quia vero pro-
 secutio tanti propositi, tempore indiget, ut de-
 ductum maturius, facilius auctore Domino esse-
 tum debitum sortiatur: prædictum tempus ad
 id duximus deputandum. Unde venerabilibus
 fratribus nostris archiepiscopis, episcopis, ac dile-
 ctis filiis electis, abbatibus, prioribus, decanis,
 præpositis, archidiaconis, archipresbyteris,
 & aliis ecclesiarum prælatis, exemptis & non
 exemptis, eorumque capitulis, & conventibus,
 per alias nostras litteras præcipiendo mandamus,
 ut iidem archiepiscopi, necnon & ceteri epis-
 copi per ipsorum archiepiscoporum provincias
 constituti, in eisdem litteris nominati, reliquis
 ipsorum episcoporum in dictis provinciis reman-
 entibus ad ea quæ pontificale officium exigunt,
 tam in suis, quam illarum dictarum provincia-
 rum, qui ad hujusmodi concilium universale
 accesserint, civitatibus & diocesis exercenda,
 omni negligentia relegata, cumctis, prout talis
 & tanti negotii qualitas exigit, dispositis & pa-
 ratis, sic medio tempore se accingant ad iter,
 quod in hujusmodi decreto termino, quem eis
 & aliis preemtorie assignamus, in Viennensi
 civitate iidem archiepiscopi & episcopi taliter
 nominati personaliter, alii vero remanentes epi-
 scopi, electi, abbates, priores, decani, præpo-
 siti, archidiaconi, presbyteri, & prælati, capi-
 tula, & conventus, per eisdem archiepiscopos
 & episcopos ad prædictum concilium accessuros
 (quibus, ad omnia quæ in eodem concilio sta-
 tuentur, fient, & ordinabuntur, & fuerint op-
 portuna, concedant plenariam potestatem, de
 qua sufficienter constat per publica documenta)
 nostro se conspectui representent. Quod si for-
 san ipsis archiepiscopis & episcopis accessuris
 hujusmodi noluerint concedere potestatem, eo
 casu venire, vel alios procuratores idoneos cum
 potestate simili ad idem teneantur concilium de-
 stinare. Non obstantibus quibuslibet privilegiis,
 seu indulgentiis, quibuscumque personis, ordi-
 ni, dignitati, seu collegio, sub quacumque ver-
 borum forma, vel expressione a prædicta sede
 concessis: per quæ possit effectus hujusmodi
 mandati nostri quomodolibet impediri, aut ei-
 dem in aliquo derogari. Mandavimus insuper E
 ut iidem archiepiscopi & prælati, per se vel
 alios viros prudentes, Deum timentes, & ha-
 bentes præ oculis omnia, quæ correctionis, &
 reformationis hinc exposcunt, inquirentes sub-
 tiliter, & conscribentes fideliter, eadem ad ip-
 sius concilii notitiam deferant. Et nos nihilo
 minus variis modis & viis solers studium & ef-
 ficacem operam dare proponimus, ut omnia
 talia in examen hujusmodi deducta concilii,
 correctionem & directionem recipiant oportu-
 nam. Hoc etiam in eisdem nostris litteris ad-
 jecto, ut nullus inobedientæ notam, & cano-
 nicæ ultionis acrimoniam vitare desiderans,
 Δ α 2 sal-

ANNO
CHRISTI
1508.

fallacium excusationum velamento se muniat, vel ex impedimentis itinerum, quæ, Domino prava in directa, & in vias planas aspera, sua omnipotentia convertente, cessabunt, frivolæ allegationis munimenta confingat, ut a tam sancti prosecutione operis se subducat: sed occurrant singuli voluntarii ad id quod & Divinæ congruit voluntati, & salutem animarum, ac utilitatem respicit singulorum. Cæterum, quia multipliciter expedit, ut tam celebre concilium tua & aliorum catholicorum principum decoretur præsentia, ut salubri consilio & auxilio fulciatur: serenitatem regiam rogamus, & hortamur attentius, in remissionem tibi peccaminum suadentes, quod præscriptis loco & termino, in eodem concilio, captata interim ad hoc opportunitate, studeas personaliter interesse: meditatione provida prudenter attendens, quod in hoc non solum labor, quem ad tam sancti & utilis negotii promotionem assumes, tibi cedet ad meritum, verum etiam aliorum qui ad veniendum ad idem concilium, efficacius tuo inducentur exemplo. Et nihilo minus vota tua nobis poteris familiariter aperire, quæ in omni benevolentia libenter ad exauditionis gratiam, quantum cum Deo ac ecclesiæ honore poterimus, admittemus.

Datum Piſævæ secundo Idus Augusti, pontificatus nostri anno tertio.

Anno Christi
1508.
Clementis
III. a cor-
ruptione
facta die 14
Novemb. an-
no 1505. H.

In eodem modo, ut supra proximo, per totum scribitur Eduardo regi Angliæ illustri.

In eodem modo Carolo regi Siciliæ illustri.

In eodem modo Carolo regi Hungariæ illustri.

In eodem modo Jacobo regi Aragonum illustri.

In eodem modo Ferdinando regi Castellæ & Legionis illustri.

In eodem modo Jacobo regi Majoricarum illustri.

In eodem modo Ludovico regi Navarræ illustri.

In eodem modo Dionysio regi Portugalliæ illustri.

In eodem modo regi Bohemiæ illustri.

In eodem modo Henrico regi Cypri illustri.

In eodem modo regi Daciæ illustri.

In eodem modo regi Norvegiæ illustri.

In eodem modo Friderico regi Trincariæ illustri.

In eodem modo regi Suetiæ illustri.

In eodem modo carissimo in Christo filio Henrico regi Romanorum illustri: Regnans, &c. ut in forma, usque, A proximis Kalendis Octobris, usque ad unum annum immediate sequentem decrevimus congregandum, &c. usque, Datum Avenioni quinto Kalendas Augusti, anno quarto.

Anno Christi
1509.

In eodem modo, venerabilibus fratribus archiepiscopo Turonensi, & episcopis ac dilectis filiis electis, abbatibus, prioribus, decanis, præpositis, archipresbyteris, archidiaconis, & aliis ecclesiarum prælatis, exemptis & non exemptis, & eorum capitulis & conventibus per Turonensem provinciam constitutis, salutem, &c. Regnans in cælis, &c. ut in forma proxime superiori, mutatis mutandis, usque, Ad id duximus deputandum. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, Redonensis & Andegavensis & Nannetensis episcopi, reliquis vestrum episcoporum in vestra provincia remanen-

Atibus, ad ea quæ pontificale officium exigunt, tam in vestris, quam illorum dictæ provinciæ, qui ad hujusmodi concilium universale accesserint, civitatibus & diocæsis, exercenda, omni negligentia relegata, cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, dispositis & paratis, sic vos medio tempore accingatis ad iter, quod in hujusmodi decreto termino, quem vobis & aliis preemtorie assignamus, in Vienne civitate, nostro vos, archiepiscopi & episcopi superius nominati personaliter, vos vero alii remanentes episcopi, electi, abbates, priores, decani, præpositi, archidiaconi, & prælati, capitula, & conventus per eisdem archiepiscopum & episcopos ad prædictum concilium accessuros, quibus ad ea quæ in eodem concilio statuentur, fient, & ordinabuntur, & fuerint opportuna, concedatis plenariam potestatem, de qua sufficienter constet per publica documenta, conspectui præsergetis. Quod si forsitan ipsis archiepiscopo & episcopis accessuris hujusmodi nolueritis concedere potestatem, eo casu venire, vel alios procuratores idoneos cum potestate simili ad idem concilium teneamini destinare: non obstantibus quibuslibet privilegiis seu indulgentiis, quibuscumque personis, ordini, dignitati, seu collegio, sub quacumque verborum forma vel expressione a prædicta sede concessis, per quæ possit effectus hujusmodi mandati nostri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari. Interim quoque per vos, & alios viros prudentes, Deum timentes, & habentes præ oculis omnia quæ correctionis & reformationis limam exposcunt, inquirentes salubriter, & conscribentes fideliter, eadem ad ipsius concilii notitiam deferatis. Et nos nihilo minus variis modis & viis solers studium & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen hujusmodi deducta concilii, correctionem & directionem recipiant opportunam. Nullus, inobedientiæ notam & canonicæ ultionis acrimoniam vitare desiderans, fallacium excusationum velamento se muniat, vel ex impedimentis itinerum, quæ, Domino prava in directa, & in vias planas aspera, sua omnipotentia convertente, cessabunt, frivolæ allegationis munimenta confingat, ut a tam sancti prosecutione operis se subducat: sed occurrant singuli voluntarii ad id quod & Divinæ congruit voluntati, & salutem animarum, & utilitatem respicit singulorum.

Datum Piſævæ secundo Idus Augusti, anno tertio.

Ann. Christi
1508.

In eodem modo venerabilibus fratribus archiepiscopo Bituricensi ac episcopis, & dilectis filiis electis, abbatibus, &c. ut supra proxime usque ad, Per Bituricensem provinciam constitutis. Regnans in cælis, &c. ut supra, usque ad, Mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, ac Mimatensis, Lemovicensis ac Aniciensis episcopi, reliquis vestrum episcoporum in vestra provincia, &c. Datum, ut supra, & sic scribitur singulis archiepiscopis inferius nominatis in sua provincia.

In eodem modo archiepiscopo Rotomagensi ac episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, ac Bajocensis & Constantiensis episcopi, reliquis vestrum, &c.

In eodem modo archiepiscopo Auxitano ac episcopis, &c. usque ad mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, Vasatenis, Aquensis & Convenarum episcopi, reliquis, &c.

In eo.

ANNO
CHRISTI
1311.ANNO
CHRISTI
1311.

In eodem modo archiepiscopo Narbonensi & A
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres, archiepiscopo, ac Tolesane, Magalonen-
sis & Biterrensis episcopi, reliquis, &c.

In eodem modo archiepiscopo Lugdunensi &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres, archiepiscopo, ac Lingonensis & Eduensis
episcopi, reliquis, &c.

In eodem modo archiepiscopo Remensi &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres,
archiepiscopo, ac Sueffionensis, Catalaunensis
& Belvacensis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Senonensi &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres,
archiepiscopo, ac Aurelianensis, Antisiodorensis
& Parisiensis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Burdigalensi
& episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres, archiepiscopo, ac Aginensis, Pidavenfis
& Santonenfis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Upsalensi &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres archiepiscopo, ac Stravinensis & Augurien-
sis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Moguntino &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres,
archiepiscopo, ac Pragensis, Moraviensis, Con-
stantiensis & Argentinensis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Panormitano
& episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres, archiepiscopo, & Mazarenfis & Agrigen-
tine episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Eboracensi &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres,
archiepiscopo, ac Carleolensis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Nidrosiensis &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres, archiepiscopo, Astoensis & Bergensis epi-
scopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Pisano & epi-
scopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres,
archiepiscopo, & Messan. * episcopo, &c.

* Cor. Mar-
tensis.

In eodem modo archiepiscopo Tarantasiensi
& episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres, archiepiscopo, & Sedunensis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Ragusino &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres, archiepiscopo, & Dribumen. * ac Bosnen-
sis episcopi, &c.

* f. Tribu-
rensis.

In eodem modo archiepiscopo Guesnensi &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres, archiepiscopo, & Caminensis ac Lubicen-
sis * episcopi, &c.

* f. Lufo-
censis.

In eodem modo archiepiscopo Strigoniensi &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres, archiepiscopo, ac Quinquecclesiensis &
Agriensis episcopi.

In eodem modo archiepiscopo Antibarenfis &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres, archiepiscopo, Polacensis & Suacinenfis,
episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Hispalensi &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres, archiepiscopo, & Carthaginensis episco-
pe, &c.

In eodem modo archiepiscopo Barenfis & epi-
scopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres,
archiepiscopo, & Melphitenfis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Toletano &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres, archiepiscopo, & Palentine, & Burgen-
sis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Bisuntino &

episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres,
archiepiscopo, ac Basiliensis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Ravennatenfis
& episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres, archiepiscopo, & Parmensis, Faventine &
Mutinensis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Neapolitano &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres,
archiepiscopo, ac Averfana episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Tarraconensis
& episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres archiepiscopo, ac Valenune, Caesaraugula-
ne & Gerundensis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Jadrenfis & epi-
scopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
B archiepiscopo, Signensis & Vegliensis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Januensis &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, & Robienfis, & Aprumacensis
episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Saltzburgenfi
& episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres archiepiscopo, & Paraviensis, Ratisponen-
sis & Bambergensis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Colossensis &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, & Zagabrientis & Ultrativanen-
sis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Arelatenfis &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
C archiepiscopo, & Massiliensis, Avenionensis &
Tricastrine episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Bremenfis &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, & Lubicensis & Barduicensis epi-
scopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Capuano &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, & Vanafrane episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Mediolanenti
& episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres archiepiscopo, & Bergamensis, Brixienfis,
Cremonensis & Placentine episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Ebredunensis &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres archiepiscopo, & Nicienfis & Graenensis
episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Lundunensis &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, & Ottoniensis & Rottrildensis
episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Magdeburgen-
fis & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos
fratres archiepiscopo, & Brandeburgensis & Hal-
velburgensis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Dublinensis &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, & Fernensis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Coloniensis &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
E archiepiscopo, & Leodiensis & Trajectensis
episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Corinthiensis &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, & Argonensis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Castellensis &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, & Leomensis, Insulane & Clua-
censis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Turritanensis
ac episcopis, &c. mandamus, quatenus vos
fratres archiepiscopo, ac Bosan. episcopo: &c.

In eodem modo archiepiscopo Tuamentis &
episco-

ANNO
CHRISTI
1511.

episcopis, &c. *usque ad*, Mandamus, quatenus A
vos fratres archiepiscopo, ac Elfenensis & Acha-
denensis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Arborensi, &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, ac sanctæ Justæ & Civitatis
episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Spalateni, &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, ac Tragurienis & Arbenis epi-
scopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Patracensi,
& episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres archiepiscopo, ac Motonenis & Coronen-
sis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Cantuariensi B
& episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres archiepiscopo, ac Londinensis, Vintonien-
sis, Sarisberienis, Vigornensis & Lincolnien-
sis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Armachano &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, ac Conensis & Dunensis epi-
scopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Compostellano
& episcopis, &c. mandamus, quatenus vos
fratres archiepiscopo, ac Salamantinenis, U-
lixbonensis & Legionensis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Aquensi &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres archiepiscopo, ac Forojulientis & Silar-
centis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Treverensi &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, & Metensis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Bracarensi &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres archiepiscopo, ac Portugallensis, Conim-
bricensis & Tudensis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Calaritano &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, & Dolienis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Viennensi &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, & Gebennensis & Vivariensis
episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Atheniensis &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres archiepiscopo, & Nigropontensis & Reo-
nensis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Beneventano
& episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres archiepiscopo, & Avellinensis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Nicosiensis &
episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres
archiepiscopo, & Paphensis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Messanensi,
& episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fra-
tres archiepiscopo, ac Paënsis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Cosano &
episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater E
archiepiscopo, vobis episcopis in vestra provin-
cia remanentibus, ad ea quæ pontificale offi-
cium, &c. *ut supra usque*, In Viennensi civi-
tate nostro te, archiepiscopo, personaliter, vos
vero alii remanentes, &c. *mutatis mutandis
usque in finem*.

In eodem modo archiepiscopo Tranensi &
episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater
archiepiscopo, vobis episcopis, &c. *ut supra*.

In eodem modo archiepiscopo Sipontino &
episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater
archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Rigeni &
episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater
archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Tarentino &
episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater
archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Hydruntino
& episcopis, &c. mandamus, quatenus te fra-
ter archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Montisregalis
& episcopis, &c. mandamus, quatenus te fra-
ter archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Salernitano &
episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater
archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Cosentino &
episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater
archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Brundusino &
episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater
archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Thebano &
episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater
archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Surrentino &
episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater
archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Ruffanensi &
episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater
archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Regieni &
episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater
archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Amalitano &
episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater
archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo sanctæ Seve-
rinæ & episcopis, &c. mandamus, quatenus te,
frater archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Acheruntino
& episcopis, &c. mandamus, quatenus te fra-
ter archiepiscopo, &c.

In eodem modo patriarchæ Constantinopoli-
tano & episcopis, ac dilectis filiis electis, &c.
ut supra usque, Per Constantinopolitanam &
D Crentensem provincias constitutis, mandamus,
quatenus vos fratres patriarcha cum duobus suf-
fraganeis patriarchatus tui Constantinopolitani,
quos ad hoc duxeris eligendos, & episcopo
Arianensis suffraganeæ ecclesiæ Crentensis, quæ
Constantinopolitanæ ecclesiæ, per sedem apo-
stolicam, *usque*, Ad ipsius sedis beneplacitum
est unita, reliquis vestrum, &c. *ut supra*. Da-
tum, ut supra.

In eodem modo patriarchæ Aquilejensi &
episcopis, &c. per Aquilejensem provinciam
constitutis, mandamus, quatenus vos fratres pa-
triarcha, Cumanæ, Vincentine, Paduane, Po-
lane, & Tarvisine episcopi, reliquis, &c.

In eodem modo patriarchæ Gradensis & epi-
scopis, &c. per Gradensem provinciam, &c.
mandamus, quatenus vos fratres patriarcha, &
Castellane episcopo, &c.

In eodem modo patriarchæ Hierosolymita-
no, & episcopis, &c. per Hierosolymitanam
provinciam, &c. mandamus, quatenus te fra-
ter patriarcha, cum duobus ex suffraganeis
tuis, quos ad hoc duxeris eligendos, reliquis, &c.

In eodem modo venerabilibus fratribus Fun-
dano, & Sorano, ac aliis episcopis, & dile-
ctis filiis electis, &c. *ut supra*, per Campaniam
& Maritimam constitutis, mandamus, quate-
nus vos fratres Fundane & Soranensis episco-
pi,

ANNO
CHRISTI
1511.

ANNO
CHRISTI
1311.

pi, reliquis vestrum in Campania & Maritimæ A
partibus remanentibus, &c. ut supra in forma.

In eodem modo Sutirino & Balneoregensi &
aliis episcopis & dilectis filiis, &c. per patri-
monium beati Petri in Tuscia constitutis, man-
damus, quatenus vos fratres Sutirine & Balneo-
regensis episcopi, reliquis vestrum episcoporum
in patrimonio beati Petri remanentibus, &c.

In eodem modo Perusino & Spoletano, ac
universis aliis episcopis & dilectis filiis, &c. per
ducatum Spoletanum constitutis, &c. manda-
mus, quatenus vos fratres Perusine & Spoleta-
ne episcopi, reliquis vestrum episcoporum in
ducatu Spoletano remanentibus, &c.

In eodem modo Æsino, Fanensi & Came-
rinenfi, ac aliis episcopis & dilectis filiis, &
per Anconitanam marchiam constitutis, man-
damus, quatenus vos Fratres Æsine, Fanensis
& Camerinenfis episcopi, reliquis vestrum in
Anconitana marchia remanentibus, &c.

In eodem modo Florentino & Pistoriensi,
ac aliis episcopis, & dilectis filiis, &c. per Tu-
sciam constitutis, &c. mandamus, quatenus
vos fratres Florentine & Pistoriensis episcopi,
reliquis vestrum in Tuscia remanentibus, &c.

In eodem modo sancti Andree, Candidæca-
sæ, & Glasuensis, ac aliis universis episcopis,
ac dilectis filiis, &c. per regnum Scotiæ consti-
tutis, &c. mandamus, quatenus vos fratres san-
cti Andree, Candidæcassæ, & Glasuensis epis-
copi, reliquis vestrum in dicto regno Scotiæ re-
manentibus, &c.

In eodem modo Theatino, Valvensi, &
Aquilensi, & aliis episcopis, & dilectis filiis,
&c. per partes Aprutii constitutis, &c. manda-
mus, quatenus vos fratres Theatine, Valven-
sis, & Aquilensis episcopi, reliquis vestrum
episcoporum in partibus Aprutii remanenti-
bus, &c.

In eodem modo dilectis filiis Casinensi &
sancti Vincentii de Vulturno, ac cæteris abba-
tibus, prioribus, decanis, præpositis, archidia-
conis, archipresbyteris, & aliis monasteriorum
& ecclesiarum prælatis, exemptis & non exemptis,
& eorum conventibus & capitulis per ip-
sorum Casinensis & sancti Vincentii monaste-
riorum terras constitutis, &c. usque, Quocirca
universitati vestræ per apostolica scripta præci-
piendo mandamus, quatenus vos Casinensis &
sancti Vincentii de Vulturno monasteriorum ab-
bates omni negligentia, &c. usque, In Viennensi
civitate nostro vos abbates superius nomi-
nati personaliter, vos vero alii remanentes ab-
bates, priores, decani, &c. Quod si forte ip-
sis abbatibus accessuris, &c. mutatis mutandis,
ut supra.

In eodem modo venerabili fratri Isnano ar-
chiepiscopo Thebano vicario nostro in Urbe,
& dilectis filiis abbatibus, prioribus, &c. usque,
Ipsam urbem, & ejus districtum constitutis, E
mandamus, quatenus vos vicarie, & sancti
Pauli ac Laurentii extra muros Urbis mona-
steriorum abbates, omni negligentia relegata,
&c. ut supra usque, Vicarie, & abbates superius
nominati personaliter, vos vero alii remanen-
tes abbates, &c. ut supra per totum.

Datum, ut supra, & eadem data in omnibus
superioribus de concilio.

Datum Pictavis secundo Idus Augusti anno
tertio.

Venerabilibus fratribus archiepiscopo Nicofensi &
ejus suffraganeis.

ANNO
CHRISTI
1311.

Alma mater ecclesia nonnulla plerumque
rationabiliter ordinat, quæ postmodum,
prout secundum varietatem temporum, & qua-
litate etiam emergentium, agendorum consi-
derata suadet utilitas, in melius consulta deli-
beratione commutat. Sane licet ecclesiarum
prælatos ad universale concilium, quod dudum
a proximis tunc Kalendis Octobris ad duos an-
nos immediate sequentes apud civitatem Viennensem
de fratrum nostrorum consilio decrevi-
mus congregandum, per nostras sub certa for-
ma litteras duxerimus evocandos: quia tamen
negotium inquisitionum, quas per diversas mun-
di partes contra ordinem militiæ Templi, ejus-
que singulares personas, fieri mandavimus, com-
pletum non est, & quod in brevi compleri va-
leat non speramus, nec videmus ipsum nego-
tium, & nonnulla alia quæ in eodem sunt tra-
ctanda concilio, posse utique ad præfatum sta-
tutum terminum taliter præparari, quod ad ip-
sius examen concilii decenter valeant introdu-
ci: eundem terminum usque ad Kalendas Octo-
bris, prædictum primum terminum jamdudum
per easdem nostras litteras assignatum imme-
diate sequentes, ex præmissis & aliis certis ju-
stis & legitimis causis, quas præsentibus inferi
non oportet, de fratrum eorundem consilio
duximus prorogandum. Hæc itaque vobis tenore
præsentium intimantes, universitati vestræ
per apostolica scripta præcipiendo mandamus:
quatenus juxta modum & formam in prædictis
nostris directis vobis litteris declaratos, in hu-
jusmodi prorogato termino & loco prædicto,
quem vobis peremptorium assignamus, omni
quam inevitabilis necessitas non inducat, excu-
satione postposita, nostros vos conspectui præ-
sentetis.

Datum Avenione secundo Nonas Aprilis an-
no quinto.

An. Christi
1310.

In eodem modo, ut supra proximo per to-
tum, venerabilibus fratribus archiepiscopo Lug-
dunensi & ejus suffraganeis. Datum ut supra.

In eodem modo archiepiscopo Magdeburgen-
si & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Capuano &
ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Panormitano
& ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Corinthiensi
& ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Mediolanensi
& ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Strigoniensi
& ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Colossensi &
ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Turritano &
ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Lundensi &
ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Arborensi &
ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Upsalensi &
ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Spalateni &
ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Colonienfi &
ejus suffraganeis.

ANNO
CHRISTI
1511.

In eodem modo archiepiscopo Armacano & A
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Cantuariensi
& ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Tuamensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Castellensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Dublinensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Eboracensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Turonensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Remensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Senonensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Moguntino &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Bremensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Saltzburgenfi
& ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Tarantasiensi
& ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Ragusino &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Burdigalensi
& ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Hispalensi & C
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Bisuntino &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Tarraconensi
& ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Ravennatensi
& ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Toletano &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Narbonensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Barenfi & ejus
suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Rotomagenfi
& ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Antibarenfi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Pisano & ejus
suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Jadreffi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Januensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Bituricensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Neapolitano
& ejus suffraganeis.
In eodem modo Archiepiscopo Guesnensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Axitano & E
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Patracensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Sipontino &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Calentino &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Rossanensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Amalfitano &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Treverensi &

ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Regiensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Montifregalis
& ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Thebano &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Calaritano &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Saletitano &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Viennensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Hydruntino
& ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Tranenfi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Brundusino
& ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Messanenfi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Consano &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Ebredunensi
& ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Surrentino &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Tarentino &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Bracarenfi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Aquensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Atheniensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Beneventano
& ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Compostellano
& ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Rigenfi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Arelatenfi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo Acheruntino
& ejus suffraganeis.
In eodem modo archiepiscopo sanctæ Seve-
rinæ & ejus suffraganeis.
In eodem modo patriarchæ Constantinopo-
litano & ejus suffraganeis.
In eodem modo patriarchæ Gradensi & ejus
suffraganeis.
In eodem modo patriarchæ Aquilejensi &
ejus suffraganeis.
In eodem modo patriarchæ Hierosolymitano
& ejus suffraganeis.
In eodem modo Sutрино & Balneoregiensi
episcopis, per rotum, ut supra.
In eodem modo Esmensi, Fanensi & Came-
rinensi episcopis.
In eodem modo Theatinensi, Valvensi &
Aquilensi episcopis.
In eodem modo Florentino & Pistoriensi
episcopis.
In eodem modo Fundano & Sorano episco-
pis.
In eodem modo venerabili fratri episcopo Pe-
rusino, & dilecto filio Petro electo Spoletano.
In eodem modo dilectis filiis Casuensi &
S. Laurentii de Vulturno monasteriorum abba-
tibus.
In eodem modo Isnardo archiepiscopo The-
bano vicario nostro in Urbe, usque, Hæc ita-
que tibi tenore presentium intimantes, frater-
ni-

ANNO
CHRISTI
1511.

ANNO
CHRISTI
1311.

nitati tuæ, &c. usque, Nostro te conspectui A
repræsentantes. Datum ut supra.

In eodem modo archiepiscopo S. Andrea &
aliis episcopis in regno Scotiæ constitutis.

In eodem modo carissimo in Christo filio
Philippo regi Franciæ illustri. Alma mater, &c.
ut supra, usque, Sane licet ecclesiarum præ-
latos, & celsitudinem tuam ad universale con-
cilium, &c. usque ad, Sub certa forma litte-
ras, prælatis ipsis, & tibi super ipsius concilii
convocatione directas, duxerimus evocandos:
qui tamen, &c. usque ad, Hæc itaque ad
tuam, & universorum notitiam deducentes, se-
renitatem regiam rogamus, & hortamur atten-
te, usque, In remissionem tibi peccaminum
suadentes, quatenus, præscripto termino, sic
per nos, ut prædicitur prorogato, studeas in
eodem concilio juxta priorum directarum tibi
per nos super hoc litterarum tenorem in præ-
libato loco personaliter interesse.

Datum, ut supra in prima forma.

In eodem modo Eduardo regi Angliæ.

In eodem modo Jacobo regi Aragonum.

In eodem modo Fernando regi Castellæ &
Legionis.

In eodem modo Jacobo regi Majoricarum.

In eodem modo Ludovico regi Navarræ.

In eodem modo Dionysio regi Portugallie.

In eodem modo Bohemiæ.

In eodem modo Kenrico regi Cypri.

In eodem modo regi Daciæ.

In eodem modo regi Norvegiæ.

In eodem modo Friderico regi Trinacriæ.

In eodem modo regi Sueciæ.

In eodem modo Henrico regi Romanorum.

In eodem modo regi Hungariæ.

*Ad certitudinem præsentium, & memoriam fu-
tutorum.*

Alma mater ecclesia, &c. ut supra in illa
ad prælatos, usque, Sub certa forma litte-
ras prælatis ipsis super ipsius concilii convo-
catione directas duxerimus evocandos, quia ta-
men negotium inquisitionum, &c. ut ibidem,
usque, Hæc itaque ad universorum notitiam
deducentes, volumus, & prædictis prælatis ha-
rum auctoritate præcipiendo mandamus, quate-
nus juxta modum & formam in prædictis no-
stris prioribus, & directis litteris declaratos, in
hujusmodi prorogato termino & loco prædicto,
quem eis peremptorium assignamus, omni,
quam inevitabilis necessitas non inducat, excu-
satione postposita, nostro se conspectui repræ-
sentent. Ut autem hujusmodi nostra proroga-
tio ad communem omnium notitiam facilius
deducatur, licet per alias nostras litteras præ-
latis ipsis per nos dudum evocatis, hæc specia-
liter intimemus: has chartas, sive membranas,
prorogationem continentis eandem, in eccle-
siæ majoris Avenionensis appendi, vel affigi
ostis, seu super liminaribus faciemus: quæ pro-
rogationem ipsam suo quasi sonoro præconio,
& patulo judicio publicabunt. Ita quod ii,
quos prorogatio ipsa contingit, nullam postea
possint excusationem præterdere, quod ad eos
talis prorogatio non pervenerit, vel quod igno-
rarint eandem: cum non sit verisimile rema-
nere quoad ipsos incognitum vel occultum,
quod tam patenter omnibus publicatur.

An Christi
1311.

Datum Avenione, secundo Nonas Aprilis,
anno V.

Cencil. General. Tom. XXV.

ANNO
CHRISTI
1311.

*Directo filio abbati monasterii Cisterciensis, Cabi-
lonensis diocesis.*

Regnans in cælis triumphans ecclesia, cujus
pastor est Pater æternus, cui sanctorum
ministrant agmina, & laudis gloriam angelorum
chori decantant in terris, ad sui similitudinem
& representationem constituit ecclesiam mili-
tantem unigenito Filio Dei vivi Domino Jesu
Christo ineffabili commercio copulatam, in qua
idem unigenitus Dei Filius a Patre progrediens,
per illustrationem Paracliti procedentis pariter
ab utroque, statuit fidei fundamentum.

Sancta Romana ecclesia, mater alma fide-
lium, caput est, disponente Domino, ecclesia-
rum aliarum omnium & magistra, a qua, ve-
luti a primitivo fonte, ad singulas ecclesias
ejusdem fidei rivuli derivantur, ad cujus regi-
men voluit Christi clementia Romanum ponti-
ficem vice sui deputare ministrum, ut instru-
ctionem ac doctrinam ipsius, eloquio veritatis
evangelicæ traditam cuncti renati fonte baptis-
matis teneant & conservent, & qui sub hac
doctrina cursum vitæ recte peregerint, salvi
fiant, qui vero ab ea devierint, condemnentur.
Ipsa nempe Romana mater ecclesia, jux-
ta exigentiam possibilitatis ipsius, ad cunctas
orbis provincias, in quibus Divini nominis cul-
tus viget, fideique catholicæ observantia ruti-
lat, iatitum sedulæ considerationis extendens,
& subjiciens ab olim suæ considerationis exa-
mini, diuturnæ calamitatis angustias, illius spe-
cialis hereditatis Dominicæ, videlicet terræ
sanctæ ab infidelibus miserabiliter conculcæ,
in qua idem Patris æterni Filius, nothæ car-
nis indumento contextus, salutem humani ge-
neris pietate ineffabili extitit operatus, quam-
que sua ipse voluit corporali insignire præten-
tia, & proprii asperione sanguinis consecrare,
multa sollicitudine studuit eidem terræ, retro-
actis temporibus, quibus potuit remediis, ut eri-
peretur ao ipsis impiis, subvenire. Et quia in-
ter cæteros, quos professio Christianæ religionis
includit, milites & fratres domus militiæ Tem-
pli Hierosolymitani, sicut est toti orbi noto-
rium, tamquam speciales ejusdem fidei pugiles,
& jam diu terræ præcipui defensores, ipsius
terre negotium principaliter gerere videbantur:
ipso & eorum ordinem prælata ecclesia spe-
cialis favoris plenitudine prosequens, eos ad-
versus Christi hostes crucis armavit signaculo,
multis exaltavit honoribus, ditavit facultatibus
ac diversis libertatibus & privilegiis communi-
vit. Hi nimirum, cum crederentur in Domini
servitio sub regulari habitu fideliter militare,
sibi quasi cunctorum manus fidelium, cum mul-
tiplici erogatione bonorum, sentiebant multifa-
rie multisque modis propterea adjunctices. Sed,
proh dolor, nova & calamitosa vox de mali-
gnitatis fratrum ipsorum enormitate progrediens,
nostrum replevit, immo verius pertur-
bavit auditum. Hæc enim vox nuncia lamen-
tationis, & gemitus, audientibus horrorem in-
gerit, commovet animas, mentes turbat, &
cunctis fidei Christianæ cultoribus novum ines-
cabilis amaritudinis calicem subministrat: &
dum facti seriem, ejus necessitate poscente, de-
promimus, nosse attenuatur præ angustia spi-
ritus, & valetudinis fatigata contractibus mem-
bra singula, præ nimio dolore tabescunt. Du-
dum squidem circa nostræ promotionis ad api-
cem summi pontificatus initium, etiam ante-

B b
quam

ANNO
CHRISTI
1311.ANNO
CHRISTI
1311.

quam Lugdunum, ubi recepimus nostræ coronationis insignia, veniremus, & post, tam ibi quam alibi, secreta quorundam nobis insinuatione intimavit, quod magister, præceptores, & alii fratres ordinis dictæ militiæ Templi, & etiam ipse ordo, qui ad defensionem patrimonii ipsius Domini nostri Jesu Christi fuerant in transmarinis partibus deputati, contra ipsum Dominum in scelus apostasiæ nefandum, detestabile idololatriæ vitium execrabile facinus Sodomorum, & hæreses varias erant lapsi. Sed quia non erat verisimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religiosi, qui præcipue pro Christi nomine tuum sæpe sanguinem effundere, ac personas tuas mortis periculis frequenter exponere credebantur, quique multa & magna tam in Divinis officiis, quam in jejuniis & aliis observantiis, devotionis signa frequentius prætendebant, tuæ sic essent salutis immemores, quod talia perpetrarent: hujusmodi insinuationi, ac delationi ipsorum, ejusdem Domini nostri exemplis, & canonicæ scripturæ doctrinis edocti autem nolimus inclinare. Deinde vero carissimus in Christo filius noster Philippus rex Francorum illustis, cui eadem fuerant facinora nunciata (non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil sibi vindicare aut appropriare intendat, immo ea nobis, & ecclesiæ, per deputandos super hoc a nobis administranda, gubernanda, conservanda, & custodienda, liberaliter & devote in regno tuo dimisit, manum suam exinde totaliter amovendo) sed fidei orthodoxæ servore, suorum progenitorum vestigia clara sequens, accensus, de præmissis quantum licite potuit se informans, ad instruendum & informandum nos super his, multas & magnas nobis informationes per suos nuncios & litteras destinavit. Infamia vero contra Templarios ipsos increbrescente validius, super sceleribus ante dictis, & quia etiam quidam milites ejusdem ordinis, magnæ nobilitatis, & qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis secreto juratus deposuit, quod in receptione fratrum præfati ordinis, hæc consuetudo, vel verius corruptela servatur, quod ad recipientis vel ab eo deputati suggestionem, qui recipitur, Christum: *Et reliqua, ut in prioris epistola scripta anno tertio, usque ad verba illa*, Prædictum tempus ad id duximus deputandum. Ex demum illud ex certis, iustis & legitimis causis, quas præsentibus inferi non oportet, usque ad alias Kal. Octob. proxime futuras de prædictorum fratrum consilio duximus prorogandum. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus omni negligentia relegata, cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, dispositis & paratis, sic medio tempore te accingas ad iter, quod in hujusmodi prorogato termino, quem tibi & aliis peremptorie assignamus, in Viennensi civitate nostro te conspectui representantes, non obstantibus quibuslibet privilegiis, seu indulgentiis, quibuscumque personis, ordini, dignitati, seu collegio, sub quacumque verborum forma vel expressione a prædicta fede concessis, per quas possit effectus hujusmodi mandati nostri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari. Interim quoque per te, & alios viros prudentes Deum timentes, & habentes præ oculis omnia quæ correctionis & reformationis limam exposcunt, inquires subtiliter, & conscribens fideliter, ea ad ipsius concilii notitiam deferas. Et nos nihilo minus variis modis

& viis solers studium & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen hujusmodi deducta concilii correctionem & directionem recipiant opportunam. Et si inobedientiæ notam, & canonicæ ultionis acrimoniam vitare desideras, nequiquam fallacium excusationum velamento te munias, vel ex impedimentis itinerum, quæ Domino prava in directa, & in vias planas aspera, sua omnipotentia convertente, cessabunt, frivolarum allegationis munimenta confingas, ut a tam sancti prosecutione operis terribuducas: sed voluntarius occurras ad id quod & Divinæ congruit voluntati, & salutem animarum ac utilitatem respicit singulorum.

Datum Avenione decimo Kalendas Decembris, anno sexto.

An. Christi
1311.

- B** In eundem modum scribitur dilecto filio abbati monasterii Vallis umbrosæ, Fæsulanz diocesis. Regnans in caelis, &c. *ut supra per totum*, usque Datum, ut supra.
- In eundem modum abbati monasterii sancti Antonii Viennensis, ordinis sancti Augustini.
- In eundem modum priori generali ordinis fratrum eremitarum sancti Augustini.
- In eundem modum abbati monasterii Cluniacensis, Matisconensis diocesis.
- In eundem modum magistro ordinis fratrum Prædicatorum.
- C** In eundem modum ministro generali ordinis Minorum.
- In eundem modum magistro domus militiæ sancti Jacobi.
- In eundem modum priori monasterii Carthusiensis, Maurianensis diocesis.
- In eundem modum abbati monasterii de Clusa ordinis beati Benedicti, Taurinensis diocesis.
- In eundem modum abbati monasterii Farsensis, ordinis S. Benedicti.
- In eundem modum abbati monasterii sancti Dionysii prope Parisios, ordinis S. Benedicti.
- In eundem modum priori eremi Camaldulensis, Aretinæ diocesis.
- D** In eundem modum abbati monasterii Casadei ordinis Sancti Benedicti, Claromontensis diocesis.
- In eundem modum abbati monasterii sanctæ Justine Paduanæ, ordinis S. Benedicti.
- In eundem modum priori Grandimontensis monasterii per priorem soliti gubernari, Lemovicensis diocesis.
- In eundem modum abbati Monasterii Premonstratensis, Laudunensis diocesis.
- In eundem modum abbati Monasterii Sancti Laurentii Averfani, ordinis S. Benedicti.
- In eundem modum abbati monasterii Cavensis, ordinis Sancti Benedicti, Salernitanæ diocesis.
- E** In eundem modum abbati Majoris monasterii Turonensis, ordinis S. Benedicti.
- In eundem modum præceptori domus Calatravensis ordinis, Toletanæ diocesis.
- In eundem modum priori generali ordinis fratrum beatæ Mariæ de monte Carmeli.
- In eundem modum magistro ordinis Humiliatorum.

ANNO
CHRISTI
1312.SENTENTIA
DE EXTINCTIONE

TEMPLARIORUM

A CLEMENTE PAPA QUINTO LATA
in concilio Viennensi.*Ad perpetuam rei memoriam.*

Ad providam Christi vicarii presidentis in specula apostolicæ dignitatis circumspiciendum pertinet vices pensare temporum emergentium, negotiorum causas discutere, ac personarum attendere qualitates: ut ad singula debitum dirigens necessariz considerationis intuitum, & opportune manum operationis apponens, de agro Domini sic vitiorum tribulos eruat, ut virtutes amplifcet, sic prævaricantium spinas tollat, ut evellendo plus plantet quam destruat, & in loca vacua per eradicationem nocentium tribulorum, devota Deo plantamina transferendu, potiorem præbeat de provisa & utili eorum locorum unione & translatione lætitiâ, quam vera iustitia, quæ compassionem habet, doloris intulerit detrimentum personarum, & locorum huiusmodi per ruinam. Sic enim sufferendo quod officit, & subrogando quod proficit, virtutum profectus amplificat, & sublata de medio meliori subrogatione restaurat. Dudum siquidem ordinem domus militiæ Templi Hierosolymitani, propter magistrum, & fratres, cæterasque personas dicti ordinis in quibuslibet mundi partibus consistentes, variis & diversis non tam nefandis, quam infandis, proli dolor, errorum & scelerum obsecratoribus, pravitatibus, maculis, & labe resptos, quæ propter trilem & spurcidam eorum memoriam præsentibus subicimus, ejusque ordinis statum, habitum, atque nomen, non sine cordis amaritudine & dolore, sacro approbante concilio non per modum diffinitivæ sententiæ, cum eam super hoc secundum inquisitiones, & processus super his habitos, non possemus ferre de jure, sed per viam provisionis, seu ordinationis apostolicæ, irrefragabili & perpetuo vultura sustulimus sanctione, ipsum prohibitioni perpetuæ supponentes: distridius inhibendo, ne quis dictum ordinem de cætero intrare, vel ejus habitum suscipere vel portare, aut pro Templario se gerere præsumeret: quod si quis contra faceret, excommunicationis incurreret sententiam ipso facto: universa etiam bona ordinis præbati apostolicæ sedis ordinationi & dispositioni auctoritate apostolica duximus reservanda. Inhibeates distridius, ne quis, cujuscumque conditionis vel status existeret, se de personis vel bonis huiusmodi aliquatenus intromitteret, vel circa ea, in præjudicium ordinis seu dispositionis apostolicæ per sedem eandem, ut præmittitur, faciendæ, aliquid faceret, innovaret, vel etiam attentaret: decernentes extunc irritum & inane, si secus a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari. Ac postmodum, ne dicta bona, quæ dudum ad subsidium terræ sanctæ, & impugnationem inimicorum fidei Christianæ, a Christi cultoribus data, legata, concessa, & acquisita fuerunt, debita gubernatione carentia, tamquam vacantia deperirent, vel converterentur

Cencil. General. Tom. XXV

Ain usus alios, quam in illos ad quos fuerant pia devotione fidelium deputata, vel propter raritatem ordinationis & dispositionis huiusmodi, eorum destructio vel dilapidatio sequeretur: cum fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, necnon patriarchis, archiepiscopis, episcopis & prælatis, ac etiam cum nonnullis excellentibus & illustribus personis, cum reliquorum quoque absentium prælatorum, & etiam capitulorum, & conventuum, ecclesiarum & monasteriorum procuratoribus in dicto concilio constitutis, habuimus ardua, morosa, & diversa consilia, & tractatus: ut per huiusmodi consiliorum & tractatum deliberationem præhabitam diligentem, dictorum bonorum ordinationis & dispositio, ad honorem Dei, augmentum fidei, exaltationem ecclesiæ, dictæ terræ subsidium, salutem quoque fidelium & quietem, salubris & utilis perveniret. Postque utique longa, præmeditata, provisa & inatura consilia, suadentibus plurimis iustis causis, nostra & dictorum fratrum, necnon patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum prælatorum ac excellentium & illustrium personarum prædictorum in dicto concilio tunc præsentium deliberationes & consilia in hoc finaliter resederunt, ut prædicta bona ordini hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, & ipsi hospitali, ac dilectis filiis magistro, & fratribus hospitalis ejusdem, nomine hospitalis & ordinis eorundem, qui tamquam athletæ Domini pro defensione fidei se periculis mortis jugiter exponentes, onerosa nimis & periculosa dispendia continue perferunt in partibus transmarinis, in perpetuum unirentur. Nos igitur inter cætera mundi loca, in quibus vigere dignoscitur observantia regularis, dictum ordinem hospitalis, & ipsum hospitale, sinceræ caritatis plenitudine prosequentes, ac attendentes quod, sicut evidentiâ facti in eo Divinis obsequiis ferventer insistitur, pietatis & misericordiæ opera vigilantibus studiis exercentur, fratres hospitalis ipsius, mundanis spectis illecebris, devotum impendentes Altissimo famulatum, ac pro recuperatione terræ prædictæ, tamquam intrepidi Christi pugiles, ferventibus studiis & desideriis intendentes, qualibet ducunt humana pericula in contemptum: considerantes quoque quod ex hoc tanto eorundem magistri & fratrum, dictorum ordinis & hospitalis, crescet strenuitas, animorum fervor augebitur, & ipsorum roborabitur fortitudo, ad propulsandas nostri Redemptoris injurias, & hostes ejusdem fidei conterendos, quanto ipsorum potentia in opulentioribus facultatibus augmentata, onera, quæ prosecutionis tanti negotii necessitas exigit, levius & facilius poterunt supportare: & propterea non indigne vigiles redditi, studiisque sollicitis excitati, ut ad sui status augmentum opem & operam impendamus, eodem sacro approbante concilio, ipsam domum militiæ Templi, cæterasque domos, ecclesias, capellas, oratoria, civitates, castra, villas, terras, grangias, & loca, possessiones, jurisdictiones, redditus, atque jura, omniaque alia bona immobilia & mobilia, vel se moventia, cum omnibus membris, juribus & pertinentiis suis, ultra & citra mare, ac in universis & quibuslibet mundi partibus consistentia, quæ ipse ordo, & dicti magister & fratres ipsius ordinis militiæ Templi, tempore quo ipse magister, & nonnulli ex eisdem fratribus militiæ Templi, in regno Franciæ communiter capti fuerunt, vi-

ANNO
CHRISTI
1312.

Bb 2

de-

ANNO
CHRISTI
1311.ANNO
CHRISTI
1311.

delicet anno Domini millesimo trecentesimo octavo, mense Octobri, per se, vel quoscumque alios habebant, tenebant, & possidebant, vel ad eisdem domum & ordinem militiae Templi, & dictos magistrum, & fratres ipsius ordinis militiae Templi, quomodolibet pertinebant, necnon nomina, actiones & jura, quae praedicto tempore captionis ipsorum, eisdem domui, ordini, vel personis ipsius ordinis militiae Templi, quocumque modo competebant, vel competere poterant, contra quoscumque, cuiuscumque dignitatis, status vel conditionis existerent, cum omnibus privilegiis, indulgentiis, immunitatibus & libertatibus, quibus praefati magister & fratres dictorum domus & ordinis militiae Templi, & ipsa domus & ordo, per sedem apostolicam vel per catholicos imperatores, reges, & principes, & fideles alios, vel quocumque alio modo, erant legitime communiti, eidem ordini hospitalis sancti Joannis Hierosolymitani, & ipsi hospitali donamus, concedimus, unimus, incorporamus, applicamus, & anneximus in perpetuum de apostolica plenitudine potestatis, exceptis bonis quondam dicti ordinis ipsius militiae Templi, consistentibus in regnis & terris castellarum in Christo filiorum nostrorum Castellae, Aragoniae, Portugalliae, & Majoricarum regum illustrium, extra regnum Franciae, quae a donatione, concessione, unione, applicatione, incorporatione, & annexione praedictis, specialiter excipienda duximus, & etiam excludenda. Ea nihilo minus dispositioni & ordinationi sedis apostolicae relevantes, inhibitionem dudum per alios processus nostros factam, ne quis videlicet, cuiuscumque conditionis vel status existeret, se de personis & bonis huiusmodi aliquatenus intrumperet, vel circa ea, in praedictum ordinationis seu dispositionis sedis eiusdem faciendae de illis, necnon decreti nostri interpositionem, quoad personas & bona in dictis regnis & terris eorundem regum proxime expressorum consentientia, omnino manere volentes in pleno robore firmitatis, quousque de personis & rebus praedictis in eisdem regnis & terris consistentibus, per dispositionem sedis eiusdem fuerit aliter ordinatum. Occupatores quoque dictorum bonorum, aut illicitos detentores, cuiuscumque status, conditionis, excellentiae vel dignitatis extiterint, etiam si pontificali, imperiali, vel regali praefulgeant dignitate, nisi infra unius mensis spatium, postquam super hoc per dictos magistrum & fratres ipsius hospitalis, vel ipsorum quemlibet, aut procuratorem seu procuratores eorum, fuerint requisiti, dicta bona dimiserint, illaque plene ac libere restituerint ordini ipsius hospitalis, & eidem hospitali, aut magistro seu prioribus, vel praepositoribus, aut fratribus hospitalis eiusdem in quibuscumque partibus & provinciis constitutis, eorumque singulis, vel procuratori seu procuratoribus eorundem eiusdem ordinis ipsius hospitalis nomine, etiam si dicti priores, praepositi & fratres ipsius hospitalis, & procuratores ipsorum, & eorum quilibet, a dicto magistro ipsius hospitalis mandatum super hoc specialiter non haberent, dummodo procuratores praedicti a dictis prioribus & praepositoribus, vel eorum singulis in provinciis & partibus, in quibus huiusmodi priores & praepositi extiterint deputati, mandatum super hoc habuerint vel ostenderint speciale. Qui omnes & singuli, videlicet priores & praepositi, & fratres, dicto magistro, pro-

curatores vero praedicti eisdem prioribus & praepositoribus, eorumque singulis, a quibus super his fuerint deputati, plenum super omnibus gestis, actis, receiptis & procuratis per eos quomodolibet in hac parte, computum & rationem ponere & reddere teneantur: necnon omnes qui scienter occupatoribus & detentoribus praebitis in occupatione vel detentione huiusmodi dederint consilium, auxilium vel favorem, publice vel occulte, excommunicationis; capitula vero, collegia seu conventus ecclesiarum & monasteriorum, necnon universitates civitatum, castrorum, villarum, & aliorum locorum, & ipsas civitates, castra, villas & loca, quae in his culpabilia extiterint, ac etiam civitates, castra & loca, in quibus detentores & occupatores huiusmodi dominium obtulerint temporale, si huiusmodi domini temporales in dimittendo bona praedicta, & restituendo illa magistro & fratribus ordinis & hospitalis eiusdem nomine hospitalis ipsius obstaculum adhibebunt, & infra dictum mensem ab huiusmodi praemissis non destiterint, postquam super hoc, ut praemittitur, fuerint requisiti, ipso facto interdicti sententis decernimus subiacere; a quibus absolvi non possint, donec super his plenam & debitam satisfactionem curaverint exhibere. Ex nihilominus occupatores & detentores huiusmodi, vel praestantes eisdem, ut praemittitur, auxilium, consilium vel favorem; si-ve singulares personae, si-ve capitula, collegia, seu conventus ecclesiarum & monasteriorum, ac universitates civitatum, castrorum, terrarum, vel aliorum locorum extiterint, praeter poenas praescriptas, omnibus, quae a Romana, vel aliis ecclesiis quibuscumque tenent in feudum, ipso facto decernimus fore privatos si-ve privata. Ita quod ad ecclesias, ad quas spectant, illa libere sine contradictione aliqua revertantur; earumque ecclesiarum praetati, si-ve rectores de ipsis pro sua voluntate disponant, sicut utilitati ecclesiarum ipsarum viderint expedire. Nulli ergo, &c. nostrorum donationis, concessionis, unionis, incorporationis, applicationis, annexionis, reservationis, inhibitionis, voluntatis & constitutionis infringere, &c. Si quis, &c.

Datum Viennae sexto Nonas Maji, pontificatus nostri anno septimo. Anno Christi 1311.

Dilectis filiis archidiacono & cantori Nicosensibus, & thesaurario Paphensis ecclesiarum.

AD providam Christi vicarii, &c. ut supra proxime, usque, eorum memoriam nostris litteris subiecimus, eiusdemque ordinis statum, &c. usque, Et ipsi hospitali donavimus, concessimus, univimus, incorporavimus, applicavimus, & anneximus in perpetuum de apostolica, &c. usque, ecclesiarum ipsarum viderint expedire.

Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, per vos, vel per alium, seu alios, praefatos magistrum seu priores vel praepositos, aut fratres hospitalis eiusdem, vel ipsorum quemlibet, aut procuratorem, seu procuratores eorum, nomine hospitalis ipsius, in corporalem possessionem dictorum domus militiae Templi, caeterarumque domorum, ecclesiarum, capellarum, oratoriorum, civitatum, castrorum, villarum, terrarum, grangiarum & loco.

ANNO
CHRISTI
1311.

locorum, possessionum, jurisdictionum, reddituum atque jurium, omniumque aliorum bonorum, mobilium & immobilium, vel se moventium, cum omnibus membris, juribus & pertinentiis suis, ultra & citra mare, ac in universis & quibuslibet mundi partibus consistentium, quæ ipse ordo, & dicti magister & fratres ipsius ordinis militiæ Templi, prædicto tempore hujusmodi captionis eorum, per se vel quoscunque alios habebant, tenebant & possidebant, vel ad eisdem domum & ordinem militiæ Templi, & dictos magistrum & fratres ipsius ordinis militiæ Templi quomodolibet pertinebant, indicatis auctoritate nostra, & defendatis indubios, amotis prædictis occupatoribus & detentoribus, ac administratoribus & conservatoribus in bonis ipsis auctoritate apostolica & quavis alia deputatis, & quibuslibet aliis ab eisdem, eisque faciatis de illorum fructibus, redditibus, proventibus, juribus, & obventionibus universis, integre responderi. Occupatores seu detentores, administratores, conservatores, & alios prædictos, nisi infra dictum terminum, ut præmittitur, bona & redditus prædicta dimiserint, illaque libere & plene restituerint ordini ipsius hospitalis, & eidem hospitali, aut magistro seu prioribus vel præceptoribus, aut fratribus hospitalis ejusdem, in partibus & provinciis ubi bona hujusmodi fuerint, constitutis, eorumque singulis, vel procuratori seu procuratoribus eorundem ipsius hospitalis nomine, ut supra est præmissum, ac præstantes occupatoribus seu detentoribus ac administratoribus & conservatoribus hujusmodi, auxilium, consilium, vel favorem, si singulares personæ, excommunicationis; si vero capitula, collegia, seu conventus, seu universitates extiterint, & ipsas civitates, castra, villas, & loca quæ in his culpabilia fuerint, ac etiam civitates, castra & loca, in quibus detentores & occupatores hujusmodi dominium obtinuerint temporale, si hujusmodi dominia temporales in dimittendo bona prædicta, & restituendo illa magistro & fratribus hospitalis ejusdem, ipsius hospitalis nomine, obstaculum adhibebunt, & infra dictum mentem ab hujusmodi præmissis non duxerint, ut prædicatur, desistendum. tamdiu interdicti per nos latis sententiis subjacere: & nihilo minus omnibus bonis, quæ a Romana, vel aliis ecclesiis quibuscumque tenent in feudum, fore privatos, seu privata, per omnia loca in quibus expedire videritis, denunciatis, & faciatis ab aliis nunciari, dictosque excommunicatos arctius vitari, donec super his congrue satisfecerint, & absolutionis meruerint beneficium obtinere: non obstante; si aliquibus a prædicta sit sede indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possunt per litteras apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo, &c. Contra etiam alios, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita competendo. Volumus autem, & apostolica auctoritate decernimus, quod a data præsentium sit vobis, & cuilibet vestrum, in prædictis omnibus & singulis, potestas & jurisdictionis attributa, ut exnunc in eis, & eorum quolibet, ita libere procedere valeatis, ac si eadem jurisdictionis per citationem vel modum alium perpetua legitimum extitisset, & quasi re non integra perpetua præfata jurisdictionis censeatur; quodque unusquisque vestrum, articulum per collegiarum suorum aliquem inchoatum, felicis

recordationis Bonifacii papæ octavi prædecessoris nostri contraria constitutione cessante, prosequi libere valeat, etiam eodem collega vivente, nec impedimento aliquo præpedito, quoties & quando fuerit opportunum.
Datum, ut supra.

In eodem modo, ut supra proxime per totum, dilecto filio abbati monasterii de Roomo Claromontensis diocesis, & Engolimentis ac Pistavenis ecclesiarum decanis.

In eodem modo dilectis filiis Rotomagensis, & Suesionensis decanis, ac archidiacono eisdem Suesionensis, ecclesiarum.

In eodem modo dilectis filiis sancti Saturnini Tolosani & de sancto Paulo monasteriorum abbatibus, ac priori de Vauro Tolosanz diocesis.

In eodem modo venerabili fratri archiepiscopo Viennensi, & dilecto filio archidiacono Vivariensi, ac sacristæ secularis ecclesiæ beati Bernardi de Romanis, Viennensis diocesis.

In eodem modo venerabili fratri episcopo Eduensi, & dilectis filiis decano Eduentis ac cantori Cabilonensis, ecclesiarum.

In eodem modo episcopo Convenarum, & dilectis filiis abbati monasterii de Regula Bolbestriæ Lascurrensis diocesis, ac archidiacono Auxitano.

In eodem modo Aquensi & Lectorensis episcopis, ac dilecto filio abbati monasterii sancti Fremerii, Valatensis diocesis.

In eodem modo archiepiscopo Bituricensi, & Lemovicensi ac Claromontensi episcopis.

In eodem modo Tullensi ac Lugonensi episcopis, ac dilecto filio thesaurario ecclesiæ Vindunensis.

In eodem modo episcopo Agathensi, & dilectis filiis archidiacono de Veyrona Magalonenfis, ac præceptoribus Biterrensis, ecclesiarum.

In eodem modo episcopo Agathensi, & dilectis filiis archidiacono de Veyrona Magalonenfis, ac præceptoribus Biterrensis, ecclesiarum.

In eodem modo episcopo Tricastino, ac dilectis filiis præposito Avenionensis ac Bertrando Miloni canonico Carpentoratensis, ecclesiarum.

In eodem modo archiepiscopo Burdigalensi, & dilectis filiis abbati monasterii Sarlatensis, Petracoricensis diocesis, ac cantori ecclesiæ Aginensis.

In eodem modo præposito Vapincensi, & Valentinz ac Vivariensis archidiaconis ecclesiarum.

In eodem modo decano Andegavensis, & majoris ac sancti Martini Turonensis ecclesiarum cantoribus.

In eodem modo Gratianopolitano & Gebennensi episcopis, ac dilecto filio decano ecclesiæ Tarentasensis.

In eodem modo episcopo Aniciensi, & dilectis filiis monasterii de Dua, & secularis ecclesiæ sancti Evodii Aniciensis diocesis, abbatibus.

In eodem modo episcopo Nivernensi, ac dilectis filiis abbati monasterii sancti Germani de Pratis juxta Parisios, & decano ecclesiæ Carnotensis.

In eodem modo episcopo Massiliensi, ac dilectis filiis decano Vapincensi, ac Augerio de Ponteforgie canonico Aquensis, ecclesiarum.

In eodem modo archiepiscopo Lugdunensi, & epi-

ANNO
CHRISTI
1311.

ANNO
CHRISTI
1511.ANNO
CHRISTI
1511.

& episcopo Matifonensi, ac dilecto filio decano ecclesie Lugdunensis.

In eodem modo Vapincensis & Diensis decanis, ac archidiacono Eboracensis, ecclesiarum.

In eodem modo archiepiscopo Cantuariensi, & episcopo ac dilecto filio archidiacono Londoniensi.

In eodem modo archiepiscopo Castellensi, & dilectis filiis Armachanæ & Dublinensis archidiaconis, ecclesiarum.

In eodem modo archiepiscopo Eboracensis, & dilectis filiis priori Dunelmensis, ac decano Eboracensis, ecclesiarum.

In eodem modo Lincolnensi & wigorniensis episcopis, ac dilecto filio decano ecclesie Lichfeldensis.

In eodem modo patriarche Constantinopolitano, & archiepiscopo Patraccensi, ac episcopo Olenensi.

In eodem modo episcopo Pampilonensi, & dilectis filiis priori Roseidavallis, ac decano ecclesie de Tudella, Pampilonensis diocesis.

In eodem modo patriarche Antiocheno, & archiepiscopo Mediolanensi, & episcopo Novariensi.

In eodem modo archiepiscopo Bisuntino, dilectis filiis decano & archidiacono ecclesie Bisuntinæ.

In eodem modo præposito Vivariensi, ac ejusdem & Valentini archidiaconis, ecclesiarum.

In eodem modo Consentino & Consano archiepiscopis, ac episcopo Maturanensi.

In eodem modo Anagnino, Maritimo, & Ortano episcopis.

In eodem modo magistris Neapolioni, de filiis Urbi de Majorica, Legionensi notario, & Hugoni Geraldii Augensis, Rotomagensis ecclesiarum archidiaconis, capellani nostris, ac Ododoni de Sermineto canonico Santonensi, cameræ nostræ clerico.

In eodem modo archiepiscopo Sipontino, & Thermulano ac Civitateni episcopis.

In eodem modo Neapolitano & Capuano archiepiscopis, ac episcopo Calvenni.

In eodem modo Metensi ac Tullensi episcopis, ac dilecto filio decano ecclesie Treverensis.

In eodem modo episcopo Tudertino, ac dilectis filiis abbati monasterii sancti Petri Perusini ac præposito ecclesie sanctæ Multolæ Clusinæ.

In eodem modo archiepiscopo Montis regalis, & Syracusano, ac Mazarenni episcopis.

In eodem modo abbati monasterii sancti Pauli de Urbe, ac magistro Pandulpho de Sabello præposito de Chableis, in ecclesia sancti Martini Turonensis notario nostro, ac Bertukio de filiis Urbi, canonico basilicæ principis apostolorum de Urbe.

In eodem modo Pataviensi & Ratisponensi episcopis, ac dilecto filio decano ecclesie Saltzburgerensis.

In eodem modo archiepiscopo Januensi & episcopo Astensi, ac dilecto filio abbati monasterii sancti Syri Januensis.

In eodem modo Armachano & Dublinensi ac Tuamensi archiepiscopis.

In eodem modo archiepiscopo Bremensi, & Lubicensi ac Raskeburgerensi episcopis.

In eodem modo Strigoniensi & Cossensi archiepiscopis, ac episcopo Quinquecessensi.

In eodem modo patriarche Aquileiensi, & episcopo Tridentino, ac dilecto filio thesaurario ecclesie Aquileiensi.

In eodem modo archiepiscopo Messanensi & Cephaludensi ac Patensi episcopis.

In eodem modo Argentinensi & Halberstatiensi ac Herbipolensi episcopis.

In eodem modo archiepiscopo Magdeburgerensi, ac Brandeburgerensi & Mansburgerensi episcopis.

In eodem modo archiepiscopo Tranenensi, & Melfensi ac Monopolitano episcopis.

In eodem modo Urbevetano & Balneoregionensi episcopis, ac dilecto filio archipresbytero ecclesie Viterbiensis.

In eodem modo Barenensi & Brundusino archiepiscopis, ac Cannensi episcopo.

In eodem modo Firmano & Fanensi ac Camerineni episcopis.

In eodem modo archiepiscopo Pisano & episcopo Florentino ac dilecto filio archipresbytero plebis de Castello, Lunensis diocesis.

In eodem modo Parmensi & Mutinensi episcopis, ac dilecto filio archipresbytero ecclesie de Carpo, Mutinensis diocesis.

In eodem modo archiepiscopo Reginensi, & Militensi ac Neocastrensi episcopis.

In eodem modo Theatino & Valvensi ac Pennensi ac Adriensi episcopis.

In eodem modo episcopo Mimatensi, ac dilectis filiis abbatibus monasterii Vabrensi, Ruthenensis diocesis, ac magistro Arnaldo de Villanova canonico Cadurcensi.

In eodem modo archiepiscopo Moguntino, & Pragensi ac Moraviensi episcopis.

In eodem modo archiepiscopo Amalfitano, & episcopo sanctæ Agathæ, ac dilecto filio archidiacono Salernitano.

In eodem modo episcopo Morinensi, & dilectis filiis decano de Perona, Noviodunensis diocesis, ac thesaurario Remensis ecclesiarum.

In eodem modo archidiacono & cantori Nicolsiensis ac thesaurario Paphensis ecclesiarum.

In eodem modo archiepiscopo Gnezneni, & Caminensi ac Posnaniensi episcopis.

In eodem modo episcopo Engolismensi, & dilectis filiis Santonensi & Pictaveni ecclesiarum decanis.

In eodem modo Bononiensi & Faventino episcopis, ac dilecto filio abbati monasterii de Nonantula, Mutinensis diocesis.

In eodem modo sancti Andreæ & Abredonensi ac Brichinensi episcopis.

In eodem modo episcopo Famagustano, & dilectis filiis Berengario de Alverina Biterrensi, ac Jacobo Novelli Barcinonensi canonicis ecclesiarum.

In eodem modo episcopo Veronensi, ac dilecto filio abbati monasterii sancti Zenonis, ac Johanni della Fontana canonico ecclesie Veronensi.

In eodem modo archiepiscopo Lundeni, & Rostirdensi & Raveliensi episcopis.

In eodem modo Jadrensi & Spalatensi archiepiscopis, ac episcopo Signensi.

In eodem modo archiepiscopo Nidrosensi, ac Bergensi & Astoensi episcopis.

In eodem modo archiepiscopo Upsalensi, & Scarenensi ac Lineopensi episcopis.

In eodem modo archiepiscopo Colonienensi, & Leodiensi & Traiectensi episcopis.

In eodem modo venerabili fratri archiepiscopo

ANNO
CHRISTI
1311.

po Aqueusi, & dilectis filiis decano Vapincensis A
ac Berrando Milonis canonico Carpentoracen-
sis ecclesiarum.

Venerabili fratri Amaneo archiepiscopo Auxitano.

Personam tuam, claris tuis exigentibus me-
ritis, paterna benevolentia prosequentes,
& attendentes quod propter adventum tuum ad
generale concilium, per nos nuper Viennæ,
auctore Domino, celebratum, ad quod per nos-
tras litteras fueras evocatus, & moram contra-
ctam ibidem, multorum subiisti laborum &
sumptuum gravitatem; & propterea volentes per-
sonam eandem, nedum in se ipsa, sed etiam
in obsequiis sibi personis, favoribus profe-
qui gratiosis: tuis supplicationibus inclinam, au-
doritatem tibi presentium indulgemus, utres ca-
pellani, vel clerici tui, in comitiva tua, seu
tuis obsequiis insistentes, fructus, redditus &
proventus omnium beneficiorum suorum eccle-
siasticorum, etiam si personatus, dignitates seu
officia existant, & eis cura imminet anima-
rum, cum ea integritate, usque ad triennium
libere percipere valeant, quotidianis distribu-
tionibus dumtaxat exceptis, sicut illas perciperent,
si in ecclesiis, in quibus beneficia ipsa obtinent,
residerent, & interim ad residendum in eis mi-
nime teneantur, neque ad id a quoquam invi-
ti valeant coartari. Non obstantibus si dicti
clerici, vel eorum aliquis, non fecerint in e-
dem ecclesiis primam personalem residentiam
consuetam, quam facere teneantur eodem elap-
so triennio, vel prius a tuis obsequiis receden-
tes, aut quibuscumque statutis & consuetudini-
bus dictarum ecclesiarum contrariis, juramen-
to, confirmatione sedis apostolicæ, seu quacum-
que firmitate alia roboratis, etiam si de illis ser-
vandis, & non impediendis litteris apostolicis
contra ea, & ipsis litteris non utendo etiam
ab alio impetratis per se, vel procuratorem
tuum, præstiterint, vel eos interim præstare
contigerit juramentum forsitan, seu, si loco-
rum ordinariis ab eadem sit sede concessum,
vel medio tempore concedi contigerit, quod
rectores & personas ecclesiarum suarum, civita-
tum & diocesium compellere valeant per sub-
tractionem suorum proventuum, vel alias, ad
residendum personaliter in eisdem, seu si capi-
tulis earundem ecclesiarum ab eadem sit sede
indultum, vel contigerit indulgeri, quod cano-
nicis & personis earundem ecclesiarum fructus,
redditus, & proventus præbendarum, persona-
tum, dignitatum, officiorum, & beneficio-
rum, quæ in eis obtinent, ministrare in ab-
sentia minime teneantur, & ad id compelli non
possint per litteras apostolicas non facientes ple-
nam & expressam, ac de verbo ad verbum, de
indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet
privilegiis, indulgentiis, & litteris dictæ sedis
generalibus, vel specialibus, quorumcumque te-
norem existant, per quæ presentibus non ex-
pressis, vel totaliter non insertis, effectus hu-
iusmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet,
vel differri, & de quibus, quorumque totis te-
noribus, habenda sit in nostris litteris mentio
specialis, proviso quod huiusmodi dignitates,
personatus, officia, & beneficia debitis interim
obsequiis non fraudentur, & animarum cura in
eis, quibus illa imminet, nullatenus negligatur.
Nihil, &c. Datum in prioratu Gizuil prope
Mal. Vaf. diocesis, nono Kalendas Julii, an-
no septimo.

An. Christi
1311.

In eodem modo abbati monasterii sancti Ar-
nandi Petracoricensis diocesis, ac præposito san-
cti Iustini, ac archidiacono Suipodii in eccle-
sia Auxitana, &c. Personam, &c. ut in promi-
ssa superiori verbis competenter mutatis, usque,
negligatur.

Quocirca discretioni vestre per apostolica scri-
pta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut u-
nus vestrum, per vos, vel alium, seu alios,
huiusmodi fructus, redditus & proventus facia-
tis eisdem capellanis & clericis, in eadem co-
mitiva vel dictis obsequiis insistentibus, vel ip-
sorum procuratoribus, pro eisdem iuxta huius-
modi concessionis nostre tenorem per idem
triennium integre ministrari: non obstantibus
omnibus supradictis, seu si dictis ordinariis, &
capitulis, vel quibusvis aliis, communiter, vel
divisim, a sede sit indultum prædicta, quod in-
terdici, suspendi, vel excommunicari non pos-
sint per litteras apostolicas, non facientes ple-
nam & expressam de indulto huiusmodi men-
tionem; contradictores auctoritate. Datum, ut
supra.

Egidio archiepiscopo Rotomagensi, Perso-
nam tuam, &c.

Eliæ episcopo Eduensi.

Artberto episcopo Claromontensi.

Guillelmo episcopo Mimateni.

Roberto episcopo Constantiensi.

Arnaldo episcopo Pictaveni camerario nostro.

Roberto archiepiscopo Remensi.

Guillelmo episcopo Andegavensi.

Joanni episcopo Carnotensi.

Petro archiepiscopo Lugdunensi.

Petro episcopo Carcastonensi.

Guillelmo episcopo Lingonensi.

Raimundo episcopo Agathensi.

Petro episcopo Antiodorensi.

Bernardo archiepiscopo Narbonensi.

Arnaldo archiepiscopo Burdigalensi.

Guillelmo episcopo Vafateni.

Archiepiscopo Bituricensi.

Bosoni episcopo Convenarum.

Danieli episcopo Nannetensi.

Johanni episcopo Magalonsensi.

Venerabili fratri Amaneo archiepiscopo.

Personam tuam, ob tuorum excellentiam me-
ritorum, gerentes in visceribus caritatis, &
attendentes quod propter adventum tuum ad
generale concilium, per nos nuper Viennæ, au-
ctore Domino, celebratum, ad quod per nostras
litteras fueras evocatus, & moram contractam
ibidem, multorum subiisti laborum & sumptuum
gravitatem; ac pericula & incommoda, super
quibus paterno tibi affectu compatimur, pertu-
listi: & propterea volentes tibi apostolicam be-
nignitatis dexteram aperire, tuis supplicationi-
bus inclinam, concedendi auctoritate nostra ta-
bellionatus officium duabus personis, quas ad
illud, post diligentem examinationem, idoneas
esse repereris, recepto prius ab eis juramento,
iuxta formam presentibus annotatam, plenam
tibi auctoritate presentium concedimus facul-
tatem.

Forma autem juramenti, quod ipsarum per-
sonarum quælibet præstabit, talis est: Ego ju-
ro quod ab hac hora inantea fidelis ero beato
Petro, & sanctæ ecclesie Romanæ, ac domino
Clementi papæ quinto, & successoribus ejus ca-
noni-

ANNO
CHRISTI
1511.ANNO
CHRISTI
1511.

nonice intransibus. Non ero in consilio, vel auxilio, consentiu, vel factio, ut vitam perdant, aut membrum, aut capiantur mala captione. Consilium, quod mihi per se, aut per litteras, vel nuncium manifestabunt, ad eorum damnum scienter nemini pandam. Si vero ad meam notitiam devenire aliquid contigerit, quod in periculum Romani pontificis aut ecclesie Romanæ vergeret, seu grave damnum, illud pro posse impediam; & si hoc impedire non possem, procurabo id bona fide ad notitiam domini papæ perterrere. Papatum Romanum, & regalia beati Petri, ac jura ipsius ecclesie specialiter, si qua eadem ecclesia in civitate vel terra, de qua sum oriundus, habet, adjutor eis ero ad defendendum, & retinendum, seu recuperandum contra omnes homines. Tabellionatus officium fideliter exercebo; contractus, in quibus exigitur consensus partium, fideliter faciam, nil addendo vel minuendo sine voluntate partium, quod substantiam contractus immutat. Si vero in conficiendo aliquod instrumentum unius solius partis sit requirenda voluntas hoc ipsum faciam; ut videlicet nil addam vel minuem, quod immutat facti substantiam, contra voluntatem ipsius. Instrumentum non conficiam de aliquo contractu, in quo sciam intervenire, vel intercedere vim vel fraudem. Contractus in protocollum redigam, & postquam in protocollum redegero, malitiose non differam, contra voluntatem illorum, vel illius, quorum est contractus, super eo conficere publicum instrumentum, salvo meo iusto & consueto salario. Sic Deus me adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia.

Datum, &c.

In eodem modo Ægidio archiepiscopo Rotomagensi.

In eodem modo Danieli episcopo Nannetensi.

In eodem modo Joanni episcopo Magalonensi.

In eodem modo Eliæ episcopo Eduensi.

In eodem modo Arberto episcopo Claromontensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Mimatensi.

In eodem modo Roberto episcopo Constantensi.

In eodem modo Roberto archiepiscopo Remensi.

In eodem modo Raymundo episcopo Agatensi.

In eodem modo Petro episcopo Carcassonensi.

In eodem modo Petro archiepiscopo Lugdunensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Lingonensi.

In eodem modo Ægidio archiepiscopo Bituricensi.

In eodem modo Bernardo archiepiscopo Narbonensi.

In eodem modo Arnaldo archiepiscopo Burdigalensi.

In eodem modo Petro episcopo Antiodorensi.

In eodem modo Garfæ episcopo Aquensi.

In eodem modo Bosoni episcopo Convenarum.

In eodem modo Guillelmo episcopo Andegavensi.

Venerabili fratri Amaneo archiepiscopo Auxitano.

Benigno sunt illa tibi concedenda favore, per quæ, sicut pie desideras, conscientie pacem & salutem animæ, Deo propitio, consequaris. Tuis itaque devotis supplicationibus inclinatus, & considerans attentius, quod propter adventum tuum ad generale concilium, per nos nuper, auctore Domino, Viennæ celebratum, ad quod per nostras litteras fueras evocatus, & moram contractam ibidem, multorum subitili laborum & sumptuum gravitatem, ac pericula & incommoda, super quibus paterno tibi affectu compatimur, pertulisti: fraternitati tuæ, ut aliquem idoneum sacerdotem conficerem, vel religiosum, in confessorem tuum eligere valeas, qui hac vice a quibuscumque sententiis generalibus vel specialibus, canonis vel hominis, si quas absque læsione juris alterius, non tamen ex contemptu, sed alias forsitan incurristi, vel in posterum incurere te contingeret, auctoritate nostra te absolvere valeat, ac tecum super irregularitate, si quam hujusmodi ligatus sententiis, tuum officium exequendo, absque tamen contemptu dictarum sententiarum, contraxisti forsitan, vel in posterum te contrahere contingeret, eadem auctoritate, quoties opus fuerit, dispensare, injuncta tibi propter hoc penitentia salutari, auctoritate presentium indulgemus, presentibus post festum nativitatis Domini proxime venturum minime valituris. Nulli, &c. nostræ concessionis, &c.

Datum, ut supra.

In eodem modo Ægidio archiepiscopo Rotomagensi.

In eodem modo Danieli episcopo Nannetensi.

In eodem modo Joanni episcopo Magalonensi.

In eodem modo Eliæ episcopo Eduensi.

In eodem modo Arberto episcopo Claromontensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Mimatensi.

In eodem modo Roberto episcopo Constantensi.

In eodem modo Arnaldo episcopo Pistavensi.

In eodem modo Gathardo episcopo Tolosano.

In eodem modo Joanni episcopo Carnotensi.

In eodem modo Roberto archiepiscopo Remensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Lingonensi.

In eodem modo Raimundo episcopo Agathensi.

In eodem modo Petro archiepiscopo Lugdunensi.

In eodem modo Petro episcopo Carcassonensi.

In eodem modo Bernardo archiepiscopo Narbonensi.

In eodem modo Arnaldo archiepiscopo Burdigalensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Vasa-

tensi.

In eodem modo Petro episcopo Antiodorensi.

Veni.

ANNO
CHRISTI
1311.

Venerabili fratri Athanewo archiepiscopo Auxitano.

Dum clara merita tuæ devotionis attendimus, quodque propter adventum tuum ad generale concilium, per nos nuper Viennæ, auctore Domino, celebratum, ad quod per nostras litteras fueras evocatus, & moram contractam ibidem, multorum subiti laborum & sumptuum gravitatem: illa tibi gratiose concedimus, per quæ tuæ quietis commoda procurantur. Tuis itaque supplicationibus inclinatus, fraternitati tuæ præsentium auctoritate concedimus, ut ecclesias & cœmeteria tuarum civitatis & diocesis, per effusionem sanguinis vel terminis violata, per aliquem, vel aliquos presbyteros ad hoc idoneos, in dignitate vel perlonatu constitutos, reconciliari facere valeas, atque prius per te, ut moris esse dignoscitur, benedicta. Per hoc autem constitutioni, quæ id per episcopos tantum fieri præcipit, nullum volumus in posterum præjudicium generari, præsentibus post triennium minime valituris.

Datum, ut supra.

In eodem modo Joanni episcopo Magaloniensi.

In eodem modo Galhardo episcopo Tolosano.

In eodem modo Eliæ episcopo Aduensi.

In eodem modo Artberto episcopo Claromontensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Mimatensi.

In eodem modo Roberto episcopo Constantiensi.

In eodem modo Arnaldo episcopo Pictavensi camerario nostro.

In eodem modo Roberto archiepiscopo Remensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Andegavensi.

In eodem modo Joanni episcopo Carnotensi.

In eodem modo Petro archiepiscopo Lugdunensi.

In eodem modo Petro episcopo Carcaffonensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Lingonensi.

In eodem modo Raimundo episcopo Agathensi.

In eodem modo Petro episcopo Antifiodorensi.

In eodem modo Bernardo archiepiscopo Narbonensi.

In eodem modo Arnaldo archiepiscopo Burdigalensi.

In eodem modo Bosoni episcopo Convenarum.

In eodem modo Danieli episcopo Nannensi.

I N

a CONCILIUM VIENNENSE

b OECUMENICUM SIVE UNIVERSALE XV.

approbatum, c trecentorum & amplius episcoporum, quo d Bonifacius papa octavus a calumnias Philippi regis Francorum absolvitur; e Templarii extirpantur, hæretes f Petri Joannis, g Fraticellorum & Dulcinitarum, h Begardorum & Beguinarum condemnantur; i expeditioque pro recuperanda terra sancta suscipitur. Concil. General. Tom. XXV.

A scienda decernitur, k plurimæque constitutiones (quæ extant quinque libris Clementinarum in corpore juris canonici) pro reformandis moribus ecclesiæ promulgantur, l anno Domini MCCCXI. tempore Clementis papæ quinti, & Henrici septimi imperatoris. Constitutiones autem hujus synodi separatim excusæ reperiuntur in jure canonico, & Clementinæ inscribuntur, ut habetur in titulo

NOTE SEVERINI BINII.

a Concilium. Cautam & occasione indictæ synodi inæquæ scriptores nemo verius, & citra omnem aditum nemo melius expellit, quam Concilius Vaticanus scriptor hujus temporis in vita Henrici septimi imperatoris: qui dum expulsi sunt qua ratione Clemens, cura & studio Philippi regis imperium Romanum affectantis per cardinales Gallie, pontifex factus fuisset, deque coronando in imperatorem Romanum fratre ejus Carolo, & absolvendo a sententia excommunicatorum Philippo, ipsionem dedisset, ita subjungit.

Gotho, ita nominabatur Clemens, ut primum quæ ab rege acta de se fuerant, Italis quoque probari cognovit, senatum statim cardineum universum, regesque transalpinos aliquot convenire Lugdunum jubet, ad peragenda inaugurandi solemnia: Id editum tamen prælati Antonie non perinde arderet, pontificiam aulam trans Alpes concessuram gementibus: coiere tamen in civitatem designatam non infrequentes. Ibi declaratus ex more maximus ecclesiæ Christianorum episcopus, quintique Clementis appellationem sortitus, mox Philippum centuribus (namque id primum postulatorum caput extiterat) quibus innexum a Bonifacio diximus, exolvit; reliqua promissorum tempestive se futurum affirmans. Sed nec ea Philippus posthabenda ratus, Pictavos in conventum accessit Clemente, de cæteris desiderii sui partibus referri iussit in medium. Summa petitio erat, de abolenda in perpetuum memoria Bonifacii. Neque prætextu caruit flagitatio impudens, articulis quadraginta ingenio caudicorum excogitatis, quibus Octavi mores, præter alia facinora, de hæretica impietate sugillabantur. Hic vero hæretice æstuareque Clemens, quidnam consilii in re tam inexplicabili caperet. Namque inde occurbat sacramenti interventu firmata promissio, hinc innocentia Bonifacii, qui ut neque forsitan insons prorsus criminum haberetur, ita non ullum extare de objecto admisso indicium: quin exemplis, decretis, constitutionibusque declaratum abunde reliquisset, quanto studio, quantaque fide gubernacula culminis apostolici procurasset.

Sollicito inter has curas Clemente quinto, opportune Nicolaus cardinalis Pratenis intervenit: cui, quod arbiter omnium arcanorum haberetur, nudantur ordine omnia. Is, ut erat ingenio ad subita etiam quæque moderanda dexterrimo, primum confirmato pontificis animo, E scire se quid potissimum illi consilii profuturum speraret, affirmat, regis in primis spes ali dissimulanter augerique placere, tum docere cupidum principem, quo magis rata fiant quæ ad Bonifacii cineres attingent, videri futurum consultius, si tanta res non nisi publici concilii tenatusconsulto firmetur. Quam sententiam ubi Gallus approbaverit, sedem conventui Viennam inter Allobroges deligat, aliamve civitatem quampiam & liberam, & ad excedendum regis finibus opportunam. Placuit Clementi quinto cardinalis suggestio. Itaque de voluntate Philippi Viennam maximo Christianorum conven-

C o tu

ANNO
CHRISTI
1311.

ANNO
CHRISTI
1311.

tu edito, octavoque Bonifacio papa de oppo-
sita impietate ex sententia patrum absolutio:
ipse ibi paucos commoratus dies, Avenionem
in Roberti regis provinciam se contulit.

Edm. Anonimus 1. parte historiarum titulo 11. cap. 1.
his verbis describit:

Anno Domini 1311. Kalendis Novembris cepit celebrari concilium generale Viennæ in Burgundia, prout fuerat ante publicatum: in quo præsentibus fuerunt plusquam trecenti episcopi, ultra alios prælatos de diversis partibus orbis. Ex cum Clemens, ut satisfaceret promissioni factæ regi Franciæ in sua promotione scilicet de delenda memoria Bonifacii ex ecclesia, cum prælatibus concilii tractaret: quia rex illum hæreticum fuisse probare intendebat, concilium nullo modo assentire voluit: sed contrarium declaravit, scilicet ipsum fuisse catholicum & indubitatum pontificem. Verum quia ipse secerat processum contra regem Franciæ, ad quietandum ipsum non valentem obtinere quod cupiebat injustum, declaravit & firmavit decreto concilium, quod quacumque de causa rex offenderet Bonifacium papam seu ecclesiam, nullo unquam tempore posset ipsi regi, vel ejus filiis & heredibus aliquid damni inferri vel pœnæ.

Joannes Marius Belgæ de schismat. & concil. libro primo capite vicinimo, eadem habet his verbis:

Anno sexto post coronationem, videlicet anno millesimo trecentesimo undecimo, in mente Novembri, Clemens magnum & generale totius ecclesiæ concilium Viennæ in Delphinatu celebravit, cui plures quam trecenti ecclesiastici patres ex variis Christiani orbis partibus interfuerunt. Magna vero ex parte concilium hoc celebratum est ad desiderium Philippi Pulchri, qui omnibus modis conabatur, ut Clemens papa omnia acta ac decreta Bonifacii octavi ex memoria hominum aboleret, eumque tamquam hæreticum condemnaret: id quod Clemens quidem regi se facturum promiserat: sed per concilium approbatum non est, sed solummodo judicatum ac declaratum, processum, quos Bonifacius contra regem fulminasset, fuisse injustos ac nullos.

b *Occasionem.*) Romanus enim pontifex eidem præfedit; atque inter multos alios Alexandrinus & Antiochenus patriarchæ interfuerunt.

c *Trecentorum & amplius episcoporum.*) Ita Antoninus & Marius prædictis locis & verbis supra commemoratis.

d *Bonifacius papa octavus, &c.*) Hæc ex Antonio, Vergerio, & Mario, prædictis locis. Inter calumnias, quas illi Philippus rex objecit, quasque Nauclerus in chronico cæteris prolixius describit, præcipue fuerunt, simonia, hæresis, & perjurium: utpote qui fidem, quam de Romani imperii titulo in se transferendo dedisset, promissionis suæ immemor non adimplevisset. Vide Vergerium prædicto loco.

e *Templarii extirpantur.*) Præquam damnarentur, præmissa est inquisitio super hæresi, sodomitâ, aliisque nefandis sceleribus, que ipsi per famam committent ac committent imponerentur: eaque commissa fuit omnibus orbis Christiani episcopis. Ejus vero que Colonienf. archiepiscopo ejusque suffraganeis demandata invenitur, copiam, ex originali, quod in archivo metropolitano Colonienf. asservatur, descriptam hic exhibeo:

ANNO
CHRISTI
1311.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Colonienf., episcopo suffraganeis, salutem & apostolicam benedictionem.

Faciens misericordiam cum servo suo Dei Filius Dominus Jesus Christus, ad hoc nos voluit in specula eminenti apostolatus assumi, ut gerentes, licet immeriti, vices ejus in terris, in cunctis nostris actibus & processibus ipsius vestigia, quantum patitur humana fragilitas, imitemur. Sane dudum circa nostræ promotionis ad apicem summi pontificatus initium, etiam antequam Lugdunum, ubi recepimus nostræ coronationis insignia, veniremus: & post tam *Us. ut supra in epistola ad Philippum regem Francorum, mutatis mutandis, usque ad id, Stavitur deliquisse. Sequitur: Verum quia in universis mundi partibus, per quas idem ordo diffunditur, ac fratres degunt ipsius, super his non possumus inquirere per nos ipsos: fraternitati vestræ de fratrum nostrorum consilio per apostolica scripta mandamus, quatenus vos & quilibet vestrum, videlicet in suis civitate & diocesi, una cum venerabilibus fratribus nostris Moguntienf., Treverenf. & Magdeburgenf. archiepiscopis, ac Basileenf. & Constantienf. episcopis, & dilectis filiis abbate monasterii de Crudalio, & priore de Longo ponte Cunctenensis ordinis, Vivarienf. & Parisienf. diocesis, Paulo de Cadarossa præposito Cavallienf. decano sancti Servatii Trajectenf. magistro Bernardo Raimundi archidiacono Majoricenf., Joanne dicto presbytero Longo Tulenf. capellano nostro, & magistro Laurentio de Eufcherite basilicæ sanctæ Mariæ majoris de Urbe, canonicis ecclesiarum, vel undecim, decem, novem, octo, septem, sex, quinque, quatuor, tribus, duobus, aut uno ex ipsis, quos vobis in hac parte propter negotii magnitudinem duximus adjungendos, vocatis per publicum citationis edictum, per vos & ipsos adjunctos, vel eorum aliquos sive aliquem, in locis, de quibus vobis & iis videbitur faciendum, qui fuerint devocandi contra singulares personas & fratres dicti ordinis in civitatibus & diocesis vestris degentes, etiam si aliunde venerint, vel illuc adducti forsan extiterint, super articulis quos vobis sub bulla nostra inclusos transmittimus, & super aliis, de quibus prudentiæ vestræ videbitur expedire, veritatem cum diligentia inquiretis. Volumus insuper, quod inquisitione seu inquisitionibus hujusmodi factis per provinciale concilium contra ipsos, singulares personas, & fratres qui in eadem provincia fuerint, seu pro eis super his de quibus contra eos inquisitionem extiterit, absolutoria seu condemnatoria juxta juris exigentiam proferatur. Inquiretore nihilominus seu inquiretoribus ejusdem pravitate hæreticæ in ipsa provincia per sedem apostolicam deputatis, tam ad dictas inquisitiones, quam ad hujusmodi prolationem sententiæ admittis. Provisio quod de inquirendo vel sententiando contra præfatum ordinem, & contra magnum præceptorem dicti ordinis in regno Alemanniæ constitutum, contra quos per certas personas inquiri mandavimus, vos intromittere nullatenus presumatis. Nostræ etiam intentionis existit, & volumus, quod te, frater archiepiscopo, in hujusmodi inquisitionis per tuos suffraganeos, ut præmittitur, faciendæ negotio, cum singulis eisdem suffraganeis, quibus ad hoc te similiter duxi-*

ANNO
CHRISTI
1311.

duximus adjungendum, una cum prædictis aliis A
adjunctis, vel undecim, decem, novem, octo,
septem, sex, quinque, quatuor, tribus, duo-
bus, aut uno ex ipsis, siue etiam per teipsum,
procedas, si poteris, juxta formam super hoc
adjunctis traditam memoratis.

Datum Picaviv secundo Idus Augusti, pon-
tificatus nostri anno tertio.

Commissio vero, que adjunctis data, formam proce-
dendi præscribitur litteris, sic se habeat.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabi-
libus fratribus Moguntinensi, Treverensi & Mag-
deburgensi archiepiscopis, ac Basiliensi, Constan-
tienti episcopis, ac dilectis filiis abbati mona-
sterii de Crudario, & priori de Longo ponte,
Cluniacensi ordini, Vivariensi & Paribensi
diocesis, Paulo de Cadarossa presbitero Cavalli-
censi, decano sancti Servatii Trajectensi, ma-
gistro Bernardo Raimundi archidiacono Majori-
censi Joanni dicto Longo presbitero de Aleman-
nia capellano nostro Romaricensi, & magistro
Laurentio de Fusciberte basilica sancta Maria
Majoris de Urbe, canonicis ecclesiarum, sala-
tem & apostolicam benedictionem

Faciens misericordiam cum servo suo Dei fi-
lius, &c. ut procedente bulla ad archiepisco-
pum Coloniensem data, usque ad illa verba, non
possumus inquirere per nos ipsos. Sequitur: dis-
cretioni vestre, de quorum circumspicione spe-
cialiam fiduciam petimus, de tractum nostrorum
consilio per apostolica scripta mandamus, qua-
tenus ad Coloniensem civitatem & diocesim ac
provinciam peronaliter accedentes, una cum
venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Co-
loniensi, ejusque suffraganeis, quibus vos pro-
pter hujusmodi negotii magnitudinem in hac
parte duximus adjungendos, cum quolibet eo-
rum, videlicet in suis civitate & diocesi voca-
tis, &c. usque ad illa verba.

Telles autem si qui a vobis requisiti vel ad-
moniti vel citati, ut super dictis articulis fe-
rant veritatis testimonium, coram vobis se pre-
ce vel precio, gratia vel amore, odio vel ti-
more, a ferendo testimonio subtraxerint, nec-
non fautores receptatores & defensores prædi-
ctorum fratrum, qui a vobis citati vel vocati,
ut præmittitur, coram vobis non comparuerint;
eos insuper qui prædictam vestram inquisitionem
directe vel indirecte, publice vel occulte, vel
per se vel alium, seu alios vel alias, quoquo-
modo præsumperint impedire, per censuram
ecclesiasticam appellatione postposita compe-
scatis; invitato ad hoc, si opus fuerit, auxilio
brachii secularis. Quod si non omnes his exe-
quendis potueritis interesse, undecim, decem,
novem, octo, septem, sex, quinque, quatuor,
vel tres aut duo, seu unus vestrum, ea nihilo-
minus exequantur. Nostram etiam intentionis e-
xistit, &c. ut supra, mutatis pauculis.

Capis per inquisitionem ex hac commissione missibus sine
omnibus, eccidit quod bona eorumdem mobilis diversorum
preiudicium exponerent, possessiones ac redditus occuparent, ac
jura eorumdem occulte subtraherentur. Ne itaque detrimen-
tum sentiret loca pia, quibus eorum bona applicanda erant,
idem possit ad omnes Christi fideles hoc modo rescriptis:

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad per-
petuam rei memoriam.

ANNO
CHRISTI
1311.

Ad omnium fere notitiam credimus perve-
nisse nefanda scelera, & crimina abhor-
renda, hæresim notorie sapientis, quibus ordo
& personæ Templariorum non levibus argumen-
tis, sed manifestis iudiciis & violentis præsum-
ptionibus, diffamati noscuntur, super abnega-
tione videlicet Domini salvatoris nostri Jesu
Christi, & super nefanda, temeraria, & præ-
sumptuosa & hæretica conspuitione super eju-
dem imaginem crucifixi, necnon & super plu-
ribus articulis, quos quia fore credimus mani-
festos, exprimi non oportet: sicque, excrebre-
scente infamia, & imminentibus scandalis plu-
rimis, minime contemnendis, que non levis
totam scandalizabant ecclesiam, urgente con-
scientia, per forum orbem terrarum iamdudum
iplos capi mandavimus: & tandem cœpimus su-
per his contra eos inquirere per nos ipsos,
nonnullis ex fratribus nostris adscitis ad in-
quisitionem prædictam nobiscum sollicite peragen-
dum. Ex tandem præsentatis nobis personis eiu-
dem, non parvo, sed grandi numero, non le-
vis sed magnæ auctoritatis viris olim in ordine
supradicto, sacerdotibus præceptoribus, militi-
bus, & servientibus, per eorum confessiones &
depositiones spontaneas libere factas coram no-
bis & fratribus ipsis, in secreto prius, & post-
modum coram nobis, totoque collegio fratrum
nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardina-
lium, patuit manifeste, quoad personas ipsas
confitentes, dicta crimina & scelera esse vera:
idemque confitentes omnes & singuli, suum
humiliter recognoscentes errorem, nostram &
apostolicæ sedis non justitiam, sed misericor-
diam & veniam imploraverunt: quibus cum omni
humilitate & reverentia & proprii eorum reco-
gnitione erroris cumino persistentibus, pro ab-
solutioe ab excommunicationis sententia, quam
ex hujusmodi hæresis reatibus & sceleribus in-
currerant, ipsis misericorditer impendenda; nos
qui licet indigni vicarii sumus illius, cujus in-
terationes super omnia opera ejus existunt, &
quia Romana mater ecclesiæ non claudit, pro-
ut nec claudere debet, gremium redeuntis, sed
potius errantem ovem ad ovile Dominicum su-
per humeros proprios reportare, facta a supra-
dictis confitentibus cum magna humilitate, &
reverentia debita abjuratioe hujusmodi hære-
ticos secundum canonicas sanctiones, eidem se-
ditimus juxta formam ecclesiæ munus absolutio-
nis impendi, injungendi eis propterea salutarem
penitentiam, nobis & dictæ sedi, seu quibus
id committendum duxerimus, potestate speciali-
ter reservata.

Ex prædictis itaque confessionibus, & non-
nullis aliis causis legitimis, non immerito ex-
citati, visis etiam diversis processibus contra sin-
gulares personas dicti ordinis super ipsis sceleribus
& criminibus factis per locorum ordinarios
& inquisitorem generalem hæreticæ pravitatis
in regno Franciæ, in quibus multorum aliorum
confessiones & depositiones contineri videbantur
aperte, ex quibus violenta suspicio contra or-
dinem ipsum & personas ejusdem habebatur:
super criminibus antedictis contra omnes singu-
lares personas dicti ordinis, necnon & ipsum
ordinem, cum omni diligentia & sollicitudine
per alias nostras litteras mandavimus & man-
damus inquiri, ut per hujusmodi inquisitiones

ANNO
CHRISTI
1312.

de supradictis criminibus & infamiis, contra or-
dinem & personas prefatos, vel pro ipsis, ve-
ritas elucefcatur.

Verum quia occasione hujusmodi subsecuto-
rum processuum, & captioum personarum or-
dinis prelibati, bona ipsius mobilia, que vel
pro ipso ordine, si reperitur innocens, vel
alias pro subsidio terræ sanctæ & contra perfidos
Saracenos inimicos fidei Christianæ, ad
que bona prædicta per fideles ipsa largientes
deputata fuerant, & nos ipsi eadem bona una
cum aliis bonis immobilibus eorundem ad ea
decrevimus deputanda, nequiter a nonnullis sub-
tracta, penes aliquos malitiose, indebite, & in-
iuste absconsa & celata feruntur, in grave ip-
sorum animarum periculum, ecclesiæ prædictæ
contemptum, & dictæ terræ præjudicium, dis-
pendium & iacturam: nos volentes debitum in
hac parte remedium adhibere, universis & sin-
gulis sub virtute obedientiæ ac excommunica-
tionis pœna, quam excommunicationem contra
facientes post unius mensis spatium a notitia
præsentium immediate sequentis, cujuscumque
præminentie, dignitatis, status, vel conditio-
nis exultant, ecclesiastici vel mundani, etiam si
pontificali præfulgeant dignitate, incurrere vo-
lumus ipso facto: auctoritate apostolica directe
præcipiendo mandamus, quatenus habentes, te-
nentes & possidentes, ut prædicitur, per se vel
alium seu alios, aliquas pecuniarum summas,
vel alia mobilia bona quæcumque, vel se mo-
ventia, personarum vel ordinis prædictorum,
sive causa deponiti, vel alia quacumque causa,
occasione vel titulo; si qui etiam personis vel
ordini antedictis in quacumque summa vel quan-
titate pecuniæ obnoxii, vel alias quomodolibet
fuerint obligati, ex quacumque causa vel titulo,
vel ab eis aliquid receperint, vel ipsorum
nomine per quemcumque, aut pro ipsis, libere
integraliter & sine diminutione restituant,
reddant & solvant, sub instrumentis publicis lo-
corum ordinariis sive superintendentibus admi-
nistratiõni bonorum dicti ordinis per sedem ip-
sam deputatis vel etiam deputandis; non ob-
stantibus quibuscumque promissionibus super his
ab ipsis præstitis, pœnis, juramentis, cautionibus,
obligationibus, seu fidejussionibus forsitan
roboratis.

Si qui autem, etiam nihil habentes de bonis
prædictis, nihilque debentes eisdem, ac in nul-
lo ipsis quomodolibet obligati, sciverint aliquem
aliquid habere, tenere vel possidere de ipsis bo-
nis, ut superius est expressum, aut aliquem de-
bitorem dictorum ordinis & personarum, vel
eis quomodolibet obligatum; sive aliquem ali-
quid ab eis, vel pro ipsis, vel eorum nomine,
vel alicujus eorum recepisse, infra idem tempus
ordinariis vel superintendentibus prælibatis, sub
instrumentis similibus aperte revelent; alioquin
supradictam sententiam ipsos incurrere volumus
ipso facto: quam, si ipsi & alii superius nomi-
nati per sex menses sustinuerint animo indura-
to, ordinariis ipsis & quibuslibet aliis absolu-
tionem eorum penitus interdiximus, ipsam no-
bis & successoribus nostris, præterquam in mor-
tis articulo tantummodo, reservantes.

Et ut præmissorum ignorantiam nemo præ-
tereundere valeat, hujusmodi processum nostrum
mandamus & volumus per illos, quibus in aliis
nostris litteris id committimus, in locis con-
tentis in eis solemniter publicari.

Datum Pictavis secundo Idus augusti, ponti-
ficatus nostri anno tertio.

ANNO
CHRISTI
1312.

De Templariis hac synodo sublevis & contemptis Trithemi
in chronico Hirsingensi ita habet.

ANNO
CHRISTI
1312.

Anno Dominice nativitatæ millesimo trecent-
esimo undecimo Clemens papa V. concilium
Viennense celebrandum indixit, quod biennio
duravit, in quolibet Clementinarum publicatus
fuit, & multa ad ecclesiæ utilitatem statuta.
Ibi ordo Templariorum, qui annis ferme 184.
steterat, ab ipso Clemente papa condemnatus
fuit, & uno die per universum orbem deletus,
ad instantiam Philippi regis Francorum, cujus
promotione ipse papa electus fuerat. Fuerunt
autem Templarii valde divites, quorum posses-
siones ut rex sibi acquireret, crimen eis hære-
ticos falsum imposuit, ut multi voluerunt, &
extingui omnino paravit.

Antoninus prædicto loco recensens quid contra Templarios
in hac synodo gestum fuerit, post ea que supra commemo-
ravi, hæc subiungit.

Item statutum fuit quod omnia bona & pos-
siones, que fuerant mansionis Templi, assi-
gnarentur mansioni hospitalis Hierosolymitani.
Et quia jam fuerant occupata a diversis domi-
nis laicis, oportuit quod illi de hospitali ma-
gnum thesaurum exponerent in dando regi &
aliis qui occupaverant dicta bona. Unde depau-
perata est mansio hospitalis, que se exillima-
bat inde opulentam fieri.

Joannes Marini eadem commemorans ait.

In hoc quoque concilio decretum est ut bo-
na, redditus ac possessiones Templariorum, qui
propter hæresim aliaque facinora nefanda de-
struisti ac combusti fuerant, equitibus Hieroso-
lymitanis, qui nunc Rhodii dicuntur, attribue-
rentur. *Hæc ille.*

Quales Templarii initio fuerint, qualese esse coperint,
Guillelmus Tyrinus in historia belli sacri breviter his verbis
indicat.

Templariorum (quibus de mandato domini Ho-
norii papa, & Stephani Hierosolymitani patriar-
che, regula & habitus assignabatur) professio
hæc fuit, ut vias & itinera, maxime ad salu-
tem peregrinorum, contra latroculorum in-
cursionem in terra sancta conservarent: qui,
quoniam juxta Domini templum mansionem ha-
berent, fratres militie Templi dicebantur. Cum
autem patriarchæ, Hierosolymitano, a quo pri-
ma beneficia susceperant, obedientiam denega-
rent, & ecclesiis Dei decimas & primitias sub-
traherent, earum indebite turbando possessio-
nes: facti sunt omnibus molesti. *Hæc Tyrinus.*
*Urspergensis in chronico post annum millesimum du-
centesimo vicesimum septimum. Fridericus II.*
apud Accon in terra sancta, ut ajunt, multa
sustinuit ex perfida prodicione Templariorum.
Platina in vita Clementis V. Rescitum est, in-
quit, Templarios a nostris ad Saracenos dese-
cisse. Hanc ob rem eorum bona partim Rho-
dii militibus, partim novis religionibus sunt
attributa.

Crimine hæreticos non falso, ut ait Trithemius, sed vero
suisse notatos, testatur Thomas Walsingham historicus Angli-
canus scripsit antiquissimus his verbis.

Hoc anno, Kalendis Octobris, sub papa Cle-
mente V. celebratum fuit concilium apud Vien-
nam, in quo Templariorum ordo damnatus
est. Et ante illud concilium per universum or-
bem

ANNO CHRISTI 1311.

ANNO CHRISTI 1311.

ben generaliter fuit divulgatum, quod omnes & singuli religiosi exempti ad jus transirent commune, unde solus ordo Cisterciensis papam adiit ante dicti concilii celebrationem pro exemptione sua pristina pacifice obtinenda: quod & obtinuit donis datis. In isto concilio petita fuit & concessa decima sexennis in subsidium terrarum sanctarum, & annis successivis soluta. Philippus rex Francie cogitavit unum de filiis suis regem Hierosolymitanum facere, & impetrare sibi omnes redditus & proventus Templariorum. Et hac occasione prius multos Templarios in regno suo, & precipue magistrum magnum ordinis, & alios multos procuravit comburi, & totum ordinem procuravit & fecit in concilio predicto damnari. Sed tamen propositum suum de eorum redditibus non est consecutus, quia papa hospitaliaris hac assignavit, non sine magna pecunia interveniu. Depositu nempse fuit contra Templarios, & compertum, quod quando receperunt quemquam ad ordinem, a motis omnibus, exceptis fratribus ejusdem ordinis, adduxerunt illum ad locum privatam, & totaliter denudaverunt, & tunc unus accederet ad eundem, & eum osciaretur in posteriori parte, deinde induceretur & cingeretur corrigia de sambuco. Et post crux portaretur, & ibi diceretur sibi, quod crucifixus non est Christus, sed quidam falsus propheta deputatus per Judaeos ad mortem propter delicta sua, & fecerunt eum ter spueri super illam, & postea profererunt crucem ad terram, & eam pedibus conculcari fecerunt, deinde ostenderunt sibi caput cuiusdam idoli, quod quotidie adorabant. Et praeter haec depositum est contra eos, quod vitio sedebantur Sodomitico, statuente quod nullus utatur mulieribus, sed quilibet alterutro, cum voluerit. Unde postea cum factum fuisset concilium provinciale in Anglia Londinii contra Templarios super his articulis, quod quidem concilium duravit a mense Maii usque ad mensem Junii, in quo Templarii capti & accusati facebantur famam, sed non factum, nisi unus vel duo ribaldi in omni statu: omnes tamen facebantur finaliter, non posse de sibi impositis se purgare, & ideo adjudicati fuerunt per concilium perpetuae penitentiae. Ita quod singuli in singulis monasteriis possessionis detrunderentur pro perpetua penitentia peragenda, qui postea in huiusmodi monasteriis bene per omnia se gerebant. Cum in concilio Viennensi tradideretur, an propter vocationem singularum personarum ordinis Templariorum, vel propter acta contra eos, posset totus ordo damnari propter singularium delinquentium vocationes, cum constaret quod dictus ordo non fuerat vocatus: definitum fuit per dictum concilium, quod non de iure. Ideo papa Clemens in bulla sua condemnatoria ordinis adiecit hanc clausulam: Quamquam de iure non possumus, tamen ad plenitudinem potestatis dictum ordinem reprobanos.

¶ Petrus Joannis. Petrus Joannis, inquit Sanderus apud Godefridum Carus. Tractatus abbas discipulus erat. hic negabat animam rationalem, qua rationalis est: formam esse humani corporis, gratiam & virtutes in baptismo infundit, Christumque adhaec vocentem lancea vulneratum, & quod evangelium iam aliter narret, per vitia narratur videri affectus.

¶ Fratrum & Dulcissimi. Fratres & Dulcissimi (sic dicitur a Ludovico quidam, cuius concubina nomine Margareta ab ipso impregnata, de Spiritu sancto concepta videtur & impudenter evulgavit) promissus concubina in locis occultis exercebant; vitium sanctarum mulierum usque ad novissimum diem discuti, aliaque plurima

ple digna Fratres & Dulcissimi docent. Ad quos haereticos everendas, patres concilii de substantia animae rationalis, de parvulorum baptismo, de vulnere Christo defuncto per lanceam inflicto, debuerunt ea quae Clem. I. de summa fide & Trinitate habetur. *¶ Reguinarum & Beguardorum.* De his eorumque erroribus in hac synodo condemnatis Antoninus predicto cap. 3. §. 1. ista ait.

In eodem concilio fuerunt damnati octo errores Beguinarum & Beguardorum, qui insurrexerunt in Alemannia, ut habetur de haeretico. *Ad nostram*, in Clem. Quorum primus est, quod homo in vita praesenti tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quod reddetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valet. Nam, ut dicunt, si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inveniri.

Secundus est, quod jejunare hominem non oportet vel orare, postquam gradum perfectionis huius fuerit assecutus: quia tunc sensualitas ita est perfecte spiritui & rationi subiecta, quod homo potest libere concedere corpori quidquid placet.

Tertius est, quod illi, qui sunt in illo gradu perfectionis & spiritu libertatis, non sunt humanae subiecti obedientiae, nec ad aliqua praeccepta ecclesiae obligantur, quia, ut asserunt, ubi spiritus Domini, ibi libertas.

Quartus, quod homo ita potest finalem beatitudinem secundum omnem gradum perfectionis in praesenti assequi, sicut eam in vita beata obtinebit.

Quintus quod quilibet intellectualis natura in seipsa naturaliter est beata, quodque anima non indiget lumine gloriae ipsam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum.

Sextus est, hominem in virtutum actibus se exercere, est hominis imperfecti, quia anima perfecti licentiat a se virtutes.

Septimus, quod mulieris osculum (cum ad hoc non inclinet natura) est mortale peccatum: actus autem carnalis (cum ad hoc inclinet natura) non est peccatum: maxime cum tentatur exercens.

Octavus est, in elevatione corporis Christi, non debet talis exurgere, aut ei reverentiam exhibere. Asseru enim quod esset imperfectio eisdem, si a puritate & altitudine sum contemplationis tantum descenderent, quod circa sacramentum eucharistiae, aut circa passionem humanitatis Christi, aliqua cogitarent. Qui omnes errores reprobati sunt in dicto concilio, & mandatur diocesani & inquisitoribus, ut puniant tales. Glos. ibi. Joann. Andr. sufficienter offendit qualiter ista sunt erronea, & contra doctrinam sanctorum. *Hac Antoninus.*

¶ Exprobratio, &c. Ita Platinus in vita Clementis V. Marius predicto loco verbis infra recensendis, & Krantzhus Saxo. lib. 9. cap. 3. *Annus erat, inquit, undecimus post m. lte regentes, cum Clemens V. pontifex Romanus concilium apud Viennam Narbonensi Gallie urbem celebravit: in quo ad alterius anni medietatem processit, Templariorum omnino numerum extinxit, de quo subornando Hierosolyma multa in eo verba facta sunt, quae in scriptis occiderit, &c. Hac Krantzhus.*

¶ Plurimae constitutiones. Harum alia morum, alia sedem concernentes, extant in corpore juris canonici, & Clementino inscribuntur. Ad fidem partium quae apud Antoninum cap. 3. §. 1. describuntur his verbis.

In Clemente prima de fide catholica sic dicitur: fidei catholicae fundamento firmiter inherentes, aperte cum sancta ecclesia confitemur unigenitum Deum filium in iis omnibus, quibus Deus pater existit, una cum Patre aeternaliter sub-

Constitutio- nes que de- nos afferit. Antoninus. nec magis. Non vero est sub-

substantem, partes nostræ naturæ simul unitas A
(ex quibus ipse in se verus Deus existens, ve-
rus homo feret) humanum videlicet corpus
passibile, & animam intellectivam seu rationa-
lem, ipsum corpus vere & per se & essentiali-
ter informantem, assumpsisse ex tempore in vir-
ginali thalamo ad unitatem suæ hypostasis &
personæ. Et quod in hac assumpta natura ip-
sum Dei Verbum pro omnium operanda salute
non solum affigi cruci & in ea mori voluit,
sed etiam spiritu emisso perforari lancea susti-
nuit latus suum, ut inde profluentibus undis
aquæ & sanguinis formaretur unica & immacu-
lata ac virgo sancta mater ecclesiæ conjux Chri-
sti, sicut de latere primi hominis soporati Eva
sibi in conjugium est formata: ut sic certæ fi-
guræ primi & veteris Adæ, qui, secundum A-
postolum, est & forma futuri, in nostro novis-
simo Adam, hoc est, Christo, veritas respon-
deret. Hæc est, inquam, veritas illius prægran-
dis aquilæ vallata testimonio, quam propheta
vidit Ezechiel animalibus cæteris evangelicis
transvolantem, Joannis videlicet apostoli & e-
vangelistæ. Et infra.

Porro doctrinam omnem seu positionem te-
mere asserentem, aut vertentem in dubium,
quod substantia animæ rationalis, aut intelle-
ctivæ, vere ac per se humani corporis non sit
forma, velut erroneam ac veritati catholicæ fi-
dem inimicam sacro approbante concilio repro-
bamus: definientes, ut si quisquam deinceps as-
serere, defendere seu tenere pertinaciter præsum-
perit, quod anima rationalis seu intellectiva
non sit forma corporis humani per se, & essen-
tialiter, tamquam hæreticus sit censendus.

Baptisma unicum, baptizatos omnes in Chri-
sto regenerans, sicut unus Deus, ac fides uni-
ca, ab omnibus fideliter confitendum est. Quod
celebratum in aqua in nomine Patris, & Filii,
& Spiritus sancti, credimus esse tam adultis
quam parvulis communiter perfectum remedium
ad salutem. Verum quantum ad effectum, cum
theologi opiniones varias habeant, videlicet di-
centibus quibusdam, parvulis culpam remitti,
sed gratiam non conferri; aliis e contra asseren-
tibus quod & culpa ejusdem in baptismo remit-
tatur, & virtutes ac informans gratia infundun-
tur quoad habitum, etsi non pro illo tempore;
quoad usum: nos attendentes generalem
efficaciam mortis Christi, quæ per baptisma ap-
plicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem
secundam, quæ dicit tam parvulis quam adultis
conferri in baptismo gratiam informantem
& virtutes, tamquam probabilior, & didis
sanctorum ac doctorum modernorum theologie
magis consonam & concordem, sacro appro-
bante concilio, duximus eligendam.

Item in titulo de usuris, ex gravi, in Cle-
ment. dicitur, quod si quis in hunc errorem in-
ciderit, ut pertinaciter affirmare præsumat, usu-
ras non esse peccatum: decernimus eum veiat
hæreticum puniendum, & ordinarii & inquisi-
tores hæreticorum possunt contra tales ut con-
tra hæreticos procedere.

In quo etiam capite statuitur, quod com-
munitates, aut quicumque officiales, qui statu-
ta scribere, vel dicere, aut quod solvantur u-
suræ, vel quod solvæ non restituerint, plene
ac libere scienter judicare præsumperint, sen-
tentiam excommunicationis incurrunt: & simi-
liter eandem sententiam incursum, si statuta
hujusmodi hæcenus edita, de libris communita-
tum, quantum est in potestate eorum, non

deleverint, vel si etiam ipsa statuta vel con-
suetudines observare præsumperint. Item quod
generatores possunt per censuram compelli ad
ostendendum libros suarum rationum.

Ad mores pertinent quæ apud eundem initio
capitis tertii ita summatione recepta sunt his ver-
bis: In eodem concilio fuerunt factæ multæ
constitutiones generales: præcipue concernentes
statum religiosorum, & monachorum præcipue
nigrorum: de statu monachorum, ne in agro,
mendicantium, quoad prædicationes, audien-
tiam confessionum, & sepulturas, ubi dicitur
forma servanda ab eis. extra. de sepul. dudum.
in Clem.

Originaliter illa constitutio fuerat edita a Bo-
nifacio VIII., quæ incipiebat: super cathedra,
& erat extravagans: sed per Benedictum XI.
successorem immediatum fuit revocata, per
Clementem autem V. in concilio reposita in
suo vigore, & in corpore juris inserta, scilicet
in Clementinis. Hæc quidem Clementinæ editæ
fuerunt in ipso concilio.

In titulo de excessibus privilegiorum fertur
sententia excommunicationis contra eos religio-
sos qui administrant sacramenta eucharistiæ vel
extremæ unctionis alicui sine licentia sui sacer-
dotis parochialis, vel episcopi sui, vel solemnizant
matrimonia sine dicta licentia, vel absol-
vunt a sententiis juris communis vel particula-
ris, scilicet provincialis, vel synodalis promul-
gati, vel absolvent a culpa & pœna, cujus ex-
communicationis absolutio papæ retineatur.

In titulo de verborum significatione exponit-
tur regula beati Francisci, & declarantur mul-
ta dubia ejus.

In titulo de relig. dom. Quia contingit, con-
stituuntur quædam pertinentia ad gubernatio-
nem hospitalium.

In titulo de immunitate ecclesiæ derogatur
pro parte constitutioni Bonifacii octavi, qui
statuerat eodem titulo cap. Clericis, scilicet,
quod non solum exigentes pedagia & gabellas
& tales a clericis & personis ecclesiasticis, pro
rebus suis, vel ecclesiarum suarum, essent ex-
communicati, sed etiam solventes talia: unde
D sequebantur rixæ inter exigentes & exactos: quia
nolebant exacti solvere, ne incidere in cano-
nem. Unde quantum ad istam partem, scilicet
quoad solventes, ablata fuit censura illa.

Plures invenies in corpore juris canonici. Post hæc idem
Antonius quædam res in hac synodo gestas subiungens, ait:
In ipso concilio fuit sanctorum catalogo adscriptus sanctus
Ludovicus filius secundi Caroli regis Apulia, & frater ter-
gis Roberti. Hæc Ludovicus, cum esset primogenitus Caroli,
propter quod ad eum regnum Apulia spectabat, mundum
contemnit, habitum ordinis Minorum assumpsit ex humilitate
& devotione: postea archiepiscopus Tolosanus factus, re-
ligiosum & sanctam conversationem usque ad finem servans
requirit in Domino, miraculis clarus. Hæc Antonius.

In hac synodo etiam gesta fuerunt quæ Joannes Marius
predicto loco recenset his verbis: Dominici etiam fratres,
qui inter sese dissentiant, hic in gratiam mutuan redditi
E. fuerunt. Canonice quoque complures, decreta atque statuta re-
formationem ecclesiæ concernentia, publicata sunt, & libris
Clementinæ a Clemente compositus in hoc concilio est edi-
tus: Calixtus V. sub nomine Petri confessoris, in sanctis
relatus. Ad hæc diu multumque de recuperatione terra san-
ctæ consultum est, sed res effectus caruit. Hæc Marius.

1. Anno Domini MCCXXI. Ita omnes quotquot supra
commemoravi scriptores, initium ejus ad kalendas Octobris
referentes: Tribus bionio, trimesio sequequennio duravit.
Utriusque verba recitata invenies. Hæc sunt quæ colligere
potui fragmenta Viennensis concilii: plura quælibet invenire,
suppeditet, torique ut ecclesiæ per appendix commemorari
procuret etiam atque etiam rogo.

ANNO
CHRISTI
1311.

G. C. ADDITIO

AD CONCILIUM VIENNENSE.

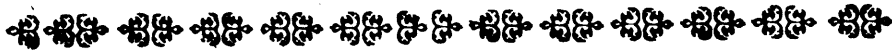
Auctor anonymus qui MS. extat in Vaticana bibliotheca, cum alia de hoc concilio docet, tum primam ejus sessionem incelsam esse die 19. Octobris. Eius haec verba referi Raynaldus: In nomine Domini, Amen. Anno Domini 1311. congregato concilio generali Viennae per sanctissimum dominum Clementem Papam V. mense Octobri, in prima sessione sua, quae fuit decima sexta die ipsius mensis, primo proposito verbo Domini, assumpto themate: In concilio sanctorum & congregatione, magna opera Domini, in omni verbo ejus exposuit dictus papa tres causas, propter quas ipse duxerat concilium congregandum. Prima fuit pro negotio Templariorum & ordine eorum, qui super variis haeresibus & nefandis erroribus fuerunt graviter & multipliciter infamati, & multi processus & inquisitiones contra eos facti. Secunda propter sacrilegium & subidium Terrae sanctae. Tertia pro reformatione morum, & reformatione status ecclesiastici.

Pfal. 110.

De prima sessionis die consentit Bernardus Guidonis, tum in Romanorum pontificum, tum in conciliis chronico: de qua secunda & tertia sessione haec habet in chronico pontificum: Anno Domini MCCCXI. in kalendis Octobris fuit per

A Clementem papam V. apud Viennam super Rhodanum generale praesertim concilium convocatum: fuitque prima sessio concilii incelsa xviii. kal. Novembr. Sabbato ante festum B. Lucae. Et paulo post. Sequenti vero Mense Martii, feria 4. in hebdomada sancta, xii. kal. April. summus pontifex multis praesertim cum cardinalibus in privato consistorio convocatis, ordinem Templariorum cassavit & penitus annullavit. In sequenti vero mense Aprilis, die tertia introitus ejusdem mensis. anno Incarnationis Dominicae jam mutato MCCCXII. fuit secunda sessio concilii celebrata, in qua praedicta cassatio ordinis Templariorum extitit per summum pontificem, concilio mediantem, publice promulgata, praesente rege Philippo, cui negotium erat cordi, ac domino Carolo fratre suo, & tribus ejusdem regis filiis, in festo S. Joannis ante portam Latinam, quod fuit in sabbato infra octavas assumptionis Domini, tertia & ultima fuit generalis concilii sessio celebrata: fuitque concilium, quod septem fere mensibus protrahatum fuerat, terminatum anno Domini praetaxato MCCCXII.

B Quod vero ait Bernardus, in verbis a me descriptis, anno Incarnationis Dominicae jam mutato, mali Raynaldus edidit, jam notato, sine mendoso libro est usus, sine castigatum perperam emendavit. Scilicet annus, qui cum in Gallia a Pascha ducebat initium, jam mutatus erat, & labi coepit novus a XXVI. Martii, in quem Pascha incidit.

ANNO
CHRISTI
1311.

AD CONCILIUM GENERALE VIENNENSE

Anno 1311. habitum

ADDITIO.

An. 1311.
Ex Sup. Man.
h. 10. III.
Fol. 172.

Quandoquidem concilii hujus acta perierunt, vel ita in Clementinis dispersa sunt, ut scriptum nulla prodierint, jure hic loco actorum ea dare, quae in annotationibus meis ad Raynaldum olim animadverti.

Indictum ante quadriennium generale concilium a Clemente hoc anno celebrari ceptum fuit. De tempore apud omnes convenit. Causae ejus cogendi tres assignantur, Templariorum judicium institutum, terrae sanctae expeditio, ac denique ecclesiae reformatio. Natalis Alexandri in historia ecclesiastica saeculo XIV. quartam adjicit causam haereticum nempe praesertim Beguardorum & Beguinarum condemnationem. Quamquam vero non nego in hos haereticos conciliari sententia animadvertum fuisse; nemo tamen veterum inter causas, quibus concilium indictum fuit, hanc pariter recensendam censuit; ideo forte quod seductores isti haereticos subterrent jam damnatas, & dogmata adeo persaepe absurda, ut nulla conciliari discussione ad eorum falsitatem evendendam opus esset. Alii vero inter causas habendi concilii referunt de Bonifacio VIII. controversiam. Pagius in Breviario pluribus evincere nititur, causam illam Bonifacii ante concilium vel absolutam fuisse, vel potius totam ad se revocasse Clementem, ut nihil de illa in concilio tractatum fuerit. Nostram in hac re sententiam in Nota ad sequentem annum 1312. dabimus. Antequam Patres coirent, vel potius in litteris encyclicis, quibus Patres accivit, Clemens hortatus fuit, ut quidquid reformatione dignum in ecclesia offensus, illud scriptis redigerent, scriptumque ad concilium referrent. Notat id Guillelmus Durandus Guillelmi speculatoris dicti ex fratre nepos, & in episcopatu Mimatensi successor in praefatione operis, quod ea occasione & argumento composuit, inscriptaque, *Tractatus de modo generalis concilii habendi*, quod splendidis Parisiensibus typis primo editum a Philippo Probo Biturico, & Patri-

bus ad concilium Tridentinum vocatis oblatum anno 1545. dein iterum minori forma prodiit Venetiis anno MDLXI. In eo vero Durandus singula, quae reformatione indigere arbitrabatur, expendit, simulque ex jure canonico, quo apprime callebat, apta singulis remedia profert. Multa in eo singularia & nova proponit, quae scire

C Lectoribus eruditus utile erit & volupe. In titulo XXXIII. partis secundae discutiendum proponit, num praesertim clericos minores beneficiatos, cum annos pubertatis attigerint cogere, ut alterutrum eligant, sive castitatem perpetuam, sive conjugium. Laicis ter in anno Eucharistiae perceptionem injungi, prout a conciliis quibusdam sancitum est, opportunitum judicat tit. XLVIII. partis secundae. Monachos episcopis subijci pro veteri more sublato exemptionum privilegio mandat; serio Patrum examini committit tit. XLVI. partis secundae, num expediret in occidentali ecclesia servari orientalis ecclesiae disciplinam, quae castitatem in altaris ministris non suscipit; ut ecclesiastico statui, ait, provideatur. In tit. XXXVIII. 2. par. seponi suadet decimam omnium beneficiorum ecclesiasticorum secularium & regularium assignandam pauperibus scholaribus studentibus in studio generalis; ut tandem de eruditis & nutritis ordinari possent qui in civitatibus, & diocesis & monasteriis domino famularentur. En prima rudimenta illius operis, quod postea concilium Tridentinum magno ecclesiae commodo perfecit, institutis ad formandos juniores pauperesque clericos collegiis, quae semina vocamus. Haec & alia multa Durandus Viennensis patribus discutienda proposuit, qui nec silet abusus correctione dignos. Hi sane abusus cum ab iis non differant, quos Anonymus ille antistes apud Raynaldum hic pro concione Patribus Viennensibus exponit, apud quem pariter eadem Patrum loca quae apud Durandum occurrunt; hinc non inani conjectura suspicor anonymum hunc Praesulem Gallum ipsum fuisse Durandum, qui

qui ea quae laius in suo libro exposuerat, eadem viva voce brevi complexu perstrinxerit & inculcarit.

ANNO
CHRISTI
1311.

Patrum collectorum numerus incertus; quamvis enim Joannes Villani, epulque perpetuus exscriptor S. Antoninus ultra tercentos episcopos adfuisse tradunt; continuator tamen Nangii multo arctius hunc Patrum numerum contrahit; nam interfuisse ait *centum quatuordecim prelatos cum mitris*. Apertum hoc Auctoris coevi testimonium nulla circumventionem elidit posse cenfeo; ideoque vix dubito plures adfuisse. Cum tamen ex universi Christiani orbis partibus Praesules convenirent: *ex Hispania enim Teutonia, Dacia, (Dania nempe.) Anglia, Scotia, Hibernia, Italia*, praesules Prolocutus Lucensis commemorat; hoc generale totius orbis concilium merito agnoscitur. Eo vero accurrit & B. Raymundus Lullus eremiticae vitae professor insignis, cuius famam ab impada superstitionum magiarum nota Bollandistae ad diem XXX. Junii egregie vindicant. In ea quam de viro sancto & Martyre descripsit vita Bovillius apud eodem Bollandistas ibidem cap. IV. legimus illum audita Concilii Viencensis fama, eo se contulisse, ac tria Patribus proposuisse. *Primum, ut per mundum varia jubentur extrui monasteria, in quibus viri sancti ac devoti varios sermones docerentur; ut in omnem terram exiret sonus eorum. Secundo, ut de cunctis Religiosis militibus fieret unus ordo, qui trans mare assistens bellis Saracenis lacefferet. Tertio, ut auctoritate sanctissimi patris Romani pontificis, cunctorumque cardinalium, inhiberentur legi scripta Averrois in scholis Christianorum, eo quod in pluribus fidelium mentes a sinceritate & veritate fidei nutare cogunt, & ad impietatem perducant.* Nihil tamen vir sanctus impetravit.

Ex fide n
meis ad Ray
mundi Advoc.
ad Ann. 1311.

P. Franciscus Pagnus in Breviario gestorum Pontificum Romanorum res a Clemente V. gestas describens multis adductis argumentis probare nititur causam Bonifacii ante concilium tractatam & absolutam fuisse, omnis eius cognitione sibi a Clemente reservata. Nec sane negari potest inter causas coacti concilii hoc de Bonifacio iudicium nequaquam referri ab anonymo illo episcopo, qui de singulis tribus causis, quae discutendae in concilio fuerant verba coram Patribus fecit. Vide Annalista ad An. 1311. num. 54. sed vix credo omissam fuisse a pontifice rem tantam, quam tanto animi nisu urgebat Philippus Rex & Columnenses; quaeque ad publicam ecclesiae causam ex obli-

quo referrebat; cum non desuerint inter catholicos, qui censuerint, Bonifacium legitimum Pontificatum haud quaquam gessisse, cum illud iure abdicare a se Celestinus non potuerit: ex quo illud consequeretur, omnia ejus acta rescindi ac pro infectis haberi oportere. His ergo stantibus, vix credo detrahi fidem posse Joanni Villani, qui causam Bonifacii cognitam a concilio affirmat, cui cohaeret Anonymus Vaticanus, cujus fragmentum legas apud Anallistam An. 1311. num. 54. Consonat & P. Franciscus Pippinus horum temporum scriptor in Chronico, qui lib. IV. cap. XLIX. scribit: *Fuit praeterea in eodem concilio ex parte regis Francia Philippi hujus nominis V. per ipsius sollemnes nuntios requisitum, ut esset quondam Bonifacii papa exburnarentur, & etiam cremarentur tanquam heretici. Non tamen requisitio fuit admessa &c.* Haec Pippinus, qui cum anno 1314. Chronicon suum absolvit, quemque ex praefatione Muratorii ad hoc opus *Rer. Italic. to. IX.* discimus anno 1320. aut citius libris scribendis operam in Italia forte, nam Bononiam habuit patriam, dedisse. Eadem memoriae mandantur a Continuatore Martini Poloni ex editione Ecardi. Vix credo tam multos & cohaerentes auctores in re hac errare potuisse. Horum vero testimonium multo validius existimandum est, quam sit silentium auctorum omnium publicorum, quorum nullum de hac causa in concilio editum superest. Hoc silentium urget Pagnus, sed cum vetera hujus concilii acta nulla suppetant, nullum ex eo silentio validum argumentum deduci potest.

Auctor Chronici Merseburgici, qui opus illud ad annum usque 1722. perduxit, vulgatumque legitur apud Ludewig. Reliquat. to. IV. tradit Burghardum Merseburgensem Archiepiscopum concilio huic interfuisse, & a Clemente V. impetrasse, ut vicarium sibi episcopum in pontificalibus exercendis eligeret, & ab eo Joannem quemdam ordinis eremitarum S. Augustini in episcopum Soronacensem & vicarium suum electum & consecratum fuisse.

Cum vero Bonifacii causa, ut ex adductis testimoniis demonstravi, in concilio hoc Viennensi discussa fuerit; non abs re fore censui, si hic ederem apologiam quamdam pro orthodoxia Bonifacii, quam occasione hujus causae in concilio tractandae scriptam arbitror. Unde illam acceperim, & quo auctore prodierit, dicam in praefatione, lucubrationi illi a me praefixa.

ANNO
CHRISTI
1311.

PRO ORTHODOXIA BONIFACII VIII. APOLOGIA

Concilii forte Viennensis occasione adornata.

EDITORIS PRAEFATIO.

1744. pag.
175.

Guidonis de Baisio seu Abaisii Regiensis, qui ex gesto in Bononiensi ecclesia munere archidiaconus vulgo nuncupatur, celebre nomen est inter juris canonici consultissimos. Doctrinae suae merito archidiaconatus stolam cum insulis Ariminenfibus commutavit anno 1332. si fides Ughellio in Ariminenfibus; tenuitque ad annum usque 1349. quo e vita decessit. Opera edidit plura, quibus scientiam canonum illustravit; ex his pleraque nota sunt eruditissimam vero hic profero lucubrationem, novam occursum viris doctis confido; utpote quam e MS. cod. in Bibliotheca canonicorum majoris ecclesiae Lucensis repertam, nullibi locorum alias offendere potui. Argumentum versat bipartitum; prior enim scripti pars Templariorum causam respicit, quomodo in illos iudicium instituendum, quomodo de haeresi inquirendum, apud quem causae eorum tractanda, in seculari vel ecclesiastico iudicio; utrum secularis princeps pro suo jure, sine potius ex commissa tibi ab ecclesia auctoritate cognoscere de Templariorum crimine illo valeat, diligenter discutens. Tum in altera operis parte Bonifacium VIII. defendendum aggreditur; omnem ab eo haereseos suspicionem amolians. Ea quae Templariorum occasione disputat

auctor

S autor, cum generalia sint in omni de hæresi judicio servanda, nihilque peculiare tangant, cum-
tenda hic censui. Quæ vero pro Bonifacio multo ad rem propiora sunt, ea occasione ut arbi-
tror digesta, quo celebri illi judicio ad concilii cognitionem reservato servirent. Sunt equidem
qui Bonifacii causam in concilio discutam negent; quos tamen in meis ad Raynaldum adnota-
tionibus retutatos mihi ipse blandior. Id vero tum ex adjunctis ibi a me comitis testimoniis evin-
citur; cum & ex hac ipsa apologia argui utcumque possit: concilium enim iudicem Bonifacii
constitutum designant illa verba, *ostensum ergo quomodo probatione non eget, de quo summatim
crimine possit apostolicus a concilio judicari*. Sunt hæc, quantum arbitror, ad intentum evincen-
dum perspicua, indicantque apologiam istam paratam esse ab Archidiacono, ut causam Bonifa-
cii a concilio discutendam juvaret; quæ cum ita sint, veniam me impetraturum spero, si e plu-
teis privaræ Bibliothecæ in lucem publicam lucubrationem hæc ad illustrandas res concilii Vien-
nensis proferam.

ANNO
CHRISTI
1311.

ANNO
CHRISTI
1311.

INCIPIT TRACTATUS SUPER HÆRESI ET ALIIS

*Criminibus in causa Templariorum & domini Bonifacii divina providentia papa VIII.
compositum per famosissimum & excellentissimum decretorum doctorem
dominum Guilonem de Baifio, Amen.*

Recolendæ memoriæ D. Bonifacio papa VIII. A pro parvulis. Igitur dixerunt qualitatem nostri
patris papæ sanctiones, in quibus limpidissime
claret, quoniam in vita sua fuit tale vitium
detestatum, & maxime juxta finem sui exitus
de hac vita. Quis enim nisi spiritu nequitiæ
inflammatus astruere poterit, quod profectio
tantæ patris fuit hæretica vel perversa? Nemi-
nem nomino; sed unumquodque convenia suam
conscientiam, ut alias dicit beatus Ambrosius
in increpatione ad populum, & habetur XIII.
q. 2. quod autem. Hæc etiam veritas clare pa-
tet ex alia sua constitutione, quæ incipit: *no-
per ad audientiam nostram &c.* ubi inter cætera
dixit: *ubi auditum a seculo est, quod fuerimus hæ-
retica labe respecti?* qualis plane dicat; hoc vi-
tium detestatur omnino. Ex quod tale vitium
fuerit persecutus, patet ex iis, quæ in sua com-
pilatione posuit, ubi erat tutum, inferuit de
ipsa hæretica pravitate; quamvis multa inserta
ibi fuerunt aliena, illa potuit inserere tamquam
sua, ut ait sanctus Beda 37. dist. *turbat*. Pa-
tet etiam quod Christum ejusque sanctos fuerit
veneratus; ex eo quod in ipsa sua compilatione
posuit de reliquiis & veneratione sanctorum
rubricam specialem. Fecit etiam in ecclesiis prin-
cipis apostolorum de urbe, in qua propriam
legit sepulturam, capellam in honorem sancti
Bonifacii martyris, expensis propriis fabricavit,
& in ea fuit sepultus; quod fieri potuit XIII.
dist. II. *nullo* de consecratione dist. I. *causam*
in fine; per quod constat quod tempore sui
mortis habebatur tamquam fidelis & legitimus
Christi cultor a collegio dominorum cardina-
lium, qui adfuerunt sui mortis. Ubi etiam a
seculo, est auditum quod is qui labe hæretica
est infectus mandaverit talia venerari, vel etiam
in ecclesia propria eligeret sepulturam? Ex qui-
bus clare constat, quod cum propria loquela
manifestum fecit, secundum evangelicam veri-
tatem, & suam intentionem ac sui cordis ar-
cana propalavit; nam secundum Augustinum
in Enchiridio propterea verba sunt inserta, ut
eis quisque in alterius mente cogitationes suas
proferat 22. q. 2. *his autem, ad idem q. 5. ali-
qui in fine; cum alias neque propositum men-
temque videre aut cognoscere quis potest, ut
dicit Augustinus, & habetur XXXIV. q. 3. Deus*.
Potuit ergo asserere & recognoscere id quod
fuit professus Sixtus papa, suus prædecessor, qui
inter cætera se explicavit sic inquirens, *Memor
sum me sub illius nomine possidere ecclesiam, cu-
jus confesso a domino Jesu Christo glorificata est,
& cujus fides nullam hæresin unquam fecit;
sed omnes hæreses destruxit*: hæc recognitio habet
D d tur

Ecclendæ memoriæ D. Bonifacio papa VIII. A quibusdam suis æmulis objicitur sceleratum vitium hæreticæ pravitatis, asserentibus ipsum decessisse in ipsius labe, & hæreseos crimem eidem volebant opponere, & probare; & hæc apparent in citatorio seu commonitorio super hoc pii patris domini Clementis papæ V. A suis defensoribus allegatur & dicitur, quod extremam diem vitæ suæ finivit in confessione veræ fidei catholicæ veritatis, quod sufficit. Posito falsissimum esse quod aliquando fuisse infectus vitio supradicto, queritur an hoc probare sufficiat, ut contra eum sive ejus nomen & famam omnia cessare debeant, sive per modum culationis, sive denunciationis, sive inquisitionis procedatur. Et licet clarum sit secundum canonicas sanctiones & sanctorum patrum auctoritatem, ut planum & clare apparebit, tamen sicut Innocentius scribit ad episcopos per Macedoniam constitutos: *veritas sepius exagitata, magis explendescit in luce, & fractus dominicus est justitiam recenseri*, ut hæc habentur XXXV. q. 9. cap. VII. ponam, ut prædixi, auctoritates hanc veritatem declarantes, & etiam confirmantes; & primo id quod scribit Gelasius universis episcopis per macedoniam constitutis; inquit enim sic: *de eo qui in divino judicio est constitutus, nobis non est aliud fas discernere, præter id in quo dies supremus invenit*; ut habetur XXIV. q. 2. *nec quibusdam*, ad hoc concordat ille doctor Sanctus, qui inter cætera dixit: *qualis hinc, id est de hac vita, quisque egreditur, talis in judicio crucifixi præsentatur*; hæc habentur XXV. dist. *qualis*.

Quæ auctoritas hoc vult dicere, quod si quis malus recedit, malus in judicio erit; si bonus, in judicio erit bonus, ut XIII. q. 2. *tempus*. Concordat Augustinus in libro de civitate Dei dicens: *qui hinc justus decedit, permanet justus*; sicut ponitur XXV. d. 5. *nec mirum juxta medium primum quidem &c.* Idem etiam attestatur Cyprianus martyr, ait enim: *qualem te invenit Dominus cum vocat, scilicet de hac vita, talem pariter judicat, de penitentia dist. 2. namquid Cain*. Qualiter autem de hac vita decesserit, ipse voce propria professus, tamquam plenam ætatem habens, secundum dictum beati Augustini, dicens: *pro eo qui respondere potest, alius respondeat, non idem valet, id est non valet tantum quantum si ipse voce propria profiteretur expresse*. Ex qua regula etiam illud Evangelii dictum est quod universis alloquitur naturaliter ætatem habet, ipse pro se loquitur. Hæc habentur de consecratione dist. IV. cum Concil. General. Tom. XXV.

ANNO CHRISTI 1111.
tur XXIII. q. 1. memor sum. Quibus sileant mordaces & impii detractores ad memoriam relucens verbum Prophete dicentis; detractorem proximo suo hunc persequar XXIV. q. 1. nimirum, & eadem questione peccat in principio; ad hoc VI. q. 1. ex merito, & beatus Anacletus dixit: unde detractores & morum corruptores nostrorum, sive qui adversus nos armantur, proprie nos ipsos decipiunt, in decipiendo & mentiendo nos laedunt quantum in eis est; & ideo juste infames sunt, ut eadem questione 9. deterioros; & de ipsis detractoribus dicit Hieronymus lingua detractorum bestis ferocitate, volucris velocitate, serpentibus virulentia precellit; & Augustinus: ante te iniquitas, ante te aequitas unam linguam homines, quo vis eam vertis. Cur vertis eam ad inquisitionem & non ad aequitatem? ventri tuo das cibum amaritudinis, lingua tue das cibos iniquitatis; sicut eligis quod vescaris, sic elige quod loquaris. Patet igitur ex confessionibus supradictis ac per eum aditatis, quod ipse dictis sui antecessoris beati Leonis papae integre satisfecit; ut ipse enim in suo libello ad universam ecclesiam destinando catholicum se fuisse monstravit ut 1. q. 7. maximam, in fine; & cap. quoties cordis oculus; & canon quasi voluerint, & canon saluberrimi, & canon si quis episcopus, & q. 3. convenientibus juxta principium. Item Basilius etiam plenissime confessus est catholicam veritatem, ut ad q. decant; scripsit enim idem in constitutionibus prelibatis, quod petiit Gilbertus dux a Pelagio papa, qui inter cetera respondit ita dicens: nos scilicet Pelagius papa, in omnibus premissis scilicet beati Leonis papae, tomum & chartam involutam pro catholicae fidei assertionem conscriptam Deo propitio custodire manus nostrae ad eos pro confessione & subscriptione significamus XXV. q. 1. Satagendum; & de illo tomo beati Leonis habetur XV. dist. 5. Romani; & illa fuit epist. quam B. Leo scripsit ad Flavianum episc. Constantinop. de quo dicit Gelasius in dicto canone. S. Rom. Cujus epistola textum si quis ad unum jota dispanserit, & non eum in omnibus venerabiliter receperit, anath. sit. Hic igitur a Spiritu sancto (edoctus est,) ut tomum, sive epistolam suae fidei ad universam ecclesiam destinaret, per quam destruerentur detrahentium falsitates, atque ora talium clauderentur, de quibus in sanctis libris: detractorem proximo suo secreta & occulte, hunc persequatur, ut supradictum est. Quid plura? nonne clangit nos tonitru agni? Illi qui quaerunt tanta sollicitudine veritatem, corrigi parati cum invenerint, nequaquam sunt inter haereticos deputandi; & haec habentur XXIV. q. 3. dixit apostolus in fine; ad ead. q. qui in ecclesia, & not. 21. dist. nunc autem in glossa; sed adest, juxta finem; ubi scripsit Hugo quod illi qui erant in consilio nec potuerunt nec debuerunt deponere Marcellinum episcopum urbis Romae, quia thura obtulit super prunas in templo paganorum; & fuit ratio quia sponte & humiliter confessus fuit errorem suum; & de hoc debuit dici beatus; nam ut dicit Ambrosius in apologia David: beatus est qui se potuit temperare post lapsum, de penitentia dist. 3. Ille rex, juxta medium; ad idem quod legitur & notatur XXIV. q. 1. Romana est fines in principio & cap. qui dignior in glossa ultima, & 14. dist. nec licuit in glossa eo, & hoc etiam plane notat ipse Hugo 40. dist. Si papa; ubi dicit quod tunc papa potest condemnari de haeresi cum contumaciter & per-

ANNO CHRISTI 1111.
tinaciter resistit, & errorem suum defendere & approbare conatur, argumento XXIV. q. 3. dixit; & caput qui in ecclesia si nunc promissa obtinent in eo qui erat vere haereticus, qui in se de peccaret, quanto fortius in eo qui sanctam ecclesiam profiteri dignoscitur, veritatem fulcire? de hoc certe nullus dubitat, nisi illi qui sunt magistri errorum, eo quod non fuerunt discipuli veritatis, de quibus loquitur Leo papa XXIV. q. 3. quod autem in fine. Constat igitur quod contra tantum patrem, qui fuit compilatione totaliter persequutus haereticos, non debet de tam detestabili vitio procedi aliquo modo superius enarrato; immo debet & plane communicari sicut tempore vitae ab ecclesia sancta Dei, ut habetur XXIV. q. 2. sane quod nam; ex iis quae in speciali rubrica continentur. Verissime potest dici de eo quod scribit Nicolaus papa Michaeli imperatori; dixit enim nominatissimus noster papa Gelasius haereticorum expugnator fortissimus, ut ibidem patet; & de eo etiam dici potest quod scriptum de sancto Agapito papa inveneris: Dicit enim sacra scriptura vas catholicum, evangelii tuba de consecratione dist. 1. Agapitus. Quis enim summorum pontificum fuit ius melius dotatus tribus quam ipse? certe nullus, ut clare manifestant sua scripta. Quis enim sanctum dubitet, quem apex tanta dignitatis attollit, in quo si desunt bona acquisita per meritum, sufficientia quae a loci decessore praestantur, ut inquit Symmachus papa 40. dist. Non nos, ut ibi notatur versus canon, inter quos vera littera sonat quod semper praesumitur esse sanctus in omnibus factis suis. Dicant igitur illi inquisitores veritatis verbum beati Hieronymi dicentis: non afferamus stateras dolosas, non appendamus quod volumus pro arbitrio nostro, dicentes: hoc grave, hoc leve est; sed afferamus stateram de scripturis sanctis tanquam thesaurum dominicum, & in illa quid sit gravius appendamus, XXIV. q. 1. non afferamus; & sanctum Domini, picatorisque successorem dimittant quietere, & non turbent ad memoriam reducentes quod scribit pater Augustinus in epistola ad clerum & universalem plebem Hipponensem, & habetur 11. q. 1. nomen. Praemissis veritate fulcitis plane constat, quod ipsi oppositores tanquam calumniatores manifeste contra talem & tantam veritatem auctori non debent; & maxime per illum qui debet esse protector veritatis, & qui se imponere debet pro ipsius cautione, & aliis tanquam acies praebere ducatum, ut accidat quod dicit beatus Nicolaus papa V. q. 1. sciscitare. Quis enim obumbrare valet quem tales objectiones fiant contra ipsum patrem, eo quod voluit tempore vitae suae defendere ecclesiasticam libertatem, ad instar beati Leonis papae dicentis: nos enim qui nunquam ab aliquibus nostris homines finimus opprimi; sed si necessitas incurreret illa praesentialiter judicare, quia nostri gregis multos in omnibus esse debemus & praecipue advocatores; & haec habentur XXIII. q. 8. Scire nos; & in hac voluntate fidei catholicae permansit usque ad extremum vitae suae; & sic pro catholico fidei continue est habitus ab ecclesia sancta Dei, ut publice testatur edictum sanctissimi patris nostri domini Clementis papae V. usque ad exitum sui status; & ex hoc debuit multipliciter commendari, dicente domino; qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit, Matthaei XXIV. VII. q. 1. suggestum. Unde namque dista est perseverantia nisi virtute patiente? quoniam

ANNO
CHRISTI
1111ANNO
CHRISTI
1111

niam secundum apostolicam prædicationem omnes qui volunt in Christo pie vivere, persecutionem patientur; & hoc habetur in præallato capite VII. q. 1. *suggestum*, ad idem XXIII. q. 4. *si ecclesie verba*. Deinde quid enim, secundum beatum Gregorium, detrahentes aliud faciunt nisi pulverem insistant in oculos suos, terram excruciant. Et unde plus detractionis perflant, inde nihil magis veritatis videntur, ut XI. q. 3. *inter verba*. Impugnant enim ipsi patri in malum, quod sui canones non probant; dicunt enim quod imagines fieri faciebat, beatus Gregorius & septima synodus & papa Adrianus non improbarunt, immo hoc esse bene factum demonstrarunt, ut patet ex eorum canonibus, qui habentur de consecratione dist. 3. per Lateranensem, & cap. *veritatis* & c. 6. Insurgit igitur quod scribitur I. Regum cap. IX. *pedes sanctorum tuorum seruentur, & impii in tenebris conticescent*, XXXIX. dist. *huic*. Et sic secundum hoc, est talibus perpetuum silentium ponendum super tali vociferatione, quam faciunt, quamvis eam faciunt sub velamine veritatis. Quis enim celare potuit quod voce publica deterrere talium dominus principalis faciat malum sacrilegium in christum Domini; & sic vitium sacrilegii sine plica noleatur incurrisse, ut vult lex sancta per hos principes divinitus promulgata, ut scribit beatus Joannes papa XV. q. 3. *nemo*; quæ lex proponitur VI. q. 1. *si quis cum militibus*; certe mortalium nullus: & sic per consequens omnes tali D. adherentes vel subiecti intelliguntur esse inimici, & sic minime admittendi, ut III. q. 5. cap. III. nam secundum Anacletum papam: *inoffensus accusator & testium affectus querendus est, non suspectus*, eadem questione cap. II. in fine & cap. *suspectus* & cap. *accusatores* II. in fine, & cap. *constituimus*, & communis equidem & plane dicunt canonice Dec. ex: *de accusatis. repellentur*. etiam cap. *cum oporteat*, v. *placuit*: quod non solum inimici, sed etiam cohabitantes repelluntur, ad idem IV. q. 3. *testes quos*, ex questione IV. cap. ultimo. c. *de his qui ad ecclesiam confugiunt*. Et quantum habuit intellectum, & fidei puritatem, patuit ex acto live libro damnato, quem comburi fecit publice & damnavit; quod non fecisset, si fuisset infectus labe hæreticæ pravitatis; immo illam hæreticum tenuisset ad instar Anastasii papæ, de quo legitur XIX. dist. *Anastasius*, qui Anastasius ideo fuit damnatus, quia publice voluit defendere hæreticos, ut ex historia satis patet, ex scriptis magistrorum. Et puto, quia ipse pater Bonifacius apud se retinuit librum illum, ut ex dictis ibidem videtur, si qua essent bona non ut damnata retineret, unde bene colligitur XXVII. dist. *cum ergo V. quidam vero*: & probat sanctum concilium Carthaginense XXXVII. dist. cap. 1. & Beda eadem distinctione *turbam*, & Ambrosius eadem distinctione legimus, & Augustinus eadem distinctione, *Si quid veri*; & Hieronymus eadem distinctione *qui de mensa*. Et licet in favorem fidei multa hominum genera ipse pater concesserit admittendos, quæ aliter totaliter repelluntur, ut patet in sua constitutione quæ incipit; *In fidei favorem*; non tamen inimici capitales admittuntur ad hoc IV. q. 3. *testium fides*, & lege *si quis testibus* juxta principium extrav. de simonia, *licet Eli*, juxta finem, & capite *per tuos*; & est ratio quia tales non zelo justitiæ vel fidei videntur procedere, ut ibi, sed potius ex odii fomite & vindicæ

Concil. General. Tom. XXV.

Atque rancore; & ex vigore istorum jurium scripsit dominus Ostiensis, quod inimicus capitalis numquam admittitur etiam in exceptis criminibus de quibus est hæresis; & hoc plane ipse notat in sua summa de accusa: *par. quis possit accusare*, sub iis admittuntur omnes dicti in principio & no. per. ber. extrav. de accu. Nam si quis bene advertat oculo veritatis, talis probatio quæ fit per inimicum non est rationabilis; & sic per consequens minime admittenda, ut patet ex dicto Symmachi LXXIX. dist. *si quis in fine*; nisi ecclesia rationabili probatione convinceretur, quasi diceret, sumpto articulo a contrario; si non est rationalis non dicitur probatio, sicut dicitur in consuet. extrav. de consuet. cap. finali; *est non valet*, unde dicit Aug. in præallato capite *si quis: si non potest probare, debet tacere & non manifestari*. II. q. 1. *si peccaverit*, & q. 7. *plerumque* & VII. q. *si statum*, nisi forte dicat tali personæ secretum, quæ posset prodesse secreto & non obesse XXII. q. V. *hoc videtur*; & est hoc observandum in quolibet crimine non notorio, sive sit crimen lætæ majestatis, sive simoniz vel aliud, argumento præallata cap. *si quis papa*. Reprobatur ergo ex hoc illa opinio pessima, quod in crimine simoniz & lætæ majestatis vel hujusmodi sit speciale, ut credatur sine probatione rationali, & quod crimen sibi notum debeat publicari, quod non est verum secundum Ostiensem. Quis enim nisi habes intellectus asserere poterit, quod per probationes non legitimas debeat aliquis condemnari, & maxime de tam pestilentis vitio & damnato? Certe nullus; quoniam non sufficiens probatio & non legitima æquipollent, ut extrav. de translat. episcop. *inter corporalia* §. *sed neque LV. dist. ff. quod cuiusque univ. no. l. 1. §. penultimo*, extrav. de procura. cap. 1. & de consangu. & affin. *quis circa*, ad idem optime lib. 6. de offic. ordinariorum cap. *ordinarii* §. *ceterum, ibi sufficiens* &c. Ita etiam probantur ex eo, quod legitur & notatur extrav. de præsumpt. *litteras*, & in constitutione ipsius patris lib. 6. *fili vel heredes*, juxta finem, ubi dicitur: *aut legitime constituerit*, cum suis concordantiis. Et quia impii detractores conantur caninis dentibus tantum patrem lacerare, multa, immo quasi infinita dicentes fore hæretica & perversa, quæ licet alias sunt de genere malorum; non tamen sicut dato, quod absit, illa continuisse veritatem, contra apostolicum admittenda in foro ecclesiæ militantis. Ostendam ergo, quamvis probatione non egeat, de quo dumtaxat crimine apostolicus possit a concilio judicari, & maxime simpliciter, quando in illo crimine esset protervus, contumax & rebellis; & hoc faciam exemplo patris Augustini, qui probat, quamvis hoc clarum sit, quod ecclesia catholica non potest esse nulla ut 24. q. 1. *puerenda*, & quod sit id crimen, satis constat ex iis quæ dicta sunt supra, & habetur 40. dist. *si papa*. Itis veridicis sic narratis, advertat discretio visa pii patris, quam prave Judas, qui Christum tradidit sive prodidit, & is qui prodicionaliter cepit vel capi fecit vicarium Jesu Christi crucifixi de tanto crimine publice gloriatur ad suam malitiam sive iniquitatem velandam, allegans quod suus prædecessor scilicet Cælestinus non potuit renunciare papatu, & sic ipse pater Bonifacius ejus locum non potuit successisse; quod dicere asserendo quam sit verum & contineat hæreticam pravitatem, nul-

Dd 2 lus

ANNO
CHRISTI
1111

ANNO
CHRISTI
1111

hus sanae mentis ignorat: nam secundum hoc
 jam constaret universalem ecclesiam jam ober-
 rasse, quae cum in actibus legitimis, & in can-
 onizatione sancti regis Lodovici, & in crean-
 dis dominis cardinalibus, episcopis & aliis prae-
 latis infinitis habuit pro legitimo pastore & prae-
 lato; & hoc asserere non caret labe haeretice
 pravitate, cum impossibile sit quod oberret ec-
 clesia generalis. Et quod velianus est sive sa-
 crilegium crimen, sanctificare conatur, qui eum
 cepit seu procuravit accensus zelo fidei ortho-
 doxae. Tamen de simili impostura rex Theodo-
 ricus Deo inspirante respondit ad se propter
 reverentiam de ecclesiasticis negotiis non pertine-
 nere, ut habetur 19. dist. §. *hinc ecclesia*. Ex
 quo facinore constat eum qui talia procuravit
 crimen (infamiae) incurrisse; nam ut canonum
 tradit auctoritas, omnes infames sunt qui in
 patres spirituales armantur, scilicet verberando
 vel calumnie accusando vel diffamando 3. q. 4.
 4. *clerici*, & q. 5. *omnis* 6. q. 1. *sacerdotes*, &
 cap. *infames*. Reducatur igitur ad memoriam ju-
 dex quod beatus Anastasius papa Spiritu Sancto
 inspirante scripsisse noscitur: *ita dicimus qui cor-
 poris tractatores a viliibus & reprobis personis dis-
 famare voluit nec calumniari, sed ipse proprio ha-
 gello peccantes sacerdotes de templo ejecit*, unde
 liquet quod summis sacerdotibus vel episcopis a Deo
 iudicandi non ab humanis aut pravitate homi-
 nibus lacerandi, ut haec probantur, q. 7. *accu-
 sator*. Ex hoc apparet, quod talis spiritum Dei
 non habuit in se ipso, ut ex eius fructibus col-
 ligitur evidenter; cum opera quae facit, testi-
 monium perhibeant veritati; nam non solum
 poenitentiam augere negligit de commissis saepe,
 semper mala malis accumulare conatur, sicut
 verissime scriptum est per prophetam: *superbia
 eorum qui te oderunt ascendunt semper*.
 Descendat igitur fulgur de caelo confumens im-
 pios detractores, sicut Dathan & Abiron & alios
 suos complices divinitus percussit; poenam
 pro illatis conatibus pendant, ut num. cap. 15.
 & habetur V. q. 1. *denique v. quod vero*. Ac-
 cedat etiam contra eos, quod alibi scriptum
 est: *indignatus, inquit, Dominus cum semine Is-
 rael & demolivit eos in diruptionem, donec abje-
 cit eos a facie sua*, ut in praellato capite non
 solum denique in principio. Reminiscantur insuper
 Christum persequentes, quoniam ipse bonus pater
 tempore sui minoris status existens diaconus car-
 dinalis modo proprio voluit creticere ad ordi-
 nem sacerdotii, ut sic posset Altissimo in illo
 ordine ministrare, ut esset de illorum numero,
 cui competit tractare Christum Deum in alta-
 ri; per quod constat, quod fuit vere accensus
 zelo fidei christianae. Obstruentur ergo talium
 oculi, ne videant, & tu Christe in dorsum eorum
 . . . & alibi dicitur per psalmistam & ha-
 betur 37. dist. §. *tu itaque Domine qui dixisti
 mihi: & ego retribuam; redde retributionem*:
 qui nisi ut ad aliud non conantur, ideo ad
 magna iustitia iudicatum pertinent; ut num-
 quam careant supplicio, nunquam volvere pec-
 cato carere, ut dicit beatus Gregorius in dia-
 log. lib. 4. & habetur de poenitentia dist. 1. *vo-
 luisse*. Recordare, verbum quod per os tui psal-
 mistae probare voluisti, in quo sic dixisti *memento
 verbi tui servo tuo, Domine, in quo mihi*, scilicet
 in quo iniuste pati, *spem dedisti*; ut sic in sermo-
 nibus fidelis inveniaris, & vincas cum vincaris.
 Talium autem superborum numerus, qui
 non resurgent ut in iudicio represententur, om-
 nipotentis contra se iram sentiat, & SS. apost.

Petri & Pauli, quorum praesumunt ecclesiam
 confundere, in hac vita & in futuro suorem
 sentient; fiet habitatio eorum deserta, & in
 tabernaculis eorum non sit qui inhabitet; fiant
 filii eorum orphani, & uxor eorum vidua;
 commotus convincatur ipse, & filii ejus men-
 dicent & rejiciantur de domibus suis; seruetur
 foenerator omnem substantiam suam, & diripiant
 alieni labores ejus, orbis terrae pugnet contra
 eum, & omnia elementa sint sibi contraria, &
 & omnium sanctorum merita quiescentiam illius
 confundant, & in hac vita super eum appa-
 ram vindictam ostendant, ut dictum fuit de Ju-
 da proditore, & scribitur 23. dist. cap. 1. in
 fine. Reducantur rursus ad corda sua, quoniam
 ipse bonus pater, more Christi ad crucis si-
 gnum & auxilium se reduxit idem in manibus
 tractando propriis, ac dicendo, quod pro ipsius
 Christi fide mori anhelabat, & nunquam mor-
 tem timebat pro defensione ecclesiae Christi Dei.
 Potest igitur ipse sanctus pater dicere quod can-
 tat sancta mater ecclesia ita dicens: *confundan-
 tur qui me persequuntur, & non confundar ego;
 paveant illi, & non paveam ego; induc super il-
 los diem afflictionis & duplaci contritione contere
 eos, Domine Deus noster*. Nam quantum in eis
 est, quaerunt animam meam mortificare & dam-
 nare, ad finem 26. quaest. 6. unde recte per
 prophetam dicitur: *mortificabunt animas qua non
 moriantur*, Ezechiel: 14. quem exponens Gre-
 gorius in homilia 26. dicit: *non morientem quip-
 pe mortificat qui iustum damnat* 11. q. 3. *perir-
 que*. Quis igitur nequitiae spiritu plenus dicere
 poterit asserendo quod tale vitium fuit haeretice
 pravitate? certe nemo. Nam si . . . in
 talibus . . . adventantur illius signa quae ma-
 nibus propriis detinebat & auxilium invocabat
 miraculose egit contra illam; nam more Chri-
 sti vinculati, capite consputi, derisi, occisi,
 tertia die virtute propria resurrexit; sic ipse bo-
 nus pater a suis proditoribus captus, derisus,
 & fame afflictus, tertia die evasit manus im-
 piorum, quod ex divino amore processisse ne-
 mini fidelium potest in dubium devenire. Insu-
 per quia delatores patri praedicto obijciunt cri-
 men pessimum simoniae, quod dicunt continere
 haeticam pravitate, dicentes etiam quod
 ipse asserbat quod papa non poterat commit-
 tere simoniam; ad hoc dicendum quod sicut
 intelligunt ita & loquuntur, ut alias dicit Au-
 gustinus in expositione psalmi 4. & habetur de
 consec. dist. 2. *prima quidem v. sed quoniam*.
 Quoad declarationem hujus articuli videlicet an
 simonia sit haeresis, negari non potest quin si-
 monia haeretica a sanctis patribus nominetur,
 ut 1. q. 1. *benedictio*, & cap. *quisquis* & cap.
eos, & cap. *fertur* extravag. de simonia, quo-
 ties cum multis concordant; sed hoc debet sa-
 ne intelligi, nam sunt imprecabilia de jure &
 de facto fides, spes, & caritatis & caeterae vir-
 tutes & spiritus Sanctus & dona ejus, scilicet
 donum prophetiae, & potestas faciendi miracu-
 la; talia credere posse vendi bene continet ha-
 reticam pravitate, & ista fuit perversa volun-
 tas & intentio Simonis magi, ut hoc patet 1.
 q. 1. *Petrus*. De tali prava intentione & vi-
 tio simoniae debet intelligi dictum Paschalis quod
 habetur 1. q. ultima cap. fin. ubi dicitur, quod
 omnia crimina ad comparationem simoniae
 haeresis, quasi pro nihilo reputantur, extravag.
 de simon. *perpetuas §. caeteras*; & dictum Lucii
 pape extravag. eodem titulo cap. *quoniam simo-
 niaca*, ubi dicit quod talis pestis sui magnitu-
 di-

Come aliis morbos vincit, ut 1. q. 1. cap. *cito A* *postest*, & *h. denique*; & in aliquo casu sacrile-
surpem, ubi de hoc Ambrosius intendit probare
 ANNO pejus esse crimen simoniæ quam idololatriæ,
 CHRISTI ut eadem quaestione; nam intelligendus est non
 1111. ut qualibet simonia, sed quando est perfecta
 imitatio Simonis, quæ fuit cum infidelitate &
 malitia, ut patet per verba Petri dicentis Ad.
 8. *non est tibi pars, neque fors in sermone isto*,
 ut 1. q. 1. *cas*; & ea quæ Petrus ovibus suis
 exponit in libro de penitentia. Vides quod
 hunc condemnavit eo magis quo puram con-
 scientiam non habebat; sicut etiam patet in
 præallegato capite *Petrus*, in fine. Patet ergo
 de infidelitate; de malitia autem dicit: *in sel-*
le amaritudinis & oblivione iniquitatis te
esse; in selles designatur maxima malitia, & ta-
 le vitium eum qui sedet in loco Petri non est
 dubium posse committere, cum etiam valeat
 incurrere crimen infidelitatis manifestæ, ut 40.
 dist. *si papa* juxta finem. Si autem sine errore
 aliquis committat simoniam ex cupiditate hono-
 ris sive divitiarum & non ex malitia, tunc
 non est maximum malum, licet peccatum sit;
 immo infidelitas & peccatum in Spiritum San-
 ctum 25. dist. *quæis*, & de penitentia dist. 1.

go majora sunt crimina & culpa discordiæ ead.
 dist. *neque ad Carni*. Quædam autem sunt im-
 precabilia de jure, sed non de facto, ut sacra-
 menta ecclesiæ, quæ revera de jure vendi non
 possunt, licet de facto venduntur quandoque,
 & in talibus prohibitis quia simoniaca, eo quod
 in veteri novoque testamento erant simoniaca,
 studiosa voluntas simoniam inducit, & sic lo-
 quuntur jura hoc caventia. Quantum vero ad
 istos simoniacos talia vendi posse de jure abs-
 que peccato pertinaciter asserentes, aut virtutes,
 aut Spiritum Sanctum, aut prædicta dona ejus-
 dem de jure vel de facto credunt vendi posse,
 dicuntur simoniaci & hæretici ad minus large,
 & simonia dicitur hæresis, sicut hæreticus lar-
 ge diceretur qui crederet vel pertinaciter asse-
 ret fornicationem vel adulterium non esse pec-
 catum. Deo gratias.

Finitur Tractatus super hæresim & aliis cri-
minibus in causa Templariorum & D. Bonifacii
D. P. papa VIII. compisitum per famosissimum &
excellensimum decretorum doctorem dominum Gui-
donem de Bofso alias archidiaconum Bononiensem
Amen.

ANNO
 CHRISTI
 1111.

LONDINENSE CONCILIUM,

In quo Templarii quidam judicialiter audiuntur

Anno 1311. habitum.

Afferit will.
 Com. Brit. 1.
 II. pag. 300.
 ex actis con-
 cilii Templ.
 in MSS. Cod.
 Tho. Bodl.
 Ox. fol. 1.
 Et est in Sup-
 Man. ro. III.
 pag. 116.

Ad laudem & gloriam nominis altissimi Pa-
 tris, & Filii, & Spiritus Sancti, ad con-
 fusionem hæreticorum, corroboracionem fidelium Cibri-
 tianorum, incipit instrumentum publicum super re-
 conciliacione hæreticorum penitentium, & ad fi-
 dem orthodoxam revertentium, edita in concilio
 London. celebrato anno Dom. MCCCXI.

In Dei nomine, Amen. Incarnationis Do-
 minicæ anno MCCCXI. indictione nona, men-
 sis Junii die 27. constitutus personaliter in au-
 la hospitii domini episcopi London. juxta S. P.
 L. coram venerabilibus patribus domino Ro-
 berto, Dei gratia Cantuar. archiepiscopo, to-
 tius Angliæ primate, & suffraganeis suis in con-
 cilio provinciali ibidem congregatis, frater Ste-
 phanus de Stapelbrugge, de ordine militiæ Tem-
 pli, expositis de verbo ad verbum in lingua per
 eum intellecta, sicut asseruit, in lingua videli-
 cet Gallicana, abnegatione Christi & beatæ
 Mariæ virginis, matris ipsius, spuitione super
 crucem, & hæresibus, & erroribus, per ipsum
 coram reverendis patribus London. loci diocæ-
 sano, & Cicestren. sibi adjuncto episcopis, &
 cæteris episcopis provincie Cantuar. in inquisi-
 tione contra singulares personas ordinis militiæ
 Templi antedictæ, in eadem provincia Cantuar.
 degentibus faciend. prout in ipsius Stephani de-
 positione plenius continetur, per ipsum confes-
 sus, asseruit idem Stephanus, in pleno concilio,
 & coram populo civitatis, hac ex causa
 introducto, omnia per ipsum, ut præmittitur,
 deposita fuisse & esse vera, & quod in illa con-
 fessione perseveraret omnino, & adhuc perse-
 verat in presenti, confitens humiliter errorem
 suum flexis genibus, compolis manibus, cum
 ejulatu, & multis lachrymis, repetitis vicibus,
 petuit se ad misericordiam sanctæ matris eccle-

siæ recipi, & absolvi, offerens se paratum hæ-
 retes hujusmodi per ipsum confessas, & omnes
 alias, necnon & omnes errores a fide catholi-
 cæ deviantes abjurare, & injungendam sibi pen-
 nitentiam pro commissis fideliter adimplere. Et
 tradito sibi libro evangeliorum in manibus, di-
 cit hæreses abjuravit sub hac forma.

Ego frater Stephanus de Stapelbrugge, de
 ordine militiæ Templi, personaliter constitutus
 coram venerabilibus patribus domino Roberto,
 Dei gratia Cantuar. archiepiscopo, totius Ang-
 liæ primate, & suis suffraganeis, in presenti
 concilio provinciali London. congregatis, fateor
 omnia & singula, quæ alias coram dominis
 London. & Cicestren. episcopis juratus & ex-
 aminatus deposui, & confessus fui, & quæ de
 verbo ad verbum in lingua mihi intelligibili cor-
 am me recitate sunt, vera fuisse & esse, &
 quod in ea confessione veritatis persevero; in
 quibus confessus confiteor me errasse, & super
 his corde contrito & humiliato absolutionem &
 penitentiam requiro, & prædictas hæretes, &
 omnes alias, quocumque nomine censeantur,
 abjuro, & promitto, quod de cætero servabo
 illibate fidem, quam Romana tenet & prædi-
 cat ecclesia; & quod hæreticos, & rudentes eor-
 um toto posse meo persequar, & tam eos
 quam eorum fautores, & receptores, & bene-
 factores, temerarios, bona fide, & sine omni
 fraude, & mora, manifestabo ecclesiæ, & pen-
 nitentiam, quæ mihi propter dictam culpam
 meam injungetur, integre servabo, & perfecte,
 quatenus humana fragilitas permiserit, eam
 complebo. Et volo atque concedo, quod si ab
 hac hora in antea contigerit me relabi in eun-
 dem errorem, vel alium cujuscumque hæresis
 quocumque nomine censeatur, errando forte in
 ali-

ANNO
CHRISTO
1571.

aliquo articulo seu capitulo fidei, vel sacramentorum, seu credendo vel fidem adhibendo hæreticis, vel errantibus a fide, abinde ipso facto excommunicatus habeat & perjurus & hæreticus manifestus, & talem me ego iudico, ita quod sine ampliori cognitione & sententia imponatur mihi penna, perjurus, & relapsus, & manifestus hæreticus intelligenda. Subsequently prædictus frater Stephanus paravit ad sancta Dei evangelia, manu sua corporaliter tacta, stare mandatus ecclesie, & concilii supradicti.

Adhuc etiam ibidem Thomas de Thoroldby, dicto Tocci, de quo prædictus Stephanus in sua confessione deposuerat, quod ipse Thomas cum quodam alio, extrahitis gladiis, eidem Stephano terentem compulsionem ad committendos errores superius confessos, prout in ejus Stephanii depositione plenius continetur; & multipliciter monitus & exhortatus, ut errores committeretur, de quibus non posset se defendere vel purgare. Demum dictus Thomas saniori spiritu ductus, veniam ab archiepiscopo postulavit; & concilio memorato conciens abnegationem Christi, non corde, sed ore tantum, ut dixit, per ipsam in sua receptione tactam, prout in examinatione ejusdem coram London. & Cicestren. sibi adjuncto episcopis per ipsum facta plenius continetur; cum lacrymis & ejaculatu ordinationi ecclesie se submittens, misericordiam petiit, ad quam per dictum dominum archiepiscopum & prælatos in forma ecclesie receptus, eosdem errores, & omnes actiones, ibidem præsentis concilio, & plebe totius civitatis, in forma præscripta abjuravit; excepto quo iste abjuravit ea, quæ sunt de se confessus solo modo, & postea in genere omnes alios errores & hæreses, quocunque nomine censerentur, librum evangeliorum, ut frater Stephanus prædictus in manibus suis tenens, & quilibet ipsorum duorum post abjuratorem de calamo in schedula abjuratorem, loco subscriptionis, signum fecit de consilio prælatorum. Demum dominus archiepiscopus Cantuar. ad absolvendum & reconciliandum unitati ecclesie Stephanum & Thomam prædictos, auctoritatem suam, & totius concilii domino London. me notario præsentem, & ad hoc specialiter vocato, concessit in hæc verba.

„Auctoritatem Dei, beatæ Mariæ, beati Thomæ martyris, patroni nostri, & omnium sanctorum atque sanctarum Dei nobis concessam, necnon auctoritatem præsentis concilii in nos translata hac vice tibi concedimus, ut istos ab ecclesia per fidei abnegationem separatos, & jam ad fidem conversos, unitati ecclesie reconcilies, penitentiam eis pro commissis injungendam, nobis & concilio reservantes.

„Et quia duo erant penitentes, Cicestren. episcopum sibi adjunctum ad absolvendum eosdem. Qui quidam episcopi episcopalibus induti 12. presbyteris in sacerdotalibus eis assistentibus, in porta occidentali ecclesie cathedralis sedes sibi collocarunt & penitentibus extra dictæ ecclesie portam super gradus, flexis genibus, in oratione humiliter provolutis, populo civitatis & concilii circumstante, & dicto psalmo *Miserere mei Deus &c.* a principio usque ad finem, & precibus & oratione subscriptis, in continentibus subsecutus dictos penitentes absolvent, & unitati ecclesie reconciliarunt sub hac forma.

„In Dei nomine, Amen. Quia te fratrem, Stephanum de Stapelbrugge invenimus per

„tuam confessionem Jesum Christum, & beatam Mariam virginem abnegasse, & iusta crucem spasse; & quia nunc saniori usus consilio vis ad unitatem sanctæ matris ecclesie, prout asseris, de corde bono & fide non ficta redire; ideo abjurata a te primitus præmissa, & omni hæretica pravitate secundum formam ecclesie, ab excommunicationis vinculis, quibus tenebaris attritus, auctoritate concilii te absolvimus, & reconciliamus ecclesie unitati, siquidem ad eam corde redieris, & injuncta tibi mandata servaveris.

„Forma vero absolutionis Thomæ hæc fuit.

„Et nos de consilio & assensu totius concilii, & adjunctorum præsentium te fratrem Thomam Tocci absolvimus a sententia excommunicationis, quam incurristi pro erroribus seu hæresibus in tua confessione per te denudatis; & te reconciliamus ecclesie unitati. Post psalmum, *Gloria patri &c. Sicut erat &c. Kyrie eleison 3. Christe eleison. 3. Kyrie eleison 3.* „Pater noster, & *ne Nos; saluum fac, Domine, servum tuum; Deus meus, sperantem in te; Dominus vobiscum; & cum spiritu tuo; Oremus; Deus, cui proprium est miserari semper & parcere, suscipe deprecationem nostram, & hunc famulum tuum T. quem excommunicationis catena constringit, miseratione pietatis absolvas. Item alia oratio, Præsta, quesumus, Domine, huic famulo tuo dignum penitentiam fructum, ut ecclesia tua sancta, a cujus integritate deviarat peccando, admittitur veniam consequatur per Dominum nostrum; &c. Deinde sedens in cathedra eum absolbat, sic dicens: *In Dei nomine amen.* Quia te fratrem, N. ut superius continetur in absolutione Johannis de Stoke.*

Post hæc, die sabbati 5. non. Julii, in aula, qua prius, constitutus, in præsentia domini archiepiscopi Cantuar. & totius concilii, frater Johannes de Stoke, capellanus de ordine Templi, & lecta sibi confessione sua per ipsum in ecclesia S. Martini de Vinetria die Jovis, cal. Julii, ultimo coram London. & Cicestren. episcopis sponte facta, ac etiam in lingua intelligibili exposita, dictam confessionem approbavit, & in ea perseverans, flexis genibus humiliter, junctis manibus, veniam postulavit; & admissus per concilium, errores per ipsum confessos abjuravit, & omnes alios, quocunque nomine censerentur, sub hac forma:

„Ego frater Johannes de Stoke, capellanus de ordine militiæ Templi, personaliter constitutus coram vobis venerabilibus patribus domino Roberto, Dei gratia Cantuar. archiepiscopo, totius Angliæ primati, & suffraganeis vestris in hoc provinciali concilio apud London. congregatis, fateor me abnegasse Jesum Christum in receptione mea, ore tantum, sed non corde; alia omnia & singula, quæ alias coram dominis London. & Cicestren. episcopis juratus, & examinatus deposui, & confessus fui, & quæ de verbo ad verbum in lingua mihi intelligibili coram me recitata sunt, vera fuisse & esse; & quod in ea confessione veritatis persevero, in quibus confessus fateor me errasse, & super his corde contrito & humiliato absolutionem, & penitentiam requiro, & prædictas hæreses, & omnes alias quocunque nomine censeantur, &c.

Quibus abjuratis, ut superius, signum fecit cum penna, & manu sua scripsit idem frater Jo-

ANNO
CHRISTO
1571.

CP Johannes, premittis manu propria subscribo. A
 Commisit iterum, ut prius, episcopo London.
 auctoritate dictum fratrem Johannem absolven-
 di, eundem ordinem tenuerunt ipse London.
 Ciceſtren. episcopi, quem hactenus tenuerant in
 reconciliatione Stephani & Thomae superius no-
 minatorum.

ANNO
 CHRISTI
 1214.

Subsequenter eo quod dictum extitit commu-
 niter in concilio, quod magus magister Ang-
 liae, videlicet Willielmus de la More, petie-
 rat personaliter, & oretenus loqui cum domino
 archiepiscopo Cantuar. sperabatur a multis,
 quod vellet, sicuti isti tres fratres superius re-
 conciliati, aliqua confiteri; ordinatum extitit in
 concilio, & consensum, quod Ciceſtren. episcopus
 ad ipsum magistrum accederet, & ipsum
 plenius audiret, eo quod ipse solus datus erat con-
 tra ordinem. Dico vero episcopo ad ecclesiam
 Omnium Sanctorum accedente, adjunctis sibi
 offic. London. duobus jurisperitis, & uno theo-
 logo, & duobus tabellionibus, die lune 3. non.
 Julii, & comparante ibidem dicto fratre W.
 magno magistro coram eis, & nihil penitus
 per ipsum plenius interrogatum consilio, exhor-
 tatoque eo, & multipliciter inducto, ut haere-
 sim, de qua fuerat diffamatus, & per propriam
 suam & fratrum ejusdem ordinis confessionem
 convictus, videlicet de absolutione per ipsum
 in capitulo facta, & omnes alias, de quibus
 non posset se purgare, abjuraret, & ordinatio-
 ni ecclesiae se submitteret; respondit, quod ip-
 se nunquam commisit hujusmodi haereses, nec
 volebat abjurare crimina, quae ipse nunquam
 commisit, & sic fuit remissus ad custodiam,
 ex qua fuit ibi adductus. Post haec, die Mar-
 tis in crastino 2. non Julii, apud Southwerk
 juxta London. in diaec. Winton. in praesentia
 venerabilium patrum dominorum, Dei gratia
 London. Winton. & Ciceſtren. episcoporum,
 constituti fratres Philippus de Mewes, miles,
 Thomas de Staundon, Hen. Paul, Rog. de
 Dalton, & Thom. de Ludham, & exposito
 eis, quod ipsi, & caeteri fratres de dicto ordi-
 ne erant vehementer diffamati, & suspecti de
 haeresi, sicut patet per bullam domini papae,
 & articulos sub bulla missos; & insuper quod
 graviter erraverant circa sacramentum poeniten-
 tiae, credentes quod frater laicus & maxime
 post celebratum capitulum suum posset alios
 fratres absolvere a peccatis, dicendo: *Peccata
 qua omisisti confiteri propter erubescenciam carnis,
 vel timorem justitiae ordinis, ex potestate nobis
 concessa a Deo, & domino papa, nos remittimus
 vobis, quantum possumus.* Notificato insuper eis-
 dem, quod si vellent dictum errorem pertinaci-
 ter defendere, haeretici reputarentur, & de
 juris necessitate, ex quo super his se purgare
 non posset, oporteat ipsos haereses, de quibus
 diffamati erant, ac etiam errorem praedictum,
 & omnes haereses abjurare; responderunt, quod
 parati erant abjurare hujusmodi haereses, &
 omnes alias coram domino archiepiscopo, &
 praelatis concilii, nunc & alias, quandocumque
 fuerint super hoc requisiti; & flexis genibus pe-
 tierunt veniam, & ordinationi ecclesiae se sub-
 mitterunt, ad quam fuerunt recepti.

Et subsequenter die Veneris 7. id. Julii, in
 aula hospitalii decani S. P. L. venerabilibus pa-
 tribus dominis, Dei gratia Londop. & Ciceſtr.
 episcopis personaliter constitutis, comparuerunt
 coram eis ibidem fratres infraſcripti; videlicet,
 Michael de Bakerville, Ric. de Colyngham, W.
 de Hereford, Walt. de Rokele, Pet. de Ose-

A ryngam, W. de Cavewcombe, Joh. Coffyn,
 Will. de Chalesey, Rob. de Sautre, Alan. de
 Neweson, W. de Pokelington, Rob. de Spron-
 ton, & Joh. de Belesale. Et exposito eis,
 quod ipsi, & caeteri fratres dicti ordinis, etc.
 sicut 3. fratribus, Philippo videlicet de Newes,
 & aliis, per eisdem ordinis dicti fratres, qui-
 libet pro seipso loquens, responderunt, quod
 noviter erant in ordinem recepti, & quod nun-
 quam fuerunt in capitulis celebratis generaliter
 per magistrum, nec in secretis tractatibus ma-
 jorum ordinis, parati tamen hujusmodi haere-
 ses, & omnes alias abjurare; & flexis genibus
 misericordiam sanctae ecclesiae petierunt, & fue-
 runt ibidem admissi. Et postmodum eodem die
 coram domino archiepiscopo Cantuar. & cae-
 teris episcopis, procurator. religiosis, & clero ac
 populo civitatis London. in aula episcopali in
 pleno concilio constitutis, 13. fratres praedicti,
 & 5. fratres apud Southwerk recepti, ad ab-
 jurandum hujusmodi haereses paratos sponte se
 obtulerunt; & exposita eis forma, sub qua ab-
 jurare deberent, expositis etiam periculis, quae
 possent eis evenire, si de caetero contingeret
 eos dictum ordinem, vel personas ipsius consi-
 lio defendere vel fovere, vel quod boni fue-
 runt aliis praedicare, tradito libro evangeliorum
 cuiuslibet in manibus, unus post alium; & sic
 omnes sub eadem forma, qua supra, jurarunt.

Commisit demum auctoritate dominis Lon-
 don. & Ciceſtren. episcopis ad absolvendum,
 vice concilii, poenitentes, eodem ipsos ordine,
 quo prius, per omnia servato, absolventur,
 verbis tamen in confessione contentium erro-
 res superius recitatis in absolutione istorum sup-
 pressis, & juxta istorum confessiones in absolu-
 tione expressis.

Isto eodem die protestabatur dominus Lon-
 don. quod fundus fuerat officio suo, & quod
 deinceps non intrmitteret se de negotio vel
 facto Templariorum, nisi quatenus tenebatur
 hoc facere ut ordinarius, cum ipsi recesserint,
 quibus ipse fuerat per papam adjunctus; & fue-
 runt quinque primi sub his verbis absoluti.

In Dei nomine, Amen. Quia tu confes-
 sus es judicialiter coram provinciali te gra-
 viter errasse circa sacramentum poenitentiae,
 credendo absolutionem factam in capitulo a
 magistro laico talem habere efficaciam, qua-
 lem verba per ipsum magistrum prolata son-
 nabant (sic videlicet dicentem: peccata,
 quae omisisti confiteri propter erubescenciam
 carnis, vel timorem justitiae ordinis ex pote-
 state nobis a Deo concessa, & domino pa-
 pa, nos remittimus vobis, quantum possu-
 mus); confessus es etiam te adeo esse diffamatum
 super articulis haereticis pravitate sub
 apostolica bulla missis, quod te super his
 purgare non potes; ideo sano utens consi-
 lio, de corde bono, & fide non ficta, te
 misericordiae & iudicio ecclesiae submitisti,
 abjuratis a te primitus erroribus, & haeresi-
 bus praedictis, & aliis omnibus, quibuscum-
 que nominibus censentur, te secundum for-
 mam ecclesiae ab excommunicationis vincu-
 lis, si aliquibus propterea tenebarris astrictus,
 auctoritate dicti concilii ad cautelam abso-
 lvimus, & reconciliamus ecclesiasticae unitati;
 siquidem ex corde processerit submissio, su-
 prascripta, & iungenda tibi mandata servaveris,
 ut teneris; potestate injungendi tibi pro-
 pterea poenitentiam salutarem dicto concilio,
 aut alii, seu aliis, ad quem vel ad quos de

ANNO
 CHRISTI
 1214.

ANNO CHRISTI 1213.

jure spectaverit, specialiter reservata.
 Ceteri 13. fratres in hospicio decani recepti, qui nihil confitebantur nisi vehementem famam, & impossibilitatem purgationis fuerunt absoluti sub hac forma per Cicesren. & Ebon. episc. In Dei nomine, Amen. Quia tu confessus es judicialiter coram toto concilio provinciali, te esse adeo diffamatum super articulis hæreticæ pravitatis sub apostolica bulla missis, &c. totum, ut in absolutione præcedenti, ordine priori circa preces & orationes per omnia per episcopos & ministros observato.

Post hæc, die Sabbati 6. id. Julii comparuerunt similiter coram concilio quidam fratres magno aliquando auctoritatis in dicto ordine, & tenes fratres; videlicet Simon de Streche miles, Joh. de Moun, Joh. de Conyngeston, Rad. de Barton, Capellanus, Will. de Sautre, Ran. de Ovesham, cappellanus, Rad. le Carpenter de Madone, & Rog. le Norreis & publice confitentes se adeo esse diffamatos super articulis abnegationis Christi, & spationis super crucem, & cæteris sub bulla apostolica missis, quod se ab eis purgare non possent; & flexis genibus petierunt cum multis lachrymis, quod liceat dictos errores, & omnes alios ibidem in forma canonica abjurare, offerentes se paratos stare ordinationi ecclesie; & ecclesia recepit eos. Et continuo abjurarunt omnem hæreticam pravitatem sub hac forma, exposita tamen eis in lingua intelligibili forma eadem:

„Ego frater N. de ordine militiæ Templi, personaliter constitutus coram vobis vener. patribus dominis Roberto, Dei gratia, Cantuar. archiepiscopo totius Angliæ primare, & suffraganeis vestris in hoc provinciali concilio London. congregatis, fateor me esse adeo diffamatum super articulis hæreticæ pravitatis, & aliorum errorum, videlicet abnegationis Christi, & spationis super crucem, & aliorum contentorum in rescripto apostolico, quod me super his purgare non possum; & propter hoc corde contrito & humiliato subijcio me misericordiæ, & auctoritati ecclesie, offerens me paratum abjurare dictas hæreses ac errores, & omnes alios, quocumque nomine censeantur, & quod injungendam mihi penitentiam humiliter adimplebo. Unde dictas hæreses, & omnes alias, quocumque nomine censeantur, &c. ut in abjuracione primo facta. Iam formam abjuracionis tenuerunt omnes Templarii, qui hæreses abjurarunt, & in processu subsequenti sacerdot. s, & literati in Latina; laici vero in lingua Gallicana. Quilibet tum istorum post abjuracionem factam signum fecit cum penna in schedula abjuracionis.

Subsequente die lunæ, 4. id. Julii, comparuerunt coram dominis archiepiscopo, & episcopis, & toto concilio, & magno populo civitatis, comitibus etiam Lecestre, Hereford, Pembroch, Warwyk, presentibus: fratres Will. de Winton capellanus, Joh. de Waldon, Will. de la Forde, Rob. Scor. Tho. de Walkington, Will. Raven, Will. de Scotho, Hug. de Tadeastre, Hen. de Wickala, Tho. de Wothrope, Will. de Thorpe, Will. de Broughton, Tho. de Barton, Joh. de Sutton, Ric. Bistesham, Joh. de Grafton, Hen. de Halton, Will. de Warewyk, Joh. de Werkeleye; & ibidem confitebantur se adeo diffamatos esse super abnegatione Christi, & spatione super crucem, & aliis hæresibus, & erroribus diversis,

Aquod se super his purgare non possent; & quod parati erant hujusmodi hæreses, & omnes alias ex tunc abjurare, & ad hoc petierunt se admitti flendo, & veniam petendo, ordinationi & misericordiam ecclesie se submittentem. Et ad hoc recepti abjurarunt quidam in Gallica, & quidam in Anglica lingua hujusmodi hæreses, & omnes alios errores in forma proxime in Latino præscripta; & in signum abjuracionis quilibet ipsorum accepto calamo cum atramento schedulam abjuracionis contignavit.

Eodem die commisit dominus archiepiscopus Cantuar. auctoritatem suam, vice totius concilii, reverendis patribus dominis Londoniensis Winton. & Cicesren. episcopis ad absolvendum, & recipiendum in crastino quoddam Templarios tenes & valetudinarios in Turri London. tunc existentes, & præ nimia debilitate in concilio comparere nequeunt; dum tamen signa contritionis in eis apparerent, & hæreses ac errores, super quibus diffamati erant, ad abjurandum paratos sponte se offerent, & ad absolvendum eos & reconciliandum ecclesie unitati, potestate tamen penitentiam ipsi injungendi arbitrio concilii reservata. Et, si ipsi fratres non possent se propter aliquas occultas vel manifestas infirmitates presentium ditorum fratrum commode & honeste presentare, posset quilibet frater, qui talem pateretur impotentiam, unum procuratorem constituere, & ipse procurator dicti fratris nomine illud quod ad ipsum fratrem pertineret, facere, dicti domini episcopi procuratorem ad omnia, ut ipsum fratrem, suscipere, & in persona procuratoris per omnia commissionem circa receptionem hujus fratris eis per concilium factam exercere.

Die vero crastino adveniente, dicti reverendi patres London. Cicesren. & Winton, episcopi cito post ortum solis ad capellam beate Mariæ de Berkyngecherche, juxta Turrim London. accedentes cum tribus notariis publicis, & utriusque juris pluribus peritis, & populi civitatis multitudine copiosa, deductis coram eisdem ibidem per ministros constabular. castri sive Turris London. quibusdam fratribus militiæ Templi senibus & decrepitis, & stare præ senio nequeuntibus; videlicet Richardo de Peitevyu, Henrico de la Wolde, Willielmo de Welles, Roberto de la Wolde, & Willielmo de Cesterton; & exposito eis, sicuti & cæteris, statu in quo erant alias in concilio recepti, responderunt se semper fuisse paratos ad abjurandum istas, & omnes alias hæreses a tempore, quo primo pervenit infamia ad notitiam eorum, & ad hoc se admitti per ecclesiam cum multis lachrymis petierunt. Et continuo admissi hæreses hujusmodi coram populo, ordine alias in concilio hic obtento, abjurarunt quidam in lingua Gallicana, & quidam in Anglicana, cum non habuissent usum alium loquendi, dicta forma eis prius plene in lingua intelligibili exposita; videlicet forma, quæ in concilio quoad personas consimilis conditionis fuit observata; abjurataque hæresi per eosdem tradiderunt dictis fratribus duobus magistris in theologia, ad audiendum in secretis confessiones eorum. Confessionibus eorum auditis, & ipsis extra portam occidentalem dictæ capellæ collocatis, reverendus pater dominus episcopus Cicesren. solus cum ministris officium, quod circa absolutionem, & reconciliationem ipsorum requirebatur, pontificalibus indutus sollempniter exercuit, & eos

P eos in hæc verba post preces absolvit : „ In A
Dei nomine, Amen. Quia vos fratres Richar-
dum Peitevyn, Hen. de la Wolle, Will. de
Welles, Robertum, de la Wolde, & Will. de
Cesterton, invenimus errasse in sacramento pœ-
nitentiæ, & adeo diffamatos fuisse & esse de
variis hæresibus, videlicet de abnegatione Chri-
sti, & aliis articulis sub bulla papali contentis,
quod vos inde purgare non potestis, ut asseri-
tis, & nunc saniori usi consilio, vultis ad uni-
tatem sanctæ matris ecclesiæ, prout asseritis,
de corde bono & fide non fida redire; ideo
abjurata a vobis primitus omni hæretica pravi-
tate secundum formam ecclesiæ ab excommuni-
cationis vinculis, quibus tenebamini alligati,
auctoritate Dei, apostolorum Petri & Pauli, B
necnon auctoritate præteriti concilii vos absol-
vimus, & reconciliamus ecclesiasticæ unitati;
siquidem ad eam ex corde redieritis, & juncta
vobis mandata servaveritis; potestatem injun-
gendi vobis pœnitentiam salutarem dicto concilio,
vel aliis, ad quos de jure dignoscitur per-
tinere, specialiter reservantes. “ Et introducti
in capellam per manus, & coram altari col-
locati, & ibidem orantes, altare eiculati sunt
cum lachrymis & devote.

ANNO
CHRISTI
1311.

Post hæc eodem die dictis patribus una cum
domino archiepiscopo, & cæteris coepiscopis
suffraganeis in aula, qua prius, in pleno concilio
congregatis, comparuerunt ibidem coram
eis fratres de ordine Templi; videlicet Radul-
phus Tanet, Will. de Egendon, Ric. de New-
went, Tho. de Camera, Rob. de Hamilton,
Johannes de Wergrave, & Johannes de Eu-
lye, qui consentientes se se adeo esse super abne-
gatione Christi, & spuiatione super crucem, &
cæteris erroribus aliis in concilio diffamatos,
quod se non possent super his purgare, & pe-
tierunt se admitti ab ecclesia ad abjurandum
hæretes prædictas, & omnes alias; & ad stan-
dum ordinationi ecclesiæ, & pœnitentiæ eis per
ecclesiam injungendæ totaliter se submisissent,
& recepti hæretes sub forma, quæ sequitur,
abjurarunt, dicta forma prius in lingua intelli-
gibili exposita eisdem &c. Jco fratre N. de lor-
dre de la chivalerie du Temple, &c. ut Latine
supra habeatur in abjurazione Stephani de
Stapelbrugge.

Sub ista forma abjurarunt omnes fratres Tem-
pli, exceptis tribus primis consentientibus errores,
& quinque receptis apud Southwerk, qui te-
neunt aliam formam superius ius in locis
traditam. Forma hodie apud capellam de Ber-
kyngcheherche servata fuit ista eadem, hoc mu-
tato, quod fratres abjurantes dicebant, se con-
siliatos coram reverendis patribus London. Ci-
cestren. & Winton. episcopis, domino archie-
piscopo, & toto concilio potestatem ad hoc faci-
endam specialem habentibus, in capella bea-
tæ Mariæ de Berkyngecherche, &c. totum, ut
in abjurazione præcedenti, in Gallico & in Au-
glico ibi & hic facta, & subsequenter jurarunt
omnes stare mandatis ecclesiæ.

Porro, quia aliquibus de concilio videbatur
inconveniens dicere in forma absolutionis, ab
excommunicationis vinculis, quibus propterea te-
nebamur alligati, se absolvimus; cum nondum
constiterit de sententia contra eos vel in eos
lata, sed solummodo in fautores & in aliquos
fugitivos; ordinatum extitit, quod apponerent
ibidem in forma ab excommunicationis vinculis,
“ Si aliquibus propterea tenebamur alligati, au-
thoritate dicti concilii ad cautelam absolvimus.”

Concil. General. To. n. XXV.

Demum dominus archiepiscopus, ut alias,
tunc commisit auctoritatem dictos fratres, &
omnes alios fratres nondum absolutos dominis
London. Ciestren. & Oxon. episcop. sub dicta
forma absolventi; domino London. sub prote-
statione alias per ipsum facta eam pro seipso
suscipiente, exposito dictis fratribus ibidem, nu-
mero quinquaginta, presentibus verbo Dei per
Sarum episcopum, reducentem ad memoriam
coram concilio, qualiter se hactenus gesserant,
& qualiter modo se gerunt, & qualiter oportet
ut amodo se gerant; aperiens eis misericordiam
sanctæ matris ecclesiæ, quæ non claudit
gremium revertentibus; flectentibus iterum genibus,
& veniam petentibus transibus prædictis
& præcepto prælatorum super gradus occiden-
talis portæ ecclesiæ cathedralis se stauerunt.
Episcopi vero Ciestren. & Exon. cum ministris
pontificalibus induti ad dictam portam ecclesiæ
venientes, fratribus super gradus, discopertis
capitibus, prostratis, beneficium absolutionis
modo superius ordinato impendentes, hæc ab-
solvendo fratres prædictos formam in verbis ten-
uerunt: In Dei nomine, Amen. Quia tu
(quilibet frater tunc se nominabat,) consilius
es judicialiter, ut supra. Et introductis per ma-
nus dictis fratribus, & ad gradus altaris consti-
tutus, flexis genibus, post orationem factam ibi-
dem altare devote osculati sunt. Eodem die
extitit in concilio ordinatum, quod nomina-
rentur de diversis diocæsis diversæ monasteria
& loca religiosa de provincia Cantuar. & quod
de registro Cantuar. per loci diocæsanos episcopos,
tunc in concilio presentes, & nomina extra-
herentur, & ad singula loca nominata singuli
fratres Templi ad pœnitentiam eis pro com-
missis injungendam, prout in paucioribus & ma-
joribus deliquerunt, sub certa forma peragenda
mitterentur, plenius adhuc, quam alias, super
modo conversationis, & qualiter de cætero se
debeant gerere, per episcopum Sarum informa-
ti, ut per conversantes cum eisdem in locis
prædictis facilius appareret in futurum, utrum
in tenebris ambulent vel in luce. Et sic, fa-
vente Deo, secundum quod ipsius facti quali-
tas permisit, in dicto negotio est processum.
Forma litterarum, per quas ad diversæ mona-
steria fuerunt admissi, & pœnitentia in eis con-
tenta, post hæc sequitur.

„ Diligentiam prælatorum, ordinationes di-
„ vertas, & cautelas, continuationesque nego-
„ tii, quod longum est narrare, si quis volue-
„ rit intueri, arctationesque & separationes per-
„ sonarum, custodum visitatores, & amotio-
„ nes ipsorum & domum pro fidei separatio-
„ ne de eis faciendæ, & hospitiorum diverso-
„ rum locationes exhortationesque, & commi-
„ nationes factas secularibus ministris a majori-
„ ri, & vicecomitibus civitat. London. ordi-
„ nationem de levanda pecunia pro expensis,
„ vialque ad procurandum dictos fratres ad de-
„ tegendum veritatem inventas & excogitatas,
„ modo per episcopos personaliter, modo per
„ clericos ipsorum, & etiam severas & crude-
„ les personas laicas, judicium sanguinis quan-
„ doque exercentes, ex certa scientia eis ad
„ terrorem missas, modo per constantem ac-
„ cusationem trium consentientium de dicto or-
„ dine, aliquando contra unum, aliquando
„ contra duos de negantibus, & errorem dis-
„ sentientibus mente desideravit avida persecuta-
„ ri; hæc in schedulis, & adjunctis scriptis,
„ penes nos remanentibus, subcripta repeiri
E e „ po.

ANNO
CHRISTI
1311.

CANTUARIENSE CONCILIUM.

435

436

ANNO CHRISTI 1311.
 „ poterunt plenius. De magno magistro pro-
 „ pter reservationem, per dominum papam fa-
 „ ctam, nihil est ordinatum. De Himberto
 „ Blanke pluries coram concilio adducto, &
 „ super hæreticali receptione aliorum in pro-
 „ cessu Claremonten. inventa, & per ipsum fa-
 „ cta, ac etiam super statu suo & totius ordi-
 „ nis examinato, reperto, & accusato, & di-
 „ ligenter interrogato, eo quod offic. Clare-
 „ monten. certificat, & non plene, quia nec
 „ tamquam ordinarius, nec tamquam delega-
 „ tus, nec alias, prout stat in processu episco-

„ pali, sed per viam extra de processu. Et
 „ quia quoad processum, & quoad ordinem,
 „ & quoad seipsum semper in negatis persistit,
 „ diffidendo errores, dicens se nolle errores,
 „ quos ipse numquam commisit, abjurare;
 „ concilium nondum ordinavit executionem de
 „ corpore ipsius faciendam, sed in vilissimo
 „ carcere ferro duplici constructus iustus est re-
 „ cludi, & ibidem, donec aliud ordinatum ex-
 „ titerit, reservari, & interim visitari, ad vi-
 „ dendum, si vellet ulterius aliqua confiteri.

ANNO CHRISTI 1311.

CANTUARIENSE CONCILIUM

In causa Templariorum

Anno 1311. habitum.

Extrat apud Wilkins. Conc. Brit. t. II. p. 188. ex Actis cont. Templ. summonabantur.

Decimo quarto calend. Maji aliud concilium provinciale contra Templarios celebratur; ad quod per mandatum archiepiscopi Cantuar. episcopi, decani, abbates, priores, &c.

In MS. cod. Tho. West. Ox. fol. 5. 2.

Robertus, &c. dilecto filio venerabilis fratris nostri domini R. Dei gratia London. episcopi agentis in remotis in spiritualibus vicario generali, salutem, gratiam & benedictionem. Cum circa quaedam singulares personas ordinis militiæ Templi in nostra provincia degentes, post ultimum nostrum provinciale concilium, emerferunt aliqua, quæ juxta apostolici mandati exigentiam, non possint nisi in consimili celebrando concilio expediri; urgeatque necessitas boni publici hujus regni, tranquillitatisque, & quietis accommodæ in ecclesia Anglicana exoptat utilitas, prælatos & clerum nostræ provinciæ ad invicem convenire; de consilio venerabilium fratrum nostrorum, qui nuper ad admonitionem nostram London. suam præsentiam exhibebant, & nonnullorum procuratorum absentium fratrum nostrorum decrevimus provinciale concilium in proximo, dante domino celebrare: quocirca vobis committimus & mandamus, quatenus venerabiles fratres nostros suffraganeos præsentem in regno, ac absentium fratrum in spiritualibus & temporalibus vicarios generales, seu alios, quos ad hoc duxerint dimittendos, decanos & capitula cathedralium ecclesiarum, archidiaconos universos, abbates & — ut compareant coram nobis 14. cal. Maji in ecclesia sancti Pauli London. nobiscum super præmissis & aliis, prout expediens visum fuerit, efficaciter tractaturi, consensumque his, quæ dante Deo, ordinabuntur & providebuntur, ibidem præbituri, ulteriusque facturi cum continuatione dierum sequentium usque ad finem ejusdem concilii, quod justitia suadebit, &c. Dat. apud Tenham 16. cal. aprilis, anno Dom. 1311. consecrationis nostræ decimo octavo.

MANDATUM ARCHIEPISCOPI CANTUAR.

Priori & capitulo Cantuar. directum.

Ex reg. Henr. prioris Cantuar. fol. 117.

Robertus, &c. dilectis filiis, & venerabilibus viris dominis, priori, & capitulo nostræ Cantuar. &c. expolcit mandatum apostolicum nobis & suffraganeis nostris directum, ut super crimine hæreticæ pravitate singularibus personis ordinis militiæ Templi imposito, pro vel contra ipsas singulares personas in nostra provincia constitutas, in nostro provinciali concilio sententiæ absolutoriæ vel condemnatoriæ, prout justum fuerit, proferantur. Et licet propter hoc, & quædam alia, super concilia provincialia celebraverimus, & in ipso cum venerabilibus fratribus nostris suffraganeis super illa materia varios & diligentes tractatus habentes, fuisset multiplicitè occupati; dictæ tamen sententiæ non fuerant, sicut, nec poterant, promulgatæ. Quocirca vos tenore præsentium peremptorie citamus, quod vos, domine prior, personaliter, & vos, capitulum, per procuratorem vestrum, si volueritis, alioquin per alium, seu alios idoneos procuratorem seu procuratores compareatis coram nobis sexta feria post octab. Pasch. in ecclesia S. Pauli London. cum venerabilibus fratribus nostris prædictis ac clero totius nostræ provinciæ, ad dictum terminum convocatos, continuaturi tractatus prædictos, vestrumque ad ea, quæ contra ipsos ac constituenda ad generale concilium, inspirante Domino, ordinabuntur & providebuntur ibidem, nec non & alia in eodem tractanda adhibitori consensum, ulteriusque facturi & recepturi, cum continuatione & prorogatione dierum, quod fuerit faciendum. Et quid in præmissis duxeritis faciendum, nos dictis die & loco certificari curetis per vestras litteras patentes, harum seriem continentes. Dat. 3. non. apr. ann. 1311. consecrat. nostræ 18.

ANNO
CHRISTI
1311.

EBORACENSE CONCILIUM II.

ANNO
CHRISTI
1311.

In causa Templariorum

Anno 1311. habitum.

An. 1311.
Ex Will.
t. II. pag.
394. ex re-
g. H. par.
fol. 180.

Memorandum quod venerabilis pater dominus Vvillielm. Dei gratia Ebor. archiepiscopus, Angliæ primas, habito tractatu & deliberatione cum concilio suo pleniori. propter diversa & ardua negotia, statum & reformationem ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum Ebor. dioc. & provincie tangentia, ac propter quedam alia, quæ eidem venerabili fratri, & quibusdam aliis collegis suis, super negotio inquisitionis hæreticæ pravitatis contra ordinem militiæ Templi, & singulares personas ejusdem ordinis, a sede apostolica demandata fuerant, & quæ magnam deliberationem, consilium, & tractatum requirebant, suum concilium provinciale in ecclesia beati Petri Ebor. 9. cal. Junii anno gratiæ MCCCXI. & pontificatus sui sexto, jure ordinario celebravit. Ad quod venerabiles patres domini Joannis Cariolensis & Thomas Candidæ Casæ episcopi, prædicti domini archiepiscopi suffraganei, magister Will. de Pykering decanus ecclesiæ Ebor. ac cæteri decani, archidiaconi, præpositi, archipresbyteri, & capitula cathedralium, & collegiarum ecclesiarum, abbates, priores, exempti & non exempti, necnon sacre theologiæ doctores, & juris canonici & civilis professores dioc. & provincie Ebor. sub formis & tenoribus infra scriptis erant evocati, prout per certificatoria apparbat, quorum tenores tales erant: Venerabili in Christo patri ac domino suo reverendo, domino Willielmo, Dei gratia Ebor. archiepiscopo, Angliæ primati, suis humilis & devotus officialis Ebor. obedientiam, reverentiam, & honorem. Mandatum vestrum recepimus, tenorem continens infra scriptum: Willielmus, permissione divina archiepiscopus Ebor. Angliæ primas, dilecto filio officiali nostro Ebor. salutem, gratiam, & benedictionem. Cum sacrorum canonum salubriter ac provide pethibeant instituta, ut per metropolitanos singulos in suis provinciis, pro discutendis cum debita maturitate arduis emergentibus negotiis, omni anno provincialia concilia celebrentur; eo tamen præcipue tempore vigilantiori studio convenit hujusmodi concilia convocari, cum emergerint gravia & insolita negotia, quæ abique plurium peritorum consilio facile nequeunt expediti. Sane dudum ex præmissis causis ad certum diem in nostra Ebor. ecclesia nostrum provinciale concilium fecimus convocari; præsertim pro iis, quæ circa singulares Templariorum personas, in nostra provincia constitutas, nobis a sede apostolica commissa fuerant exequenda, hæreticam sapientibus pravitatem; quæ cum in nostro provinciali concilio fuerint executioni debitæ demandata, juxta ejusdem mandati apostolici continentiam & tenorem, per nos debent ad generale concilium introduci. Verum, quam ante diem prædicti nostri concilii convocati, certos rumores accepimus de prorogatione generalis concilii usque ad calen. Octobris prox. jam futur. de consilio & assen-

Concil. General. Tom. XXV.

su religiosi & discreti viri domini, dom. abbatis de Latigniaci, & magistri Sicardi de Vauero, specialium nunciorum sedis apostolicæ in Anglia super negotio Templarios contingente nobiscum tunc præsentium, necnon de communi consensu omnium, qui dicto nostro concilio interfuerant, duximus ordinandum, ut ex præmissis causis aliis revoluto anno faceremus iterato nostrum provinciale concilium convocari. Quocirca vobis hriter injungimus & mandamus, quatenus per totam nostram dioc. hæc faciatis absque moræ dispendio solemniter publicari; citantes nihilominus peremptorie universos abbates, & priores, abbates proprios non habentes, exemptos & non exemptos, decanos, archidiaconos, præpositos, sacre theologiæ doctores, ac juris canonici professores, necnon singula capitula collegiarum ecclesiarum nostræ diocesis, quod prædicti abbates, priores, decani, archidiaconi, præpositi, doctores, ac professores personaliter, capitula autem per procuratores sufficienter instructos, in ecclesia nostra Ebor. 9. cal. Junii, quem diem ad celebrandum ibidem concilium nostrum provinciale duximus assignandum, cum continuatione & propagatione dierum subsequenti, coram nobis compareant, super proponendis in concilio tractaturi, salubre consilium impenturi, necnon ea, quæ statuta, ordinata, & facta fuerint, humiliter admitturi; ac etiam efficaciter impleturi, facturi, & recepturi, quod consonum fuerit canonicis institutis. Vos etiam præmunimus, & cæteros per vos citandos præmuniri mandamus, quod absentes in termino supradicto, nisi propter evidentes causas & rationabiles, de quibus fidem faciant, legitime fuerint impediti, tanquam inobedientes & contumaces, juxta juris exigentiam puniemus. Qualiter autem hoc nostrum mandatum fueritis executi, nos dictis die & loco, distincte & aperte certificare curetis per litteras vestras patentes harum seriem continentes. Valete. Dat. apud Wylton. 9. cal. Martii, anno gratiæ MCCCX. & pontificatus nostri sexto. Cujus auctoritate mandati vestri illud fecimus post receptionem ejusdem, sine moræ dispendio per totam vestram dioc. solemniter publicari; citantes, & citari facientes nihilominus peremptorie in forma nobis super hoc demandata, universos abbates, & priores, abbates proprios non habentes, exemptos & non exemptos, decanos, archidiaconos, sacreque theologiæ doctores, ac juris canonici professores, necnon singula capitula collegiarum ecclesiarum vestræ dioc. quorum omnia nomina infra seriatim conscribuntur, quod compareant coram vobis ad diem & locum in dicto mandato vestro contentos, cum continuatione & prorogatione dierum subsequenti, facturi & recepturi; quod dicti mandati vestri natura in omni sui parte exigit & requirit. Ipsos igitur omnes & singulos fecimus præmuniri, quod absentes in termino supradicto,

Ee 2 nisi

ANNO
CHRISTI
1311.

nisi propter evidentes causas & rationabiles, de quibus fidem faciant, legitime fuerint impediti, tamquam inobedientes & contumaces, juxta juris exigentiam, puniveritis. Et sic mandatum vestrum sumus reverenter, ut decuit, in omnibus executi. Conserve vos ecclesie, & populo suo Deus per tempora longiora. Dat. Ebor. 11. cal. Junii, anno gratie MCCCXI. Nomina citatorum archidiaconatus Eboracensis dominus archidiaconus Eboracen. beate Marie Ebor. de Seleby, de Kikifall, de Sally, de Rupe, abbates, ac sancte Trinitatis Ebor. sancti Andreæ, S. Oswaldi, Pontefracti, de Drax, & de Breton. priores; necnon magister Thomas de Clyfford, doctor in theologia. Item archidiaconatus Eastriding, viz magister Bertrandus de Fargis, archidiaconus Eastriding; Abmarlic, de Thornton, de Melfa, abbates: de Bridlington, de Watton, de Wartre, Kirkham, de Ellerton, priores; necnon magistri Philippus de Beverlaco, rector ecclesie de Kayngham & Willielmus de Okam, rector ecclesie de Langleton, in theologia doctores. Item in archidiaconatu Nottingham, dominus archidiaconus Nottingham; de Rufford, de Welbecke, abbates: de Wirklop, de Thurgarton, de Shelford, de Lenton, de Novo Loco, de Fellye, de Matherfeye, & de Blida, priores; necnon magister Henricus de Maunshelde, rector ecclesie de Flintham, doctor in theologia. Archidiaconatus Richmundie, videlicet, dominus archidiaconus Richmundie; de Tourneis, de Caldra, de Cokerfand, de Jorevallis, de Coverham, sancti Martini juxta Richmund, de sancta Agatha, de Egleson, abbates; de Bega, de Connigghened, de Karmeol, de Lanc de Cokerham, sancti Martini juxta Richmund, de Allerton, priores. Prior seu custos dominus de Ormesby, & minister sancti Roberti de Knaresburgh; necnon abbas de Fontibus. Archidiaconatus Clyvelandie, dominus archidiaconus Clyvelandie, de Whitheby, de Ryevall, de Bella Landa, abbates; de Gysbourun, de Novo Burgo, de Maltoun, de Morton, de Gruning. priores ac magister Johannes Sarve, sacre theologie doctor, & magister Robertus de Sandthorp; rector ecclesie de Apleton, juris canonici professor: item magister Nicolaus de Welles, & Nicolaus de Oxonia, juris canonici professores: item dominus prepositus prepositure Beverlac. Item capitula, videlicet Suthwal, Beati Johannis Beverl. Ripon. & Howeden.

Certificatorium capituli Ebor.

Item venerabili in Christo patri ac domino reverendo, domino Willielmo, Dei gratia Ebor. archiepiscopo, Anglie primati, devoti filii, decanus & capitulum ecclesie vestre Ebor. salutem, reverentiam, cum honore in singulis debitam tanto patri. Mandatum vestrum per vos nobis directum, reverenter recepimus sub forma continentie infra scripte: Willielmus, providentia divina Ebor. archiepiscopus, Anglie primas, dilectis filiis decano & capitulo ecclesie nostre Ebor. salutem, gratiam, & benedictionem. Cum sacrorum canonum, &c. Hujus igitur auctoritate mandati, tam in ecclesia vestra Ebor. quam in aliis locis nostre jurisdictionis, omnia premissa, que publicari mandavimus, solemniter publicavimus, ac magistros Petrum, de Rosi, Robertum de Ryplingham, &

A dominum Walterum de Bedewinde, vestre ecclesie Ebor. precentorem, cancellarium, & thesaurarium, de Nottingham & Clyveland, in ecclesia vestra predicta archidiaconos, ac etiam magistros Robertum de Ryplingham, & Petrum de insula, ecclesie vestre Ebor. canonicos, sacre theologie doctores, & juris canonici professores, peremptorie citavimus, quod personaliter compareant coram vobis, die, loco, & tenore in mandato vestro contentis, super proponendis in dicto concilio tractaturi, salubre consilium impensuri, necnon ea, que statuta, & ordinata fuerint, humiliter admisuri; ac etiam efficaciter impleturi, facturi, & recepturi, quod consonum fuerit canonicis institutis. In cujus rei testimonium sigillum nostrum ad citationes tantum presententi certificatorio est appensum. Dat. in capitulo nostro Ebor. 10. cal. Junii, anno gratie MCCCXI.

Certificatorium Willielmi prioris Dunelmensis.

Venerabili in Christo Patri domino Willielmo, Dei gratia, &c. devotus suus, VV. prior ecclesie Dunelm. salutem &c. Litteras vestras paternitatis devote recepimus, tenorem qui sequitur continentes: Willielmus permissione divina Ebor. archiepiscopus, &c. Cum sacrorum canonum &c. Quarum quidem auctoritate litterarum fratrem Godfridum de Haxey, commonachum nostrum, sacre theologie doctorem, citavimus in forma nobis superius demandata. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Valete. Dat. Dunelm. festo Ascensionis dominice, anno Dom. 1311.

Certificatorium Willielmi de Okam.

Reverendo in Christo patri, &c. Willielmus de Okam rector ecclesie de Langeton, vestre dioc. subjectionem & obedientiam, cum omnimodis reverentia & honore debitis tanto patri. Litteras vestras cal. Martii ultimo preteritis recepi, formam, que sequitur, continentes: Willielmus, permissione divina, &c. Vestris igitur voluntati & beneplacito volens humiliter parere, prout tenor, in ecclesia vestra Ebor. non. cal. Junii supradictis, quem diem ad celebrandum ibidem vestrum concilium provinciale, cum continuatione & prorogatione dierum subsequentium nuper assignastis, personaliter coram vobis, quanquam onera quamplurima mihi ratione residentie mee in ecclesia Lincol. diversimode incumbentia, a dicta ecclesia commode absque gravi dispendio me non sinunt abesse, vita & sanitate comitibus, Domino concedente, intendo comparere; facturus in dicto concilio, impleturisque, prout mihi possibile erit in omnibus, juxta mandati vestri exigentiam & tenorem, & recepturus, quod consonum fuerit canonicis institutis; quod vestre paternitati reverende, quam ad regimen ecclesie sue sancte per tempora successiva conservet altissimum, insinuo per presentes. Dat. Lincoln. 14. cal. Maji, anno Domini MCCCXI.

Memorandum, quod consimiles littere directe fuerunt magistris Henrico de Maunsheld, rectori ecclesie de Flintham, ac cancellario Oxon. Philippo de Beverl. rectori ecclesie de Kayngham; item Thomæ de Clyfford, sacre theologie doctoribus.

Item consimiles littere directe fuerunt magistris Thomæ de Middleton, de ordine pre-

ANNO
CHRISTI
1311.

ANNO
CHRISTI
1133.

catorum Ebor. Item fratri Adæ de Lincoln. de ordine minorum. Ebor. item fratri Richardi Wewang. de ordine S. Augustini de Ebor. qui omnes comparuerunt personaliter in dicto concilio, secundum formam citationum eis factarum.

Acta primi diei.

Quo die videlicet nono die Junii prædicto, domino archiepiscopo Ebor. una cum dictis suffraganeis suis, pontificalibus induto, & in dicta Ebor. ecclesia in sede archiepiscopali, sedenti, necnon abbatibus beatæ Mariæ Ebor. & de Seley, cum mitris in capite, ac aliis prioribus, archipresbyteris, exemptis & non exemptis, ad idem concilium evocatis, vestibus sacerdotilibus similiter indutis; domino Richardo de Kellawe, electo ecclesiæ Dunelm. confirmato per fratrem Galfridum de Haxebey, monachum mon. Dunelm. sacre theologiæ doctorem, procuratorem suum, decano ecclesiæ Ebor. & archidiacono Clyveland. personaliter; archidiacono Ebor. per dominum Willielmum de Cufanno, procuratorem suum, archidiacono Nottinghamiæ, per magistrum Richardum de Exmpt, procuratorem suum; archidiacono Eastriding, per Willielmum Arnald de Monte Sico, substitutum Bertrandi de Rupe, procurat. principal. dicti archidiaconi; archidiacono Richmund. per magistrum Franciscum de Luco, vicarium generalem ejusdem archidiaconi, thesaurario ecclesiæ Ebor. per Joannem de Braibes, procuratorem suum; præposito Beverlac. per magistrum Radulphum de Anlagby, procuratorem suum; archidiacono Northumbriæ personaliter; archidiacono Dunelm. per magistrum Thomam de Hoo, procuratorem suum specialiter constitutum; magistro Thoma de Clyfford, sacre theologiæ doctore; decano de Aukland, magistro Willielmo de Marclan. juris canonici professore; decano Cestr. ac decano Lancelstr. Dunelm. diocesanos, & archidiacono Carliolen. personaliter; necnon procuratoribus cathedralium & collegiatarum ecclesiarum Ebor. dioc. & provinciæ; & aliis variis ecclesiasticis in multitudine copiosa in ecclesia Ebor. prædicta, juxta formam vocationis comparentibus. In primis, missam de sancto Spiritu solemniter audierunt; qua finita, idem dominus archiepiscopus statim pontificalibus, ut prius, indutus, accessit ad majus altare, & facto silentio, proposuit verbum Dei, & postmodum articulos in ipso concilio tractandos & expediendos, prædicto clero viva voce exposuit. Lectis postea certificatoriis super vocatione prædicta; primo videlicet official. Ebor. cui eandem citationem in Ebor. diocesi commisit faciendam; & officialis Dunelm. sede Dunelm. vacante; & domini Carliolen. episcopi, & capituli ecclesiæ Ebor. ipsique citatis, ac de mandato dicti patris præconizatis, ac pro majori parte personaliter ei sufficienter comparentibus; quibusdam vero ex eis diversas excusationes & impedimenta per procuratores speciales proponentibus, & illis, in quarum legitima erant, admissis. Lecta etiam quadam bulla sanctissimi in Christo patris, ac domini nostri, domini Clementis, divina providentia papæ quinti, super concilio generali primo eidem domino archiepiscopo missa; & et alia bulla super prorogatione ejusdem concilii usque ad certum terminum in eadem definitum. Et bulla apostolica super inquisitionibus

factis contra singulares personas Templariorum publice lecta. Expositis etiam quibusdam rationibus & motivis, negotium dictorum Templariorum tangentibus, in concilio memorato. Proposita insuper per eundem patrem toti clero, tunc ibidem præsentem, petitione domini regis Angliæ illustris super quondam subsidio, sibi pro guerra sua in Scotia concedendo; super quo idem clerus totius Ebor. dioc. & provinciæ ad diem hujus concilii ea occasione extitit convocatus, prout per certa certificatoria plenius apparebat, & in dicto concilio coram ipsis extitit recitatum; idem pater injunxit publice & expresse prædicto clero, quod procuratores idoneos ad præfatum generale concilium mitterent, juxta formam & bullæ prælibatæ. Quibus sic peractis, præfatus venerabilis pater præfixit eidem clero, & omnibus ad dictum concilium vocatis, diem crastinum coram eodem in capitulo ecclesiæ Ebor. ad proponendum, dandum, & exhibendum in scriptis articulos, & capitula, contingentia statum & correctionem ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum dictæ provinciæ; necnon deliberationem suam, voluntatem, & responsum super dicto subsidio per prædictum dominum regem petito; & ad alia pertractanda, quæ in eodem concilio, tam circa negotium Templariorum, quam cætera communem utilitatem tangentia fuerint deducenda.

ANNO
CHRISTI
1133.

Acta secundi diei.

Quo die crastino, in capitulo ecclesiæ prædictæ, coram dicto venerabili patre, domino Willielmo, archiepiscopo supradicto, pro tribunali sedente; & præfatis Carliolen. & Candidæ Casæ episcopis, ac abbatibus, prioribus, & cæteris prælatibus, ut supra, eidem assidentibus; lectoque certificatorio decani christianitatis Ebor. super citatione facta omnibus Templariis in civitate & dioc. Ebor. ubilibet existentibus, quod eodem die compareant personaliter coram eodem patre in capitulo memorato, ad videndum & audiendum publicationem attestacionum in negotio inquisitionis hæreticæ pravitatis contra eosdem factæ, per eundem patrem, & cæteros collegas suos habiturum; ulteriusque faciendum & recipiendum, cum continuatione & prorogatione dierum subsequentium, quod ipsius negotii qualitas exigit & natura. Ipsique templariis ibidem vocatis nominatim, & juxta formam vocationis hujus personaliter comparentibus, dictas attestaciones tam contra singulares personas Templariorum prædictorum, quam ordinem eorundem factas solemniter publicari fecit; & articulos super quibus dictæ singulares personæ examinatæ fuerant, in bulla apostolica contentos, fecit legi, & toti populo in lingua materna exponi; ac attestacionem septem personarum eorundem Templariorum primo examinarum, in lingua materna publice exponi fecit, cleri & populi multitudine assistente; reliquas autem attestaciones & depositiones pro lectis & publicatis habuit de communi consilio totius provincialis concilii. Traditaque ipsis Templariis copia vera earundem attestacionum omnium & singularum tam contra singulares personas, quam contra ordinem habituram; præfixit idem pater eidem Templariis diem Jovis prox. sequent. pro termino præciso & peremptorio, ad proponendum & ostendendum, quicquid habuerint pro

ANNO
CHRISTI
1212.

pro se in eodem negotio proponend. extra di-
ctum diem Jovis, & eodem die Jovis plenarie
continuato. Assignando insuper eisdem Tem-
plariis diem Veneris prox. sequent. in capitulo
supradicto ad audiendam sententiam definiti-
vam, seu pronunciationem, si liqueat, in ne-
gotio antedicto, eundem diem Jovis toti con-
cilio judicialiter assignando. Propositis incon-
tinenti coram eodem patre una schedula in
Gallico concepta ex parte ipsorum Templario-
rum, necnon quadam bulla papali, ordinem &
observantias ipsorum tangente; & ipsis schedu-
la & bulla perlectis, iidem Templarii, & cæ-
teri laici & clerici, ad concilium non vocati,
continuo recesserunt. Postmodum vero, habita
deliberatione & tractatu cum prædictis episcopis,
& aliis prælatis & clericis, tunc ibidem
existentibus, super negotio memorato; idem
pater de communi consilio omnium deputavit
certas personas, sacræ theologiæ doctores, ac
juris canonici professores, ad deliberandum su-
per quibusdam dubiis, quæ in præfato inquisi-
tionis negotio resultabant, & dicto die Jovis ei-
dem patri suam deliberationem plenius refe-
rend. ut ulterius fieri possit in eadem, quod
toti concilio videbitur consultius faciendum.

Acta tertii diei.

„ Quo die Jovis “ in capitulo prædicto, di-
cto domino archiepiscopo, & episcopis, abba-
tibus, prioribus, doctoribus, & professoribus
prædictis, & toto clero ejusdem dioc. & provin-
ciæ, clericis & laicis in multitudine copio-
sa, ac Templariis ipsis existentibus, recitatis
actis ultimi diei, petitoque publice ab eisdem
Templariis, an aliqua haberent proponenda,
ostendenda, seu exhibenda pro seipsis in nego-
tio memorato; & propositis incontinenti per
ipsos Templarios quadam petitione in Gallico,
& duabus bullis; una Innocentii quarti, & alia
Anastasio tertii; quibus publice lectis, eosdem
Templarios fecit idem venerabilis pater inter-
rogari singulatim, an omnes sibi tunc præsen-
tes habuerint firma & rata, quæ in dicta sche-
dula continebantur; qui expresse dixerunt, quod
sic. Tandem idem pater de communi consen-
su dicti concilii ipsos Templarios, & omnes
alios clericos & laicos, qui ad illud concilium
vocati non fuerunt, e dicto capitulo exire fe-
cit, ut de ipsorum Templariorum negotio ple-
nius tractaretur; habitoque communi tractatu
super eodem, videbatur eidem patri, & toti
concilio, quod ipsi Templarii essent iterum in-
terrogandi super quibusdam responsionibus suis
prius factis, tam in examinatione contra sin-
gulares personas, quam contra ordinem Tem-
plariorum prædictorum sigillatim, utrumne pri-
mis suis responsionibus stare vellent, necne?
Tunc ipsos singulatim coram ipso, & dicto
concilio fecit adduci, & suas responsiones ei-
dem, & cuilibet eorum, prout scripta erant,
in lingua materna exponi; & dicta eorundem
justificationes, & intelligentias per notarios pu-
blicos redigi in scripturam. Ex his factis, præ-
fixit eisdem Templariis diem crastinum, vide-
licet diem Veneris prox. ante festum Penteco-
stes, coram ipso, & toto suo concilio provin-
ciali in dicto capitulo ad audiendum pronuncia-
tionem finalem, si liqueat, in negotio me-
morato.

Acta quarti diei.

„ Quo die Veneris “ in præfato capitulo,
dicto domino archiepiscopo, & episcopis præ-
dictis, ac abbatibus, prioribus, doctoribus, &
professoribus, & aliis in multitudine copiosa
existentibus, quia super dicto negotio Templa-
riorum ad plenum non deliberasset, videbatur
eidem patri, & toti concilio suo expediens,
dictam pronunciationem usque in aliud tempus
magis diffusum prorogare. Unde idem dominus
archiepiscopus, ex communi consensu omnium
in dicto concilio existentium, præsentibus Tem-
plariis supradictis dictum diem Veneris, & ip-
sum provinciale concilium prorogavit usque in
primum diem mensis Julii in ecclesia conventu-
ali de Blida; & eundem diem eidem Tem-
plariis coram eodem patre, loco prædicto, as-
signavit, ad audiendum pronunciationem, sicut
prius in negotio antedicto. Præsentibus prædi-
cto clero ejusdem concilii tunc præfati, quod
omnes episcopi, decani, archidiaconi, præposi-
ti, archipresbyteri, abbates, & priores, qui po-
terunt, omni frivola excusatione amota, per-
sonaliter, capitula vero per procuratores ido-
neos, & ad hoc sufficientem potestatem habentes,
compareant coram eodem patre in eccle-
sia conventuali de Blida supradicta, ad tra-
ctandum & faciendum tam super dicto negotio
Templariorum, quam super aliis prius propo-
sitis; & nominatum in eodem concilio propo-
nendum, quod communi deliberatione concilii
juxta juris exigentiam videbitur faciendum. Post-
modum autem certis, & legitimis de causis
idem venerabilis frater prorogationem ejusdem
concilii, quoad assignationis dicti loci de Blida,
mutavit, & suum concilium fecit, ut prius,
ad prædictum primum diem mensis Julii in eccle-
sia sua beati Petri Ebor. per suas litteras ci-
tatorias convocari.

Acta quinti diei.

„ Quo die primo mensis Julii, “ anno & in-
dictione prædictis in præsentia nostrorum nota-
riorum prædictorum, ac testium subscriptorum,
& aliorum in multitudine copiosa in capitulo
B. P. Ebor. venerabilis pater, dominus archi-
episcopus supradictus, ad præfatum provinciale
concilium, ut prædicitur, prorogatum ibidem
celebrandum, sedens pro tribunali, prædictam
loci assignationem in ecclesia conventuali de
Blida, certis, & legitimis de causis, ut ibidem
dominus archiepiscopus expresse asseruit, tan-
tummodo immutata, venerabilibus patribus, do-
minis Richardo Dunelm. Tho. Candidæ Casæ,
episcopis, ipsius domini archiepiscopi, & eccle-
siæ Ebor. suffraganeis, decanis ipsius ecclesiæ
Ebor. & ecclesiarum præbendalium de Aukland.
de Lanest. archidiacono Clyveland. cancellar.
ecclesiæ Ebor. S. T. doctore; abbatibus beatæ
Mariæ Ebor. de Kirkstale, de Rupe, de Rie-
vall, de Roughford, de Melfa, de Fontibus,
de Turneys, de Calder, de Cokerland, de Jo-
revall, de Coverham, de sancta Agatha, de
Egleston, & de Novo monasterio; prioribus in-
super sanctæ Trinitatis Ebor. sancti Andree Ebor.
sancti Oswaldi de Pontefract. de Drax, de Bre-
ston, de Gysbourn, de Novo Burgo, de Mal-
ten, de Morton, de Gronmis, de Thurgarton,
de Felfeye, de Metharsaye, de Blida, de Brid-
lington, de Kirkholm, de Warre, & de El-
lerton;

ANNO
CHRISTI
1212.

lerton; doctoribus etiam in theologia magistris Thoma de Glyfford, Joanne Grower, Philippo de Beverlaco, fratribus Galfrido de Haxebury, monacho Ecclesie Dunelm. abbate de Ryevall, Adam de Lincoln. de ordine minorum, Thoma de Pontefract. ejusdem ordinis, Richardo de Warewang. de ordine sancti Augustini, & Tho. de Middleton, de ordine predicatorum; & juris canonici professoribus, magistris Nicolao de Oxon. Richardo de Cestria, & Roberto de Sandthorp, ac aliis jurisperitis; & multitudine ibidem personaliter existentibus abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, prepositis, custodiibus, ministris, capitulis ecclesiarum tam cathedralium, quam collegiarum, & spiritualitibus predictae Ebor. dioc. per procuratores legitime constitutos, presentibus, publice proposuit verbum Dei; cujus thema fuit: „Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.“ Quo sermone finito, lecta fuerunt quaedam certificatoria, unum scilicet primo officiali curiae Eboracensis, aliud domini Dunelm. episcopi, tertium Carliolensis episcopi & quartum capituli Eboracen. ecclesie, sigillis pendentibus signata, super vocationibus cleri ad dictum provinciale concilium de mandato dicti domini archiepiscopi facta; vocatisque postmodum prelati & ceteris ecclesiarum personis in dictis certificatoriis contentis, & eis, ut premititur, comparentibus; lecto insuper quodam certificatorio, sigillo christianitatis Ebor. pendente signato, super quadam citatione facta fratribus ordinis militie Templi, 24. numero in castro Eborum existentibus, tenoris infra scripti venerabili, &c. „Prout in processu notato.“ Quibus fratribus preconizatis & ipsis omnibus personaliter comparentibus, amoti fuerunt ipsi Templarii, & ceteri & laici ad dictum concilium non vocati, a loco dicti capituli; habitaque postea disputatione, & altercatione continua inter prefatos doctores, professores, & alios prelatos supradictos, super rationibus & motivis negotium dictorum templariorum, & ipsos Templarios tangentibus; ipsisque postmodum Templariis vocatis, & comparentibus, prexit idem dominus archiepiscopus, cum consensu dicti sui concilii, eidem Templariis diem crastinum ad idem quod prius, & loco predicto.

Acta sexti diei.

„Quo die crastino, scilicet 2. die mensis Julii predicti, coram dicto domino archiepiscopo ecclesie Ebor. pro tribunali sedente, prefatis dominis Dunelm. Candidae Casae, episcopis, ac aliis prelati & clericis supradictis sibi assidentibus; prefati Templarii, ut supra, comparuerunt. Quibus Templariis, ut ceteris clericis & laicis, ad dictum concilium non vocatis, a loco dicti capituli amotis, ut de negotio dictorum Templariorum plenius tractaretur; habitoque tractatu per ipsum concilium super negotio memorato, de communi consensu omnium ibidem presentium, deputavit idem archiepiscopus certas personas S. T. doctores, & juris canonici professores, ac alias discretas ac litteratas personas ad tractandum, & plenius deliberandum super prefato inquisitionis negotio; & eidem domino archiepiscopo die Lunae prox. sequent. in eodem capitulo referendum; & ad ulterius faciendum in dicto negotio, quod toti concilio videretur consultius faciendum.

Prædictis Templariis iterato vocatis, & comparentibus, præfatus dominus archiepiscopus assignavit eidem diem & locum ad sententiam definitivam seu pronunciationem audiendam in negotio antedicto; & toti clero, ibidem existentii, eundem diem & locum ad interessendum judicialiter assignando.

Acta septimi diei.

„Quo die Lunæ, scilicet quinto die mensis Julii, anno supradicto, coram prefato domino archiepiscopo in capitulo ecclesie Ebor. predicto pro tribunali sedente, prefatis dominis Dunelm. & Candidae Casae episcopis, ac aliis prelati, & S. T. doctoribus, & juris canonici professoribus, & aliis clericis, & procuratoribus supradictis sibi assidentibus, propositis & exhibitis in scriptis per quosdam certas personas, superius deputatas, quibusdam rationibus & motivis, & eis auditis & intellectis, habitaque disputatione, & discussione super eisdem; propter variationes rationum, & dubitationes per supradictas personas, ut predictum, deputatas in dicto concilio, in propositis & exhibitis factas, idem dominus archiepiscopus, de communi consensu omnium in dicto concilio existentium, deputavit certas personas, sacre theologie doctores, juris canonici professores, & alias discretas personas, ad relationem summo pontifici faciendam, & ordinandam in negotio antedicto, & ipsam die Sabbati prox. sequent. in capitulo Ebor. predicto supplicandum. Ad quam relationem audiendam, idem venerabilis pater predictis Templariis, tunc personaliter ibidem constitutis, dictum diem & locum prexit; & ad dicendum, quantum juris ratio permetteret, contra eandem, si voluerint, & viderint expedire; eundem insuper diem & locum toti clero, ad dictum provinciale concilium vocato, & ibidem existentii, ad interessendum per se, vel per procuratores idoneos, judicialiter assignando.

Acta octavi diei.

„Quo die Sabbati, scilicet decimo die mensis Julii predicti, adveniente coram discreto viro magistro Roberto de Pickering, canonico ecclesie beati Petri Ebor. prefati domini Ebor. archiepiscopi ad infra scripta commissario speciali, prout per inspectionem commissionis sue, tunc ibidem publice lectas, apparuit; domino decano ecclesie Ebor. abbatibus, prioribus, sacreque theologie doctoribus, & aliis discretis, & exemptis personis dioc. & provincie Ebor. personaliter, procuratoribus etiam minorum Dunelm. & Carliolen. & Candidae Casae, episcoporum, ac quorundam aliorum prelatorum, tunc absentium, ibidem existentibus in capitulo ecclesie Ebor. predicto, predicti Templarii personaliter comparuerunt. Tenor vero commissionis, de qua superius fit mentio, talis est: Will. &c. Quis commissione publice perlecta, prefati Templarii, &c. laici & clerici, ad dictum concilium non vocati, a loco dicti capituli fuerunt amoti, ut de ipsorum Templariorum negotio plenius tractaretur. Habitoque tractatu per ipsum concilium super negotio memorato, magister Robertus de Pickering, commissarius supradictus, de communi expresso consensu omnium & singulorum sane in dicto concilio existentium, idem concilium pro-

prorogavit, & continuavit usque in diem Mercurii prox. post festum beati Jacobi apostoli prox. futuri; toto clero tunc ibidem existentibus, ac etiam absentibus, in personas procuratorum suorum ibidem presentium, eundem diem Mercurii ad interessendum personaliter in eodem capitulo, ad tractandum, deliberandum, & faciendum in dicto inquisitionis negotio, quod toti concilio videbitur consultius faciendum, præfigendo; præfatisque Templariis eundem diem & locum ad audiendum, recipiendum, & faciendum quod natura ipsius negotii exigit & requirit, judicialiter assignando.

Acta noni diei.

„ Quo die Mercurii, “ scilicet 28. die mensis Julii prædicti adveniente coram magistro Roberto de Pickering, commissario, ut præmittitur, supradicto, venerabili patre domino Thoma, Candidæ Casæ episcopo, dominis decano ecclesiæ Ebor. arch. Clyveland, cancell. eccl. Ebor. abbatibus insuper sanctæ Mariæ Ebor. de Seleby, de Kirkestall, de Rupe, de Melfa, de Jorevall, de Coverham, de Egleston, de Ryeval, de Bellalanda, necnon priores sanctæ Trinitatis Ebor. sancti Andree Ebor. sancti Oswaldi de Ponsesraff. de Drax, & plurimorum aliorum per procuratores litteratorie constitutos, presentibus, ac aliis assistentibus in multitudine copia; lectum fuit quoddam certificatorium, sigillo commissarii generalis domini officialis curiæ Ebor. prædictæ signatum, super vocatione cleri ad dictum provinciale concilium prorogatum facta, tenorem continens infrascriptum: Viro venerabili, &c. Quo certificatorio publice perlecto, præfatisque Templariis ibidem personaliter constitutis, prædictis episcopis, & aliis prælatis, & personis ecclesiasticis, ac capitulis vocatis nominatim, & ut supra, comparantibus, idem Robertus, commissarius supradictus, dictum provinciale concilium usque in diem crastinum ad interessendum in eodem capitulo, ac faciendum idem, quod prius, judicialiter assignando; absentes usque in diem crastinum expectando.

Acta decimi diei.

„ Quo die crastino, “ scilicet 29. die mensis Julii prædicti, coram præfato magistro Roberto commissario, & domino episcopo Candidæ Casæ, ac prælatis, & personis ecclesiasticis in dicto ecclesiæ Ebor. capitulo pro tribunali sedentibus, aliisque, tam clericis, quam laicis in multitudine existentibus, præfati Templarii 24. numero; videlicet frater Willielmus de Grafton, &c. personaliter comparuerunt; & fatebantur & expresse recognoverunt omnes & singuli in iudicio, & quilibet eorum pro se sponte & expresse fatebatur & recognovit, se super articulis in bulla papali contentis vehementer esse diffamatos, & de eisdem articulis non posse se purgare; petieruntque, & quilibet eorum pro se humiliter petiit, genibus flexis, statum ecclesiæ sibi concedi; asserentes, se paratos esse ordinationi ecclesiæ in omnibus stare super præmissis. Juravit postmodum quilibet dictorum Templariorum per se nominatim & expresse de mandato ecclesiæ, tactis sacrosanctis evangelis, in lingua materna, sub hac forma: Ego A. B. detestor & abjuro ad hæc quatuor sancta evangelia omnes hæreses, & præcipue illas in bulla

papali contentas, de quibus diffamatus sum; & promitto de cætero observare fidem catholicam, & orthodoxam, quam tenet, docet, & prædicat sancta Romana ecclesiæ. Sic Deus me adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia. Qui Templarii sic jurati, ut præmittitur, statim ad ostium australe dictæ Ebor. ecclesiæ accesserunt, juramento præfatis ab eisdem omnibus & singulis de parendo mandatis ecclesiæ; atque ipsos omnes & singulos, flexis genibus, beneficium absolutionis humiliter petentes, venerabilis pater dominus Thomas, de Candida Casa episcopus, pontificalibus indutus, dominis decano & cancellario ecclesiæ Ebor. ac archidiacono Clyveland, & abbate S. Mariæ Ebor. vestibus sacerdotalibus pariter indutis, secum assistantibus, ab omnibus hæresibus in bulla papali, contentis, & omnibus aliis absolvit, ipsosque Templarios ad statum ecclesiæ, & ad sacramenta ecclesiastica restituit. Demum ipsis Templariis iurato dictum capitulum ingredientibus, & in dicto provinciali concilio personaliter existentibus, magister Robertus de Pickering, commissarius prædictus, unanimi consensu omnium in ipso concilio existentium. ipsos Templarios a carcerali custodia regia liberavit, & ipsos custodiæ ecclesiasticæ admisit & mancipavit; ipsiisque provinciale concilium usque in crastinum continuando, eundem diem crastinum toti clero, ibidem existentibus, ad interessendum in dicto capitulo, judicialiter assignando, ad tractandum, & ulterius faciendum in dicto negotio, quod de jure esset faciendum.

Acta undecimi diei.

„ Quo die crastino, “ videlicet 30. die mensis Julii præfatis commissario, & clero in dicto capitulo, ut supra, confidentibus; habitoque tractatu diuturno inter eosdem super ordinatione status dictorum Templariorum, idem magister Robertus, commissarius, de communi consensu & assensu omnium tunc in dicto concilio existentium, decrevit, ordinavit, & sententialiter pronunciavit; dictos Templarios singulos ad singula diversa monasteria prædictæ Ebor. diocæces fore mittendos, ad agendam penitentiam de præmissis, super ordinatione vero & in iunctione penitentiarum præfatis Templariis imponendæ, voluit idem commissarius, ut asseruit, venerabilem patrem dominum Willielmum, Dei gratia Ebor. archiepiscopum, Angliæ primatem, in ipso negotio, una cum certis collegis suis, inquisitorem specialiter deputatum, consulere; toto dicto concilio provinciali ad hoc consensum, & assensum exhibente. Quibus sic factis, idem concilium, quod tunc, dimisit sine die.

Publicatio cessationis ordinis Templariorum.

Willielmus, &c. dilecto filio officiali nostro Ebor. salutem, gratiam, & benedictionem. Nuper in concilio generali, cui interfuimus, vir sanctissimus pater dominus, dominus Clemens, divina providentia papa v., per viam provisionis, seu ordinationis ordinem militiæ Templi, ipsiusque ordinis statum, habitum, atque nomen irrefragabili & perpetuo valitura sustulit sanctione, ipsum ordinem perpetuo prohibitioni supponens; districtius inhibendo, ne quis dictum ordinem de cætero intrare, vel ejus habitum suscipere, vel portare, aut pro Templario se gerere quovismodo præsumeret; quod si

quis

ANNO CHRISTI 1311.

quis contra faceret, majoris excommunicationis sententiam incurreret ipso facto. Nolentes itaque quod fratres quondam dicti ordinis, aut quivis alii in nostra diocesi constituti prætendere valeant ignorantiam præmissorum, vobis firmiter injungendo mandamus, quatenus tam in ecclesia nostra cathedrali Ebor. quam in singulis ecclesiis collegiatis, necnon monasteriis exemptis & non exemptis, ac etiam in paro-

chialibus ecclesiis nostræ dioc. faciatis præmissa distincte, aperte, & sollempniter publicari. Et quid feceritis in hac parte, nobis constare faciatis citra festum beati Matthæi apostoli per vestras litteras, quæ harum seriem repræsentent. Valete. Datum apud Carode 18. cal. Septembris, anno gratiæ 1312. & pontificatus nostri septimo.

ANNO CHRISTI 1311.

AQUILEJENSE CONCILIUM

Pro sufficiendis sumptibus iis qui ad Viennense concilium ituri erant,

Anno 1311. habitum.

Ann. 1311. Moas. Sup. no. III. pag. 171.

Causam habendi concilii & ejus nudam mentionem suggeris, quam hic exhibeo, charta accepta ex P. de Rubens Monum. Eccl. Aquilejens. cap. 83. pag. 828.

In nomine Domini, Amen. Aquilegia 98. Floren. & M. Padua 54. Floren. Vicentia 28. Floren. & dimid. Tervisum 24. Floren. Felstrum 13. Floren. & dimid. Cumanus 25. Floren. & dimid. Genetensis 9. Floren. Concordia 12. Floren. & dimid. Tridentum 21. Floren. Mantua 18. Floren. Verona 32. Floren. & dimid.

B Tergestum 5. Floren. & dimid. Justinopolis 3. Floren. Pola 3. Floren. & dimid. Parentium 7. Floren. Petenensis 1. Floren. & dimid. Emona 2. Floren. . . . Qui (Floren.) divisi fuerunt inter episcopos prædictos per Venerabilem Virum Fratrem Johannem Vicarium & Procuratorem Paduani. & magistrum Patrem Tridentini episcoporum, ad hujusmodi divisionem faciendam electos Deputatos in Concilio generali anno Domini 1311. Indict. 9. Aquilegiæ celebrato.

CONCILIUM RAVENNATE II.

Pro disciplina & moribus ecclesiarum reformandis celebratum anno 1311. tempore Clementis Papæ V.

TITULI CAPITULORUM.

- I. De orationibus fundendis ad Deum pro cleri ordinatione vacantium ecclesiarum, & aliis Divinis officiis.
- II. De oneribus episcoporum decedentium.
- III. De anniversariis episcoporum.
- IV. De anniversariis patronorum & benefactorum ecclesiarum.
- V. De reliquiis sanctorum, & eorumdem veneratione.
- VI. De sacramentis ecclesiasticis.
- VII. De custodia eucharistia, chrismatis, & olei sancti.
- VIII. De utensilibus, paramentis, & libris, & ceteris ornamentis ecclesiasticis.
- IX. De informatione ministrorum, & celebratione Missarum.
- X. De annunciatione festorum, & celebratione ipsorum, & observatione jejuniorum.
- XI. De sacramento baptismi, & forma conservanda.
- XII. De mundicia ecclesiarum, & ne fiant in eis mercimonia, vel publica parlamenta.
- XIII. De predicatoribus verbi Dei.
- XIV. De statu regularium, & ipsorum reformatione.
- XV. De penitentis.
- XVI. De beneficiis, & præbendis ecclesiasticis, & idoneitate & sufficiencia ministrorum.
- XVII. De monachis, ut omnes ejusdem ordinis Divinis officiis sint conformes.
- XVIII. Quod singuli comprovinciales episcopi semel in anno synodum facere teneantur.
- XIX. De clandestina dispensatione, & riattimonio contracto contra interdictum ecclesie. Concil. General. Tom. XXV.

- CXX. De intrusis & electis per potestatem laicorum.
- XXI. De consummacibus & rebellibus subditis contra debitam obedientiam prælatorum.
- XXII. De apostatis.
- XXIII. De Judæis.
- XXIV. De excessibus prælatorum.
- XXV. De rectoribus hospitalium.
- XXVI. De injuriis & damno dato.
- XXVII. De excessibus laicorum blasphemantium Deum, vel sanctos.
- XXVIII. De pena illorum qui excommunicacionem contempnunt.
- XXIX. De pena adulterorum.
- XXX. De elemosynarum largitione.
- XXXI. De testamentis.
- XXXII. De salariis & solutionibus scripturarum.

PRÆPATIO.

In nomine Domini, Amen.

E Constitutiones edita in concilio provinciali, celebrato in ecclesia Ravenna. & convocato per venerabilem patrem dominum Rainaldum, permissione divina sanctæ Ravennatis ecclesie archiepiscopum

Ad honorem omnipotentis Dei, & gloriæ virginis Mariæ, beatorum apostolorum Petri & Pauli, beati Apollinaris martyris, patroni sanctæ Ravennatis ecclesie, beatorum martyrum Vitalis & Ursicini, & ceterorum, quorum reliquias & patrocinia complectimur in ipsa metropoli ecclesia, & ad restaurationem ecclesiarum, & reformationem morum, ecclesie-

451
ANNO
CHRISTI
1311.

CLEMENS
P. V.

CONCILIUM

HENRIC. VII.
IMP.

452

ANNO
CHRISTI
1311.

safticarum, & faecularium perfonarum, & pro salute animarum, in hoc fafto provinciali concilio, cui, auctore Deo, praefidemus, una cum venerabilibus patribus Dei gratia dominis, V. Bononiensi, H. Regiensi, M. Cervienfi, & P. Foropoliensi, epifcopis, & fratre Hugolino electo Faventini. fanctae Ravennatis ecclefiae fuffraganeis, & procuratoribus videlicet dominorum P. Parmenfis, R. Forlivienfis, I. Caefenatenfis, fratrum P. Comaclenfis, I. Adrienfis, & Ven. Saxenatis, epifcoporum fuffraganeorum abfentium: quasdam conftitutiones conciliorum, fynodorum, canonum, & decretalium epiftoiarum, & aliorum jurium antiquorum & antiquatorum, per oblivionem & negligentiam inobfervatorum, rememoratorias & executorias redidiva repetitione edendas praevidimus, quas in fubditis recenfemus, publicari mandamus: volentes & mandantes, quod faeri canones, & fedis apoftolicae decretales, & legatorum ejus conftitutiones, & decreta fanctorum patrum, quantum poffibile fuerit, ab omnibus fubditis debeant efficaciter obfervari, & infra fcriptas conftitutiones.

CAPITULA.

De orationibus fundendis ad Deum pro celeri ordinatione vacantium ecclefiarum & aliis Divinis officiis. Rubrica I.

Quia inter caetera, quae pericula & discrimina afferunt & inducunt, diuturna vacatio ecclefiarum cathedralium, cui volentes fuccurrere, quod statutum est fieri pro celeri ordinatione fanctae Romanae ecclefiae, cum vacaverit, per conftitutionem Gregorianam, *Ubi periculum*, ftatuimus, mandamus, & obfervari praecipimus pro celeri ordinatione Ravennatis ecclefiae, vel alterius ecclefiae cathedralis de provincia, cum vacaverit, ita quod pro ordinatione ipfius Ravennatis ecclefiae fiant orationes & proceffiones ad Dominum, & alia bona fpiritualia a clero & populo univerfo per totam Ravennatem provinciam, donec ipfa electio fuerit celebrata: & in qualibet civitate & ecclefia cathedrali ejufdem provinciae vacante, a fuis clero & populo, pro celeri ordinatione ejufdem ecclefiae cathedralis. Et idem fiat in ecclefiis conventualibus vacantibus pro celeri & concordie electione ipforum ab iis, qui funt de conventibus & capitulis ipfarum. Et ut haec celerius adimpleantur, archidiaconus, praepofitus, & chorus ecclefiae Ravennatis, ftatim cum ecclefia ipfa vacaverit, procurent omnibus & fignis fuffraganeis vacationem ipfam notificare: & capitula ecclefiarum cathedra-

Alium idem obfervent & faciant in fuis civitatibus & diocefibus, cum fuas ecclefiastias paffore contigerit vacare.

De exequiis epifcoporum deccedentium.
Rubrica II.

Quia, fecundum Apoftolum, qui bene praefunt praesbyteri, duplici honore habendi funt digni, in vita fcilicet & in morte: ftatuimus & firmamus, quod quando contigerit aliquem comprovincialium epifcoporum, praefentium vel futurorum de hac luce, Deo vocante, migrare, induatur pontificalibus, & cum eisdem, folemnibus exequiis praecedentibus, cum folemnififfima Miffa pro defuncto fepeliatur: & quam citius fieri poterit, caeteris comprovincialibus epifcopis ipfius obitus intimetur per capitulum ipfius ecclefiae cathedralis, ut orent pro epifcopo defuncto. Et quilibet coepifcoporum dici faciat triginta continuas Miffas a die notificationis obitus ipfius ufque ad trigesimum diem; & refici quilibet die tres pauperes. Et in qualibet ecclefia cathedrali & conventuali, una Miffa pro ipfius animae expiatione celebretur folemniter.

De anniverfariis epifcoporum
Rubrica III.

Quia inter caetera remedia, quae proficiunt ad expiationem animarum fidelium defunctorum, funt orationes & elemofynae: & illis maxime in his teneamus obnoxii, a quibus nos recognoscimus verbi & operis beneficia recepisse; in quorum numero praedecessores nostri merito poffint adfcribi: ftatuimus, & perpetua ftabilitate firmamus, quod de caetero femel in anno, vigilia fefti fanctae Praxedis, quod est vicefimo Julii, in tota provincia Ravennate, per fingulos coepifcopos & capitula ecclefiarum cathedralium, fiat folemnififfimum anniverfarium pro defunctis coepifcopis totius provinciae, ad quod clerus & populus convocetur. Et die praedicta quilibet epifcopus comprovincialium praedictorum, duodecim pauperes ad minus refici faciat, pro animarum expiatione celeri praedictorum. Si autem ipfa dies caderet in Dominica: fiat praecedenti die, vel fubfequenti feriata die, quam commodius poterit.

De

ANNO
CHRISTI
1311.*De anniversariis patronorum & benefactorum ecclesiarum.*

Rubrica IV.

Adjicimus insuper, quod de cætero, semel in anno, scilicet quarta die Junii, vel in proxima subsequenti feria, si festum incideret die illa, fiat solemne anniversarium per coepiscopos in tota provincia pro expiatione animarum fidelium defunctorum, patronorum & ecclesiarum benefactorum: ad quod, sicut dictum est de anniversario episcoporum, clerus & populus convocetur, & ipsa die pauperes reticiantur, ut etiam per hoc fideles ad beneficentiam provocentur & animentur.

De reliquiis sanctorum, & eorumdem veneratione. Rubrica V.

Statuimus, quod si in ecclesiis cathedralibus, collegiatis, conventualibus, & cæteris, extra altaria reliquæ habeantur, de ipsarum veritate & certitudine, quorum sanctorum sint, per singulos comprovinciales episcopos, in singulis eorum civitatibus & diocæsis, cum diligentia exquiratur: quatenus de ipsis habita certitudine, devote venerentur, & publicentur populis, & venerari mandentur. De quibus vero nulla certitudo possit haberi, in altaribus, vel alibi, sicut visum fuerit, recondantur, nec de cætero populis exponantur: & qui contra fecerit, ad arbitrium diocæsani episcopi puniatur.

De sacramentis ecclesiasticis.
Rubrica VI.

Cum sacramenta ecclesiastica debeant cum debita reverentia & veneratione, & gratis tractari, suscipi & conferri: statuimus, quod omnia sacramenta ecclesiastica, quantum possibile fuerit, a jejunis ministrentur, cum ornamentis necessariis, seu paramentis, & gratis, illud rememorantes attentius: *Quod gratis accepistis, gratis date.* Qui contra fecerit, præter Divinam offensam, quam ex hoc contrahit & incurrit, & pœnas a canonibus constitutas, in subsequenti provinciali concilio acrius puniatur.

De custodia eucharistia, chrismais, & olei sancti.
Rubrica VII.Statuimus, quod eucharistia, viaticum.
*Cencil. General. Tom. XXV.*ANNO
CHRISTI
1311.

Acum, sive corpus Christi, chrisma, oleum sanctum, & oleum infirmorum, sic devote, tute & secrete custodiantur, & reponantur in ecclesiis vel sacristiis, in locis ad hoc deputatis, & aptis: quod ad ea non possit manus nefaria accedere, seu sacrilega, & maxime mulierum: & quod eucharistia, seu viaticum, quod pro infirmis reservatur, frequentius innovetur. Et qui in prædictis negligens fuerit vel remissus, præter indignationem Dei, quam ex contemptu sacramentorum ejusdem & suæ salutis contrahit & incurrit, ab ordinario suo arctius puniatur.

De utensilibus, paramentis, & libris, & cæteris ornamentis ecclesiasticis.
Rubrica VIII.

Cum non solum ministri ecclesiastici mundi esse debeant, sed utensilia pro Divino cultu munda, & munde teneri & tractari, præmonente propheta: *Mundum domini qui fertis vasa Domini*: statuimus, quod corporalia, pallæ, robaleæ, & cætera sacerdotum & altarium ornamenta, munda sint, & cum omni munditia conserventur: & calices habeantur argentei, si commode fieri poterit, & ecclesiarum suppetant facultates: & sufficientes libri pro Divinis officiis, & paramenta: super quibus volumus & mandamus diligentem & solertem per diocæsanos curam & sollicitudinem adhiberi, & terminum congruum non habentibus statuere ad habendum prædicta: & ubi in prædictis habendis, ecclesiarum non sufficient facultates, moneantur laici, & maxime parochiani, & sollicitè inducantur, ut componant & contribuant saltem pro dimidia in prædictis.

Cum inter cætera utensilia pro Divino ministerio sit campana utilis & necessaria, ad cujus sonum maxime fideles excitantur ad Divinum cultum, & dæmones propelluntur: statuimus, quod de cætero campanæ quæ sicut de novo, benedicantur ea solemnitæ quæ in pontificali inscribitur, in ecclesiis cathedralibus, civitatibus singulis, & collegiatis, & plebibus, & conventualibus singulis diocæsum.

De informatione ministrorum & celebratione Missarum. Rubrica IX.

Statuimus, quod quilibet episcopus in sua diocæsi informare debeat sacerdotes & ministros, novos maxime, vel a scientibus.

ANNO
CHRISTI
1511.

tibus expertis faciat informari, in suis officiis & ministeriis, & ecclesiasticis sacramentis, & ipsorum collatione seu dispensatione, scilicet in capechizando, baptizando, consiciendo corpus & sanguinem Jesu Christi, & quæ sunt confectionis verba, seu consecrationis, & confitentis seu penitentes absolvendo, & formam & modum absolutionis, & Divinis aliis.

Cum juxta canonicas functiones unicuique sacerdoti, quantumcumque digno, unam Missam tantum in die sufficiat celebrare, & valde felix sit qui digne celebrat unam: districtius prohibemus, ne quis de cætero nisi unam tantum in die celebret Missam, nisi in casibus a jure permissis: & quod nullus alienigena audeat prædicare, vel celebrare, vel in sacro ordine ministrare, nisi fuerit prius præsentatus ordinario, & eidem de ipsius ordinatione facta fuerit plena fides.

Monemus omnes insuper & singulos sacerdotes, parochiales maxime, quod quando omnibus diebus Dominicis celebrare debuerint, alba cocta sive stola induti, aquam exorcizent, seu benedicant cum sale: & aqua altare ecclesiarum, & populum antequam celebrent, aspergant, cum antiphona, *Asperges me Domine*, vel alia quæ pro tempore occurrerit, & psalmo vel versu, *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam*.

Monemus insuper omnes & singulos parochianos, cujuscumque parochialis ecclesie, quod saltem in diebus Dominicis audiant Missam integram in sua parochiali ecclesia, a qua prius non recedant, quam benedictionem post Missam receperint: & quicumque contra fecerit, tertio admonitus, excommunicationis sententia percellatur.

De annunciatione festorum, & celebratione ipsorum, & observatione jejuniorum. Rubrica X.

Statuimus insuper, quod festa sanctorum patronorum ecclesiarum cathedralium provincie Ravennatis semper die in qua occurrunt denuncient celebrantes officia, & studeant celebrare, & clero & populo civitatis & diocesis ejusdem præcipiant celebrari in tota provincia Ravennat. & quod de festo B. Apollinaris, & de omnibus sanctis præsulibus Ravennatibus per columbam electis, fiant festa per totam provinciam Ravennatem suis diebus. Et ut in hoc errare non possint, ipsa festa in suis Kalenda-

riis inscribi faciant, & apponant: & ut præmittitur, denuncientur.

Monemus omnes & singulos sacerdotes, parochiales maxime, ut omnibus diebus Dominicis, quando debuerint Missas celebrare populis, lecto evangelio, & offertorio, vel cantato, festa celebranda & ferianda juxta consuetudinem, & ipsorum vigiliis jejunandas, si qua scilicet habuerint, & certa jejunia, si occurrerint, debeant nunciare, vel indicare ipsas debere festari, jejunari præcipere. Et ut in prædictis errare non possint, studeant festa omnia, vigiliis, & jejunia in scriptis habere, infra duos menses a publicatione præsentium, in suis Kalendaris, sive martyrologiis conscribere, seu conscribi facere: & qui in prædictis negligentes fuerint vel remissi, per suos episcopos acrius puniantur.

De sacramento baptismi, & forma conferenda. Rubrica XI.

Cum sacramentum baptismi omnium sacramentorum sit principium & fundamentum, & ideo propter summam necessitatem forma ejusdem, a Christo institutore tradita, a nullo fidelium maxime debeat ignorari: ipsam formam, quæ infra scriptis verbis complectitur, recensemus: Petre, vel Maria, ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, sub trina aspersione, vel immersione, nihil interposito, vel detracto. Quam siquidem formam, sacros canones imitantes, mandamus & præcipimus de cætero ab omnibus baptizantibus irrefragabiliter observari: & ne de ipsius ignorantia quis valeat excusari, ter in anno, scilicet in die Resurrectionis, & in die Pentecostes, per episcopos, per se vel alios in ecclesiis cathedralibus, per archipresbyteros in baptismalibus, & per rectores in parochialibus, in Missarum solemnis vel prædicationibus, publice & districte præcipimus divulgari.

De munditia ecclesiarum, & ne fiant in eis mercimonia, vel publica parliamenta. Rubrica XII.

Cum domum Dei deceat sanctitudo, dicente domino: *Domus mea domus orationis vocabitur*: & valde indignum sit, & devotioni cultus contrarium, quod in ecclesiis fiant mercata, tractatus & mercimonia laicorum, & ponantur in eis vasa, & alia, non deputata ad executionem & obsequium Divinorum: statuimus, & arctius prohibemus, ne de cæte-

ANNO
CHRISTI
1511.

Marc. III.

ANNO
CHRISTI
1311.* Forte
judicia. H.

cætero in ecclesiis fiant mercata, sive teneantur vasa vel mercimonia laicorum, nec * judicialia tractentur temporalia, nec fiant in eis coadunationes, viciniaz, vel tractatus, seu publica parlamenta: nisi forte ex necessitate, tempore guerrarum, hæc fieri contigerit. Et qui contra fecerit, diœcesani arbitrio puniatur.

De prædicatoribus verbi Dei.

Rubrica XIII.

Cum prædicandi officium privilegium existat, ad cujus executionem exigitur industria personarum pollutum ætate, gravitate morum, vitæ sanctitate, scientia & sermone; & indifferenter alicubi admittantur, & recipiantur tales, ex quorum receptione scandalum & animarum periculum dicitur provenisse: statuimus & districtius prohibemus, quod ad prædicationis ministerium, qui trigessimum ad minus non attingit annum, cujuscumque religionis existat, de cætero in aliqua ecclesia nullatenus admittatur: nec etiam quæstuarii recipiantur ad id officium.

De statu regularium, & ipsorum reformatione.

Rubrica XIV

Statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quod de cætero, quolibet anno, tempore magis apto & loco, fiat capitulum provinciale abbatum & priorum ordinis S. Benedicti, non exemptorum, juxta institutiones canonicas. Et si ex causa legitima non posset dictum capitulum provinciale fieri: saltem singuli abbates, & priores, cujuscumque diœcesis, pro reformatione conveniant certo tempore, loco, & die, sicut melius viderint expedire. Et hoc de prioribus, & præpositis canonicorum regularium, mandamus in omnibus & per omnia observari.

De penitentiis.

Rubrica XV.

Monemus omnes & singulos sacerdotes, parochiales maxime, quatenus decretalem ex. de penitentiis, *Omnis utriusque sexus*, in suis parochialibus ecclesiis, intra Missarum solemnias suis parochianis studeant publicare, & exponere in vulgari, in Adventu Domini, & in quadragesima, ne aliquis de ipsis ignorantia se valeat excusare. Et qui

negligens fuerit in præmissis, per suum episcopum arctius puniatur, dicendo quod peccant mortaliter non confitendo, & corpus Christi saltem in anno semel non suscipiendo: nisi de consilio sacerdotis abstinerint a communicatione, sacramento, & receptione corporis Jesu Christi.

Monemus omnes insuper medicos, quod quando vocati fuerint ad infirmos, non ulterius redire habeant, nec curare eosdem, nisi prius eis constiterit, quod ipsi infirmi prædicti medicum advocaverint animarum, & eis fuerit de animarum salute provisum. Et si quis medicorum, hujus monitionis contemptor extiterit & transgressor: tamdiu ab ingressu ecclesiæ arceatur, donec de transgressione hujusmodi ad arbitrium ordinarii satisfecerit competenter.

De beneficiis, & præbendis ecclesiasticis, & idoneitate & sufficientia ministrorum.

Rubrica XVI.

Cum indignum sit, quod beneficia ecclesiastica pro Divinorum officiorum obsequiis deputata, conferantur illiteratis, ignotis, insufficientibus, & indignis; statuimus, & districtius prohibemus, ne parochialis ecclesia de cætero conferatur, seu detur, nisi tali, qui competenter sciat legere & cantare Divinum officium. Nec canonicatus conferatur alicui in ecclesia cathedrali, nisi tali, qui sciat legere & cantare, & competenter construere, & decimumquintum annum attigerit. Nec canonicatus, vel præbenda, & clericatus, in ecclesia collegiata, ubi tres vel plures fuerint in congregatione, nisi sciat competenter legere & cantare, & duodecimum compleverit annum. Nec aliud rurale & simplex beneficium alicui prorsus illiterato, sed qui sciat aliquantulum legere. Et si contra factum fuerit, sit irritum ipso jure.

De monachis, ut omnes ejusdem ordinis in Divinis officiis sint conformes.

Rubrica XVII.

Monemus omnes abbates, priores, conventus, & monachos ordinis S. Benedicti, quatenus in responsoriis, & aliis Divinis officiis, se debeant de cætero conformare: cum honori ecclesiæ sit valde contrarium, & ut plurimum scandalosum, quod professi ejusdem religionis & ordinis sint dissoni vel ignari, maxime in Divinis officiis, juxta canonica instituta.

Quod

ANNO
CHRISTI
1311.

ANNO
CHRISTI
1311.

*Quod singuli comprouinciales episcopi semel
in anno synodum facere teneantur.*
Rubrica XVIII.

Quum decreverint sancti Patres, synodos per singulas civitates fieri, pro reformatione status ecclesiarum, ecclesiasticarum & secularium personarum, quod est permaxime necessarium, ut pastores gregis Domini, de ipsius gregis pascuis evellant, & edificent, & plantent in eis: hoc considerantes saluberrimum, & juri non dissonum, quod in qualibet civitate, vel diocesi, ubi diocesanus commodius & utilius viderit expedire, semel convocet synodum, & faciat annuatim, hoc presenti concilio provinciali fieri declaramus: & cathedraliticum solvatur.

*De clandestina desponsatione, & matrimonio
contracto contra interdictum ecclesie.*
Rubrica XIX.

Monemus omnes & singulos, qui de cetero voluerint matrimonium contrahere, quod sponsalia, per duas Dominicas successive faciant in ecclesiis civitatis, vel loci, ubi sponsalia fuerint celebranda, & in ecclesiis parochiarum, ad quas debuerint sponsæ traduci, proponi banna, sive edicta, per sacerdotes parochiales eorundem, quod infra octo dies proxime subsequentes, si sit aliquis, qui sciat aliquod impedimentum legitimum inter eos, qui ad invicem contrahere voluerint, illud opponat. Et ipsi presbyteri nihilo minus investigent, utrum aliquod impedimentum subsistat, juxta formam concilii generalis: & ipsi parochiales presbyteri ad requisitionem prædictorum hoc facere teneantur. Quod si omissum fuerit ex negligentia, vel malitia prædictorum contrahentium, ultra poenas in prædicto concilio declaratas, non recipiantur ad benedictionem solemnem sponsaliorum per dictos presbyteros, seu quoscunque alios: & usque ad satisfactionem condignam a traditione & carnali commercio seu confortio sint suspensi. Et poena simili puniantur, qui contra interdictum ecclesie nuptias duxerint celebrandas. Et ut tempora interdicta ad celebrandum nuptias non possint aliquando ex ignorantia excusare: monemus omnes sacerdotes, parochiales maxime, quatenus dicta tempora, Dominica ante Adventum, & Dominica ante septuagesimam, & Dominica ante octavam Ascensionis

A Domini, studeant publice in Missarum solemnibus nunciare, quod nullus celebret nuptias temporibus ab ecclesia interdictis, scilicet a prima Dominica de Adventu, usque post Epiphaniam: & a Dominica de septuagesima, usque ad octavam Paschæ: & a tribus diebus ante Ascensionem, usque ad octavam Pentecostes.

*De intrusis & electis per potestatem
laicorum.* Rubrica XX.

B Cum, secundum Apostolum, nemo sibi debeat honorem assumere, nisi tamquam Aaron a Deo fuerit vocatus, hoc minus considerant & attendunt, suæ salutis obliti, qui se intrudunt ad dignitates ecclesiasticas, vel beneficia, & eligi & intrudi procurant per potentiam laicalem. Volentes igitur talibus & similibus remediis quibus possumus obviare: statuimus, & districtius prohibemus, ne quis talia de cetero præsumat attentare, vel attentari sustineat, vel procuret. Et si quis contra fecerit, non solum non confirmetur, nec instituat, sed omni spe promotionis in tota Ravenn. provincia per diocesanum similiter exuatur: & nihilo minus ipso facto sit excommunicatus, & omni privilegio ecclesiasticæ protectionis ac defensionis exutus sit: a qua sententia non possit absolvi, nisi per provinciale concilium, satisfactione plenaria prius præstita, de patris excessibus & commissis, & damnis illatis; & etiam sit inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum.

De contumacibus & rebellibus subditis contra debitam obedientiam prælatorum.
Rubrica XXI.

E Cum, juxta propheticum oraculum, melior sit obedientia, quam victimæ, & inobedientium culpa cognoscatur ex poena inflictæ talibus ex novo & veteri testamento: hoc minus considerant honestatis ecclesiasticæ & famæ prodigi, qui prælatis suis in superbiam elati, Behemoth in sua malitia & superbia imitantes, contra prælatos suos se erigunt, & contumaciter & pertinaciter eisdem obedire recusant; & quod est durius, ipsis detrahunt, & hostiliter eos impugnant. Statuimus ergo & arctius prohibemus, ne quis clericus secularis, vel religiosus, de cetero contra prælatum suum se debeat superbe erigere, sed in iis quæ Dei sunt, maxime debeat humiliter obedire: & qui contra

ANNO
CHRISTI
1311.

fccc-

ANNO
CHRISTI
1311.

fecerit, & tertio monitus non destite-
rit, cum Dathan & Abiron, quos pro-
pter inobedientiam terra vivos absor-
buit, partem consequantur & sortem :
& nihilo minus, durante contumacia,
postquam publice denunciatus fuerit, ab
omnibus, & in omnibus evitetur, &
ab officio & beneficio, donec resipue-
rit, & plenarie satisfecerit, & ad man-
data prælatorum suorum redierit, sit
suspensus.

De apostatis. Rubrica XXII.

* Corr. vo-
cabus esse.

Cum, secundum canonicas sanctiones,
unusquisque in vocatione, qua vocatus
se dignoscitur, debeat permanere, hoc
minus considerant Sarrabaitæ & apostata,
ordinum mendicantium maxime,
qui plerumque in suarum animarum pericu-
lum, religionum, & observantiarum,
& fidelium scandalum, de ipsis religio-
nibus exeunt, & ad officia & beneficia
ecclesiastica se ingerunt impudenter.
Volentes igitur talium saluti succurrere,
& salutari remedio providere: statuimus,
& districte prohibemus, ut nulli apostata,
& maxime mendicantium ordinum,
de cætero admittantur, vel recipiantur,
vel eligantur in ecclesiis sæcularibus, vel
regularibus, seu ad Divinum officium:
non obstante, seu: eis alicujus excusa-
tionis patrocinium afferente, quod ab
observantia suorum ordinum fuerint ab-
soluti, vel datam eis licentiam quam-
cumque a prælatis eorum habuerint, ad
religiones alias, vel observantias tran-
seundi, vel beneficium curatum acce-
ptandi, sive obtinendi. Et qui contra
fecerint, ipso jure ab officio & beneficio
sint suspensi; a qua suspensione non pos-
sint absolvi, nisi in concilio provinciali
prius satisfactione præstita, cum effectu,
ad metropolitani arbitrium. Et talium
receptio, sive ipsius facta promissio sit
irrita ipso jure: & ab ipsis beneficiis, di-
gnitatibus, personatibus, rectoris, mi-
nisteriis ecclesiasticis, & congregationi-
bus, dicti apostatae prorsus abjiciantur &
repellantur, & de prædictis aliis perso-
nis provideatur idoneis. Nec prædicti
apostatae, dum in apostasia permanse-
rint, aliquo privilegio ecclesiasticæ im-
munitatis vel despectionis gaudeant, sed
eo sint exuti omnino: ne per ecclesiam,
vel viros ecclesiasticos in aliquo defen-
dantur, sed sicut membra putrida, a
corpore ecclesiasticæ unitatis rejiciantur
omnino, ut talibus præsumptionibus tol-
latur temeritas de suis religionibus seu
ordinibus exeundi, & exeuntibus detur

materia ad profectas regulares observa-
tias redeundi. Idem intelligatur de aliis
religiosis monachis & canonicis ordinis
S. Augustini.

De Judæis. Rubrica XXIII.

Et si Judæi, de misericordia, & ad
testimonium incredulitatis eorum, de-
beant ab ecclesia & fidelibus in suis ri-
tibus tolerari, quia tamen ex ipsorum
conversazione permixta multa mala scan-
dala provenisse noscuntur, statuimus, &
perpetua stabilitate firmamus, quod Ju-
dæi portent in pannis superioribus cer-
tum signum, scilicet rotam panni crocei
coloris: & mulieres eorum in capite,
ut sic a Christianis possint discerni. Nec
recipiantur alicubi ultra mensam ad ha-
bitandum, nisi in locis, in quibus ha-
buerint synagogas.

De excessibus prælatorum. Rubrica XXIV.

Cum nemo debeat falcem in alterius
messum mittere, nec alicujus pastoris
gregem seu subditos concitare: statui-
mus, & perpetua stabilitate firmamus,
quod nullus episcopus in alterius diocesi
aliquam jurisdictionem exerceat, vel u-
tatur pontificalibus, nisi de licentia ordi-
narii loci. Item statuimus, quod nul-
lus clericus sæcularis vel regularis ad-
mittatur ad ordines per aliquem episco-
pum de provincia Ravenn. sine licentia
vel litteris diocæsani episcopi, unde fue-
rit oriundus, vel domicilium, seu be-
neficia obtineat in eodem: nisi sit de or-
dinibus mendicantium, vel aliorum pri-
vilegiatorum, de quibus constat.

Cum unusquisque pastor cultum peco-
ris sui diligenter attendere debeat, &
ipsum pro meritis, pascuis arcere Do-
minicis, & ad ipsa introducere; valde
indignum est, jure ecclesiæ & honestati
contrarium, quod admittantur & reci-
pantur ad episcopalia exercenda ignoti
& vagabundi episcopi, & maxime lingua
& ritu dissoni, ex quorum ordinatione,
sicut experientia docuit, proveniunt duo
mala; quia promoventur incogniti, in-
habiles & indigni, & etiam de ipsorum
rita ordinatione dubitatur. Unde statui-
mus, & perpetua stabilitate firmamus,
quod nullus episcopus vagabundus, vel
ignotus, ad exercenda pontificalia ad-
mittatur, nisi prius metropolitano con-
stiterit de ipsius canonicis ordinatione,
consecratione, & titulo: & tunc etiam
prædicta pontificalia exercere non possit,
nisi de voluntate vel licentia diocæsani epi-

ANNO
CHRISTI
1311.

ANNO
CHRISTI
1111.

episcopi, in cuius civitate vel diocesi voluerit talia exercere. Et si quis talis episcopum se prætendens, facere contra præsumpserit, a pontificalibus & officio sit ipso iure suspensus, per hanc nostram constitutionem. Et episcopus diocesanus, in cuius diocesi, & in curia talia exerceat, sive præsumpserit, episcopum a prædictis possit facere denunciari suspensum.

Et omnes comprovinciales episcopi teneantur cum facere denunciari similiter ad petitionem & requisitionem diocesanam prædicti, & ipsum penitus evitare: & quoscumque ordinabit in ordinatione sic præsumpta, nullus coepiscoporum recipiat eos in ordinibus sic susceptis, nec eisdem ecclesias, præbendas, vel beneficia ecclesiastica conferat; sed executione sic susceptorum ordinum careant, donec per eum, qui de iure poterit, cum eis fuerit dispensatum.

De rectoribus hospitalium. Rubr. XXV.

Item cum hospitalium bona consumantur, devastentur & occupentur, etiam per laicos, & sæpe sine aliquo titulo usurpata detineantur, & eorum redditus in pauperes non convertantur, ad quod deputata sunt: statuimus, quod hospitalia alicui non concedantur, nec aliqui instituantur in eis, nec ea qui habent valeant detinere, nisi sint religiosi, & sine uxore, & tales, quod profiteantur perpetuo ibidem pauperibus deservire, & tonturam & hospitalitatem teneant, & residentiam faciant in eisdem. Et qui contra fecerit, reddatur inhabilis ad ordines suscipiendos, & beneficia quæcumque ecclesiastica obtinenda, & ea amit-
tat. Et qui hodie detinent, nisi infra tres menses post publicationem præsentis constitutionis resederint, & habitum receperint, ordinatum, vel ordinandum, exnunc auctoritate præsentis concilii & constitutionis privamus eosdem, & ipso iure intelligantur esse privati a beneficio prædictorum.

De iniuriis & damno dato. Rubr. XXVI.

Rex omnipotens, cuius imperio subjacent universa, decrevit, & docuit, episcopali præditos dignitate, & ceteros eisdem in ecclesiasticis ordinibus militantes, ab omnibus honorari, & injuriose per neminem numquam lædi, dum asserit per Prophetam: *Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis nolite malignari: &*

alibi ipse idem: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: & qui vos recipit, me recipit.* Episcopi enim apostolorum typum tenent, & presbyteri septuagintaduorum discipulorum locum, in ecclesia militante. Quod quidem plerique minime attendentes, non solum ad impropria, sed ad vinculationes, trucidationes, contra illos insurgunt, & ad vulnera inferenda, non sine magna contumelia Creatoris. Et propter transgressores hujusmodi, volentes pœnas præfixas a canonibus augmentare, ut pœnarum multiplicium timore ad talia prorumpere pertimescant: præsentis concilio approbante, statuimus, & sancimus, quod quælibet persona, cuiuscumque dignitatis vel status extiterit, quæ intra nostram Ravennatensem provinciam in aliquem archiepiscopum sive episcopum, per se vel per alium, seu alios, usque ad sanguinis effusionem, vel alias cum gladio vel fuste, manus injecerit temere violentas, aut ceperit, seu capi fecerit, vel captum detineri

iusserit, sive expresse consenserit, non solum incurrat excommunicationis laqueum ipso iure, sed in obitu, ad aliorum metum, careat ecclesiastica sepultura, & ejus familiares, sive familia, qui habitaverint cum eodem, quousque plene satisfecerint, non recipiantur, in pœnam illius, ad Divina, & ecclesiastico subiaceant interdicto: & ipsum transgressorem ejusque filios & nepotes decernimus inhabiles ad ecclesiasticum honorem & beneficium ecclesiasticum obtinendum: exnunc privantes eosdem omni jure patronatus, feudis, privilegiis, beneficiis ecclesiasticis, & honore. Electiones, provisiones & collationes factas in tales, irritas decernentes: electores, præsentatores & provisores alicujus ex prædictis, eligendi, providendi & conferendi potestate exnunc illa vice privamus: universitatem sive communitatem, intra cujus jurisdictionem aliquid ex iis contigerit perpetrari, quæ expresse consenserit, ut prædictorum excessuum aliquis committatur, vel quæ non punierit legitime præmissorum aliquid perpetrantes, infra mensem, postquam ejus majoribus seu rectori vel majori parti ejusdem innotuerit, seu alias fuerit manifestum, aut etiam nunciatum, extante possibilitate, exnunc ecclesiastico, & ejus terram & locum supponimus interdicto: rectores, officiales & consiliarios ejusdem, excommunicationis vinculo innodamus. Illum autem qui prælatum inferiorem, videlicet abbatem vel clericum

ANNO
CHRISTI
1111.

ANNO
CHRISTI
1111

cum illum in dignitate, vel personatu in aliqua cathedrali ecclesia constitutum, clericaliter viventem & se enormitatibus, & secularibus, & negotiationibus publice minime immiscentem ubi non permittitur sibi a jure, per se vel per alium interfecerit, vel mutilaverit, seu alias inhabilem vel deformem reddiderit ad Missarum solemnia, vel Divina officia celebranda, vel carceratum detinuerit, per dioecesanum, vel ejus vicarium, super relaxatione ipsius requisitus, si beneficiatus extiterit, exnunc omni beneficio privamus perpetuo, & ipsum inhabilem reddimus ad aliud obtinendum: si vero laicus fuerit, privamus in obitu ecclesiastica sepultura, & ipsum, ejusque filios & nepotes, non posse ad ecclesiasticum beneficium eligi, vel assumi: & electores & provisores alicujus talium personarum exnunc suspendimus a Divinis; electiones, provisiones & postulationes factas de talibus irritas decernentes. Illos autem qui clericum inferiorem alium in quavis dignitate vel sacro ordine constitutum, clericaliter tamen viventem, & se enormitatibus publice non immiscentem, occiderint, mutilaverint, vel reddiderint inhabilem vel deformem ad Divinum officium celebrandum, si clerici fuerint, omnibus beneficiis ecclesiasticis privamus perpetuo, & inhabiles reddimus ad alia beneficia ecclesiastica obtinenda: si fuerint laici, eos & eorum filios inhabiles ad ecclesiasticum honorem & beneficium judicamus, & in obitu privamus ecclesiastica sepultura.

Non videntur Rubens & Binus, his vultus duabus, qui irrepleverunt in textum, aliam lectionem significari.

Plerumque contingit, quod tyrannicae, seu populi saevitia, vel partialitate vigente (alicubi * faciente) antistes proprius a sede sua repellitur, & in civitate seu dioecesi propria residere prohibitus, cogitur exulare: quandoque vero bonis & rebus propriis dignitatis spoliatus, mendicare compellitur, in opprobrium non solum pontificalis dignitatis, sed totius clericalis ordinis. Quo circa compatiens hujusmodi sic ejectis, & etiam spoliatis; & ejectionibus, & spoliationibus, & sceleribus occurrere, inquantum possumus, cupientes: statuimus & firmamus, nostro concilio provinciali approbante, quod si aliqua civitas, universitas, sive communitas, consenserit expresse, vel ipsius major pars sive rector aut dominus temporalis ejusdem, vel mandaverit, antistitem proprium a propria sede vel civitate repelli, aut eundem in illa residere formidantem, propter minas vel timorem, aut poten-

Concil. General. Tom. XXV.

tiam alicujus domini temporalis, vel aliquorum tunc gubernantium terram ipsam, exulare permiserit extra illam, & infra duos menses eundem non revocaverit, & sibi plene providerit, quod in civitate ipsa, vel saltem in dioecesi, in loco idoneo & securo valeat residere, & libere jurisdictione & officio suo fungi, postquam ei notum fuerit hoc, aut etiam intimatum, vel ipsi antistiti non fecerit de ipsius dignitatis juribus & redditibus responderi: ex nunc universitatem eandem, ejusque terram & locum, ecclesiastico subjacere decernimus interdicto. Consiliarios vero, credendarios, & praesidentes ipsi civitati, & potentiores, quorum factio vel consilio seu studio praedicta fuerint attentata, vel alias procurata, ipsorumque filios & nepotes, ex nunc inhabiles decernimus ad beneficia ecclesiastica obtinenda. Ipsam quoque praesulem exulantem decernimus honorifice debere recipi, & adjuvari, in qualibet civitate & dioecesi provinciae Ravennatis ad residendum (nisi iusta evidens causa notorie subsit) ubi voluerit residere exultatione hujusmodi perdurante: ipsum quoque jurisdictione sua inter subditos suos, & ipsius bonis ac juribus inibi libere posse uti. Civitatem vero & terram, eundem ad habitandum in ipsa vel dioecesi recipere contemnentem, & ejus universitatem, ex nunc ecclesiastico interdicto decernimus subjacere, quam cito idem episcopus publice dixerit ex hoc sibi & ecclesiae Dei injuriam irrogari: nisi locus ille ex aliqua causa rationabili & manifesta ab ejus receptione valeat excusari. Illos vero, qui conspirationem, seu colligationem, vel conjurationem, seu ligam vel confederationem, aut tractatum fecerint, vel fieri procuraverint, ut proprius antistes, sive alius praelatus inferior, non permittatur, seu non possit in sede propria vel dioecesi residere, aut libere officio suo uti, sive quod illi vel ejus officialibus de suis bonis & redditibus non respondeatur, vel contra status ejus pacifici subversionem, aut honoris debiti & soliti diminutionem, ex nunc excommunicationis vinculo innodamus, & beneficiis ecclesiasticis, si clerici fuerint, privamus perpetuo, aliis libere conferendis. Si vero extiterint laici excommunicationis laqueum ipso facto incurrant: & ipsos ipsorumque filios & nepotes inhabiles judicamus ad ecclesiastica beneficia obtinenda: & promotores talium personarum ad illa, suspendimus a Divinis, ac privamus potestate eligen-

Gg

di

ANNO
CHRISTI
1111

ANNO
CHRISTI
1511.ANNO
CHRISTI
1511.

di & providendi etiam illa vice: nec non A
omni feudo ecclesiastico, jure patronatus, & honore privamus perpetuo. Prædictas quoque pœnas illos etiam incur-
rere decernimus ipso facto, qui inhi-
buerint, vel mandaverint, seu expresse
consenserint, vel tacite, ubi ad eos vio-
lentas pertinuerit prohibere, quod ipsi
pontifici vel prælato alicui (nisi hoc si-
bi concedatur legitime, ab homine, vel
a jure) de suis bonis, vel redditibus non
respondeatur per eos, ad quos pertinet
respondere: vel impederint ne aliquis B
antistes, per se vel per alium, jurisdic-
tionem suam possit libere exercere, aut
procurare plenarie jura sua. His tamen
pœnis episcopos, eorumque officiales, &
delegatos judices sedis apostolicæ, vel
ejus auctoritate, decernimus minime
comprehendi, circa hæc jurisdictione sua
fungentes. Personas vero, quæ aliquem
pontificem, vel prælatum, vel aliquam
aliam ecclesiasticam personam, aliquo
castro, villa, vel vico, seu ejus jurisdic-
tione, vel possessione ejusdem, aut ali-
quo prædio, seu domo, spoliaverint te-
meritate propria, ex nunc vinculo ex-
communicationis innodamus: ipsasque &
earum filios & nepotes reddimus inha-
biles ad ecclesiastica beneficia obtinen-
da: & electores ac provisores talium per-
sonarum suspendimus a Divinis. In præ-
missis enim & ea contingentibus, de-
cernimus posse procedi ad ipsorum co-
gnitionem & executionem de plano &
absque strepitu judicii & figura.

Si quisque catholicus jubetur patienti
necessitatem aperire viscera caritatis, D
quamquam alienigenæ, vel ignoto: quan-
to fortius coepiscopi super coepiscopum
manifeste indigentem, cæterique infio-
res prælati & clerici, super eum tenen-
tur ad subventionem ejus dexteram ape-
rire, & erga illum coantistites carita-
tem fraternam, & inferiores, caritati-
vam devotionem gerere? Idecirco ad ip-
sius caritatis fraternæ & devotionis ca-
ritativæ vinculum conservandum, & cle-
ri opprobrium propellendum, salubriter
providemus, & statuimus, nostro pro-
vinciali concilio approbante: quod si con- E
venerit aliquem præfulem provincie Ra-
vennatensis tyrannica peste, vel sævitia po-
puli, absque ipsius culpa evidenti & no-
toria, extra sedem propriam vel civita-
tem & diœcesim exulare, & illi de red-
ditibus & juribus suæ dignitatis & eccle-
siæ minime responderi, vel non de ma-
jori parte reddituum eorumdem, omnes
coepiscopi, cum suo clero, teneantur ad
subventionem illi faciendam, modo vi-

delicet infra scripto, de communi colle-
cta personarum ecclesiasticarum suffra-
ganeorum, & clericorum provincie præ-
libatæ: videlicet, quod metropolitanus,
vel duo ex coepiscopis, quos exulans ad
hoc assumpserit, in unum sine difficul-
tate conveniant, & ipse coram eis, no-
tariis præsentibus, & testibus fide di-
gnis, juret ad sancta Dei evangelia co-
ram se exposita, sed non tacta, quod
ei subtrahitur major pars illorum red-
dituum, quos percipere consuevit, sive
quod de illis non permittitur respondi-
ri, sacramento suo valorem æstimans
subtractorum. Quibus in scripturis re-
dactis, per ipsos duos coepiscopos, au-
thoritate præsentis concilii, singulis an-
nis, quibus ille sic exulaverit, & man-
serit spoliatus, pro subventionem ipsius
exulantis, auctoritate præsentis concilii,
collectam communem imponat, pro ra-
ta, tam sibi ipsi, quam cæteris suffra-
ganeis, archipræsuli, illorumque cleris,
& ecclesiis, & clero ipsius exulantis,
usque ad dimidiam partem valoris red-
dituum prædictorum, dividentes eam-
dem secundum solutionem solitam pro-
curationum cardinalium legatorum: &
exigentes infra duos menses, postquam
per illum sæpe fuerint requisiti, cum
justis & moderatis expensis, & exactam
sine difficultate consignent pontifici exu-
lanti. Quoslibet vero pontifices in his
difficiles pœna debita puniemus: alios
vero inferiores prælatos & clericos ex-
communicationis vinculo innodamus,
qui in solutione portionis supradictarum
collectarum eis vel clericis suis imposi-
tæ, aut etiam imponendæ, negligentes
fuerint vel rebelles, aut alias se diffi-
ciles exhibuerint in præmissis: quos per
totam nostram provinciam, usque ad
integram satisfactionem, in virtute di-
strictæ obedientiæ, excommunicatos as-
sidue per ecclesias publice, ex causa
prædicta, præcipimus nunciari. Capitu-
la etiam, & conventus, quæ in iisdif-
ficultatem vel malitiam adhibuerint, ec-
clesiastico supponimus interdicto. Sustis-
nentes vero excommunicationem eam-
dem, ultra sex menses postquam ex-
communicati fuerint propter hoc publi-
ce nunciati, beneficiis ecclesiasticis cen-
semus posse privari.

Statuimus insuper, & firmamus, quod
aliqui clerici, vel laici nostræ provincie,
ad civitatem, seu terram non debeant
personaliter accedere in favorem inter-
dictorum, quamdiu supposita fuerint in-
terdicto, & sustinuerint interdictum, pro-
pter sui pontificis exulationem, vel bo-
norum

ANNO
CHRISTI
1111.

norum ejus omnium, seu majoris partis A spoliationem, vel usurpationem: & quod aliquem, seu aliquos de civitate sic interdicta, non recipiant in domos proprias, sive loca, nisi forte pro commodo proprio eos recipiant. Delinquentes vero in aliquo praemissorum, postquam per dioecesanum proprium, vel ejus auctoritate, facta fuerit publicatio, & generalis admonitio super iis, ad participationem Divinorum, vel ad ingressum ecclesiae nullatenus admittantur: & scilicetissime sic interdicti, postquam moniti fuerint, per ecclesias publice nunciatur. Et ad instantiam ipsius exulantis quilibet antistes personas illas, de quibus exulanti videbitur, admoneat nominatum, quod illi civitati interdictae, vel alicui ex ejus civibus, non praesent consilium, auxilium, vel favorem, vel participant cum eisdem. Quod si contra fecerint, ex nunc innodamus eos excommunicationis vinculo in his scriptis, & tamquam excommunicatos ex causa praedicta praecipimus per ecclesias publice nunciari, exulante hujusmodi requirente. Huic etiam adjicimus, quod si propter partialitatis rabiem, sive pestem tyrannicam, praelatum inferiorem alicujus ecclesiae, vel canonicum ecclesiae cathedralis, seu alterius collegiatae secularis, exulare contigerit, sua culpa manifesta & notoria hoc minime faciente, aut auctoritate judicis competentis, quod capitulum & conventus ejusdem secularis, fructus & redditus dignitatis ipsius, vel praebendae, exigere teneatur, & ipsi praelato aut canonico sic exulanti duas partes eorumdem reddituum, quos ex ipsa licite percipere consuevit, si redditus ipsos capitulum ipsum perceperit, vel major pars ejus, vel percipere poterit, sine difficultate assignent & exhibeant exulanti, singulis annis, quibus ipsum sic contigerit exulare. Capitula vero & conventus, quae in iis, justo & manifesto impedimento cessante, difficultatem vel malitiam adhibuerint, ecclesiastico supponimus interdicto; nihilo minus ipsos conveniri & teneri decernimus ad solutionem hujusmodi faciendam. Regularibus vero praelatis, provideatur de illis, juxta dioecesani proprii iussionem hujusmodi. In praemissis namque, & ipsorum cognitione, & exactione, & eorum occasione, procedi posse sancimus sine strepitu, & ordine iudicii, & figura.

Effrenata cupiditas suis terminis non contenta, adeo quorundam oculos excavit, quod non solum ad bona pro-

Cencil. General. Tom. XXV.

fana rapienda & occupanda, sed etiam ecclesiastica, manus extendere non formidant, quae sunt ministrorum ecclesiarum & pauperum Christi usibus deputatae.

Quapropter volentes ejus appetitus noxios refrenare, praesenti approbante concilio, statuimus tam provide quam consulte, quod qui de caetero ecclesiam aliquam, vel aliquem pium locum invaserit, vel occupaverit, seu occupatum detinuerit, vel aliquod praedium rusticum vel urbanum, seu quaevis bona ecclesiastica, sive jura perpetua ad aliquem locum venerabilem pertinentia, vel ecclesiam aliquam seu pium locum spoliaverit, vel spoliatum detinuerit, aliquibus bonis immobilibus, sive juribus perpetuis, aut jurisdictione, districtu, vel honore alicujus castri, terrae, vel loci, seu communitatis, vel possessionis, decimas colligendi, levandi pedagia, seu eligendi, vel ecclesiae providendi, aut census annuos percipiendi, excommunicationis sententiam ipso facto incurrat. Et si admonitus non destiterit, & integre non satisfecerit sine difficultate: ex nunc tam ipsum, quam ejus filios, & descendentes, usque ad quartam generationem, omnibus feudis, honoribus & beneficiis ecclesiasticis privamus perpetuo, & inhabiles reddimus ad beneficium ecclesiasticum obtinendum: statuentes electiones, provisiones, collationes, praesentationes, & quasvis postulationes, quas attentare contigerit, ad ecclesiasticum beneficium, de aliquo praemissorum, irritas & inanes; & eligentes, postulantes, & providentes, seu conferentes, potestate eligendi, providendi, conferendi, & postulandi, decernimus illa vice fore privatos, ad superiorem proximum devolvendum. Clericos vero qui alienum beneficium, seu dignitatem, vel ecclesiam occupaverint, vel detinuerint absque auctoritate judicis competentis, seu quemquam spoliaverint ejus beneficio, vel praebenda, superioris legitimi judicis non interveniente licentia, vel mandato, vel possessionem majoris partis bonorum ejusdem, ex nunc excommunicationis vinculo innodamus, & omnibus beneficiis, quae intra nostram provinciam obtinuerint, privamus perpetuo, aliis libere conferendis: & si admoniti non destiterint, inhabiles judicamus ad aliqua beneficia ecclesiastica obtinenda, & gaudendum immunitate ecclesiastica, vel privilegio clericali. Universitatem autem, interdicti, & majores de ipsa universitate, excommunicationis sententias incurtere volumus ipso facto, si

Gg 3 requi-

ANNO
CHRISTI
1111.

ANNO
CHRISTI
1111.ANNO
CHRISTI
1111.

requisita ipsa universitas, vel ipsius rector, sive rectores, vel jurati, postquam eis de ipsa violentia, occupatione, seu spoliatione vel usurpatione, manifestum extiterit, non compulerint sine difficultate, aut compellere neglexerint hujusmodi occupatorem, inuasorem, spoliatorem vel usurpatorem, ad rem occupatam, invasam, vel spoliatam & usurpatam, sive ut jurisdictio, sive quidquam jus aliud, libere dimittendam ipsi ecclesie, per eam pacifice possidendam. Si vero universitas ipsa, aut communitas, sive majores de ipsa universitate, vel ejus rector, aut dominus temporalis, hujusmodi occupationem seu invasionem, usurpationem vel spoliationem fecerint de aliquo premissorum: consiliarios & majores ejusdem, ac rectorem seu rectores, in iis scriptis excommunicationis vinculo innodamus, & ipsam universitatem, & singulos de ipsa universitate, ecclesiastico supponimus interdieto: mandantes ipsas sententias per totam nostram provinciam sapissime publicari, & illos excommunicatos & interdictos publice nunciari. Et si predictas sententias excommunicationis & interdieti, ipsa universitas, consilarii, & majores ejusdem, ultra sex menses sustinuerint, post denunciationem publice factam: ex nunc ipsos consiliarios, & majores, & eos per quos terra ipsa regeretur, ipsorumque filios & nepotes, inhabiles reddimus ad honores ecclesiasticos, & beneficia obtinenda: ipsosque feudis ecclesiasticis privamus perpetuo: & in obitu prohibemus aliquem clericum & presbyterum sepulture talium interesse, nisi primo integre satisfecerit ecclesie taliter spoliatae vel laesa de damnis, interesse, & injuriis, & de omni quod perceperint, occupationis vel spoliationis aut usurpationis hujusmodi ratione. Et ad premissorum cognitionem & executionem statuimus posse procedi, sine figura & ordine judicii, per quemlibet judicem competentem. Quae omnia similiter obtinere volumus, & statuimus, contra illas personas, quae ab uno anno citra invaserunt & occupaverunt ecclesiastica jura provinciae Ravennatis, & hodie detinent invasa & occupata.

De excessibus laicorum blasphemantium Deum, vel sanctos.
Rubrica XXVII.

1. Par. 5. Cum praecipiat apostolus, *Benedicentes nolite maledicere*, minus hoc considerant

& attendunt, qui in Deum, beatam Virginem, & sanctos ejus, in blasphemiam ora impudica exolvunt. Statuimus igitur ad praedictorum impudentiam compescendam, quod quicumque hoc praesumpserit de cetero, ultra poenam & poenitentiam quae talibus est per canones imponenda, & liminibus ecclesiae arceatur per mensem: & si pluries correctus se non emendaverit, in morte denegetur sibi ecclesiastica sepultura, ut juxta propheticum oraculum, cum benedicientibus Deum confortium non habeat in eadem.

De poena illorum, qui excommunicationem contemnunt.

Rubrica XXVIII.

Cum proprii pastoris sive judicis sententia sit timenda: hoc minus considerant & attendunt qui excommunicationis sententiam maxime contemnentes, in sua obstinata & pertinaci contumacia indurescunt, nec curant satisfactione praestita in commissis absolutionis beneficium impetrare. Volentes talium cancerato morbo succurrere medicamine salutari, statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quod quicumque de cetero excommunicationis, vel suspensionis, vel interdieti sententiam animo sustinuerit per annum indurato, etsi in morte beneficium absolutionis satisfactione praestita meruerit, nihilo minus tamen in poenam contumaciae ecclesiastica careat sepultura; salva illorum poena qui pro haeresi vel ipsius suspitione arctius percelluntur, juxta canonicas sanctiones. Etiam propter hoc in poenam centum solidorum denar. monetae ipsius civitatis, cujus laudem fovent, incurrant ipso facto.

De poena adulterorum.
Rubrica XXIX.

Cum de matrimonio loquens dicat Apostolus, *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suae*: hoc minus recogitant & attendunt, qui propria temeritate, repulsis uxoribus, vel, quod est scelestius, ipsis retentis, superinducunt adulteras, & cum eisdem habitant impudice, in Domini institutoris matrimonii offensam, animarum suarum periculum, & fidelium scandalum, & maxime vicinorum. Ad quorum impudicam contumaciam radicatus extirpanda, statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quod nisi tales moniti seorsum per proprium sacerdotem, resi-

ANNO
CHRISTI
1111

resipuerint cum effectu, repulsis prorsus adulteris; ad denunciationem sacerdotis, vel parochialis prædicti, diocesanus teneatur ex officio procedere contra eos per censuram ecclesiasticam, usque ad excommunicationis sententiam; quam si sustinuerint per mensuram animo indurato, adulteris non repulsis, et in morte de prædictis satisfecerint cum effectu, nihilo minus tamen in ipsorum contemptum & pœnam ecclesiastica careant sepultura. Per hoc tamen non intelligatur eis permissum, quod tenere possint focarias, etiam solutas: illud rememorantes quod scriptum est: *Fornicatores & adulteros iudicabit Dominus*: sed contra tales ad arbitrium ordinarii procedatur.

Hib. 11.

De elemosynarum largitione.
Rubrica XXX.

Psal. 40. Cum, juxta Prophetam, *Beatus qui, intelligit super egenum & pauperem, & Dominus dicat in evangelio, Date elemosynam, & omnia munda erunt, & bona ecclesiarum sunt pauperum*: statuimus quod de cætero, & prout sæpius & melius poterit, fiant juxta possibilitatem, elemosynæ generales per episcopos & capitula cathedralium ecclesiarum: & abbates seu conventus monasteriorum habentium sufficientes redditus ad ea. Et quilibet etiam episcopus, secundum suum beneplacitum & possibilitatem, quotidie in prandium reficiat aliquos pauperes. Et ut pauperibus verecundis valeat provideri, in quolibet quarterio vel sexterio cujuslibet civitatis, & aliis insignibus locis nostræ provinciæ, quolibet anno eligantur quatuor vel sex, sicut videbitur episcopis esse sufficiens, catholici & devoti & honorabiles viri, qui questam requirant pro elemosyna hujusmodi pauperibus faciendâ; & dividant, prout discretioni eorum videbitur expedire. Et quicumque laboraverit vel dederit elemosynam secundum sui possibilitatem, pro hoc ei indulgentia quadraginta dierum conceditur per hoc concilium illa die; si vere fuerit pœnitens & confessus.

Cum Dominus, tamquam pretiosus, in ultimis discipulis suis dixerit: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*: & ex guerris amissio & perditio animarum & corporum, & consumptio bonorum, ac odia, scandala & crimina innumerabilia oriantur: statuimus quod, quotiescumque inter aliquas civitates provinciæ Ravennatis verisimile videatur

discordiam oriri, duo de provincia episcopi cum ordinario conveniant, quos ordinarius duxerit requirendos, in loco & ubi tutius & commodius ad tractandum convenire possit, de compositione, si commode fieri possit. Et si eis per octo dies ad plus laborantibus, non videretur quod possent proficere, significetur coepiscopis per provinciam, quod donec discordia hujusmodi durabit, dicatur collecta pro pace: & quicumque pro eis laboraret & oraret, si foret vere pœnitens & confessus, quadraginta dies de injunctis sibi pœnitentiis relaxentur præsentis concilii auctoritate.

ANNO
CHRISTI
1111

De testamento.
Rubrica XXXI.

Quoniam deficientium voluntates pro legibus sunt observandæ, & executores testamentorum ultimas deficientium voluntates exequi negligunt, in grave animarum ipsarum periculum: statuimus quod notarii, qui testamentum, seu quamlibet ultimam voluntatem vel schedulam ad piam causam scripserunt, eam infra mensem episcopo ordinario, vel ejus vicario præsentent, & assignent, & tradant; alioquin sententiam excommunicationis incurrant: ita quod de cætero fides instrumentis per eum confectis non adhibeatur. Et executores post legitimum tempus, hoc est annum, nisi fuerint executi, ulterius se non possint intromittere, sed episcopi ordinarii ea exequantur: & nihilo minus tales de cætero sint inhabiles ad executiones alias suscipiendas, ut in eo quod deliquerunt, puniantur.

De salariis & solutionibus scripturarum.
Rubrica XXXII.

Item cum indebitæ exactiones a notariis & sigilliferis dominorum episcoporum taxentur & moderentur in omnibus, præsertim in ordinationibus: ut ultra duos venetos non possint accipere pro scriptura, charta, schedula, cera & sigillo, nec aliis quam in ipsis habeant facere; nec gravent ultra in aliis actis, videlicet citationibus & edictis, monitionibus, & aliis scripturis, sed cum taxatione & moderatione dominorum episcoporum restringantur & taxentur. Et si querela super hoc remedium præbuerit, ipse notarius officialis suspendatur in dicta curia episcopali, usque ad aliud concilium provinciale, ab officio suo.

Lectæ

ANNO CHRISTI 1311.

Hoc est Henrico, Regis Mattheo Cervicenti. H.

Letæ & publicatæ fuerunt suprascriptæ constitutiones, statuta & ordinationa in choro majoris ecclesiæ Ravennatis, & ordinatæ & firmatæ in concilio provinciali memorato, præsentibus Dei gratia dominis Huberto Bononienfi, H. R. M. Cervicenti, & P. Foropoliensi, & fratre venerabili electo Faventino, & præsentibus procuratoribus, videlicet domino P. Parmensis, R. Forlivienfis, L. Cælenatensis, fratrum, P. Comaclensis, I. Adriensis, & V. Sakenatensis, episcoporum suffraganeorum, absentium, &c. R. archidiacono, & Joanne Andrea præposito, Nicolao presbytero cardinali, & Guidone Boninsegna, Thomasio Cambio, & Benedicto, cantoribus ecclesiæ Ravennatis, præsentibus pluribus abbatibus, & aliis testibus, ad hæc convocatis: anno Domini 1311. indiæ. 9. die lunæ 21. mensis Junii.

Letæ & publicatæ & pronuntiatæ fuerunt suprascriptæ constitutiones, statuta & ordinationa in episcopali palatio Mutinensi per venerabilem patrem Bonadanum, Dei gratia episcopum Mutinentem, in plena synodo cleri civitatis Mutinentis, in præsentia venerandorum &

reverendorum virorum dominorum Jacobi abbatis monasterii sancti Petri, Bonincontri archiepiscopi Mutinensis, Barnabei & Jacobi canonicorum dictæ Mutinensis ecclesiæ, Jacobi prioris sanctæ Trinitatis, Simonis prioris de Gena, fratris Benedictini prioris sanctæ Catharinæ, Lanfranci, archidiaconi de Saliceto, Jacobi presbyteri ecclesiæ sancti Barnabei, presbyteri Joannis ecclesiæ sanctæ Agathæ, presbyteri Ritii ecclesiæ sancti Michaelis, presbyteri Joannis ecclesiæ sancti Marci, presbyteri Bartholomæi ecclesiæ sancti Georgii, & cæterorum capellanorum civitatis Mutinæ, & Burgorum, & aliorum prælatorum, presbyterorum, & clericorum ecclesiarum civitatis & diocesis Mutinæ, & præsentibus testibus vocatis & rogatis domino presbytero Rodolpho beneficiario in ecclesia Mutinensi, Petro de Florano & Gemiliano mansionariis ecclesiæ Mutinensis predictæ, Gerardino de Boschetis, Guillelmo de Prolixina, Lanfranco de Petrazanis; & aliis, in 1311., indiæ. 9. die Veneris, decimo intrante mense Septembris.

ANNO CHRISTI 1311.

Ex Rerum Ital. Scriptoris I. 9.

SYNODUS PROVINCIALIS PERGAMI HABITA A CASTONO, SIVE CASSONO MEDIOLANI ARCHIEPISCOPO

Anno 1311. Ex manuscripto Codice Bibliothecæ Ambrosianæ.

IN SYNODUM PROVINCIALEM

Habitam sub Castono archiepiscopo præfatio Ludovici Antonii Muratorii.

DEdi in præcedens Tomo VIII. Synodum Provinciale Mediolani ab Ottone Vicecomite Archiepiscopo celebratam. Alteram nunc Lector accipiat habitam ab eisdem Urbis Archiepiscopo Castono Turriano, decurrente Anno 1311. Equidem semper dubius fui, nam *Cassanus*, an *Cassoni* appellandus sit Archiepiscopus iste. *Cassanus* vulgo appellare contulerunt; neque a vero abhorret, nomen sine agnomen hoc in nomen conversum, primo ei attributum, atque ab eo susceptum, quoniam in temporibus *Adæ* Turriani, *Bartholomæi Bonaccesi*, *Maximi Scaliger*, atque hujusmodi in usu forent. Sed simul veri videtur finale, proprium ei nomen inditum fuisse *Cassoni*, nunc *Cassone*, & postea corruptum; homini enim & Gallia originem ducenti Gallicum hoc nomen rectius convenit. Hanc autem Synodum legebam ego olim in MSO Codice X. 375. Bibliothecæ Ambrosianæ, atque inde excerptam coacta sua humanitate Viri Clarissimi Josephi Anthonii Saxii, eidem Bibliothecæ Præfatus, ad me misit, in commune commodum erulandam. Possunt & ista non minus ad Ecclesiasticam, quam ad Secularum eorum temporum eruditionem aliquid conferre. Quod potissimum animadvertas velle, cap. 1. de honestate, ac habitu Clericorum, verentur Clerici deferre *vestes virgatas*, hoc est variis coloribus infectas, & veluti quibusdam virgæ in longum vel in latum concinatas distinctas. *Fergate* ab Italica Lingua tunc usitata in significatione in antiquis libris occurrit, & a Vocabularii Fursuraci Collectibus adferuntur etiam verba Summi Pisanelle in Italico conversis, quæ ita se habent: *E quantonque Clerico usa vestimento vergato, ovvero partito, pubblicamente senza ragione*. Ubi videtur, idem vestium genus in Clericis imperari. Verantur tridem in eadem Synodo *vestis de casabiano*, quæ a Græcia adducta, opinor, & ex serico confecta. Ughellius Tomo VII. Ital. Sær. pag. 1295. prius editi. Chartam refert, ubi memorantur quatuor *syndones de seris*, quarum una est de *casabiano*; nempè ex serico purpurei coloris. Fortassis & hoc scribendum est *de casabiano*. Præterea inveniuntur *vestes de medierate*, vel *libana*. Dubitare cogor, num scribendum hoc sit *dimidiata*, ut indicentur vestes non ad talos, sed ad genu tantum dimissæ. *Libana* autem erant, quarum panno addebantur fascioli seu infusio coloris a veste diversi, quales sunt inveniuntur in vestimentis paribus eorum, qui Principi aut Magnatibus famulantur.

appellari immo & ab ipsa divinitus adhibentur, panno superpositis fascioli ex serico & argenteo: Addiunt in Synodo: *vel frizis* (desse opinor cum) *aut mappis argenteis*, vel *de metallo aliquo*. Vocabulo *frizorum* idem significatur, quod Italice *fregio*, id est limbus, a Latino, seu ut rectius loquar a Græco, *Phrygia*, tunc *guaruzione*. Quid vero *mappis* fuerint, edocere nos possunt Constitutiones Joannis Archiepiscopi Nicœnsis Anni 1320. cap. 4. apud Du-Cangium in Glossar. Latin. Hæc ille de Canonice statuit: *Ut nullus extra domum suam portet guaruziam de ante scissam, seu apertam per terram; nec mappis de argenteo seu auro, nisi de panno tantum aut offe*. Ergo vocæ hæc designant globuli illi, quibus ante postum utraque pars vestium conjungitur, atque constringitur. *Bostoni* nos appellamus, quod etiam in Rubr. penult. statuitur, scilicet nulli Canonice aut Prælatorum licere deferre *caputium ad formam, sicut vulgariter dicitur, supra caput, sed circum colium, vel post colium, & bircium supra caput*; pertinet ad dignoscendos eorum temporum mores; quoniam adhuc servamus adhiberi caputia a sacris Præsulibus, quibus tamen capita cooperire non solent. Reliqua ad eruditionem spectantia per se colliget Lector. Nunc autem subdere opportunitum duco quæ ad me de hac Synodo perscripsit Doctissimus Saxius in Epistola sequenti.

Clarissimo ac doctissimo Viro
LUDOVICO ANTONIO MURATORIO
JOSEPH ANTONIUS SAXIUS
Bibliothecæ Ambrosianæ Præfatus
S. P. D.

EN alterum amoris & obsequii erga te mei argumentum, Concillium nempè hæcenus typis ignotum (nisi illud ediderit Cæsar Specianus a me frustra questus) quod Anno 1310. ex universa provincia constitum Pergami celebravit Archiepiscopus noster Castonus, seu Cassonus Turridonus. Obiit ei sacrum in hac Metropoli Urbis regnum difficillimis illis temporibus, quibus Nobilitatem, ac Popularem interstitum diffidius convulsa afflictaque jam Civitas, novo insuper malo laborabat, altero videlicet pugaci studio partium, hinc Ecclesiæ Romanæ, inde Imperio laevigium, quo universa pene scindebatur Italia, & Guelphæ, ac Ghibellinæ factiones, insaufum in historici nomen sortitum fuit. Postremo hujus acerbum propugnato-

ANNO CHRISTI 1511.

ANNO CHRISTI 1511.

rem habebat Urbs, nostra Matthæum Vicecomitem, virum opibus, potentia, & animo clarum, atque a Propatruo suo Orone Archiepiscopo, partim vi, partim auctoritate, in Patria Principem constitutum, sed vario ita fortunæ ludo exagitatum, ut nunc in apicem sublatum late populis iura iudicaret, nunc in imum dejectum, hominum quoque conspectum erubesceret, ac privatam exulem vitam in agris domo pudori præferret. Ex adverso stabat Guido Turrianus Cursibus partis, qui in finitimis urbibus potior iam erat, non tam affecta, quam patronus, utique qui genere spectabilis, & populi Mediolanensis favore subnixus, Burenstini a hujus ditionis imperium tenebat. Hinc perpetuas si ultates inter clarissimas hæc Familias, que tum antiquis odiis, tum mixta Mediolanensis Principatus invidia vehementius successisse, adeo Civium animos tibi invicem partiebantur, ac colligabant, ut facile in bellicos tumultus exarscerent, miseramque hanc Urbem ædibus, rapinis, incendiisque subverterent. Nec a communis infortunii improba lege immunem fecit Catholicum ipsum Turrianum Archiepiscopalis sui dignitatis reverentia; cum enim a Pontificio Legato Bononiæ agente evocatus foret ad bellum contra Venetos inferendum pro Ferrariensis Urbis obtuione solvenda, eo profectus cum valida militum manu, rem impigre adeo gessit, ut fracto ab auxiliariis copiis Veneto exercitu, victoriam Pontificis ex integro cessit: sed redux in Patriam insensum tibi persequi contaginicum suum Guidonem Turrianum, falsam prodicionis suspitione furentem, ac si Præsul ille in suscepio itinere factus cum hostibus inisset, turbulentiæ consilia de imperio Mediolanensi eidem eripiendo secreto agitasset. Quo circa missi ex impovito milites, qui prohibentium Archiepiscopali palatio excedere Antistitem, ibidem veluti in carcere detinuerunt; ejusdem fratres in vincula ad longinquas arces abduci; nec casatum a direptione, & Injuriis, donec per amicos Proceres compositis diffidaret, extra Mediolanensis imperii fines Archiepiscopus ablegaretur. In hac perturbatissima rerum conditione qui foret Eclesiasticæ discipline cultus, quæ Sacrorum Canonum observantia metiri quilibet potest, cum nec Præfili ipsi parceretur. Clamavit quidem e longinquo, Ecclesiæ ac juris sui strenuus defensor Castonus, iniuncta per Legatum Apostolicum sacri anathematis poena in Ecclesiasticæ immunitatis violatores; sed quis ex tanto remedio profectus, cum nemo esset, qui imperanti Turriano indictæ sententiæ feralem libellum auderet obicere, atque Interim sceleris triumphante effrenis ubique debaccharetur licentia? Adfuit tandem opportunus Imperatoris Henrici Luxemburgi in hanc Urbem advenus; depresso supradicti Guidone, coactoque ad pacis fœdera cum Matthæo Vicecomite jam ad pristinum dignitatem reviviscente, Castonus quoque Archiepiscopus, auctor præcipuus accelerandæ Cæsaris in Italianam expeditionis, non tam ab exilio revocatus; sed in iura etiam splendoremque antiquum sacri muneris sui restitutus. Hinc solemni peracta celebritate, qua in Templo S. Ambrosii VIII. Idus Januariæ anni MCCCXX. ferrea Corona Henricum redimiverat, profectoque Komam versus Cæsare, in id totus incubuit, ut concussam præterita calamitate Ecclesiæ in primum decus esseret, & deturpatis Cleri mores ad sanctioris disciplinæ leges componeret. Accitis itaque Pergamum ex universa Provinça in Episcopos, etc. Novas Julias anni ejusdem, in Ecclesia S. Bartholomæi Synodum habuit, in qua unanimi sacri consensus decreta condidit, que ad Te in presens remitto, quæ summam ubique Pastorem sollicitudinem spirant, cum malis omnibus occurratur, quibus tunc inficci gregem suum dolens conspexerat, propulsiat longius hæret, indicta castigatore Clericorum vita, restituta Ecclesiæ cultu, vindicata denique a lascivorum rapinis prohibique bonorum ac peccatorum Deo additarum immunitate. Quod tamen peculiari adnotatione dignum mihi videtur, id est, collig ex hoc Concilio, quod intractus adhuc in Metropoli astra mos ille prælicus vigeret, ut Regulares familiaris ordinario jure Episcopis subicerentur. Clarissimus enim Thomasius in aureo opere De antiqua, & nova Ecclesiæ disciplina parte prima lib. III. cap. XXVIII. testimonio congerens ad hanc firmamdam superiorum temporum præxim, non ultra seculum decimum tertium progreditur. At in Mediolani provincia subsequente etiam seculo perdurasse ducet hæc Synodus, in qua non modo de celebrando conventuali sacro, Divinis peragendis Officiis, honestoque habitu gerendo in Regularium æque ac Secularium Collegiate Ecclesiis, de inviolato servando Monasteriorum, ac reliqui Cleri patrimonio, prædictisq. statutis penes indierimantem decernitur, sed ea etiam indicuntur, que interiorum Claustris diuicilliam spectant. Præcipuus enim peculiaris Rubrica, ut *canonibus Monasterii domus, & Ecclesiæ Regularis Collegiate Prælati personarum per se ipsam, aut per alium cum suis Fratribus, & Conventibus cum eo, & qualibet Abbatis, Prioris, vel Ministris loci religioſi, ab Abbatis non fuerit, cum suis Monachis, & Sororibus bis ad minus in septimana 10 per Quadragesimam, & Adventum, velano vero tempore saltem semel in hebdomada pro culpa, & excessibus Capitulum in loco de 10 celebrare iudicet conventualiter &c.* In stratis vero, seu Prælati provinciam id negligentes, aut subditos contumaces, per Antisti-

tem, vel eius Curiam fore acriter procedendum jubet, atque interim vocati coram dormitare declarat. Serius itaque in Ecclesiæ nostra inolevit privilegia exemptionis Regularium credendum est. Cetera, quibus provide Concilium hoc studet, nequissimam temporum illorum conditionem respiciunt, cum servens undique inimicarum partium odium in turpes adeo conspirationes erumpet, ut nec tuti in Sede sua essent Antistites, nec annus Ecclesiæ sibi sui census redditibus frui libere possent. Quæcirca frequens hic legitur excommunicationis atque interdicti sententia, qua tam improbum nefas intentantis feruntur. An vero coercenda sacrilega hujusmodi licentia satis id fuerit, Tu in historiis nostris apprimè ve fatuſculenter nominis. Castonus quidem ipse non multo post de occupatis a Matthæo Vicecomite quamplurimis Terris, Arcibus, que Archiepiscopalis ditionis conquere debant, eijusque caput publice prolata sententia sacris diris devovere, ut Corrius narrat, ac demum invalescentibus in dies turbis, forum vertere coactus est, tandem in exilio agens, quousque abdicata Mediolanensi insula a Joanne XPI. Aquilejensis Patriarcha renunciaretur.

Cur autem Castonus Archiepiscopus in Pergamensi, seu Bergomensi, ut presens vocabulum est, Urbe Provinciale hæc Synodum celebrandam caraverit, id fortasse in causa esse potuit, quod nonnulli Mediolani in tuto res essent a Turrianorum insidiis, qui acceptæ injuriæ impatientes, & primam adhuc fortunam animo occupantes nova undique moliebantur, nullamque non lapidem movebant. Corio teste, ut primævo splendori restituerentur. Pergamensis vero Civitas extra tumultus periculum videri poterat, cum receptis in hanc ipsam populo ab Henrico Imperatore ejusdem Urbis Præses institutus foret Ludovicus Vicecomes.

Hæc occasione hujus Synodi proferenda censui, Tibi Viri eruditissimo scribens. Utinam vero primum ejusdem exemplar, quod in Archiepiscopaliibus Archivis servatum olim, non oris apud me reperit, nascitur in præsentis libelli. Quandoquidem autem mihi eadem diligenter scrutanti minime oblatum est, non ingratum Litterarum Republicæ recte ex Ambrosianæ Bibliothecæ apographo illam depromere, præcipue cum ejusdem mentionem apud neminem Scriptorum Patriæ nostræ repererim, hoc unice dolens, subscriptiones Episcoporum in ipso desiderari. Tu interim laborem hunc meum amice amplectere, meque, ut lætos, amare perge. Vale.

SYNODUS PROVINCIALIS

Habita ab Archiepiscopo Castono Anno MCCCXXI.

IN nomine Domini, Amen. Radjo Sacræ Scripturæ militantis Ecclesiæ illustrissimus illustrator ad Timotheum discipulum suum scribit: *Prædica verbum, inſta opportune, impotune argue, obſecra, increpa, in omni patientia, & doctrina, pen hæc inducens & excitans Episcopalis gubernaculis præſidentes, qui Apostolorum in ipsa Ecclesiæ tyrum gerunt ad executionem sui officii Pastoralis, ut doctrinis, monitionibus, & correctionibus erga subditos cura ſedula inſistentes, remedium ſalutare adhibeant, ne parati ad præcipitana prolabantur, & ut prolapsi reſpiciant a vitis ad virtutes. Quod quidem remedium ut plurimum addibetur novorum editione jurium, monitiones & prohibitiones continentium, penasque condignas imponentium transgreſſionibus eorumdem, necnon declaratione plerumque, & additione antiquorum. Sane nos Castonus Dei & Apostolicæ Sedis gratia Sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ Archiepiscopus, qui Mediolanensis Provincie jure Metropolitano Divina providentia præſidemus, ipsius Apostoli monitis sive juſſionibus prædictis ſalubribus adherentes, ad correctionem morum, animarum ſalutem, Ecclesiæ profectum, & tuitionem Ecclesiasticæ libertatis, constitutiones quasdam, provisiones, & ordinationes ſalubres, univerſalem ſtatum Provincie contingentes, cum conſilio Venerandorum Patrum Dominorum Episcoporum noſtrorum Mediolanensis Ecclesiæ Suffraganeorum, & noſtri Provincialis Concilii, ac exiſtentium in eodem celebratissimum, intendimus edere tam provide, quam conſulte,*

ANNO
CHRISTI
1511.ANNO
CHRISTI
1511.

ipsaque in iplo Concilio publicare, ac edimus, & publice promulgamus, quibusdam additis, & mutatis, plerisque vero dubiis declaratis, & superfluis relectis ex constitutionibus in Conciliis Provincialibus per nostros prædecessores hætenus publicatis, prout varietati, & circumstantiis temporum, & personarum novimus expedire, & constitutiones, & provisiones infra-scriptas, & in hoc Concilio promulgandas sub penis contentis in illis decrevimus, & præcipimus de cetero per nostram Civitatem & Diocesim, & Provinciam Mediolanensem, & dependentes in illis inviolabiliter observari.

RUBRICA PRIMA.

De Officialibus faciendis per Episcopos contra Hæreticos, & de convocando eos, & alios pro officio Hæreticæ pravitatis.

PRimo namque circa Hæreticorum exterminium toris viribus intendentes, & ad propagationem Fidei Orthodoxæ consulte providemus, & salubriter præsentis approbatione Concilii ordinamus, quod singuli Diocesani nostræ Mediolanensis Provinciæ ad exterminandos Hæreticos credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum de suis Civitatibus, & Diocesibus, per se & officiales tuos invigilent, & insistant sollicitè & attente per singulas eorum Parochias annis singulis sæpius, ut expedire viderint, inquirentes solerter, an fama sit in illis aliquos ex hujusmodi pestiferis habitare, & contra nominatos, vel inventos, ut jus exegerit, procedentes, & ut in Officio inquisitionis Hæreticæ pravitatis liberius, & securius procedatur, statuimus, præsentis Concilio approbante, quod tam in civitate Mediolanensi, quam in aliis Mediolanensis Provinciæ, per Archipræfules, & Antistites singulos earundem, aut per illorum vice gerentes, ipsis existentibus in remotis, eligantur, & assumantur, consideratis qualitate, & magnitudine Civitatis, & ipsarum personarum, aliqui viri, multi vel pauci, secundum Diocesani arbitrium, Catholici & Fideles ex habitantibus assidue in eadem in persecutores hujusmodi pestiferarum personarum ad coadjuvandum Inquisitionis Officium Hæreticæ pravitatis per ipsos Antistites continue exercendum, qui Diocesano Archipræfulei seu Antistiti, & ejus Vicario circa ipsum Officium cum armis stitiant, vadant, & redeant ad personas ipsas insequendas, capiendas, deducendas, & retinendas juxta ejusdem Diocesani, seu Vicarii iussionem, quotiens, & quodcumque fuerint requisiti, qui etiam jurent hæc omnia & singula, ipsumque Officium viriliter & fideliter exercere, & in illo dolum non committere, neque fraudem, ipsosque ad hæc electos, & assumptos, aut ipsorum aliquem præcipimus non debere, nec posse per aliquam personam Ecclesiasticam vel Secularem, aut universitatem, sive collegium in aliquo impediri directe, vel indirecte, vel aliquo modo prohiberi, propter quod impedimentum vel prohibitionem ipsi Officio non possint assidue superesse, & ipsi Diocesano super hoc assistere requisiti, vel propter quod eis commissa vel injungenda, aut injuncta super his valeant retardari. Personas vero cujuscumque dignitatis, vel conditionis extiterint attentantes, & contra aliquod præmissorum, scilicet impediendo directe, vel indirecte, vel prohibendo seu differre faciendo, ut superius

prohibetur, si admoniti legitime per ipsum Diocesani, vel Vicarium non desisterint, & quod fecerint, non revocaverint cum effectu, excommunicationis vinculo, auctoritate præsentis Concilii innodamus, easque ut hæreticorum fautores haberi decernimus, & impedimentum præstantes Officio hæreticæ pravitatis. Huic etiam adjicimus sanctioni, ut omnes & singuli, tam nobiles, quam populares, cujuscumque dignitatis fuerint, sive status; nec non Clerici, & Prælati, quoviscumque & quodcumque per Diocesani proprium, aut ejus Vicarium fuerint legitime requisiti pro consilio, auxilio, & favore sibi exhibendo in favorem Officii hæreticæ pravitatis, vel contra Hæreticos credentes, receptatores, fautores, vel defensores eorum, aut contra suspectos de hæresi, vel pro contingebat ipsum negotium, seu in assistendo eidem, vel ipsos allociando, in præmissis obediant, & intendant monitionibus requisitionibus, & præceptis. Quoslibet vero, qui dicta præmissa, vel aliquod præmissorum, qui legitime requisiti se exhibuerint difficiles, vel rebelles, justo, & manifesto, & necessario impedimento cessante, ex nunc, præsentis Concilio approbante, excommunicationis vinculo decernimus subjacere, de qua si satisfaciendo legitime postea moniti, secundum arbitrium Diocesani proprii, vel ejus Vicarii juxta modum culpe satisfacere forte contempserint, ipsos ut fautores, & defensores Hæreticorum decernimus reputandos, & contra eos tamquam contra fautores hæreticorum fore per juris remedia procedendum; ad præmissorum quoque cognitionem & executionem procedi posse sancimus, sine strepitu judicii & figura per ipsum Diocesani, vel ejus Vicarium generalem, seu per alium Judicem competentem.

R U B. II.

De honestate & habitu Clericorum, & ne se immisceant Secularibus.

Circa honestatem, & Clericorum habitum salubriter providemus, quod omnes & singuli Clerici ac personæ Ecclesiasticæ Mediolanensis Provinciæ, Civitatis, & Diocesis, tam præsentis temporis, quam futuri consuram & habitum deserant Clericales ordini suo, & statui competentes, vestes virgatas, seu decabriato, de medietate, vel listatas, vel frixis, aut mappis argenteis, vel de metallo aliquo, aut vestem superiorem a summo usque deorsum totaliter scissam ante, seu insulam de festa, sive ferico more laicali minime deferentes. Deprehentos vero in aliquo crimine, vel excessu enormi in habitu laicali publice incedentes, ex nunc pronunciamus, ut Clericos seu personas Ecclesiasticas, non teneri Curiam Ecclesiasticam in ipso crimine defendere. Clericus vero seu quævis persona Ecclesiastica mercationibus & negotiationibus, ut negotiator publice se immiscens, illasque in persona propria exercens publice, Divinis Officiis prætermittis, vel alias ut laicus communiter se gerens, in suis bonis patrimonialibus, non gaudeat interrim privilegio Clericali, nec ut Clericum in enormibus, dum in his excedit, teneatur Ecclesia defendere, cognitione tantum super hoc præcedente, quam ad Judicem Ecclesiasticum decernimus pertinere, non procedatur contra talem seu tales Clericos per Curiam Secularem,

ANNO
CHRISTI
1511.

rem, sed superiendum interim decernimus. A
omni processu contra eos, alioquin in quo-
cumque Vicarios, Rectores, Potestates, secu-
lares Judices, & quoscumque eorum ministros
& executores Civitatis, Diocesis, & Provin-
cie Mediolanensis contrarium facientes excom-
municationis sententiam promulgamus, præ-
senti constitutione sancimus, quod aliquis Cle-
ricus, sive Ecclesiastica persona absque Diocesi-
fani sui licentia officium publicum vel officia-
litatem alicujus secularis rectoris, seu Commu-
nitatis, seu Universitatis, Civitatis, Burgi, Ca-
stri, Loci, aut Parochie, seu Villæ in secu-
lari Curia exercere, vel suscipere de cetero non
presumat, scilicet Consulatibus, Tabellionatus,
Castaldie, Campariæ, Vicariatus, Vicecomi-
natus, vel quovis alio nomine appelletur, seu
Ecclesiasticis Officiis derelictis, vel Clericali
postposita honestate ad eavalcatas, vel stipen-
dia, seu seculares exercitus, & maxime non
coactus cum armis publice ut laicus accedere,
& se talium immiscere partibus non presumat,
nisi in casibus a jure permissis. Delinquentem
vero in aliquo præmissorum, aliquibus talibus
se immiscerentem excommunicationis sententia in-
nodamus; hanc vero pœnam ad alios, qui at-
tulerint arma cum aliquibus laicis pro suis
juribus aut alicujus Ecclesie propriæ, seu pro
sui defensione insultum expectantes, seu de li-
centia sui Antistitis, vel ejus Vicarii volumus
non extendi.

R U B. III.

*De armis non portandis, ludis vitandis, &
aliis non damnificandis.*

Atrendentes quod privilegium Clericale non
debet esse alicui cum fiducia delinquendi,
statuimus, & firmamus, quod nullus Clericus,
seu persona Ecclesiastica in domibus Ecclesie,
vel alibi ludum vel biscariam retineat taxillo-
rum, aut patiat pro aliquem retineri, vel
publicas mulieres exponentes pro questu publi-
ce corpus suum, aut arma deferre presumat
per civitatem aliquam, aut suburbia adjacentia
civitati, vel loca, in quibus habent domici-
lium, absque Antistitis, vel ejus Vicarii pro-
pria licentia speciali; nisi ad villam, vel pot-
estatem vadens, vel rediens ab eisdem, seu
quemquam damnificare presumat, vel violent-
ter rebus suis, vel possessione aliqua alium spoli-
are, delinquentem vero in aliquo casuum præ-
dictorum per Antistitem proprium, seu Vica-
rium ejus in tanta summa pecuniæ, & dum-
modo non ad pœnam sanguinis, statuimus con-
demnandum, ipsi Antistiti pro ejus arbitrio per-
solvenda, & in pios usus convertenda, in quan-
ta, & eo modo, quo damnaretur & punire-
tur, seu condemnari posset per illius civitatis
Curiam secularem laicus sic excedens, non ta-
men per hoc intelligimus privandi tales benefi-
ciis Ecclesiasticis, & carceribus detinendi, &
alias puniendi adimere Diocesani propriis po-
testatem, & Vicariis eorundem, si eis videbi-
tur expedire.

R U B. IV.

*Quod Clerici non sint tutores vel curatores
laicorum, nec patiantur conveniri coram
Judice Seculari.*

Inviolabiliter ordinamus, quod nulla perso-
na Ecclesiastica, nisi in casibus a jure per-
missis fidejussoris, vel procuratoris officium exer-
ceat, seu tutoris, vel curatoris alicujus laici in
Curia Seculari, absque Diocesani, vel ejus Vica-
rii licentia, nec quemquam debentem gau-
dere Ecclesiastico privilegio, vel Clericali, con-
veniat seu trahat, vel trahi procuret super ali-
quo ad examen Judicis Secularis; trahens vero
contra canonicas sanctiones, & Imperiales con-
stitutiones a jure suo cadat, judicatumque non
teneat, & Judex sit ex tunc judicandi potesta-
te privatus; exercentem vero aliquod officium
prædictorum contra constitutionem presentem
in centum solidos Papienses decernimus conde-
mnandum, in pios usus ad arbitrium Ordinarii
condemnandos.

R U B. V.

*De celebratione Divinorum, & habitu
habendo in ipsa.*

Providemus insuper & sancimus, quod in
qualibet Ecclesia Collegiata tam regulari,
quam seculari civitatis & diocesis, ac provin-
cie Mediolanensis, in qua plures Clerici, seu
Monachi, vel Canonici residebunt, Missa con-
ventualis, iusto impedimento cessante, prout
dici convenit, hora debita, diebus singulis in
cantu, seu nota conventualiter celebretur, nec
non Officia matutinalia, & vespertina, quod-
que ad illa, & ceteras horas Canonicas, quas
inibi præcipimus conventualiter celebrari, secu-
lares Clerici, & Prælati convenient cum super-
pelliceis seu cappis; Religiosi vero in habitu sue
Regule competenti. In Ecclesiis vero Cathedra-
libus ipsis horis diurnis, & Missarum solem-
niis intersint, aut discooperto capite, aut cum
biretis in capite, ad modum laicorum capacia non
habentes. Rectores quoque Parochialium Eccle-
siarum non Collegiatarum diebus festivis, & sæ-
pe in septimana per se vel per alios, ubi per se
non possunt, celebrare Missarum solemnias non
omitant, & Parochianis suis in casibus a jure
concessis, & cum expedierit, ministrare Ecclesiasti-
ca Sacramenta. Delinquentes vero, vel negli-
gentes in præmissis per locorum Ordinarios punian-
tur. Irrefragabiliter ordinamus, quod in qualibet
Ecclesia nostræ civitatis, & diocesis, ac provin-
cie Mediolanensis habente Parochiam Corpus
Christi pro infirmis, Chrisma, & Oleum San-
ctum, renovandum annuatim, sub clavi & fir-
ma custodia, & in vase, seu loco nitido non
asportando de facili, assidue habeantur. Delin-
quentes vero vel negligentis in aliquo præmis-
sorum per Ordinarium proprium, vel ejus Cu-
riam in solidos quadraginta Papienses vice qua-
libet condemnentur ad pios usus ad arbitrium
Judicis convertendos. Insuper aqua benedicta
quotidie habeatur omni die Dominica reno-
vanda.

ANNO
CHRISTI
1571.

R U B. VI.

*De mulieribus, & filiis illegitimis non retinendis
secum, vel concubinis.*

Super continentia per Clericos observanda provide ordinamus, quod nullus Clericorum regularium vel secularium civitatis, vel diocesis, sive provincie Mediolanensis, beneficium Ecclesiasticum obtinens, Vicarius aut Deputatus etiam in futurum, vel qui in Ordine sacro fuerit constitutus, in domibus contiguis vel connexis Ecclesie, vel secum in eadem habitatione mulierem aliquam retineat ad inibi habitandum, nisi forte mulier illa fuerit non suspecta, vel in quarto gradu consanguinitatis, vel affinitatis illi conjuncta, seu conversa quinquagenaria, vel deinceps. Delinquentem vero in hac in libras decem Papienses condemnamus in pios usus ad Ordinarii arbitrium convertendas. Clericos quoque, ac Prælatos in quovis Ordine constitutos, qui beneficia Ecclesiastica obtinent, aut etiam obtinebunt, si fornicarias seu concubinas retinuerint in domibus Ecclesiarum, vel alibi manifeste, Ecclesiasticis beneficiis per locorum Ordinarios, Canonica monitione præmissa, facienda, decrevimus perpetuo fore privatos, libere personis aliis conferendis, excessu ipsorum notorio vel infamia publica existente; qui vero beneficium Ecclesiasticum non obtinuerint per Ecclesiasticam Curiam, dum habuerint publice concubinas, non teneant Ecclesia defendere, & alias per ipsam Curiam poena pecuniaria, vel alia debita puniantur. Prælatum namque & Rectorem Ecclesie in libras decem Papienses, inferiorem vero Clericum in libras quinque Papienses condemnamus in pios usus ad Ordinarii arbitrium dispensandas; qui filium illegitimum secum in eadem domo assidue, vel per octo dies permiserit habitare, aut tibi ad Altare aliquatenus ministrare.....

R U B. VII.

*Quales debent esse promovendi ad dignitates,
vel Ecclesias Parochiales.*

Quamquam per Canones sit provisum, ne minus idonei ad beneficia Ecclesiastica assumantur, id tamen minus bene servatur in pluribus Ecclesiis, & a multis. Idcirco præsentis constitutione sancimus, quod nullus eligatur de cetero, vel instituat, quomodolibet assumatur ad aliquam dignitatem alicujus Ecclesie Collegiate secularis, vel regularis intra Civitatem, vel Diocesim, seu Provinciam nostras sitæ, qui non fuerit de legitimo matrimonio procreatus, & non attigerit viciesimum quintum annum, vel nisi forte super his in casu dispensabili prius cum eo fuerit dispensatum, vel talis extiterit, qui bene legat, construat, & loqui litteraliter noverit competenter. Ad regimen quoque Parochialis Ecclesie nullus aliquatenus assumatur, nisi bene legere noverit, & cantare, vel saltem legere & construere concedenter, in cantu aequaliter informatus, & non attingens viciesimum quintum annum. Electio vero, collatio, institutio, & confirmatio, seu præsentatio a personis Ecclesiasticis facta, quas contra hæc in aliquo præmissorum contigerit attentari, ex nunc sunt irritæ, & inanes,

A & electores, præsentatores, provisores, confirmatores, & instituentes sint illa vice præsentis constitutionis auctoritate præsentandi, eligendi, providendi, confirmandi, & instituendi potestate privati, & ad superiorem proximum sit ipsa potestas totaliter devoluta ipso facto. Confirmatoribus & institutoribus ac provisores temerariis, per loci Ordinarium poena debita puniendis.

R U B. VIII.

*De non recipiendo aliquem in Canonicum,
beneficio non vacante.*

Prædecessorum nostrorum vestigiis inherentes statuimus, & firmamus, quod alicujus Secularis Ecclesie Collegiate, & non Collegiate nostræ Civitatis, & Diocesis, vel Provincie Capitulum, seu Prælati, Canonici, vel Clerici sive Rector nullum, quantumcumque idoneum, sine licentia Diocesani proprii, vel auctoritate Sedis Apostolicæ, seu Legatorum ejusdem recipiant, eligant, vel admittant in suum, vel ipsius Ecclesie Canonicum vel Clericum vel Confratrem ibi, beneficio non vacante, nec beneficium, seu præbendam vel Cappellaniam aliquam ex redditibus vel bonis seu juribus ejusdem Ecclesie de novo creare præsumant, ipsius Diocesani licentia non obtenta, vel unam præbendam in duas dividere; quicquid enim contra præmissa, vel aliquod præmissorum contigerit attentari, ex nunc præsentis constitutione decernimus irritum, & inane, & dantes, & accipientes etiam, licet in aliqua sui parte, ex nunc in his scriptis excommunicationis vinculo innodamus.

R U B. IX.

*Quod nullus beneficium assumat sine Canonica
instituzione.*

Cum Ecclesiastica beneficia non debeant sine Canonica institutione detineri, statuto præsentis salubriter providemus, quod nullus per violentiam vel simoniam, aut alias, sine institutione Canonica, vel per minas, seu per metum aliquibus inferendos, per se, vel per alium ad dignitatem, vel personatum, seu aliquod beneficium Ecclesiasticum, qualecumque fuerit, intra nostram Civitatem, vel Diocesim, seu Provinciam, patiat, vel consentiat tacite, vel expresse, se eligi, vel institui, aut assumi quomodolibet, vel admitti, aut jura & redditus, sive bona, seu viventis beneficium, qui non renunciarit illi sponte & legitime, aut privatus illo non fuerit per sententiam legitimam hominis, sive juris apprehendere vel occupare seu sibi usurpare, aut illius bona, vel redditus quovis titulo quæsito, vel colore præsumat de cetero Diocesani proprii licentia non interveniente, vel expresse consensu. Quemcumque vero contra hæc attentantem in posterum, in aliqua sui parte, ex tunc in ipso beneficio decernimus jus non habere; & si legitime admonitus per Diocesenum proprium, vel etiam Vicarium, illud ex toto non dimiserit libere, ad ipsum per se, vel per alium se non ingerendo ulterius ex nunc inhabilem judicamus ad quodvis aliud beneficium Ecclesiasticum obtinendum; poenis autem contra occupatores, invasores, & usurpatores bonorum Ecclesiasticorum semper salvis.

RUB.

ANNO
CHRISTI
1571.

ANNO
CHRISTI
1511.

R U B. X.

*De penis sustinentium interdictum Ecclesia propter
collectam non solutam.*

Plerumque contingit, quod aliquæ Ecclesiæ tam Regulares, quam Seculares diu subiacent Ecclesiastico interdictio propter negligentiam aliquorum Clericorum reculantium solve-
re partem ipsos contingentem, sive ipsis imposi-
tam de collectis, procurationibus, honoribus, seu fodris, & sic Ecclesiæ Divinis officiis defraudantur propter illorum malitiam, & non sine Parochianorum scandalo, & iactura; quapropter omnes & singulos Clericos, & Præla-
tos tam Secularium, quam Regularium Ecclesi-
arum, ac Rectores, & Ministros Hospitalium, & Piorum Locorum nostræ Provinciæ, Civita-
tis, & Diocesis, propter quorum factum seu culpam, eo quod non solverint huiusmodi por-
tionem ipsorum singulos contingentem, seu eis
impositam pro præbendis, vel portionibus, quas
obtinent in eisdem, & quos impossibilitas non
excusat, aut alia iusta causa, de qua intra duos
mensis faciant plenam fidem, beneficiis, & re-
ditiis huiusmodi privamus perpetuo, si admo-
niti legitime & premitorie, ipso interdictio du-
rante, per Diocesana, vel ejus Vicarium, passi
suerint Ecclesias ipsas, seu Hospitalia, vel Pia
Loca, ultra tres menses post monitionem
eamdem propter hæc Ecclesiastico interdictio sub-
jacere, portionem ipsos contingentem sive im-
positam ex ipsis collectis, seu fodris, vel one-
ribus non solventes: & hanc penam extendimus
ad Prælatos, & Rectores Ecclesiarum non
solventes pro ipsis Ecclesiis in totum, ubi ad
ipsos pertinere talium solutio consuevit, si ip-
sos iusta causa, sive impossibilitas non excusat,
de qua infra duos menses plenaria fiat fides,
& ad illorum massarios & canevarios dispen-
satores reddituum, qui potestatem habuerint ple-
nariam hæc solvendi; has quoque penas ad
collectas hætenus impositas a tribus annis cir-
ca locum volumus vendicare. Illas etiam per-
sonas, quæ temeritate propria, Diocesani, loci
Ordinarii proprii, vel etiam Generalis Vi-
carii, seu Superioris ejusdem in hoc casu li-
centia non obtenta Clericis Civitatis, & Dio-
cesis, aut majores ejusdem, vel majorem par-
tem ipsius, vel eorum, ad præmissa præsumpserint
convocare, & convenientes ad talium per-
sonarum convocationem, excommunicationis vin-
culo decrevimus subiacere, cum ex talibus con-
gregationibus conspirationes, & colligationes
sepe novimus evenire, ac de facto prorumpi
ad multa, quæ scandalum pariunt, & pericu-
lum animabus, & locorum Ordinarii ex tali-
bus condemnantur, & eadem Civitas videatur
habere diversa capita quasi monstrum.

R U B. XI.

*De penis occupantium vel invadentium res
Ecclesiasticas, & spoliantium Ecclesias.*

Efrenata cupiditas, quæ in plerisque adeo
dominatur, quod contra vetita usurpant
& rapiunt aliena, nos vehementer impellit, ut
ejus noxios appetitus, in quantum possumus,
refrenemus. Ea propter sanctione præsentis or-
dinamus salubriter, quod nulla persona Secu-
laris, vel Ecclesiastica, Universitas, seu Col-
legium, Tom. XXV.

Alegium aliqua bona aut jura seu res pretiosas, thesaurum, sive jurisdictiones, aut honores, feuda, seu jus decimandi aut eligendi, seu præsentandi, aut beneficia conferendi, seu pedalia conferendi ad quemdam locum venerabilem nostræ Civitatis, & Diocesis, sive Provinciæ Mediolanensis, vel aliquam Episcopalem Mensam diocesis Provinciæ, quovis modo vel titulo pertinentes, aut Ecclesiam aliquam, seu Hospitalium, vel alium Pium Locum usurpare, vel invadere, seu occupare, aut rapere, vel occupata, seu usurpata, rapta, vel invata detinere per se, vel per alium quovis modo præsumat, seu spoliare aliquem locum venerabilem diocesis Civitatis, aut Diocesis, sive Provinciæ Mediolanensis sive ad Mensam Archiepiscopalem Mediolanensem, vel ad aliquam Episcopalem Mensam diocesis Provinciæ, seu aliam Ecclesiam, possessione, vel quasi alicujus prædictorum, seu jurisdictionum honorum, jurium, vel honorum prædictorum, vel possessione juris percipiendi aliquas pensiones, seu census annuos, Decimas, vel assidus, sive possessiones, vel quasi eligendi, sive assumendi Potestates, Consules, vel alios Officiales alicujus terræ, burgi, castri, communivitæ, sive loci, directe, aut etiam indirecte, vel ad ea quomodolibet dare auxilium, consilium, vel favorem; singulares vero personas, cujuscumque status vel conditionis extiterint, quæ attentaverint contra præmissa in aliquo per se, vel per alium, aut expresse consenserint, vel fecerint, seu mandaverint attentari, ex nunc excommunicationis in his scriptis vinculo innodamus, necnon personas illas, quæ consuluerint, seu mandaverint, vel expresse consenserint quovis modo suo Pastori, sive Pontifici, vel alicui Ecclesiæ, sive Clerico, Rectori, aut Pio Loco de præmissorum aliquo, aut suis bonis, vel prædictorum aliquorum fructibus aut redditibus non integre & libere responderi absque auctoritate Judicis competentis, aut prohibuerint responderi; & si qui ex prædictis propter aliquod præmissorum alicubi denunciati, excommunicati excommunicationem eandem, post ipsam denunciationem per sex menses animo suo tenuerint indurato, in penam ipsorum familiares eorum Ecclesiastico supponimus interdictio, mandantes eis Ecclesiarum aditum, & participationem Sacramentorum, & Divinorum etiam prohiberi, quousque liquide apparuerit de absolutione huiusmodi transgressorum, & quod ipsa excommunicatione durante & interdictio, familiarium prædictorum denegetur eis tam ipsis principalibus, quam familiaribus in obitu ad aliorum terrorem, & ipsorum ruborem, Ecclesiastica sepultura. Clerici vero sine mandato Diocesani proprii recipientes aliquem ex prædictis ad Ecclesiasticam sepulturam, vel qui interfuerint eidem, ipso facto per tres menses a Divinis Officiis sunt suspensi. Insuper, si aliqui Clerici contra huiusmodi sanctionem nostram constituerint tenorem facere vel venire præsumpserint occupando, vel invadendo ut supra, omnibus beneficiis, quæ infra nostram Provinciam obtinent, eos, præsentis Concilii auctoritate, privamus. Si vero Laici extiterint, omnibus feudis intra nostram Provinciam, jure patronatus, & honoribus, ab eis obtentis ab aliquibus Ecclesiis, vel Prælatibus, seu aliis piis locis decrevimus fore perpetuo privatos. Universitates vero, communitates, & collegia, quæ contra præmissa attentaverint, vel expresse consenserint,

ANNO
CHRISTI
1511.

ANNO
CHRISTI
1311.ANNO
CHRISTI
1311.

vel scienter attentari permiserint in aliqua sui parte, & jam facta cum effectu non prohibuerint infra decem dies, postquam venerint attentata, Ecclesiastico supponimus interdico; & si ipsa universitas, vel majores ipsius, vel Rectores requisiti per Diocesenum, vel ejus Vicarium, legitime super his ultra mensem attentata ipsa omiserint effectualiter emendare, & in statum pristinum reducere, seu reduci facere cum effectu, ad arbitrium ipsius Diocesani, Civitatem, sive locum vel Burgum, in qua universitas ipsa deget, interdico inviolabiliter observando, quam cito ipse Diocesanus per se, vel per alium publice protestatus fuerit se vel interdico ipsum effectum habere, & amplius non suspensum, & illie vel Civitatibus, seu locis circumstantibus, vel alibi, ubi commodius fieri poterit, hoc mandaverit publicari, sed ante, & usque ad ipsam publicationem ipsum interdico manere decrevimus in suspensio. Illos quoque, qui temeritate propria plures etiam extra judicium requisiti solvere contempserint Archiepiscopali vel Episcopali mensæ prædictæ, seu Ecclesie, Monasterio, Conventui, Capitulo, vel alii pio loco, (modo) & tempore competenti, decimas, pensiones, census, honores, districtus, & jurisdictiones, vel præstationes annuas, vel assiduas, in quorum possessione pacifice percipiendi, ipsa mensa, vel Ecclesia, Monasterium, Conventus, Capitulum, & pius locus ante requisitionem ipsam erat, nisi iusta causa eos excuserit, de qua constet infra dies decem post ipsam requisitionem Diocesani, legitime ex nunc excommunicationis vinculo decrevimus innodatos. Ad prædictorum namque cognitionem, correctionem, & penarum executionem statuimus, ex officio posse procedi de plano, & sine strepitu ordinis iudicarii & figura per quoscumque Judices competentes.

R U B. XII.

De penis conspirantium contra suum Antistitem, vel consentientium, ut in Sede esse non possint, vel expellantur.

Quamquam ad conjuratorum, & conspiratorum nequitiam reprimendam multa per Canones sint provisiva; ipsorum tamen versutia nos cogit diversa remedia adhibere contra illorum callida figmenta, quæ conantur quotidie invenire. Ea propter constitutione præsentis statuantes irrefragabiliter prohibemus, quod aliqua persona Ecclesiastica vel Secularis, aut universitas, sive collegium, aut quivis nostræ Mediolanensis Civitatis, aut Diocesis, sive Provinciæ conjurationem, aspirationem, colligationem, juramentum, seu obligationem, aut consilium, vel tractatum facere vel inire præsumat in exterminium, vel persecutionem, seu iacturam, vel mortem, aut expulsionem, captionem, vel derobationem, seu quietis vel status subversionem Antistitis proprii, vel Pastoris, aut quomodolibet consentire, vel operam dare, quod insultus fiat in eum, vel a Sede, seu Civitate propria temere expellatur, vel quidquam fiat, aut ordinetur, seu dicatur, propter quod Pastor ipse habeat formidare in civitate ipsa, vel sua Diocesi, ubi voluerit cum suis familiaribus residere, & jurisdictione sua uti libere, & officio pastoralis, vel propter quod etiam Offi-

ciales ejus, sive Vicarii, Vicariatum, & Officialitatem eis commissos non possint libere exercere, & quod communitas aliqua, seu universitas, consilium, vel commune cupiscumque Civitatis nostræ Provinciæ, sive Mediolanensis, aut Diocesis ejusdem, non permittat quicquam dici vel fieri, nec patiatur per aliquos de ipsa universitate seu Civitate, vel Diocesi, vel ejus Rectorem, seu Majores, nec dicat vel faciat, per se ipsam, propter quod ejus Antistites, aut Archipræsul non possint in ea Civitate & Diocesi, sive Sede propria residere secure, & ipse, & sui Officiales hac jurisdictione & officio uti libere, & in totum; singulares vero personas contra hæc attentantes in aliquo præmissorum, si Clerici fuerint, aut Ecclesiasticæ personæ, ex nunc in his scriptis excommunicationis vinculo innodamus, & beneficiis Ecclesiasticis, quæ intra nostram Provinciæ obtinuerint, privamus perpetuo, aliis libere conferendis, ipsosque inhabiles reddimus ad quævis beneficia Ecclesiastica obtinenda; si vero Laici fuerint, eisdem excommunicationis vinculo decrevimus subiacere, ipsosque in obitu privantes ex nunc Ecclesiastica sepultura, & Clericos, qui sepultura talium interfuerint, suspendimus a Divinis, ipsorum familiis, seu familiaribus, dicta excommunicatione durante, participatione Divinorum, & Sacramentorum interdicentes in penam hujusmodi damnatorum: Civitatem autem, eisque suburbia, & singulares personas de ipsa Civitate & suburbis, quæ per tres menses permiserint, aut passa fuerint Antistitem proprium exulare extra illam propter timorem, vel metum, seu minas aliquorum, vel alicujus de ipsa Civitate, vel Diocesi, aut aliquorum residentium in eadem, ipsum Antistitem non revocaverint, ac sibi plene non caverint, aut providerint, de ipsius & suorum familiarium securitate, & indemnitate personarum & rerum, ac procuraverint cum effectu, ut in ipsa Civitate & Diocesi, ut sibi placuerit, possit morari libere & secure, & suum Officium exercere, & uti libere bonis suis, & omnes Vicarii & Procuratores in Civitate ipsa libere manere & secure, & sua Officia plene exercere, & per ipsam Diocesim, ubi eis expedierit, postquam iste Antistes de ipsa Civitate sic exierit, & per suas litteras, sive Nuncios in aliquibus Ecclesiis ipsius Civitatis vel Diocesis seu Civitatum circumadjacentium aliquarum, vel per se ipsum, mensibus prædictis elapsis, publice protestatus fuerit, seu insinuari fecerit, & proponi, quod in Civitate propria non audebat morari secure, nisi aliter sibi caveatur, ex nunc generaliter supponimus Ecclesiastico interdico, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observando. Supradictas vero sententias & prolationes excommunicationum, interdico statuimus & ordinamus per omnes Civitates, & Dioceses nostræ Provinciæ sæpissime & in pluribus Ecclesiis publicari per quoslibet Episcopos, ipsorumque Officiales aut ex parte ipsorum, & per quoscumque Clericos & Prælatos, qui super hæc ex parte ipsius Antistitis fuerint requisiti. Inobedientes quoque ac rebelles super his ab ingressu Ecclesie suspendimus in his scriptis. Illos quoque, qui postquam excommunicati propter præmissorum aliquod fuerint publice nuntiati, distulerint ultra annum ipsi Antistiti satisfacere de excessu, & absolutionem etiam obtinere, suspectos judicamus de hæretica pravitate, & tamquam (contra) suspectos

ANNO
CHRISTI
1511.

peccos de hæresi ipso anno elapso fore per Ecclesiam procedendum: & si prædicta Civitas, sive universitas per annum in ipso scelere duxerit persistendum, omnes Clerici & Religiosi cujuscumque Ordinis, vel dignitatis, seu conditionis existant, in detestationem tanti facinoris completo dicto anno infra duos menses proximos post dictum annum exeant, sive egrediantur de eadem Civitate, & ejus districtu, & Diocæsi, illuc, usque ad satisfactionem condignam, nullatenus reversuri; alioquin ipso facto singuli prædicti Clerici, & Religiosi sententiam excommunicationis incurrant, nisi per Antistitem ipsum fuerit eis terminus prorogatus. Ad præmissorum quoque cognitionem, discussionem, & examinationem, de plano sine strepitu & figura judicii procedi posse decernimus per Diocæsanum proprium, & quemlibet Judicem competentem, præsentis Concilio approbante.

R U B. XIII.

De juramento præstando ab eo, qui inficiatur se Clericum detinere, vel rem Ecclesiasticam.

Sæpe contingit, quod aliqui calliditate utentes Clericos & personas Ecclesiasticas detentas per eos, vel ipsorum consilio vel mandato inficiatur se illos minime detinere, aut capi illos fecisse, vel bona, seu res Ecclesiasticas, quibus Clericum spoliaverunt, se asserunt minime habuisse, cum super ipsorum Clericorum relaxatione, aut eorum restitutione per Judicem Ecclesiasticum admonentur; propter quod plerumque facti probatione deficiente de suo dolo, & inficiatione videntur commodum reportare: Ea propter ad hujusmodi malitias refrenandas statuimus, & firmamus, quod contra quoslibet Judices, & Rectores, ac personas quascumque tam Ecclesiasticas, quam seculares inficiantes se ipsos Clericos, & personas Ecclesiasticas ullatenus detinere, seu cepisse, vel res ipsas Ecclesiasticas minime habuisse, postquam hæc ab eis per Judicem Ecclesiasticum requirantur, aut damnum attulerint Ecclesiis, seu Clericis super ipsius emendatione requisiti, vel injuriam minime intulisse, per Curiam Ecclesiasticam, & per censuram Ecclesiasticam procedatur, ac si convicti & confessi essent super his, quæ inficiantur coram Judice competenti, si præstare voluerint sine dilatione ad arbitrium Ecclesiasticæ Curie solemniter & publice juramentum, quod Clericum illum, & personam Ecclesiasticam, aut rem Ecclesiæ, seu Clerici super cujus relaxatione, seu restitutione admonentur aut impetuntur, quod in suam fortiam non habent, nec habuerunt, & quod restituendi aliquam facultatem, seu quod damnum vel injuriam super qua impetuntur, per se, vel per alium nullatenus intulerunt, ipsoque juramento nequaquam obstante possit contra ipsum, & alium, qui Clericum & prædicta bona detinere dicitur, procedi per Ecclesiasticum Judicem, ac si ipse juramentum præstitum non fuisset.

R U B. XIV.

ANNO
CHRISTI
1511.

Quod excommunicatum per unum Episcopum, per omnes de Provincia denunciatur, & de penis inferentium minas excommunicatori, vel denunciatori.

Quanto excommunicationis vinculo innodati per plures Clericos nunciuntur, & maxime in locis, quibus degunt vel traxerunt originem, tanto majori rubore confusi ad satisfactionem facilius inducuntur. Quapropter in præsentis Concilio inviolabiliter ordinamus, quod cujuscumque civitatis Antistes ejusque Vicarius nostræ Mediolanensis Provinciæ per litteras excommunicantis Pontificis, sive Diocæsanis, excommunicatæ personæ aut officiales ejusdem super hoc humiliter requisitus omnes, & singulas personas excommunicationis vinculo innodatas & terras suppositas interdicto per sententiam vel constitutionem Præsulis ipsius, aut Vicarii requirentis seu Provincialis Concilii juxta ipsius requisitionem per Ecclesias propriæ Civitatis & Diocæsis sæpissime denunciari faciat excommunicatas personas, & terras, vel loca interdicto fore suppositas per ipsum requirentem, sive constitutionem, ubi magis viderit expedire, super quibus denunciandis excommunicatis & interdictis fuerit per ipsum excommunicatoris vel Judicis nunciatorum litteras requisitus in proprios subditos non obediens ejus monitionibus super hæc censuram Ecclesiasticam exercendo, & quod cessari faciat a Divinis in illa Ecclesia & Parochia Civitatis propriæ vel Diocæsis, quamdiu ibi moram contraxerint illi excommunicati vel interdicti, de quibus denunciandis contigerit sibi scribi, si super hoc fuerit requisitus. Antistitem vero hæc recusantem ab ingressu Ecclesiæ, durante inobedientia sua, ejusque officialem in his tepidum & remissum a Divinis Officiis suspendimus in his scriptis. Quoslibet vero personas cujuscumque conditionis extiterint tam Ecclesiasticas, quam seculares, quæ impederint vel prohibuerint minis, terroribus, vel aliquo alio modo illas personas excommunicatas publice nunciari fore loca alicui supposita Ecclesiastico interdicto, de quibus denunciandis, excommunicatis, vel interdictis per litteras alicujus Antistitis, vel Vicarii ejus mandari contigerit, aut ipsis excommunicatoribus vel denunciatoribus seu excommunicaciones ipsas, vel interdictum servantibus in personis vel rebus, aut in consanguineos vel amicos illorum propter hæc injurias vel damna & molestias irrogaverint, vel consenserint irrogari, excommunicationis vinculo decernimus subjacere, a qua nullatenus absolvantur, nisi satisfecerint de tanta audacia & excessu, vel cautionem idoneam de satisfaciendo præstiterint juxta ipsius excommunicatoris arbitrium, nec tradantur Ecclesiasticæ sepulture, de qua satisfactione, & acquisitione, seu cautione apparere volumus publicum instrumentum ante absolutionem aut sepulturam ipsorum excommunicatorum hujusmodi præstandum. Illosque Clericos & Prælatos Civitatis, & Diocæsis, vel Provinciæ Mediolanensis, qui plures & per diversa dierum intervalla admoniti vel legitime requisiti per litteras patentes, vel Nuncios publicos & juratos proprii Diocæsanis, vel ejus Vicarii denunciare ex parte ipsius juxta requisitiones ejusdem excommunicatas personas illas, su-

ANNO
CHRISTI
1511.

per quarum denunciatione, ut præmittitur, ad A
moniti fuerint, excommunicationis vinculo de-
cernimus subjacere. Ad præmissorum quoque
cognitionem, & penarum executionem decer-
nimus ex officio Judicum merito posse procedi
de plano & sine strepitu ordinis judiciarii &
figura.

R U B. XV.

*De penis illorum, qui diu in excommunicatione
permanferunt,*

Q Uoniam contemnere Petri claves, & ex-
communicationes diutius sustinere non ca-
ret scrupulo hæreticæ pravitate, sanctione præ-
sentii salubriter providemus ad hanc pertinaciam
extirpandam, quæ intra nostram Provinciam
Mediolanensem plurimum inolevit, quod de ce-
tero nulla Ecclesiastica vel secularis persona per
annum unum excommunicationem majorem præ-
sumat pertinaciter sustinere, quamlibet vero per-
sonam Ecclesiasticam, quæ per annum, post-
quam per Ecclesias aliquas, seu Ecclesiam ex-
communicata fuerit publice nunciata, excom-
municationem latam in eam per ejus ordina-
rium Judicem, quæ non fuerit legitima appel-
latione suspensa animo sustinuerit pertinaci, ip-
sam excommunicationem & publicationem pro-
tinus non ignorans, omnibus beneficiis Eccle-
siasticis, quæ intra ipsam pronunciationem ob-
tinuerit, spoliatur, aliis libere conferendis: lai-
cum vero, ut de persona Ecclesiastica præmi-
simus, ipsam excommunicationis sententiam ul-
tra annum a die publicationis ejusdem pertinaci-
ter sustententem, decernimus fore suspectum
de hæretica pravitate, & tamquam contra sus-
pectum de hæresi contra eum debere procedi
per Ecclesiasticum Judicem, & contra prædi-
ctas personas invocandum esse auxilium brachii
secularis, ut eis per illud deputetur exilium,
vel poena corporalis, vel pecuniaria, citra san-
guinis effusionem vel necem, per secularem Ju-
dicem instigatur juxta Ecclesiastici Judicis jus-
tificationem, & si ad id faciendum Judex ipse, vel
Rector secularis inobediens fuerit vel rebellis, D
legitime requisitus, ex nunc decernimus ipso fa-
cto excommunicationis vinculo innodatum, ip-
sumque Judicem seu Rectorem secularem; il-
lum etiam Clericum & Prælatum, qui suspen-
sus non perpetuo, sed ad tempus, vel usque ad
satisfactionem condignam a beneficio Ecclesia-
stico, seu administratione, vel fructuum per-
ceptione per suum Diocesenum Antistitem, vel
ejus Vicarium, sine alicujus constitutionis ejus-
dem, vel Provincialis auctoritate se ad illam
sive illud ingesserit quovismodo, illa suspensio-
ne durante, ex nunc in libras decem Papien-
ses in usus pios convertendas, Diocesani pro-
prij Curie condemnamus. Quam si solvere con-
temperit, requisitus legitime per eundem, si-
ve ipsius Vicarium generalem, excommunica-
tionis vinculo innodamus, a qua, nisi solverit
& satisfecerit de contemptu, nullatenus absol-
vatur, ad prædictorum namque cognitionem &
executionem statulimus posse procedi sine stre-
pitu & figura ordinis judiciarii per Ecclesiasti-
cam Curiam ex officio suo merito.

R U B. XVI.

ANNO
CHRISTI
1511.

*De penis illorum, qui secum ducunt armatos, vel
arma portant contra inhibitionem specialem eis
factam super hoc; & de penis eorum, qui
insultum faciunt contra Archiepiscopum suum,
vel ejus Vicarium.*

P Lerumque Clericorum & personarum Eccle-
siasticarum nostræ Mediolanensis Provincie,
Civitatis, & Diocesis, prout fore novimus
manifestum, in delatione armorum assidue &
publice contra monitiones generales, & consti-
tutiones canonicas, & etiam Synodales in alio-
rum scandalum delectantur, nulla super hæc pe-
tita licentia vel obtenta, & in comitiva seu ca-
terva habenda quasi assidue armatorum ad in-
nocentes plurimos opprimendos; aliqui vero tam
Clerici, quam laici in Prælatos proprios & Of-
ficiales Antistites proprii & Pastoris manus ini-
cere gloriantur, & insultum cum armis facere
in eisdem. Volentes igitur sic effrenatus, sic as-
siduis temeritatibus obviare, qualibet personas
Ecclesiasticas, quæ publice arma deulerint, su-
per hæc monitione nominatim, specialiter & ex-
presse, aut prohibita per Antistitem proprium,
vel ejus Vicarium, vel alium super hæc juris-
dictionem habentem contra ipsam monitionem
& prohibitionem specialem secum catervam du-
xerint armatam, monitione hujusmodi vilipen-
sa, seu tales sibi associaverint, ex nunc excom-
municationis vinculo innodamus, & si excom-
municati super hæc legitime moniti de ipsa ex-
communicatione infra terminum eis præfixum
satisfacere contempserint, & abolitionem etiam
cum instantia petere, omni beneficio Ecclesia-
stico, quod infra nostram Provinciam, Civita-
tem, & Diocesim obtinuerint, privamus per-
petuo, alii libere conferendo; Et nihilominus
pro tanto excessu usque ad satisfactionem con-
dignam fore sub fida custodia decernimus deti-
nendos. Diocesani quoque & eorum Viceger-
entes in licentia exhibenda super armis portan-
dis, cum urgentem causam viderint, se exhibe-
ant liberales, quoslibet vero tam laicos, quam
Clericos nostræ Provincie, Civitatis, & Dioc-
cesis, qui in proprium Prælatum, aut Vicarium
aliquem Archiepiscopum, sive Antistitem alicujus cum
armis & fustibus manus iniecerit violentas fa-
cto, consilio, vel mandato, aut insultum per
se vel per alium fecerint in eundem, vel insi-
diam posuerint, prædictorum aliquod attemptan-
do, ex nunc in his scriptis excommunicationis
vinculo innodamus, & si Clerici fuerint, ipsos
decernimus fore privandos omnibus beneficiis Ec-
clesiasticis, quæ intra nostram Provinciam ob-
tinuit, seu etiam obtinebunt, ac decernentes
per longum Episcopus eos gravari, carceri man-
cipari. Si autem extiterint laici, præter excom-
municationem prædictam, omnibus feudis & ho-
noribus ecclesiasticis, & emolumentis eisdem in
poenam eorum decernimus perpetuo fore priva-
tos, & si universitas, seu præfidentes eisdem,
vel Rector, sive Dominus Civitatis, vel loci,
in cujus Civitate, vel districtu, seu territorio
prædictorum aliquod fuit perpetratum, requisi-
ti & moniti legitime per ipsum Antistitem, vel
ejus Vicarium, seu Nuncios, vel litteras ejus,
usque ad satisfactionem condignam transgresso-
res hujusmodi cogere contempserint, aut proce-
dere contra eos tam Clericos in hac parte, in
vocato in hoc auxilio brachii secularis, quam lai-

ANNO
CHRISTI
1511.

laicos juxta requisitionem Antistitis proprii, vel Officialis, ex nunc elapso termino, seu terminis eisdem indultis ad faciendam praedictam, Civitatem ipsam, ac locum, & suburbia Ecclesiastico supponimus interdicto, quod quidem interdictum, seu ipsam Civitatem sic fore suppositam interdicto praedicto ex causa praedicta, auctoritate praesentis Concilii, coram personis authenticis publice protestetur, & nunciari vel publicari facere Antistes proprius sine dilatione, vel ejus Vicarius teneatur, cujus interdicti effectum usque ad protestationem & publicationem, seu nunciationem praedictam, ac ipsum interdictum fore suspensos, & fore interim in suspensio, quod immediate post eandem publicationem & protestationem inviolabiliter decernimus observandum.

R U B. XVII.

De electionibus non celebrandis, laicis existentibus intra locum, ubi celebratur electio.

Magistra rerum efficax experientia manifestat, quod laici praesentes in electionum tractatu non permittunt eligentes plerumque habere liberum arbitrium eligendi, & eis incutientes timores inducunt ipsos ad eligendum personas, quas alias nullatenus nominarent. Quapropter, ut morbus iste tepescat, & impressio nes hujusmodi evitentur, praesenti decreto salubriter ordinamus, quod, cum electio de aliquo Praelato alicujus Ecclesiae regularis vel saecularis, seu Monasterii, vel alterius pii loci Civitatis, vel Dioecesis, aut Provinciae Mediolanensis debuerit celebrari, illi, ad quos spectat electio, qui voluerint, & potuerint interesse, die & hora ad eligendum praefixis, ad tractandum de electione, & ad eam celebrandam conveniant in aliquem locum ad haec idoneum, & ante ipsum tractatum, & antequam ad haec conveniant, omnes laicos de ipso loco, ejusque clausura licentent & expellant, & januis clausis, sive ostiis ipsius loci, nullis laicis praesentibus vel existentibus intra locum ipsum, uno vel duobus Notariis & testibus necessariis non suspectis duntaxat exceptis pro scripturis conficiendis, ad tractatum ipsum, & ad electionem procedant legitime, & non ante aliis laicis non existentibus in eodem loco, ubi maxime electio celebratur: electionem vero, quae aliter celebrari contigerit, ex nunc decernimus nullam esse, & illos ex eligentibus in tota ipsa vacatione ab eligendi potestate suspensos, ad quorum instantiam electionis tempore, seu paulo ante laici ipsi devenierint ad minas aliquas alicui inferendas, ex electione quippe aliqua jus aliquod electo decernimus non acquiri, pro quo eligendo, dummodo non in fraudem, scilicet ut ipsius eligendi electio vitietur, alicui vel aliquibus minas, vel terrores, seu injuriae fuerint irrogatae, vel pro quo eligendo armorum multitudo, electionis tempore, accesserint ad locum, cui debet de Praelato idoneo provideri ad terrorem incutiendum illis, ad quos electio pertinet, aut propter quem eligendum ejus agnati, vel amici minas intulerint eligentium consanguineis vel propinquis, laicos vero se in electionum tractatibus immiscentes contra praemissa, vel aliquod praemissorum, excommunicationis sententiam innotemus, & ad praemissorum omnium cognitionem, & discussionem decernimus sine strepitu & figura judicii de plano posse procedi,

& de his fidem facere praesumptiones legitimas, seu probabiles conjecturas: hanc etiam constitutionem ad omnes electiones, postulationes, & provisiones a personis Ecclesiasticis faciendas extendimus, & locum volumus sibi per omnia vindicare.

R U B. XVIII.

De pena conventio-nium Clericos coram Judice saeculari.

Praesentis constitutionis auctoritate firmamus, quod nulla universitas saecularis, vel Ecclesiastica, sive persona aliqua saecularis quemquam Clericum, sive personam Ecclesiasticam gaudere debentem privilegio Ecclesiastico, aut etiam Clericali, accuset vel denunciaret seu notificet de aliquo crimine vel excessu, aut inquiri procuret, seu conveniat, vel conventum retineat super aliquo facto seu causa in Curia saeculari, causa reconventionis a jure permittae dumtaxat excepta, singulares vero personae contra haec attentantes in aliqua sui parte, si monitae non desisterint & satisfecerint, excommunicentur; universitas vero, & loca ipsarum supponantur Ecclesiastico interdicto, & contra ipsorum familias, si expedierit, procedatur ad ingressum prohibendum. Quae quidem excommunicatio vel interdictum minime relaxentur, postquam fuerint publicatae, nisi prius tam parti quam Judici & Ecclesiae de expensis, & ceteris fuerit integre satisfactum. Rectores vero & Judices saeculares, si moniti legitime per Ecclesiasticum Judicem, & per intervalla non desisterint a processu, & ipsum non fecerint cancellari; ex nunc decernimus excommunicationis vinculo subjacere.

R U B. XIX.

De criminibus inducentibus excommunicationem ipso facto.

ENormia crimina sunt poenis gravioribus ferienda; ea propter constitutione praesenti sub ostentatione divini judicii prohibemus, super haec admonitionem generalem publicam, & peremptoriam in praesenti nostro Provinciali Concilio facientes, quod aliqui, sive quisquam intra nostram Provinciam, Civitatem, vel Dioecesim, sponte homicidium facto, aut consilio, vel mandato, vel suggestionem perpetrare de cetero non praesumat, aut malitiose in damnum cujusquam ignem apponere per se, vel per alium in alterius messes, Ecclesias, seu domum, seu dolose incendium committere, vel arsuram, aut Ecclesiam aliquam, sive ejus ostia, seu muros rumpere violenter, vel in ea sacrilegium perpetrare, seu depraedationem violentam facere, vel rapinam, aut permanere publice in adultério, vel incestu, sive cum muliere professa regularem observantiam rem carnalem committere inhonestam, vel scienter in aliqua causa, sive in alterius praedictum falsum testimonium proferre, vel falsum in Judicio in damnum cujusque scienter facere vel procurare, seu suadere, vel consulere fieri Sacramentum, aut falsum conficere vel confici facere instrumentum aut sigillum alienum falsare, sive litteras, vel falsari facere in dispendium alicujus, sive scienter falsis instrumentis uti in alterius damnum, sive litteris vel sigillis, vel quicquam dare alicui ad

ANNO
CHRISTI
1511.

come-

ANNO
CHRISTI
1500.

comedendum, bibendum, vel potandum, aut quicquam aliud operari, propter quod non debeat concipi soboles, aut nati, sive abortivum fieri, aut incantationes, sacrilegia, auguria, vel maleficia, que factum, sive prastigia vulgariter appellantur, vel invocationes demonum pro futuris vel jam commissis aliquibus prescendis; contrasacientes in aliquo premissorum ex nunc in his scriptis excommunicationis vinculo innodamus, necnon executores, seu fideicommissariorum decedentium, & ipsorum heredes, qui ultra mentem post terminum sive terminos ab ipsis decedentibus constitutos, vel post obitum defunctorum intra menses novem, ubi terminus non fuerit a decedente appositus, distulerint solvere legata, vel iudicata per ipsos decedentes ad pias causas, sive ad opera pietatis, vel consignare, ac solvere penitentiaris aut officialibus super hæc per singulos Antistites in suis Civitatibus nostræ Provinciæ deputatis, vel in posterum deputandis ea, que pro male ablatis, incertis, vel ipsorum restitutione legari seu relinqui contigerit in futurum, vel hætenus sunt legata, a die publicationis presentis intra legatis ipsis novem mensibus numerandis. Decernentes, quod ipsorum executorum ultra dictum tempus negligentium & heredum defectus & negligentia in solvendis, & distribuendis prædictis, per ipsos Antistites suppleantur. Nihilominus contra ipsos fideicommissarios, & heredes, & ipsos Pontifices, & eorum officiales, ut prædicta solvantur compulsionem omnimoda adhibenda, cum Invocatione, si opus fuerit, brachii secularis. Statuimus quoque in præmissis, & ad cognitionem & agnitionem prædictorum posse procedi sine strepitu & figura iudiciali ordinis ex officio mero per singulos Pontifices, & Vicarios eorundem: sub excommunicationis pœna mandantes constitutionem presentem, seu ejus substantiam, & effectum per Parochiales Ecclesias Civitatis nostræ, Provinciæ, & Diocesis in locis populosis ab ipsarum Prælati & Rectoribus singulis annis coram suis Parochianis pluries publicari.

R U B. XX.

*De juribus & jurisdictionibus Archiepiscopali-
bus, & Episcopali-
& aliarum Ecclesiarum
& Monasteriorum non minuentis.*

Indemnitatibus tam Mediolanensis Ecclesiæ & Archiepiscopalis mentis, quam aliarum Ecclesiarum Cathedralium, & Episcopallium, & aliarum Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum piorum locorum, mentarum Mediolanensis provinciæ, illarumque honorum & jurium providere volentes, presentis approbatione Concilii statuimus, & mandamus, quod nulla Universitas, Communitas, & Collegium Secularis vel Ecclesiastica, aliquam Villam, Communitatem, Castrum, Burgum, Terram, vel Locum, ipsi Archiepiscopatu, vel alicui Antistiti, vel alicui Ecclesiæ, Monasterio, sive loco pio provinciæ prædictæ, quoad jurisdictionem Episcopalem, vel honorem, & districtum subjectam, vel suppositam quovis modo, aut ejus subditos, vel prædictorum locorum, vel fideles, seu districtuales, vel in cujus subjectione, vel quasi possessione existat, rebellare, vel subtrahere a subjectione vel obedientia consueta quovis modo presumat, aut juribus Archiepiscopali-
bus, vel Pontificalibus, seu alicui ex præ-

libatis Ecclesiis, sive mensis in juribus quovis modo, quoad proprietatem vel possessionem pertinentibus in tali Terra, Loco, Castro, vel Villa ad aliquem ex eisdem per se, vel per alios in aliquo derogare publice vel occulte, aut molestiam irrogare, seu novitates aliquas vel statuta, ordinamenta, præcepta, vel mandata facere, vel fieri consentire in præjudicium ipsius Archiepiscopalis mensis, vel alterius prædictorum, seu jurium, aut consuetudinum, aut possessionum illarum, sive dare directe vel indirecte, publice vel occulte auxilium, consilium, vel favorem; singulares vero perionas contra hæc attentantes tam Clericorum, quam Laicorum in aliqua sui parte exnunc excommunicationis vinculo innodamus; & si Clerici fuerint, omnibus beneficiis, bonis, dignitatibus, & juribus Ecclesiasticis, que obtinuerint infra nostram provinciam, decernimus perpetuo fore privandos, aliis libere conferendis. Si vero Laici fuerint, omnibus feudis, jure patrimoniatu, juribus, & honoribus, que ab Ecclesiis obtinuerint, privamus perpetuo, ad ipsas Ecclesias, a quibus illa obtinebant, libere devolvendis, vel per eas aliis conferendis, ipsosque, nisi prius satisfecerint, privamus Ecclesiastica sepultura; si autem universitates fuerint facientes contra prædicta in aliquo premissorum, vel major pars ipsarum universitatum, seu Rectores illarum, ex hæc loca & terras illarum decernimus subjacere Ecclesiastico interdictione, quod interdictum plenum decernimus fortiri effectum, & inviolabiliter observandum, quam cito Archiepiscopali mensis præsidens, vel antistes alius, ad quem prædicta pertinent per suas parentes litteras fuerit publice protestatus, & publicari fecerit seu nunciari per alias Ecclesias publice civitatem, terram, seu locum ex causis prædictis, vel ipsarum altera, ex vigore decreti presentis fore suppositam Ecclesiastico interdictione, & esse inviolabiliter observandum: ante vero, & utque ad publicationem & protestationem prædictam ipsum interdictum quoad effectum suspensum esse decernimus, & manere totaliter in suspenso. Ad premissorum autem cognitionem & definitionem procedi volumus contra prædictos sine strepitu iudicii, & figura.

R U B. XXI.

De appellationibus & citationibus clandestinis.

Appellationes etiam aliquas & causas legitimas continentes ab alicujus Judicis, Officialis Ecclesiastici, vel Prælati mandato, sententia, vel processu quisque per se, vel per alium, non interponant clandestine vel latenter, sed appellare desiderans, Judicem requirat instanter, loco & tempore competenti procurans pro juribus, quod ad eum copia appellationis perveniat, vel ad ejus familiares, ubi Judicis vel Prælati copia haberi nequiverit, quibus ipsam appellationem tradet in scriptis. Notarius vero, qui a positione ipsius appellationis debuerit conficere instrumentum, responsionem, quam ad illam Judex ipse, vel Prælati fecerit, immediate scribere teneatur post ipsam appellationem, & scribat ante appositionem signi sui, ita quod ipsius Notarii signum sit post ipsam responsionem, & non ante in instrumento de ipsa appellatione conficiendo per eum, si super hæc jussus fuerit ab ipso Judice vel Prælati. Notarium vero hæc recusantem, vel non ob-

ANNO
CHRISTI
1500.

ANNO
CHRISTI
1511.

servantem, & interponentes appellationes, eis-
que dantes super his expressum consilium, vel
favorem contra præmissa, necnon citationes la-
tenter vel clandestine, seu fraudulenter fieri
procurantes, ut non possint ad citandi notitiam
pervenire in præjudicium aliquorum, in his
scriptis excommunicationis vinculo innodamus.
Instrumenta contra hæc contenta & citationes
decerentes penitus non valere.

B U B. XXII.

*De regularibus vero convenientibus ad suscipiendas
capitulariter disciplinas.*

IN plerisque Religiosis domibus, sive locis a-
bolendæ consuetudinis perversitas inolevit,
ut degentes in eis vix quater in anno conveni-
ant ad Capitulum ad suscipiendas pro culpis
& excessibus secundum regularem observantiam
disciplinas. Ea propter præsentis constitutione
statuimus, quod cujuslibet Monasterii domus,
& Ecclesiæ Regularis Collegiæ Prælati personali-
ter per se ipsum, aut per alium cum suis
Fratribus & conventu, & ipsi cum eo, & qua-
libet Abbatis, Priorissa, vel Ministra loci
Religiosi, ubi Abbatis non fuerit, cum suis
Monialibus & Sororibus, bis ad minus in septi-
mana, tempore Quadragesimæ, & Adventus,
reliquo vero tempore, saltem semel in hebdo-
mada, pro culpis & excessibus Capitulum in
loco debito celebrare studeant conventualiter,
& tenere, in quo revelatio, & discussio juxta
Regulam fiat excessuum & culparum, & disci-
plinarum impositio pro eisdem, in quo Prælati
seu Tenens vices loco ejus disciplinas imponat,
& non alibi, ac poenitentias salutares in illis
imponendis modum debitum non excedens; il-
li vero, vel illæ, quibus ibi disciplina hujusmo-
di imponatur, eas sine murmuratione suscipi-
ant, & devote adimpleant, alioquin eis di-
sciplinas hujusmodi duplicentur, & si ipsas
omnino suscipere vel adimplere contempserint,
Antistiti proprio, vel ejus Vicario talium pertina-
cia ex parte ipsius Prælati, vel Prælatæ, quam
citius esse poterit, nunciatur. Prælatos namque
Regulares, & Prælatas nostræ Provincie in his in
aliqua sui parte sæpius excedentes, vel tepidos,
vel remissos, contra eos, tamquam contra ne-
gligentes in officio suo, per ipsum Antistitem,
vel ejus Curiam decernimus, & contra subditos
delinquentes in præmissis, tamquam contra in-
obedientes & protervos fore acriter proceden-
dum. Et nihilominus eos sic permanentes us-
que ad satisfactionem condignam ad aliquos com-
munes tractatus sui Capituli, vel conventus,
sicut electiones, receptiones & similia, tam spi-
ritualium, quam temporalium decernimus mi-
nime admittendos, & voces eorum interim dor-
mitare.

R U B. XXIII.

*De male ablatis incertis non disponendis sine
licentia Diocessani proprii.*

Considerantes, quod plerique manus exten-
dunt minus licite ad ea, quæ non perti-
nent ad eisdem, sive potestatis terminis non
contenti, statuimus & sancimus in præsentis
Concilio super hæc, personas quascunque Re-
ligiosas Ecclesiasticas, & etiam Laicales publi-
Concil. General. Tom. XXV.

ce & peremptorie admonentes, quod de cetero
aliqua male ablata incerta, de quibus ignora-
tur, vel ignorabitur, quibus sit restitutio fa-
cienda, per se vel alios non distribuunt, vel
dispensent, sive mandent vel procurent, vel
consentiant per aliquem dispensari, aut illa sibi
approprient, vel usurpent, sive pro ipsorum ma-
le ablatorum restitutione legata sint hæcenus,
vel in posterum relinquentur, absque Archiepi-
scopalis, vel Antistitis proprii, seu ejus Vica-
rii in spiritualibus, aut alterius super hæc per
ipsum Antistitem deputati expressa licentia, &
consensu. Clericos vero Religiosos, & Secula-
res, qui exceßerint in præmissis, ab ingressu
Ecclesiarum & celebratione Missarum suspendi-
mus in his scriptis. Laicos vero, qui contra
hæc exceßerint, usque ad satisfactionem con-
dignam decernimus non admittendos ad Ecce-
siastica Sacramenta, nec ad auditionem seu par-
ticipationem etiam Divinorum.

R U B. XXIV.

*De cautione recipienda ab usurario pro restitutione
usurarum, & a quibus debet recipi.*

Usurarum voraginem utriusque testamenti
pagina reprobata, infra totam nostram
Provinciam, Civitatem, & Diocesim deprime-
re cupientes, decernimus, & declaramus con-
stitutione præsentis, omnes & singulos usurarios
manifestos, quousque de usuris, prout patien-
tur facultates eorum, plenarie satisfecerint,
vel de satisfaciendo pro suarum juribus facultatum idoneam præstiterint cautionem, fore pri-
vatos communionem Altaris & Ecclesiastica se-
pultura, & ipsorum oblationes recipi non de-
bere, ipsosque non debere absolvi per aliquem,
& testamenta, quæ fecerint, non valere, sed
esse irrita ipso jure; omnes etiam Religiosos &
alios Clericos, qui hujusmodi usurariis commu-
nionem Altaris, idest Corpus vel Sanguinem
Christi tradiderint, aut eorum oblationes rece-
perint, seu eos ad Ecclesiasticam admiserint se-
pulturam, fore suspensos ab executione officii
proprii Ecclesiastici, donec satisfecerint juxta
Diocessani proprii arbitrium. Decernimus quo-
que poenæ hujusmodi subiacere omnes Religio-
sos, & Clericos, qui tales usurarios absol-
verint, aut ad Altaris communionem admiserint
sive testamentis, aut sepulturæ interfuerint eo-
rundem, aut eos receperint ad eandem, satis-
factione plenaria non præmissa, vel non præ-
stita de satisfaciendo idonea cautione: Tabellio-
nes etiam de mutuis & contractibus usurariis
vel in fraudem usurarum initis instrumenta con-
ficientes scienter, eisdem, quibus usurarii, poe-
nis subiaceant ipso facto. Ceterum in recipien-
do ab usurariis poenitentibus, de restituendis
usuris cautione prædicta, hanc statuimus for-
mam haberi, & observari cautelam, ut ante om-
nia per confessionem usurarii, vel librum seu
libros rationum ejus, aut per testes sive instru-
menta, vel aliquo alio modo fiat certa & ma-
nifesta, si poterit, receptarum quantitas usura-
rum, non earum tantum, quæ ab incertis, sed
etiam, quæ a certis personis, (vel) universita-
tibus sunt extortæ; Si vero id non sit bene pos-
sibile, arbitretur & moderetur quantitatem hu-
jusmodi, ac etiam taxet ille, qui ex vigore præ-
sentis constitutionis receperit hujusmodi cautio-
nem, secundum rectam conscientiam, ex fama,
seu vicinorum testimoniis, aut ex conjecturis
alibi

ANNO
CHRISTI
1511.

ANNO
CHRISTI
1555ANNO
CHRISTI
1555

aliis verisimilibus informandam, quo facto promittat solemniter, & jurei usurarius in manus ejus, qui, ut præmittitur, hanc receperit cautionem nomine Curie Archiepiscopalis, seu Episcopalis, intra cujus limites usurarius ipse degit, ut vice & nomine omnium, quorum interit vel intererit, quod ipse usurarius, si poterit per ipsum commode, vel per alium, seu alios, & in præsentia Vicarii & Officialis dictæ Curie ad hæc deputati vel deputandi, aut alibi de expressa tantum licentia dictæ Curie sine difficultate qualibet de usuris a se receptis, & ab alio ejus nomine & a patre suo, ceterisque personis, quarum hæreditas ad ipsum pervenit, & de aliis male ablatiis, & illicite acquisitis, usque ad quantitatem ipsam taxatam & existimatam, & etiam majorem, si de majori constiterit, satisfaciat his, a quibus usuræ hujusmodi sint extortæ, & alia illicite acquisita, aut eorum hæredibus si poterunt requiri, & quod residuum taxatæ quantitatis, & aliorum male ablatorum & illicite acquisitorum per eos, de quibus non constabit, cui restitutio sit facienda, vel non inveniatur personæ aut hæredes eorum, quibus deberet restitui, libere consignabit dicto Vicario, seu Officiali, pauperibus erogandum juxta beneplacitum dictæ Curie sine strepitu judicii & figura, & quod nihil dicet, proponet, allegabit, vel faciet per se, vel per alium, propter quod ipsius Curie processus sententiæ, vel præcepta impediantur, vel quomodolibet retardentur circa usurarum ipsarum, & illicite acquisitorum, speciali pacto se, & suos hæredes, & bona sua obligans ad prædicta firmiter observanda, & expresse renuntians specialiter, & generaliter omnibus exceptionibus, & juribus, & defensionibus, secundum voluntatem, & expressionem recipientis hujusmodi cautionem, & pro his attendendis & restitutione, ac assignatione, ut præmittitur, faciendis obliget omnia sua bona recipienti cautionem nomine dictæ Curie, & ille se constituat precario nomine a dicta Curia possidere omnimodam libertatem, & potestatem, concedens ipsi Curie, & recipienti cautionem eandem pro ea apprehendendi, distrahendi, & alienandi de ipsis bonis libere & impune, auctoritate propria, & non obstante contradictione cujusque, quicquid & in quantum, & ubi voluerit ipsa Curia usque ad integram restitutionem, & satisfactionem prædictorum, & eorum occasione. Renunciet etiam ipse usurarius, & remittat usuras sibi promissas, & relaxet juramenta, & obligationes sibi factas pro eis solvendis, vel recipiendis. Insuper juret ipse usurarius, quod libros & quateruos rationum suarum, & instrumenta usuraria, & in fraudem usurarum confecta, quæ habet & habebit, & habere poterit quovismodo, dabit, & consignabit per se, vel per alium dicto Vicario, vel ejus certo Nuncio absque dolo, & diminutione, sive subtractione aliqua facienda. Faciat etiam usurarius ipse per se, vel per alium ad arbitrium dicti Vicarii, seu Officialis depositum in totum, vel in partem de eo, quod æstimatum fuerit, & taxatum, pro usuris extortum, ut liberius restitutio fiat, quod quidem in cautione ipsa præcipimus stipulari. Præterea ipse usurarius exhibeat, & det pignora, si poterit, vel saltem fidejussores idoneos pro prædictis omnibus observandis, qui ad prædicta una cum hæredibus ipsius usurarii, vel etiam sine eis eodem modo, & sub penis, & tenoribus præ-

dictis se obligent principaliter, & in solidum, & sua bona, se constituentes principales debitores in prædictis, qui promittant se facturos, & curaturos cum effectu, quod præmissa per ipsum usurarium observabuntur, & de suo resarcient, & attendent. Renunciantes Divi Adriani beneficio novarum constitutionum de fidejussoribus, & omni alii defensionem, & juri ad arbitrium recipientium cautionem eandem, ex speciali pacto, & præstantes, ut usurarius, simile juramentum; hæc autem statuimus fieri coram Sacerdote Parochiali, ubi degit usurarius, & testibus fide dignis, ac Notario publico per dictam Curiam destinando, vel ejus mandato, qui recipiat dictas promissiones, obligationem, renunciationem, cautionem, & cetera supradicta, & de his conficiat publicum Instrumentum. Verum si usurarius morte præventus usuras non mandavit restitui, & hanc cautionem præstare non potuit, si tantum signa contritionis in eo apparuerint manifesta, sibi non deegerit Ecclesiastica sepultura, hæredibus ejus, seu sanguineis, vel amicis præstantibus hujusmodi cautionem, secundum modum & formam, secundum quos usurarius ipse præstare, ut præmissimus, tenebatur, alioquin non recipiatur ad Ecclesiasticam sepulturam. Denique cautionem ipsam per prædictos præstandam recipiat Rector Parochialis Ecclesiæ, in qua usurarius habitabat tempore mortis suæ, vel Notarius publicus in Sacerdotis absentia, vel defectu. Sacerdos vero, qui ipsum contra præmissa tradiderit Ecclesiasticæ sepulturæ, suspensionis sententiam ab Ecclesiastico incurrat. Illos namque, quoad prædicta declaramus usurarios manifestos, de quibus per Parochiam, quam inhabitaverint, vel ubi morientur, fama publica fuerit, extorsisse usuras, aliquibus jurantibus etiam in absentia usurarii coram ipso Vicario, vel Sacerdote, illum usurarium extitisse, vel de quibus recepisse usuras per confessionem ipsorum, aut per idonea argumenta, seu alio legitimo modo apparebit. Præsentem vero constitutionem sub excommunicationis pena præcipimus quemlibet Rectorem Parochialis Ecclesiæ, tam Civitatis Mediolanensis, quam aliarum Civitatum nostræ Provinciæ, necnon Prælatos Collegiarum Ecclesiarum habentium Parochias Diocesis dictæ Provinciæ, & Burgorum usque ad quatuor menses recipere, & in suis Ecclesiis retinere, & Proplebanos seu Prælatos Plebium Capellanis Ecclesiarum Plebium suarum bis in anno plenarie recitare, ita quod bis in anno forma prædicta plenius observetur. Et quod ad hæc per Antistites quoslibet, vel ipsorum Officialis quarumcumque Civitatum, Terrarum, & Locorum super usuris eisdem usurariis solvendis, petendis, & exigendis contra quoscumque audientiam exhibentes, & compellentes aliquos ad solvendum usuras alicui statui municipalis, vel consuetudinæ, quæ dicenda est potius corrupte-ja vigore directæ, & indirectæ, cogendo aliquos ad penam aliquam perfolvendam, vel ut tantam quantitatem pecuniæ debitores ipsis usurariis mutuent tanto tempore, quanto usurariorum pecuniam tenuerunt, vel fraudem aliam adhibentes excommunicationis sententia innotandum.

De usuris erogandis pauperibus, quando non oparet quibus sunt restituenda.

Licet usurarum, & illicite extortorum perfonis, a quibus extorta sunt, aut ipsorum hæredibus, illis non extantibus, sit restitutio faciendæ; quibus deficientibus, sunt pauperibus eroganda, hæc tantum minus bene in pluribus observatur. Ea propter considerantes, quod non remittatur peccatum, nisi restituatur ablatum; præsentem constitutionem sancimus, pro salute decedentium, & viventium, quod quando in cautione de restituendis illicite acquisitis præstita vel præstanda, usurarum extortarum, & illicite acceptorum perceptorum certa quantitas moderata fuerit vel taxata, & de illa restituenda promissio vel cautio facta fuerit, quod postea tempore procedente expensis bonorum hæredis, vel fidejussorum ipsius usurarii, monitiones triuæ vel binæ, & edicta publica & peremptoria, sive præconizamenta per dierum intervalla competentia proponatur in illis competentibus terminis assignatis de mandato speciali, & ex parte Curie Antistitis illius Civitatis nostræ Provincie, in qua, vel in cuius Diocesi ipse Vicarius residebat per Ecclesias, seu Vicos, prout ipsi Curie videbitur expedire, ut omnes & singuli, a quibus ipse usurarius per usuras, vel alias illicite aliquid extorsit, coram Vicario ipsius Antistitis infra terminos ipsos compareant, expositura quid, & quantum, & qua de causa ab eis extortum illicite fuerit per eundem, ita ut ipsis fiat restitutio, prout fuerit faciendæ; ipsi vero terminis peremptorie elapsis, quicquid super tuerit ad restituendum, seu residuum erit de ipsis usurariis, & aliis male ablati ex ipsa quantitate taxata, seu expressa infra tres menses, postquam super hæc ex parte dictæ Curie hæredes ipsi, seu fidejussores fuerint requisiti in præsentia Vicarii dictæ Curie, & ubi fuerit ipsa Curia, seu Officiales ab ipsa Curia deputati, secundum ejus providentiam, & iussionem, seu dispositionem pauperibus, & ad pias causas integre erogentur per ipsos hæredes, seu fidejussores, & plenarie persolvantur, aut ipsi Vicario, vel Officiali assignentur, ut præmittitur, dispensandum. Ipsos namque hæredes, & fidejussores non observantes prædicta, seu obmittentes observari facere cum effectu, decernimus perjuros existere ac infames, & penas, ad quas se obligaverant in cautione, vel promissione prædictis, incurere ipso facto; quarum penarum medietatem ex nunc seculari Curie Civitatis dicti Antistitis applicandam, aliam vero jubemus pauperibus erogari, si juxta mandatum Ecclesiasticæ Curie penas ipsas exegerit Curia secularis, & Ecclesiasticæ Curie consignaverit medietatem pauperibus erogandam, & prædicta per totam nostram Provinciam, Civitatem, & Diocesim non solum ad futura, sed etiam ad præterita, & quoad hæredes, & fidejussores defunctorum usurariorum, a quinque annis citra, extendi statuimus & jubemus, & sibi locum in ipsis per omnia vendicare.

De monitione faciendæ a Presbyteris pro legatis ad pias causas.

Animarum salutem volentes salubriter providere, statuimus, & sancimus, quod Rectores, & Capellani Ecclesiarum nostræ provincie, civitatis, & diocesis Mediolanensis, habentium Parochianos, sive Collegiatos fuerint, sive non, singulis duobus mensibus, aut tribus saltem, semel in Ecclesiis suis monitionem publice faciant & generalem, ex parte Antistitis proprii, sub excommunicationis pena mandantes, quod omnes & singuli Notarii, qui testamenta, codicillos, vel aliam scripturam fecerint hætenus, a quinque annis citra, vel facient in futurum super ultimis voluntatibus defunctorum, illa Vicario dicti Antistitis, seu Rectori, vel Capellano notificare debeant, & tradere transcripta in forma publica infra dies quindecim a monitione hujusmodi numerandos super his, quæ relicta fuerint ad pias causas, & pro male ablati incertis animarum salute, ac remedio peccatorum, ne diu remaneant insoluta de ipsis scripturis ab Ecclesiastica Curia solutionem pro modo Curie debitam recepturi: & quod ipsi Rectores & Capellani Legata ipsa Ecclesiasticæ Curie, vel ejus Vicario, quanto citius commode poterunt, debeant intimare, nec non pro male ablati incertis infra dies quindecim, postquam ad notitiam quovis modo pervenerint eorundem. Alioquin Rectores, & Capellani prædicti per locorum Ordinarios puniantur, qui monitionem obmiserint, & notificationem Diocesanas, vel eorum Vicariis faciendam. Notarios vero, qui prædictis monitionibus, & requisitionibus non paruerint cum effectu, excommunicationis sententia innodamus.

R U B . XXVII.

De banis contra Clericos, & statuta Laicorum examinandis per Episcopos.

Dum per felicis recordationis Venerabilem in Christo Patrem Dominum Gofredum, miseratione Divina Presbyterum Cardinalem tunc Apostolicæ Sedis Legatum in quibusdam partibus Lombardiæ, nec non per bonæ memoriæ quondam Ottonem prædecessorem nostrum quibusdam edictis, & statutis pro animarum salute, & conversatione Ecclesiasticæ libertatis, illa recensentes, & etiam innovantes in præsentem Concilio Provinciali statuimus, & providemus ordinamus omnia bania, statuta, præcepta, & ordinationes, quocumque nomine censeantur, hætenus facta, & quæ in posterum contigerit attentari per quoscumque Rectores, Universitates, Consiliarios, & Dominos temporales contra Deum, & Ecclesiasticam libertatem, vel personas Ecclesiasticas: seu contra Ecclesias, bona, & jura illarum, fore irrita ipso jure, & de ipsorum libris totaliter abolenda, nec aequaliter observanda; Transgressores autem decernimus excommunicationis vinculo subjacere, huic adjicimus sanctioni, quod quilibet Universitas, & Commune nostræ Provincie in suo statuario ponere teneatur, quod si aliquod statutum contra prædicta, ubi sit, vel in posterum conferretur, Rectores, vel Universitates, seu aliqua, ad ejus absentiam minime teneantur.

ANNO
CHRISTI
1555.ANNO
CHRISTI
1555.

tur ex vigore alicujus promissionis, vel juramenti præstiti, vel præstandi. Ipsaque Universitates, Consiliiarii, Consules, & Rectores librum statutorum, vel statuta sua Antistiti proprio, & Archipræsuli, seu ejus Vicario eligendum, & examinandum annis singulis tradere teneantur in totum fideliter sine fraude, ut videri, & examinari possit, an ibi sit contra quicquid Ecclesiasticam libertatem, vel derogationem Fidei Orthodoxæ; quoties ex parte ipsius super hæc ipsi, vel Majores, seu Rectores Universitatis fuerint requisiti, & ad ejus monitionem emendant, & corrigant quicquid ibi fuerit contra Fidem Catholicam, vel in derogationem Ecclesiasticæ libertatis, seu in Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum præjudicium, & jurisdictionem sive directe, aut etiam indirecte. Quod si facere contempserint, & ipsa Universitas Ecclesiastica subiacet interdicto, & Rectores, & Consiliiarii, & Consules excommunicationis incurant ipso facto sententiam. Ordinarii vero locorum prædicta exequi studeant, & se in prædictis non exhibeant negligentes. Oppressionibus, violentiis temerariis, & effrenatis, quas innocentes a nocentibus patiuntur assidue, occurrere, prout est possibile, cupientes statuimus, & sancimus præsentis approbatione Concilii, quod aliqua persona civitatis, vel diocesis, aut provincie Mediolanensis, seu que degerit intra illas, Ecclesiastica, vel secularis, Universitas, Capitulum, vel Conventus absque Diocesani proprii, aut ejusdem Vicarii auctoritate, licentia, vel mandato, aut alterius Judicis competentis ex delegata aut ordinaria potestate, aliquem Archipræsulem, seu Pontificem, aut alterius pli loci Prælatum, sive Clericum, vel Rectorem intra ipsas Civitates, Diocetum, aut Provinciam, qui ad præsens est, postquam canonice institutus fuerit ad eandem, vel possessionem obtinet ad præsens, vel obtulerit pacificam auctoritate Judicis competentis ipsarum dignitatis Ecclesiasticæ, Hospitalis, vel præbendæ, Monasterii, vel etiam pli loci, spoliare quomodolibet non præsumat illis, aut illarum perceptione, seu percipiendi ex ipsis redditus, & proventus in totum, vel ipsarum magna parte, nisi forte ipse institutus, vel possessionem adeptus modo prædicto foret illa privatus perpetuo, vel declaratus per legitimam sententiam competentis Judicis, sive juris post legitimam institutionem, sive possessionis acquisitionem aut per se, aut per alium illi occulte, vel publice timorem incurrere, seu minas, sive quidquam extra judicium dicere, facere, vel tractare propter quod verisimiliter timere habeat residere apud illum, vel necesse discedere ab eadem, neque præsumat quicquam facere vel tractare per se, vel per alium, seu alios aliquos adherentes inducere, propter quod ipsi instituto vel possessori de illa, & ipsius juribus, & redditibus non respondeatur plenarie, sicut prius neque inducere vel suggerere quibuscunque, & maxime subditis, vel hominibus etiam secularibus ipsius dignitatis, vel jurisdictioni ejus subiectis aut suppositis quovis modo, ut ipsi Prælate, Archipræsuli, vel Antistiti, vel Rectori non intendant, vel obediant, sicut prius, seu ab ejus obedientia aliquatenus resistant, vel ut conspirationem sive legam, vel conjunctionem, seu confederationem faciant de persequendo, vel molestando eum, vel in sua possessione aliquatenus perturbando, aut de jurisdictione, statu, vel honore, aut quiete illius minuendis; quoslibet vero alicujus prædicto-

rum temerarios transgressores tam Clericos, quam Laicos, ex nunc auctoritate præsentis Concilii excommunicationis vinculo decernimus subjacere ac fore privatos, si Laici fuerint in obitu, nisi condigne satisfecerint, Ecclesiastica sepultura, ipsolque fore inhabiles ad beneficia Ecclesiastica obtinenda; si vero Clerici fuerint, eisdem, præter excommunicationem prædictam, omnibus beneficiis Ecclesiasticis, quas obtinuerint, privamus perpetuo, aliis personis libere conferendis. Universitatem vero, Capitulum & Conventum, que excesserit in aliquo præmissorum, sive major pars ejus excesserit, vel ejus Consiliiarii, vel Rectores, aut quis non prohibuerit prædicta quam cito poterit prohibere, B certificatis vel requisitis ejus excesserit, vel ejus his, Ecclesiastico supponimus interdico, ex vigore præsentis Concilii, nec non terram, & locum ejusdem interdico generaliter subjacere decernimus, si monita, vel ejus Rectores non emendaverit, & in totum sine fictione revocari non fecerit temere innovata ab illa die in antea, qua etiam solus Diocesanus loci sine aliquorum requisitione, dixerit publice, vel nunciaverit terram, & locum ex causa hujusmodi ex vigore præsentis Concilii interdictos. Ad cognitionem quoque, & executionem præmissorum, & in prædictis, per Diocesanus proprium, vel ejus Vicarium statuimus ex officio posse procedi de plano sine strepitu judicii & figura.

R U B. XXVIII.

De subsidio faciendo Episcopo exulanti per illos de Provincia.

ET si ad opera pietatis, & subjectiones impendendas quibuslibet Catholicis Indigentibus, notis videlicet & ignotis ex Ecclesiarum redditibus, universi Clerici & Prælati obnoxii sint censendi; quanto fortius tenentur sibi ad invicem habentes egentibus mutuo subsidio subvenire, præsertim Sacerdotes & inferiores Prælati, qui discipulorum septuaginta duorum loca tenent subsidium habendum (si) egentes fuerunt Pontificibus impartiri, qui Apostolorum typum gerunt in Ecclesia militante, & Episcopi Coepiscopis, & maxime Comprovincialibus ad hæc tenentur? omne quippe genus consuevit secundum naturam in suo congenerere delectari & compati multum illi; sane sicut ipsa magistra rerum efficax experientia manifestat, & nostris temporibus novimus sapius accidisse intra Italicas partes, & præcipue intra Mediolanensem provinciam, plerique Pontifices tum peste tyrannica, tum perfidia civium factente, extra civitates & sedes proprias exularunt, bonis & redditibus Ecclesiasticis spoliati, quasi miserabiliter mendicantes; ea propter præsentis provinciali Concilio approbante providemus salubriter & sancimus ad exulantium Pontificum indigentiam sublevandam, & ad caritatem Clericorum mutuum & debitam conservandam, ac Cleri opprobrium abolendum, quod si de cetero contigerit Archipræsulem Mediolanensem vel quemquam Antistitem Mediolanensis provincie suffraganeum extra civitatem & diocesim propriam exulare propter tyrannicam perniciem, sive aliquorum civium perfidiam, aut persecutionem populi sævientem, seu partialitates inibi vigentes, schisma, vel causam aliam consimilem, eo quod non sudeat, vel non possit in propria sede manere, & libere officio suo fungi, quolibet

ANNO
CHRISTI
1511.

libet alia civitas, locus & burgus, ejusque Cle-
rus & Populus ejusdem provincie eundem ibi
residere volentem teneantur benigne recipere ex
parte ipsius requisiti, ipsumque dum redierit
ibi caritative tractare, & ipse Metropolitanus,
sive Antistes, ibi residens possit in illa Civita-
te, Burgo, vel Loco auctoritate presentis Con-
cilii jurisdictionem tam contentiosam, quam
voluntariam in suos dumtaxat subditos, & Pa-
rochiam propriam, ac pro suis & Ecclesiarum
suarum, Clericorum & Parochianorum suorum
negotii, & contra illos, ut expediens fuerit,
exercere, & libere illa uti, & quod illius Ci-
vitatibus, burgi & loci ~~Dioecesis~~, aut Capitu-
lum Sede Vacante, seu illius Vicegerens, si
requisitus fuerit, eidem statim debeat licentiam
impartiri super jurisdictione hujusmodi exercen-
da, alioquin ingressum Ecclesie ex vigore con-
stitutionis presentis ipso facto sibi noverit in-
terdictum; Civitatem vero, Locum & Burgum,
ejusque Populum & Universitatem, non reci-
pientes eundem benigne, vel residere ibi mini-
me permittentes, aut se super hæc difficiles
exhibentes, etiam si tantum Majores vel Re-
tores ipsius Civitatis fuerint in culpa, ex nunc
usque ad satisfactionem condignam Ecclesiastico
supponimus interdictum; Consiliarios, Con-
sules & Rectores ejusdem in his scriptis excom-
municationis vinculo innodamus, dummodo il-
le burgus, vel locus sit talis, in quo ad in-
grediendum & egrediendum, & hospitandum
recipiantur communiter alii transeuntes, vel non
sit talis, in quo non permittantur aliqui ali-
enigenæ, vel paucissimi introire. Civitatem ve-
ro propter causam prædictam a receptione ipsius
exulantis, & ibi residere volentis a dicta pœ-
na non intelligimus excusari, quam pœnam ip-
sam Civitatem decernimus incurrit, quando
ipse burgus, vel locus his inobediens ad jurisdic-
tionem pertinet ipsius Civitatis de facto possi-
dentis dominium super illum, ex quo sciens
non purgaverit ejus culpam, quam quidem ex-
communicationem & interdictum per Dioecesa-
num loci, aut ejus Vicarium per se, vel per
alios sæpissime, & in multis locis publicari ju-
beamus, & inviolabiliter præcipimus observari;
quod si requisitus non fecerit, ab ingressu Ec-
clesiæ sit suspensus.

Præterea ut inter Comprovinciales Antistites
individuae unionis vigere vinculum opere com-
probetur, & erga ipsos foveri ab interioribus
filialis reverentia, dilectio intima, & fervor af-
fectionis plenius declarentur, quemadmodum se-
ptuaginta duo discipuli Apostolos tamquam Pa-
tres prosequerentur sinceritate purissima; huic
adjicimus sanctionem, quod non solum ad exu-
lantem Præsulis requisitionem ad Romanum Pon-
tificem, ejusque Legatum, sed ad Principem
etiam secularem ex parte omnium Comprovinci-
cialium Præsulum & ipsorum etiam Clericorum
pro exponendis violentiis, quæ ipsi Antistiti exu-
lanti inferuntur, & aliis in favorem ipsius re-
quirendis, unus Nuncius providus & discretus,
quem ipse Antistes ad hoc assumpserit cum ip-
sorum omnium litteris transmittatur, non ta-
men possit ad eundem, quem elegerint; invi-
tum compellere quoquomodo de communi collecta
Comprovinciale, & expensis communibus eo-
rundem ad certum terminum per Archiepiscopum
deputandum solvenda, quæ collecta per
Provinciam inter Coepiscopos & Cleros Provin-
ciæ proportionaliter dividenda per Archiepiscopum,
prout in solutione aliarum Ecclesiarum

fieri consuevit, ac solvendum infra mentem,
postquam per ipsam Antistitem fuerit requisita,
ita tamen, quod postquam semel missum fue-
rit pro prædictis, non teneantur ulterius Nun-
cium destinare; cui quidem Nuncio pro ipsius
expensis qualibet die quadraginta solidos Imperia-
les prætaxamus computatis dictis vulgaribus in
eundo & redeundo, secundum locorum distan-
tiam & temporis qualitatem. Pro stando vero
sibi mensem tantummodo ordinamus; Pontifi-
ces vero, qui se difficiles vel negligentes exhi-
buerint in præmissis, ipsorumque Vicarios diffi-
ciles & negligentes se exhibentes suspendimus a
Divinis inferiores vero, qui solvendo partem
eis impostam de prædictis, vel in aliis circa
hæc malitiam exhibuerint, sive fraudem, in his
scriptis excommunicationis vinculo innodamus,
& Capitula & Conventus in his scriptis delin-
quentia Ecclesiastico supponimus interdicto. Ad-
dentes insuper & firmantes presentis approbatio-
ne Concilii, quod ad instantiam ipsius exulan-
tis Provinciales Præstules per se, vel per alios,
quos ad hæc teneri & exequi sine difficultate
post requisitionem ipsius immediate decernimus,
alias ex nunc ingressum Ecclesie noverint in-
terdictum. Universitatem & Communitatem,
ejusque Rectores Civitatis, sic exulare suum
Antistitem vel Pontificem patientes ex ipsorum
parte, & totius Cleri Provincie per idoneos
Nuncios seu litteras moneant & inducant, ut
ipsum Metropolitanum suum, (seu) Pontificem
exulantem infra mensem sibi reconciliare pro-
curent, & sic provide ordinare, quod illi de
suis juribus & redditibus, ac dignitatis suæ re-
spondeatur ad plenum, & quod possit in pro-
pria Civitate secure & libere redire, & ibi of-
ficio suo fungi; si vero ipsorum monitionibus
infra ipsum mensem non paruerint cum effe-
ctu, vel cum ipso exulante non duxerint ali-
ter componendum, ex nunc statuimus & sanc-
cimus, quod singuli Dioecesani, aut verentes
vices eorum in suis Cathedralibus Ecclesiis, &
in multis aliis sine dilatione monitionem ex parte
sua, & ex vigore presentis Concilii juxta requi-
sitionem exulantis faciant per se, vel per alios
generaliter publicam & peremptoriam, quod aliqui
de suis Civitatibus & Dioecesibus culpabiles, quos
ipse exulans duxerit nominandos, non recipiant
in eisdem, vel eorum domibus, seu hospitibus
de Civitate ipsius exulantis, in contra facientes
excommunicationis sententiam promulgando,
quo singulis diebus Dominicis, aliisque solemnita-
tibus faciant in specie excommunicatos in
multis Ecclesiis publice nunciari, exponendo,
quod illa Civitas est sacrilega, & Pastorum Ec-
clesiæ persecutrix, ac excommunicationem, &
claves Ecclesie, & mandata ipsius salubria vi-
lipendens, holque tales transgressores constitu-
tione presenti suspendimus, post monitionem
prædictam excommunicationis vinculo decerni-
mus subiacere, nec non ad monitionem, &
excommunicationem spiritualium & singularum
personarum circa hæc delinquentium debere pro-
cedi per ipsos Dioecesanos, si super hæc ex
parte exulantis fuerint requisiti, ipsique præ-
dicta negligentibus interdiximus ingressum Ec-
clesiæ, & ipsorum Vicarios in his tepidos &
remissos suspendimus a Divinis, statuentes in
singulis Conciliis Provincialibus prædicta omnia
recitari, & plenam inquisitionem fieri, utrum
per quoslibet observata fuerint omnia supra-
scripta, & culpabiles pœna durissima puniendos.

ANNO
CHRISTI
1511.

RUB.

ANNO
CHRISTI
1111.

R U B. XXIX.

*De casibus penitentialibus Episcopi reservatis,
& referendis ad eos pro penitentia
obtinenda.*

Non solum in foro contentioso, sed etiam in foro penitentiali nullus ligari potest a non suo iudice, vel absolvi, & quidam penitentialia casus existunt Pontificibus solummodo reservati, in quibus de iure inferioribus potestas non competit absolvendi. Ea propter, ne quisquam in Sacerdotio constitutus circa eos aliquem decipiat, vel potius semetipsum, presentis constitutione sancimus, quod nullus Presbyter inferior Episcopo, cuiuscumque dignitatis extiterit regularis, aut etiam secularis existens, absque auctoritate, & presentia sui Archiepiscopi, sive Pontificis, vel ejus Vicarii in spiritualibus, nisi super hac Apostolicæ Sedis privilegio, aut consuetudine approbata, vel a jure fuerit præmunitus ad infra scriptos casus penitentialia suam potestatem extendat, vel se aliquatenus intromittat de aliquibus in foro penitentiali, articulo mortis dumtaxat excepto, vel ipsorum aliquo absolvendis; contra facientem vero Presbyterum secularem, vice qualibet in centum solidos Papienses Diocæsani Curie condemnamus in pios usus convertendos, & absolutionem talem, tamquam a non suo Iudice factam decernimus nullam esse, quos per singulos Antistites in suis constitutionibus Synodali- bus inscribi volumus, & haberi.

Primo videlicet de excommunicato quacumque excommunicatione lata ab homine, constitutione aliqua, vel a jure.

II. De hæretico credente, vel fautore, vel participatore scienter hæretico, & eorum etiam defensore.

III. De committente incestum in tertio gradu, vel proximiori sanguinitatis, vel affinitatis.

IV. De muliere professa regularem observantiam adulterium perpetrante.

V. De contrahente matrimonium de facto cum aliqua, prima uxore vivente; & etiam e-

VI. De suscipiente Ordinem Sacrum, vel Religionem intrante, invita uxore, post carnalem copulam subsecutam.

VII. De conjuge, qui in mortem alterius cum effectu fuerit machinatus.

VIII. De muliere ex alio viro filium concipiente, quem vir proprius filium credit esse suum, & tamquam proprium illum nutrierit, vel sibi partum supponentem alienum, & de ad hæc dantibus consilium, auxilium, vel favorem.

IX. De virginum vi oppressarum, vel raptarum deforatione.

X. De perimente prolem propriam studiose, vel etiam negligenter.

XI. De procurante sceleritatem in aliqua, vel se ipsa quomodolibet, vel abortum.

XII. De perpetrante homicidium sponte, facto, præcepto, consilio, vel oratione, vel aliquo quovis modo.

XIII. De commutatione voti, vel ejus juramenti.

XIV. De his criminibus, quibus est gravis penitentia injungenda.

XV. De Simoniaco quovis modo, præterquam si mortalis fuerit simonia.

A XVI. De illo, qui detinet illicite beneficium Ecclesiasticum, vel bona Ecclesiastica sive jura.

XVII. De incendiariis, & famosis latronibus.

XVIII. De sacrilegium committente, & Ecclesiam publice polluente sanguinis, aut seminis effusione cujusquam.

XIX. De violatore Ecclesiasticæ libertatis.

B XX. De tonsuratis, vel promotis ad Ordines per alienum Episcopum, suo Antistite non consulto.

XXI. De celebrante excommunicato, suspensio, aut etiam interdicto.

XXII. De Presbytero revelante peccatum in foro penitentiali sibi detectum.

B XXIII. De celebrante cum sacris vestibus solemniter & publice in Sacro Ordine, quem non habeat.

XXIV. De Clerico fornicatore publico, vel concubinario manifesto; item de Clericis scienter recipientibus in Cœmeterio Ecclesiæ vel (in) Ecclesia sepelientibus corpus scienter alicujus excommunicati, suspensi, vel etiam interdicti.

XXV. De abluente ostia sacro Oleo, vel Christmate.

XXVI. De Sortilegis, Divinis, & Dæmonum invocatoribus.

XXVII. De falsum testimonium proferente, vel falsitatis, seu falsarii procurante instrumentum, litteras, vel sigillum alienum in præjudicium alicujus.

C XXVIII. De irrogante patri, vel matri enormem injuriam corporalem.

XXIX. De blasphemante publice Deum, vel Sanctos ejusdem.

XXX. De suspensis, excommunicatis, vel interdictis, aut transgressoribus constitutionum Provincialium, vel Synodaliū Antistitis cuiuscumque.

Religiosos vero se intromittentes auctoritate propria de absolutione in aliquo casu prædictorum, cum propria careant, ab audientia confessionis suspendimus, usque ad satisfactionem condignam juxta Diocæsani arbitrium faciendam; Vicarios vero in spiritualibus, sive Penitentiarios, cuiusque Diocæsani in Sacerdotio constitutos pœnis & inhibitionibus presentis constitutionis non intendimus alligatos, nisi expresse, & specialiter hæc tuerint interdicta. Ceterum si committens aliquod de prædictis criminibus, vel delictis a Confessore monitus & inductus venire aliquo modo noluerit ad Diocæsani proprium, vel ejus Vicarium in spiritualibus, sive Penitentiarium Generalem pro obtinenda penitentia salutari; Si peccatum ejus occultum fuerit, Confessor ipse quam citius commode fieri poterit, ipsius Diocæsani, vel Vicarii, seu Penitentiarii exposcat consilium super illo. Si autem peccatum ipsum fuerit manifestum, peccator ipse venire præcise ad dictum Antistitem, Vicarium, vel Penitentiarium compellatur, nisi foret in mortis articulo constitutus, vel impedimento longi temporis, sive perpetui præditus, quo casu Confessor ipse dicti Præsulis, Vicarii, vel Penitentiarii consilium requirere teneatur.

ANNO
CHRISTI
1111.

R U B.

ANNO
CHRISTI
1511.

R U B. XXX.

De fide facienda institutionis post acquisitionem possessionem beneficii coram Diocesano proprio, vel ejus Vicario.

SEpe contingit, quod aliqui minus canonice, alii vero per eos, ad quos non pertinet, instituuntur de facto ad Ecclesias, & Præbendas; plerique autem ad illas temeritate propria se intrudunt; ea propter ignorantiam facti & eorum, quæ in facto consistunt, Diocesani locorum hæc ignorantibus, Ecclesiæ ipsæ per tales detinentur illicite occupatæ. Quapropter volentes animarum periculis obviare, & institutiones illicitas corrigere, sicut decet, aditumque intrusionibus præcludere remediis opportunis, præsentis constitutione sancimus perpetuo vultura, quod quicumque de cetero in Civitate, seu Diocesi, vel Provincia Mediolanensi adipiscetur, vel obtinuerit dignitatem, rectoriam, beneficium, vel præbendam alicujus Ecclesiæ Regularis vel Secularis, Monasterii, Hospitalis, vel alterius Pii Loci ab alio, quam a suo Diocesano, Episcopo seu Archipræsule, si ve etiam ab alio, quam ab ipso institutus vel confirmatus fuerit ad eandem, postquam ipse Ecclesiæ, Dignitatis, Hospitalis, Rectoriæ, Beneficii, vel Præbendæ possessionem pacificam habuerit, vel per eum steterit, quo minus eam fuerit assecutus, quamvis de illa quaestionem in judicio patiat, faciat plenam fidem, infra mensem de sua institutione exhibens sui tituli & institutionis jura coram proprio Diocesano, Pontifice, seu Archipræsule, aut ejus Vicario Generali inspicienda & examinanda per eum, & personaliter compareat coram eo, iusto impedimento cessante, ut qualis sit institutus hujusmodi cognoscatur. Qui vero legitimo & iusto impedimento cessante, prædicta contempserit observare, a perceptione fructuum & administratione, usque ad satisfactionem condignam, ipsius Dignitatis, Beneficii, Rectoriæ, & Præbendæ ex vigore præsentis Concilii sit suspensus. Et si per annum sic suspensus permanserit, ipsa Dignitas, Rectoria, Præbenda, & Beneficio perpetuo sit privatus, alii personæ libere conferenda, & ad conferendum talium jurium productiones, & presentationes, per singulos Diocesanos deputari jubemus unum, vel duos Notarios fide dignos, ceteris hæc conferendi licentia interdicta, ne his fraus aliqua committatur.

R U B. XXXI.

De Apostatis non promovendis ad dignitates, vel Parochiales Ecclesias, seu alia Ecclesiastica beneficia.

EVagandi materiam a Religiosis quibuslibet nostræ Civitatis, ac Diocesis, & Provinciæ Mediolanensis amputare volentes, & apostasie vitium, in quantum possumus, extirpare, ac animarum salutem salubriter providere, præsentis nostro approbante Concilio statuimus, & sancimus, quod nullus Monachus, vel regularis Canonicus, seu alius regularis cujuscumque ordinis vel professionis existat, qui Monasterium vel locum, in quo morari deberet, & in ipso secundum regulæ suæ professionem Domino famulari, exierit, vel propter ejusdem

A desectus & vitia per Prælatum suum, & Fratres fortassis expullus, aut temeritate propria lasciviendi causa recedens, apostasie vitium incurrendo, quamdiu in eadem enormitate, & apostasia permanerit, eligatur, postuletur, presentetur, si ve nominetur ad aliquam dignitatem vel personatum Regularem vel Secularem, cum Cura vel sine Cura, si ve Parochialem Ecclesiam, vel ad aliquod beneficium Ecclesiasticum, si ve de ipsis, vel eorum altero provideatur, vel conferatur eidem; alioquin omnes & singulas electiones, postulationes, presentationes, nominationes, provisiones, & collationes, quas contra præsentem constitutionem fieri contigerit, ipso facto ex nunc decernimus esse nullas, & ex ipsis electionibus, postulationibus, presentationibus, nominationibus, provisionibus, & electionibus præfatis personis nullum volumus jus acquiri, ipsosque, si eisdem contentire, & eas prosequi præsumperint, & a presentatione non desisterint, per locorum Ordinarios legitime moniti, in his scriptis excommunicationis sententia innodamus.

R U B. XXXII.

De registris, & extimis faciendis de bonis Ecclesiarum, ut collecta & onera equaliter persolvantur.

QUoniam, sicut experientia facti nos edocuit manifeste, in exigendis & solvendis taleis, & collectis, ac oneribus subeundis, quæ in nostra Civitate, Diocesi, & Provincia Mediolanensi imponi contingit tam per Legatos Sedis Apostolicæ, & ejus Nuncios, quam alias, Ecclesiæ, Monasteria, & alia Pia loca, Clerici, & personæ Ecclesiasticæ plurimum aggravantur pro eo, quod secundum facultatum potentiam inter ipsas Ecclesias, Monasteria, & alia Pia Loca, Clericos, & personas Ecclesiasticas non distribuuntur per illos, per quos est ipsa distributio facienda, sed potius indifere minus habenti in facultatibus plus ex ipsis, & plus habenti minus imponitur contra Canonicas sanctiones. Volentes itaque huic morbo salubriter providere, & scandali materiam a nostris subditis amovere, præsentis Concilio approbante sancimus, quod quilibet Prælatus, Rector, Præpositus, Capitulum, & Conventus tam Regularis, quam Secularis, Ecclesiæ, Monasterii, Hospitalis, & alterius Pii Loci per nostram Civitatem, Diocesim, & Provinciam constitutus, assumptus, aut etiam assumendus in posterum, etiam si Pontificali præfulgeat dignitate, inventarium, seu registrum de novo de bonis ad eandem Ecclesias, Monasteria, Capitula, & Conventus, & alia Pia Loca spectantibus fideliter, & absque fraude seriatim infra sex menses a publicatione præsentis constitutionis facere teneatur, ipsumque inventarium seu registrum Archipræsuli, seu Antistiti proprio, vel ejus Vicario præsentare infra terminum prælibatum: ipse quoque Antistes teneatur, & debeat secundum inventarium hujusmodi, & vires & facultates locorum superiorum positum una cum aliquibus bonis viris expertis, quos de sua Civitate, & Diocesi duxerit assumendos, æstimum facere bonorum & facultatum in eodem inventario positum, ita quod secundum æstimum, si ve æstimationem prædictam collectarum & talearum fieri valeat distributio inter ipsos Rectores, Prælatos, Ecclesias, Monasteria, Ca-

ANNO
CHRISTI
1511.

ANNO CHRISTI 1511.

ANNO CHRISTI 1511.

pitula; & Conventus, & alia Pia Loea, cum ab eis fuerint persolvenda, prout magis vel minus ex ipso aestimo fuerit per loci Diocesani, vel ejus Vicarium facienda; de quibus registris & inventariis & taxationibus sine aestimo, quas aestima infra alios sex menses praedictos immediate sequentes per locorum Diocesanos nostrae Provinciae eorum expensis praesenti sanctione jubemus, ut ad ipsum, cum opus fuerit, valeant habere recursus. Pontifices autem & eorum Vicarios, qui contra fecerint, vel in praemissa tepidi fuerint, vel remissi, a Divinis Officiis suspendimus in his scriptis. Praelatos vero, Rectores, & Clericos cujuscumque ordinis & conditionis existant, contrarium facientes, excommunicationis sententia innotamus. Capitula vero, & Conventus Ecclesiastico supponimus interdictio. Constitutionem praesentem tam ad Clericos praesentis temporis, quam futuri, decernentes sibi locum per omnia vindicare.

R U B. XXXIII.

De habitu honesto portando per Praelatos, & Canonicos Cathedralium, ac Rectores Parochialium Ecclesiarum.

Quia incompositio corporis incompositionem mentis indicat, propter quod quorsumdam vestium modus Clericalem modestiam dehonestat, praesenti constitutione, sacri approbatione Concilii sancimus, statuimus, & firmamus, quod nullus Cathedralis Ecclesiae Canonicus, seu Praelatus, vel Rector regularis vel secularis Collegiarum, vel Parochialis Ecclesiae, cujuscumque ordinis & conditionis existat, intra Civitatem, Diocesim, & Provinciam Mediolanensem constitutus capucium ad formam, sicut vulgariter dicitur, supra caput portare praesumat, sed circa collum, vel post collum portent capitium omnes & singuli supradicti, & birretum supra capita deferant, attonsis capillis, & decenti corona, ut sicut a Laicorum ceru separati esse noscuntur, etiam ab ipsis vita, & moribus dividantur; alioquin contrarium facientes in viginti solidos Papientes pro qualibet vice in usus pios convertendos Antistitis proprii Curiae condemnamus.

R U B. XXXIV.

Contra seculares Potestates capientes Nuncios Ecclesiastica Curia, & non permittentes litteras ipsius Curiae sibi portari.

Detestandae quorundam Improbitalis Secularium Potestatum abusus non verentium capere in dispendium Ecclesiasticae libertatis, & animarum suarum periculum Nuncios Ecclesiasticae Curiae, cum per eam ipsis Potestatibus Nuncios delinari contigit, ac etiam impedire, ut sibi litterae Ecclesiastici Judicis praesentari non possint, propter quae Clericorum jugulationem, & rerum Ecclesiasticarum amissionem provenire, experiri didicimus, reprimere cupientes, praesenti vultura constitutione sancimus, sacro Concilio approbante, quod nullus deinceps Vicarius, Rector vel Potestas, vel Judex secularis quocumque nomine censeatur, cujuscumque status vel conditionis extiterit, Civitatis, Castri, Burgi, Villae, vel Locum intra nostram Ci-

vitatem, Diocesim, & Provinciam constitutus, vel ipsorum locorum universitas Nuncios, sive Nuncium Archiepiscopalem vel Antistitem alicujus, seu alterius Ecclesiastici Judicis, vel ejus Curiae, nostrae Provinciae, capere vel capi facere aut mandare, seu permittere per Ministros ejus id fieri, seu in persona, vel bonis offendere quoquomodo praesumat, cum ad eos pro aliquibus litteris praesentandis, vel ambasciatis faciendis per ipsos Archipraetorem, Antistitem, vel Ecclesiasticum Judicem fuerint destinati, ne impedire quovis modo, quin ipsi Nuncii possint ad eos pro praedictis accedere faciendis, & litteras praedictorum Antistitem, & Judicum Ecclesiasticorum praesentare eidem, alioquin singulares personas quolibet contra facientes excommunicationis sententiam firmam in his scriptis; universitatem vero, cujus omnis, vel major pars, vel consilium contrafecerint, Ecclesiastico supponimus interdictio. Postquam autem Archipraetuli, sive Antistiti, vel alteri Ecclesiastico Judici constitit de malitia praesata, & contemptu Vicarii, Rectoris, Potestatis, & Ministri superius positorem, liceat eis ambaxatam, monitionem, litteras & processus, quos idem secularis Vicarius, sive Rector, sive Universitas, vel alii, ut superius expressum est, sibi fieri vel praesentari prohibuit, & quae contra ea subsequenter fuerint faciendae per Ecclesiasticum Judicem, dicta excommunicatione durante, publicare & publicari facere in suis Ecclesiis, vel aliis loco, seu locis vicinis, prout sibi fieri posse commodius visum fuerit expedire, & ipsae monitiones, litterae & processus, & earum praesentia sic ardent universitates easdem, & Judices seculares, ac alios supradictos, sicut eis praesentari, & factae personaliter existissent.

Ut igitur circa constitutiones, provisiones, & ordinationes per nos Castonum Archiepiscopum supradictum, & jure Metropolitico Mediolanensis Provinciae praesidentes editas consulte de consilio, & cum deliberatione nostri Provincialis Concilii in Civitate Pergami, videlicet in Ecclesia Sancti Bartholomaei Pergamensis, & in ipso Concilio solemniter publicatas ab omnibus Civitatibus, & Diocesis Provinciae Mediolanensis ad ipsarum observationem diligentius attendatur, statuimus & firmamus, quod ad illas observandas, & ad ea, quae continentur in ipsis post sex menses a die publicationis ipsarum in praesenti Concilio numeranda districtius teneantur super ipsorum observatione, quolibet personas, Universitates, Collegia, Capitula, & Conventus perhibentes ac publice admonentes. Constitutiones vero quascumque haecenus editas per nostros praedecessores, ac ipsarum auctoritate, & contentas in eis praesentibus contrarias totaliter abrogamus. Alias vero praesentibus non contrarias in suo robore volumus permanere, mandantes ipsas inviolabiliter observari. Insuper nobis auctoritatem plenariam reservamus, constitutiones praedictas per nos editas, & in praesenti Concilio promulgatas interpretandi, declarandi, mutandi, & corrigendi, ac dispensandi contra illarum singulas, ubicumque, & quotiescumque nobis videbitur expedire. Nos tantum Diocesanis Episcopis nostrae Ecclesiae suffraganeis in suis Civitatibus, & Diocesis, & cum subditis suis contra illas dispensandi per se, vel per alios in casu dispensabili non prohibito a jure communi, facultatem dispensandi, immo eis & eorum cui-

libet

ANNO
CHRISTI
1311.ANNO
CHRISTI
1311.

libet facultatem dispensandi contra ipsas, & ab-
solvendi eorum subditos ligatos per ipsas con-
stitutiones ab excommunicationum, suspensio-
num, & interdicti, ac aliarum penarum sen-
tentis plenam & liberam concedimus potesta-
tem; & ut circa hæc nulla possit ignorantia al-
legari, statuímus, & jubemus, quod singuli Dio-
cesani Episcopi Mediolanensis Ecclesie suffra-
ganei, aut gerentes vices eorum per se, vel per
alios usque ad menses quatuor proximos in for-
ma publica de ipsis nostris constitutionibus cop-
iam ab aliquo ex Notariis nostris recipere stu-
deant, & habere, ut eorum subditis copiam
facere possint quancumque: quarum copiam,
sive exemplar transcriptum authenticum in plu-
ribus Ecclesiis suarum Civitatum & Diocesium
faciant exhiberi, ipsasque in suis Synodalibus
Conciliis recitari, & ea, quæ continentur in
ipsis, observari faciant diligenter. Volumus eti-
am, & mandamus eisdem suffraganeis nostris,
& eorum Vicariis, ut præsentis constitutiones
nostras saltem semel in anno per suas Civi-
tates, & Dioceses faciant publicari, mandantes
de prædictis constitutionibus, & publicatione ear-
um, ac aliis supradictis unum vel plura, per
Gassianum Griliium, & Bulinum de Nicolao No-
tarios nostros, ac ipsorum quemlibet fieri in-
strumenta, quæ quidem instrumenta ad majore-
m firmitatem mandamus nostri Sigilli mun-
imine roborari.

Factæ fuerunt, editæ, & publicatæ, & pro-
mulgatæ constitutiones prædictæ, & alia
omnia supradicta in loco supradicto per ipsum
D. Castonum Dei & Apostolicæ Sedis gratia
Sanctæ Mediolanensis Ecclesie Archiepiscopum,
& de mandato ipsius lectæ & recitatæ in præ-
fato Concilio legitime convocate & congrega-
to, præsentibus Venerabilibus Patribus Domi-
nis Cypriano Dei gratia Episcopo Pergamensi,
& multis de Clero Pergamensi:

Abdono Dei gratia Episcopo Aquis, & D.
Roberto Vicecomite Archiepiscopo & Procura-
tore Capituli, & DD. Mattheo Vicecomite
Cimillarcha, & Alberto de Busnate, ac Lom-
bardo de la Torre pro se, & D. Rainoldo de
la Torre, cujus est Procurator Ordinarius Ec-
clesie Mediolanensis, & multis Abbatibus, Præ-
positis, Prælatibus, & aliis personis Ecclesiasticis
Civitatis, & Diocesis Mediolanensis,

Et præsentibus DD. Eusebio de Tronzano
Vicario & procuratore Ven. P. D. Uberti Dei
gratia Episcopi Vercellensis, & D. Martino Ar-
chidiacono Vercellense Sindico & Procuratore
Capituli Ecclesie Vercellensis, & universi Cleri
Civitatis & Diocesis Vercellensis.

D. Francisco de Valperga Archiepiscopo
Plebibus de Canoli Sindico & Procuratore Ven.
P. D. Guidonis Episcopi Astensis, & Capituli
Cathedralis Ecclesie, ac totius Cleri Civitatis,
& Diocesis Astensis,

Et D. Philiberto Antonio Archiepiscopo
Plebibus de Finario Sindico & Procuratore Ven.
P. D. Jacobi Dei gratia Episcopi Saonenis, &

Capituli Cathedralis Ecclesie, ac totius Cleri
Civitatis, & Diocesis Saonenis,

Et Domino Petro de Vellate Sindico & Procura-
tore Ven. P. D. Ottonis Dei gratia Episcopi
Vigintimiliensis, & Capituli Ecclesie Cathedra-
lis, ac totius Cleri Civitatis, & Diocesis
Vigintimiliensis,

Et D. Masséo de Madiis Archidiacono Bu-
xeti Procuratore Ven. P. D. Federici Dei gra-
tia Episcopi Buxeti, cum Clerum mittere non
potuisset, eo quod Civitas Buxeti est obfessa,

Et D. Eusebio de Tronzano Vicario D. Episcopi
Novariensis, & Procuratore Cleri & Ci-
vitatibus, & Diocesis Novariensis,

Et D. Gaudo de Colzinaris Canonico Ter-
donensi, Fratre Jacobo de Cagnano Monacho
Monasterii S. Martini Marciiani, & Petro de
Sarzano Archiepiscopo Plebis de Nicotardario
Sindico & Procuratore Ven. P. D. Fratris
Jacobi Episcopi Terdon. Capituli Ecclesie Cathedra-
lis, & totius Cleri Civitatis & Diocesis
Terdon.

Et D. Moetello de Benedictis Sindico & Procura-
tore Ven. P. D. B. Dei gratia Episcopi
Cremonensis, & Capituli Cathedralis Ecclesie,
ac totius Cleri Civitatis, & Diocesis Cremon-
ensis,

Et D. Rastagrio Vicario ac Sindico & Procura-
tore Ven. P. D. Fratris Raimundi Electi
Albensis,

Et D. Pas Archiepiscopo Pagazani Vicario
& Sindico ac Procuratore Ven. P. D. Egidii
Dei gratia Laudensis Episcopi, & Capituli Ec-
clesie Cathedralis, ac totius Cleri Civitatis, &
Diocesis Laudensis,

Et D. Archiepiscopo Ecclesie Ipporedien-
sis, ac capituli Ecclesie Cathedralis, totiusque
Cleri Civitatis, & Diocesis Ipporediensis,

Et D. Fratre Petro Abbate Monasterii San-
cti Petri de Bergolia pro se, & Procuratorio
nomine Archidiaconi & Capituli Alexandrie,

Ipsumque DD. omnibus Episcopis, Vicariis,
& Procuratoribus, & Sindicis Mediolanensis
Provincie, ac præfatis Ordinariis, superius no-
minatis, & multis aliis Clericis Civitatis, &
Diocesis Mediolanensis ibi congregatis, & eisdem
approbantibus, & consentientibus, & etiam
ex parte dicti D. Archiepiscopi, mandato
& licentia, monitione præmissa, quod si quis
volebat ipsis constitutionibus in aliquo contra-
dicere, vel non assentire, statim ante exitum
Ecclesie se scribi faceret per unum ex Notariis
suis ibi præsentibus, vel nomen suum naret in
scriptis, ut contradictores discerni possent ab
aliis: & nullo apparente ad faciendum scribi.
& ad dandum in scriptis nomen suum, ut su-
pra, diu super hæc omnibus expedatis.

Anno 1311. Indict. 9. V. mensis Julii,
præsentibus Dominis Conrado de Camarino,
Berardo de Areccio Vicario dicti D. Archiepiscopi,
D. Tomaxino de Græcis Civitatis Perga-
mensis, & aliis multis ad hæc vocatis testibus
& rogatis.

CONCILIUM TARRACONENSE

Præfide Guillelmo Archiepiscopo, in causa Templariorum
Celebratum anno Domini 1312.

Ex Card.
de Aguirre
tom. 4. Con-
cil. p. 516.

ANNO Domini 1312. celebratum est Conci-
lium Tarracone ob causam Templariorum
examinandam; in quo ii matura deliberatione
præcedente absoluti fuerunt ab hæresibus, eis-
que canonica penitentia indicta. Neque enim
tam culpabiles inventi fuerunt, ac fama fere-
bat, quamvis tormentis adacti fuissent ad con-
fessionem criminum. Præfuit Concilio Guillel-
mus Tarraconensis Archiepiscopus, adfidentibus
Episcopis Raymundo Valentino, Eximio Cæsar-
augustano, Martino Oscenti, Berengario Vi-
censi, & Francisco Dertulensi. Ilerdensis au-
tem infirmitate gravi impeditus, non potuit Sy-
nodo interesse. Mirum autem est præcipuos re-
rum Aragonensium Chronographos Zuritam,
& Blancam, sicut & Marianam Hispanensium,
de ejusmodi Concilio altum siluisse, quamvis
plura alia circa Templariorum causam memo-
rent. Acta hujus Concilii, ut aliorum quam-
plurimum, ab se edenda promiserat illustris. Ar-
chiepiscopus Petrus de Marca ex archivo eccle-
siæ Tarraconensis, ut constat ex Synopsi Con-
ciliarum Labbei p. 385. sed nondum ea lucem
viderunt. Nos autem eorumdem Actorum sum-
mam exhibemus ex libro manu exarato, lin-
gua Catalonica scripto, cui titulus: *Archiepis-
copologium sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Tarraco-
nensis*, auctore D. Josepho Blanch canonico, &
chartophylace ejusdem Ecclesiæ; in quo c. 29.
ubi de archiepiscopo D. Guillelmo de Rocaber-
ti sermonem instituit, hæc habet, quæ latine
vertimus.

„ Paulo antequam D. Guillelmus archiepif-
„ copus crearetur, Clemens V. Pontifex in
„ Concilio Viennæ Galliæ celebrato Templario-
„ rum ordinem, qui tam gloriose in hostibus
„ fidei debellandis, ac ecclesiæ defendenda san-
„ guinem effuderant, penitus extinxit. Cum-
„ que in regno Aragoniæ pingues redditus ha-
„ berent, idem summus Pontifex Archiepisco-
„ po nostro, in initio fere sui regiminis, una
„ cum Archiepiscopo Valentino, dictorum bo-
„ norum curam & administrationem commisit;
„ ut ea in commendam acciperent servarent-
„ que, donec cui tradenda essent, ipse nuncia-
„ ret. Itaque ea administravit, donec ut E-
„ quitibus S. Joannis Hospitalis Hierosolymita-
„ ni applicarentur, decretum fuit.

„ Templarii Gotholoniæ cum audissent, scif-
„ sentque ea, quæ in Gallia eorum fratribus
„ evenissent, verentes ne idipsum illis accide-
„ ret in corona Aragoniæ, in castris quæ in
„ Gotholonia habebant se munire curarunt:
„ præcipue autem in oppido Barbara hujus
„ diocesis. Quapropter Jacobus II. rex iussit
„ Tarraconis & Cerberæ ministris. (*Veguers*
„ vulgo dictis) cum gente suarum jurisdic-
„ tionum, ut eos ab iisdem propugnaculis detra-
„ herent, ac in manus Domini Fr. Joannis de
„ Lotger ordinis Prædicatorum, in Gotholo-
„ nia contra hæreticam pravitatem Inquisitoris
„ Apostolici, traderent; ut ipse eorum viven-
„ di normam ac rationem in iis, in quibus

„ hærescos nota inurebantur, diligenter scruta-
„ retur. Cum ergo eorum res tam male ver-
„ teret, atque in eam angustiam redacti essent,
„ ad D. Guillelmum archiepiscopum confuge-
„ runt, ab eoque postularunt, ut mandata Pon-
„ tificia exequeretur, in quibus Ordinariis ju-
„ bebatur, ut in propria unusquisque diocesi
„ super vita, moribus, & instituto Templario-
„ rum diligenter inquirere, ut appareret, an
„ juxta fidem catholicam, & religionis statuta
„ viverent, necne. Eorum precibus indulgit Ar-
„ chiefiscopus. Siquidem die 10. Augusti 1312.
„ Concilium provinciale convocavit in hac ur-
„ be ad hunc effectum, in quo adfuerunt E-
„ piscopus Valentinus, Cæsar-augustanus, Os-
„ centis, Vicensis, Dertulensis, & Ilerdensis;
„ nec non Syndici Capitulorum, Abbates, &
„ priores ejusdem provinciæ.

„ Et ut iidem Templarii ad idem Concilium
„ se conferrent, eos hac formula citari iussit:
„ Guillelmus miseratione divina sanctæ Tarraco-
„ nensis ecclesiæ archiepiscopus universis &
„ singulis custodibus fratrum Ordinis nostræ
„ Militiæ Templi quondam, vel eorum loca
„ tenentibus salutem in Domino. Cum præ-
„ sentia ipsorum fratrum quondam dicti Ordinis
„ sit multum necessaria nobis; idcirco vo-
„ bis dicimus & mandamus de voluntate Con-
„ cillii, quatenus dictos fratres quondam die
„ Dominica proxime ventura nobis totique Con-
„ cilio exhibeatis; ita quod die Lunæ mane
„ procedi valeat cum iisdem, & hoc nullate-
„ nus differatis. Datum Tarracone septimo
„ Kal. Novemb. anno Domini 1312.

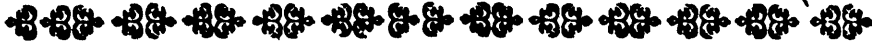
„ Convenerunt Templarii provinciales in
„ Concilium, quod quidem juris dispositione
„ observata, in eos investum est scrutando,
„ testes examinando, ac super iis varie inqui-
„ rendo: nec ullum in eis crimen inventum
„ fuit, vel quod aliqua hærescos labe infecti
„ essent. Quare sententia definitiva omnes &
„ singuli a cunctis delictis, erroribus, & impo-
„ sturis, de quibus accusabantur, absoluti fue-
„ re, decretumque fuit, ne aliquis eos infama-
„ re auderet; quod in inquisitione per Con-
„ ciliū facta ab omni sinistra suspicione inanu-
„ nes reperti fuissent. Quæ quidem sententia
„ lecta fuit in capella corporis Christi claustrum
„ ecclesiæ Metropolitanæ die 4. Mensis No-
„ vembri dicti anni 1312. per Arnaldum Cef-
„ conum canonicum Barchinonensem, præsen-
„ tibus Archiepiscopo nostro, cæterisque Anti-
„ stitibus dictum Concilium provinciale consti-
„ tuentibus. Cumque summus Pontifex dictum
„ Ordinem extingui juberet, hæsit Concilium,
„ vehementer dubitans, quid de Templariis ha-
„ jus provinciæ resolvendum foret. Post varias
„ igitur undique adductas rationes, ac re bene
„ perpensa, decrevit tandem, ut in diocesi-
„ bus, in quibus dicti Equites redditus posside-
„ bant, daretur illis congrua habitatio & pro-
„ ventus ex redditibus sui ordinis, utque unus-
„ quisque eorum obedientiæ, correctioni, ac

ANNO
CHRISTI
1312.

visitationi episcopi, in cujus diocesi degebat, A
subiaceret, quodque ita viverent, ut scanda-
la non parerent; donec quid de eis statuen-
dum, a summo Pontifice decerneretur. Quæ
omnia ut a sancta synodo decreta fuerunt,

executioni mandata sunt; atque in hoc sta-
tu permanerunt Templarii usque ad Ponti-
ficatum Domini Eximenii de Luna, de quo
statim sermo erit.
Hactenus D. Josephus Blanch.

ANNO
CHRISTI
1312.

LONDINENSE CONCILIIUM

A Roberto Cantuariensi Archiepiscopo.

Anno 1312. habitum

DE Concilio hoc monumenta s; qua supersunt B
damus ex Wilkins Conc. Brit. II. pag. 419.

Apud Wil-
kins t. II. p.
395. ex Reg.
Winchelsey
in an. 1312.

Monitio contra impediens concilium. In Dei
Nominè, Amen. Cum nos Robertus & pro
executione mandati apostolici, ac bono publi-
co hujus regni & status ecclesiastici sub certa
forma in nostris convocatoriis litteris conten-
ta, præsens concilium mandaverimus convoca-
ri; quidamque, quorum nomina totaliter igno-
ramus, sua præsumptione damnabili nisi fue-
rint, & adhuc nitantur, sicut ex asseritione
quorundam fidei dignorum fideliter didicimus,
suis fallaciis & versutiis, quominus procedat i-
dem concilium, aut personæ ecclesiasticæ nos-
træ provincie, quas ad idem concilium decre-
vimus evocandas, ad idem accedant concilium,
impedire; nolentes, sicuti nec valentes tantam
præsumptionis audaciam sub dissimulatione ab-
que nostrî ministerii vituperio præterire, mo-
nemus uno pro omnibus edito peremptorie,
propter celeritatem & efficacitatem expeditionem
agendorum omnes & singulos, cujuscumque
conditionis aut status existant, etiam si pontifi-
cali præfulgeant dignitate, domini regis & re-
ginæ personis duntaxat exceptis, qui talia per-
petrare aut procurare præsumperint, seu per-
petrantibus aut procurantibus, opem, consilium,
vel auxilium præstiterint, seu perpetrantium aut
procurantium nomina scientes, ea nobis reve-
lent infra triduum. Et ne quis prædictorum,
quominus idem nostrum concilium procedat,
prout ipsum decrevimus evocandum, aut in eo-
dem compareant personæ ecclesiasticæ supradic-
tæ impediatur, quoad se vel alios, quovismodo;
& præterea quod ad præsens concilium evoca-
ti, aut pro seipis venientes, seu pro aliis des-
tinati, qui suam præsentiam, aut si traditam
potestatem minime exhibeant nostro conspectui,
absque omni mora continuo se præsentent; ex-
hibentes nobis fideliter commissam sibi ab aliis
potestatem, ita quod cum eis in hoc concilio
possimus procedere, prout expediens videbitur
faciend. sub pena excommunicationis majoris,
quam in omnes & singulos supradictos, qui
monitionibus nostris non paruerint, proferimus
in his scriptis; ipsius absolutionem nobis, seu
illi, quem ad hoc duxerimus deputandum, præ-
terquam in mortis articulo, specialiter refer-
vando.

Acta per Magistrum Walterum Herny, ar-
chidiaconum Sarum, in cujus ore dominus po-
suit verba sua, ipsum constituens organum vo-
cis sui, 17. Kalend. Maji anno Dom. 1312.
consecrationis domini decimo octavo, in aula
episcopi London. apud sanctum Paulum.

Concil. General. Tom. XXV.

*Mandatum archiepiscopi Cantuar. ad citandum ab-
sentes a concilio provinciali.*

Robertus, & Waltero, episcopo Wigorn.
salutem. Licet vos ac cæteros venerabiles
fratres nostros suffraganeos præsentem in regno,
ac absentium fratrum in spiritualibus & tempo-
ralibus vicarios generales, seu alios, quos ad
hoc duxerant dimittendos, decanos & capitula
cath. eccles. archidiaconos, universos abbates,
priors supra se abbates in nostra provincia non
habentes, tam exemptos, quam non exemptos,
eorumque conventus, clerumque cujuslibet civi-
tatis & diocesis nostræ provincie citari manda-
verimus per dilectum filium vicarium venerabi-
lis fratris nostri R. Dei gratia London. epi-
scopi in remotis agentis; in spiritualibus gene-
ralem; quod vos, & venerabiles fratres nostri
prædicti vicarii, decani, archidiaconi, abbates,
priors personaliter; capitula autem & conven-
tus per duos decanos, abbates, & priores, si
voluerint, alioquin per alium seu alios ido-
neos; clerus autem per unum vel duos procu-
ratores consimiles communiter destinandos ad
comparendum in concilio nostro 14. Kal. Maji
proximo præterit. in ecclesia S. Pauli London.
nobiscum super quibusdam negotiis singulares
personas ordinis militiæ Templi in nostra pro-
vincia degentes, quæ post ultimum nostrum pro-
vinciale concilium emerferunt, necnon super
bono publico, hujus regni tranquillitate, & quie-
te accommoda ecclesiæ Anglicanæ, & aliis,
prout visum fuerit expediens, efficaciter tracta-
turi, consensuque his, quæ, dante Deo, or-
dinarentur, & providerentur, ibidem præbituri,
ulteriusque facturi cum continuatione dierum
sequentium usque ad finem ejusdem concilii,
quod justitia suaderet; denunciando, quod nul-
lius, quem necessitas inevitabilis non excusaret,
haberemus absentiam excusatam; & vobis, ac
episcopis suffraganeis nostris, ac vicariis distri-
ctus injungendo, quod nos de ipsorum vicario-
rum, decanorum, archidiaconorum, abbatum,
& priorum nominibus propriis, quique abbates
& priores exempti, plebes, ecclesias, seu ca-
pellas habeant non exemptas, de eisdem omni-
bus reddidissetis, & reddidissent in dicto termi-
no certiores per suas patentes litteras, hujus &
ipsius vicarii London. mandati seriem conti-
nentes; prout in aliis nostris patentibus litteris
dicto vicario London. directis, plenius continen-
tur: idemque vicarius London. nos certificave-
rit per suas patentes litteras, quod prædictum
nostrum mandatum fuerat executus, quod cita-
tiones, denunciations, injunctiones, & om-
nia supradicta; vos tamen, & quidam alii suf-
fra-

Ex Reg.
Raynold.
Wigorn.
fol. 47.

K k 2 fra.

519
C fraganei nostri in dicto termino nos comparu-
 stis, nec nos certificastis juxta mandati exigen-
 tiam antedicti, quamvis nonnulli alii nostri sus-
 fraganei debite comparuissent, & nos certifica-
 verunt, ut decebat. Verum, quia per quosdam
 vicarios, & aliorum fratrum nostrorum absen-
 tium clericos & amicos fuerat allegatum, quod
 dicti vicarii London. citatio, & mandatum seu
 executio ad vestram & ipsorum absentium sus-
 fraganeorum meorum notitiam non pervene-
 rint, & volentes propterea super hoc scire plen-
 ius veritatem, nihilominus vobiscum, & per-
 sonis supradictis de clero vestro, & aliis absen-
 tibus a concilio, ac presentibus in concilio si-
 mul conferre, tractare, ac ordinare & agere
 super praemissis, prout videbitur expedire; vos
 & ceteros absentes a concilio, usque ad diem
 lunae proximum post festum Ascensionis Domi-
 ni de consilio fratrum nostrorum, & aliorum
 presentium in concilio presentium, ipsum concilium
 non dissolventes, sed continuantes decre-
 vimus expectandos, presentibus in eodem concilio
 eundem terminum praefigendo. Quo circa
 citationem, mandatum, executionem vicarii
 London. nec non & continuationem, expecta-
 tionem, & praefixionem praedictam, ad vestram,
 tenore presentium, notitiam deducentes, vos
 ex abundant peremptorie citamus, & per vos
 praemissas personas ac clerum vestrae civitatis
 dioc. peremptorie citari mandamus, quod com-
 pareatis & compareant coram nobis in concilio
 nostro provinciali ad terminum supradictum,
 & dies sequentes usque ad finem ejusdem concilii,
 per omnia juxta formam prioris nostri
 mandati vicario London. directi, tractaturi, &
 contentius efficaciter praebituri, facturi, & re-
 cepturi, quod iustitia suadebit, ut superius est
 expressum. Porro, si abbates & priores vestrae
 civitatis & dioc. velint per se, & sui conven-
 tus per se, vel conjunctim, procuratores ido-
 neos ad dictum concilium destinare, quibus ad
 tractandum super praemissis, & consentiendum
 iis, quae ordinabimus, dante Domino, & pro-
 videbimus de vestro & venerabili fratrum
 nostrorum concilio, plenariam potestatem ipsos a
 personali comparitione, sicut & religiosos alios
 nostrae provinciae, cathedralium ecclesiarum prio-
 ribus dumtaxat exceptis, habebimus excusatos.
 Quid autem in praemissis duxeritis faciendum,
 & in praeteritis feceritis, nos certificetis distri-
 ctè & aperte in dicto termino per vestras pa-
 tentes litteras, harum seriem continentes. Dat.
 London. in concilio supradicto 12. Kal. Maji,
 anno Dom. 1312. consecrationis nostrae decimo
 octavo.

*Inhibitio domini regis, ne fiat collecta in
 concilio, ipso inconsulto.*

Ex reg. ma-
 gno v. 107.
 fol. 33.

Edwardus, &c. dilectis sibi in Christo abba-
 tibus & prioribus, & ceteris viris domo-
 rum religiosorum Cantuariensis provinciae de patro-
 natu nostro existentibus, & eorum procuratori-
 bus apud Londinum in proximo conventuris,
 salutem. Intelleximus a nonnullis, quod vene-
 rabilis pater Rector Cantuar. Archiepiscopus,
 vos sicut ceteros de clero provinciae suae praedictae
 ad consentiendum cuidam auxilio seu collectae
 super vos, & ipsum clerum, auctoritate
 sua assidendum pro viribus inducere nititur &
 intendit. Cum igitur hujus auxilii & collectae
 assensio seu concessio sit super bonis domorum
 vestrarum, quae de elemosynis progenitorum

quondam regum Angliae fundatae existunt, fi-
 rent nostro assensu minime requisito, in dimi-
 nutionem ecclesiarum praedictarum, & coronae
 nostrae praedictae cederent manifeste; vobis
 mandamus in fide, qua nobis tenemini, distri-
 ctè inhibentes, ne ad aliquod auxilium seu col-
 lectam super vos aut ceteros de clero praedicto,
 ut praemittitur, assidendum, seu ad contribu-
 tionem aliquam collectae hujus cum ceteris de
 clero, si quam super ipsis assideri contigerit fa-
 ciendam, nobis inconsultis, consensum vestrum
 vel assensum aliqualem praebatis. Teste meipso
 apud Novum Castrum super Tinam primo die
 Maji.

B *Protestatio & appellatio abbatis & Conventus de
 sancto Edmundo, ad papam contra gravamina
 religiosorum.*

In Dei nomine, Amen. Ego frater Williel-
 mus de Herlaw, commonachus & procurator
 religiosorum virorum domini Thomae Dei gra-
 tia abbatis de sancto Edmundo, ad sedem apo-
 stolicam nullo medio spectant. & ejusdem loci
 conventus ordinis sancti Benedicti, Norwiche. dioc.
 audito a nonnullis, & verisimiliter intellecto,
 quod venerabilis pater dominus Robertus, Dei
 gratia Cantuariensis archiepiscopus, totius Ang-
 liae primas, dictos religiosos dominos meos,
 sicut ceteros exemptos, & alios de clero suae
 Cantuar. provinciae ad concilium suum 14. ca-
 lend. Maji in ecclesia sancti Pauli Londonien-
 cum continuatione & prorogatione dierum us-
 que ad finalem expeditionem ejusdem per litte-
 ras suas auctoritate apostolica, ut prima facie
 videbatur, in eisdem sic vocatos per quosdam
 adus juxta articulos in eodem concilio dictis
 exemptis, & aliis per se & suos expositos, &
 traditos, ac contributiones seu collectas inde-
 bitas ab eisdem religiosiis quodam quasto colo-
 re exigend. ipsum tamen mandatum apostoli-
 cum minime contingentes publice gravare niti-
 tur ac comminatur. Unde ego fr. Willielmus,
 procurator antedictus, metuens dictis religiosiis
 dominis meis, & mihi eorum nomine, ex hu-
 jusmodi factis comminationibus, & verisimilibus
 conjecturis praedictis posse generari in futu-
 rum. Et, ne idem pater, seu quivis alius, vel
 alii suo nomine auctoritate vel mandato aliquid
 contra dictos religiosos dominos meos, vel me
 eorum nomine, seu nobis in hac parte adhae-
 rentes, attemptet, vel attemptare faciat, vel
 faciant quovis modo attemptare, vocando, mo-
 nendo, interdicendo, suspendendo, excommu-
 nicando, denunciando, interloquendo, pronun-
 ciando, definiendo, amovendo, spolians, se-
 questrando, sequestrare vel spoliare mandando,
 seu quovis alio modo gravando in futurum,
 sacrosanctam sedem apostolicam in his scriptis
 provoco seu appello, & apostolos, quatenus in
 hoc casu de jure peti debent, peto, & prote-
 stor me dictam provocationem seu appellatio-
 nem praefato patri, seu aliis, quorum interest,
 sub dicta forma vel competentiore pro loco &
 tempore opportunis notificare velle, inventu
 futuri gravaminis appellare, & apostolos pete-
 re cum effectu, supponens ad haec dictos reli-
 giosos dominos meos, me, & eorum nomine,
 & omnes, & singulos in hac parte nobis ad-
 haerentes, ecclesias, res & possessiones nostras
 tuitioni, defensionis, & protectioni sedis su-
 praedictae.

ANNO
 CHRISTI
 1312.

Ex regist.
 sacris ab-
 batis S. Ed-
 mundi pen-
 nes epist.
 More, Nor-
 wic. fol. 87.

ANNO
CHRISTI
1512.

ANNO
CHRISTI
1512.

LONDINENSE CONCILIUM

Abbas & duobus Arnaldis altero S. R. E. Cardinali, altero Piffavenfi episcopo A. S. L.

Anno 1512. habitum.

Ex Wilkins
Londinensis hujus concilii unica supersunt A littere, quibus episcopus Herefordiensis abentiam suam excusat. Dantur illæ ex regest. Swinfield fol. 80. a Wilkins Conc. Britan. t. II. pag. 421.

EXCUSATIO ET PROCURATORIUM EPISC.

Hereford. pro concilio legato London.

Ex reg.
Swinfield. fol.
160.

Tenore presentium litterarum pateat univervis, quod nos Richardus, permissione divina Hereford. episcopus, ad verba valetudine & debilitate nostri corporis his temporibus impediti, coram reverendis patribus dominis Del gratia Arnaldo, tit. sanctæ Priscæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ presbytero cardinali, ejusdem vicecancellario, & Arnaldo, eadem gratiâ Pythaven. episcopo, domini nostri papæ camerario, sedis apostolicæ nunciis in synodo apud London. 9. die mensis Octobris prox. futur. continuata seu prorogata a die 28. Mensis Septembris prox. prædict. absque imminenti mortis periculo non poterimus personaliter comparere. Idcirco ad comparandum coram eisdem nomine nostro die 9. mensis Octobris, & loco prædictis cum continuatione, & prorogatione dierum sequentium, si oporteat, & ad assistendum vice nostra una cum prælati & personis ecclesiasticis, quos præsentem ibidem esse contigerit, ferventibus animis, favoribus, con-

filiis, & auxiliis opportunis, prout utilius & efficacius viderint expedire, pro reformatione pacis, de qua in litteris dictorum dominorum cardinalium & episcopi fit mentio specialis juxta formam mandati reverendi patris in Christo domini R. Dei gratiâ Cantuar. archiepiscopi totius Angliæ primatis, nobis in hac parte auctoritate dictorum patrum directi, venerabiles viros magistrum Johannem de Rest, officialem curiæ Cantuar. archidiaconum Salopsiæ, in nostra ecclesiâ Hereforden. & magistrum Mich. de Wareham, canonicum Hereford. juris civilis professorem nostros procuratores legitimos conjunctim & divisim facimus, ordinamus, & constituimus per præsentem; dantes eisdem, & eorum alteri plenariam potestatem & speciale mandatum ad tractand. nomine nostro cum dictis patribus cardinali, & episcopo, & cæteris prælati, ut superius est expressum; & ad consentiendum his, quæ de consensu unanimi procuratorum, & cæterarum personarum ecclesiasticarum ad honorem Dei, & utilitatem ecclesiæ Anglicanæ, & regni, auctore Domino, ordinabuntur ibidem; ratum habituri & firmum, quicquid per eosdem procuratores nostros conjunctim vel alterum eorum divisim factum fuerit in præmissis. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Dat. apud Bosbur. 4. die mensis Octobris, anno Dom. 1512.

CONCILIUM SALMATICENSE

Præside Archiepiscopo Compostellano, celebratum anno Christi 1512.

Ex Cord. de
Aguirre t. 3.
Concil. Hisp.
p. 591.

Cum Clemens Papa V. ad summi pontificatus apicem evedus esset, Academiæ Salmaticensis redditus, in decimis consistentes, quas usque ad illam diem apostolica concessione obtinuerat, gratia in posterum negata, intercepit: iustique, ut deinceps in ecclesiarum fabricis, cæterisque rebus impenderentur, quibus tertiæ ipsæ inserviebant antequam Reges iis manum admovissent. Unde non levis perturbatio rerum orta est, ut habetur ex historia Alphonsi XI. Academia autem ipsa pessum hisset, nisi ei ab ecclesiâ & civitate subventum esset, magistris, & doctoribus stipendiis constitutis, donec inter Regem & Pontificem conveniret. Uique ea Clemens ad effectum perduceret, interdictum & cessationem a divinis indixit, si vel minima decimarum pars in Academiæ subsidium impenderetur. Petrus igitur episcopus Salmaticensis litteris ad Clementem datis de incommodis & summa rerum difficultate, quibus Salmaticensis Academia premebatur, certiore illam fecit, damnaque Hispaniæ universæ allata, ac valens insanabile insidiam ostendit, si celebre illud litterarum emporium deficeret. Quare illum ef-

ficacissimis verbis suadere conatus est, ut aliquam decimarum partem ejusdem Academiæ usui reservaret, cum id & utilitas, & publica necessitas postularent; ut colligitur ex Clementis diplomate in archivo Academiæ asservato, quod incipit: *Dudum nobis &c.*

Petri igitur verbis Clemens motus Archiepiscopo Compostellano commisit, ut diligenter inquireret quid ex nona decimarum parte Episcopatus Salmaticensis rediret, quidque ecclesiarum fabricis sufficeret. Pariterque de Academiæ doctoribus, scientiis, stipendiisque unicuique assignatis certiore ipsum faceret, postulavit. Cum ea omnia diligentissime executus esset Archiepiscopus Compostellanus, totius rei summam ipsius Archiepiscopi sollicitudini commisit; iustique ut Concilium convocaret, in quo assidentibus suffraganeis omnibus episcopis, nonam decimarum partem in utilitatem Academiæ, doctorumque stipendiis applicarent. Celebratum igitur fuit Concilium Salmaticense anno Domini 1512. atque ipsa Academia, quæ in præcepte ruebatur, firmata denuo ac stabilita est.

GON.

CONCILIIUM MAGDEBURGENSE

ANNO CHRISTI MCCCXIII.

*Borchardus Dei gratia Magdeburgensis ecclesie archiepiscopus, universis Prelatis, totique Clero
eiusdem provincie sinceram in Domino salutem.*

*P. Arbazum
Concil. Germ.
t. IV. pag.
544.*

Scriptum est in canone, quo dictum est: *Seniores provincie tue congrega, & eos interroga; a Sacrosanctae Rom. Eccl. summo Pontifice, B. Petri Apostoli successore ad metropolitane sedis antistitem congrue emanavit, nam & ipse, sicut olim a sanctis Patribus dinoscitur institutum, cum suis suffraganeis, annis singulis provinciale concilium jubetur celebrare, propter quod recte dictum est ad eum: seniores provincie tue congrega; in quo quidem concilio congregato de corrigendis excessibus & moribus reformandis praesertim in clero habeat cum timore Dei tractatum, & maxime quae statuta sunt juxta canonicas regulas, ut ea observari faciat, poenam debitam transgressoribus infligendo. Et ut haec omnia consultius & salubrius peragantur, expedit ea fieri suffraganeorum suorum approbatione & consilio sibi in omnibus assistente. Spectat nihilominus ad ipsius metropolitani circumspectionem & providentiam iuxta creditae sibi dispensationis officium, subditorum commodis, profectibus, & quieti sollicitudinibus adhibere, praecipue laicorum quorundam, qui clericis oppido sunt infesti, nunc antiquorum statutorum declaratione & supplementatione, nunc vero novorum editione, prout possibile fuerit, insultus & ausus nefarios reprimendo. Ipsi namque finibus suis non contenti nituntur in vetitum, ad illicita frena relaxant, ecclesiarum Praelatis, ecclesiasticisque personis, & rebus etiam earundem onera imponunt gravia, ipsasque vexationibus plurimis callidis irrequenter aggravant, & molestant: propter quod contra hujusmodi praesumptores iustissima suadet necessitas, gratia suffragante divina pro pace, quiete ac utilitate publica salubriter providendum.*

I. De captivantibus archiepiscopum vel episcopum intra provinciam, & eorum poenis.

Sacro igitur approbante concilio statuimus & sanximus, quod si quis deinceps in hoc sacrilegi genus nefandum irreperit, quod archiepiscopum vel episcopum Magdeburgensis provinciae, intra provinciam ipsam ceperit, seu captum detinuerit in eadem, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, aut consilium dederit vel favorem, eandem cum eo excommunicationis sententiam incidat ipso facto, ab omnibus arctius evitandum, accensis candelis & pulsatis campanis per totam provinciam denunciatur excommunicatus singulis diebus dominicis & festivis, & cessetur in poenam ampliore ipsius in tota provincia a solemnibus divinatorum.

II. De captione vel detentione archiepiscopi vel episcopi extra provinciam commisi.

Si vero archiepiscopi vel episcopi nostrae provinciae captio vel detentio extra provinciam

committatur, ex tunc omnes Episcopi alii, & etiam Archiepiscopus ipse, si tunc captus fuerit, cum suis capitulis infra XV. dies aut etiam prius, si commode fieri poterit, postquam ad eorum notitiam de captione Archiepiscopi vel Episcopi pervenerit, archiepiscopum vel episcopum extraneum, in cujus dioecesi detinetur captivus, requirere debent, ut exhibens consilium & auxilium optimum in tota sua dioecesi cessare faciat a solemnibus divinatorum, omnibus aliis supradictis in nostra provincia observandis, tempore captivitatis hujusmodi in suo robore duraturis.

III. De poenis filiorum ac filiarum, & posterorum hujusmodi malefactorum.

Ceterum quia dignum est, ut propter enormitatem culparum, poenarum modus exuberet, statuimus, quod filii & filiae, & omnes eorum posteris, qui, vel quae usque in quartam generationem per rectam lineam tam masculinam quam feminam a praedictis malefactoribus descendere dignoscuntur, in nulla ecclesiae nostrae provincia ad beneficium aliquod ecclesiasticum, ante praestitam satisfactionem debitam & congruentem aliquammodo assumantur. Et ne in oblivionem veritatis veniens vagetur in terra, statuimus, ut nomina praedictorum episcopo loci tradantur per ipsum scripturae memoriae perbennanda, qui etiam talium nominum copiam ad alios transmittat episcopos.

IV. De poenis spoliatorum res Ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum.

Quia non solum sacrilegi a jure censentur, qui in personas ecclesiasticas manus mittunt temere violentas, verum etiam & illi, qui res ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum spoliant, diripiunt & invadunt, praesenti constitutione sanximus, quod spoliatores & invalores hujusmodi, si, legitima monitione praemissa de damnis & injuriis irrogatis, infra terminum competentem exhibere contempserint, excommunicationis vinculo constringantur.

V. De poenis laicorum ecclesias incastellantes.

Quia jura canonum ecclesias incastellari a laicis vetuerunt, nos volentes prohibitionem eandem poenarum adiectione juvare, statuimus, quod si qui laicorum ipsas incastellare, & de ipsis propugnacula facere non formidant, ipso facto excommunicationis sententiam incurrant, & terrae ipsorum, si quas habent, vel locus in quo de jure, vel de facto jurisdictionem exercent, ecclesiastico sic suppositus interdicto.

VI. De

ANNO
CHRISTI
1313.

VI. De facultibus statuta contra ecclesiasticam libertatem.

Insuper statuimus, quod omnes qui statuta facere, edere vel mandare servari præsumpserint in derogationem, subversionem, & conculationem ecclesiasticæ libertatis, & præcipue muneris sacro altari offerre volentium, suis statutis illicitis restringentes, excommunicationis sententiam incurrant, nisi infra mensem super hoc moniti talia statuta omnino revocent, & faciant removeri nullo umquam tempore valitura.

VII. De penis clericorum & monachorum frequentantium tabernas, & abjicientium habitum & tonsuram.

Cum clerici debeant non solum interiore, sed etiam exteriori ornatu fulgere, præsentis approbatione concilii prohibemus, ne quis clericus vel monachus tabernas frequentare præsumat, vel habitum vel tonsuram congruentem & debitam portare contemnat, quia huic ornatum, qui in ipsis nitere debet videretur non modicum adversari; transgressores vero prædictorum ingressu ecclesiæ suspendantur, & hi qui

A contra congruentem delinquerint, redditus suorum beneficiorum non recipiant.

VIII. De faciendis computationibus per ecclesiarum provisores.

Insuper statuimus, quod laici, & ecclesiarum parochialium provisores, qui Altermanni vulgari vocabulo nuncupantur, de rebus ecclesiarum, quas receperunt & expenderunt ad requisitionem rectoris ecclesiæ, quem ad hanc in virtute sanctæ obedientiæ duximus adstringendum, bis in anno in præsentia honestiorum virorum rationes reddere teneantur.

IX. De revocatione statutorum provincialium scriptis statutis habentis adversa.

Postremo præcipimus & mandamus, ut nulla statuta alia a nostris prædecessoribus in suis conciliis promulgata, si statutis nostris præmissis repugnantia, vel adversa, quisquam recipiat, vel secundum ea judicet. Per hoc nihilominus statuta alia, si quæ fuerint, minime revocantes.

Datum Magdeburgi in Concilio anno Domini 1313. non. Martii.

CONCILIUM APUD B. MARIAM DE PRATO.

Ex duplici MS. Bigottiano primum edidit P. Boffa.

PRÆFATIO.

Ex Boffa
Conc. Rotomag.
Prov.
p. 271.

Hæc sunt statuta ordinata in Concilio provinciali celebrato per nos Ægidium Archiepiscopum Rotomag. in Prioratu B. Mariæ de Prato juxta Rotomagum anno Christi 1313. circa festum S. Lucæ Evangelistæ.

Non debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque variantur humana: cum legantur nonnulla in veteri testamento statuta, in novo mutata fuisse. Cum igitur bonæ memoriæ dominus Guillelmus prædecessor noster in Provinciali Concilio apud Prioratum B. M. de Prato juxta Rotomagum, & apud Pintarvillam, quædam statuerit, quæ quibusdam moderationibus videbantur non modico indigere: dicta statuta cum infra scriptis ordinationibus & detractionibus decrevit præsentis Concilium moderari in modum qui sequitur.

I.

De his, quæ curati & beneficiati fugere debeant.

Statuimus, quod nulli Sacerdotes curati, seu alii Clerici beneficiati, in locis publicis de cetero cucupati incedant, aut sotularibus consutiis laqueis calceati, vel ensibus accincti seu gladiis ad modum militum super vestes. Et ne minus congruentem tonsuram, aut vestimenta deferant nimia brevitate notanda. Neque suam in luxuriis, ebrietatibus, & comestationibus vitam ducant. Nec audiant, aut examinent processus in curia seculari, seu quomodolibet alias exercent officium justitiam secularis, sed pie & juste & de-

center vivant secundum canonicas sanctiones. Qui autem culpabiles aliquorum excessuum, post monitionem de abstinendo, a quolibet eorum reprehensi, secundum qualitatem delicti arbitrio suorum iudicum puniantur.

II.

De penis injunctis contra habentem concubinas.

Qui vero fornicarias, seu concubinas, aut alias mulieres suspectas in suis habebunt domibus, vel in aliis locis fovebunt, seu etiam frequentabunt: quive seneraticos, & alios contra dictos illicitos exercent; si post monitionem, etiam generalem, de abstinendo penitus ab eisdem, culpabiles fuerint deprehensi, pœna amissionis omnium fructuum beneficiorum suorum per annum absque spe misericordiæ puniantur. Et contra ipsos ad privationem beneficiorum hujusmodi, si per annum pertinaces in eadem perseverent malitia, procedatur.

III.

Ne assisia vel placita teneantur diebus Dominicis.

Idem concilium statuit, ut ballivi, vicemittere, præpositi, & majores, & alii iudices seculares quocumque nomine censeantur, generaliter moneantur ut assisias & placita diebus Dominicis, & festis Virginis gloriosæ, beati Joannis Baptistæ, & beati Michaelis Archangeli, sanctorumque Apostolorum & Evangelistarum, & aliis, quæ cum clero & populo in ecclesiis celebrantur.

ANNO
CHRISTI
1533.

brantur, in quibus solum est divinis laudibus, A
non terrenis negotiis insistendum, tenere & e-
xercere desistant & quiescant. Qui si parere
contempserint, temere fortasse contrarium at-
tentando, incurrant excommunicationis senten-
tiam ipso facto.

IV.

Ne Clerici procurant clamorem de Haro.

Item quod Clerici, qui super factis persona-
libus ubi clamor de Haro fuerit, & super hoc
unus de altero conqueritur in facie seculari, ad
finem quod de hoc cognoscant, ipsi se suppo-
nentes, seu ipsi iustitiam pretextu facti huiusmo-
di spontanei exhibebunt emendam, post moni-
tionem de contrario generalem, ipso facto ex-
communicationem incurrant.

V.

*Ne iudices seculares compellant personas ecclesias-
ticas coram se respondere.*

Statuit idem Concilium, inhibendo ne quis-
quam iudex secularis clericos, aliasve personas
occasione factorum a clericis commissorum, &
super factis & delictis personalibus quibuscum-
que, & specialiter in clamore de Haro, nec de
crimine usurarum a clerico perpetrato, vivente
eodem clerico vel defuncto, coram se quomodo-
libet respondere compellat, seu cognitionem
hujusmodi factorum in se sumat. Quod si ge-
neraliter moniti contra fecerint, excommunica-
tioni subiaceant ipso facto, a qua per Præla-
tos, non nisi parti & iudici satisfacto, quomo-
dolibet absolvantur: nec per officiales aut pe-
nitentiariorum Prælatorum, nisi eis de speciali
commissione liceat, hujusmodi sententiæ rela-
tentur.

VI.

*Ne persona ecclesiastica super causis spiritualibus
respondeat coram iudicibus secularibus.*

Statuit idem Concilium, quod personæ ec-
clesiasticæ occasione spiritualium, & decimatio-
num, & consimilium, etiam clamor de Haro
intervenerit, non præsumant respondere, nec
de causis hujusmodi coram secularibus iudicibus
agitare: alioquin nisi destiterint generaliter mo-
niti, aut attentata super his coram iudicibus
secularibus revocare non curaverint indilate,
excommunicationis sententiam incurrant ipso
facto.

VII.

De penis iudicum secularium.

Judices etiam seculares, qui de dictis causis
cognoscere præsumperint, aut partes coram se
directe vel indirecte super hoc litigare compule-
rint, aut eos ad examen ecclesiastici iudicis re-
mittere recuserint, vel plus debito distule-
rint, post monitionem etiam generalem incur-
rant similiter excommunicationis sententiam ipso
facto. Et si qua persona ecclesiastica contra per-
sonam ecclesiasticam studiose procuraverit Haro
fieri seu clamorem, ut causas hujusmodi trahat
ad iudicium seculare, post publicationem hu-
jusmodi statuti, excommunicationis sententiam
ipso facto incurrant, a quibus non absolvantur
sententiis, nisi sicut de aliis est expressum.

VIII.

De Parentis & Brevibus.

Statuit similiter idem Concilium, quod Bre-
via quæ iustitia secularis, ut ecclesiasticam ju-
risdictionem impediatur, & perturbet, iudicibus
ecclesiasticis dirigit, in quibus de sui natura no-
torie brevia nulla cadunt; per ecclesiasticos ju-
dices nullatenus admittantur, nec eis in aliquo
pareatur. Et si forsitan ex hoc sumpta occasio-
ne, ballivi, vicecomites, præpositi, majores,
aliive iudices seculares, ad personarum vel bo-
norum captionem procedant, directe, vel indi-
recte partem ad desistendum, vel iudicem com-
pellendo: præcedente monitione etiam genera-
li, excommunicationi subiaceant ipso facto;
cum in hoc appareat jurisdictionem ecclesiasti-
cam impediri per ipsos: a qua sententia absol-
vi non valeant, nisi sicut de aliis est præmis-
sum.

Hæc autem statuta præcipit idem Concilium
in singulis synodis & Calendis publicari, & ab
omnibus inviolabiliter observari; statutis factis
per D. Guillelmum prædecessorem nostrum in
prædictis conciliis suis sublati penitus, nisi qua-
tenus continentur in ipsis.

MONITUM P. BESSIN.

Exhibetur nunc primum ex duplici MS. bibliotheca Bigo-
tiana, priori annorum 100. altero vero ultra 150. Geniti-
um esse palam est ex cap. 1. alterius eidem apud Pratum
anno 1335. celebrati, ubi dilertis verbis hujus initium alle-
gatur. Meminit D. le Prevost ex registro Capituli Rotom-
agenis his verbis: anno 1335. circa festum S. Lucæ Evang.
Ægidius archiep. Rotomagenis celebravit apud Parrum Con-
cilium provinciale Rotomag. in quo statuta a Guillelmo præ-
decessore in alio Concilio Prateni & Pintervillano facta tem-
peravit. Non retrahitur quis: Anselmus enim voluit retra-
here Concilium suum Londinense, & quæsi ad libitum re-
vocare, priusquam publici juris fieret, ut ex epistola ipsius
62. lib. 3. manifestum est.

S E D E S V A C A N S .

CONCILIUM PARIENSE

A Philippo Senonensi archiepiscopo, cum suffraganeis celebratum anno Dom.
MCCCXIV. sede apostolica vacante.

Ex bibliotheca Victorina edidit Ludovicus Bail le Somme conciliarum.

TITULI CAPITULORUM. A II. *Quod citationes generales non fiant.*

1. *Quod detentores clericorum excommunicandi sunt.*
2. *Quod citationes generales non fiant.*
3. *De citatione participantium cum excommunicatis.*

P R E F A T I O.

PHilippus misericordie Divina archiepiscopus Senonensis, in provinciali concilio, anno Domini MCCCXIV. die Martis ante translationem B. Nicolai, cum continuatione dierum sequentium, Parisiis celebrato, ad perpetuam rei memoriam.

C A P I T U L A.

I. *Quod detentores clericorum excommunicandi sunt.*

UT eo potentius ecclesiasticæ libertatis vigor invaleat, & grex Dominicus pastoralis cura ab oppressione & incurvibus sollicitius præservetur, quo plurimorum spectantium fuerit sollicitudinis studio communitus, & temerariæ rapacitatis abusus multiplicibus fuerit acclamationibus vehementius confutatus: sacro nos ad hoc sollicitante concilio duximus statuendum, ut curati ecclesiarum parochialium nostræ provinciæ, detentores clericorum, intra parochiarum suarum limites constitutos, licite monere & requirere teneantur, ut præfatos clericos detentos ab eis, ordinariis suis restituant indilate. Quod si ab eis requisiti non adimpleverint absque mora: detentionem hujusmodi confitentes vel cum alias detentio ipsa adeo notoria & manifesta existat, quod non possit aliqua tergiversatione celari, detentores ipsos excommunicatos a canone in suis ecclesiis studeant nunciare, ut eos ab omnibus faciant arctius evitari: donec a locorum ordinariis, satisfactione eisdem & passis injuriam de tantis excessibus competentem, vel ab aliis competentibus iudicibus, absolutionis beneficium meruerint obtinere: statutis synodalibus alias super hoc editis, prout locorum ordinariis videbitur, nihilo minus in suo robore duraturis.

• Dns.
la Ba.

Item sacro duximus approbante concilio statuendum, quod in nostra provincia omnibus ecclesiasticis iudicibus generales citationes, quæ sub ea forma consueverunt concedi, *Citetis omnes illos quos actor presentium, &c.* intelliguntur penitus interdictæ, & ab iisdem in posterum nullatenus concedantur: & quod si forsitan obtentæ fuerant quoquo modo, nullius penitus sint effectus, & eis non pareatur impune.

III. *De citatione participantium cum excommunicatis.*

Statuimus insuper, quod nullus super participatione cum excommunicatis citeatur, nisi primo monitus fuerit nominatim: nec scribat notarius citationem, nisi primo monitionem viderit tam sigillo iudicis, quam executoris sigillatam. Ac impetrans citatorium, jurare teneatur, se credere quod citati cum excommunicatis participaverint in casibus a jure non permissis & scienter, antequam citatorium obtineat supradictum: quodque in ipsa citationis littera talis inferatur clausula, scilicet præfatum impetratorem antedictum subisse hujusmodi juramentum: ac in ipsa citatione quinque tantummodo contineantur nomina personarum. Si vero postquam personæ sic citatæ super participatione prædicta, per earum juramentum, prout moris est, se debite purgaverint: eo ipso actores, ad quorum instantiam tales citationes impetrantur, personis sic citatis super hoc instanter & supplicantibus, nisi præfati actores contrarium legitime probare voluerint, in expensis ob hoc factis legitime condemnentur. Et si qui modo superius annotato citationes impetrantes super ipsa participatione fraudulose reperti fuerint de extorquenda pecunia taliter a citatis: tamquam fures perjuri per officialem acerrime puniantur.

EJUSDEM CONCILII CANONES ALII

Ex Mart. Vet. Monum. t. VII. p. 390. ex MSS. cod. Reg. Svec.

ANNO
CHRISTI
1714.ANNO
CHRISTI
1714.

Philippus miseratione divina archiepiscopus A
Senonensis in provinciali concilio ann.
MCCCXIV. die Martis ante translationem B.
Nicolai cum continuatione dierum sequentium
Parisiis celebrato ad perpetuam rei memo-
riam.

I.

Sanctorum patrum pia consideratione salu-
briter constituit veneranda provisio, ut metro-
politani cum suis suffraganeis, pro corrigendis
subditorum excessibus, refrenandis moribus, ec-
clesiarum juribus ac libertatibus observandis,
eorumque oppressionibus relevandis, tenerentur
sub penis canonicis provincialia singulis con-
cilia celebrare, & quæ pro prædictorum expe-
ditione in illis statuerant observari facere, pu-
blicando per suffraganeos in episcopalibus syno-
dis celebrandis in suis diocæsisbus annuatim,
prout antiquorum & novorum canonum testan-
tur & præcipiunt instituta, quod recolendæ me-
morizæ nonnulli prædecessores nostri devote
pensantes, & fideliter adimplentes, laudabili
studio plurima in provincialibus conciliis sta-
tuerunt, quorum observantia ecclesiis & perso-
nis earum fructus uberes allatura, cum illorum
desertio ignorantiz obumbrata nebulis, hucus-
que situm ecclesiz vastavit enormiter, & da-
manabiliter impedivit. Quapropter nos conside-
ratione præjudicandæ jacturæ pro futuris tem-
poribus occurrere cupientes, ac omnibus excu-
tationis vel ignorantiz causam amputare, sacro
approbante concilio, suffraganeis nostris in vir-
tute sanctæ obedientiz & sub penis canonicis
juxta statuta Lateranensis concilii duximus in-
jungendum, ut præfatas ordinationes prædeces-
sorum nostrorum, & si quas in hoc sacro con-
cilio vel subsequenter per nos aut successores
nostros statui vel ordinari contigerit, in scrip-
tis fideliter redigentes vel redigi facientes, il-
las in suis episcopalibus synodis subiectis suis,
prout melius expedire providerint, studeant pu-
blicare, ad eorum observantiam illos opportu-
nis remediis omni excusatione vel palliatione
postposita compellentes.

II.

Item, no potentius ecclesiz libertas vige-
re invaleat, & grex dominicus pastorali cura
ab oppressionum incurtibus sollicitius præserve-
tur, quo plurimorum spectantium fuerit sollici-
tudinis studio commonitus, & temerariæ rapa-
citatibus multiplicibus fuerit acclamationibus
confutatus, sacro nos ad hoc sollicitante
concilio, duximus statuendum, ut curati eccle-
siarum parochialium nostræ provinciz, deten-
tores clericorum infra parrochiarum suarum li-
mites constitutos sollicitè monere & requirere
teneantur, ut præfatos detentos clericos ab
eis ordinariis suis restituant indilate. Si ab eis
requisiti non adimpleverint absque mora, dete-
ntionem hujusmodi consentes, vel cum alia
detentio adeo notoria & manifesta existat,
quod non possit aliqua tergiversatione celari,
detentos ipsos excommunicatos a canone, in
suis ecclesiis studeant publice nunciare, & eos
faciant ab omnibus arctius evitari, donec a lo-
corum ordinariis, satisfactione eisdem & passis
injuriam de tantis excessibus competenter fa-
cta, vel ab aliis competentibus iudicibus abso-
lutionis beneficium meruerint obtinere: statuis

synodalibus alias super hoc editis, si & prout
locorum ordinariis expedire videbitur, nihilo-
minus in suo robore duraturis.

III.

Item, exigit detestandæ perverfitatis abusus,
ut illorum audacia, qui citationum, monitionum
& aliorum canonicorum processuum remediis
abutuntur, & ea quæ suadente justitia ad
subditorum tranquillitatem & pacem perinde
adinventæ fuerant, ad eorum vexationem &
perturbationem convertere moliantur, tanto di-
strictius canonicis pungantur aculeis, & præsi-
dentium studiosis provisionibus refrenentur, quan-
tum per illorum scelerata facinora in ecclesiz
Dei scandalum constat perniciosius gravari læ-
culariorum insolita & indefensa devotio, ac
propter calumnias talium, ad indevotionem a-
scendere conspiciuntur, inde emanare calum-
nias, ubi consuevit omnis calumniarum occasio
profugari: temporalibus insuper dominis ex isto-
rum protervia damnabilis paratur occasio in-
fringendæ non modicum ecclesiasticæ libertatis.
Quapropter sacro approbante concilio, duximus
statuendum, quod in nostra provincia omnibus
ecclesiasticis iudicibus generales citationes, quæ
sub eadem forma consueverunt concedi. *Uent
omnes illos & illas, quos & quas later præsen-
tium, &c. intelligantur penitus interdixæ, & ab
eisdem in posterum nullatenus concedantur.*
Quod si forsitan obtentæ extiterint quoquo mo-
do, nullius penitus sint effectus, & eis non
patiatur impingere.

IV.

Statuimus insuper, quod nullus super partici-
patione cum excommunicatis citetur, nisi pri-
mo monitus fuerit nominatim, nec scribat no-
tarius citatorum, nisi prius monitionem vide-
rit tam sigillo iudicis, quam executoris sigilla-
tam; ac impetrator citationis jurare teneatur,
se credere quod citandi cum excommunicato
participaverint in casibus a jure non permisis,
& scienter, antequam citationem obtineat sæ-
pedictam: quodque in ipsa citationis littera ta-
lis inseratur clausula, videlicet præfatum im-
petratorem antedictum subisse juramentum, &
in ipsa citatione quinque tantummodo conti-
neantur nomina personarum. Si vero postquam
personæ citatæ super participatione prædicta,
per eorum juramenta, prout moris est, se debite
purgaverint, eo ipso actores, ad quorum in-
stantiam tales citationes impetrantur, personis
sic citatis super hoc instantibus & supplicanti-
bus, nisi præfati actores contrarium legitime
probare voluerint, in expensis ob hoc factis le-
gitime condemnentur. Et si qui modo superius
annotato citationem impetrantes super ipsa par-
ticipatione fraudulose reperti fuerint, pro ex-
torquenda pecunia taliter a citatis, tamquam
fures & perjuri efficaciter pro crimine punian-
tur.

V.

Absolutionis beneficium ab excommunicatio-
nis sententia, vel quacumque revocationem
ipsum aut suspensionis seu, etiam interdicti, per
vim vel per metum extortam, præsentis consti-
tutionis auctoritate omnino vacuamus. Ne au-
tem sine vindicta violentiæ crescat audacia, eos
qui absolutionem sive revocationem hujusmodi
vi vel metu extorserint, excommunicationis sen-
tentiz decernimus subiacere.

VI.

Generales ci-
tationes pro-
hibitis.* Edit. non
pareatur im-
pugnare.Citationes
quomodo fa-
ciendæ.Absolutione
extortæ per
vim irritum
declaramus.* Editur
deris ann.Concil. Pro-
vinc. statuta
suffraganeis
publicand.Contra ele-
nicorum de-
tentores.

ANNO
CHRISTIPignora-
nes seu re-
prensalia pro-
hibentur.

VI.

Et si pignorationes, quas vulgaris elocutio repræsentat nominat, in quibus alius pro alio prægravatur, tamquam graves legibus & æquitati naturali contrariæ, civili sunt constitutione prohiberi, cum earum prohibitio in personis ecclesiasticis tanto amplius timeatur, quanto in his inhibentur eas concedi contra personas prædictas, seu bona ipsarum, aut quantumcumque generaliter prætextu cuiusvis consuetudinis, quam potius abusus reputamus, a foro concessas ad illas extendi de cetero præfenti decreto distri-ctius inhibemus. Illi autem qui fecerint, ad- versus personas prædictas pignorationes seu re- prensalias concedendo, vel extendendo ad eas, nisi præsumptionem huiusmodi revocaverint, a concessionis vel executionis tempore infra men- sem, si personæ singulares fuerint, sententias excommunicationis incurrant; si vero universi- tates ecclesiasticæ, ecclesiastico subiaceat inter- dicto.

VII.

Ne exempti
ad divinas co-
municatio-
nes & inter-
dictos admit-
tantur.

Episcoporum & aliorum prælatorum querelis frequentibus & querulosis clamoribus excitati, præfenti decreto duximus statuendum, ne ali- qui secularium aut regularium, quantumcumque exemptionis, libertatis sedis apostolicæ privile- gio muniti, cuiuscumque ordinis, religionis, status, aut conditionis existentes, celebrent aut celebrari faciant divina, in civitatibus, castris & villis, nisi quatenus eis a jure conceditur: & ne in locis interdictis ab ordinariis seu delegatis iudicibus, aut a jure excommunicatos pu- blice sive interdictos ad divina officia vel ec- clesiastica sacramenta, seu ad ecclesiasticam sepulchram admittant. Qui vero contra præsum- perit, præter alias penas a jure statutas, in- gressum ecclesiæ sibi noverit interdictum, do- nec de transgressione huiusmodi ad arbitrium ejus quem contempserit, satisfecerit competenter.

VIII.

Contra im-
pedientes ju-
risdictionem
ecclesiasti-
cam.

Quoniam, ut intelleximus, quorundam ju- stitiariorum, ballivorum, iudicum, vel sæcula- rium, ac temporalium dominorum, quibusdam in paribus præsumptuosa temeritas sic excre- vit, ut in terris eorum sive stratis litteras apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordina- rios ecclesiasticos recurrentes super causis, ne- gotiis seu questionibus, quæ de jure aut anti- qua consuetudine ad forum ecclesiæ pertinent, non possint in eis per eisdem iudices ordina- rios, & apostolicas litteras justitiæ complemen- tum obtinere, quin potius super illas recurrere ad iudicem sæcularem, vel a causa delittere compellantur, nos justitiam nostram & eccle- siæ nostræ sponsæ nolentes negligere, qui alios in sua justitia conservamus, statuimus ne quis impetratores litterarum nostrarum, vel alios ad forum ecclesiasticum recurrentes, super causis, quæ ad idem forum de jure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alios ad delittendum, vel in foro sæculari de questionibus litigandis agendum, per eorum- dem iudicum ecclesiasticorum, vel impetranti- um, vel litigantium, aut litigare volentium, seu propinquorum ipsorum, seu rerum illorum aut ecclesiarum suarum etiam captionem, vel aliis modis quibuscumque compellat, aut com- pelli faciat, seu procuret per se vel per alium, nec impediat quominus eorum iudicibus eccle- siasticis delegatis, seu ordinariis querelantes de causis, quæ, ut præmissum est, ad cognitio- nem pertinent eorundem, possint justitiam li-
Concil. General. Tom. XXV.

Abere obtinere, ut ad prædicta facienda det con- silium, auxilium vel favorem. Si quis vero con- tra fecerit, excommunicationi se ipso facto noverit subiacere, a qua, nisi tam iudici cuius cognitioni fuerit impedita jurisdictione usurpata, quam parti quæ turbata fuerit in prosecutione sui juris, de injuriis & damnis & interesse prius per eundem fuerit integre satisfactum nulla- tenus absolvatur.

IX.

Alma mater ecclesia plerumque nonnulla ra- tionabiliter ordinavit & consulte, quæ suaden- te subditorum utilitate postmodum consilium revocat in meliusque commutat. Sane sicut locis ecclesiastico suppositis interdicto, nul- la certis casibus exemptis.... divina officia ce- lebrantur & ministrantur ecclesiastica sacra- menta: quia vero ex distictione huiusmodi statuti excrevit indevotio populi, pullulant hæretes, & infinita pericula animarum insurgunt, ac ec- clesiis sine culpa earum debita obsequia subtra- huntur, cum fratribus nostris deliberatione su- per hoc habita diligenti, concedimus quod tem- pore interdicti ab homine vel a jure prolati non tantummodo morientes, sed etiam viventes, tam sani quam etiam infirmi ad poenitentiam, quæ propter pronitatem & facilitatem hominis ad peccandum summe necessaria est, licite ad- mittantur: dum tamen excommunicati non fue- rint, quos admitti præcipimus in mortis arti- culo ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est interdicti sententia, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione ipsum interdictum est latum, præbuerunt auxilium, consilium vel favorem, nisi delicto, si sit tale quod eidem satisfacere valeant, prius satisfecerint, vel de satisfacien- do idoneam dederint cautionem; aut si satisfacere nequeant, vel huiusmodi, per eos qui eam facere debent & possunt præstare, dabunt con- silium, auxilium, ac juxta posse suum labora- bunt fideliter, non poenitentiarum beneficium ali- quatenus concedendum, nec tunc & quoad illos vel alios qui certamine deliquerint, nisi civitas & locus alius, seu universitas existat, interdi- cti faciendi est relaxatio; solum interdictis in- jungenda poenitentia salutaris. Addimus præ- terea, quod singulis diebus in ecclesiis & mona- steriis missæ celebrentur, & alia divina officia, sicut prius, submissa tamen voce, januis clau- sis, excommunicatis & interdictis exclusis, & campanis non pulsatis, & tam canonici quam clerici, quibus distributiones quotidianæ illis qui interfuerint canonicè tribuuntur, si ad officia non venerint, supradictas distributiones amittant sicut interdicti, quas demum non haberent, si divinis officiis non interessent.

X.

In festivitibus Natalis Domini, Paschæ, ac Pentecostes, & Assumptione Virginis gloriose, campanæ pullentur, & januis apertis alta voce divina officia celebrentur, excommunicatis ex- clusis, & interdictis admittis quibuscumque ob reverentiam dictarum solemnitatium, ut ipsi ad humanitatis gratiam & reconciliationis effectum facilius inclinentur. Præfatis diebus participa- tionem permittimus divinarum, sic tamen quod illi propter quorum excessum huiusmodi inter- dictum est prolatum, altare nullatenus appro- pinquent, ceteris quæ contra observantiam in- terdictorum a nostris prædecessoribus instituta sunt, in suo robore duraturis, non obstantibus quibuscumque privilegiis ecclesiarum, monaste-
L1 2

ANNO
CHRISTI
1546.In tempo-
re interdicti
poenitentia
sacramen-
tum etiam
januis posse
conferri &c.Ut in præ-
cipuis festis
divina pu-
blice cele-
brentur tem-
pore inter-
dicti.

riorum, ordinibus, religionibus, seu personis A ecclesiasticis & secularibus, vel exemptis & non exemptis, sub quavis forma vel expressione verborum ab apostolica sede concessis, quæ sunt contra tenorem præsentis constitutionis, nulli volumus suffragari, cum quibus tam secularibus quam regularibus sufficere debeat.

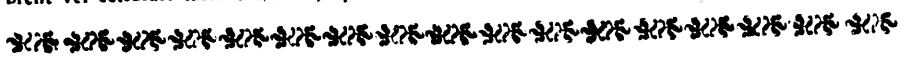
præsumperint, ob hoc a prælatis seu eorum ordinariis compescantur. Si quas propter hoc exemptorum ipsorum conservatores privilegiorum in eos sententias protulerint, illas penitus revocamus. Inhibemus autem ne ipsi in locis exemptis facere audeant, nisi si per hoc licentiam, & privilegium habeant.

Ne in locis non exemptis hant oratoria aut capelle sine licentia.

XI. Auctoritate sedis apostolicæ, de fratrum nostrorum consilio statuimus, quod oratoria vel capellas in locis non exemptis diœcesanorum locorum ipsorum sine licentia, exempti construere non præsumant, casibus expressis a jure dumtaxat exceptis, in locum exemptum celebrent vel celebrari faciant divina; qui si talia

XII. Speciales causas quoque sive lites proprias hominum suorum liberorum, quæ tamen ad ipsos homines pertinent, iidem exempti homine suo, ut actores, sive ut defensores aliquatenus non assumant, etsi sunt dicti homines censuales, cum id nequaquam licitum sit eis.

Ne exempti hominum suorum liberorum lites suscipiant.

CONCILIUM RAVENNATE III.

De disciplina ecclesiastica, celebratum anno Domini MCCCXIV. post obitum Clementis papæ V. tempore interregni pontificii.

TITULI CAPITULORUM. B Constitutiones domini Rainaldi editæ in concilio celebrato Argentæ.

1. Quod constituti in sacris tantum, habeant vocem in capitulo.
2. De atate & qualitate ordinandorum.
3. De non consecrandis in episcopos peregrinis & ignotis: & quod aliquis suffraganeus non vadat extra provinciam pro consecratione faciendâ.
4. De peregrinis & ignotis episcopis non admitrendis.
5. De delegatis, vel legatis, ut faciant fidem sua legationis.
6. De maiestate & obedientia, & honorificentia prælatorum, & pœna non obedientium superioribus suis.
7. De instrumentis sciendis, & non retinendis per advocatos, notarios, seu procuratores.
8. De præscriptionibus, & quod nullus prætextu alicujus temporis, possit se defendere, quin visitetur.
9. De appellacionibus & pœna non prosequentiæ appellacionem ab excommunicatione interpositam.
10. De vita & honestate clericorum, ac ornatu eorum.
11. Quod nullus accedat ad monasteria monialium, & quod moniales non exeant claustrum.
12. De beneficiis ordines sacros requirentibus, & de pœna eorum qui negligunt ad ipsos ordines promoveri: & de præbendis in ecclesiis cathedralibus absque ordinibus sacris non retinendis.
13. De celebratione Missarum, & pœna non celebrantium.
14. De baptismo, & ejus forma.
15. De veneratione sanctorum in confessione habenda.
16. De observantia jejuniorum faciendâ tempore convocandorum.
17. De raptoribus & intratoribus bonorum ecclesiasticorum mobilium.
18. De obtinentibus ecclesiastica beneficia spectantia ad mensam prælatorum.
19. De sententiis interdicti pro pecuniariis causis minime proferendis.
20. De indulgentiis revocatis.

PRÆFATIO.

In Christi nomine, Amen.

Quia inundatio & abundantia peccatorum facit homines in tenebris ambulare, & permanere, ita quod superioribus debita non exhibetur reverentia, nec inferioribus sollicita & caritativa impenditur cura, ex quibus inordinaciones & confusiones, nedum in clero, immo & in populo, innumeræ pullularunt, ob quæ apparent, (ex occulto Dei judicio, naufragia & tempestates: idcirco nos Rainaldus permissione Divina, & apostolicæ sedis gratia, sanctæ Ravennatis ecclesiæ archiepiscopus, ad honorem omnipotentis Dei, beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, beati Apollinaris patroni, sanctorum martyrum Vitalis & Ursicini, ac aliorum martyrum & confessorum, quorum meritis & precibus, nedum ipsa ecclesia Ravennas, immo omnes cathedrales ecclesiæ, ac aliæ venerabiles de provincia, sunt fundatæ & dotatæ, ad reformationem devotionum, honestorum morum, personarum ecclesiasticarum, religiosorum, secularium & laicorum, & salutem omnium animarum, defensionem & recuperationem rerum ecclesiarum, hoc sacro concilio, in Ecclesia beati Nicolai castri Argentæ, ecclesiæ & diœcesis Ravennatis convocato & congregato, sub anno Domini millesimo trecentesimo decimo quarto, indictione XII. decimo die mensis Octobris, presentibus venerabilibus fratribus dominis Dei gratia fratre M. Imoleni, fratre P. Comacensi, P. Foropopoliensi, fratre V. Faventino, I. que Cesenateni, episcopis: & procuratoribus venerabilium patrum Bononiensis, Adriensis, & Regienensis episcoporum, ac capituli Mutinensis, cum ecclesia ipsa vacet ad præsens: Christi nomine invocato, de approbatione ipsius concilii, cui, Deo permittente, præsidemus, infrascriptas constitutiones duximus edendas, promulgandas, ac publicandas. Et ne contra eas aliquid possit fieri, vel ignorantia aliqua prætendi, eas post tres

ANNO
CHRISTI
1114.

tres menses proxime subsequentes, mandamus A
& statuimus ab omnibus subditis provincie Ra-
vennatensis inviolabiliter observari.

CAPITULA.

Quod constituti in sacris tantum, habeant
Vocem in capitulo.

Rubrica I.

Cum ordines sacri, sancto assistente
Spiritu, sint ad augmentum gra-
tiz suscipientium illos maxime consti-
tuti, & ob hoc conferendi sint præci-
pue viris scientia & vite sanctitate præ-
ditis, a criminibus & infamia alienis,
quia apostolis & discipulis suis, quorum
vicem hi tenent, Dominus secretiora
revelavit clarius: statuimus, quod solum-
modo constituti in sacris ordinibus, &
non alii, ad capitula vocentur, & vo-
cem habeant in capitulo. Et hæc in-
telligimus de secularium clericorum ca-
pitula, non de conventibus religio-
rum.

De ætate & qualitate ordinandorum. C
Rubrica II.

Quoniam Dominus ordinem Levita-
rum, quorum locum obtinent clerici,
voluit & mandavit esse discretum a popu-
lo, ut coram eo starent semper, & au-
dient sapientiam ejus; & species cæli
est gloria stellarum, & in antiquis est
prudencia, cum nemo eligat tirones,
quos non constat esse prudentes: statui-
mus, seu statutum esse declaramus,
quod nullus ad sacerdotium ordinetur,
nisi vicessimumquintum; ad diaconatum,
nisi vicissimum; ad subdiaconatum, nisi
sexdecimum annum ætatis attigerit.
Nec ad ordinandum aliquem alterius
diocesis, ad quoscumque ordines vel of-
ficia, sufficiant litteræ simpliciter præ-
sentatorie, seu dimissorie, nisi fuerint
& testimoniales super vita & litteratu-
ra ejusdem, & per duos dies saltem an-
te diem ordinationis fuerit ordinatori
præsentatus: nec in hoc alterius litteræ
valeant, quam ordinarii episcopi, vel
vicarii ejus, cum longe in remotis aget
idem episcopus: & hoc, nisi sint de or-
dinibus mendicantium, vel aliorum ex-
emptorum privilegiatorum, de quorum
privilegiis constat. Et si quis aliter fue-
rit ordinatus, non possit ministrare in
ordinibus sic susceptis, donec cum eo
per sedem apostolicam, vel provinciale
concilium fuerit misericorditer dispen-
satum.

De non consecrandis in episcopos peregrini-
nis & ignotis, & quod aliquis suffra-
ganeus non vadat extra provinciam
pro consecratione facienda.

Rubrica III.

Ad hoc, quia Dominus, respectu gre-
gis, episcopos nominavit pastores, &
eos qui ad hoc vocentur, oportet esse
irreprehensibiles, & testimonium habere
bonum ab iis qui foris etiam sunt: sta-
tuimus, prohibemus, & inviolabiliter ob-
servari præcipimus, ne aliqui, præser-
tim peregrini & ignoti, in provincia no-
stra ordinentur seu consecrentur in epis-
copos, nec etiam aliqui alii noti in pro-
vincia, nisi de licentia archiepiscopi, &
requisite comprovincialibus episcopis,
prout canones volunt, & fieri est con-
suetum, in suffraganeis consecrandis:
nec etiam aliquis vel aliqui de epis-
copis suffraganeis, sine licentia archiepiscopi,
exeat provinciam Ravennatem pro
aliquo consecrando, salva sedis apostoli-
cæ auctoritate & mandato. Quod si quis
contra fecerit, poenam factorum cano-
num incurrat ipso facto: & nihilo mi-
nus auctoritate præsentis concilii prohi-
bemus, ne ad ordinationem seu consecra-
tionem alicujus se immisceat, nec per
confratres admittatur: ut sic, in eo in
quo deliquit puniatur, nisi per nos fue-
rit cum eodem, in quantum possumus,
dispensatum. Et nihilo minus sic con-
secratus, a pontificalibus sit in provin-
cia Ravennate suspensus totaliter; do-
nec per sedem apostolicam cum eo fue-
rit dispensatum.

De peregrinis & ignotis episcopis non
admittendis. Rubrica IV.

Item exhortamur pro unitate fidei,
& honore sanctæ Romanæ ecclesiæ, &
affectuose rogamus, ac attentius requi-
rimus omnes & singulos exemptos, in-
tra Ravennatem provinciam constitutos,
ut nullos episcopos peregrinos vel igno-
tos, & populum subditum citra mare
non habentes, invitent seu admittant
ad ordinationes tenendas, seu alia pon-
tificialia exercenda in ipsorum ecclesiis,
monasteriis, vel locis. Quod si contra
fecerint, volumus eos privilegiis, bene-
ficiis & favoribus præsentis concilii, &
omnium aliorum conciliorum Ravenna-
tis provincie, ipso facto esse privatos.

De

ANNO
CHRISTI
1316.*De delegatis, vel legatis, ut faciant
fidem sua legationis.*

Rubrica V.

Cum ex processibus aliquorum, qui se asseruerunt a Sede apostolica legatos, vel delegatos, vel alios nuncios, quocumque nomine censeantur, in provincia Ravennate, & maxime in Romaniola, plurima scandala hactenus sint exorta: ita-
 vivimus auctoritate presentis concilii, quod nullus de cetero, qui se dicat legatum, delegatum, vel apostolicæ sedis nuncium, in provincia Ravennate, & maxime in Romaniola, vel aliqua civitate ejusdem, stetur processibus, nisi prius fecerit indubitam & plenam de jurisdictione fidem quam asserit se habere, coram nobis, vel coram ordinario, in cujus civitate vel diocesi dictam jurisdictionem voluerit exercere. Et quod quilibet ordinarius possit, nomine vico hujus concilii, dictæ delegationis copiam requirere, petere, & recipere: quam si talis facere recusaverit, seu neglexerit, in nullo ei pareatur, nec stetur ejus processibus, nec eidem obediatur, immo reputetur jurisdictionem aliquam non habere. Hoc tamen non intelligimus ad legatos ex latere ullo modo, vel ad delegatos ad certas & speciales causas, vel ad provisos seu exequutores beneficiorum datos, extendi: cum tunc parti facere fidem sufficiat.

De majoritate & obedientia, ac honorificentia prelatorum, & parva non obediensium superioribus suis.

Rubrica VI.

Cum episcopalis dignitas præ cæteris sit sublimior, & alix nullam comparationem recipiant ad eandem, & in hoc sæculo nil excellentius sacerdotibus, & nil sublimius episcopis valeat reperiri, cum in eis & per eos Christus per omnia habeat presentari: idcirco pro Divina devotione & reverentia, ac honorificentia dignitatis & ordinis episcopalis, & populi devotione augenda, sacro approbante concilio mandamus & statuimus, quod quotiescumque episcopi per civitates suas & dioceses transierint, retores, seu clerici ecclesiarum, qui sciverint eos per suas parochias transire, campanas pulsent, seu pulsari faciant, ita quod populus audire possit, & exire, & genua flectere ad benedictionem suscipiendam. Quod si quis facere omiserit, ipso facto incidat in penam quinque so-

Alidorum Ravennatum, distribuendorum in pauperes infra tres dies. Quam penam si solvere neglexerit, postquam fuerit semel monitus, pro qualibet duplicetur, in pietatem similem convertenda. Et multo hoc amplius extendatur ad monasteria, & alia loca religiosa. Eadem presentia & approbatione mandamus & statuimus, quod quotiescumque episcopi accedent ad ecclesias locorum, ubi sunt capitula, vel conventus, certioratis illis de suo adventu, campanis pulsatis, cum coctis, & pluvialibus, si habuerint, aqua benedicta, & incenso, & cruce, psallendo seu cantando, processionaliter & devote eis obviam reverenter occurrant, usque ad portam ecclesie, vel usque ad limen cæmeterii, & ipsi domini episcopi super se prostratos ante altare, dicta cum cantu per sacerdotem oratione, surgentes osculati fuerint altare, impendant benedictionem solemnem.

Item statuimus, eodem approbante concilio, quod omnes episcopi suffraganei in tota provincia, cum eos suam diocesim exire contigerit, possint & debeant impendere publicam benedictionem, celebrare in pontificalibus, prædicare, & indulgentias sic celebrando concedere: & hoc intendimus ubi episcopi hujusmodi non contraherent ibi moram, scilicet longiorem decem dierum; sed quasi transeuntes essent ibi, ut eis in tali transitu & adventu honor deferatur, si ordinarius non sit presentis: alias * ideo si ultra decem dies moram contraherent, vel diocesano presentem in civitate vel loco, tunc præmissa eis facere prohibemus, nisi ad invitationem ipsius ordinarii, ne ejus honori videatur in aliquo derogari.

Quia sublimiores majori honore digni sunt, & major reverentia, & promptior obedientia debetur, & majoribus suffragiis indigent, quia vigilare habent, tamquam pro animarum omnium subditorum salute rationem reddituri, & quanto caput nobilius, tanto nobiliora membra ei habent correspondere: ideo hortamur, & persuademus in Domino, ut quotiescumque legatum ex latere sedis apostolicæ, vel archiepiscopum sanctæ Ravennatis ecclesie, solemniter celebrare, vel celebrari facere per episcopum in pontificalibus contigerit, in aliqua civitate provincie Ravennatis, omnes episcopi, abbates & priores provincie Ravennatis, qui fuerint in eo loco presentes, & hoc sciverint, seu certiorati fuerint, venire & convenire debeant ad eccle-

ANNO
CHRISTI
1316.* hoc est
super eos
qui se pro
straverunt.* Cor. alias
id est.

ecclesiam, ubi Missa hujusmodi debeat celebrari, & in Missa parati coctis, amictis, pluvialibus, mitris & baculis pastoralibus, quibus hæc competunt, Missæ interesse debeant, & perseverare usque ad finem, ut per hoc Deus & adstantes hujusmodi honorentur, & populi devotio augeatur.

Col. s. Cum Apostolus dicat, *Servi, estote subditi dominis vestris*, ut per hæc ad humilitatem & obedientiam informemur: statuimus, quod quicumque monitus a prælato, seu prælatis superioribus suis, in iis quæ spectant ad correctionem, contumaciter renuerit obedire: ne ex hoc damnetur cum Dathan & Abiron, quos propter inobedientiam, cum familiis terra vivos absorbit, sit ipso facto suspensus. Quam quidem suspensionem si sustinuerit per mensem animo indurato, sententiam excommunicationis incurrat: a qua non possit absolvi, nisi satisfactione præstita suo superiori quem contempsit, vel ejus successori.

De instrumentis conficiendis, & non retinendis per advocatos, notarios, seu procuratores. Rubrica VII.

Volentes ecclesiarum indemnitate, industria qua possumus, occurrere, & malignantium subterfugiis obviare: statuimus, quod quisque notarius, clericus vel laicus, rogatus est, vel fuerit in futurum, conficere instrumentum publicum, vel scripturam quamcumque, per aliquam personam ecclesiasticam, super aliquo contractu, concessione, dispositione, seu super alio quocumque negotio vel facto: teneatur dictum instrumentum vel scripturam, saltem infra decem dies postquam fuerit requisitus ab eo qui rogaverit, procuratore vel successore ejus, in publicam formam redigere, & recepto salario convento, vel alias competenti, aut ei oblato & secundum jura deposito, illud instrumentum vel scripturam tradere illi, vel illis, qui confici rogaverat, & duplicatum, si de consuetudine vel de jure possit vel debeat duplicari. Quod si non fecerit, ut præmittitur, & post adhuc expectatus per alios decem dies non compleverit & satisfecerit de damnis quæ propter hoc incurrisset ecclesia, sententiam excommunicationis incurrat ipso facto: a qua sententia non possit absolvi, nisi dicto instrumento, ut supra, reddito, & alias satisfactione præstita de damno prædicto. De quo damno, & ipsius quantitate, credatur & stet

juramento prælati vel rectoris ecclesiæ, vel alterius personæ ecclesiasticæ, ad quam pertineat: a iudice tamen super hoc taxatione præmissa.

Insper statuimus, quod, durante dicta excommunicatione, nulla persona ecclesiastica debeat dictum notarium rogare, vel assumere ad aliquam scripturam seu publicum instrumentum conficiendum, super aliquo contractu, negotio, dispositione vel causa, ecclesiasticis. Quod si contra quis scienter fecerit, ipsum volumus ipso facto incurrere poenam decem librarum Ravennatum pro quolibet instrumento vel scriptura, quod vel quam postea fecerit, mandaverit vel rogaverit: quam poenam converti precipimus in elemosynas pauperum, diocesano disponente. Statuimus etiam, quod quicumque advocatus, procurator, seu officialis deputatus ad acta scribenda, vel alia quæcumque persona, aliquod privilegium, vel instrumentum, vel scripturam publicam, alicujus ecclesiæ vel ecclesiasticæ personæ receperit, seu alias ad eum pervenerit, infra tres dies postquam fuerit requisitus ab eo a quo accepit dictum privilegium, instrumentum, vel scripturam, restituere teneatur, & debeat, nec possit ea retinere prætextu alicujus debiti. Quod si requisitus, infra dictum tempus restituere distulerit: statuimus, quod poenam seu poenas supra statutas contra notarios conficientes seu conficere debentes instrumenta, incurrat ipso facto: & ab his non possit absolvi, nisi instrumenta restituerit cum emendatione damnorum, super quibus credatur eodem modo repertis hujusmodi instrumenta sacramento. Nihilominus sancientes, quod nulla persona ecclesiastica a dicto tempore in antea usque ad quinque annos possit vel debeat dictos, advocatum, procuratorem, officialem, vel aliquam talem personam, quocumque nomine nominatam, in suum advocatum, procuratorem, œconomum, syndicum, vel officialem eligere, recipere, vel tenere. Quod si fecerit, ipso facto volumus eam incidere poenam decem librarum Ravennatum: quam poenam converti precipimus in elemosynas pauperum, diocesano disponente.

De prescriptionibus, & quod nullus prætextu alicujus temporis, possit se defendere, quin visitetur. Rubrica VIII.

Item statuimus, & auctoritate ejusdem

ANNO
CHRISTI
1114ANNO
CHRISTI
1114

dem concilii prohibemus, quod nulli religioſi, vel ſæculares, prædictæ provincie Ravennatis, prætextu ſeu occasione lapſus temporis, deſuetudinis vel præſcriptionis, ſuis ordinariis & prælatis viſitantibus, ſeu viſitare volentibus, repugnare vel contradicere audeant vel præſumant: alioquin, præter pœnas a jure ſtatutas in perſonas contradicentium, & eiſdem ſcienter faventium, excommunicationis; in eccleſias vero, interdictionis ſententias auctoritate præſentis concilii proferimus.

De appellationibus & pena non proſequendum appellationem ab excommunicatione interpoſitam. Rubrica IX.

Si quis excommunicatus, appellationem interpoſitam ab excommunicatione huiusmodi proſequi neglexerit, & poſtea Divinis, ut prius, ſe immiſcuerit: omnibus beneficiis, quæ intra provinciam obtinebat, eo ipſo auctoritate præſentis concilii ſit privatus.

De vita & honeſtate clericorum, ac ornatu eorum. Rubrica X.

Quoniam ſacerdotium ex indiſciplinazione populi apparet non ſanum, & propter laſcivias, & diſſolutiones clericorum & religioſorum, detrahitur Divino honori, ac ordini clericali, populi que minus ſunt ex hoc devoti, in tantum ut etiam jura eccleſiarum retinere, & aliquando temerarie invadere non vereantur, cum inceſſus, habitus, & veſtimenta clericorum & religioſorum, in gravitate, forma, ac colore, diſtincta ſæpius non videantur ab habitu laicorum, quemadmodum eſſe deberent: proinde ſtatuiſmus & mandamus pro honeſtate ordinis clericalis, quod nullus religioſus vel clericus portet arma, nec veſtimenta alterius coloris, quam jure permiſſi: quæ deſuper clauſa ſint, atque talaria. Coronam etiam condecen-tem portent, per quam delignetur regalis eſſe generis, & ſperare ſe aſſequi debere partem hereditatis Divinæ; quæ ſcilicet ſit rotunda, & ita tonſi ſint inferius, quod aures pateant: ita quod ſi in ſacris fuerit, aut beneficiatus in eccleſia cathedrali vel collegiata venerabili, ſecundum concedentiam ſui ſtatus portet latiore, alii vero medioerem vel minore ſuis ſtatibus condecen-tem. Capita cooperiant pileo, vel bireto, vel armutia oblonga ad aures. Laicorum convivia non frequentent: in domibus ec-

cleſiarum ſtudeant habitare. Prælati, ſacerdotes, & alii in dignitatibus & perſonatibus conſtituti, ac canoni cathedralium eccleſiarum in ſacris conſtituti, ſacerdotes & rectores eccleſiarum, civitatum & ſuburbiorum, per civitates incedentes, decentem habitum portent, videlicet cappas vel chlamydes. Sacerdotes vero extra civitates & ſuburbia, & alii in ſacris conſtituti, ſaltem tabardos talaris portent. In eccleſia vero utantur cappis nigris, vel ſaltem coctis albis.

Loca turpia nullo modo ingrediantur, nec tabernas: niſi forte in neceſſitate in itinere conſtituti, pro cibo vel potu, vel pro hoſpicio, compellantur intrare. Tabernas, vel merces illicitas, aut perſonas ſuſpectas, in eccleſiis vel domibus eccleſiarum, quæ ſint intra clauſtrum, vel ad ulum clericorum & miniſtrorum deputatæ, nullo modo permittant teneri vel commorari. Quod ſi quis contra aliquod præmiſſorum fecerit, pœnam decem ſolidorum Ravennatum incurrat ipſo factò: quam ſi non ſolverit infra menſem poſtquam ſemel monitus fuerit, & ipſe excommunicatus exiſtat. Si vero fuerit religioſus, per menſem jejunet bis in hebdomada in pane & aqua, comedendo publice coram fratribus, quando alii fratres reſiciuntur: ad quam quidem pœnam condemnamus ex nunc contra facientes. Quam pœnam ſi non inchoaverit infra menſem, poſtquam ſemel monitus fuerit, ut ſupra, & inchoatam compleat, ut debet: ex nunc ipſo factò excommunicatus exiſtat: & nihilo minus contra facientes privati ſint ipſo jure privilegiis & favoribus huius concilii, & omnium aliorum provincialium conciliorum: cum non ſit miles reputandus, qui ſtigmata non habet, & fruſtra legis imploret auxilium qui committit in legem.

Quod nullus accedat ad monaſteria monialium, & quod moniales non exeant clauſtrum. Rubrica XI.

Cum expediat Chriſti ancillas, quæ ſe clauſtralibus ergaſtulis ſeu monaſteriis dedicarunt, a converſatione hominum eſſe ſemotas: ſtatuiſmus, præcipimus & mandamus, quatenus ad ipſa ergaſtula ſeu monaſteria nullus vir accedat, ſine petita licentia & obtenta ſui epiſcopi. Si quis autem contra fecerit, pœnam viginti ſolidorum incurrat ipſo factò; etiamſi non intret intra clauſtrum monialibus tantummodo deputatum: quam pœnam ſi non ſolverit infra

infra mensem postquam ad monasterium monialium accessum habuerit, excommunicatus ipso facto existat. Si vero fuerit religiosus, per mensem jejuret in pane & aqua bis in hebdomada, publice comedendo coram fratribus hora refectiois communis. Quod si penitentiam prædictam non inchoaverit infra mensem, postquam ad monasterium monialium accessum habuerit, vel inchoatam, ut præmissum est, non compleat: eo ipso excommunicatus existat; & nihilo minus ad dictum jejunium teneatur. Si autem intra claustrum seu locum monialibus deputatum intraverit, sit ipso facto excommunicatus; monialis vero, quæ exierit claustrum, seu locum ei specialiter deputatum, sine licentia habita & obtenta sui episcopi, licet clausuram sui monasterii non exierit, per mensem carceri deputetur, in quo de commisso penitentiam agat. Si autem clausuram ipsam exierit monasterii, pœnæ prædictæ subiaceat, & tandem plus in carcere remaneat, quamdiu stetit extra monasterium: & nihilo minus in hoc casu, perpetuo sit ultima semper in choro, nullamquæ cum aliis habeat in capitulo vocem.

De beneficiis ordines sacras requirentibus, & de pœna eorum, qui negligunt ad ipsos ordines promoveri; & de præbendis in ecclesiis cathedralibus absque ordinibus sacris non retinendis.

Rubrica XII.

Cum sæpe in non matura ætate constituti, per cupiditatem & avaritiam parentum suorum, dignitates, officia, beneficia, vel præbendas, ad quæ minus sunt idonei, nonnumquam de facto adipiscantur: statuimus, quod si quis infra ætatem sexdecim annorum constitutus, ex dispensatione sedis apostolicæ fuerit beneficium adeptus, quod requirat sacerdotalem, vel sacrum ordinem, aut etiam præbendam in ecclesia cathedrali provincie Ravennatis, nisi (cum attigerit sextumdecimum annum ætatis) se fecerit ad subdiaconatum promoveri infra annum, & alias postea promoveatur secundum ætatem, prout requirit onus ipsius beneficii, ex nunc ipso beneficio seu præbenda hujusmodi sit privatus. Adulti vero, secundum jura & onera beneficiorum hujusmodi, postquam fuerint hujusmodi beneficia, aut in ecclesiis cathedralibus præbendas adepti, sub pœna & privatione consimili, quam citius commode poterunt, vel saltem

Conc. General. Tom. XXV.

infra annum, ad ordines ipsos studeant promoveri: alioquin eos, ut supra, beneficiis hujusmodi privamus & præbendis.

De celebratione Missarum, & pœna non celebrantium. Rubrica XIII.

Cum nonnulli religiosi & sæculares clerici imprudenter ad sacerdotium se faciant promoveri, post promotionem hujusmodi Missas celebrare, ac alias sacerdotale officium exercere non curantes, nec animadvertentes, quod quemadmodum quotidie pro populi peccato, ita & pro suo debet offerre sacerdos, & quod hic sit panis, quem Deus quotidie peti & ministrari mandavit; nec considerantes, quod in oblatione sacræ hostiæ non tantum id, quod cum fide & devotione petitur, immo beneficia conceduntur ampliora, sicuti in oblatione Abel, Abrahæ & Zachariæ patet, sacerdotale sic ministerium vilipendere videntur, non absque plurimum scandalo, & in detrimentum animarum suarum: ideo præsentis concilii auctoritate & approbatione statuimus, quod si aliquis jam promotus sit ad sacerdotium, aut in futurum quemquam promoveri contigerit, a die suæ promotionis, aut a die publicatæ hujus constitutionis, infra tres menses celebrare debeat primam Missam, & deinde, prout poterit, Missarum solemnias frequentare, vel saltem semel in anno; alioquin beneficiis omnibus quæ obtinet in provincia Ravenn. sit eo ipso privatus, si sæcularis est; religiosus vero ex tunc sit intelligibilis active & passive, & ultimus in choro & in refectorio habeatur.

Quoniam omnis sapientia a Domino Deo est petenda, & in bonis & benedictione justorum exaltatur ecclesia: statuimus, quod quibuslibet diebus Mercurii vel Jovis dicatur specialis collecta in Missa pro studentibus, ut vasa ipsorum recipiant manna, hoc est sapientiam sanctam. Collecta autem sit: Deus qui per coeternam: vel sit de Spiritu sancto, cum sua secreta, & postcommunionem. Ad hæc, eodem approbante concilio, monemus, mandamus, ac statuimus, quod durante vacatione præsentis Romanæ sanctæ ecclesiæ, in singulis ecclesiis cathedralibus, qualibet die, & in aliis ecclesiis collegiatis vel conventualibus, saltem semel in septimana, ad hoc ut Deus provideat ecclesiæ suæ sanctæ de pastore secundum cor suum, una Missa celebretur seu dicatur in honorem

M m

bea-

beatæ Virginis, de Spiritu sancto, vel
de Trinitate.

De baptismo, & ejus forma.
Rubrica XIV.

Quia damnabile est, iis præsertim ad quos spectat ex officii debito baptizare, formam sacramenti baptismatis ignorare, atque aliis periculosum: propterea, ut ipsius baptismi substantialia verba nota sint, ipsa in præsentis concilio duximus exprimenda. Et sunt ista, prout a Salvatore traduntur: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Et ne quis ea possit deinceps ignorare, mandamus quod quilibet rector, seu sacerdos, suum populum debeat & teneatur per saltem in anno instruere in prædictis, videlicet in octava Epiphaniæ Domini, in sabbato sancto Paschæ, & in sabbato Pentecostes.

De veneratione sanctorum in confessione habenda. Rubrica XV.

Quoniam devotio & pulcritudo demonstratur in uniformitate ecclesiæ, quæ sub specie unius columbæ describitur, & in confessionibus quæ fiunt publice in introitu Missæ, & alias, varii perfunctorie & diversimode contentur: statuimus, & de cætero observari præcipimus, per totam provinciam Ravenatensem confessiones hujusmodi fieri sub hac forma: Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ virgini, beato Michaeli archangelo, beato Joanni Baptistæ, sanctis apostolis Petro & Paulo, & omnibus sanctis.

De observantia jejuniorum faciendâ tempore convocandorum.
Rubrica XVI.

Cum certo certius sit, quod Deus propter certationem instantiam, jejuniorum observantiam, & eleemosynarum largitionem, maxime sua beneficia elargitur, etsi quolibet tempore sit pietatis operibus indulgendum, ferventius tamen hæc fieri debent tempore conciliorum: quo scilicet tempore nos oportet quælibet Dei beneficia, gratiam & misericordiam, & in agendis directionem, instantius atque devotius implorare. Ut igitur ad impetrandum & obtinendum prædicta melius dispositi inveniantur fideles: statuimus, quod quotiescumque provinciale concilium convocari contigerit, omnes & singuli ad prædictum con-

cilium convocati, per tres dies ante ipsius inceptionem, seu primam sessionem, plus tunc solito orationibus & eleemosynis insistentes, omnibus diebus debeant jejunare. Cæteros vero clericos & laicos de provincia nostra, ad prædictas orationes, eleemosynas, & jejunia, sicut possumus, exhortamur in Domino Jesu Christo. Nihilo minus venerabiles patres suffraganei per se alios hortentur ad prædicta pietatis opera, hortarique faciãnt suos subditos, & induci.

De raptoribus & invasoribus bonorum ecclesiasticorum mobilium.
Rubrica XVII.

Ad reprimendum malitiam, ambitionem & avaritiam perverforum, & maxime communitatum seu universitatum, & earumdem officialium, ac potentum aliorum, qui ecclesiâs, prælatos, & ecclesiasticas personas, frequenter gravare præsumunt: auctoritate præsentis concilii monemus, & sub poena excommunicationis præcipimus, ac districtius prohibemus, quod nulla universitas, nullus capitaneus, rector, vicarius, seu officialis, quocumque nomine censeatur, aut consiliarius, seu alia quæcumque persona, cujuscumque status, gradus, & conditionis existat, de cætero audeat vel præsumat bona mobilia, vel se moventia, redditus vel proventus ecclesiarum, prælatorum, invadere, occupare, rapere, prædari vel tollere quoquo modo, prætextu, vel quæsito colore, per se, alium, seu alios. Et qui contra fecerit, nisi infra decem dies emendaverit cum effectu, ab omnibus sacramentis ecclesiasticis sit ipso facto exclusus, usque ad satisfactionem debitam & condignam. Et si dictam exclusionis poenam animo indurato per mensem duxerit in contemptum sustinere, non satisfaciendo plenarie de subtractis & acceptis: si communitas vel universitas fuerit, eo ipso ecclesiastico civitas, castrum vel villa ipsorum subiaceat interdicto; si singularis sit persona, sententiam excommunicationis incurrat, a qua nullatenus possit absolvi, nisi prædictas ecclesiâs, prælatos & ecclesiasticas personas, quas in prædictis gravaverit, indemnes reddiderit cum effectu, & alias satisfecerit de temeritate & contemptu, ad arbitrium ordinarii loci, seu officialis ejusdem. Et si prædictas sententias & poenas iterum per mensem animo sullinerit indurato: ipsum & ipsos statui-

mus & decernimus incurrere pœnas im-
positas, & promulgatas in alio concilio
provinciali proxime per nos celebrato
Ravennæ, contra invasores bonorum im-
mobiliũ ecclesiasticũ. Quas siquidem
sententias & pœnas, ad requisitionem
ordinarii loci, vel ejusdem officialis, te-
neantur comprovinciales denunciare, seu
denunciari facere, & servari per civita-
tes & diœceses eisdem commissas, sicut
prædicto ordinario requirenti, vel offi-
ciali ipsius videbitur expedire.

*De obtinentibus ecclesiastica beneficia spe-
cialia ad mensam pralatorum.*
Rubrica XVIII.

Sacro approbante concilio, hac ir-
fragabili constitutione sancimus, quod
nullus religiosus vel secularis clericus,
prætextu litterarum veritate tacita ob-
tentarum a sede apostolica vel legato
ipsius, aut quovis alio titulo non cano-
nico, vel quæsito colore, dignitates,
personatus, officia, vel beneficia quæ-
cumque ecclesiastica provincie Ravenna-
tis, ad mensam alicujus episcopi, mo-
nasterii, capituli, vel ecclesie pertinen-
tia, hæctenus occupata, seu in facto pos-
sessa, vel invasa, detinere audeat, vel
præsumat, aut de cætero occupare, co-
lore hujusmodi, in periculum anima-
rum, & præjudicium alicujus. Alioquin
si sic dictas dignitates, personatus, offi-
cia, vel beneficia, seu ecclesias taliter
occupatas detinere monitus contende-
rit, & eas vel ea non dimiserit, & li-
bere relaxaverit cum effectu, cum fru-
ctibus inde perceptis, eisdem prælatis,
ecclesiis, vel episcopatibus, monasteriis,
vel capitulis, ad quos spectant: ex nunc
auctoritate præsentis concilii in occupa-
tores & detentores eisdem excommu-
nicationis sententiam proferimus, dictis
nihilominus beneficiis ecclesiasticis sen-
tentialiter, in quantum de facto tenent,
privantes eosdem.

*De sententiis interdicti pro pecuniariis
causis minime proferendis.*
Rubrica XIX.

Quoniam ex sententiis interdicti non
est dubium multa oriri scandala, ex qui-
bus non solum sæpe puniuntur infantes,
immo excrevit indevotio populi, pullu-
lant hæreses, ac ecclesiis & ecclesiasti-
cis personis, sine culpa earum, debita
subtrahuntur obsequia, propterea non
debent sine urgenti necessitate proferri:
& ideo statuimus, & districtius prohi-
bent.

Conc. General. Tom. XXV.

temus, ne pro causis mere pecuniariis
hujusmodi sententia interdicti de cæte-
ro proferantur, & si prolata fuerint,
eas decernimus non tenere, & hoc ni-
si universitas deliquisset, aut per tres
menses sustinisset contumaciam, ino-
bedientiam, vel rebellionem suorum re-
ctorum, vel officialium quorumcumque,
qui ob contemptum vel delictum ipso-
rum forent excommunicati.

De indulgentiis revocatis.
Rubrica XX.

Quia propter potentium importunita-
tem, nos & alii provinciales episcopi
nonnullis personis religiosis concessimus,
ut indulgentias, quando prædicarent,
vel alias, possent annunciare: & ali-
quando nonnulli talium ex privilegiis
quæ asserunt, ordinibus, vel locis suis,
seu personis propriis a sede apostolica,
vel a prælatis concessa, annuncient in-
dulgentias ampliores quam sit ordinariis
ipsis a jure scripto permissum, ac per
hoc apud populos pontificalis auctoritas
& potestas minui quodammodo & vi-
lescere videatur: ideo auctoritate præsen-
tis concilii tales concessiones de indul-
gentiis annunciandis factas a nobis, &
a comprovincialibus cæteris, revocamus
omnino, ac eisdem uti de cætero sic
revocatis, aut de cætero sic concedi pe-
nitus prohibemus.

G. C. ADDITIO AD CONC. RAVENN.
ANNI MCCCXIV.

Hujus concilii decretis intercessum esse ab epi-
scopo & clero Bononiensi narrat Hieronymus
Rubens, bishor. Ravenn. lib. 6. his verbis: Cum
edicta ab omnibus Ravennati ecclesiis subjun-
ctis, post menses tres, servanda esset edicturus
Rainaldus: assurrexere, Ubertus canonicus S.
Mariæ in Portu, Ravennatis diœcesis, ponti-
ficis juris consultus, Bononiensis episcopi vica-
rius, ejus nomine episcopi, & sacrorum vi-
rorum Bononiensium; Buonacursius abbas S.
Proculi Bononiensis, ordinis S. Benedicti, no-
mine cœnobii sui, sacrorumque virorum ci-
vitatibus diœcesisque Bononiensis, qui immunes
non sunt; & Prior S. Bartholomæi Portæ Ra-
vennatis Bononiæ ejusdem ordinis, sacrorum
virorum Bononiensium immunitum nomine: pa-
lamque testati sunt, cum ad eam diem satis
conformati fuissent episcoporum & aliorum pro-
vincie Ravennatis mores legesque editæ, &
quæ promulgandæ tum essent, jura honorisque
episcopo & sacris viris Bononiensibus deroga-
rent, se nequaquam assentiri illis, neque pare-
re velle.

*Inter episcopos qui recensentur in præfatione,
deest nomen Matthæi Cervienis episcopi, quom-
modo interfuisse concilio intelligimus ex bishor. Ra-
venn. lib. 6.*

ANNO
CHRISTI
1315.

ANNO
CHRISTI
1315.

BITURICENSIS PROVINCIÆ CONCILIUM

Ab Egidio Columna archiepiscopo

Anno 1315. habitum.

Concilii hujus nomen, quod unicum super-
A rest, innotescit ex Dissertatione Historica
de ducentis celeberrimis Augustinianis scriptoribus
a P. Dominico Gandolfi Augustiniano edita;
qui in Egidio Columna hæc refert. Provincia-
le Concilium celebravit in sua Bituricensi sede an-
no 1315. post Beatissimæ Mariæ Virginis Nativita-
tatem, non sine summa spirituali utilitate Cleri
& populi. Nec plura de Concilio isto.

A. C. 1315.
Mansi Suppl.
to. III. pag.
356

SENONENSIS PROVINCIÆ CONCILIUM

Pro decimis, quas a clero possidet Philippus Navarra & Gallie rex

Anno 1315. celebratum.

A. C. 1315.
Mansi 192.
197

Causam, & nomen ipsum concilii latuisse, nisi servatum fuisset in charta, quam ex archiepo Archiepiscopus Parisiensis exhibet Dubois Hist. eccl. Paris. to. II. pag. 565. ex quo hic.
Ludovicus Dei gratia Francorum & Navarra rex dilectis & fidelibus nostris, episcopo Parisiensis, & personis ecclesiasticis diocesis Parisiensis salutem, & dilectionem. Cum per dilectum & fidelem nostrum archiepiscopum Senonensem ad nostram presentiam ex parte provincialis Concilii Senonensis destinatum nobis gloriose fuerit pro vobis, aliisque suffraganeis, & personis Ecclesiasticis Senonensis provincie eis & vobis concessa propter magnas nostras & regni nostri necessitates una decima solvenda nobis de moneta currenti in locis, in quibus solvetur, in duobus terminis; medietate scilicet in festo Purificationis beatæ Mariæ, & alia in festo beatæ Magdalene proximo venturis: vel si nobis magis placuerit habere illam decimam alio tempore, dicto anno elapso, quam in dictis duobus terminis proxime venturis; tunc, præterito anno elapso, quando ipsam decimam habere voluerimus in eisdem festis Purificationis beatæ Mariæ Virginis, & Magdalene dicti anni, in eisdem festis ipsa decima persolvatur, acto expresse juramento, quod nos efficaciter procuramus cum apostolica sede, vel cum executoribus deputatis ab ea ad faciendum levari decimam pro subsidio terræ sanctæ concessam, quod in eodem anno dicta decima, quæ nobis concessa

est, & decima, quæ pro subsidio terræ sanctæ levanda est, aliquatenus non concurrant; & quod dicta decima nobis concessa per eos non levetur per gentes nostras, nec nostro nomine, sed per eos, seu per deputatos ab eis, adjunctis, si voluerint, & petierint dicti Prælati, & aliter non, aliquibus ex gentibus nostris ad compellendum rebelles; & quod dicta decima secundum antiquam taxationem decimæ, & a personis, & beneficiis ecclesiasticis, quæ hæcenus habere decimam consueverunt, & non ab aliis, quæ de imam non consueverunt solvere, persolvatur; & quod propter præstationem, & solutionem dictæ decimæ nullum eisdem Prælati, cæterisque personis ecclesiasticis dictæ provincie, nec eorum libertatibus, immunitatibus, & privilegiis præjudicium generetur; nec nobis, nec successoribus jus aliquid acquiratur ad petendum, vel habendum consimilia in futurum: nos prædictam concessionem decimæ sub præmissa forma nobis factam gloriose recipimus; & ab omni periculo, & damno, si quod ab apostolica sede, vel executoribus deputatis per eam eisdem prælati, & personis ecclesiasticis communiter, vel divisi obtentu præmissorum quomodolibet proveniret, eos indemnes & omnia supradicta nos facturos, & servaturos promittimus bona fide. In quorum testimonium sigillum nostrum duximus apponendum. Datum apud Vicenas anno Domini MCCCXV. mensis decembris.

CONCILIIUM SALMURIENSE

A Gaufrido Turonensi archiepiscopo & suffraganeis celebratum
Anno Domini MCCCXV.

Edidit Johannes Maan in metropoli Turonensi: nos cum duobus MSS. contulimus.

TITULI CAPITULORUM.

1. Ne feuda vel alia possessiones ecclesie secularibus advoventur.
2. De perturbatoribus jurisdictionis ecclesiasticae.
3. Ut archidiaconi nihil accipiant ab examinatis per eosdem.
4. Ut interdictum ante excommunicationem poni possit.

P R A E F A T I O.

IN nomine Dei, Amen. Nos Gaufridus permissione Divina archiepiscopus Turonensis, nostrum provinciale concilium, vocatis evocandis, & presentibus qui voluerunt & poterunt interesse, celebrantes, de suffraganeorum nostrorum & abbatum presentium consilio & assensu, ordinavimus & statuimus capitula quae sequuntur.

C A P I T U L A.

I. Ne feuda vel alia possessiones ecclesie secularibus advoventur.

DUdum felicitis recordationis Gregorius papa X. volens indemnitate ecclesiarum providere contra prelatos, & personas ecclesiasticas sibi commissas, & jura eorundem laicis submittentibus, bona & jura ipsarum ecclesiarum alienantes nisi in forma & casibus a jure permissis, feuda & possessiones ipsarum ecclesiarum a laicis tamquam a superioribus de novo se tenere advoventes, seu ipsos laicos patronos seu advocatos ecclesiarum & bonorum earundem ad tempus non modicum statuentes, & contra laicos qui prelatos, capitula, & alias personas ecclesiasticas, ad submissiones hujusmodi faciendas compellerent, in concilio Lugdunensi constitutionem edidit, quae vassallos ecclesie, & alios, qui possessiones & jura alia tenent ab ecclesia, a personis laicis tamquam a superioribus ea, quae ab ecclesia tenent advoventes se tenere, comprehendere non videtur: per quas advoventiones multae ecclesie & monasteria dioecesis & provinciae Turonensis, quamplures graves lesiones & iacturas, a non modico tempore citra, noscuntur incurrisse. Nos volentes malitiis taliter detraherentium juri & honori ecclesiarum obviare, & eisdem ecclesiis super his de opportuno

Concil. Lugdun. c. 11.

remedio providere: in omnes illos, qui de cetero feuda, res, possessiones, jurisdictiones seu alia jura quaecumque, quas ab ecclesiis mediate vel immediate tenent, a personis secularibus, seu ab aliis quibuscumque, praeterquam ab ecclesia a qua tenent, scienter advoventerint se tenere; & in omnes illos qui ad tales advoventiones faciendas scienter consilium dederint clam vel palam, & in illos qui taliter advoventes ad hoc induxerint quoquomodo: auctoritate presentis concilii in his scriptis excommunicationis sententiam promulgamus. Illos etiam qui a quadraginta annis citra, feuda, res, possessiones, jurisdictiones, & alia jura quaecumque, quas ipsi ab ecclesia mediate vel immediate tenebant, a personis secularibus seu ab aliis quam ab ecclesia a qua tenebant, advoventerint se tenere, & heredes ipsorum, qui tales advoventiones a dicto tempore fecerunt, monemus auctoritate presentis concilii, & moneri precipimus per omnes cathedrales & parochiales seu curatas ecclesias dioecesis & provinciae Turonensis trina monitione, publice & in generali, ut ipsi infra trium mensium spatium, a tempore dictarum monitionum in dictis ecclesiis faciendarum numerandorum, praedictas advoventiones sic damnabiliter factas revocent, & revocari faciant cum effectu, & dictas ecclesias restituant, vel saltem reddant indemnes. Alioquin ipsos auctoritate presentis concilii excommunicationis sententiae volumus subjacere.

II. De perturbatoribus jurisdictionis ecclesiasticae.

Præterea cum olim recolenda memoriae Simon legatus in Francia, in suo generali concilio tunc temporis Biturici celebrato, ad conservationem seu tuitionem jurisdictionis ecclesiasticae provida deliberatione duxerit statuendum: quod si quis, cujuscumque dignitatis aut conditionis existat, nuncios aut executores ecclesiasticorum iudicium, aut alios litteras eorundem aetate judiciariae deferentes

Concil. Biturici, ann. 1176. c. 16

ANNO
CHRISTII
1133.

ferentes, hac occasione verberare, ca-
pere, detinere, occultare, carceri man-
cipare, aut quod censendum est gravius,
interficere, litteras vel acta judiciaria
prædicta personis memoratis auferre,
seu ea rumpere, cancellare, aut alias
destruere quoquo modo, vel sic ablata
celare præsumperint, aut ut ista fiant
procuraverint, vel facientibus consilium
vel opem duxerint adhibendam, aucto-
ritate dicti concilii excommunicationis
sententiam incurrant ipso facto.

c. Quoniam
de Januario
c. l. in 55.

Postmodum etiam dominus Bonifatius
papa VIII. in taliter impediennes juris-
dictionem ecclesiasticam excommunica-
tionis sententiam per suam generalem
constitutionem in jure redactam & in-
sertam promulgavit. At nonnulli domi-
ni temporales, eorum baillivi, seneschal-
li, & alii jurisdictionis temporalis offi-
cia exercentes, ecclesiasticæ jurisdictionis
invidi, prædictam jurisdictionem ecclesia-
sticam modis supradictis, & aliis variis
coloribus exquisitis impedire, & prædictas
excommunicationis sententias incurrere
non verentur in suam periculum anima-
rum. Contra quos ad denunciationem
procedere, propter scandala & pericula,
quæ exinde possent accidere, judices ec-
clesiastici hæsitant, & quandoque totali-
ter supersedent, ipsos delinquentes in
dictis excommunicationum sententiis da-
mnabiliter relinquentes. Nos qui mali-
tiam ipsorum occurrere, & salutem sua-
rum animarum procurare, ex debito no-
stri officii volumus, ut tenemur, terras
ipsorum dominorum, qui jurisdictionem
ecclesiasticam modis prædictis impedi-
runt, vel per quorum baillivos, sene-
schallos, senientes, seu alios allocatos
quoscumque, modis prædictis, vel aliquo
eorumdem, impedita fuerit, (postquam
dictus dominus temporalis in cujus ter-
ra dictum delictum fuerit perpetratum,
si præsens, vel ejus baillivus seu sene-
schallus si absens fuerit idem dominus,
per judicem, cujus jurisdictionis fuerit tali-
ter impedita, requisitus fuerit quod e-
mendet) si infra octo dies a tempore
dictæ requisitionis capta per eisdem non
restituerint pristinae libertati, & læsis,
ac ecclesiæ, cujus jurisdictionem contemp-
serant, non satisfecerint cum effectu,
ex tunc ecclesiastico, auctoritate præ-
sentis concilii, supponimus interdicto.

III. Ut archidiaconi nihil accipiant ab
examinatis per eosdem.

ANNO
CHRISTII
1133.

Præterea cum ad officium archidiacono-
rum spectet examinatio clericorum ad
sacros ordines & beneficia, præcipue ad
curatas ecclesias, promovendorum, ip-
sosque examinatos, si idonei fuerint,
per suas litteras episcopis præsentare;
ac quorundam insinuatione didicerimus,
quod nonnulli archidiaconi & eorum vi-
carii, qui adeo cupiditatis & avaritiæ
spiritu sunt accensi, quid liceat, vel
quid deceat non advertunt, summas im-
moderatas pecuniæ a clericis ad benefi-
cia promovendis, antequam eis velint
litteras approbatorias concedere, seu eos
inventos idoneos dictis episcopis præsen-
tare, damnabiliter exigunt & extor-
quent. Unde nos avaritiam talium re-
frænare cupientes: statuimus, quod om-
nes illi, ad quos spectat dicta examina-
tio & præsentatio clericorum, sive ra-
tione sui officii, sive ratione commis-
sionis sibi factæ, qui de cætero ab his
promovendis aliquid receperint, seu e-
xegerint hac occasione, si sacerdotes
fuerint, suspensionis; si vero non fue-
rint sacerdotes, excommunicationis sen-
tentias incurrant ipso facto: a qua nul-
latenus absolventur, quousque recepta
per eos sive exacta restituerint cum ef-
fectu.

IV. Ut interdictum ante excommunicatio-
nem poni possit.

Item, cum olim in concilio Castri
Gonterii anno Incarnationis Dominicæ
millesimo ducentesimo octuagesimo pri-
mo celebrato statutum fuisse dicatur,
quod non credimus esse factum, quod
interdictum nullatenus ponatur in terra
alicujus, nisi prius animadversum fuerit
in personam domini vel baillivi: dictum
statutum, si quod fuit, tollimus, & pe-
nitentiam amovemus. Suffraganeis autem no-
stris in suis diocæsis absolvendi ab ex-
communicationum sententiis latis in
præsenti concilio, & interdicta suspen-
dendi, concedimus potestatem. Et om-
nia concilia prædecessorum nostrorum
auctoritate præsentis concilii confirma-
mus.

Actum apud Salmurum die Veneris post fe-
stum B. Michaelis in monte Gargano, anno
Domini millesimo trecentesimo decimoquinto.

CONCILIUM NUGARIOLENSE

Ab Aufcitanæ provincie præsulibus anno Dom. MCCCXV. celebratum

Ex cod. MSS. bibliotheca illustrissimi archiepiscopi Remensis coadjutoris, Car. Maur. Tellerii.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Contra dominos temporales occupantes ecclesias vacantes.*
2. *Ne clerici a iudicibus secularibus compellantur super talliis.*
3. *Ne ultimo deputandis supplicio pœnitentia denegetur.*
4. *De familiaribus episcoporum.*
5. *De prohibentibus servari interdicta & excommunicationes.*

A saiziri. Quod si contrarium præsumpserint attentare, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto: & illa vice eorum filii, & quicumque alii ad eorum instantiam, ad obtinendas dictas ecclesias sint inhabiles penitus & indigni: & si de facto, quod abest, conferantur eisdem, collatio ejusmodi sit nullius momenti.

P R Æ F A T I O.

B II. *Ne clerici a secularibus iudicibus compellantur super talliis.*

IN nomine Domini, Amen. Notum sit cunctis, quod anno Domini MCCCXV. reverendus in Christo pater A. Divina missionis archiepiscopus Aufcitanus existens apud Nugariolum in Armanico sue diocesis, Divina inspirante gratia concilium suum provinciale una cum venerabilibus in Christo patribus E. A. Aquensi; T. Vafatensi; A. Lascurrensi; G. Leñorensi; G. Olorensi, episcopis; B. de Villa, electo & confirmato Bajonensi, domino Petro de Media carteria vicario generali domini Adurensis episcopi, in remotis agentis; domino Arturo de Laudoraze canonico & vicario generali Tarbiensis ecclesie, procuratore episcopi Conferanensis, & Augerio de Malo vicario canonico & procuratore ac vicario ecclesie Convenarum, sede vacante; necnon cum procuratoribus capitulorum ecclesiarum cathedralium & collegiarum ipsius diocesis & provincie Aufcitanæ; G. monasterii de Pessano, Augerio de Simorra, Mancipio Cellæ-medulphi, B. de Florano, R. de Boilianis, Petro Sorbiano, Petro monasterii Canotæ, Aquensis; abbate . . . G. abbate Lucientis. Oloren. B. Reulæ Silvestrensis, Lascurrensis; P. . . Bajonensis; B. sancti Severi de Rostan. Monasterii de Taïque; & A. Monasterii Reulæ, Tarbiensis diocesis, abbatibus: necnon cum procuratoribus aliorum abbatum, priorum, præceptorum, archipresbyterorum, & aliarum ecclesiarum prælatorum, diocesis & provincie memoratorum, celebrare incipit. In quo quidem concilio constitutiones provinciales, habita deliberatione & tractatu qui inter ipsos, quæ sequuntur ad Dei laudem editæ fuerunt.

Adjicimus statuendo, quod constitutioni nostræ provinciali, qua cavetur ne domini temporales, bajuli, iudices, consules, aut alii jurisdictionem temporalem exercentes, compellant clericos aut alias ecclesiasticas personas ad contribuendum, talliis, seu collectis, eisdem vel rebus ipsorum imponendis: Quod tales præsumptes talia facere, eorum filii, fratres, & nepotes illorum, qui consilium, auxilium, opem, operam vel favorem in prædictis dederint seu impenderit, cujuscunque gradus parentelæ pervenerint, usque ad quartam generationem, obtinere non possunt beneficia ecclesiastica, nec ad aliquos majores vel minores sacros ordines promoveri: quod si fecerint, sint ipso facto privati & suspensi. Et si tales injuriantes, vel consilium, auxilium, opem, operam, vel favorem dantes vel præstantes in talibus, eorum uxores, filii, filie, vel familie ipsorum mori contigerit: licet in mortis articulo absoluti fuerint, tamdiu careant sepultura ecclesiastica; nec non loca, * injuria, ex-
* Dicitur, in quibus.
dictio seu compulsio fient, (convicti seu perpetrati contigerit) sint ipso facto supposita ecclesiastico interdicto, tamdiu, donec de transgressione & injuria illatis ecclesie & damnum passis fuerit integre satisfactum.

C A P I T U L A.

I. *Contra dominos temporales occupantes ecclesias vacantes.*

III. *Ne ultimo deputandis supplicio pœnitentia denegetur.*

HOc statuto consulto prohibemus: ne domini temporales, aut quicumque alii sæculares, vacantes ecclesias occupent, saiziant, occupari faciant vel

Cum secundum statuta canonica ultimo deputandis supplicio negari, si peccant, non debeat pœnitentiæ sacramentum:

Clement. Cum fr. un. dum, de pœnit. & remiss.

ANNO
CHRISTI
1316.

tum: abusum damnabilem in quibusdam
partibus contra hoc introductum abole-
re omnino volentes, justitiam omnes
& dominos temporales, ut ab hujusmo-
di desistant abusu, hortamur in Domi-
no & obsecramus per misericordiam Je-
su Christi: locorum nihilo minus ordi-
nariis injungentes, ut eos ad hoc, cum
primam commode poterunt, diligenter
monere, & si necesse fuerit, ecclesia-
stica censura compellere non omittant

IV. De familiaribus episcoporum.

In MS. præ-
cedebant ali-
quot verba si-
ne ullo sensu.
quæ non sunt
apud Severi-
tium, qui
hunc canonem
edidit, uti
primum quom-
ex eius edi-
tione emen-
davi.

Duximus utiliter ordinandum, ut si
quis commiserit injuriam contra fami-
liares & domesticos episcoporum, nego-
tia ipsorum episcoporum facientes, vel
honestatem, vel incedentes in locis ubi
erunt: ipsi delinquentes excommunica-
ti sunt, & locus, ubi factum fuerit deli-
ctum, sit suppositus ecclesiastico inter-
dicto: donec condigna satisfactio præ-
cesserit, impendenda episcopo, cui in
persona sui familiaris fuerit injuria ir-
rogata.

V. De prohibentibus servari interdicta &
excommunicationes.ANNO
CHRISTI
1316.

Sacro approbante concilio duximus
statuendum, quod decretalis, *Gravis*,
de sent. excommunic. in constitutioni-
bus Clementis, & provinciali concilio,
habeatur, & dicta decretalis per suffra-
ganeos suis rectoribus publicetur, &
per dictos rectores nostros, sæpe sæpius
in ecclesiis, dum aguntur solemnia, pu-
blicetur.

Confirmatio prædictorum.

Et nos Guillelmus permissione Divina archie-
piscopus Autitanus, constitutiones prædeces-
sorum & aliorum conciliorum provincialium præ-
cedentium provincie Auscitanæ, laudamus, ap-
probamus, eaque ex certa scientia confirmamus
& renovamus: ne quis per non usum vel credat
ipsas, vel ipsarum aliquas, non tenere: præsen-
tibus reverendis in Christo patribus, dominis,
Dei gratia, Tarbiensis, Leodunensis, Olorensis,
& Bajonensis, episcopis, personaliter, ac pro-
curatoribus dominorum episcoporum legitime
absentium, Convenensis, Valatensis, Lascurren-
sis, Aquisensis, Adurentensis.

G. C. Pugnari concluso cum præfatione, in recensendis
episcopis, per se, vel per procuratores, presentibus.

ANNO
CHRISTI
1316.

CONCILIUM SILVANECTENSE

ANNO
CHRISTI
1316.

In causa Petri de Latiliaco Catalaunensis episcopi, Annis
MCCCXV. & MCCCXVI.

N Angiaci chronici continuator, ad an. MCCCXV.
Petrus de Latiliaco Catalaunensis episcopus,
de morte regis Francie Philippi, ac sui
prædecessoris, quæ per eum dicebatur fuisse pro-
curata, suspectus, de mandato regis, sub no-
mine Remensis archiepiscopi in custodia deti-
netur. Et infra. Mense Octobri, facto concilio
Silvanectensi, præsidente archiepiscopo Remen-
si, episcopus, qui suffraganeus, & aliis quibusdam
prælati: propositisque duobus prædictis capitibus
contra Catalaunensem episcopum, petiit idem
episcopus, ut ante omnia, ipse qui tam in per-
sona quam in bonis spoliatus erat, restitueretur:
quod & obtinuit, ut jus erat. Quo con-
cesso, voluit ut super hoc prælati inquirerent.
Et sic super hoc prorogatur concilium, & Pa-
ritius assignatur.

Hæc in Senonensi concilio gesta narrant Spondanus
in anal. eccl. & Sammarthani fratres in
Gallia Christiana, testemque laudant Nangis con-
tinuatore: apud quem unius concilii Silvanectensis
est mentio.

Litteras, quibus Ludovicus X. Francorum rex,
cognomine Hutinus, episcopus ad hoc concilium in-
vitavit, jam a D. Lucba Dacberio, eruditissimo
ac religiosissimo Benedictini ordinis presbytero, tomo
IV. Speculæ editas, hic tibi represento.

Ludovicus X. Francorum & Navarra regis
ad Gazonem episcopum Laudunensem epistola.

Eodem exem-
plo per dubio
data ad ceteros
provincie
Remensis epi-
scopos.

Jubetur Silvanectensi concilio interesse.

Ludovicus Dei gratia Francia & Navarra rex,
dilecto & fideli nostro Gazoni episcopo Laudunensi,
salutem & dilectionem.

Cum, sicut accepimus, dilectus & fidelis no-
ster archiepiscopus Remensis, pro exami-
natione quorundam criminum, super quibus a-
pud eum Petrus episcopus Catalaunensis his die-
bus delatus extitit, certo indigeat episcoporum
numero secundum canonicas sanctiones, ac hu-
jusmodi negotium personam nostram plurimum
tangere dignoscatur: vos attente requirimus &
rogamus, vobis etiam sub debito fidelitatis,
qua nobis tenemini, tenore præsentium injun-
gentes, quatenus Silvanecti, sexta die instantis
mensis Augusti, dicto Catalaunensi episcopo per
eundem archiepiscopum ad respondendum arti-
culis super dictis criminibus assignata, juxta re-
quisitionem ipsius archiepiscopi personaliter in-
terfuitis: ita quod propter vestri defectum, quod
absit, nequeat præfati examinatio negotii retar-
dari. Datum Parisiis X. die Julii anno Domini
MCCCXV.

Pro.

ANNO
CHRISTI
1516.
Anotatio
G. C.

Prærogatum de Petri episcopi causa concilium, Amentum: virtute prædictæ prorogationis, iterato dictam quintadecimam diem mensis Maii ad diem Lunæ post instant festum B. Mariæ Magdalenzæ apud Silvanectum, eo iure quo potuimus, continuavimus & assignavimus; ac dicto episcopo Catalaunensi, & huiusmodi negotio assistentibus coram vobis, eandem diem & dictum locum assignavimus, eisdem ad hoc personaliter citantes ad procedendum in huiusmodi negotio secundum antea acta & agenda, ut ius erit; prout in processo super hoc concilio hæc & alia plenius continentur: paternitate vestras, ne huiusmodi causa deserta remaneat, vel forsitan indiscussa, in iuris subsidium requirimus & rogamus, quatenus dictis die & loco, cum diebus sequentibus ad hoc necessarius, quandiu dicto negotio fuerit insistentium, in eodem concilio nobiscum & cum suffraganeis nostris, quos ob hanc causam citari decrevimus ac etiam convocari, personaliter interelle curetis, ad resumendam dictam causam & processum eius secundum retroacta & agenda, & ad procedendum ulterius iustitia median- te. In signum perceptionis harum litterarum nostrarum, sigilla vestra presentibus apponatis. Datum sub sigillo nostro, anno Dom. MCCCXVI. die Lunæ ante Ascensionem Domini.

Roberti de Curtenaco Remensis archie-
piscopi epistola ad multos Gal-
liarum episcopos.

Rogat ut Silvanectensi concilio intersint.

*Reverendis in Christo patribus, dominis, Rotoma-
genfis, Senonenfis, Bituricensis, archiepiscopis; Pa-
risiensis, Aurelianensis, Carnotensis, Edernsis, Lin-
gonensis, Meldensis, Antistodensis, Nivernensis,
Claramontensis, Mimatensis, Lemovicensis, Beth-
lemitanis, Bajocensis, Lexoviensis, Constantiensis,
Ebroicensis, Mactodensis, Carnomanensis, Abdega-
venensis, Pictaviensis, & Santonensis, episcopis; Ro-
bertus permissione Drevina Remensis archiepisco-
pi salutem & sinceram in Domino caritatem.*

Cum nostrum provinciale concilium, a no-
bis & quibusdam suffraganeis nostris, ac
nonnullis aliarum provincialium episcopis, pro
causa venerabilis fratris Petri Catalaunensis epi-
scopi, suffraganeorum & aliorum episcoporum
consensu unanimi, ex certis & evidentibus cau-
sis tunc imminetibus, usque ad nuper præci-
ritam quintadecimam diem presentis mensis
Maii prorogassemus; & quia ipsa die quinta-
decima, & aliis duabus sequentibus diebus, epi-
scoporum numerum, qui iuxta canonicas san-
ctiones necessario requiruntur in hac causa, non
potuimus habere completum propter aliquorum
vestrum, & suffraganeorum nostrorum ad hoc
convocatorum absentiam & canonicum impedi-

mentum: virtute prædictæ prorogationis, itera-
to dictam quintadecimam diem mensis Maii
ad diem Lunæ post instant festum B. Mariæ
Magdalenzæ apud Silvanectum, eo iure quo po-
tuimus, continuavimus & assignavimus; ac di-
cto episcopo Catalaunensi, & huiusmodi nego-
tio assistentibus coram vobis, eandem
diem & dictum locum assignavimus, eisdem ad
hoc personaliter citantes ad procedendum in
huiusmodi negotio secundum antea acta & agen-
da, ut ius erit; prout in processo super hoc
concilio hæc & alia plenius continentur: pa-
ternitate vestras, ne huiusmodi causa deserta
remaneat, vel forsitan indiscussa, in iuris sub-
sidium requirimus & rogamus, quatenus dictis
die & loco, cum diebus sequentibus ad hoc ne-
cessarius, quandiu dicto negotio fuerit insistentium,
in eodem concilio nobiscum & cum suf-
fraganeis nostris, quos ob hanc causam citari
decrevimus ac etiam convocari, personaliter in-
terelle curetis, ad resumendam dictam causam
& processum eius secundum retroacta & agen-
da, & ad procedendum ulterius iustitia median-
te. In signum perceptionis harum litterarum
nostrarum, sigilla vestra presentibus apponatis.
Datum sub sigillo nostro, anno Dom. MCCCXVI.
die Lunæ ante Ascensionem Domini.

*Pendent e tabulis sigilla archiepiscoporum Roto-
magenfis, Senonenfis; episcoporum Carnotensis, E-
drensis, Lingonensis, Meldensis, Antistodensis,
Nivernensis, Claramontensis, Mimatensis, Lemo-
vicensis, Bethlemitanis, Bajocensis, Constantiensis,
Ebroicensis, Briocensis, Nardonenfis, Carnomanen-
fis. Perierunt tantummodo sigilla duorum episco-
porum.*

*Addit Dacberius Agidii Rotomagenfis archiepi-
scopi ad regem litteras, quibus rogat, ut abesse sibi
ab hoc concilio certas ob causas liceat.*

*Quis autem cuius concilii fuerit, discimus tum
ex Pragmaticarum rerum scriptoribus, qui Petrum in-
sonsem impostum criminis reperiunt, & absolutum
mercurant, cum ex Silvanectensi concilio anni pro-
xime sequenti, cui Petrus Catalaunensis per procu-
ratorum interfuit. Ex quo constat restitutum fuisse
in pontificiam sedem, a qua ita pulsus cum a
Rege narrat Gaguinus, ut innotuit ei fuerit suc-
cessor Stephanus Caroli Vallesii cubicularius.*

ANNO
CHRISTI
1516.

Anotatio
Lucæ Da-
cheri.

ARTICULI PRÆLATIS ANGLIÆ

oblato Edvardo II. regi, una cum regis ad eosdem responsionibus.

Ex Tomo II. Concilior. Britann.

Casus, in quibus iudex ecclesiasticus potest cognoscere, regia prohibitione non
obstante, concessi per chartam regiam.

*Edwardus Dei gratia rex Angliæ, &c. Omnibus, ad quos presentes
littera pervenerint, salutem.*

Ex Cofartii
Append.
Tom. XI.

Scitis, quod cum dudum temporibus proge-
nitorum nostrorum, quondam regum Ang-
liæ, in diversis parliamentis nostris, per præ-
latos & clerum regni nostri, plures articuli con-
tinentes gravamina aliqua ecclesiarum Anglicanarum,
& ipsa prælatis & clero illata, ut in eisdem
asserbatur, porrecti fuissent, & cum instantia
Concil. General. Tom. XXV.

Esupplicatum, ut inde apponeretur remedium
opportunitate: nuper in parlamento nostro apud
Lincoln. anno regni nostri nono, articulos sub-
scriptos & quasdam responsiones, ad aliquos eor-
um prius factas, coram consilio nostro recitari,
ac quasdam responsiones corrigi, & cæteris
articulis subscriptis per nos & dictum nostrum
con-

N n

consilium, fecimus responderi. Quorum quidem articulo- rum, & responso- rum tenotes subsequun- tur, in hunc modum.

I. In primis laici impetrant prohibitiones in genere, super decimis, & oblationibus, obtentionibus, mortuariis, redemptionibus penitentiarii, violenta manuum injectione in clericum, vel in conversum; & in causis diffamationis, in quibus agitur ad poenam canonicam imponendam.

Rex ad istum articulum respondet: quod in decimis, oblationibus, obtentionibus, mortuariis, quando sub istis nominibus proponuntur, prohibitioni regie non est locus, etiam si propter detentionem illorum diutinam, ad estimationem pecuniariam veniatur earundem. Sed si clericus, vel religiosus, decimas suas in horreo suo congregatas, vel alibi existentes, vendiderit alicui pro pecunia, si petatur pecunia coram iudice ecclesiastico, locum habet prohibitio: quia per venditionem res spirituales sunt temporales, & transeunt decimae in cartalla.

II. Item, si sit contentio de iure decimarum, originem habens ex iure patronatus, & earundem decimarum quantitas ascendat ad quartam partem bonorum ecclesie: locum habeat regia prohibitio, si haec causa coram iudice ecclesiastico ventiletur.

III. Item, si praelatus imponat poenam pecuniariam alicui pro peccato, & repetat illam: regia prohibitio habet locum. Verumtamen, si praelati imponant poenitentias corporales, & illi se puniri velint huiusmodi poenitentias per pecuniam sponte redimere: non habet locum regia prohibitio, si coram praelatis pecunia ab eis exigatur.

IV. Insuper, si aliquis manus violentas iniecerit in clericum: pro violata pace, debet emenda fieri coram rege; pro excommunicatione vero, coram praelato, ut imponatur poenitentia corporalis, quam si reus velit sponte per pecuniam redimere, dandam praelato vel laico, potest repeti coram praelato, nec in talibus regia prohibitio habet locum. In diffamationibus vero, corrigant praelati supradicto modo, regia prohibitionem non obstante.

V. Item, si aliquis in fundo suo molendinum erexerit de novo, & postea, a relore loci exigatur decima de eodem: exhibetur regia prohibitio sub hac forma. Quia de molendino tali haecenus non fuerunt decimae solutae, prohibemus &c. & sententia excommunicationis, si quam hac occasione promulgaveritis, revocetur.

Responsio. In tali casu nunquam exivit prohibitio de voluntate principis, qui & decernit talem perpetuo non exire.

VI. Item, si aliqua causa, vel negotium, cuius cognitio spectat ad forum ecclesiasticum, & coram ecclesiastico iudice fuerit sententialiter terminata, & transferit in rem iudicatam, nec per appellationem fuerit suspensa, & postmodum coram iudice seculari super eadem re, inter easdem personas, questio moveatur, & probetur per testes, vel instrumenta: talis exceptio in foro seculari non admittitur.

Responsio. Quando eadem causa diversis temporibus, coram iudicibus ecclesiasticis & secularibus ventilatur, ut supra patet de violenta manuum injectione in clericum: dicunt, quod non obstante ecclesiastico iudicio, curia regis

tractat ipsum negotium, ut sibi expedire videatur, ecclesiastico iudicio non obstante.

VII. Item, littera regia ordinaria dirigitur aliquando, qui aliquos suos subditos excommunicationis vinculo innodarunt, quod eos absolvant, infra certum diem: alioquin, quod compareant responsum, quare eos excommunicaverunt.

Responsio. Rex decrevit, quod talis littera nunquam exire in posterum permittatur, nisi in casu, in quo post inventi, regiam libertatem per excommunicationem laedi.

VIII. Item, barones de Scaccario domini regis vendicantes sibi ex privilegio, quod non debent extra locum illum conquerenti respondere, extendunt illud privilegium ad clericos commorantes ibidem, vocatos ad ordines, seu ad residentiam; & directis inhihent, ne aliquo modo, aliquave ex causa, dum sunt in Scaccario, & in servitio domini regis, ipsos trahant ad iudicium quoquo modo.

Responsio. Placet domino regi, quod clerici suis obsequiis intendentes, si delinquant, per ordinarium, ut caeteri, corrigantur. Sed tempore, quo occupantur circa Scaccarium, ad residentiam in suis faciendam ecclesiis non tenentur.

His additur sic de novo, per concilium domini regis. Rex & antecessores sui, a tempore cuius contrarii memoria non existit, usi sunt; quod clerici, suis immorantes obsequiis illis intenderent, ad residentiam in suis beneficiis faciendam minime compellantur: nec debet dici tendere in praedictum ecclesiasticam libertatis, quod pro rege & republica necessarium invenitur.

IX. Item, ministri domini regis, & vicecomites, & alii, ingrediuntur secundum ecclesiam ad distributiones faciendas, & aliquando capiunt animalia rectorum in via regia, quando non habent nisi terram, ac ecclesiam pertinentem.

Responsio. Placet domino regi, ne distributiones de caetero fiant huiusmodi, nec in fundis, quibus olim ecclesie sunt dotatae. Vult tamen, distributiones fieri in possessionibus, de novo a personis ecclesiasticis adquisitis.

X. Item, quandoque aliqui confugientes ad ecclesiam, abjurant terram, secundum regni consuetudinem: & persequuntur eos laici, vel inimici eorum, & a publica strata per eosdem abstrahuntur & suspenduntur, vel statim decapitantur: & dum sunt in ecclesia, custodiuntur per armatos infra coemeterium, & quandoque infra ecclesiam, ita arde, quod non possunt exire locum sacrum, causa superflui ponderis deponendi, nec permittitur eis necessaria victui ministrari.

Responsio. Qui terram abjurerint, dum sunt in strata publica, sunt in pace regis, nec debent ab aliquo molestari; & dum sunt in ecclesia, custodes eorum non debent morari infra coemeterium, nisi necessitas, vel evasione periculum hoc requirat; nec arcantur confugi dum sunt in ecclesia, quin possint habere vitas necessaria, & exire libere pro obscuro pondere deponendo. Placet etiam domino regi, ut latrones, & appellatores, quocumque voluerint, possint sacerdotibus sua facinora confiteri: sed caveant confessores, ne erronee huiusmodi appellatores informant.

XI. Item, petitur, quod dominus rex & regni magnates non onerent domos religiosas, vel

ANNO
CHRISTI
1316.

vel ecclesiasticas personas, pro corrodiis, pensionibus, vel perendinationibus faciendis in domibus religiosis, & aliis locis ecclesiasticis, carere & equis sibi mittendis, cum per hoc prædictæ domus depauperentur, cultusque Divinus in hac parte diminuat: & propter hujusmodi onera compellantur sapissime presbyteri, & alii ministri ecclesiastici, Divinis officiis deputati, recedere a locis supradictis.

Responsio. Placet domino regi, quod super contentis in petitione, de cætero indebite non onerentur: & si per magnates & alios contra fiat, habeant inde remedium; juxta formam statutorum, tempore domini Edvardi regis patris nostri, nunc editorum. Et fiat consimile remedium de corrodiis & pensionibus, per correctionem exactis, de quibus non fit mentio in statutis.

XII. Item, si aliqui de tenuta domini regis, vocati coram ordinario, extra parochiam ubi degunt, propter suam contumaciam manifestam, excommunicentur; ac, post XL. dies pro eorum captione scribatur: prætendunt se privilegiatos, quod extra villam seu parochiam suam non debent vocari: & sic denegatur breve regium pro captione eorumdem.

Responsio. Nunquam fuit negatum breve rogum, nec negabitur in futurum.

XIII. Item, petitur, quod personæ ecclesiasticæ, quas dominus rex ad beneficia præsentat ecclesiastica, si episcopus eos non admittat, ut puta, propter defectum scientiæ, vel aliam causam rationabilem, non subeant examinationem laicorum personarum, in casibus antedictis, prout his temporibus attentatur de factis, contra canonicas sanctiones: sed adeant judicem ecclesiasticum, ad quem de jure pertinet, pro remedio, prout justum fuerit, consequendo.

Responsio. De idoneitate personæ præsentatæ ad beneficium ecclesiasticum, pertinet examinatio ad judicem ecclesiasticum. Et ita est hæcenus usitatum, & fiat in futurum.

XIV. Item, si vacet aliqua dignitas, ubi electio est facienda: petitur, quod electores libere possint eligere, absque incussione timoris a quacunque potestate seculari, quod cessent preces & oppressiones in hac parte.

Responsio. Fiant libere, juxta formam statutorum, & ordinationum.

XV. Item, licet clericus coram seculari iudice judicari non debeat, nec aliquid contra ipsum fieri, per quod ad periculum mortis, vel mutilationem membri valeat perveniri: seculares tamen iudices, clericos ad ecclesiam confugientes, & reatus suos forte contentes, faciunt abjurare regnum, eorum abjurationes admittunt ex illa causa, quamquam illorum iudices super iis non existant. Sicque datur laicis indirecte potestas hujusmodi clericos trucidandi, si ipsos post hujusmodi abjurationem, in regno contigerit inveniri. Super quo, prælati & clerici petunt tale remedium adhiberi, ut immunitas ecclesiæ, & ecclesiasticarum personarum, conservetur illæsa.

Responsio. Clericus pro feloniam fugiens ad ecclesiam, pro immunitate ecclesiastica obtinenda, asserens se esse clericum, regnum non compellitur abjurare: sed legi regni se reddens, ecclesiastica gaudebit libertate, juxta laudabilem consuetudinem regni hæcenus usitam.

XVI. Item, quamquam confessio coram illo, qui non est iudex contentis, non teneat, nec sufficiat ad faciendum processum, vel sententiam.

Council General. Tom. XXV.

Atiam proferendam: quidam tamen seculares iudices, clericos, qui de foro suo in hac parte non existunt, reatus proprios & enormes, ut puta furta, roboreas, & homicidia, coram eis contentes, admittunt ad accusationem aliorum, quam ipsi communiter vocant Apellum, ipsosque sic contentes accusantes, seu appellum facientes non liberant prætatis eorum post præmissa, quaque super iis fuerint sufficienter requisiti, licet coram eis, per confessionem propriam, judicari vel condemnari nequeant, absque violatione ecclesiasticæ libertatis.

Responsio. Appellatori in forma debita, tanquam clerico per ordinarium petito, libertatis ecclesiasticæ beneficium non negatur.

Nos desiderantes statui ecclesiæ Anglicanæ, & tranquillitati & quieti prælatorum & clericorum prædictorum, quatenus de jure poterimus, providere: ad honorem Dei, & emendationem status dictæ ecclesiæ, & prælatorum, & clericorum prædictorum, omnes & singulas responsiones prædictas, ac omnia & singula in eisdem responsionibus contenta, ratificantes & approbantes, ea pro nobis & heredibus nostris concedimus, & præcipimus in perpetuum inviolabiliter observari. Volentes & concedentes pro nobis & heredibus nostris, quod prædicti prælati & clerici, eorumque successores in perpetuum, in præmissis jurisdictionem ecclesiasticam exercent, juxta tenorem responsionum prædictarum, absque occasione, iniquitatione, vel impedimento nostri, vel heredum nostrorum, seu ministrorum nostrorum quorumcumque.

In cuius rei testimonium, has litteras nostras fieri fecimus patentes. Teste me ipso apud Eboracum xxv. die mensis Novembris, anno regni nostri decimo.

Littera, super eadem chartam domini regis, iustitiaris, & aliis ministris directa pro prohibitione.

Rex iustitiaris salutem.

Circumspecte agatis de negotio tangente dominum Norwycensem, & eius clericum, non puniendo eos, si placitum tenuerint de iis, quæ mere sunt spiritalia; videlicet de correctionibus, quas faciunt prælati pro mortali peccato; videlicet pro fornicatione, adulterio, & hujusmodi, pro quibus aliquando infligitur pena corporalis, aliquando pecuniaria: maxime, si convictus fuerit liber homo.

Item, si prælatus puniatur pro cæmeterio non clauso, ecclesia discooperta, vel decenter non ornata, in quibus casibus alia pena non potest infligi, quam pecuniaria. Item, si rector petat a parochianis suis oblationes, decimas debitas & consuetas, vel rector agat contra rectorem de decimis majoribus, dummodo non petatur quarta pars alicujus ecclesiæ. Item, si rector petat mortuarium, ubi mortuarium dæri consuevit. Item, si prælatus, advocatus ecclesiæ, petat a rectore pensionem sibi debitam. Omnes hujusmodi petitiones faciendæ sunt in foro ecclesiastico.

Item, de violenta manuum injectione in clericum, & in causa diffamationis, concessum fuit alias, quod placitum inde teneatur in curia Christianitatis, dummodo non petatur pecunia, sed agatur de correctione peccati.

In omnibus prædictis iudex ecclesiasticus cognoscere debet, non obstante regia prohibitione, licet porrigatur, quod non faciat, nisi prius habeat rogiam consultationem.

N o 2 V I.

ANNO
CHRISTI
1316.

videant, tam per nos, quam per nonnullos alios in præsentia nostra, recitando & allegando sacram scripturam, ac originalia & dicta sanctorum, vel alias fatinciendo, sæpius dicta sunt, aliter, quam per nos dicta & intellecta fuerant, intelligantur, ac dicantur, & auribus fidelium valeant inculcari: ecce quod nostram intentionem, quam circa statum animarum separatarum habemus & habuimus, serie præsentium declaramus. Fatemur siquidem & credimus quod animæ purgæ separatæ a corporibus, sint in cælo, cælorum regno, & paradiso cum Christo in consortio angelorum congregatæ, & videant Deum facie ad faciem & Divinam essentiam clare, in quantum conditio & status patitur animæ separatæ. Si vero alia vel aliter circa materiam hujusmodi per nos dicta & prædicata vel scripta fuerunt: quoquo modo illa diximus, prædicavimus, vel scripsimus contra præmissa vel alia, quæ fidem concernant catholicam sacramque scripturam, aut bonos mores, illa abnegamus, & determinationem ecclesiæ & sacræ scripturæ approbamus. Alias autem dicta vel scripta illa habemus, & habere volumus, pro non dictis & scriptis, eaque revocamus expresse. Ac prædicta omnia, & quæcumque dicta & prædicata fuerunt, vel scripta per nos, de quacumque materia, ubicumque, & in quocumque loco, & in quocumque statu, quem habuimus, & habemus, vel habuerimus: omnia submittimus determinationi ecclesiæ, ac successorum nostrorum. Nulli ergo omnino liceat hominum hanc paginam nostræ declarationis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Anno Christi 1334. Datum Avinionis tertio Nonas Decembris, pontificatus nostri anno 19. *Hæc siquidem revocatione facta, statim hæc & hæc supra dictis expiravit.*

II. AD UNIVERSOS FIDELES,

De bello Sarracenis inferendo.

Joannes episcopus, servus servorum Dei, universis Christi fidelibus, præsertim neophytis & catholicis, ac omnibus Christianitati adhaerentibus, ad quos patentes litteræ, bullæ sedis apostolicæ prænuntia pervenerint, salutem & apostolicam benedictionem.

Filii, quos genuit Jesus Christus, non per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per suum proprium sanguinem, cum a damnationis crimine, mortalium versa æce, in sua cruce unda sacrosancti sui sanguinis nos redemit. Noveritis nos absque hæsitacione aliqua infideli, quod nos a sapientissimo & Christianissimo barone dilecto filio nostro Philippo comite d'Anjou, filio secundum carnem videriosissimi viri domini Caroli de Valois, habuimus & recepimus, & coram nobis & confratribus nostris cardinalibus in pleno consistorio de verbo ad verbum legere fecimus, quasdam litteras legitimas & integras, in quibus continentur quæ sequuntur, in hunc modum.

Sanctissimo ac beatissimo in Christo patri ac domino, domino Joanni sacra Romana ecclesiæ summo pontifici, omnibusque Christi alumnis, Philippus comes d'Anjou.

Sanctissimo, inquam, patri nostro prædicto,

cum inclinatio sanctorum pedum osculo supplicem per omnia famulatum, & dictis alumnis Christi eidem subjectis non fidam, sed remissivam in Domino caritatem. Innotescant omnes in Christo fideles apud Deum, quod anno Domini MCCCXXI. die Veneris post nativitatem B. Joannis Baptistæ, facta fuit horribilis eclipsis solis in comitatu d'Anjou & de Touraine, ita quod fere per quatuor horarum spatium illius diei, Sol esset inflammatus & rubeus tamquam sanguis; & in nocte illius diei Luna foret deturpata & obscurata veluti saccus. ita quod crederent habitatores terræ, esse in novissimo fine mundi. Nec non & in ipsa die audita fuerunt incogitabilia tonitrua, & ineffabiles convulsiones vitæ: sic quod nonnulli viderunt quamplurimos ignium globos de cælo supra terram & supra domos cadentes: ita quod tecta palea cooperta in quibusdam locis sunt combusta, & fuit visus quidam draco terribilis in aere, cujus flatu & anhelitu scetido gentes non modicæ sunt extinctæ. Insuper terremotus in quibusdam locis fuit, & alias, quod tota terra tremere, ita quod tremore ipsius quamplurima hospitia super mare Angliæ situata corruerunt. Interea in crastino illius diei, in comitatu memorato, nostræ gentes cæperunt Judæos propter imprecationes, quas contra Christianitatem perpetrarunt, invadere: & inscrutantes diligenter domos ipsorum Judæorum, in domo cujusdam Judæi, cujus nomen Bananias, in secretiori domus suæ loco, in quodam forti serinio, quo thesaurum & secreta sua reponerat, inventa fuit quædam pellis mutonina, ^{f. verruci-} intus & foris Hebraice conscripta, cujus patentis litteræ sigillum tale erat. Laqueus sigilli erat de serico puro coccineo, sigillum annexum de auro probatissimo, in pondere novemdecim Florentiæ florenorum. In ipso sigillo summatim & brevius procedendo, imago Christi crucifixi elevata subtili opere erat sculpta, & quidam Judæus, sive Sarracenus horribilis, incurvatus, per summitatem cujusdam scabæ brachio crucis appodiatæ, cum duabus manibus femoralibus retractis super genua, secretiora suarum natium (quod fordidum est dicere) ante duleis Christi faciem collocando. Cuius litteræ tenorem gentes nostræ minime curassent, nisi repente & ex casu illud sigillum longum & latum perciperent. Scripturam vero hujus litteræ nobis exposuerunt duo Judæi baptizati. Præsertim & idem Judæus Bananias, cum sex aliis Judæis in literatura Judaica satis peritis: non tamen voluntarie, sed vi & metu. Cum tamen fuerunt graviter segregati, positi in questionibus & tormentis, & pro constanti dicti Judæi in hujus litteræ expositione satis sufficienter unum & idem dicebant, vel quasi similia loquebantur; quæ omnia transtulerunt tres periti Christiani clerici in theologica veritate, de lingua Hebraica in Latinum, prout diligentius potuerunt: quæ verba fuerunt talia, & tot & tanta. „Gloriosissimo ac præpotentissimo circuli hujus mundi domino, domino Amice-
„dich regi triginta & unius regnorum, videret de Jericho, de Jerinocht, de Ay, de
„Item, de Lebna, de Lachie, de Gazer, ^{f. per compendium pro Jerusalem.}
„de Hebron, de terra Gessen, de Basan, de
„tota terra montana, de Cadesbarne, de universa Hethæorum, Amorrhæorum, Jebusæorum, Perescorum, & Cucorum, usque ad radicem Arnon intra Massæ, & cæteris regionibus ad nostram ædificationem recitandis mo-
„di-

dicam, tam Soldanis & Admirandis, præcipue Zabini Soldano de Azor, & Jodab Admirando de Abdon, & Semeren, exercituum militiæ vestras principi, omnibusque auricularis, coadjutoribus, accessoribus & subregibus vestris, Bananias Hebræus cum toto populo Israelitico, inclinatissimam subjectionem perennem, cum promptissima obedientia debitaque devotione. Præpotentissime mi rex, cum prænominatis vestris magnatibus, sarrapis, & baronibus. Cum jam dum a plasmatione mundi anno sex millenario ducentario nonagenario quaternario, deinceps pluries, vestra excellentissima regia majestas per mediatorem vestrum subregem de Granata, & ipsius sapientes in populo Hebraico supradicto, benigniter dignata est, cum nobis factæ sedere perpetuo intimare, quod sancti patres nostri, videlicet Enoch qui translatus fuit, & Elias, qui vidente & testante discipulo suo Eliseo in paradiso in curru igneo fuit subvedus, publice apparuerunt vestris gentibus in monte Thabor, ipsis doctrinam legis nostræ allegando & docendo: necnon in quodam concavo convallium montis Sinai inventa est arca nostra testamenti: quam arcam cum ingenti devotionis tripudio & jubilatione, cum inestimabili equituum & pedum gentis vestræ, in quadam vestra principali civitate, quæ vocatur Ay, fecistis honorifice deportari: & in ipsa dicta arca, ipsam reverenter aperiendo, invenistis manna, quod nobis Deus in deserto dedit, sanum, mirabiliter odoriferans, ac etiam incorruptum, cum virgis Moyse & Aaron, & tabulas legis nostræ lapideas digito Dei sculptas: quæ omnia supradicta, & miraculosiora & mirabiliora, in dicta terra vestra ob devotionem gentium perpetrarunt, asserentes firma fide quod non est alius Deus præter magnum Deum nostrum, quia locutus est nobis in monte Sinai ore ad os, sicut solet amicis amabilius loqui ad amicum, & affectuosissime desideratis circumcidi, & ad legem nostram, quam ipse Deus, non alius, dedit nobis, redire bono animo & converti, & quod redderetis nobis terram supradictam fluentem mel ac lac, quam Deus repromissit: si videlicet aliquo cauteloso ingenio gentem Christianam, quæ credit filio cuiusdam mulieris simplicis & pauperis de lege nostra, quæ vestram hereditatem & patrum vestrorum usurpando minus iuste: si, inquam, eandem sub iugo æternæ servitutis vestræ domaremus: & præsertim ponetis nos in possessione libera & pacifica de civitate magna Jerusalem, & de Jericho, & de Ay, in qua requiescit sanctissima arca, si possemus vos inthronizare super thronum regni & præclaræ civitatis Christianorum Parisius, & quod ad omnia ista percipienda in omnibus juvaretis. Interea sicut valetis agnoscere, per prædictum nobilem vestrum subregem de Granata, super hoc adhibuimus unam callidam & subtilem cautelam: quia posuimus venena in potationes ex corruptis, & pulveres de malis & amaribus herbis, & de sanguinibus reptilium venenosorum in sub aquis, puteis & cisternis, fontibus & quibuslibet fluviis: ut ipsi Christiani suo tempore unusquisque secundum complexionis suæ qualitatem vapore corrupto prædictorum venenatorum morte intertali extinguantur: & maxime propter co-

pidiam pecuniam nostram per quosdam pauperes legis ipsorum, qui vocantur leprosi, fecimus fieri istud idem. Sed prædicti pauperes miserissimi leprosi in his se simplices habuerunt, quia & nobis detraxerunt & accuserunt, & ab aliis Christianis decepti, totum factum confessi sunt. Ita tamen, quod (in quo nobis est exaltatio) ipsi Christiani suos fratres Christianos leproso depopularunt & destruxerunt penitus, & iidem leprosi Christiani suos confratres Christianos impocotaverunt (quod est bonum signum, cum omne regnum in se divisum debeat dissolari) & etiam propter accusationem prædictorum leproso fulmus turpiter capti, & crudeliter incarcerationati: quod martyrium patienter pro Deo sustinuerunt, & ab ipsis Christianis quotidie sustinemus, ut nobis in contemptum Deus retribuatur in futurum. Et procul dubio credimus depopulati fuisse, nisi grandis noster thesaurus corda eorum in avaritia obdurasset: unde aurum & argentum nostrum & vestrum nos redemit, prout valetis scire ista omnia per prædictum subregem vestrum de Granata. Transmittatis nobis argentum & aurum, quia speramus facere majora, dum aliquod spatium transierit, si impocotationes istas non bene fecerint cursum suum. Si autem fecerint quod optamus, tunc vobis bene notum faciemus. Ita quod Deo adjuvante poteritis transire mare ad portum Granatæ, & super residuum Christianorum extendere magificum vestrum gladium in manu potentis vestrae dexterae & brachio levato. Et postea sedebitis apud Parisius super thronum: & nos similiter libera possidebimus terram patrum nostrorum nobis a Deo repromissam, & inde erimus unanimis sub lege & sub Deo uno viventes. Et non erit amplius in sæculo ullus dolor, nec ulla oppressio in æternum. Unde dicit nobis sapiens Salomon: *Qui adheret uni Deo, Psa. 138. una voluntas est cum eo.* Et beatus David: *Ecco quam bonum & quam jucundum, habitare fratres in unum.* Sed de ipsis Christianis prophetavit nobis sanctus propheta Osee, dicens: *Divisum est cor eorum, & ideo interi-* Osee 10. *bunt.* Excellentissime regis majestati vestræ transmittimus hoc patens chirographum per magnum Leonem satis peritum in scientia legis nostræ, qui vobis exponet melius universa.

Nos igitur Joannes prædictus, servus servorum Dei quoniam quidem intelleximus, quod devotissimus & Christianissimus dilectus filius noster memoratus Philippus comes d'Anjou preparat se ad arripendum iter suum contra illam gentem crudelem Sarracenam, propter Christianitatis exaltationem, & ad vindicandam Christi mortem: eandem vero in quacunque die iter suum acceperit, cum sua comitiva, ac ipsum post sequentes, auctoritate Dei omnipotentis & Virginis ejus matris, ac beatorum apostolorum Petri & Pauli, ex nunc a pœna absolvimus, & a culpa, &c.

III. AD CAPITULUM ECCL. PRAGENSIS.

De processu pape contra Ludovicum regem Romanorum.

Joannes episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, capitulo ecclesie Pragensis, salutem & apostolicam benedictionem.

Conferentia
cum simili
epistola eius-
dem Joannis
Pape ad ar-
chiepisc. Ra-
vennensem,
apud Baso-
vium anno
1533. Mart.

Nuper contra dictum filium, magnificum virum, Ludovicum ducem Bavarie, super eo quod electione sua in regem Romanam, promovendum in imperatorem, per quosdam qui vocem in electione hujusmodi habere dicuntur in discordia celebrata, per sedem apostolicam (ad quam electionis hujusmodi & personarum electarum examinatio, approbatio, & admissio, ac etiam reprobatio & repulsio, noscitur pertinere) non admissa, nec etiam reprobata, administrationi regiminis Romani regni seu imperii se irreverenter ac indebitè per se & alios ingerebat; de fratrum nostrorum consilio, & apostolice plenitudine potestatis, presente multitudine copiosa fidelium, videlicet octavo Idus Octobris, processum fecimus continentibus infra-

Joannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Attendentes, quod dum errori non resistit is ad quem resistere pertinet, presumitur consentire; quodque plerumque justitiam opprimitur veritas, si defensionis opportuna illi beneficium subtrahatur: profecto nec errori damnabili consentire per resistentiam negligentiam volumus, neque patri, ob defectum optimarum defensionis praesidii, justitiam opprimi sponsam Christi. Dudum siquidem per obitum claræ memoriæ Henrici Romanorum imperatoris, imperio Romano vacante, principes ecclesiastici & seculares, ad quos (translato ab olim per sedem apostolicam prædicto imperio de Græcis in persona magnifici Caroli in Germanos) futuri Romani regis, in imperatorem postmodum promovendi, electio pertinebat, votis eorum in diversa divisus, duos (sicut dicitur) in discordia elegerunt: quibusdam eorum in dilectum filium magnificum virum Ludovicum Bavarie, quibusdam vero in dilectum filium Fridericum Austriae, duces, nominando & eligendo ipsos in Romanorum reges, dirigentibus discorditer vota sua. Verum præfatus Ludovicus, a nobis, ad quem suæ electionis hujusmodi, sicut præmittitur, in discordia celebrata, ac personarum ipsius examinatio, approbatio & admissio, repulsio quoque & reprobatio, noscitur pertinere, electione prædicta nequaquam admissa, nec ejus approbata persona, sicut notoria fama notoriatur, & publica facti evidentia manifestat, non querens, ut deberet, per ostium ad hujusmodi regni seu imperii conscendere dignitatis fastigium, sed potius aliunde (nescimus quo ductus, vel verius seductus, consilio) præfati Romani regni nomen sibi & titulum regium usurpavit; quamvis priusquam alterutrius eorum per sedem apostolicam fuisset approbata & reprobata persona, neutri electorum ipsorum assumere liceret nomen & titulum prælibatum: cum nec interea Romani reges existant, sed in reges electi: nec sint habendi pro regibus, nec reges etiam nominandi. Idem etiam Ludovicus eodem præsum-

pto titulo non contentus, administrationi iurium regni & imperii prædictorum, in gravem Dei offensam, & contemptum ac manifestam injuriam Romanæ ecclesie matris suæ, ad quam ejusdem vacantis imperii regimen (sicut & impræsentiarum vacat) pertinere dinoscitur, nec non & plurimorum scandalum, & rei turbationem & lesionem publicam, ac animarum suarum detrimentum, proficere, seque illi immiscere irreverenter ac indebitè præsumpsit hæcenus & præsumit, exigendo & recipiendo sub præfato regio titulo fidelitatis in Alemannia & nonnullis Italiae partibus, tam a personis ecclesiasticis, quam secularibus, vassallis imperii, per se & alios, juramenta, ac de dignitatibus, honoribus & officiis, ad ejusdem Romani regni seu imperii dispositionem spectantibus, pro suo libito disponendo; sicut proximis his diebus præteritis, de marchionatu Magdeburgensi, quem primogenito suo de factò publice contulit, ordinavit: necnon alia plurima exercendo, quæ ad ejusdem Romani regni & imperii regimen non est dubium pertinere. Eiusdem insuper ecclesie Romanæ, sicut Galeatio de Vicecomitibus, & ejus fratribus, quamvis sint de crimine hæresis a suis competentibus iudicibus, exigente justitia, per definitivam sententiam condemnati, & nonnullis aliis ecclesie præfate rebellibus, se exhibere fautores & defensores, contra dictam ecclesiam prosequentes adversus eosdem rebelles jura imperii & negotium fidei, in gravem Divinæ majestatis injuriam, contemptum ejusdem ecclesie, & animarum suarum perniciem, non est veritus, nec veretur. Nos itaque tam temerariis ausibus, ne mos tam perniciosus invalescat, in posterum obviare, ac (prout ad apostolatus nostri spectat officium) justitiam sponsam Christi in hac parte defendere, dictumque Ludovicum a tam periculoso erroris devio ad veritatis callem reducere cupientes; ac considerantes, quod ad ejus presentiam, ad proponendum coram eo presentialiter, per quem posset & deberet retrahi a prædictis, nequaquam tutus patet accessus; quodque in præmissis formidatur, quod mora periculum, & dissimulatio damnum forent procul dubio allaturæ: ad providendum super præmissis excessibus, & obviandum eisdem, subscriptum modum de fratrum nostrorum consilio, ac ex certa scientia, & de apostolice potestatis plenitudine eligentes, præfatum Ludovicum, presente fidelium multitudine copiosa, presentium tenore monemus, eidem sub virtute sanctæ obedientie ac excommunicationis pena (quam ipsum, nisi cum effectu hujusmodi monitioni nostræ paruerit, incurrere volumus ipso facto) auctoritate apostolica nihilo minus injungentes, ac ut intra trium mensium spatium, a datis presentium computandum, quod ei de eorumdem fratrum consilio pro peremptorio termino assignamus, ab administratione, factoria, & defensione prædictis prorsus ablineat ac desistat, administrationem ipsam per se, alium, seu alios, non resumpturus ulterius, nisi tunc demum cum electionem suam hujusmodi, quæ de ipso dicitur celebrata, ac personam ejusdem, per sedem apostolicam approbari contigerit, & admitti: quodque gesta per eum, post præsumptum ab eo titulum memoratum, cæteraque præmissa, quantum

„ tenus præcesserunt de facto, eum de jure non A
 „ teneant, velut ab ipso, cui jus faciendi non
 „ competeat, nec competit, attentata, euret
 „ intra prædictum terminum, quantum patietur
 „ possibilitas, realiter revocare. Aperte per
 „ præsentium seriem intimantes eidem, quod
 „ si in præmissis, per eum infra præfatum ter-
 „ minum exequendis, negligens fuerit vel re-
 „ missus, nos contra ipsum ad publicationem
 „ poenarum, in quas propter præmissos excelsus
 „ notorios incidere noscitur, vel incidet in
 „ futurum, & alias quantum suadebit iustitia,
 „ ejus non obstante absentia, procedemus.
 „ Univerſis igitur patriarchis, archiepiscopis,
 „ episcopis, & aliis personis ecclesiasticis qui-
 „ buscumque, sub poena suspensionis ab officio B
 „ & beneficio, quam eos incurere volumus
 „ ipso facto, nisi infra prædictum terminum
 „ infrascriptæ inhibitioni nostræ efficaciter stu-
 „ duerint obedire, & tam ipsis, quam omni-
 „ bus & singulis civitatibus, communitatibus,
 „ & universitatibus, necnon personis seculari-
 „ bus quibuscumque, cujuscumque conditionis
 „ aut status existant, etiamſi regali aut alia
 „ quacumque dignitate præfulgeant, in virtute
 „ sanctæ obedientiæ, ac sub poena excommuni-
 „ cationis in personas, & interdicti in terras
 „ eorum, necnon privationis privilegiorum quo-
 „ rumcumque, apostolicorum & imperialium,
 „ ac feudorum, quæ ab ecclesia vel imperio
 „ obtinent, districtius inhibemus, ne prædicto C
 „ Ludovico in præmissis vel aliis regni seu im-
 „ perii tangentibus regimen, tamquam regi,
 „ seu in regem Romanorum electo, nisi & quo-
 „ usque dictam electionem, ac personam ipsius,
 „ per sedem apostolicam approbari contigerit,
 „ & admitti, in aliquo pareant vel intendant,
 „ neve eidem in quibuscumque ad regnum præ-
 „ libatum spectantibus præbeant auxilium, con-
 „ siliium, vel favorem. Non obstantibus, si
 „ ipsi vel eorum aliqui ad hoc se dicto Ludo-
 „ vico ut regi, seu in regem Romanorum elec-
 „ to, adtrinxerint per fidelitatis vel alterius
 „ cujuslibet generis juramenta: quæ quidem
 „ cum præſtita fuerint ei, cui minime præſta-
 „ ri debuissent, nec servari sine æternæ salutis D
 „ valeant detrimento, præſtantes eadem non
 „ adstringunt: quæ nihilo minus ad cautelam
 „ auctoritate apostolica relaxamus, illaque cas-
 „ ſa & irrita nunciantes, decernimus penitus
 „ non tenere, nec sere aliquatenus observan-
 „ da: seu si præſtato Ludovico, vel quibuscum-
 „ que aliis conjunctim vel diviſim per litteras
 „ ſedis ejuſdem foret sub quacumque verborum
 „ forma vel expreſſione conſeſſum, vel conce-
 „ detur in poſterum, quod excommunicari &
 „ ſuſpendi, vel eorum terræ ſeu loca interdicti
 „ non poſſint: quas contra præſentem proces-
 „ ſum noſtrum in nullo eis volumus ſuffragari,
 „ ſed ipſas quoad hoc viribus volumus om-
 „ nino carere. Ex præmiſſis autem nos nequa- E
 „ quam intendimus nec volumus obligari, quin
 „ ad publicationem dictarum poenarum, & alias,
 „ contra dictum Ludovicum poſſimus pendente
 „ hujusmodi dilations procedere, prout juſtum
 „ fuerit, & nobis viſum fuerit expedire. Ut
 „ autem hujusmodi proceſſus noſter ad ipſum
 „ Ludovicum, & aliorum, quorum intereſt, com-
 „ muneſiſſimam notitiam deducatur: chartas ſive mem-
 „ branas proceſſum continentes eundem, in
 „ eccleſia Avinionenſi appendi vel aſſigi oſtiis,
 „ ſeu ſuperliminaribus ejuſdem eccleſiæ facie-
 „ mus, quæ proceſſum ipſum ſuo quaſi ſonoro

„ præconio & patulo indicio publicabunt, ut
 „ idem Ludovicus, & alii quos proceſſus ipſe
 „ contingit, nullam poſſint excuſationem præ-
 „ tendere, quod ad eos non pervenerit, vel
 „ quod ignoraverint eundem: cum non ſit ve-
 „ riſimile, quoad ipſos remanere incognitum
 „ vel occultatum, quod tam patenter omnibus
 „ publicatur. Volumus autem, & apoſtolica
 „ auctoritate decernimus, quod hujusmodi pro-
 „ ceſſus eundem Ludovicum, ſeu alios prædi-
 „ ctos, apprehendat & ardeat, ac ſi eidem
 „ perſonaliter publicatus & inſinuatus ſolemniter
 „ extitiſſet; conſtitutione quacumque per
 „ prædeceſſores noſtros Romanos pontifices in
 „ contrarium edita, non obſtante. Nulli ergo
 „ omnino hominum liceat hanc paginam no-
 „ ſtræ monitionis, mandati, inhibitionis, re-
 „ laxationis & conſtitutionis, infringere, vel ejus
 „ uſu temerario contraire. Si quis autem hoc
 „ attentare præſumpſerit, indignationem omni-
 „ potentis Dei & beatorum Petri & Pauli apo-
 „ ſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Dat. A-
 „ vinione, in palatio episcopali 8. Idus Octo-
 „ bris, pontificatus noſtri anno 8. Anno Chri-
 „ ſti 1313.
 „ Quocirca diſcretionis veſtræ per apoſtolica ſcri-
 „ pta in virtute obedientiæ diſtincte præcipiendo
 „ mandamus, quatenus præmiſſa in prædicto pro-
 „ ceſſu contenta, quantum ad vos pertinet, per
 „ vos & clerum civitatis & diœceſis Pragenſis,
 „ & alios ſubditos episcopatus Pragenſis, ſermiter C
 „ obſervetis, & faciatis inviolabiliter obſervari:
 „ ac nihilo minus prædictum proceſſum in dictis
 „ civitate & diœceſi, ad id clero & populo loci
 „ cujuſlibet, ubi hujusmodi publicatio fiet, con-
 „ vocatis ſpecialiter & etiam congregatis, facia-
 „ tis ſolemniter publicari de publicatione hujus-
 „ modi facientes fieri publica inſtrumenta, illa
 „ nobis, quantocius fieri commode poterit, trans-
 „ miſſuri, ac ſignificaturi nobis diem receptionis
 „ præſentium, & quacumque ſuper his duxeritis
 „ faciendâ. Datum Avinione 7. Idus Octobris, Anno Chri-
 „ ſti 1313.
 „ pontificatus noſtri anno octavo.

IV. AD UNIVERSUM CLERUM.

De audienda confessione.

Joannes episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, ac dilectis filiis clericis, ad quos præſentes pervenerint, salutem & apoſtolicam benedictionem.

VAs electionis, doctor eximius, & egregius prædicator, cujus prædicatio mundum docuit univerſum, præſumptuoſam illorum auidaciam reſrenare ſollicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes, in errores varios prolabantur, non plus ſapere quam oportet, ſed ad ſobrietatem ſapere ſalubri doctrina ſuggeſſit, ut juxta Sapientis eloquium, quiſque ſuæ prudentiæ ponat modum. Sane dudum cum dilectum filium magiſtrum Joannem de Poſſiaco, ſanctæ theologiæ doctorem, certis ex cauſis de fratrum noſtrorum conſilio ad noſtram præſentiam vocaſſemus, fide digna relatio ad noſtrum perduxit auditum, quod ipſe in quibusdam articulis tangentibus poenitentię ſacramentum, non ſobrie, ſed perperam ſapiebat, infra ſcriptos articulos periculofos continentes errores docens publice in ſuis prædicationibus & in ſcholis. Primo ſiquidem adtruens, quod conſeſſi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confeſſiones,

iones, teneantur eadem peccata quam confessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti. Secundo, quod stante statuto, omnes utriusque sexus, edito in concilio generali, Romanus pontifex non possit facere, quod parochiani non teneantur confiteri omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti, quem dicit esse parochialem curatum: immo nec Deus possit hoc facere, quia, ut dicebat, implicat contradictionem. Tertio, quod papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessiones, immo nec Deus: quin confessus habenti generalem licentiam teneatur eadem iterum confiteri suo proprio sacerdoti, quem dicit esse, ut præmittitur, parochialem curatum. Nos igitur scire volentes, si suggesta nobis veritatem haberent, articulorum præmissorum copiam eidem magistro Joanni fecimus assignari, & ad defensionem sui audientiam plenam præbuimus, tam in nostra & dictorum fratrum nostrorum præsentia in consistorio, quam alias coram aliquibus ex ipsis fratribus per nos ad hoc deputatis. Verum licet præfatus magister dictos articulos & contenta in ipsis defendere niteretur: assererat tamen se paratum credere & tenere in præmissis & aliis, ea quæ credenda & tenenda esse sedes apostolica definiret. Nos ergo attendentes, quod prædictorum articulorum assertio, prædicatio, & doctrina, redundare poterant in multarum perniciem animarum, ipsos per plures magistros in theologia examinari fecimus diligenter: nos etiam cum dictis fratribus nostris collationem solemnem habuimus super ipsis. Per quas quidem collationem & examinationem super hoc præhabitas, comperimus, prædictos articulos doctrinam non sanam, sed periculosam multum, ac veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & singulos idem magister Joannes, veris sibi rationibus opinioni suæ dudum habitæ contrariis demonstratis, in consistorio revocavit, asserens se credere eos non veros, sed eorum contrarium verum esse, cum diceret se nescire rationibus, sed factis in contrarium respondere. Ideoque ne per assertionem, prædicationem & doctrinam hujusmodi, in errorem quod abût, animæ simplicium prolabantur: omnes prædictos articulos, & quemlibet eorumdem, tamquam falsos & erroneos, & a doctrina sana devios, auctoritate apostolica damnamus & reprobamus, de fratrum consilio prædictorum, doctrinam ipsis contrariam veram esse & catholicam asserentes: cum illi qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata iterum confiteri, quam si alias illa confessi fuissent eorum proprio sacerdoti, juxta dictum concilium generale. Optantes autem veritatis vias notas esse fidelibus, & cunctis erroribus præcludere aditum, ne subintrent felices recordationis Alexandri IV. & Clementis IV. Romanorum pontificum prædecessorum nostrorum vestigia imitando, universis & singulis districtius inhibemus: ut quisquam dictos articulos per nos, vel præmittitur, damnatos, & etiam reprobatos, vel contenta in eis vel aliquo ipsorum, utpote a catholicis mentibus respuenda, tenere audeat seu defendere quomodolibet, vel docere. Quo circa sinceritati vestræ per apost. scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus universi & singuli vestrum, in civitatibus & diocesis vestris, convocato clero communiter, præmissa omnia & singula per vos seu alios solemniter publicetis. Nos etiam eidem magistro Joanni

Concil. General. Tom. XXV.

mandavimus, quod ipse in scholis & in sermone Parisiis prædictos articulos & contenta in eis, tamquam veritati contraria, proprio vocis oraculo, & asseveratione constanti publice debeat revocare: quod se facturum dictus magister Joannes efficaciter repromisit. Datum Avinione 8. Kalendas Augusti, pontificatus nostri anno quinto.

Ann. Chr.
1311.

V. AD EPISCOPUM OLOMUCENSEM.

De decimis in regno Bohemiarum & comitatu Lucemburgensi per triennium Joanni regi perfolvendis.

Joannes episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Olomucensi, & dilectis filiis. Brunoviensibus, & sancta Maria, Lucemburgensibus, Pragensibus & Trevirensibus diocesibus, monasteriorum abbatibus, salutem & apostolicam benedictionem.

Nuper carissimus in Christo filius noster, Joannes rex Bohemiarum illustris, per speciales nuncios suos ad nostram præsentiam destinatos, in nostra & fratrum nostrorum præsentia fecit exponi, quod ipse zelo fidei Christianæ succensus, ad imponenda opportuna subsidia sanctæ matris ecclesiæ, quam Dominus noster Jesus Christus proprio sanguine consecravit, seque exponendum obsequiis ejusdem ecclesiæ & apostolicæ sedis toto aspirat affectu, per prædictos nuncios humiliter supplicatione deprecans, ut ipsum in tam pio & laudabili proposito consuventes, in subsidium negotiorum hujusmodi, propter quæ personam & bona sua quilibet est paratus exponere, decimam ecclesiasticorum proventuum, & reddituum regni Bohemici, & comitatus sui Lucemburgensis, sibi ad certum tempus, pro præmissorum supportandis oneribus, concedere dignemur. Nos ergo attendentes eximie devotionis affectum, quem idem rex ad ejusdem redemptoris nostri & sanctæ sedis obsequia ardenti promptitudine devotionis ostendit, desiderii gratis inducimur, ut eum tamquam incoletum sedis apostolicæ filium, caritatis internæ brachiis amplexantes, ejus in hac parte votis, quantum cum Deo possumus, annuamus. Volentes itaque dicto regi super præmissis suo laudabilique proposito favoribus assistere opportunis, de dictorum fratrum consilio, decimam omnium ecclesiasticorum reddituum & proventuum, locorum quorumlibet ecclesiasticorum, exemptorum & non exemptorum, regni & comitatus prædictorum, ab omnibus archiepiscopis, episcopis, cæterisque personis ecclesiasticis quibuscumque, quantumcumque præfulgeant dignitate, seu cuiuscumque sint præminentiam, conditionis, seu status & religionis vel ordinis, quibus & eorum alicui nulla privilegia vel indulgentias sub quacumque verborum forma vel expressione concessa volumus suffragari (præterquam a dilectis filiis, magistro & fratribus hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, qui contra hostes fidei Christianorum exponunt jugiter se & sua, quos propter hoc ab ejusdem præstatione decimæ exemptos & liberos fore decrevimus & immunes) eidem regi concessimus in suum subsidium usque ad triennium exigendam, & etiam colligendam, & eidem regi assignandam. Cum itaque vos, de quorum maturitate, fidelitate, & circumspeditionis industria, fiduciam gerimus in Domino

O o spe-

specialem, ad exactionem hujusmodi decimæ A
pro dicto triennio faciendam, juxta infra scri-
ptum modum per ipsius * sedis providentiam
ordinatum, duximus eligendos: discretioni ves-
træ per apostolica scripta mandamus, quatenus
onus hujusmodi vobis impositum suscipientes,
& exequentes humiliter ac devote, vos vel
duo, aut unus vestrum per vos, vel alium seu
alios, quos ad hoc duxerimus deputandos, de
omnibus fructibus, redditibus, & proventibus
ecclesiasticis dictarum personarum ecclesiastica-
rum, secularium, regularium, exemptarum &
non exemptarum, in dictis regno & comitatu
consistentium, videlicet ecclesiarum, monasterio-
riorum, & beneficiorum quæ habent & obti-
nent in regno & comitatu prædictis, secundum B
modum & morem ac consuetudinem in exa-
ctione & collectione hujusmodi hætenus obser-
vatos, quolibet anno dicti triennii in subscri-
ptis terminis levatis, & etiam exigatis decimam
supradictam. Siquidem solutionis medietatis dec-
cimæ semianni terminum primum fore statui-
mus, festum nativitatis Dominicæ primo ven-
turum; secundum vero terminum, festum Pen-
tecostes, dictum festum nativitatis Dominicæ
proxime futurum: in aliis duobus annis se-
quentibus, circa solutionem hujusmodi decimæ
prædictis terminis observandis. Ad solutionem
vero ejusdem decimæ, quoscunque exemptos &
non exemptos ipsius decimæ debitores in dictis
regno & comitatu consistentes, per censuram C
ecclesiasticam, ac etiam per sequestrationem
fructuum, reddituum, & proventuum ecclesia-
sticorum suorum, consistentium in eisdem re-
gno & comitatu, ut præmittitur, si expedire
videritis, appellatione postposita, compellendo.
* Exite. Ita
quod. H.

Itaque quod ad fructus, redditus & proventus
alios eorundem extra regnum comitatam-
que prædicta consistentes, hujusmodi compulsio-
nis officium nullatenus extendatis: nec ad exa-
ctionem hujusmodi faciendam in aliquo casu
per vos, vel alium seu alios, invocetis auxi-
lium brachii secularis, nisi prædictorum non
solventium contumacia exigente, aliud circa
hoc per sedem eandem fuerit ordinatum. Et
ne de moneta, in qua prædictæ decimæ solutio
fiet & fieri debet, valeat hæitari, & ut viten-
tur gravamina quæ propter hoc viris ecclesia-
sticis interdum consueverunt inferri: volumus
quod per vos & singulos vestrum, & alios sub-
collectores vestros, ipsa decima ad monetam
currentem communiter levetur, ac etiam exi-
gatur, juxta constitutionem super hæc editam
in concilio Viennensi: ita quod prætextu ali-
cujus concambii, debitores & solutores dictæ
decimæ non graventur. Illam tamen eandem-
que monetam, quam recipietis, vel recipi fa-
ciatis, dicto regi, seu certo nuncio teneamini
assignare: hujusmodi decimam exigetis, & exi-
gi facietis secundum taxationem hætenus factam
in civitatibus, diocesis, atque locis regni, E
& comitatibus prædictorum. Ubi nulla hujusmo-
di certa taxatio fuerit, secundum consuetudi-
nem in exactione & collectione dictæ decimæ
faciatis, absque aliquo onere expensarum eor-
um, a quibus hujusmodi eorum defectu expen-
sas fieri oporteret: ad quarum restitutionem
eos teneri volumus & attingi. Quodque circa
hanc constitutionem ejusdem Viennensis concilii
observantes, & calices, libros, & alia orna-
menta ecclesiarum, Divinis officiis deputata,
ex causa pignoris vel distractionis capere, reci-
pere, distrahere, seu quomodolibet occupare,

per vos vel alios minime præsumetis. Non ob-
stantibus quibuscumque privilegiis, indulgentiis,
vel gratiis eisdem personis ecclesiasticis, vel ear-
um alicui, aut dignitatibus seu ordinibus ca-
rumdem, & specialiter Cisterciensis, Præmon-
stratensis, Cluniacensis, Carrusiensis, Graudi-
montensis, vel eorum universitatibus aut per-
sonis singularibus, sub quacumque verborum for-
ma vel expressione ab eadem sede concessis;
etiam si contineatur in eis, quod de ipsorum
totis tenoribus servatum ac de verbo ad verbum
plenam & expressam seu explicitam, quamcum-
que in nostris litteris fieri oporteat, mentio-
nem, & qualibet alia ipsius sedis indulgentia
generali vel speciali, cujuscumque tenoris, for-
mæ, vel expressionis existat: per quam de verbo
ad verbum præsentibus non inferam, aut
nominatim & singulariter non expressam, effe-
ctus earum non impediri valeat quomodolibet,
vel differri. Volumus insuper, quod vos & qui-
libet vestrum, omnium reddituum & proventuum
ecclesiasticorum vestrorum decimam a vo-
bismetipsis fideliter & integre exigatis: ita quod
nullus vestrum circa hoc sibi indulgeat, sed
secum in hac parte procedat, ac si tali officio
in extraneo fungeretur, sic quod unusquisque
vestrum in scriptis redigi faciat quicquid præ-
dicta decima de proventibus suis ecclesiasticis
exegerit a seipso: exactionem vero hujusmodi
juxta taxationem decimæ, sicut eam consuevi-
stis hætenus solvere de dictis vestris proventi-
bus, facietis: alioquin in exactione hujusmodi
servabitis consuetudinem hætenus in similibus
solitam observari: ac nihilo minus in personas
illorum ex vobis, vel vicariorum vestrorum,
& aliorum quorumcumque, qui de mandato no-
stro ad collectionem exactionemque hujusmodi
fuerint deputati, quique desecerint in solutione
dictæ decimæ in terminis supradictis, vel in
collectione & exactione hujusmodi, fraudem
forsitan vel malitiam adhibuerint, excommuni-
cationis sententiam auctoritate præsentium pro-
mulgamus: a qua post satisfactionem debitam,
per aliquem ex vicinioribus episcopis, excom-
municationis sententia non ligatum, gratiam
D & communionem apostolicæ sedis habentem,
facta sibi fide de satisfactione hujusmodi, pos-
sint absolutionis beneficium obtinere. Datum
Avinione Kal. Junii, pontificatus nostri anno 9.

Ann. Chr.
1313.

VI. AD EPISCOPUM PRAGENSEM.

De processu Joannis papæ contra Ludovicum
regem Romanorum.

Joannes episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Pragensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Ad obviandum damnandis Ludovici olim
Bavarie ducis, excommunicati hæretici
& schismatici, ausibus, & fidelium partium
Alemannicæ periculis imminentibus occurrendum,
pridem certum processum de fratrum no-
strorum consilio, præsentis multitudinis copiosa
fidelium, habuimus: cujus tenor sequitur in
hæc verba. *Joannes episcopus, servus servorum
Dei, ad certitudinem præsentium, & memoriam
futurorum. Dudum perversis & damnandis Lu-
dovici olim Bavarie ducis, & discorditer in
regem Romanorum, sicut dicebatur, electi,
comatibus, quem adeo ambitio cæca succende-
rat, quod ejus electionem per sanctam Romanam
ecclesiam (ad quam cujuscumque in regem Ro-*

Bulla Joan-
nis papæ
XX. contra
Ludovicum
Imperato-
rem.

manum electi, & electionis de ipso factæ, approbatio & admissio, vel reprobatio vel repulsiō pertinere dinoscitur) non admissa, nec ejus approbata persona, nomen & titulum regium usurpare præsumpsit temere, seque immiscere administrationi regni & imperii, ac hæreticis & rebellibus favorem, auxilium, & consilium, contra sanctam ecclesiam impertiri, volentes remediis salubribus obviare: eundem Ludovicum per nostrum edictum publicum, cum ad ipsum tutus nequaquam pateret accessus, sub virtute obedientiæ, ac excommunicationis pœna, de fratrum nostrorum consilio monuimus, ut a præmissis intra certum sibi tunc præfixum terminum omnino desisteret, administrationem eandem, quousque per ecclesiam ipsam approbatus & admissus existeret, nullatenus resumpturus, sed revocaturus penitus, prout esset sibi possibile, cum effectu, quæcumque de facto fuerant per ipsum in contrarium attentata: universis prælatis, & aliis quibuscumque personis ecclesiasticis & secularibus, necnon communitatibus & universitatibus, sub magnis pœnis spiritualibus & temporalibus, districtius nihilo minus injungendo, ut eidem Ludovico nullatenus circa præmissa parentur vel intenderent quoquo modo, nec eidem præstarent auxilium, consilium super his, vel favorem: non obstantibus fidelitatibus, aut aliis quibuscumque juramentis eidem præstitis, aut obligationibus, colligationibus, confederationibus, societatibus, & pactonibus, sub quacumque forma vel expressione verborum cum ipso initis, etiamsi essent juramentis vel adjectione pœnarum vallatæ: quæ omnia nulla, cassa & irrita esse de fratrum eorumdem consilio declaravimus; quatenus de facto processerant, nulla, cassa, & irrita duximus declaranda. Et quia prædictus Ludovicus, hujusmodi & aliis diversis monitionibus, mandatis, & præceptis nostris parere contempsit, damnabiliter deteriora (tamquam datus in sensum reprobum) jugiter committendo, primo excommunicationis sententia innodatus extitit, ac subsequenter culpis ipsius excrecentibus, & contumaciis ejus adauctis, jure privatus, si quod sibi ex electione prædicta fuerat ad regnum vel imperium quomodolibet acquisitum. Deinde vero eo excessus excessibus cumulante, ducatu Bavarie, ac omnibus privilegiis, tam apostolicis, quam imperialibus, ac bonis & feudis omnibus, quæ ab eadem Romana vel quibusvis aliis ecclesiis, aut imperio obtinebat, per diversos processus nostros diversis temporibus habitos, de fratrum eorumdem consilio, jullo iudicio nudatus extitit & privatus. Et demum, quia Pharaonis imitatus duritiam, & contemnens omnem sanctæ matris ecclesiæ disciplinam, nulla correctionis ostendit indicia, sed potius hæreticis & hæreticalibus intendens dogmatibus, ac hæreticos, quos in suum admisit consortium, eorumque hæreses & errores defendendo, se ostendit hæreticum manifeste: debitis servatis solemnitatibus, primo fautor hæreticorum declaratus, & subsequenter de crimine hæresis fuit sententialiter & publice per nos de ipsorum fratrum consilio condemnatus. Postmodum vero idem Ludovicus præmissis excessibus & criminibus detestabilibus non contentus, sed tamquam obstinatus in malum, & velut demersus in desperationis laqueum, continue conatus suos dirigens ad pejora, imperialis solium dignitatis de facto, non sine magna insaniam & temeritate damnabili, usurpare præsumpsit, se ad illud

Coverl. General. Tom. XXV.

per illos, quibus non competeat, faciens, ac si jus sibi compereret, coronari, & ad offendendum ecclesiam sanctam Dei, ejusque fideles & devotos, in Italiae partibus, (in quibus ausu nefando contra prohibitionem remansit ecclesiæ) nihilo minus se attingens, nonnullas civitates & loca partium prædictarum, quæ sibi non adhæserant, devastavit horribiliter & inmaniter, ac nonnulla ex ipsis ad tantam inopiam & paupertatis egestatem deduxit, quod etiam per tractum longissimi temporis adiecit non potuerunt ut resurgant. Jura insuper & bona imperii dilacerando continue, devotos & fideles ecclesiæ persequendo crudeliter, & quantum in eo fuit, de illis partibus effugando; & demum nequitie suæ virus conceptum evomens, ad subvertendum profusum fidem catholicam, & scindendum Dominicam inconsutilem tunicam, in Divinæ majestatis opprobrium, totiusque cœtus fidelium scandalum, periculum & contemptum, execrandis factionibus vel membrum satanæ se disponens, associatis sibi quibusdam suis nequam complicitibus, Petrum de Corvaria, virum utique scandalosum & perfidum (qui olim dimissa uxore sua legitima, cui pluribus annis tam in lectulo, quam in mensa cohabitaverat, fratrum Minorum assumens, præter uxoris ejusdem consensum, habitum, & pro fratre Minore se gerens, quique ministro suo provinciali Romano inobediens, per ipsum fuit pronunciat in excommunicationis incidisse sententiam, mancipandus carceri) in antipapam assumpsit, procurans quod idem Petrus sic delusorie & damnabiliter in antipapam assumptus, pseudocardinales & notarios, ac officiales alios juxta morem, quem servat Romana curia, constitueret, aliaque nonnulla præsumeret cunctis catholicis detestanda. Synagogam autem hujusmodi, diebus congregatam aliquibus, virtutum Dominus misericorditer subito dissipavit. Nos qui omnia per eundem Ludovicum & Petrum attentata circa præmissa, vel præmissorum occasionem, vel eorumdem aliqua de fratrum eorumdem consilio, nulla, cassa, & irrita merito duximus declaranda: præfatum Ludovicum tam ex prædictis, quam aliis diversis capitulis, multis respersum hæresibus, tamquam hæreticum & schismaticum manifestum, de hæresi & schismate, de fratrum ipsorum consilio nihilo minus condemnantes, adversus eum pœnas intelligendo varias, & etiam declarando ipsum incurrisse insulas, & comminata, sicut in diversis processibus nostris supradictis, de prædictorum fratrum consilio solemniter habitis, plenius continetur. Sane quod fide digna multorum relatio ad nostrum noviter deduxit auditum, quod idem Ludovicus, nondum in eo igne avaritiæ & ambitionis extincto, sed potius flatu diabolico inflammatus, ad civitatem contulit Tridentinam, ubi suis complicitibus convocatis, satagit ordinare, quod sicut in partibus Italiae supradictis jura usurpavit imperii, fideles turbavit, eorumque devoravit substantias, & consumpsit; sic & in Alemanniæ partibus damnandum suum in hac parte desiderium valeat adimplere, ac varios officiales vel ministros ad easdem partes Alemanniæ disposuit propter hoc destinare; nos tantis malis & periculis, justis obviare remediis cupientes, præfatum Ludovicum per edictum nostrum publicum, cum ad eum pro faciendis sibi monitionibus & inhibitionibus hujusmodi non sit tutus accessus, moraque pericula varia comminetur, præfente hac

O o 2

mul-

multitudine copiosa fidelium monemus, & eisdem sub excommunicationis pœna, necnon sub pœnis aliis tam spiritualibus, quam temporalibus in eundem indictis hædenus, quas pro repetitis haberi volumus, quibusque ipsum subiacere decrevimus, si contrarium fecerit, ipso facto, inhibemus & mandamus expresse, ne ulterius de administratione regni Romani vel imperii se quomodolibet intromittat, nec se regem vel imperatorem nominet, nec ab aliis faciat, quantum in eo fuerit, nominari; nec sub nomine hujusmodi vel alio quocumque, pro dictorum regni & imperii negotiis, ad Germaniam vel aliquas partes alias, aliquem vel alios destinare præsumat; nec vicariatus, vel alia quæcumque officia, quibusvis nominibus nuncupentur, concedat, seu committat alicui vel aliquibus; nec etiam in illis partibus vel aliis juribus vel bona regni vel imperii quomodolibet occupet vel pertractet, fidelesque non turbet ecclesiarum & imperii, aut molestat. Universis nihilominus & singulis prælati & personis ecclesiasticis, secularibus & regularibus, cujuscumque præminentiarum, dignitatis, ordinis, status vel conditionis existant, etiam si patriarchali, pontificali, aut majori seu inferiori præfulgeant dignitate, necnon regibus, ducibus, principibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobilibus, potestatibus, capitaneis, rectoribus, & aliis dominis temporalibus, aliisque personis singularibus quibuscumque, ac communitatibus, universitatibus, civitatibus, castris, oppidis, villis & locis, sub excommunicationis in personas singulares, & interdicti in terras, civitates, castra, oppida, & loca ipsorum, ac universitates, communitates & collegia, necnon privationis dignitatum, personarum, officiorum & beneficiorum ecclesiasticorum dictorum prælatorum & personarum ecclesiasticarum, ac tam illorum, quam aliquorum quorumcumque privilegiorum apostolicorum & imperialium, feudorum, bonorum, honorum, officiorum, quæ a Romanis vel ecclesiis aliis, seu imperio obtinent, ac libertatum & immunitatum quarumlibet pœnis, inhibemus distridius, & mandamus, ne vicariatus, vel quodcumque aliud officium, vel administrationem hujusmodi, quocumque nomine nuncupetur, recipiant ab eodem, vel alio, seu aliis, ejus auctoritate vel nomine, vel mandato; & si forsitan officium vel administrationem hujusmodi receperunt, statim illud vel illam, postquam præsens processus ad eorum notitiam pervenerit, vel pervenire potuerit, dimittere non possint, illud vel illam nullatenus ulterius relumpturi: neve præfato Ludovico aut complicitibus, fautoribus, vicariis, ministris vel officialibus ejusdem, quomodocumque nuncupentur, pareant in aliquo, vel intendant, nec eos, vel aliquem ipsorum recipiant vel admittant, aut de juribus & proventibus quibuscumque ad regnum Romanum vel imperium spectantibus respondere, vel alias eis impendere auxilium, consilium, vel favorem, directum vel indirectum, publice vel occulte, præsumant. Alioquin personas singulares quascumque, ecclesiasticas & seculares, cujuscumque sint præminentiarum, conditionis & status, ecclesiastici vel mundani, excommunicationis; terras vero, civitates, castra, oppida, & loca, necnon universitates, communitates & collegia, quæ contra inhibitionem & mandatum nostrum hujusmodi aliquid facere vel attentare temere præsumperunt, interdicti sententias, quas ex nunc

proferimus; necnon personas ecclesiasticas (præter patriarchas, archiepiscopos & episcopos) privationis omnium dignitatum, personatum, & aliorum beneficiorum suorum ecclesiasticorum, cum cura vel sine cura, & inhabilitationis pœnam ad ea & similia in posterum obtinenda, incurrere volumus ipso facto: ad privationem dignitatum & prælaturarum dictorum patriarcharum, archiepiscoporum, & episcoporum, ac inhibitionem ad ea & similia obtinenda, necnon (nec) privilegiorum quorumcumque apostolicorum & imperialium, ac feudorum, bonorum, libertatum, quæ ipsi & quicumque alii clerici vel laici, a Romana, vel quibusvis aliis ecclesiis, seu imperio, quomodolibet obtinent, ac libertatum & immunitatum, tam contra ipsas, quam alias quascumque personas ecclesiasticas & seculares, cujuscumque status vel conditionis existant, & alias spirituales & temporales pœnas & sententias, de quibus nobis videbitur, infligendas seu indictas; declarandas juxta delictum, contumaciam & excessum cujuslibet, si quando & quotiens opportunum cognoverimus, communiter vel divisim absque monitione & citatione alia nos processuros apertius prædicentes. Non obstantibus fidelitatis, & quibusvis aliis juramentis, per quæ ipsi, vel eorum aliqui, dicto Ludovico se quomodolibet astrinxerunt, ac confederationibus, societatibus, & ligis cum eodem, seu alio vel aliis, nomine suo, vel mandato per quascumque personas singulares, ecclesiasticas vel seculares, aut communitates seu universitates, collegia, contractis seu initiis sub quacumque forma seu expressione verborum; etiam si pœnarum adjectionibus, aut juramentorum præstationibus, vel quacumque alia firmitate vallatæ fuissent; utpote in Dei contumeliam, contra bonum pacis, ac in derogationem honoris & status sanctæ matris ecclesie, & in præjudicium reipublicæ, animarumque periculum, cum hæretico excommunicato præsumptas temere: quæ omnia per processum nostrum alias nulla, casta, & irrita declaravimus, & adhuc etiam declaramus, & quatenus de facto processerunt, cassavimus, annullavimus & irritavimus, & nunc ex superabundanti cassamus, annullamus & irritamus, etiam si post dictos processus aliqua talia fuerint attentata: juramenta dissolventes hujusmodi, & pœnas omnes & singulas, super prædictis vel ea tangentibus adjectas quomodolibet, relaxantes de plenitudine potestatis. Volumus autem, & auctoritate apostolica nihilominus decernentes, quod processus nostre hujusmodi, præfatum Ludovicum, & alios, quos tangere dinoscitur, apprehendat & ardeat, ac si eisdem personaliter & singulariter publicatus & intimatus solemniter extitisset, constitutione quacumque contraria per prædecessores nostros Romanos pontifices edita, non obstante. Ut autem processus nostre hujusmodi, & omnia in eodem contenta, ad ejusdem Ludovici, & aliorum, quorum interest, communem notitiam deducantur: chartas sive membranas processum continentes eundem, in eodem Avinione appendi vel affigi ostiis seu superliminaribus faciemus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio & patulo judicio publicabunt; ut idem Ludovicus, & alii, quos processus ipse contingit, nullam possint excusationem prætere, quod ad eos non pervenerit, vel quod ignorarint eundem: cum non sit verisimile, remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patentes omni-

omnibus publicatur. Datum Avinione quinto Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno XIV. Volentes itaque dictum processum & contenta in eo (ut plenius innotescant partium eorundem fidelibus, ac ipsi, ne per eundem Ludovicum, suosque sequaces, complices, & ministros, insidiantur, decipiantur, aut opprimantur, seu poenis & sententiis per processum ipsum indictis & comminatis involvantur, sibi providere valeant cautius, & ne prætendere super his valeant ignorantiam) in eisdem partibus solemniter publicari: fraternitati vestre per apostolica scripta in virtute obedientie districtius injungendo mandamus, quatenus per te vel alium, seu alios religiosos & seculares, de quibus tibi videbitur, processum eundem, & omnia, & singula quæ continentur in eo, in locis & ecclesiis tuarum civitatis & dioceseos, de quibus expedire videris, eis expositis in vulgari, nihilo minus ut clarius intelligantur, publicare solemniter, ipsumque Ludovicum excommunicatum, hæreticum, & schismaticum, singulis diebus festivis & Dominicis publice suas nunciare: nos de publicatione hujusmodi, per instrumenta publica, principium & finem presentium continentia, redditurus quantocius poteris nihilo minus certiores. Datum Avinione tertio Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno XIV.

Ad Christi
1330.

VIII AD. ARCHIEP. BITURICENSEM,

& alios Gallie episcopos

Super negotio episcopi Catalaunensis

Joannes episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopo Bituricensi, & Laudunensi, Ambianensi, & Mimatensi episcopis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Nunc primum edita, ex apographo P. Ludovici Jacobi a sancto Carolo, Ord. Carmelit. quod est in Bibliotheca Collegii Parisiensis, Societatis YESU. Bard.

PErducto pridem ad nostrum auditum, quod per venerabilem fratrem archiepiscopum Remensem ac provinciale concilium ad hoc specialiter congregatos, super nonnullis articulis enormia & detestabilia scelera & facinora continentibus, edocenda contra venerabilem fratrem nostrum Catalaunensem episcopum, ejusdem archiepiscopi suffraganeum, dudum exhibitus, ipsius episcopi detenta persona, processus extiterat inchoatus. Nos quia idem archiepiscopus, suis & ecclesie sibi commissa agendis implicatus, & nihilominus aliis, ut ponebatur, personalibus exculationibus præpeditus, dicti processus perfectioni nequebat intendere: vobis, fratres Ambianensis & Mimatensis episcopi, necnon venerabilibus fratribus nostris Cameracensi & Attrebatensi episcopis, per alias nostras certi tenoris litteras duximus committendum; ut vos, vel tres ex vobis, dicto processu in eo statu resumpto, in quo illum archiepiscopus & concilium præfati dimiserant, suppleretis quidquid foret & videretis supplendum; in illo inquirenti contra dictum episcopum, super sceleribus & facinoribus antedictis, & aliis, de quibus adversus eum publica laboraret infamia, prout justum esset ex officio, summarie & de plano, sine strepitu iudicii & figura; ac quidquid per inquisitionem prædictam vos inde reperire contingeret, vel alias totum processum, & inquisitionis negotium insufficienter instructum, ad sedem Apostolicam remissuri. Verum quo-

Amiam, sicut audivimus, propter absentiam & occupationes alias prædictorum Cameracensis & Attrebatensis episcoporum collegatorum vestrorum; vos Ambianensis & Mimatensis episcopi, non potuistis ad præmissa procedere: nos attendentes, civili non esse condonum rationi, ut idem Catalaunensis episcopus per detentionem personalem diutius affligatur; cum id innoceribus miserum, & noxiis censeatur non satis esse severum: & proinde negotium volentes hujusmodi per vos archiepiscopum & episcopos, aut duos ex vobis, nulla super hoc ad Sedem prædictam facienda remissione, justitia median- te, decidi; ut vel episcopum ipsum juxta exigentiam commissorum prædatis pena canonica, si erit inde culpabilis; aut debite absolventis eundem, & plenarie liberetis, si a culpa repertiatur immunis: Fraternitati vestre, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, per Apostolica scripta committimus, & mandamus, quatenus vos, vel duo ex vobis, dicto processu in eo statu resumpto, in quo illum archiepiscopus & concilium antefati dimiserant, suppletis quidquid supplendum videritis in eodem. Et nihilominus super sceleribus prædictis & facinoribus, ac aliis de quibus adversus episcopum ipsum publica laboravit infamia, summarie & de plano, sine strepitu & figura iudicii, ex officio, prout justum fuerit, inquirentes diligentius veritatem; ad absolutionem debitam, ac plenam liberationem illius, aut condemnationem aut punitionem canonicam, juxta inquisitionis merita, cum maturitate debita, juste & debite, auctoritate Apostolica, procedatis. Testes autem, si se odio, gratia, vel timore subtraxerint; per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, cogatis veritati testimonium perhibere. Et quia, lite pendente, non debet bonis episcopatus idem episcopus omnino carere; volumus & mandamus, ut vos, vel duo ex vobis eidem episcopo interim faciatis, pro suis necessitatibus, de bonis provideri prædictis; aliquam seu aliquas fideles deputaturi personas, que bona ipsa recipiant, & de illis sibi provisionem faciant competentem, residuum pro illo vel successore suo integre ac fideliter servaturi. Ne autem negotium ipsum, quod expediri cum celeritate debita cupimus, diutius impediri vel differri contingat; volumus atque decernimus, ut quæcumque per duos ex vobis incepta fuerint in præmissis omnibus & singulis, alii duo resumere ac prosequi valeant & finire; & quæcumque, ac quotiescumque duos vel unum ex vobis impediri contingeret, reliqui duo vel unus in illorum vel illius locum sint & censeantur, auctoritate presentium surrogata, & in ceptis, & non inceptis, ut præmittitur, prævia ratione, procedant. Datum Avinione, XIII. Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

EG. C. Mitas hic addere Joannis epistolam liceret, que ab Odor. Raynaldo & aliis asseruntur: nisi supersedendum huic curæ duxissemus jam inde ab Innocentio III. Verum Reges ipsius partitionem, cum in manibus nostris sit, hic edendam, nec sine fructu & eruditionis approbatione, duximus.

Anno Christi
1330.

DIVISIO REGISTRI JOANNIS XX.

In quinque partes .

Rubricæ primæ partis cum principio
cujusque processus .I. **U**niversis Christi fidelibus . Canonizatio
beati Ludovici confessoris , olim epi-
scopi Tolosani . *Sal oriens mundo &c.*II. Venerabilibus fratribus patriarchis &c. Ca-
nonizatio beati Thomæ confessoris , olim epi-
scopi Herfordensis . *Unigenitus filius &c.*Rubricæ secundæ partis cum principio
cujusque processus .I. Ad perpetuam rei memoriam . Constitutio
taxationis litterarum apostolicarum . *Cum ad
sacrofancta &c.*II. Ad perpetuam rei memoriam . Divisio epi-
scopatus Tolosani . *Salvator noster &c.*III. Ad perpetuam rei memoriam . Processus
contra eos qui impugnarent divisionem epi-
scopatus Tolosani . *Nuper ex certis causis &c.*IV. Ad perpetuam rei memoriam . Revocantur
bona alienata de mensa quondam episcopa-
tus Tolosani . *Romana mater ecclesia &c.*V. Ad perpetuam rei memoriam . Limitatio
archiepiscopatus Tolosani . *Cum illius , cu-
jus &c.*VI. Ad perpetuam rei memoriam . Cassantur
privilegia seu statuta quæcumque , quæ in
posterum derogarent divisioni Tolosanæ dice-
cesis . *Cum ex more &c.*VII. Ad perpetuam rei memoriam . Erectio in
cathedrales , Vaurenſis & Mirapicensis eccle-
siarum . *Salvator noster &c.*VIII. Ad perpetuam rei memoriam . Limita-
tio diocesis Mirapicensis . *Cum illius , cujus &c.*IX. Ad perpetuam rei memoriam . Limitatio
diocesis Vaurenſis . *Cum illius , cujus &c.*X. Ad perpetuam rei memoriam . Ordinatio
capituli ecclesie Vaurenſis . *Sedes apostolica &c.*XI. Ad perpetuam rei memoriam . Assignatio
facta de bonis episcopatus quondam Tolosa-
ni , ecclesie Appamiarum . *Dudum ad eccle-
siam &c.*XII. Ad perpetuam rei memoriam . Erectio mo-
nasterii de Montealbano . *Nuper ex certis &c.*XIII. Ad perpetuam rei memoriam . Limita-
tio episcopatus Montisalbani . *Cum illius ,
cujus &c.*XIV. Ad perpetuam rei memoriam . Limitatio
episcopatus Rivenſis . *Cum illius , cujus &c.*XV. Ad perpetuam rei memoriam . Limitatio
episcopatus & diocesis Lumberienſis . *Cum
illius &c.*XVI. Ad perpetuam rei memoriam . Revoca-
tio erectionis ecclesie Limosienſis , & erectio
villarum Elektenſis , & sancti Pontii Thome-
riarum , in civitates , & ecclesiarum earum
in cathedrales . *Aims mater ecclesia &c.*XVII. Ad perpetuam rei memoriam . Limita-
tio episcopatus & diocesis sancti Pontii Thome-
riarum . *Cum illius &c.*XVIII. Ad perpetuam rei memoriam . Limita-
tio episcopatus & diocesis Elektenſis . *Cum
illius , cujus &c.*XIX. Ad perpetuam rei memoriam . Erectio
ecclesie sancti Pauli de Fenolhodesio , in col-
legiatam . *Inter cetera &c.*

XX. Ad perpetuam rei memoriam . Ordinatio

A collegiatæ ecclesie sancti Stephani de Tefco-
ne . *Inter cetera &c.*XXI. Ad perpetuam rei memoriam . Ordinatio
collegiatæ ecclesie Castrinovi de Arrio . *In-
ter cetera &c.*XXII. Ad perpetuam rei memoriam . Ordina-
tio collegiatæ ecclesie de Insula Jordani .
*Inter cetera &c.*XXIII. Ad perpetuam rei memoriam . Ordina-
tio collegiatæ Ecclesie de S. Felice . *Inter
cetera &c.*XXIV. Ad perpetuam rei memoriam . Ordina-
tio capituli ecclesie Mirapicensis . *Sedes apo-
stolica &c.*XXV. Ad perpetuam rei memoriam . Ordina-
tio capituli ecclesie Lumberienſis . *Sedes apo-
stolica &c.*XXVI. Ad perpetuam rei memoriam . Ordina-
tio capituli ecclesie Rivenſis . *Sedes Apo-
stolica &c.*XXVII. Ad perpetuam rei memoriam . Ordina-
tio collegiatæ ecclesie S. Vincentii Mon-
tis Regalis . *Sedes apostolica &c.*XXVIII. Ad perpetuam rei memoriam . Divi-
sio episcopatus Albiensis in duas dioceses , &
erectio villæ Castrenſis in civitatem . *Salva-
tor noster &c.*XXIX. Ad perpetuam rei memoriam . Limita-
tio episcopatus Castrenſis . *Dudum &c.*XXX. Ad perpetuam rei memoriam . Ordina-
tio capituli ecclesie de Bursatio . *Inter ce-
tera &c.*XXXI. Ad perpetuam rei memoriam . Assigna-
tio & deputatio reddituum ecclesie Castren-
sis in cathedralem erectæ . *Cum illius , cu-
jus &c.*XXXII. Ad perpetuam rei memoriam . Divisio
episcopatus Ruthenenſis , & erectio civitatis
Vabrenſis , & ipsius villæ in civitatem . *Sal-
vator noster &c.*XXXIII. Ad perpetuam rei memoriam . Assi-
gnatio reddituum & limitatio episcopatum
Ruthenenſis & Vabrenſis . *Dudum consideran-
tes &c.*XXXIV. Ad perpetuam rei memoriam . Divi-
sio episcopatus Claromontensis in duas dice-
ceses . *Salvator noster &c.*XXXV. Ad perpetuam rei memoriam . Limita-
tio facta de episcopatu S. Flori , ab episco-
patu Claromontensi . *Dudum &c.*XXXVI. Ad perpetuam rei memoriam . Assi-
gnatio facta de ecclesiis & juribus episcopa-
tus Claromontensis episcopati S. Flori . *Du-
dum considerantes &c.*XXXVII. Ad perpetuam rei memoriam . Divi-
sio episcopatus Agennensis , & erectio villæ
Condomienſis in civitatem . *Salvator noster &c.*XXXVIII. Ad perpetuam rei memoriam . Li-
mitatio Episcopatus Condomienſis ab episco-
patu Agennensi . *Dudum considerantes &c.*E XXXIX. Ad perpetuam rei memoriam . Divi-
sio episcopatus Petragoricenſis .XL. Ad perpetuam rei memoriam . Limitatio
episcopatus Sarlatensis . *Dudum considerantes &c.*XLI. Ad perpetuam rei memoriam . Ordinatio
capituli ecclesie collegiatæ ex Capdioto dice-
cesis Sarlatensis . *Inter cetera &c.*XLII. Ad perpetuam rei memoriam . Divisio
episcopatus Lemovicenſis , & erectio civitatis
Tutelenſis . *Salvator noster &c.*XLIII. Ad perpetuam rei memoriam . Limita-
tio episcopatum Lemovicenſis & Tutelen-
sis . *Dudum considerantes &c.*

XLIV. Ad perpetuam rei memoriam. Divisio A
episcopatus Pictaviensis, & erectio civitatum
Malleacensis, & Lucienensis, ac limitatio dice-
celium ipsarum. *Salvator noster* &c.

XLV. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio
ecclesie Calaragustanae in metropolitanam.
Romanus Pontifex &c.

XLVI. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio
civitatis . . . . . in metropolitanam, & pro-
visio de fratre Francisco de Perusio, & or-
dinatio sex suffraganeorum. *Redemptor noster* &c.

XLVII. Ad perpetuam rei memoriam. Decla-
ratio, quod propter erectiones episcopatum
novorum, impetrantibus iustitiam aut gra-
tiam nullum praerudicium generetur. *Sedes
apostolica* &c.

XLVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Con-
stitutio suscepti regiminis. *Suscipii* &c.

XLIX. Ad perpetuam rei memoriam. Consti-
tutio execrabilis super pluralitate beneficio-
rum. *Execrabilis* &c.

L. Ad perpetuam rei memoriam. Compositio
facta inter regem Arragonensem & hospitale
S. Joannis Hierosolym. super quibusdam ter-
ris regni sui: & ordinatio monasterii de Mon-
tessia Valentinae diocesis, ordinis Calatraven-
tis. *Ad fructus uberes* &c.

LI. Ad perpetuam rei memoriam. Compositio
inter regem Arragoniae & hospitale S. Joan-
nis Hierosolym. super facto magistri ordinis
de Calatrava: & ordinatio monasterii de Mon-
tessia. *Pia matris ecclesia sura* &c.

LII. Ad perpetuam rei memoriam. Declaratio
regulae ordinis fratrum Minorum. *Quorum-
dam exigit* &c.

LIII. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio
monasterii, & totius ordinis Grandimonten-
sis. *Exigente debito* &c.

LIV. Ad perpetuam rei memoriam. Aedifica-
tio capellae novae in castro Bitaride Avinion.
diocesis. *Extollentes* &c.

LV. Ad perpetuam rei memoriam. Provisio
dotis dictae capellae. *Extollentes* &c.

Rubricae tertiae partis cum principio
cujusque processus .

I. Ad perpetuam rei memoriam. Trevgae inter
regem Robertum & comitem Sabaudiae &
quosdam alios. *Et si ad pacis* &c.

II. Committitur iudicibus, quod notificent di-
ctas trevgas. *Et si ad pacis* &c.

III. Ad perpetuam rei memoriam. Trevgae in-
ter regem Angliae, & Robertum de Brus pro
rege Scotiae se gerentem. *Vocatis* &c.

IV. Ad futuram rei memoriam. Indictio trev-
garum inter regem Franciae & comitem Flan-
driae. *Considerantes assensus* &c.

V. Mandatur executoribus, quod notificent seu
publicent dictas trevgas. *Considerantes* &c.

VI. Ad futuram rei memoriam. Alia indictio
trevgarum inter regem Franciae & comitem
Flandriae. *Considerantes* &c.

VII. Mandatur executoribus, quod notificent
seu publicent dictas trevgas. *Considerantes* &c.

VIII. Ad futuram rei memoriam. Indictio trev-
garum inter comitem Armaniaci & comitis-
sam Fuxensem: *Illius, cujus in pace* &c.

IX. Mandatur executoribus, quod notificent seu
publicent ipsas trevgas. *Illius* &c.

X. Ad futuram rei memoriam. Prorogatio trev-
garum inter comitem Armaniaci & comitis-
sam Fuxensem. *Ad nostrum pridem* &c.

XI. Executoribus mandatur, quod notificent
seu publicent dictam prorogationem trevga-
rum.

XII. Ad futuram rei memoriam. Indictio trev-
garum inter Guichardum dominum de Bel-
lojoco, & Henricum dominum de Antiguo-
so, & quosdam alios. *Esti ad omnium* &c.

XIII. Mandatur executoribus, quod notificent
seu publicent dictas trevgas. *Esti* &c.

XIV. Ad futuram rei memoriam. Indictio trev-
garum, inter Robertum Siciliae & Frederi-
cum Trinacriae reges. *Dudum inter carissi-
mos* &c.

XV. Ad certitudinem praesentium & memoriam
futurorum. Inhibitio, quod Fredericus rex
Trinacriae, vel quicumque alii, non inva-
dant regnum Siciliae, nec terram citra Fa-
rum, & insulas sibi adjacentes. *Regis pa-
cisfici* &c.

XVI. Ad futuram rei memoriam. Indictio trev-
garum inter nobiles viros Amalricum Narbo-
nensem & Gelpetrum de Castronovo vicecomi-
tes, & quosdam alios. *Nuper ad nostri* &c.

XVII. Ad futuram rei memoriam. Indictio trev-
garum inter nobilem virum Amadeum comi-
tem Sabaudiae, & Gerardum ejus primo-
genitum ex una parte; & Guidonem Del-
phinum Viennensem, ac comitem Gebennem-
sem ex altera. *Esti ad omnium corda* &c.

XVIII. Ad futuram rei memoriam. Limitatio
temporis ipsarum trevgarum. *Dudum ad no-
stri apostolatus*.

XIX. Ad futuram rei memoriam. Indictio trev-
garum, & temporis earum limitatio inter
Benedictum Cajetani & Anagninae comitem
Palatinum, & Stephanum de Columna. *Quan-
to ex potestate* &c.

XX. Mandatur, quod notificent trevgas dictas
comiti & Stephano indictas. *Quanto* &c.

XXI. Ad futuram rei memoriam. Confirmatio
trevgarum indictarum per legatum inter ci-
ves Verocellenses. *Licet ea, qua de mandato
nostro* &c.

XXII. Ad futuram rei memoriam. Promulga-
tio sententiae excommunicationis latae in fran-
gentes trevgas indictas per legatum inter re-
gem Siciliae, & intrinsecos civitatis Alesensis,
ex parte una; & Marchionem Salucianum
ac comitem Sabaudiae, ac extrinsecos civita-
tus ejusdem, ex altera. *Dudum trevgas* &c.

XXIII. Mandatur legato quod notificet trevgas
renovatas, & indictas vicario regis Siciliae,
in partibus Pedemontis, ac intrinsecis & ex-
trinsecis, & nobilibus supradictis. *Dudum
trevgas* &c.

Rubricae quartae partis cum principio
cujusque processus .

I. Ad futuram rei memoriam. Monentur illi,
qui spoliaverunt thesaurum ecclesiae Romanae
in civitate Lucana, quod infra certum tem-
pus restituant. *Infidèles & solidi* &c.

II. Ad futuram rei memoriam. Processus con-
tra occupantes bona quondam domini Gen-
tilis cardinalis, in civitate Lucana. *Infidèles
& solidi* &c.

III. Ad perpetuam rei memoriam. Processus
contra illos qui spoliaverunt curiales & ci-
ves, in civitate Carpentorateni. *Clamores
validos* &c.

IV. Ad perpetuam rei memoriam. Denuncia-
tio quod inobedientes spoliatores curialium civi-

- civitatis Carpentoratenſis, citra mare, excommunicatiōis ſententiam incurrerunt. *Dudum ſicut evidentiæ &c.*
- V. Ad certitudinem præſentium & memoriam futurorum. Proceſſus contra illos, qui aſportaverunt theſaurum domini Clementis de Montiliō. *Cum venerabiles fratres & coepiſcopos &c.*
- VI. Ad certitudinem præſentium & memoriam futurorum. Citatio vicecomitis Leumanis, & Altiſſillaris. *Ex injuncto nobis &c.*
- VII. Univerſis ad quos litteræ præſentes pervenerint. Prorogatio citationis ejuſdem vicecomitis. *Pridem dilectum &c.*
- VIII. Cariſſimo in Chriſto filio Roberto regi Siciliae, &c. Confirmatur ſibi commiſſio vicariatus imperii in partibus Italiae. *Regalis ceſſitudinis &c.*
- IX. Ad futuram rei memoriam. Monitio, quod vacante imperio, nullus vicarii imperii nomen aſſumat. *Si fratrum & coepiſcoporum &c.*
- X. Ad futuram rei memoriam. Conſtitutio, quod nemo aſſumat dominium in patrimonio beati Petri, in præjudicium eccleſiæ Romanæ. *Eccleſiæ Romanae &c.*
- XI. Ad futuram rei memoriam. Conſtitutio, quod nemo aſſumat dominium in ducatu Spoletano. *Eccleſiæ Romanae &c.*
- XII. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio, quod nullus aſſumat dominium in Marchia Anconitana, Maſſa Trabaria, & terra ſanctæ Agathæ, ac civitate Urbini. *Eccleſiæ Romanae &c.*
- XIII. Ad perpetuam rei memoriam. Proceſſus factus contra turbantes regimen civitatis Ferrariæ, & facientes contra officiales eccleſiæ Romanæ. *Dierum &c.*
- XIV. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio contra omnes turbantes regimen eccleſiæ Romanæ, in Marchia Anconitana, & offendentibus officiales ipſius. *Dierum &c.*
- XV. Monitio quod Chiricus, quidam de Marchia Anconitana, eccleſiæ Romanæ rebelles, tam perſonæ ſingulares, quod etiam communitates, redeant ad mandata eccleſiæ. *Ex D novis inſolentis &c.*
- XVI. Proceſſus contra Burdonum, & Galiothium Ancelmithi de Smurillo, Firmanæ diocceſis, & quōſdam alios. *Aucta nimiorum &c.*
- XVII. Proceſſus contra poteſtatem, capitaneum, conſilium & commune Auximanum, ac Lipacium, & Andream quondam Gonzolini, eccleſiæ Romanæ rebelles. *Sicut mentis noſtra &c.*
- XVIII. Proceſſus contra Fridericum, Guidonem, & Sperantiam comites de Monteferetro, & conſilium & commune Urbini, eccleſiæ Romanæ rebelles. *Si velletis &c.*
- XIX. Proceſſus contra poteſtatem, capitaneum, conſilium, & commune, ac univerſitatem & populum Racanatenſem. *Aſſorbuſ intellectum &c.*
- XX. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus contra Matthæum de Vicecomitibus de Mediolano, canonem de la Scala, & Raynaldum Dan. Paſſarinum de Mantua, nomen vicarii aſſumentes. *Quim in noſtram &c.*
- XXI. Monitio quod Matthæus vicecomes reſtituat nunciis ſedis apoſtolicæ, Philipponum comitem de Langusco, Joannem de la Torre, & quōſdam alios, quos detinet captivos. *Inter univerſas &c.*
- XXII. Ad futuram rei memoriam. Declaratio, quod Conſtantius de Ulmo civis Pergamænus, & alii, ſe ſubducentes ab obedientia Matthæi de vicecomite, non includantur in ſententiis latis in ipſum Matthæum & ſibi adherentes. *Deum olim evidentiæ &c.*
- XXIII. Ad perpetuam rei memoriam. Monitio contra turbantes regimen civitatis Beneventanæ, & facientes contra officiales eccleſiæ Romanæ. *Pos &c.*
- XXIV. Dilectis filiis, univerſitati & populo & communitati Ferrarienſi, eccleſiæ Romanæ ſubiectis. Procceditur contra eos. *Si velletis &c.*
- XXV. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio, quod nullus extrahat vel introducat in civitatem Ferrarienſem victualia, mercationes, vel alia bona, niſi ſub ſigno ad hoc per officialem domini papæ in diſta civitate deputato. *Ad noſtri apoſtolatus &c.*
- XXVI. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus alius editus contra Ferrarienſes. *Dudum ad noſtri &c.*
- XXVII. Mandatur executoribus quod publicent dictum proceſſum. *Dudum &c.*
- XXVIII. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus citationis quorundam epiſcoporum regni Scotiae. *Hoc mundi &c.*
- XXIX. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus citationis Roberti de Brus, regnum Scotiae gubernantis. *Magnitudo domus &c.*
- XXX. Declaratio, quod commune & cives Ferrarienſes, Arnaldus, Oppizo, Bertoldus, & Nicolaus, qui ſe dicunt Marchiones Eſtlenſes, & nonnulli alii, & eis adherentes, incurrerunt pœnas & ſententias in diverſis aliis proceſſibus contentas, & communiatio gravioris proceſſus. *Manſuetudinem &c.*
- XXXI. Mandatur rectori Marchiæ Anconitanæ, quod ſi Chiricus Guillelmi prior prioratus ſancti Benedicthi ... diocceſis & ... Raynaldi, & communitates & univerſitates Serræ, S. Quirici, & Roſoce, infra tempus contentum in proceſſibus contra eos factis, non redierint ad mandata eccleſiæ, quod eos denunciât pœnas & ſententias in diſtis contentas proceſſibus incurriſſe. *A tua memoria &c.*
- XXXII. Mandatur eidem rectori, quod ſi Burdonus, & Galiothius Ancelmithi, infra tempus contentum in proceſſibus contra eos factis, non redierint ad mandata eccleſiæ, quod eos denunciât pœnas & ſententias in diſtis contentas proceſſibus incurriſſe. *Inter graves &c.*
- XXXIII. Proceſſus citationis & monitionis contra Blanchellum de Sigrano, poteſtatem, ac Bolonium de Caſſaro, & Upizinum de Seragramma, ac deſenſores, conſilium & commune Fanenſe, eccleſiæ Romanæ rebelles. *Per graves injurias &c.*
- XXXIV. Mandatur rectori Marchiæ, quod accedat perſonaliter, ſi poſſit commode, ad civitatem Fanenſem, vel per alium ſeu alios deputandos, & quod præſentent diſtis Blanchello, poteſtati, ac Bolonio, Upizino, ac deſenſoribus, conſilio & communi Fanenſi, proceſſus habitos contra ipſos. *Propter graves & enormes &c.*
- XXXV. Proceſſus citationis & monitionis contra poteſtatem, conſilium & commune, ac ... eccleſiæ Romanæ rebelles. *Effrenata flagitiorum veſtrorum temeritas &c.*
- XXXVI. Mandatur rectori Marchiæ, quod ſi tem-

- tempus contentum in processibus habitis contra potestatem, capitaneum, consilium, & commune . . . Auximan. ecclesie Romanæ rebelles, sit elapsum, quod omnes & singulos publice nunciet excommunicationis; civitates, communitates, & universitates, castra, & loca, eorum subiecta dominio, interditi, & alias pœnas & sententias incurrisse. *Dudum potestates, capitaneos &c.*
- XXXVII. Processus citationis & monitionis contra Guillelmum Bort, & hominem quondam Raynaldi de Egio, & eorum complices, ecclesie Romanæ rebelles. *Sicut mentis nostra &c.*
- XXXVIII. Mandatur eidem, quod accedat ad civitatem Efinam ad præsentandum Guillelmo Bort, & homini quondam Raynaldi de Egio, processus habitos contra ipsos. *Propter graves & enormes &c.*
- XXXIX. Ut provideant eis de securo conductu. *Propter graves &c. ut supra proxime.*
- XL. Processus citationis, & monitionis contra Hugolinum Hugolini de Bustarcio, laicum Efinum, ecclesie Romanæ rebellem. *Tuorum flagitiorum temeritas &c.*
- XLI. Ut provideant Hugolino Hugolini de securo conductu. *Propter graves & enormes excessus &c.*
- XLII. Mandatur rectori Marchie, quod accedat personaliter, si possit commode, ad civitatem Efinam, vel ad alium locum ubi Hugolinus Hugolini de Bustarcio domicilium habet; & præsentet sibi processus contra ipsum habitos, vel faciat præsentari. *Propter graves &c.*
- XLIII. Mandatur eidem, quod si tempus terminorum contentorum in processibus habitis contra civitates Raccanatensem & Auximanam, sit elapsum, quod publicet eas interditi; etiam potestates, consilia, capitaneos, & communia, excommunicationis sententias incurrisse. *Dum olim circa præfationem &c.*
- XLIV. Mandatur eidem, quod si tempus contentum in processibus habitis contra Fredericum, Guidonem, & Sperantiam, quondam comites de Monteferetro fratres, consilium & commune Urbinatense, ecclesie Romanæ rebelles, sit elapsum, quod publicet eos omnes & singulos excommunicationis; & terras ac loca eorum interditi sententias incurrisse. *Dudum Fredericus &c.*
- XLV. Mandatur eidem, quod in castro Cinguli publicet, per se vel alium, processus habitos contra potestatem, consilium & commune, ac Appiglatiam quondam Claudii, & alios ut infra, ecclesie Romanæ rebelles. *Propter graves & enormes per potestatem &c.*
- XLVI. Requiritur quod provideant potestati, consilio & communi, ac Appiglatie quondam Claudii, & aliis ut infra, de securo conductu. *Propter graves & enormes &c.*
- XLVII. Mandatur episcopo Bononiensi, quod publicet per se vel publicare faciat privationem Raccanatensem ab honore episcopalis dignitatis, & erectionem castri Maceratæ in ecclesiam cathedralem. *Propter nefandas & enormes &c.*
- XLVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio castri Maceratæ & ecclesie seu plebis S. Juliani in ecclesiam cathedralem. *Sicut ex debito rationis &c.*
- XLIX. Mandatur episcopo Bononiensi, quod
- nunciet publice in civitate & diœcesi Bononiensi Fredericum Guidonem & Sperantiam fratres, excommunicationis sententiam incurrisse. *De venenosa radice &c.*
- L. Mandatur eidem, quod publice nunciet, seu nunciare faciat nominatim in ecclesiis & locis civitatis & diœcesis Bononiensis, pœnas & sententias contentas in processibus habitis contra Raccanatenfes, & Auximanos. *Dum olim &c.*
- LI. Mandatur episcopo Bononiensi, & rectori Romandiolo, quod publicet commune & civis civitatis Ferrar. Raynaldum & Opizonem fratres, potestatem, capitaneum, & rectorem, sententias & pœnas contentas in processibus habitis contra eos incurrisse. *Manusuetudinem & consanguinitatem &c.*
- LII. Mandatur eidem episcopo, quod nunciet publice in civitate & diœcesi Bononiensi nominatim & expresse excommunicatos, inhabiles & indignos, potestatem, capitaneum, consilium, & commune, ac Lippatium & Andream quondam Gorgolini milites Auximanos, & eis adhzrentes, & terras, & loca interdita. *Dudum &c.*
- LIII. Processus citationis & monitionis contra Blanchellum de Sigrano, potestatem, ac Bolonguinum de Castaro, & Upizinum de Sergramma, ecclesie Romanæ rebelles. *Per graves injurias & offensas.*
- LIV. Mandatur, quod provideatur de securo conductu Blanchello, &c. ut supra proxime. *Nuper contra Blanchellum &c.*
- LV. Mandatur rectori Marchie, quod præsentet processus Blanchello de Sigrano, potestati, Bolonguino & Upizino, ac defensoribus, consilio & communi civitatis Ferrarientis. *Propter gravem, &c.*
- LVI. Ad perpetuam rei memoriam. Inhibitio ne aliqui civitatem Anconitanam, terras, castra, & loca ejus invadere præsumant, & sententia excommunicationis contra tales. *Nimis in multorum dispendium &c.*
- LVII. Mandatur rectori Marchie, quod in terris & locis provincie Anconitanæ, publicet & publicare faciat processus habitos contra præsumentes invadere civitatem Anconitanam. *Nuper ad audientiam Apostolatus nostri, &c.*
- LVIII. Ad futuram rei memoriam. Processus contra præsumentes invadere Romandiolo, Marchie Anconitanæ, ducatus Spoleti, patrimonii beati Petri in Tuscia, Campanie & Maritimæ, ac Massæ Trabarie provincias, Venesinum & Urbinatensem olim comitatus, ac Urbinatensem & Revent. civitates, & alias terras, civitates, castra, villas, & loca ad Romanam ecclesiam spectantia. *Inter cetera, quorum nos cura &c.*
- LIX. Mandatur, quod nuncient in majoribus & aliis ecclesiis urbis, Fridericum, Guidonem, & Sperantiam, & alias personas, & communitates, pœnas & sententias contentas in processibus habitis contra eos incurrisse. *Dudum adversus Fridericum &c.*
- LX. Mandatur quod publice nunciet in majori ecclesia, & aliis ecclesiis civitatis & diœcesis Pisane, Fridericum, Guidonem, & Sperantiam, & dictas alias personas, & communitates, pœnas & sententias contentas in processibus habitis contra eos incurrisse. *Dudum adversus Fridericum &c.*
- LXI. Mandatur quod procedant ad publicationem

- nem & aggravationem poenarum & sententiarum inflictarum contra potestatem, gubernatores, defensores, consilium, & commune Aretin. ecclesie Romanæ rebelles. *Dudum adversus Fridericum &c.*
- LXII. Ut inquirent diligenter contra omnes & singulos de provincia Tusciæ, si quos invenerint adhærentes Raccanatesibus, & Auximanensibus. *Dudum adversus Fridericum, Guidonem, &c.*
- LXIII. Mandatur quod publice nuncient, omnes & singulos complices, sequaces, valitiones adjuutores Friderici, Guidonis, & Sperantiz, & aliorum, &c. poenas & sententias contentas in processibus habitis contra Fridericum, &c. incurrisse. *Dudum adversus Fridericum &c.*
- LXIV. Mandatur rectori Romandiolæ, quod compellat per censuras ecclesiasticas, Fridericum & alios, &c. ad satisfaciendum communi & populo Ariminensi, de damnis, injuriis, & excessibus per ipsos eis illatis. *De radice prodiens venenosa &c.*
- LXV. Mandatur eidem rectori, quod puniat poenis debitis Fridericum, Lippacium, & Auximanum, Petrum Sathon de Sarlat. & communitates, ecclesie Romanæ rebelles. *De radice prodiens venenosa &c.*
- LXVI. Mandatur rectori Marchie Anconitanæ, ut nunciet, seu nunciare faciat publice complices, adjuutores, valitiones, & sequaces Friderici, Guidonis, & Sperantiz, olim comitum de Monteferetro, & Lippacii, ac Andree de Auximan. ac Urbinaten. Raccanaten. & Auxan. poenas & sententias contentas in processibus habitis contra eos incurrisse. *Cum omnes &c.*
- LXVII. Ut recedant a sequela & adhærentia rebellium ecclesie Romanæ, & quod de cætero nullum dent eis auxilium. *De vobis multa &c.*
- LXVIII. Quod inquirent diligenter, si invenerint aliquos fautores, defensores, vel receptatores rebellium ecclesie Romanæ, & quod procedant contra tales. *Cum Lippacius &c.*
- LXIX. Mandatur Marchie Anconitanæ rectori, quod nunciet vel nunciare faciat in ecclesiis & locis decretæ sibi provincie, omnes & singulos infra scriptorum rebellium adjuutores, valitores, & fautores, poenas, & sententias contentas in processibus habitis contra dictos rebelles, incurrisse. *Cum omnes & singuli &c.*
- LXX. Mandatur eidem quod citet personaliter episcopum Fanensem, si sibi per informationem consliterit ipsum episcopum celebrasse, post sententias & poenas in processibus habitis contra commune Fanense promulgatas. *Cum nos propter nefanda rebellions &c.*
- LXXI. Mandatur eidem, quod inquireat diligenter super conjuratione & conspiratione factis ut supra, per communitates & populos Firmanensem & Camerinensem. *Si ex more &c.*
- LXXII. Conceditur eidem potestas recipiendi a rebellibus & eorum valitionibus, juramenta & cautiones de obediendo mandatis ecclesie, cum ad obedientiam redierint. *Dudum propter nefanda rebellions &c.*
- LXXIII. Mandatur eidem, quod publice vel publicare faciat indulgentiam concessam expugnantibus potestatem, capitaneum, consilium, & commune, universitatem & populum Raccanatesem, necnon & Jacob, Gerardum, Aroletum, Bulgariform, Deriolum, Leonem, Zanoum, Pertinallum, cives Raccanateses. *Exurgat Deus &c.*
- LXXIV. Mandatur, quod publicent in ecclesiis & locis urbis, & circumpositæ regionis, indulgentiam concessam expugnantibus Raccanateses. *Exurgat Deus &c.*
- LXXV. Mandatur ut construi faciant eorum sumptibus & expensis, infra cathedrales, collegiatis, & parochiales ecclesias, suarum civitatis & diocesis, truncos sive arcas ad reponendum pecuniarum subsidium, quod offeretur per fideles contra impugnantes fideles ecclesie. *Sponsi celestis &c.*
- LXXVI. Processus indulgentiarum concessarum expugnantibus Lippacium, & alios Auxinanos. *Exurgat Deus &c.*
- LXXVII. Processus indulgentiarum concessarum impugnantibus Fredericum de Monteferetro hæreticum, & idolatram. *Exurgat Deus &c.*
- LXXVIII. Processus contra potestatem, consilium, officiales & commune Spoletanum. *Prodiernus &c.*
- LXXIX. Processus contra potestatem, consilium, & commune Assinatense, ac Mutium factilegum. *Dudum &c.*
- LXXX. Ad certitudinem præsentium. Processus contra Matthæum Vicecomitem, & prælatos Mediolan. *Paterna sollicitudinis &c.*
- LXXXI. Mandatur legato, quod legi faciat & exponi processus habitos contra Matthæum Vicecomitem, & prælatos de Mediolano. *Super nonnullis &c.*
- LXXXII. Ad certitudinem præsentium. Citatio Matthæi Vicecomitis de Mediolano. *Dudum fama &c.*
- LXXXIII. Mandatur legato, quod processum habitum contra Matthæum Vicecomitem de Mediolano, ex abundanti legi & publicari faciat & exponi. *Nuper nobilem virum &c.*
- LXXXIV. Ad certitudinem præsentium. Citatio Matthæi Vicecomitis de Mediolano, ut infra certum tempus sub certis poenis sibi impositis apostolico conspectui se præsentet. *Non sine &c.*
- LXXXV. Forma citationis dicti Matthæi Vicecomitis. *Super nostris impedimentis &c.*
- LXXXVI. Mandatur legato, quod mittat Matthæo Vicecomiti litteras apostolicas de securo conductu. *Ne nobilis vir &c.*
- LXXXVII. Forma citationis Astulsi abbatis monasterii S. Ambrosii, Matthæi Cimeliarchæ, & aliorum infra scriptorum. *Ad reprimendum &c.*
- LXXXVIII. Mandatur episcopis, Bononiensi & Reginensi, quod nuncient in ecclesiis & locis suarum civitatum & diocesis, potestatem & capitaneum Parmensis civit. & Canem de Scala, & eorum consiliarios, excommunicationis sententiam incurrisse. *Olim in nostram & fratrum nostrorum notitiam. &c.*
- LXXXIX. Ad futuram rei memoriam. Processus excommunicationis, & suspensionis, hæresis, habitus contra Matthæum Vicecomitem, pro eo, quod citatus secundo tamquam suspectus de hæresi, comparere contumaciter recusavit. *Olim Matthæum de Vicecomitis &c.*
- LXXXX. Ad futuram rei memoriam. Processus tam citationis, quam contumaciæ, habitus contra dictum Matthæum super impedimento per eum dato venientibus ad curiam. *Dudum frequentibus &c.*
- LXXXXI.

LXXXXXI. Ad futuram rei memoriam. Processus A sententiæ excommunicationis habitus contra didum Matthæum, pro eo quod citatus super tallis & exactionibus ecclesiarum, comparere contumaciter recusat. *Dudum querulis gravibus &c.*

LXXXXXII. Ad futuram rei memoriam. Processus contra prælatos Mediolanenses adherentes eidem Matthæo pro eo habito, quod citati super ipsa fautoria, comparere contumaciter recularunt. *Dudum in consistorio publico &c.*

LXXXXXIII. Mandatur archiepiscopo Mediolanensi, & inquisitoribus hæreticæ pravitatis, quod procedant, tam contra Matthæum de Vicecomitibus, & ejus filios, ipsorumque fautores, quam contra Scojum de sancto Geminiano, & Franciscum de Garbinate. *Profanus hostis &c.*

LXXXXXIV. Mandatur legato, quod publice nunciet didum Matthæum & ejus filios, omnes & singulos, exprellis eorum nominibus, in civitatibus, locis, & castris suæ legationis, diebus Dominicis & festivis, pulsatis campanis & candelis accensis, excommunicationis sententiam incurrisse: & quod nihilominus procedat contra eos, tam apostolica, quam imperiali auctoritate. *Profanus hostis &c.*

LXXXXXV. Mandatur eidem quod publicet in ecclesiis & locis suæ legationis concessionem indulgentiarum, impugnantibus prædictos Matthæum, ejusque filios. *Profanus hostis &c.*

LXXXXXVI. Mandatur patriarchæ Aquilegensis, & ejus suffraganeis, quod superseant a publicatione indulgentiarum concessarum impugnantibus Fridericum olim comitem de Monteferetro, Lippacium & Andream, & alios infra scriptos. *Profanus hostis &c.*

LXXXXXVII. Mandatur archiepiscopo Salzburgeni, & ejus suffraganeis, quod faciant truncos seu arcas in singulis ecclesiis cathedralibus, collegiatis, seu parochialibus suarum civitatum & diocesium, ad reponendum pecuniarium subsidium offerendum impugnantibus. *Profanus hostis &c.*

LXXXXXVIII. Mandatur eidem, quod diligenter procedant in præmissis juxta prædictarum continentiam litterarum. *Profanus hostis &c.*

LXXXXXIX. Mandatur legato, quod faciat constitui arcas seu truncos in singulis tam cathedralibus quam collegiatis & parochialibus ecclesiis suæ legationis, & aliorum locorum, in quibus didam indulgentiam duxerit publicandam. *Profanus hostis & impius &c.*

C. Ad futuram rei memoriam. Ordinatio negotii vicecomitis Leonianæ. *Terram sanham &c.*

CI. Datur eidem licentia, quod recedat de curia. *Dudum ex certis &c.*

CII. Absolvitur didus vicecomes a quadam sum-

ma florenorum, quam legavit sel. record. Clemens PP. V. *Inter curas multiplicet &c.*

Rubricæ quintæ partis cum principio cujusque processus.

I. Ad perpetuam rei memoriam. Privatio Hugonis Geraldii, olim execrati episcopi Caturcensis. *Divinis exemplis, &c.*

II. Ad perpetuam rei memoriam. Cassatio fratrum, qui Fratricelli, Birochi, seu Bechini nuncupantur. *Sanctam Romanam &c.*

B III. Ad perpetuam rei memoriam. Privatio fratris Inardi, olim patriarchæ Antiocheni, & administratoris ecclesiæ Papiensis. *Impercrutabilis, &c.*

IV. Mandatur universis archiepiscopis, episcopis, & electis, ut capiant seu capi faciant Henricum de Sena, de ordine Minorum, & alios, qui cum eo confugerunt ad insulam Siciliæ. *Gloriosam ecclesiam &c.*

V. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio, quod omnia publica instrumenta, quæ deinceps conficiuntur in civitate Beneventana, seu ejus tritu, vel districtu, bulla plumbea bullentur. *Affectus benevolentia specialis &c.*

VI. Ad certitudinem præsentium. Inhibitio, ne aliquis de provinciis Campaniæ & Maritimæ insurgat contra alium. *Ad hoc dignoscitur &c.*

VII. Mandatur rectori dictarum provinciarum, quod didam inhibitionem publicet in ecclesiis, civitatibus, terris, castris, & locis ipsarum. *Ad hoc dignoscitur &c.*

VIII. Ad certitudinem præsentium. Inhibitio ne aliquis præsumat facere confederationes, seu ligas aliquas, contra provincias Campaniæ & Maritimæ, & earum annullatio. *Licet de cunctis provinciis, &c.*

IX. Mandatur rectori dictarum provinciarum, quod publicet prædictas inhibitionem & annullationem in ecclesiis & locis ipsarum provinciarum. *Licet de cunctis provinciis &c.*

X. Ad perpetuam rei memoriam. Inhibitio, ne populus seu commune civitatis Viterbensis, eligat aliquem de seipsis vel aliunde ad regimen civitatis ejusdem absque licentia sedis apostolicæ. *Dierum &c.*

XI. Ad perpetuam rei memoriam. Constitutio, ne aliquis præsumat procedere, nec sententias aliquas promulgare, contra officiales aut nuncios sedis apostolicæ *Matthæus de Potiman. &c.*

XII. Absolvitur G. de Balasto, archidiaconus Forojulienensis, apostolicæ sedis nuncius, a sententiæ excommunicationis lata in eum per inquisitorem hæreticæ pravitatis. *Ex sua insinuatione &c.*

XIII. Mandatur quod nuncient in locis, quibus viderint expedire, ipsum archidiaconum a prædicta sententiæ absolutum. *Ex insinuationis assertione &c.*

CONCILIUM RAVENNATE IV. CELEBRATUM BONONIÆ,

Anno Domini MCCCXVII. tempore Johannis Papæ XX.

TITULI CAPITULORUM. A

1. Quod episcopus ponat œconomum ad custodiam rerum vacantium ecclesiarum.
2. Quod nullus presumat in spiritualibus ministrare, nisi prius ab episcopo loci sibi fuerit animarum cura commissa.
3. Quod quilibet se faciat promoveri infra annum ad ordinem, quem requirit beneficium suum.
4. De vita & honestate clericorum, & ornatu eorum.
5. Quod nullus de cetero recipiatur in canonicum cathedralis ecclesie, vel in monachum, seu fratrem alicujus monasterii, seu regularis ecclesie, sine licentia speciali sui ordinarii.
6. Quod nullus recipiatur in aliquo monasterio, seu regulari loco, per potentiam laicorum.
7. De denunciatione facienda metropolitano de beneficiis vacantibus ad eum devolutis.
8. Quod certus canonicorum numerus statuatur in ecclesiis cathedralibus & collegiatis, ubi non est ab antiquo statutus.
9. De clericis non repudentibus.
10. De quotidianis distributionibus.
11. De censibus & collatis imponendis.
12. De celebratione Missarum.
13. Quod nullus archipresbyter, prepositus, vel prelati inferior episcopo, possit in ecclesiis sibi subiectis inquisitiones formare, accusationes admittere, vel ad privationem procedere contra clericos earundem ecclesiarum.
14. De Judæis.
15. De cantione recipienda ab usurariis, & de penis recipientium usurarios ad ecclesiastica sacramenta, seu sepulturam.
16. De poena procurantium male ablata incerta legari sub alio nomine, seu modo.
17. Quod clerici & religiosi a venationibus se abstineant.
18. De poena judicum secularium, qui clericos repertos cum armis, vel in aliis maleficiis deprehensos, detentos retinent, vel ad suum iudicem opprobriose remittunt.
19. Quod nullus pro eodem delicto debeat duplici poena puniri.
20. De indulgentiis seu remissionibus.
21. De exequiis episcoporum nunciandis per capitula ecclesiarum cathedralium archiepiscopo & suffraganeis, ut devote ab omnibus celebrentur.
22. De beneficiis & indulgentiis concessis in concilio, & de potestate dispensandi & interpretandi constitutiones concilii.
23. De monialibus.
24. De salariis notariorum, & scriillariorum.

PRÆFATIO.

In nomine sanctæ & individue Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.

Quanta sint veneratione digna sacrorum conciliorum statuta, maxime Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini, & Chalcedonenfis, quæ, sicut quatuor evangelia, suscipere & venerari tenemur, ac sanctorum patrum aliorum concilia & statuta, qui Spiritu sancto illuminati fuerunt, nemo est qui ignoret. Cum igitur ab ipsis sanctis patribus, in ipsis sacris conciliis, inter cætera fuerit præordinatum & salubriter constitutum, provincialia concilia fieri debere, ut ea quæ correctione & reformatione egent, nullatenus negligantur, ita quod nec præceptis evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum patrum observaretur adversum: idcirco nos Rainaldus permissione Divina, & apostolicæ sedis gratia, sanctæ Ravennatis ecclesie archiepiscopus, considerans quod quamplures, maxime viri ecclesiastici, tum ex temporum tempestate, tum ex morum corruptione & levitate, tum ex elatione & vanitate, tum ex tenaci & avida cupiditate, tum ex crassa ignorantia & negligentia, tum ex superbia & irreverenti inobedientia, viam coheredum Christi circa gravitatem & honestatem, habitum & incessum ecclesiasticæ religioni concedentes, & quam fideles & catholici habere debent, exorbitabant: pro his, quantum Deus annuerit, reformandis, ad salutem animarum, quam vehementius zelamus pro Divina reverentia, catholice fidei unitate & honore, provinciale concilium circa hæc reformanda duximus convocandum & congregandum apud Bononiam. In quo primo constitutiones editas & promulgatas per bonæ memoriæ fratrem Latinum, tunc apostolicæ sedis legatum in his partibus, & alias per fratrem Bonifacium prædecessorem nostrum, Forlivii, & nos Ravennæ & Argentæ in provincialibus conciliis legi fecimus: ac deinde, ipso sacro approbante concilio, constitutiones infra scriptas duximus statuendas.

CAPITULA.

Quod episcopus ponat œconomum ad custodiam rerum vacantium ecclesiarum.
Rubrica I.

Cum ecclesiarum vacantium proventuum & reddituum, ac bonorum ipsorum, dispositio ad eorum ordinarios de jure pertineat: proinde duximus statuendum, quod vacanti ecclesie statim per ipsius episcopum œconomus debeat deputari diligens & discretus, qui redditus & proventus ac bona ipsius colligat & conservet, ad ejusdem ecclesie & suc-

ANNO
CHRISTI
1117

de successoris defuncti rectoris ipsius uti-

litatem & statum. Prohibentes distri-
cte canonicis, clericis, seu patrono ec-
clesiæ sic vacantiæ, quod de redditibus
& proventibus, ac bonis ipsius ecclē-
siæ, se intromittere vel disponere nul-
lo modo præsumant, nec œconomum,
ut prædiximus, ibidem per ipsum de-
putandum impediunt vel molestant, qu-
ominus sibi injunctum officium libere
exequatur: * nec aliter alicui eorum
competat de consuetudine approbata,
vel privilegio speciali. Quod si secus
iidem canonici, vel clerici, seu patro-
ni agere præsumperint: eosdem cano-
nicos, & clericos, ac patronos, præsen-
tis auctoritate concilii, privamus illa
vice jure eligendi, seu præsentandi: de-
cernentes electionem, seu præsentationem
secus & aliter attentatam, ipso
jure nullius esse momenti.

* Forte, nisi
A. H.

*Quod nullus præsumat in spiritualibus
ministrare, nisi prius ab episcopo loci
sibi fuerit animarum cura commissa.*

Rubrica II.

Cum de jure nullus sacerdos alteri
subditum, sine sui superioris commis-
sione seu licentia, solvere valeat, vel
figare, nos quamdam consuetudinem,
seu potius abusionem, animarum ple-
nam periculis (quod videlicet sacerdo-
tes aliqui per nonnullos prælatos sæcu-
lares seu regulares, quibus in certis ec-
clesiis parochialibus rectorum institutio
de consuetudine competit, in eisdem
ecclesiis instituti, sine sui episcopi au-
thoritate, commissione, vel licentia pa-
rochialis ecclesiarum ipsarum, qui ipsius
episcopi subditi esse noscuntur, præsu-
munt solvere & ligare, in suarum præ-
judicium animarum) cupientes penitus
extirpare, hoc sacro approbante concilio,
sub privationis & excommunicationis
pœnis, inhibemus sacerdotibus me-
moratis, quod nullo modo præsumant
in ecclesiis, in quibus modo prædicto,
& per prædictos fuerint instituti, in
spiritualibus ministrare, nisi prius ab
episcopo loci, prout jura volunt, eis
cura commissa fuerit animarum, de
quibus idem episcopus tenetur Christo
reddere rationem, tanquam de ovis
sibi commissis.

*Quod quilibet se faciat promoveri infra
annum ad ordinem, quem requirit be-
neficium suum.* Rubrica III.

ANNO
CHRISTI
1117

Sollicite pensantes, quantum officii
pastoralis debitum prælatos adstringat
curis sollicitis & continuis intendere,
& per remedia salubria providere, in
iis præcipue, per quæ saluti anima-
rum consulitur & providetur: & quod
parum est jura condere, nisi sit qui ea
mandet executioni. Volentes igitur Pi-
ctaviense concilium innovare, & debi-
tæ executioni demandare, statuimus &
ordinamus, hoc sacro approbante con-
cilio, & nihilo minus in virtute sanctæ
obedientiæ monemus, & peremptorie,
quod abbates, decani, archipresbyteri,
præpositi, seu quocumque alio nomine
censeantur, ad ordinem sacerdotalem
se faciant promoveri; archidiaconi ve-
ro, ad ordinem diaconatus, inferiores
autem beneficiati in ecclesiis nostræ pro-
vinciæ Ravennensis instituti, ad ordi-
nes sacros, secundum quod * unus cujus-
cumque beneficii requirit, infra annum
se faciant promoveri. Si qui vero præ-
dictorum animo indurato promotionem
suam distulerint, & hanc nostram mo-
nitionem statutum & ordinationem ad-
implere neglexerint: auctoritate præsen-
tis concilii, ipso jure sint privati om-
nibus beneficiis sacros ordines requiren-
tibus, pro quibus promoveri teneban-
tur, quæ obtinent in nostra provincia;
nisi cum eis, vel aliquo eorum prædi-
ctorum fuerit dispensatum, vel in fu-
turum dispensetur; vel nisi justo impe-
dimento detenti fuerint, quominus
promoveri potuerint: & tunc impedi-
mento cessante, procurent, quam cito
poterunt, se ad ordines, ut præmittitur,
facere promoveri. Ut autem hoc
salubre provinciale statutum, levius &
plenius debitum fortiatum effectu, &
prætextu ignorantie, quantumcumque
crasse, non possint inobedientes desi-
des, & negligentes, aliquam prætende-
re excusationem: adjicientes, statuimus
& ordinamus, quod quilibet episcopus
sanctæ Ravennatis ecclesiæ suffraganeus,
teneatur infra sex menses synodum ce-
lebrare, in qua quidem hoc salubre sta-
tutum legi faciat. Et denuo omnes, ut
supra præmittitur, suæ civitatis & dice-
cesis moneat & inducat, cum prædicta
pœna, ad ordines sacros recipiendos.
Item quod in dicta synodo declarent,
omnes rectores præsentis & futuros pa-
rochialium ecclesiarum quæ curam ani-
ma-

* f. m. m. m.

ANNO
CHRISTI
1177.

maximam habent, nec sunt collegiatae, non promotos ad ordinem sacerdotalem, infra annum a jure statutum in concilio Lugdunensi, ipso jure fore privatos, nisi cum eis fuerit dispensatum, vel in futurum dispensetur: etsi de novo electi fuerint ad easdem ecclesias, cum hæc sint contra constitutionem bonæ memoriæ Bonifacii papæ octavi. Quos rectores & nos privamus, seu privatos declaramus, auctoritate præsentis concilii. Si qui vero in futurum dignitates vel beneficia similia adepti fuerint, teneantur se promoveri facere infra annum ad sacros ordines, secundum quod requirit onus suæ dignitatis vel beneficii: alioquin sint privati ipso jure, auctoritate præsentis concilii, beneficiis omnibus, pro quibus promoveri tenentur, quæ in nostrâ obtinentur provincia, nisi & cum talibus dispensetur per superiorem suum.

De vita & honestate clericorum, & ornamento eorum. Rubrica IV.

Quoniam sacerdotium ex indisciplinatione populi apparet non sanum, & propter lascivas dissolutiones clericorum & religiosorum detrahitur Divino honori & ordini clericali, populique minus ex hoc sunt devoti, in tantum, ut etiam jura ecclesiarum retinere, & alii quandoque temerarie invadere non vereantur, cum incessus, habitus, & vestimenta clericorum & religiosorum, in gravitate, forma, ac colore, distincta sæpius non videantur ab habitu laicorum, quemadmodum esse deberent: proinde statuimus & mandamus, facto approbante concilio, pro honestate ordinis clericali; quod nullus religiosus, vel clericus portet arma, nec vestimentum alterius coloris, quam a jure permitti: quæ desuper clausa sint atque talaris. Coronam etiam condecentem portent, per quam designetur regalis esse generis, & sperare se debere alicui partem hereditatis Divinæ: quæ scilicet sit rotunda: & ita tonsi sint inferius, quod aures pateant, ita quod si in sacris fuerint, aut beneficiati in ecclesia cathedrali vel collegiata venerabili, secundum conditionem sui status portent latiore: alii vero mediocrem vel minorem, suis statibus condecentem. Capita cooperiant pileo, vel birreto, vel armutia oblonga ad aures. Laicorum convivia non frequentent. In domibus ecclesiarum studeant habitare. Prælati, sacerdotes, & alii in dignita-

tibus vel personatibus constituti, ac canonici cathedralium ecclesiarum in sacris ordinibus constituti, sacerdotes & rectores ecclesiarum civitatum & suburbiorum, per civitatem incedentes, decentem habitum portent, videlicet cappas, chlamydes, vel tabardos. Sacerdotes vero extra civitatem & suburbia, & alii in sacris ordinibus constituti, saltem tabardos talaris, seu condecentes portent. In ecclesiis vero urantur cappis, vel cottis albis. Loca turpia nullo modo ingrediantur, nec tabernas, nisi forte in necessitate in itinere constituti, pro cibo vel potu, vel hospitio, compellantur intrare. Tabernas, merces illicitas, aut personas suspectas, in ecclesiis, vel domibus ecclesiarum quæ sint intra claustrum vel ad usum clericorum vel ministrorum deputatæ, seu in domibus contiguas ipsi ecclesie, nullo modo permittant teneri vel commorari. Si quis autem inventus fuerit arma portare cujuscumque generis, pœnam incurrat 40. solidorum Ravennatum. Si vero habitum vel tonsuram incongruentem portaverit, 40. solidorum pœnam incurrat. Si autem ingressus fuerit tabernas, nisi sit in itinere constitutus, vel merces illicitas contraxerit emendo vel vendendo, per se vel alium, præsertim si vinum vendiderit, vel vendi fecerit, vel passus fuerit, quod in dictis domibus quoquo modo vendantur, videlicet in domibus ecclesiarum, in quibus ministri ecclesie consueverunt habitare, vel aliter ipsis ecclesie contiguas, pœnam 10. librarum incurrat. Et eandem pœnam incurrant tenentes mulieres suspectas in domibus prædictis, vel teneri facientes. Idem & si teneri, vel habitare patiantur. Si quis vero sine cappa, vel saltem cotta alba, interfuerit Divinis officiis, pœnam quinque solidorum se noverit incurrisse: & eandem pœnam incurrant non portantes chlamydem vel tabardum, incedendo per civitatem: nisi evidens paupertas rationabiliter aliquem vel aliquos excuset. Et similem pœnam incurrant convivia laicorum frequentantes, & alii qui capitibus discoopertis incedunt, vel incedent. Quas pœnas declaramus clericos seculares tantum incurrare, & eas teneantur prælati eorum exigere, in usus pauperum convertendas: nec ipsis ullo modo remittere * possit, cum hoc statuatur in favorem ecclesiasticæ honestatis. Si vero fuerit religiosus, qui in prædictis, vel in aliquo prædictorum delinquat, jejunct bis in hebdomada in pane

ANNO
CHRISTI
1177.

* possit.

ANNO
CHRISTI
1117.

pane & aqua, publice cum fratribus A comedendo & sedendo in terra. Quam penitentiam si non inchoaverit infra mensem, & inchoatam non perfecerit, eum ex nunc capituli voce privamus, & ultimum in choro volumus eum esse. Et hanc poenam patiat, quousque dictam penitentiam inchoaverit, & inchoatam perfecisse noscatur. Et nihilo minus contra facientes privati sint ipso jure privilegii & favoribus concilii huiusmodi, & omnium aliorum conciliorum provincialium: quia frustra legis implorat auxilium, qui committit in legem. Omnes autem alias constitutiones nostras & prædecessorum nostrorum provinciales, positas sub titulo, *De vita & honestate clericorum*, cassamus & irritamus, & eas nullius momenti esse volumus, & præsentem solummodo constitutionem remanere in sui roboris firmitate.

Quod nullus de cetero recipiatur in canonicum cathedralis ecclesie, vel in monachum, seu fratrem alicujus monasterii, seu regularis ecclesie, sine licentia speciali sui ordinarii.

Rubrica V.

Quoniam experientia docente, quæ rerum est efficax magistra, manifeste cognovimus, ut plurimum personas insufficientes, illitteratas, & alias indignas, ad ecclesiastica beneficia obtinenda, institutas in ecclesiis & monasteriis nostræ provinciæ Ravennatis: ad hæc necessitate quadam urgente illos, ad quos spectat electio seu receptio canonicorum & monachorum in dictis ecclesiis & monasteriis, hoc sæpius inducente nimia laicorum importunitate, interdum affinitate aliqua seu consanguinitate, vel alias singulari & inordinata dilectione, quæ sæpius homines inducunt, ut omisso rationis iudicio, carnalitates sequantur affectum, & dignis prætermittis, indignos ad honores ecclesiasticos assumant, ex quibus plurima damna proveniunt ecclesiis, & Divinus cultus minuitur, quem summopere desideramus augeri. Cupientes igitur huic pestifero morbo quantum possumus obviare, & de salubri remedio ecclesiis & monasteriis providere: præsentem approbante concilio, statuimus & ordinamus, quod de cetero nullus instituitur vel recipiatur in fratrem & canonicum alicujus cathedralis ecclesie vel collegiæ, vel monachum alicujus monasterii, vel canonicum regularem, sine licentia

speciali ordinarii loci ac metropolitani, si videatur opportunum ordinario loci, super quo conscientiam ipsius oneramus. Decernentes ex nunc, prout ex tunc, irritum & inane, quidquid contra factum fuerit, seu attentatum. Hoc autem statutum durare volumus usque ad triennium, seu sequens concilium: infra quod æstimationes bonorum & reddituum fient, ita quod pro eorum facultatibus competens numerus ministrantium poterit taxari & statui. prout jura requirunt.

Quod nullus recipiatur in aliquo monasterio seu regulari loco, per potentiam laicorum. Rubrica VI.

Plerumque contingit, quod propter minas & potentiam laicorum, nonnulli religiosi prælati nostræ provinciæ coguntur indebite nonnullos in suorum locorum fratres recipere, vel conversos, ex quo prælati ipsis & eorum locis gravamina multa provenire noscuntur. Cupientes igitur laicorum in hac parte temeritates excludere, prædictorum prælatorum ac ipsorum locorum indemnitatibus providere: hoc sacro approbante concilio, provide duximus statuentium seu declarandum, quod modo prædicto recepti in fratres seu conversos quorumcumque locorum, ad eligendam tam active, quam passive fiant inhabiles: nec ad tractatus quoslibet admittantur, nec eisdem in vestimentis per locorum prælatos modo aliquo debeat provideri. Quod & in receptis in monasteriis modo prædicto volumus habere vigorem.

De denunciatione fenda metropolitano de beneficiis vacantibus, ad eum devolutis. Rubrica VII.

Quoniam ex diutina vacatione damna plurima in spiritualibus & temporalibus ecclesiis solent provenire, sicut jura testantur, & rerum experientia manifestat: volentes itaque juxta debitum officii nostri ecclesiis in provincia Ravenn. constitutis, contra dispendiosas vacationes, de salubri remedio providere, hortamur in Domino omnes fratres coepiscopos nostros, presentes & absentes, ac alios inferiores prælatos & clericos, cujuscumque status & gradus vel conditionis existant, quatenus pro Dei honore & salute animarum suarum & populi, salubriter & celeriter vacanti-
bus ecclesiis de personis idoneis provi-
de-

ANNO
CHRISTI
1117.

ANNO
CHRISTI
1117.

dere procurent, ne lupus rapax gregem Dominicum invadat, & bona dilapidentur. Nihilominus, sacro approbante concilio, statuentes, quod si quando contingat propter desidiam seu negligentiam, ad nos collationem dignitatis aliqujus vel beneficii seu prębendę cum cura devolvi, teneantur pręlatus & capitulum & clerici ecclesię. in qua dignitas, beneficium vel prębenda hujusmodi tanto tempore vacaverit, quod ad nos sit collatio devoluta, infra mensem a tempore scientię devolutionis hujus, hoc nobis intimare, seu vicario nostro, nobis in remotis agentibus: ne, quod absit, ecclesię diu maneant desolatę, & nos nostro defraudemur desiderio. Illud idem statuimus circa fratres coepiscopos omnes provincię Ravennatis suffraganeos, quando de ipsis ad capitula collatio devolvitur. Quod & de patronis auctoritate eadem volumus & statuimus intelligi debere. Negligentes & remissi hoc salubre statutum adimplere, & sequenti concilio arguantur, & pęna debita castigentur.

Quod certus canonicorum numerus statuatur in ecclesiis cathedralibus & collegiatis, ubi non est ab antiquo status.
Rubrica VIII.

Esti deceat, & satis consonet rationi & juri quibuscumque clericis collegiatarum ecclesiarum certum & determinatum numerum habere clericorum, tanto magis canonicis cathedralium ecclesiarum hoc competit, quanto tamquam caput aliorum in seipsis debent ostendere, qualiter inferiores in domo Dei conversari debeant: non plures in quibuscumque ecclesiis debent institui, quam ex bonis ipsarum vivere possint: hoc maxime in cathedralibus servari debet, ne propter inordinatam constitutionem cogantur ipsorum canonici, in opprobrium totius cleri, miserabiliter mendicare. Volentes ergo inordinatis receptionibus factis & fiendis in provincia nostra, quantum possumus, providere, hoc sacro approbante concilio, statuimus & ordinamus, quod ubicumque in cathedralibus vel collegiatis ecclesiis determinatus est numerus canonicorum vel clericorum, statuto vel consuetudine, ille servetur, nec augeatur quocumque quæsito colore, nisi iusta de causa & de licentia ordinariorum suorum. Ubi autem numerus certus determinatus non est, precipimus statui & firmari, juxta facultatem ecclesiarum, & hoc infra sex

ANNO
CHRISTI
1117.

ANNO
CHRISTI
1117.

mensis a publicatione constitutionis presentis numerandos. Sed quia non est reprehensibile judicandum, sed laudandum, si secundum varietates temporum varientur etiam humana statuta, & scipius sit inveniri, quod ecclesię antiquo numero canonicorum statuto gravantur: idcirco statuimus, quod si aliquę ecclesię collegiatę vel cathedrales inveniantur antiquo statuto numero in presentem rationabiliter pręgravari, volumus, quod canonici ipsarum ecclesiarum, de licentia suorum ordinariorum, seu ipsi ordinarii, ubi ad eos solos spectat, reducant seu statuam talem numerum juxta facultatem ipsarum ecclesiarum: ita quod cedentibus vel decedentibus canonicis, nullus de novo loco cedentis vel decedentis instituat, quousque pervenerit ad numerum sic ab antiquo statutum, vel de novo statuendum. Et quia nonnulli tam episcopi quam alii provincię nostrę, pręteriti & presentes, ut fide dignorum relatione audivimus, ecclesias cathedrales vel collegiatas, quarum institutio vel ordinatio ad eos spectabat, vel ad se spectare prętendebant. de consuetudine vel privilegio, aggravant & aggravarunt indebito & inordinato numero clericorum, & tali, quod nullo modo ecclesię prędictę sic institutis & ordinatis in necessariis providere potuerunt, nec possunt: quod cedit in vituperium, nedum eorum, sed totius cleri: & cum tales clerici non possint ecclesiis deservire, & cogantur quodammodo mendicare: idcirco volentes tali morbo debitam adhibere medelam, statuimus & ordinamus, quod nec episcopi, nec alii possint vel debeant in ecclesiis cathedralibus, collegiatis, vel aliis, in quibus institutio vel ordinatio ad ipsos noscitur pertinere, aliquem vel aliquos ultra numerum presentem de novo instituere sine licentia sui superioris: & si contra fieret, sit irritum ipso jure. Volumus etiam, & eis precipimus in virtute sanctę obedientię, quod numerum ordinatum in prędictis ecclesiis sic institutum redigere debeant ad debitum congruentem numerum. Et quia qui altari servit, de altari vivere debet, & qui ad onus eligitur, a mercede repelli non debet: statuimus & ordinamus, quod prędicti ordinariorum, deficientibus propriis redditibus ecclesiarum, in quibus indebitam ordinationem fecerint, in futurum teneantur sic institutis per ipsos, residentibus in ecclesiis, in quibus instituti sunt, ipsis ecclesiis in Divinis & aliis deservien-

ANNO
CHRISTI
1177.

ventibus, necessaria procurare, & tam
in victu, quam in vestitu & aliis ne-
cessariis, juxta earum exigentiam facul-
tatum.

De clericis non residentibus,
Rubrica IX.

Quorundam clericorum desidiam & periculosam negligentiam radicitus extirpare volentes, qui in eorum ecclesiis residere negligunt, in grave præjudicium animarum ipsorum, & scandalum plurimorum, propter quod ecclesiæ sæpius Divinis defraudantur officiis, cultusque Divinus minuitur, quem summo cordis desiderio augeri desideramus: hoc sacro approbante concilio, citamus & requirimus, & monemus omnes clericos nostræ provincie, cujuscumque ordinis, dignitatis & status & conditionis existant, quatenus infra sex menses, a die præsentis citationis, monitionis & requisitionis numerandos, quorum duos primo, duos pro secundo, reliquos duos pro tertio preemtorio eis assignamus, redire debeant ad continuam residentiam faciendam in eorum ecclesiis: eodem sacro approbante concilio statuentes & ordinantes, quod si quis, vel si qui clerici absentes hanc nostram monitionem contempserint, vel in futurum se absentaverint ab eorum ecclesiis, ultra quindecim dies, sine speciali petita licentia & obtenta ab ordinario loci vel ejus vicario, ipso ordinario extra civitatem agente, ipso jure sint privati beneficiis omnibus quæ in nostra provincia obtinent, nisi per superiorem super iis fuerit cum eisdem misericorditer dispensatum.

De quotidianis distributionibus
Rubrica X.

Quia parum est jura condere, nisi executioni debitæ demandentur, & per bonæ memoriæ fratrem Bonifacium prædecessorem nostrum, in concilio per ipsum Forlivii celebrato, inter cætera statutum extiterit, quod ubi statutæ non essent in cathedralibus vel collegiatis ecclesiis quotidianæ distributiones, in synodis proxime faciendis per singulos suffraganeos Ravennatis ecclesiæ proinde statuerentur, ut per hoc ipsæ ecclesiis singulis horis in Divinis melius serviretur; & attendentes patres coepiscopos nostros in executione constitutionis prædictæ ut plurimum hucusque negligentes fuisse: volentes igitur dictam constitu-

* Forte
provide. H.

Conc. General. Tom. XXV.

tionem tamquam rationabilem executioni debitæ demandare, hoc sacro approbante concilio statuimus & ordinamus, quod quilibet suffraganeorum nostrorum sub pœna inobedientiæ teneatur sic providere, quod in cathedralibus vel collegiatis ecclesiis, dictæ quotidianæ distributiones fiant, & mensa communis deputetur: vel ubi dictæ distributiones seu mensa commode ordinari non possent, sic per eosdem ordinarios provideatur, quod decenter & devote in Divinis officiis ecclesiis ipsis deserviat: ut sic cultus Divinus non minuatur, sed potius, ut cupimus, augeatur. Si quis autem suffraganeorum prædicta non observaverit, pœnam statutam contra transgressores canonum poterit formidare, & nihilo minus in sequenti concilio durius increpetur.

De censibus & collectis imponendis.
Rubrica XI.

Cum imponendis & exigendis collectis talis modus & divisio debeat observari, ut nulla ecclesia, seu ecclesiastica persona, se indebite prægravari ex iis rationabiliter conqueri possit: ac sæpe contingat dominos suffraganeos ecclesiæ Ravennatis debere Ravennatem ecclesiam visitare pro festivitibus sanctorum martyrum Apollinaris, Vitalis, vel aliis ex causis in provincia emergentibus a nobis evocari; quos non oportet, pro factis provincie, propriis stipendiis militare: volentes hoc adhibere remedium opportunum, statuimus & ordinamus, hoc sacro approbante concilio, quod quilibet episcopus nostræ provincie, in civitate & diocesi sua, & de consensu cleri ad hoc specialiter convocati, personas sufficientes & idoneas deputet & ordinet infra tres menses a publicatione præsentis constitutionis, quo omnes redditus & proventus ecclesiarum omnium, monasteriorum & aliorum locorum religiosorum, cujuscumque status vel conditionis existant, discutiant & examinent diligenter, & describant seu describi faciant per publicum notarium, justam æstimationem & debitam unicuique ecclesiæ imponentes: & hoc in monasteriis, prioratibus, ecclesiis, seu locis ecclesiasticis aliis, ubi a decem annis citra non est facta æstimatio ante dicta. De qua quidem taxatione & æstimatione teneatur quilibet episcopus, ad expensas cleri sui, per scripturam publicam archiepiscopali curiæ facere fidem infra tres menses, ex quo dicta æ-

Qq si-

ANNO
CHRISTI
1117.ANNO
CHRISTI
1117.

stimatio facta fuit, Secundum quam estimationem & taxationem statuimus & ordinamus, omnia onera nostræ Ravennat. (ecclesiæ) provinciæ imminentiâ ad præsens, vel in futurum, debere dividi & parti inter prælatos & clerum Ravennatis provinciæ. Idem modus etiam & divisio per ipsos observetur in dividendis & distribuendis oneribus specialiter impositis clero suæ civitatis & diocesis. Circa venerandos quoque patres & coepiscopos nostros ducimus statuendum, volentes parcere gravaminibus subditorum: quod si quando eos laborare contingat, pro factis provinciæ Ravennatis, quindecim equitaturis seu evectionibus ad plus sint contenti, & minus, ut minores non doleant, & iuste conquiri possint, se indebite prægravari: & ipsorum procuracionibus 12. solidos Bononienses pro quolibet equo; pro palatino vero domini, unum florenum auri pro qualibet legali dieta, seu die quo laboraverit, taxamus. Si vero pro præfatis causis contingeret abbates & prælatos aliquos, seu canonicos cathedralis ecclesiæ, aut clericos, laborare: abbatibus & prælatis, quatuor equos; canonicis ecclesiæ cathedralis, tres; clerico vero, unum taxamus. Et pro unoquoque equo 10. solidos Bononienses habere debeant a clero, & non ultra: & in hoc sint taciti & contenti. Clericus vero sive laicus, qui sine equo mitteretur a clero, seu iret occasione clerici: sex solidos Bononienses pro qualibet competenti eis dieta taxamus.

De celebratione Missarum.
Rubrica XI.

Psal. 46. Et si, propheta testante, doceamur psallere Deo, & singulis horis psallere sapienter: multo fortius hoc debemus attendere, quando Missa præsertim solemniter celebratur, ubi angelicæ hierarchiæ invocantur, & in tali tanto mysterio, ut sancti testantur, assistunt, debemus voce, spiritu, & mente psallere, humiliter & devote. Cum igitur Missa in aliqua ecclesiâ nostræ provinciæ in nota celebratur, debent omnes, maxime sacerdotes & clerici in ecclesia ipsa, quantum possunt, assistere celebranti, ac omnis clamor, strepitus & tumultus, in eadem ecclesia conquiescere. Quidam vero non debito modo considerantes prædictam Missam, quæ in nota cantatur, irreverenter prætereunt, se sacris induere, Missas uno concursu cum sacerdote celebrare volentes, ex quo po-

apud concursus ac pedum strepitus per ecclesiam fit cum quodam sonoro clamore: & sic Missa quæ celebratur in nota, per indirectum quodammodo impeditur, seu minus devote attenditur. Volentes igitur huic indiscreto actui necessariam adhibere medelam, sacro approbante concilio, monemus omnes sacerdotes tam sæculares, quam regulares nostræ provinciæ, atque statuimus, quatenus cum Missa celebratur in nota in aliqua ecclesiâ, nullus alius sacerdos Missam celebret in eadem, donec Missa præfata fuerit plene completa. Qui autem contra fecerit, sui ordinarii arbitrio punjatur, ac durius increpetur: pœnas etiam contra inobedientes latas merito poterit formidare.

Quod nullus archipresbyter, prepositus, vel prelatus inferior episcopo, possit in ecclesiis sibi subiectis inquisitiones formare, accusationes admittere, vel ad privationem procedere contra clericos eorundem ecclesiarum. Rubrica XIII.

Quia nonnulli abbates, priores, præpositi, archipresbyteri, & alii ecclesiarum inferiores prælati, prout est huic sacro concilio intimatum, contra rectores & clericos ecclesiarum subiectarum prælatis eisdem, ordinario jure, inquisitiones formant, accusationes admittunt, ac ad privationem & pœnas alias procedere non verentur; & per hoc, tam juri communi, quam pontificali dignitati plurimum detrahunt: statuimus præsentis auctoritate concilii, quod nullus abbas, prior, præpositus, archipresbyter, seu alius prælatus inferior episcopo, contra rectores seu clericos ecclesiarum subiectarum eisdem, inquisitionem formare, accusationem admittere, vel ad privationem procedere quoquo modo præsumant. Decernentes irritum & inane quidquid contra hoc statutum per talem fuerit attentatum, nisi de speciali privilegio, vel consuetudine legitime præscripta, eis hoc competere dignoscatur. Ordo namque ecclesiasticus confusione pateret, si pontificalis jurisdictioni non servaretur.

De Judæis. Rubrica XIV.

Quamquam Judæi per ecclesiam tolerantur, non tamen debent in fidelium detrimentum, seu grave dispendium, tolerari: quod sæpius Christianis accidit, pro gratia contumeliam, & pro familiaritate contemptum reddendo. Ideoque olim

ANNO
CHRISTI
1117.
ANNO 1117.
c. 11.

olim provinciale concilium Ravennæ celebratum, considerans ex ipsorum cum Christianis permixta conversatione multa scandala provenisse, statuit, ac perpetua stabilitate firmavit, quod ipsi rotam panni crocei coloris in vestibus superioribus, ac mulieres ipsorum consimilem rotam in capite deberent portare, ut sic a Christianis possent discerni: & quod ad habitandum alicubi ultra mensem recipi non deberent, nisi in locis, in quibus obtinent synagogas. Sed quia nonnulli nescientes a veteris abstinerent, statutum salubre præfati concilii vilipendunt, ignorantia affectata: pœna docente poterunt cognoscere, quam sit grave constitutiones ecclesiasticas præterire. Ideoque sacro approbante concilio, volentes huic morbo salubriter providere, monemus omnes tam clericos, quam laicos nostræ provincie, atque statuimus, quatenus nullus de cætero locet domos ipsis Judæis, nec locatas dimittat, aut vendat, seu quocumque colore concedat, vel inhabitare permittat ultra duos menses a publicatione præsentis constitutionis. Qui vero contra fecerit, ipso facto excommunicationis incurrat sententiam, a qua absolvi non possit, nisi plene satisfecerit in prædictis.

De cautione recipienda ab usurariis, & de pœnis recipiensium usurarios ad ecclesiastica sacramenta, seu sepulturam.

Rubrica XV.

Usurarum voraginem utriusque testamenti pagina reprobata, in nostra provincia reprimere cupientes, denunciamus, seu declaramus, hoc sacro approbante concilio, omnes usurarios manifestos, donec de usuris, prout patiuntur facultates eorum, plenarie satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum idoneam præstent cautionem, fore communionem altaris & ecclesiastica sepultura privatos; eorumque oblationes recipi non debere, nec ipsos absolvi posse; testamenta quoque ipsorum non valere, sed esse irrita ipso jure. Omnes etiam, qui hujusmodi usurariis communionem altaris, ac corpus Christi tradiderint, aut eos ad ecclesiasticam admiserint sepulturam, donec ad arbitrium ordinarii loci satisfecerint, ab officii sui executione decernimus seu declaramus esse suspensos. Adjicientes, ut pœnæ hujusmodi subiaceant omnes, qui tales usurarios abolverint, aut ad communionem altaris admiserint,

Conc. General. Tom. XXV.

sive testamentis aut sepulturæ interfuerint eorundem. Tabelliones quoque de mutuis & contractibus usurariis, vel in fraudem usurarum initis, instrumenta conscientes, vel recipientes scienter, quibus usurarii pœnis subiaceant ipso facto. Cæterum in recipienda ab usurariis pœnitentibus, de usuris restituendis, cautione prædicta, hanc haberi volumus & observari cautelam: ut ante omnia per confessionem usurarii, vel per librum, vel libros rationum ejus, aut per testes sive instrumentum, vel aliquo alio modo, fiat certa & manifesta, si poterit, receptorum quantitas usurarum, non earum tantum, quæ ab incertis, verum etiam quæ sunt a certis universitatibus & personis extortæ. Si vero id non sit possibile, arbitretur & moderetur quantitas hujusmodi is, qui ex vigore præsentis constitutionis receptorum fuerit cautionem hujusmodi, secundum rectam conscientiam, ex fama, seu vicinorum testimoniis, aut ex conjecturis aliis verisimilibus informandam. Ubi vero per postas libri usurarii non apparuerit, per petentem sibi usuras restitui, de usuris solutis, si petens habuerit instrumenta originalia, vel exemplaria sumpta de originalibus communis civitatis, vel loci illius, in quo contractum fuerit debitum mutui recepti ab usurario, aut alterius obligationis cum illo contractæ, vel cum alio pro eodem, & instrumentum solutionis, seu liberationis, vel confessionis, solutio usurarum præsumatur & judicetur: & ipso mutuo, vel obligatione, a die contracti debiti seu obligationis, usque ad diem instrumenti confecti solutionis: & ab illo extorsisse usuras, tot denarios pro libra singulis mensibus, quot declarare voluerit diocesanus episcopus, aut ejus vicarius, vel pœnitentiarius, si ipse usurarius in dicta cautione non declaravit & dixit, quot denarios accipiebat pro libra mensibus singulis. Quando autem solutionis instrumentum aut scriptura non apparuerit, tunc judicetur, usuras per sex menses usurarium extorsisse ab illo ex illo mutuo, seu obligatione, secundum rationem & taxationem prædictam, pro mense quolibet: dummodo appareat per postas libri, vel alio modo legitimo mutuum, vel obligationem fuisse contractam. Quo facto, promittat solemniter, & juret usurarius ei qui, ut * permittitur, hanc receperit cautionem curiæ ordinarii loci, ubi usurarius fuerit, omnium quorum interest vel intererit nomine, quod ipse, si

ANNO
CHRISTI
1117.

f. promittitur.

Qq 2

po-

poterit, per seipsum, vel alium, seu A
alios, & in presentia vicarii ordinarii
predicti, vel ejus poenitentiarum, vel al-
terius de curiae licentia, sine difficultate
qualibet, de usuris a se receptis, &
a patre suo, ceterisque personis, quor-
um hereditas ad ipsum pervenerit, &
de aliis male ablatiis, & illicito acqui-
sitis per usurariam pravitatem, usque
in quantitatem aestimatum, & etiam ma-
jorem, si de majore constiterit, satis-
faciet eis, a quibus eas ipse, vel illi
receperunt, aut eorum heredibus, si po-
tuerint reperiri: & residuum, de quo
cui restitui debeat, non constabit, ordi-
nario, vel vicario, seu poenitentiarum
ipsius ordinarii libere assignabit, paupe-
ribus erogandum, juxta ordinarii arbi-
trium, sine strepitu judicii, & signa.
Et quod nihil dicet, vel allegabit, vel
faciet per se, sive per alium, propter
quod ipsius curiae processus, sententiae,
vel praecepta impediantur, aut quomo-
dolibet retardentur circa ipsarum usura-
rum & illicito acquiritorum modo praed-
icto restitutionem: speciali pacto se, & C
suos heredes, & bona obligans ad praed-
icta, & renuncians expresse, speciali-
ter & generaliter omnibus exceptioni-
bus, juribus & defensionibus, secundum
libitum, & expressionem recipientis hu-
jusmodi cautionem. Sed pro his atten-
dendis, & restitutione, & assignatione,
ut praemittitur, faciendis, obliget om-
nia bona sua, illa se constituens preca-
rio nomine dicte curiae possidere: omni-
modam licentiam concedens, & liberam
potestatem ipsi curiae, & recipienti cau-
tionem praedictam, pro ea, apprehen-
dendi, distrahendi, & alienandi de ip-
sius bonis libere ac impune, auctoritate
propria, & contradictione non obstante
eiusquam, quidquid & quantum, &
ubi voluerit ipsa curia, usque ad inte-
gram restitutionem & satisfactionem praed-
ictorum. Et eorum occasione renunciet
etiam usuris, & sibi promissas remittat,
ac juramenta sibi pro eis solvendis, vel
non recipiendis, seu repetendis, praesti-
ta, relaxet, reddat, aut saltem redde-
re promittat: & juret, quod libros & E
quaternos rationum suarum, & instru-
menta usuraria quae habeat, vel habe-
re poterit, absque dolo vel fraude, di-
minutione sive subtractione, ordinario,
ejus vicario, seu certo nuncio, dabit &
consignabit per se vel alios, pro eodem
Assignet etiam pecuniam quam habet,
vel faciat depositum, si poterit, ad ar-
bitrium ordinarii, seu vicarii, vel poeni-
tentiarum ipsius: quod quidem in cautio-
ne ipsa venire censemus. Damnet etiam
heredes suos futuros, sub poena heredi-
tatis amittendae, ad eadem faciendae: ip-
si heredes, si praesentes fuerint, eadem
se facturos sub poena & sub religione
promittant & jurent. Det praeterea, si
poterit, pignora, vel saltem fidejussores
idoneos, qui ad praedicta eodem modo,
& sub eisdem poenis & tenoribus obli-
gent principaliter se & sua, constituen-
tes se principales debitores in praedi-
ctis, renunciantes epistolae divi Ha-
driani, beneficio novarum constitutionum
de fidejussoribus, & omni alii defension-
ni & juri, ad arbitrium recipientis cau-
tionem eandem, ex pacto speciali, praes-
tantes simile juramentum. Haec autem
praecipimus fieri coram sacerdote paro-
chiali, & testibus fide dignis ac notario
publico, de ordinarii, vel vicarii, aut
poenitentiarum ipsius mandato, qui reci-
piat praedictas promissionem & obliga-
tionem, renunciationem & cautionem,
& cetera supradicta, de his conficiens
instrumentum. Denique cautionem ip-
sam per singulas ordinariorum dioceses,
ubi ordinarius vel ejus vicarius praesens
non adesset, recipiat rector parochialis
ecclesiae, in qua usurarius habitabat, vel
notarius publicus in sacerdotis defectum,
qui infra mensem teneatur hoc denun-
ciare loci ordinario vel ejus vicario. In
civitate vero nullus omnino absque ordi-
narii vel vicarii, seu poenitentiarum ip-
sius licentia speciali, nisi forte parochia-
lis sacerdos, ubi non poterit requiri ad
haec cura ordinarii, superveniente subi-
to casu mortis, de illa recipienda se in-
tromittere praesumat: alioquin poenam
ro. librarum Ravennatum incurrat, abs-
que satisfactione debita minime relaxan-
dam. Illos namque, quoad praedicta,
declaramus usurarios manifestos, de qui-
bus per parochiam quam inhabitaverint,
vel ubi morarentur, fama fuerit extor-
sisse usuras, vel ipsorum confessione, aut
per idonea argumenta seu alio modo
legitimo apparebit. Constitutionem quo-
que praesentem omnes parochialium ec-
clesiarum rectores, etiam si collegiatae
fuerint, habeant, legant & intelligant:
usurarios poenas praedictas frequentius
in suis ecclesiis publicantes, & suas cau-
tius evitantes, si Divinam & nostram
effugere cupiunt ultionem.

ANNO
CHRISTI
1117.*De pena procuratorum male ablata incerta legari sub alio nomine, seu modo.*

Rubrica XVI.

Quorundam fraudibus legis prævaricatorum occurrere intendentes, qui dum male ablata habent, de quibus ignoratur cui sit restitutio facienda, quæ essent per locorum episcopos aut ipsorum auctoritate inter pauperes provide dispensanda, legant vel legare procurant, male ablatorum prætextu, de illis non facta mentione, aliquam pecuniæ quantitatem per executores seu alios, excluso fraudulentè ordinario episcopo; dispensandam: hoc sacro approbante concilio statuimus, quod de cætero quolibet persona, quæ restituere seu restitui voluerit aliqua male ablata incerta, siue de quibus, cui facienda sit restitutio, ignoretur in suo testamento, codicillo, vel ultima voluntate, expresse dicat & clare, *Relinquo istud vel illud, seu tantum, de male ablatis incertis, seu restitutione ipsorum: nec dicat, relinquo pro remedio animæ meæ, seu parentum meorum: neque aliquid aliud inferatur, propter quod quæ sunt ipsius male ablata incerta, non plenarie cognoscatur, sub pœna 10. librarum Ravennatum, quas in usus pauperum convertendas decernimus. Rectoribus, capellanis ecclesiarum mandantes sub excommunicationis pœna, quod aliquorum ultimis voluntatibus non interfint, seu ordinationibus eorumdem, quos sciverint vel eriderint contra mentem attentare constitutionis hujusmodi, vel in fraudem: & quod exponant infirmis & ipsorum heredibus, ut nisi nominatim & expresse legaverint male ablata incerta restituenda, non habebunt ecclesiasticam sepulturam, Quoslibet vero clericos, religiosos, vel sæculares, qui circa hoc fraudem aliquam procuraverint observari, ab ingressu ecclesiæ & participatione sacramentorum suspendimus in his scriptis.*

Quod clerici & religiosi a venationibus se abstineant.

Rubrica XVII.

Licet ex dictis sanctorum & ex scriptis conciliorum, omnibus servis Dei venationes cum canibus & avibus sint interdictæ: nonnulli tamen religiosi, sicut fide dignorum relatione accepimus, hoc minus pensantes, honestatis laxatis habenis, monachali modestia pror-

A sus abjecta, monasterii claustrum abhorrentes, sine quo monachus vita carcere describitur, sicut pisces vita carent sine aqua, more laicorum ipsi intendunt in gravem religionis offensam, opprobrium & scandalum plurimorum. Volentes igitur prædictorum statui periculoso & detestabili salubriter occurrere, hoc sacro approbante concilio, districtius inhibemus religiosi omnibus, cujuscumque status, conditionis, religionis, vel ordinationis existant, ne de cætero venari, seu ad venandum exire præsumant. Si quidem abbates, priores vel præpositi, seu alias administrationes habentes fuerint, per annum ipso facto sint suspensi ab omni administratione, donec ad mandatum ordinarii plene satisfecerint. Inferiores vero sint ineligibiles, & ultimi semper in choro habeantur, donec ad mandatum abbatis, prioris, vel præpositi, sufficienter pœnitentiam egerint de commissis.

De pena judicum secularium, qui clericos repertos cum armis, vel in aliis maleficiis deprehensos, decentos retinent, vel ad suum judicem opprobriose remittunt.

Rubrica XVIII.

Sæculares potestates, seu rectores vel judices, quorumcumque locorum provincie Ravennatis, qui clericos, per ipsos, seu ipsorum familias, cum armis vel alias excessisse, & maxime in habitu clericali repertos, decentos retinent, & ad diocesanum episcopum remittere denegant, requisiti; seu qui clericos ipsos, si eosdem remitti per eos forte contigerit, in scandalum & opprobrium ordinis clericalis, tubis præcedentibus & tubantibus, armis apud ipsos inventis, ad eorum collum appensis, & cum multitudine armatorum, seu alias inhoneste, ad eundem transmittunt episcopum: declaramus præsentis auctoritate concilii, excommunicationis vinculo innodatos, & eorum sententias & processus per ipsos seu auctoritate ipsorum latos & factos, ex tunc fore censemus invalidos, donec satisfactione præstita, a prædicta excommunicationis sententia per sedem apostolicam dumtaxat absolutionis beneficium meruerint obtinere.

Quod nullus pro eodem delicto debeat duplici pœna puniri.

Rubrica XIX.

Cum nullus pro eodem delicto debeat duplici pœna puniri, statuimus & ordinamus,

ANNO
CHRISTI
1117.

ANNO
CHRISTI
1117.

mus, hoc sacro approbante concilio, ^A quod si qua alia pœna statuta esset in constitutionibus synodalibus nostris, vel suffraganeorum nostrorum, quam in nostris constitutionibus provincialibus, vel prædecessorum nostrorum, statutum circa idem factum reperiatur, quod altera ipsarum sit contentus loci ordinarius, & una electa & imposta per ipsum, seu ejus vicarium, alteram infligere, seu inflictam exigere, non possit.

De indulgentiis seu remissionibus.
Rubrica XX.

Cum inferior superioris legem habeat observare, nec eam possit infringere, seu etiam abolere, & in jure continetur, quod episcopi plures, vel unus, non possint concedere indulgentiam ultra numerum quadraginta dierum, excepto in sola ecclesiarum consecratione: quod de uno anno statutum fuit in concilio Forlivii celebrato per bonæ memoriz fratrem Bonifacium prædecessorem nostrum, circa prælatos eleemosynarios, sub rubrica de pauperibus alendis, limitamus & reducimus ad numerum 40. dierum, hoc sacro approbante concilio. Ad hoc diligenter considerantes, quod qui aliis præsumunt, lenitatem cum severitate miscere debent, & cum subditis misericorditer agere: ita tamen quod honestas & disciplina clericalis non destituatur, aliam nostram constitutionem provincialem editam & promulgatam per nos in concilio Argentæ celebrato, ^D positam sub titulo, de ætate & qualitate ordinandorum, duximus moderandam: eodem sacro approbante concilio statuentes, quod non obstante constitutione prædicta, nos & quilibet episcopus cum suis subditis dispensare possimus, qui contra tenorem & formam dictæ constitutionis ad ordines sunt promoti, vel in futurum promoverentur. Hortamur tamen pro reverentia Dei dictos dominos episcopos, quod constitutionem ipsam sic salubriter statutam observent, & mandent a subditis observari, ne per proper. vel alias, personas indignas & minus sufficientes ad ordines promoveri contingat: quod solum mens dictæ constitutionis requirit.

ANNO 1314.
C. A.ANNO
CHRISTI
1117.

De exequiis episcoporum nunciandis per capitula ecclesiarum cathedralium archiepiscopo & suffraganeis, ut devote ab omnibus celebrentur.
Rubrica XXI.

Item cum negligentia seu contumacia indevotorum pœna condacenti debeat puniri, & in concilio Ravennæ per nos celebrato inter alia fuerit statutum, quod capitula ecclesiarum cathedralium quam citius commode possent, ^B obitum fuorum episcoporum singulis provincialibus episcopis deberent nunciare: & si super hoc fuerint negligentes vel remissi, hoc sacro approbante concilio statuimus, quod capitula ipsa infra 10. dies postquam sciverint suum episcopum defunctum fore, archiepiscopo & singulis suffraganeis teneatur nunciare: alioquin pœnam 10. librarum Ravennatum ipso facto incurrant, distribuendarum in usus pios, metropolitani arbitrio.

De beneficiis & indulgentiis concessis in concilio, & de potestate dispensandi & interpretandi constitutiones concilii.
Rubrica XXII.

Desiderabiliter affectantes in iis per quæ salutem animarum, humanæ fragilitati, quæ facile declinant ad malum, via salutifera providere, auctoritate Dei omnipotentis & beatorum apostolorum Petri & Pauli, ac approbatione hujus sacri concilii, absolvimus, ^D seu absolvendos decernimus & singulos subditos nostros & suffraganeorum nostrorum, & ecclesiæ Ravennatis, qui pœnas aliquas seu pœnam, contentas vel contentam in sacris constitutionibus nostris, seu prædecessorum nostrorum, provincialibus seu synodalibus nostris, vel suffraganeorum nostrorum, vel qui notam inobedientiæ incurrissent, mandatis nostris seu ordinariis vel vicariis nostris, seu ordinariis ejusdem, non parendo, si ^E contriti confiteantur infra unius mensis spatium a notitia præsentis, & ad mandata ordinarii, læso secundum formam ecclesiæ satisfaciant, seu ejus vicarii, eo in remotis agente, vel vicarii capituli ubi ecclesia vacat: super hoc nobis reservantes auctoritatem plenariam absolvendi & dispensandi, etiam in constitutione specialiter reservatur absolutio & dispensatio concilio provinciali: eandem auctoritatem concedentes, & specialiter committentes, præsentis auctoritate con-

ANNO
CHRISTI
1117.ANNO
CHRISTI
1117.

concilii, locorum ordinariis, seu eorum A vicariis, ipsis in remotis agentibus, & vicariis capituli ubi ecclesia vacat. Hortamur etiam & in Domino obsecramus venerabiles patres & coepiscopos nostros presentes & absentes, ut pro Divina pietate & reverentia hujus sacri concilii, relaxari faciant quos episcopi vel alii de eorum mandato seu auctoritate detinent carceratos; dummodo scandalum inde non oriatur, ac orationes frequentari seu frequentari mandent in Missis pro pace & contra persecutores ecclesie, videlicet orationem, *Ecclesie tue*, ubi non dicitur oratio, *A cunctis*. Relaxamus quoque eadem auctoritate omnibus & singulis vere poenitentibus & confessis, qui ad hoc sacrum concilium accesserunt, vel pro eo laboraverunt, de injunctis poenitentis 40. dies, pro singulis diebus, quibus laboraverunt vel laborabunt, usque ad festum omnium sanctorum inclusive, Reservamus insuper nobis, hoc sacro approbante concilio, arbitrium puniendi & absolvendi, quos de jure possumus, contemptores & transgressores sacrorum canonum, cujuscumque ordinis, preminentie, dignitatis vel status existant. Ad hæc, eodem sacro approbante concilio nobis specialiter reservamus auctoritatem & potestatem declarandi, interpretandi, temperandi, seu minuendi dictas provinciales constitutiones, seu poenas in eis contentas, & super dictis poenis misericorditer dispensandi cum omnibus & singulis subditis nostris, & suffraganeorum nostrorum, prout qualitas negotiorum & conditio personarum requireret.

LECTæ & publicatæ fuerunt prædictæ constitutiones per reverendissimum patrem, dominum R. permissione Divina sanctæ Ravennatis ecclesie archiepiscopum, in ecclesia cathedrali Bononiz, assidentibus venerabilibus patribus & dominis, dominis Huberto Bononiensi, fratre Petro Comacensi, Petro Foropopiliensi, Joanne Casenate, Guidone Regin. pro se & ecclesia sua, & pro fratre Simone Parmensi episcopo, qui post secundam sessionem, ex rationabili causa se absentans, in omnibus & per omnia commisit vices suas eidem, & consensit omnibus quæ terminantur in ipso concilio: Rimbaldp Imolensi, Guidone Cerviensi, episcopis, ac procuratoribus fratris Huguizonis Sassenatis, fratris Hugolini Faventini, Salionis Adriensis, episcoporum absentium. Mutinensi propter infirmitatem se canonicè excusante, seu ordinandis & statuendis pro

se & suo clero reverenter consentiente: procuratoribus archidiaconi & capituli Forlivienfis, cum ecclesia ipsa ad præsens pastore vacet, & capitulorum cathedralium ecclesiarum provincie Ravennatis. Præsentibus etiam religiosis & venerabilibus viris, abbatibus, prioribus, præpositis, archipresbyteris, & aliis quampluribus ad concilium ipsum convocatis: Huguizone præposito, Catia presbytero, Gerardino subdiacono cardinale, Boninsegna presbytero, & Albertino subdiacono, cantoribus sanctæ Ravennatis ecclesie: Guidone sanctorum Fabiani & Sebastiani, Petro sancti Petri in curte, Joanne sanctæ Euphemie, ecclesiarum rectoribus, conventus clericorum Ravennæ: fratre Andrea priore sanctæ Pelagiz de Cremona, vicario ipsius domini archiepiscopi, Conrado archipresbytero Paduano, & quampluribus aliis: sub annis Domini 1117. indictione 15. die 27. Octobris.

De monialibus. Rubrica XXIII.

Nos Rainaldus permissione divina, & apostolicæ sedis gratia, sanctæ Ravennatis ecclesie archiepiscopus, dudum volentes executioni debitæ demandare constitutionem piæ memorie Bonifacii papæ VIII. quam edidit & promulgavit super clausura monialium, & in qua expresse statuit, omnes & singulas moniales, cujuscumque religionis, status vel conditionis existerent, sub perpetua clausura debere manere, nullique personæ ad eas ingressum patere: inobedientie notam ac maledictionem æternam effugere cupientes, easdem moniales, ubi ad nos spectat, mandavimus & fecimus includi, ac quasdam constitutiones addidimus synodales & provinciales, in quibus, omnibus indistincte, tam clericis quam laicis, prohibuimus ingressum monasteriorum & ad easdem accessum, sine nostra seu vicarii nostri, vel alias ordinarii loci seu ejus vicarii, nobis seu ordinario loci in remotis agentibus, licentia speciali, poenas pecuniarias, & sententias excommunicationis certo modo in contra facientes promulgantes. Verum quia a pluribus personis fide dignis, maturis & honestate præditis, sæpius audivimus, quod dictæ nostræ constitutiones, quas pro salubri remedio animarum intentionis nostræ erat edidisse, ad ruinam & periculum animarum multorum tendere viderentur, cupientes, quantum nobis ex alto concessum est, semper auctore Deo, de salubri remedio

Hæc capitula duo præfata concilium condita sunt a Rainaldo, potestate sibi a concilio facta declarandi ejus constituto-

ANNO
CHRISTI
1177

ANNO
CHRISTI
1177

dio animarum saluti consulere : super
hæc etiam sollicitati sæpius & requisiti,
constitutiones ipsas, auctoritate nobis
concessa in concilio Bononiz per nos
celebrato, declarandi, interpretandi,
minuendi, moderandi & mitigandi con-
stitutiones provinciales nostras & præde-
cessorum nostrorum, & pœnas in eis
instructas, moderamus & declaramus, ac
declorando ac mitigando, statuimus,
quod nullus de cætero pœnas in dictis
constitutionibus contentas incurrat pro
ingressu monasterii ; dummodo locum
monialibus pro claufura deperaturum per
locorum ordinarios non ingrediantur, in
quo casu firmæ & illibatae dictæ con-
stitutiones permancant. Concedimus etiam,
quod quælibet persona, quæ non sit no-
tabiliter suspecta, possit loqui moniali-
bus memoratis, sine metu pœnæ, ad
eratam seu fenestram ferream, de li-
centia abbatis, seu prioris, vel ejus
locum tenentis : præsentibus tamen sem-
per duabus ex monialibus ab abbatis
vel prioris, vel earum vicem tenente,
ut præmittitur, specialiter deputatis,
quæ semper videre possint & audire so-
rorem, seu monialem, ad fenestram
vocatam.

De salariis notariorum, & sigilliferorum.
Rubrica XXIV.

Cum ad præsentis officium perti-
neat exactiones illicitas prohibere, &
operantibus de præmio seu mercede con-
digna juxta qualitates laborum facere
provideri, & in concilio dudum per nos
Ravennæ celebrato continetur, ut sa-
laria notariorum & sigilliferorum domi-
norum episcoporum taxarentur & mo-
derarentur, & quamplures querelæ ad
nos devenerint super indebitis extor-
sionibus & oneribus exactis ab eisdem,
super hocque in sacro concilio per nos
nuper Bononiz celebrato, collatio inter
nos & suffraganeos nostros, qui in dicto
concilio intertulerunt, habita fuerit : &
cum dictum fuerit debere super hoc pro-
videri de remedio opportuno : sed quia
multitudine negotiorum in dicto concilio
terminandorum occupati, non po-
tuumus plene tunc temporis circa hoc
intendere sicut desiderabamus, per præ-
sentem paginam duximus ordinandum,
& hortandum dominos episcopos, suf-
fraganeos ecclesiæ Ravennatis, quatenus
quilibet eorum in sua curia limitare,
taxare, & moderari debeat, ad omne
scandalum tollendum, quantum notarii
seu scriptores eorum vel officialium ip-

ANNO
CHRISTI
1177

forum percipere debeant pro quolibet
instrumento seu scriptura publica vel pri-
vata, & quantum sigillifer pro sigillo ;
nosque ex potestate nobis in dicto con-
cilio tradita declarandi constitutiones
provinciales nostras, & prædecessorum
nostrorum, & omni modo, quo melius
possumus, volentes quantum in nobis
est, dictam constitutionem observare, &
executioni debitæ demandare, ordina-
mus & taxamus, quod in solutione fa-
cienda notariis pro scripturis, & sigilli-
feris pro sigillo, modus infra scriptus de-
beat observari.

In primis recipere possit notarius de
litteris citationis simplicibus, seu bre-
vibus cum registratione, 12. denarios
Ravennates vel Bononienfes : & sigilli-
fer pro sigillo 6. denarios. De litteris ci-
tationis, cum narratione prolata, 2. so-
lidos : & pro sigillo 6. denarios. De cita-
tione per nuncios, sine litteris, videli-
cet pro commissione & relatione, 12. de-
narios. Si vero citarentur duo aut plu-
res, recipere posset duos denarios pro
quolibet, ultra dictos 12. denarios. De
comparatione seu præsentatione, 4. de-
narios. De consignatione termini, seu
prorogatione, 2. denarios pro parte. De
licentia, parte absente, 4. denarios. De
accusatione contumaciæ, cum protesta-
tione expensarum, 6. denarios. De pro-
testatione sine scriptis, 6. denarios. De
protestatione in scriptis, si fuerit proli-
xa, solvatur ad modum folii registri,
sicut infra continetur, in simplici co-
pia. De oblatione libelli, 3. denarios.
De exceptionibus in scriptis, 3. dena-
rios pro qualibet, vel aliter ad modum
registri. De replicationibus recipiat idem.
De litis contestatione & juramento, a
qualibet parte, 12. denarios. De regi-
stratione libelli recipiat ab actore tan-
tum, quantum pro registro, in simpli-
ci copia, ut supra. De petitionibus,
pro unaquaque recipiat a ponente 3. de-
narios, & a respondente 1. denarium. De
articulis recipiat ab exhibente, ad mo-
dum registri, ut supra. De copia arti-
culorum, recipiat tantundem. De tes-
tibus, pro examinatione & scriptura,
de quibus folio continente ad minus 25.
lineas pro pagina, & 12. dictiones pro
linea, quæ est forma registri, 2. soli-
dos. De copia in publica forma, tan-
tundem. De simplici copia 16. denarios.
De registratione instrumentorum, & a-
liorum productorum, recipiat ad mo-
dum folii registri. De simplici copia,
ut supra continetur, 16. denarios. Si
instrumenta & alia producta registrari
non

ANNO
CHRISTI
1117ANNO
CHRISTI
1117

non contingat ex causa, tunc de scriptura, seu annotatione, sicut sunt producta pro quolibet instrumento, 4. denarios. De conclusione in causa a qualibet parte, 16. denarios. De exhibitione suspectorum & confidentium, & assumptione sapientium ad consulendum, a qualibet parte 6. denarios. De articulo questionis, super quo debeat consuli, si formabitur, pro parte qualibet 12. denarios, & pro sigillo 10. denarios. De sententia definitiva lata ex causa pecuniaria, vel more civili, quæ assimationem recipiat, recipiat pro prima libra 2. solidos, & pro singulis libris, usque ad 10. libras, 12. denarios pro libra & ab inde supra, usque ad quinquaginta libras, ultra dictam taxationem, 3. denarios pro libra. Ultra vero dictas quantitates, usque ad centum, 2. denarios pro libris, & abinde supra 1. denarium pro libra qualibet, ultra omnes prædictas taxationes: & pro sigillo pendente, si fuerit pendens, 6. solidos ad plus; si non fuerit pendens, 2. solidos Bononienses. De interlocutoria, 2. solidos, vel plus, vel minus, arbitrio judicantis: pro sigillo pendente, 2. solidos; & pro non pendente, 12. denarios. Item si appelletur ab eâ, tantundem recipiat: si detur in forma publica, & idem de sigillo, ut in proximo. De appellatione viva voce a definitiva sententia, 6. denarios. De appellatione in scriptis oblata recipiat ad modum registri in simplici copia: & si fiat in publicâ, recipiat tantum, quantum habuerit de sententia. De sigillo solvatur ut pro sententia definitiva. Pro sententia super jure decimarum, vel patronatus, si super eo consilium habeatur, recipiat notarius quartam partem ejus, quod * consultori. Si autem super causa matrimoniali eiam requiratur consilium, vel super præmissis, vel consimilibus, consilium non haberetur, judex arbitretur, pensatis statu, conditionibus & facultatibus personarum, & qualitate causarum, prout æquum & justum videbitur, religioni & pauperibus compatiendo.

* Ferrer, consultor. H.

De solutionibus quæ occurrunt circa collationes beneficiorum in primis, si ponatur edictum de rectoria capellæ ruralis vel urbanæ, pro scriptura, commissione, & relatione, 3. solidos, pro sigillo 12. denarios. Pro instrumento, confirmatione, collatione, seu investitura ejusdem 30. solidos; considerata tamen qualitate ipsius beneficii: & pro sigillo 2. solidos. Si edictum ponatur

Conc. General. Tom. XXV.

pro archipresbyteratu, vel alia dignitate seu personatu seculari, 4. solidos; pro sigillo 12. denarios. Pro instrumento confirmationis ejusdem, 3. libras: pro sigillo 6. solidos. Si ponatur edictum de prioratu, seu de abbatia, 5. solidos: pro sigillo 2. solidos. Pro instrumento confirmationis ejusdem, 8. libras: pro sigillo 10. solidos. Si de episcopatu ponatur edictum, 10. solidos: & pro sigillo 3. solidos. Pro instrumento confirmationis ejusdem, 25. libras: pro sigillo 20. solidos. Si autem collationes, confirmationes, vel investituras hujusmodi, seu causa eorum alteri committente contingat, ad petitionem partis, vel partium: tunc solvatur notario de commissione, tertia pars ejus quod taxatum est: ut nihilo minus taxatio prædicta solvatur notario pro confirmatione. Si autem sponte, seu ex arbitrio committentis fiat commissio: tunc tertia pars, quæ dabitur notario pro commissione, computetur in salario supra taxato notario scribenti dictam commissionem: & detur pro sigillo id quod supra taxatum est. Si autem solum audentiam & comminationem causæ committi contingat, solvatur pro commissione duplum ejus quod datum fuerit pro edicto. Si autem certum, vel certos articulos committi contingat, solvatur quod taxatum est pro edicto, & tantundem pro sigillo. De commissione appellationis 10. solidos, pro sigillo pendente 2. solidos, vel 12. denarios. De litteris questorum 20. solidos: pro sigillo pendente 3. solidos, alias 2. solidos. De dispensationibus beneficiorum, ætatis vel ordinum, 15. solidos: pro sigillo pendente 4. solidos, alias 12. denarios. De licentia absentandi, seu non residendi, 10. solidos: pro sigillo 12. denarios. Pro littera præsentatoria & restitutoria ad ordines 8. solidos: pro sigillo 6. denarios. De litteris seu instrumentis ordinum 3. solidos: pro sigillo 12. denarios. Et si aliquis casus contingeret, qui non videretur in præmissis expressus, fiat taxatio ejus & reductio, seu restitutio ad arbitrium boni viri secundum formam registri, ut præmittitur, vel alias, prout æquitati & * moderatori dominorum episcoporum, vel eorundem vicariis videbitur convenire, omnium semper æquitate librata. Et quicumque hoc directe & fideliter observaverit, tamquam fidelis servus Domini, mereatur præmium vite æternæ: cogitans quod quidquid recipiet cum taxatione, moderatione & restrictione prædictis, juste

/ moderatorem.

Rr re-

ANNO
CHRISTI
1127

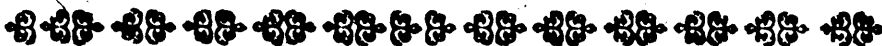
recipiet, & licite poterit retinere, & sine aliquo conscientie remorsu. Contra vero facientes noverint se peccati debere, etiam pena in constitutionibus comprehensa. Et ut hæc omnibus nota fiant, in albo stilo describantur, seu clarius in membrana, in loco ubi jus redditur, affigantur, in singulis prætorii, ubi jus redditur in euriis episcoporum,

Et ego Rainaldus permissione Divina & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus, subscripsi.

Letæ & publicatæ fuerunt supradictæ constitutiones & statuta dicti domini archiepiscopi Ravennatis, in clero civitatis Mutinensis, convocato in episcopali palatio Mutinæ per discretum & sapientem virum dominum Floriamontem, generalem vicarium venerabilis patris domini Bonincontri episcopi Mutinensis, de præcepto & mandato dicti domini episcopi, de verbo ad verbum, in millesimo trecentesimo de-

cimo octavo a nativitate, Indictione prima die Jovis 29. Decembris, in præsentia domini Jacobi Saraceni, domini Barnabei de Botcheritis, domini Bei de Luca, canonicorum ecclesie Mutinensis; domini Johannis præpositi de Limiolo, domini Matthei archipresbyteri de Campogagliano, domini Lamfranchi de Saliceto, priorum fratrum Humiliatorum, presbyteri Petri de Maklavelis, presbyteri Johannis de Buralibus beneficiati, presbyteri Petri Boni beneficiati, presbyteri Martini beneficiati, domini Alexandri de porta, presbyteri Joannis capellani domini episcopi prædicti, presbyteri Biachini capellani ecclesie Mutinensis, domini Adam, domini Pauli, monachorum sancti Petri Mutinensis, Ottonelli mansionarii dictæ ecclesie Mutinensis, & præsentibus testibus Guidone de Querieto notario, Rainerio de Salsbegnano nuncio curiæ episcopalis, Nicolao Beroardo, & aliis pluribus.

Et ego Franciscus de Aspett. notarius curiæ episcopalis Mutinensis, publicationi prædictæ interfui rogatus, & subscripsi.

ANNO
CHRISTI
1127.

TARRACONENSE CONCILIUM

Anno 1317. celebratum.

A. C. 1317
4 Mart. Mart.
V. Mo. 1.
VII. P. 101.
ex quo Mart.
1317. pag.
107.

Anno Domini MCCCXVII. die Mercurii, quæ fuit VIII. calendas Martii, nos Eximius misericordie divina sanctæ Terraconensis ecclesie archiepiscopus, in civitate Terraconensi provinciale concilium celebrantes, præsentibus venerabilibus fratribus Martino Ofensi, Berengario Vicensi, fratre Raymundo Urgellensi, Guillelmo Gerundensi, fratre Guillelmo Ilerdensi, Berengario Dertusensi, & Petro Tirazonæ ecclesiarum episcopis & principibus, procuratoribus quorundam suffraganeorum nostrorum, videlicet Cæsar-augustani, Pampilonensis, Calagurrentis, Valentiniensis, & Barchinonensis ecclesiarum episcoporum absentium, & aliis quamplurimis viris religiosis, abbatibus, prioribus & clericis, & procuratoribus capellanorum cathedralium ecclesiarum nostræ provinciæ in dicto concilio existentibus, habita deliberatione & tractatu ad reformationem status totius provinciæ nostræ, communi voto & assensu confirmantes constitutiones prædecessorum, sacro approbante concilio, ordinationes fecimus subscriptas.

I.

Contra Beguinos & Beguinas.

Cum in quibusdam partibus provinciæ Terraconensis seminarentur & dogmatizarentur aliqui errores & hæreses per aliquos homines & mulieres, ut per religiosum inquisitorem hæreticæ pravitate nobis totique sacro concilio extitit nunciatum, quorum errorum & hæresum Beguina dicebantur esse auctores. Volentes ne sub specie sanctitatis, hæresum latens venenum aspidum & insanabile corda simplicium valeat in posterum subintrare, sacro approbante concilio, statuimus, & perpetuo ordinamus, quod Beguina & Beguini plures quasi conventicula facientes simul non stent, nec etiam duo in

eadem domo, nisi casualiter & unum diem ad plus, vel ratione consanguinitatis veræ & propinquæ, qui etiam si non essent Beguini, simul alias habitarent. Mantellos non portent, nec conjuncta præter modum communem, ne novum ritum vivendi & ab ecclesia non approbatum introducere videantur, nec audeant congregari ad legendum aliquid, dicendum vel repetendum, nisi in ecclesiis, prout aliis laicis fidelibus est permissum; & qui inaudientes reperti fuerint, excommunicentur; & si aliqui extraneæ provinciæ sub consimili habitu Beguinorum istam Terraconensem provinciam intraverint sine litteris testimonialibus illius diocesis, a cujus diocesi recesserunt, per diocesanos istius provinciæ vel eorum loca tenentes vocentur, & de fide examinentur catholica, & si necesse fuerit, capiantur, etiam suspecti reperti non fuerint de fide, vel deponant habitum, vel exire provinciam compellantur.

II.

Ne habeant libros theologicos in vulgari.

Statuimus etiam & ordinamus, quod nullus Beguinus vel Beguina teneat, habeat & legat libros theologice in vulgari, nisi libros in quibus solum orationes continentur, & habentes prædictos volumus, quod ad tradendum ipsos diocesis per censuram ecclesiasticam compellantur.

III.

De regula tertia sancti Francisci.

Item, volentes prædictos errores a Terraconensi provincia penitus evitare, approbante sacro concilio, statuimus & perpetuo ordinamus quod illi qui revera fuerunt de tertia regula B. Fran-

ANNO
CHRISTI
1117.

Francisci, ipsam fuerint professi, simul non cohabitent, nisi prout, & quantum eis ex regula per felicitis recordationis dominum Nicolaum III. eis concessa est permixtum, nec libros habeant theologicos in vulgari, nec predicent, doceant aut repetant aliquid de fide nisi in ecclesiis, prout aliis fidelibus laicis est permixtum, aliis omnibus & singulis in dicta regula contentis in suo robore duraturis, quibus nolumus in aliquo derogari.

IV.

Nec exigatur votum virginitalis.

Item, sub poena excommunicationis inhibemus, ne aliquis votum virginitalis ab aliqua puella exigat vel recipiat, nisi eo modo & ab illis cui & quibus de jure fieri permixtum est. Mandantes universis & singulis suffraganeis nostris, ne alicui dent licentiam talia recipiendi, seu etiam exigendi.

V.

De rebus ecclesie.

Volentes ecclesiarum indemnitatibus providere, statuimus quod aliquis prelatus vel clericus, cuiuscumque status vel conditionis existat, bona dignitatis vel beneficii sui obligare sub sigillo regio non presumat, & qui contra fecerit, eo ipso excommunicationis sententia ipsum decernimus subjacere.

VI.

Quod canonici & clerici beneficiati communicare debeant bis in anno.

Item, cum clerici exemplum & forma esse debeant laicorum, statuimus & sub virtute sanctae obedientiae praecipiendo mandamus, quatenus omnes canonici cathedralium & collegiatarum ecclesiarum, & alii clerici beneficiati, qui D

A sacerdotes non fuerint, saltem communicent bis in anno, nisi ex causa de licentia proprii confessoris ea vice duxerint abstinendum. Rectores vero ecclesiarum & alii in sacerdotio constituti ad minus celebrent ter in anno.

VII.

Ut clerici tonsuram & vestes ac mores clericales induant.

Item ad reformandam in clericis honestatem, & vitandam materiam questionum, quae frequenter super clericatu quorundam inter ecclesiasticos & saeculares iudices oriuntur, statuimus, eodem concilio approbante, quod omnes clerici conjugati, vel alii in minoribus ordinibus constituti, volentes gaudere privilegio, infra tres menses a praesenti ordinatione in antea tuo episcopo vel officiali, si in eius civitate vel diocesi fuerit, vel alias infra mentem cum redierit ad eandem, personaliter se praesentent, facientes scribi nomina eorumdem, & moneantur nominatim per eundem episcopum vel officialem, quod tonsuram congruam & vestes deferant clericales, & abstineant a negotiationibus & aliis actibus inhonestis & specialiter carnificum seu macellorum aut tabernariorum officium publice & personaliter non exercent, nec sauraneas teneant, nec eis etiam convertentur, contractus usurarios non exercent. Bastarii, mimi, hutrones vel lenones, carbonarii seu fornerii, cuisarii seu piratae, nisi forsitan contra infideles, vel sagiones curiae saecularis non existant, nec se guerris voluntarie immisceant, nisi pro defensione sua vel ecclesiae. Qui si taliter moniti ab his non desisterint infra mensem, quamdiu praemissis vel alicui praemissorum insisterint, pro clericis minime defendantur. Curent insuper episcopi taliter punire seu puniri facere clericos delinquentes, ne praetextu timoris poenae aliquis praesumat allegare seu assumere clericatum.

Explicunt constitutiones.

CONCILIUM SILVANECTENSE

A Remensis provinciae antistitibus anno Domini *MCCCXVII.
celebratum.

Ex cod. MSS. synodali ecclesiae Remensis.

Robertus.

Universis praesentes litteras inspectionis R. Etis conventualibus, quorumcumque ordinum, ac etiam decanis, praepositis & capellanis aliarum ecclesiarum collegiatarum insignium, pro reformatione morum in clero, & gravaminibus eidem multipliciter illatis, reparandis, salutem in Domino.

Ex experientia facti & multiplici querimonia dictorum subditorum nostrorum didicimus, quod nonnulli domini temporales, & servientes eorumdem, ac alii pacis turbatores, personis ecclesiasticis aemuli, prenas juris canonici novi & antiqui incurere non verentes, coloribus & occasionibus diversis & frivolis exquisitis, ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, & aliis piis locis, clericis & personis ecclesiasticis, plures iniurias & gravamina inferendo, bona eorumque

R r 2 pos.

* More Gallico anno 1117. ante Pascha.

ANNO CHRISTI 1317

ANNO CHRISTI 1317

Possident, & in quorum possessione sunt, vel accipiendo mandamus: ut omnes & singuli rectores parochialium ecclesiarum provincie nostrae, singulis diebus Dominicis & festivitibus solemnibus, palam & publice, & intelligibiliter denuncient in ecclesiis suis hora Missae excommunicatos auctoritate apostolica & nostri praesentis concilii, omnes impediens jurisdictionem ecclesiasticam, ecclesiae de jure vel consuetudine competentem, directe vel indirecte, tacite vel expresse, aut alias quoquo modo. Ipsos enim impediens, ut dictum est, eandem jurisdictionem, auctoritate concilii praesentis sententiam excommunicationis, & anathematis incurtere volumus ipso facto. Hanc autem sententiam excommunicationis praecipimus in virtute sanctae obedientiae omnibus rectoribus ecclesiarum provincie nostrae, modo & forma praedictis indeficienter publicandam. In cujus rei testimonium praesentibus litteris sigilla nostra duximus apponenda.

Nos volentes huic morbo pestifero de salubri remedio providere, prout ex debito tenemur officii, hoc sacro provinciali concilio approbante statuimus: ut si quempiam bona ecclesiarum, monasteriorum, locorum religiosorum, hospitalium, & aliorum locorum piorum, clericorum, & personarum ecclesiasticarum, invadere, rapere vel occupare contigerit, & hoc iudicio ordinario loci, vel decano rurali, seu curato parochiali manifestum fuerit per evidentiam facti, vel de hoc eisdem, vel alteri eorumdem constiterit per juramentum partis, si fuerit fide digna, cum admitticulo unius testis, vel famae publicae, vel alias de hoc eisdem constiterit competenter, si quidem persona invadens, rapiens, vel occupans, quae per se vel per alium ipso mandante praemissa perpetraverit, vel perpetrata nomine ipsius rata habuerit, dominium vel jurisdictionem temporalem habeat loci invasionis, occupationis, vel rapinae, donec spoliatis restitutus vel eisdem satisfactum fuerit competenter, ibidem, & in loco domicilii ejusdem raptoris, vel invaloris seu occupatoris (dum tamen dominus temporalis sit dicti loci, seu jurisdictionem habeat ipse) cessetur penitus a Divinis, nec non in loco quo res invasa vel occupata detinebitur & in locis, in quibus invadens, vel occupans extiterit, licet ibi dominium vel jurisdictionem temporalem non habeat. Sed tunc solum in hoc casu, quamdiu ibidem res raptae, vel occupatae, seu raptor vel occupator, ibidem erunt & detinebuntur, & non ultra, cessetur similiter a Divinis. Si vero persona invadens, rapiens, vel occupans, privata persona fuerit, licet eam exerceat nomine alieno loci, in quo res invasa vel occupata extiterit, tunc in loco in quo persona invadens, rapiens, vel occupans, extiterit, & in loco in quo res invasa, rapta vel occupata detinebitur, solum quamdiu curat ibi praedones, vel res praedare, seu occupare, & non ultra, cessetur similiter a Divinis: necnon in loco domicilii ipsius, dum tamen dicti loci dominium vel jurisdictionem habeat temporalem: donec, ut praedictum est, spoliato, res quibus spoliatus fuerit, integre fuerint restituta, vel ipsi de eisdem satisfactum. Salva omnibus casibus praedictis moderatione constitutionis, *Aims mater*.

Porro ne delictum raptoris seu invaloris in propria persona remaneat impunitum: volumus, ut si infra octo dies a tempore cessationis indictae contra ipsum, res per ipsum invasas vel occupatas non restituerit, cui tenetur, vel de eisdem non satisfecerit competenter: ex tunc sententiam excommunicationis incurrat ipso facto. Ad cujus sententiae publicationem contra ipsum procedatur, altero mandato nullatenus expectato: a qua non absolvarur, nisi prius satisfacto ecclesiae parochiali dicti loci de suo interesse competenter. Et ne aliqui, obtentu hujus constitutionis, calumniose occupationem seu invasionem praetendant: statuimus, ut si aliqui reperti fuerint cessationem a Divinis contra aliquem indebite indici procurasse, per ordinarium locorum ad expensas legitimas, nec non ad interesse, parti sine mora dispendio condemnentur, & alias graviter canonice puniantur.

Ad hoc etiam statuendo adiciamus, & pra-

Datum anno Domini millesimo trecentesimo decimo septimo, die vicesima septima mensis Martii.

In hoc concilio monasteriorum exemptorum abbatibus sequentem chartam protestationum quarum exhibuerunt.

IN Dei nomine. Amen. Pateant universis praesens publicum instrumentum inspecturis, quod anno a nativitate Domini MCCCXVIII. indictione prima die 23. mensis Martii, pontificatus sanctissimi patris ac D.D. Joannis divini auctoritate, in Christo patribus ac D.D. Dei gratia R. archiepiscopo Remensi, Belvacensi, Tornacensi, Morinensi & Silvanestensi Episcopis ad concilium inibi celebrandum congregatis, ac pluribus abbatibus & aliis personis ad ipsum concilium convocatis ibidem praesentibus, in mei notarii publici & testium infra scriptorum praesentia, vir venerabilis & discretus magister Joannes de Anyfiaco nomine religiosorum virorum Dominorum permissione divina Henrici sanctorum Petri Corbejensis, Nicolai Medardi Sueffionensis, Gassonis Corneli Compendiensis, Joannis Wallerici & Balduini Richarii monasteriorum abbatum ibidem praesentium, necnon domini Nicolai eadem permissione monasterii Sancti Vedasti Atrebatensis abbatis prope ostium dictae aulae existentis, & propter multitudinem gentium intrare nequientis, ut dicebat, idem magister Joannes ac pro ipsis eidem reverendo in Christo patri domino archiepiscopo supplicavit, ut idem dominus archiepiscopus quasdam protestationes in scriptis redactas pro dictis abbatibus exemptis vellet audire. Quibus dictis praedominatus magister Joannes, protestationes, provocaciones & appellationes infra scriptas nomine dictorum abbatum, & pro ipsis, ipsisque postmodum ratum habentibus ibidem inscriptis legi fecit. Nos Henricus sanctorum Petri Corbejensis, Nicolaus Medardi Sueffionensis, Nicolaus Vedasti Atrebatensis, Gasso Corneli Compendiensis. Joannes Wallerici, & Balduinus Richarii permissione divina monasteriorum abbatibus, ad Romanam ecclesiam nullo medio pertinentium, protestamur pro nobis monasteriisque nostris, personis, monachis ac locis nobis subjectis, tam conjunctim quam divisim, coram vobis in Christo reverendo patre domino domino R. Dei gra-

A. n. 1318. Gallia Christ. nov. edit. t. X. pag. 346 inter infr. Ambian. co.

De sententia excommunic.

De sententia excommunic. in 6.

ANNO
CHRISTI
1118.

gratia Remensi archiepiscopo, seu deputato vel deputatis a vobis, quod nos qui ad vestra concilia provincialia auctoritate metropolitana celebrata seu celebranda, venire & interesse, per privilegia nobis monasteriisque nostris, personis, monachis ac locis nobis subjectis, a sede apostolica specialiter indulget, libertateque nostras, consuetudines seu observantias nostras & monasteriorum nostrorum, personarum, monachorum & locorum nobis subjectorum antiquas & approbatas & legitime prescriptas, de quibus nos & predecessores nostri abbates dictorum monasteriorum, nec non personae, monachi ac loca nobis subjecta, sumus & tuimus in possessione pacifica, vel quasi a tanto tempore, cujus contrarii memoria non existit, quae omnia supradicta adeo notoria & manifesta existunt & fuerunt, quod nulla tergiversatione possunt celari, non tenemur in presenti concilio vestro provinciali apud Silvanectum hac vicesima secunda die huius mensis Martii cum continuatione dierum subsequen- tium congregato, & auctoritate sedis apostolicae specialiter, ut dicitis, vobis super hoc commissa celebrando seu convocando, vel celebrato seu convocato, & quod comparemus solummodo nos praedicti abbates propter auctoritatem sedis apostolicae supradictam, & non propter metropolitanam vobis in subditos vestros competentem, utpote tamquam prorsus exempti & subtrahi notorie & manifeste a cuiusvis potestate ordinaria & metropolitana, & quacumque alia, excepta dumtaxat apostolica & immediato dominio ecclesiae Romanae subiecti, & maxime propter arduitatem negotii fidei, quod summe privilegatum existit, de quo tractandum est, ut dicitis, in eodem, ne per absentiam nostram offendiculum seu impedimentum, quod ablit, dicto fidei negotio dici valeat preparari seu apponi, quod negotium dicitur tangere totum clerum Remensis provinciae, prout in quadam cedula supra dictam citationem seu convocacionem dicti concilii plenius & amplius continetur, quodque per comparitionem quam nunc facimus coram vobis, in aliis casibus articulis seu negotiis, nihil novi juris decrecat in posterum privilegiis, libertatibus, consuetudinibus, & observantiis ac possessionibus, vel quia nostris, & monasteriorum nostrorum supradictis, seu nobis & monasteriis nostris, personis, monachis ac locis nobis subjectis aliquod praedictum in possessione seu proprietate, vel iure alio quocumque minime generetur, quoque vobis per praemissa nihil novi juris accrecat, protestamur etiam nominibus quibus supra, quod nisi a vobis fiat, ut decet, fides de commissione seu auctoritate sedis apostolicae, quam vos habere & vobis competere dicitis, de qua petimus in primis fidem & copiam fieri sumptibus nostris & expensis primo, secundo & tertio ac quarto ex abundanti & cum instantia, quod vocatio seu comparitio huiusmodi vobis & vestro concilio provinciali non prosint, ac nobis & monasteriis nostris, personis & locis nobis subjectis, nec non privilegiis, libertatibus, consuetudinibus & possessionibus nostris praedictis, non noceant si ve oblit, & quod si per hoc cum aliis evocatis procedere nos contingat ad tractandum super fidei negotio huiusmodi, si procedere, ac tractare teneamur, quod in aliis articulis & casibus nolumus, prout nec tenemur procedere nec tractare, nec etiam in eodem fidei articulo, nisi solum caecus, quatenus ad hoc de

A iure & commissione, sedis apostolicae tenemur libertatibus privilegiis, consuetudinibus, observantiis supradictis, nobis & monasteriis nostris ac personis, Monachis & locis nobis subjectis remanentibus semper salvis. Et ne vos reverende in Christo pater domine archiepiscopo, supradicto praetextu & occasione evocacionis & comparitionis nostrae huiusmodi, ultra id quod vobis ex commissione & auctoritate Sedis apostolicae, aut alias de iure competit seu competere potest, procedentes, aliqua nova & insolita in presenti concilio seu alias quandocumque, cum sint, aut esse possint nobis, monasteriis nostris, personis, monachis & locis nobis subjectis, privilegiis, libertatibus, consuetudinibus & exemptionibus nostris antiquis, notoriis & approbatis in aliquo praedictis, seu damnosa ordinem, statuat, seu etiam faciatis, seu ad compellendum nos ad observantiam, statutorum in dicto concilio vestro ordinandorum in aliquo procedatis contra nos & nostrum singulos, successoresque nostros, personas, monachos & loca nobis subiectos, nes videlicet seu aliquem nostrum, personas & monachos nobis subiectos citando, monendo, contumaces reputando, suspendendo, excommunicando, conventus, monasteria nostra & loca nobis subiecta interdicendo, seu alio quomolibet procedendo minus canonice, cum hoc timeamus a vobis fieri ex probabilibus & verisimilibus coniecturis, non recedendo a protestatione per nos, ut dictum est, facta & interposita, sed potius eidem inherendo, & insistenti ob hoc ad audientiam, si quam habetis in hoc casu, & contra vos & contra omnes alios, qui sua crediderint interesse, pro nobis, monasteriis nostris, personis, monachis & locis nobis subjectis, ac pro nobis adherentibus, & adherere in futurum volentibus, nomineque nostro & suo ad sedem apostolicam in iis scriptis provocamus & etiam appellamus, & appellatos a vobis, nomine quo supra, nobis dari, tradi & concedi & appellationi & provocationi nostris praedictis deferri primo, secundo & tertio acetiam quarto ex abundanti & cum instantia petimus, iterum petimus & iterum petimus. Quod nigi hoc feceritis seu plus debito distuleritis, iterum propter hoc nomine, modo & forma praedictis ad eandem sedem apostolicam in iis scriptis provocamus & appellamus, nos, monasteria nostra, bona eorundem protectioni ipsius sedis apostolicae specialiter & expresse supponimus, & protestamur nomine quo supra, de provocatione & appellatione huiusmodi legenda, publicanda, insinuanda, innovanda, & prosequenda, ac de addendo, minuendo & corrigendo & immutando, ac de appellatis iterum petendis loco & tempore opportunis, ubi, quando & quotiens nobis visum fuerit expediens, in praesentia hic adstantium, quos in iis testes invocamus. Quibus actis praelatus dominus archiepiscopus respondit, & dixit quod protestabatur in contrarium, & quod dictos abbates exemptos ibidem ad dictum concilium evocari fecerat auctoritate apostolica sibi commissa, & dixit etiam quod super negotio fidei de quo in presenti concilio erat tractandum, etiam sine sedis commissione auctoritate sua metropolitana ipsos abbates ad dictum concilium evocare potuit & potest. Parte dictorum abbatum in contrarium, ut supra, protestante, & insuper ad petitionem appellatorum, de qua fit mentio in provocatione & appellatione praedictis, respondit

ANNO
CHRISTI
1118.

ANNO
CHRISTI
1718.

dit dictus dominus archiepiscopus quod habita-
copia protestationis & appellationis prædictarum
de appellatis beneficeret quod deberet infra
tenipus a iure statutum postque præfatus domi-
nus Nicolaus abbas S Vedasti monasterii Attre-
batenſis prædicti ibidem comparuit, & protesta-
tiones, provocaciones & appellationem appella-
torumque petitionem prædictas suo nomine in-
fra scriptas factas, ratas & gratas habuit, præ-
fato domino Archiepiscopo, ut supra, in con-
trarium protestante & respondente, præsentibus
ad hoc venerabilibus & discretis viris dominis
& magistris Joanne de Gavillas sacre scripturæ
doctore, P. Scholastico Noviomentis, Joanne
le Thioys, Francisco de Montefalcon, Galtero
de Moyaco, Pimino Fruſtuario de Ambianis B
iurisperito, Andrea de Abbatis-villa, Joanne de

Ambianis notariis publicis & pluribus aliis te-
stibus ad præmissa vocatis & rogatis. Ego Ni-
colaus Hertardi de Cambligeul clericus Attre-
batenſis diœcesis, publicus apostolica & imperi-
ali auctoritate notarius, protestationibus, pro-
vocationibus, appellationibus, appellatorum pe-
titioni, responsis ac aliis omnibus & singulis
supra scriptis in dicta aula, ut præmittitur, una
cum infra scriptis testibus præsens interfui anno,
indictione, die, mente, pontificatu & loco
prædictis, eaque omnia & singula in hanc pub-
licam formam per Jacobum Noys clericum
Cameracensis diœcesis, impeditus scribi feci,
hic me subscripsi & in testimonium præmissor-
um præſenti publico instrumento signum meum
solitum apposui rogatus.

ANNO
CHRISTI
1718.

CONCILIUM MOGUNTINUM

Anno Christi MCCCXVIII. sub Petro archiepiscopo Moguntino
celebratum.

*In quo, quæ constituta fuerint, cognoscere est ex sequenti epistola, quam e codice quodam MS. Aca-
demia Marburgensis offert Georg. Cbiff. Joannis in Tomo novo Script. Hist. Moguntin.*

P Hartbreim
concl. Germ.
t. IV. pag.
157.

Petrus Dei gratia sanctæ Moguntinæ sedis archiepiscopus, sacri Imperii per Germaniam
archicancellarius, upiverſis & singulis per civitatem & diœcesim Moguntinam
constitutis, salutem in Domino, & notitiam subscriptorum.

CUm sicut non sine dolore & frequenti que-
rela didicimus plurimorum, nonnulli Ar-
chidiaconi nostræ diœcesis contra statuta Pro-
vincialis concilii Moguntini, penas etiam com-
prehensas in statutis hujusmodi non verentes,
fructus beneficiorum super quibus coram ipsis
aut eorum officialibus lis vertitur, pendente li-
te, suis usibus applicant, & hætenus applica-
runt, facientes propterea litem faciliter & bre-
vi tempore possibilem terminari, in grave tam
beneficiorum quam partium præjudicium, pro-
rogari: quamquam ipsi fructus pendente lite for-
rent ei, qui in lite vinceret, reservandi. Nos,
quia parum valerent jura vel statuta, nisi exe-
cutioni debitæ mandarentur, ex debito nostri
officii pastoralis transgressiones hujusmodi, ur-
gente etiam ad hoc nos conscientia, penis in
prædictis statutis comprehensis prævenire taliter
cupientes, ne sit aliis exemplum similia perpe-
trandi; jus etiam nobis per hoc acquisitum no-
lentes negligere in hac parte, in hac Sancta
Synodo sub pena excommunicationis late sen-
tentia in his scriptis, quam contrarium facien-
tes incidere volumus ipso facto, statuimus &
firmiter inhibemus, ne aliquis archidiaconus ci-
vitatæ & diœcesis Moguntinæ, qui hætenus ta-
lia perpetravit, quemquam de quocumque be-
neficio præsumat in antea invellire, & ne aliqui
ab ipsis aliquas investituras de cetero ad qua-
cumque beneficia præsumant recipere ullo mo-
do, sed a nobis investituras recipiant, ad quos
vigore prædictorum statutorum pertinet inve-
llire, decernentes cum hoc irritum & inane, si
secus ad quemquam fuerit attemptatum: eos
etiam qui hætenus contrarium attemptaverunt,
in virtute sanctæ obedientiæ præsentibus admo-
nemus, ut de commissis infra unius mensis spa-
tium satisfaciant, ut tenentur, alioquin con-
tra eos modis, quibus expedit, procedemus.

C Item sub pena excommunicationis prædicta
late sententiæ in his scriptis districtius inhibe-
mus, ne archidiaconi vel eorum officiales judi-
cent, vel notarii aliquid scribant, vel advocati
advocationis officium exercent, aut procura-
tores procurent coram ipsis in causis quibuscum-
que pecuniariis, duarum marcarum argenti ex-
cedentibus quantitate, ad quam summam a-
lias ipsis de speciali gratia ultra statuta prædi-
cta concessimus judicare, licet ultra summam
prædictam sæpe, sicut didicimus, judicaverint
& judicent, prædicta nostra gratia abutendo.

Item multorum clamoribus excitati, iustis
quoque & necessariis causis nos moventibus in
hac parte, sub pena excommunicationis, quam
transgressorum quemlibet incurrere volumus, la-
te sententiæ in his scriptis firmiter inhibemus,
ne aliquis archidiaconus civitatæ vel diœcesis
Moguntinæ, aut ejus vices gerens, pro eo,
quod aliquem vel aliquos de aliquibus beneficiis
ecclesiasticis investiat, quidquam exigat, extor-
queat, recipiat vel requirat, & ne aliqui per
se vel per alium quidquam pro eo quod inve-
llantur dare præsumant, excepto litterarum sa-
lariorum, quod tamen unum fertonem argenti non
exceedat. Quapropter archidiaconi, vel vices co-
rum gerentes, a veris patronis ad beneficia ec-
clesiastica in concordia præsentatis canonice,
ultra unius mensis spatium non differant inve-
llire: alioqui nos post lapsum dicti mensis, nisi
rationabilis causa constiterit, investiemus tali-
liter præsentatos.

Item sub prædicta pena excommunicationis
late sententiæ, quam in his scriptis proferimus,
& transgressores incurrere volumus ipso facto
præsentibus, ne aliquis sine nostra obtinenda
dono speciali gratia licentia super eo fructus be-
neficii vel beneficiorum, que tenent cum cura,
in quo, vel in quibus non facit residentiam per-
sona-

ANNO
CHRISTI
1118.ANNO
CHRISTI
1118.

sonalem, recipiat, vel se de eis vel per alium aliquatenus intromittat, sed ipsos nostræ dispositioni pro mensa nostrâ dimittat, cui nostræ mensæ ex speciali indulto sedis Apostolicæ competere dinoscuntur: & etiam ut non promoti intra statuta a jure tempora, ad quos beneficia quæ tenent, requirunt, se de fructibus beneficiorum talium nullatenus intromittant, sed nostræ dispositioni ipsos dimittant in usus debitos convertendos.

Item sub pœna excommunicationis jam latæ sententiæ omnibus & singulis ecclesiarum plebanis & vicariis præcipimus, quæ sibi demandantur, utantur, nullam etiam pro sigillatione litterarum hujusmodi recipiant pecuniæ quantitatem; volentes, quod post prædictos duos menses nulli executioni credatur, nisi fuerit sigillo ejus, cui scripta fuerit, sigillata.

Item statuimus in hac sancta synodo & firmiter præcipimus in his scriptis, quod per totam civitatem & diocesim Moguntinam cessatio divinatorum clausus januis & exclusio populo uniformiter observetur.

Item, quia stationarii, & quæstuarii, sicut experimentaliter didicimus, sæpe & quidem frequenter in commissis sibi negotiis nostris litteris abutuntur, & licet aliquando ad tempus aliqua sint concessa, quod diutius est transactum, tamen ipsis uti præsumunt, ac si habeant roboris firmitatem, homines miserabiliter defraudando, nonnulli etiam utantur falsis litteris in hac parte sicut nobis scientibus hoc plurimum est compertum; nos igitur præmissis adhibere opportunum remedium cupientes, omnes litteras nostras, etiam filiorum nostrorum, sub quacumque forma, vel sub quocumque tenore quibuscumque monasteriis, ecclesiasticis, vel personis datas, vel concessas, in his scriptis penitus revocamus, & de cetero nolumus habere alicujus roboris firmitatem, & si ex aliquibus justis causis ad hoc nos moventibus ali-

quas concedemus, illas Prælati & Plebani locorum, ubi deveniunt, inspiciant diligenter, & si in data ipsarum eas viderint expirasse, vel in ipsis deprehenderit falsitatem, aut utens ipsis plus per eas præsumat facere, quam vires litterarum hujusmodi patiuntur, utentem talibus litteris non omittant corporaliter detinere, quousque, quid cum tali fieri debeat, a nobis recipiant in mandatis.

Item exequendo constitutionem publice nuper editam sub pœna excommunicationis in eadem constitutione prolata præcipimus firmiter & mandamus, ne aliqua pro begina se de cetero teneas, statu, habitu, re vel nomine, aut alio quovis modo, & ne aliquis hominum ipsas voveat in statu, vel in habitu, beginnerum.

Item omnes concessionem quibuscumque personis religiosi super audiendis confessionibus, in casibus nobis a jure reservatis, & super ministrandis ecclesiasticis sacramentis subditis Plebanorum, præsentibus revocamus, nolentes quod de cetero habeant roboris firmitatem.

Item sub pœna excommunicationis latæ sententiæ præsentibus inhibemus, ne vagæ restitutiones alicui hominum, quam Joanni de Treviri præbendario, & Dilemanno Fest vicario ecclesiæ Moguntinæ, nostris penitentiariis, præsententur, vel etiam ad aliquos usus alios convertantur, absque nostra licentia speciali.

Fratres autem Prædicatores, Minores, Augustinenses, & Carmelitas, cum ipsi pauperes elaborent vineam domini, & in ea multarum salutis proficiant animarum verbo pariter & exemplo, discretioni vestræ duximus commendandos, diligentius injungentes, ut cum ad vestras parochias pervenerint, propter Deum benivole recipiatis, & benigne pertradetis eisdem, sub pœna excommunicationis præcipientes, ne aliquis contra justitiam ipsos perturbet, vel molestat. Datum anno Domini MCCCXVIII. VII. Id. Junii.

CONCILIIUM CÆSARAUGUSTANUM

Præsidi D. Petro de Luna, primo ejus urbis Archiepiscopo,
celebratum Anno Christi MCCCXVIII.

Ex Card.
Aguirre To.
1. Conc. Hisp.
p. 111.

ANno 1318. die 13. Decembris celebratum est Concilium Cæsaraugustanum a primo ejus urbis archiepiscopo D. Petro de Luna, adidentibus Episcopis Martino Oicensi, Petro Tiratsonensi, Michaelae Calagurritano & Calceatensi, delisque tum archidiaconis, tum Vicariis Episcoporum absentium. In eo solemniter publicata fuit erectio sedis Cæsaraugustanæ in Metropoli. Vide Carrillo in Catalogo Præfulum ejus Ecclesiæ pag. 258.

CONCILIIUM TARRACONENSE

Præsidi D. Eximeno de Luna Archiepiscopo anno Christi
MCCCXVIII.

Ex eodem
Card. de A-
guirre ibid.

ANno 1318. celebratum est Concilium Tarraconense a domino Eximeno de Luna, ipso anno quo Archiepiscopus Tarraconensis electus fuit. Vide eundem Carrillo pag. 256. Hæc Aguirre. Huic concilio præfuit Eximenus Archiep. Tarraconensis; interfuere Martinus Oicensis, Berengarius Vicensis, F. Raymundus Urgellensis, Guillelmus Gerundensis, F. Guillelmus Herdensis, Berengarius Dertulensis, Petrus Tiralonenis, Episcopi, Abbates & alii Prælati, quorum litteras ad summum Pontificem datas pro canonizatione S. Raymundi recitat Michael Loth in actis ejusdem Sancti canonizationis cap. 16. dat. 1317. die cathedræ S. Pe-

S. Petri, Hujus pariter Concilii meminit Bulla Aerepto, Concilium provinciale Tarracone denuo convocatum apud S. mem. Joannem XXII. prædecessorem etiam nostrum primam petitionem rerum ipsi Bonifacio prædecessore ab humanis etiam novavit.

ANNO
CHRISTI
1319.ANNO
CHRISTI
1319.

CONCILIIUM TOLOSANUM

ANNO
CHRISTI
1319.ANNO
CHRISTI
1319.

Mense Jun. ann. Dom. MCCCXIX.

Ejus acta nulla video, mentionem tum alibi, tum in Gallia Christiana factam reperio. Et præfuit Joannes Raymundi, de Convenis, primus Tolosanus archiepiscopus; qui deinde anno 1327. die 18. Decembris, factus est cardinalis episcopus Portuensis & S. Rufini.

Ejus concilii loco hic exhibemus ex apographo P. Jacobi Sirmondi, Decretum Inquisitoris in partibus Tolosanis, eodem anno datum adversus libros Talmudicos Judæorum.

In nomine Domini. Amen.

Anno ejusdem Domini MCCCXIX. iv. Kalendas Decembris; ad requisitionem & mandatum, ac iudicium & ordinationem religiosi viri fratris Bernardi Guidonis, Inquisitoris hæreticæ pravitatis in regno Franciæ, & specialiter in partibus Tolosanis, per sedem Apostoli-

cam deputati; fuerunt libri Judæorum, qui appellantur Talmudæ, quotquot apud Judæos poterant reperiri, combusti, & traditi prius per publicas carrerías Tolosæ in duabus quadrigis, cum teruentibus & ministris curiæ regali, cum voce præconiæ proclamante: *Propter errores & blasphemias contra Dominum Jesum Christum, & ejus sanctissimam genitricem virginem Mariam, & nominis Christiani.* Qui errores & quæ blasphemiarum in eisdem libris inveniebantur contineri, per juratos, & examinatos peritos in Hebraica lingua; habito prius consilio maturo per eundem dominum Inquisitorem, peritis in utroque jure & religiosis, & aliis multis discretis viris, in aula veteri domini Regis Tolosæ. Prædicti autem libri prius diu antea fuerant cum multa sollicitudine & diligentia per manum Regalium, ad mandatum præfecti domini Inquisitoris, habiti a Judæis, & postmodum diligenter examinati.

SYNODUS PERUSINA

ANNO
CHRISTI
1320.

SUB EPISCOPO (a) FR. FRANCISCO

ANNO
CHRISTI
1320.

circa ann. 1320. habita.

In codice
Vatic. 4934.
carraco (sic)
ut apparet
xiii. fol. xlv

In nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Ad ipsius honorem & bb. patronorum Laurentii, Herculani, atque reformationem morum tam clerici, quam populi nostræ Perusinae Civitatis (ac) diocesis. Nos Fr. Franciscus mitericordia divina, Perusinus episcopus infra scriptas monitiones, præcepta, ac constitutiones publica nostra Synodo comprobatae (sic) fecimus, ordinamus, & statuimus inviolabiliter observari.

De custodia sacramentorum rerum.

In primis quod cum Eucharistia quam Oleum Sanctum, & Chrisma, & corporalia munda, & cum diligentia, reverentia sub fida custodia clavium teneantur, & serventur ab omnibus rectoribus & Sacerdotibus; & quicumque fuerint negligentes in hujusmodi, ipsum nostræ correctionis & condemnationis tanquam reum arbitrio reservamus.

Quod uti non debeamus sacris rebus nisi (ad) quod ab ecclesia statutum est.

Item ordinamus, & volumus, quod quicum-

que rebus sacris usus fuerit, vel ad alium usum ipsam cuiquam dederit seu deputaverit quam ad id quod ab eadem ecclesia institutum existit pro qualibet vice nostro arbitrio, seu nostri vicarii condemnentur, si (nec) aliquis confessor ipsum possit a peccato hujusmodi absolvere, cum eundem credamus gravitatem divini sententiæ incurrisse iram.

Quod ecclesiastica sacramenta gratis ministrantur.

Item quod in qualibet ecclesia tam collegiata, quam simplici per ecclesia (sic) ipsi sacerdotes, & clericos divina officia plene, & devote tam diurna, quam nocturna celebrentur, atque populo per ipso Sacramenta ecclesiastica gratis ministrantur sub pena nostro arbitrio transgressoribus talibus infligenda; nec quicumque abesse præsumat ab ecclesia vel beneficio suo curata, vel non curata, sed se (sic) resistentiam facere teneatur, ibidem, nisi per nos cum eo fuerit discretio spiritualis (sic lego) nostris litteris, sub pena, quam nostro arbitrio reservamus.

Quod

(a) Fr. Franciscus Poggius ex Nobili Lucensi Familla religiosam vitam in Ordine Fratrum Predicatorum professus, ad Perusinam Cathedralam assumptus fuit anno 1318, eamque tenuit usque ad annum 1330. Huic Synodus ista debetur, quam egoactus fui in Cod. Vaticano 4934.

ANNO
CHRISTI
1720

Quod nullus Sacerdos presumat aliquem absolvere in casibus reservatis.

Item ordinamus, quod quicumque peccatorem sibi confidentem absolvere præsumpserit de peccatis, seu casibus a nobis vel a jure approbata consuetudine reservatis, quos intra duximus exprimendos, si fuerint nostræ jurisdictioni subjecti, & ipse tamquam animarum deceptor sit suspensus ab officio, donec per nos fuerit restitutus per soluta pœna, quam juste judicabimus imponendam. Si autem talis absolvens non fuerit nostræ intra diœcesim subjectus, audiendarum confessionum quarumlibet personarum Civitatis & diœcesis Perusinae sit de ipsa licentia & auctoritate privatus.

Quod quilibet clericus tenens publico concubinam sit ab officio suspensus.

Item volumus, quod quicumque clericus re-
pertus fuerit carnis incontinentiæ vitio laborare, & de hoc fuerit diffamatus, aut notorie deinceps tenuerit concubinam, sit ab officio suspensus, donec per nos fuerit restitutus, & nostro arbitrio pecualiter (sic) condemnatur.

Quod nullus clericus aut religiosus audeat intrare monasteria monialium, nisi de licentia.

Item statuimus, quod quicumque clericus, religiosus, aut læcularis, seu laicus fuerit ingressus ad moniales, vel sorores alicujus monasterii contra tenorem constitutionis Domini Papæ, ac sine nostra licentia speciali; & quod absit, si quis aliquem de monialibus agnoverit carnaliter ubicumque sit excommunicationis sententia innodatus. Abbatissa quoque seu priorissa, seu rectorix, sive administratrix talium monasteriorum, quæ in abitationem aliquem receperit aut ingressum non prohibuerit, aut dissimulaverit ingressum cujuscumque, ex nunc tale excommunicationis vinculo innodatur (sic) nolumus etiam quod aliquis clericus aut religiosus ad loquendum eisdem sine licentia speciali.

De ludo taxillorum.

Item quod quicumque Clericus dignitatem aut curam habens animarum iuserit ad aliquem ludum taxillorum sit ex nunc condemnatus pro qualibet vice ad pœnam unius floreni, Alii vero clerici taliter ludentes pro qualibet vice xxv. solidos; & quilibet clericus ex nostro distincto præcepto, qui ludentes tales viderit, teneatur eos nobis vel nostro Vicario denunciare; alioquin nostro arbitrio punietur.

De pœna armorum.

Item decernimus, quod quilibet clericus sine nostra licentia per scripturam danda portaverit arma, ex nunc ad tantam, & talem pœnam sit condemnatus, ad quam si esset laicus vel capite posset merito condemnari.

De portando habitu & tonsura.

Item quilibet clericus maxime beneficiatus, & adhuc præcipue curatus portet clericalem tonsuram, & clericatui convenientes (vestes) super quo nostræ, vel nostri vicarii extimatio-

Council. General. Tom. XXV.

Ani & intentioni stari volumus. In hac parte quoque læcularibus actibus, vel enormitatibus se non immisceat; & quod sic faciant, caveant; & observent ipso & quemlibet eorum monemus primo secundo ac tertio peremptorio; alioquin noverint se a nobis vel per nos, vel per nostrum vicarium clericos non defendendos, vel ruendos, vel repetendos, si forte contigerit ipsos, vel quempiam eorum attrahi per potestatem vel capitaneum in eorum læculari foro. Et nihilominus pro qualibet vice, qua comperti fuerint in præmissis excessisse se noverint nostro arbitrio puniendos.

Quod nullus Sacerdos proferat excommunicationem, nisi cui competat de jure.

Item quod passim ad excommunicationis sententiam ex modica, vel levi causa plerique procedunt, propter quod censuram ecclesiasticam vilipendant, statuimus, quod nullus sacerdos aut in dignitate, vel cura animarum constitutus proferat in genere, vel in specie in aliquem, vel in alios excommunicatos, nisi cui competat de jure simul cum antiqua & præscripta consuetudine ad pœnam (C. L.), (sic) pro qualibet vice. Illi autem si qui sunt, quibus id taliter competat, suas excommunicationes taliter moderentur, quod iudicio nostro, vel nostro vicario iusta de causa factum fore rationabiliter decernatur, alioquin nostro arbitrio excedentes puniantur.

De falsis testibus.

Item ad instar bonæ memoriæ episcopi Bulgari prædecessoris nostri excommunicamus, pro ut quoque ipse excommunicaverit omnes, & singulos falsos testes, sive clericos, sive laicos, & qui eos ut falso testentur in nostro, seu læculari foro produxerint, ac etiam omnes falsarios nostrarum litterarum, vel communis Perusii, vel quorumlibet episcoporum, & si quos omnes falsarios moneræ, & ipsos a sanctæ Mariæ ecclesiæ gremio separamus.

Item constitutiones b. m. Bulgari prædecessoris nostri renovantes in omnes, vel singulos clericos, vel laicos cujuscumque status, & conditionis, etiam si fuerint officiales, vel rectores communis, qui sollicitaverint, promoverint, induxerint, aut in privatis, aut in publicis consiliis proposuerint, vel arengaverint, quod fiat aliquod statutum vel reformatio, aut quævis ordinatio contra ecclesiasticam libertatem, vel contra jura, & honores episcopatus nostri, & majoris nostræ ecclesiæ Perusii, aut etiam quod quartam de omnibus reliquis ad pias causas quamvis quasi tempore serius non extat memoria prædecessoris nostri (sic) habere contulerunt, & in cujus quasi possessionis perceptione nos sumus nobis non solvatur ... quod ea non percipiamus contra hæc in talibus dederit consilium, auxilium, vel favorem, seu quamlibet excommunicationem facere, vel acceptaverint excommunicationis sententiam promulgamus cum dicamus quantam percipiamus, & percipere intendamus, ut secundum intentionem cujuscumque testationis ipsam nostro arbitrio expendere, & ea exponere intendamus.

Item ordinamus secundum constitutionem prædecessoris nostri, quod sacerdos parochialis defuncti nobis, vel nostro vicario denuntiet testatorem defunctum, & testamenti notarium si

S f eum

ANNO
CHRISTI
1720.

S eum noverit intra mensem, ut possimus fidei commissarios ad executionem compellere, & nostram quartam exigere, alioquin pœna subiacet rector, vel prelati nostro arbitrio imponende.

ANNO
CHRISTI
1720

Item statuimus quod si quis testator fraudes has adhibuerit in suo testamento, quod quarta prædicta ad nos non perveniat, & quisquis agendum sit eidem consulerit, ipsumque induxerit verbo, signo, vel facto, directe, vel indirecte omnibus beneficiis spiritualibus, & participatione sanctæ matris ecclesiæ existat quando diu satisfecerit plene vel a nobis fuerit expresse restitutus.

Item statuimus, quod nullus sacerdos, vel clericus exeat de habitatione sua eundo per civitatem de nocte post tertium sonum cam anæ communis, propterea quod etiam laici sunt prohibiti, sine evidenti, & licita occasione, de qua si apparuerit fidem nobis possit facere, & tunc cum decenti nota & bona comitiva, alioquin sit illa pœna condemnatus, qua laicus si a suo iudice inveniretur pro excessu solvat pœnam secundum condemnationem.

Item quod omnes & singuli ecclesiarum prælati, & rectores nobis immediate subiecti, qui nunc sunt, intra unius mensis spatium, & qui de cetero promovebuntur suæ habitæ pacificæ possessionis intra menses duos dent, & exhibeant in scriptis omnia bona immobilia sui beneficii, & rectoriæ nobis, vel nostræ curiæ vicario, vel notario curiæ nostræ, & idem faciant de libris, paramentis, thesauro, & majoribus, prætoribus, ac portionibus suppellectilibus; quod si quis non adimpleverit ad pœnam G solidorum condemnatus existat, prout dudum episcopus B. prædecessor noster duxerat statuendum.

Item quod nullus Sacerdos recipiat ab aliquo publico usurario suo nomine cautionem restituendarum usurarum, sed neque nomine nostro nobis, vel nostro vicario irrequisitis, nisi in casu meræ necessitatis, quod ad nos, vel ad ipsum vicarium non possit haberi recursus, & nisi ex prius facto (sic) ratum habere volumus. Qui vero contrafecerit pœna muldetur, sicut nobis facti qualitas duxerit suadendum.

Item si quis convenerit, aut ad iudicem sæcularem in causam traxerit scienter aliquem clericum, eo ipso sit excommunicationis sententia, & vinculo innodatus, & aut abolutione pecuniaria pœna muldetur secundum arbitrium nostrum, nisi priusquam innotuerit sibi dedicat (sic) omnino destitutionem ab huiusmodi conventionem; & de facto cassare procuraverit, sicut de tacto processerat omnem processum curiæ sæcularis.

Item ut in foro sæculari civiles deinceps per sæculares iudices & in foro ecclesiastico civilis laico per ecclesiasticos exhiberi debeat iustitiæ complementum, statuimus, ut contra instrumenta guarentiæ, seu confessiones producenda per quemlibet laicum contra clericum, nullæ aliæ exceptiones in nostro foro admittantur, quam illæ, quæ in foro civili admitti consueverunt per iudices sæculares in simili causa, videlicet de soluti dilatione a reo data, & de instrumento cassato salva tamen excommunicationis exceptione, quam quisquis ligatus existens a iure præcipitur non audiri.

Item cum sacramentorum collatio proprie principaliter, & ordinarie pertinet ad ecclesiarum curas rectores in suis parochiis, &

A non ad alios, nisi quatenus in privilegio & concessionibus continetur, statuimus, quod quisquis sacramentum eucharistiæ portaverit, vel dederit non suo parochiano in infirmitate constituto, sit suspensus ab officio, & beneficio ipso facto, donec per nos fuerit restitutus. Si vero non esset nostræ iurisdictioni subiectus ille qui deferret, & exhiberet huiusmodi Sacramentum, eo ipso sit privatus audientia omnium confessionum, & auctoritate, ac licentia absolvendi per nos, vel prædecessores nostros data sibi, vel suo conventui. In portanda quoque huiusmodi eucharistia, consuetudo omnino, & reverentia observetur, cum campanula, & lumine præcedente superpellitio humeris indutus, B & stola sacerdos deferat cooperatum.

Item cum invalores beneficiorum curatorum, & aliorum per constitutionem domini papæ B. sint eo iure privati, quod eis in beneficiis huiusmodi occupatis forsitan competeat; illos ad multorum talium arrogantiam retundendam, ipsos decernimus excommunicationis sententiæ subiacere declarantes, & intelligentes etiam illos invalores existere, qui ante causam finitam a se, vel alium contra se motam talium beneficiorum possessionem, imo abusionem arripere præsumperit impudenter. Statutum etiam communis Perusii super hanc materiam contra huiusmodi violentas ecclesiarum beneficia occupationes ratum, & gratum habemus, C eique in hac parte in perpetuum nostra auctoritate roboramus.

Notum quoque facimus omnibus, qui in ecclesiis, & beneficiis, quæ commode possunt plures personas sustentare, quam habent, volumus & intendimus ponere presbyteros, vel clericos ad augmentum divini cultus, quem augere nostris temporibus exoptamus, ut juxta ordinem juris textu in ecclesiis ponantur quot possint ex earum facultatibus sustentari.

Item de iure communi distributio quorumlibet incertorum male ablatorum & perceptorum inter pauperes, vel pia loca sunt distribuenda ad ordinarium petiendi noscantur, monemus primo, secundo, ac tertio, & peremptorie omnes, & singulas personas, clericos & laicos sæculares, & religiosos, cuiuscumque conditionis vel status, aut officii etiam si fuerint testamentorum executores, vel fideicommissarii, eique & cuilibet eorum districte præcipiendo mandamus, ne de præmissis dispensandis, & distribuendis se quomodolibet intromittat sine nostra scientia, & contentia speciali, sed potius ea ad episcoporum eroganda deferat, & per eius providentiam in pauperes, & alias pias causas. In omnes & singulos contemptores huiusmodi nostræ monitionis, aut contrasaciant ex nunc excommunicationis sententiam promulgamus.

Item quicumque malignitatis & rebellis fautor dederit alicui excommunicationis vinculo innodato consilium, auxilium vel favorem per se, vel per alium verbis, vel scriptis persistendi in inobedientia, vel rebellem sine in ipsa excommunicatione ipsum eo ipso excommunicationis sententiam promulgamus.

Item mandamus, quod nullus clericus se intromittat de aliqua medicina, nisi de nostra licentia vel mandato; qui autem secus fecerit acris punietur.

Item præcipimus & mandamus, quod nullus clericus auxilium, patrocinium, consilium, subsidium alicui imponat per se, vel per alium dire-

ANNO
CHRISTI
1720

ANNO
CHRISTI
1720.

directe, vel indirecte, tacite, vel expresse, contra conscientiam, & iustitiam sub pena suspensionis officii, & beneficii. Et idem laicis personis sub pena nostrae maledictionis, ex parte omnipotentis Dei praecipimus, & mandamus.

Item mandamus virtute sanctae obedientiae, & Spiritus Sancti, ut nullus clericus habens ab episcopatu Perusii beneficium ecclesiasticum, si ve per episcopum Perusii sibi conlatum contra nos, vel statutum ipsius nostri episcopatus, unde patrocinium praestet, vel favorem, si ve manifeste directe, vel indirecte, per se vel per alium quod non contraxerint in iudicio, vel extra, ipso facto eodem beneficio sit privatus.

Item praecipiendo mandamus, ut nullus habens curam animarum ipsam alicui capellano committat sine nostra licentia speciali, sine qua talis capellanus aliquem absolvi non praesumat.

Item quoniam per mentitas indulgentias plerique ecclesiarum rectores, vel ecclesiasticae personae populos decipiant, immo potius ipsos, in virtute sanctae obedientiae, & sub pena excommunicationis eis firmiter praecipimus, & mandamus, ut illas indulgentias tantum per se, vel per alium dumtaxat annuntient, quas per papales, vel episcopales litteras poterunt evidenter demonstrare.

Item monemus omnes & singulos fideicommissarios & executores testamentorum, & ultimarum voluntatum, & etiam haeredes, qui relicta ad pias causas illis praedictis, quibus debent solvere, & executioni demandare cum effectu, & nobis quarram, nobis debitam, ex eis a die notitiae mortis testatoris debeant. Si autem in praedictis testamentis adesset conditio movens, vel tempus propter quam executio ita cito fieri non possit; volumus quod praedictum tempus currere incipiat a tempore conditionis, vel tempore extantis. Qui autem praedicta scienter, & neglexerit adimplere intra dictum tamen nisi pro conditione negotiorum, vel quod proprium nobis videbitur tempus, prolixius indulgendum hac monitione praemissa pro prima, secunda, & tertia praemptoria ipsum in iis scriptis excommunicationis vinculo innodamus.

Item statuimus, ut nullus habens ecclesiasticum beneficium ad aliud ecclesiasticum beneficium assumatur, nisi facta reali resignatione prioris beneficii manibus illius ad quem institutio ipsius ecclesiae noluerit pertinere. Eius primum retinere contempserit, utroque sit ipso iure privatus, nisi per Romanam ecclesiam, seu per nos cum eo super hoc fuerit dispensatus. Ille vero ad quem institutio, institutionem facere non audeat, nisi prius consuet sibi de resignatione prioris, & si contra tegerit, ipsum excommunicationis sententia innodamus.

Item statuimus, quod clerici, qui ad sacros sunt ordines promovendi diligenter examinentur per eos qui ad hoc fuerint deputati, quod ut rite fieri possit, quarta, quinta, sexta feria sabati quatuor temporum praecedentibus a praetatis suis praesentialiter praesententur, ut de ipsorum vita, & conditione, & nativitate constare valeat, eorum testimonio praetatorum venire nequiverit unica praepositione deventus cum litteris suis, clericos suos, quos ordinare voluerit, de ipsorum vita, conditione, & nativitate testimonium perhibentes, ad nos mittat cum aliquo de clericis suis bonae famae, & conversationis honestae, qui eos nobis, seu examinatoribus deputatis ipsius praetati vice, seu nomine representent.

Council General, Tom. XXV

Item si quis ex fornicatione natus dispensatione non obtenta sacrum ordinem clandestino subscripserit, hoc ipso sit excommunicationis vinculo innodatus, & etiam post abolitionem obtentam maneat tandiu ab ordinis sic subrepti executione suspensus, donec dispensationis gratiam potuerit obtinere. Si quis vero scienter ad sacros ordines praesentaverit ex fornicatione natos, tacito quod sint tales, ipsos ex nunc excommunicationis sententia innodamus, quod de his qui sic tacito titulo se clandestino fecerint ad sacros ordines promovere, decernimus observandum. Illos vero qui scienter ad ordines iam susceptos iterato, vel per saltum promoveri fecerint se, aut per simoniacam pravitatem a nobis, vel ab altero se procuraverint ordinari, excommunicationis sententia innodamus.

Denique de multiplicitate constitutionum laqueos injiciamus subjectis omnium praedecessorum nostrorum, & vicariorum nostrorum constitutiones revocamus, & cassamus praecipientes omnibus praetatis, qualiter infra tres menses praesentes nostras constitutiones apud se habere studeant sub pena nostro arbitrio imponenda. Adun.

In nomine Domini. Amen. Nos Franciscus Dei gratia episcopus Perusinus univeris nostrae civitatis, & diocesis Perusinae ad quos praesentes venerint, salutem aeternam.

Indemnitati episcopatus nostri providere volentes, ut ex debito nostri tenemur officii, quod alios in eorum instituto conservemus, universas, & singulas personas, cujuscumque sint conditionis, & status monemus primo, secundo, & tertio praemptoria neminem excludere, vel excipere intendentes, ac eisdem, & cuilibet eorum sub excommunicationis pena districte praecipiendo mandamus, quatenus quicumque haber, tenet, possidet, aut detinet indebita, illicita, palam, vel occulte, clam, & contra nostram permissionem, vel concessionem aliqua littera, vel aliquod ex bonis episcopatus nostri, & ad nos, & ipsum episcopatum pertinet, si ve sint res mobiles, si ve immobiles, si ve jura si ve actiones intra spatium unius mensis a praesentis monitionis, & sententiae nostrae notitia nobis vel nostro camerario, qui talia sicut (sic) debeat ea revelare, notificare, & ad notitiam nostram reducere. Et qui habent, & tenent, vel potius ablata subrepta, vel furtive, & contra nostram intentionem detinet occupatam nobis plenarie restituere, exhibere, reddere, & resignare debeant cum effectu, nec amplius de caetero alia sint utibus, commodis, aut utilitatibus applicare praesumant. In omnes quoque ac singulos nostrae monitionis, & mandati huiusmodi contemptores, excommunicationis sententiam proferamus in scriptis; & ipsos a sanctae matris ecclesiae gremio separamus cum expoliati juris extiterit illos invasionis (sic) & furti crimine detineri, qui rem praesumpserit in iure divino contraire. Declaramus nihilominus hac nostra sententia non ligari eos qui infra violationem sed aliquod ad nos pertinens scienter, vel detinent, quamvis & tales ad restitutionem nihilominus, vel ad denunciationem teneri noverint.

In nomine Domini amen. Nos Fr. Franciscus Dei gratia episcopus Perusii in aula nostri palatii, in die Synodi per nos factae die 24

St 2 men-

ANNO
CHRISTI
1720.

ANNO
CHRISTI
1320.

mensis Februarii presentis, cum plurimi tam laici, quam clerici civitatis & diocesis Perusinae privilegiis, & concessionibus, & gratiis eis factis abuterentur, & quia sicut judicatur, & variantur tempora, ita debent varia remedia adhiberi, & sanior debet cautela, & provisio inveniri, volentes, quod ipsae concessionis, & gratiae, non in animarum perniciem, sed salutem, omnes, & singulas gratias, concessionis, & privilegia, tam per nostros praedecessores, quam per nos, & nostrum vicarium, seu vicarios haecenus concessa, facta, & data seu collectas, factas & datas cassamus, & revocamus, & irritamus in totum, & volumus esse nullas, & nulla, prohibentes omnibus & singulis personis, ne ipsis tui, vel ex eis aut eorum occasione quidquam facere debeant, aut possint sine nostra speciali licentia nova, & mandato A&um.

In nomine Domini amen. Nos Fr. Franciscus Dei gratia episcopus Perusii intellecto quod nonnulli ab ipso episcopatu, sive ab ipsa nostra majori Perusii, seu ejus causa habuerint, tenuerint, & habent, & tenent terras, domos, vineas, vel alia bona immobilia in feudum, pensionem, livellum, & adhuc continuum, vel allocationem eadem vel aliqua ex eis nobis vel nostris praedecessoribus irrequiritis vendere, donare, permutare, vel aliter alienare praesumpserunt, & praesumere non verentur, & dispendium nostri episcopatus, ecclesiae cupientibus nos & ipsum episcopatum atque distam ecclesiam indemnem reddere, & ab indemnitate hujusmodi praeservare, monemus secundo ac tertio peremptorie omnes & singulas tales personas, ut de caetero a tali attemptatione praesumant, & omnes alias cujuscumque sint conditionis, & status, ne ab ipsis, vel aliquo earum talia bona scienter in donationem, livellum, permutationem, venditionem, aut pignorationem recipiant, sine nostra convenientia & consensu, vel conscientia. In omnibus

& singulos contrafacientes excommunicationis sententiam fecimus in scriptis, salvo nihilominus quod contra tales alienationes de jure nihil valentes possumus, & intendamus res, & bona hujusmodi taliter alienata nobis vindicare, alienatoribus ab omni suo jure cadentibus, & etiam omnibus suo periculo praesentia exhibentibus supra praeteritis, auctoritate hujusmodi illicitis alienationibus, tales alienantes, & recipientes ab eis nobiscum in nostris, & cum ipso casu in suis studeant juxta duorum mensium spatium concordare, alioquin contra eos procedemus, quatenus iustitia suadebit.

Item ad notitiam nostram pervenit relatione fideli quod nonnulli abbates, procuratores, Barchipresbyteri, plebani, & rectores ecclesiarum diocesis Perusii, & alii presbyteri, & clerici dudum receperunt quam plures quartas testamentorum relictorum ad pias causas nobis sic debitas in ditione sicut in civitate, & quotidie praesumunt recipere, & suis usibus applicare. Monemus omnes & singulas praefatas personas, & alias pro primo, secundo, & tertio peremptorie, eisque omnibus & singulis sub excommunicationis poena praecipiendo mandamus, ut (ne) de caetero hujusmodi quartas sibi retineant, applicent, vel usui ponant, sed eas pro nobis suscipiant, & intra xv dies nobis, vel nostro Vicario assignent, & de quondam habitis, & perceptis per eos nobis, vel praedecessori nostro assignatis, vel exhibitis, aut scienter per eum donatis, vel remissis intra unius mensis spatium ad notitiam praeservandam, nobis de eis satisfaciant integraliter, vel nobiscum de ipsis quartis perceptis curet amicabiliter convenire. In omnes quidem & singulos hujus nostrae monitionis contemptores his scriptis excommunicationis sententiam promulgamus ad privationem beneficiorum contumacium rebellicum, & contemptores promovebimus processum, prout exigit inobedientia, & protervitas eorundem. Latæ, & factæ &c.

ANNO
CHRISTI
1320.

CONCILIUM SENONENSE

Olim cum statutis Trecentibus editum Trecentis ann. 1320.

Statuta provincialis concilii per reverendum in Christo patrem ac dominum, D. * G. Dei gratia Senonensem archiepiscopum, anno Domini 1320. die Jovis post Pentecostem celebrati

TITULI LOCORUM.

1. Ut diocesani hortentur ad jejunandum in vigilia festi corporis Christi.
2. Ut interdicanter loca, in quibus clericus a iudice laico detinebitur.
3. Ut religiosi & religiosa post annum & diem E proficiantur.
4. De vita & honestate clericorum.

LOCUS PRIMUS.

Ut diocesani hortentur ad jejunandum in vigilia festi corporis Christi.

Statuimus, ac etiam ordinamus, ut quilibet diocesanus in sua diocesi, plebem a Deo sibi commissam, tam per se quam per alios, loco & tempore congruis, salutaribus monitis inducat, ut quarta feria praecedente feriam quintam post octavas Pentecostes, qua summi & magnifici corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi sacramenti memoria celebratur, ad honorem tam pretiosissimi sacramenti, ac ipsarum plebium salutem animarum, se ab esu carniarum abstineant, & jejunent: omnibusque jejunantibus, vereque pœ-

* Guillelmi de Melodiano.

ANNO
CHRISTI
1110

nitentibus & confessis, in remissionem suorum peccaminum, quadraginta dies de injuncta sibi poenitentia duximus concedendos: totidemque eisdem a quolibet dioecetano in dioecesi sua, auctoritate presentis concilii concedantur. Circa vero processionem sollemnem quae dicta quinta feria fit a clero & populo in delatione dicti sacramenti his diebus, cum quodammodo Divina inspiratione introducta videatur, nihil quo ad praesens injungimus, devotioni cleri & populi relinquentes.

LOCUS SECUNDUS.

Ut interdicanter loca, in quibus clericus a iudice laico detinebitur.

Statuimus, ac etiam ordinamus, ut si contingat aliquem clericum, in villis seu castris dioecesis & provinciae Senonensis, per iudicem capi saecularem, qui sufficienter requisitus de reddendo dictum clericum suo iudici ecclesiastico, non reddiderit seu restituerit, in sua malitia perseverans: in dictis villis seu castris cessabitur, quandiu detinebitur dictus clericus, a Divinis: nedum in ecclesia, infra cujus confines dictus clericus detineri dignoscetur, sed etiam in aliis ecclesiis, si in dictis villis & castris plures ecclesias contigerit esse sitas. Quod ad religiosa monasteria in dictis villis & castris constructa, & alias ecclesias eisdem contiguas, extendi volumus: ne, si in quibusdam cessaretur, in aliis non cessationis sententia seu interdicti valeat vilipendi. Et praedictas cessationes, auctoritate presentis concilii, ab omnibus tam exemptis quam non exemptis, cum de jure ad hoc teneatur, volumus observari.

LOCUS TERTIUS.

Ut religiosi & religiosa post annum & diem proficiantur.

Statuimus, ac etiam ordinamus, ut religiosi & religiosa, in habitu reli-

gionis per annum & diem in suis monasteriis commorantes, dictis die & anno elapsis per superiores suos, dum tamen in aetate discretionis fuerint constituti, cogantur profiteri expresse, vel saltem ita publice, quod dicta profectio celari non valeat.

LOCUS QUARTUS.

De vita & honestate Clericorum.

Statuimus insuper, ac etiam ordinamus ut clerici beneficiati, tam cathedralium quam collegiarum ecclesiarum, sive sint capellani, canonici, vicarii, seu simplices choriales: caligis rubeis, viridibus, scatatis, croceis, seu albis, ita publice non utantur, sed caligis nigris, seu aliis honestis tantummodo sint contenti. Quod si a delatione dictarum caligarum, canonice moniti, non destiterint: ipso facto medietate distributionum, quae insistentibus certis horis distribuuntur, auctoritate presentis concilii eos privamus. Quod quidem statutum extendetur, ad presbyteros parochiales & alios presbyteros ordinarii* arbitrii puniendos. Et istud idem in clericis crines nutrientibus, barbaramque prolixam, seu tonsuram inhonestam, ac a parte exteriori almutiam de cendeto, vel volveto, detinentibus, uniformiter inter clericos praedictos volumus observari.

CONCLUSIO CONCILII.

Quarum auctoritate litterarum, vobis & vestrum cuilibet districte praecipiendo mandamus, quatenus statuta praedicta in vestris ecclesiis, & alibi ubi expediens videritis, publicetis & exequamini diligenter, ac faciatis a parochianis vestris, juxta ipsorum tenorem, inviolabiliter observari.

G. C. Sequitur sine nota ulla distinctionis locus quintus, rum sexus, aliqui tres qui minus caute attendentibus videri possent, hujus esse concilii: sed Trecentiam duarum synodorum esse, legentibus apparet.

ANNO
CHRISTI
1110

ANNO
CHRISTI
1321ANNO
CHRISTI
1321

CONCILIUM GRADENSE

Contra Ptolomæum Lucensem episcopum Torcellanum a Dominico
patriarcha Gradensi.

Anno MCCCXXI. celebratum.

Cornel. eccl.
Tor. cl. t. 1.
pag. 31. &
32.

Frater Ptolomæus Lucensis ordinis Prædicatorum, S. Thomæ Aquinatis discipulus ad Torcellanam sedem assumptus Dominico patriarchæ Gradensi solemne fidelitatis præstitit juramentum an. 1319. die 17. Novembris. De eo plurima referunt Ughellus, alique ab eo recensiti auctores, sed præcipue Echardius in bibliotheca Ordinis Prædicatorum. Cum vero Ptolomæus in episcopali dignitate constitutus minus laudabiliter se gereret, debitamque Patriarchæ Gradensi obedientiam præstare recusaret, Dominicus Gradensis patriarcha, cui damna per nepotes & familiares Ptolomæi illata episcopatu Torcellano, eorumque gravissima delicta innotuerant (citato prius per litteras Ptolomæo) post diligentem rerum & testium investigationem ipsum tanquam *perjurum contumacem, & graduum criminum manifeste reum* Ecclesiastico anathematis vinculo declaravit esse alligatum. Sententia deinde per patriarcham ipsum ad provinciale Gradense concilium examinanda & confirmanda deducitur, in quo Joannes de Butovane Jadrensis Archiepiscopus de voluntate totius concilii rem esse consulte examinandam, & deliberandam respondit. Maturo itaque præhabito examine, lectisque legitimis criminum probationibus, concilii patres processus & sententiam per Patriarcham latas laudaverunt, atque Ptolomæum episcopum Torcellanum perjurii, malæ administrationis, atque plurimum delictorum manifeste reum anathemate percule runt. Ut vero ipsius concilii decreta plenius observarentur, statuerunt patres: *nisi citra Kalendas Augusti (1321) misericordiam, & gratiam D. Patriarchæ merueris obtinere præmissa satisfactioe condigna, quod denunciatus excommunicatus per totam provinciam & patriarchatum Gradensem, actioresque deinde penas comminarentur, si indurato animo ad gratiam & misericordiam patriarchæ non redideris, infra mensem Augusti ejusdem anni 1321.* Criminum veniam non petiisse Ptolomæum, nec obtinuisse ante Kalendas Augusti testatur publicatio Synodalis sententiæ facta die 2. Augusti in ecclesia parochiali S. Stephani de Majorbio (quæ modo ex temporum injuria solo æquata est) inter missarum solemnias de mandato discreti & providi viri D. presbyteri Victoris Baraldo plebani ecclesiæ S. Petri de Majorbio Torcellanæ diocesis vicarii & administratoris ecclesiæ & episcopatus Torcellani. Publicationis instrumentum ex autographo patriarchalis archivii deductum, in quo ipsius sancti concilii sententia ex integro continetur, exhibendum censeo, tum ad augendas conciliorum collectionem, tum ad probationem primatus patriarchalis Gradensis Sedis super Dalmatiæ antistes, in quem de facto assensit supra laud. Johannes vir cl. mem. qui ad concilium provinciale a Dominico patr. convocatum accessit, atque in eolu-

per factum Ptolomei episc. suam protulit sententiam. Haud multo post Episcopum Ptolomeum respicisse, atque delictorum, quæ potius ex conniventia, quam ex pravo animo pararat, obtenta venia ad episcopatus officia rediisse credendum est, siquidem, ut in adnotationibus ad Ughell. t. 5. col. 1395. videre est an. 1333. & subsequentibus pastoralis muneris exercitia in Torcellana ecclesia libere exercuit.

Victor Baraldus plebanus S. Petri de Majorbio vicarius Torcellanus promulgat in ecclesia S. Stephani de Majorbio excommunicationem latam a concilio Gradensi contra Ptolomæum episcopum Torcellanum.

IN Christi nomine. Amen. Anno Domini 1321. indictione 4. die secundo intrante mensis Augusti. Præsentibus discretis viris dominis presbyteris Marco Volpe rectore S. Stephani, Petro Dondi rectore S. Bartholomæi ecclesiarum de Majorbio Torcellanæ diocesis, Petro Scarpazo, & Cato Cortesio diocesis S. Bartholomæi presbyteris, Marino Bono contratæ S. Petri de Majorbio, Leonardo Bono eius fratre, Antonio Bellefino, & Antonio Sambadino contratæ prædictæ, & aliis multis maribus & mulieribus. Ego Clemens Scarpazo notarius infrascriptus de mandato discreti & providi viri domini presbyteri Victoris Baraldo plebani ecclesiæ S. Petri de Majorbio Torcellanæ diocesis vicarii & administratoris ecclesiæ & episcopatus Torcellani ibidem præsentis, & mandantis inter missarum solemnias inter epistolam & evangelium publice & alta voce in ecclesia S. Stephani de Majorbio prædicta coram clero & populi multitudine, qui ibidem convenerant ob reverentiam festivitatis S. Stephani legi & publicavi quasdam patentes litteras integras & illas sigillo Ven. in Christo patris & D. D. Dominici Dei & Apostolicæ sedis gratia patriarchæ Gradensis Venetiarum Dalmatiæque primatis munitas a tergo directas eidem D. Vicario & administratori ex parte ipsius D. Patriarchæ Gradensis tenoris infrascripti. Divina miseratione Dominicus sanctæ Gradensis ecclesiæ patriarcha, Venetiarum Dalmatiæque primas venerabilibus in Christo fratribus episcopis ac eorum vices gerentibus & dilectis in Christo filiis, Abbatibus, Abbatissis, Prioribus, Archidiaconis, capitulis, plebanis & ceteris ecclesiarum rectoribus & prælati & clero universi patriarchatus Gradensis salutem, & per meritum obedientiæ vitam consequi sempiternam Cum nuper in nostro facto Gradensi concilio fuerint processus & sententiæ statuti ordinati & promulgati in hac forma videlicet: quia nullum malum debet esse inultum, vel bonum irremuneratum, ideo per Rever. in Christo patrem & dom. Dominicum patriarcham

ANNO
CHRISTI
1300.

cham Gradensem exposito facto, & expressis gravaminibus, injuriis ac excessibus illatis ecclesie Gradensi & dignitati patriarchali per fratrem Ptolomæum episcopum Torcellanum, & explicatis sententiis & processibus per ipsum D. Dominicum patriarcham, aut ipsius auctoritate & mandato factis contra prædictum episcopum, se ipsum ut Dominicum suos processus & sententias si ut homo peccasset, errasset vel defecisset, ignorantia negligentia vel alias in quantum fuit humana fragilitas suppositus & submisit correctioni & emendationi prædicti concilii ibidem præsentis petens ipsius auxilium consilium & favorem. Cum dictus Episcopus continue in majori rebellionem persistat contemnens, & deridens jurisdictionem statum & dignitatem Gradensem & episcopatum destruat ac dissipet Torcellanum; & tunc illico de voluntate totius concilii prædicti assurrexit Rev. in Chr. pater D. Johannes electus confirmatus & consecratus in archiepiscopum Jadrentem dicens, quod concilium volebat super dictis & propositis tam injuriis, excessibus & gravaminibus, quam sententiis & processibus prædictis consulte deliberare & lecto fidelitatis instrumento juramenti prædicti per dictum Episcopum D. Patriarcham & ecclesiam Gradensem, in quo inter cetera continetur, quod idem episcopus omni anno Gradum personaliter in festo S. Hermæ & Fortmati venire tenetur; similiter etiam ad Synodum; & pro cathedralico omni anno dare tenetur & solvere ecclesie Gradensi quinque solidos parvorum, & non venerit postquam fuerit episcopus nec solverit, nec excusationem aliquam prætenderit, nec excusationem etiam destinaverit, propter quæ prædictum concilium pronuntiavit ipsum episcopum absentem contumacem, & etiam perjurii labem incurrisse & perjurii esse criminis irritum, ac etiam alio instrumento, ex cuius tenore & aliis probationibus legitimis de perjurio dictus convincebatur Episcopus, & lecta etiam confessione ipsius Episcopi, aliquibus attestationibus, & dictis testium super dilapidatione notoria facti etiam permanentis, & mala administratione spiritualium & temporalium ecclesie & episcopatus Torcellani, & aliis quamplurimis delictibus, excessibus & criminibus prædicti episcopi & suorum, ac infamia prædictorum, præsertim vulneris mortalis illati per familiares & nepotes dicti episcopi in Jacobum diaconum ecclesie S. Apollinaris de Veociis nuncium juratum specialem dicti D. patriarchæ, quod tunc eidem episcopo una cum Laurentio collega dicti Jacobi vulnerati litteras citatorias dicti D. patriarchæ super suis excessibus & criminibus præsentaverat, & sententiis ac processibus prædictis. Habita postmodum per dictum S. concilium super prædictis deliberatione diligenti, & omnibus mature pensatis, cum de quampluribus prædictorum condemnatione dignorum experientie patet evidentiis pluribus episcopis, & aliis personis notabilibus in dicto concilio existentibus manifestissime ac dilucide constaret, definiendo & sententialiter statuendo sententias, processus per eundem D. patriarcham auctoritate & mandato patres laudaverunt, approbaverunt, & ratificaverunt omni modo & forma, quibus melius possunt. Prædictumque episcopum Torcellanum inobedientem perjurum & contumacem anathematizaverunt. Et ut dicti processus & sententiæ observentur per præsentem statim ordinaverunt propter ejus rebel-

lionem, pertinaciam, obstinationem in augmentum penam nisi contra Kal. Augusti proxime venturi misericordiam & gratiam dicti D. patriarchæ meruerit obtinere præmissa satisfactione condigna, quod denunciaretur excommunicatus per totam provinciam & patriarchatum Gradensem ipse episcopus, & eidem adherentes vel obediens seu dantes auxilium, consilium vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte, quovis modo vel qualitate colore cujuscumque status aut conditionis existant, etiam episcopali fulgeant dignitate contra dictum D. patriarcham ejusque jurisdictionem, aut dignitatem vel processus seu sententias, ac etiam eos qui adhererunt, vel adhererunt, obediunt vel obediunt, dederunt, vel dabunt auxilium, consilium vel favorem quovis modo in prædictis vel aliquo prædictorum, quos dicit D. patriarcha specialiter duxerit nominandos. Et nihilominus civitas Torcellana ex tunc scilicet a Kalendis Augusti eo ipso quamdiu idem Episcopus hic excommunicatus vel rebellis habitaverit, moramque traxerit in Torcello, sit ecclesiastico supposita interdictio, & sic interdicta sit modo simili quælibet parochia, monasterium ecclesie, & quævis loca patriarchatus Gradensis quamdiu in ea fuerit & personaliter exiterit episcopus nominatus. Et si dictus episcopus indurato animo ad gratiam & misericordiam præfati D. patriarchæ, ut supra, non redierit, post mensem Augusti prædictum nequeat per alium vel per dictum D. patriarcham Dominicum dumtaxat, vel ejus superiorem absolutionis beneficium obtinere, præterquam in mortis articulo; ceteri vero supra dicti, qui adhererunt, adherent, vel adhererunt, obediunt, obediunt, vel obediunt, dederunt, dant vel dabunt auxilium, consilium vel favorem, aut quin præfatas ordinationes statutum ac sententiam effectualiter executionem consequantur, impedierint auxilio, consilio vel favore, aut quovis modo ut supra, si infra duos menses non redierint ad gratiam & misericordiam dicti D. patriarchæ satisfactione condigna, si personæ seculares aut laicales fuerint, qui eo ipso sint excommunicati, nequeant per alium quam per dictum D. patriarcham Dominicum dumtaxat, vel ejus superiorem absolvi, præterquam in mortis articulo; si vero sint ecclesiasticæ personæ, quod etiam ipso facto sint excommunicatæ ab officio & beneficio per triennium sint suspensæ, & inhabiles ad quemvis ordinem, officium, vel beneficium, personatum vel dignitatem episcopalem obtinendos. Et insuper ad prædictorum roborationem, & observationem, & executionem prædictum sanctum concilium congregatum dederunt, & concesserunt super prædictis, & eorum quolibet plenam potestatem prædicto dumtaxat D. Dominico patriarchæ præfati consentienti & acceptanti absolventi, relaxandi, dispensandi, ac omnia supra dicta, & eorum quolibet exequendi rebelles, contraditores aut impeditores, seu contrarium facientes compellendi & puniendi prout & in quantum omni modo & forma, quibus ipsum sanctum concilium congregatum facere posset eidem D. patriarchæ in omnibus prædictis & circa prædicta sciendis ac singulis prædictorum cum omnibus accessoris connexionis, pertinentiis, & dependentiis suis committentes totaliter vices suas. Quocirca auctoritate & potestate prædictis mandamus districtius sub virtute sanctæ obedientie, ac sub intermina-

ANNO
CHRISTI
1300.

ANNO
CHRISTI
1310.

tionem divini iudicii jungentes vobis Ven. fratri-
bus episcopis, vel vestras vices gerentibus, vi-
cariisque capitulorum ecclesiarum vacantium,
quatenus prædictos processus, & sententias effe-
qualiter observantes in vestris cathedralibus ec-
clesiis per singula diebus dominicis & festivis
publicetis & faciatis per abbates, plebanos &
alios ecclesiarum rectores vobis subiectos in suis
ecclesiis prout expedierit publicari, ac etiam
observari, vobisque abbatibus, plebanis & cæte-
ris supradictis ac omnibus Christi fidelibus, ut
prædictos processus, prout ad vos & vestrum
quemlibet pertinuerit, publicetis diebus domini-
cis & festivis, inviolabiliterque observetis, & fa-
ciatis ab aliis observari, taliter ut ad vos de
obedientia & sollicitudine commendare merito
valeamus. Datum apud Gradum die 19. mens-
is Julii ind. 4. Præsentem autem litteras vobis
præsentatas tatori earum præcipimus restitui,
ut aliis similiter valeant præsentari. Et de in-
de subsequenter lectis, expositis & publicatis
dictis litteris. Ego idem notarius infrascriptus
de mandato dicti D. Vicarii secundum illarum
continentiam litterarum denunciavi dictum D.
Fr. Prolomzum episcopum Torcellanum ex-
communicatum & anathematizatum, & civita-
tem Torcellanam ecclesiastico supplicium in-
terdictum, & quamcumque parochiam, monaste-
rium & ecclesias, & quævis loca quamdiu in
ea fuerit, & personaliter exierit episcopus no-
minatus. Item denunciavi excommunicatos pres-

byteros Jacobum dictum archipresbyterum Tor-
cellanum nominatum & expresse, & magistrum
Fridericum appostatam de Senis, Pucanellum,
Collutium & Landutium familiares & nepotes
dicti episcopi Torcellani tamquam fautores &
obeditores ejusdem episcopi, & sibi adherentes
& faventes, & parantes auxilium, consilium
& favorem. Et generaliter omnes alios cujuscumque
conditionis & status, qui eidem D.
episcopo in tanta rebellione & contumacia existi-
stenti præberent, vel darent auxilium consilium,
vel favorem quovis modo juxta dictarum litte-
rarum tenorem, & prout & sicut dictus D. Vi-
carius a dicto Ven. patre D. patriarcha Gra-
densi sua, & dicti concilii auctoritate receperat
in mandatis, & tanquam excommunicatos
haberi & reputari, & ab omnibus arduis evi-
tandos quousque ad mandata ecclesie concilii
præfati & dicti D. D. patriarchæ redierint, &
absolutionis beneficium meruerint obtinere. Le-
ctæ expositæ & publicatæ dictæ litteræ fuerunt
& denunciatæ in ecclesia prædicta S. Stephani
cum campanarum pulsatione, & candelis ac-
centis, & extinctis publice & alta voce.

L. S. Ego Clemens Scarpazo, olim filius
Thomæ Scarpazo de Majorbio imper. auctori-
tate notarius iis omnibus interfui, & prædictam
publicationem & denunciationem feci, de man-
datoque dicti D. vicarii scripti & in publicam
formam redegi.

ANNO
CHRISTI
1310.

ACTA CONCILII ADANENSIS ARMENI,

ANNO
CHRISTI
1310.
Ex Galan.
Conc. Eccl.
Arm. to. 1.
c. 29. p. 474.

Jussu Constantini Patriarchæ & Oscini Regis Armeniæ celebrati
propter unionem ecclesie Armenæ cum Romana.

Joan. 14.

Joan. 13.

a Hayton
Rex, dictus
Joannus, post-
quam S. Fran-
cisci institu-
tum profes-
sus est.

Eccliesie sanctæ caput simul & Pax, Domi-
nus noster Jesus Christus, qui ut Patrem
cum suis creaturis conciliaret, pacem attulit
per crucem in sanguine suo: quare Discipulis
ait: *Pacem relinquo vobis: pacem meam do vo-
bis*: quique, sicut caritatis mandatum dedit no-
bis, ut diligamus invicem, sic & signum, quo
sui agnosceremur discipuli, indicavit, dicens: *In
hoc cognoscet omnes, quia discipuli mei estis, si
dilectionem habueritis ad invicem*. Idem igitur
ipse jam auferre volens ab ecclesia sua sancta,
quem Diabolus interpoluerat, lapidem contra-
ditionis; atque in unum corpus sua ubique dis-
persa, ac separata membra iterum reunire, ut
omnes charitatis vinculo colligati, sub ipomet
uno eodemque capite, Christo Domino, & Deo
nostro concociaremur; in corda sacrosancti Pa-
triarchæ domni Gregorii, atque piissimi & po-
tentissimi Regis nostri Leonis hæc itidem om-
nia immisit: animamque quæ jam Christum
induta fuerat, religiosissimi Joannis, & patris
nostri Regis, & Armeniorum (quantum ad ho-
norem attinet Principatus) Domini, ad unio-
nem & concordiam ecclesie sue sanctæ procu-
randam, dissensionisque ab ea auferendas exci-
tavit.

Quamobrem ubi primum res in istorum men-
tem pervenit, ejusdem unionis amore, & desi-
derio intime fauciati, illico, tamquam strenui
operarii, ad laborem, & divini præcepti ob-
temperacionem parati, seipos in hujusce opus
ministerii, & cælestis nutus executionem animo

clubentissimo commiserunt; prospicere fatagen-
tes nostræ, quæ a magna Romanorum, aliis-
que Christi ecclesiis erat, differentie tum in
Dominici calicis gratiarum adione, in quo nos
aquæ missionem contra illos, respuebamus; tum
in celebratione festorum, præsertim Nativitatis
& Epiphaniæ Domini, in qua ab aliis Chri-
stianis dissentiebamus; tum denique in confessio-
ne duarum naturarum, voluntatum, & opera-
tionum, quas in una Domini nostri Jesu Chri-
sti persona indivise, & inconfuse unitas eccle-
sia sancta recte & catholice recognoscit; & nos
aliter sentiendo, duas denegantes, unam asse-
rebamus Christi naturam, ex ineffabili unione
illa resultantem. Huic igitur nostræ ab univer-
sali ecclesia discrepantiæ, illi consulere festina-
runt, in unum Christi corpus, & unam sanctam
ecclesiam catholicam nos iterum inferendo.

Verum enimvero perditissimi quidam, in ma-
lum a Diabolo concitati, ut perturbationes con-
tentionesque, maxime vero schismata in san-
cta Christi ecclesia molirentur, alios in iniquis
conciliabulis suis canones sanciverunt; docentes
non esse nobis in tribus hisce cum reliquis Chri-
stianis communicandum: hoc est, in missione
calicis gratiarum adionis, in celebratione Do-
minicæ Nativitatis, & Epiphaniæ, atque in dua-
bus naturis, quas in una Christi persona pro-
pter inconfusam, ac indivisam unionem ecclesia
sancta confitetur. Dicebant enim nefas esse in
calicem aquam injicere, quod aqua corruptibi-
lis sit; in Christo autem nulla fuerit corruptio:
qui-

ANNO
CHRISTI
1310.

ANNO CHRISTI 1350.

ANNO CHRISTI 1350.

quibus plane videntur immuere vinum incorruptibile esse. Præterea in illo gratiarum calice, quem Dominus in mystica mensa cœnaculi biberat, vinum solummodo fuisse, & non aquam. Similiter etiam quando Dominus ad veram sui corporis resurrectionem suadendam cum suis iterum discipulis comedit, ac bibit; in ea quoque mensa parum fuisse vinum appositum nugabatur, eo quod ab ipso Domino hæc dictum fuerat: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in Regno Patris mei*: pro se divum attestantes Chryostomum, qui verba illa expendens ait: *Cur autem non aquam bibit, sed vinum? quod profecto vellet perniciosissimam quandam hæresim radicibus evellere; quis sunt quidam, qui aqua in mysteriis utuntur: propterea quando mysteria tradidit, & quando resurrexit, nudam absque mysteriis mensam apponens, usus est vino: idque declaravit dicens, ex hoc fructu vitis; vitis enim vinum, non aquam profert. Quibus sane verbis Chryostomum eos, qui mistum offerrebat calicem, hæreticos appellare opinantur.*

Manh. 26.

h Chryostomi verba in Manh. c. 26. ab Armenis quibusdam perperam interpretata.

Joan. epist. 1. c. 5.

Manh. 3. Marc. 10.

Manh. 9.

Prov. 9. ex

lumnas septem, manserit hostias suas, misit in cratera vinum suum. Et paulo post iterum ait: Venite, edite de meis panibus, & bibite vinum, quod misit vobis. Magnus item Irenæus Apostolorum successor, in scriptis adversus Marcionitas hæc profert: Quomodo autem iuste Dominus, si alterius Patris existit, hujus conditionis, que est secundum nos, accipiens panem, suum corpus esse confitebatur; & temperamentum Calicis, suum sanguinem confirmavit? & quare se filium hominis confitebatur, si &c. Et rursus in sua adversus alias hæreses doctrina inquit: Vani autem omnino, qui universam dispositionem Dei contemnant, & carnis salutem negant, & regenerationem ejus spernant. Et post pauca subdit: Eum calicem, qui est creatura, suum sanguinem, qui effusus est, ex quo auget nostrum sanguinem; & eum panem, qui est creatura, suum corpus confirmavit, ex quo nostra auget corpora: quando ergo & mistus calix & fructus panis proprie percipit verbum Dei, sit Eucharistia sanguinis, & corporis Christi, ex quibus augetur, & consistit carnis nostra substantia.

Hujus quoque testimonium præhibet S. Athanasius, qui in Exhortatione de Baptismo ad illuminatos sic habet: *Vides hanc mensam in medio altaris appositam? Et inferius: Hoc est cœnaculum, in quo cum Redemptore recumbis; ubi, cœnantibus illis, accipiens Jesus panem, fremit, deditque discipulis dicens: accipite, & comedite, hoc est corpus meum: & accipiens calicem vini mistum, gratias egit, deditque eis, dicens: accipite, & bibite ex eo, hic est sanguis meus; & biberunt. Et S. Basilius in sua Liturgia; accipiens, inquit, calicem, miscens, benedicens &c. Similiter & lumen illud urbis Joannes Chryostomus in sua quoque Liturgia: *unus militum, ait, lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis, hæc dicens, infundat vinum: & subdens, & aqua, infundat aquam. Magnus etiam Gregorius Nazianzenus in secunda contra Julianum invectiva oratione, flagitiosa illius sacrilegia, in ecclesias olim perpetrata, deplorans sic fatetur: Quis pro dignitate narrare, atque exaggerare possit, quæcumque, vel ob flagitia circa sacras ades admissa, vel ob sacras mensas contumeliosos affectus, vel ob mysticas misterios furiose contaminatos, ipsi acciderint? Hic misterium appellat sanctus Dominicum calicem, in quo vinum aqua miscetur.**

Quod etiam nostræ cum Deo verbo unionis mysterium in purgationem, & redemptionem permittio denotet illa, ostendit Beatus Hieronymus, qui in Evangelium Marci super illa verba, accepit Jesus panem &c. *Formavit, inquit, Dominus noster sanguinem suum in calicem, vino & aqua mistum; ut alio purgemur a culpis, alio redimamur a peccatis. Sanguine namque agni seruantur domus a percussione Angeli, & aqua maris rubri extinguuntur inimici; qua sunt mysteria ecclesie Christi. Idem consimiliter asserit venerab. Beda presbyter his verbis: Quia panis corpus confirmat, vinum vero sanguinem operatur in carne: hic ad corpus Christi mystice, illud refertur ad sanguinem. Verum quia & nos in Christo, & in nobis Christum manere oportet, vino dominici calicis aqua miscetur attestante enim Joanne, aqua populi sunt. Et neque aquam solum, neque solum vinum, sicut nec granum fragmenti solum sine aqua admixtione, & confusione in panem, cuiusmodi licet offerre; ne talis videlicet oblatio quasi caput a membris secretandum esse significet; & vel Christum sine nostra redemp-*

Man. 1. c. 5.

Idem l. 3. c. 2.

Beda in Marci c. 10.

ANNO CHRISTI 1706. Alexander P. Petro pontifex Romanus, hęc in sua Epistola scripta reliquit: In sacramentorum oblationibus, quę inter Missarum solemnias Domino offeruntur, passio Domini miscenda est, ut ejus, cujus corpus & sanguis conficitur, passio celebretur: ita ut repulsis opinionibus superstitionum, panis tantum, & vinum aqua permixtum in sacrificio offerantur. Non debet enim (ut a Patribus accepimus, & ipsa ratio docet) in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri; sed utrumque permixtum; quia utrumque ex latere ejus in passione sua fluxisse legitur. Hęc quidem magnus, ac gloriolus Christi martyr S. Alexander præcepit; & qui omnes ecclesię Constitutiones, & canones perfectę ab ipso beato Petro acceperat. Et hoc ipsum affirmat S. Julius Papa: Non potest, inquit, calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi miscetur utrumque. Tum quoque injunxit, ut si quis altero solo sine altero sacrificium perfecerit, tandiu cessare debeat a sacrificando, quandiu legitima penitentia satisfactione juxta sacros ecclesię canones correctus sit.

Jul. apud Grat. de Consecr. dist. 22.

S. Cyrill. 1. ep. 1.

S. Ambrosii de Sacram. c. 4. & l. 3. c. 1. vinum & aquam in calice miscenda esse affirmat aliis verbis.

Mark. 14.

peionis amore pati potuisse, vol nos sine illius pas- sione salvari, ac Patri offerri posse coningat. Præterea S. Alexander Papa, septimus a D. Petro pontifex Romanus, hęc in sua Epistola scripta reliquit: In sacramentorum oblationibus, quę inter Missarum solemnias Domino offeruntur, passio Domini miscenda est, ut ejus, cujus corpus & sanguis conficitur, passio celebretur: ita ut repulsis opinionibus superstitionum, panis tantum, & vinum aqua permixtum in sacrificio offerantur. Non debet enim (ut a Patribus accepimus, & ipsa ratio docet) in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri; sed utrumque permixtum; quia utrumque ex latere ejus in passione sua fluxisse legitur. Hęc quidem magnus, ac gloriolus Christi martyr S. Alexander præcepit; & qui omnes ecclesię Constitutiones, & canones perfectę ab ipso beato Petro acceperat. Et hoc ipsum affirmat S. Julius Papa: Non potest, inquit, calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi miscetur utrumque. Tum quoque injunxit, ut si quis altero solo sine altero sacrificium perfecerit, tandiu cessare debeat a sacrificando, quandiu legitima penitentia satisfactione juxta sacros ecclesię canones correctus sit. Magnus itidem Christi martyr Cyprianus, Episcopus Carthaginienſis in Occidente, hęc de Dominico calice tradidit: Per Salomonem Spiritus sanctus typum dominici sacrificii ante præmonstrat, intempera hostia, & panis, & vini, sed & altaris, & Apostolorum faciens mentionem: sapientia, inquit, edificavit sibi domum, & subdidit columnas septem, mactavit suas bestias, misit in cratera vinum suum, & paravit mensam suam, & misit servos suos, convocans cum excelsa predicatione ad crateram, dicens: qui est infipiens, declinet ad me; & egentibus sensu dixit: venite, edite de meis panibus, & bibite vinum, quod misit vobis. Vinum mixtum declarat, idest calicem Domini, aqua & vino mixtum, prophetica voce prænciat, ut appareat in passione Domini id esse gestum, quod fuerat ante prædictum. Hoc idem paulo superius etiam memoraverat, his verbis: Admonitos nos scias, ut in calice offerendo dominica traditio servetur; neque aliud fiat a nobis, quam quod pro nobis prior fecit; ut calix, qui in commemorationem ejus offertur, miscetur, qui in commemorationem ejus offertur, miscetur, qui in commemorationem ejus offertur, miscetur. Et Sanctus Ambrosius, Episcopus Mediolanensis in Occidente; Calicis permixtio, ait, unionem Dei Verbi, qua nobiscum est, significat; hoc enim fecit; & conjunctio facta est Divinitatis nobiscum, qui Christi sumus membra; ipse vero nobis est caput. Et iterum: per mixtionem, qua fit in sacro altari, mysterium crucis perfectum accipimus nos fideles, & cum Christo conjungimur. Quin & noster sacrosanctus Patriarcha Hierles in Cantico 72. super Prov. sic factur: Misi servos suos, sanctos nimirum Apostolos, ut vocarent ad potum lætitię mixti calicis, & ad aquam, & sanguinem, qua de latere Christi, in signum durarum ejus naturarum, egressa sunt: quorum mixtura ineffabilem Verbi cum carne unionem designat. Hęc denique Calicis gratiarum commissio-nem ipsa quoque sancti Evangelii verba significat. Non enim dictum fuit: Accipit de cupa, vel de cellaria, guttulum, aut ejusmodi aliud vas, in quo merum asservari solet: sed, comedentibus illis, accepit Jesus calicem. Unde manifestum est, quod de mensa, in qua erat juxta morem appositus, calicem ipsum desumpsit, hoc est, craterem, aut quod simile vas, in quo poculenta miscentur. Neque dictum est:

hoc purum vinum, aut hæc phiala, in qua illud purum de more servatur; sed, hic est calix. Calicem ergo nominans, in quo potus misceri solet, ipsius utique potus admissionem patefecit. Tum additur: hoc facite in meam commemorationem, in passionis videlicet, & mortis mem. memoriam, ut Apostolus exposuit dicens: quotiescumque manducabitis panem hæc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. Cum gittur aqua mortem Domini nostri secundum carnem significet; quemadmodum & vinum vitam ejusdem denotat secundum divinitatem; cumque in morte ejus exierint sanguis & aqua; optimo quidem jure calix & aqua, & vino mixtus, in sacris mysteriis offerri debet. In eo deinde, quod ulterius prædicant, Christum scilicet in nuda menta post resurrectionem puro vino usum fuisse, hoc colligentes ex illis verbis: Non bibemus amodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum &c. atque ex testimonio Chrysostomi dicentis: de fructu vitis ait; vitis autem vinum, non aquam profert; ut profecto perniciosissimam quandam hæresim radicibus extirparet; quia sunt quidam, qui aqua in mysteriis utuntur & sciant, sacrum illum Doctorem propter eos, qui solam offerunt aquam, id fuisse loquutum. Non enim ait; sunt quidam, qui vino aquam miscet; sed, qui aqua in mysteriis utuntur: in mysteriis dicens, non panem, neque vinum indigitavit; hæc namque non mysteria, sed mysterii signa vocantur, hoc est, Incarnationis, & mortis Christi. Quod si, sunt quidam, dixisset, qui miscet aquam, justum forsitan esset, quod opinantur. Sed ait, qui aqua utuntur; idest, qui incarnationis, & mortis Christi mysterium aqua sola consiunt. In morte autem Christi non modo aqua, sed sanguis etiam ex latere emanavit; sic & incarnatio non solum hominem, quem significat aqua; verum & Deum quoque continebat, quem sanguis figurat. Quamobrem, quia Ebionitæ Christum, hominem solum existimabant, sola idcirco aqua in sacris utebantur mysteriis: quos beatus Irenæus irridens ait: nolunt celestis vini permissionem, sed sola illum recolunt aqua; hoc est, unionem Divinitatis cum humanitate non fatentur in Christo, sed purum hominem illum asserunt; ea propter vinum, quod rei celestis, nempe Divinitatis, indicium est, nolunt aqua miscere, ne illam videantur unionem admittente; sed solam offerentes aquam, terrestrem tantum hominem ipsum consistunt. Hęc præterea veritatem confirmavit magna synodus Carthaginienſis tempore Honorii & Arcadii, Theodosii senioris filicrum, coacta: nec non sexta synodus, Constantinopoli in Trullo Imperiali palatii celebrata, in qua præfata Chrysostomi verba propter eos, qui solam aquam offerebant, dicta fuisse declaratum est. Quod insuper de sanguine loquuntur, & aqua Equas de Christi latere sunt egressa; sanguinem scilicet in potum solummodo profudit, aquam vero dumtaxat in purgationem; saltem adhuc esse liquet. Nam sanguinem nedum potum significare, verum etiam purgationem, clare ostendit Evangelista Joannes in epistolis suis catholicis dicens: Sanguis Jesu Christi filii ejus emundat nos ab omni peccato. Et David propheta aquam in potum, & educationem quoque fuisse commemorat, dum ait: In loco pastus ibi me collocavit, super aquam refectiois educavit me. Deinde utrumque hoc, in potum simul & purgationem esse sancti Ecclesię Doctores asserunt.

ANNO CHRISTI 1706. Luc. 22.

1. Corint. 11.

Matth. 26.

Chryst. in Matth. 26.

Conc. Carthag. III. can. 29. Conc. Trul. c. 12.

Joan. 6. 1.

Psal. 133.

ANNO
CHRISTI
1110
Civ. 10.

ANNO
CHRISTI
1110

mant Ephrem, Gregorius Nyssenus, & alii. D. Adam decreverunt. Sicut igitur in Paschatis festo contigit, ita similiter & in festo Nativitatis, quod divisim ante Baptismum, seu Epiphaniam, 25. Decembris peragere statuerunt: ipsam vero Epiphaniam, seu Baptismum die 6. Januarii juxta sacrosanctæ ecclesiæ Romanæ consuetudinem.

Ratio autem cur in hujuscemodi festivitatibus celebrandis tanta prius diversitas præterfluxisset, ea est: quia nimirum Apostoli, ministerio verbi, ac prædicationis evangelicæ, pro viribus instantes, intenti erant potissimum, ut homines ab erroribus simulacrorum ad unius veri Dei cultum converterentur; cumque in hanc rem omnem curam, ac laborem adhiberent, festorum ordinem, amulsiatumque uniuscujusque traditionis examen haud sane multum curavere, eo præsertim tempore, quo Apostolicæ prædicationi, perniciosæ Scribarum, ac Phariseorum, aliorumque Judæorum hæreses ut cum maxime adversabantur, cum insurgentibus falsis Simonitarum, & Marcionitarum doctrinæ, scripter vexantes ecclesiam; exundabantque tempestuose ex Gentiliis vi ac furore persecutionum procella, quæ sapientis domum aridebant. Quamobrem Ecclesiæ tunc ordines firmam ubique methodum retinere nequebant. Adde quod Apostoli in primævo illo surgentis Ecclesiæ statu ad infirmam hominum fidem descendentes, facile permisissent, ut eas festivitates quævis Ecclesiæ juxta placitum sibi ordinem celebrasset: sicuti eandem ob rem, ut Gentes ab idolorum cultu facillius retraherentur, ipsa adhuc evangelicæ præcepta, atque doctrinæ permissivæ interdum & licentiæ, prout opus erat, attemperabant; non enim omnibus, & singulis simul rebus poterant perfecte prospicere. Quare ex quatuor illis dumtaxat tunc abstinendum præceperunt, ab immolatis simulacrorum, a fornicatione, sanguine, & suffocato; & hoc quidem, usquequo Ecclesiæ firmiorem sumeret in vera fide stabilitatem.

Circa vero Dominicæ Nativitatis, & Baptismi festivitates, quas uno simul die, nempe 6. Januarii, præter aliorum Christianorum consuetudinem, celebrandas contendebant; asserentes Jacobum fratrem Domini, qui unam ex septem catholicis epistolis scripsit, constituisse, ut utraque festivitas hæc 6. Januarii perageretur: quod cum olim aliquot jugiter annos ita observatum sit, ea propter & nunc eodem modo se observare prohibebantur: ad hoc quoque respondendum est, satis compertum haberi, sanctam Romanam ecclesiam ab antiquis temporibus per traditionem a D. usque Petro Apostolorum principe exortam, festum Nativitatis 25. Decembris, & Epiphaniæ, seu Baptismi 6. Januarii semper fuisse solitam celebrare. Et quamvis nonnullæ Asiaticæ regionis Ecclesiæ, præsertim Hierosolymitana, utramque festivitatem uno eodemque 6. Januarii die antea peregerint; postea tamen, re melius a sanctis Patribus considerata, ab illo se errore retrahentes, eas divisim juxta morem Ecclesiæ Romanæ celebrare cœperunt, videlicet Nativitatis festum 25. Decembris, & Baptismi, seu Epiphaniæ 6. Januarii: quemadmodum & Paschatis festum, quamvis antea in Asiaticæ parte feria quinta veteris Hebræorum Paschatis ageretur, & hoc usque ad Constantinum magni, sanctorumque Patrum Nicænæ Synodi tempora; ex eisdem tamen sanctis Patribus postea permutatum, in primum Sabbati diem translatum est, in quo dominicam Resurrectionem, ut Romana semper ecclesiæ solita fuerat, cunctis Christianis celebran-

dam decreverunt. Sicut igitur in Paschatis festo contigit, ita similiter & in festo Nativitatis, quod divisim ante Baptismum, seu Epiphaniam, 25. Decembris peragere statuerunt: ipsam vero Epiphaniam, seu Baptismum die 6. Januarii juxta sacrosanctæ ecclesiæ Romanæ consuetudinem.

Ratio autem cur in hujuscemodi festivitatibus celebrandis tanta prius diversitas præterfluxisset, ea est: quia nimirum Apostoli, ministerio verbi, ac prædicationis evangelicæ, pro viribus instantes, intenti erant potissimum, ut homines ab erroribus simulacrorum ad unius veri Dei cultum converterentur; cumque in hanc rem omnem curam, ac laborem adhiberent, festorum ordinem, amulsiatumque uniuscujusque traditionis examen haud sane multum curavere, eo præsertim tempore, quo Apostolicæ prædicationi, perniciosæ Scribarum, ac Phariseorum, aliorumque Judæorum hæreses ut cum maxime adversabantur, cum insurgentibus falsis Simonitarum, & Marcionitarum doctrinæ, scripter vexantes ecclesiam; exundabantque tempestuose ex Gentiliis vi ac furore persecutionum procella, quæ sapientis domum aridebant. Quamobrem Ecclesiæ tunc ordines firmam ubique methodum retinere nequebant. Adde quod Apostoli in primævo illo surgentis Ecclesiæ statu ad infirmam hominum fidem descendentes, facile permisissent, ut eas festivitates quævis Ecclesiæ juxta placitum sibi ordinem celebrasset: sicuti eandem ob rem, ut Gentes ab idolorum cultu facillius retraherentur, ipsa adhuc evangelicæ præcepta, atque doctrinæ permissivæ interdum & licentiæ, prout opus erat, attemperabant; non enim omnibus, & singulis simul rebus poterant perfecte prospicere. Quare ex quatuor illis dumtaxat tunc abstinendum præceperunt, ab immolatis simulacrorum, a fornicatione, sanguine, & suffocato; & hoc quidem, usquequo Ecclesiæ firmiorem sumeret in vera fide stabilitatem.

Posteris vero temporibus ab Apostolorum successoribus omnia sigillatim accommodatis, perfectiorique ordinæ disposita, atque præcepta sunt; quemadmodum & contigit, ut dictum est, in illa festivitate Nativitatis, & Baptismi disjunctione, quæ ab eisdem sanctis Patribus postea in Ecclesiâ instituta fuit. Cujus rei necessitatem & causam ostendit beatus Cyrillus Hierosolymorum Patriarcha in epistola ad magnum Julium Romæ Papam: (hic autem Cyrillus non est ille, qui epistolam ad Constantium Imperatorem, magni Constantini filium, destinavit; sed quidam alius, illius Cyrilli in eadem Hierosolymitana sede successor.) Is igitur hæc ad Julium scripsit. *Multus quidem labor a ministris infumitur, & adhuc defectus occurrit in celebratione gloriosarum festivitatum Nativitatis, & Baptismi Domini nostri, dum utraque una simul die peragitur: omnes enim preces, lectiones & cantica, quæ in honorem tantarum solemnitatatum debentur, defectu temporis absolvi minime possunt. Quomodo namque valeat quis festivitates illas cum suis mysteriis una die perficere, in urbe Bethleem Nativitatem, ac deinde in Jordanem perveniens ibi Baptismum, ut factum est, celebrare? Nam cum Bethleem in Australi plaga Hierosolyma constituta sit, & ab illa tribus di-*

Vide Baron.
ad an. 337.
de pluribus
Cyrillus E.
pisc. Hieros.

(1) Nullus Apostolorum id instituit; immo Apostolica constitutio oppositum præcipit his verbis: *Natalis Domini celebratur 25. die mensis, post quem celebratur Epiphania diei 6. die decimi mensis*: hoc est 25. Decembris, & 6. Januarii. Vide S. Clementem P. lib. 1. Constit. Apost.

ANNO
CHRISTI
1110.ANNO
CHRISTI
1110.

distans miliaribus; quinam fieri potest, ut celebrans eodem die tantam via longitudinem pertransire, earumque festivitatum: mysteria valeat explere? Ipse porro ex Hebraeorum libris de festo Nunciationis prolis Zachariae, ab illis die expiationum celebrato, accepi, quod inde sex mensibus enumeratis usque ad Annunciationem beatae Virginis, atque hinc rursus novem aliis usque ad Christi Nativitatem, ejusdem Nativitatis festum non incidat ipsa die, qua nos illud una cum Baptismate concelebramus. Quapropter vestram deprecor sanctitatem quatenus diligenter illam Hebraeorum codicem isthic inquirat, atque in eo rei superscripta veritatem exploret; si qua forte festivitatum haurum ab invicem separatio librorum quoque festivitatis effici possit, ut videelicet unamquamque secundum proprio suo die honore debito peragamus.

Hac itaque cum audisset beatus Julius, accuratissimam rei ipsius inquisitionem faciens, omnes Hebraeorum libros, qui jussu Titi & Vespasiani Romanorum Imperatorum Hierosolymis Romam delati fuerant, congregavit: atque in Annalibus Josephi offendit, quod mense septimo in festo Expiationum hora ministerii apparuerat Angelus Domini Zachariae in Templo, eique nuncium prolis retulerat; qui tamen cum Archangeli verbis fuisset incredulus, mutus in peccata evaserat usque ad partum Elisabeth in sua sterili senectute. Hoc autem adinventum, reliqua omnia ex eodem ordinate deducens beatus Julius, veritatem antedictam comprobavit. Nam primus Hebraeorum mensis est Nisan, dictus a Romanis Aprilis; septimus vero, e Nisan enumeratus, est Thisirin, quo mense in festo Expiationum, quod eo anno contigerat secundum Romanos 24. Septembris, facta est Angeli Annunciatio Zachariae. Hinc sex aliis mensibus annumeratis, devenitur ad Annunciationem Deiparae Virginis, juxta illud Archangeli ad eandem: *Et hic mensis sextus est illi, qui vocatur steriliis: quod plane accidit die 4. Nisan & 25. Martii.* Ex hoc rursus die novem elapsis mensibus, occurrebat Christi Nativitas 9. Thebet, & 25. Decembris.

Sic igitur Julius Papa, comparatis Hebraeorum mensibus cum mensibus Romanorum, manifeste offendit, Christi Nativitatem vere ipso die 25. Decembris contigisse; tum 6. Januarii Baptismum. Et quamvis sacrosancta Romanorum Ecclesia ita similiter antea, a divo utque Petro veteri traditione edocita, celebrasset; dein tamen sacrorum librorum testimoniis magis confirmata, cepit in posterum utramque festivitatem illam praedictis diebus una cum aliis ipsam imitantibus Ecclesiis solemniter celebrare. Hinc S. Basilus, Archiepiscopus Caesariensis, in suis quoque scriptis posuit Christi Nativitatem die 25. Decembris; monuitque Gregorium Nazianzenum, ut illam Byzantii eodem die perageret. Quin Nazianzenus ipse in Orat. de Christi Nativitate prius illam, ac postea Baptismum se celebrasse significat his verbis: *Ac quidem paulo post & Jesum purgatione mea in Jordane purgare videbis, vel potius aquas purgatione sua purificare.* Posthac vero ait: *Nunc autem partum accipe, & profusa: Et iterum: Nunc autem Theophrasia frons natalitia, praesens celebritas.* Tum quoque in Orat. sequenti de Baptismo ait: *Rursum Jesus mens, & rursus mysterium.* Ac tandem inferius: *Etenim sanctus luminum dies, ad quem pervenimus, quemque bodie divino beneficio celebravimus, Baptismum habet.* His quidem patrefaciens, uno die Nativitatis, alio vero Baptismi festum esse peragendum.

Porro autem quamvis ritus hic, ex Julii Patris temporibus extorsus, ab aliquibus observaretur Ecclesiis, ab aliquibus vere rejiceretur, & hoc usque ad magni Chrysostomi, piorumque Imperatorum Honorii & Arcadii, Theodosii senioris filiorum, tempora; tunc tamen in universam ecclesiam magis dilatatus, & canone firmatus fuit, hoc modo: Veniens enim Honorius Imperator Roma Byzantium, matri ac fratri retulit, quanta canticorum, precum, & lectionum solemnitate a Romanis Domini nostri Nativitatis suo proprio die celebraretur, similiter & ejusdem Baptismus alio statuto die equali celebritate, ac splendore. Quod cum istis magnopere artisset, accersentes magnum Joannem Chrysostomum, Constantinopolis tum Patriarcham, rem ei totam communicaverunt, de qua & ipse plurimum hausti jucunditatis ac laetitiae. Jampridem enim exoptabat beatus (quem admodum ipsemet in homilia de Christi Nativitate non obscure insinuat) idem Nativitatis festum ita solemniter lectionum, hymnorumque cantionibus juxta mysterii congruentiam celebrare, uti jam illi ex instituto solebant. Hac itaque de causa indixit multorum Episcoporum Concilium, ad quod praesertim magnus Epiphanius Cyprius, utpote qui Hebraeus genere, maximeque in Judaeorum libris versatus, accessit: ubi Patres post exquisitum explorandae studio veritatis examen, incipientes ex nuncio prolis Zachariae, ad exitum tandem dominicae Nativitatis negotium perduxere.

Primum quippe ex divo noverunt Paulo, quod semel tantum in anno Pontifex in Sancta Sanctorum ingrediebatur: quandoquidem idem Apostolus ad Hebraeos scribens ait. *In priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes sacrificio-rum officia consummantes: in secundo autem semel in anno solus Pontifex, non sine sanguine, quem offert pro suis, & populi ignorantia. Porro mensis, ac dies, quando Pontifex ingrederetur, ab ipso Moysae praescripti fuerant his verbis: Men-se septimo decimo die mensis affligetis animas vestras &c. usque ad id quod subditur: erisque vobis hoc legitimum sempiternum, ut oreis pro filiis Israel, & pro cunctis peccatis eorum semel in anno.* Hinc cognitum habuerunt, quod mense Thisirin, qui erat Hebraeorum septimus, a Nisan primo enumeratus, die decimo ejusdem mensis, in jejuniis Scenopegiae, quando Pontifex propitiationem pro populo celebrabat, ingressus fuerat Zacharias in Sancta Sanctorum, eique Angelus apparuerat, & futuram prolis nativitatem nunciaverat: hoc autem accidit die 24. Septembris. Inde sex insuper enumeratis mensibus deprehenderunt annunciationem ab Archangelo factam beatae Virgini die 4. Nisan & 25. Martii contigisse; quo quidem die, exactis a conceptione Elisabeth sex mensibus istis, sanctissima Virgo Maria concepit. Hinc tandem ulterius subducentibus, hoc est, ex 4. Nisan, & 25. Martii Nativitas Domini nostri Jesu Christi. 9. Thebet, & 25. Decembris illis com-
perta fuit.

Postquam autem dominicae tempus Nativitatis cunctis isto examine innotuerat, directum fuit hac de re universale mandatum ex alma urbe Roma in Ecclesiam Constantinopolitanam, & ad Johannem Patriarcham Hierosolymorum, & ad Flavianum Antiochiae Patriarcham, & ad Johannem Romanae Ecclesiae adherentes, unanimiter decreverunt, ut ejusdem Nativitatis festivitas 25. Decembris solemniter in universa cele-

Nisan inter-
dum in A-
prilem, in-
terdum in
Martium in-
cedit.

M

ANNO
CHRISTI
1190.a Isaac de-
cimus Ar-
menis Pa-
triarcha

celebraretur Ecclesia, festumque Baptismatis 6. Januarii; eratque tunc temporis Ecclesie Romanorum Patriarcha Anastasius. Scripserunt autem ex urbe Byzantia, sicut ad alias Ecclesias, sic & ad magnum Isaac epistolam, ut vel ipse cum tota Ecclesia conveniret. Hinc interim, cum nolisset in perniciem Armeni regis Ardasirae una cum Armeniorum primatibus conspirare, eumque apud regem Persarum falsis impetere calumniis, fuerat ab iisdem magnatibus, ac praesertim ab ambizioso quodam calumniatore, falsoque Sacerdote, Suormach nuncupato, apud ipsum Persarum regem de falso hoc crimine accusatus: Rex noster Ardasiras, inquit, & Isaac Patriarcha cum Graecorum Imperatore foederati, rebellionem a tuo ceptare dominio, machinantur. Quibus silens adhibens Persa & Regem, & Patriarcham ex eorum throno deiecerat: ipsumque Suormach, tamquam in mercedem proditionis patriarchali remuneraverat dignitate. Ea propter dum in adventu generalis illius mandati Rex Ardasiras, & Isaac Patriarcha in Ardasirae provincia exularent, nullum ex eodem beato Isaac responsum ad Arcadium Imperatorem, ac D. Joannem Chrysostrum Constantinopolis Patriarcham redire potuit: unde & illa consequenter Ecclesie Armenice cum magna Romanorum, aliorumque Christianorum Ecclesiarum conformatio in festis dominicis celebrandis ad exitum tunc perducere nequivit. Quocirca sciendum insuper est, non modo omnes Orthodoxorum Ecclesias, verum etiam & haereticorum, quae a recta fide, aliisque sacris ordinibus Ecclesiae postea declinarunt, in horum tamen celebratione festorum cum eadem Romanorum Ecclesia concordasse; cujusmodi sunt Nestoriani, Eutychemi, alique complures, qui licet in fidei professione, aliisque traditionibus ab Ecclesia sancta dissentiant, in hac tamen re omnes ei concordantes inveniuntur.

Praeterea quod dies Nativitatis praescriptus verus sit, ipsa quoque solstitia indicant; nam tempore, quo Christi nativitas incidit, sol incipit retrocedere, dies crescere, nox vero decrescere. In nativitate autem Joannis, quae Christi nativitatem sex mensium spatio praecedit, dies decrescere, nox vero incipit crescere, quemadmodum Joannes ipse populo praedicebat dicens: *illum oportet crescere, me autem minui.* Quod & Chrysostrum verba faciens de conceptione Elisabeth matris Joannis his innuit verbis: *Inventum est, ait, ipso die octavo kalendarum Octobris esse aequinoctium, in quo est incubatio noctis major, quam lucis, illum enim oportet crescere, inquit, me autem minui.* Tot igitur ac talibus rationibus nos inducti firme credidimus diem 25. Decembris vere illum esse, cui dominice festum Nativitatis occurrit; quod & definitivimus, ut ex vicesimo die ejusdem mensis Armeni jejunium dictam Nativitatis observent quinq; diebus, post quos festivitatem illam solemniter celebrabunt.

Hanc autem de festis celebrandis, aliisque suscipiendis traditionibus veram ecclesiam catholicam definitionem nonnulli aberrantes a veritate rejiciebant, deque nobis obloquebantur dicentes: idcirco unam festivitatem in duas separant, ut unum quoque Christum in duas personas, & duos filios divisum confiteantur: quod ablit omnino; sed ipsi potius negantes duas illas naturas, quas in una Christi persona inconfuse unitas ecclesia sancta confitetur; atque credentes, quod post ineffabilem unio-

nem ablata sit differentia naturarum, unam in eodem Christo naturam statuebant. Talem vero sui sceleris beatum faciebant Cyrillum, eo quod ad ineffabilem unionem illam confirmandam quandoque dixerat: *una est natura Verbi divini incarnati*: profecto ignorantes, quod sicut ibi ad unitatem Verbi declarandam dixerat Beatus unam Verbi divini incarnatam naturam; ita & alibi saepius ad comprobandum duas naturas, in una Christi persona inconfuse unitas, cum ipse Cyrillus, tum Athanasius, Chrysostrum, alique sancti Patres dilerte, & clare locuti fuerant: quos inter & magnus Nazianzenus in epistola ad Gledonium dicens: *Natura duae, nam Deus & homo.* Et iterum in Oracionibus de Theologia ait. *Contra quam in Trinitate res se habet; illic enim in tribus personis una natura; hic autem in duabus naturis una cernitur persona.* Rejiciebant illi praeterea, ut supra dicebamus, calicis admisionem; neque duas operationes in Christo, divinam scilicet & humanam, ut ecclesia Catholica credit, confitebantur: sed & in suo errore pertinaciter obfirmati, a magne ecclesiae Romanae traditionibus, & decretis, quibus reliquae omnes obtemperabant, nostram Armenam Ecclesiam jam averterant.

Quamobrem egregius Patriarcha noster Gregorius, ut nos in unum Ecclesiae sanctae corpus, sub uno capite Christo constitutum, iterum revocaret; utque hanc radicem amaritudinis, sursum germinantem, per quam multi inquinabantur, penitus extirparet, omnes divinos codices, sanctorum Patrum doctrinas, ac definitiones, eas praecipue, quae e sacrarum Scripturarum oraculis ab iisdem eruae fuerant, accuratissime perferutatus, comperit praedictas ecclesiae Romanae traditiones, quas ille tum de sacra Calicis commitione, tum de Dominicae Nativitatis, & Baptismi festivitatis, tum de duabus in una Christi persona unitis naturis ab initio servaverat, rectas omnino, ac veraces fuisse. Quapropter ipsemet manu propria canones ecclesiae nostrae praescribens mandavit nobis, ut aquam in calice juxta aliorum Christianorum consuetudinem misceremus; ut festum Annunciationis celebraremus die 25. Martii, & Nativitatis 25. Decembris, & Baptismatis 6. Januarii, & Purificationis Deiparae Virginis 2. Februarii, & ejusdem Assumptionis 15. Augusti, & Exaltationis S. Crucis 14. Septembris, reliquas vero Sanctorum festivitates juxta Menologii dispositionem ageremus; illaque, quas sua peculiari traditione Armeniorum Ecclesia antea celebrabat, eodem modo in posterum observarentur.

Decrevit insuper, ut quemadmodum Orthodoxorum Ecclesia credit, duas naturas in una Christi persona propter inconfusam unionem confiteremur; ut Missae sacrificium supra corporale conficeremus; ut in Ecclesia essent Clerici juxta uniuscujusque ordinis gradum initiati; ut in Vigiliis Paschatis, Nativitatis, & Baptismatis ab aliis cibis paschalibus abstinentes, piscibus tantum & Oleo secundum magne ecclesiae Romanae ritum contenti essemus; ac denique ut Trisagii adjectionem illam, *qui crucifixus es pro nobis*, in humanitatem Christi reserteremus. Abstulit etiam a nobis excommunicationem, quam Concilium illud iniquum in miscentes aquam, & festa modo superiorum tradito celebrantes injuste pronunciarat. Tum deinde pontificium epistolam illius diploma

ANNO
CHRISTI
1190.

Ad Hebr. 11.

Chrysostr. in
serm. de na-
tiv. Jo. Bapt.a Concilio
bulum Ma-
schierren-
se Arme-
num.b Hoc Epi-
sola dicitur
ad Hayru-
nem ozar-
baram. pa-
trum Leonis
regis.

in

ANNO
CHRISTI
1520.ANNO
CHRISTI
1520.

in quo relati Canones scripti fuerant, proprio sigillo consignans, misit ad piissimum regem nostrum Leonem, ut eos magna Episcoporum, Magistrorum, & Patrum cœnobiorum Synodo in Armena ecclesia confirmandos curaret.

Porro cum interim remunerator animarum, vitæque largitor, pastor noster & Dominus Jesus Christus eundem servum suum, & Antilitem nostrum Gregorium e molestis laboribus, in suo grege regendo strenue exantlatis, ad æternam requiem transtulisset; quare ad opus illud perficiendum pervenire nequivit; piissimus rex noster Leo, & dominus noster religiosissimus Hayton, ne hoc charitatis concordieque inceptum optato sine frustraretur, per universam suæ ditionis regionem edictum promulgarunt, ut nimirum omnes Episcopi, magistri, & Patres cœnobiorum in unum undique locum pro concordia & unione cum sancta Romana ecclesia ineunda congregarentur. Quamobrem illi statim in regiam civitatem Sisim in Templum SS. Apostolorum Petri et Pauli, alias S. Sophiæ nuncupatum, plenissimo cœtu simul omnes conveniunt: ubi quoque præerat Rex ipse Leo, regique pater dominus Hayton, nec non dominus noster Ofcinus nunc Dei gratia Rex Armeniorum, et dominus Alinahh frater regis; adstantibus Ofcino Armeniorum duce generali, domino Sembat, domino Raymundo, aliisque Armenis principibus et optimatibus.

Quod ubi factum est, e vestigio memoratam Gregorii Patriarchæ nostri Epistolam, atque ab eodem de festis celebrandis, aliisque traditionibus suscipiendis definitos canones coram universo Concilio producerunt. Tunc pierrissimus Leo Rex Patribus cunctis injunxit, ut Canones illos singulatim diligentissimo examine perpendere; ac siquidem veraces fuissent, reciperent, et in Armeniorum ecclesia confirmarent; sin aliter, rejicerent uti fuitiles, et commenticios. Et quidem post longam accuratamque scrutationem compertum illis fuit, decreta Patris nostri Gregorii, SS. Apostolorum Canonibus sacrisque scripturis consentanea omnino esse: quare visum est omnibus ibi congregatis episcopis, magistris, et Patribus illa, tamquam veraces et Apostolicas constitutiones, reverenter amplecti; quin et in membranis transcripta, in ærario ecclesiæ inter pretiosos Domini thesauros asservare. Deinde juxta decretorum illorum statuta communi omnium consensu sanctum fuit, ut Dominicæ festum nativitatis die 25. Decembris in posterum ageretur; ut calix Domini vino et aqua mistus offerretur; ut duas naturas in una Christi persona, propter inconsusam unionem confiterentur; utque demum septem generalia Concilia, et quicquid in eis a Patribus definitum fuerat susciperent. Hanc autem constitutionem, ut perpetuo firma persisteret, singuli propriis nominibus subscribere, suoque munierunt sigillo, ad gloriam Christi Domini, et spei nostræ.

Verum enimvero Diabolus, qui veritatis, et pacis adversarius est, ac perpetuus inimicus, unionemque corporis Ecclesiæ Christi odio habet, sicuti olim tempestuosus Gentilium agitationibus, et incurribus sapientie domum evertere satagebat, crebriusque hæresum procellis Ecclesiam perturbare; ita nunc similiter viros quosdam insipientes, ac veritatis oppugnatores, iterum pullulare fecit: quibus profecto maxime curæ fuit Constitutionis hujus veritatem subvertere. atque nostram, quæ cum aliis Ortho-

doxorum ecclesiis erat, concordiam dissolvere, et demoliri; immo quicquid a SS. Patribus de Dominicis festivitatis, aliisque traditionibus decretum fuerat, vanum reddere, ridiculumque. Quapropter huc illuc discurrerent veros illos Canones, qui in Metropolitana civitate Sisensi in templo S. Sophiæ ecclesiæ nostræ traditi, et confirmati fuerant, abolere conati sunt, asserentes eos Constitutionibus Apostolicis, et S. Illuminatoris nostri Gregorii traditionibus esse contrarios. His autem nugatoris et adversantibus verbis complures ex incauto populo decipientes, a veritate hujus Constitutionis avertent; quibus etiam in Concilio abula convocatis, aliam contra traditionem ecclesiæ Catholicæ, et Apostolicæ sectam tuendam proposuerant.

Quæ quidem omnia cum ad Ofcini pierrissimi regis nostri aures pervenissent; Rex incunctanter missis ad sacrosanctum Patriarcham Constantinum nunciis, per quos hæc eadem illi significavit, iterum Generale Concilium per omnem suæ ditionis locum indixit; mandans cunctis Episcopis, Magistris, et Patribus cœnobiorum, ut in unum simul convenientes rein rotam accuratius pertractarent, veritatem patefacerent, atque malum de medio tollerent, sicut inquit Apostolus: *Auferite malum ex vobis ipsis: nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit?* Et alibi: *Ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediatur, & per illum inquinentur multi.* Quamobrem in celebrem civitatem Adanum in templum D. Minasi, quod regio palatio adjunctum est, in magna Transfigurationis Domini nostri Jesu Christi solemnitate, una simul nos infra scripti convenimus.

Constantinus Armeniorum omnium Patriarcha.
Joannes Archiepiscopus Tarsi.
Constantinus Archiepiscopus Sisim.
Joannes Archiepiscopus Daroni.
Stephanus Episcopus Adani.
Joannes Episcopus Anazarbi.
Joannes Episcopus Mamujesti.
Nierfes Episcopus Molievoni.
Stephanus Episcopus Parzerperti.
Jacobus Episcopus Ghabni.
Gregorius Episcopus Marticie.
Nuntius Episcopus Nepergheti.
Constantinus Episcopus Anghuriz.
Marcus Episcopus Gharuz.
Stephanus Episcopus Gtoghounii.
Jacobus Episcopus Salamastæ.
Constantinus Episcopus Marantuniz.
Stephanus Episcopus palatii patriarchalis.
Joannes Magister N.
Cyriacus Magister Eremita.
Gregorius magister Chiermagheri.
Gregoris Magister N.
Martyr Magister N.
Antistes, Pater Monasterii Thiurchtenfis.
Basilus Pater Monasterii Khorinenfis.
Ofcinus pierrissimus Rex Armeniorum.
Alinahh frater regis, ac dominus Tarsi ac Lamproni.
Sembat dominus Asghurri.
Hayton, Armeniorum Dux generalis.
Raymundus dominus Micchalechi.
Ofcinus dominus Ghorricufi.
Scimbat dominus Sembataghele.
Ofcinus dominus Ghubitari.
Leichus, dominus Khenzoroutæ.
Trarabus dominus Cirtreghelain.

Aliique-

ANNO
CHRISTI
1310.

Alique Principes, ac Nobiles Armeni.
Aderat etiam Capellanus Regis Tarasius una
cum multis Sacerdotibus, et religiosis viris.

Nos igitur omnes, sacre scripturae testi-
moniis traditionibus SS. Patrum, atque Ortho-
dorum Conciliorum definitionibus, diutius ad-
versus homines illos disceptantes, perspicue de-
monstravimus, falsam, vanam, commentitiam-
que eorum esse doctrinam: memoratam vero
sanctorum Conciliorum, et Patriarchae nostri
Gregorii Constitutionem omnino justam, ve-
ram, rectamque comperimus; neque ut ipsi
inaniter effutiebant, sed potius Illuminatoris
nostri S. Gregorii semitibus consonam, et Ca-
nonibus Apostolicis valde consentaneam cam
fuisse perspeximus. Quapropter in confirma-
tionem antedicti decreti magni Concilii Sifentis,
et nos hic una congregati Episcopi, Magistri,
et Patres definiendo praecipimus, ut ejusdem
praecedentis Concilii mandata, atque decreta
ab omnibus summo in honore, et reverentia,
non secus ac Evangelicae et Apostolicae Con-
stitutiones, habeantur: omnisque in eo praescripta
traditio, atque ordo festivitatum celebranda-
rum, infedebilitate in Armeniorum Ecclesiis
observentur. Eos autem qui vel huic nostro,
vel praecedentis Concilii decreto quomodolibet
adversentur, sive Regulares illi sint, sive sa-

culares, per divinum Spiritus sancti mandatum
a catholica et apostolica Romana ecclesia se-
paramus, atque rejicimus; quin et a nostro
sancto grege repellimus, quousque ad peniten-
tiam revertantur. Quare nemo in posterum
audeat humilice nostrae definitionis veritati con-
trarius apparere; ne Domini, et Dei nostri
Jesu Christi damnationem, ac punitionem in
hoc, et in futuro saeculo incurrat. Porro au-
tem ut hoc nostrum decretum firmum semper
ac stabile permaneat, Nos omnes hic congre-
gati Patres, tradito supra signum sanctae Cru-
cis, et sacro Evangelio juramento, nomina
nostra in sine illius propria manu subscriptimus,
idemque proprio uniuscujusque sigillo signa-
vimus.

Constantinus Armeniorum omnium Patriar-
cha consentiens subscripsi.

Joannes Archiepiscopus Tarsi. Et reliqui om-
nes ut supra.

Similiter quoque fecere piissimus, et in Chri-
sto fortissimus Armeniorum Rex, dominus no-
ster Olcinus, et sapientissimus, ac religiosissi-
mus dominus Alinahh frater Regis; et magnus
Dux generalis dominus Hayton; alique Prin-
cipes et Optimates Armeniae ad gloriam Chri-
sti Dei et Ipei nostrae, qui cum Patre et Spi-
ritu Sancto est benedictus in saecula saeculo-
rum. Amen.

ANNO
CHRISTI
1310.ANNO
CHRISTI
1311.

CONCILIUM LONDINENSE

ANNO
CHRISTI
1311.

A Waltero archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno Dom. 1311.

Ex Costaril
Appendix.
Tom. XI.

Præceptum regis Edwardi II. ne quicquam sta-
tuatur in concilio, in præjudicium di-
sti regis, vel regni.

6. Ne in privatis oratoriis Missarum solemniter
celebrentur.
7. De capitulis archidiaconorum.
8. Pro apparitorum regulatione.

Waltero. **R**ex venerabilibus in Christo patribus W.
eadem gratia archiepiscopo Cantuariensi,
totius Angliæ primati, ac cæteris episcopis et
prælati Cantuariensis provincie, ad concilium
provinciale apud Londin. in proximo conven-
turis. Mandamus vobis in fide et dilectione,
quibus nobis tenemini, firmiter inhibentes, ne
in dicto concilio quicquam in nostri, aut sta-
tus, coronæ nostræ, vel regni nostri præjudi-
cium statuatis, faciatis, seu quomodolibet or-
dinetis. Teste rege apud Pountfreyt super Tha-
mesiam 30. die Novembris. Per ipsum regem.

Constitutiones VValteri Reynaud, ar-
chiepiscopi Cantuariensis.

TITULI CAPITUM.

1. Quantum pro insinuationibus testamentorum,
ac composi administrationis, in bonis defun-
ctorum, acquiescentiarum litteris, & labo-
re, recipi debeat per quemcumque.
2. De visitatione & procuracione archidiaconorum,
ac aliorum ordinariorum.
3. De inductionibus in beneficiis ecclesiasticis fa-
ciendis.
4. Ne instituti in beneficiis ecclesiasticis, vel pro-
moti ad sacros ordines, pro suis habendis
litteris prægraventur.
5. De bigamia.

Multa huius
concilii capi-
ta eadem le-
re sunt, ac
que Conc.
Lond. ann.
1311.

CAPUT PRIMUM.

Ca. 1. Conc.
Lond. ann.
1311.

Quantum pro insinuationibus testamento-
rum, ac composi administrationis, in
bonis defunctorum, acquiescentiarum lit-
teris, & labore, recipi debeat per
quemcumque.

Adeo quorundam animos, nostris
temporibus, sæva cupiditas occu-
pavit, quod quæstum reputantes pieta-
tem, non curant quibus studiis suæ
cupiditatis sitim reficiant, dum venale
exhibent nefando commercio, gratis im-
pendere quod deberent. Sane licet bonæ
memoriæ S. * archiepiscopus Can-
tuariensis, prædecessor noster, provin-
cialis concilii deliberatione statuit, quod
pro insinuatione testamenti cuiusvis de-
functi, cuius bonorum inventarium C.
solidos summam non excedit, nihil pen-
nitus exigatur: quia tamen circa testa-
mentorum insinuationes defunctorum,
quorum inventaria bonorum dictam sum-
mam excedunt, seu circa id quod pro

Simoa.

ANNO
CHRISTI
1331ANNO
CHRISTI
1331

acquietantiis calculorum, vel compoto-
rum, administrationes bonorum concer-
nentium hujusmodi testamenta, quid de-
terminare debeat recipi minime provi-
detur: locorum ordinarii, tam pro in-
sinuationibus, quam acquietantiarum lit-
teris, in hac parte sic immoderate ac
excessive pecuniam exigunt, quod de-
functorum exhaustis & consumptis fa-
cultatibus, per extortiones illicitas in
præmissis, decedentium voluntates ulti-
mæ, etiam in iis quæ relinquuntur in
usus pauperum, vel alias causas, de
residuo nequeunt adimpleri; quorum oc-
casionem laici contra dictos ordinarios,
veluti consumentes & usurpantes quæ
tueri tententur, exasperantur non mo-
dicum, necnon ad fraudes & supersti-
tiosas inventiones quotidie provocantur.
Unde igitur, ut tantæ usurpationis con-
tumelia depellatur, statuimus quod, pro
probatione vel approbatione, seu in-
sinuatione testamentorum quorumcumque,
nihil per episcopos seu ordinarios alios
recipiatur omnino. Per clericos tamen
scribentes insinuationes hujusmodi, sex
denarios recipi permittimus pro la-
bore.

Quod si aliquod inventarium bono-
rum cujuscumque defuncti, in compo-
to triginta solidorum summam reperia-
tur excedere, quod ad centum solidos
minime extendatur: pro compoto &
agendis omnibus circa ipsum, acquie-
tantiarumque litteris, seu aliis quibus-
cumque, episcopi, aut ordinarii, aut
deputati ab eis ad audiendos compo-
tos, vel ministri alii hujusmodi compo-
tis intendentes, ultra duodecim dena-
rios recipere non præsumant.

Si vero centum solidorum summam,
aut ultra, minus tamen viginti libra-
rum, hujusmodi contineant inventaria:
trium solidorum perceptione penitus sint
contenti. Sed si viginti aut ultra, citra
tamen quadraginta librarum summam
habeant; ultra quinque solidos, pro la-
bore, litteris, & supradictis aliis, non
admittant. Quod si sexaginta librarum,
vel ultra, minus tamen centum libra-
rum summam attingant hujusmodi in-
ventaria: decem solidos pro præmissis
recipiant & non ultra. Si vero hujus-
modi inventaria centum librarum &
amplius, minus tamen quam centum
& quinquaginta librarum summam con-
tineant: ultra viginti solidos pro prædi-
ctis recipere non præsumant. Sed si
centum & quinquaginta librarum sum-
mam, vel amplius: pro singulis quinquaginta
libris, quas ultra summam centum

librarum contineri contigerit in eisdem,
ordinarii pro prædictis, singulos decem soli-
dos cum prædictis viginti solidis, recipere
valeant, & non ultra. Clericos tamen
pro singulis acquietantiarum litteris,
quas in hac parte scribunt, ultra præ-
missa, sex denarios recipere permitti-
mus pro labore. Si vero quicquam in
aliquo casuum præmissorum, ultra sum-
mam prætaxatam, quavis cautela, in
pecunia numerata, seu rebus aliis, con-
tingat recipere: fabricæ ecclesiæ cathedra-
lis loci, infra mensem reddere te-
neatur. Alioquin extunc episcopi, du-
plum ipsum ultra prædictum tempus
restituere differentes, sibi esse ingressum
ecclesiæ interdictum; inferiores vero,
ab officio & beneficio noverint se sus-
pensos, quousque de hujusmodi duplo
dictis ecclesiis cathedralibus, plenam
satisfactionem impendant. In ipsa qui-
dem probatione, vel approbatione, seu
insinuatione testamentorum quorumcum-
que, vel postea, ante administrationis
compotorum redditiones factas fideliter
litteræ acquietantiarum nullatenus con-
cedantur, sub pœna suspensionis ab in-
gressu ecclesiæ per sex menses; quam
contrafacientes incurrere volumus ipso
facto.

II. De visitatione & procuracione archi- diaconorum, ac aliorum ordi- nariorum.

Quamvis lex naturæ, fructum laboris
retribuatur operanti: sic tamen æquita-
tem amplectitur, ut non laborantem,
potissime circa ea quibus vacare tenetur
ex debito, non manducare præcipiat
negligentem. Sane nonnulli archidia-
coni, & alii superiores & inferiores
ordinarii nostræ provinciæ, lucris tem-
poralibus inhiantes, & quæ Dei sunt
projicientes a tergo, in suarum visita-
tionum progressibus, venationibus &
aliis vacantes insolentiis, ad loca visi-
tanda multoties tales mittunt, quorum
exhortatione, seu informatione, clerus
& populus non instruitur: ab ecclesiis,
quas die visitationis non ingrediuntur
nec inspiciunt, & a quibusdam per se
vel alios nullatenus visitatis, necnon &
a pluribus, quas per alios perfunctorie
visitari faciunt uno die, quarum quæ-
libet ad procuracionem unius diei con-
suetam, pro ipsis archidiaconis & suis
ordinatis famulis competenter sufficeret,
a singulis ecclesiis, rectoribus, seu vi-
cariis eorundem, procuraciones solidas
in

ANNO
CHRISTI
1311

in pecunia, contra sanctiones canonicas, A
exigere non formidant. Excogitata etiam
superstitiosa quadam fraude, sepius
visitaturi ecclesias dies visitationum
hujusmodi faciendarum præveniunt, in
noctibus ipsos dies præcedentibus, in do-
mibus rectorum, seu vicariorum, ad eorum
sumptus, cum excessivis & onerosis
famiis & venaticis morantur: ac in crastino,
impensa visitatione, procuracionem plenam
& solidam extorquent in pecunia pro dieta,
tanquam in victualibus minime procurati;
quamquam cum talibus dicto die prandeant
visitatis. B
Nos præmissis, tam pro subditorum quiete,
quam excedentium salute, cupientes occurrere:
districtius inhibemus præsentis auctoritate
concilii, ne quis procuracionem, ratione
visitationis solvendam, aliquam recipere
præsumat ab ecclesia, nisi visitationis officium
eidem diligentius impenderit, scrutatis
personaliter & inspectis per ipsum cum effectu
quæ fuerint indaganda.

Si quis vero plures ecclesias visitare voluerit
uno die: procuracione unica in C
victualibus, vel pecunia, ad quam omnes &
singulas, sic unico die visitatas, proportionaliter
faciat contribuere, prout tradunt canones, sit
contentus. Et si nocte præcedente suam
visitationem, in quavis ecclesia faciendam,
ad sumptus rectoris seu vicarii visitandi, seu
die visitationis, in prandio steterit cum
eisdem, veram æstimationem sumptuum
hujusmodi in procuracionem, si eam in pecunia
visitans licite duxerit exigendam, computare,
seu allocare, vel pro ea, in toto vel in parte,
studeat compensare: ita quod non ultra sumptus
hujusmodi solidam procuracionem in pecunia,
nec amplius quam deductis eisdem sumptibus
de procuracione in pecunia exsolvenda
supererit, præsumat recipere vel exigere
quovis modo. Si quis autem aliter fecerit:
donec indebite percepta restituerit, ab ingressu
ecclesie noverit se suspensum.

Verum quia plures archidiaconi & alii ordinarii,
honoris prærogativa vel nobilitate generis
decorati, in suis visitationibus incedentes,
familiarium & veclurum statum in canonibus
numerum sic excedunt, quod procurantes
eos in victualibus, excessive & indebite
onerantur, ultra æstimationem procuracionis,
quæ in pecunia solet solvi: nos visitatis
hujusmodi, an in pecunia quantitatis solite,
vel in victualibus, visitantes eisdem
voluerint procurare, optionem liberam
reservamus. Si visitata in

Can. General. Tom. XXV.

super ecclesia capellas habuerit dependentes
ab ea: statuimus, quod pro ecclesie
suarumque capellarum hujusmodi visitatione,
procuracione unica, & quæ pro una
ecclesia præstari solet in diocesi, cujus est
ecclesia, visitantes archidiaconi, & alii
ordinarii, sint contenti: sub pœna suspensionis
ab officio & beneficio, quam ipso facto
incurrant, donec duplum illius, quod ultra
hujusmodi procuracionem unicam receperint,
fabricæ suæ solverint ecclesie cathedralis.

III. De inductionibus in beneficiis ecclesiasticis faciendis.

Item ipsi archidiaconi & eorum officiales,
aliique ministri ecclesiastici nostræ provincie,
post collationem beneficiorum ecclesiasticorum,
vel institutionem factam in ipsis, promotos
in beneficiis hujusmodi, ad superiorum
mandata inducere, ac inductionem certicatorii
litteris facere vel condere, differunt &
recusant, nisi eis de immoderata summa
pecunie satisfiat. Sacro statuimus
approbante concilio, quod is, qui sic
promotus tenetur inducere, pro labore,
ac sui & suorum sumptibus universis,
circa inductionem hujusmodi faciendam,
quomodolibet impendendam, necnon pro
certificatoriis inductorum litteris, perceptione
dimidiæ marce penitus sit contentus. In
illis tamen locis, quibus inducendi minus
solvere consueverant inducentibus pro
præmissis, gravius solito, constitutione
præsentis, non intendimus onerare. Si
quid vero ultra hæc inductores, occasione
præmissorum, recipere, seu ut recipiant
quicquam amplius, inductionem faciendam
per ipsos, vel inductionum certicatorias
litteras facere, & inductis tradere, exquisitis
coloribus differre, aut ratione constitutionis
præsentis, in locis quibus inducti minus
dimidia marca pro iis præstare consueverant,
solito plus exigere illos contingat
indebite: culpabiles in hac parte pœnam
suspensionis ab officio & ingressu
ecclesie tamdiu incurrere volumus ipso
facto, donec contra hæc recepta solventibus
restituunt, & læso sua culpa satisfaciant
debite de præmissis.

IV. Ne instituti in beneficiis ecclesiasticis, vel promoti ad sacros ordines, pro suis habendis litteris prægraventur.

Nova insatiabilis ambitio adinvenit, ut clericis institutis in ecclesiasticis beneficiis, seu ipsis collatis eisdem, vel ad

V v ordi-

ANNO
CHRISTI
1311

ANNO
CHRISTI
1321ANNO
CHRISTI
1321.
* Corr. po-
restas.

ordines sacros promotis, pro litterarum A
super iis habendarum scriptura, labore,
ac sigillis, fiant multoties exactiones
immenſæ, id reprobante canone & di-
cente: quod ſicut non decet episcopum
manus impositionem vendere, ita nec
miniſtrum, vel notarium, calamum ve-
nundare. Archidiaconorum etiam, &
ſuorum officialium, necnon aliorum cle-
rici, certificariorum litteras inquisitionum,
ſuper vacationibus beneficiorum ſacra-
rum, renuunt tradere præſentatis: niſi
ſummam nimis exceſſivam pecuniæ ha-
beant pro ſcriptura. Nos tantum abu-
ſum abolere volentes, præſentis delibe-
ratione concilii, duximus ordinandum;
quod pro ſcriptura ſingularum litterarum,
inquisitionum, institutionum, vel colla-
tionum & commiſſionum, ad inducen-
dum in beneficiis hujusmodi, vel certi-
ficatiorum ipſarum, ultra ſingulos 12.
denarios ſterlingorum; pro litteris vero
ſingulis ſacrorum ordinum vel dimiſſa-
rum, ultra ſingulos ſex denarios, dicti
clerici, per ſe vel per alios, non reci-
pant quovis modo. Cæterum quia or-
dinarii ſuis tenentur miniſtris ſtipendia
conſtituere, quibus debeant merito con-
tentari: pro ſigillatione litterarum hu-
juſmodi, nihil omnino exigi volumus
vel perſolvi, ne cujuſvis ſpecie velami-
nis, ſolutio pro ſigillo litterarum hujus-
modi in prædæ quaſtum damnabilem
convertatur. Et ne temeritas, proviſa
remedia violans, prætereat impunita, ſi
contra præmiſſa quicquam recipiatur ab
aliquo: duplum ſic recepti reddi præci-
pimus ſolventibus, infra menſem. Alio-
quin ex tunc clerici beneficiati, ſic re-
ceptorum inique, duplum reddere diffe-
rentes, ab officio & beneficio tamdiu
ſe noverint ſuſpenſos. Clerici vero non
beneficiati, ingreſſum eccleſiæ ſibi no-
verint interdium, quouſque de duplo
hujusmodi ſatiſfactionem impendant ſol-
ventibus competentem.

V. De bigamia.

Frequens habet multorum querimonia,
quod captis & incarceratis pro ſce-
leribus, iudices ſæculares & alii, con-
tra clericos ad forum eccleſiæ petentes
remitti, obſciunt bigamiam, ſuper qua
cognitionem uſurpantes, indebite habentes
eam, jurata laicorum aſſertione ali-
quotiens pro probata, clericos laqueo
ſuſpendere non formidant: quamvis bi-
gamix, quæ ex matrimonii dependet
juribus, cognitio & diſcuſſio, ad forum
eccleſiæ debeant pertinere, cum de ma-

trimonio & iis quæ ſumunt ab ipſo ef-
ficaciam, ut in cauſa dotis & baſtardix
cura ſæcularis utitur, ſæcularis pietas
nequeat iudicare. Viduam inſuper aut
duas feminas in uxores ducens ſolemni-
ter, ex iis frequenter non contrahit bi-
gamiam, & quidam revera bigami,
apud ipſos pro talibus non habentur:
ſicque fallens laicos oculorum iudicium,
ipſos cogit æſtimare bigamos, qui nun-
quam contraxerant bigamiam. Interdum
etiam clerici, licet in ſcleris factis de-
prehenſi non fuerint vel convicti, tan-
quam facinoroſi, vel ſuſpecti de crimi-
ne, ſine injuria personali, capiuntur per
potentiam laicalem, & in carcere deti-
nentur vinciti: nec ſuis redduntur ordi-
nariis, ipſos requirentibus, ſecundum
canones libere iudicandi. Ex quibus ec-
cleſiæ libertas confunditur, dum clerici
a laicis iudicantur, & ipſi ſuper hujus-
modi abuſione iudicant, quæ ab eis pe-
nitus ignorantur. Unde ſtatimus, quod
ſi capti & incarcerati, ſe clericos aſſe-
rentes, propter bigamix obſectum; ſeu
ſi clerici alii incarcerati noti fuerint, &
in poſſeſſione clericatus reperti, deten-
tores eorum, ad ordinariorum requiſi-
tionem illis eos reddere recuſantes,
per locorum ordinarios excommunicati
publice nuncientur. Civitates, & caſtra,
villæ, ſeu loca noſtræ provinciæ, in qui-
bus clerici prætextu bigamix adjudicati
neci fuerint, & in quibus detenti fue-
rint clerici, poſt requeſtam ordinariam
minime liberati, necnon terræ ipſos de-
tinentium, eccleſiaſticum ſuſtineant in-
terdictum, donec hujusmodi ordinariis
reddantur, & proceſſu in præmiſſis com-
petenter fuerit ſatiſfactum. Imponentes
inſuper clericis falſa crimina, & mali-
tioſe conſingentes commenta vel frau-
des, propter quæ clerici capiuntur & de-
tinentur inſuſte, ſimiliter excommuni-
cati, ſicut ſunt, publice nuncientur.

VI. Ne in privatis oratoriis Miſſarum
ſolemnia celebrentur.Cap. 1.
Conc. Lond.
ann. 1321.

Quam ſit inhoneſtum & Divinæ re-
verentiæ contrarium, in privatis orato-
riis ſeu capellis, pro Divinorum cele-
bratione non deputatis, antiquitus * ve-
ro dotatis, aut in domibus minime con-
ſecratis, Miſſarum celebrare myſteria:
ſanctiones canonicæ, ſæculariumque tra-
ditionum principum, debite conſideratio-
nis iudicio proſpexerunt. Quas ſacerdo-
tes regulares & ſæculares nequiter con-
temnentes, nulla neceſſitate cogente,
Divina celebrantes in eis, varia diſcri-
mina-

* ſ. antiqui
ruſve dota-
tis.

ANNO
CHRISTI
1131.

mina pariunt animabus, dum ecclesiarum parochiani, a suis ex hoc se retrahentes parochialibus ecclesiis, ac sic informationibus salutaribus, quæ in eis solent fieri, frequenter carentes, nonnullis prohibitis, & communioni quorundam illicitæ, temere se ingerunt; & contra doctrinam, qua præcipitur, iniquam conditionem alteri per alterum non afferri, plurimis ex hoc malis emergentibus, parochialium ecclesiarum detrahitur honori & commodo consueto. Nos de fratrum nostrorum & totius concilii assensu decrevimus, quemcumque in oratoriis, capellis, aut domibus hujusmodi, seu in loco minime delibato. * Missarum solemniam, diocæsani non obtenta licentia, contra canonum prohibitionem, de cætero celebrantem, suspensionem a Divinorum celebratione, per mensem incurrere ipso facto: nisi forte locus in quo Divina taliter absque licentia diocæsani celebrantur, aut ipsius loci dominus, sedis apostolicæ auctoritate, seu speciali privilegio, super hoc fore prætenduntur inimici. Quo casu, in locis illis hujusmodi celebrantes, auctoritates vel privilegia, & eorum tenores, locorum ipsorum diocæsani infra duos menses a publicatione præsentis statuti, exhibere efficaciter teneantur. Alioquin ex tunc Divina celebrantes in eis, in dictam suspensionis penam ipso facto incurrant. Sacerdotes tamen, quos in oratoriis vel capellis regum, seu reginarum Angliæ, aut liberorum suorum erectis, vel etiam erigendis, Missas celebrare contigerit, pena prædicta nolumus coartari. Cæterum quia diocæsani in concedendis super iis licentiis, exhibentes se nimis faciles, ex sua lenitate, cum ecclesiarum parochialium injuria, jacturam inferunt animabus: omnes & singulos nostros suffraganeos exhortamur, ut ad celebrandum Divina in locis hujusmodi, non nisi personis indigentibus, & ex causis magnis & probatis, licentiam de cætero non concedant.

VII. De capitulis archidiaconorum.

Excussis subditorum oneribus, in eorum quiete superiores quiescunt suaviter, & soventur in pace. Sane considerantes, quod officiales archidiaconorum, sua capitula de tribus in tres septimanas annis singulis celebrantes, per varia loca decanatum nostræ provinciæ, illuc frequenter, quo vitæ necessaria difficulter obtineant, declinantes, ad ea

Conc. General. Tom. XXV.

ANNO
CHRISTI
1131.

rectores & vicarios ecclesiarum, in quibus hujusmodi celebrant capitula, sumptibus onerant excessive, scandali & calumniz materiam suscitari: eo gravius facientes, quod si diebus illis per rectores & vicarios hujusmodi splendide non procurentur ad votum, ipsos vexant laboribus, quæsitisque coloribus, & causis confictis, infestant graviter & molestant. Unde præsentis statuimus deliberatione concilii, quod hujusmodi singula capitula, in loco cujuslibet decanatus dictæ provinciæ, magis insigni, & in quo communiter vidualia valeant reperiri venalia, de cætero celebrentur. Quodque officiales & cæteri ordinariorum ministri, sumptibus dominorum, tam in hujusmodi celebratione capitulorum, quam in aliis actibus, quos pro suis exercent dominis, quibus ad hoc ecclesiastici deputantur redditus, peragant exercenda. Citationes autem & præfixiones ad capitula hujusmodi, locis aliis quam magis insignibus, decanatum celebranda, & processus, quos in eis fieri contigerit in posterum, ipso jure decernimus fore nullos: ac officiales prædictos pro suorum negotiis dominorum expediendis, sumptus a dictis subditis exigentes indebite, seu ipsos occasione non præstationis hujusmodi sumptuum infestantes, eos ipso facto ab officio suspensos volumus remanere.

VIII. Pro apparitorum regulatione.

Apparitorum turba pestifera, subditis cumulant gravamina excessiva, dum archidiaconi locorum, in archidiaconatum suorum singulis decanatibus apparitores ponant equites, qui in decanatibus hujusmodi, sub se habentes alios pedites, cum garcionibus ad malum deditis naturaliter incedentes, ad sumptus rectorum & vicariorum hujusmodi, ad quos nimis frequenter declinant, cum ipsis diutine commorantur. Quibus etiam non contenti apparitores prædicti, pecuniarum collectas in quatuor anni capitulis generalibus faciunt inter eos, agnos nihilominus, & lanam, suis temporibus colligendo: & non conferentes eis in collectis hujusmodi, per fas & nefas infestare procurant & malitiose vexare. Unde sacri approbatione concilii statuimus, quod singuli nostri suffraganei unum apparitorem equitem, & alium dumtaxat habeant peditem, per diocesim eorundem: locorum vero archidiaconi nostræ provinciæ, pro suorum archidiaconatum singulis decanatibus, unum habeant

V v 2 beant

ANNO
CHRISTI
1321.

habeant apparitorem & peditem incedentem; qui cum rectoribus, aut ecclesiarum vicariis, ultra unam noctem & diem unicam in anno, ipsorum sumptibus non morentur, nisi per ipsos invitati fuerint ad moram specialiter ampliore; nec in capitulis generalibus collectas in pecunia, seu aliter, de la-

nis vel agnis, faciant aliquales: gratis tamen eis data, cum gratiarum recipere valeant actione. Quod si plures apparitores contra hæc fuerint deputati, vel eorum aliqui præmissa temere præsumpserint violare: ipsos ab officio apparitorum perpetuo suspendimus ipso facto.

ANNO
CHRISTI
1321.

AD CONCILIUM PROVINCIALE LONDINENSE

Anno 1321. habitum

ADDITIO.

Manf. Suppl.
t. 14. p. 501.

Provinciale concilium anno 1321. ad diem 1. decembris Londinum indictum circa tempus illud seipsa convenisse quamvis non satis demonstrat Labbeus; ex iis quæ inferius afferentur satis constabit. An vero constitutiones illæ quas inter acta ejusdem concilii ex Spelmanno recitat Labbeus, seipsa ad archiepiscopum Cantuariensem Walterum, seu potius ad Simonem, ut est in MSS. quibusdam, sive ad Stephanum, cui vindicantur codices alii, pertineant, nemo certo definierit; sicut nec satis constat utrum a concilio Londinensi anno 1321. seu potius ab altero Oxoniensi succedentis anni conditæ sint. Et si tamen concilio huic minime tribuantur, sunt tamen hujus pariter concilii acta alia, quæ in Labbeo desunt, hic vero ex Wilkins to. II. pag. 507. dantur.

Ad celebrandum concilium totius provincie Cantuar. archiepiscopus mandatum emisit, quod cum executione ejusdem hic sequitur.

Ex reg. A.
de de Orle-
ton. ep. He-
relord. fol.
55.

Reverendo patri in Christo, &c. Adam &c. Mandatum venerabilis patris domini S. Dei gratia London. episcopi II. calend. decembris in crepusculo recepimus tenoris, & content. infra script. Venerabili in Christo patri domino A. Dei gratia Eresford. episcopo, S. ejusdem permissione episcopus London. salutem, & sinceræ dilectionis continuum incrementum. Litteras & mandata reverendi in Christo patris & domini, domini W. Dei gratia Cantuar. archiepiscopi, totius Angliæ primatis, 18. calend. decemb. recepimus in hæc verba: Walterius permissione divina, &c. venerabili fratri domino S. Dei gratia London. episcopo, salutem, & fraternam in Domino charitatem. Non sine magnæ sollicitudinis studio dedimus hactenus operam, & adhuc libenter impendimus operosa prosecutione labores, ut de multiplicibus hujus regni turbationibus, quas per aliqua tempora dispendiose pertulit, ad pacis gaudia idem regnum redeat & quietis. Cum enim mente revolvinus, quanta pericula ecclesie Anglicanæ, viris ecclesiasticis, & cæteris regni incolis in promptu se offerunt his diebus, profecto tanto graviore commotione concutimur, quanto regnum ipsum, quod ab olim pacis pulchritudine gaudere consueverat, nostris jam temporibus guerrarum dissidiis expositum, intestini belli discrimine

nafragari pertimescimus, nisi divina opitulante clementiâ his præsidio occurratur celeriter opportuno. Ut autem animarum, ac corporum, atque rerum imminentibus dispendiis obvietur, & pacis tranquillitas extra suos terminos his diebus, proh dolor! exulata, ad debite reducat reconciationis amplexus, eo promptius, eoque ferventius ad pacem hujusmodi procurandam studia nostra habemus apponere; quod id sub gravibus pœnis per sacros canones prælati est commissum, tepiditate quamque seposita, mutuo ipsorum interveniente consilio, diligentius exequendum. Volentes igitur in habendo super his tractatu, in quibus omnium ac singulorum causam agi conspiciamus, vestro, ac cæterorum fratrum nostrorum coepiscoporum, ac cleri totius nostræ Cantuar. provincie in concilio, quod ex causis præmissis, urgentissimis, ac notoris ex deliberato consilio cum quibusdam fratribus nostris jam præsentibus convocand. duximus, consilio ac auxilio perpotiri, & in ipsis procedere iuxta tractandorum qualitatem negotiorum, & factorum, ut præmittitur, canonum instituta; vobis in virtute sanctæ obedientiæ firmiter injungendo mandamus, quatenus omnes & singulos coepiscopos, suffraganeos nostros provincie nostræ Cant. preemtorie citetis, & per ipsos episcopos singulos in suis diocesis decanos, & priores ecclesiarum cathedralium, archidiaconos, abbates, & priores alios suos conventus per se regentes, exemptos & non exemptos, ac eorum conventus, totumque clerum, prout singulis subesse noscitur, preemtorie citari faciatis, & curetis, quod dicti fratres nostri, & ipsorum singuli decani, & priores ecclesiarum cathedralium, ac archidiaconi singuli personaliter; singuli vero abbates & priores conventus per se regentes, exempti & non exempti, ac singula capitula, & conventus singuli per unum, clerusque cujuslibet dioc. per duos procuratores super præmissis, & aliis, statum ecclesie Anglicanæ, & totius regni concernentibus, in ipso concilio pertractand. una nobiscum, & cum cæteris fratribus tractaturi, primo die mensis Decembris in ecclesia sancti Pauli London. de mane sufficienter compareant, cum continuatione & prorogatione dierum subsequenti, consilium, auxilium, & assensum ordinandis, faciendis & statuendis ibidem ad laudem Dei, populi quietem, & utilitatem totius reipublice salubriter impensuri, facturi & recepturi in eodem concilio ulterius, secundum tractandorum naturam, quod ecclesie atque

ANNO
CHRISTI
1311.

que regni hujus saluti congruit & quieti; fratribus nostris & personis superius nominatis expresse depunciantes, quod contra ipsos non comparentes, & in pacis prosecutione negligentes, ad quam quilibet nostrorum fratrum ex injuncto canonis sub gradus sui amissionis pena tenetur, quantum nobis a jure permittitur, puniendo procedemus, ipsoque in his, in quibus nostra se jurisdictio non extendit, de tam damnabili negligentia deseremus sine mora. Terminum vero comparitionis taliter abbreviari oportuit propter imminencia, & notoria pericula, quæ ad hujus regni desolationis miseriam tendere dignoscuntur, & dilationem ulteriorem non expetunt, nisi competenti remedio eidem celerius occurratur; vos etiam prædictum nostrum mandatum, quantum vos decanum, & capitulum vestrum, archidiaconos, & abbates, priores, conventus, & clerum vestrum contingit, per omnia fideliter faciatis ac etiam obervetis. Et ne mandatum nostrum hujusmodi arte, ingenio, aut negligentia deludatur, vobis, ut supra, injungimus, quod coepiscopis nostris, & suffraganeis omnibus & singulis consimiliter injungatis, ut singuli ipsorum de suis executionibus cum citatorum nominibus plene nos certificent die & loco prædictis, quatenus ad eos attinet secundum formam superius annotatam. De die vero receptionis præsentium, & quid de executione præsentis mandati feceritis, nos ad dictam diem & locum distincte & aperte certificari curetis per litteras vestras patentes, harum seriem, & citatorum nomina plenarie continentes. Dat. apud Lambeth 18. calend. Decembris, anno Domini MCCCXXI.

Cupientes igitur dicti patris mandatum cum reverentia debita exequi, ut tenemur, vos tenore præsentium peremptorie citamus, ac per vos cæteras personas, de quibus supra fit mentio, quatenus vestram dioc. contingit, citari volumus & mandamus, quod compareatis & compareant dictis die & loco, factur. cum continuatione & prorogatione dierum, quod dicti patris mandatum exigit & requirit. Et quid in præmissis feceritis, præfatum patrem eidem die & loco, una cum citatorum nominibus, certificetis certis litteris patentibus, habentibus hunc tenorem. Dat. apud Stebenheath 17. cal. Decembris, anno Dom. supradicto. Hujus igitur auctoritate mandati omnes illos, quorum nomina in scheda præsentibus annexa continentur, citari fecimus, secundum exigentiam vestri mandati prædicti. Cumque propter temporis brevitate, & inundationem aquarum insolitam clerus nostræ dioc. cum ea, qua mandastis, celeritate non potuit congregari, super executione dicti mandati, circa quam vel de contingentibus, quatenus nobis fuit possibile, est omisum, vestram paternitatem, ad primum diem decembris certificare non potuimus, ut mandastis, super quo vestra benignitas nos habere dignetur favorabiliter excusatos. Dat. apud Bosbur. 3. calend. decemb. anno Dom. supradicto.

Excusatio episcopi Hereford. de non veniendo ad concilium.

Ex reg. Adm
de Orleton,
episc. Here-
ford. fol. 55.

Reverendo in Christo patri domino W. Dei gratia Cantuar. archiepiscopo &c. Adam, &c. Licet ad pacem regni, & tranquillitatem procurandam, & firmiter tenendum consilium &

Auxilium parati semper sumus summopere exhibere, quod tamen sacro concilio vestro primo die mensis decembris in ecclesia sancti Pauli London. convocato, occurrere personaliter non valemus, justis & urgentibus necessitatibus multipliciter impediti, venerabilem virum magistrum A. Murymouth, juris civilis professorem, & canonicum nostræ ecclesiæ Hereford. ac dilectum filium dominum R. de Prynton, rectorem ecclesiæ de Aks nostræ dioc. & eorum alterum, ad nostram absentiam excusandum, nostros certos nuncios ad vestram venerabilem præsentiam destinamus; ac ipsis & eorum alteri vices nostras committimus, ad tractandum super propositis in dicto concilio, & consentiendum his, quæ ad laudem Dei, ecclesiæ tranquillitatem, & regni pacem, ac totius reipublicæ utilitatem in præfato concilio ordinata fuerint seu statuta. Dat. apud Bosbury 3. calend. Decembris, anno Dom. MCCCXXI.

Littera regis episcopo Exon. missa in causa Hugonum le Despenfer.

Edwardus, Dei gratia rex Angliæ, domini Hiberniæ, & dux Aquitan. venerabili in Christo patri Waltero, eadem gratia episcopo Exon. salutem. Cum Hugo le Despenfer senior, & Hugo le Despenfer junior, nuper ad prosecutionem quorundam magnatum de regno nostro per quamdam considerationem per ipsos factam ab eodem regno exulati fuissent & exheredati, ac iidem Hugo & Hugo postmodum per petitionem suam nobis portatam nobis suggererint, quod in consideratione prædicta plures errores intervenerint; quorum prætextu dicta consideratio revocari & annullari de jure debet; & nobis cum instantia supplicaverint, ut nos ad vinculum juramenti per nos præstiti tempore coronationis nostræ, nec non ad tenorem magnæ chartæ de libertatibus Angliæ, qua sententia excommunicationis confirmatur, & in qua continetur, quod nulli negabimus aut differemus rectum aut justitiam, necnon ad ordinationes nuper per prælatos & proceres dicti regni nostri factas, & per nos approbatas, ac de voluntate & mandato nostro juratas, in quibus etiam continetur, quod dicta magna charta in singulis suis articulis observetur; debitam considerationem habentes prædicti Hugonis & Hugonis, justitiam in hac parte fieri, & errores prædictos debito modo corrigi & emendari faceremus: quam quidem petitionem venerabilibus patribus W. archiepiscopo Cantuar. episcopis, et aliis prælati, et clero Cantuar. provinciæ, in provinciali concilio tunc apud London. existentibus, fecimus liberari, eis in fide & ligeancia, quibus nobis tenentur, firmiter injungentes, quod diligentius examinatis in eadem petitione contentis, nobis consulerent, quid inde de jure facere debemus, ac iidem archiepiscopus, episcopi, & prælati tunc in eodem concilio præsentis pro se, & procuratores cæterorum episcoporum ejusdem provinciæ absentium nobis responderunt, quod habito avasamento pleniori super negotio prædicto, eis videbatur considerationem prædictam, quantum ad exilium & exheredationem prædictorum Hugonis & Hugonis, erronee factam fuisse totaliter & injuste, per quod ipse archiepiscopus, & episcopi, ut patres spirituales, nobis cum instantia supplicarunt consulendo, &, ut pares regni nostri, con-

ANNO
CHRISTI
1311.

Ex reg. Sta-
pleidou. Exon.

ANNO
CHRISTI
1311.

concordarunt, & unanimiter assensum præbuerunt, ut nos considerationem prædictam ita erronee, & contra Deum & iustitiam factam revocare et annullare faceremus; adjicientes, quod nec ipsi, nec aliquis eorum considerationi prædictæ unquam consenserint seu consensurint; sed quod unusquisque eorum tempore considerationis supradictæ factæ, protestabatur in scriptis, se velle nec posse eidem consentire: nosque postmodum petitionem et responsonem supradictas coram nobis in præsentia prælatorum et cleri prædictorum, immo et dilectorum et fidelium nostrorum Edmundi, com. Cantuar. fratris nostri, Jo. de Britann. Richmund. Adomari de Valentia, Pembroch, Edmundi Arundel, comitum, ac aliorum procerum regni nostri nobis tunc assistentium, de assensu eorumdem publice recitari fecerimus; qui quidem comites et proceres responsonem prælatorum et cleri prædictorum super præmissis in omnibus concordarunt, et nobis una cum prælatis prædictis supplicarunt, ut nos considerationem prædictam revocari et annullari faceremus, et ad hoc assensum suum præbuerunt; didique Richmond, Pembroch, et Arundel comites assenserunt, quod assensus, quos considerationi prædictæ adhibuerunt, fecerint præ timore posse indebita pati, quod didi magnates in consideratione prædicta subito ipsi ignorantibus duci fecerunt: ac nos similiter habito cum iustitiariis nostris, et cæteris de concilio nostro,

A super præmissis tractatu diligent, iidem iustitiarii et cæteri assenserunt considerationem prædictam contra legem et consuetudinem regni nostri fuisse factam; nos, pro eo quod in dicto concilio absentes fuistis, volentes, certiorari, utrum vobis videatur, quod responsones, consilium, requisitio, et consensus per prædictos archiepiscopum et prælatos in dicto concilio tunc præsentibus, et per prædictos comites et proceres, ac cæteros de concilio nostro super negotio prædicto sic facta, rite facta fuerint, et utrum eidem responsonibus et consilio, quantum vobis est, consentire volueritis, necne; vobis mandamus in fide et ligancia, quibus nobis tenemini firmiter injungentes, quod habita deliberatione super præmissis, de eo, quod inde senseritis, et facere volueritis, ac per nos consultis fieri in eisdem, per vestras patentes litteras sine dilatione qualibet rescribatis, remittentes nobis hoc breve. Telle mense apud Wigorn. 4. die Januar. anno regni nostri XV.

ANNO
CHRISTI
1311.

Summa respons. episcopi Exon.

Se in ea esse sententia, considerationem non fuisse quoad exilium et exheredationem Hagonum rite factam, et posse revocari; sed hoc optime fieri debere in parliamento, prout ibidem prius facta fuerat.

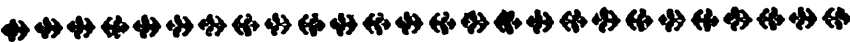
* Deest all-
quid

CONCILIUM APUD PERTHUM IN SCOTIA

Anno 1321. habitum.

Affert Wil-
kins. t. II.
pag. 511.

Mense Julio hujus anni concilium ecclesiarum fuisse meminerunt rotulæ regis Roberti I. n. rum Scoticarum apud Perthum habitum 85. in collect. comitis de Panmurre, p. 65.

CONCILIUM PROVINCIALE ROTOMAGENSE

Incerti loci anno 1321.

Ex Bestia
Concil. Ro-
tomag. Prov.
pag. 171.

AD Concilium provinciale suffraganeos Rotomagenses hoc anno reipsa convenisse testatur acta varia litigii inter Abbatias S. Audeni Rotomagensis, & S. Victoris apud caletas super electione abbatis ejusdem S. Victoris. Inde nimirum constat re eo in Concilio ventilata & discussa, Abbatis S. Victoris electionem S. Audeni capitulo adjudicatam fuisse.

Quod præterea in eo Concilio fuerit actum, non proinde liquet. Existimaverim tamen casus reservatos, quos ex MS. Fiscanensi subnectimus, in hoc ipso Concilio communibus Comprovincialium suffragiis decretos fuisse. Suadent id, tum decretum, ne persona Ecclesiastica in fraudem sua jurisdictionis per clamorem de Haro aut alias exquisitas versutias, ad secularium judicium forum se pertrahi procurarent; quod ea tempestate summo studio cavebatur, & gravi multa plestebatur. Annum demum 1321. indigitare videtur quoniam casus Qui a Judæo sumperit potionem: eo enim ipsomet anno propter hujusmodi veneficas potiones Judæi ex universo Gallia regno exulare compulsi sunt, ac leprosi non pauci, quibus propter eas administrandas abusi fuerant, flammis

addidit. Ita disertè M. Chronicon S. Ebrulsi Uti-
censis, cui aliis pariter scriptores suffragantur.

CASUS RESERVATI

Per Concilium Provinciale Rotomag. modo
exquirantur.

- I. Qui faciunt fortilegia de Sacramentis Ecclesiarum.
- II. Qui malitiose procurat abortivum.
- III. Qui ad conjungendum vel distinguendum (s. disjungendum) factum matrimonium, deponunt scienter falsum testimonium.
- IV. Qui ad exheredandum aliquem falsum testimonium deponunt.
- V. Qui a Judæo sumperit potionem.
- VI. Clerici, qui se supponunt iustitiæ seculari, vel qui exhibent emendam in factis personalibus, ubi Haro fuerit, si præsumant respondere, vel causas hujusmodi agitare coram iudicibus secularibus.
- VIII. Iudices seculares, qui de causis Ecclesiarum se intromittunt qualitercumque, si moniti generaliter fuerint.

IX

ANNO
CHRISTI
1521.

IX. Quicumque iudices, qui generaliter sunt moniti, ut assisas & placita diebus dominicis, & festis Apostolorum, & beate Marie, & Joannis Baptistae, & aliis que a Clero & populo celebrantur, tenere desistant.

X. Illi qui impediunt jurisdictionem Ecclesiasticam.

XI. Facientes violentiam Clericis indebite ultra quam exigit rebellio defendentis: vel qui detinent eos ultra requisitionem iudicis Ecclesiastici.

XII. Illi qui invocant demones per artem magicam, vel per... consentientes.

XIII. Persona Ecclesiastica, que contra personam Ecclesiasticam studiose procurat Hæresim fieri, ut causam trahat coram iudice seculari.

XIV. Matrimonia inter contrahentes clandestine.

Omnes prædicti sunt excommunicati per provinciale Concilium Rotomagensis.

ANNO
CHRISTI
1521.

CONCILIUM MAGDEBURGENSE

ANNO
CHRISTI
1521.

Anno Christi MCCCXXII. Joannis XXII. Papæ VI.
Ludovici Bavari regis VIII.

ANNO
CHRISTI
1521.

Borchardus Dei gratia archiepiscopus S. Magdeburgensis Eccl.

P. Haritzheim
Conc. Magdeburg.
I. IV. p. 200.

Circumspecta juris providentia congrua provisione disposuit; quod constitutionum decreta, nunc novorum iurum editione, nunc antiquorum additione, detractione ac declaratione, utilitate suadente, valeant prout personæ, causæ, loca, tempora, negotia, & instantis necessitas postulaverint, in melius reformari; cum enim dicat canon, quod ob hoc leges condite sint, ut eorum metu humana coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, & in ipsa improbis formidato supplicio refringeretur malitia & nocendi facultas. Ob hoc necesse est, quod secundum necessitatem prædictarum varietatum lepes & statuta hominum, per que contra præmissa optimum remedium adhibetur, immutationis quamdam recipiant novitatem, ita quod singulis de novo morbis emergentibus sua auxilia cooptentur. Sane in concilio Provinciali dudum in Magdeburgensi ecclesia, disponente Domino, celebrato, statuta quamdam pro reprimendis oppressionibus, reformandis moribus, & corrigendis excessibus, ac libertatibus conservandis, facto approbante concilio edidimus, prout tunc temporis, communi utilitate pensata, vidimus expedire. Nunc vero præsentium experientia temporum quamdam in eisdem statutis supplenda, quamdam etiam restringenda, & aliqua eorum expositionis declaratione adjuvanda, apertius manifestat.

I. Sancti igitur hujus approbatione concilii adjicimus & sanximus, penas omnes per denuntiationem, excommunicationem, cessationem a solemnibus divinorum, & subtractionibus ecclesiasticorum sacramentorum ac ecclesiasticam sepulturam, & undionis extremæ in priori Magdeburgensi concilio nostro ei inflictas, qui archiepiscopum vel episcopum Magdeburgensis provincie intra provinciam ipsam ceperit, aut captum detinuerit in eadem, vel socius fuerit detentionis, æqua ratione extendendas ad eum, qui archiepiscopum vel episcopum ejusdem provincie percussit, seu etiam vulneraverit, aut socius facientis fuerit, seu alia commiserit, que jam de captivatoribus sunt antedicta.

II. Insuper in penam ampliozem addentes, quod quilibet de prædictis presumptoribus, si cut reus criminis læsæ majestatis, perpetuo sit infamis, nullus ei debita reddere, nullus ei in iudicio respondere teneatur, si qua vero phœdæ ab ecclesia, cujus archiepiscopum vel epi-

scopum in præmissis offenderit, obtinet, sit eis ipso jura privatus, & sic libere ad ecclesiam revertantur.

III. Loca etiam, in quibus iidem captivatores, percussores, vel vulneratores, ac alii prædicti, vel eorum aliquis domicilium obtinet, aut jurisdictionem de jure vel facto exercet, similiter & locus, in quo detinetur archiepiscopus vel episcopus sic captivus generali subiaceat interdico. Verum quia in concilio anteriori cavetur omnes penas contra captivatores ibidem statutas inviolabiliter observandas, donec captum liberum & absolutum dimitti contingat, prædicta prius satisfactione debita & condigna; pari ratione duximus statuendum: quod atque percusso seu vulnerato fuerit per emendam condignam satisfactum, nequaquam cessandum esse ab executione, seu observatione penarum percussoribus seu vulneratoribus superioribus inflictarum.

IV. Ceterum, quia archiepiscopi vel episcopi captio vel percussio aut vulneratio, si evenierint, non poterunt forsitan statim esse cognitæ, statuimus: quod quocumque super aliquo eorum, saltem per famam publicam divulgantem, notitia habeatur, ex tunc absque dilatione quacumque, denunciatio & cessatio a solemnibus divinorum, & interdico, sine ulla notificatione alia districtius observentur, & iidem malefactores in genere excommunicati publice nuntientur: in specie vero non nisi constituerit per mandatum, singulis diebus dominicis accensis candelis, & pulsatis campanis, prout in priori Magdeburgensi concilio de talibus est statutum.

V. Similiter volumus ad notitiam captionis ablatis, præpositi, archidiaconi, canonici, vel rectoris alicujus ecclesie, aut clerici cujuscumque sufficere pro executione faciendâ infamiationem, quam super hoc publica defert fama.

VI. Præterea detestanda quorundam temeritas, qui in sua causa iussu sibi dicere contra personas ecclesiasticas exhibent se molestos; eum enim aliquid questionis contra personas ecclesiasticas habere proponunt, licet personæ tales paratæ sint, & paratæ se exhibeant stare juri coram iudice competente; nihilominus tamen iidem impugatores, qui vulgo *panditorum* dicuntur in bonis seu rebus ad personas hujusmodi spectantibus committere non verentur.

ANNO
CHRISTI
1532.

63 tur, ex quo quidem facta quandoque damna
gravia & tædia inferuntur. Cum igitur non
est malitiis hominum indulgendum, provida de-
liberatione sanximus: quod tales, qui impigno-
rationes seu pandationes hujusmodi contra per-
sonas ecclesiasticas, ut prædicatur, attemptare
præsumunt, nisi, postquam super hoc a iudice
competente moniti fuerint, infra duos dies post
monitionem eandem proximos revocent cum
effectu & de damnis satisfaciant competenter,
excommunicationis sententiam incidant ipso facto,
& nihilominus tamen perdant ea quæ ju-
sto sibi dicunt debita, cum sibi jus dicere non

liceat, sicut legitime perhibent sanctiones.

VII. Postremo statuimus districtius & provi-
demus consultius, quod statuta præsentis concilii
debeant statutis priori Magdeburgensis concilii
indivisibiliter aggregari, & quod quilibet
archidiaconorum & archipresbyterorum habere
apud se debeat copiam eorundem, & quod sta-
tuta eorundem ad minus semel in anno in sy-
nodis generalibus publice recitentur, quod etiam
servari volumus in synodis particularibus,
in quibus consueverunt archidiaconi seu archi-
presbyteri residere.

Datum Magdeburgi.

ANNO
CHRISTI
1532.

SYNODUS PRAGENSIS

Anno Christi MCCCXXII. celebrata.

*Joannes Dei gratia S. Pragensis ecclesie archiepiscopus, Apostolica Sedis legatus, universis & singulis
Prælati, Præsidentibus, Clericis secularibus & Religiosis, curatis & non curatis, aut eorum
loca tenentibus, nobis ordinario & legationis jure subjectis sanctem in Domino.*

P. Hartzeim
Codic. Cæm.
117. pag. 140.

I nter cunctas sollicitudines nostras, quibus nos
pastorale officium & debitum in unum ser-
vitutis astringit, illa debet esse præcipua, ut gre-
gis Dominici nobis superna dispositione com-
missi animarum cura non negligatur, & ne il-
lum lupus rapax antiquus humani generis ini-
micus invadat, ejusque sanguis de nostris, quod
absit, Propheta dicente, manibus requiratur.
Sane cum secundum canonicas sanctiones ulti-
mo deputandis supplicio negari, si petant, non
debeat Pœnitentiæ aut Eucharistiæ Sacramen-
tum, ab usum damnabiliter in quibusdam locis
provinciæ & diocesis nostræ contra hoc intro-
ductum hac synodali constitutione abolere vo-
lentes, omnes & singulos Barones, nobiles Ju-
sticiarios, Bailivos, Capitaneos Burgimagistros,
magistros civium, Judices & Juratos, ac alios
Dominos temporalem jurisdictionem obtinentes,
nobis ordinario & legationis jure subjectos re-
quirimus, monemus & hortamur, & per viscera
misericordiæ D. N. J. C. obsecramus in
Domino, ut ab hujusmodi desistant abusu,
mandantes & injungentes in virtute S. obedi-
entiæ, & sub pœna excommunicationis præfatis
Prælati & ecclesiarum Parochialium Rectoribus
& Plebanis, quatenus præfatos Dominos
Barones, nobiles Justiciarios, Bailivos, Capita-
neos, Burgimagistros, magistros civium, Judi-
ces, & Juratos, nec non alios dominos quos-
cumque præfatos eis, & temporalem jurisdic-
tionem obtinentes, & in eorundem parochiis
consistentes toties, quoties opus fuerit, moneant
& requirant, quos & nos præsentis nostri sta-
tuti requirimus, & monemus auctoritate, ut
ipsi præfatum usum damnabilem abolere facien-
tes, omnes & singulos ultimo supplicio depu-
tandos, ante hujusmodi supplicium, si petant
aut affectaverint ex devotione, permittant reci-
pere & sumere Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sa-
cramentum, seu viaticum cum affectu, quibus-
vis impedimentis seu fucatis occasionibus pro-
cul motis. Quod si præfatorum Prælatorum
præsidentium seu Plebanorum monitionibus &
requisitionibus, ac præsentis nostræ constitutioni
acquiescere non curaverint, damus & tenore
præsens plenam concedimus facultatem præ-
fatis Plebanis & Præsidentibus, in præfatos Ba-

rones, nobiles Justiciarios, ac alios Dominos
omnes & singulos supradictos temporalem jurisdic-
tionem obtinentes, non parentes hujusmodi
nostræ salubri constitutioni, sententias ecclesia-
sticæ censuræ, toties, quoties opus fuerit pro-
ferendi, & monitione canonica præmissa pro-
mulgandi, nec non ad denunciationem eorum-
dem procedendi, si necesse & visum fuerit ex-
pedire. Ratas etiam atque gratas habebimus
sententias quas, præfati Prælati, Plebani, &
Præsidentes in tales nobiles citulerint, & fa-
ciemus auctore Domino firmiter observari.

Præterea in tantum, peccatis exigentibus,
corda quorundam presbyterorum simoniaca ser-
vitus depravat, quod nec Baptismi, Eucharis-
tiæ, Pœnitentiæ aut extremæ Unctionis, nec
benedictionem nubentium aut exequias seu se-
pulturam mortuorum, sive alia quæcumque spi-
ritualia suis nolint tubditis ministrare, nisi pro
hujusmodi spiritualibus, seu administratione ip-
sorum eis solvatur, vel promittatur pretium ex
pacto pro lux turpitudinis excusatione, immo
verius aculatione diuturnam consuetudinem præ-
tendentes: & quamvis hæc per statuta provin-
cialia, dudum per prædecessores nostros edita,
sunt expresse prohibita & vetita; nos attenden-
tes, quod ea quæ super iis repetuntur, melius
memoriæ commendantur: ne tam perniciosam
venalitatem videamur nostris temporibus appro-
bare, præfatum statutum in libello statutorum
provincialium expressum, per nostrum præfens
statutum duximus repetendum, mandantes, qua-
tenus singula prædicta Sacramenta, & res sac-
ræ non obstante quacumque consuetudine sine
exactione cujuscumque temporalis emolumenti
libere conferantur; & quicumque de cetero
præmissorum, vel alicujus ex præmissis venditor
deprehensus fuerit, si est Rector ecclesiæ, per-
petuo ipsa privetur; si vero vicarius seu socius
fuerit, ad nostros carceres, ut penitentiam a-
gat, detrudatur. Insuper archidiaconi locorum,
seu decani rurales, si pro sacris liquoribus,
chrismate, vel oleo per se vel alios aliquid
præsumperint extorquere, suis beneficiis perpe-
tuo spolientur, & quia desidia & oblivio ma-
ter ignorantie existunt & confusionis, ideo di-
strictè præcipimus, & mandamus omnibus archi-

chidiaconis & decanis civitatis & diocesis no-
stræ Pragensis, quatenus libellum statutorum
hujusmodi, & aliorum per prædecessores nostros
& nos editorum tam synodaliū quam provin-
cialium, habeant, & in suis convocacionibus

integre legant, & publicent sub pena suspen-
sionis ab ingressu Ecclesiæ &c.
Dat. Pragæ ann. Dom. 1322. die 17. men-
sis Junii.

ANNO
CHRISTI
1322

CONCILIUM BORGOLII

Primo indictum, deinde Valentiam diocesis Papiensis translatum, in quo
Matthæus Vicecomes, hostis Ecclesiæ & contumax hæreticus
declaratus est, ac a fidelium communione segregatus.

Ex Ughelli
Italia Sacra
tom. 4.

IN nomine Domini. Amen. Dudum sanctis-
simus Pater, & Dominus noster Joannes
magna Dei providentia Papa XX. habens
Matthæum de Vicecomitibus de Mediolano, fi-
lios, suos & quosdam alios ex certis causis
graver suspectos de labe hæreticæ pravitatis, &
propterea volens, quod contra ipsos procedere-
tur, nobis fratri Aicardo Dei gratia S. Medio-
lanensis Ecclesiæ Archiepiscopo, ac fratribus
Barnabæ priori provinciali Lombardiæ, Paxio
de Vedano, Jordano de Montecuccho, Honesto
de Papiâ inquisitoribus hæreticæ pravitatis in
dicta provincia superioris Lombardiæ, suas di-
rexit litteras in hac forma: Joannes Episcopus
servus servorum Dei. Venerabili fratri Archie-
piscopo Mediolanensi, ac dilectis filiis inquisi-
toribus hæreticæ pravitatis in superiori Provin-
cia Lombardiæ salutem, & Apostolicam benedi-
ctionem. Protanus hostis, & impius auctor
immanis scelerum, & culpax Matthæus Vi-
cecomes de Mediolano partium Lombardiæ ra-
bidus populator, &c. Dat. Aven. 11. Kal. Jan.
Pontif. nostri anno vii.

Nos autem Archiepiscopus, et Inquisitores
præfati receptis cum reverentia debita litteris
suprascriptis, volentes mandatis præfati domini
nostri humiliter, et efficaciter obedire, timen-
tes probabiliter, ac visibiliter, suspicantes, quod
idem Matthæus nuncios citationem nostram de-
ferentes ad eorum præsentiam accedere, immo
nec civitates, castra, terras, et loca, quæ de-
tinet occupata, intrare non permetteret quo-
quo modo, cum notorium esset in partibus
Lombardiæ, quod nullus portans litteras ma-
xime contra eum, ad ejus præsentiam, et ter-
ras quas tenebat, et tenet sua tyrannide, ac-
cedere permetteret, sicut nec adhuc permittitur,
quia dictis litteris spoliatur, sicut accidit nuper
a festo Nativitatis Domini citra in personis ve-
nerabilis Patris Domini Simonis Parmensis Epi-
scopi, ac religiosorum virorum Arnulphi S.
Ambrosii, et Lanfranchi S. Simpliciani Medio-
lan. Monasteriorum Abbatum, qui ad dictum
Matthæum de voluntate, et licentia reverendi
in Christo Patris Domini Legati prædicti pro
certis negotiis ista tangentibus, accedebant, et
qui in ingressu comitatus Mediolanensis super
pontem fluminis Ticini per officiales, et satel-
lites dicti Matthæi, ac eorum locii religiosi,
ac presbyteri, ac familiares alii vestibus, et
calceamentis, aliqui etiam usque ad camisas
eunti fuerunt, eorumque vestes, et calceamen-
ta, et etiam sella equorum, et someriorum di-
ligentius perquisitæ, si aliquæ litteræ in iis in-
volutæ fuissent astante Prælatorem, et Cleri,
et populi multitudine numerosa, eundem Mat-
thæum per edictum publicum, et solemne, pro-
ut nobis etiam per Apostolica privilegia concel-

sa inquisitionis officio competebat in civitate
Astensis, ubi tunc temporis, videlicet 13 mensis
Januarii proxime præteriti morabamur perem-
ptorie citavimus, ut in loco de Borgolio iuxta
Alexandriam in Ecclesia S. Mariæ ejusdem lo-
ci de Borgolio xxv. die mensis Februarii proxime
tunc futuri, cum continuatione dierum te-
quentium compareret, et adellet personaliter
coram nobis super contentis in dictis litteris A-
postolicis, et aliis hæreticis sapientibus, et tan-
gentibus, de quibus posset haberi verisimilis
suspicio, contra eum veritatem dicturus, et
processurus in his, quæ in hujusmodi nostris pro-
cessibus ei faciendâ incumbere, et sententi-
am audire, et facturus, et recepturus super
eis quod justitia suaderet, significantes, et aper-
te prædicantes eidem, quod nisi in dicto termi-
no coram nobis juxta modum, et formam ci-
tationis hujusmodi compareret contra eum su-
per labe hæreticæ pravitatis, et aliis prædictis
juxta formam canonum, et alia sicut nobis per
jura scripta, et Apostolica privilegia super cri-
mine hæresis concessum extitit secundum teno-
rem litterarum Apostolicarum prædictarum ad
singulos actus, qui faciendi, et expediendi in-
cumbere, et ad definitivam sententiam con-
tra eum, tam in dicto loco de Borgolio, quam
alibi, ubi nobis expendi videretur, mediante ju-
stitia procedere curarem, ejus absentia, vel
contumacia non obstante, eoque ulterius non
citato. Locum autem prædictum de Borgolio
ex eo ipsi Matthæo duximus assignandum, tum
quia est proximus, et vicinis terris, quas dic-
tus Matthæus detinebat, sicut adhuc detinet
occupatas, tum etiam, quia ad alia loca, quæ
idem Matthæus detinebat, et detinet pro his
quæ faciendâ incumbere nobis tutus non pa-
tebat accessus. Et ut prædicto Matthæo omnis
calumniæ tolleretur occasio, nec posset præten-
dere, quod dictus locus de Borgolio non tutus,
sed suspectus esset, eidem paratos nos obtuli-
mus et per litteras Domini legati præfati, ac
nobilium virorum Dominorum Raymundi de
Cardona partium Lombardiæ Vicarii Regii, et
Capitanei generalis, et Beruardi de Monte Ser-
vio Senecalli Regii Pedemontis, (et partium
earundem militum, nec non Vicarii Regii, et
communis dicti loci de Borgolio, et alias de
securitate idonea providere, ac, ut hujusmodi
citationis edictum ad dicti Matthæi deducere-
tur notitiam, chartas, sive membranas citatio-
nem constituentes eandem in majoris civitatis
Astensis, nec non et S. Mariæ dicti loci de
Borgolio Ecclesiæ ostiis affigi fecimus, seu ap-
pendi, quæ quasi suo sonoro præconio, et pa-
tulo judicio citationem hujusmodi publicarent,
ita quod præfatus Matthæus non posset præten-
dere citationem ignorasse, prout de his plenius

ANNO
CHRISTI
1111.

constat per patentes litteras nostris sigillis mun-
nitas, quas in nostris processibus fecimus re-
gillari.

Verum licet hujusmodi citatio, prout legitime
nobis constat, ad notitiam ipsius pervenerit,
idem tamen Mattheus dictis loco, & termino,
aut etiam postea quocumque quamvis in eo-
dem loco de Borgolio postea per plures dies
fuerimus, non comparuit ut debebat per se,
aut aliam personam legitimam, quæ aliquid
rationabile proponeret pro eodem, quinimo
Marcus de Viccomitibus, filius dicti Matthei
hæretici, & Gerardus Spinula Capitaneus ge-
neralis exercitus Matthei præfati cum magna
multitudine equitum, & peditum armorum,
& exercitu magno valde crectis vexillis Marci,
& Gerardi prædictorum, & communis Alexan-
driæ locum prædictum Borgolii, ubi nos Ar-
chiepiscopus, & Inquisitores præfati dicta die
27. Febr. præsentis eramus, pulsata campana
in Alexandria, sicut consuevit pulsari ad ar-
ma, non sine Dei, & Ecclesiæ, & Domini
Papæ prædicti, cujus auctoritate fungimur, sicut
tunc etiam fugebamur, manifesta injuria, &
contemptu grandi, præjudicio fidei, & turbatio-
ne inquisitionis, pro quo ad dictum locum Bor-
golii veneramus, hostiliter invaserunt, proj-
ciendo carellas, & sagittas, & alias etiam im-
pugnando, propter quæ eundem Mattheum
reputantes merito contumacem, juxta formam
dictæ commissionis nobis factæ processimus ad
ea, quæ facienda nobis in eodem negotio in-
cumbentibus, visis & cum diligentia recensitis
probationibus per nos receptis, tam per litteras,
& processus Domini Papæ prædicti, et Domi-
ni Legati, et alia instrumenta, quæ in præ-
sentis negotii processu inferri fecimus, quam
per testes juratos, et diligenter examinatos,
et aliis in dicto nostro processu contentis, ha-
bitaque super eis in loco de Valentia Papien-
sis diocesis, ubi Legatus prædictus cum sua
curia nescitur residere, ad quem locum nos
transivimus, ut tutius, et solemnius, et con-
sultius procedere valeremus, frequenti, et ma-
tura deliberatione nobiscum, et cum Domino
Legato prædicto, et venerabilibus in Christo
fratribus Dominis Guidone Astensi, Uguccio-
ne Novariensi, Simone Parmensi, Frederico
Saonensi, et Guillelmo Albensi Episcopis, ac
religiosis viris Astulpho S. Ambrosii, Lanfran-
co S. Simpliciani, Philippo S. Celi Mediola-
nensis, ac Bernardo S. Dalmatii de Burgo A-
stensis Diocesis, et Henrico S. Marchiani de
Terdona monasteriorum Abbatibus, et cum
prudentibus viris magistris Guillelmo Rovelli
decano de Burlalio Caltri Diocesis, Stephano
Hugoneli doctore decretorum canonico Albensi
Domini Papæ Capellanis, et ipsius sacri Pala-
tii, ac dicti Domini Legati causarum auditori-
bus, et pluribus aliis divini, et humani ju-
ris peritis, quia legitime nobis constat, quod
præfatus Mattheus contra eandem Matrem Ec-
clesiam, et libertatem Ecclesiasticam sui elati
cordis erigens cornua, ipsamque opprimens, et
contra eam violenter inturgens nonnullis Ec-
clesiæ Mediolanensis Civitatis, et Diocesis illi-
as, et collectas multipliciter onerosas imposuit,
illaque per spoliationem rerum, captationem, et
detentionem personarum, ac diversos cruciatus
corporum violenter exegit, in pluribus mona-
steriis civitatis, et diocesis prædictarum tam
virorum, quam mulierum personas insufficientes,
et indignas, suæ sævantes nequitiæ, in præla-

atos fecit præfici violenter, pluresque personas
in illis pro suo libito voluntatis intrusit, ac in
ipsis monasteriis monialium plures puellas, post-
quam ipsis fuerat impudenter abusus, ad qua-
rum aliquas etiam post religionis ingressum,
tamquam canis ad vomitum dicitur, et ex ve-
risimilibus conjecturis præsumitur rediisse: per
Scotum siquidem de S. Geminiano, et alios
satellites suos nonnullos personas Ecclesiasticas,
etiam in sacerdotio constitutas per violentiam
capi fecit, et detineri carceribus, ac in ipsa-
rum aliquas diversorum tormentorum genera
crudeliter exerceri. Venerabilem etiam in Christo
patrem Dominum Ubertum Dei gratia Ver-
cellensem Episcopum instantia violentæ hostili-
tatis per filios, et satellites suos obsecit, ipsum-
que, ac præpositum de Rodobio Archiepresby-
terum, et plures canonicos Ecclesiæ Vercellen-
sis capi fecit, et tam ipsos, quam Abbatem
Monasterii S. Stephani Vercellensis carcerali
custodia detineri, quorum aliqui in eisdem ex-
piraverunt carceribus, et adhuc aliqui detinen-
tur, quamquam idem Episcopus divinæ mise-
rationis auxilio evaserit manus ejus: bona quo-
que Ecclesiarum in terris occupatis per ipsum
suis applicavit usibus violenter, et illarum præ-
latis coegit miserabiliter exulare, ac prælatis
in curia Domini Legati prædicti morantibus
ne pro expensis ipsorum pecunia, ac procurato-
riones ipsi Domino Legato debite ad ipsum,
et pecunia decimæ dudum impostæ pro subsi-
dio Terræ Sanctæ collectæ in partibus illis ad
Apostolicæ Sedis Cameram quomodolibet por-
tarentur, per se, et ministros suos impedivit,
euntes etiam ad curiam Romanam, et redeun-
tes ab ea, et ne litteræ Domini Papæ, et su-
prædicti Domini Legati ad alios, et ab aliis
mitterentur ad ipsos, impedire præsumpsit,
quas litteras frequenter fecit etiam aperiri, plu-
resque Crucesignatos ultra numerum trecento-
rum dudum congregatos Mediolani in subsidi-
um Terræ Sanctæ, dum in loco fratrum Mi-
norum Mediolani prædicationem crucis audi-
rent, per suos satellites invasis hostiliter, ipso-
que fugavit, gravavit, et aliquos etiam deti-
nuit violenter. In Provincia quoque Lombard-
iæ pacem turbat, discordias seminat, guerras
commovet, dissensiones excitat, et aliis malis
innumeris causam præstat. Præfatus insuper
Mattheus tot, et tantis nefandis sceleribus,
et excessibus horridis involutus exorbitans a fi-
dei catholicæ veritate, verum lumen non vi-
dens, de sacramentis male sentiens, ac clavi-
um, et Ecclesiastica potestate, ipsaque con-
temptibiliter vilipendens, diutius sustinuit plures
excommunicationum sententias latas in ipsum,
tam ab homine, quam a jure, ac interdictum
ecclesiasticum, cui præfata civitas Mediolanen-
sis ipsius Matthei exigentibus culpis supposita
fore dignoscitur, fecit multoties violari, laico-
rum corpora defunctorum in Ecclesiis, ac cæ-
mete respulsatis campanis, ministris ipsarum in-
vitis, et renitentibus faciens sepeliri, id idem
feri faciens in terris, et locis, quæ per filios
suos detinet occupata simili appositis interdi-
cto. Præterea Zacharinam filiam suam, quæ
ipso præfente cum Richardino de Langosco in
Ecclesiæ facie publice per verba contraxerat,
de præfenti, nulla divortii sententia præceden-
te, alteri de facto, dicto Richardino vivente,
matrimonialiter copulare præsumpsit. Nonnul-
los etiam Ecclesiæ prædictæ devotos averit ab
ipsius devotionis constantia, et eos, qui ab ean-
dem

ANNO
CHRISTI
1111.

ANNO
CHRISTI
1332ANNO
CHRISTI
1332

dem devotione sunt, peccatis exigentibus, alie
ni, ne revertentur ad illam, suis pervicis
conatibus perturbavit; impedivitque prelatos et
religiosos, ne Synodos, Concilia, vel Capitula
congregarent, et ne in subditos suos visitationis,
aut correctionis officium exercerent, et proponerent
verbum Dei, ac propter sanam tyrannidem ministrari
modo debito nequiverunt Ecclesiastica Sacramenta,
propter que pullulant hereses, schismata crescunt,
a cultu divino receditur, fidelium animæ perditioni
sepius exponuntur, periclitantur corpora, scandala
suscitantur, et aulus panditur aliis malis innumeris
perpetrandis. Supradictus denique Matthæus præmissis
omnibus irretitus, et illius astutia fraudulenta deceptus,
qui ad generis humani æternum laborat interitum,
celare non valens ulterius sui cordis pestiferam labem,
qua longo imbutus tempore, licet eam sub hypocritæ
palliatione celaret, ad cor, et tantorum enormium
perpetrationem scelerum labebatur, ut et transductam
in ipsum a progenitoribus suis ex diversis lateribus
velut palmes, qui a radice trahit amaritudinem,
pravitatis hereticæ labem, qua nonnulli ex progenitoribus
suis, prout est manifestum, ac etiam in partibus illis
existit notorium, suspecti notati, et aliqui condemnati
ignis incendio, sequeretur, complures sibi conciliarios,
et secretarios, et officiales assumpsit, secumque retinuit,
sicut adhuc retinere dignoscitur, prædictæ labe notatos,
et graviter diffamatos, ex quibus Franciscus de
Garbagnate fuit punitus propterea impositis sibi crucibus
in tam execrabilis erroris memoriam, quas per non
modici temporis spatium deportavit. Cum schismaticis
quidem, et Ecclesiæ Romanæ rebellibus confederationem
fecit, ac officium inquisitionis prædictæ expellendo,
videlicet inquisitores pravitatis ejusdem de Mediolano
annis pluribus jam elapsis per minas, et potentiam,
et alias etiam impedivit. Olim etiam dum alias regimini
civitatis eidem de facto præfesset, rogavit pro liberatione
cujusdam hereticæ Mantredæ nomine, quæ tunc tenebatur
in carcere, et quæ fuit postmodum judicio seculari relicta,
et demum ignis incendio concremata. Demones præterea,
quorum est servus effectus, et cum quibus confederationem
fecisse videtur, et desperatus de Divina potentia,
multoties execrabiliter invocavit, et quaesivit ab eis
responsiones, et consilia in agendis. Resurrectionem
quoque corporum humanorum, quam fides catholica docet,
et sancta Romana Ecclesia profitetur, et tenet, impie negat,
devians a fidei veritate. Adhuc etiam cum excommunicationis
sententiam in ipsum per eundem dominum nostrum ob
ipsius contumaciam rite latam, per triennium, et amplius
sustinisset, sicut adhuc sustinet animo indurato,
et per hoc haberetur de labe pravitatis prædictæ non
indigne suspectus, fuissetque propterea per litteras
ejusdem domini Papæ intendenti inquirere labe pravitatis
prædictæ peremptorie citatus, ut infra certum temporis
spatium coram eodem domino Papa se personaliter
præfaret inquisitionem hujusmodi subiturus, et recepturus,
quod justitia suaderet, quia in dicto citationis termino,
et post etiam expectatus de gratia, comparere per se,
vel alium contumaciter non curavit, præfatus dominus
Papa eundem Matthæum de consilio reverendorum patrum
S. R. E. Cardinalium fratrum suorum decernens, & reputans,
Censur. General. Tom. XXV.

prout erat merito, contumacem ipsum propter
hoc excommunicationis vinculo innodavit, quanto
per annum, et amplius sustinuit, sicut adhuc
sustinet animo indurato, quæ omnia plene coram
nobis probata sunt, ut superius continetur. Ex his,
et aliis multis, quæ ad hoc iuste, et rationabiliter nos
inducunt, Christi nomine invocato, sedentes pro
tribunali definitam sententiam proferentes, præfatum
Matthæum de Vicecomitibus de Mediolano contumaciter
absentem, ipsius tamen absentiam divina repente
præsentia, in his scriptis sententiando decernimus,
et judicamus hæreticum manifestum, eundemque
Matthæum velut hæreticum condemnantes, ipsius bona
omnia mobilia, et immobilia, jura, jurisdictiones, et
quæcumque alia ubicunque sint, et quibuscumque
nominibus censeantur, eadem sententia confirmamus,
immo decernimus confiscata, et nihilominus ipsum
Matthæum cingulo militiæ, officiis publicis, dignitatibus,
et honoribus quibuscumque privantes, seu privatos fore
declaranes excommunicationis sententiæ, ac perpetuæ
infamiæ, et omnibus aliis poenis, a juris conditoribus
contra hæreticos statutis, ordinatis, et promulgatis,
eum decernimus subjacere, ac ejus personam exponimus
a fidelibus capiendam, filios insuper, et nepotes
Matthæi præfati prælaturis, dignitatibus, et aliis
beneficiis ecclesiasticis cum cura, vel sine cura, quæ
tenere noscuntur et officiis publicis, ac honoribus
quibuscumque privamus, vel privatos fore potius
denunciamus, eosque ad obtinendum in posterum
prælaturas, dignitates, alia ecclesiastica beneficia
cum vel sine cura, officia publica, et honores
quoscumque indignos, et inhabiles declaramus,
in quorum omnium testimonium, et memoriam
futurorum præsentem sententiam nostram per
instrumentum, notarium publicum officii inquisitionis
prædictæ scribi, et publicari mandavimus, et
nostrorum sigillorum appensione communiri; lecta,
lata et in scriptis pronuntiata fuit sententia
supradicta per religiosum virum fratrem Barnabam
Priorem provinciam prædictam pro tribunali
sedentem vice sua et reverendi Patris domini
Archiepiscopi, Paxii et Honesti, et Jordani
inquisitorum prædictæ, etiam pro tribunali
sedentium in Ecclesia S. Mariæ de Valentia
Papiensis Diocesis anno a Nativitate Domini
MCCCXXII. Indictione V. die quattodecima
mensis Martii Pontificatus ejusdem domini
Joannis Papæ anno VII. præsentibus reverendo
in Christo Patre domino legato prædicto, et
venerabilibus Patribus dominis Guidone
Astensis, Hugucione Novariensi, Simone
Parmensi, Friderico Saonensi, et Guillelmo
Albeni Episcopis, & religiosis viris, Aulpho
S. Ambrosii, Lanfranco S. Simpliciani, et
Philippo S. Celsi Mediolanensis, Bernardo
S. Dalmatii de Burgo Astensis diocesis, et
Henrico S. Martiani Terdonensis Monasteriorum
Abbatibus ordinis S. Benedicti, ac nobilibus
viris Raymundo de Cardona vicario regio
partium Lombardiæ, et Bernardo de Montefelino
Senescallo regio Pedemontis, et aliorum
cleri, nobilitum, et populi utriusque sexus
multitudine copiosa. Et Ego Frater Thomas
Viti de Ripolis fratrum Ordinis Prædicatorum
publicus auctoritate imperiali, et nunc ipsius
officii inquisitionis notarius ad hoc per
inquisitores eisdem assumptus lectioni, et
prolationi dictæ sententiæ, et omnibus
supradictis, dum coram inquisitoribus
ipsis agerentur, præfens inter-

Legendum
fuit, cum
assumptus
fuerit
anno
1332. m. Au-
gusto.

terfui, et ea omnia de mandato, et auctori. A sueto sigillo signavi, in testimonium prædicto-
rate præfatorum inquisitorum in his duabus pe- rum, anno, interdictione, die, mensis, Ponti-
tiis chartarum simul conglutinatis scripti, et ficatu et loco prædictis.

CONCILIUM APUD VALLEMOLETI ^{• Valladolid.}

PALENTINÆ DIOECESIS

Auctoritate Guillermi Sabinensis episcopi, & sedis apostolicæ legati,
celebratum in Hispania anno Domini MCCCXXII.
tempore Joannis Papæ XX.

TITULI CAPITULORUM.

1. De constitutionibus.
2. De officio ordinarii.
3. De foro competentis.
4. De foris.
5. De testibus.
6. De vita & honestate clericorum.
7. De cohabitatione clericorum & mulierum.
8. De clericis non residentibus.
9. De præbendis.
10. De parochiis.
11. De decimis.
12. De statu monachorum.
13. De religiosis domibus.
14. De jure patronatus.
15. De baptismo.
16. De observatione jejuniorum.
17. De immunitate ecclesiarum.
18. De consanguinitate & affinitate.
19. De simonia.
20. De magistris.
21. De Judæis & Sarracenis.
22. De adulteris.
23. De raptoribus.
24. De sortilegiis.
25. De purgatione canonica.
26. De purgatione vulgaris.
27. De parvulis.

In nomine Domini nostri Jesu Christi, amen.

Itæ sunt constitutiones per nos fratrem Guillermum Dei permissione episcopi Sabinensem, apostolicæ sedis legatum, factæ ac editæ in concilio celebrato per nos apud Vallemoleti Palentinæ diocesis, prælati omnibus nostræ legationis ad celebrandum dictum concilium convocatis, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo vicesimo secundo, quarto Nonas Augusti, qua die præfatum concilium extitit terminatum.

P R Æ F A T I O.

Injunctum nobis legationis exposcit officium, ut attentis studiis et cura pervigili, ad reformandos in clero et populo legationis prædictæ mores et actus devios, prout ex alto præmittitur, intendamus, et in his præcipue apponamus remedium, in quibus majus periculum conspiciatur imminere. Hæc est quippe Dei pa-

tris ordinatio, hæc lex existit ecclesiæ alme ^{Ludovic} matris, ut qui obsequiis ecclesiasticis mancipati ^{Bavari Imp.} existunt, solerti cura et providentia prælati ^{primus hunc} sincere et pure in domo Domini converteatur, ^{annum ponti-} et ut cordis oculus nube erroris obductus, illu- ^{ficatus, quo} strationis lumine sit serenus. Ad ista igitur, ^{Fredericum} quæ serventius aspirat nostra intentio, conver- ^{campes-} tentes aciem nostræ mentis, universorum nostræ ^{tem vic-} legationis prælatorum apud Vallemoleti Palen- tinæ diocesis ad præmissa agenda concilium duximus convocandum: cum quibus habita discus- sione solerti et deliberatione matura super his, quæ correctione et reformatione indigebant, sacro approbante concilio constitutiones infra- scriptas edidimus, easque in majori ecclesia lo- ^Ccci prædicti, die secunda Augusti anni præsentis millesimi trecentesimo vicesimo secundi, pontifi- catus summi patris domini, domini Joannis PP. XX. anno sexto, in præsentia dicti concilii, et clericorum aliorum astante multitudine, fecimus publicari. Sed quamquam singulo- rum auribus juxta canonicas sanctiones non ef- fet, post publicationem hujusmodi, consti- tutiones prædictas necessarium inculcare: tamen ne aliquis ab ipsarum observantia possit se per ignorantiam aliquatenus excusare, prædictis no- stræ legationis prælati injungimus, in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo, man- dantes eisdem, quod ipsas constitutiones omnes et singulas in suis cathedralibus ecclesiis, infra octo dierum spatium postquam illic delatæ fue- rint, clero non exempto, qui de ordinaria, exempto vero, nec non religiosis exemptis, tam militaribus, quam non militaribus, auctoritate nostra, et populo convocatis, et deinde in pri- mis eorum synodis solemniter et integraliter fa- ciant publicari. In aliis vero summarie legi- procurent, ut crebra hujusmodi lætio harum constitutionum præsentibus præservet, et po- ^{a MS. apud} steris notitiam largiatur. Mandamus etiam, ^{Card. de A-} quod prælati prædicti ad harum constitutionum ^{gnir. addit} observantiam dent, quantum in ipsis fuerit, ^{memoriam;} operam diligentem. Volumus insuper, quod ^{rob.} constitutiones prædictæ, ad observantiam sui ligent omnes nostræ legationis, et singulos, post duos menses a publicatione prædicta fa- cienda in prædictis ecclesiis cathedralibus nu- merandos.

CAPITULA.

I. De constitutionibus.

Alma mater ecclesia ab unigenito Dei filio primitus instituta, & a sanctis patribus succedentibus temporum curriculum ordinata, constituit, ut metropolitani cum suffraganeis suis annis singulis provincialia celebrare concilia non omittant, in quibus super observantia canonum, relevatione ecclesiarum, corrigendis excessibus, & moribus reformandis, diligens cum eis habeant consilium & tractatum, & faciant ac statuunt quae circa haec viderint expedire. Et quia nonnulli praelatorum per plures annos hoc negligenter facere omiserunt, ex quo plura pervenerunt ecclesiarum dispendia, & etiam pericula animarum monemus archiepiscopos omnes & singulos, ut statutum generalis concilii super hoc editum diligenter observent, sacro approbante concilio statuentes, ut si archiepiscopi, saltem in biennio semel loco & tempore opportunis, per se vel per alios, quatenus de jure conceditur, ipsis legitime impeditis, celebrare provincialia concilia omiserint, eo ipso tamdiu ab ingressu ecclesiae sint suspensi, donec negligentiam suam purgaverint provincialia concilia celebrando. Episcopi etiam synodos in suis diocesis super praedictis, prout jura volunt, celebrent annuatim. Quod si forte hoc negligenter omiserint, eo ipso ab ingressu ecclesiae sint suspensi, donec negligentiam suam purgaverint synodalia consilia celebrando.

Quia vero contingit, venientes ad dicta concilia & synodos, & redeuntes, aliquoties impediri, & in personis & rebus indebite molestari: statuimus, ut quicumque venientes ad dicta concilia & synodos, vel in eis morando, aut etiam redeundo ab ipsis, ceperint, aut in personis vel rebus, eis damna notabilia intulerint, in sententiam excommunicationis incidant ipso facto.

Inter caetera quae officio praelatorum incumbunt, hoc praecipue desideratur & requiritur, ut in subditis vitae sanctitas & morum honestas praecipue & prohibitionibus observetur. Volentes igitur, ut haec per praelatorum diligentiam impleantur, universos ecclesiarum praelatos, archiepiscopos & episcopos, monemus & hortamur in Domino Jesu Christo, ut ipsi in suis conciliis provincialibus & episcopalibus synodis statuunt & ordinent ea, quae ad clericorum vitam,

reformationem morum, conversationis & habitus honestatem, viderint expedire, injungentes his, qui sub eis jurisdictionem obtinent, ut de observantia statutorum & canonum in suis visitationibus inquisitionem faciant diligentem: quam inquisitionem referre suis praelatis in proximis synodis teneantur.

II. De officio ordinarii.

Quia notitia catholicae fidei cuilibet orthodoxo est necessaria ad salutem, & ejus ignorantia periculosa quam plurimum & nociva. statuimus, ut quilibet rector parochialis ecclesiae in scriptis habeat in Latina & vulgari lingua articulos fidei, praecipue decalogi, sacramenta ecclesiae, species vitiorum & virtutum, & quater in anno ipsa publice populo, in festis videlicet Nativitatis Domini, Resurrectionis, Pentecostes, & in Assumptione Virginis gloriosae, & in diebus Dominicis Quadragesimae. Quod si rectores in hoc negligentes fuerint, per praelatum suum acriter puniantur.

III. De foro competenti.

Ecclesiastica jurisdictione a saeculari distincta dignoscitur, & una per alteram impediri non debet, sed potius adjuvari. Quia vero nonnulli saeculares iudices, statuta canonum circa hoc edita contemnentes, clericos & alias personas ecclesiasticas super rebus suis & causis presbyteralibus injuriose compellunt coram se in judicio litigare: statuimus, & universis praelatis in virtute sanctae obedientiae praecipiendo mandamus, ut statutum felicis recordationis Bonifacii papae VIII. quod incipit: Quoniam ut intelleximus: in suis conciliis & episcopalibus synodis, & in ecclesiis etiam suarum diocesium, ubi expedire viderint, faciant publicari, praedictosque iudices excommunicatos publice nunciari.

IV. De feriis.

Quamvis Divinae legis praecipue sancitum sit, diebus Dominicis & festis ab omni opere servili abstinere: nonnulli tamen hujusmodi transgressores praecipue, & rusticalia opera, & artificia manualia diebus praedictis exercere praesumunt. Ne igitur ex transgressione hujusmodi fidelis populus indignationem Dei omnipotentis incurrat: statuimus, ut nullus in diebus Dominicis & festis agros colere audeat, aut artificia manualia exercere praesumat, nisi urgente necessitate, vel evidenti pietatis causa, & tunc de speciali licentia sacerdotis. Transgressores autem praesentis constitutionis per excommunicationis sententiam a suis ordinariis puniantur.

V. De

ANNO
CHRISTI
1333.

V. De scribis.

Causarum & litium dispendiosa protractio, quæ plerumque per fallorum testium dicta & advocatorum malitiam procuratur, quatenus fieri poterit, juris est auxilio restringenda. Ideoque statui-
mus, ut falsi testes, advocati, mediato-
res, & aliter eos inducentes ad falsa
testimonia perhibenda, ipso facto sen-
tentiam excommunicationis incurrant, a
qua, nisi postquam eis satisfecerint, qui-
bus damna per depositiones & inductio-
nes hujusmodi illata sint, nullatenus ab-
solvantur. Præsentem vero constitutio-
nem prælati faciant in suis ecclesiis ca-
thedralibus & parochialibus diebus so-
lemnibus & in synodis publicari.

VI. De vita & honestate clericorum.

Quamvis honestas morum & habitus
decentia omnibus clericis per sacros
ordines sint indictæ: in prælatis tam-
en, archiepiscopis videlicet & epi-
scopis, eo desiderantur amplius, quo
ex susceptæ dignitatis debito in seipsis
debent ostendere, qualiter alios fideles
deceat in domo Domini conversari. Vo-
lentes igitur ut prælati prædicti, in con-
versatione, habitu, & vestitu, aliis
exemplum præbeant honestatis: statui-
mus, ut episcopi & superiores prælati
succas lineas in publico, & cum eos
equitare contigerit, nullatenus tabar-
dos, sed cappas & capellos suæ di-
gnitati deferant congruentes, cappis aut
vestibus sericis non utantur: Missas in
solemnitatibus majoribus in suis eccle-
siis, juxta sanctorum patrum statuta,
& numquam secrete in capellis suis,
celebrent, nisi causa legitima & neces-
saria fuerint impediti. Altaria viatica
secum portari faciant, in quibus singu-
lis diebus coram se honeste & devote
Missam faciant celebrari. Horas cano-
nicas cum suis clericis attente recitent,
& in ecclesiis suis cathedralibus Divi-
na officia solemniter celebrent, nisi le-
gitime fuerint impediti.

Cum non solum a malo, sed etiam
a mali specie, & præcipue quæ scandali
occasionem ministrant, sit secundum Apo-
stolum abstinendum: statuiamus sacro ap-
probante concilio, ut nullus clericus sæcu-
laris vel religiosus, in quacumque digni-
tate vel officio constitutus, exemptus vel
non exemptus, etiam si pontificali præful-
geat dignitate, sponsalibus, baptismo,
aut nuptiis filiorum suorum aut filiarum,

A aut nepotum recte descendentium, sive
legitimi, sive illegitimi fuerint, audeat
interesse: alioquin, si clericus beneficia-
tus fuerit, ipso facto medietate fructuum
beneficii vel beneficiorum suorum, illo
anno quo talibus sponsalibus, baptismo,
aut nuptiis interfuerit, sit privatus, præ-
dicta medietate fructuum in usum fa-
bricæ ecclesiæ convertenda. Si vero cle-
ricus non beneficiatus fuerit, usque ad
annum eo ipso sit inhabilis ad benefi-
cium obtinendum. Qui vero de bonis
ecclesiasticis, filiis, aut nepotibus su-
pradictis, dotem aut donationem pro-
pter nuptias assignaverit: assignatio ip-
so jure non valeat: & nihilo minus
assignans ipso facto in poenam subtra-
ctionis beneficii incidat (supradictam).
Idem in religiosis, in militaribus exem-
ptis penitus observetur. Prælati vero
prædicti, qui præmissa, vel aliquod præ-
missorum commiserint, per sex men-
ses a collatione beneficiorum suspensi
sint, & beneficia quæ medio tempore
vacaverint, per eum ad quem collatio
de jure vel consuetudine devolvitur,
conferantur.

VII. De cohabitatione clericorum &
mulierum.

Quia clericorum nonnulli famæ suæ
prodigi & salutis, in concubinato pu-
blico vitam ducunt enormiter dissolu-
tam: nos talium vitam corrigere, eo-
rumque abolere infamiam cupientes,
monemus omnes & singulos clericos,
etiam si sint in dignitatibus, personati-
bus, aut officiis constituti, ut ipsorum
nullus concubinam publice in domo pro-
pria vel aliena audeat detinere: sa-
cro approbante concilio statuentes, quod
quicumque clerici post duos menses a
publicatione constitutionis & monitio-
ne hujusmodi in suis ecclesiis, per ar-
chiepiscopos & episcopos vel eorum vi-
carios in synodis faciendis, concubi-
nam seu concubinas modo prædicto de-
tinerint, vel dimissam seu dimissas,
ut aliam seu alias admiserint, si be-
ficiati existant, tertia parte fructuum
beneficiorum omnium, quæ pro illo ob-
tinerint tempore, ipso facto penitus
sint privati. Si vero per alios duos men-
ses, duos immediate prædictos sequen-
tes, in eodem crimine continuaverint
vitam sædam, alia tertia parte fructuum
noverint se privatos. Quod si forsân
Dei timore contempto, per alios duos
menses quatuor prædictos immediate
sequentes in peccato persistierint me-
mo-

ANNO
CHRISTI
1333.a Id. MS.
iustas.b Id. MS.
advocatorum
dato.

E

mo-

ANNO
CHRISTI
1322.ANNO
CHRISTI
1322.

morato : reliqua tertia parte fructuum ipsos privamus , omnino sub pœna excommunicationis præcipientes eisdem , quod ad aliquam partem dictorum fructuum , postquam ipsa vel ipsis , ut prædicatur , privati fuerint , manus temerarias aliquatenus non extendant . Et si forsitan contrarium tentarent , sub interminatione extremi iudicii , prælatis eorum , tam diœcesanis quam aliis , districte præcipimus , quod ad restituendum totum quod de prædictis tertiis fructuum , seu ipsarum aliqua , postquam modo præfato privati existerent , occupaverint , seu detinuerint vel consumperint , per censuram ecclesiasticam ipsos compellere non omittant . Antedictæ vero partes fructuum , & ipsarum quælibet , in cathedralibus & collegiatis ecclesiis , quod ad bona quæ de communemensa fuerint , ad communem mensam capituli ; alia vero , redemptioni captivorum communiter applicentur . In parochialibus vero medietatem fabricæ ecclesiæ ipsius , aliam vero redemptioni captivorum detentorum ab infidelibus applicamus : volentes & mandantes , quod per manus prælatorum suorum , quibus , quod prædictas partes fructuum recipiant & exigant , committimus & præcipimus , quidquid ex dictis fructibus provenierit , in prædictis usibus fideliter expendatur . Quod si forte nec adhuc ad cor redierint , sed præsens nostrum contemnentes mandatum , se ostenderit tam execrandæ turpitudinis amatores : suis prælatis prædictis , & ipsorum cuilibet , in virtute sanctæ obedientiæ , & sub animarum suarum periculo , districte præcipimus & mandamus , quod infra quatuor menses a supra dictis sex mensibus numerandos , transgressores prædictos , qui concubinas præfatas non omnino dimiserint , easdem non admitturi ulterius , nec aliam aliquam , seu aliquas amplius recepturi , omnino beneficiis suis privent , ipsosque in limo peccatorum tam fixos , donec se correxerint , & postea per quinque menses inhabiles esse denuncient ad superiores ordines , & ad quæcumque beneficia ecclesiastica obtinenda . Volumus etiam , quod si quis de prædictis , postquam beneficio seu beneficiis privatus fuerit modo prædicto , manus rapaces extenderit ad dictorum beneficiorum fructus , seu ad aliquam eorum partem , incurrat excommunicationis sententiam ipso facto , a qua non possit absolvi , nisi de sic occupatis restitutione integra , & beneficiorum , quibus privati essent , ut præ-

dicatur , dimissione plenaria prius factis . Verum quia peccata inulta non vult dimitti Dominus ultionum : statuimus , dicto approbante concilio , quod clerici non beneficiati , tam sacerdotes , quam diaconi vel subdiaconi , aut inferiores clerici non promoti , qui non erubescunt concubinas publice detinere , si sacerdos fuerit , capellaniam perpetuam aut temporalem tenere vel habere non possit , & usque ad unum annum postquam se a prædicto peccato plene correxerit , ad obtinendum ecclesiasticum beneficium sit inhabilis & indignus . Diaconi & subdiaconi , ac inferiores clerici , usque ad annum post correctionem jam dictam , sint ad superiores ordines inhabiles , & ad quæcumque ecclesiastica beneficia obtinenda . Si vero adhuc incorrigibiles perstiterint , procedatur per alia juris remedia contra ipsos . Et quia majori culpæ iusto Dei iudicio major debetur & pœna : statuimus , quod quicumque in tam profundum peccatorum devenierit , quod publice concubinam seu concubinas detineat infideles ; si beneficiati fuerint , post duos menses memoratos a die publicationis prædictæ in ecclesiis , ut prædicatur , faciendæ , ipso facto privati sint beneficiis obtentis , cujuscumque conditionis beneficia ipsa existant , & ipso facto reddantur inhabiles , ad quæcumque beneficia obtinenda . Si vero beneficiati non fuerint , ad suscipiendos sacros ordines , & ad obtinenda beneficia penitus sint inhabiles & indigni , ac tam beneficiati , quam non beneficiati , qui ea sic detinere præsumperint , per suos prælatos per biennium ad minus in carcere detrudantur : quibus etiam per diœcesanos , seu alios dictorum clericorum prælatos , pœnæ graves alix , prout eorum discretioni videbitur , imponantur . Si tamen hi clerici ad cor redeuntes vere pœnituerint de peccato , & ad vitam honestam continuaverint : concedimus , quod ipsorum diœcesani cum eis post quinquennium numerandum a sua correctione dumtaxat , possint , quoad ordines & simplicia beneficia obtinenda , misericorditer dispensare . Volumus insuper & mandamus , quatenus prælati omnes & singuli , in suis diœcesibus , per viros probos & timentes Deum , diligentem inquisitionem , quoties expedire viderint , facere non omittant , qui , quot , quales , & ubi fuerint , præmissa crimina tam contagiosa & detestabilia committentes , atque ad pœnas suprapositas in ipsos exequendas insurgant viriliter , ut domus Dei strenui zelatores :

ANNO
CHRISTI
1522.

res: concubinæ vero publicæ clericorum, A
careant ecclesiastica sepultura.

Sicut jure Divino & humano justum dignoscitur, quod juxta mensuram delicti culpabiles puniantur: ita piæ & sanctum est, quod rigori detrahatur justitiæ, ut occurratur insurgentibus periculis animarum. Hoc sane felicitis recordationis Alexander papa IV. pii more patris considerans, suspensionis & excommunicationis pœnas, quas recolendæ memoriæ dominus Joannes episcopus Sabinensis apostolicæ sedis legatus, B contra clericos concubinarios publicos, ac concubinas eorum, per suum statutum vel constitutiones tulerat, voluit & commisit prælati aliquibus, quod pœnas prædictas, maxime propter irregularitatem quæ ex hoc sæpius sequebantur periculum, in pœnas alias rationabiles permutarent. Quia igitur per aliam constitutionem nostram, sacro approbante concilio, per condignam inflictionem pœnarum contra delinquentes hujusmodi providimus: congruenter dicto approbante concilio statuimus, quod C antedicti legati constitutiones prædictæ, quod ad suspensionis & excommunicationis pœnas, non ligent de cætero, nec habeant quoad istud alicujus roboris firmitatem. Prælati & omnibus nostræ legationis, quod absolvere possint a prædictis suspensionis & excommunicationis sententiis omnes & singulos suæ jurisdictioni subjectos, quas propter præmissa incurrerent, eisdem præsentis virtute statuti plenam concedimus potestatem.

Non solum hi qui peccant, sed qui D ad peccandum inducunt, pœna debita plectendi sunt, Divinæ legis judicio pariter & humanæ. Quia vero nonnulli laicorum clericos compellunt, in sacris præcipue ordinibus constitutos, ut aliquas mulieres concubinas recipiant, & cum eis in contubernio publice vivant contra decorem ordinis clericalis, & sacrorum canonum instituta: nos iniquitatem hujusmodi detestantes, excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subjacere quemlibet, cujuscumque E status aut conditionis existat, necnon universitatem seu communitatem quamlibet sententiæ interdixit, quæ personam quamvis ecclesiasticam duxerit compellendam ad recipiendum in concubinam mulierem quamcumque. Sententias vero prædictas in synodis episcopalibus, & frequenter in ecclesiis parochialibus, volumus & præcipimus publicari.

VIII. De clericis non residentibus.

Canonici & ecclesiarum socii suis episcopis personaliter assistentes, non debent absentes ab ecclesia reputari: ideoque jure provisum est, ne eis, dum in servitio episcoporum fuerint, beneficiorum sacrorum redditus subtrahantur. Propterea statuimus, ut nullus a præbendarum suarum perceptione eos audeat impedire. Capitula vero quæ hoc adimplere renuerint, ad observantiam juris illius per suos prælatos districtius compellantur.

IX. De præbendis.

Cum secundum statuta canonum una ecclesia unius debeat esse rectoris, nec beneficia ecclesiarum debeant dividi in plures partes, nisi adeo ipsarum ecclesiarum facultates abundant, quod de eis sufficienter possit pluribus servitoribus provideri: volentes divisiones beneficiorum, quæ plerumque sine rationabili causa fiunt, juris auxilio refrænare: statuimus, ut in qualibet ecclesia, uni cura ipsius ecclesiæ principaliter per eum, ad quem de jure pertinet, committatur, cui per providentiam prælati taliter provideatur, quod redditibus ecclesiæ possit honeste vivere, & onera curæ & alia incumbencia supportare. In ecclesiis autem, in quibus beneficia indebite sunt divisa, cum pluribus clericis ipsarum ecclesiarum nec sufficiant facultates, quando portiones hujusmodi vacare contigerit, dividantur & assignentur curato, donec, ut præmissum est, provisionem habeat competentem.

Cum in personis ecclesiasticis ad sacros ordines & beneficia curam animarum habentia promovendis, id honestas major requiratur, & amplius desideretur peritia litterarum: statuimus, ut nullus deinceps clericus ad sacros ordines promoveatur, nisi saltem litteraliter sciat loqui. Quod si forte secus actum fuerit, prælatus a collatione sacrorum ordinum, quos tali contulit, & promotos ab executione suscepti ordinis, per annum noverint se suspensos, nisi ex causa rationabili & multum necessaria, quatenus de jure conceditur, prælatus super hoc viderit dispensandum.

In ecclesiis tot secundum canones instituendi sunt clerici, quot possint de earum redditibus commode sustentari. Ideoque statuimus, ut episcopi, eorumque superiores diligenter attendant, ut tot

ANNO
CHRISTI
1522.

Hanc locum restitit emendavit ex MS. cod. Card. de Armeris. idoneitas major requiritur. H.

ANNO
CHRISTI
1733ANNO
CHRISTI
1733

tot clericos in ecclesiis ordinent, quot A
sustentari possint de proventibus earum-
dem: ne clerici sua numerositate vile-
scant, & propter facultatum insufficien-
tiam mendicare cogantur, in opprobrium
ordinis clericalis. Et ut hoc efficacius
observetur, volumus & mandamus, ut
prælati infra annum, aut saltem infra
biennium, cum consilio discretorum or-
dinent & provideant, ipsamque provi-
sionem in scriptis redactam apud se con-
servent, quot clerici ad titulum cujusli-
bet ecclesie juxta ipsarum redditus pote-
runt ordinari. Prælatus vero quicumque, B
qui prædicta observare neglexerit, plu-
resque, quam ut præmittitur, ad ordi-
nes promovendo, vel promoveri per alium
faciendo: per annum a collatione illius
ordinis, quem contra hoc nostrum pro-
hibitionis statuum contulit, in archi-
diaconatu illo vel abbatia, unde clerici
taliter ordinati fuerint, eo ipso nove-
rit se suspensum.

Religiosos decet ab omni calliditate
& fraude seipfos retrahere, & omnino-
dam puritatem in suis actibus observa- C
re. Quia tamen nonnulli religiosi, non
solum clerici, sed etiam laici militares,
ut quorundam assertione percepimus,
habitum sui ordinis sæcularibus clericis
fraudulenter conferunt, & clericis per
episcopos institutis in ecclesiis locorum,
ubi dicti religiosi temporale dominum
obtinent, vel partem aliquam recipiunt
decimarum, exinde violenter expulsi,
clericos illos, quibus hujusmodi habitum
contulerunt, propria temeritate insti-
tuunt, & ministrare faciunt in eisdem;
quidam etiam eorumdem religiosorum
clericos sæculares per episcopos in ec-
clesiis parochialibus ad ipsos episcopos
pertinentibus institutos habitum sui or-
dinis induunt, & ibidem eos ministra-
re faciunt, ut sic in locis ipsis ecclesias,
earumque redditus, suis vibus valeant
applicare: nos has fraudes & viole-
tias detestantes, statuimus, ut quicum-
que religiosi fraudes aut violentias at-
tentare præsumserint, in sententiam
excommunicationis incidant ipso facto, E
a qua nullatenus absolvantur, donec
prælati & ecclesie, quos per prædi-
ctos excessus læserant, satisfecerint com-
petenter.

a. al. incerta.

b. al. ipso-
rum.c. Redun-
dantia sua
veteri, sic in.

Clandestine & occulte beneficiorum
collationes, quas nonnulli prælatorum,
& aliorum ad quos beneficiorum su-
orum spectat collatio, faciunt magnam
in ipsis beneficiis varietatem, & sic
in sinistram suspensionem inducunt, dum
beneficia ipsa, quorum collationes proba-
Concil. General. Tom. XXV.

ri non possunt, per eosdem prælatos ple-
rumque aliis conferuntur, & ob hoc tu-
per ipsis beneficiis inter eos, quibus ta-
liter collata fuerant, quæstiones & liti-
gia oriuntur. Ut igitur circa hoc, frau-
dis & varietatis materia amputetur, sta-
tuimus, ut cum ecclesiasticorum benefico-
rum collatio fieri debeat, fiat in capi-
tulo, si consuetudo id obrinet, vel co-
ram notario publico, aut testibus fide
dignis, vel cum patenti ipsius prælati
littera, vel alterius, seu aliorum quo-
rumcumque, ad quos beneficiorum spe-
ctat vel spectare debet dicta collatio,
præsentibus testibus in littera ipsa col-
lationis insertis, per quæ probari possit
collatio, & de ea nullatenus dubitari:
alias volumus quod collatio ipsa nullus
obtineat roboris firmitatem, seu nullus
penitus sit momenti.

X. De parochiis.

Parochiarum divisio a sanctis patribus
instituta, certitudinem parochianorum &
decimarum debitam solutionem inducit.
Cum vero libertas mutandi parochiam
per abusum, qui in quibusdam partibus
inolevit, parochianis indifferenter conce-
ditur: parochianis ipsis subtrahendi deci-
mas præstatur occasio, & ecclesiis inju-
ria in decimarum, primitiarum, obla-
tionum, & aliorum jurium subtractione
damnabili irrogatur. Sed quia in pleris-
que locis nostræ legationis, talis, ut ac-
cepimus, inolevit abusus, quod si paro-
chianus unius ecclesie die Resurrectio-
nis, seu alio solemnè, in alia parochia
sacram communionem accipiat, vel quia
alterius ecclesie parochianum velle se
esse asserat, ex tunc, quoad decimas
reales & personales & alia jura parochia-
lia, parochianus illius, in qua communi-
caverit, vel parochianum se velle esse
dixerit, censetur: volentes abusus prædi-
ctos juris remediis extirpare, statuimus,
ut in civitatibus, castris, municipiis, in
quibus parochie limitate non sunt, per
episcopos vel alios prudentes viros, quibus
hoc episcopi commiserint, infra annum a
die publicationis constitutionis hujusmo-
di, per certos terminos limitentur. Post-
quam vero sic parochie fuerint limitate,
nec parochianis de una parochia modis
præmissis ad aliam se mutare, nec alteri
parochiali rectori ipso sic recipere liceat:
alioquin & sic se transferens, & recipiens,
sententiam excommunicationis incur-
rant, & nihilo minus prima ecclesia de-
cimis & aliis obventionibus sibi debitis
Y y non

ANNO
CHRISTI
1111.

non privetur. Si vero inter divisas dioceses fuerit limitatio hujusmodi facienda, quilibet praelatorum aliquas certas personas assignet, per quas parochiaz, quae confusae esse non debent, rationaliter limitentur. Quod si personae istae convenire non potuerint, tertius praelatus vicinior ad limitationem faciendam communiter advocetur, per quem una cum praedictis termini parochiarum & fines dioecesium limitentur.

XI. De decimis.

Ut fraudes, quas diversis modis religiosi in dandis decimis animalium & novalium adhibent, a praelatis & ecclesiarum rectoribus cautius evitentur: statuimus, ut postquam religiosi per dioecesanos requisiti fuerint super fraudibus hujusmodi nullatenus adhibendis, religiosi ipsi, qui hujusmodi fraudes commiserint, in synodis episcopalibus, & in majoribus locis ipsarum dioecesium excommunicati publice nuncientur, & nihilo minus praelati constitutionem super hoc editam cum diligentia exequantur.

XII. De statu Monachorum.

Monasteriorum damna, quae per alienationes ab ipsorum abbatibus & conventibus, prioribus, aliis administratoribus quibuscumque, indebite fiunt, refrenare volentes: statuimus, ut praelati in synodis suis poenas in constitutione felicis recordationis domini Clementis papae V. contentas denunciare, & eas in subditis suis exequi non omittant. In exemptis vero, si alienationes hujusmodi fecerint, hoc superiori ipsorum locorum ordinarii denuncient, ut per eos revocentur alienationes hujusmodi, & puniantur talia facientes.

Regularis observantia a sanctis patribus instituta commode observari non potest, nisi circa ejusdem custodiam inter professores ordinum congregatos ad istud frequens discussio & tractatus diligens habeatur. Quia vero per negligentiam abbatum & priorum, signanter ordinis S. Augustini, qui canonici regulares vocantur, ac S. Benedicti, videlicet monachorum nigrorum, prout accepimus, praefatae constitutionis observantia totaliter est omissa; in virtute sanctae obedientiae praecipimus & mandamus, ut juxta Lateranensis concilii provisionem circa hoc factam, religiosi praedicti, exempti & non exempti, infra legationis nostrae terminos constituti,

de triennio in triennium loco & tempore opportunis concilia celebrent, & faciant omnia, quae in statuto praefati concilii continentur. Qui autem implere praemissa neglexerint, praeter poenas graves infligendas eisdem, maledictionem omnipotentis Dei, velut tam salubris transgressores praecipiti, se noverint incurfuros.

Spertionibus monasteriorum & aliorum religiosorum locorum, quae plerumque per milites & potentes contra statuta canonica hostiliter devastantur, remediis opportunis occurrere cupientes, inhibemus, ne quavis ecclesiastica vel saeculares personae, monasteria seu grangias, vel quaelibet alia ipsorum loca gravent, aut opprimendo devastent, bona ipsorum sive victualia diripiendo, aut ad exactiones eis in pecunia perfolvendae per pignorationes rerum suarum, aut etiam vassallorum, seu aliis modis illicitis, indebite compellendo: alioquin per praelatos ad requisitionem religiosorum ipsorum per sententiam excommunicationis in personas, ac interdicti in loca & vassallos eorum, ab insolentibus hujusmodi compescantur. Praelati vero per religiosos hujusmodi requisiti, circa sententias proferendas & etiam publicandas se reddant in omnibus promptos, sollicitos & attentos.

Ut monasteria, in quibus mulieres religionis ordinem profitentur, cautela debita & sufficienti diligentia valeant custodiri: statuimus, ut praelati, in quorum dioecibus monasteria ipsa consistunt, vel praelati sui ordinis, qui jurisdictionem in eis exercent, de privilegio vel de jure, certos viros antiquos probatos & honestos, omni suspitione carentes, & maxime sui ordinis, si haberi potuerint, deputent, qui circa ipsarum custodiam invigilent diligenter, curam adhibentes sollicitam, ne quivis saeculares vel religiosi suspecti ad eas intrent, vel ipse exeant ad easdem. Si vero ex aliqua rationabili causa aliquae bonae & non suspectae personae ad eas intrare debuerint, vel ipse exire ad eas: hoc fiat de voluntate expressa illius, qui, ut praemissum est, ad custodiam earum fuerit deputatus, de licentia illius, qui monasterio illi praest. Eis etiam cum dictis personis confabulari non liceat, nisi sub testimonio duarum vel trium sororum, loco convenienti & hora congrua: nec in confabulatione absque causa necessaria contrahant magnam moram. Contrarium vero facientes in sententiam excommunicationis incidant ipso facto.

XIII. De

ANNO
CHRISTI
1111.a MS. op.
pressionibus.

ANNO
CHRISTI
1333.

XIII. De religiosis domibus.

Hospitalitatem quam ex pietatis officio de jure a clericis, & maxime ecclesiarum rectoribus, impertiri convenit transeuntibus, servari volentes: statuimus, ut parochialium ecclesiarum rectores & curati, secundum facultatem bonorum suorum, religiosos, pauperes, & peregrinos transeuntes, caritative recipiant & pertractent in locis, nisi ubi ad hoc sit domus aliqua specialiter deputata, Rectores & curati prædicti diligentem invigilent, ut domus hujusmodi sic convenienter paratae sint, quod hospitalitas ipsa, ad quam deputatae fuerint, in eis debite observetur, & ad hoc rectores ipsi per ordinarios compellantur.

a Id. MS.
Et pertractent
in locis etiam
ubi ad hoc
sunt domus
aliquae specia-
liter deputatae,
rectores &c.

XIV. De jure patronatus.

Ambitionis improbae & cupiditatis pervertae studium, per quod ad beneficia nondum vacantia via damnabiliter aperitur, refecare & præcludere affectantes, statuimus, ut nulli ecclesiarum patroni ad ecclesias, in quibus jus patronatus obtinent, antequam vacent, cuiquam præsentationes concedant: quas si forte concesserint, eo ipso irritae sint penitus & inanes. Clerici vero qui hujusmodi litteras præsentationis impetrant, vel pro quibus, ipsis scientibus vel consentientibus, ab alio impetrantur, ad ecclesias ipsas obtinendas in ipsa vacatione reddantur inhabiles ipso facto.

Nonnulli ecclesiarum patroni pueros infantes, & alios, in ecclesiis, in quibus jus patronatus obtinent, & in aliis, violenter intrudunt contra canonum instituta, ecclesiarum ipsarum redditus sæpius usurpantes. Cum igitur intrusiones & detentiones prædictae sacris sint canonibus inimicae, statuimus, ut nullus deinceps excessus tam damnabiles attentare præsumat: alioquin contrarium facientes ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, & quousque ecclesiae & prælato satisfecerint, nullatenus absolvantur. Prælati vero in suis ecclesiis denunciari excommunicatos nominatim faciunt talia committentes. Si autem prælati, in denunciatione hujusmodi, post duos menses, postquam ad eorum notitiam pervenerit, negligentes fuerint, aut tales intrusos in eisdem ecclesiis instituerint, a collatione beneficiorum per sex menses noverint se suspensos: intrusi & minores quidem si postquam ad ætatem discretionis pervenerint, majores autem ex quo dictae intrusioni consenserint, tale

Concil. General. Tom. XXV.

A beneficium scienter detinere præsumpserint, eo ipso per biennium reddantur inhabiles ad ecclesiasticum beneficium obtinendum.

Cum ad ecclesias, in quibus diversitale jus obtinent patronatus, plures clerici ab eisdem patronis in discordia præsentantur, sæpe contingit, quod aliqui ex clericis præsentatis cessiones, sibi fieri procurant ab aliis ad eandem ecclesiam taliter præsentatis, credentes ex hujusmodi cessionibus jus sibi accrescere ad ipsam ecclesiam obtinendam. Nos itaque cessiones hujusmodi fieri prohibentes, decernimus ex eis nihil juris accrescere ipsis clericis procurantibus sibi fieri hujusmodi cessiones: & nihilo minus ea vacatione & vice ipso facto reddantur inhabiles ad id beneficium obtinendum.

Filiis ac nepotibus eorum, qui in ecclesiis jus obtinent patronatus, de jure non licet rectores ecclesiarum ipsarum indebitis prandii & exactionibus aggravare. Quia vero quamplures patronorum, ut relatione certa didicimus, (dictos rectores) plura & immoderata prandia ab ipsis rectoribus extorquent: nos talium excessus reprimere volentes, statuimus, ut patroni ecclesiarum exactiones hujusmodi deinceps facere non præsumant. Ubi autem dicti patroni prandium se habere asserunt de consuetudine, non possit sine scandalo removeri: statuimus, ut eo casu descendentes ab uno patrono, vel pluribus, seu omnibus, si ad hoc omnes simul convenire voluerint, cum moderata familia, cum quanta unus pater eorum recipere consuevit, unum prandium a rectore ecclesiae recipiant, juxta facultates ecclesiae moderatum: alioquin prandium ipsum, per episcopum in certa quantitate pecuniae aestimetur, quae pecunia inter patronos omnes prædictos per episcopum vel alium de ejus mandato dividatur. Si quis vero patronorum contra statutum hujusmodi venire præsumpserit, tamdiu jure præsentandi careat, donec rectori ipsi, aut successori ejusdem, satisfecerit competenter, apud alios remanente, qui in observantia statuti hujusmodi minime deliquerit.

ANNO
CHRISTI
1333.

b Card. de
Aguir. ex
MS. remanet
dictos rectores
gravant,
plura & im-
moderata
prandia ab
ipsis rectoribus
extorquendo.
* f. de h.
quod.

c. Adde et
MS. jure
præsentandi
apud alios.

XV. De baptismo.

Sacri consecratio chrismae solis episcopis, eorumque superioribus est concessa, & ab eis est annis singulis celebranda, a quibus etiam omnes ecclesiarum rectores in suis diocesis constituti novum chrisma, juxta præcepta canonum, debent recipere,

Y y 2

ANNO
CHRISTI
1311.ANNO
CHRISTI
1311.

re, & concremato veteri, novo uti. Quia A
vero in observantia dictorum canonum
plerique se exhibent negligentes, statui-
mus, ut clerici, religiosi, & alii, exem-
pti & non exempti, annis singulis chris-
ma novum a suo diocesano episcopo,
vel ab eo qui ex officio suo tenetur il-
lud distribuere, postulent & requirant:
alioquin utentes veteri chrismate in ba-
ptismo, ipso facto per sex menses a
perceptione beneficii; negligentes vero
in petendo, per tres menses, ab officio
sint suspensi, exemptorum privilegiis quæ
B
* f. temp. circa hoc obtinent, * super salvis.

XVI. De observatione jejuniorum.

Ut Quadragesimæ & quatuor tempo-
rum jejunia a sanctis patribus instituta,
quæ multorum effrenata infringit gulosi-
tas, diligentius observentur: statuimus,
ut nullus fidelis in ætate legitima con-
stitutus, carnes in Quadragesima vel in
quatuor temporibus comedere audeat
nullo modo, alioquin transgressores pro-
hibitionis hujusmodi in sententiam ex-
communicationis incidant ipso facto.
Hæc vero sententia in synodis episco-
palibus, & in parochialibus ecclesiis,
singulis diebus Dominicis & festivis, a
Septuagesima usque ad Pascha solemniter
publicetur: vendentes etiam carnes
publice in supradictis temporibus, eo
ipso sententiam excommunicationis in-
currant, Circa infirmos vero, quos ur-
gens cogit necessitas, servetur quod su-
per hoc canones decreverunt.

XVII. De immunitate ecclesiarum.

Reverentia specialis, quam cuncti fi-
deles ecclesiæ Dei exhibere tenentur,
merito nos inducit, ut eos, qui per il-
licitos actus Divina officia quæ in eccle-
siis celebrantur, perturbare præsumunt,
adjectione pænæ debitæ compescamus.
Ideoque universis ecclesiarum prælatis
præcipiendo mandamus, ut constitutio-
nem felicitis recordationis Gregorii pape
V. quæ incipit; Decet domum Domini;
contra sæculares iudices, qui causas
in ecclesiis audiunt, in ecclesiis sua-
rum diocesum faciant publicari, & ju-
dices ipsos nihilo minus moneant, &
inducant, ut ab hujusmodi Divinorum
officiorum perturbatione desistant: alio-
quin contra eos procedere per censu-
ram ecclesiasticam non omittant, sen-
tentias insuper per eosdem prolatas, de-
nuncient, virtute dictæ constitutionis,
nullius obtinere roboris firmitatem.

Cum negotiationis, nundinæ, & fori
cujuscumque tumultus, a jure in eccle-

siis fieri sint penitus interdicti, eo quod
per hoc Divina possunt impediri offi-
cia, & evidens præbeatur occasio, ad
multa enormia in ecclesiis committen-
da: statuimus, ut quicumque talia vel
aliquid prædictorum in eis exercere præ-
sumpserint, ipso facto excommunicatio-
nis sententia sint ligati.

Macellum vero in cæmeteriis sub ead-
dem poena fieri prohibemus. Sacristæ au-
tem sive * thesaurii cathedralium & col-
legiatarum, ac rectores parochialium ec-
clesiarum, diligenter attendant, ut nego-
tiatores hujusmodi ab ecclesiis suis abi-
ciant, & negotiationes quæ earum de-
honestant decorem, in eis fieri non per-
mittant. Qui circa hoc negligentes ex-
titerint, per suos ordinarios puniantur.

Nonnulli temporalem jurisdictionem
indebite exercentes, & alii immunita-
tem ecclesiasticam, * confugientes, ad
ipsam defendere tenentur exquisitis fra-
udibus infringere moliantur. Quosdam
enim confugientium hujusmodi, ut ha-
bet fide digna relatio, intra ipsam ec-
clesiam constringunt compedibus & ca-
tenis; quosdam vero sic arcte custodiunt,
ut eis victualia non possint aequaliter
ministrari: alios etiam dormire vel quie-
scere non permittunt, & quandoque eos
vulnerant, mutilant, comburunt & oc-
cidunt, & aliis modis affligunt contra
ecclesiasticam libertatem. Volentes igitur
horum ausus temerarios juris reme-
dio refrenare, statuimus, ne aliquis seu
aliqui, præfatis modis vel aliquo ipso-
rum infringere ecclesiasticam audeant li-
bertatem: alioquin officiales, episcopi,
& alii, atque eis præstantes in his scien-
ter consilium, auxilium & favorem, in
sententiam excommunicationis incidant
ipso facto. Si vero communitas hæc fecerit,
vel fieri præceperit, eo ipso ec-
clesiastico subjaceat interdicto, pænâ
& aliis in jure statutis in suo robore
duraturis.

Domus Dei, quæ ad ejus laudem spe-
cialiter deputantur, per nonnullos nobi-
les & potentes, prælatorum licentia in-
castellantur, vallantur, & fortalitiis con-
tra sanctorum patrum statuta muniuntur,
& in servitutem indebite redi-
guntur. Ideoque statuimus, ut nullus
prædictorum temeritate propria quascum-
que ecclesias aut cæmeteria incastellare
seu vallare audeat, nisi ex magna &
inevitabili causa: alioquin si personæ sin-
gulares extiterint, in excommunicationis;
terræque eorum, interdicti senten-
tias incidant ipso facto. Si vero com-
munitas hoc definierit, vel fieri præce-
perit,

* Corr. the-
saurarii.Locus ob-
scure
a MS. (quam
Ecclesia
confugientes
ad ipsam de-
fendere te-
nentur) ex-
quilitis &c.
Et mox.
Quosdam et-
iam confu-
gentium.

ANNO
CHRISTI
1100.

rit, ecclesiastico subiaceat interdicto. Sententia vero prædictæ in synodis per episcopos solemniter publicentur.

Quia cælestis illa Jerusalem mater nostra libera est libertate, quam contulit ei Christus, justum & dignum dignoscitur, quod quæ ipsius sunt, libertate gaudeant universa. Sed, proh dolor! draco ille antiquus serpens, inimicus naturalis Christi sponsæ, a timore Dei corda mundanorum hominum sic avertit, & contra libertatem ecclesiasticam sic permovet, quod personas ipsius lædere, ac capere decimas, & alia bona ejus capere, & vastare illius loca, & interdum, proh pudor! ecclesias ipsas ac monasteria invadere, destruere, ac cremare, ac jura ecclesiæ violare diversimode, aut sacrilego non verentur. Nos igitur præmissa tam gravia, tam horrenda, tamquam sacris canonibus inimica, de mediis tollere cupientes, sacro approbante concilio duximus statuendum: quod quicumque, cujuscumque status, religionis aut conditionis existant, prædicta vel aliquod prædictorum commiserint, seu committentibus præbuerint scienter consilium, auxilium, vel favorem, præter alias pœnas a jure positas contra tales, viventes quidem ab ingressu arceantur ecclesiæ, morientes vero, quoad usque plene satisfactum fuerit damna passis, careant ecclesiastica sepultura. Volumus insuper, quod nisi facta satisfactione prædicta nullus possit ipso absolvere ab his pœnis. Verum quia plerumque humanus pudor a peccando cohibet, quos ab hoc non retrahit timor Dei: statuimus, quod in civitatibus seu locis aliis quibuscumque, in quibus principales malefactores prædicti fuerint, seu personæ prædictæ ecclesiasticæ, aut antedicta bona ex certa scientia recepta & detenta extiterint, quamdiu dicti malefactores, aut bona ecclesiæ præmissa, in ipsis fuerint, cessetur inibi totaliter a Divinis. Mandamus nihilo minus prælatis omnibus, quod ipsi in suis ecclesiis cathedralibus & parochialibus suarum diocesium præsentem constitutionem frequenter faciant publicari.

XVIII. De consanguinitate & affinitate.

Cum generalis concilii Viennensis statutum eos qui in gradu prohibito nuptias contrahunt, excommunicationis decernat sententiæ subiacere, & prælati circa ejus publicationem fuerint hæcenus negligentes: statuimus, & in virtute sanctæ obe-

Clement.
Non pot. de
consang. &
affinit.

Adientia præcipiendo mandamus, ut ipsi ecclesiarum prælati in cathedralibus & parochialibus ecclesiis, quatuor anni festis præcipuis, & in diebus Dominicis Quadragesimæ, dictam generalis concilii constitutionem faciant publicari.

ANNO
CHRISTI
1100.

ANNO
CHRISTI
1100.

XIX. De simonia.

Detestandam prælatorum avaritiam, ac aliorum, qui jurisdictionem ecclesiasticam in ecclesiis obtinent, quæ labem simoniæ continet, extirpare volentes, sacro approbante concilio statuimus; ut nullus archiepiscopus, vel episcopus, abbas, archidiaconus, archipresbyter, aut quisvis alius, ad quem spectat clericorum præsentatio, officiales eorum seu portarii, pro ordinibus collatis seu conferendis, vel quocumque actu vel licentia ipsos ordines præcedente, quidquam recipere audeat; alioquin si laicus fuerit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat; si vero clericus, qui nondum ecclesiasticum beneficium obtinet, usque ad biennium eo ipso reddatur inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum; si autem beneficiatus extiterit, ut decanus, archidiaconus, abbas secularis, archipresbyter, vel quisvis alius jurisdictionem habens, ipso facto a perceptione beneficii sit suspensus, donec duplum ejus quod receperit, restituat; cujus medietas clerico, a quo recepta fuit pecunia, alia vero medietas fabricæ cathedralis ecclesiæ applicetur. Prælati vero, si de ejus conscientia vel mandato quidquam receptum fuerit, eo ipso a collatione ordinum sit suspensus, quousque duplum ejus quod receptum est restituat, vel restitui faciat, dicto modo inter fabricam ecclesiæ dividendum.

Ordinati vero, si post receptiones ordinis, pro scripturæ labore, charta & cera, aliquid offerre voluerint, hoc accipi minime prohibetur: ita tamen, quod hæc gratuita oblatio summam quinque morobetinorum usualis monetæ aliquatenus non excedat: a pauperibus autem aut nihil, aut minus recipiat pro prædictis. Archiepiscopi autem vel episcopi, seu vicarii eorum, & ipsis in remotis agentibus, vel sede vacante vicarii per capitulum deputati, nihil omnino recipiant pro præsentatione ad ordines, vel præsentationis litteris, alteri episcopo facienda: alioquin eo ipso in incidant supradictas.

Quorundam clericorum & laicorum abulum, qui clericos de novo promotos

f. in po.
nos laicid. sup.

ANNO
CHRISTI
1111.

non permittunt in suis ordinibus ministrare, priusquam eis adhibeant per unum aut plures dies prandia & convivia sumptuosa, vel certam præparent quantitatem pecuniæ, extirpare volentes, statuimus, ut cum clerici qui ad titulum aliqujus ecclesiæ, ad subdiaconus, diaconatus, aut presbyteratus ordines sint promoti, noviter celebrare voluerint, alii clerici illius ecclesiæ eos libere admittant, & eis ad celebrandum ministrant ecclesiæ paramenta, celebrationi ipsorum caritative & amicabiliter assistentes; eisdem etiam secundum quod ordo ipsorum exegerit, portionem integraliter conferant & assignent. Quod si contra hoc nostræ constitutionis edictum clerici quidquam malitiose commiserint, exegerint, aut perceperint: quarta parte fructuum & proventuum beneficii, quod in dicta ecclesia obtinent, sint privati, exigenda per eum, cui diocesanus commiserit, & fabricæ illius ecclesiæ applicanda. Laici vero, si clericis noviter promotis contra hoc quidquam molestiæ aut contradictionis objecerint, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto, consuetudine quavis contraria non obstante.

Ut simoniaca labes, quæ vacantibus ecclesiis a patronis & clericis damnabili cupiditate & ambitione frequenter committitur, pœnarum formidine refrænetur: statuimus, ut nullus patronus, pro præsentatione ad ecclesiam^a in qua jus obtinet patronatus, pecuniam aut quodcumque munus recipiat, sive donum; nec clericus audeat per se aut per alium pro præsentatione præmissa munera promittere vel donare: alioquin & præsentans illa vice jure præsentandi sit ipso facto privatus, & præsentato clerico nihil juris ex præsentatione hujusmodi acquiratur, nec etiam ab aliis patronis ea vice ad ecclesiam illam valeat præsentari. Ut autem circa hoc omnis sinistra suspicio conquiescat, præcipimus, quod prælatus, ad quem institutio pertinet, a præsentato clerico, antequam in beneficio ipsum instituat, corporale recipiat juramentum, quod pecuniam vel aliud munus quodcumque patrono aut alii pro eodem pro præsentatione hujusmodi nec promisit, nec dedit, per se vel per alium quoquomodo.

Gratia, si non gratis datur & recipitur, gratia non est. Nonnulli vero prælatorum, ut accepimus, cum beneficia conferunt, occasione collationis factæ fructus eorumdem beneficiorum, aut aliquam ip-

a MS. ratione.

forum partem, seu summam aliquam pecuniæ, exigere ac retinere præsumunt. Cum igitur corruptelam hujusmodi facti canones detestentur: jubemus ne episcopi, vel quivis alius ad quem beneficii collatio pertinet, ratione collationis hujusmodi beneficii aut e charitæ, seu alio quocumque quæsito colore, aliquid præsumant per se vel per alium exigere, seu etiam retinere: nec notarius seu scriptor quidquam nisi moderatum exigat pro collationis littera & sigillo; sed ille libere fructus ipsos percipiat, cui beneficium est collatum. Quod si aliquis ad quem collatio beneficii spectat, contra præmissa fecerit, eo ipso a collatione beneficiorum per sex menses noverit se suspensum: & beneficia ad collationem suam spectantia, quæ medio tempore vacaverint, per eum ad quem collatio ipsorum de jure vel de consuetudine devolvitur, conferantur.

ANNO
CHRISTI
1111.a MS. can-
cellariæ.d MS. addit.
recipere.

XX. De magistris.

Ignorantia, quæ mater cunctorum errorum esse dignoscitur, in clericis, qui ad animarum curam & docendi officium assumendi sunt, est diligentius evitanda. Ideoque ab eis studiose vigilandum est, ut per sollicitudinem studii eam a se abjiciant, quasi pestem. Volentes igitur ut clerici ad ecclesiasticos ordines promovendi, utilius in scientia valeant informari; optantes etiam, ut constitutio Lateranensis concilii effectum debitum sortiatur: statuimus, ut in qualibet civitate & in aliis locis insignibus, duobus vel tribus in unaquaque diocesi, ubi & prout prælatis, considerata diocesis qualitate & latitudine, videbitur expedire, ponantur magistri in grammatica, qui scholares in dicta scientia instruant & informant. In civitatibus vero solemnibus magistri in logicalibus deputentur, & eis salaria de circumadjacentibus ecclesiis ipsis prælatis subiectis assignentur, secundum ordinationem & providentiam eorumdem. In locis quoque majoribus, ubi opulenta monasteria sunt constituta, vel collegiæ ecclesiæ sæculares consistunt, magistri in grammatica statuuntur, quibus per abbates & conventus de ecclesiarum redditibus eis pleno jure subiectarum, in quibuscumque existant diocesisibus, provideatur de salario competenti.

Ut autem clerici ad proficiendum in scientia facilius inducantur: statuimus, quod volentes studio litterarum insistere, pro tempore, quo insistent, iidem fructus bene-

ANNO
CHRISTI
1133.

beneficiorum suorum usque ad triennium percipiant, aut etiam majori tempore, si hoc prælatis & suis capitulis expediens videatur. Negligentes vero in scientia proficere, si ad hoc apti fuerint, per subtractionem beneficiorum suorum ab ordinariis compellantur. Et ut hoc salubre statutum efficacius valeat observari: volumus & mandamus, quod quilibet prælatus aliquem de ecclesia sua specialiter deputet, qui de magistris & eorum salariis curam habeat, ac eis provideri faciat, prout superius est expressum. Qui si negligens fuerit, per episcopum pro negligentia puniatur. Nos vero prælatis in virtute obedientie districte præcipimus, ut in proximis synodis in suis diocesis celebrandis hanc nostræ constitutionis ordinationem diligentius exequantur. Per hoc autem circa dignitates, quibus unus annexum est providendi de salario magistri in grammatica, nihil intendimus immutare.

Cathedrales ecclesie personis litteratis, providis & discretis indigent, per quos verbum Dei recte prædicari valeat, & causarum ambiguitates & strepitus commodius expediri. Volentes igitur, ut beneficiati in ipsis ecclesiis opportunitatem habeant proficiendi in scientia, & possint bonis moribus informari; statuimus, ut in qualibet cathedrali & collegiata ecclesia aliqui etiam ex beneficiatis apti & docibiles, judicio episcopi vel prælatis sui & capituli, saltem unus ex decem de residentibus, assumantur, qui ad studia generalia theologie, juris canonici, ac liberalium artium accedere compellantur, & ibidem utiliter perseverare tempore debito, donec ad statum scientiæ competentem perveniant, * & medicinæ quoad illos quibus ipsas audire a jure non est prohibitum, idem volumus observari. Sic autem electis & approbatis, tempore quo episcopo & capitulo expedire videbitur, fructus beneficiorum, distributionibus quotidianis dumtaxat exceptis, integraliter assignentur, consuetudinis vel constitutionis statuti illius ecclesie obstaculo non obstante. Prælatis vero sub interminatione Divini judicii præcipimus & mandamus, ut præsentem constitutionem in proximis synodis diligenter exequi non omittant.

XXI. De Judæis & Sarracenis.

Ecclesia Dei, in qua celebrantur Divina officia & sacramentum Eucharistiæ

consecratur, purgari debet, ne * communicatione infidelium cum fidelibus profanetur. Volentes igitur abusum evellere, qui in quibusdam partibus inolevit, quo infideles fidelibus se immiscerent, cum Divina officia in ecclesia celebrantur, ex quo scandalum frequenter oritur, & fidelium devotio impeditur: præsentem prohibemus edicto, ne quis infideles in ecclesiis interesse præsumant, dum Divina celebrantur officia. Quod si forte ex aliqua necessitate vel rationabili causa, in ecclesia, dum celebrantur Divina, & Missa specialiter, eos interesse contigerit, postquam præfationem Missæ sacerdos inceperit, ab ecclesia per sacristam in secretiori loco, vel alio apto, juxta ecclesiam recludantur: defendentes vero ipsos, ut prædicatur, impediens ne ab ecclesia expellantur, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant.

Novit hostis * Dei calliditas sub ovina pelle lupum inducere, ac sub mellis similitudine sel inferre, contra quod a Christum colentibus, ne fallantur, est cautela diligens adhibenda. Quia igitur in nocturnis vigiliis, quas in ecclesiis fieri aliquorum simplicium devotio introduxit, nefanda sæpe ac enormia sub hac boni specie committuntur: ipsas fieri de cætero firmiter prohibemus. Infideles vero quoscumque ad vigiliis istas adducere seu tenere, aut procurare quod tumultum ibi faciant suis vocibus, vel quibuslibet instrumentis, execrabile reputantes: statuimus, quod quicumque circa infideles dumtaxat contra præmissa fecerit, seu aliquod præmissorum, vivens quidem ab ingressu arceatur ecclesie, ac moriens ecclesiastica careat sepultura.

Sicut fidelis populus ab infideli est * processione divinitus, sic eum decet conversatione & moribus ab infidelium ritibus segregari. Ne igitur Christianæ fidei professores, Judæorum & Sarracenorum superstitionibus polluantur, & simplicium animi ad eorum perfidiam inclinentur: sub excommunicationis pœna, quam ipso facto incurrant, firmiter inhibemus, ne Christiani Judæorum aut Sarracenorum nuptiis vel sepulturis interfint, * nec eorum ritus, in his signanter aliquantulum imitentur.

Absurdam & irrationabilem corruptellam, quæ in Christianæ fidei vergit opprobrium & jacturam, qua contra sanctiones canonicas, Judæi & Sarraceni Christianis in publicis præficiuntur officiis, sub quorum prætextu Christianis plu-

ANNO
CHRISTI
1133.
* commu-
nicatione.

* MS. divi.

* Adde quod
MS. quo usus
est Carlin.
de Aguir. &
suis Ecclesiis
possint perfe-
ctius deservire.
Circa
scientias ve-
ro juris civili-
tis, & medi-
cine &c.* MS. id-
em, hinc.* MS. no-
eorum ritibus
in his fi-
gnanter ali-
qualiter imi-
tantur.

ANNO
CHRISTI
1713.ANNO
CHRISTI
1713.

plurimum sunt infesti, extirpare volentes: universis ecclesiarum praelatis sub interminatione Divini iudicii precipimus & mandamus, ut sanctorum patrum statuta super hoc edita, per excommunicationis sententiam & aliarum poenarum appositionem faciant inviolabiliter observari.

* Corr. Ad
dilatationem.

* Ad dilationem fidei Christianae, & conversationem fidelium debita sollicitudine intendentes, statuimus, ut conversis Judaeorum & Sarracenorum, qui plerumque post susceptionem baptismi mendicare propter rerum inopiam compelluntur, & ob hoc nonnulli eorum a receptione fidei retrahuntur, in hospitalibus & piis locis, provideatur in necessariis, secundum facultatem & sufficientiam reddituum eorundem: cujus ordinationem in locis non exemptis discretioni & arbitrio dioecesanorum ducimus committendam. Alii tamen, qui apti fuerint ad proficiendum in artificii aliquibus, per rectores hospitalium praedictorum ponantur & deputentur ad scientias, vel ipsa artificia addiscenda: quibus provideatur in necessariis, quousque in tantum in eis profecerint, quod de scientia vel de artificio commode valeant sustentari. Illis vero non teneantur dicta hospitalia providere, qui ante conversionem aliqua artificia sciverint, de quibus vivere valeant competenter: fiat tamen talibus in principio de hospitalium bonis aliqua moderata subventio, ad habendum instrumenta necessaria pro suo artificio exercendo.

De bonis autem talium converforum fiat quod circa hoc canones decreverunt. Ut vero praedicta hospitalia ad sustentationem ipsorum sufficere valeant, & etiam aliorum, praelati indulgentias concedant eis, qui talibus conversis benefecerint: deputantes aliquos probos viros, qui elemosynas huiusmodi colligant, & eis pro suis necessitatibus administrent. Universos etiam ecclesiarum praelatos monemus & hortamur in Domino Jesu Christo, ut conversis huiusmodi, qui ad clericatum apti fuerint, & clericatum ipsum recipere voluerint, de beneficiis ecclesiasticis suae conditioni & merito competentibus studeant providere.

Prædicationis officium, quod exerceri non debet nisi ab idoneis & litteratis personis, & eis dumtaxat, quibus per praelatos seu de jure aut privilegio specialiter est commissum, Judaeis & Sarracenis conversis penitus interdiximus, nisi eis, qui examinati & approbati fuerint per praelatos, & tales inventi,

quod sine errore & scandalo fidei infideles convincere possint & sciant per scripturas, & maxime ex codicibus eorundem. Praelatis etiam interdiximus, ne ipsis conversis litteras concedant super licentia prædicandi dictis infidelibus: nisi probati & examinati fuerint, ut superius est expressum.

Adversus Judaeorum & Sarracenorum induratam malitiam, (qui sub velamine medicinae, chirurgiae, & apothecariorum, callide insidiantur & nocent populo Christiano, dum eis medicamenta proponant, ex quibus nonnunquam pericula mortis incurrunt) sanctorum patrum canones salubriter providerunt, prohibentes, ne Christiani eos in infirmitatibus suis vocent, aut ab eis recipiant medicinam. Quia vero praedicti canones propter praelatorum negligentiam non servantur, in virtute sanctae obedientiae precipiendo mandamus, ut praelati ipsi præcepta canonum tam circa praedicta, quam circa eorundem evitanda cibaria, per censuram ecclesiasticam faciant inviolabiliter observari.

Damnandae cupiditatis iniquitas, qua mercatores Christiani victualia deserunt Sarracenis, notabile damnum afferunt Christianis: dum ex hoc & Sarracenorum relevatur inopia, & terra Christianorum victualibus sibi necessariis vacatur. Cum igitur praemissa fieri tempore guerrae sint a jure prohibita, praelatis omnibus & singulis precipimus & mandamus, ut committentes praemissa, excommunicatos in suis ecclesiis faciant publicari. Sententia autem huiusmodi in cathedralibus & parochialibus ecclesiis & specialiter partibus Sarracenorum vicinis, saltem quater in anno solemniter publicetur.

XXII. De adulteriis.

Lex continentiae, & tori conjugalis fidelitas, quandoque per concubinarium abusum, quandoque per secundas nuptias, quas plerique de facto, cum de jure non possint, contrahunt contra legem Divinae præcepta, indebite violatur. Ideoque statuimus, ut quicumque conjugatus concubinam publice detinere presumpserit, vel conjugatus, aut non conjugatus, concubinam infidelem presumpserit detinere, tam ipsi, quam ipso eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Praelati vero sententiam huiusmodi in ecclesiis faciant saepius publicari.

XXIII.

ANNO
CHRISTI
1911.

XXIII. De raptoribus.

Excrabilem quorundam Christianorum abusum, quo nonnulli Christianos rapiunt vel furantur, & eos Sarracenis vendunt, aut aliter quomodocumque trahunt, abhorrentes: statimus, ut nullus Christianus prædicta vel aliquid prædictorum exercere audeat: alioquin in sententiam excommunicationis incidat ipso facto; & quod, postquam a dicta sententia absolutus fuerit, nisi prius satisfecerit, careat ecclesiastica sepultura. Prælati sub interminatione Divini iudicii præcipimus & mandamus, ut filios eorum, videlicet qui prædictis modis substractos Sarracenis tradunt, cum affectu usque ad tertiam generationem ad sacros ordines & ecclesiastica beneficia non admittant. Sententia vero huiusmodi in cathedralibus ecclesiis, maxime partibus Sarracenorum vicinis, saltem quater in anno solemniter publicetur.

Ex frequentibus prælatorum querelis percipimus, quod nonnullæ religiose personæ, exemptæ & non exemptæ, ecclesias, decimas, & alia ecclesiarum & prælatorum bona, mobilia & immobilia, tam notabili læsione violenter usurpant & injuste detinent occupata. Ut igitur tales injuriatores pœnâ puniantur canonica, & ecclesiæ ab injuriis ac molestiis releventur: præcipimus, prælati constitutionem felicis recordationis domini Clementis papæ V. quæ incipit: Religiosi: contra tales in ecclesiis suis publicari faciant diebus Dominicis & festivis, & incidentes in eisdem constitutionis pœnas, excommunicatos & suspensos nominatim faciant publice nunciari.

XXIV. De fortilegiis.

Cum fortilegorum, maleficorum, incantatorum superstitiosa pernicies sit reprobata a jure canonico & civili; & in his a pluribus excedatur: præsentia constitutione firmiter inhibemus, ne aliqui ad huiusmodi fortilegos, maleficos, incantatores, divinatores accedere, aut ab eis super suis vel aliorum actibus consilium petere præsumant: alioquin tam ipsi, quam ab eis consilia requirerentes, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Inhibemus insuper sub excommunicationis pœna, ne aliquis attendat auguriis, aut in agendis secundum augurum consilia dirigantur.

Conc. General. Tom. XXV.

A Prælati vero & prædicatores verbi Dei, in suis sermonibus auguria dissuadeant omnibus Christianis.

ANNO
CHRISTI
1911.

XXV. De purgatione canonica.

Cum per sanctorum patrum statuta præcipiatur, ut ecclesiæ in suis actibus materiz mature procedatur: statuimus, ut purgatio canonica in causis sacrilegiorum vel aliis quibuscumque nullatenus indicatur, nisi tali casu, pro quo de jure sit purgatio indicenda.

* f. ecclesia
in suis actibus
mature procedat.

XXVI. De purgatione vulgari.

Vulgaris purgationis abusum per canones interdictum, quo suspecti de criminibus, ad se purgandum, ferrum candens, aut aquam ferventem accipiunt, detestantes: statuimus, ut mandantes talem purgationem fieri, tenentes, exhibentes, custodientes, accipientes ad hoc ferrum vel aquam huiusmodi, cum his Deus tentari videatur, & innocentes in huiusmodi purgationibus sine demerito puniantur, in sententiam excommunicationis incidant ipso facto, & nihilo minus sæpius excommunicati publice nuncientur.

XXVII. De penitentiis.

Penitentia sacramentum, quod omni fidei, postquam ad annos discretionis pervenerit, est necessarium ad salutem, a nullo est aliquantulum negligendum. Ideoque universis ecclesiarum rectoribus sub pœna excommunicationis districtè præcipiendo mandamus, ut constitutionem generalis concilii, quæ incipit: Omnis utriusque sexus: maxime quoad pœnas non confitentium, aut non communicantium, quæ sunt, ut viventes ab ingressu ecclesiæ arceantur, & morientes careant ecclesiastica sepultura, singulis Dominicis diebus, a Septuagesima saltem usque ad Pascha, in suis ecclesiis publicent, & in aliis locis, ubi hoc viderint expedire.

Et ego Roman. quondam magistri Odonis de Laude publicus apostolica & imperiali auctoritate notarius, prædictas constitutiones, prout in ipsarum originali correcto vidi & legi, de mandato, auctoritate, & commissione reverendi in Christo patris & domini, domini Guillelmi episcopi Sabinensis, apostolicæ sedis legati supradicti, in præsentia discretorum virorum, domini Raimundi Flori canonici Compostellani capellani, & Stephani de Lilio archipresbyteri de Gomera Oxoniensis diocesis, clerici ipsius domini legati, testium ad hoc vocatorum

* Maior
liber. O.
xonienis.

Zz

rum

ANNO
CHRISTI
1322.

rum & rogatorum, die secunda mensis Septembris anni & pontificatus prædictorum, mihi & Bertrando notario publico infrascripto factis, cum eodem Bertrando fideliter auscultavi. Et quia ipsas cum prædicto originali concordare inveni, in testimonium præmissorum me subscripsi, signumque meum hic & in fine cujuslibet folii præsentium constitutionum usque ad medietatem apposui consuetum. Et in uberiorem certitudinem præmissorum, dictus dominus le-

Agatus duxit sigillum suum præsentibus foliis in filo colligatis appendi.

Et ego Bertrandus Vanchi de Chanensi castro, clericus Trevirensis diocesis, publicus apostolica & imperiali auctoritate notarius, prædictas constitutiones, prout in ipsarum originali correcto vidi & legi, de mandato, auctoritate, &c.

ANNO
CHRISTI
1322.

CONCILIUM COLONIENSE

Ab Henrico Colonienſi Archiepiſcopo & ſuffraganeis celebratum anno
Dom. 1322. pridie Kal. Novembr.

In quo Engilberti Colonienſis archiepiſcopi ſynodalia ſtatuta, facta ſunt provincialia.

Henricus Dei gratia ſancta Colonienſis Eccleſia archiepiſcopus, ſacri imperii per Italiam archicancellarius, ſacro præſente provinciali concilio, ad perpetuam rei memoriam.

In nomine Domini, Amen.

Engilbertus Dei gratia &c. *ſupra t. 14. p. 332.*

Item contra eos, qui manus in clericos vel perſonas eccleſiaſticas injiciunt temere violentas.

Reipublicam curam gerentes, illud affectanter in corde gerimus, ut noſtris ſubjectis pacem, quietem, & tranquillum ſtatum præparemus, ac nunc novorum editione nunc antiquorum extenſione decretorum, libertatem ac immunitatem eccleſiaſticam conſervemus, ac inſurgentium contra ipſam conatus & appetitus noxios, etiam penarum adjectionibus, retineamus. Sane jamdudum felicis recordationis dominus Engilbertus Colonienſis archiepiſcopus prædeceſſor noſter, ſpeculator providus, & ſubditorum ſuorum deſenſor inclytus, ad manutendam & defendendam libertatem & immunitatem eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum, ac eorum qui in ſortem Domini ſunt vocati, complura (ultra proviſiones tam juris canonici quam civilis) ſtatuta ſynodalia, non tam ſalubria & utilia, quam neceſſaria, promulgavit; eaque penarum adjectionibus, ſicut erat expediens, vallavit provide & conſulte: quæ de conſilio & conſenſu noſtri capituli Colonienſis, ac venerabilium patrum, dominorum, Godefridi Oſnaburgienſis, & Godefridi Mindenſis, ac procuratorum venerabilium dominorum, Adolphi Leodienſis, & Ludovici Monafterienſis eccleſiarum epiſcoporum noſtrorum ſuffraganeorum, & procuratorum eccleſiæ Trajectenſis, ipſa Trajectenſi ſede vacante, in præſenti noſtro concilio provinciali congregatorum, ſalvis prædictorum ſuffraganeorum noſtrorum ſtatutis ſynodalibus, ſi quæ habent, eis & eorum eccleſiis, monaſteriis, & piis locis eccleſiaſticisque perſonis plenius providentibus, quibus præſentes præjudicare non intendimus, ſed ea in ſuo robore volumus permanere: auctoritate præſentium duximus approbanda, innovanda, & auctorizanda, ac ad totam noſtram provinciam, ut uniformitas in ea inducatur, in omnibus ſuis modo & forma & tenoribus extendenda: ipſaque ad totam noſtram provinciam extendimus per præſentes, decernentes ea, ut provincialia ſtatuta & decreta, a modo debere firmiter teneri & obſervari. Quorum quidem ſtatutorum tenor, de verbo ad verbum dinoviſcitur eſſe talis.

Ludolphi

Statuimus, ut ſacrilegi, qui ſuadente diabolo, Dei timore poſtposito, manus injiciunt in clericos. &c. *ut ſupra t. 14. p. 333. & ſeq.*

Hæc omnia & ſingula ſtatuta, auctoritate præſentis concilii provincialis, in omnibus ſuis modo, & forma, & clauſulis, & tenoribus, ac penarum adjectionibus, ad totam noſtram provinciam extendimus, & ſtatuta provincialia facimus: decernentes ea, ut ſtatuta provincialia, debere teneri & obſervari, ſic quod in qualibet civitate & diœceſi provincie noſtræ ea teneantur & obſerventur, ſicut ſub verbis noſtræ civitatis & diœceſis, tanquam ſynodalia, ſunt concepta ac promulgata, & hæcenus obſervata: ſalvis tamen aliis ſtatutis ſynodalibus eccleſiæ noſtræ Colonienſis, a nobis ſive a prædeceſſoribus noſtris editis: ac etiam ſtatutis ſuffraganeorum noſtrorum, ſi quæ habent, quibus, ſi reperiantur in aliquo præſentibus ſtatutis contraria, vel diverſa ab eiſdem, in quantum & in eo quo melius & plenius provident eccleſiis, monaſteriis, & piis locis, eccleſiaſticisque perſonis & earum rebus, & non iſtis: ſi vero melius & plenius præſentibus ſtatutis, eiſdem providetur: iſtis, & non illis, decernimus fore ſtandum. Et hoc nunc melius & plenius per iſta ſtatuta, an per illa provideatur, iudicio ſive arbitrio executorum ipſorum ſtatutorum duximus relinquendum. Præterea executionem præſentium ſtatutorum, ac abſolutionem, ſuſpenſionem, & relaxationem ſententiarum in eiſdem latorum, ſeu eorum auctoritate ſervandam, ad nos & ad noſtrum officium Colonienſem in noſtra civitate & diœceſi, & ad quemlibet noſtrorum ſuffraganeorum, & ad eorum officiales, ſive ad ipſos, ad quos de jure vel de conſuetudine, quoad ſynodalia eorum ſtatuta, pertinet, in ſingulis ſuis civitatibus & diœceſibus volumus pertinere. Verum ut omnis ambiguitas, & perplexitas, & difficultas, quo ad obſervationem præſentium ſtatutorum, in futurum evitentur: de conſenſu expreſſo & auctoritate præſentis provincialis concilii, retinamus & reſervamus nobis poſſeſſatem, facultatem, & auctoritatem præſentis provincialis ſtatuta,

ANNO
CHRISTI
1322.ANNO
CHRISTI
1322.

tata, quo ad nostram civitatem & diocesim, & etiam quo ad singulas civitates & dioceses nostrorum suffraganeorum, si ab aliquo episcoporum nostrorum suffraganeorum, & eorum capitulo requisiti super eo fuerimus, de consilio priorum & capituli ecclesie nostrae Colonienfis, in synodo tamen nostra diocesana, corrigendi, emendandi, interpretandi, tollendi, & in melius commutandi, si hoc nobis ex causis necessariis & legitimis videbitur expedire, provinciali concilio ad id minime convocato. Quia vero per ipsa praesentia statuta provincialia, communi utilitati ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum ac ipsarum bonorum, ut speramus, auctore Domino, salubriter providetur: praecipimus & mandamus in virtute sanctae obedientiae, ut ea ab omnibus ecclesiis & ecclesiasticis personis nostrae provinciae inviolabiliter & firmiter, fraude & dolo exclusis, observentur juxta modum & formam supradictos. In quorum omnium & singulorum testimonium, ea per Hermannum dictum Ratze, publicum imperiali auctoritate notarium, conscribi, & in hanc publicam formam redigi, ejusque signo consueto signari mandavimus, ac nostro & capituli nostri Colonienfis sigillis appensis muniri.

Acta sunt haec in concilio nostro provinciali Colonie celebrato, sub anno a nativitate Domini 1322. ultima die mensis Octobris, in palatio nostro Colonienfi, praesentibus capitulo nostrae ecclesiae Colonienfis, ac venerabilibus in Christo patribus & dominis, Godefrido Osnaburgensis, & Godefrido Mindensis ecclesiarum Dei gratia episcopis, nostris suffraganeis, pro se & suis ecclesiis: ac venerabili in Christo patre & domino Hermannus Hennensis ecclesiae episcopo, & Lenoldo de Northoff canonico Leodiensis, venerabilis in Christo patris ac domini, D. Adolphi Leodiensis, & dilectis in Christo, magistro Rudgero de Aldendurpe, doctore decretorum, & Friderico de Bicken canonicis Monasteriensis, venerabilis in Christo patris & domini Ludovici Monasteriensis, Dei gratia episcoporum, nostrorum suffraganeorum, procuratoribus; ac dilectis in Christo, magistro Reynero doctore in Theologia, ac Gerardo de Vorne, canonicis Trajectensibus, nomine capituli Trajectensis ecclesiae, ipsa ecclesia Trajectensis episcopi solatio viduata, in praemissis omnibus & singulis, consequentibus & suum consensum expresse adhibentibus. Praesentibus etiam S. Pantaleonis & S. Martini Colonienfi, ac S. Cornelii Indensis, Gladbachensis, Tuitiensis, Bruvilerensis, & Sibergensis monasteriorum abbatibus, ordinis S. Benedicti: Bonnenf. S. Severini & S. Andreae ecclesiarum Colonienfium praepositis: item Bonnenf. S. Gereonis Colonienfis, Sandensis, S. Andreae, S. Severini, S. Cuniberti, SS. Apostolorum, S. Mariae ad gradus, decanis, ecclesiarum civitatis & diocesis Colonienfis: officiali nostro Colonienfi, & Edlicensis & Carpenfis (Colonienfis diocesis) ecclesiarum praepositis, ac aliis praelatis, canonicis ecclesiarum rectoribus, & clericis nostrarum civitatum & diocesis ac provinciae in multitudine copiosis.

Et ego Hermannus dictus Ratze, de Colonia, publicus imperiali auctoritate notarius au-

tedidus, praemissis omnibus & singulis, dum agerentur, una cum personis praenominatis praesens interfui, ea omnia & singula, prout superius, in praesentibus rotulis per me connotis & signatis, de mandato reverendi in Christo patris & domini, domini Henrici Colonienfis ecclesiae archiepiscopi praedicti continentur, conscriptis, & in hanc publicam formam redegi, meoque signo consueto signavi vocatus & rogatus.

Et nos Godefridus Dei gratia Osnaburgensis ecclesiae episcopus, quia omnibus contentis & expressis in praesenti instrumento, cui nostra praesens littera transigitur, praesentes in concilio provinciali interfuimus, eisque tanquam utilibus & necessariis ecclesiis ecclesiasticisque personis & earum rebus, consensum, praehabita matura deliberatione, adhibuimus pro nobis & ecclesia nostra praedicta: ideoque sigillum nostrum, in signum praestiti consensus & auctoritatis a nobis & a toto concilio praesentibus duximus apponendum. Actum & datum die & loco, de quibus in ipso instrumento fit mentio.

Et nos Godefridus Dei gratia Mindensis ecclesiae episcopus, quia omnibus contentis & expressis in praesenti instrumento, cui nostra praesens littera transigitur, praesentes in concilio provinciali interfuimus, eisque tanquam utilibus & necessariis ecclesiis ecclesiasticisque personis & earum rebus, consensum nostrum, praehabita matura deliberatione, adhibuimus pro nobis & ecclesia nostra praedicta: ideoque sigillum nostrum, in signum praestiti consensus & auctoritatis a nobis & a toto concilio, praesentibus duximus apponendum. Actum & datum die & loco, de quibus in ipso instrumento fit mentio, anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo secundo.

Univerfis praesentes litteras visuris & auditoris, Adolphus Dei gratia Leodiensis episcopus, salutem, & cognoscere veritatem. Noveritis quod quia venerabilis in Christo pater & dominus D. Hermannus Hennensis episcopus, vices nostras gerens in pontificalibus, & Lenoldus de Northoff canonicus Leodiensis, procuratores nostri, ipsi concilio provinciali reverendi in Christo patris & domini domini Henrici Dei gratia sanctae Colonienfis ecclesiae archiepiscopi, Colonie celebrato, de quo in instrumento publico, cui praesens nostra transigitur littera, fit mentio, nomine nostro & ecclesiae nostrae interfuerunt, ac omnibus & singulis contentis & expressis in eodem instrumento, & praesertim prorogationi statutorum synodaliu bonae memoriae domini Engilberti sanctae Colonienfis ecclesiae archiepiscopi, ad totam provinciam Colonienfem, aliisque in dicto instrumento contentis, tanquam utilibus & necessariis ecclesiis ecclesiasticisque personis, & earum rebus, pro nobis & nostra ecclesia nomine procuratorio consenserunt. Ideoque nos ea quae per ipsos in hoc negotio acta sunt, ratificantes & approbantes, sigillum nostrum, in signum adhibiti consensus & auctoritatis a nobis similiter & approbationis, praesentibus duximus apponendum. Dat. anno Domini 1322. in crastino B. Martini episcopi.

ANNO
CHRISTI
1323.ANNO
CHRISTI
1323.

TARRACONENSE CONCILIUM

Anno 1323. celebratum.

I.

A. C. 1323.
Adert Mart.
Ver. Mon. 2. ses
VII. p. 309.
ex MS. Coll.
Supp. 1. 1111.
p. 405.

Eximius in secundo concilio celebrato Terra-
cona, 8. Kal. Febr. 1323. contra diffiden-
tiam prædecessorum nostrorum qui condemnave-
runt diffidari prælatos & personas ecclesiasticas,
vestigiis inherentes, sacro approbante concilio,
statuimus, ut si quis deinceps, cujuscumque
status vel conditionis existens, diffidaverit seu
aculendaverit diffidari, seu aculendari fecerit
aut procuraverit, publice vel occulte archiepiscopum
vel episcopum, vel eorum officiales, vel prælatum,
aut religiosum, vel alium clericum beneficiatum in
sacris ordinibus constitutum, seu prædictorum
occasione homines & loca eorum ministrati-
oni commissa, sive in hac scienter dederit
consilium, auxilium vel favorem, ipso facto,
& denuntiatur excommunicatus, quoti-
die, dum in excommunicatione persisterit,
pulsatis campanis, & candelis extinctis, &
nilominus terræ seu castra ipsius, si quæ
habuerit, eo ipso subiaceant ecclesiastico
interdicto, a qua sententia nullatenus
absolvatur, nec interdictum ipsum relaxetur,
donec de injuria & damnis propterea
irrogatis satisfecerit competenter. Quod
si clericus, cujuscumque status vel
conditionis existens, aut religiosus in his
deliquerit, si beneficium vel administrationem
obteneat, præter penas prædictas, a beneficiis

A omnibus & administratione sit eo ipso privatus.
Si vero beneficiatus non fuerit, perpetuo sit
inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinen-
dum, donec secum super hoc per sedem apo-
stolicam fuerit dispensatum.

II.

*Contra laicos invadentes jurisdictionem
ecclesiasticam.*

Ecclesiastica jurisdictione a seculari distincta esse
dinoscitur, & una per alteram impediri non
debet, sed potius adjuvari. Quia vero nonnulli
seculares iudices statuta canonum circa hæc
edita contempnentes, clericos & alias personas
ecclesiæ super rebus & causis injuriose coram
se compellunt in iudicio litigare, & alias per-
sonas recurrentes ad ecclesiasticum forum super
causis, quæ ad idem forum de jure vel de anti-
qua consuetudine pertinere noscuntur, ad des-
tendum compellunt, sacro approbante concilio,
statuimus, & universis prælatis in virtute
sanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, qua-
tenus statutum felicis recordationis Bonifacii
papæ VIII. quod incipit: *Quoniam ut insell-*
ximus, in suis episcopalibus synodis ac in ec-
clesiis etiam suarum dioceseon ubi expedire vi-
derint, faciant publicari, prædictoque iudices
excommunicatos publice nuntiari.

CONCILIUM PARIISIENSE

Celebratum a Guillelmo de Meloduno Senonensi archiepiscopo, &
suffraganeis, pro jurisdictione ecclesiastica & disciplina,
anno Domini MCCCXXIII.

Ex codice MS. Victorino edidit Ludov. Bail in Summa conciliorum: nos cum MS. constulimus.

I. *Ut jejunetur in vigilia festi Corporis
Christi.*

NOs Guillelmus archiepiscopus Senonensis,
anno Domini MCCCXXIII. die sabbati
post festum beati Matthæ apostoli continuata
de die in diem, a die Lunæ præcedenti, in
nostro provinciali concilio una cum suffraganeis
nostris cæterisque personis ecclesiasticis nostræ
Senonensis provinciæ celebrato, Parisiis con-
gregati: eodem approbante concilio, statuimus
et ordinavimus, ut quarta feria, dictam quin-
tam feriam præcedente festum pretiosissimi sa-
cramenti, omnes subditi nostri et suffraganeo-
rum nostrorum, ab esu carniurn abstineant et
jejunent. Quibus jejunantibus sic, vereque pœ-
nitentibus et confessis, in remissionem suorum
peccaminum quadraginta dies de indulgentiis
duximus concedendum.
Circa vero solemnem processionem quæ dicta

* f. quarta
fer. quintam
fer. præce-
dente, in
qua celebra-
tur festum
pnc.

Quinta feria fit a clero et populo in delatione
prædicti sacramenti iis diebus introducta, vide-
licet quoad præsens, nihil immutamus: devo-
tioni cleri et populi relinquentes.

II. *Ut interdicanur loca, in quibus clericus a
iudice laico detinebitur.*

Statuimus et etiam ordinamus, ut si contin-
gat aliquem clericum in villis seu castris diocesis
et provinciæ Senonensis, per iudicem capi se-
cularum, qui sufficienter requisitus de reddendo
eundem clericum suo iudici ecclesiastico, non
reddiderit seu restituerit, in sua malitia perse-
verans: in dictis villis seu castris cessetur,
quandiu tenebitur idem clericus, a Divinis,
necum in illa ecclesia intra cujus fines dictus
clericus detineri dignoscitur, sed etiam in aliis
ecclesiis in dictis villis et castris existentibus,
si in dictis villis et castris plures ecclesias conti-
gerit esse titas. Quod ad religiosorum monaste-
ria

ANNO
CHRISTI
1222.

ria in dictis villis et castris constituta, et ad alias ecclesias eidem contiguas, extendi volumus: ne, si in quibusdam a Divinis cessaretur et non in aliis, cessationis sententia seu iurisdic- tio valeat vituperari. Et prædictas cessationes, auctoritate prædicti concilii, ab omnibus tam exemptis quam non exemptis, cum de jure ad hoc etiam teneantur, volumus observari.

III. *Ut religiosi post annum & diem
profiteantur.*

Præterea quia multi religiosi et religiosæ per annum et diem in habitu religioso in suis monasteriis commorantes, per quam quidem mo- ram tacite sunt professi et suis monasteriis alli- gati, in animarum suarum periculum, et scan- dalum plurimorum, suis dimissis habitibus re- dire ad sæculum non verentur de facto, post- modum ad monasteria convolantes, præmissa falso sibi licere facere asserentes: eodem appro- bante concilio statuimus ac etiam ordinavimus, ut prædicti religiosi ac etiam religiosæ, dictis anno et die elapsis, per superiores suos, dum- modo in ætatis discretionem fuerint constituti, profiteri expresse, vel saltem ita publice, quod dicta professio celari non valeat, compellantur: cum non sit dubium, sic exeuntes, ac etiam contrahentes, sententiam excommunicationis incurrere ipso facto.

IV. *De vita & honestate clericorum.*

Præterea cum sit certum, clericos qui caligas rubeas ac lcatatas et alias inhonestas publice deferunt, non modicum detrahere clericalis ordi- nis dignitati, indignos etiam prærogativa professorum illius ordinis se reddentes: inhõe- stati talium occurrere cupientes, eodem appro- bante concilio statuimus ac etiam ordinavimus, ut clerici beneficiati tam cathedralium quam

collegiarum ecclesiarum, sive sint canonici et capellani, vicarii, seu simplices chorales, seu caligis rubeis, viridibus, lcatatis, croceis, seu albis, publice non utantur; sed caligis nigris, seu aliis honestis tantummodo sint contenti. Quod si a delatione dictarum caligarum cano- nici moniti non destiterint, ipso facto imme- diate distributionibus, quæ existentibus certis ho- ris distribuuntur, auctoritate præsentis concilii nos privamus. Quod quidem statutum ad pres- byteros extendi volumus, ordinariorum arbi- trario puniendos. Et istud idem in prædictis cle- ricis comam nutrientibus, barbamque prolixam seu tonsuram inhonestam, ac a parte exteriori almutias de cendeto seu de velveto deferentibus, ut uniformitas inter prædictos clericos conservetur, volumus observari.

Hinc est, quod paternitati vestræ auctoritate, nostra metropolitani mandamus, quatenus prædicta statuta in vestris synodis et ali- bi, prout vobis expedire videbitur, publice- tis seu publicari faciatis, et a vestris subdi- tis juxta tenorem ipsorum inviolabiliter obser- vari.

In quorum testimonium præsentis litteras sigillo nostro duximus sigillandas. Datum ut supra.

C

C. C. Aliud Senonense concilium supra editimus ad an- num MCCCXX. in quo eadem, que hoc anno, & eisdem fore verbis statuta sunt. Unum autem idemque concilium non esse, ex eo constat, quod quædam in vocibus multa sint eadem, sunt tamen alia diversa: deinde quod non tan- tum alius annus adscribitur, sed & dies alia.

AUSCITANÆ synodi statutum unum Ludovicus Bail ad hunc annum edidit: sed cum sit diocesana illa synodus, locum hic non habet, ( ) ut sæculi hujus initio admo- net.

SENONENSE CONCILIUM IN SCOTIA

Anno 1324. celebratum.

A. C. 1324.
Afert
Will.
Conc. Brit.
t. II. p. 514.

Mense Martio hujus anni ecclesiarum Sco- D ticarum concilium celebratum fuisse a- h. a. D pud Sconam constat ex Chartulario Palsgueni.

CONCILIUM TOLETANUM

Auctoritate Joannis archiepiscopi & primatis Toletani celebratum anno Domini MCCCXXIV. tempore Joannis papæ XX.

In nomine Domini amen.

Iste sunt constitutiones per reverendum patrem & dominum, dominum Joan- nem miseratione Divina Toletanum archiepiscopum, primatem Hispania- rum ac regni Castellæ cancellarium, factæ ac editæ in concilio per eum apud Toletum celebrato, anno Do-

E mini millesimo trecentesimo vicesimo quarto, vicesimo primo die mensis Novembris, qua die dictum concili- um extitit terminatum.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ut episcopi vocati ad concilium veniant.*
2. *De vestibus clericorum.*

3. *U*

ANNO
CHRISTI
1504

3. *Ut clerici fructibus capellaniarum non abutantur.*
4. *Ut nullus curatum beneficium administrat, nisi ante legitimum per episcopum diocesannum infra-
bitus fuerit.*
5. *Ut clerici bona ecclesie filijs suis non conferant.*
6. *Ut presbyteri pro Missis celebrandis pecuniam non exigant.*
7. *Ut presbyteri non nisi unam Missam in die celebrare presument.*
8. *Nisi qui Saracenis subsidia impendant, excommunicatos esse.*

P R Æ F A T I O.

AD fructus uberes, quos in Dei ecclesia episcoporum concilia hactenus produxerunt, conditores canonum considerationis aciem intendentes, provide contulerunt, eadem concilia pro puniendis excessibus, & reformandis moribus, per metropolitanum cum suis suffraganeis annis singulis celebranda. Quod & reverendus pater dominus frater Guillelmus Sabiniensis episcopus, in his partibus apostolicis sedis legatus, quolibet anno, vel ad minus biennio, sub certa forma fieri præcepit, ut quos ad declinandum a malo, & faciendum bonum, virtutum præmia non inducant, quadam ad hæc facienda necessitate per episcoporum diligentem sollicitudinem & suppositam vigilantiam compellantur. Nos igitur, qui desideranter in vos gerimus ipsos canones & præceptum ejusdem domini legati pro viribus observare, convocavimus provinciale concilium in nostra ecclesia Toletana: & intendentes potius ad observationem constitutionum, quam ad multiplicationem earum, sacro approbante concilio præcipimus, constitutiones per dictum dominum legatum editas in concilio per eum apud Vallemoleti celebrato, cum infrascriptis per nos in præfenti concilio editis, observari.

C A P I T U L A.

I. *Ut episcopi vocati ad concilium
Veniant.*

Episcoporum negligentia, qui vocati ad concilium venire negligunt, ex quo ecclesiastica contemnitur auctoritas, excessus remanent impuniti, & correctio morum cessat, ipsas impunitates auferre volentes, cum nos simus sub certa pœna ad celebrandum concilium obligati, quod celebrare non possumus decenter vel utiliter sine ipsis: præfenti constitutione jubemus, ut episcopi vocati ad concilium personaliter veniant, nisi fuerint impedimento legitimo, de quo nobis fidem facere teneantur, præpediti, secturi. Quod nisi fecerint, pœnas contra eos statuta a jure, publicari & servari faciemus: ad alias nihilominus, sicut expedire viderimus processuri. Et ut plenior informatio habeatur, episcopi in casu in quo legitime impediti, & cathedralium ecclesiarum

a Idem MS.
speci impunitatis.

capitula, mittant ad dictum concilium procuratores idoneos de statu propriarum ecclesiarum & diocesum informatos.

ANNO
CHRISTI
1504II. *De vestibus clericorum.*

Antiquos canones, qui in clericis superflua & inhonesta prohibent, ad memoriam reducentes statuimus, quod nullus clericus supertunicale vel tabardum post mensam a tempore publicationis præfentis constitutionis deferat ita longum, quod si ad pedes contingat, nullatenus tamen per terram trahatur, cum hæc non honestas, sed superfluitas & indecentia censeatur. Clericus vero qui contra fecerit, supertunicale ipsum seu tabardum ipso facto amittat, per proprium, seu ejus vicarium, seu officialem, pauperibus erogandum. Caveant & clerici, ne mantellos seu chlamydes nimia longitudine vocandos, nec cum chordis & nimis longis nec tunicarum manicas nobiliter nimis breves, ita quod brachia nuda appareant: si pœnam consimilem voluerint evitare. Quilibet etiam clericus barbam faciat sibi radi quolibet saltem mense, nec crines deferat nobiliter infra aures. Cæterum quia in partibus istis morbus detestandæ inhonestatis irrepsit, quod mulieres quæ soldaderas vulgariter nuncupantur, intrant publice domos prælatorum & magnatum ad comedendum, & alia, loquentes prava & inhonesta colloquia pleurumque corruptentia bonos mores, facientes spectaculum de seipsis: præcipimus omnibus, & maxime prælatis, sub obtestatione Divini judicii districtius injungentes, ne hujusmodi mulieres permittant intrare vel esse in domibus eorundem, nec aliquid dent eisdem.

III. *Ut clerici fructibus capellaniarum
non abutantur.*

Quorundam clericorum abusum, qui fructus capellaniarum perpetuarum, seu beneficiorum, quæ ex devotione fidelium in eorum instituuntur ecclesiis, auctoritate propria sibi appropriant, inter se dividunt sub prætextu, quod ipsi volunt dictis capellaniis seu beneficiis deservire, vel alias, cum de ambitionis radice procedat, & per ipsum cultus Divinus minuatur, quem desideramus augere, & ab institutione capellaniarum seu beneficiorum plurimi retrahantur, penitus reprobamus & prohibemus, expresse præcipiendo, quod hujusmodi capellaniarum, seu beneficia instituta, & de

cete-

a al. con
vertantur.

a MS. Mon.
doarrese
Card. de A.
gnone, cir-
cumscriptum
b Idem MS.
in voce.

a non. 1504.
c MS. edus.

e Adde ex
eodem MS.
Episcopum.
f Adde ex
eod. MS. de-
ferant.
g Corr. no-
tando
h Corr. no-
tabiliter.

i Corr. no-
tabiliter.

g Id. MS.
Sobinas.

ANNO
CHRISTI
1199.
h. M. MS.
Institutionem
cliam.

cetero instituenda, habeant juxta ordi-
nationem a statuentium proprios servi-
tores. Qui vero sine licentia diocesani
episcopi contra fecerint, a beneficiis quas
habent in ecclesiis, in quibus hæc com-
miserint, donec plene restituerint quid-
quid contra præsentem prohibitionem
perceperint, sunt suspensi.

IV. *Ut nullus curatum beneficium admi-
nistret, nisi ante legitime per episco-
pum diocesenum instructus fuerit.*

Id. MS.
corporales,
minus reddi.

Inter i episcopales sollicitudines illa
debet esse præcipua, quæ versatur circa
curam seu regimen animarum, quæ in
episcoporum potestate consistunt. Pro-
pterea ne astutia satanæ eos decipiat,
propter rectorum ignorantiam vel defe-
ctum, & sanguis subditorum de eorum
manibus requiratur: statuimus sacro
concilio approbante, quod nullus in curato
beneficio administret, donec in eo per
diocesenum episcopum institutione au-
thorizabili fuerit institutus, seu sibi cura
commissa fuerit animarum: alioquin
jure, quod habebat in prædicto benefi-
cio, non obstante contraria consuetudi-
ne, sit privatus, privilegiis & gratiis
sedis apostolicæ semper salvis.

V. *Ut clerici bona ecclesie filiis suis non
conferant.*

Ut substantia ecclesiarum quæ solet
per clericorum sobolem deperire, ad usum
debitum conservetur: statuimus, quod nul-
lus clericorum bona intuitu ecclesie ac-
quisita, filiis vel filialibus suis det, vel
conferat inter vivos, vel in testamento
contra canonum instituta dimittat; præ-
cipientes omnibus episcopis in virtute
sanctæ obedientiæ, quod jura super hoc
edita diligenter observent.

VI. *Ut presbyteri pro Missis celebrandis
pecuniam non exigant.*

Multa mentis amaritudine concitatur,
gravisque doloris aculeus perfodit men-
tem nostram, intelligentes, quod aliqui
presbyteri detestanda & abominabili am-
bitione cæcati, pro Missis per eos cele-
brandis pecuniam exigunt, & super hoc,
ac si vellent vendere rem profanam, im-
pudenter mercantur: quandoque etiam
publice, qui eas faciunt celebrari, æsti-
mantes, ut ex eorum facto pernicioso
vendunt gratiam Dei, quæ in sacramen-
to Missæ confertur, vel verius ipsum
Deum, qui nobis sub specie dicti sacra-

Id. MS.
MS. 1099.
redunt.

menti se exhibet, pecunia posse vendi.

Verum cum dictum sacramentum super
omnia pretiosum, sit liberaliter sicut
cetera sacramenta celebrandum: distri-
ctius prohibemus, ne aliquis presbyter
pro Missis celebrandis pecuniam exigat,
vel rem aliam temporalem; sed i grate
accipiat, si aliquid per facientem Mis-
sas celebrari oblatum sibi caritative fue-
rit, absque pacto & conventionem qua-
cumque. Qui vero contrarium fecerit,
a celebratione Missæ per annum nove-
rit se suspensum, & alias pro tam gra-
vi excessu ad arbitrium proprii episcopi
puniendum.

ANNO
CHRISTI
1199.

Id. MS.
grate.

VII. *Ut presbyteri non nisi unam Missam
in die celebrare præsumant.*

Nullus insuper absque causa necessi-
tatis excepto die Nativitatis Domini,
præsumat nisi unam Missam celebrare
in die: quia valde felix est, qui cele-
brat digne unam. Præcipimus etiam in
virtute sanctæ obedientiæ omnibus pres-
byteris, quod Missam celebrent ut fre-
quentius poterunt, & ad minus quater
in anno: nisi ex causa rationabili, quam
propriis episcopis notificare habeant,
eos cessare contingat. Et ne m præter
criminosam conscientiam a celebratione Mis-
sarum habeant abstinere: concedimus
eis licentiam in hoc casu, si non possint
commode copiam sui curati habere,
quod possint alii presbytero confiteri, qui
iplos tam a minore excommunicatione,
quam aliis omnibus, quæ sibi confitebun-
tur, possit absolvere; exceptis dumtaxat
casibus sedi apostolicæ & episcopo refer-
vatis. Alii vero clerici, ut ostendant se
ad plus teneri quam laici, ad minus
communicent ter in anno. nisi de con-
silio proprii confessoris duxerint absti-
nendum.

Id. MS.
propter.

VIII. *Illos qui Sarracenis subsidia impen-
dunt, excommunicatos esse.*

Quamvis contra illos, qui cum Sarracenis
mercimonium habuerint, vel eis
aliqua eorum subsidia seu consilia per
se vel alios quocumque ingenio, quam-
diu inter nos & iplos guerra duraverit,
impendenda duxerint, sint a canone ex-
communicationis * sententia promulga-
ta: quidam tamen Christiani, perverse
verba dicti canonis intelligentes, &
querentes in eis folia & non fructus,
non verentur tempore dictæ guerræ iplos
Sarracenis ad terram eorundem Chri-
stianorum venientibus vel mittentibus
victus.

ANNO
CHRISTI
1324P. 71. MS.
credulitatem.

— victualia vendere, & alia rerum sub-
— dia impendere, credentes ex quo non
— vendunt, nec mittunt ad dictos Sarra-
— cenos, a sententia ipsius canonis excu-
— sari. Nos vero perversum intellectum
— & crudelitatem eorum penitus repro-
— bantes, declaramus & volumus ipsos qui

— prædicta faciunt vel committunt, incur-
— rere sententiam canonis supradicti: quem
— canorem simul cum hac nostra consti-
— tutione specialiter in cathedralibus &
— parochialibus ecclesiis, eisdem Sarra-
— cenis vicinis, frequenter præcipimus pu-
— blicari.

ANNO
CHRISTI
1324

STATUTUM SINGULARE

D. Henrici ecclesie Colonienfis archiepiscopi, editum anno
Domini MCCCXXIV.

*Moderatio statutorum provincialium ecclesie Colonienfis auctoritate Apostolica facta per D. Henricum
archiepiscopum prædictum, quoad sives & civitatem Coloniensem. In nomine Domini. Amen.*

Henricus Dei gratia sancte Colonienfis ec-
clesie archiepiscopus, sacri imperii per
Italiam archicancellarius, dilectis in christo Præ-
positis & Archidiaconis, Abbatibus, Decanis,
Prioribus & Prælatibus, ecclesiarum rectoribus
nostrarum civitatis & diocesis, ac aliis nostris
subditis universis, salutem in Domino sempiternam.

P. 71. MS.
Concil. Germ.
1. 17. pag.
287.

Nuper litteras digna Dei providentia sanctis-
sime in Christo Patris & Domini D. Joannis
papæ XXII. sacrosanctæ Romanæ ac universa-
lis ecclesie summi pontificis, nobis directâ, re-
cepimus in hæc verba.

Joannes episcopus servus servorum Dei vene-
rabili fratri archiepiscopo Colonienfi salutem &
apost. benedictionem. Significaverant nobis di-
lecti filii, iudices, scabini, consules & commu-
nitas civitatis Colonienfis, quod quædam statu-
ta auctoritate ordinaria edidisti, in quibus in-
ter alia continetur, quod violantes immunitatem
seu dotes ecclesiarum, hominem videlicet ex-
trahendo de eis, vel eam modo alio violando,
ipso facto excommunicationis sententiam incur-
rant; & si plures fuerint, locus, in quo tales
domicilium habuerint, ipso facto subiaceat in-
terdicto; & in loco, ubi immunitas læsa fue-
rit, cessetur protinus ï divinis. Et quod quilibet
locus seu parochia tuarum civitatis & diocesis,
ad quem, vel ad quam prædones, raptores
& invatores bonorum & rerum ecclesiarum,
& ecclesiasticarum personarum pervenerint, seu
præda vel spoliium vel rapina deducta, vel ubi
præda ipsius emptor fuerit, eo ipso facto ec-
clesiastico sint supposita interdicto, & quamdiu
ibi malefactores hujusmodi vel præda, spoliium
vel rapina, seu ipsius emptor fuerit, cessetur
etiam a divinis; & si per triduum ibi poterint,
licet extunc recesserint, vel ad alia loca se
transulerint, vel præda seu spoliium alias dedu-
ctum fuerit, nihilominus parochia seu locus,
in quo triduo manserant, vel ubi præda & spo-
lium consumpta fuerant, per duos menses sub-
jaceat interdicto, nisi medio tempore fuerit sa-
tisfactum, prout in eisdem statutis dicitur ple-
nius contineri. Cum itaque sicut dicti iudices
scabini, consules, & communitas significare no-
bis curarunt, dicta civitas sit spatiosa plurimum
& diffusa, habens decem & octo parochias ma-
gnas principales, & multas collegiatas ecclesias,
plurimasque capellas; & si tota Colonia censetur
in tali forefacto locus unus, tota per con-
sequens civitas reputabitur interdicta; & sic

propter forefacta, quæ propter magnitudinem
ejusdem civitatis, frequenter in aliqua ex præ-
dictis parochiis committuntur, vix erit tempus
aliquod, in quo dicta civitas non subiaceat in-
terdicto; sicque hujusmodi interdicto durante, in-
sepulta manerent in civitate prædicta in magna
multitudine corpora defunctorum, e quorum
fœtore sanorum infectio sequeretur, infantes
fraudentur ecclesiasticis sacramentis, cresceret
inde devotio populi, hæreses pullularent, & infi-
nita pericula insurgerent animarum; magna et-
iam & periculosa exinde scandala possent se-
qui. Ac propterea nobis humiliter supplicarunt,
ut animarum periculis & scandalis obviantes,
quæ exinde possent sequi, statuta moderari, &
mitigare prædicta auctoritate apostolica digna-
remur. Nos eorum supplicationibus inclinati
fraternitatem tuam requirimus, & rogamus at-
tente, tibi per apostolica scripta mandantes,
quatenus prudenter attendens, quo tempore in-
terdicti divina organa suspenduntur, & laudes,
nec etiam sacramenta ecclesiastica ministrantur,
ut solent adolescentes & parvuli participantes
rarius sacramentis minus inflammantur & solum
dantur in fide: fidelium tepetiscit devotio, hæ-
reses pullulant, & multiplicantur pericula ani-
marum: prædicta statuta sic studeas temperare,
quod ex singulari delicto in una parte civitatis
commisso, tota prædicta civitas non subiaceat
interdicto, seu pena hujusmodi non extendatur
extra parochiam, in qua forefactum fuerit per-
petratum; nisi per rectores, iudices, consules, sca-
binos vel officiales civitatis prædictæ quocumque
nomine censeantur excessus præfati fuerint per-
petrati: quo casu statuta prædicta in suo robo-
re perseverent. Datum Avinione VII. id. Mar-
tii pontificatus nostri an. VII.

Verum licet per nos nequaquam statuta hu-
jusmodi, immo per bonæ memoriæ Dom. En-
gilbertum quondam Coloniensem archiepisc.
prædecessorem nostrum de consilio capituli no-
stri & Priorum ac Prælatorum jamdudum lon-
ge retroactis temporibus edita existant pro ec-
clesiarum, ecclesiasticarum personarum, ac earum
bonorum libertate observanda, ac per nos pu-
blica utilitate pensata, de consilio & consensu
capituli nostri, suffraganeorum nostrorum, capi-
tulumque suorum, seu ipsorum procuratorum
ac Priorum & Prælatorum nostrorum in pleno
concilio provinciali, quod alias celebravimus
facta provincialia, & ad totam nostram pro-
vinciam sunt extensa: existat etiam cautum non
sine

ANNO
CHRISTI
1116ANNO
CHRISTI
1116

sine consumpta provisione in eisdem statutis locum fore censendum quoad observantiam interdicti ex cessatione divinatorum in causis antedictis totam civitatem coloniensem, & non tantum parochiam, in qua ipsum committi contingit forefactum, ne rectores, consules, scabini, vel officiales, & communitas civitatis praedictae forefacto aliquo in una ipsius civitatis parte perpetrato, dum ipsis una parochia tantum sit interdicta in aliis ecclesiis civitatis ejusdem audiendi divina copia superesset, forefactores & delinquentes in talibus jam praefatis in litteris apostolicis contentis ad praestandas laes emendas debitas inducere non curarent: sed potius tota interdicta civitate, divinatorum carentia contra tales forefactores acriter incitati, eos ad hujusmodi emendas praestandas inducere fortius festinarent, nec per consequens virtute litterarum praedictarum asstringamur de jure ad aliquam moderationem eorumdem statutorum faciendam, nec praefatus sanctissimus pater & dominus noster, si praemissorum veritatis notitiam habuisset, praedictas suas litteras concessisset, tamen, ut juxta intentionem ipsorum civium, dictas litteras ad nos impetrantium, & ne ad aliquorum persuasionem de facto, de aliqua nota inobedientia arguamur, & ut ipsi promptiores exsistant ad conservandum libertatem ecclesiasticam, personarumque ecclesiasticas defendendum, & a noxiis praeservandum, taliter de consensu nostri capituli ac priorum & capitulorum nostrorum circa observantiam interdicti, & cessationem a divinis auctoritate statutorum praedictorum quoad civitatem Coloniensem, in casibus, ad quos dictae litterae apostolicae se extendunt, duximus ordinandum, & disponendum. Quod propter violationem ecclesiarum immunitatum seu dotum in una parte civitatis commissam in sola parochia, in qua hanc committi contigerit, statim juxta moderationem infra scriptam cessetur a divinis. Et si plures fuerint, vel iudex secularis qui hujusmodi violentiam fecerint, in parochia etiam, in qua tales domicilia habuerint, ecclesiasticum servetur interdictum; in aliis autem ecclesiis collegiatis, conventualibus & parochialibus civitatis Colonienfis propter hoc intra XV. dies a tempore hujusmodi commissae violentiae per plebanum parochiae, in qua violentia ipsa commissa fuerit, concilio civitatis Colonienfis, vel magistro consulum, sive aliquibus ex ipsis consulibus notificata computandum, committentem sive committentes compellant ad emendam, ad satisfactionem condignam praesentandum, ne cessetur a divinis, nec ecclesiasticum servetur interdictum; sed ipsum interdictum sive cessationem a divinis per eisdem quindecim dies suspendimus, & teneri volumus ac decernimus in suspensio, nisi per iudices magistrorum civium, consules, scabinos vel officiales aut communitatem civitatis praedictae, vel eis mandantibus aut ratum habentibus, seu forefactores hujusmodi in crimine suo scienter defendentibus, excessus hujusmodi fuerint perpetrati. Quo casu statuta praedicta, sicut ab Engilberto primordialiter sunt edita, prout ipsae litterae apostolicae innuunt, perseverant. Verum si intra XV. dies post expostam sive notificatam hujusmodi violentiam, consilio civitatis Colonienfis, sive magistro consulum, aut aliquibus ex ipsis consulibus forefactor sive forefactores de commissa per ipsos violentia non satisfecerint, ex tunc absque aliqua interpellatione, statuta provincialia praedictae Concilii Generalis. Tom. XXV.

Acta in omni forma primae, exacta diligentia observentur. Volumus autem, quod in parochia, in qua hujusmodi violentia fuerit perpetrata, intra XV. dierum praedictorum spatium, postquam ipse plebanus seu ejus vicarius ipsam violentiam consilio civitatis seu magistro consulum, aut aliquibus ex ipsis consulibus notificaverit, & non ante nec alias, corpora defunctorum cum solemnitate missae tradi possint ecclesiasticae sepulturae, ipsum interdictum sive cessationem divinatorum quoad sepulturam & solemnitatem exequiarum ipsarum suspendentes. Super probatione vero notificationis hujusmodi factae, stare volumus ipsius plebani sive ejus vicarii, si in dubium revocaretur, juramento. Notificationem insuper ipsam factam idem plebanus, sive ejus vicarius capitulo nostro intimabit, ut sciri possit, quando quindecim dies praedicti sint elapsi. Ne vero notificatio aliquo colore quaesito differatur, praecipimus, ut plebanus sive ejus vices gerens, in cujus parochia violentia fuerit perpetrata, statim, postquam hoc sibi constiterit, prout secundum statuta constandum est, notificationem ipsam faciat secundum modum praedictum. Quam si per triduum, postquam sibi sic constiterit, facere neglexerit plebanus, seu ejus vices gerens, eo ipso ab officio & beneficio sint suspensi. Et si adhuc per triduum subsequens hanc intimationem non fecerint, ut est dictum, eo ipso excommunicationis sententia, quam in eos in his scriptis serimus, sint nodati. Quae omnia & singula in observatione interdictorum, sive cessatione a divinis, secundum statuta praefata in suis capitulis & clauulis contra raptores, invalores & praedones bonorum & rerum ecclesiarum seu ecclesiasticarum personarum, ipsum spoliolum rapinam & invasionem intra civitatem Coloniensem committentes, seu domicilium habentes, volumus observari. Per praemissa vero, quae tantum ad civitatem Coloniensem extendi volumus, quoad observantiam eorumdem statutorum sive interdictorum, & cessationem a divinis quicquam non intendimus inducere, sive aliquid innovare. In quorum omnium firmitatem & testimonium sigillum nostrum, una cum sigillo capituli nostri praesentibus est appentum. Quod nos capitulum pro nobis & Prioribus Colonienfis, in signum consensus nostri praesentibus duximus apponendum. Dat. an. D. 1124. crastino Dominicae, qua cantatur *Innocentius*.

Statutum singulare D. Henrici eccl. Colonienfis archiepiscopi editum anno Domini MCCCXXIV. iteratum & quass renovatum an. D. MCCCXXVIII. Moderatio statutorum provincialium secundario facta auctoritate apost. per D. Henricum archiepiscopum, quoad civem & civitatem Coloniensem.

In nomine Domini. Amen.

Henricus Dei gratia &c. Colonienfis ecclesiae archiepiscopus sacri imperii per Italiam archicancellarius.

Joannes episcopus servus servorum Dei venerabili fratri archiepiscopo Colonienfi &c.

NOs hujusmodi litteris apostolicis reverenter obedire volentes, ut tenemur de consensu nostri Capituli ac Priorum & Praetorum

Aaa

no-

ANNO
CHRISTI
1326

739

JOANNES
P. XX

CONCILIUM

LUDOV. BAVAR. IMP.
CAROL. IV. R. FR.

740

ANNO
CHRISTI
1326

nostrorum prædictorum circa observantiam interdicti & cessationem a divinis, auctoritate statutorum prædictorum quoad civitatem Coloniensem taliter duximus ordinandum & disponendum, & ipsa statuta moderandum, quod propter violationem ecclesiarum seu ecclesiasticarum immunitatum seu dotum in sola parochia, in qua hanc committi contigerit, cessetur a divinis. In aliis autem ecclesiis, collegiatis, conventualibus & parochialibus civitatis colonienfis, propter hoc infra mensem a tempore notificationis factæ per plebanum parochiæ, in qua violentia perpetrata fuerit, consilio civitatis Colonienfis, aut magistris consulum, sive aliquibus ex ipsis consilibus notificatæ computandum, ut delinquentem seu committentem compellant ad satisfactionem condignam præstandam, si committens sive forefactor de civitate Colonienfi, & sub potestate magistrorum & consulum fuerit dictæ civitatis, non cessetur a divinis, nec ecclesiasticum servetur interdictum; sed ipsum interdictum sive cessationem a divinis, per eundem mensem relaxamus, ac teneri volumus & decernimus relaxatum. Verum, si intra prædictum terminum post expositam sive notificatam hujusmodi violentiam consilio civitatis, sive magistris consulum, aut aliquibus ex ipsis consilibus, forefactos sive forefactores de commissa per ipsos seu per ipsum violentiam non satisfecerint, dummodo iidem forefactores sive forefactor jurisdictioni & potestati dictorum magistrorum & consulum subsuerint, ita quod ipsum, seu ipsos ad præstandam hujusmodi emendam compellere de forefacto

poterunt; extunc statuta provincialia prædicta in sui forma primaeva, exacta diligentia observentur. Si autem prædicti delinquentes aut forefactores, seu delinquens aut forefactor, extraneus fuerit, aut de civitate Colonienfi, recesserit, ita quod prædicti magistri & consules, in ipsum seu ipsos jurisdictionem aut potestatem non habuerint, aut exercere possint in prædicta civitate Colonienfi, aut in ecclesiis collegiatis, conventualibus aut parochialibus civitatis prædictæ, prædicta statuta nullatenus observentur; sed ipsum interdictum sive cessationem ob hujusmodi delictum, promulgatum, relaxamus, ac teneri volumus & decernimus relaxatum. Volumus autem quod in parochia, in qua violentia hujusmodi fuerit perpetrata, propter quam superius cessandum, ut dictum est intra spatium quatuor septimanarum, postquam ipse plebanus aut ejus vicarius ipsam violentiam consilio civitatis, aut magistris consulum, aut aliquibus ex ipsis notificaverit & non ante nec alias, corpora defunctorum cum solemnitate missæ tradi possint ecclesiasticæ sepulture, ipsum interdictum sive cessationem divinorum quoad sepulturam & solemnitatem exequiarum ipsarum præsentibus suspendentes. In cujus rei testimonium sigillum nostrum una cum sigillo capituli nostri prædicti, præsentibus est appensum. Quod nos capitulum, pro nobis & prioribus Colonienfibus, in signum consensus nostri prædicti, præsentibus duximus apponendum. Datum an. Dom. 1328. in vigilia nativitatis B. M. V.

CONCILIUM AVENIONENSE

ANNO
CHRISTI
1326

ANNO
CHRISTI
1326

A trium provinciarum præsulibus celebratum in monasterio
S. Ruffi, 18. Jun. ann. Dom. MCCCXXVI.

Edidit Petr. Gassendus v. cl. post notitiam ecclesiæ Diniensis: nos cum MS. codice illustrissimi archiepiscopi Remensis coadjutoris Car. Maur. Tellerii consulimus.

TITULI CAPITULORUM.

1. Ut Missa beata Maria semel in hebdomada solemniter celebretur.
2. De indulgentiis associantibus corpus Christi concessa.
3. De indulgentiis concessa devote intercedentibus apud Deum pro domino papa, & ejus regimine prosperando.
4. De indulgentiis concessis fidelibus, qui auditu nomine Jesu devotus se inclinavit.
5. De claudendis fontibus baptisterii.
6. De sententia excommunicationis ab ordinario lata, exigente excommunicationis inobedientia, per prelatos alios publicanda.
7. Qualiter contra illos, qui excommunicationis sententiam contemnentes, exemplo pernicioso peragunt, procedatur.
8. Ne ecclesiastica persona titulum jurisdictionis, quam pacifice possederunt, secularibus astruere teneantur.
9. Ut persona ecclesiastica per nullum judicem temporalem in criminalibus & personalibus distringatur.
10. Ut clericus contra clericum ad judicem secularem vel alium laicum, pro facienda justitia vel inferenda violentia, non recurrat.
11. Provisio contra illos, qui bona & jura ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum subtrahunt, diminuant, dissipant, & invadunt.
12. Provisio contra illos qui bona & jura ecclesiastica invaserunt, vel quomodolibet occupaverunt.
13. Ne quis in loco suo retineat bona ecclesiarum alibi indebite ablata.
14. Ut secularis potestas clericum captum cito judici suo restituat, nihilum exigens ab eodem.
15. Provisio jurisdictionis in invasores, & occupatores ecclesiasticorum bonorum & jurium exercenda.
16. Ut excommunicati ad nullum officium publicum admittantur.
17. Ut nullus ministrus toxicum, vel alia venosa.
18. De panis, toxicum vel herbas mortiferas in mortem alterius ministrantibus, inferendis.

19. Qua-

ANNO
CHRISTI
1316.

19. Qualiter contra exemptos & privilegiatos in diocesi abundantius suis privilegiis procedatur.
20. Ut presbyteri testamentis parochianorum intersint, & per episcopum distribuatur restitutiones incerta.
21. Quod episcopi in distributionibus legatorum vocentur, prout ad eos pertinet de consuetudine vel de jure.
22. Ut nullus confessorum sine diocesani licentia quemquam presumat absolvere in casibus infra scriptis.
23. Ut nullus occasione cessionis sibi facta coram ordinario iudice quemquam audeat convenire.
24. Ut nullus bona ecclesiarum vacantium occupet, nisi sibi per privilegium vel consuetudinem hoc liceat.
25. Ut nulla persona ecclesiastica cum potestatis secularibus posse habens, det consilium vel iuramentum contra ecclesiasticas libertates.
26. Ut nullus in sacris constitutus, vel curam animarum habens, in iudiciis secularium gerat officium publicum vel privatum.
27. De modo probandi electionem sepultura illorum, qui apud religiose eam elegerint dicuntur.
28. Ut sine novi census impositione vel veteris augmentatione beneficia conferantur.
29. Ut monachi in ecclesiis suis infra certum tempus perpetuus vicarius ordinarius representent.
30. Ut nullus beneficium conferat, in quo jus tantum obtinet patronatus.
31. Ut presentatus patrono non juret sine diocesani licentia, nec ab alio se iustus patiat, nec beneficium obtentum dimittat.
32. Ut ecclesia & ecclesiastica persona a talliis & exactionibus secularium per ordinarios defendantur.
33. Ne questus vel alia exactiones per seculares hospitalibus imponantur.
34. Ne laici, prout alicujus statuti, prohibeant clericos extrahere blada de terris ipsorum.
35. Ut domini temporales non impediunt, quo minus ecclesiarum rectoribus decima persolvantur.
36. Ne statuta & ordinationes fiant super decimis, funeralibus, oblationibus, & aliis, contra la dabiles consuetudines & ecclesie libertates.
37. De societatis, collationibus, & conjurationibus, quas confratrias appellant, radicibus extirpandis.
38. Ut clerici ecclesias prater diocesani licentiam non teneant, nec ibi armatos tenere presument.
39. De clericis arma portantibus, & qualiter puniantur.
40. Ut prelati remissiones faciant delinquentium, ad invicem requisiti.
41. De excommunicatis compellendis redire ad gremium ecclesie per iudicem saecularem & appellationem pene.
42. Ne prohibeantur prelati jurisdictionem suam libere exercere.
43. Ne prohibeantur directe vel indirecte clerici coram suo iudice litigare.
44. Ut in domibus prelatorum, vel in ipsorum officialium presentia, injuria nulli fiat.
45. De bannis solvendis a clericis, & per quas & qualiter exigantur.

Concil. General. Tom. XXV.

46. Qualiter prelati possint benedicere in diocesi aliena.
47. Ut sententia ab uno lata, ab alio denuncietur & observetur.
48. De contrahentibus matrimonia clandestina in diocesi aliena.
49. De abusoribus litterarum domini papa, & legatorum ejusdem: & qualiter puniantur.
50. Ut beneficia sine diocesani licentia non componant.
51. Ne beneficiati res ecclesiasticas, absque diocesani licentia, praterquam in certis casibus alienent.
52. In quo statu beneficia debeant dimitti & per successorem teneri.
53. De inventario bonorum ecclesiasticorum infra certa tempora faciendo.
54. De testamentis per beneficiatos secundum consuetudinem laudabilem faciendis.
55. De statutis, bannis, & praconizationibus contra consuetudines editis, prohibendis.
56. De contributione expensarum necessaria inter omnes beneficiatos diocesis facienda.
57. Ut Judai utriusque sexus signa deferant per qua ab aliis discernantur.
58. Tunc sententia interdicti servetur, cum ab ordinario datum fuerit in mandatis.
59. Ut absolutio & dispensatio casuum hujus concilii, ab ordinario dari possit.

ANNO
CHRISTI
1316.

C

P R Æ F A T I O.

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, videlicet anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo vicesimo sexto, die decima octava mensis Junii, Indictione nona, pontificatus sanctissimi patris & domini nostri Joannis Divina providentia papa vicesimi secundi anno decimo. Noverint universi, quia reverendi in Christo patres Dei gratia, dominus Gasbertus Arelatensis, Jacobus Aquisensis, & Bertrandus Ebrodunensis, archiepiscopi, de infrascriptorum episcoporum suffraganeorum presentium, & vicariorum, & procuratorum suffraganeorum, capitulorum, abbatum, suarum diocesum, provinciarum absentium consilio & assensu: videlicet dictus dominus Gasbertus Arelatensis archiepiscopus, cum venerabilibus in Christo patribus eadem gratia, dominis, Raymundo Vasionensi, Dragoneto Tricastrino, Othone Carpentoradensi, Goffrido Cavallicensi, Ademario Massiliensi, & Petro Tolonensi, episcopis, ipsius suffraganeis; ac venerabilibus & discretis viris, dominis, Geraldo de Campomilio, episcopatus Avinionensis in spiritualibus & temporalibus, ut dicitur, ac religioso viro Petro Geraldino priore Valriaci Vasionensis diocesis, domini Hugonis Aurasicensis episcopi absentis, vicariis generalibus; & cum Arelatensis, Avinionensis, Tricastrini, Vasionensis, Carpentoradensis, Cavallicensis, Massiliensis, Tolonensis, Aurasicensis, capitulorum, procuratoribus sufficienter componentibus, & dictus dominus Jacobus Aquisensis archiepiscopus, cum Raymundo Sistaricensi, Bartholomaeo Forjuliensi, Guillelmo Vapincensi, Raymundo Aptensi, episcopis, ipsius suffraganeis presentibus, & cum venerabili domino Raymundo Joannis, presposito Regensi, pro se, & procuratorio nomine venerabilis patris domini Rossolini Regensis episcopi absentis; etiam cum Aquisensis, Sistaricensis,

Aaa 2

Fo.

ANNO
CHRISTI
1336.ANNO
CHRISTI
1336.

Forojulienſis, Vapincenſis, Aptenſis, & Regenſis, capitulorum, procuratoribus ſufficienter comparentibus: & dictus dominus Bertrandus Ebredunenſis archiepiſcopus, cum venerabili in Chriſto patre D. fratre Fulcone Venciens epifcopo praeſente, & cum venerabilium in Chriſto patrum, dominorum, Gaufridi Graſſenſis, Roſlagni Nicienſis, Guillelmi Dignenſis, Bertrandi Senecenſis, A. Glandatenſis, epifcoporum, ipſius ſuffraganeorum abſentium, procuratoribus ſufficienter comparentibus; necnon & cum Ebredunenſis, Valionenſis, Venciens, Dignenſis, Senecenſis, Glandatenſis, capitulorum, ac Boſcaudonenſis. & ſancti Pontii de Nicia monaſteriorum abbatum, procuratoribus ſufficienter comparentibus: in loco ſco monaſterio de ſancto Rufo prope Avinionem, diocceſis Avinionenſis, Arelatenſis provinciae ſupra dictae, provinciale concilium celebrantes, praerogata primo iuriſdictione de locis ad locum per praedictos dominum Aqueſem, Ebredunenſem, & eorum ſuffraganeos, conſentiente dicto domino Arelatenſi epifcopo, & epifcopatus Avinionenſis in ſpiritualibus & temporalibus generali vicario, & conſentientibus procuratoribus ſupra dictis: ad honorem Dei, & gloriae Virginis matris ſuae, & omnium civium ſuperiorum, & morum reformationem, delictorum & exceſſuum correptionem, ac ſuarum animarum & ſubditorum ſuorum utilitatem, & ad ſtatum eccleſiaſticum ſalubrius obſervandum, ſtatuta infra ſcripta dicto ſacro approbante concilio concorditer ediderunt: quorum tenor ſequitur ſub his verbis.

CAPITULA.

I. Ut Miſſa beatae Mariae ſemel in hebdomada ſolemniter celebretur.

IN primis igitur ſtatuiſmus & communiter ordinamus, quod Miſſa de beata Maria, additis collectis, Eccleſiae tuae, &, Deus a quo ſancta, &c. in die Sabbati, ſi feſtum 9. lectionum non impediatur, alioquin in alia vacante feria ipſius hebdomadae, pro pace & tranquillitate, & bono ſtatu eccleſiae conſervando, ac inimicis eius ad cor & ad poenitentiam convertendis, ſolemniter in ſingulis eccleſiis celebretur. Et ut ad veniendum fideles ſerventius inducantur, ſingulis ad dictam Miſſam venientibus, vere poenitentibus & confeſſis, decem dies de injunctis ſibi poenitentiis miſericorditer relaxamus.

II: De indulgentia aſſociantibus corpus Chriſti, cum ad infirmos portatur, conſeſſa.

Si propter Chriſtum reverentia impendi praecipitur, dignum eſt ſacrum corpus eius coli veneratione praecipua, quod utique pro nobis in illius paſſionis memoriam conſecrantur. Statuimus igitur & jubemus, quatenus ſinguli rectores, priores & vicarii noſtrarum eccle-

ſiarum, provinciarum, civitatum & diocceſum, parochianos ſuos ſalutaribus monitis inducere ſtudeant, ut ſanctiſſimum corpus Dominicum, dum praebiter ipſum portabit in viaticum miniſtrandum aegrotis, reverenter aſſocient, ac luminarium adhibitione decenter honorent: illi qui aſſociabunt de die vel de nocte, ſine luminaribus, vel etiam luminaria mittent per alium, de die, viginti dies; de nocte, triginta dierum indulgentiam ex conſeſſione noſtra, dum tamen vere poenitentes & confeſſi fuerint, habituris.

III. De indulgentia conſeſſa devotè intercedentibus apud Deum pro domino papa, & ejus regimine proſperando.

Item cum ſecundum ſacrae ſcripturae teſtimonium multum valeat deprecatio juſti aſſidua. eo quod oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum, ut Paſmiſta teſtatur: pia deliberatione praesentis concilii duximus concedendum, quod quicumque Chriſtianus fidelis, vere poenitens & confeſſus, noſtrarum provinciarum, civitatum & diocceſum, devotas orationes eſtendere, & pia vota emittere curaverit, praesertim in Miſſarum ſolemniis, ante Divinae majestatis conſpectum, a quo bona cuncta procedunt, ut per ſuam ineffabilem miſericordiam ſanctiſſimum patrem dominum noſtrum papam regere, & in ſuae pacis gratia conſervare ac cuſtodire, fidemque catholicam toto orbe terrarum multiplicare dignetur, videlicet quilibet noſtrarum archiepiſcoporum per totam ſuam provinciam, & quilibet noſtrarum epifcoporum per totam ſuam civitatem & diocceſim, de injunctis ſibi poenitentiis miſericorditer relaxamus.

IV. De indulgentiis conſeſſis fidelibus, qui audito nomine Jeſu devotius ſe inclinant.

Cum felicitis recordationis dominus Gregorius papa decimus, per ſacrum conſtitutionis oraculum invitaverit quolibet Chriſtiani nominis caractere inſignitos, ut nomen illud, quod eſt ſuper omne nomen, a quo non eſt ſub caelo datum aliud hominibus nomen, videlicet Jeſu Chriſti, exhibitione reverentiae ſpiritualis attollerent, & praecipue dum aguntur ſacra myſteria, illico quaecumque recolitur veneratione dignum devota capitis inclinatione monſtrarent: nos de noſtrarum ſubditorum ſalute ſolliciti, volumus, ut ſinguli rectores eccleſiarum & vicarii noſtrarum diocceſum, ad hoc ipſum faciendum ple-

Jacob. 5.
Pſalm. 137.dies, aut 10.
Deſp. 10.

ANNO
CHRISTI
1316.

bes sibi subjectas moneant efficaciter & A
inducant. Ut illud libentius faciant,
quo uberius retributionis præmium e-
xinde senserint proventurum: nos sin-
gulis, in illius gloriosi nominis memo-
riam Jesu se inclinantibus reverenter,
utique vere pœnitentibus & confessis,
decem dierum concedimus indulgentiam,
qui, ut præfertur, id fecerint, valituram.

V. De claudendis fontibus baptisterii.

Sacri fontes, in quibus originalis abo-
letur culpæ contagium, probaptismale
aquæ visibile sacramentum, coli debent
digno venerationis honore: ut nec in-
devotis contestationibus pateant, nec
extrinsecus advenientium inquinamento
sordefcant. Statuimus igitur, ut singuli
parochialium ecclesiarum rectores, no-
strarum civitatum & diocesum, in qui-
bus sint fundati fontes hujusmodi, eos
infra instans festum nativitatis Domini-
cæ, sic claudi cum clavibus faciant, &
aptari, quod nullus sordibus ad illos
ingressus immincat, potiorque reveren-
tia illius, quod ibi traditur, sacramen-
ti, succedat: quinque solidorum pœna
quibuslibet feriendis, qui hoc agere
contempserint, in opus ecclesiæ, vel
pios usus alios, ad nostrum arbitrium
cedendorum.

VI. De sententia excommunicationis ab
ordinario lata, exigente excommuni-
cati inobedientia, per prælatos
alio publicanda.

Item statuimus, quod ex quo per
propriam civitatem & diocesum lata per
prælatum aliquem excommunicationis,
suspensionis, & interdicti sententia,
competenti tempore fuerit divulgata, &
ibidem, exigente rebellium, & inobe-
dientium duritia, per decem dies exti-
terit solemniter & publice aggravata,
ex tunc requisito proprio metropolita-
no, & approbatam publicante seu pu-
blicari faciente dictam sententiam, li-
citur sit eidem prælato hujus auctorita-
te concilii, cæteros episcopos & præla-
tos requirere, ut ipsius sententias, qua-
rum tenorem & causam declaret in scri-
ptis, in suis districtibus servent & fa-
ciant observari, publicent, & faciant
diebus ad hoc congruentibus publicari.

VII. Qualiter contra illos qui excommu-
nicationis sententiam contemnentes,
exemplo perniciose peragunt,
procedatur.

ANNO
CHRISTI
1316.

Cæterum abominabitur, * prob do-
lor! (sicut ad nostrum tam de longin-
quo, quam e vicino, pervenit auditum)
in quibusdam partibus inolere cepit abu-
sio. Nam aliqui filii Belial, qui nec
Deum timent, nec homines reveren-
tur, iniquitatem bibunt ut aquam: qui
dum sententias vilipendunt, dum medi-
cinam quæ fuerat ad salutem rejiciunt,
mortis incurrunt periculum, & ad interi-
um, suæ perversitatis exemplo, non-
nunquam inducunt alios & seducunt.
Isti quidem in Dei opprobrium, in con-
temptum promulgatoris, & sententiæ
promulgatæ neglectum, non minus vili-
ter quam damnabiliter procedere, im-
mo verius execrabilius excedere, non
formidant, utpote dum adulterium pres-
byteri vel prælati confingentes, officium

C & interdictum sibi usurpantes ministe-
rium, excommunicationem, immo ve-
rius execrationem, versa sed perversa
vice, in excommunicatores seu denun-
ciatores suos, simulare præsumunt, ac-
censos palearum fasciculos, aut candelas
de sepo, seu carbones aut titiones
ardentes, in patellis, conchis, aut sar-
taginibus, vel in similibus, vicuperabi-
liter extinguendo. Cum igitur talia, &
his similia in Dei vergant opprobrium,
& in ecclesiasticæ disciplinæ redundant
contemptum: statuimus, & sub pœna

D excommunicationis districtius inhibemus,
ne quis clericus vel laicus, cujuscumque
ordinis, dignitatis, conditionis, vel sta-
tus existat, rem tantæ perniciæ de cæ-
tero, per se, vel alium, attentare præ-
sumat. Qui vero hujusmodi saluberrimi
statuti transgressor extiterit, & infra
triduum emendam exinde competentem
non exhibuerit: ex tunc se sciat ipso
facto excommunicationis vinculo inno-
datum. Locus autem ubi hæc vel simi-
lia, domino loci sciente, seu mandan-
te, vel ratum habente, vel postquam
requisitus fuerit, vel ejus locum tenens,
infra decem dies corrigere negligente,
præsumpta fuerint, ecclesiastico tamdiu
sit & remaneat suppositus interdicto,
donec ad mandatum ecclesiæ, quam delin-
quens offenderit, & prælato quem
irreverenter despexerit, sufficiens & ido-
nea satisfactio & realis emenda præsti-
ta fuerit, per eundem: quam, cum in
talibus non sit relaxanda vindicta offen-
sus,

*Cav. abo-
minabilis
Conc. Vav.
rem. an.
1316. cap.
116.

ANNO
CHRISTI
1316.* et. vindi-
cta, offensis
positus.

lis, * prælatus minime remittere valeat A

ullo casu. Eisdem pœnis subjacere vo-
lumus illos & illas, qui vel quæ talia
fieri mandaverint, vel alias opem vel
operam aut consilium præbuerint, si rem
tam detestabilem prodire contigerit de-
testabiliter in effectum: addito, quod
eorum posteri usque ad secundam gene-
rationem, in clericorum collegium nul-
latenus admittantur, nisi prius per me-
tropolitanum, cum uno iuffraganeo,
cum ipso fuerit super hoc misericordi-
ter dispensatum. Si vero clericus benefi-
ciatus, vel in dignitate seu personatu
vel officio constitutus, taliter excesserit:
ultra pœnam laico inflictam, beneficio,
si quod in provinciis nostris obtinet, sit
ipso facto præsentis concilii auctoritate
privatus: non beneficiatus autem, ad
obtinendum officium sit ex tunc inha-
bilis & indignus.

VIII. Ne ecclesiastica persona titulum ju-
risdictionis, quam pacifice possederant,
secularibus ostendere teneantur.

Item, quod seculares domini, cujus-
cumque conditionis existant, vel bailli-
vi, seu officiales eorum, qui prælatos
vel alios ecclesiarum rectores cogunt
ostendere, quare merum vel mixtum
imperium, aut justitias altas, medias,
vel minores tenent, licet tenuerint pa-
cifice multis annis, & si coram eis hoc
non probent, usurpare, accipere, & si-
bi applicare sine alia causæ cognitione
motu proprio non verentur: si a tali-
bus excessibus desistere moniti neglexe-
rint, & ad usurpandum sine alia causâ
rationabili processerint, tam ipsi, quam
illi qui eis in hac parte obediunt, ex-
communicationis incurrant sententiam
ipso facto.

IX. Ut persona ecclesiastica per nullum ju-
dicem temporalem in criminalibus
& personalibus distringatur.

Item, ut nullus dominus temporalis,
vel iudex, seu delegatus ejusdem, cu-
juscumque dignitatis, conditionis, vel
status existat, clericum, vel personam
ecclesiasticam aut religiosam, coram se,
super criminalibus vel personalibus ci-
tet, seu citari faciat, vel quoquomodo
distringat: quod si fecerit, & in hoc
perstiterit, & intra dies octo non se
correxerit, & quod iniquitate præsump-
sit non relaxaverit, ex tunc sententiam ex-
communicationis incurrat.

X. Ut clericus contra clericum ad judi-
cem secularem vel alium laicum, pro
facienda justitia vel inferenda vio-
lencia, non recurrat.

ANNO
CHRISTI
1316.

Item, prohibemus statuendo, & sta-
tuimus prohibendo, ut nulla persona
ecclesiastica, de clerico, vel ecclesiasti-
ca persona qualicumque, conquerens su-
per spiritualibus, vel ecclesiasticis, aut
criminalibus, vel personalibus quibus-
cumque, recurrat ad curiam, vel prin-
cipem, aut dominum alium secularem,
vel laicum alium quemcumque, super
justitia facienda, vel violentia clerico,
in persona vel rebus ad eum pertinen-
tibus, inferenda; nec cum ipso, vel
ipsis, super eisdem, sine conscientia
prælati, vel officialis sui, pactum ali-
quod inire præsumat, nec factum obser-
vet aliquando. Querelam exponens, vel
denunciationem faciens, & in eis per-
sistens, vel pacifcens, & pactum obser-
vans: a jure suo, eo ipso cadat, nulla
alia super hoc expectata sententia; &
donec super hoc ad arbitrium prælati
satisfecerit, omni beneficio ecclesiastico
quod obtinet noverit se suspensum, &
ab obtinendo dignum.

XI. Provisio contra illos, qui bona & jura
ecclesiarum & ecclesiasticarum perso-
narum subtrahunt, diminuunt,
dissipant, & invadunt.

Quoniam aliqui suis finibus non con-
tenti, passim aliena diripiunt, & eccle-
siasticas libertates infringere non verentur:
approbante præsentis concilio statui-
mus, quod quælibet persona, secularis
aut ecclesiastica, nobilis aut alia, cu-
juscumque præminentie, dignitatis,
officii, conditionis, aut status fuerit,
quæ ecclesias, aut capellas, aut earum
cæmeteria, hospitalia, reclusoria, do-
mos, possessiones, loca, villas, castra,
census, taskas, * trezena, laudimia,
vintena, feuda, lesda, pedagia, mo-
lendina, piscarias, pasqueras, sive re-
clusas, jurisdictiones, seu alia quæque
jura, seu etiam earum homines, aut
familias, animalia, seu bona quælibet,
immobilia aut mobilia (quæ quidem
mobilia valorem decem solidorum mo-
netæ currentis excedant) sive domos
religiosas, aut hospitalia seu reclusoria,
vel leprofarias, quomodolibet invadere,
capere, occupare, detinere, pignoraré,
seu gadiare per se, vel per alium, vel
inquietare quomodolibet seu turbare;

Media pars
hujus capi-
tuli ad ver-
bam deseri-
pta est in
concilio de
genio. ann.
1299. cap. 1.
conc. insule
no. ann.
1288. cap. 1.

* taxas.

ANNO
CHRISTI
1146.ANNO
CHRISTI
1146.

necnon & qui contra ecclesias, sive ca-
pellas aut clericos, sive personas eccle-
siasticas, sive earum homines, loca, vil-
las, castra, seu mansiones, aut contra
libertates ecclesiasticas, vel domos reli-
giosas, aut hospitalia, sive reclusoria,
vel leprosarum, quomodolibet edere vel
facere quævis statuta & banna, vel præ-
conizationes, aut novitates quascumque,
sive quibuslibet ex prædictis directe vel
indirecte violentias, aut molestias irro-
gare; seu eis super bonis quibuslibet ec-
clesiasticis seu patrimonialibus quæstas aut
alias angarias sive parangarias, aut ne-
cessitates quaslibet aequaliter imponere
vel inferre; sive domos ecclesiarum aut
clericorum, seu personarum ecclesiasti-
carum, occasione quacumque ferrare si-
ve claudere quoquo modo; seu eorum
bona quæcumque bannire, seu etiam
vias novas aliquas ubilibet adinvenire
vel facere, per quas ecclesiarum, seu ca-
rum villarum, castra, vel loca, in peda-
giis sive levis, aut quibuslibet juribus
aliis, possint in aliquo diminui, vel et-
iam pejorari; sive itinera, aut vias vel
stratas publicas, aut privatas, infra li-
mites sive territoria, vel districtus loco-
rum, villarum, sive castrorum ecclesia-
sticæ jurisdictionis, auferre, vel sibi
quomodolibet appropriare, attribuire,
seu etiam applicare, vel terminos eo-
rum arctare præsumpserit seu attempta-
verit, per suam potentiam aut violentiam
sive malitiam: nisi infra sex dies
super iis, a die captionis seu invasionis,
attentionis, turbationis seu inquie-
tationis sive præsumptionis hujusmo-
di, per emendam seu per revocationem
debitam, seu alias, ut res exegerit,
plene satisfecerit, excommunicationis
sententiæ subjaceat ipso facto. Quam
siquidem excommunicationis sententiæ,
cum de præmissis, seu eorum aliquibus,
cuilibet ordinario vel ejus officiali sum-
marie confiterit, aut de plano ex me-
ro officio, & sine strepitu judicii, &
figura, volumus, & statuendo manda-
mus, executioni debitæ, per ipsum
quemlibet ordinarium seu officialem ip-
sius certificatum de plano, mandari per
universas ecclesias nostrarum civitatum
& diocesum, sicut viderit commodius
expedire. Super quo tam in genere,
quam etiam contra quascumque perso-
nas singulariter denominandas, plenam
habeat facultatem, & insuper etiam ad
aggravandam hujusmodi sententiæ,
prout ei videbitur expedire. Et si do-
minus vel rector civitatis, castri, villæ,
vel loci alicujus, aut officialis ejus, in

prædictis vel aliquo prædictorum culpa-
bilis fuerit, & per sex dies in excom-
municatione persistit: civitas, ca-
strum, villa, vel locus hujusmodi, ec-
clesiastico subjaceat interdicto. Si vero
universitas deliquerit in prædictis, illi
qui universitatem vel singulas personas
ad id induxerint, commoverint, vel
defenderint, & singuli qui in aliquo
præmissorum culpabiles fuerint, post sex
dies ipso facto excommunicationem in-
currant: universitas vero ipsa, nisi in-
fra decem dies emendam fecerit com-
petentem, ecclesiastico subjaceat inter-
dicto. Si vero prædicta injuria per a-
lium quemlibet illata fuerit, & domi-
nus, vel rector, aut officialis, infra cu-
jus jurisdictionem prædicta injuria fue-
rit irrogata, requisitus per ordinarium,
seu vicarium vel officialem ejusdem,
aut vicegerentem, aut locum tenentem,
aut etiam delegatum, infra decem dies
satisfactionem vel emendam non fece-
rit competentem: excommunicationem
se noverit incurrisse, quam si per de-
cem dies sustinuerit, terra cui præfue-
rit, ecclesiastico subjaceat interdicto.

XII. *Provisio contra illos, qui bona & ju-
ra ecclesiastica invaserunt, vel quomo-
dolibet occupaverunt.*

Item statuimus & etiam ordinamus,
quod quæcumque persona, cujuscumque
gradus, dignitatis, status, vel conditio-
nis existat, quæ bona quæcumque sive
jura ad ecclesias vel ecclesiasticas perso-
nas quomodolibet pertinentia detinet oc-
cupata, vel quæ in præjudicium eccle-
siarum seu personarum ecclesiasticarum
& jurium earundem, aliquas fecerint
indebitas novitates, plene restituat, &
cum effectu revocet, nisi satisfactionem
faciat infra mensem, postquam fuerit
requisita: quod nisi fecerit, excommu-
nicationis sententiæ se noverit subja-
cere. Et si universitas vel dominus, seu
rector, aut officialis, fuerit in præmis-
sis culpabilis: ecclesiastico universitas
ipsa, & locus hujusmodi, ubi prædicta
seu aliquid prædictorum commissa fue-
rint (quæ sub ejus dominio fuerit,
alioquin locus situs, ubi habuerit suum
domicilium principale) subjaceat inter-
dicto. Universitatem autem sufficienter
requisitam, quoad præfens propositum,
reputamus: cum dominus vel officialis,
qui ibi præfuerit, nominatim expressa
injuria, * aut quam revocari faciat,
fuerit requisitus; vel cum per tres dies
Dominicos publice, cum celebrantur

* Forte. ut
quatuor-
men cum
revocari
de. H.

Di-

ANNO
CHRISTI
1134ANNO
CHRISTI
1136

Divina mysteria, per sacerdotem paro-
chiale, vel ejus locum tenentem de
mandatis ordinarii vel officialis ejusdem
significatum fuerit, quod de injuria,
novitate, & damnis, nominatim expri-
mendis, satisfaciat competenter.

XIII. *Ne quis in loco suo retineat bona
ecclesiarum alibi indebite ablata.*

Item, quod loca, ad quæ bona eccle-
siarum vel ecclesiasticarum personarum,
per violentiam manifestam seu noto-
riam injuriam sine causa probabili obla-
ta, seu arrestata devenierint, tamdiu,
post decem dies, ex quo significatum
fuerit locorum domino vel rectori, in-
terdicta permaneant, quamdiu bona
hujusmodi ibi fuerint detenta, & com-
petens non exhibeatur emenda.

XIV. *Ut secularis potestas clericum cap-
tum cito judici suo restituas, nibi-
lum exigens ab eodem.*

Item, quia privilegium meretur amitte-
re, qui permessa sibi abutitur pote-
state, attendentes quod nonnulli domi-
ni temporales, vicarii, clavarii, & alii
secularium curiarum officiales, obtentu
seu occasione aliquarum licentiarum, ex
causa eis ad certum tempus, vel sim-
pliciter, vel ad certas personas, ab ar-
chiepiscopis & episcopis concessarum,
hac occasione, prout comperimus, ma-
nus temerarias ad capiendum clericos
passim & indifferenter aliasque perso-
nas ecclesiasticas, incurialiter, * & eo
modo quo possint turpius ad majorem
confusionem ecclesie ac cleri, extende-
re non verentur; quinimmo ipsos suis
mancipant carceribus, ac ibidem non-
nunquam eos faciunt radi totaliter, ut
palliare possint excessus suos, & illos
confingere clericos non fuisse, vel non
esse in possessione clericatus, seu quasi,
in suarum animarum periculum, &
enervationem ecclesiasticæ libertatis:
prohibemus, ne a quoquam talia vel
similia de cætero attententur, revocan-
tes ex nunc licentias sub quacunque
forma verborum, super hujusmodi cap-
tionibus vel detentionibus, generaliter
vel specialiter, per litteras, vel oracu-
lo vivæ vocis, vel alias quomodolibet
faciendis, concessas. Alioquin contra-
rium facientes, cujuscumque status,
conditionis, vel dignitatis existant, si-
ve sint laici, sive ecclesiasticæ perso-
næ, regulares, vel etiam seculares,
hanc nostram excommunicationis sen-

* a. i. in-
militari forte
locivulter.

sententiam, quam in his scriptis præsen-
tibus serimus, incurrere volumus ipso
facto: nisi forte in eo dumtaxat ca-
su, cum scilicet eos adhuc flagrante
crimine capi contigerit, antequam ad
alios extraneos actus divertant, recta
via eos ad curiam ecclesiasticam duxe-
rint, & eos restituerint sine fraude.
Si vero de nocte talem ceperint, de-
beant ultro in crastinum, sine reten-
tione bonorum suorum, & læsione per-
sonarum, sine requisitione alia reddere
eos curiæ supradictæ: nec eis liceat
aliquid a captis hujusmodi, dono vel
gratia, sub colore aliquo extorquere,
vel recipere gratis data. Quod si in
castris vel villis captiones hujusmodi fe-
ri contingat, adducant ipsos ad eccle-
siasticam curiam, vel transmittant quam-
civitus sub fida custodia, in expensis cu-
riæ ipsius moderatis. Quod si secus ege-
rint, vel in fraudem aliquam super
hoc aliquid attentaverint: eadem sen-
tentia involvantur. Et si clericum de-
tentum de loco ad locum mutaverint,

omnia loca illa tamdiu remaneant in-
terdicta, donec clericum captum, cum
armis, & aliis rebus suis diocæsano re-
stituerint, & de injuria irrogata ad ar-
bitrium diocæsani satisfecerint, & ipsa
sententia per ipsum fuerit relaxata.

XV. *Prorogatio jurisdictionis in invasores
& occupatores ecclesiasticorum bono-
rum & jurium exercenda.*

Item, cuilibet ordinario, infra cujus
jurisdictionem fuerit injuria vel violentia
ecclesiis ecclesiasticisque personis,
aut in rebus vel eorum juribus irroga-
ta, seu eorum possessio, vel quasi,
turbata, vel indebite occupata: contra
ipsos injuriantes vel perturbantes, seu
in præmissis, vel eorum aliquo, quo-
modolibet delinquentes, ac inde præ-
stantes auxilium, consilium, vel favo-
rem, cujuscumque dignitatis vel status
existant, procedendi simpliciter, sum-
marie, & de plano ac sine strepitu ju-
dicii, & figura citandi, informationes
recipiendi, inquisitiones faciendi, defi-
niendi, declarandi, & omnem jurisdic-
tionem ecclesiasticam exercendi, ubi-
libet infra vestras provincias, civitates,
& dioceses, plenam & expressam au-
thoritate præsentis concilii nos & epi-
scopi, archiepiscopi, & procuratores
episcoporum absentium, habentes ad
hoc mandatum sufficiens, concedimus
facultatem. Nec obijci valeat contra
tales processus, quod extra territorium
jus

753
ANNO CHRISTI 1366.
jus dixerit sic procedens : quia, quoad A
præmissa et quælibet præmissorum, ju-
risdictionem nostram, et nostrorum, vi-
cissim inter nos prorogavimus, vices no-
stras nobis ad invicem, ac dictarum
provinciarum, civitatum, ac diœcesum,
singulisque officialibus et locum tenenti-
bus, præsentibus et futuris, in solidum
committentes: universis nostris subditis
injungentes, ut in præmissis ordinario
ac ejus officiali, seu locum tenenti, sic
procedenti pareant et intendant. Quod
nisi fecerint, possit procedens per cen-
suram ecclesiasticam animadvertere in
eosdem. Et nihilo minus, si nos archie-
piscopi et episcopi, per sic procedentem
requisiti, prætermiserimus suas in hac
parte requisitiones aliquatenus exaudire,
aut id super quo requisiti fuerimus, non
curaverimus perducere ad effectum: sic
non exaudiens, nec ad effectum perdu-
cens, eo ipso per unum mensem, au-
thoritate præsentis concilii, a pontifica-
libus sit suspensus: præsentis statuto post
decennium minime valituro: ita tamen
quod per hoc sic procedenti in aliena C
civitate vel diœcesi, nullum jus aut ju-
risdictio in posterum ex longinquitate
temporis, vel alias, post decennium ac-
quiratur.

XVI. *Ut excommunicati ad nullum officium
publicum admittantur.*

Item statuimus, quod excommunicati,
in iudices, consules, rectores, baili-
vos, potestates, assessores, vel nota-
rios, vel ad alia quævis publica officia,
nullatenus assumantur, nec etiam ad-
mittantur: & si de facto admissi fuerint,
sententia per eos, vel eorum auctoritate
in iudicio vel extra habita, & moni-
menta coram eis, vel per eos facta,
nulla, & nulli sint ipso jure. Et ni-
hilo minus quicumque, cujuscumque
dignitatis, status, aut conditionis exi-
stant, si tales excommunicatos ad ali-
quod officiorum prædictorum scienter
assumpserint, vel assumptos per alios
approbaverint, vel confirmaverint, ex-
communicationis sententiam incurrant
ipso facto. Et si requisiti per ordina-
rium, vel alium ejus nomine hujusmo-
di excommunicatos infra decem dies a
tempore requisitionis, a prædictis of-
ficiis sic assumptos, non amoverint cum
effectu: loca illa, in quibus ad aliquod
prædictorum officiorum assumpti fuerint,
sic & tamdiu remaneant ecclesiastico
supposita interdicto, donec sic excom-
municati. Concil. General. Tom. XXV.

754
ANNO CHRISTI 1366.
municati, a susceptis officiis realiter,
& sine fraude, & sine aliqua restitu-
tionis spe, quandiu in excommunica-
tione perfliterint, sint amoti: univer-
sitas ac civitas castri vel villæ, quæ ex-
communicatos, & in ecclesia publice
denunciatos, ad aliquid prædictorum
officiorum assumpserit vel elegerit, ubi
eis alias hoc liceret, ecclesiastico etiam
sit supposita interdicto.

XVII. *Ut nullus ministret toxicum vel
alia venenosa.*

Item statuimus, & sub pœna excom-
municationis districtius inhibemus, ne
quis apothecariorum, vel quis alius,
cujuscumque conditionis vel sexus exi-
stat, toxicum vendat nec donet, nec
alio modo ministret alicui, vel alia ve-
nenosa, nisi prius significet curiæ ordi-
narii, ut sciri possit suis temporibus,
si casus toxicationis contingeret, quis
fuerit emptor ille vel alius qualiscum-
que: quodque apothecarius quilibet ad
hoc observandum, juramento coram
suo superiore corporaliter præstito pro
se, & sua familia, specialiter adstringa-
tur. Aliter autem dicitur res vendentes,
& ad homicidium perpetrandum reci-
pientes quorum volubet, vel ementes. &
ad hoc consilium vel consensum tacite
vel expresse præstantes, excommunica-
tionis vinculo subiaceant, ad sedem
apostolicam pro absolutionis beneficio
remittendi, & alias, sicut fuerit justum,
puniendi

XVIII. *De panis, toxicum vel herbas
mortiferas in mortem alterius mini-
strantibus, inferendis.*

Item quod quicumque alium toxica-
re, aut opem ad hoc vel consilium
dare, vel in necem alterius toxicum
dictare, seu vendere, vel aliter mini-
strare præsumpserit, vel herbas morti-
feras in mortem vel abortivum cujuscumque
dederit, eo ipso excommunicationem
incurrat a qua non nisi per sedem apo-
stolicam absolvatur. Et si clericus bene-
ficiatus sit, illo sit privatus beneficio ip-
so facto, & ab ordine, quem susceperat,
degradetur, tradendus curiæ seculari.
Sed & tali vel simili suspitione proba-
bili infamatus, & ex verisimilibus præ-
sumptionibus, & perspicuis indiciis,
apud bonos & graves notatus, ad hono-
rem vel dignitatem ecclesiasticam nulla

ANNO
CHRISTI
1346.

ANNO
CHRISTI
1346.

tenuis admittatur. Et nihilo minus ad A
detentionem personarum honestam, prout
requirit personarum status, & sceleris im-
manitas suadebit, ad inveniendam ve-
ritatis certitudinem, sicut superioris di-
cretionis visum fuerit, procedatur.

suis non velint copiam facere, requisiti
volentes, ubi eos indulta sibi privilegia
non defendunt, correctionis & refor-
mationis officium exercere, & ambi-
entium effrenatam cupidinem reprimere
cupientes: statuimus, & concorditer or-
dinamus, ut tales & similes, in præ-
missis & similibus tam enormiter exce-
dentes, et tam notorie delinquentes,
nisi destiterint, et saniori ducti consilio,
congruenter infra dies octo ex quo fue-
rint requisiti, revocare seu emendare
distulerint, una cum illis, qui se ad eos
sic ligati reducerint, et eis qui trans-
lationem hujusmodi acceptaverint * et
exinde monasteria, domos, vel conven-
tuales res, et jura hujusmodi occupare
seu invadere cum armis vel sine armis
presumpserint, necnon et omnes, qui
eis ad hoc opem vel operam prestite-
rint, aut, ut sic occupata detineant,
consilium vel juvamen præbuerint, ex-
communicationi subjaceant ipso facto.
Sed et cum ipsi prælati non deserant,
sed potius vilipendant eosdem; prælati
etiam contra, quandiu sic steterint, et
ausu temerario eis vel officialibus eorum
in præmissis restiterint, in privilegiis
vel aliis juribus suis tueri eos vel de-
fendere minime teneantur. Dignum est
enim, ut qua mensura mensi fuerint,
eadem remetatur et eis: ut ignorantes
ignorari, et contemptores sentiant se
contemni. Qua enim fronte, prælato-
rum invocabant auxilium, qui commit-
tere non formidant in ipsos. Statuimus
insuper, præcipimus, et concorditer or-
dinamus, ut singulares personarum, tam
suimet quam ipsius conventus, mixtim
translationem taliter * fieri procurantes,
ab illius domus seu conventus consortio
penitus et in perpetuum excludantur,
vitam suam alibi sub arcta penitentia,
sui superioris arbitrio, sinituræ: circa
translationem autem singularium perso-
narum, ad rectiorem forte regulam
transire cupientium, nihil per hoc in-
tendimus extra formam a jure traditam
immutare.

XIX. Qualiter contra exemptos & privi-
legiatos in diversis abutentes suis
privilegiis procedatur.

Conc. Vaur.
C. 111.

Idem dolentes referimus, quod non-
nulli religiosi, hospitalarii, Cistercienses,
& alii tam exempti, quam privilegiati,
de privilegiorum sibi forte aut ordini
suo indultorum prerogativa temere con-
fidentes, excommunicationis, suspensio-
nis, vel interdicti sententias, ab ordi-
nariis vel officialibus ipsorum rationabi-
liter promulgatas, observare non curant:
quinimmo in contemptum clavium, ex-
communicatos, suspensos, & interdi-
ctos hujusmodi, ad Divina recipiunt,
aut interdum in donatos, aut confrat-
res, contra mentem concilii Latera-
nensis, admittunt: receptorum in hac
parte genus pessimum imitantes, sine qui-
bus delinquentes in his & similibus diu
forsitan non laterent. Sed nec his con-
tenti, domos conventuales alterius ordi-
nis quam sui, eisdem ordinariis lege
diocesani subjectas, & a sui fundatione
jurisdictioni prælatorum, salva regula
sui ordinis sui disciplina, suppositas,
tam prænominati, quam ceteri religiosi,
etiam non exempti nec privilegiati,
vendicant sibi; & prælati, quasi sur-
tim, succedente postmodum violentia,
subtrahere moliantur: sicque de suis
indulgentiis seu privilegiis confidentes,
alios fidentius in jure suo molestant:
ita quod auctoritate, immo temeritate
propria, nunc in vestimentis ovium
venientes, nunc sæculari fulti potentia,
violentiam per se, vel per alium inferen-
tes, possessiones, & quasi, domorum hu-
jusmodi, ac rerum & jurium ad eos spe-
ctantium, occupare, & cum armis ali-
quoties invadere non verentur, & occupa-
ta tenere contendunt in prælatorum præ-
judicium, plurimorum scandalum, &
enormem nihilo minus illius ordinis, cujus
erant ab initio, & cui ab antiquo subesse
consueverant, læsionem. Cum igitur ta-
les, & tam enormiter excedentes, &
notorie delinquentes, receptoribus non
impares, ac improbis raptoribus nequior-
es, perinde ut alios, jura censeant puni-
endos: nos, quatenus in ipsos animad-
vertere possumus, & a jure nobis per-
mittitur, & maxime si de privilegiis

XX. Ut presbyteri testamentis parochiano-
rum intersint, & per episcopum distri-
buantur restitutiones incerta.

Item, ne relicta in testamentis vel
aliis ultimis voluntatibus emendæ, vel
ad pias causas elemosynæ, vel restitu-
tiones certæ vel incertæ, forsitan oc-
cultentur: statuimus, ut vel presbyter
parochialis interesse rogetur ordinationi
testantis, si tamen haberi poterit, aut
quod

* al. atten-
taverint.

* al. men-
toris.

* al. tota-
liter.

ANNO
CHRISTI
1286.ANNO
CHRISTI
1286.

quod notarius infra octo dies a die obitu-
tus numerandos, praelato vel officiali aut
presbytero parochiali, copiam illius ar-
ticuli, ubi quævis eleemosyna piis est usi-
bus deputata, vel emenda, seu restitu-
tio facienda, sub pœna excommunicatio-
nis, quam ipso facto, si negaret, in-
currat, facere fideliter teneatur; & ille,
vel illi, sic cum heredibus & executori-
bus testatoris ordinare festinent, quod
emendæ non occultentur, & eleemosynæ
sic relictæ, vel restitutiones hujusmodi,
non pereant, ad tempus magnum, vel
modicum, aut forte perpetuo faciendæ.
Adjicientes insuper, quod incertæ resti-
tutiones, nulli per aliquem executores
testamenti, vel alium præter diecesani
licentiam, præbeantur: nec aliquis
distribuere præsumat * alibi, quam ubi
praelatus duxerit ordinandum, etsi a testa-
tore contrarium dictum esset. Ad hoc
adjicimus, quod presbyteri in synodos
venientes, praelato suo vel officiali ejus,
in scriptis, testatorum & executorum no-
mina, & quantitatem hujusmodi, præ-
sentare in virtute obedientiæ teneantur.

* al. aliqui.
* al. perso-
naliter.

**XXI. Quod episcopi in distributionibus
legatorum vocentur, prout ad eos per-
tinet de consuetudine vel de jure.**

Cum in eo, in quo alicujus interesse
rationabiliter tangitur, ejus vocatio de-
bita requiratur: volumus & jubemus,
quod in distributionibus legatorum, quo-
rum divisioni seu executioni habeat in-
teresse episcopi de consuetudine vel de
jure, vocari debeant episcopi seu loca
tenentes ipsorum: quibus equidem non
vocatis, nulla præsumatur fieri distribu-
tio de legatis; & si facta fuerit, heredi
seu successori, vel illi a quo * relictum
est, nulla ex tali distributione liberatio
acquiratur.

al. cui.

**XXII. Ut nullus confessor, sine diocesani
licentia, quemcumque præsumat absol-
vere in casibus infra scriptis.**

Item ut nullus, cujuscumque ordinis
vel religionis seu conditionis existat, con-
fiteutes in cujusquam civitate vel diocesi,
præter specialem vel generalem licentiam
ipsius diocesani, de facto absolvere quem-
quam vel ligare præsumat, in casibus ei-
dem diocesano a jure, consuetudine, vel
statuto provinciali vel synodali, speciali-
ter reservatis. Casus vero sunt hi. In
excommunicato a canone, in incendiario
nondum etiam publicato, in blasphemio
famoso, in votis relaxandis vel commu-
Concil. General. Tom. XXV.

tandis, in his quæ consuetæ sunt in die-
cesi episcopo reservari, (utpote in oppres-
sione puerorum, in homicidiis, in sacrile-
giis ultra decem solidos, in violatoribus
ecclesiarum, in violatoribus ecclesiasticæ
libertatis & immunitatis, in incestu cum
consanguineis & affinibus, in ascendenti-
bus & descendentibus in infinitum, &
in collateralibus usque ad secundum gra-
dum inclusive, in carnali cognitione san-
ctimonialis, aut defloratione virginis vio-
lenta, in illis qui in ecclesia luxuriam
commiserint per carnalem copulam con-
summatam, in restitutionibus incertis ul-
tra xx. solidos in una persona, in clan-
destine contrahentibus, in eo qui consue-
tus est multo tempore pravitatem usura-
riam exercere, in falso teste, in falsario
litterarum vel instrumentorum, vel sub-
trahente aliena instrumenta seu delente,
in falsario monetæ, in impediendo lega-
tum sedis apostolicæ, in proditore domi-
ni vel patris, in hæresis sectatore, in
supponente partum vel necante, vel abor-
tivum sibi vel alii procurante, in mulie-
re, quæ ab alio quam a marito proprio
concepit infantem, quem maritus suus
existimat esse suum, propter quem legi-
timi defraudantur hereditate paterna,
in toxicatione * vel aliud mortiferum
procurante, vel ministrante, vel opem aut
consilium adhibente, in coeunte cum Ju-
dæa vel Sarracena, vel bruto, vel e con-
tra, in sortilegis, ad quos communiter re-
curritur pro sortilegis faciendis, in his
qui corpore Christi, oleo sancto, vel
chrismate abutuntur, in depopulatoribus
agrorum, vinearum, vel arborum, in
excommunicatis qui scienter ingerunt
se Divinis, & commoniti nolunt eccle-
sia exire, Divinum officium perturban-
tes, in illis qui scienter excommunica-
torum corpora recipiunt ad ecclesiasti-
cam sepulturam, vel consepeliunt ibi
contra parochialis presbyteri volunta-
tem, in illis qui scienter celebrant in
ecclesia interdicta, quibus non est a
jure vel privilegio concessum, cum ex
hoc reconcilianda sit ecclesia supra-
dicta.

* Corr. co-
municationem.

**XXIII. Ut nullus occasione cessionis sibi
factæ coram extraordinario iudice quem-
quam audeat convenire.**

Item, quod nullus clericus vel perso-
na ecclesiastica, ex causa, vel occasione,
vel ratione donationis vel cessionis sibi
factæ, vel de cætero faciendæ, aut em-
ptionis, permutationis, vel in solum
dationis, quæ emptio, permutatio,
Bbb 2 vel

ANNO
CHRISTI
1126.

vel in solutum datio, in fraudem fierent, quemquam coram extraordinario iudice audeat convenire: si secus egerit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto.

XXIV. *Ut nullus bona ecclesiarum vacantium occupet, nisi sibi per privilegium vel consuetudinem hoc liceat.*

Item, quod nullus omnino praelatus, abbas, prior, vel patronus clericus, vel laicus, cujuscumque ordinis, status, vel dignitatis, ordinis, vel religionis existat; bona ecclesiarum vacantium metropolitanæ vel suffraganeæ, prioratus, abbatiz, vel alterius cujuscumque monasterii vel ecclesiæ, per promotionem, aut mortem vel resignationem, vel mutationem, vel absolutionem, aut alio quocumque modo vacantium, capere vel per se, vel per alium, aut occupare vel usurpare præsumat, nisi sibi per privilegium vel consuetudinem hoc liceat. Quod si fecerit, tam ipse, quam gratis obediens ei aliquo modo in hac parte, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto.

XXV. *Ut nulla persona ecclesiastica cum potestatibus secularibus posse habens, det consilium vel juramentum contra ecclesiasticas libertates.*

Item, quod quilibet ecclesiasticæ personæ, secularium forte principum curias & consilia frequentantes, majores, vel minores, vel mediæ, cujuscumque dignitatis, ordinis, conditionis, vel status existant, si scienter contra Deum & justitiam et ecclesiasticam libertatem, in præjudicium alicujus ecclesiæ vel praelati, seu rectoris ecclesiastici, consilium, vel favorem aut juvamen ecclesiasticæ libertati contrarium dederint, darive procuraverint, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto: a qua non nisi entendato damno, seu alio dispendio, circa sedem apostolicam absolvantur.

XXVI. *Ut nullus in sacris constitutus vel curam animarum habens, in judiciis secularium gerat officium publicum vel privatum.*

Item, quod nullus clericus habens curam animarum, vel in sacris ordinibus constitutus, possit esse de cætero in judiciis sive causis in curia seculari procurator, syndicus, vel actor, vel iudex,

aut bailivus, in exercenda jurisdictione domini temporalis pro aliquo laico. Quod si monitus, infra mensem non destiterit: ex tunc talis, si beneficiatus fuerit, beneficiis hujusmodi auctoritate præsentis concilii suspendatur; non beneficiatus vero, a liminibus ecclesiæ arceatur.

XXVII. *De modo probandi electionem sepulture illorum, qui apud religiosos eam elegisse dicuntur.*

Item statuimus, nequis illorum funera defunctorum, quos fratres Prædicatores & Minores apud se sepulturam elegisse probaverint, deferri ad domos & ecclesias eorum impediatur, salvo tamen jure portandi funus ad parochialem ecclesiam, ex consuetudine laudabili hætenus observata; nec circa prædicta injuriam fratribus ipsis aut funeri, solitam omittendo campanarum pulsationem, vel aliter, inferre præsumat. Super hac autem probatione, volumus, summarie & de plano, sine sumptibus & scriptura quacumque, per exhibitionem ordinationis testantis, aut productionem testium, coram parochialis ecclesiæ rectore procedere, si tamen potuerit & voluerit interesse. Quo absente utique, vel nolente, coram officiali vel ejus locum tenente, si tunc in civitate fuerit, hoc probari sufficit, vel coram personis publicis & honestis, si hoc extra fortasse contingat. Aliter equidem ubi erunt funera, ea de domibus extrahi prohibemus: incursum excommunicationis sententiam ipso facto quibuscumque contra tenorem hujusmodi constitutionis extrahentibus de domibus funera, aut facientibus, procurantibus, seu permittentibus extrahi, & præsumantibus, in hoc, auxilium, favorem, aut consilium impertiri. Quod autem circa fratres prædictos, quoad probationem & extractionis funeris inhibitionem, statuimus: ad alios religiosos, apud quos sepultura electa fuerit, extendi jubemus.

XXVIII. *Ut sine novi census impositione, vel veteris augmentatione, beneficia conferantur.*

Item, quod prioratus beneficii, seu alterius ecclesiastici, facta cum novi census impositione vel pensionis anti-quæ augmentatione collatio, non valeat ipso jure, & per proximum superiorem, illa vice, personæ idoneæ sine di-cti oneris vitio conferatur, ac si ad eum propter

ANNO
CHRISTI
1126.

ANNO
CHRISTI
1326.

Propter negligentiam fuisse alias collatio dicti beneficii devoluta.

XXIX. *Ut monachi in ecclesiis suis infra certum tempus perpetuos vicarios ordinariis representent.*

Item statuimus, quod in singulis ecclesiis per monachos solitis gubernari, infra sex menses, priores earum suis diocesanis ad curam animarum perpetuos presbyteros representent. Quod nisi fecerint, ex tunc hac vice episcopi instituant perpetuos presbyteros in cura predicta, & ipsos priores compellant ad providendum eisdem presbyteris, prout idem instituens duxerit ordinandum.

XXX. *Ut nullus beneficium conferat, in quo jus tantum obtinet patronatus.*

Item statuimus, quod nullus in aliquo beneficio ecclesiastico solum jus obtinet patronatus, cum ipsum vacare contigerit, ad ipsum conferendum procedat. Quod si secus egerit, in illa vacatione jus prestandi ipso facto amittat: & superior, ad quem institutio pertinet, plenam ejus dispositionem habeat illa vice.

XXXI. *Ut presentatus patrono non juret sine diocesani licentia, nec ab alio se institui patiat, nec beneficium obtentum dimittat.*

Item sub poena excommunicationis precipimus, ne quis a patrono clerico vel laico presentatus, aut presentandus, prestet aliquod juramentum in manibus patroni, vel alterius cujuscumque, sine speciali ipsius ordinarii licentia & concessu: de quo in institutione vel post, possint prestare juramentum patronis, ratione temporalium, prout eis competit de jure vel consuetudine. Quodque presentatus vel presentandus hujusmodi, ab alio quam ab ordinario, cui de jure competit, in ecclesia parochiali se institui nullatenus patiat: nec ex quo per ordinarium institutus fuerit vel admittus, beneficium dimittat hujusmodi, non petita ipsius ordinarii licentia, vel concessu, vel nisi alia sufficiens causa subit, legitima, probabilis, & honesta.

XXXII. *Ut ecclesia & ecclesiastica persona a tallis & exactionibus secularium per ordinarios defendatur.*

Item quod clerici, & hospitalia, & ecclesie, a tallis & exactionibus, quas domini temporales faciunt, etiam ratione possessionum temporalium, necnon & in patrimonialibus secundum leges, & canones defendantur per ordinarios, nimis hactenus super hoc negligentes: ne paulatim totum usurpent temporales domini, in prejudicium & enervationem ecclesiasticas libertatis.

XXXIII. *Ne queste, vel alie exactiones, per seculares hospitalibus imponantur.*

Item, quod dicti seculares, cujuscumque gradus, dignitatis, seu conditionis existant, hospitalia usibus pauperum deputata, occasione cavalgarum, talliarum, questarum, vel aliarum illicitarum exactionum, quocumque nomine appellentur, nec onerare, nec molestare prestant. Alioquin si requisiti, desistere & emendam prestare noluerint, vel si de cetero contra fecerint, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant.

XXXIV. *Ne laici pretextu alicujus statuti prohibeant clericos extrahere blada de terris ipsorum.*

Item cum statuta secularium ecclesias aut ecclesiasticas personas non astringant: statuimus, ut seculares, cujuscumque dignitatis, conditionis aut status fuerint, qui pretextu statuti ne bladum extrahatur de terra, vel castro vel villa; vel quo certo precio vendatur, invitos clericos vel ecclesiasticas personas astringere (maxime cum ipsi non habeant aliunde forsitan unde vivant) aut super angariis vel parangariis, aut aliis quibuscumque, cum nec in eis, nec eorum bonis, aliquam habeant potestatem, coartare presumpserint, excommunicationi subjaceant ipso facto: & locus, ubi hoc per dominum loci, vel universitatem ejus, aut eorum conventia, vel commissu, attentatum fuerit, ecclesiastico subjaceat interdicto, nisi moniti infra mensem emendaverint, & de perpetratis satisfactionem exhibere studuerint competentem.

ANNO
CHRISTI
1326.Conc. Vaur.
an. 1348.
c. 97.

ANNO
CHRISTI
1316.

XXXV. *Ut domini temporales non impediant vel prohibeant quo minus ecclesiarum rectoribus decima persolvantur.*

Canc. Vavr.
n. 101.

Item quod domini temporales, bailli, seu officiales ipsorum, clericos & ecclesiarum rectores non impediant, quo minus decimæ ipsis, prout ad eos pertinent, per parochianos suos reddantur fideliter & solvantur: nec eisdem parochianis inhibeat, quod non solvant. Alioquin si contra fecerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant.

XXXVI. *Ne statuta & ordinationes fiant super decimis, funeralibus, oblationibus, & aliis, contra laudabiles consuetudines & ecclesie libertates.*

Ibid. c. 101.

Item quod laici, cujuscumque gradus dignitatis, vel conditionis existant, vel universitas, statuentes vel ordinantes in se, vel inter se, vel preconizari facientes, vel subditis suis mandantes, quod non præstent decimas ecclesiis, vel non offerant, vel in ultimis voluntatibus quidquam relinquunt eis, vel rectoribus earumdem, vel quod laudabiles consuetudines ecclesie in spiritualibus vel aliis infringant, vel alias non observent, vel aliud æquipollens, directe vel indirecte, tacite vel expresse, vel alio quomodolibet injungentes, ipso facto excommunicationem incurrant, a qua, antequam emenda competens præstita fuerit, minime absolvantur; universitas autem ecclesiastico subjaceat interdicto.

XXXVII. *De societatibus, colligationibus & conjurationibus, quas confratrias appellant, radicibus extirpandis.*

Item quia in quibusdam nostrarum provinciarum partibus nobiles plerumque, & interdum alii, colligationes, societates, conjurationes faciunt, tam canonibus, quam humanis legibus interdictas, semel in anno sub confratriæ nomine se in loco aliquo congregantes, ubi conventicula, & colligationes faciunt, & pacto juramento vallata ineunt, quod se adversus quoscumque, præterquam dominos suos, ad invicem adjuvent, & in omni casu unus alteri det auxilium, consilium & favorem; & interdum se omnes veste consimili cum signis aliquibus exquisitis vel characteribus, inducentes, unum majorem se eligunt, cui jurant in omnibus obedire: ex quibus justitia offenditur, mortes & depredationes sequuntur, pax & securitas

A exulant, innocentes & inopes opprimuntur, & ecclesie & ecclesiasticæ personæ, quibus tales oppido sunt infestis, in personis, rebus, juribus & jurisdictionibus, injurias diversas & damna plurima patiuntur. Nos volentes his ausibus pestiferis & conatibus perniciosus extemplo occurrere, & remedio possibili providere, & a peccato subditos nostros, prout pastorali incumbit officio, cohibere, auctoritate præsentis concilii, omnes conventiculas, colligationes, societates, & conjurationes, quas fraternitates vel confratrias appellant, ab olim factas per clericos vel laicos, cujuscumque gradus, status, dignitatis, vel conditionis existant, necnon et pacta, conventiones, ordinationes, inter eos habitas & habita, irritamus, dissolvimus, & cassamus; & callos & irritos, & cassa & irrita nunciamus: decernentes, omnia juramenta super observandis prædictis præstita, aut illicita aut temeraria; & nullum teneri volumus ad observantiam eorum: a quibus juramentis eos absolvimus ad cautelam. Ut tamen pro incauto seu temerario sacramento a suis confessoribus penitentiam recipiant salutarem: auctoritate prædicta prohibentes eisdem, sub excommunicationis pœna (quam venientes in contrarium, postquam præsens statutum in ecclesiis, quarum parochiani existunt, fuerit per duos dies Dominicos publicatum incurrere volumus ipso facto) quod occasione prædictorum colligationum, societatum, conventionum, & juramentorum, ab inde in antea simul non conveniant, hujusmodi confratrias non faciant, alter alteri non obediat nec præstet adiutorium, nec favorem, nec vestes signa rei jam damnatæ præbentes deferant, nec se confratres, priores, abbates prædictæ societatis appellent. Quinimmo infra decem dies a tempore dictæ publicationis, * unusquisque alios quantum est in eo, a prædictis juramentis absolvat; & se nolle esse de prædicta societate ulterius publice protestetur. Prohibemus etiam, quodammodo tales conjurationes, conspirationes, conventiones, etiam sub nomine confratriæ, non fiant: alioquin & de facto attentatas cassamus & irritamus, & facientes & attentantes excommunicationis sententiæ volumus subjacere: a qua, nisi per concilium provinciale, prætorquam in mortis articulo, nullatenus absolvantur. Per hoc autem, confratrias olim in honore Dei, & beatæ Mariæ, & aliorum sanctorum, pro subsidiis pauperum introductas, in quibus conjurationes & juramenta non interveniunt hujusmodi, non intendimus reprobare.

XXXVIII.

ANNO
CHRISTI
1316.* ad publice
penam a
confessore,
ut, quan-
tum est in
eo.

ANNO
CHRISTI
1116.

XXXVIII. *Ut clerici ecclesias, præter diocæsani licentiam, non teneant, nec ibi armatos tenere præsumant.*

Item prohibemus sub pœna excommunicationis, quam ipso facto contrafacientes incurrant, ne regulares aut etiam clerici sæculares, ad muniendas contra ordinarios ecclesias, vel earum jura indebite occupanda, præter diocæsani, cui dictæ subsunt ecclesiæ, vel locum ejus tenentis, licentiam vel mandatum, arma portare, vel armatos adducere, vel tenere, vel receptare de propria diocæsali vel aliena præsumant.

XXXIX. *De clericis arma portantibus, & qualiter puniantur.*

Item statuimus, ut nullus clericus arma portare præsumat absque illius, cui competit, licentia speciali. Qui vero contra fecerit, præter id quod armorum amissione mulctantur, de nocte si portaverit, decem librarum; si de die, centum solidorum pœna monetæ currentis, irremissibiliter feriantur.

XL. *Ut prelati remissiones faciant delinquentium ad invicem requisiti.*

Item statuimus, quod singuli episcopi, & eorum officiales, vicarii, locum tenentes & vicem gerentes ipsorum, in delictis remissionem faciant cum fuerint requisiti. Et si is, qui deliquisse dicitur, de diocæsali non fuerit ejus, a quo remissio postulat fieri: sufficiant solæ litteræ requirentis: si vero de ejus diocæsali fuerit, semiplena probatio sufficiat in hac parte.

XLI. *De excommunicatis compellendis redire ad gremium ecclesiæ per judicem secularem, & appositionem panæ.*

Item cum nonnulli claves sanctæ matris ecclesiæ contemnentes, excommunicationis sententiam, non sine animarum suarum periculo, frequenter diu sustineant animo indurato: statuimus, ut quicumque hujusmodi sententiam, per nos vel per nostras curias promulgatam, per duos menses postquam noverit in se prolatam, eam duxerit pertinaci spiritu sustinendam, non curans modo debito absolutionis beneficium petere eisdem, vel ab ea curia per quam fuerit excommunicationis vinculo inno-

A datus: requiratur per eandem curiam dominus temporalis, aut ipsius bajulus, vel judex loci, ubi talis excommunicatus noscitur commorari, & moneatur attente, ut infra competentem terminum ab ipsa curia præfigendum, suum subditum sic excommunicatum compellat omnino satisfacere super eo, pro quo in eum excommunicationis sententia fuerit promulgata, & absolutionis beneficium postulare. Si vero dominus, bailivus, sive judex, hæc non curaverit efficaciter adimplere: in ipsum per eandem curiam excommunicationis sententia proferatur. Et deinde si adhuc dictum suum subditum cogere contempserit: locus ille, donec compulerit ipsum, interdicto ecclesiastico supponatur. Cæterum ut iidem excommunicati, qui Divino non inclinantur amore, ut ad gremium ecclesiæ revertantur, temporali metu pœnæ ad id propensius inclinentur: statuimus, ut laici quinque solidos, clerici vero decem, & presbyteri quindecim solidos Vienensium bonorum, pro quolibet mense, quo in excommunicatione permanserint, antequam absolutionis beneficium impendatur, eidem solvere teneantur (nisi propter paupertatem, vel aliam causam rationabilem, memorata curia misericorditer agere voluerit cum eisdem) in usus pios ad diocæsani arbitrium convertendos.

XLII. *Ne prohibeantur prelati jurisdictionem suam libere exercere.*

Item cum jure cautum existat, archiepiscopos & episcopos in totis suis diocæsibus jurisdictionem ordinariam obtinere, & in quolibet loco suarum diocæsium non exempto, per se vel alium posse pro tribunali sedere, causas audire spectantes ad forum ecclesiasticum, & personas ecclesiasticas, cum earum excessus exegerint, capere & carceribus mancipare, aliaque omnia ad sua spectantia officia libere exercere; & nonnulli domini temporales, judices, & rectores, ac officiales eorum, Deum & ecclesiasticam libertatem sacrorumque statuta canonum offendere in suarum animarum grande periculum non verentes, personas ecclesiasticas, quas in diversis locis nostrarum civitatum, & diocæsium, ac provinciarum, suis excessibus & delictis exigentibus, capi & carceri mancipari contigerit, interdum de carceribus extrahunt violenter, impediendo, quominus de illis & earum delictis et excessibus per judices ecclesiasticos, ad quos per-

ANNO
CHRISTI
1116.

ANNO
CHRISTI
1366.

pertinet, exhiberi libere valeat justitiæ A
complementum: nos talium obviari da-
mnandis ausibus, jusque servari super
his in eisdem civitate, diœcesi, ac pro-
vinciis cupientes, hoc præsentis concilio
approbante statuimus, quod omnes &
singuli temporales domini, judices, re-
ctores, vel officiales eorum, qui talia
de cætero in eisdem civitatibus, vel
diœcesibus, aut provinciis, præsumpse-
runt attentare, ipso facto sententiam
excommunicationis incurrant: eorumque
terre * ac loca, nisi infra decem dies, B
postquam fuerint super hoc requisiti, de-
stiterint, ex tunc ecclesiastico subja-
cant interdicto: donec spoliatis carceri-
bus plenarie, & libere restitutis, ei,
cujus jurisdictionem sic læserunt, emen-
dam præstiterint concedentem.

* al. curia.

XLIII. Ne prohibeantur directe vel indi-
recte clerici coram suo iudice
litigare.

Item cum nonnulli temporale domi-
nium obtinentes, seu sæcularis justitiæ C
potestatis gerentes officium, jurisdic-
tionem sanctæ matris ecclesiæ subvertere
vel minuere exquisitis astutiis molian-
tur: nos eorum malitias ultione cano-
nica reprimere cupientes, approbante
præsentis concilio statuimus, inhibentes,
ne quis in foro ecclesiastico litigantes
seu litigare volentes, super causis mere
ecclesiasticis, sive quæ ad forum eccle-
siæ de antiqua & approbata consuetudi-
ne & hætenus pacifice observata, per-
tinere noscuntur, ad desistendum com-
pellat per ipsorum vel parentum ac
consanguineorum, seu rerum eorum vel
personarum captionem, aut aliis qui-
buscumque modis. Si vero contra præ-
sumpserint, excommunicationis senten-
tiæ, præsentis auctoritate concilii, se
noverint subjacere. (Licet regularis
observantiæ professores, & alios quos
sedes apostolica exemptionis & liberta-
tis munitis declaravit titulo, & insig-
navit privilegiis, attollere condignis
favoribus intendimus, ipsorumque pri-
vilegia, quatenus ad nos attinet, con-
servare penitus illibata: sic tamen eos
suis manere contentos juribus affecta-
mus.)

Quæ unquam
dicitur in
finitum. In
initium c. 15.
conc. Bavaric.
ann. 1376.
hic ab inveni-
tante quo-
dam librario
perperam af-
fuit. Et ve-
ro absum a
codice nostro
MS. sed quæ-
renda sunt e-
dita, hinc
præsentantur
ms. Conc.
Vaur. ann.
1366. c. 101.

XLIV. Ut in domibus prelatorum, vel in
ipsorum officialium præsentia,
injuria nulli fiat.

ANNO
CHRISTI
1366.

Item cum illos, quos Dei timor a
malo non revocat, saltem coercere de-
beat severitas disciplinæ, præsentis con-
cilio duximus statuendum, quod si per-
sona, cujuscumque conditionis, status,
seu ordinis existat, infra domos ar-
chiepiscopales, vel episcopales, nostrarum
civitatum vel diœcesum ac provin-
ciarum, & alibi ubicumque nos vel
suffraganei, seu nostri vel eorum offi-
ciales, eos audient, aliquem facto gra-
viter vituperaverit, seu injuriam irro-
gaverit, incurrat excommunicationis
sententiam ipso facto, & alias punia-
tur.

XLV. De bannis solvendis a clericis &
per quos & qualiter exigantur.

Item statuimus sub pœna excommu-
nicationis, quod nullus dominus tempo-
ralis audeat compellere ecclesias, vel
ecclesiasticas personas, vel earum fami-
lias, servientes, seu nuncios, solvere
bannum seu banna pro animalibus suis
quibuscumque, vel personis prædictis.
Et, ne personæ ecclesiasticæ, vel earum
familix, propter hoc habeant materiam
delinquendi: statuimus, ut banna, quæ
a laicis committuntur pro fructibus al-
lienis, vel eorum animalibus, in vine-
is, pratis, aut possessionibus, vel defen-
sis, inventis, eadem ab ipsis clericis &
personis ecclesiasticis, ipsorumque fami-
liis, & animalibus earumdem, appli-
canda curiæ singulorum diœcesanorum
de cætero committantur. Volentes &
præcipientes, ut a presbyteris singula-
rum ecclesiarum nostrarum diœcesum,
curam habentibus, banna ipsa, quoties-
cumque in locis ipsorum committi con-
tigerit, auctoritate diœcesani exigantur
fideliter, & leventur, eidem curiæ per
eosdem postmodum in singulis synodis
ex integro assignanda. Si qui vero sic
banna commissa solvere recusaverint,
per ipsos presbyteros requisiti: ex tunc
ad duplicata banna eadem teneantur,
& ad ea sic duplicata solvenda per eam-
dem curiam compellantur. Presbyteri
vero prædicti dictæ curiæ, banna hujus-
modi solvere recusantes manifestare pro-
curent: alioquin si super hoc fuerint
reperiti negligentes, juxta ipsum curiæ
arbitrium exinde punientur. In civita-
tibus vero, vel castris alicui nostrum,
seu

ANNO
CHRISTI
1326.

seu nostrorum diœcesanorum temporali A
jurisdictioni subiectis, per nostros man-
datarios, seu ipsorum diœcesanorum,
prædicta banna exigere volumus & levare,
& cuilibet diœcesanorum nostrorum, pro-
ut ad nos vel quemlibet eorundem per-
tinerint, restitui per eosdem. Cæterum
super denunciatione prædictorum ban-
norum, cum ab aliquo vel aliquibus com-
mittuntur, custodibus sive gardiis juratis
fidem decernimus adhibendam. Porro
per solutionem dictorum bannorum, ab
emendandis talliis sive damnis, prout B
justum fuerit, nullum volumus excusari.

XLVI. *Qualiter prelati possint benedicere
in aliena.*

Item statuimus, quod quilibet archie-
piscoporū prædictorum, & singuli epi-
scopi provinciarum nostrarum, dum equi-
tabunt per dictas provincias, possint,
etiam in alia diœcesi, dictarum provin-
ciarum populū benedicere, ut ex hoc
populi devotio augeatur, & etiam in
diœcesi Arelatenſi, Aquenſi, Ebredu- C
nenſi, tamen prædictis civitatibus dum-
taxat: exceptis semper civitatibus, &
locis aliis, in quibus alter ex nobis di-
œcis archiepiscopis vel diœcesanis, præ-
sens esset.

* Carr. ex-
ceptis. Ni-
simum ex
diœcesi an-
chiepiscopi
exceptis ex-
ceptis me-
tropolitan-
nam.

XLVII. *Ut sententiam ab uno latam alius
servare teneatur.*

Item sententiam excommunicationis
vel interdicti latam ab uno, alii denun-
ciari & observari faciant, cum a pro-
ferente super hoc fuerint requisiti: ad- D
dentes, quod prædictæ sententiæ excom-
municationis & interdicti, non nisi ex
justis causis, & cum maturitate, solem-
nitate debita proferantur.

Conc. Vaur.
anno 1326.
c. 113.

XLVIII. *De contrahentibus matrimonia
clandestina in diœcesi aliena.*

Idem c. 110.

Item statuimus, quod quæcumque per-
sona pro matrimonio clandestine cele-
brando diœcesim suam exiverit, & ibi
ipsum matrimonium contraxerit sine li-
centia proprii sacerdotis: ipso facto ex-
communicationis sententiam incurrat,
& ut excommunicatus vitetur & publi-
cetur, donec ad arbitrium diœcesani,
ecclesiæ parochiali satisfecerit, in cujus
injuriam hoc præsumpserat, & absolu-
tionis beneficium meruerit obtinere.

XLIX. *De abuseribus litterarum domini
papa & legatorum ejusdem, &
qualiter puniantur.*

ANNO
CHRISTI
1326.

Item quia sunt nonnulli clerici, qui
litteris domini papæ vel legatorum ejus
nequiter abutuntur: idcirco auctoritate
præsentis concilii excommunicamus om-
nes illos, qui litteras obtentas, aliis
ejusdem nominis ad abutendum tradunt;
& eos, qui eas recipiunt tali modo.
Item qui ad loca æquivoca aliquem ci-
tari faciunt, ut fraudulenter & malitio-
se vexent & decipiant sic citatum la-
boribus & expensis. Item omnes illos,
qui per litteras domini papæ & legato-
rum ejus, personas non comprehensas
in rescriptis, per excogitatum malitiam,
litem, ubi non est, simulantes, citari fa-
ciunt & procurant ad testimonium pro-
hibendum veritatis. Item omnes illos,
qui litteras apostolicas vel legatorum ejus-
dem sedis ad futuras trahunt controver-
sias, quæ nondum fuerant, tempore im-
petrationis exortæ. Item omnes illos,
qui per litteram quasi de bonis pro suo
prioratu vel pro sua ecclesiâ impetratam,
ad instantiam aliquorum aliquos citari
faciunt, cum quibus ratione prioratus
seu ecclesiæ, quorum nomine est littera
impetrata, non habent aliquid quæstio-
nis de littera post iter arreptum. De
omnibus prædicto modo abutentibus idem
per omnia statuentes: necnon de om-
nibus illis, qui per quascumque litteras
apostolicas aliquos citari faciunt, con-
tra quos non habent aliquid quæstionis,
vel, contra constitutionem felicis recor-
dationis domini Bonifacii papæ octavi,
adversarios ad remota loca notorie fa-
ciunt evocari. Si quis vero super rebus
ad dotem spectantibus litteram aposto-
licam impetraverit, & illius auctoritate
aliquem vel aliquos, cum quibus ratio-
ne dotis non habet aliquid quæstionis,
fecerit fatigari: auctoritate præsentis con-
cilii, eadem excommunicationis senten-
tia qua superius, nominatim noverit se
ligatum. De illis vero, qui falso se cru-
cesignatos asserunt, cum non sint, & sic
tanquam crucesignati litteras apostolicas
impetrant, per quas aliquos fatigant la-
boribus & expensis; item de illis, qui
privilegium crucesignatorum impetrant
sub illa forma: *postquam iter arripuerit
transmarinum*, & ante iter arreptum per
illud privilegium aliquos faciunt fatiga-
ri: talium abuserum absolutio, post-
quam parti læsæ satisfecerint, plene suo
ordinario reservatur, aliis penis a jure
sta-

ANNO
CHRISTI
1216* s. vel or
dinarium il-
lus, quam

statutis eis nihilo minus per suos ordi-
narios, vel * illius quem indebite ve-
xaverint, si ibi reperi fuerint, infligen-
dis. Hæc autem contra abusores litte-
rarum domini papæ, & legatorum ip-
sius: auctoritate præsentis concilii duxi-
mus statuenda: ejusdem sedis apostoli-
cæ & legatorum ejus auctoritate in om-
nibus semper salva.

L. *Ut beneficiati sine diœcesani licentia
non componant.*

Item sub interminatione anathematis
prohibemus, ne aliquis prædictarum,
Arelatenſis, Aquenſis, & Ebredunenſis,
provinciarum, super decimis vel aliis
juribus, debitis ecclesiis parochialibus,
cum aliquibus religionis componere au-
deat, sine auctoritate diœcesani, vel jus
uni ecclesiæ debitum alteri audeat assi-
gnare.

LI. *Ne beneficiati res ecclesiasticas absque
diœcesani licentia, præterquam in
certis casibus, alienent.*

Item statuimus prohibentes, ne ali-
quis, cujuscumque dignitatis vel status,
existat, ecclesiasticas possessiones, aut
quæcumque alia jura immobilia alienet,
quocumque titulo, in quascumque per-
sonas, cujuscumque status vel religionis,
ordinis aut dignitatis existat, sine sui
diœcesani consilio & assensu. Qui vero
contrarium fecerit proventus sui benefi-
cii unius anni ipſo facto amittat, in
propriam utilitatem ipsius beneficii ad
diœcesani arbitrium convertendos. Ex-
cipimus autem a prohibitione prædicta,
quando possessiones erunt * minus uti-
les: quo casu pro utilitate beneficii,
in emphyteusim perpetuam dari possint.
Sed pro accepto seu pro introitu nihil
ultra recipere audeat, quam valeat cen-
sus, vel canon, vel pars fructuum unius
anni, quæ vel qui, ratione domini,
retinetur: salvis etiam consuetudinibus
rationabilibus hæcenus observatis, quas
non intendimus immutare.

LII. *In quo statu beneficia debent dimitti,
& per successorem teneri.*

Item statuimus, quod si contingat
aliquem, ecclesiam suam quomodolibet
dimittere sine morte, juxta æstimatio-
nem legitimam & ejusdem ecclesiæ fa-
cultates relinquat ibidem in bonis mo-
bilibus, quod primo personæ necessariz

ecclesiæ, & domui ejusdem inde possint
vivere usque ad novos fructus, & com-
mode sustentari, & omnia onera inte-
rim ecclesiæ incumbentia supportare:
quodque successor quilibet, omnia orna-
menta ecclesiastica, & universam domus
supellectilem, in pannis & aliis, in il-
lo statu conservet, & meliori si poterit,
ac reddere teneatur in eo, in quo re-
cipiet ecclesiam supradictam.

LIII. *De inventario bonorum ecclesiasti-
corum infra certa tempora faciend.*

Item statuimus, quod priores ecclesia-
rum & hospitalium pauperum, & om-
nes alii ecclesiastica beneficia obtinen-
tes, faciant inventarium cum publico
instrumento, vel in chartulario, quod
penes ecclesiam debet remanere, de
omnibus immobilibus & mobilibus bo-
nis (scilicet instrumentis, privilegiis
vasis æneis & ferreis atque vinariis) in
principio sui regiminis infra sex men-
ses. Et idem faciend instituti post pri-
mam synodum, infra sex menses. Et
qui prædicta non fecerit, in decima
fructuum dicti beneficii puniatur operi,
vel ornamentis, aut utilitati propriæ
ecclesiæ per ordinarium applicanda.

LIV. *De testamentis per beneficiatos se-
cundum consuetudinem laudabilem
faciendis.*

Item statuta olim per prædecessores
nostros edita super testamentis vel aliis
ultimis voluntatibus, per prælatos vel
beneficiatos alios faciendis, ac consue-
tudines rationabiles hæcenus in singulis
provinciis observatas, auctoritate præsen-
tis concilii approbamus, & in suo ro-
bore volumus permanere.

LV. *De statutis, bannis, præconizationi-
bus contra consuetudines editis,
prohibendis*

Item statuimus, quod quicumque con-
tra ecclesiasticas consuetudines antiquas
rationabiles *, approbatas, & hæcenus
pacifice observatas, statuta, banna, pro-
hibitiones, vel præconizationes, aut præ-
cepta, scienter fecerint, aut fieri pro-
curaverint, aut servari, seu facientibus
vel servantibus in hoc, consilium vel
opem, directe vel indirecte, præstite-
rint, per diœcesanos locorum aut offi-
ciales, vel procuratores eorum, præ-
sen-

ANNO
CHRISTI
1216* ad ratio-
nabilitatem.

ANNO
CHRISTI
1116.ANNO
CHRISTI
1116.

sentis auctoritate concilii moneantur, ut infra unum mensem a tempore monitionis hujusmodi numerandum, statuta, banna, prohibitiones, praeconizationes & praecepta hujusmodi, cum effectu debeant revocare, ad consimilia numquam ulterius processuri: alioquin excommunicationis sententia, quam in his scriptis exnunc in ipsos ferimus, sint ligati.

LVI. *De contributione expensarum necessaria inter omnes beneficiatos diocesis facienda.*

Item statuimus, quod si archiepiscopus, vel episcopus, vel aliquis rector alicujus ecclesiae, civitatis vel diocesis, ac provinciarum, expensas necessarias fecerit in legatis, & nunciis sedis apostolicae, expensae illae solvantur de communi distributione ecclesiarum, civitatum, & dioecesium, infra quas dictae expensae fuerint factae: & istae expensae semel in anno in una synodo colligantur.

LVII. *Ut Judaei utriusque sexus signa deferant, per quae ab aliis discernantur.*

Item decernimus, quod Judaei masculi, a quatuordecim annis & supra, deferant extra domos in superiori veste, in pectore, signum rotae, cujus rotunditas in quantitate sit trium vel quatuor digitorum, nisi sint in magisterio constituti; mulieres autem Judaeae, a duodecim annis & supra, cornalia deferant extra domum. Si vero Judaei, quocumque praetextu contra fecerint, Christianorum eis participatio denegetur. Hac eadem poena Judaeos decernimus compellendos ad satisfaciendum ecclesiae, pro decimis & oblationibus, de domibus & possessionibus, quas noscuntur in ipsarum parochiis possidere.

LVIII. *Tunc sententia interdicti servetur, cum ab ordinario datum fuerit in mandatis.*

In singulis autem casibus supradictis, in quibus lata est sententia interdicti:

LIX. *De absoluteione & dispensatione casuum hujus concilii.*

Item adjicimus, quod in casibus ubi dispensatio vel absolutio non reperiretur in ordinatione praesentis concilii sedi apostolicae specialiter vel aliter reservata: episcopi, pro suae discretionis arbitrio, juxta negotii qualitatem & personarum conditionem, provideant & dispensent: aut pro reconciliationis, & absoluteionis, seu dispensationis remedio, remittant culpabiles ad suum, vel aliquem alium de praedictis metropolitanum, de quo sibi magis expedire videbitur: & sicut illius saluti, de cujus agitur excessu, pensatis tam negotii, quam personae circumstantiis, magis crediderint opportunum.

C. Acta fuerunt haec in claustro monasterii de sancto Ruso, praedictis anno, die, mense, Indictione & pontificatu praedictis: praesentibus, reverendis in Christo patribus, dominis archiepiscopis & episcopis supradictis; ac venerabilibus & discretis viris, dominis, Bernardo de monte Valrano, archidiacono trans Ligerim in ecclesia Turonensi, Guillelmo de Concontre canonico Aquisgranensi, Gauzelino de Condemaco, sancti sepulcri de Claufona, Arelatenensis dioecesis: & Bernardo de Anelma presbytero, ac Petro Vasconis notario infra scripto, & pluribus aliis ad promissa vocatis testibus & rogatis.

D. Et ego Petrus de Ronaco clericus Lemovicensis dioecesis, publicus apostolica auctoritate notarius, supradictorum statutorum, cum in supra dicto provinciali concilio credebantur ordinabantur & legebantur, una cum supra nominatis archiepiscopis, episcopis, vicariis, procuratoribus & testibus praesens fui: & ad requisitionem dictorum archiepiscoporum, ea in hanc publicam redegi formam, signumque meum hic apposui, & super in quatuor congregationibus supra factis.

G. C. Hoc Concilium in multis emendari potest ex concilio Vaurani anni 1116. in quo canonici multi ex illo Avenionensi concilio ad verbum sunt descripti. Quae dicta quoque velim pro Avenionensi concilio anni 1117. cujus multi canonici ex eodem prioro Avenionensi potiti sunt.

ANNO
CHRISTI
1316.ANNO
CHRISTI
1316.

CONCILIUM MARCIACENSE

A Guillelmo de Flavacourt Aufcitano archiepiscopo cum suffraganeis
celebratum, anno Dom. MCCCXXVI.Ex codice MS. locupletissima bibliotheca illustrissimi archiepiscopi Remensis coadjutoris,
Car. Mauris. Tellerii.Hæ sunt constitutiones provinciales con-
cilio generalis Aufcitani celebrati apud
Marciacum Aufcitanæ diocesis, sub
anno Dom. MCCCXXVI. die Lunæ,
VIII. Decembr.

TITULI CAPITULORUM.

1. De ætate & qualitate ordinandorum.
2. Ut clerici peregrini non recipiantur sine litteris sui episcopi.
3. Ut qui peregrinos sine litteris ad efficienda sacramenta recipiant, sint excommunicati.
4. De officio archidiaconi.
5. De officio legati.
6. De officio ordinarii.
7. Ut nuncios ab episcopis missi, a nemine prohibeantur fungi officio.
8. De immunitate ecclesie vel clericorum.
9. Ne domini temporales coram se clericos in iudicio evocent.
10. Ut de causis ecclesiasticis se non intromittant.
11. De confugientibus ad ecclesiam.
12. Qualiter observatio juramenti pertinet ad iudicem ecclesiasticum.
13. De observatione statutorum.
14. De privilegio mulierum.
15. De perjuris.
16. De exceptionibus.
17. De appellationibus.
18. De vita & honestate clericorum, &c.
19. De bovis dicendis.
20. De nocte non ire.
21. De sepulturis.
22. De non sepeliendis in ecclesia.
23. De modestia in exequiis adhibenda.
24. Ut jus ecclesie parochialis servetur.
25. Ne corpus membratim in diversis locis sepeliatur.
26. Iterum, ut jus ecclesie parochialis servetur.
27. Ut pax inter prelatos & curatos servetur.
28. De decimis.
29. Quod decima præferantur angariis.
30. Ne impediatur decima.
31. Item de decimis.
32. De detentoribus decimarum.
33. Item de decimis.
34. De pauperibus ractoribus.
35. Ut pauperum ecclesiarum jura defendantur communibus expensis.
36. Ut presentati a religiosis ad ecclesias, & ab Episcopis instituti, amoveri postea non possint.
37. Quod non fiat nova fundatio sine licentia.
38. De censibus & procuracionibus.
39. De visitatione archidiaconi.
40. De consecratione ecclesie.
41. De reliquiis & veneratione sanctorum.
42. De sancta Martha.
43. De ecclesiis edificandis.
44. Qualiter chrisma & oleum debeant custodiri.

45. Indulgentia visitantibus ecclesias.
46. Quod in ecclesiis non teneantur parlamenta.
47. De excommunicatis.
48. De sententia excommunicationis.
49. De statutis contra ecclesie libertatem.
50. Ut publicetur constitutio Gregorii X.
51. De iis qui retinent instrumentum soluti debiti.
52. De interdictis.
53. De iis qui talliant clericos, religiosos, leprosus reclusos.
54. Quod non pignorentur bona ecclesie.
55. Ut locus non interdicatur pro pecuniario debito.
56. Ut prædicta statuta publicentur.

CAPITULA.

I. De ætate & qualitate ordinandorum.

Observari præcipimus, quod nullus episcopus curatum officium exerceat, nisi præmissa summarie causa cognitionis vite & morum; & idem observari præcipimus in beneficiis non curatis.

Mendacium
solum
b. Leg. Clericus. li.

II. Ut clerici peregrini non recipiantur sine litteris sui episcopi.

Statuimus, quod ordinarii clericos aut religiosos quoscumque, de alienis diocesisibus se ad suas dioceses transferentes, ad Divina officia non admittant, sine suorum litteris prelatorum. Quia dicti peregrini de diversis partibus confluunt ad provinciam Aufcitanam, & plures, ut creditur, non ordinati secundum canonicas sanctiones, & plures excommunicati, apostatae, & criminosi, suos episcopos metu suorum criminum fugientes, qui se asserunt mendaciter sacerdotes, in contempum Dei & animarum: nullus in ecclesia sua recipiat clericum peregrinum ad officium sine litteris commendatariis ordinarii sui & licentia sui episcopi: alioquin clericus peregrinus sententiam excommunicationis incurrat.

III. Ut qui eos sine litteris ad efficienda sacramenta recipiunt, sint excommunicati.

Irrevocabili constitutione sancimus, quod rectores ecclesiarum, & subcapellani eorum, recipientes peregrinos presbyteros ignotos, abique suorum diocesanorum litte-

litte-

ANNO
CHRISTI
1316.

litteris recommendatoriis, ad efficiendum A
ecclesiastica sacramenta, ipso facto sunt
excommunicationis sententia innodati.

IV. De officio archidiaconi.

Statuimus, ut nullus archidiaconus
de causis matrimoniorum vel sponsalio-
rum cognoscere, vel censura ecclesiastica
uti valeat, sine mandato sui episcopi
speciali: & si aliter præsumptum fuerit,
viribus careat ipso facto, nec de præ-
scripta legitima consuetudine aliud sibi B
competat in hoc casu.

V. De officio legati.

Ut fraus circa iudices & conservatores
sedis apostolicæ, vel legati ejusdem pro-
cessus ac litteras, in nostra provincia
facilius evitetur; & ne vocandi advocati
coram eis, indebite fatigentur laboribus
& expensis; præcipiendo mandamus,
statuta domini nostri Benedicti felicis
recordationis, quondam sacrosanctæ Ro-
manæ ac universalis ecclesiæ summi Pon-
tificis, quorum unum, *Statutum*, ac
aliud, *A constitutione*; nec non & domi-
ni Simonis quodam legati regni Franciæ,
quorum unum, *Cum juris remedia*, &
aliud, *Cæca cordis ambitio*, incipiunt,
frequenter in synodis publicari; & si
contra prædicta statuta vel aliqua co-
rundem a quocumque præsumptum ex-
titerit, nullum ordinarium.....

VI. De officio ordinarii.

Ut prælatorum, iudicum, inquisito- D
rum, & visitatorum officium eo fructuo-
sius, quo liberius, valeat exerceri: præ-
senti statuto universis & singulis, tam
religiosis, quam clericis ac laicis, du-
ximus inhibendum, ne ipsos impedire
vel turbare præsumant, quo minus in
privatis locis, religiosis, vel aliis eisdem
subjectis, liberum officii sui debitum
exequantur. Alioquin si laici fuerint,
excommunicationis; si religiosi & cle-
rici, interdicti ipso facto incurrant sen-
tentias. Prælati vero, si in præmissis
transgressores extiterint, per nostros ju-
dices animadversioe debita puniantur. E

VII. Ut nuncii ab episcopis missi, a ne- mine prohibeantur fungi officio suo.

Item, si quis nuncios nostros, suffra-
ganeorum nostrorum, seu iudicum no-
strorum suorumque, missos per nos vel
eos pro convocandis conciliis, synodis,
citationibus, vel executionibus faciendis

per se vel per alium, vel alios, clam
vel palam impediverit, arrestaverit, lit-
teras eisdem abstulerit, fregerit, dele-
verit, vel occultaverit, percusserit, vel
in præmissis, vel aliquo præmissorum,
dederit consilium, auxilium, vel favo-
rem: eo ipso sit excommunicationis
vinculo irretitus. Et locum, ubi talia
perpetrata extiterint, usque ad condi-
gnam satisfactionem supponimus eccle-
siastico interdicto. Et nihilominus con-
stitutionem per dominum Simonem le-
gatum quondam editam super hoc, pu-
blicari mandamus, & eam penitus ob-
servari: absolutionis beneficium ab ex-
communicationis sententia, vel quam-
cumque revocationem ipsius, aut suspen-
sionem etiam interdicti, per vim vel
per metum extortam, præsentis consti-
tutionis auctoritate omnino viribus vacua-
mus. Ne autem sine vindicta, violentiæ
crescat audacia: eos qui absolutionis
sententiæ revocationis hujusmodi vel
metu extorserint, excommunicationis
sententiæ decernimus subjacere.

VIII. De immunitate ecclesiæ vel clericorum.

Quicumque iudices absolutionis, vel
relaxationis cujuslibet excommunicatio-
nis, suspensionis, vel interdicti senten-
tiarum beneficium impertiri vi vel metu
compulerit: per locorum ordinarium ex-
communicatus publice nunciatur, & di-
ctum absolutionis vel relaxationis bene-
ficium denunciatur aliquatenus non te-
nere: & sic absolutionem vel relaxatio-
nem hujusmodi obtinentes, excommu-
nicati vel interdicti denunciatur publi-
ce sicut prius.

IX. Ne domini temporales clericos coram se in iudicio evocent.

Prohibemus ne domini, vel iudices
temporales, personas ecclesiasticas super
actionibus personalibus coram se in ju-
dicio evocent: nec vocati, ad allegan-
dum coram eisdem privilegium, venire
teneantur. Et si ipsas coram se litiga-
re prædictas personas compulerint quo-
quo modo, per se vel per alios, eo ipso
excommunicationis incurrant senten-
tiam, quæ nullatenus relaxetur, nisi
læsis hujusmodi de damnis & expensis
per ipsos fuerit integre satisfactum: eo-
rum processibus & sententiis super hu-
jusmodi.....

X. Ut

ANNO
CHRISTI
1316.Conc. Bira-
ric. ano-
1376. c. 66.* Corr. ex-
sup. qui ab-
solutiois,
aut senten-
tiæ revoca-
tionis bene-
ficium vi vel
metu ext.Conc. Bira-
ric. ano-
1376. c. 3.
& 1.

ANNO
CHRISTI
1346.X. *Ut de causis ecclesiasticis se non intromittant.** Mendaci
habent codex
M. spectat
libus.

Item quod de excommunicationis, suspensionis vel interdicti sententiis, scilicet an juste latae fuerint vel injuste, vel de aliis causis spiritualibus, * vel ecclesiasticis, seu alias ad forum ecclesiae de jure vel antiqua consuetudine spectantibus, se nullatenus intromittant: nec iudices ecclesiasticos, nec super ipsis recurrentes ad ipsos, in hujusmodi quomodolibet impediant vel perturbent: nec super praedictis dent consilium, auxilium, vel favorem. Aliter praedictae excommunicationis sententia sint ligati: quae nisi satisfactio facta prius fuerit, minime relaxetur.

XI. *De confugientibus ad ecclesiam.*Com. Intro-
dic. ann.
1376. c. 11.
Vagr. ann.
1348. c. 23

Item publicari & observari praecipimus statutum dicti domini Simonis: quo cavetur, quod quicumque fugientes ad ecclesiarum tutelam ibidem vulneraverit, mutilaverit, interfecerit, victualia subtraxerit, vel ne habere aut dare eis valeant impediverit, per se vel alium, seu alios; aut custodes, ne exinde exire potuerint quoquo modo posuerit, incendierit, inde extorserit violenter, praeterquam in casibus a canonibus permisis; extractos vulnerare, seu mutilare, aut ultimum inferre supplicium praesumpserit; & quicumque praedicta aut aliqua praedictorum fieri praeeperit aut procuraverit, seu consilium vel opem adhibuerit hujusmodi sceleribus perpetrandis: taliter delinquentes excommunicationis sententiae subjaceant ipso facto. Item quicumque talibus mutilatoribus * & interfectoribus, & quicumque hujusmodi mutilationes, & homicidia fieri praeeperit, vel procuraverit; & quicumque facientibus talia consilium vel opem impertiverit: beneficia & feuda, si qua ab ecclesiis taliter violatis obtinent, ipso facto amittant; & ad ecclesiam, a qua id obtinent, remittantur. Filii autem eorundem non poterunt de praedictis aliquid obtinere; & ad beneficia ecclesiastica ex tunc assequenda eo ipso efficiantur inhabiles & indigni. Ut..... quondam domini Simonis. Nos autem ad praedicti statuti plenioris observationem quoad quaedam adjicimus: quod quicumque de caetero culpabiles quoquomodo inventi fuerint in praemissis, vel aliquo praemissorum, quousque plene satisfecerint ecclesiis violatis, & illis, quo-

Arum interest, Christiana careant sepultura: etiam si in articulo mortis ab excommunicationis sententia super praedictis a quoquam forsan fuerint absoluti.

ANNO
CHRISTI
1346.XII. *Qualiter observatio juramenti pertinet ad iudicem ecclesiasticum.*

Si qui laici principaliter, vel fidejussorio nomine, super contractibus, vel alias juramento praestito, vel fidei interpositione, se obligaverint: poterunt super hujusmodi sub ecclesiastico iudice conveniri: ad cuius forum, ratione juramenti vel interpositionis fidei, causae hujusmodi cognitio noscitur pertinere. Provida deliberatione adjicimus statuendo, quod si aliqui personas ad immunitatem ecclesiasticam * de eadem immunitate violenter abstraxerint, si sic extrahentes contingat ad dictam immunitatem confugere, sive recursum habere, non gaudeant immunitate praedicta, nec etiam defendat eosdem: quia manifesti juris est, quod non detur eis ab ecclesia subveniri, per quos constat in ecclesia scandalum generari. Ut ecclesiae nostrae provinciae personaeque ecclesiasticae in plenitudine * statuendo praecipimus observari statutum domini * in quo inter alia continetur, ut omnes qui nova pedagagia constituunt, & qui antiqua ad clericos & res ipsorum extenderint, eo ipso sint excommunicationis sententia ligati.

Com. Vagr.
an. 1368. c.
9. 44.* Deest fore
pertinentes.* Deest ali-
quid.
Deest Col-
donis. Hoc
statutum est
c. 10. com.
Rim. anno
1376.XIII. *De observatione statutorum.*

Cum contingat interdum, quod nonnulli praelati, canonici, seu clerici... officiales ministri, seu alii quicumque laici, in novitate suae creationis, vel alias, jurant se consuetudines & statuta, scripta vel non scripta, ecclesiasticorum seu laicorum aliquorum, inviolabiliter observare: cum juramentum non sit ad iniquitatis vinculum institutum, praecipimus publicari frequenter in synodis, hujusmodi juramenta, ad impossibilia illicita, seu libertati ecclesiasticae obviantia, aliquatenus non extendi; nec jurantes hujusmodi qualitercumque, vel sub quacumque forma verborum, nisi ad licita possibilia, & libertati ecclesiasticae non obviantia, non autem ad alia, per praestationem hujusmodi juramenti obligari.

XIV. *De privilegio mulierum.*

Cum statutum sit, quod mulieres alienationibus dotum & donationibus propter nuptias consentientes non contravenire proprio juramento firmantes, teneantur juramen-

ANNO
CHRISTI
1316.

ramenta hujusmodi non vi vel dolo præ-
sita observare: si iudices seculares eas-
dem præfatas alienationes audiverint,
cum eis confiterit de hujusmodi jura-
mento, post duos menses a publicatione
hujusmodi in excommunicationis senten-
tias incidant ipso facto.

XV. De perjuriis.

Statuimus, ut quicumque in transgres-
sione juramenti manifeste fuerint depre-
hensi, ad mandatum nostrum, suffraga-
neorum, officialium nostrorum vel eorum
judicio, vel sedis apostolicæ competen-
ter, prout ad quemlibet talium jurisdic-
tio noscitur pertinere, in ecclesia eo-
rundem publice denuncientur perjuri.
Quod si admoniti, satisfacere noluerint:
ex tunc excommunicentur candelis ex-
tinctis, & pulsatis campanis, singulis
diebus Dominicis & festivis, & denun-
centur intestabiles & infames, nec ad
testimonium vel ad actus legitimos ad-
mittantur, nec in foro poenitentiae, præ-
terquam in mortis articulo, absolvi va-
leant: nisi a nobis vel suffraganeis no-
stris, prout eis subsunt, vel ab illo seu
ab illis, qui a nobis vel ipsis super hu-
jusmodi mandatum fuerint * speciale:
& nomina talium ne lateant, per recto-
res in ecclesiis scribantur: & hoc statu-
tum frequenter in ecclesiis cathedralibus
& parochialibus præcipimus publicari.
Officiales autem, qui in observatione
prædicti statuti negligentes fuerint, ipso
facto ingressu ecclesie usque ad mensem
se noverint interdictos.

* f. habue-
rit.

XVI. De exceptionibus.

Si seculares iudices exceptionem de re
per ecclesiam judicata, nisi ad eos per-
tineat cognitio de consuetudine vel de
jure, coram ipsis propositam recusent
admittere: eo ipso eisdem tamdiu in-
terdicto ecclesiastico volumus subjacere,
quousque dictas exceptiones duxerint ad-
mittendas.

XVII. De appellationibus.

Cum honor superioribus, & obedi-
entia & reverentia debeantur, & ordo
confundatur ecclesiasticus, si sua unicui-
que jurisdicção non servetur: statuimus,
ut suffraganei ecclesie Auscitanæ, eo-
rundem officiales, & vicarii ipsius suffra-
ganeis agentibus in remotis, appellan-
tes, vel alias recurrentes ad nos, vel
nostram curiam, si ad nos jurisdicção

pertinet de consuetudine vel de jure,
non impediunt quomodolibet, vel per-
turbent, nec judicent, statuunt, præci-
pianc aliquid, nec fatigent eorum sub-
ditos aliquatenus per se, alium, vel al-
ios, quo minus nostra, vel nostræ curi-
e, seu commissariorum nostrorum
mandata, in præmissis libere exequan-
tur. Item quod causas, quarum exami-
natio vel decisio ad eisdem de jure vel
de consuetudine pertinet, cognoscendas
vel definiendas alicui non committant
in fraudem, & ad eisdem suffraganeos
vicarios prior appellatio deferatur: nec
super præmissis vel præmissorum aliquo
dent auxilium, consilium, vel favorem.
Suffraganei in prædictorum aliquo delin-
quentes, ingressu ecclesie per mensem;
cæteri vero, ecclesiastico interdicto eo
ipso usque ad condignam satisfactionem
se noverint subjacere.

ANNO
CHRISTI
1316.XVIII. De vita & honestate cleri-
corum, &c.

Circa vitam & honestatem sacerdo-
tum, religiosorum, clericorum, & lai-
corum, statuta per nos seu prædecesso-
res nostros, aliis conciliis provincialibus
edita, præcipimus firmiter observari: &
quod suffraganei in suis diocesis statu-
ant, informenter, corrigant, & emen-
dent, prout saluti prædictorum viderint
expedire. Præcipimus statuendo, quod
rectores ecclesiarum, Missas in suis ec-
clesiis celebrantes, saltem unum cleri-
cum superpelliceo indutum, qui sibi mi-
nistret in obsequio Divinorum, necessa-
rio habere teneantur.

XIX. De boris dicendis.

Statuimus, quod omnes clerici in sa-
cris ordinibus constituti, & beneficium
ecclesiasticum, maxime cum cura obti-
nentes, & omnes religiosi clerici, ad
omnes septem horas canonicas omni die
dicendas vigilant diligenter (nam ad
E eas dicendas sunt ex debito obligati,
nisi eos infirmitatis gravitas excusaret)
& quam frequentius ad eas dicendas ad
ecclesias convenient horis & temporibus
consuetis. Tempore vero interdicti Mis-
sæ celebrentur, & alia dicantur Divina
singulis diebus in ecclesiis & monaste-
riis, sicut prius, nisi pollutz fuerint fe-
minis vel sanguinis effusione: submissa
tamen voce, januis clausis, excommu-
nicatis & interdictis exclusis, campanis
etiam.

ANNO
CHRISTI
1126

etiam non pullatis. In festiuitatibus ve-
ro natalis Domini, Paschæ, Penteco-
stæ, & Assumptionis virginis gloriose,
campanæ pullentur, & januis apertis
alta voce Divina officia solemniter ce-
lebrentur, interdictis admissis, & ex-
communicatis exclusis.

Præcipientes nihilo minus firmiter ob-
servari, quod canonici, religiosi, clerici
cathedralium ecclesiarum & collegiatarum,
qui in ecclesiis prædictis ad Divina
dicenda officia non conveniunt, etiam
interdicti tempore, distributiones
quotidianas, in quibuscumque rebus con-
sistat, præterquam illud quod datur loco
præbendæ ordinariæ in anniversaria de-
functorum, recipiant, consuetudine con-
trariâ non obstante. Sed inter illos qui
ipsis Divinis officiis interfuerint commu-
niter, dumtaxat dividatur. Et si absen-
tes, qui in ipsis Divinis officiis non in-
terfuerint, aliquid de præmissis per se
vel per alium perceperint: perceptores
dominium non acquirunt, & ad restitu-
tionem eorumdem sunt adstricti: & ni-
hilo minus ad eam faciendam per cen-
suram ecclesiasticam compellantur, nisi
eos causa legitima excusaret.

XX. De nocte non ire.

Ut laicorum scandalum evitetur, et
clerici ab illicitis arceantur: statuimus,
ut in locis, in quibus post sonitum cam-
panæ seu buccinæ, de nocte laici ire
sine lumine prohibentur, clerici sine
lumine non incedant. Si contra fecerint,
pœnæ, quæ propter hoc in locis quibus-
libet imponitur, eos præcipimus auctori-
tate statuti hujus subiacere, vel plus, vel
minus, prout ordinariis eorum videbitur
faciendum, per capellanos vel officiales
ordinariorum locorum, eorumdem ordi-
nariorum nomine, ab ipsis clericis exi-
gendæ. Quod si requisiti solvere nolue-
rint, duplicatum solvere compellantur:
& idem de.....fructuum præcipimus ob-
servari.

XXI. De sepulturis.

Observari præcipimus, ne religiosi vel
seculares clerici, cujuscumque status
aut conditionis existant, inducant ali-
quos ad vovendum, jurandum fide in-
terposita, seu alias promittendum, ut
apud eorum ecclesias^a exigant sepultu-
ras, vel jam electas ulterius non im-
mutent. Si secus egerint, electio nulla
erit; et apud illas ecclesias sepeliri de-

^a Forte, di-
tant. H.

bebunt, apud quas de jure sepeliendi
fuisent, si alia sepultura non electa for-
sitan decessissent: & ipsi, si contra fecerint,
& eorum ecclesiæ & cœmeteria pœnis
super hoc editis subjacebunt. Si vero
super sepultura alicujus defuncti in du-
bium revocetur: ad ordinarium vel
officiale illius, sub cujus jurisdictione
degebat tempore mortis ejus, protinus
recurratur, qui summarie, & absque
figura & strepitu judicii, de dubio co-
gnoscens hujusmodi, antequam corpus
defuncti tradatur ecclesiasticæ sepulturæ,
si possit absque dedecore & scandalo re-
servari, breviter prædictam definiat quæ-
stionem; & quod inde definiert, appel-
latione cessante executioni debitæ de-
mandetur. Si vero casu cognitionis, vel
propter officialis absentiam, quæsi dubii
decisionem deferrî contingat, & cada-
ver hujusmodi absque scandalo inhumatum
nequeat reservari: si in parochia
sua hujusmodi obierit, in eadem; si vero
in alia, in ipsa absque ipsarum precum
præjudicio tumultetur, quousque dictum
dubium fuerit terminatum. Si qui autem
præmissis contradictores extiterint aut
rebelles, recipiendo ipsum corpus, alibi
deportando, sepeliendo, dando consili-
um, auxilium, vel favorem, ^b eo ipso
ecclesiastico subjaceant interdicto, a quo
nullatenus liberentur, quousque ad co-
gnitionem ordinarii satisfactionem fece-
rint competenter.

XXII. De non sepeliendis in ecclesia.

Item ne corpora laicorum sepeliantur
infra ecclesias sine licentia prælati &
rectoris, quamvis ab antiquo haberent
sepulturas, vel aliquod de prædictis,
eisdem excommunicationis sententiæ ip-
so facto volumus subiacere.

XXIII. De modestia in exequiis adhibenda.

Firmiter duximus statuendum, pro-
pter multos clamores, qui ad nos sæpe
& sæpius proveniunt, quod in exequiis
in ecclesia mortuis impendendis, im-
pedimenta complura proveniunt per a-
micos, cognatos, aliove domesticos in
ecclesia funere existentes; cantilenas,
lamentationes, ululatus, & altos cla-
mores, vociferando, emittendo, &
faciendo sonitus cum..... & aliis
instrumentis, vel quidquid Divinum
officium alias impediendo: idcirco ut
non sint in ecclesia lamentatrices, lu-
gentes magnis et altis clamoribus, vel
quid-

ANNO
CHRISTI
1126Cons. Vaur.
no. 1141. c.
63.^b Adde,
loca ex
Cons. Vaur.
no. 1141. H.^a Adde in
quatuor
mum est hoc
capitulum

ANNO
CHRISTI
1346.

quidquid aliud non faciendo, propter hoc quod Divinum officium perturbetur, etsi contrarium acceptetur, cessetur a Divinis in dictis obsequiis quamdiu duraverit impedimentum prædictum: & nihilo minus prædicta impediens per ordinarios alias legitime puniantur.

XXIV. *Ut jus ecclesie parochialis servetur*

Conc. Vaur.
an. 1368.
c. 64.

Ut honor debitus ecclesie matri per ejusdem parochianos subditos observetur, in qua consueverunt caelesti pabulo refici dum vivebant; & juxta Apostolum, sint consolationum socii, qui fuerint passionum: statuimus, ut quicumque extra suam parochialem ecclesiam elegerit sepulturam, ejus corpus ante ipsius sepulturam, si in sua parochia excoecisset, vel ad ipsam deportari contigerit, matri ecclesie solemniter præsentetur, & eidem reddatur de funeralibus debitum, prout de jure, ut in parochia decenter est fieri consuetum. Contrarium facientes ipso facto subjaceant interdicto, & transgressorum * nomine, per rectores locorum, ordinariis intimentur, vel interdicti sententiam a subditis observari faciant, & prout justum fuerit aggravent.

* Lego: no-
mina. H.

XXV. *Ne corpus membratim in diversis locis sepeliatur.*

Locum mem-
bratum.

Firmiter præcipimus observari, ut nullus fidelis, cujuscumque status, conditionis, nobilitatis, & dignitatis, ubicumque debitum naturæ persolvens, ejus corpus membratim in dictis locis eligat sepeliri, ne aliquod corpus defuncti, in pio pietatis affectu . . . . . exenteretur, aut aliud membratim, vel frustatim, alias in frustra, inhumaniter concidatur, ipsum subsequenter aliquibus * in mensuram exponant ignibus decoquendo, ut tandem excussis a carne ossibus, ea sejuncta a carne alibi tumulentur: immo si commode fieri poterit, corpus defuncti absque divisione deferatur ad locum, in quo vivens elegit sepeliri, aut in civitate, castro, ubi decesserit, tradatur ad templum ecclesiasticæ sepulture: ita quod demum & toto tempore ossa ibidem remaneant, aut ad locum, ubi vivens sepulturam elegit, deportetur & tumuletur ibidem. Contrarium facientes ipso facto se noverint excommunicationis vinculo inno-

Council. General. Tom. XXV.

datos: a qua non poterunt, præterquam in mortis articulo, nisi per sedem apostolicam liberari: & nihilo minus corpus, quod sic fuerit inhumaniter pertractatum, ecclesiastica careat sepultura.

ANNO
CHRISTI
1346.

XXVI. *Ut jus ecclesie Parochialis servetur.*

Ut honor debitus * parochialibus observetur: & animarum periculis obvietur: salubriter duximus statuendum, quod parochiani diebus, Dominicis & festivis ad parochiales ecclesias veniant, Missas integras audituri. Et si per duos Dominicos integros continuos, Missas in dictis ecclesiis non audiverint: ex tunc habeant parochiales presbyteri comminari in ecclesiis nominatim postea excommunicatos.

* Adde, Ec-
clesia. H.

XXVII. *Ut pax inter prelatos & curatos servetur.*

Volentes inter prelatos & rectores ecclesiarum, quæstionis & scandali materiam amputare: ut inter eosdem pacis tranquillitas vigeat, & fervor exstuet caritatis, præcipimus firmiter observari constitutionem editam per dominum Bonifacium papam octavum, quæ incipit, *Super custodiam præminentiæ pastoralis.*

XXVIII. *De Decimis.*

Porro cum nonnulli decimas detineant plerisque locis provincie Ausitanensis, non absque . . . . . provincie, gravique suarum periculo animarum: statuendo præcipimus, ut per locorum episcopos ipsas decimas abjurare, resignare, dimittere, & ecclesiis restituere, juris remediis quibuscumque poterunt, absque diffugio compellantur: super quibus ipsorum ordinariarum conscientias intendimus onerare. Mandantes nihilo minus, quod tam detentores ipsarum decimarum, ante ipsarum restitutionem plenariam si decesserint (cum eosdem detentores in mortali non sit dubium decessisse) quam eorum filii, uxores, & familie, sepultura careant Christiana: nec ipsi, nec eorum filii usque ad quartam generationem inclusive, ad consummationem clericorum, sacros ordines, vel ecclesiastica beneficia aliquando admittantur. Si qua aliter eis collata extiterint

D d d

be-

ANNO
CHRISTI
1386.

beneficia: eorum collatio nullam habe-
aut roboris firmitatem, & eorum bene-
ficia aliis libere conferantur. Si vero
ordinarii prædictis tonsuram, sacrum or-
dinem, beneficium ecclesiasticum quod-
cumque, aliter contulerunt: ab illorum
eò ipso per annum noverint se collatio-
ne suspendi: & loca ubi sepulti fuerint,
per annum ecclesiastico subiaceant inter-
dicto. Quam constitutionem in synodis
frequenter præcipimus publicari, ut ne-
mo super istis se valeat per ignorantiam
excusare. Item omnes laici indistincte
ad præstationem decimarum de novalibus
..... & possessionibus suis,
per excommunicationis in personas, &
interdicti in terram sententias, per or-
dinarios compellantur: & si requisiti,
sine solutione vel satisfactione prædicta-
rum decimarum decesserint, Christiana
careant sepultura.

XXIX. *Quod decima præferatur an-
gariis.*

Cum decimæ & primitivæ ordinatione
Divina ecclesiis debeantur: statuendo
præcipimus, ut possessiones, in garba,
vinearum, in vindemia, virgultorum,
pratorum, & aliarum possessionum cul-
tores, statim ex eis collectis fructibus,
& fructuum * animalium quorumcum-
que, ex quo maturo non indigerint
nutrimento, novem partibus sibi reten-
tis, decimam partem immediate subse-
quentem integre, de prædictis nullis in-
de primitus deductis tribus *, sensibus
ex primis agrariis, seu servitiis aliis;
necnon de aliis omnibus bonis licite ac-
quisitis, ecclesiis *, quibus debentur,
censura ecclesiastica per locorum ordi-
narios compellantur: contraria consue-
tudine qualibet non obstante, quam tol-
limus. Idem de primitiis prædictorum,
in quantum est de jure vel consuetudi-
ne debitum, præcipimus observari. Si
vero aliquod prædictorum fructuum vel
fœtuum, ad dominos, emptores, servi-
tores, mercenarios, vel quoscumque al-
ios, non decimatum seu non primi-
tium transiverit: ecclesia, seu rector,
solutionem decimarum & primitiarum,
a quocumque maluerit, eandem poterit
vindicare. Uno tamen solvente, al-
ter remaneat liberatus.

* f. fœtuum.

* f. tribus,
centibus, ex-
peritis, ag.* Decretal. ve
10.

XXX. *Ne impediatur decima.*

Præcipimus publicari, quod nulli re-
ligiosi vel alii, in sermonibus suis, con-
fessionibus, vel alibi, de cætero talia
præsumant proponere, quæ audientium
animos a decimarum vel aliarum re-
rum, ecclesiis, monasteriis, hospitali-
bus, seu aliis locis debitarum solutione
* trahant, corrumpant: immo verbo &
opere informet eosdem ut ad solutio-
nem prædictorum prompto voluntatis
animo sint attentii.

ANNO
CHRISTI
1386.* Lege. re-
trahant. H.

XXXI. *Item de decimis.*

Cum decimæ, quæ jure Divino &
canonico ecclesiis parochialibus & eccle-
siasticis personis debentur, a quibusdam
laicis detineantur & percipiuntur in di-
ctarum ecclesiarum, & ecclesiasticarum
personarum maximum præjudicium, ex
prava consuetudine, quæ dicenda est
potius corruptela: statuimus, quod dete-
ntores prædicti, & eorum uxores, &
filii familias, in morte careant eccle-
siastica sepultura, & quod eorum filiis fa-
milias, vel filiis filiorum familias be-
neficia ecclesiastica, tonsuræ, vel alii
ordines minime conferantur: ut prædi-
ctis pœnis stricti, decimas dimittant fa-
cilius personis & ecclesiis, ad quas spe-
ctant.

XXXII. *De detentoribus decimarum.*

Cum alias statutum per nos fuerit,
& per prædecessores nostros, in provin-
cialibus conciliis hæcenus celebratis,
quod detentores decimarum ecclesiasti-
carum, ante ipsarum restitutionem ple-
nariam si decesserint, cum eosdem in
mortali non sit dubium decessisse, tam
ipsi detentores, quam eorum filii &
familia, careant ecclesiastica sepultura:
statuendo adjicimus, ut uxores & fami-
liae poena confimili arceantur.

* Fore. f.
lic. H.

XXXIII. *Item de decimis.*

Statuendo decernimus & denuncia-
mus, omnes laicos utriusque sexus, cu-
juscumque dignitatis, status, seu condi-
tionis existant, qui vel quæ decimas ec-
clesiarum detinent occupatas in nostra
provincia Auscitana, excommunicentur,
& eorum, sententias aggravando, uxores
eorum, filios, filias, familias * in-
terdictas. Item laici non solvant deci-
mas laicis.

* Locus
mandatus.

XXXIV. *De*

ANNO CHRISTI 1316.

XXXIV. De pauperibus rectoribus.

Conc. Vaur. ann. 1316. c. 73.

Provideri precipimus per locorum ordinarios, quod si rectores ecclesiarum sibi subjectarum de redditibus suarum ecclesiarum nequeunt commodè sustentari, nec alia incumbencia onera supportare; tantum de decimis suarum parochiarum eisdem rectoribus, per quoscumque percipientes eisdem, tam exemptis, quam non exemptis faciant assignari, quod exinde possint commodè sustentari, & episcopalia jura solvere, & alia incumbencia onera supportare. Item quod religiosi exempti, de terris & possessionibus acquisitis hætenus & amodo acquirendis, decimas integre solvant illis ecclesiis, quibus possessiones eadem & terræ fuerant primitus decimales. Super his enim est ipsis ordinariis, nisi de rebus exemptis agatur, jurisdictio attributa.

XXXV. Ut pauperes ecclesia jus suum prosequantur communibus expensis.

Ibid. c. 10.

Quoniam frequenter, propter paupertatem ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum, multa insurgunt incommoda ecclesiis & personis ecclesiasticis, sive in agendo, sive in defendendo non valentibus prosequi jura sua: sacro approbante concilio statuimus, quod ad arbitrium diocesani vel officialis sui, de communi contributione expensarum & sumptuum totius diocesis, in qua casus seu necessitas hujusmodi evenerit, in prosecutione juris sui ecclesiastici provideant eisdem, & officiales sint favorabiles in justitia exhibenda.

XXXVI. Ut presentati a religiosis ad ecclesias, & ab episcopis instituti, postea amoveri non possint.

Id. c. 71.

Universis episcopis observari precipimus, quod presbyteri seu rectores, per religiosos in eorum ecclesiis, in quibus jus obtinent patronatus, presentati, & per episcopos instituti, ab eis, nisi per episcopos & ex causa rationabili non valeant amoveri; quia ex quo instituti in eis sunt, censentur perpetui, consuetudine vel statuto quolibet contrario non obstante. Religiosi vero & monachi, quibus, ne a quoquam interdicti, suspendi vel excommunicari valeant, a sede apostolica est indultum, si ad aliqua loca pia vel prioratus ordinariis subiectos, destinati fuerint per superiores, ut ibi Concil. General. Tor. XXV.

Aregant ipsos, ut proprii ipsorum locorum ministri: sed ipsi monachi redeant in eisdem: quamdiu morentur in illis, ratione eorundem locorum seu prioratum, non solum in predictis, sed etiam in aliis, possint, si deliquerint, a suis ordinariis puniri proque justitia suadet.

ANNO CHRISTI 1316.

Id. c. 71.

XXXVII. Quod non fiat nova fundatio sine licentia.

Observari precipimus, ut ordinarii in suis diocesis religiosis exemptos non permittant construere oratoria, seu capellas, in locis non exemptis, sine ipsorum ordinariorum licentia speciali: nec ipsis constructis, ipsi exempti celebrent Divina tempore interdicti in locis exemptis, nisi prout eis a jure vel speciali privilegio est concessum. Si contra fecerint, compescantur, & si conservatores ipsorum exemptorum propter hoc in ordinarios aliquas sententias tulerint: tanquam a jure nullatenus revocatz observentur,

Conc. Vaur. c. 71.

XXXVIII. De censibus & procuracionibus.

Ex querelis quamplurium rectorum ecclesiarum intelleximus, quod archidiaconi, in suis archidiaconatibus, prout ad eos pertinet, visitationis beneficium impendentes, ex multitudine onerosa, quam secum tunc ducunt, & plusquam expediat vel deceat, gravent nimum diu expensis. Nos volentes super hoc utiliter providere, rectoribus parochialium ecclesiarum, quæ in suis proventibus in nostra provincia ut plurimum sunt tenues, sacro approbante concilio, duximus statuendum: ut nullus archidiaconus, dum visitat archidiaconatum suum, ultra quinque equitaturas (in quibus..... si ducat, intelligimus cum quinque garconibus peditibus, non cum canibus vel avibus venatoriis) secum ducat: & pro illis tantum procuracionem in victualibus, non sumptuosam, vel in pecunia a nolente dare: quam pecuniam pro una procuracione integra triginta solidos Turonenses..... taxamus, una die recipiat, visitata ecclesia ad hoc sufficienti: nullis per archidiaconum, si magis quam in pecunia, ut permittitur, procuracionem in victualibus recipere voluerit, ad prandium invitatis. Si autem una ecclesia ad dictam procuracionem prestandam absque gravamine D d d 2 non

non sufficiat: aliqua, vel aliquæ de aliis A
circum vicinis ecclesiis, visitatis tamon
primiciis. * attribuantur, prout suppetio- ANNO
runt facultates. Si autem unus rector CHRISTI
plures teneat ecclesias, sibi pro uno be- 1166.
neficio assignatas, & si omnes simul vel a Leg. ut
divisim visitaverit: nisi ad unam, pro tribuimus
illis procuracionibus, rector earum mi- vel contri-
nime teneatur. Sit etiam cautus archi- buam. H.
diaconus visitare volens, ut in principio
sue visitationis quos secum tunc duce-
re voluerit, sic informet, quod nec ip-
se, nec quisquam suorum, aliquid mun- B
us, quodcumque sit, & qualitercum-
que offeratur, recipiat: b nullo per
cos, vel aliquos eorundem, in prædi-
ctis acquisito fraude, vel aliquo prædi-
ctorum Si autem præsumptum fuerit:
percipientes, usque ad restitutionem
dupli illius, quod receperint, ecclesie
vel rectori a quo receperint, faciendam,
excommunicationis sententia ipso facto
se noverint subiacere. Archidiaconus
autem contra præsentem constitutionem
* tandiu ab officio eo ipso noverit se
suspendum, quousque de duplo hujus C
modi, si receperit ultra prætaxatum
modum visitandi, aggravando ecclesias
vel rectores earum, ipsis per ipsum fue-
rit plenarie satisfactum, nulla eis in
hoc dantium remissione, libertate, seu
gratia valitura. Et si a personis & lo-
cis non visitatis, pecuniarium donum,
spe futuræ visitationis vel convivationis,
quocumque quæsito colore seu figmento,
per se, alium, vel alios, receperint:
eo ipso poenis subiaceant supradictis. Si
autem ultra prædictum numerum duxe- D
rint, vel petierint: iuste poterit dene-
gari. Nam quod de orædicto numero
diximus, debet intelligi secundum to-
lerantiam in iis locis, in quibus amplio-
res sunt redditus, & ecclesie facultates.
In pauperibus autem tantam volumus
tenere mensuram, ut & accessu majo-
ris minores non se doleant gravari: nec
sub tali indulgentia, illi qui pauciori-
bus equis hæctenus uti solebant, ducen-
di plures credant sibi inductam de cæ-
tero potestatem.

XXXIX. De visitatione archidiaconi.

Ad excusationem vero nostram apud
Deum & homines, omnibus archidia-
conis nostris in virtute sanctæ obedi-
entia: districte præcipimus: quatenus circa
præmissorum observationem mandatorum,
diligentiam adhibeant & operam effica-
cem: ne propter eorum incuriam vel
negligentiam grex Dominicus expona-

tur ulterius, luporum dæmonum fau-
cibus lanlandus. Illud autem quod de... ANNO
& oblationibus consuetis & prægressio- CHRISTI
nibus, antiquitas laudabiliter statuit, 1166.
nobilitas * autem pro majori parte ne- C. 11.
glexit: in remissionem injungimus pec- vus.
catorum, ut in antiquum statum dili-
genter studeant reformare. Alioquin
quod fraude & negligentia eorum fue-
rit deperditum, in districto examine
ab eisdem a supremo Judice require-
tur. Item quod omnes rectores habentes
beneficium curatum, infra annum,
a tempore ipsis commissi regiminis nu-
merando, se faciant ad presbyteratum
ordinem promoveri: alioquin, iusto im-
pedimento cessante, eodem beneficio
noverint esse privatos.

XL. De consecratione ecclesie

Licet ecclesia nondum consecrata, ex
quo est Divino cultui dedicata, & ibi-
dem sunt Divina officia celebrata, cum
consecrata eodem gaudent privilegio im-
munitatis: libertatem statuimus, ut si
ipsam pollui contigerit feminis vel san-
guinis effusione hominis violentia; vel
in ipsa, vel in ejus cæmeteriis, excom-
municatorum, interdictorum, hæretico-
rum, schismaticorum, paganorum, vel
Judæorum corpora sepeliri: corporibus
velocius hujusmodi, si ab aliis discerni
poterunt, exhumatis, & extra ecclesiam
& cæmeteria procul ejectionis, debent eccle-
sia & cæmeterium reconciliari protinus,
per episcopum tantum, & non alium,
aspersione aquæ solemniter benedictæ.
Si vero de facto inferior episcopo ec-
clesiam & cæmeterium hujusmodi vel
etiam consecratam reconciliare præsum-
pserit: eo ipso, ecclesiastico supponitur
interdicto.

XLI. De reliquiis & Veneratione
Sanctorum.

Ad Divini honorem nominis & glo-
riam, exaltationem fidei catholicæ...
fidelium & salutem statuendo, sacro pro-
bante concilio, observari præcipimus:
ut de cætero, annis singulis, perpetuo
in ecclesiis quibuscumque provincie no-
stræ, festa beatorum apostolorum Do-
mini nostri Jesu Christi salvatoris om-
nium, qui viventes in carne suo pre-
tioso sanguine sanctam Dei ecclesiam
plantarunt; quatuor Evangelistarum,
quorum fidei studio effugatis tenebris,
veritas transfudit; & quatuor doctorum
confessorum ipsius sanctæ matris eccle-
sæ

ANNO
CHRISTI
1116.
Locus hic in
reger inen-
ditus.

Conc. Vaur.
c. 11.

Gregorii, Augustini, Ambrosii, Hieronymi presbyteri . . . . . quorum doctrinis & verborum facundia, tota fabrica ejusdem ecclesie, illud * quibusdam rutilantibus, sub officio duplici solemniter celebrentur.

Ut reliquæ Sanctorum majori reverentia in posterum habeantur, & ne simplicitas Christiana variis figmentis ac falsis documentis decipiatur, sicut occasione quæstus in plerisque locis fieri consuevit: observari præcipimus, ut antiquæ reliquæ amodo extra captas vel vasa nullatenus ostendantur, nec exponantur venales: inventas autem de novo nemo venerari præsumat, nisi a Romana ecclesia fuerint approbatæ: nec quæstor aliquis permittatur portare reliquias, crucem, vel catenas, nec publice in ecclesiis prædicare ultra suarum continentiam litterarum, propter falsa, quæ quandoque interserunt: nisi de eorum ordinariorum licentia speciali. Et si contra præsumptum extiterit ab ipsis, debite puniantur.

XLIII. De sancta Martha.

Cum Dominus noster Jesus Christus, æternus Dei filius, speciali prærogativa amoris beatam Martham sororem beatæ Magdalene honorandam decreverit, ad ejus hospitium declinando, quæ circa ejusdem Domini redemptoris nostri ministerium sollicitam curam gessit, per quam & vita designatur activa, quæ contemplatione * sua & secure tanquam fructuosior & utilior antefertur: dignum est, ut eandem ejusdem Domini nostri Jesu Christi hospitem in Dei ecclesia dignis laudibus attollamus. Ideoque de consensu concilii præcipiendo statuimus, ut quarto Kalendas Augusti, sub officio novem lectionum festum ejus celebretur, quolibet anno, in omnibus & singulis ecclesiis provincie Auscitanæ: mandantes, ut omnes episcopi, in omnibus ecclesiis, prout eis subsunt, festum hujusmodi in Kalendaris earundem, ut prædicatur, more aliorum Sanctorum, dicta die faciant annotari.

XLIII. De ecclesiis edificandis.

Cum præfens & visibilis ecclesia militans, triumphanti cælesti civitati Jerusalem non immerito comparetur, & locum ubi sanctissimum corpus Domini nostri Jesu Christi conficitur & conservatur, & nostræ reconciliationis ad Dominum instrumenta, videlicet sacramenta ecclesiastica, ministrantur, pro offensis & culpis populi

Conc. Vaur.
c. 91.

revertentis ad supplicandum Divine majestati specialiter deputatum, in quo etiam delictorum venia confidentius impetratur; inter cætera firmo fundamento ac humanis expolitissimis ædificiis communiri deceat, ut Deo gratus existat, inspicientibus & ingredientibus sit devotus & placidus, & considerantes illiciat, & reficiat, & formet: sacro approbante concilio statuimus, ut episcopi, abbates, & prælati, rectores ecclesiarum, & religiosi quicumque, in suis admonitionibus, prædicationibus, confessionibus, & ubicumque, quantum commode potuerint, clericos, plebes, & populos, inducant attentius & informent, quod cum ecclesie ordin. subjectæ, constructione, reparatione, emendatione & ornamentis ecclesiasticis indiguerint; ad prædicta faciendæ & hujusmodi, de bonis * . . . collatis contribuant, & eleemosynas conferant competentes. Ordinarii autem socorum provideant, quod ecclesie rurales quæ eis subsunt, taliter reparentur, quod in eisdem, saltem semel in anno, scilicet in die invocationis ipsarum, decenter Missæ valeant celebrari: rectores parochianos & subditos ecclesiarum earundem, ad præmissa omnia, si necesse fuerit, compellendo: constituendo nihilo minus rectores, & aliquos illarum ecclesiarum parochialium collectores, operarios, executores, qui ad præmissa complenda sint fideles, solliciti, & attenti. Ut autem devotius & facilius omnes & singuli ad præmissa inclinentur: omnibus vere penitentibus & confessis, tam qui prædictas pias eleemosynas & caritativa subsidia erogaverint, quam religiosi & alii qui ad hæc faciendæ induxerint, quadraginta dies de Injunctis eisdem penitentibus, de omnipotentis Dei consensu clementia, misericorditer relaxamus. Suffraganei vero in suis diocesis concedant indulgentias in prædictis, ut Deus ministraverit, & fructum exinde noverint provenire.

ANNO
CHRISTI
1116.

* sibi collatis.
b Sibi a Deo collatis. H.

a Ferris, qui
contemplationi
sororis
suo. H.

D

XLIV. Qualiter chrisma & oleum debeant custodiri.

Omnes ministros ecclesiarumque rectores provincie Auscitanæ exhortamur in Domino, eis nihilo minus in virtute sanctæ obedientie injungendo, ut in cunctis ecclesiis sibi commissis, chrisma & eucharistiam sub clavibus fideliter conservent: ne inde possint horribilia exerceri. Ne ipsas ponant super fictilibus vasis, arcibus propriis, aut etiam alienis: ad habendum calices argenteos studeant: & vasa, & ministerii vestimenta, pallas altaris, necnon & ipsa corporalia tam nitida & munda teneant, ne ali-

Conc. Vaur.
c. 83.

c Ferris, qui
ritingla. H.

ANNO
CHRISTI
1316.

alicui sint horrore: ut potius Dei basilicæ, quam domus laicæ videantur. Nihil enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ decedent in profanis. Si autem propter ingruentem necessitatem, aliqua vasa vel suppellectilia in ecclesiis conservanda poni contigerit: necessitate cessante, ab ecclesiis expellantur. Transgressores prædictorum, ordinariarum arbitrio puniantur.

XLV. *Indulgentia visitantibus ecclesias.*

Ad Divini cultus augmentum, ad devotionem populi excitandam, ad temporali poenæ pro delictis debitæ remissionem facilius consequendam: de Dei omnipotentis confisi clementia, sacro approbante concilio, omnibus visitantibus ecclesias cathedrales nostræ provincie, singulis annis, in vigiliis, & in die solemnitate invocationis cujuslibet earumdem, vere poenitentibus & contritis, XL. dies, & in singulis diebus octavarum solemnitatum ipsarum xx. de injunctis eis poenitentibus misericorditer indulgemus. Et statuendo præcipimus, quod quilibet suffraganeorum nostrorum, de voluntate nostra & coepiscoporum suorum, prædictis indulgeant illud idem. Item præcipimus, quod in singulis ecclesiis cathedralibus, regularibus, collegiatis, & parochialibus nostræ provincie, dum Missarum solemnia celebrantur, ibidem, immediate post orationem Dominicam, pro pace & bono statu ecclesiæ, regum, principum & comitum, populi & terræ, juxta varietatem temporum ad Dominum fiat oratio specialis.

XLVI. *Quod in ecclesiis non teneantur parlamenta.*

Cum ecclesia Domini, domus orationis esse debeat, non alterius negotiationis, ut cum pace & quiete intentis præcordiis devotæ orationes & sacra solemnia in ea valeant celebrari; & nimis absurdum sit & crudele, quod ibi exerceatur judicium sanguinis, ubi est tutela refugii constituta: præsentem prohibemus edicto, ne de cætero iudices seculares, cujuscumque conditionis sint aut status, causas suas, maxime ubi de sanguinis effusione & corporali poena agitur, in ecclesiis vel cæmeteriis audeant agitare, statuta, parlamenta facere, nisi pietate suadeantur, consuetudine contraria non obstante. Contrarium facientes, post publicationem præsentis edicti, quam eis

in synodis per ordinarium, prout ei sub- sunt fieri * excommunicationis sententia ipso facto volumus exercere. * Processus eorum nihilo minus, & prolata sententiæ, in dictis locis omni carceant roboris firmitate.

XLVII. *De excommunicatis.*

Quicumque dominium temporale obtinentes, interdixerint subditis suis, ne prælati, aut clericis, seu personis ecclesiasticis quodcumque vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladam molant, quo carius panem aut alia obsequia exhibeant: cum talia præsumantur in derogationem ecclesiasticæ libertatis: denuncientur & publicentur ipso facto excommunicationis vinculo innodati. Si autem communitas, seu universitas quorumcumque locorum, contra prædictas personas quoquo modo in prædictis deliquerint: tamdiu eo ipso subjaceant interdicto, quousque eis per eos fuerit plenarie satisfactum. Item constitutionem dominorum Alexandri IV. *Quia nonnulli*, & Bonifacii VIII. *Clerici laicos fere*, Romanorum pontificum, præcipimus observari.

XLVIII. *De sententia excommunicationis.*

Excommunicamus, & mandamus denunciari excommunicatos publice, omnes concubinos, usurarios, adulteros, manifestos. Item nullus professus religionis, tacite vel expresse habitum suæ religionis dimittat temere ubilibet, nec accedat ad quævis litterarum studia, nisi de sui superioris petita canonice licentia & obtenta. Contrarium facientes, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto.

XLIX. *De statutis contra ecclesiam libertatem.*

Quicumque statuta edita, & consuetudines introductas contra ecclesiasticam libertatem, * statuarii & scriptores statutorum ipsorum, necnon domini temporales, consules, rectores, & consilarii locorum, ubi hujusmodi statuta de cætero edita fuerint vel servata; & illi qui secundum ea facere præsumperint vel judicare, vel in formam publicam scribere judicata vel facta, vel contra dictam ecclesiæ libertatem, fraudem directe vel indirecte, consilium vel opem duxerint adhibendum: nisi infra mensem,

ANNO
CHRISTI
1316.* Descriptio
* Cor. sub-
* jaceat.Conc. Vaur.
an. 1316.
c. 9.* Add. ser-
vari fecerunt,
ex Concilio
Bavariæ.
1316. c. 11.

ANNO
CHRISTI
1346.

sem; a tempore publicationis hujusmodi A
numerando, prædicta cum satisfactione
debita duxerint revocanda, in excom-
municationis sententiam se noverint in-
cidisse ipso facto.

L. Ut publicetur constitutio Gregorii X.

Constitutionem domini Gregorii deci-
mi, quæ incipit, *Pro eo*, in synodis
suffraganeorum publicari præcipimus, &
ab ipsis subditis inviolabiliter observari.

LI. De iis, qui retinens instrumentum so-
luti debiti.

* Dist. vel

Excommunicamus, & excommunica-
tos publice denunciari præcipimus credi-
tores, qui instrumentum soluti debiti
detinent, nisi infra quindecim dies,
si commode fieri poterit, restituerint re-
quisiti ipsum instrumentum debitori, vel
alii legitimo pro eodem; vel saltem ip-
sum cancellaverint, vel frugerint * in-
strumentum fecerint de soluto, infra ter-
minum antedictum. Et hanc constitu-
tionem frequenter in parochialibus ec-
clesiis provincie Auscitanæ præcipimus
publicari.

LII. De interdictis.

Supponimus ecclesiastico interdicto
omnem locum provincie Auscitanæ, ubi
manifesta rapina ecclesiarum, religiosorum,
clericorum, vel personarum eccle-
siasticarum reponitur: quamdiu dicta ra-
pina ibi fuerit; vel clericus, aut perso-
na ecclesiastica, contra voluntatem sui
prælati, inibi capta a quocumque deti-
neretur. Et sic de loco in locum mutata
fuerit: primus locus, & alia unde &
ubi mutatur, usque ad dignam satisfac-
tionem, eo ipso, ecclesiastico remane-
ant interdicto. Et si in prædictis quis-
piam * concesserit scienter, ipso facto
pœna consimili sit ligatus.

* Pœna
consimili-
rit. H.

LIII. De iis, qui talliant clericos, reli-
giosos, reclusos, leprosos.

Excommunicamus, & excommunica-
tos denunciari publice præcipimus comi-
tes, barones, consules, bajulos, & alios
quoscumque, qui clericos, religiosos,
reclusos, leprosos, ratione personarum,
vel patrimonii ipsorum, ausu fuerint talliare,
vel aliquid pro tallia exigere ab
eisdem: nisi sic exacta, infra quindecim
dies plene restituerint, requisiti.

LIV. Quod non pignorentur bona ecclesiæ.

ANNO
CHRISTI
1346.

Personæ ecclesiasticæ vel earum bona
pro aliis non marchientur, vel pigno-
rentur. Contrarium facientes, nisi de
præmissis satisfecerint infra mentem,
ipso facto sint excommunicationis vin-
culo innodati. Universitates locorum sub-
jaceant ecclesiastico interdicto, consue-
tudine contraria non obstante.

LV. Ut locus non interdicatur pro pecu-
niario debito.

Præcipimus, quod nullus locus pro pe-
cuniario debito supponatur ecclesiastico
interdicto, sine sedis apostolicæ speciali
licentia: secus præsumptum, ipso jure
est irritum & inane. Denunciari præ-
cipimus publice excommunicatos univer-
sos & singulos, qui apud ædes sacras
deposita ecclesiarum vel ecclesiasticarum
personarum arrestaverint, saisinaverint,
vel occupaverint; & qui arrestari, saisiri,
vel occupari mandaverint; & qui
talia occupata, saisita, seu arrestata
receperint; & qui in prædictis scienter
dederint, publice vel occulte, consilium,
auxilium, vel favorem.

LVI. Ut prædicta statuta publicentur.

Præcipimus autem omnibus suffraga-
neis nostris, ut prædicta statuta habe-
ant, & ea in synodis suis, singulis an-
nis publicent, & faciant a subditis in-
violabiliter observari.

OBSERVATIO GAB. COSS.

Anni MCCCXXVI. qui huic adscribitur concilio, certifi-
mus est character constitutus in die ipso, quo habitum nota-
tur, nempe VIII. Decembris, incidere in feriam secundam.
Quare aliunde intrusum oportet esse capitulum in MS. nostro
ad omnium calcem subiectum, quo promulgata dicuntur hæc
constitutiones apud Nugarolum anno MCCCIII. Itaque hic
a nobis omisum est, neque libertas, quod superius adsum-
est ad calcem Nugarolensis illius concilii. Quod quidem
concilium, quia eo loci ac temporis aptum sit dubitare
monumentum istud non sine. Sed illius statutorum, que
descripsimus ex Severil summa, cur suspecta sit fides, suo
loco diximus. His certe summa non esse minus omnia con-
cilii argumentum habemus maxime in 27. & 28. quoniam
istisdemque verbis edicunt. Quid vero si priora capitula per-
tinent ad an. MCCCXXVI. qui in chalo dicitur expulsi-
tur; posteriora, ad MCCCIII. qui ad calcem notatur? Nam
in eo quo illi summa codicis, præposita collocatur Ausci-
tana illa concilia, & posteriora priuslibet anteposuntur. In-
no perturbata esse istidem multa, satis intelligimus ex con-
cilio Nugarolensi anni MCCC. cuius capitulum 21. con-
tinet interventionem fieri olim in Nugarolensi concilio
acti, quod tamen est summa ejusdem concilii capitulum.
Hæc ad illud concilium adnumerantur, sed observatio no-
stra præsumpta est operarum negligentia, vel potius nostri,
qui minus in credere debemus.

CONCILIUM SILVANECTENSE

A Guillelmo de Bria archiepiscopo Remensi, & ejusdem provincie coepiscopis,
anno Domini M. CCC. XXVI. celebratum.

Ex synodalibus Remensis ecclesie MSS.

TITULI CAPITULORUM. A decantabitur: *Veni Creator Spiritus*: ita

1. Ordo celebrandi concilii.
2. Ne beneficiati alienas in se suscipiant obligationes.
3. De decimis persolvendis.
4. Ut excommunicati, ab agendo & testificando in utroque foro repellantur.
5. Ut immunitas ecclesiastica servetur.
6. Ne clandestina matrimonii contrahantur.
7. Ut ecclesiasticorum judiciorum evocatio non impediatur.

quod totam spem nostram ad solam referentes summæ providentiam Trinitatis, procedamus confidenter ad tractatum & expeditionem in concilio agendorum, horis & diebus sequentibus oportunitis. Quibus peractis fiet definitio per archiepiscopum seu ejus commissarium: & statuta, si quæ sunt ibidem facta, pronuntiabuntur suffraganeis, cum mitris & baculis pastoralibus ac presentibus aliis in concilio congregatis. Et data benedictione recedere poterunt ad hujusmodi concilium congregati.

PRÆFATIO.

UNiversis presentes litteras inspecturis, Guillelmus misericordie Divinae Remensis archiepiscopus, Gerardus Sueffionensis, Albertus Laudunensis, Joannes Belvacensis, Petrus Catalaunensis, Fulcandus Novionensis, Petrus Silvanectensis, episcopi, personaliter, una cum aliorum suffraganeorum Remensis provincie absentium & cathedralium ecclesiarum procuratoribus, in concilio provinciali apud Silvanectum congregatis, aliis omnibus qui potuerunt & debuerunt concitari, ad hoc evocatis, in Domino salutem.

II. *No beneficiati alienas in se suscipiant obligationes.*

Hoc igitur observato ordine statuto usque ad tractatum agendorum, deliberatione præhabita diligenter super gravibus querimoniis totius Remensis provincie nostrorum subditorum: inter cætera, auctoritate hujus concilii statuimus, & sub pœna privationis suorum beneficiorum inhibemus, ut beneficia ecclesiastica obtinentes, alienas in se suscipiant obligationes: salvis pœnis aliis contra tales in jure constitutis.

CAPITULA.

I. *Ordo celebrandi concilii*

IN hoc sacro provinciali concilio ordinem procedendi cupientes statuere Deo gratum, ut suavis, & dulcior reddatur pastoralis sollicitudinis labor in fructu: ordinamus pro futuris temporibus, ut ingressu sacri provincialis concilii Missa de Spiritu sancto per nos archiepiscopum, & successores nostros archiepiscopos Remenses, vel quibus commitemus, in pontificalibus celebrabitur solemniter, suffraganeis secundum suum ordinem in capis & baculis pastoralibus, una cum abbatibus presentibus secundum sui decentiam status ornatis: qua completa præponetur verbum Dei, & indulgentia concedetur, & statim

III. *De decimis persolvendis.*

Cumque in pluribus diebus provincie partibus decimæ minus plene solvantur: auctoritate dicti concilii moneantur debitores decimarum, sub pœna excommunicationis, ut de suis debite satisficiant decimis: ac nomina non solventium, vel super satisfactione minus plena suspectorum, per illos quibus decimæ hujusmodi subtrahuntur, ad tunc proximum futurum provinciale concilium referentur, ipsius concilii debitam ultionem ac remedium super hoc audituri.

IV.

ANNO
CHRISTI
1346.IV. *Ut excommunicati ab agendo & testificando in utroque foro repellantur.*

Præterea, ut ab agendo, patrocinando, & testificando, excommunicati majori excommunicatione a jure vel ab homine, etiam in sæculari foro repellantur: districte præcipimus & mandamus judicibus ecclesiasticis ordinariis, jura super hoc constituta observare.

V. *Ut Immunitas ecclesiastica servetur.*

Insuper ut immunitatem ecclesiasticam consequi possint ad ecclesiam causa immunitatis fugientes, prout jura volunt: ne iisdem in alimentis, & aliis sibi necessariis ministrandis, quisquam obviare præsumat, denegans quo minus eis necessaria ministrentur a volentibus eis ministrare, & laici extrahentes ipsos sine auctoritate diocesana, ac immunitatem ecclesiasticam quoad fugientes ad eam, & alias impediendo, C ipso facto sententiam excommunicationis incurrant auctoritate illius concilii in eos promulgatam.

VI. *Ne clandestina matrimonia contrahantur.*

Cæterum ut matrimonia clandestina contrahentes coercantur, in eos sententiam excommunicationis proferimus:

Aquam ipso facto incurrant totaliter contrahentes, constitutione edita contra illos qui clandestinas conjunctiones prohibere contempserint, & qui eis præsumpserint interesse præcedente suo Marte.

VII. *Ut ecclesiasticorum judiciorum executio non impediatur.*

Postremo ut litterarum & mandatorum curiarum ecclesiasticarum portitores & executores defendantur adversus temerarios & nefandos laicorum abusus, qui eos capiunt, & incarcerant, litteras & processus hujusmodi lacerant, ac ecclesiasticam nequiter præsumunt impedire jurisdictionem: sententias excommunicationis, tam a jure, quam auctoritate constitutionis recolendæ memoriæ domini Simonis, olim in regno Franciæ apostolicæ sedis legati, in concilio suæ legationis promulgatas quas incurrant: districte hujus concilii * provincialis, volumus & mandamus & præcipimus per totam provinciam Remensem publicari; & ubicumque tales apparuerint præsumptores eas incurrentes, nominatim excommunicatos nunciari, a Christi fidelibus arctius evitari.

ANNO
CHRISTI
1346.Concil. B.
lucæ anno
1346. c. 16.
* Dresd. au-
thentate.a Pro. ap-
pena. H.

In quorum omnium & singulorum testimonium & munimen, litteris præsentibus nostra sigilla sunt * expensa. Datum apud Silvanectum, anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo sexto, die Veneris post Dominicam, qua cantatur, *Misericordia Domini*.

CONCILIUM COMPLUTENSE

Ex biblioteca Vallicellana nunc primum editum.

In nomine Domini nostri Jesu Christi, Amen.

Constitutiones per reverendum patrem & dominum, D. Joannem Divina miseratione Toletanum archiepiscopum, primatem Hispaniarum, ac regni Castellæ cancellarium, factæ in concilio per eum apud Alcalam de Henares celebrato, anno Domini M.CCC.XXVI. vicesimo quinto mensis Junii: quæ die concilium extitit finitum.

P R Æ F A T I O.

Cum ex officii nostri debito curis sollicitemur continuis, & assidua meditatione pul-
Concil. General. Tom. XXV.

Desur, & juxta credidit nobis dispensationis officium, subditorum commodis, in quorum prosperitate prosperamur, quantum nobis ex alto concessum, sollicitudinis studio intendimus: idcirco nos Joannes miseratione Divina archiepiscopus Toletanus, primas Hispaniarum, ac regni Castellæ cancellarius, attendentes in ore prædecessorum nostrorum, qui multa statuta salubria in Dei ecclesia statuerunt, cupientes eorum inhaerere vestigiis: in concilio quod apud locum de Alcalá nostræ diocesis celebravimus, præsentibus venerabilibus fratribus nostris, Petro Segovienfis, & Joanne Oxomenfis, & Fernando Conchenfis, * episcopis; & procuratoribus Palentini, Seguntini, & Cordubensis, episcoporum: pro reformatione & revelatione ecclesiasticæ libertatis, constitutiones editas subsequentes, quas per suffraganeos nostros irrefragabiliter volumus observari.

* f. morem

a Jo. MES.
Mondena-
rensis, quo
usque Card.
de Aguirre
additus hic.
Concili.

ANNO
CHRISTI
1306.

CAPITULA.

I. De suffraganeo, qui ab alio quam a
metropolitano consecratus est.

Quamvis a sacris sit canonibus institutum, ut episcopi suis metropolitanis reverentiam promittere teneantur: quia tamen ipsa experientia rerum magistra nos edocente, probavimus nonnullos suffraganeorum nostrorum, nobis & nostræ Toletanæ ecclesie, in eisdem promittendis negligentibus hæcenus extitisse: idcirco concilio approbante, præsentis constitutione duximus statuendum, ut episcopus, per alium quam per nos, sine nostra licentia consecratus, ex quo suam fuerit ingressus diocesim, usque ad annum, legitimo impedimento cessante, ad nos accedere personaliter teneatur, ad promittendum nobis & nostræ ecclesie reverentiam & obedientiam, ut tenetur: nisi de nostra speciali licentia dictus terminus sibi per nos extiterit prorogatus. Alias contrarium faciens, tamdiu ab ingressu ecclesie sit suspensus, donec ad nos venerit, & obedientiam præstiterit a canonibus definitam.

II. De immunitate ecclesiarum.

ANNO 1307.

Quamvis dudum bonæ memoriæ D. Gundisalvus prædecessor noster, in concilio apud Pennam fidelem per eundem provide congregato, aliqua statuerit in constitutione, quæ incipit: *Item cum ea quæ Divini juris*: quæ non solum ad utilitatem omnium ecclesiarum nostrarum & diocesum & provinciarum cedere dignoscuntur, sed & ad tuitionem ecclesiasticæ libertatis: quam constitutionem in omnibus volumus inviolabiliter observari. Sed quia novis morbis nova convenit antidota præparari, approbante concilio decrevimus statuen-

a In MS.
Cord. de
Aguirre,
diocesis.

Adum, ut quotiescumque aliquis excommunicatus fuerit ab homine vel a jure, pro eo quod * ..... ecclesiarum vel ecclesiasticarum personarum rapuerit, deprædaverit, seu invaserit, vel alias eisdem personis quantumlibet atroces injurias * corporales, postquam per episcopum, in cujus diocesi est commissum delictum, in dicta diocesi excommunicatus fuerit, & publice nunciatus: si super ejusdem denunciatione per eundem episcopum fuerimus requisiti, & prætextu requisitionis prædictæ, exceptis * injunxerimus, quatenus in suis diocesisbus excommunicatum præfatum faciant publice nunciari juxta nostri tenoris mandatum: suffraganei nostri in suis cathedralibus ecclesiis, ac aliis suarum diocesum, teneantur talem facere publicari. Et si sic publice nunciatum ad locum aliquem declinare contingat: quamdiu ibi moram traxerit, si hoc nobis visum fuerit expedire, de mandato nostro cessetur inibi a Divinis. Eadem statuentes, si propter commissum in diocesi nostra delictum, per nos dicti suffraganei fuerint requisiti: vel bona, quæ in aliis diocesisbus suffraganeorum nostrorum sunt mensæ nostræ vel dominio deputata, fuerint, ut prædicitur, invasa, vel etiam occupata. Super quibus bonis nostris invasis seu occupatis, in alicujus suffraganei nostri diocesi consistentibus, idem suffraganeus requisitus, sicuti propriis, vel suæ ecclesie invasis, procedere teneatur, & denunciare, ut superius est expressum. Idem quoque nos procedere & facere teneamur super invasionibus, & occupationibus bonorum, quæ suffraganei nostri habere in nostra diocesi dignoscuntur. Et si forte dicti suffraganei mandatum nostrum super præmissis infra mensam neglexerint adimplere: ex tunc ab ingressu ecclesie tamdiu noverint se suspensos, donec dictum mandatum adimpleverint cum effectu.

ANNO
CHRISTI
1306.
f. postea
bona, vel
bona.* Dep. in
tuberis.Hic deest aliquid in urro-
que MS.

CONCILIUM ROFFIACENSE

Ab Arnaldo Burdegalensi archiepiscopo cum suffraganeis celebratum
anno Domini M. CCC. XXVII. die Mercurii post festum
B. Hilarii hyemalis.

Ex MSS. duobus Collegii Paris. Soc. JESU nunc primum editum.

CAPITULA.

I. *Contra judices seculares, clericos
capientes & detinentes.*

Quoniam in quibusdam constitutio-
nibus nostris provincialibus con-
tinetur, quod nisi judices, vel quicum-
que alii seculares, capientes clericos
vel alias ecclesiasticas personas, requisi-
ti vel moniti sic captos deliberent
vel restituant, cessetur penitus a Divi-
nis: & quoniam comperimus, & quo-
tidie experimur, quamplures dictorum
judicum, vel aliorum secularium, pro-
pter suam inhumanitatem commode
non posse requiri, vel etiam moneri;
& quod ecclesiis & personis ecclesiasti-
cis, ac rebus & consanguineis eorum-
dem sic momentium, vel requirentium,
non verentur inferre injurias & contu-
melias infinitas: idcirco deliberatione
præhabita diligenti, in nostro provincia-
li concilio, anno Domini M. CCC. XXVI.
* apud Roffiacum Pictavenſis diœcesis
celebrato, duximus statuendum: quod
de cætero quicumque religiosi vel se-
culares, vel eorum loca tenentes, ad
quos cura, vel regimen, vel admini-
stratio ecclesiarum, monasteriorum, prio-
ratorum, vel beneficiorum quorumcum-
que ecclesiasticorum, dignoscitur per-
tinere, vel pro tempore pertinebit,
quam cito noverint clericum vel cleri-
cos, vel alias personas ecclesiasticas,
in locis, castris, & villis, in quibus re-
gunt vel administrant, tam per judicem,
quam per quemcumque alium secularem
detineri, absque aliqua requisitione vel
monitione, dictis detentoribus vel aliis
facienda, tenorem & formam nostra-

gl. capta
vestitiam
vel recedam

* Notandum in
Gallia abſer-
vatum esse
anno 1116.
cum tunc a
Piscatore, an-
ni duceretur
luciano.

rum dictarum constitutionum teneant
viriliter & observent, cessantes & ces-
sare facientes ipso facto penitus a Di-
vinis, quamdiu detinebuntur ibidem.
In cæteris autem volumus nostras præ-
dictas constitutiones in suo robore
perdurare. Quod si prædicti regen-
tes vel administrantes, aut eorum loca
tenentes, ignorantiam crassam præten-
derint vel supinam, a Divinis, ut præ-
mittitur, non cessando: ipso facto ex-
communicationis sententiæ ipsos volu-
mus subiacere.

II. *Ut clerici postulare possint in foro
seculari pro ecclesiis.*

Item in eodem concilio duximus sta-
tuendum in favorem ecclesiarum, &
non obstantibus aliquibus constitutio-
nibus nostris provincialibus, seu sy-
nodalibus suffraganeorum nostrorum,
super hoc editis: quod quicumque cle-
ricus, vel sacerdos, aut alia persona
ecclesiastica, postulare possit in foro se-
culari pro ecclesiis quibuscumque, ec-
clesiasticisque personis, & rebus eorum,
absque excommunicationis vel interdi-
cti sententiæ, seu alia, propter hoc in-
currenda: dum tamen inde non sequa-
tur aliquod donum, pretium, vel pro-
missum, etsi a volentibus offerretur:
alias nostris constitutionibus prædictis
super hoc editis, in suo robore dura-
turis.

Acta sunt apud Roffiacum Pictavenſis diœ-
cesis, anno & diebus quibus supra, in conci-
lio provinciali, per reverendum patrem D. Ar-
naldum Dei gratia Burdigalensem archiepisco-
pum celebrato.

ANNO
CHRISTI
1327.
Ex Harl.
Cant. Tom.
7. P. 1133.

ANNO
CHRISTI
1327.

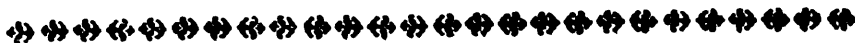
CONCILIUM TOLOSANUM

Celebratum anno Domini MCCCXXVI. die VIII. Junii.

Ex chronico ms. Guillelmi Bardini, sub anno MCCCXXVII.

Die Mercurii XXI. Aprilis MCCCXXVII. A dominus d'Escalqueutio, unus de consulis civitatis Tolosæ, voluit vivus tumulari; & sibi viventi, tamquam mortuo, exsequias fieri in ecclesia Fratrum Prædicatorum: quod factum fuit cum magna & funebri pompa, omnibus viris capitalibus presentibus, & ipso d'Escalqueutio posito in seretro, & decumbente, more defunctorum adornato, manibus junctis, & quadraginta intertorciais ardentibus illuminato. Missa alta de mortuis celebrata, & omnibus caeremoniis, quæ in hujusmodi funeribus adhiberi solent, peractis; seretrum cum corpore fuit adportatum, tamquam sepulchrum demandandum, & prope majus altare depositum: & sic fuit terminus hujus officii funeralis; & inde cum collegis suis domum repetit, & ibi prandio funebri donati sunt.

Dum hæc gerebantur, absens erat dominus archiepiscopus; qui reversus, & de præmissis plene informatus, convocavit synodum suorum suffraganeorum, & omnium abbatum sui provincie; qui convenerunt Tolosam, in palatio archiepiscopali, die octava mensis Junii, ubi per tres dies sequentes, questione solemniter agitata; an iustum & rationi consentaneum esset, exsequias & funera vivi, tamquam mortui, celebrare: definitum fuit plane, anticipationem funebrem nullo jure nisi, nec ecclesiastico, nec seculari; ab ecclesia tamquam superstitionem teneri; injungendo omnibus ecclesiasticis, tam regularibus, quam secularibus, ne in posterum talia presumant, sub poena excommunicationis.

CONCILIUM AVENIONENSE

Contra Nicolaum V. antipapam ejusque errorem, celebratum tempore Joannis papæ XX.

Nicolaus V. Petrus Corbarienfis antea nominatus, ordinis Minorum, contra Joannem XX. (quem Ludovicus IV. acerrime oderat) studio & opera ejusdem Ludovici antipapa creatus fuerat. Qui cum præter schisma ecclesie illatum, publice doceret Jesum, ejusque discipulos, adeo pauperes semper fuisse, ut nihil umquam neque in commune, neque privatim habuissent, indictum est hoc concilium, qui antipapam jure meritoque condemnavit, erroremque ejusdem, sacra scriptura contrariam,

refutavit. *Tempore vicelimi primi schismatis, inquit Marius capite vicelimo primo lib. de schismatibus & concil. per Joannem XXII. Avinionense concilium est indictum contra Patrum Corbariensem ordinis Minorum, antipapam creatum a Ludovico Bavaro. Is vero alio concilio in Italia indicto, Joannem XXII. hereticum declaraverat, defendens Jesum, ejusque discipulos, adeo pauperes fuisse, ut nihil neque in commune, neque privatim habuissent. Id quod in prædicto concilio Avinionensi etiam refutatum est. Hæc ex Joanne Mario.*

CONVENTUS EPISCOPORUM ET PRÆSULUM

Avinionis habitus, in quo agitata questio de paupertate Christi, circa annum 1327. celebratur.

Questionem celebrem de usu & dominio rerum temporalium penes Christum, & Apostolos in concilio Avinionensi anni 1327. discussam fuisse olim ego suspicatus nonnulla ad illam pertinentia, tamquam novam accessionem ad illud concilium attuleram. Nunc vero re melius considerata præstare censui alio præfixo titulo illa omnia exhibere; nullo sui quidem idoneo teste scimus in concilio ejusdem anni 1327. de hac questione tractatum quicquam fuisse. Igitur prodeunt hæc ipsa modo sub inscriptione Conventus Avinionensis. Ceterum quæ de hac questione olim tradidi ex P. Peterfy collectore conciliorum Hungariorum in nonnullis reformanda esse intellexi ex ipsa codicis Vaticani 3740. inspectione collegi. Etenim apud illud Guido arborensis & Gnesacensis Archiepi-

scopus comparet, cum re ipsa in Codice Vaticano, ex quo ille sua exhibuit, legatur Guido Episcopus Tiriensis & Arborensis Archiepiscopus. Ita pariter male ab illo scriptus est: Episcopus Segnesis pro quo est in codice: Episcopus Digniensis. Similis huic Vaticano est alter codex in Bibliotheca S. Marci Venetiis servatus notante V. C. Antonio Zanetti ejusdem Bibliothecæ curatore dignissimo, qui & catalogum exhibet Patrum in eodem conventu sententiam suam serentium ex eodem Veneto codice descriptam. Eundem pariter & ego, sed in nonnullis accuratorem in Vaticano reperi, ex quo hunc proferendum censui.

o Ind. L.
hu MS. B.
huok. S.
Marc. 10. 11
pag. 81.

ANNO
CHRISTI
1197.

*Hic sunt qui scripserunt in questione de bonis
& usa Christi, & Discipulorum seu
Apostolorum.*

D. Fr. Vitalis Card. Albanensis.
D. Bernardus de Turro Card.
D. Arnaldus Boiardi Archiepiscopus Salerni-
tanus.
Fr. Aufredus Lector Barchinonensis.
Fr. Monaldus Archiepiscopus Beneventanus.

*Prædicti omnes Ordinis Minorum ad eandem con-
clusionem intendunt, videlicet quod Christus &
Apostoli nihil habuerunt in proprio vel communi.*

SEGUNDA PARS.

*Deinde sequitur in libro quadam brevis responso
dicentium DD. Vitalis & Bertrandi Card. Ar-
chiepiscopi Salernitani, Capuensium, Uscitanensium,
Pacensis & Rigenis Episcoporum ac Magistro-
rum Fratrum Minorum; qui tamen dictam res-
ponsum ordinaverunt non reperitur in rubrica.*

TERTIA PARS.

*Illi vero qui contrariam conclusionem intendunt,
sunt qui sequuntur.*

D. Gaucelinus Card.
D. Arreblayo Card.
D. Simon Card. Viennenis.
D. Card. de Monte Faventio.
D. Card. de Rufo.
D. Berengarius Card. Tusculanus.
D. Card. de Arreblayo.
D. Petrus Card. de Columna.
D. Neapoleo Card.
D. Card. de Pelagrus: *additur alia manus: Iste
non dedit consilium.*
D. Joannes T. Theodori Diac. Card.
D. Jacobus S. Gregorii ad Velum Aur. Diac. Card.

QUARTA PARS.

*Sequuntur Prælati concludentes idem cum
præmissis Cardd.*

Fr. Jacobus Episcopus S. Marie.
Episcopus Lucerianus.
Episcopus Anicienus.
Episcopus Zagabrienis. Fr. Augustinus.
Episcopus Natunensis. Fr. Petrus.
Episcopus Nannetensis.
Episcopus Brixinensis.
Archiepiscopus Arborensis. Fr. Guido Episc.
Tirienis, & Archiep. Arborensis.
Episcopus Soranus.
Patriarcha Alexandrinus. Fr. Adgehus.
Archiepiscopus Colocentis.
Episcopus Trecentis.
Episcopus S. Flori.
Episcopus Dignensis.
Episcopus Rivenis.
Episcopus Valatenis. B.
Episcopus Meldensis.
Archiepiscopus Arelatenis.
Archiepiscopus Bremanensis.
Episcopus Portugalicentis. Fernandus.
Episcopus Civitatis novæ. Petrus.
Abbas Candelii.

QUINTA PARS.

*De Magistris ad eandem conclusionem
sententibus.*

Fr. Herveus Mag. Ord. Prædicatorum.
Fr. Joannes de Neapoli Mag. in Theologia.
Fr. Dominicus Mag. Curie Romanæ.
Fr. Joannes Paniothas Mag. heremita S. Au-
gustini.
Fr. Augerius de Ord. Carmelit. Mag. Theolog.
Determinatio Parisiensis data per D. Card.
Viennensem.

SENTENTIE EPISCOPORUM HUNGARIÆ.

Ex sup.
Manu to-
III. pag.
907.

In Congregatione Avenionensi super questio-
ne. Utrum asserere Christum et apostolos ali-
quid habuisse commune, sit hæreticum?

DETA FRATRIS AUGUSTINI EPISCOPI
ZAGRABIENSIS.

In subjectis questionibus intentionis meæ est,
non ea repetere, quæ ab aliis dicta sunt,
sed quæ dici rationabiliter potuerunt, breviter
insinuare, nihil intendens majorum auctorita-
ti, vel manifestam rationi contrarium dicere,
vel etiam meliorum opinionibus derogare. U-
trum asserere Christum, et Apostolos nihil
habuisse in communi sit hæreticum? hic pri-
mo videndum est utrum necesse sit dicere
Christum, et apostolos aliquid habuisse in com-
muni. Secundo qualiter intelligi debeat hoc
verbum: *habuisse*, et *qua habuerunt*. Tertio;
quia ad hoc facere videtur, utrum porttas,
de se, sit perfectio? Quantum ad primum,
videlicet, utrum Christus, et Apostoli aliquid
habuerint in communi? quia scriptura Cano-
nica dicit eos habuisse Joan. 12. *Judas fur
erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur, por-
tabat.*

Item 13. *Quidam enim putabant, quia locu-
los habebat Judas, quod dixisset ei JESUS: Ems ea,
quæ opus sunt vobis; ad diem festum. Secundo.*
Certum est autem, quod eos loculos, et quæ
in loculis mittebantur, Judas non habuit ut
fur, sed ut procurator Domini, ad ejus imperi-
um conservando. Item ait: 2. *Omnes etiam
qui erodebant, erant pariter, & habebant omnia
communia.* Item Paul. ad Phil. 4. *Habere omnia
& abunde.* Item 1. ad Timoth. 6. *Habentes
aliments, & quibus regatur, bis contenti sumus.*
Etiam SS. PP. in hac materia vocabulo *ha-
bendi* simpliciter utuntur, ut patet per Aug.
in libro de opere Monachorum. Item in glori-
super. 1. ad Corinth. 9. et per diversa Decre-
ta, quod necessum sit dicere: Christum, et
Apostolos aliquid habuisse in communi, et con-
trarium asserere, temerarium sit, et incautum;
etiam si posset aliquibus adventionibus ad ve-
ritatem reduci. His autem contrarium vide-
tur; quia Discipuli Domini famis necessitate
de vultu spicis confrita grana manducabant.
Matth. 12. Luc. 6. Quod videtur significare
non eos habuisse, unde emerent. Item solve-
dum didrachma in ore plicis quæsiisse Petrum
de mandato Domini Mat. 17. quod videtur
non

ANNO
CHRISTI
1177.ANNO
CHRISTI
1177.

non facile, si unde solveret, habuisset. Ad A
quæ rationabiliter responderi videtur; quis; et
tunc non habuerunt, alla tamen scilicet cum
emebant. Joan. 9., vel emere tentabant,
Marc. 6., habuisse probantur. Nec est mirum,
si peculium dico, quod certum, et jugem ha-
bebat exitum, et nec jugem nec certum in-
gressum, aliquando deficiebat; probabile satis
est Dominum Salvatorem ea, quæ oblata, ut
pauper, recipiebat, humiliter pro suis, suo-
rumque, ac aliorum indigentium necessitatibus
liberaliter expendisse.

Quod etiam obicitur: Crucifixores ejus, præ-
ter vestes nihil aliud, quod dividerent, lave-
nisse; sic solvi videtur; quia is qui pecuniam
habebat, si quæ forte supererat, non cum B
Domino spoliandus remanserat, sed magis spoli-
antibus hostibus fuerat sociatus. Quæ autem
habuerint, et quomodo nomen habendi intel-
ligi debeat, sciendum: quod Dominus noster
JESUS Christus, quia tempore manifestationis
sue, circumeundo per Civitates, et Castella
continua predicationi se dedicaverat. Luc. 9.
Et aliis civitatibus oportet me evangelizare Re-
gnum DEI, quia ideo missus sum. Et Luc. 8.
Ipsè iter faciebat per civitates et Castella, præ-
dicans, et evangelizans Regnum DEI, ideo nul-
lam certam domum, nec aliam rem immobili-
lem habuit: Mat. 8. et Luc. 9. Filius hominis
non habet, ubi caput suum reclinet. De tempore
vero ante suam manifestationem præter id, C
quod et scriptum haberi potest, aliquid asserere
temerarium puto. Dicitur autem in Naza-
reth fuisse nutritus. Luc. 9. et ibidem habi-
tasse Mat. 2., et illuc a templo rediisse Luc.
2.; unde et patria sua appellata est, Mat. 6.;
sicut, et Bethsaida Andreæ, et Petri. Joan. 1.
a qua Nazareth etiam Nazareus vocatus est.
Inde etiam parentes ejus in Bethlethem ascen-
disse dicuntur. Luc. 2. Ubi, si dicatur ante
manifestationem in Parentum domo habitasse,
nullum inconveniens video juxta illud Luc. 2.
Descendit cum illis, et venit Nazareth, et erat
subditus illis. Nisi forte alius etiam, Joseph,
et Mariam domo caruisse, animose velit con-
tendere, contra id, quod scriptum est. Luc. D
1. Mansit aut Maria cum illa, quasi mensibus
tribus, et reversa est in domum suam. Unde
et de Christo dicit Gregor. in Homil. super
illud Luc. 2. Exiit ostium. Non in Paren-
tum domo, sed in via nascitur, ut profecto
ostenderet, quia per humanitatem, quam as-
sumperat, quasi in alieno nascebatur. Non
obstat, quod Chryf. dicit in Homil. de stella
magorum: magos invenisse pandochium tene-
brosum, et fordidum, et matrem Christi vix
tunicam usam habentem, quia loquitur decla-
mative, ac si ibi puerum invenissent magi,
ubi pastores invenerant, quæ utique domus pa-
rentum ejus non erat, cum hoc clare per scri-
pturam habeatur, quod tempore predicationis E
sue, et usque ad mortem, loco, domoque ca-
ruerit. Ex quo consequenter haberi potest,
eum etiam utensilibus, quæ non nisi in domo
conservari possunt, minime habuisse, et maxi-
me eum talia, quibus ipse humilibus utebatur
in hospitibus, faciliter inveniantur.

Restat ergo quantum pro Domino nostro
JESU Christo in vita mortali decepto, ac
ipsius societate, de tegumento corporis solum,
atque pecunia, vel his, quæ usu consumuntur,
questionem haberi. Nec obstat, quod dicitur

et domus Simonis Matth. 1. et Luc. 9. quia et
ea domus si Petri fuit, in his omnibus intel-
ligitur, de quibus dicit Petrus Mat. 19. Ecce,
nos, reliquimus omnia, sicut Aug. dicit, de
omnibus Apostolis super illo Joan. 19. Accipit
cum Discipulis in suo. Sed forte mutando di-
ctum, retinuit nomen antiquum, aut alio mo-
do, quibus in humanis rebus fieri solet, a Pe-
tro denominabatur. Ut aut post Ascensionem
Domini, Apostoli, qui aliquoties in uno loco
diutius morabantur, sicut Jacobus Jerosolymis,
ubi Episcopus ordinatus fuerat, et Saulus, et
Barnabas Antiochiæ, anno toto Act. 1. et L.
9. Item Paulus Corinthi per annum cum di-
midio Act. 18. domum vel locum specialem
habuerint, non occurrerit de scriptura sacra,
nisi quod habetur Act. ultimo. Mansit autem
Paulus biennio toto in suo conducto, et suscipie-
bat omnes, qui ingrediebantur ad eum. De quo
Paulo etiam legitur, quod penulam reliquerit
apud Carpum, conservandam utique, itemque
libros, et membranas secum deferri jubet, 2.
ad Timoth. 9. Quæ idcirco posui, ut constet
Apostolos non modo victualia necessaria, sed et-
iam suis officiis expedientia habuisse. Quan-
tum ergo ad id tempus, quo Christus cum Dis-
cipulis in hac mortali vita dimoratus est, sa-
tis clarum videtur, non est aliud, quam indu-
menta necessaria, pecuniam, et res, quæ usu
consumuntur, habuisse. Nunc igitur queritur;
hec eadem, quæ eos habuisse, supra probatum
est, qualiter habuerunt. Et quantum ad pro-
positum attinet, res aliqua tribus modis haberi
potest; scilicet proprietate, usufructu, et
simplici rei usu. Quidam autem addunt quan-
tum modum, quem vocant facti usum, vocan-
tes facti usum, per quem nihil mihi in re
competit, antequam ea utar actu, nec post-
quam usus fuero, si quid forte de substantia
rei manserit, sed tantum in ipso actu utendi,
quo modo solo dicunt Dominum nostrum JE-
SUM Christum, et Apostolos ejus, res neces-
sarias habuisse. Sed cum ea, quæ Dominus
noster, et Apostoli habebant, conservarent,
juxta quod dicit Aug. super illo Joan. 13. Lo-
culos habebat Judas; item administrarent; Theo-
philactus super illo Joan. 13. Fer erat, et lo-
culos habens, dicit: quidam vero administratio-
nem pecuniæ suscepisse Judam fatentur, tan-
quam minimum omnium. Item distribuabant
Joan. 13. ut egentis aliquid daret. Ubi dicit
Chryf. Qui non poram, non virgam, non es
jubet deferre, loculos ferrebat ad inopum mi-
nisterium. Act. 4. Dividebatur singulis prout o-
pus erat. Item emere poterant. Mar. 6. Eum-
tes emimus denariis panes, et dabimus turbis
manducare. Joan. 4. Discipuli JESU obierunt
in civitatem, ut cibos emrent. Et 13. Eum es,
quæ opus sunt nobis ad diem factum. Licet autem
hoc non directe mandatum a Domino,
sed ex opinione Discipulorum inducatur; eos
tamen non aliud opinari arbitror potuisse,
quam quod videre soliti fuerant. Item pote-
rant vendere. Luc. 22. Qui non habet, vendas
tunicam suam, et emat gladium; non quod his
verbis Dominus noster Discipulos suos gladio
martiali armare voluerit, quibus statim gladii
usum prohibuit. Mat. 26. et Joan. 18. Con-
verte gladium tuum in locum suum, omnes enim,
qui acciperint gladium, gladio peribunt; sed
tantum immolationem persecutionem significa-
re. Hoc tamen dicebat eis, et hoc ipsi au-
die.

C diebant, quod legitime se facere posse, cum ipso conversati didicerunt, et ita ad rei dominium pertinere videantur, satis apparet eos, ea, quæ habebant, pleno jure in communi possidere; privatam enim proprietatem excidit, ut quod dicit Dominus Luc. 17. *Qui non renunciat omni, quæ possidet, non potest meus esse Discipulus.* Item Mat. 19. et Marc. 10. dixit Christus adolescenti: *Si vis perfectus esse, vende & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo, & veni, & sequere me.* Ex infra respondens Petrus dixit ei: *Eccæ reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Per quæ verba et jubentis Domini, et pro omnibus profitentis Petri, satis clarum existimo, privatæ possessionis dominium a schola Domini abdicatum. Hoc enim valet ad probandum, eos habuisse totum dominium: quod in rebus illis, quæ Dominus noster, aut Apostoli habuerunt, furtum committi poterat. Joan. 12. Judas fur erat, et etiam fraus. Act. 9. *Vir autem quidam nomine Ananias cum uxore sua Saphira vendidit agrum, & fraudavit de pretio agri conscia uxore sua.* Sed dicunt illi, quod earum rerum, quarum Christus, et Apostoli facti usum habebant, alius extra eorum societatem Dominus erat; cujus vel concessione, vel permissione, ea, quæ supposita sunt, cuncta gerere poterant. Quod cum de scripturis probare non possint, satis periculosum existimo in tanta, solis suspicionibus quantumcumque subtili ingenio coloratis definire. Et cum ex hoc inferre videantur hanc propositionem esse simpliciter veram: Dominus JESUS Christus et Apostoli nihil habuerunt; contra tot sacræ Scripturæ testimonia, profanatam credo vocum novitatem, quam Apostolus vitare jubet. Ad Tim. 6. Non enim apparet; quid perfectionis afferat, alienæ rei conservationem, atque ministerium, sollicitudinemque suscipere potius, quam rem suam utiliter dispensare. In facultatibus enim amor, et sollicitudo superflua, non usus necessarius reprobatur. Dicunt præterea hunc facti usum esse duplicem, scilicet quotidianum, & promiscuum. Appellantes **D** quotidianum usum, adum utendi pro illa vice; promiscuum vero, cum ad eundem usum res tempore aliquo conservatur. Et primum dicunt esse de statu perfectionis, secundum vero ad imperfectionem pertinere. Ipsum autem Dominum, & Apostolos usum quidem, quotidianum ex statu suo habuisse; usum vero promiscuum, propter necessitatem aliquam, dispensative admisisse, ad quod facere videtur illud Mat. 6. *Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo cooperiemur? hoc enim omnia gentes requirunt.* Sed cum ea, quæ supradicta sunt de rerum usu, seu dominio, collecta de Evangelis, diversis inveniantur acta temporibus; itaque necessariorum provisionem per collectas responsiones, & deportationes, Paulus Apostolus tanta sollicitudine egerit, ut patet 1. ad Cor. 16. & 2. ad Cor. 9. & ad Phil. 4. Hocque quasi in munus, & officium acceperit, ut patet ad Galat. 3. Non dispensative quasi imperfectionis adum, ut dicunt, sed velut perfectioni suæ in nullo derogantem peregit. Augusti. etiam, cum tanta de ista necessariorum providentia locus sit in libro de opere Monachorum, nusquam eam de antiqua imperfectione notavit. Ubi & ad supradictas auctoritates expresse respondere

videtur per illa verba: non hoc voluisse Dominum, ut nihil servaretur in posterum; sed hoc potius, ne pro timore defectus necessarium, commissum sibi prædicationis officium negligerent, aut ad terrena commoda consequenda prædicationem ordinarent. Est autem considerandum, quod licet Dominus noster JESUS Christus infirmitatem nostram carnis assumpserit, sum tamen Divinitatis plenitudinem non amisit. Unde & ex potestate poterat non esurire, & Angelos habere ministros, propter quod pro sua persona loculis non indiguit. Sed quia Apostoli, & alii Discipuli homines tantum erant, ideoque infirmiores, loculos habere ad eorum sustentationem admisit. Et hoc est, quod dicit Aug. libro de opere Monachorum; Dominus noster more naturæ suæ infirmioribus compatiens, cum ei posset Angeli ministrare, & loculos habebat, quo mitteretur pecunia, quæ conferebatur utique bonis fidelibus, eorum victui necessaria, quos loculos Judæ commendavit. Hæc Aug. Infirmitatem autem hic, non status imperfectionem, sed communis conditionis fragilitatem accipere possumus. Sicut dicit Apostolus ad Rom. 8. Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Et ad Galat. 4. Scitis, quod per infirmitatem carnis evangelizavi vobis. Sed posset aliquis querere: si ea, quibus utebantur Apostoli, ipsorum erant, cur prohibebantur etiam iudicio defendere? Mat. 9. Et qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte & pallium. Eodem modo prohibebantur repetere Luc. 6. *Qui auferit quæ tua sunt, ne repetas.* Ad quod dicendum est: quod præcepta hujusmodi non videntur data in exercitium operis, sed in animi præparationem; quod etiam ea ad litteram servari debere aliquis adstruat, & ipsi manifestum est, rem illius esse, a quo auferitur, quia dicit: tunicam tuam; & ea, quæ tua sunt; & tamen in iudicio pro eis sive defendendis, sive repetendis prohibetur agere: non quia eis ista de jure competant, sicut de rebus suis, sed ad auferendam inquietam sollicitudinem, cum qua causæ tractantur, & perfectorum virorum patientiam prorogandam. Neque enim ideo dicitur, ut percutienti maxillam aliam præbeamus, quia maxilla nostra non sit, sed ut servorum DEI tanto sit patientia dignior, quanto in rebus familiaribus illam novit injuriam æquanimiter tolerare. Ad quod non perfectos tantum, sed omnes hortatur Apostolus ad Cor. 6. Omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis in vobis, quare non magis fraudem patimini. Apostoli igitur, ne quod spiritualibus exercitiis præstarent impedimentum, vel se de rerum cupiditate notabiles redderent; **E** standi in iudicio, seu contendendi pro rebus temporalibus, aut etiam cum nimia instantia exigendi, merito a se sollicitudinem abdicarunt. De tertio scilicet de paupertate, utrum ipsa per se sit perfectio, vel perfectionis instrumentum. Quia per Venerabilem Doctorem tam copiose, ac rationabiliter disputatum est, quod satis crederem ad questionis veritatem sufficere: propter eos tamen, qui ad probandum Christum, aut Apostolos nihil habuisse, hoc vel pro primo fundamento videntur assumere paupertatem perfectionem esse, & summam paupertatem, summam perfectionem;

ANNO
CHRISTI
1317.

ac per hoc dominium nostrum summo pauperem debuisse existere, cum ei nulla desit perfectio; conabor ostendere paupertatem per se perfectionem non esse. Cum enim paupertas voluntaria non dicat aliud, quam possessionum abdicacionem, tanto erit paupertas major, quanto plus a se possidet res abdicaverit, ut puta secundum superius positam distinctionem: qui rei proprietatem, & dominium abdicat, pauper est; qui proprietatem & dominium, & usum fructum pauperior; qui cum hoc etiam simplicem rei usum, adhuc pauperior. In summo vero pauper erit, qui & ipsum facti usum a se abdicaverit. Sed abdicare facti usum omnino non virtus, sed vitium est, cum sit contra naturam, & ad proprii subiecti tendat corruptionem. Igitur summa paupertas non est optimum, ergo nec paupertas dici poterit per se bonum. Sed dicant aliqui, ista vera est. Quanto paupertas major, tanto melior, servata in paupertate ratione virtutis. Patentur igitur posse esse paupertatem, & non esse virtutem. Igitur paupertas de se non est perfectio. Ea enim, quae per se sunt, a subiectis separari non possunt. Præterea ipsi dicunt, quod summam paupertatem professi, ratione imminenti personalis necessitatis, possunt facere actum illi summam paupertati contrarium, scilicet non necessaria conservare, quod ut dicunt, est actus imperfecti status: contra quos sic August. Professus virginitem etiam in mortis periculo in ejus observantia dispensacionem non recipit, ut illius enim corpus moritur virginitem amore, quam nititur præsentis desiderio, quocumque actu virginitem contrario polluitur. Igitur illam summam paupertatem professus etiam in mortis expectatione, si paupertas per se virtus esset, dispensacionem non posset accipere. Item quidquid illud sit, quod de rerum possessione vel uti homines subtiliter dividant in rerum usum, Domino nostro JESU Christo Joannes Baptista fuit pauperior, ut idem Dominus testatur. Mat. XI. & Luc. 7. *Venit Joannes Baptista neque manducans, neque bibens*, quod dicitur propter sui victus vilitatem. Venit filius hominis manducans & bibens, quod dicitur propter victus communitatem. Dum igitur Domino nostro JESU Christo, quoad rerum usum, in sensu Catholico fuerit Joannes Baptista pauperior, nec tamen etiam quoad rerum usum fuerit eo perfectior, ergo paupertas non est per se perfectio.

*DKTA FRATRIS GUIDONIS GRENENSIS,
ET ARBORENSIS ARCHIEPISCOPI.*

Sanctissime Pater, & Domine! cum protestationibus ad hoc necessariis, scilicet: quod non intendo aliquid contra fidem & bonos mores, vel contra determinationem vestram, & illius sanctissimi sedis dicere. Ad questionem, qua quaeritur, utrum asserere Christum, & Apostolos non habuisse aliquid in comuni, sit hæreticum? Respondeo, quod hoc asserere est hæreticum, prout patet per auctoritates, & rationes inductas per sanctitatem vestram, & per venerabiles Patres, Magistros sanctæ Theologie, & Archi-Episcopos, & Episcopos in præsentia Beatitudinis vestræ, quæ continentur in Evangelii, Epistolis Pauli, & in adibus Apostolorum, & hoc sacri Canones videntur etiam ponere, ut patet 12.

Aq. 1. c. dilectissimis. c. scimus. c. exemplum. c. futurum. & c. habetis 13. q. 4. c. quid ergo? & 17. q. 4. c. Si forte. Et extrav. de verb. signifi. Exit, qui seminat. 2. §. Porro V. Nec quisquam his partem obliuere. Et V. Egredietur Christus, & dicitur. 2. Quare manifestum est Christum, & Apostolos aliquid habuisse in comuni, unde contrarium pertinaciter asserere hæreticum est; & hoc notatur 24. q. 3. Inter Schismas. Ille dicitur hæreticus, qui Scripturam Sacram aliter intelligit, quam sensus flagitat Spiritus Sancti, ut 24. q. 3. Hæresis & §. ultimo, quod intelligo, qui in errore persistit, ipsum pertinaciter defendendo 24. q. 3. dicitur Apostolus. Nec obstat illud, quod quidam allegant, nolite cogitare de crastino 2. Quia secundum beatum Joannem super illo eodem verbo: labor exercendus est, sollicitudo tollenda. Nec illud, quod habetur Mat. S. Luc. 9. Vulpes foreas habent, & aves cæli nidos. v. quia hoc potest dupliciter intelligi, quantum ad litteram videlicet: quod Christus erat de Nazareth ex parte Matris, ut patet per illud; Missus est Angelus Gabriel in Civitatem, 2. Et per illud Luc. Descendit cum eis in Nazareth, & erat subditus illis. Et per illud: quoniam Nazareus vocabitur. Cum igitur Nazareth distet a Jerosolymis fere per dies tres, esse potuit, quod hospitium non habuit propter Jerosolymis: vel illud Christus dixit contra ingratitude perfidorum Judæorum. qui Christo Messie, & vero Hæredi Regni eorum negabant, quod natura providerat brutis pro quiete eorum; & supradicta omnia dico secundum parvitatem intellectus mei. Stare tamen intendo in his, & omnibus aliis determinationi sanctitatis vestræ.

*DKTA ARCHIEPISCOPI COLOCENSIS. (a) (b) F. Ladis
lat; de quo
plura apud
Vadingum.*

Quaeritur utrum asserere Christum, & Apostolos non habuisse aliquid in comuni, sit hæreticum? in præsentia questione Pater sanctissime! salva semper correctione sanctitatis vestræ, & hujus Apostolicæ sacræ Sedis, cujus correctioni submitto omnia dicta mea, dico: quod Christus, & Apostoli habuerunt aliquid in comuni, sicut clare, & evidenter apparet in multis locis Scripturæ Sacræ. Sed utrum asserere, & tenere contrarium sit hæreticum, dicere non præsumo, timeans in tam gravi, & ponderoso articulo quidquam temere judicare. Illud tamen firmiter credo, & teneo, quod S. Vestra, & hæc sanctissima (b) in hac parte sentiendum duxerit, & tenendum. Igitur ad probationem, quod dicitur, Christum, scilicet, & Apostolos habuisse aliquid in comuni, sic procedo. Legitur enim Joan. 12. quod Christus dixit Judæ: *quod facis, fac citius. Et nemo discumbentium intellexit.* Quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas, quod sibi diceret, ut emerret quæ opus erant ad diem festum, vel ut egenis aliquid daret: per quod datur intelligi, quia habebat aliquid reservatum, quod in suis, & aliorum necessitatibus expendebat. Horum siquidem loculorum non Judas, sed Christus, Dominus fuit, ut patet in Can. 12. q. 1. exemplum. Et melius 23. q. 4. Quid ergo. Ubi dicitur: ecce fur est Judas, & ne contendas fur, sed sacrilegus, & non qualiscunque fur, sed loculorum, sed Dominicorum, sed Sacrorum. Si enim Judas dominus loculorum fuit.

ANNO
CHRISTI
1317.

ANNO
CHRISTI
1117.

habuit. inquit fur diceretur, & latro; quia sic dicunt jura communia. Rei, qui plenissima mea est, non facio furum, nec furti tenor additio. Præterea Joan. 4. dicitur. Quod JESUS fatigatus ex itinere sedebat super fontem, & Discipuli ejus obierant in civitatem, ut cibum accerent. Et Luc. 22. dicitur: Qui habet facculum, tollat & peram; & qui non habet, vendat tunicam suam, & eruat gladium. De ipso quoque Apollolis, & aliis Discipulis dicitur Act. 2. Multitudinis erat cor unum, & anima una; nec quisquam eorum de his, qui possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed omnia illis erant communia. Et act. 4. dicitur. Et quod, qui domos, & agros possidebant, vendentes afferbant pretia eorum, & ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat, quæ verba transumptive ponuntur in Canone 12. q. 1. Diligentissimi. Præterea ad hoc facit optime illud c. Melchias 12. q. 1. futuram. Ubi dicitur, futuram Ecclesiam indigentibus Apostoli providebant. Idcirco prædia in Judæa minime sunt adepti, sed pretia tantummodo ad conservandas egentes. Per quod ostenditur argumento superscripto, e contrario sensu litteræ, quod si Apostoli in Judæa manserant Ecclesiam prævidissent, non pretia prædiorum tantummodo, sed ipsa prædia possiderent. Et ratio potest esse, quia plus utilitatis poterant conferre egenti ex fructibus prædiorum, quam ex pretio ipsorum, sicut dicit Urbanus 12. q. 1. videntes. Non ergo propter abdicationem proprietatis omnimode, sed per translationem Ecclesiam de Judæa in gentes, adaptionem prædiorum Apostoli neglexerunt. Unde qui nunc habent possessiones, & bona alia in communi, non minus, immo multo magis iudicio meo dici possunt esse in statu perfectionis, quam illi, qui in speciali etiam vel communi nihil habere se dicunt præter simplicem usum facti, sicut probatur. 12. q. 1. Ex-pedit. Nec minus etiam propter hoc isti se qui dicuntur vestigia Christi, & Apostolorum, quam illi. Quia ut dictum est, & Christus loculos habuit, significans, sponsam suam sanctam Matrem Ecclesiam pro suis, & aliorum necessitatibus loculos habituram. Et Apostoli prædia receperunt, nisi Ecclesiam prævidissent de Judæa transuram in gentes. Huic autem dicto præjudicat, si titulus illius c. Melchias, dicatur esse falsus; ex eo videlicet, quia Melchias præcessit Sylvestrum, cujus tempore fuit Constantinus ad fidem conversus. Nam postquam dictum cap. est per Ecclesiam approbatum, & invenitur inclusum in corpore decretorum, debet sibi fides plenaria adhiberi, quamvis, qui auctor ejus fuerit, ignoretur. ar. illius c. Pastoralis. De fide instrumentorum, & 19. de Si Romanorum. Et hoc credo mandatum esse verum, scilicet Christum, & Apostolos habuisse aliquid in communi, quia non solum rerum illarum nudum & simplicem usum,

verum etiam jus, & proprietatem plenissime habuerunt. Nam qui simplicem usum habet alicujus rei, nulli jus ipsum, quod habet vendere, locare, aut gratis concedere potest. Nemo potest dare, quod non habet. 1. q. 7. de jure pat. Quod autem propter hoc pulchre dicitur in Canone. Omnis enim Dominus, quod habet, si vult, vendit, sive servum, sive aliquid horum quæ possidet. Similiter & qui emit, Dominus volens esse ejus, quod emerit, per pretium pecunie illud acquirit. 1. q. 1. Eas. Et in alio loco dicitur, quod res alienari non potest, nisi a vero Domino. 53. de Alibi. Ergo non usurarii simplices, sed tantum veri Domini, de jure possunt res suas alienare, vendere, vel donare. Præterea in his rebus, quæ usu constituuntur, recte non constituitur usus fructus, nec jure naturalis, nec civili. Jure naturali non; quia non potest esse salva rei substantia; Jure Civili non, quia proprietatis, sive dominium rei hujusmodi transit in legatarium, quamvis utilitatis causa provisum sit, quia quando usus fructus quasi usus fructus legatur, in rebus hujusmodi legatarius satisfacere tenetur de assimatione rerum instituenda D. qui legavit. Et ideo censetur in pecunia sic legata, quæ assidua permutatione, & commixtione exstinguitur, sicut ista satis plane notantur per Bern. de pignor. cum constet. Sed certe jam constat, sicut supradictum est, quod Christus, & Apostoli res hujusmodi habuerunt, quas vendendo, & donando distribuiebant, prout sibi & aliis opus erat. Nectamen legitur, quod de assimatione rerum illarum satis dederint alicui, vel quia ipsa satisfactio eis ab aliquo remissa fuisset. Quare concludi potest legitime, non obstantibus his, quæ in contrarium allegata fuerunt, Christum, & Apostolos non tantum quoad simplicem usum facti, sed etiam quoad verum, & plenum dominium, aliquid habuisse in communi.

DKTA EPISCOPI * SEGNENSIS.

* I. Digen-

IN questione, qua queritur, an asserere Christum, & Apostolos non habuisse aliquid in communi sit hæreticum? videtur mihi dicendum salva correctione Sedis Apostolicæ: quia in communi habuerunt. Constat enim Christum loculos habuisse, in quibus oblata a fidelibus conservabat, & suorum necessitatibus, & aliis indigentibus tribuebat, ut in c. habebat Dominus loculos 12. q. 1. habebant etiam Apostoli in communi, ut in c. diligentissimi. Eadem q. & credo, quia quicumque Scripturam aliter intelligit, quam sensus Spiritus Sancti flagitat, a quo scripta est, licet ab Ecclesia non recesserit, possit hæreticus dici. 24. q. 3. c. Heresi. & q. eadem. c. Quidam. v. Heresim. Quare mihi videtur, quod asserere pertinenter Christum, & Apostolos non habuisse aliquid in communi, sit hæreticum.

ANNO
CHRISTI
1327ANNO
CHRISTI
1327

CONSTITUTIONES PROVINCIALES PRO ETRURIA

A Johanne diac. Card. A. S. L.

Anno 1327. promulgatae.

IN NOMINE DOMINI AMEN. HÆ SUNT CONSTITUTIONES FACTÆ PER REV. IN
CHRISTO PATREM ET DOMINUM DOMINUM JOHANNEM PERMISSIOE
DIVINA SANCTI THEODORI DIACONUM CARDINALEM APO-
STOLICÆ SEDIS IN PARTIBUS TUSCIÆ LEGATUM.

Id. pag. 417.
Ex MS. Cod.
Cap. Eccl.
Majoris Part.

Quia nihil, juxta verbum Augustini, facilius, & levius, & omnibus acceptabilius est episcopi, ac presbyteri, aut diaconi officio, si perfunctorie, & adulatorie agatur; & nihil apud Deum miserabilius, & tristius, & damnabilius; universos clericos convenit ab omni strepitu terreno cessare & divino officio & contemplationi insistere, cum dicantur reges, hoc est ipsos, & alios regentes virtutibus, quod corona capitis designare videtur: protestantur enim dicentes domino: *pars hereditatis mee*. Sed nunc, proh dolor! obliti quod dixerant, terrena ambiunt, non ordini, vel orationi vacant; sed armis & mercimoniis, & aliis detestandis artibus adeo se involvunt, ut quasi in nullo a secularibus differant, immo uniformiter se incedunt. Nos vero his morbis, quantum cum Deo possumus, occurrere cupientes, ut possimus cum Apostolo dicere: *mandata sunt manus mee a sanguine omnium nostrum*, non enim subterfugi quominus annunciarer omne consilium Dei vobis, ut quos ad vitæ decorem domesticæ laudis exempla non provocant, saltem medicina correctionis compellat; presentem constitutione duximus statuendum, ut non comam nutriant, sed tonsuram publice ac patenter deferant clericalem, & habitum juxta modum qui sequitur, videlicet:

De vita, & honestate Clericorum quoad vestes, & tonsuram.

Quod prelati ecclesiarum quocumque nomine nuncupentur, rectores ecclesiarum, civitatum, canonici & cappellani ecclesiarum cathedralium, & aliarum principalium ecclesiarum, locorum insignium, dummodo tales canonici decimum octavum suæ ætatis attingant, cum fuerint in eorum ecclesiis tempore divini officii cum biretibus, seu berriolis & cappis clausis, coctis vel mantellis humeros, & anteriores partes corporis cooperientibus, prout decet. Extra vero ecclesias possint cum eisdem vestibus incedere prout placet. (3) Ac rectores ecclesiarum aliorum locorum per civitates, castra, terras, & loca prædicta insignia cum tabarris telaribus incedere publice teneantur, nisi fuerint in itinere vel peregrinatione constituti. Si quis autem cum tonsura condescendi, & habitu, sicut præmittitur, non incederit prædictis, quandiu non paruerit, a perceptione fructuum sui beneficii nihilominus post ejus perceptionem per mensem unum sit ipso facto suspensus. De quibus quidem si interim qualitercumque perceperit, sit eo ipso inhabilis per sex menses ad alia beneficia ecclesiasti-

ca obtinenda. Cujus quidem constitutionis transgressores suo ordinario intra octo dies a tempore scientiæ intimare concanonici, vel beneficiati ejusdem ecclesiæ sub pena inhabilitatis prædictæ jam latæ obnoxius teneantur. Prædicta vero ad residentes tantum in dictis ecclesiis sive locis & ad fructum beneficii, in quo taliter delinquitur, volumus duntaxat extendi.

Contra portantes arma.

Volumus insuper & mandamus, quod clerici, quibus lacrimæ arma debent insilire, arma publice non deferant, nisi habentes inimicitias capitales a nobis vel a suis diocesanis licentiam obtinerent, quo casu uti possint capitulis magnis & honestis atque tabarris; vel nisi qui essent in peregrinatione, vel itinere constituti; contrarium vero facientes penas supradictas modo, & forma supradictis ipso facto incurrant.

Postremo quia religionis ager non potest bonorum operum uberes fructus producere, nisi per cultoris diligentiam & culturam a vitiorum spinis fuerit expurgatus, universos & singulos clericos tam seculares quam regulares pro primo, secundo & tertio monitionis edito monemus, eis districte sub excommunicationis pena mandantes, quatenus divinis officiis diligenter inserviant, ac cum ecclesiis & personis ecclesiasticis conversentur, a criminibus quoque, maxime homicidiis, depredati hibus, uluriis, violentiis, ludis prohibitis, tabernis, nisi duntaxat essent in itinere constituti, & blasphemationibus Dei, & sanctorum, exercitiis & cavalcatis, nisi in casibus a jure concessis, officiis secularibus publicis, ac mercimoniis vel aliis exercitiis seu commerciis clericis, vel monachis interdictis, necnon a quibuslibet aliis flagitiis, & enormitatibus profus studeant abstinere, nec se talia perpetrantibus conspire vel præbere ipsi auxilium, consilium vel favorem; alioquin si patenter, & publice tonsuram, & vestem hujusmodi non detulerint, vel se in prædictis sibi prohibitis, vel aliquo prædictorum immiscuerint, & per hoc eos vexari contingat in judicio seculari, a nobis vel suis diocesanis subsidium aliquod non expendant. Et nihilominus, si beneficiati fuerint, præter alias penas a jure in taliter delinquentes inflatas, per tres menses fructus beneficiorum suorum omnium perceptione converint se privatos, & convertendorum in utilitatem ecclesiarum suarum in quolibet prædictorum casuum de suorum diocesanorum consilio & assensu.

Recolenda memoria domini fratris Latini Ho.

821
ANNO
CHRISTI
1197.

CONSTITUTIONES ETRURIÆ.

822

ANNO
CHRISTI
1197.

Hostis, & Velletriensis episcopi, tunc apostolice sedis legati, constitutionem unam, videlicet contra concubinariorum clericos, aliam contra beneficia ecclesiastica illicite detinentes, vel se in illa auctoritate propria intrudentes editas, volentes a clericis & subditis nostris inviolabiliter observari, ipsas nostris constitutionibus de verbo ad verbum duximus inferendas & etiam innovandas, quarum tenores tales sunt.

De clericis concubinariis.

Quamvis concubinariorum clericos sacri canonum severitate multiplici persequantur; quia tamen plerique timore Dei postposito in hujusmodi turpitudine vitii non solum occulte, sed etiam publice inventiuntur offendere; nos eorum imprudentiam opportuna distributione confundere ac reprimere cupientes, monemus clericos omnes nostræ legationis, qui sacrum ordinem & ecclesiasticum beneficium sunt adepti, seu adipiscuntur in posterum, ut nullus eorum concubinam seu fornicariam publice tenere presumat. Et qui suadente diabolo detinent, infra octo dies, ex quo presentem constitutionem in sua civitate & diœcesi publicatam esse cognoverint, eas a se prorsus abiciant, nunquam de cetero recepturi. Si qui vero ex prædictis clericis concubinam seu fornicariam publice ac manifeste sive in domibus ecclesiarum, sive alibi post duos menses post terminum supradictum non erubuerint retinere, beneficiis ecclesiasticis, quæ infra nostræ legationis terminos obtinent, ipso facto noverint se privatos. Eis episcopis autem & superioribus prælatis, ad quos beneficiorum, quæ taliter delinquentium fuerant, collatio seu provisio pertinet, conferendi ea seu providendi de ipsis liberam concedimus potestatem; aliis etiam, ad quos electio seu presentatio ad beneficia eadem vel eorum provisio spectare dinoscitur, liceat eligere seu presentare ad illa, vel etiam providere de illis, ex quo per episcopos prædicti clerici presentis constitutionis penam declarati fuerint incurrisse, ut sic eos qui damna spiritualia parvi pendunt, temporalis saltem jactura coerceat a peccato.

De clericis non residentibus & de cotidianis distributionibus.

Et si beneficia sint dignis propter officia tribuenda, ut plurimum nostri temporis clerici veluti delicati, pro fructu tamen non merito beneficia affectati, cum matutinis, missa, vespere & ceteris canonicis horis in ecclesiis persolvendis se mancipatos agnoscant, & cotidianas distributiones lucrifaciant ingredientes, quorum nondum solutis horis egrediuntur, risibus, & circuitibus & vaniloquiis se involvunt. Et mox cum inflat finis horarum iterato eundem chorum reiterare procurant. Et si nos fallunt, nunquid fallere possunt oculos cuncta tenentis, qui dixit: *domus mea domus orationis vocabitur*; & per prophetam: *impii ambulabunt in circuitu*? sed in extremo examine cum dicat redde villicationis rationem tuæ, quam redditurus erit qui amplexus commodum, onus repudiat, immo velut morbosa ovis, quæ ejicienda esset potius ab ovili, inscit alius suo exemplo, propter quæ ipsorum fraudibus est de opportuno remedio obviandum. Sane licet statutum existat, quod distributiones cotidianæ,

Concil. General. Tom. XXV.

quæ alias manualia beneficia seu vidualia nuncupantur, tantum canonicis, & aliis beneficiatis seu clericis cathedralium & aliarum collegiarum ecclesiarum, qui divinis officiis in hujusmodi ecclesiis assuerunt, debeantur, juxta ecclesiæ cujuslibet ordinationem rationabiliter jam factam seu etiam faciendam; quod tamen statutum ipsum ut plurimum non servatur, & a multis nostræ legationis trahitur in abusum: statuimus & ordinamus, quod quicumque prædictarum ecclesiarum canonici & alii beneficiati seu clerici, qui dum in civitatibus vel in locis aliis, ubi distributiones hujusmodi tribuuntur, præsentem extiterint, matutinum ante primum hymnum perfectum, vel in missam antequam sit finitum ultimum *Kyrie eleyson*, seu in vespere antequam primus psalmus totaliter compleatur non assuerint, nec persisterint usque ad finem officii, eo ipso cotidianas distributiones, quæ dantur in illis horis, in quibus delinquerunt, per duos dies immediate sequentes amittant. Si qui vero de distributionibus ipsis quicumque receperint, exceptis illis, quos infirmitas seu justa & rationabilis causa, temporalis necessitas aut evidens ecclesiæ utilitas excusaret, nec non & illi, qui easdem distributiones eis dederint vel eis dari consenserint, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, a qua, nisi duplum ejus restituant, quod turpiter receperunt, vel dederunt, seu dari consenserunt, nullatenus absolvantur. Verum si distributiones hujusmodi in cathedralibus ecclesiis, vel etiam in aliis collegiatis ecclesiis, si collegiatae fuerint civitatense, vel principales aliorum locorum insignium non existant, volumus, & mandamus, quod canonici denarios octo, & alii beneficiati seu clerici eorundem ecclesiarum prælatis exolvere teneantur; quod si eos non solverint, ipso facto sint fructuum præbendarum suarum per mensem privati. Statuentes, quod distributiones hujusmodi, ac denarii, & fructus sic amissi in quolibet casum prædictorum de diœcesani consensu in utilitatem ecclesiarum absque diminutione qualibet efficaciter convertantur: quod si de fructibus hujusmodi delinquentes quicumque interim receperint, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant.

Contra detinentes vel occupantes illicito beneficia ecclesiastica.

Præteriti malitia temporis usque adeo in quibusdam partibus nostræ legationis invahisse dinoscitur, ut non solum plerique clerici sine iusto, verum etiam quidam laici sine ullo titulo quamplures ecclesias, & earum jura occupare presumpserunt, & eas in suorum aliorumque plurimum animarum periculum detinere presumant; nos igitur, huic lethali morbo cupientes opportuni remedii medelam apponere, monemus omnes clericos, & laicos nostræ legationis, eisque in virtute obedientiæ sub interminatione divini judicii, qua fungimur, auctoritate districte præcipimus, quatenus clerici, qui ecclesias quaslibet propria temeritate invadere, occupare vel absque institutione canonica recipere presumpserunt, & eas taliter occupatas sive receptas detinere non metuunt; laici qui quocumque modo ecclesias detinent, sive eis per clericos faciunt deserviri, sive ipsas debito teneant obsequio defraudatas, ecclesias ipsas cum omnibus bonis mobilibus & immo-

F f f 2

Constitutio ac iuris quoquo modo pertinentibus A ad eandem infra unum mensem a publicatione presentis in civitate ac districtu Florentiae; in aliis vero civitatibus & diocesis infra similem terminum, ex quo in eis presens constitutio fuerit publicata, libere & absolute dimittant, ut ipsi ecclesiis per illos, ad quos de jure in eisdem electio vel collatio aut presentatio, seu provisio pertinet, de personis idoneis valeat provideri. Et provisionem hujusmodi ipsi, qui easdem ecclesias (tenent), nullo modo publico vel privato per se vel alios impedire presumant. Si qui vero clerici aut laici ex predictis hoc nostrum tam salubre preceptum infra predictum terminum adimplere contempserint, aut provisionem ecclesiarum hujusmodi, quominus infra unum mensem, ex quo eis ipsas dimiserint, libere fieri valeat, quoquo modo presumpserint impedire clericos non solum predictis ecclesiis, verum omnibus beneficiis ecclesiasticis, quae infra nostrae legationis terminos obtinent, omnino privamus & inhabiles reddimus ad alia beneficia infra eodem terminos obtinenda: laicos autem, si sunt potentes, ut iudices aut notarii seu domini legum, aut quolibet alio publico fungantur officio, hujusmodi officii volumus esse privatos, eosque inhabiles reddimus ad haec vel similia deinceps in loco quolibet exercenda: insuper ipsos excommunicationis vinculo innodamus, a qua non nisi per apostolicam sedem vel legatum de latere domini papae missum absolutionis beneficium valeant obtinere: provisio quod quamvis in mortis articulo non sit eis, si penituerint, absolutio & communio deneganda; tamen ecclesiastica careant sepultura, donec ecclesiae occupatae aut detemptae per eos libere, ut praedictum est, fuerint absolute dimissae, ac de fructibus earundem ad mandatum ordinarii vel ejus vicarii sit integre satisfactum. Omnesque religiosos & clericos seculares, qui tales scienter ad sepulturam receperint, per unum annum ab officio & beneficio decernimus esse suspensos. Omnibus autem prelati, ad quos de jure praedictarum ecclesiarum collatio seu provisio pertinet, sub excommunicationis poena districte precipimus, ut eisdem humano timore postposito de personis idoneis providere non differant, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis, ad quod exhibendum potestas & rectores alios civitatum aliorumque locorum per censuram ecclesiasticam compellere studeant, teneantur, & debeant, si fuerit opportunum.

De executoribus testamentorum.

Quoniam nihil est quod magis debeat hominibus, quam ut supremae voluntatis, postquam jam aliud velle non possunt, liber sit stilus, & licitum, quod iterum non redit, arbitrium; decens est celeriter exequi testamentorum ultimas voluntates, quae pro legibus sunt servandae. Ideoque statuimus, quod quicumque hactenus deputatus fuerit executor ultimae voluntatis, vel in posterum deputabitur, si executionem sibi commissam, infra annum computandum ab obitu testatoris, non fecerit, vel non faciet in futuris executionibus, cum ex hoc manifeste ejus negligentia deprehendatur, ipsa executio per diocesana episcopum fiat, contradictione aliqua non obstanti.

Contra Patronos.

Quod debemus defendere & tueri, prohibemur procul dubio impugnare. Nunc autem nonnulli ecclesiarum patroni, Dei timore postposito, ad ipsas ecclesias presentatas ab eis inexcogitatis modis nunc latenter nunc palam... opprimere, redditus earundem, qui rectoribus, & ministris eorum debentur, sibi appropriare nituntur. Igitur eorum ausibus duximus obviandum, statuentes, & ordinantes, quod si quis patronus, vel pro patrono se gerens, aliquid immobile occupaverit, seu mobile pretiosum vel sacrum ecclesiae, in qua patronum se dixerit, rapuerit, sive in prelatum vel rectorem, canonicum vel conventum ipsius ecclesiae manus iniecerit temere violentas, eo ipso prima vice vacationis ecclesiae, in qua se gesserit pro patrono, voce presentandi rectorem noverit se privatum, cupus presentatio ex tunc transferatur in eum, ad quem alias de jure vel consuetudine institutio talis ecclesiae pertineret. Et si talis ecclesia collegiata existeret, per decem annos omni honore & comodo, qui ex jure patronatus ei ab eadem ecclesia deberetur, privatus existat. Eisdem quoque poenis innodamus patronos praefatos, minas vel timores inferentes prelati, canonici, conventus vel rectoribus antedictis, tales, propter quas iidem prelati, canonici, conventus vel rectores ab administratione spiritualium vel personali residentia aequaliter retrahantur. Inhibentes nihilominus prelati vel rectoribus supradictis, ne ultra quam ipsis patronis debeat de jure, vel antiqua consuetudine aliquid eisdem de iuribus vel bonis immobilibus ipsarum ecclesiarum erogare presumant, contra eos, si secus egerint, ad privationis sententiam processuri.

De censuris & procuratoribus.

Quoniam, ut ad nos multorum fide dignorum relatione pervenit, in diversis partibus nostrae legationis praevae consuetudinis morbus invaluit; videlicet quod nonnulli laici & parochiani multarum ecclesiarum diversis annis temporibus comestiones, & potus exigunt ab ecclesiis sibi exhiberi interdum insimul congregatis, vel aliquid aliud loco comestionis, vel potus, quod particulariter dividitur inter eos; in quibus propter crapulam & ebrietatem fiunt vulnera, committuntur homicidia, damna plurima proveniunt, & pericula animarum, & dum vacare deberent actibus virtuosis, tenebrarum operibus se involvant. Ea propter volentes, prout ad nostrum spectat officium, tales abusus quantum nobis est possibile refricare; universis & singulis laicis, & parochianis Equarumcumque ecclesiarum nostrae legationis inhibemus, & sub excommunicationis poena districte precipiendo mandamus, ne praefatas comestiones, vel potationes ab ecclesiis praedictis exigere presumant, nec ipsi prelati vel rectores ecclesiarum per se vel alium, seu alios eis in hoc audeant indulgere.

Contra celebrantes in locis interdictis.

Decet, ut a vinea Domini Sabbaoth pestiferi palmites extirpentur; sane ad audientiam nostram fide digna relatione pervenit, quod non-

ANNO
CHRISTI
1577

ANNO
CHRISTI
1577

Nonnulli clerici ecclesiastica beneficia obtinentes in civitatibus, castris, terris, & locis occupatis per rebelles & inimicos ecclesie ac de heresi vel fructoria hereticorum sententialiter condemnatos in eisdem civitatibus, castris, terris, & locis propter dictorum hereticorum vel fructorum contumaciam, & contemptum suppositis solemniter ecclesiastico interdictio celebrare & publice divina officia non verentur. Quin immo prestant eisdem in suis sceleribus obstinatis consilium, auxilium, & favorem in animarum suarum periculum, & grave scandalum plurimorum. Nos volentes predictis, in quantum cum Deo possumus obviare, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, quod quicumque clerici vel religiosi tam ex empti, quam non exempti, cuiuscumque ordinis & conditionis existant, de cetero in civitatibus, castris, terris & locis predictis taliter occupatis & generaliter interdictis divina officia scienter celebrare presumpserint, etiamsi cathedralem vel matricem, seu parochialem loci ecclesiam illa viderint, aut sciverint non servare, dummodo eadem interdicta in aliis civitatibus & locis insignibus eisdem civitatibus, castris, terris & locis predictis conviciniorebus tam publice ac patenter fuerint solemniter publicata, quod ad dictam cathedralem vel matricem seu parochialem loci ecclesiam verisimiliter pervenisse presumatur; vel eisdem damnatis aliquod prestiterint consilium, auxilium, vel favorem publice vel occulte, directe vel indirecte, seu nomen vicariatus, vel alicujus officii ad dioecesanos dictarum civitatum, castrorum, terrarum & locorum taliter occupatorum spectantem usurpaverint, in eisdem civitatibus, castris, terris, & locis predictis quocumque signo vel quesito colore, nec non clericis, qui ab huiusmodi vicariis vel officialibus munus confirmationis, collationis, institutionis vel provisionis quorumcumque ecclesiarum, monasteriorum vel quorumcumque ecclesiasticorum, & piorum locorum receperint, vel per litteras commendatitias eorum ad quovis ordines ecclesiasticos se fecerint promoveri, vel eos ut vicarios seu officiales habuerint vel tractaverint, seu eis quomodolibet paruerint vel obediunt. Nec non etiam clericis, qui aliquos induxerint vel arctaverint ad subventiones aliquas dictis rebellibus, & damnatis prestantas, vel etiam impederint quoquo modo quod legatis, & nuntiis sedis Apostolicæ, vel dioecesanis prefatis in sepe dictis civitatibus, castris, & terris non pareant in suis officiis, jurisdictionibus vel mandatis, non solum excommunicationis sententiam ipso facto incurrant, sed etiam a suis ecclesiasticis beneficiis omnibus noverint se privatos, & perpetuo inhabiles ad alia obtinenda. Et si religiosi fuerint, eos per suos prelatos mandamus carceri districtos perpetuo mancipari, pane doloris & angustie sustentandos.

Quod habentes dignitates se faciant promoveri.

Quia nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno Dei, nonnulli non attendentes, quod in ea vocatione, in qua quis vocatus existit, persistere debet, assumpti ad dignitates ecclesiasticas de Christi patrimonio sublimati ad aratrum manu missa eas re-

linquant, & ad militaria seu seculum se convertunt in suarum animarum periculum, & dignitatum ecclesiasticarum non modicum prejudicium & gravamen. Ea propter volentes talibus de opportuno remedio obviare: monemus omnes, & singulos, dignitates, vel personatus habentes, quibus cura imminet animarum, quod infra annum a tempore publicationis presentis Constitutionis qui promoti sunt, & qui promovebuntur in posterum a suis adeptis possessionis pacificæ tempore numerando, se faciant statutis a jure temporibus saltem ad subdiacognatus ordinem promoveri. Alioquin a dictis suis dignitatibus, personatibus elapso dicto tempore se noverint eo ipso fore privatos, nisi per suos dioecesanos cum eisdem fuerit favorabiliter dispensatum, quæ fieri non intendimus, nisi inspecta rationabili causa vel prerogativa meritorum accepta, dioecesanis ipsis videretur potius dispensandum, super quo eorum conscientias oneramus.

Publicatio supradictarum Constitutionum.

Publicatæ, & pronuntiatæ fuerunt constitutiones predictæ per supradictum Rev. Patrem & dominum Johannem miseratione divina sancti Theodori diaconum cardinalem apostolicæ sedis legatum. Et lectæ per Bindum de Mussello capellanum d. domini legati, de mandato, & de auctoritate ipsius domini legati ipso presente, & mandante, presente etiam clero civitatis & dioecesis Florent. ac religiosorum multitudine copiosa Florentiæ apud locum fratrum minorum in aula d. domini legati, die dominico VIII. Kal. martii sub anno Domini a nat. MCCCXXVII. pontificatus sanctissimi in Christo patris, & domini domini Johannis pp. XXII. anno XI. indi. X. presentibus etiam ven. patribus dominis Petro Anagnino (4) Alamanno Amilien. Ugolino civitatis Castelli (5) Tedicio Fefulano (6) episcopis, Boso Aretino electo (7) & dominis Conte, & Anigo vicariis episcopi Florentini. Qui dominus legatus statim præcepit dictas constitutiones omnes, & singulas per singula capitula observari.

Et ego Andreas Nardi de Fulgineo publica & apostolica & imperiali auctoritate notarius, & scriba d. domini legati & sue curiæ supradictis publicationi, affirmationi & acceptationi interful, & de mandato & auctoritate dicti domini legati scripsi, & publicavi, signumque meum apposui consueta.

Venerabilis in Christo pater & dominus dominus Baruntus Dei, & Apostolicæ sedis gratia Pistoriensis episcopus existens in ecclesia majori civitatis Pistorii coram clero, & populo, isidem cohadunato ad audiendum sermones die prima quadragesimæ, imposuit mihi Johanni quondam Donati notario, & scribæ suo & sue curiæ episcopalis, quatenus audientibus omnibus publice legerem constitutiones predictas. Quas ego Johannes de ipsius mandato publice, & alta voce legi, audientibus omnibus per ordinem, ut sunt scriptæ, quibus lectis eas omnibus publicavit, & mandavit ab omnibus observari.

Acta fuit dicta lectura, & publicatio in ecclesia majori Pistoriensis coram clero seculari & regulari dictæ civitatis Pistorii & magna ho-

ANNO
CHRISTI
1327.

hominum multitudine adunata ad audiendum Aciardis, Cancellario de Cancellariis, & Bonifacii sermones an. nat. D. MCCCXXX. indict. volla canonice Pistorien. domino Nicolao de Gualfreduccis iudice, & pluribus aliis testibus vocatis, & rogatis dominis Johanne de Ric-

ANNO
CHRISTI
1337.

ANNO
CHRISTI
1337.

IN CONSTITUTIONES SUPERIORES JO. DOM. MANSI.

NOTÆ.

(1) *Johannes S. Theodori diaconus card. A. S. L.* Is est Joannes Patianus Rom. de Urbinis, quem Joannes papa XXII. an. 1316. diaconus card. S. Theodori renunciaverat. A Pont. Avenionensi comorante legatus missus est in Italiam & Tusciam ad concordandos Ludovici Bavari & Antipapae Imperis. Plura de illo legas apud Balutium in Not. ad vitas Papae Avenion. to. I. pag. 214. qui & obisse novem anno MCCXXXV. Hæc ejus constitutiones pro Etruria latas in concilio quodam Florentino anno 1337. eruditus hucusque ignotas, suppeditarum Illustr. & Rev. capituli, cathedralis ecclesie Pistoriensis archiepis, humanitate Rev. canonicorum ejusdem ecclesie mihi restata.

(2) *Extra ecclesias postis eisdem vestibus incedere.* Ex hoc testimonio demonstratum esse arbitror, eisdem vestibus, quibus clerici omnino officii divinis in ecclesia adhibebant, extra ecclesiam pariter incedi consuevisse; ita sermo ut canonici regularis hodie etiam servant. Quin & sacerdotes veteres olim ipsum Missæ sacrum agentes vestes vel nunquam vel non semper mutabant, quod exemplo S. Fulgentii Ruspensis episcopi planum est, narrato veteri & corvo Vitæ ejus scriptore cap. VIII. *In qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat.*

(3) *F. Latini Hostiensis &c.* De hoc Latino Urino cardinali Hostiensis & Velitrensis episcopo Prædicatorum ordinem auctore professio, vide notas P. de Rubens ad constitutiones provinciales Aquilejenses anni 1319. in hac collectione una cum notis illis excusis to. III. Eam dignitatem adivit anno 1378. Ughellio teste. Legationem in Etruriam obtinisse & aliam de scimus & ex nostris hæc constitutionibus confirmatur. An constitutiones illæ F. Latini Hostiensis episcopi, quas innovat & servandas edicit Raimundus Aquilejensis patriarcha cum nostris hæc confundenda sint vel distinguenda, ignoro; vix tamen credo statuta a Latino facta pro Aquilejensi patriarchatu in Etruriam pervenisse, ibique legis vim obtinuisse. Multo promius est credendum, fuisse dedisse constitutiones peculiares pro utraque provincia.

(4) *Petro Anagnino,* qui hoc ipso anno ex ea sede ad Maritanam translatus fuit, substituto in ejus locum Alemanno, qui his constitutionibus adhuc episcopus Amellensis subscribit, vel testis adest.

(5) *Hugolino Civitatis Capelli.* Decessit episcopus iste in serie episcoporum Ughelliana inter Godofrinum & Guillelmum repensendus; ejusdem tamen Guillelmi exordio serius nempe post. an. 1337. exordium revocato.

(6) *Tedicio Pifano,* noto Ughellio episcopo, quem scriptorem vide.

(7) *Boso Arretino electo.* Viduonem Tarlatum Arretinum episcopum Ghibellinarum partium studiosum Joannes XXII. episcopatu exuam jam inde ab anno 1322. statimque Bosonem Arretinum successorem elegit. Tarlati tamen potentia adeo prevaluit, ut nec episcopatum, neque consecrationem ipsam episcopi, quamvis Tarlati ipse vixit, novus electus obtinere potuerit. Probat id nuncupatio *electi* tradita Bosoni anno 1327. nempe eodem ipso, quo declinante Tarlati decessit.

ANNO
CHRISTI
1338.

CONCILIUM LONDINENSE

ANNO
CHRISTI
1338.

A Simone Mephamo Cantuariensi archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno Domini MCCCXXXVIII.

Ex var. MS.
editum tomo
II. Conc. Bri-
tan. Et in
Collar. Ap.
pend. to. XI.

Anno Domini MCCCXXXVII. archiepiscopus Cantuariensis tenuit concilium provinciale Londini, in quo ordinavit, quod in die Parasceves, & in commemoratione animarum, ab omni servili opere cessaretur, ubi ipse & omnes episcopi præsentis excommunicarunt, & excommunicatos esse denunciarunt omnes illos & singulos, qui Walteron de Stapelton Exoniensem episcopum occiderunt, seu in eum manus violentas injecerunt.

Item idem archiepiscopus, de consensu concilii statuit, quod festum conceptionis beate Mariæ, deinceps solemniter celebraretur.

Constitutiones venerabilis patris, domini Simonis Mepham, Cantuariensis archiepiscopi, editæ in concilio provinciali, apud sanctum Paulum Londin. mense Februarii, Anno Domini MCCCXXXVIII.

TITULI CAPITULORUM.

1. De observatione festivitatis diei Parasceves.
2. De festivitate beate Mariæ conceptionis celebranda.
3. De immunitate bonorum ad ecclesias, seu personas ecclesiasticas pertinentium.
4. De testamentis natorum non impediendis.
5. De probationibus testamentorum.
6. Ut ante sententiam diffinitivam, non obstante statuto Oxoniensi, possit appellari.
7. De impediendis oblationibus confusas fieri, &

decimas colligere, & asportare, absque aliquo domini exactione.

8. De matrimonio non solemnizando, absque benedictione editio.

9. De defectibus domorum, ad beneficia ecclesiastica spectantium, reparandis.

PRÆFATIO.

Zelari oportet pro Domino Deo suo ecclesiarum prælatos, qui non de sola sua sunt perditione damnandi, verum etiam de suis manibus requiret Dominus, sicut ipse ait, sanguinem subditorum, adversus eos præcipue, quos nominis Christiani titulus insignivit, & tamen professioni suæ, damnatis operibus, non desunt adversari: ut quicquid legi Divinæ corruptis eorum moribus contrarie cognoverint, gladio Spiritus, quod verbum Dei, & doctrina salutis interminant, & ecclesiastico sarculo disciplinæ, velut providi cultores, extirpent, virtutes inserant, moresque reformant; ut appetitus noxii, honestatis debitæ limites non excedant, sed Christiana professio libentius, magis ac magis, salutaribus semper proficiat incrementis.

Hujus rei gratia, nos Simon, permissione Divina Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, in nomine sanctæ Trinitatis & individue, Patris & Filii, & Spiritus sancti, necessarium fore duximus statuendum, auctoritate præsentis concilii, de fratrum suffraganeorum consensu, ad reformationem status ecclesiastici, in nostra Cantuariensi provincia, sta-

ANNO
CHRISTI
1177.

turis conciliorum prius editis, ad ipsorum ob A
servationem penas adijcere, & quedam nova
statuere, quibus jura delinquentium & salutis
ubique profectus ducatur.

ANNO
CHRISTI
1177.

CAPITULA.

I. De observatione festivitatis diei
Parasceves.

ANimarum saluti prospicere cupien-
tes, initium ordinum * de fontibus
salvatoris, ut dies illa sancta Para-
sceves, qua salvator noster, Dominus
noster Jesus Christus, pro salute homi-
num, preciosam animam suam, post
multa flagella, posuit in cruce secun-
dum ritum ecclesie *, in lectione cum
silentio, in oratione cum jejunio, in
compunctione cum lacrymis: auctoritate
presentis concilii, districtius inhihemus,
ne de cetero quispiam servilibus, ipsa
die, intendat operibus, vel quavis alia
exerceat, quae a pietatis cultu fuerint
aliena. Per hoc tamen, legem pauperum
non imponimus, nisi * divitibus
prohibemus, quin ad agriculturam pau-
perum promovendam, suffragia consueta,
caritatis intuitu, subministrent.

* Sic aliqui
deult.* Deest cele-
brius, aut
aliquid simi-
le.* Corr. nec
divit.II. De festivitate beatae Mariae con-
ceptionis celebranda.

Ad hoc, quod inter omnes sanctos,
memoria beatissimae Virginis & matris
Domini, eo frequentius agitur atque
festivius, quo majorem gratiam apud
Deum, qui ejus conceptionem prae-
destinatam, ad unigeniti sui temporalem
originem, & omnium salutem ordina-
vit, creditur invenisse ut per hoc, salu-
tis nostrae quamvis remota primordia,
in quibus devote cucurrit mentibus spi-
ritualium materia gaudiorum, devotio-
nem in omnibus * vigeant & salutem;
& venerabilis Anselmi, praedecessoris
nostri, qui, post alia quaedam ipsius an-
tiquiora solemnia, conceptionis sole-
ne superaddere dignum duxit, vestigiis
inherentes: statuimus, & firmiter prae-
cipiendo mandamus, quatenus festum
conceptionis praedictae, in cunctis ec-
clesiis nostrae Cantuariensis provinciae,
festive & solemniter de cetero cele-
bretur.

* Corr. au-
tem.III. De immunitate bonorum ad ecclesias,
seu personas ecclesiasticas
pertinentium

Item omnes, qui de domibus, ma-
neriis, grangiis, ac locis aliis ad ar-

chiepiscopos, episcopos, vel alias per-
sonas ecclesiasticas, & ad ipsas ecclesias
pertinentibus, quicquam, praeter volun-
tatem dominorum, aut permissionem,
vel eorum, qui sunt hujusmodi custodiis
deputati, abstrahere, consumere, vel
contractare praesumpserint, abstrahi, con-
sumi, vel contractari fecerint, vel hu-
jusmodi abstractionem, consumptionem,
aut contractionem, suo nomine, vel a
familiaribus suis factam, ratam habue-
rit, sacri approbatione hujus concilii
provincialis, pronunciamus, & declara-
mus ecclesiasticae libertatis & immuni-
tatis existere violatores, * in concilio
Oxonienſi latam incurrere, ipso fa-
cto. Et ne hujusmodi ecclesiasticae im-
munitatis violatores, occasione difficul-
tatis citationis, evitent, sicut haecenus
fieri consuevit, ne procedi valeat con-
tra ipsos: de fratrum nostrorum, & to-
tius concilii consilio & assensu, decer-
nimus, quemcumque violatorem hujus-
modi, si personaliter inveniri, & tute
adiri valeat, personaliter evocandum.

Si vero inveniri, vel non tute adiri va-
leat, tunc in domicilio suo, si quod
habeat, quo tute citari possit, si vero
in domicilio, quod habet, tute citari
nequeat, tunc in ecclesia cathedrali ip-
sius domicilii; & si nullum habeat, vel
non constet eum habere domicilium;
tunc in ecclesia cathedrali ejusdem lo-
ci; & si tute fieri poterit, citationem
decernimus fore publice faciendam. Hu-
jusmodi quoque citationem, in domici-
lio, vel in ecclesia, publice, ut praemi-
titur, factam, volumus, non solum in
casibus praedictis, sed etiam in omni
casu constitutionis domini Ottoboni,
quondam apostolicae sedis legati in An-
glia, quae incipit, Ad tutelam, sic ar-
tare citatum, ac si esset per citationem
personaliter comprehensus, ejusdemque
citationis virtute, posse contra eum pro-
cedi ad omnem effectum, ad quem pos-
set, si citatus personaliter extitisset.
Praefatos etiam quoscumque ecclesiasti-
cae libertatis vel immunitatis violatores,
decernimus in loco delicti, etiam ibi-
dem non inveniant *, posse tam ex of-
ficio judicis, quam ad partis instantiam,
conveniri. Utrum autem hujusmodi vio-
latores ecclesiasticae libertatis vel immu-
nitatis, inveniri ac tute adiri valeant,
domiciliumne habeant, vel non, vo-
lunt * in dubio stare certificatorio il-
lius, cui mandatur citatio facienda. Et
ut in praemissis casibus, & in aliis, in-
juriam passi, justitiam debitam facilius
consequantur: districte, hoc sacro ap-
pro-

* Deest, ex-
communicationis senten-
tiam. H.* Corr. inven-
iantur.* Corr. volun-
tas.

ANNO CHRISTI 1527.
 probante concilio provinciali, præcipimus, quod omnes iudices ordinarii nostri Cantuariensis provincie, se invicem, sine qualibet difficultate, juvent in citationibus & executionibus faciendis, ac quibuscumque mandatis licitis exequendis

IV. De testamentis natorum non impediendis.

Item, omnes illi, qui ascriptiorum, vel aliorum servilis conditionis testamenta, vel ultimas voluntates, quovis modo impederint, contra consuetudinem ecclesie Anglicane hætenus approbatam, per excommunicationis sententiam compescantur.

V. De probationibus testamentorum.

Item, quod locorum ordinarii, insinuationem testamentorum, & commissionem administrationis bonorum defunctorum, per cautelas exquisitas, contra hujusmodi executores testamentorum, ut ab eis eo citius pecuniam extorqueant, seu, ut dicitur *, reddiderunt hætenus onerosos; statuimus, quod, pro insinuatione testamentorum pauperis, cujus inventarium bonorum centum solidos sterlingorum non excefferit, nihil penitus exigatur.

VI. Ut ante sententiam diffinitivam, non obstante statuto Oxoniensi, possit appellari.

Item, quia in concilio Oxoniensi, quoddam dicitur statutum emanasse, quo, inter cætera, prohibetur, quod a nullo gravamine judiciali, ante diffinitivam sententiam, frivole appelletur, quod omnes advocati, & procuratores ejusdem consistorii, ad observationem hujusmodi statuti, astringi debeant vinculo juramenti, pœnis etiam aliis ipso statuto contentis, si contra id venerint, affigendi: nos hujusmodi statutum, quod, etsi colore verborum superficialiter pallietur, ad auferendum tamen expressis appellationis remedium, realiter extitit introductum, & quicquid ex eo, vel ob id fuerit subsecutum, penitus reprobamus; & omnes, qui ad observationem statuti præstiterint juramentum, absolvimus ab eodem.

VII. De impediendis oblationes consuetas fieri, & decimas colligere, & asportare, absque alicujus domi exactioe,

ANNO CHRISTI 1527.
 Item, quia quidam maledictionis filii, in nubentium solemnibus, mulierum purificationibus mortuorum exequiis, & aliis, quibus ipsi Deus, in ministrorum suorum perionis, solebat oblationum libamine populariter honorari, ad unius denarii, & alterius modice quantitatis oblationem, populi devotionem restringere sunt moliti, residuum oblationis fidelium, pro suis libitis, vel alienis usibus, multoties applicantes: alii vero non attendentes, quod noster omnipotens, cujus est terra, & plenitudo ejus, & universi qui habitant in ea, decimas, in signum universalis dominii, sibi reddi præcepit, & pro suo cultu easdem clericis assignavit, aliquando malitiose impediunt, impediri faciant vel procurant, viros ecclesiasticos, ad quos spectat perceptio decimarum, eorumve servitores, quo minus liberum ingressum, vel egressum, in prædia, & a prædiis, de quibus hujusmodi decimæ proveniunt, habere possint, pro ipsis decimis colligendis, custodiendis, vel quo voluerint, abducendis: alii etiam, nisi prius chirotece, vel caligæ, seu quicquid aliud, eis dentur, vel promittantur, decimas hujusmodi asportant & consumunt, asportari consumive faciunt, seu aliquod damnum inferunt, inferri faciunt in eisdem. Alii insuper, viros ecclesiasticos, ea occasione, quod in foro ecclesiastico prosequuntur, vel antea fuerint prosecuti, malitiose attachiant, vel indicant attachiari, indictari, judicari, aut eis alia gravamina inferri faciunt, vel procurant. Nos igitur, perverforum damnabilibus consiliis salubre remedium apponere cupientes, nihil novum statuentes, sed antiquorum canonum statuta in medium deducentes, universos & singulos hujusmodi instigatores, & impeditores, & alios supradictos, per quorum nefandas machinationes, ecclesie, vel ipsarum rectoribus, vel vicariis, aut ministris quicquam damni inferretur, aut subtrahitur honoris, & commodi consueti, præsentis declaratione concilii, pronunciamus universos & singulos, in præmissis vel eorum aliquo in posterum delinquentes, vinculo excommunicationis involvi; reservata loci diocesano absolutione eorum, præterquam in mortis articulo, quouique ipsorum ministerio in contrarium laborante, eccle-

ANNO CHRISTI 1328.

cleris fuerit popularis devotio efficaciter restituta; ac viris ecclesiasticis sic lectis, de hujusmodi excessibus plenarie satisfactum.

VIII. De matrimonio non solemnizando, absque bannorum editione.

Item quia ex contractibus matrimonialibus, absque bannorum editione præhabita initis, nonnulla pericula proveniunt; & manifestum est in dies provenire: omnibus & singulis suffraganeis nostris præcipimus statuendo, quod decretalem inhibitionem, qua prohibetur, ne qui matrimonium contrahant, bannis non præmissis, in singulis ecclesiis parochialibus, sive diocesis pluribus, diebus solemnibus, cum major populi affuerit multitudo, exponi faciant in vulgari, ipsamque faciant firmiter observari, quibusvis sacerdotibus etiam parochialibus, qui contractibus matrimonialibus, ante solemnem editionem bannorum initis, præsumpserint interesse, poenam suspensionis ab officio per triennium indigendo; & hujusmodi contrahentes, etiam si nullum subit impedi-

mentum, poena debita percellendo. Quis etiam sacerdos sive secularis, sive regularis extiterit, qui solemnizationi matrimonii, extra ecclesiam parochialem, absque episcopi loci diocesanii speciali licentia, celebrari præsumpserit, aut interesse, per annum integrum, ab officio sit suspensus.

IX. De defectibus domorum ad beneficia ecclesiastica spectantium reparandis.

Item statuimus, quod mala inquisitio super defectibus domorum vel aliorum ad beneficium ecclesiasticum spectantium, de cætero facienda, valeat in alterius præjudicium, nisi fiat per viros fide dignos, in forma juris juratos, ipso ad hoc primitus evocato: integram vero æstimationem defectuum in domibus, & aliis ad beneficium spectantibus, reportorum, sive per inquisitionem, vel per viam compositionis facta extiterit, loci diocesanus, in reparationem ipsorum defectuum, converti faciat, infra competentem terminum, ipsius arbitrio moderandum.

ANNO CHRISTI 1328.

Foris non valet. H.

AD LONDINENSE CONCILIUM

A Simone Mempham Cantuariensi archiepiscopo

Anno 1328. habitum

ADDITIO.

An. 1328. Ex sup. Mand. eccl. III. pag. 477.

Quomodo Londinense concilium anni 1321. a Spelmano & Labbeo datum supplere in multis locis ex Wilkins; ita pariter & ex illo plura hic danda succurrunt.

MANDATUM ARCHIEPISCOPI CANTUAR. PRO CONCILIO

Provinciali in ecclesia sancti Petri London. die Veneris prox. post festum S. Pauli.

Affert WILL. to. II. pag. 248. Ex Reg. Ebor. Grand. fol. 103.

Simon, permissione divina, Cantuar. archiepiscopus, totius Angliæ primas, venerabili fratri nostro domino Simoni, Dei gratia London. episcopo, salutem, & fraternam in Domino charitatem.

Regimini sanctæ Cantuar. ecclesiæ Dei patientia, licet immeriti, præsidentes, inter alias sollicitudinis nostræ vigilias ad id votis ferventibus aspiramus, & mentem nostram sodulo detinamus affectu, ut ecclesiæ Anglicanæ sub pacis dulcedine vigeat, jura sua ac libertates obtinere valeat illibata, gregis domini cura vigilantis studio frequentetur; laici, quos Angliæ produxit pariter & emiserit, in via veritatis & justitiæ dirigant gressus suos. Et præsertim, quod constituit in clero morum honestate resplergeant, ut tanquam lucerna pedibus laicorum, Concil. General. Tom. XXV.

Ipsos instruant vitæ merito & sermone, qualiter in domo Dei debeant conversari. Sane dicta ecclesiæ Anglicanæ, ante hæc tempora pacis turbata discrimine multis doloribus & angustis læcessita, adhuc modernis temporibus carbonibus odii inter proceres reaccensis majora pericula & dispendia, nisi Deus avertat, poterit verisimiliter formidare. Et super dolorem huius vulneris superadditur afflictio, quod quidam filii impii & degeneræ ecclesiæ & viros ecclesiasticos innumeris afficere, jura ecclesiæ & libertates malitis jaculis expugnare, & quod auditu est horrendum, ipsos viros ecclesiasticos mutilare & trucidare, aut hostiliter carere non formidant; prout discurrens fama denunciat & patratorem scelerum evidentia demonstrat. Ad occurrendum igitur tantis periculis, divina clementia suffragante, & morbis præmissis medicinam aliqualem, prout nobis possibile fuerit, adhibendam, sacre canonibus eruditi, & sanctissimi patris & domini nostri, dom. Joh. divina providentia pape XXII. crebris monitis excitati, nostrum provinciale concilium die Veneris prox. post festum conversi S. Pauli, prox. sequent. in ecclesiæ cathed. S. P. London. deliberato consilio ordinavimus convocandum. Quocirca fraternitati vestræ committimus & mandamus, quatenus om-

nes & singulos fratres nostros, episcopos pro-
vinciæ nostræ Cantuar. citatis, & per eosdem
citari faciatis peremptorie decanos, priores, &
capitula ecclesiarum cathedr. &c.

ANNO
CHRISTI
1118.

Provisio, quod singuli episcopi antedicti, an-
tequam dioceses suas versus dictum concilium
egressi fuerint, cum suo clero deliberent & in-
quirant sagaciter: *De gravaminibus & defecti-
bus dicti concilii studio reformandis*; quodque a
clero & populo processiones fieri, litanias &
alias orationes dici faciant pro pace regni, &
pro concilio nostro, ut debitum consequatur
effectum. Dicitur etiam episcopis vestris litteris
auctoritate nostra districtius injungatis, quate-
nus de die receptionis mandati nostri &c. Dat.
apud Maghfeld 3. cal. Decem. anno Dom.
MCCCXXVIII. & consecr. nostræ primo.

Quarum auctoritate litterarum decanum &
capitulum ecclesie nostræ cathedr. Exon. abba-
tes, priores, & archidiaconos, conventus etiam,
collegia, & clerum dictæ nostræ dioc. quorum
nomina in schedula presentibus annexa conti-
nentur, citavimus in forma nobis superius de-
mandata. De gravaminibus etiam & defectibus
dicti concilii studio reformandis inquisivimus,
quæ in eadem schedula duximus inferenda;
mandatum vestrum secundum sui naturam, vim,
formam, & effectum ejusdem in omnibus reve-
reter executioni debitæ demandando. Ad re-
gimen ecclesie sue sanctæ reverendam paterni-
tatem vestram conservet altissimus per tempora
diuturna. Dat. apud Chuddelegh. 15. calend.
Febr. anno, &c.

ANNO
CHRISTI
1118.

Nomina citatorum.

Decanus ecclesie nostræ cathedr. Exon.

Tavistok. ordinis S. Benedicti,
De Hertlande, ord. S. Augustini,
De Bussfre,)
De Forda,)
Abbat. De Concheswell,) ord. Cisterciens.) Quia mandatum ve-)
De Nywenham,)) strum erat generale,)
De Torre Moun, ord. Præmonstrat.) personaliter.)

(Exon.
Archidiaconi (Barum.
(Totton.
(Cornub.

(Plymton, Launceston,)
(S. Germani, Bodmyne,) ord. S. Augustini.)
(Totton, De Truwardraith,))
Priores (S. Nic. Exon. S. Jacobi Exon.) ord. S. Benedicti.)
(De Carfewell, Ottriton.)
(Frycherestocks ordinis S. Augustini.)

Capitulum ecclesie nostræ cathedr. Oxon.
Per procuratores.

Collegia (Ecclesie S. Crucis Griditon.)
(D. Thomæ mart. Glasneye.)
(S. Karentoci,)

Conventus etiam monasteriorum ac prioratum prædictorum: ac clerus totius nostræ dioc.
Exon. sunt citati.

ASCHAFENBURGENSE CONCILIUM

PROVINCIALE

A Petro Moguntino archiepiscopo

Ante Annum 1328. habitum.

ibid. „ Petrum Moguntinum archiepiscopum ul- E „ anno 1326. circiter ad 1328. tenuerit, in-
„ tra concilium illud quod habuit Mogun- „ tra tempus illud collocandum esse constat.
„ tiam anno 1110. a Labbeo indicatum, & a „ Ipse quidem Petrus Aschafenburgensis conci-
„ Veneto ejus editore ex Lunigii Spicilegio „ lii sepe meminit in suis constitutionibus con-
„ suppletum; aliud etiam provinciale concilium „ cilio Moguntie habitum anno 1310. sed con-
„ in urbe Aschafenburgensi habuisse, discimus „ cilium illud est alterum ab hoc diversum, a
„ ex synodo diocesana Hildeseimensi anni 1652. „ Gerhardo archiepiscopo anno 1292. habitum.
„ apud Lunig Spicileg. Contin. II. pag. 707. „ Hujus vero concilii a Petro habiti constitu-
„ unde pariter intelligimus suffraganeos episco- „ tiones geminas has profero, quas assert idem
„ pos illi habendo convenisse. De anno nihil „ Herbipolense concilium apud Lunig ibid.
„ constat; sed cum Petrus cathedram illam ab

Ex

ANNO
CHRISTI
1522.

Ex concilio provinciali Aschafenburgensi D.
Petri archiepiscopi Moguntini.

Item statuimus, et ordinamus, ut si aliquis clericus vel laicus utriusque sexus cuiuscumque dignitatis, religionis, vel status existat, ausus sit presumptione & pertinacia damnabili publice predicare, vel occulte docere, vel tenere, quod sacerdos in mortali peccato existens non possit efficere corpus Christi, seu sic ligatus non possit ligare vel solvere suos subditos a peccatis, pro hæretico & incredulo habentur, & errorem huiusmodi sacri concilii approbatione condemnamus, anathematizamus, & penitus reprobamus, cum sacræ scripturæ dicat auctoritas, quod siue bonus, siue malus sit minister, per utrumque Deus effectum gratiæ suæ confert. Non enim quæ sancta sunt, coinquinari possunt, nec ipsa sacramenta potest hominum malitia profanare; unde sacerdos, quantumcumque pollutus existat, divina non potest polluere sacramenta, quæ purgatoria cunctarum contagionum existunt. Licite ergo a quocumque sacerdote ab Ecclesia tolerato, divina mysteria audiantur, & alia recipiantur ecclesiastica sacramenta.

Ad idem, de blasphematoribus & sortilegis.

Quamvis sacris canonibus & sanctorum Patrum traditionibus contra manifestos sanctorum

Abasphemos, ac damnatum & abominabile scelus idolatriæ, videlicet incantationes, superstitiones & sortilegia Phitonum & Phitonillarum, in locis diversis sufficienter cautum & provisum existat; quia tamen (quod mentis amaritudine referimus) adhuc vitia talia in multis locis nobis subjectis existunt in usu; quapropter erroribus & periculis exinde in dies confurgentibus, quantum in nobis est obviare cupientes, districte statuto præsentis perpetuo duraturo præcipimus, ut contra tales statuta canonica desuper edita summa cum diligentia ab universis nobis subjectis prædicentur, & in confessionibus de peccatis huiusmodi solers fiat inquisitio, & tam inares quam mulieres talia exercentes, a communione sacramentorum excludantur, ac pro absolutione ad nos vel vicarium nostrum remittantur. Et nihilominus si qui publici blasphemii reperti fuerint, vel de huiusmodi incantationibus vel superstitionibus ab ecclesia reprobatis se intromiserint, vel eisdem fidem adhibuerint, ut ab his intra breve tempus eis statuendum desistant, volumus moneri sub pœna suspensionis a divinis & ecclesiastica sepultura, a quo non nisi per nos vel vicarium nostrum, aut nostros superiores valeant liberari & absolvi. Hoc etiam statutum nostrum salutiferum, ne quis illius ignorantiam prætereundere possit, volumus per rectores ecclesiarum ac curam animarum habentes, in cancellis ecclesiarum, si, & quoties expedire viderint, solemniter publicari.

ANNO
CHRISTI
1522.ANNO
CHRISTI
1529.

CONCILIUM TERRACONENSE

Ex Martini
Thesauri
Anecd. Tom.
4. pag. 232.

Sub Johanne patriarcha Alexandrino & administratore ecclesiæ Terraconensis,
anno M. CCCXXIX. celebratum.

Ex MS. ecclesiæ Avenionensis.

Anno 1529.

Johannes patriarcha Alexandrinus ac administrator ecclesiæ Terraconensis in spiritualibus & temporalibus a sede apostolica deputatus in concilio Terraconensi, quarto calendis Martii anno Domini millesimo trecentesimo viceesimo nono.

Ad Officium pertinet præsentis constitutiones a se vel a prædecessoribus suis editas, quas obesse conspicit potius quam prodesse, rescacare simpliciter, vel in melius reformare; & subditos suos certos reddere quas habeant observare. Recognitis igitur diligentibus prædecessorum nostrorum constitutionibus archiepiscoporum sanctæ ecclesiæ Terraconensis, editis in diversis provincialibus conciliis, per eos diversis temporibus celebratis, ac quibusdam ex ipsis tamquam periculosis, quibusdam vero tamquam superfluis rescacatis, illas quas utiles seu necessarias invenimus, simul cum quibusdam, quas de novo edidimus, sacro concilio approbante, in præsentem volumine providimus redigendas: decernentes easdem, & non alias haberi pro constitutionibus conciliorum provincialium provincie Terraconensis, ac mandantes easdem inviolabiliter observari.

Paragus in (a) concilio per eum celebrato Terracone, calendis Maji, anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo.

I. Contra facientes alligationes illicitas.

Cum aliqui quærentes quæ sua sunt, non quæ Jesu-Christi, cum beneficia ecclesiastica in Ecclesia Dei vacant, suos sibi attrahunt, & pactionibus illicitis eos sibi alligant, ut propter majorem numerum pravitate obtinere valeant quod intendunt, ad offensam Dei & scandalum populi christiani, & propriæ ambitioni damnabiliter satisfiat. Ideoque statuimus, generali concilio approbante, quod quicumque de cetero talia præsumserit attentare, omnino beneficio careat sic obtento: ita quod nunquam in eadem ecclesia beneficia valeat adipisci.

Petrus

(a) Flujus concilii mensuratur Baluzius Martini Hispanice lib. 4. cui cum archiepiscopo interfuisset ait, Guillelmum Vicentium, Pontium Derrionensem, Carolum Olfandum & Berengarium Parconensem episcopos.

ANNO
CHRISTI
1139.

Petrus (a) in primo concilio per eum celebrato Terracone, anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo nono.

II. *Ne clerici secularibus negotiis se immisceant*

Statuimus ac mandamus, quod curam animarum habentes, & qui sunt in personatibus, vel dignitatibus constituti, publica officia secularia non assument; nec bajulas, nec vicarias teneant laicorum; sed in ecclesijs suis personalem & continuam residentiam faciant, sicut decet.

III. *Contra clericos, qui in pluribus ecclesijs sunt canonici.*

Item, statuimus & mandamus, quod aliquis in eodem episcopatu vel in diversis, duas canonicas non habeat, quæ ex speciali statuto residentiam personalem requirunt, & altera tantum debeat esse contentus.

IV. *De regularibus.*

Item, statuimus, quod monachi vel canonici regulares, qui relicto habitu ad sæculum redierunt, vel voto sunt astricci, nisi infra mensem ad claustrum redierint, & votum suum curaverint adimplere; suis beneficijs sint privati ut apostata, & tamquam excommunicati ab omnibus evitentur, & excommunicati denuntientur diebus dominicis & festivis. Et moneantur & excommunicentur tam ipsi, quam commiscentes cum eis, & dantes eis consilium vel favorem.

V. *Ne fiant vixta in monasteriis.*

Item, præcipimus & mandamus omnibus iudicibus & advocatis litteratis, ne conveniant vel intersint alicui vixtæ quæ sit vel fiat in monasteriis vel grangijs religiosorum, & hoc sub poena excommunicationis præcipimus & mandamus.

VI. *De raptoribus & incendiariis.*

Item, statuimus quod incendiarii & raptores publici tamquam excommunicati

avitentur, & ecclesiastica sepultura careant, nisi per se vel per heredes satisfactionem fecerint vel emendam.

ANNO
CHRISTI
1139.

Petrus in secundo concilio Valentis celebrato, anno Domini (b) millesimo ducentesimo quadagesimo octavo.

ANNO
CHRISTI
1139.

VII. *Ne aliquis clericus advocet contra ecclesiam Terraconensem.*

Sacro approbante concilio, statuimus, ut si aliquis clericus Terraconensium provincie contra Terraconensem ecclesiam officium advocacy; non petita a nobis licentia & obtenta, persistit: nisi pro sua ecclesia, scilicet nostræ provincie, in qua intitulatus fuerit, vel nisi suam causam vel suorum prosequatur; beneficio quod habet in Terraconensium provincia auctoritate hujus constitutionis noverit se privatum.

VIII. *Contra archiepiscopum Toletanum.*

Item, sacro approbante concilio, statuimus, quod si Toletanus archiepiscopus per Terraconensem provinciam transitum faciens, crucem ante se portare fecerit, vel pallio usus fuerit, vel indulgentias dederit in nostra provincia, quæ sunt vel fuerint per eundem temere alicubi attentata, loca ad quæ ipse taliter & in quibus prædicta attentaverit, quamdiu ibidem fuerit, cessent penitus a divinis, & ne ejus præsumptio remaneat impunita, si supradicta in provincia nostra de cetero commiserit, auctoritate nostra & sacri concilii, ipsum extunc quasi exnunc excommunicationis sententiæ decernimus subiacere. Et si aliquis litteris indulgentiæ archiepiscopi Toletani in nostra provincia usus fuerit, tamquam falsarius puniatur.

IX. *Ne clerici extranei altaria erigant.*

Item, statuimus, quod si aliquis clericus de provincia aliena in provincia nostra, & specialiter in regno Valentis, altaria de novo edificaverit, vel jurisdictionem sibi aliquam usurpaverit in nostrum præjudicium vel gravamen, ipsum auctoritate nostra & sacri concilii extunc, quasi exnunc subiacere excommunicationis sententiæ decernimus.

(a) Petrus iste dictus fuit Petrus Albalarius, ut docet nos Baluzius lib. 4. Marc. Hisp. ubi hujus concilii meminit.
(b) Istud concilium anno 1140. 8. idus Maji collocat Stephanus Baluzius lib. 4. Marc. Hisp.

ANNO
CHRISTI
1119.X. *Ne clericus contra suum episcopum
advocet.*

Item, statuimus, quod aliquis clericus contra episcopum suum non advocet, tam pro episcopo, a quo majus beneficium obtinuit, quam a suo; vel nisi suam vel suorum injuriam prosequatur.

XI. *De extrema-unctione.*

Petrus in tertio concilio Terraconensi (a) Sacramentum extremæ unctionis peccatis liberare & sine pecunia a sacerdotibus ministraretur: & singulis annis clerici ampullam deferant, in qua oleum recipiant infirmorum, quoniam eis chrisma & catechumenorum oleum tribuatur, consuetudine aliqua non obstante.

XII. *Qua festa debeant coli.*

Item, cum otium & desidia fomentum pariant vitiorum, festivitatum multitudinem duximus separandam; cum in illis eo quod non laborant, pauperes aggraventur, & otiosi & desidiosi ad illicita provocentur: quare festivitates colendas necessario subjiciamus, quas qui contempserint colere, per suum presbyterum compellantur. Festum scilicet Circumcisionis Domini, Epiphaniæ, sancti Vincentii, Purificationis sanctæ Mariæ, Matthæ apostoli, Annunciationis beatæ Mariæ, duorum dierum octavæ Paschæ, sancti Marci evangelistæ, Philippi & Jacobi, Inventionis sanctæ Crucis, Ascensionis Domini, ferie secundæ octavæ Pentecostes, Johannis-Baptistæ, Petri & Pauli, sanctæ Mariæ Magdalene, Jacobi apostoli, sancti Laurentii, Assumptionis Beatæ Mariæ, sancti Bartholomæi, Nativitatis Beatæ Virginis, Matthæi apostoli, Sancti Michaelis, Lucæ evangelistæ, Simonis & Judæ, omnium Sanctorum, sancti Martini, sancti Andree, Sancti Nicolai, Sancti Thomæ, Nativitatis Domini, Sancti Stephani, Sancti Johannis Evangelistæ, & quælibet parochia observet festivitatem illius sancti, in cujus honore constituta est major ecclesia. Officia vero harum solemnitarum & omnium aliarum, sive sint novem, sive trium lectionum, prout hæcenus consuevit fieri, a clericis in ecclesiis & in portionibus observentur, & ad audiendum officia laici nihilominus moneantur.

XIII. *De celebratione Missarum.*

Item, quia aliqui sacerdotes plures celebrant missas contra canonicas sanctiones, jubemus, quod nisi in die natalis Domini, tres missas audeat nullus celebrare: quod si fecerit, in excommunicationem incidat ipso facto; & officio beneficioque privetur. Duas vero toleramus, sive tolerando permittimus, una & eadem die, quando urgens necessitas fuerit celebrari, quousque dominum papam super eodem negotio consulamus. Necessitatem siquidem declaramus, cum unus sacerdos habet duas ecclesias, quarum una dependet ab alia, & altera illarum non potest habere proprium sacerdotem, vel sunt tenues, nec parochiani propter distantiam loci, vel aliam rationabilem causam possunt commode ad alteram convenire, et in aliis casibus a jure concessis. Quodcumque vero duas Missas celebrari contigerit, sacerdos caveat, ne post summionem sanguinis in prima Missa, vinum profusionis accipiat. Quod si fecerit, eadem die non poterit celebrare.

XIV. *Quod episcopi & eorum officiales
justitiam gratis reddant.*

Item, præcipimus, quod episcopi, & eorum officiales & alii clerici, ordinariam jurisdictionem habentes, gratis causas examinent, sententias sponte proferant, nullam inde pecuniam recipientes, salvo quod pro justitia ratione determinationis debetur. Quorum autem pretium percipiatur pro labore temperatur.

XV. *Quod episcopi ad concilia provin-
cialia veniant.*

Item, cum episcopi ad provinciale concilium non veniant, ut deberent, excusationes frivolas prætendentes; ex quo disciplina ecclesiastica enervatur, & sacri canones contemnuntur. Statuimus, ut ab hac hora in antea omnes episcopi sine quolibet diffugio ad provinciale concilium veniant, prout decet, nisi causa necessaria & urgentissima excusentur. Et quicumque episcopus contra hanc constitutionem duxerit faciendum, ab archiepiscopo vocatus, civitatem adeat Terraconem, ibidem tamdiu moraturus, quamdiu ab archiepiscopo recedendi licentiam obtinuerit specialem.

XVI.

(a) Concilium istud celebratum fuisse anno 1142. s. idus Mali docet nos Baluzius Maxus Hisp. lib. 4. cui interfuerunt Pontius Derrufanus, Pontius Urgellensis, & Vitalis Ocenensis episcopi.

ANNO
CHRISTI
1119.XVI. *Quod clerici ad synodum veniant.*

Eodem modo statuimus, ut omnes clerici curam animarum habentes, ad synodum veniant cathedralis ecclesie, in cujus dioecesi commorantur, occasione vel consuetudine aliqua non obstante. Eandem poenam, si hujus constitutionis transgressores fuerint, in suis civitatibus incurrentes.

XVII. *Ut ecclesie laicis non dentur, sed gubernentur per clericos.*

PETRUS in quarto concilio Terracoenfi. Cum ecclesie parrochiales per laicos administrari non debeant: statuimus, quod laicis de cetero nullo modo attribuantur, sed per clericos & viros ecclesiasticos ecclesie gubernentur, secundum canonicas functiones.

XVIII. *Contra conspiratores.*

PETRUS in quinto concilio Terracoenfi. (a) Conspiratorum genus odibile cupientes a perversitate hujusmodi coercere, sacri approbatione concilii excommunicamus omnes conspiratores, & colligationes illicitas facientes in clero & contra constitutos in clero. Sententiam autem hujusmodi ad praeterita duximus extendendam, nisi infra mensem a tempore sententiae, quis conspirationem & colligationem hujusmodi pro posse duxerit revocandam. Simili sententia innodamus omnes, qui contra constitutos in clero libellos famosos composuerint, & qui opem fecerint, & qui compositos inventos non rapuerint sine mora,

XIX. *Contra invasores & raptores rerum ecclesiasticarum.*

Item, cum quidam in aliorum praediis propria commoda studeant invenire, sacro approbante concilio, excommunicamus invasores, raptores, & depradatores bonorum ecclesiarum, & ecclesiasticarum rerum, & locorum religiosorum, qui bona praedicta rapuerunt, vel invaserunt violenter, dummodo personae, de quibus querelam habuerint, pacem fecerint, prout stare viri debuerint. Eadem etiam excommunicatione ligamus fautores & receptatores praedictorum malefactorum, statuentes, ut quamdiu principales malefactores in aliqua villa vel civitate fuerint, ecclesie cessent penitus a divinis. Et si forte principales malefactores mortui fuerint absque satisfactione condigna, licet in articulo mortis absolvi fuerint, eorum corpora non tradantur ecclesiae sepulturae, quousque heredes morientium satisfecerint injuriam passis, & damnum fuerit penitus emendatum: nec praedicti in sanitate aliquatenus absolvantur, nisi cum de praemissis omnibus satisfecerint competenter: simili excommunicationis sententia innodamus omnes illos, qui quaedam clericorum & locorum religiosorum & hominum eorumdem scienter & voluntarie receperint in castris suis, vel emerint, & castra illa vel villae, in quibus retenta fuerint praedicta cessent penitus a divinis, quousque damnum datum pro posse studuerint emendare; & licet invasores & raptores ecclesie in genere sint excommunicati, non tamen evitentur, nisi facti evidentia, vel confessione propria hoc constaret, quousque in specie denunciati fuerint. Absolutio talium cuilibet episcopo in sua dioecesi auctoritate sacri concilii est commissa, ut quilibet episcopus in sua dioecesi faciat publicari, & vitari excommunicatos per alium episcopum.

XX.

Item, sacro approbante concilio, statuimus, quod quilibet episcopus in sua dioecesi denuntiet sententias per alium episcopum laicas ad significationem ipsius, & inter excommunicatos ab eo, & faciat per suam dioecesim tamquam excommunicatos certius vitari.

XXI.

Ne aliquis parrochiali ecclesiae administret antequam curam recipiat animarum.

XXII.

PETRUS in sexto concilio. Statuimus, quod nullus clericus institutus

(a) Hic concilium anno 1119. celebratum tradit Baluzius lib. 4. Marc. Hisp. hucque interfuisse Pontium Derulensem, R. Ilerdensis, Vincennum Cesar-Augularum, Petrum Pampilonensem, Petrum Barcinonensem episcopos.

ANNO
CHRISTI
1119

tus vel presentatus in parochiali ecclesia a clerico vel laico, in eadem administrare presumat, quousque a diocesis episcopo curam in eadem ecclesia receperit animarum, contraria consuetudine non obstante, quae potius dicitur corruptela. Quicumque autem contra fecerit; ipso facto, jure quod habet vel habere credit in ecclesiam, sit privatus ea vice, potestate data diocesano removendi institutum; seu etiam presentatum: nihilominus, statuentes, quod institutus & confirmatus per episcopum nullo casu valeat ab alio, quam a suo episcopo removeri.

XXIII. De *invasoribus*.

Olim excommunicasse recolimus *invasores*, raptores, & depradatores bonorum ecclesiarum, rerum ecclesiasticarum, & locorum religiosorum, qui bona praedicta rapuerint vel invaserint violenter, dummodo personae, de quibus querelam habuerint, patefecerint jura stare. Eadem excommunicatione ligavimus fautores & receptatores praedictorum malefactorum; statuentes, ut quamdiu principales malefactores essent in aliqua villa, vel in civitate, cessaret ecclesia penitus a divinis; & si forte principales malefactores absque satisfactione condigna ab hoc saeculo transmigrarent; licet essent in mortis articulo absoluti, eorum corpora non traderentur ecclesiae sepulturae, quousque heredes morientium satisfecerint passis injuriam, & damnum datum penitus emendassent. Nec praedicti in sanitate absolvi possent, nisi de praemissis omnibus prius satisfecissent passis injuriam competenter. Simili constitutione innodamus omnes illos, qui praedicta clericorum & locorum religiosorum & hominum eorundem, scienter receperint, & voluntarie in castris suis, & emtores ab eis, & quod castra & villae, in quibus praedicta essent retenta, cessarent penitus a divinis, quousque damnum datum studuissent pro posse suo emendare. Verum quidam per se praedictam constitutionem perverse intelligentes, eam trahunt ad res modicas, & ad ea, quae non ex proposito nocendi, sed ex necessitate qua non creditibus offendere capiuntur. Nos autem per usum intellectum & dubitationem hujusmodi, penitus declarantes in

omnibus supradictis casibus, sic duximus declarandum, quod illi tantum intelligantur excommunicati, qui eo proposito cum armis vel sine armis violenter invaserint vel destruxerint loca praedicta, & ceperint homines ipsorum, & res eorundem, in quo graviter delinquant. Loca autem in hoc solo casu cessare volumus penitus a divinis, quamdiu ibi praedicta fuerint violenter accepta. Auctores autem & emtores praedicti, post admonitionem legitimam, in nostra diocesi ad arbitrium excommunicentur: & si aliquem praedictorum excommunicatorum absque satisfactione condigna mori contigerit, tamdiu careat ecclesiastica sepultura, quo ad usque heredes ipsius damnum datum per eum plenarie passis injuriam, vel heredibus eorum sit destitutum.

XXIV. De *baptismo*.

Quia intelleximus, quod aliqui Sarraceni captivi sicte veniant ab baptismo, ut possint jugum evadere servitutis; statuimus, ut cum Sarraceni hujusmodi ad ecclesiam causa baptizandi confugerint, diebus aliquibus per rectorem ecclesiae conserventur, ut cognoscat utrum in tenebris ambulent vel in luce: & si perseveraverint in proposito baptizandi, eidem baptismum ulterius non negetur.

XXV. *Contra dantes occulte beneficia*.

PETRUS in septimo concilio (a). Cum occulta donatio suspicione non careat, juxta canonicas sanctiones, sacri approbatione concilii donationes occultas de dignitatibus, personatibus, rectoriis, praebendis, seu portionibus, & aliis omnibus administrationibus, ministeriis, officiis, & beneficiis ecclesiasticis, quocumque nomine exercentur, fieri prohibemus: statuentes, ut tam donator, quam donatarius donationem factam intra tempus de conferendis beneficiis a canonibus definitum, & a vacationis tempore computandum taliter studeant publicare, ut appareat cui donaverint, & quo tempore sit donatum. Aliter quidem facta donatio, ipso jure, non valeat, nec alicui competat actio vel defensio ex eadem. Sane quod donator, qui contra hoc statu-

(a) Anno 1147. celebrato, ut docet Baluzius Marc. Hisp. lib. 4.

ANNO
CHRISTI
1119.

statutum venerit, conferendi potestate careat ea vice, & ad alios secundum Lateranensis statuta concilii hujus collatio devolvatur.

XXVI. De bonis prelati defuncti.

PERTUS in octavo concilio. (a) Cum non sine gravi peccato quod suum non est possit aliquis retinere: antiquum canonem hoc hujusmodi placiti ad memoriam reducentes, sacro approbante concilio, statuimus, quod post mortem archiepiscopi, vel alterius prelati, seu beneficiati Terraconensis provincie, bona ejus ecclesiastica ad manus aliquorum dignorum fide proveniant, secundum quod in ecclesia defuncti de consuetudine est observatum. Vel si consuetudo cessat, duo eligantur fide digni, si preerat defunctus conventui, aut ab episcopo diocesano, vel ejus locum tenente; si defunctus conventui non preerat, qui bona recipiant supra dicta, & infra decem dies tales administratores, seu procuratores, adhibito tabellione publico & testibus, ad hoc specialiter convocatis, conficiant de omnibus rebus defuncti mobilibus & immobilibus & se moventibus inventarium; & si per negligentiam hoc fuerit obmissum, predicti procuratores ad duplum teneantur.

Si vero predicti administratores, vel aliquis alius de bonis predictis aliquid invaserit, vel rapuerit, vel tenuerit fraudulenter; & legitime admonitus bona sic retenta sine diminutione restituerit successori, auctoritate concilii, se novit excommunicationis sententia innodatum. Admonemus autem episcopos & alios prelatos Terraconensis provincie, ut in vita sua, si commode fieri poterit, de rebus predictis conficiant inventarium. Hanc autem sententiam vel illam de invasoribus ecclesiarum vel rerum ecclesie constitutionem que incipit *Olim* ad personas archiepiscopi vel episcoporum extendi nolumus ullo modo.

XXVII. De absolutione invasorum.

ANNO 1119.

BENEDICTUS in primo (b) concilio celebrato Terracone anno Domini 1153. sexto idus aprilis.

Sacro approbante concilio, plenam

concedimus universis nostris suffraganeis potestatem absolvendi subditos suos, qui excommunicati per ipsos fuerint, vel etiam auctoritate constitutionis sacri concilii Terraconensis contra malefactores & invasores hominum & rerum ecclesie promulgata; licet dicti excommunicati denunciati fuerint in concilio Terraconensi. Item fuit ordinatum, sacro concilio approbante, quod dominus archiepiscopus absolvet subditos suffraganeorum suorum, qui ad ipsum venerint, excommunicatos ratione constitutionis sacri concilii Terraconensis contra invasores & malefactores hominum & rerum ecclesie promulgata: promissa satisfactione, secundum formam ecclesie, & quod dominus archiepiscopus assensum diocesani illius vel illorum excommunicatorum requirat, si sibi visum fuerit expedire.

XXVIII. Ut presbyteri se invicem absolvant.

Item, sacro approbante concilio, damus universis nostris provincie presbyteris potestatem, quod ad invicem unus alii possit super excommunicationis sententia beneficium absolutionis impertiri.

XXIX. De invasoribus.

Verum cum in constitutione bone memorie domini P. predecessoris nostri, que incipit *Olim excommunicasse recolimus*, caveatur, quod loca, ad que predicta clericorum, ecclesiarum, vel personarum religiosarum, seu hominum, violenter attentata pervenerint, quamdiu ibi fuerint, cessent penitus a divinis. Volentes invasorum & raptorum excogitatis malitiis & machinationibus, quantum cum justitia possumus, obviare: declaramus, & constituimus, que loca, in quibus hujusmodi predicta vendita, vel alio modo alienata, seu etiam consumpta fuerint; tamdiu cessent penitus a divinis, quousque condigna satisfactio damna passis facta fuerit per eadem. Item, cum clerici & persone ecclesiastice majoribus quam res eorundem debeant, privilegiis, & immunitate, seu libertate, gaudere; sacro approbante concilio, statuimus, quod loca ad que occisores & mutilatores clericorum & personarum ecclesiasticarum, & capien-

(a) Anno 1148. celebrato ex Balaslo loco citato supra.
(b) Hunc concilio presentiam suam exhibuerunt sequentes episcopi ex Balasii Marca Hispanica, Amalthe Casar-Augustinus, Berengarius Gerundensis, Vitalis Oicensis, G. Hierdensis cum procuratoribus aliorum.

ANNO
CHRISTI
1136

piantes eodẽm, pervenerint; cessent A
penitus a divinis, quousque ad iudicium
ecclesiæ satisfecerint de commissis, loca
etiam in quibus clerici seu personæ ec-
clesiasticæ captæ detinebuntur, quamdiu
violenter seu invite detinebuntur ibi-
dem, cessent similiter a divinis.

Item, quia facientes & consentientes
pari debeant pœna damnari, eodem
concilio approbante, receptatores eorum
qui occidunt vel mutilant vel capiunt
clericos vel personas ecclesiasticas, ex-
communicationis sententia innodamus. B

XXX. *Ut Episcopi ad mensam faciant
sibi legi.*

Item, ne solutz fauces sumant ci-
bum, sed aures audiant verbum Dei,
& cessent vaniloquia & tumultus: sta-
tuimus, quod singuli episcopi in palatiis
suis dum comedunt, ad mensam faci-
ant sibi legi.

Idem volumus & statuimus de abba- C
tibus, prioribus, & præpositis, in suis
conventibus dum in refectorio comedunt
observari.

XXXI. *De invasoribus.*

BERNARDUS in primo concilio de-
clarando constitutiones prædecessorum
nostrorum, videlicet dominorum Petri
& Benedicti bonæ memoriæ, quarum
prima incipit *Olim excommunicasse reco-* D
limus, secunda, *Cum nos Benedictus*, &
cetera. Statuimus quod quamdiu perso-
næ invasorum & raptorum rerum eccle-
siasticarum a persona ecclesiastica illo-
rum, qui in prælatos ecclesiarum cath-
edralium & aliorum locorum religiosorum
Terraconensis ecclesiæ manus injecerint
violenter, fuerint in aliqua civitate aut
infra terminos dictorum locorum ejus-
dem provinciæ, quod ipsæ civitates,
castra, villæ & alia loca cessent, ipsis
invasoribus & raptoribus seu percussori-
bus præsentibus, penitus a divinis: &
dicti malefactores, percussores, seu ra-
ptores per rectorem seu capellanum loci
ipsius excommunicati nihilominus nun-
cientur, & tamquam excommunicati ab
omnibus evitentur.

XXXII. *Ut observentur constitutiones
Terraconenses.*

Item, statuimus, sacro concilio ap-
probante, quod quilibet episcopus pro-
vinciæ Terraconæ circa observationem
præsentis constitutionis & omnium con-
stitutionum, a nostris prædecessoribus
editarum, sit sollicitus & attentus. Re-
ctores autem ecclesiarum & vicarii seu
loca eorum tenentes easdem constitutio-
nes ad mandatum sui diocæsani vel e-
jus officialis inviolabiliter teneant. Si
quis vero de prædictis rectoribus, vica-
riis, capellanis, vel eorum locum te-
nentibus, recepto mandato sui diocæsani
vel ejus officialis, præsentibus & alio-
rum prædecessorum nostrorum constitu-
tiones neglexerit observare, ad sui e-
piscopi vel officialis arbitrium puniatur;
& nihilominus teneatur restituere illi,
qui petit justitiam, omnes expensas,
quas eundo & redeundo propter hoc ad
diocæsananum per juramentum promissa
taxatione diocæsani probaverit se fecisse:
& ad hoc per diocæsananum episco-
pum compellatur. Diocæsananus vero, qui
circa correctionem subditorum suorum
supra prædictis suum mandatum vel of-
ficialis sui neglexerit adimplere, vel cir-
ca observationem prædictarum constitu-
tionum negligens repertus fuerit, vel
remissus, iram & indignationem omni-
potentis Dei, & beatæ Trinitatis incurrat,
puniendus nihilominus ad arbitrium
provincialis concilii, quod in ecclesia
Terraconæ contigerit in posterum cele-
brari.

XXXIII. *Quod Christianæ non habitent cum
Judæis, nec eorum filios nutriant.*

Statuimus etiam, sacro-sancto concilio
approbante, quod nulla mulier ali-
cujus provinciæ Terraconæ audeat habi-
tare cum Judæis, aut filios vel filias eo-
rum nutrire vel lactare; & quæcumque
contra hujusmodi inhibitionem nostram,
postquam monita fuerit, super hoc præ-
sumpserit facere supradicta, decernimus
eam vel eas extunc excommunicationis
sententiæ subiacere; ita videlicet, quod
cum illud diocæsano aut rectori loci il-
lius, ubi mulieres super hoc culpabiles
inventæ fuerint, extiterit nunciatum,
per jam dictum diocæsananum aut recto-
rem ipsæ mulieres excommunicatæ nun-
cientur, & tamquam excommunicatæ
faciant ab omnibus evitari: & ne ipse
mulieres de facili in excommunicatio-
nis

ANNO
CHRISTI
1136

ANNO
CHRISTI
1199.

nis laqueum incidere valeant; ipso facto volumus & mandamus, quod presentes constitutiones per dioecesanum aut rectorem locorum, in quibus Judæi morantur semel annis singulis publicentur.

XXXIV. *De capellanis.*

Bernardus in concilio secundo.

Intelleximus in quibusdam aliis partibus dictæ provincie ab usum pravæ consuetudinis subintrasse, quod cum canonici ex collationibus suorum episcoporum capellanas canonice sunt adepti; ipsi canonici easdem capellanas aliis pro voluntate sua conferunt & assignant. Cum autem impossibile sit de jure; statuiimus, ut prædictarum capellaniarum collationes per prædictos canonicos, qui eas a suis episcopis canonice habuerint, nullatenus de cetero attententur. Quod si contra factum fuerit, id decernimus irritum & inane.

XXXV. *Super observatione festivitatis beate Theclæ.*

Ceterum, quia ecclesia Terraconæ, quæ caput & mater existit totius provincie Terraconæ, sub invocatione & titulo beatissimæ virginis sanctæ Theclæ martyris sit constructa: propter quod ad invocationem & venerationem ejusdem omnes & singuli de prædicta provincia specialiter adstringuntur, constitutiones prædecessorum nostrorum super hoc editas innovantes, volumus ac universis & singulis suffraganeis nostris in virtute sanctæ obedientie firmiter dicimus & mandamus, quatenus observent constitutiones editas in sacro concilio Terraconæ super observatione festivitatis B. Theclæ virginis & martyris, quæ nono calendis octobris festivari intitulatur, per suas civitates & dioeceses in abstinentia cibali & sevilis operis faciunt celebrari.

XXXVI. *De his, qui interficiunt vel capiunt episcopum vel alterum prælatum.*

Bernardus in concilio tertio.

ANNO 1199. Quoniam exempla præterita cavere nos admonent in futurum: idcirco nos Bernardus divina permissione Terraconæ archiepiscopus, assistentibus nobis venerabilibus patribus Roberto Barcinonensi, Petro Urgelleni, Jacobo Osten, Jaspero Valentiniensi, Garcia Tirafonensi,

A Roberto Girundeni, Willelmo Herdeni episcopis, ac procuratoribus aliorum episcoporum absentium, nec non & cathedralium ecclesiarum ac collegiarum, & quamplurimis aliis presentibus, sacro-sancto Terraconæ approbante concilio, statuimus, ut quicumque, instigante diabolo, per se, vel per alium, interfecerit, vel vulneraverit, vel ceperit, aut perducerit aliquem episcopum; omnibus feudis ac rebus & beneficiis, quæ ab ecclesiis quibuscumque Terraconæ provincie tempore sceleris obtinebit, ipso facto sit perpetuo privatus, & per viros ecclesiæ, a quibus prædicta obtinuerit, applicentur. Nec descendentes ab eodem malefatore usque ad quartam generationem ad gradum aliquem clericatus promoveantur, nec beneficium aliquod ecclesiasticum feudale, vel aliud quodlibet in Terraconæ provincia affequatur. Et ne minus vindictæ, quam excessus memoria tanti facinoris prorogentur, adjicientes, ut si quis episcopus vel alius quicumque prælatus aliquem de prædictis descendentes ad aliquem ordinem promovere, vel aliquod ecclesiasticum beneficium seu quodlibet aliud eidem conferre præsumserit; a collatione illius ordinis, quem scienter contulit, per biennium sit suspensus; & collatio ejusdem beneficii sit irrita, ipso jure, & ea vice per primum superiorem de illo beneficio ordinetur. Si vero aliquem de prælatis inferioribus episcopis, vel principalem officialem episcopi, vel canonicum ecclesie cathedralis ausu temerario quisquam interficere, mutilare, vel capere præsumserit, & filii sui incurrant pœnam expressam supra ipso facto. Provisio quod ipsis feudis & possessionibus quibuscumque tantummodo sint privati, quæ ab ecclesiis, quarum personas sic læserint modo quolibet obtinebunt: hoc salvo, quod alias super hoc in canonibus continetur. Et prælatus qui tales malefactores, vel filios eorum ad aliquem ordinem promovere, & cuiquam talium beneficium ecclesiasticum conferre præsumserit; a collatione illius ordinis, quem scienter contulerit; per annum se noverit suspensus; & collatio hujusmodi sit irrita, ipso jure; & ea vice de beneficio per superiorem primum ordinetur. Quicumque autem de prædictis malefactoribus, vel filiis suis a quocumque episcopo scienter vel ignoranter ordines receperit, executionem non habeat ordinis suscepti, nec beneficii collatio valeat, ut est dictum, salvo tamen omnibus pœnis canonicis, quibus per hanc

ANNO
CHRISTI
1199.

ANNO
CHRISTI
1322.

hanc constitutionem non intendimus in aliquo derogari. Hæc autem statuta salubriter per diœcesanos episcopos Terraconæ provinciz singulis annis in suis synodis & diœcesibus præcipimus publicari: & nihilominus hi qui prædictas pœnas incurrerint in synodis nuncientur. Datum apud Terraconem undecimo calendis aprilis, anno Domini MCCLXXXII.

XXXVII. *De perjuriis.*

Anno 1322.

Nordricus in primo concilio Terraconensi celebrato idus martii, anno Domini MCCXCII.

Quamvis sit pia consideratione statutum, quod non merentur ecclesias regere, qui sunt crimine perjurii irretiti, nec vivere de patrimonio sancti Petri, qui sic irreverenter & enormiter contemserunt: attendentes quod nonnulli antiqui hostis invidia procurante, in contumeliam Redemptoris, & non modicum animarum suarum dispendium, temere violant per eos præstita juramenta: nos huic morbo damnabili & pestifero, quantum possumus, competentibus remediis obviare volentes, hac edita constitutione sancimus, ut si quis clericus famæ suæ prodigus, & proprii persecutor honoris, juramenti religionem spreverit nulla cogente necessitate, sed libero arbitrio & a voluntate contra jusjurandum a se præstitum putaverit esse veniendum, aut de hoc coram suo iudice sit confessus, vel legitima probatione convictus, vel alias de præmissis constiterit evidenter, pœnam viginti morabotinorum ipso facto se noverit incurrisse, ejus ordinario absque remissione aliqua confiscandorum. Dignum est enim, ut quos Dei timor a malo non revocat, temporalis saltem coerceat severitas disciplinæ; & si solvendo par non fuerit; sic aliter reatus talium castigetur, quod pœna ipsorum ceteris auferat audaciam similia præsumendi; salvis tamen aliis omnibus pœnis canonicis, contra tales habitis, quibus per constitutionem præsentem non intendimus in aliquo derogari.

XXXVIII. *Contra excommunicatos absolutionem non petentes.*

Item, cum sit medicinalis excommunicationis, non mortalis, disciplinas non eradicans, dum is in quem lata fuerit non contemnant, hoc consultissimo statuimus
Concil. General. Tom. XXV.

edicto, quod si clericus in quocumque ordine constitutus, canonicè fuerit excommunicationis vinculo innodatus, & publice nunciatus, & negligens in absolutione petenda, per sex menses continue in excommunicatione ipsa contumaciter ex certa scientia persistit, quia nihil obedientia prodesse videretur similibus, si ejusdem contemptus contumacibus non obesset: si beneficium ecclesiasticum habeat, pœnam viginti morabotinorum incurrat: si beneficiatus non fuerit, pœnam decem morabotinorum præstare cogatur arario sui ordinarii applicandorum. Si vero propriæ salutis oblitus, per annum continuum in prædicta excommunicationis sententia perduraverit, Pharaonico animo damnabiliter obstinato: quia crescente contumacia, crescere debet & pœna, statuimus, ut quadraginta aureos suo ordinario applicandos solvere teneatur. Si vero ultra annum in excommunicatione persistit, tamdiu ab officio & omnibus beneficiis, quæ obtinet, sit eo modo suspensus, donec se absolvi fecerit, & postea nihilominus tanto tempore, quanto post annum, ut præmittitur, in excommunicatione permanerit.

XXXIX. *Contra illos, qui ministrans sacramenta alicui parvochiano.*

Item, cum ecclesiastica sacramenta sint ministranda per proprium sacerdotem, juxta canonica instituta, sacri approbatione concilii, duximus providendum, quod nullus clericus præsumat quodcumque sacramentum ecclesiasticum alteri parvochiano aliquatenus ministrare, absque licentia proprii rectoris, vel diœcesani, vel officialis eorundem. Qui vero contrarium temeritate propria, quæ lege damnatur, præsumpserit attentare: pœnam decem morabotinorum diœcesi vel ordinario, cui subesse dignoscitur, solvere compellatur. Volumus tamen quod sacramentum baptismi & pœnitentiæ morientibus tempore necessitatis cogentis extremæ possit conferri, & dispensari a quolibet sacerdote, memorata pœna in aliquo non obstante.

E XL. *Contra non opponentes se archiepiscopo Tolesano, & aliorum archiepiscoporum litteris.*

Item, sacro approbante concilio, statuimus, alius episcopus per Terraconam provinciam transitum faciens, crucem ante se portare fecerit, vel pallio utus
H h h 2 fue-

ANNO
CHRISTI
1322.

ANNO
CHRISTI
1199.

fuerit, vel indulgentias dederit, quæ, sicut dicitur, fuerunt per aliquos temere attentata, si dicecesanus, in cujus diocesi talia committuntur, non se opposuerit, & si non inhibuerit quantum poterit modo bono; sint ab ingressu ecclesie, eo ipso, suspensi; & si aliquis litteris indulgentie aliquorum archiepiscoporum in nostra provincia usus fuerit, tamquam falsarius puniatur.

XLII. De falsis apostolis.

Cum quidam, qui se dicunt apostolos, & religiosos se fingunt, sint suis exigentibus meritis per sedem apostolicam excommunicationis vinculo innodati, & postmodum per orbem vagabundi in multis malis fuerint deprehensi; sintque periculosi homines circa fidem; volumus & etiam ordinamus, ut ubicumque inventi fuerint, capiantur & de tota provincia expellantur.

XLIII. De questoribus.

De questoribus autem ecclesiarum, hospitalium, vel pontium, seu aliis, duximus statuendum, quod sine nostris vel episcoporum litteris, non recipiantur; & tunc ad predicationes non admittantur; sed ad expositiones ipsorum tantum, quæ in episcoporum litteris continentur: & si predicare presumpserint, capiantur.

XLIII. Ne clerici trahantur ad iudicium seculare.

Tam de iure canonico, quam civili & libertatis ecclesiasticæ privilegium est, ut clericus in causa civili aut matrimoniali volens etiam & consentiens, nequaquam valeat coram seculari iudice convenire: presunt tamen alicubi in provincia Terraconensi clerici & laici clericos super violentiis & iniuriis, & quod est absurdius, super decimis ad seculare iudicium trahere ac temere evocare: iudices etiam seculares, falcem in alienam segetem immittentes, de causis huiusmodi inter clericos cognoscentes, captis pignoribus, aut multa indicta, cogunt clericos sic conventos, & per ipsos sententialiter condemnatos satisfacere, fori prescriptione declarandæ jurisdictionis aliquatenus non admittenda. Unde cum prædicta in præiudicium vergant ecclesiasticæ libertatis: idcirco nos Rodericus permissione divina sanctæ Terraconæ ecclesiæ archiepiscopus, ap-

probante sacro concilio, statuimus & censemus, ut clericus & laicus, qui in criminalibus, aut civilibus temporalibus, aut spiritualibus, clericum attentaverit, coram iudice seculari, eo ipso sententiam excommunicationis incurrat. Et nihilominus clericus sic actionem temere attentatam contemnat. Sententias quoque prædictas tamquam a iudice non competenti latas decernimus iuribus penitus vacuatas, consuetudine aliqua, quæ corruptela debet veracius nuncupari, in contrarium non obstante.

XLIV. Ne dentur comestiones seu prandia de decimis.

Scripturæ sacræ, patrum quoque decreta sanxerunt, a cunctis fidelibus Deo & eius ministris decimas libere & integre persolvendas. Habet tamen quorundam abusus, quorum dominus venter est, ut cum decimas ad granarium ecclesiæ deferunt, sicut debent, comestiones seu prandia exigunt: hac de causa & quod semel seu una die possent ad granarium ecclesiæ apportare, per multas vices multoque dies decimas minutatim deferunt, ut singulis vicibus vel diebus reficiantur a rectoribus & cibentur. Cumque hoc in detrimentum & diminutionem iurium decimarium non sit dubium redundare; ideo nos Rodericus permissione divina sanctæ Terraconæ ecclesiæ archiepiscopus, approbante sacro concilio, hoc fieri prohibemus, consuetudine aliqua, quæ iuri divino est contraria non obstante. Si quis vero, contra prohibitionem nostram huiusmodi pecuniam, comestiones, & prandia, ex hac causa exegerit, seu propter hoc partem decimæ subtraxerit, retinuerit, vel retineri fecerit; & admonitus per rectorem infra decem dies non satisfecerit, auctoritate præsentis constitutionis, excommunicationis sententia percettatur.

XLV. De novalibus & terris Sarracorum.

Licet dubium verti non debeat, quod sacris canonibus est statutum: quidam tamen captantes ignorantiam affectatam, vertunt in dubium, utrum de fructibus novalium, quæ Sarraceni in montibus aut terris dominorum christianorum faciunt, decimam ipsi Sarraceni ecclesiis solvere teneantur. Unde nos Rodericus permissione divina Sanctæ Tar-

ANNO
CHRISTI
1199.

ANNO
CHRISTI
1319ANNO
CHRISTI
1319

raconæ ecclesiæ archiepiscopus, dubita-
tionis hujusmodi materiam amputantes,
sacro approbante concilio, declarando
decernimus, Sarracenos quoscumque de
prædictis novalibus decimas & primi-
tias debere ecclesiæ solvere, sicut & de
fructibus aliarum possessionum quæ fue-
runt christianorum, & ad culturam eo-
rumdem Sarracenorum postmodum per-
venerint: præsertim cum de gregibus,
qui in montibus & terris hujusmodi pa-
scebantur, antequam ad culturam nova-
lium redigantur, ab ipsi^B decimæ &
primitiæ ecclesiis solverentur: cum res
eadem propter diversitatem fructuum
non debeat quoad præstationem decima-
rum diversa censer^B.

XLVI. De immunitate ecclesiarum.

Rodericus in tertio concilio celebra-
to. Quorundam oculos sic exæcat am-
bitio, ut temporalibus commodis inhian-
tes, plus temporali majestati, quam æternæ
placere studentes, libertates & immu-
nitatem ecclesiasticam, quam ipsi te-
nentur defendere, lædere ac minuere
moliuntur, inflammando principes &
potestates seculares, & universitates lo-
corum, sive rectores eorum, eisque im-
pendendo consilium & patrocinium,
nec non ecclesiarum, a quibus beneficia
recipiunt, exhibendo, & tradendo in-
strumenta, & alia documenta contra
ipsas & personas ecclesiasticas, ipsorum
homines & bona, privilegia & etiam
libertates. Et idcirco cupientes, ut ec-
clesiæ in plenitudine juris sui & liber-
tatis integritate lætentur, ac detestabi-
lis malignorum audacia, & insolentium
temeritas nefaria propulsetur; sacri ap-
probatione concilii, statuimus, quod qui-
cumque prælati ecclesiastici, vel perso-
næ religiøsæ, vel seculares, quorum-
cumque ordinis, conditionis seu status
existant, palam vel occulte principes,
vel seculares potestates vel universita-
tes locorum, aut rectores eorum, in-
flamnaverint, vel eis consilium vel pa-
tracinium scienter dederint, vel eccle-
siarum, in quibus beneficia obtinent,
absque expresso consensu sui prælati &
capituli vel conventus, exhibuerint, vel
alia tradiderint instrumenta, vel alia
documenta, contra ipsas ecclesias, mo-
nasteria, vel loca religiøsa, aut jura,
vel bona, vel privilegia, immunitates
eorum vel libertates, in excommuni-
cationis sententiam incidant ipso facto:
& nihilominus beneficiis, quæ habuerint
in ecclesiis vel locis, quæ sic scienter

vel fraudulenter læserint, perpetuo sit
privati. Et ut prædictorum malitiis ob-
vietur, & ecclesiæ debitis servitiis non
fraudentur, & denegandi & dissolutio-
nis materia subtrahatur; statuimus, ne
aliqua prædictarum personarum ecclesi-
asticarum, quæ in sacris ordinibus sint
vel fuerint constitutæ, vel beneficium
ecclesiasticum obtinent, vel religiøsa præ-
sumat sequi continue aliquam secula-
rem curiam, sic quod sit de familia
sua, vel victum seu stipendium recipiat
ab eadem, nisi sui prælati vel superio-
ris consilio, & assensu sui capituli,
vel conventus, vel majoris partis ejus-
dem licentia prius habita & obtehta.
Si quis vero horum temerarius viola-
tor extiterit, excommunicationis incur-
rat sententiam, ipso facto. Episcopos
vero propter prerogativas pontificalis of-
ficii ligari nolumus hac sententia supe-
rius ultimo lata; sed nihilominus a
nobis archiepiscopo vel successoribus
nostris super his petere licentiam te-
neantur.

XLVII. Contra ordinarios qui ad requi-
sitionem alterius non servant constitu-
tiones de invasoribus.

Sollicitat cura suscepti regiminis, ut
utilitatibus subditorum, maxime nova-
varum constitutionum editione, maxi-
me antiquarum innovatione, provide-
re curemus. Sane cum constitutiones sa-
crorum conciliorum Terraconæ editæ,
contra raptos, invasores personarum,
& rerum ecclesiasticarum, & religiofo-
rum, & hominum eorumdem, ex qui-
bus ipsorum audaciæ coercetur, ac bona
ecclesiastica conservantur, propter quo-
rundam abusum & negligentiam debi-
tum non sortiantur effectum. Cum non-
nulli trepidantes, ubi trepidandum non est,
cum requiruntur per locorum ordina-
rios, in quorum diocesi rapina, vel vio-
lencia est commissa, ut prædictas consti-
tutiones debeant observare, subtiliter
causa diffugii in tantum indagare & in-
quirere an præfatæ constitutiones vendi-
cent sibi locum in his partes judicis,
cum potius ut meri executores deberent
procedere, assumentes. Et idcirco quia
parum est condere jura, nisi esset qui ea
tueretur; prædictas constitutiones appro-
bantes, & confirmantes, sacro approban-
te concilio, statuimus, quod quandocum-
que aliquis episcopus, vel ejus officialis,
vel ejus vices gerens, per nos vel officia-
lem nostrum, vel per alium episcopum,
vel ejus officialem, seu vices ejus gerentem

ANNO
CHRISTI
1179.

nostræ provincie, qui per litteras suas significaverit se servare constitutiones prædictas contra illum contra quem petit ipsas constitutiones servari fuerit requisitus, ut denunciet eum excommunicatum juxta memoratas constitutiones, eas servet & faciat observari, & talem mandet denunciari excommunicatum, ipsas constitutiones sine alia cognitione & inquisitione statim vel infra triduum die, qua talis requisitio facta fuerit, minime computata, & in sua diocesi requisitus prius fuerit, vel in loco, quo infra dictum tempus hæc valeat adimplere, alias, quam cito comode poterit, considerata locorum distantia, observet & mandet observari, omni appellacione & exceptione cessante. Sed si præmissa contemserit, ut prædicitur, adimplere, tandiu ingressum ecclesie sibi noverit interdictum, donec ipsas constitutiones observet & mandet observari. Ex quo autem dictas constitutiones fecerit vel mandaverit observari, extunc ipso facto interdictum prædictum absque relatione alia penitus sit sublatum: hoc autem proviso, quod propter juris ordinem non servatum processus per ordinarium vel ejus officialem habitus seu facta denunciatio nullatenus revocetur, cum multis crassantibus opus sit exemplo juxta canonicas & legitimas sanctiones.

XLVIII.

Item, quia non est serendus, qui lucrum amplectitur, onus autem subire recusat, sacro approbante concilio, statuiamus, omnes personas cujuscumque status vel conditionis existant, quæ ex præfatis constitutionibus commodum recipiunt, subjacere & esse subiectas ipsis constitutionibus, si deliquerint in his, quæ in ipsis constitutionibus continentur: & contra tales personas juxta tenerem ipsarum constitutionum esse rigide procedendum. Salvis constitutionibus sacrorum conciliorum Terraconensium in favorem episcoporum factis, quibus statutum est, quod episcopi hujusmodi constitutionibus contra raptores & invasores rerum ecclesiasticarum editis non ligentur.

XLIX. *Contra interficientes prælatos, canonicos, templarios, & invadentes loca religiosorum.*

Officii nostri debitum circa dispendia, quæ per nonnullos ecclesiis, & personis ecclesiasticis, & ceteris hominibus, & rebus indebite inferuntur, deliberatione provida erigentes, salubris remedii appositione talium temeritatem duximus puniendam. Et idcirco, sacri approba-

tionis concilii, confirmantes omnes constitutiones per prædecessores nostros editas, & specialiter contra raptores & invasores personarum & rerum ecclesiasticarum, addendo, eisdem statuimus, quod quicumque de cetero in prælatum aut canonicum ecclesie cathedralis, vel ecclesie collegiate, vel clericum, qui vocem habeant in communibus tractatibus capituli ecclesie cathedralis, vel in commendatorem militie templi vel hospitalis sancti Joannis Jerosolymitani manus injecerit temere violentas, vel terram vel loca prælatorum, ecclesiarum, vel templariorum, vel hospitaliorum, vel aliorum locorum religiosorum cum exercitu invaserit, arbores cedendo vel tailliando, aut ignem immitendo, aut grave damnum aliter irrogando, præter sententiam excommunicationis, quam ex tali delicto se noverit incurrisse, & ultra alias penas contra talia statuta, ubicumque ipse fuerit, cessatur penitus a divinis, & quicumque cum exercitu terram prælatorum, vel ecclesiarum, vel locorum religiosorum invaserint, ut est dictum, & moniti infra mensem non satisfecerint, omnibus feudis, quæ ab ecclesiis, vel personis, vel locis religiosis tenebunt, qui sic læserint perpetuo sint privati, salvo omnibus aliis penis contra tales statutis, quibus per hanc constitutionem non intendimus in aliquo derogari.

L. *De beurgais & berendis.*

* f. prædilis

In nonnullis Terraconensis provincie vel diocesis ecclesiis sic avida gulositas quorundam laicorum animos excæcavit, quod certis anni temporibus parrochiani dictarum ecclesiarum ab abbatibus, vicariis, seu rectoribus earumdem, certa prandia, comestiones, pastus, potationes, seu beurgia exigere, quasi ex debito non formidant. Et ipsos rectores, vicarios, seu abbates, ad ea juxta abusum exhibenda per subtractionem & retractionem decimarum & aliorum jurium ecclesiasticorum alias inverecunde compellere non verentur. Aliqui autem ex laicis supradictis, una die cujuslibet septimanæ, qui ex debito volunt comedere cum rectore, vicario, seu abbate, & ultra comestionem habere & exigere aliquam pecuniam ab eisdem, ita per totum anni circulum continue facientes, quo usque omnes parrochiani cum eis comederint, & certum quid habuerint ab eisdem. Post quæ, inquam, & repetunt illud idem; suntque alii laici ex prædictis, qui solem-

lemnibus diebus Natalis Domini, Paschæ & Pentecostes immediate post communionem & receptionem sacri Corporis JESU-CHRISTI, quod cum humilitate & devotione recipere tenentur, & aliquibus anni temporibus, quasi ex debito exigunt implere ab ecclesiis, abbatibus, vicariis, rectoribus vini certum ex abusu hujusmodi vel etiam juxta votum: adeo quod interdum X. vel XV. onera in potationibus hujusmodi expendantur, propter quæ ingurgitationes, ebrietates & comestiones indebitæ committuntur, & multoties mortes & vulnera sunt hæcenus subsecuta. Quamplurimi etiam ex laicis antedictis tempore, quo primitiarum ac decimarum granaria dividuntur, non permittunt per illos, ad quos dictæ decimæ & primitiæ bladi pertinent, portari libere dictum bladum suis propriis animalibus, vel etiam alienis, nisi pro apportaturis præfati bladi in duplo vel triplo, quo alii portarent, necessario eis detur. Nonnulli etiam, qui juxta laicorum consuetudinem ad horrea ecclesiarum bladum decimarum & primitiarum deferunt, & die, qua portant, cibantur ab ecclesiis, vicariis, seu rectoribus eorum, qui per multas vices, multosque dies excogitata malitia deferunt minutatim quas portare poterunt una die, ut singulis diebus vel vicibus reficiantur ab ipsis ecclesiis, & earum rectoribus, ac cibentur; constitutione nostra, quæ hoc prohibet, non obstante. Alii vero laici cum subsidia ex certis causis portionariis, vicariis, seu clericis ipsorum laicorum consanguineis, affinis, seu amicis, per locorum ordinarios vel nuntios seu legatos sedis apostolicæ imponuntur: vel cum ipsis portionariis, vel vicariis, seu clericis beneficiatis in ecclesiis prælibatis, per ipsos rectores, seu abbates, vel eorum gerentes vices, ex eo quod servitium ecclesiæ non faciunt, ut tenentur, vel alia causa justa, licita & honesta, interdum ad tempus suorum beneficiorum fructus forsitan subtrahunt. Ad requisitionem, suasionem, seu monitum hujusmodi clericorum occulte retinent sibi decimas, & alia jura ecclesiastica, & portionariis seu clericis memoratis tribuunt, propter quod negligentia dictorum portionariorum clericorum & aliorum circa divinum officium remanet impunita, & de alieno solvant, quod de suo proprio solvere tenebantur: & dicti laici nihilominus participes sunt in furto, allegantes omnes prædicti & singuli ad excusandas excusationes in peccatis,

quod consuetudines observant absque usu. Nos igitur volentes ex debito nostri officii ecclesiarum indemnitatibus providere, ac malitiis, usurpationibus, & morbis hujusmodi obviare, sacro approbante concilio, statuimus, consuetudines, observantias absque usu, corruptelas, & abusus penitus repugnantes etiam judicantes, prædicta omnia & singula deinceps fieri omnino prohibemus; cum non sit dubium, ea esse contra bonos mores, & canonicas sanctiones, & in gravamen jurium ecclesiarum & ecclesiasticæ libertatis. Et nihilominus quia parum proficit jura condere, nisi poena transgressoribus imponatur, monitiones in omnes & singulos qui prædicta prandia, comestiones, seu pastus, potationes, seu alia beuragia, & alia prædicta, seu aliqua de eisdem exegerint cum effectu; & qui exactio-nibus memoratis, vel aliqua earumdem, de decimis vel primitiis & aliis juribus ecclesiasticis aliquid sibi scienter retinuerint, vel per alios procuraverint aut consenserint retineri, excommunicationis sententiam promulgamus. In locis vero, in quibus univertitas in his culpabilis extiterit, cessetur penitus a divinis sub poena excommunicationis. Abbatibus, rectoribus, vicariis, & aliis ecclesiasticis personis interdicentes & prohibentes expresse, quod dictis laicis, vel eorum alicui, comestiones & pastus, potationes & beuragia, vel aliquid aliud, ex causis seu occasionibus supradictis non dent, nec dari faciant, vel permittant, si alias poenas canonicas voluerint evitare.

LI. De cessationibus a divinis servetur
constitutio.

Item, cum in quibusdam constitutionibus sacrorum conciliorum Terraconensium sit cautum, quod in certis casibus debeat cessari penitus a divinis: sacri approbatione concilii, declaramus prædictam cessationem debere fieri prout tempore generalis interdicti per constitutionem sanctissimi patri domini Bonifacii papæ VIII. quæ incipit, *Alma mater*, & per alias constitutiones canonicas est statutum.

LII. Contra celantes instrumenta ecclesiæ
Terracone.

Rodericus in quarto concilio anno Domini.... Quoniam pontificalem decet solertiam rerum ecclesiarum ita curam gerere, & subiectorum commoda investigare, ut ecclesiastica libertas incorrupta

ANNO
CHRISTI
1179.

rupta persistat, & singulorum status ju-
giter servetur illæsus: idcirco nos Rode-
ricus miseratione divina sanctæ Terraconæ
ecclesiæ archiepiscopus, in præfata ec-
clesiæ sacrum provinciale concilium ce-
lebrantes, callidis quorundam machina-
tionibus obviantes, qui privilegia, in-
strumenta, & alia ecclesiastica munimen-
ta, ad nos & nostram Terraconæ eccle-
siam pertinentes, reddere & restituere
contradicunt, sacri approbatione conci-
lii. statuimus, quod quæcumque persona
religiosa vel secularis, cujuscumque gra-
dus seu conditionis existat, de cetero
fraudulenter celare, vel suppressere præ-
sumserit hujusmodi privilegia, instru-
menta, vel aliqua ecclesiastica muni-
menta; & infra spatium quindecim die-
rum, postquam certi sunt ea ad nos &
nostram Terraconæ ecclesiam pertinere,
ea nobis reddere seu restituere malitiose
contemserint, excommunicationis sen-
tentiam incurrant ipso facto: a qua
absolvi non possint, nisi prius satisfecerint
de præmissis.

LIII. *Ut abbates veniant ad concilia.*

Item, cum aliqui abbates, priores, &
alii prælati collegiatarum ecclesiarum
nostræ provinciæ Terraconæ non vene-
rint ad præsens concilium, licet per no-
stras litteras mandatum fuerit venerabili-
bus fratribus episcopis suffraganeis nostris,
quod prædictis abbatibus, prioribus, &
prælatibus præciperent, & alias ut ad præ-
sens concilium venirent: idcirco præci-
pimus prætatis episcopis in virtute san-
ctæ obedientiæ, quatenus de cetero præ-
dictos abbates, priores & prælatos, in
suis diocæsis constitutos compellant
venire ad talia concilia, quæ per nos
vel successores nostros celebranda fuerint,
Domino annuente. Illos vero, qui ad
dicta concilia non venerint, juvari vo-
lumus constitutionibus, quæ in prædictis
conciliis fuerunt celebrata, nisi qui ve-
nire non possent, impedimentis canoni-
cis fuerint impediti, vel iustas causas
ostenderit, quibus ad dicta concilia
venire minime teneantur. Contradixe-
runt episcopus Gerundensis & procura-
tores capituli Gerundensis, asserentes
prædictos abbates non teneri venire de
jure vel consuetudine ad concilium su-
prædictum.

LIV. *De abbatibus usurpantibus juris-
dictionem episcoporum.*

Cum nonnulli abbates provinciæ Ter-

raconensis usurpando jurisdictionem epi-
scoporum provinciæ Terraconensis cleri-
cos ordinandos præsentent per suas lit-
teras aliis episcopis, episcoporum, ad
quos pertinet dictorum clericorum ordi-
natio, licentia minime requisita; cogno-
scant etiam vel cognosci faciant, de cau-
sis matrimonialibus in civitatibus & dioc-
cesibus prædictorum episcoporum & ali-
ter usurpent ipsorum episcoporum juris-
dictionem, aliaque faciant, quæ ad or-
dinem pontificalem pertinere noscuntur:
Mandamus universis episcopis suffraganeis
nostris, quod ad præsentationem
dictorum abbatum, vel inferiorum præ-
latorum, nullum clericum ordinent,
donec fidem fecerint, quod ex privile-
gio sedis apostolicæ hoc sibi specialiter
sit indultum; & quod sententias excom-
municationis per ipsos episcopos vel eor-
um officiales latis & ferendas contra
impedientes & usurpantes jurisdictionem
ipsorum episcoporum observent, & fa-
ciant inviolabiliter observari.

C LV. *De executionibus testamentorum.*

Periculosa negligentia perverſæque he-
redum malitiæ defunctorum, & eorum-
dem ultimarum voluntatum executorum
occurrere cupientes, & ut pia volunta-
tes defunctorum effectum debitum sorti-
antur; Nos Rodericus, divina misera-
tione sanctæ Terraconæ ecclesiæ archie-
piscopus, sacro approbante concilio, sta-
tuimus, ut tam nos & successores no-
stri, quam venerabiles fratres episcopi
provinciæ Terraconæ, & eorum succes-
sores visitationis officium exercentes, vel
aliter quantumcumque nobis vel eis vi-
debitur expedire, possimus maxime su-
per executionibus testamentorum & po-
tissime circa relicta ad pia causas inqu-
rere & procedere ex mero & puro of-
ficio, absque libelli oblatione & litis
contestatione, & absque strepitu & fi-
gura judicii simpliciter & de plano, ip-
sæque negotia, veritate cognita, deci-
dentes, voluntates ultimas defunctorum
executioni debitæ demandare, cum ni-
hil tantum hominibus debeatur, quam
ut extremæ voluntatis liber sit stylus &
liberum quod postea non redit arbi-
trium; eademque forma possit servari
supra decimarum restitutionibus facien-
dis, & licet hæc fuissent jam a jure
permilla, quod præsens statutum non
tantum futura negotia, sed & præteri-
ta, & adhuc pendencia complectatur.

LVI.

ANNO
CHRISTI
1179.

ANNO
CHRISTI
1319.LVI. *Contra rectores ecclesiarum non celebrantes.*LVII. *Ne legata fratribus Minoribus, quæ ipsi tenere non possunt, distribuantur per ordinarios.*ANNO
CHRISTI
1319.

Guillelmus in Concilio Terraconensi nonas februarii anno Domini millesimo trecentesimo septimo. (a)

Plerique parrochialium ecclesiarum rectores provincie Terraconæ, quamvis metu pœnæ, cum alias essent privati eisdem ecclesiis ipso jure, diu est ad sacerdotium promoti fuerint infra tempus a canonibus præfinitum: numquam tamen missas in ipsis ecclesiis vel alibi celebraverint, nec quod celebrare non possent impedimentum aliquod allegarunt, fraudem prædictis canonibus facientes, qui pro celebranda missa statuerunt principaliter eos debere ad sacerdotium promoveri. Nec attendentes naturæ & rationi esse consonum, illos non recusare onera, qui rerum commoda complectuntur. Idcirco nos **GUIL- LERMUS** miseratione divina sanctæ Terraconæ ecclesie archiepiscopus, apud Terraconam provinciale concilium celebrans, statuimus, eodem concilio approbante, quod omnes prædicti rectores ad sacerdotium jam promoti missam celebrent infra tres menses proximo subsequentes; & qui de cætero ad sacerdotium promovebuntur, infra alios tres menses, a tempore quo promoti fuerint computandos: alioquin a receptione fructuum dictarum ecclesiarum, qui per ordinarios in ecclesiarum ipsarum necessariis convertantur, auctoritate præsentis statuti, noverint se suspensos, nisi iusto impedimento detenti, probaverint quod ex culpa non provenerit eorundem: de quo infra dictos tres menses proprio episcopo fidem facere teneantur, de consilio ejusdem episcopi duxerint abstinendum. Et quia generale concilium graviter reprehendit juniores etiam clericos, & prælatos, qui vix celebrant quater in anno; statuimus, quod ipsi rectores, & omnes alii prædicti missas celebrent ut frequentius poterunt commode & honeste: ita quod circa missarum celebrationem quæ incumbit ex officio, non possint notari negligentes seu nimium delicati. Cui constitutioni totum concilium consensit, & eam approbavit.

Cum in omnibus piis voluntatibus defunctorum sit per episcopos providendum, præcepimus universis episcopis provincie Terraconæ, quod quilibet in suis civitate & diocesi quædam donata & assignata seu legata fratribus Minoribus, seu eorum ordini, pro anniversariis faciendis seu missis celebrandis, vel alias, quæ ipsis fratribus secundum eundem ordinem, regulam, & professionem, non licet recipere seu habere, & quæ ipsi fratres ex superioris præcepto extra manum suam posuerint vel ponere debuerint, cujuscumque & per quocumque detineantur, convertere studeant cum heredum defunctorum, qui prædicta dederint, assignaverint, seu legaverint, consilio, in anniversaria in aliis locis facienda, vel missas celebrandas, vel alia pietatis opera voluntates ipsorum defunctorum, in quibus observari commode poterunt, observando.

LVIII. *De rebus ecclesie non alienandis.*

Quod in primo concilio celebrato Terraconæ anno Domini 1317. volentes ecclesiarum indemnitatibus providere, statuimus, quod aliquis prælatus vel clericus, cujuscumque status vel conditionis existat, bonum dignitatis vel etiam beneficii sui obligare, sub sigillo regio non præsumat; & qui contra fecerit, eo ipso excommunicationis sententiæ ipsum decernimus subjacere.

LIX. *Ut canonici vel clerici beneficiati debeant communicare ter in anno.*

Item, cum clerici exemplum & formam esse debeant laicorum, statuimus, & sub virtute sanctæ obedientie præcipiendo mandamus, quod omnes canonici cathedralium & collegiarum ecclesiarum, & alii clerici beneficiati, qui sacerdotes non fuerint, saltem communicent ter in anno, nisi ex causa de licentia proprii confessoris ea vice duxerint abstinendum. Rectores vero ecclesiarum & alii in sacerdotio constituti ad ininus celebrent ter in anno.

LX. *Con-*

(a) Aliud anno 1319. celebravit idem Guillelmus concilium in causa Templariorum, de quo videndus est Aquirius t. 3. concil. Hisp. p. 546

ANNO
CHRISTI
1119LX. *Contra diffidantes clericos, praelatos,
& personas ecclesiasticas.*

Quoniam in secundo concilio celebrato Terraconæ VIII. cal. Feb. anno MCCCXXIII. prædecessorum nostrorum, qui condemnauerint diffidari praelatos, & personas ecclesiasticas, vestigiis inhaerentes, sacro approbante concilio, statuimus, ut si quis deinceps cuiuscumque status vel conditionis existens, dissidaverit seu... seu... fecerit aut procuraverit publice vel occulte archiepiscopum, aut episcopum, vel eorum officiales, vel praelatum, aut religiosum, vel alium clericum beneficiatum, in sacris ordinibus constitutum, seu prædictorum occasione homines & loca eorum administrationi commissa, sive in hoc scienter dederit auxilium, consilium vel favorem; ipso facto, sententiam excommunicationis incurrat, & denuntietur excommunicatus quotidie, si in excommunicatione persistit, pulsatis campanis, & candelis extinctis. Nihilominus terra, seu loca, aut castra ipsius, si quæ habuerit, eo ipso subiaceant ecclesiastico interdico. A qua sententia nullatenus absolvatur, nec interdictum ipsum relaxetur, donec de injuria & damnis propterea irrogatis satisfecerit competenter. Et si clericus cuiuscumque status vel conditionis existens, aut religiosus in his deliquerit, si beneficium ecclesiasticum vel administrationem obtineat, præter penas prædictas, a beneficiis omnibus & administratione sit eo ipso privatus. Si vero beneficiatus non fuerit, perpetuo sit inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum, donec secum super hoc per sedem apostolicam fuerit dispensatum.

L X I.

Ecclesiastica jurisdictio a seculari distincta esse dignoscitur, & una per alteram impediri non debet, sed potius juvari: quia vero nonnulli seculares iudices statuta canonum circa hæc edita contemnerent, clericos & alias personas ecclesiasticas super rebus suis & causis injuriose coram se compellunt in iudicio litigare, & alias personas recurrentes ad ecclesiasticum forum; super causis, quæ ad eundem forum ecclesiasticum de jure vel antiqua consuetudine pertinere noscuntur, ad desistendum compellunt, sacro approbante concilio, statuimus & universis praelatis in virtute

A sanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, quatenus statutum felicitis recordationis Bonifacii papæ VIII. quod incipit *Quoniam ut intelleximus*, in suis episcopalibus synodis, ac ecclesiis suarum diocesium, ubi expedire viderint, faciant publicari.... iudices excommunicatos publice nuntiari.

JOANNES patriarcha Alexandrinus.

B De administratione ecclesiæ Terraconæ in primo concilio per eum celebrato Terraconæ, anno Domini M. CCCXXIX.

LXII. *Quod Sarraceni non proclamant publice vel extollant nomen Mahometi.*

Quamvis circa multa vigilare debeat sollicitudo officii pastoralis, ferventiori tamen zelo ipsam ad ea convenit propensius excitari, quæ in divini nominis opprobrium vergere dignoscuntur. Hinc est, quod cum in Viennensi generali concilio provide fuerit ordinatum, & principibus christianis sub obtestatione divini officii mandatum, ut a terris suis abominabilem auferrent abusum, quod Sarraceni eisdem subjecti alta voce invocabant nomen perfidi Mahometi, cui sanctæ constitutioni, licet dominus rex paruerit, sicut princeps catholicus & fidelis; tamen quidam in nostra provincia Terraconæ, quæ sua sunt quærentes, non quæ JESU-CHRISTI, prædictam prohibitionem minime servaverunt. Cum... adhuc in eorum locis jam dicta sit sacrilega invocatio, sicut prius, in divinæ majestatis offensam, & animarum suarum grave periculum & jacturam. Quapropter non volentes tantam Dei offensam & ecclesiæ tolerare, cum juxta ecclesiasticas sanctiones peccatum paganimitatis incurrat, qui se christianum asserens sedi apostolicæ obedire contemserit, sacro approbante concilio, prædictos omnes dominos temporales Sarracenorum.... obtinentes, cuiuscumque status vel conditionis existant, monemus, & eisdem injungimus, ut infra duos menses a publicatione præsentis constitutionis continuo numerandos, prohibeant & prohiberi faciant, ne talis nefanda confessio & proclamatio in locis eorum fiat: alioquin quia faciens culpam habet, quicumque, dum possit, manifeste facinori desinit obviare, excommunicationis sententiæ se noverit subjacere, & eorum terra seu loca, quæ in illa habent die-

ANNO
CHRISTI
1119

ANNO
CHRISTI
1179.

diocesi, in qua fiet proclamatio supra-
dicta supposita ecclesiastico interdicto,
a qua sententia nequaquam absolvantur,
nec interdictum relaxetur, donec præ-
dicta fieri prohibuerint cum effectu. Mo-
nemus insuper & hortamur in Domino
præfatum dominum regem & quoscum-
que alios dominos temporales nostræ
provinciæ, ut ad divinam reverentiam,
& ut ex hoc etiam æternæ præmia bea-
titudinis consequantur, prohibeant Ju-
deis & Sarracenis sub eorum domi-
nio simul cum christianis degentibus,
ne diebus dominicis & festivis, quibus
a servilibus operibus abstinent christia-
ni, in plateis, vicis, aut aliis locis pu-
blicis, servilia, seu mechanica opera
coram christianis publice operentur.

LXIII. De synodo annis singulis
celebranda.

Ad memoriam reducentes statuta pa-
trum, in quibus præcipitur, ut semel
in anno per episcopos synodalia concilia
celebrentur, & super hoc reperimus
aliquos episcopos nostræ provinciæ ne-
gligentes: sacro approbante concilio,
statuimus, & in virtute sanctæ obe-
dientiæ suffraganeis nostris præcipimus,
ut singulis annis per se vel per idoneos
viros, si ex causa necessaria fuerint præ-
pediti, dicta concilia synodalia habe-
ant celebrare.

LXIV. De clericis concubinariis & in
suis ecclesiis non residentibus.

Quoniam, teste scriptura, mundos
& sedulos esse conveniat, qui Domini
ferunt vasa: ideo sacro approbante
concilio, ordinamus, ut contra clericos
concubinarios, præsertim publicos, eor-
umque concubinas, & rectores eccle-
siarum in suis non residentes ecclesiis,
episcopi in visitationibus, quas semel
in anno fieri præcipimus, seu alias sic
procedant juxta canonica seu synodalia
instituta, ne peccatum eorum proprium
facere videantur.

LXV. De ornamentis ecclesiasticis
munda tenendis.

Ut per corporalem munditiam spiritualis
designetur, præcipimus, quod clerici, qui-
bus hoc ex officio competis, ecclesias,
altaria, vestimenta, & alia ecclesiastica
ornamenta, munda teneant, lavent corpo-
ralia, & hostias faciant per seipsos, vel
per clericos eas fieri faciant. Contra
Concil. General. Tom. XXV.

vero facientes poenam viginti solidorum
solvendorum monetæ, committendam in
ornamenta ipsius ecclesiæ, sine remissio-
ne aliqua, se noverint incurrisse.

LXVI. De laicis parrochiales ecclesias
detinentibus.

Quia in aliquibus locis nostræ provin-
ciæ laici parrochiales ecclesias occasione
juris patronatus, quod in eis se habere
asserunt, vel alias detinent occupatas:
monemus hujusmodi laicos, ut infra
duos menses, dictas ecclesias omnino
dimittant, per locorum ordinarios seu
alios ad quos pertinet libere disponen-
das. Alioquin tam illi, qui nunc dictas
ecclesias detinent, quam qui postea præ-
sumserint detinere, noverint se excom-
municationis sententiæ subjacere, non
obstante consuetudine aliqua, quæ dicen-
da est potius corruptela. Per hoc autem
nolumus habentibus jus patronatus in
jure præsentandi in aliquo derogare.

LXVII. Ut constitutio Omnis utriusque
sexus servetur.

Ne circa ea, quæ sunt de necessitate
salutis periculosa ignorantia allegetur,
præcipimus ecclesiarum rectoribus, &
eorum loca tenentibus, ut in divinis
quater in anno exponant parrochianis
suis, qualiter juxta statutum concilii ge-
neralis quilibet, ex quo ad annos discre-
tionis, masculus videlicet ad xiv., fe-
mina vero ad xii. pervenerint; tenentur
semel saltem in anno omnia sua pec-
cata fideliter confiteri, & recipere ad
minus in festo paschæ Eucharistiæ sa-
cramentum, nisi de licentia confessoris
ad tempus duxerit abstinendum. Aliter
vivens ab ingressu ecclesiæ arceatur, &
moriens sepultura ecclesiastica careat.

LXVIII. De duabus personis mittendis
ad studium.

Quia viris litteratis ecclesia in suis
actibus noscitur indigere; prædecesso-
rum nostrorum sequentes vestigia, pro-
vide duximus statuendum, quod de
qualibet ecclesia cathedrali per episco-
pum & capitulum, duæ personæ doc-
biles ad theologiæ vel juris canonici stu-
dium transmittantur; & cum per tempus
sufficiens ad mittentium arbitrium studue-
rint in altera de dictis scientiis, ad eccle-
siam propriam revocentur, & duæ alix ad
dictum studium destinentur, non obstan-

ANNO
CHRISTI
1137.

te contraria consuetudine vel statuto .
Qui sic mittere personas prædictas oel-
saverit per sex menses; extunc ea vice
potestas eligendi & mittendi eadem ad
nos & successores nostros Terraconæ ar-
chiepiscopus devolvatur: & idem in a-
liis conventualibus ecclesiis nostræ pro-
vinciæ, ubi ad minus sint decem per-
sonæ tamquam collegium, ut habeant
prælatum, præcipimus observari; salvis
constitutionibus seu consuetudinibus ec-
clesiarum, in quibus hæc missio ad epi-
scopum tantum dignoscitur pertinere:
ita tamen quod si episcopus infra dictum
tempus negligens fuerit, ad nos missio
hujusmodi, ut prædicatur, devolvatur.
Personæ vero prædictæ in dicto studio
existentes, omnia ea, quotidianis distri-
butionibus dumtaxat exceptis, percipi-
ant quæ perciperent, si in eisdem ec-
clesiis personaliter residerent.

**LXIX. De ferculis dandis in prandio &
eorum excessibus.**

Item, statuimus, quod nos, vel ali-
quis episcopus, seu prælatus, aut qui-
cumque alius clericus, non donet in
uno prandio seu comestione nisi duo
genera carniū; & in altero de uno
dumtaxat: in quibus tamen carnes fal-
sæ minime computentur. In diebus
vero jejunii dari tria fercula, & non
ultra.

LXX. Pro quibus prohibentur presbyteri.

Presbyter cum proprio filio spurio
missam non audeat celebrare, nec ipse
vel alius calices, vestimenta vel appa-
ramenta alia divino cultui deputata Ju-
dæo vendere, vel pignorare, vel aptan-
da seu reficienda tradere, quacumque
ex causa præsumat.

**LXXI. Ut canonicus vel clericus pro
negotiiis ecclesiæ absens recipiat
us præsens canonicam por-
tionem.**

Canonicus seu clericus de capitulo ec-
clesiæ cathedralis per episcopum vel ca-
pitulum pro negotiis missus ecclesiæ re-
cipiat, ac si præsens esset, canonicam
portionem.

LXXII.

Ad vitandum detestandum & detesta-
bile blasphemæ vitium contra Deum
& sanctos ejus, decretalem super hoc

editam, quæ incipit *statuimus*, Extra
de maledictis, districte præcipimus ob-
servari: & ne ad excusandas excusatio-
nes in peccatis ignorantia allegari con-
tingat; mandamus rectoribus ecclesia-
rum, & earum loca tenentibus, in vir-
tute sanctæ obedientiæ, quod dictam
decretalem in festivitatibus Natalis Do-
mini, Paschæ, Ascensionis, Pentecostæ
& Assumptionis beatæ Mariæ, & prin-
cipalium altarium suarum ecclesiarum
annuatim populo publicent & exponant.
Hortamur & quoscumque dominos tem-
porales, & prædictos rectores, & eo-
rum loca tenentes, in parrochiis suis
hortari mandamus, quicumque tamquam
honoris Dei & sanctorum suorum ser-
vidi zelatores existant, ut pro ecclesia
æternæ beatitudinis præmia consequan-
tur, eandem decretalem in locis suis
faciant observari. Et insuper contra
blasphemos hujusmodi, nec non juran-
tes per caput, ventrem vel alia mem-
bra Dei; vel beatæ Virginis matris e-
jus, aut aliquorum sanctorum, per sta-
tuta pœnalia citra tamen vindictam san-
guinis, sic studeant providere, ut de lo-
cis suis dicta vitia extirpentur. Decet
namque, ut qui volunt gloriari nomine
christiano, non debeant talia patienter,
vel sub dissimulatione audire, sed ea
cum dicuntur, penitus cohibere. Clerici
namque, qui culpabiles reperti fuerint in
præmissis, sic per suos ordinarios puni-
antur, quod eorum pœna sit aliis in e-
xemplum.

LXXIII.

Constitutionem olim editam in pro-
vinciali concilio Terraconæ per beatæ
memoriæ dominum JOANNEM patriar-
cham Alexandriæ, & administratorem
ecclesiæ Terraconæ, qua cavetur ne cle-
ricus beneficiatus pro laicis contra cle-
ricos advocatus vel procurator existat;
ad religiosos quoscumque; ita quod non
recipiant procurationis vel advocacionis
officium contra clericos, vel alios reli-
giosos, seu personas quascumque ecclie-
siasticas, vel beneficiati clerici contra
eos, ducimus extendendam.

**LXXIV. Ut constitutio contra invasores
servetur, ex quo scitur in locis
vicinis servari.**

Cum affectata ignorantia maxime in
viris ecclesiasticis reprobetur, præsentis
constitutione sancimus, quod cum rector
aliquis seu vicarius provinciæ Terraconæ
in

ANNO
CHRISTI
1137.

ANNO
CHRISTI
1177.

in cathedrali vel collegiali ecclesiis ad
mandatum sui episcopi vel officialis e-
iusdem sciverit contra personas aliquas
constitutiones sacri concilii Terraconæ,
per quas a divinis cessatio indicatur,
observari: ita quod ipsi personis præ-
sentibus cessetur inibi a divinis, in sua
ecclesia & parochia eas servet, & ipsi
personis presentibus, non expectato
mandato alio, cesset similiter a divinis.

Si contrarium fecerit, ipsum in illas pœ-
nas incidere declaramus, in quas inci-
deret, si mandatum huiusmodi habuisset. B

LXXV. *Ut nullus christianus nuptiis seu
circumcisionibus Judæorum vel Sa-
craconorum intersit.*

Abusus quidam abominabilis nomini
christiano in locis aliquibus Terraconæ
provinciæ inolevit, quod christiani ali-
qui Judæorum vel Sarracenorum nuptiis,
circumcisionibus, vel sepulchris interesse
presumunt, causa honorandi eisdem,
& in ipsorum ex causis præmissis con-
viviis comedere cum eis non verentur,
ac in dictis circumcisionibus paternita-
tis vinculum, quod nefas est dicere, con-
trahere cum eisdem. Nos igitur volen-
tes abusum huiusmodi de nostra provin-
cia extirpare, prædicta & quodlibet
prædictorum fieri de cetero prohibemus.
Si quis vero contra hanc prohibitionem
fecerit, excommunicationis sententiæ se
noverit subjacere.

LXXVI. *De modo visitandi, prelatiis
quibus competit ex officio visitare.*

Districte præcipimus, ut visitationis offi-
cium exercentes, statuta canonica super
hoc edita diligenter observent, & ab ec-
clesiis, quarum omnes redditus & proven-
tus sunt necessarii pro servitio earum,
procuracionem non exigant; sed gratis
teneantur visitare easdem. Ille insuper,
qui pro nobis vel aliquo visitabit, nu-
merum evectionum taxatum archidiacon-
is non excedat, & tam ipse, quam ar-
chidiaconus quicumque, cui ex officio
competit visitare, & pecuniam pro pro-
curacione sua in casu concesso a jure re-
cipere solverint, recipiant quatuor solidos
March. vel tres solidos Jaccend. pro qua-
libet evectionum, quas duxerit, & non
ultra. Et si evectiones ultra prædictum
numerum ad expensas ecclesiarum, quasi
visitabunt, duxerint, vel ultra prædictam
quantitatem, pro unaquaque evectionum
in pecunia receperint, præter alias pœ-
nas a jure statutas, ab officio visitatio-
nis, donec duplum eis quod contra præ-

sens statutum expenderint vel recepe-
rint, ecclesiis sic gravatis restituerint
cum effectu, noverint se suspensos, nul-
la eis remissione, liberalitate seu
gratia profutura. Præcipimus etiam ar-
chidiaconis & aliis visitantibus, ne ve-
nentur, nec aves, nec canes venaticos
ducere præsumant, contra canonum in-
stituta.

LXXVII. *De cappis portandis ad divina
officia.*

Item, statuimus quod archiepiscopi,
aut episcopi, & alii prælati, ac canonici
cathedralium vel collegiatarum ecclesia-
rum secularium vel regularium, intra
ecclesias suas, vel claustra, ad divina
officia, & processiones a festo omnium
sanctorum usque ad sabbatum Paschæ
deferant cappas nigras, exceptis diebus,
quibus cappis sericis solent uti. Alio-
quin in choro superiori seu majori non
sedeant, nec in processionibus inter cap-
patos incedant, sed eos præcedere te-
neantur.

LXXVIII. *De his, qui per potentiam vo-
lunt ecclesiastica beneficia obtinere.*

Item, statuimus, ut clerici seculares
vel regulares, qui per potentiam vel im-
pressionem cujuscumque secularis persone
se per patronos ad ecclesiastica beneficia
procuraverint præsentari, aut sibi confer-
ri, provideri, vel eligi ad eadem, aut
ad hæc litteras, vel mandatum
impetraverint, aut fecerint impetrari, seu
tali præsentationi, collationi, provisioni
vel electioni consenserint, aut ratam
habuerint, excommunicationis sententi-
am eo ipso se noverint incurrisse, & in-
habiles fiant ad obtinenda beneficia dicta.

LXXIX. *Ut cause matrimoniales non au-
diantur, nisi in locis insignibus,
& per illos, qui statuta canonum
non ignorant.*

Ut animarum periculum evitetur, stu-
tuendo præcipimus in virtute sanctæ o-
bedientiæ universis episcopis nostræ pro-
vinciæ, ne causas matrimoniales ad eo-
rum forum spectantes, sub generali vel
speciali commissione audiri, vel decidi
permittant, nisi per illos, qui statuta
canonum non ignorant, & peritiam
habeant judicandi: & in civitatibus vel
locis insignibus, ubi haberi possit co-
pia peritorum. Aliter processus sit ir-
ritus & inanis. Per hoc tamen rece-
ptionem testium extra dicta loca, ubi
oportuerit, non intendimus prohibere.

LXXX.

ANNO
CHRISTI
1177.

ANNO
CHRISTI
1329.LXXX. *Ut in diebus jejunii non comedans carnes.*

Huic morbo congram cupientes afferre medelam, sacro approbante concilio, prohibemus districtius sub pœna excommunicationis & maledictionis æternæ, ne aliquis cujuscumque status vel conditionis existat, in jejuniis per ecclesiam indictis, & præcipue in quadragesima carnes comedat, nisi necessitate cogente: & tunc etiam in absconso. Confessores autem religiosi vel sæculares, qui præterquam in casu necessitatis urgentis licentiam alicui dederint carnes dictis jejuniis comedendi, graviori subiaceant disciplinæ.

LXXXI. *De celebratione missarum.*

Quia nonnulli minus provide attendentes, quod propter officium sunt beneficia ecclesiastica instituta, vix vel nunquam missam celebrant in ecclesiis, quas obtinent, seu in quibus institutæ sunt dignitates vel beneficia, quorum ratione celebrare tenentur; ideo sacri approbatione concilii, præcipimus statuentes, ut omnes & singuli parochialium ecclesiarum rectores, & quivis alii dignitates vel beneficia, quocumque censeatur nomine, nunc vel in posterum obtinentes, quorum ratione missas celebrare teneantur, in ipsis ecclesiis & altaribus, in quibus sunt hujusmodi dignitates vel beneficia, decies saltem in anno missas celebrent, nisi absentia vel causa justa ad arbitrium diœcesani proprii eos reddat probabiliter excusatos. Quisquis autem hujusmodi salutaris statuti temerarius violator extiterit, a perceptione fructuum & proventuum ecclesiæ, dignitatis, vel beneficii hujusmodi, donec decies, ut prædicatur, celebrando moram purgaverit, noverit se suspensum: qui per diœcesanum ipsum in utilitatem ipsius ecclesiæ, dignitatis, vel beneficii penitus convertantur.

LXXXII. *De qualitate ordinandorum.*

Quoniam illi sunt ad honores ecclesiasticos promovendi, qui moribus, ætate & scientia pollere noscuntur; statimus prohibentes, ne ad sacros promoveantur ordines, nisi personæ quæ grammaticam sciant, seu latinis verbis loqui valeant competenter: illi vero ad quos ratione dignitatum vel personatum, quos obtinent, competit examinare cle-

ricos, & ad ordines præsentare, propensius caveant, si hujusmodi cupiunt honore gaudere, ne defectum super hoc patientes, scienter ad ordines audeant præsentare, potestatem autem dispensandi super his ex causa, & quantumvis a jure permittitur, per hoc non intendimus episcopis interdictam.

LXXXIII. *De observatione constitutionis contra invasores.*

Cum in constitutione domini PETRI quæ incipit *Item, cum quidam*, caveatur expresse, quod si principales malefactores absque satisfactione in mortis articulo fuerint absoluti, eorum tamen corpora non tradantur ecclesiasticæ sepulturæ, donec per heredes morientium damnum pallis satisfactum fuerit competenter: ideo attendentes, quod verba intelligenda sunt cum effectu; sacro approbante concilio, excommunicamus omnes, qui de cetero talium corpora, donec satisfactum, ut prædicatur, fuerit, scienter tradiderint ecclesiasticæ sepulturæ, & qui in hoc dederint consilium, auxilium, vel favorem, & quia ridiculum quodammodo reputatur non vitari per prælatos & clericos, eos, qui ob eorum & ecclesiarum tutelam per laicos vitari mandatur; præcipimus in virtute obedientiæ prælatis & clericis quibuscumque, ne illos contra quos institutio observatur, ad mentiam suam recipere audeant, vel etiam invitare.

LXXXIV. *Contra denegantes justitiam clericis.*

Decernimus temporale dominium vel jurisdictionem aliquam obtinentes, etiam exercentes, qui voce protinus vel aliter prohibuerunt, ne clericis vel personis ecclesiasticis redditus vel alia quæ debentur eis debita exsolvantur, aut justitiam eisdem clericis & personis vel suis debitoribus seu malefactoribus facere denegaverint, vel mandaverint denegari, vel eosdem clericos seu personas ecclesiasticas banniverint, seu banniri mandaverint, & dantes super his consilium, auxilium, vel favorem, excommunicationis sententiæ subjacere. Præcipientes tales per locorum ordinarios, quousque de injustitia & damnis satisfecerint competenter, excommunicatos publice denuntiari.

LXXXV.

ANNO
CHRISTI
1329.

LXXXV. De testamentis.

Statuta, per quæ in Terraconæ & aliis diocesis nostræ provincie non conceditur clericis, ut de bonis suis ecclesiasticis, seu intuitu ecclesie acquisitis, possint condere testamentum, qualicumque & sub quibus verbis ipsa statuta fuerint, declarantes, districte prohibemus, ne alicui prælato, canonico, vel alii clerico de rebus vel bonis ecclesiasticis, aut ecclesiarum seu beneficiorum suorum intuitu acquisitis, liceat de cetero heredem facere aliquem clericum vel laicum externum. Si vero fecerit per quemcumque præsumtum fuerit, ejus testamentum, quoad hæredis institutionem, eo ipso sit irritum & inane. Cetera vero relicta disposita, vel legata, per hujusmodi sæculares firma permaneant: dum tamen relicta non fuerint personis alias prohibitis vel indignis. Bona autem quæ ad institutum heredem potuissent ex hereditate hujusmodi, si non esset reprobata institutio, pervenire, ipso factò applicata & acquisita esse volumus pauperibus JESU CHRISTI.

Præsentibus autem constitutiones a prædecessoribus nostris bonæ memoriæ editæ, ut superius continentur, in præsentis volumine redactæ fuerunt: & illæ quæ de novo publicatæ sunt, sacro concilio approbante, in capitulo ecclesie Terraconæ, præsentibus & assistentibus venerabilibus fratribus nostris RAIMUNDO Valentiano, BERENGARIO Dertufeniensi, ARNALDO Ilerdensi, & CISENANDO Duensi episcopis, PONTIO Barchinonensi, GASTONE Gerundeni suffraganeis nostris, & venerabilibus religiosis Fratre SANCIO de Aragonia gerente vi-

ces magistri JOANNIS hospitalis S. Joannis Hierosolymitani in Castellaniempolita, Fratre PONTIO Populeti, Fratre JOANNE Vallisdignæ, & GAILARDO de Bello-podio, & Fratre RAIMUNDO S. Felicis Surcellensis abbatibus, & aliorum nostrorum suffraganeorum episcoporum nuntiis, ecclesiarum cathedralium & collegiatarum provincie Terraconæ procuratoribus, & quamplurimis aliis die lunæ intitulatis iv. cal. Martii anno MCCCXXXIX. præsentibus testibus venerabilibus Benedicto de Linellis legum doctore, Raimundo Januari procuratore Vallensi, Willelmo de Oculo molendinorum, & Laurentio Martini canonicis, Francisco de Oliveriis de Castillione, & Petro Marcane Sandesia ecclesiarum rectoribus Dertusen. & Berengario Ferrarii de Inochabus Terraconæ diocesis.

LXXXVI. Ut presbyteri celebrare volentes possint ad invicem se absolvere.

Ut missæ cum puritate conscientie celebrentur, & ne propter defectum confessorii eas omitti contingat: indulgemus, quod quilibet presbyter, volens missam celebrare, si non habeat copiam confessoris proprii, possit cuilibet presbytero idoneo sua confiteri peccata, & absolutionis beneficium recipere ab eodem. Nos JOANNES patriarcha Alexandrinus & administrator ecclesie Terraconæ subscribimus, & sigillum nostrum apponi fecimus. Ergo RAIMUNDUS Valentini episcopus subscribo. Ego GASTON Gerundenis subscribo. Ego BENIGNUS Dertufenis episcopus subscribo. Ego RAINALDUS Urgellensis episcopus subscribo. Ego BERNARDUS Ilerdensis episcopus subscribo.

CONCILIIUM COMPENDIENSE

A Guillelmo de Bria Remensi archiepiscopo, cum suffraganeis celebratum anno Domini MCCCXXXIX. Ex synodalibus ecclesie Remensis MSS.

Contra Impedientes jurisdictionem & libertatem ecclesiasticam.

CAPITULA.

1. Ut constitutiones de immunitatibus & juribus ecclesiarum habeantur & serventur.
2. Adversus usurarios.
3. Ne clerici se, vel bona sua potestati seculari

E submittant.

4. Ne religiosus beneficii sui bona, alicui ad vitam alienet, accepta pecunia.
5. De citationibus extra provinciam non exequendis.
6. Ne generales citationes fiant.
7. De perturbantibus ordinariam ecclesiasticam jurisdictionem.

PRÆ-

ANNO
CHRISTI1129.
a. Adde ex
Hic duo:
Fertus Atre-
batenus. Lu-
geramus Mo-
tinenus.

P R Æ F A T I O.

II. *Adversus usurarios.*ANNO
CHRISTI

1129.

UNiversis presentes litteras inspecturis, Guil-
ielmus mitratione Divina Remensis ar-
chiepiscopus, Albertus Laudunensis, Simon Ca-
talaunensis, Fulcandus Novionensis, episcopi
personaliter, una cum aliorum suffraganeorum
Remensis provincie absentium, & cathedralium
ecclesiarum procuratoribus, in concilio provin-
ciali apud Compendium congregatis, aliis omni-
bus qui potuerint & debuerunt concitari, ad
hoc evocatis, in Domino salutem.

Item ordinamus, & auctoritate hujus
concilii mandamus & districtius injun-
gimus omnibus ordinariis, iudicibus ec-
clesiasticis, subditis nostris predictis, ad
quorum dignoscitur spectare officium: ut
constitutiones contra usurarios, & de
usuris & contractibus illicitis diffamatos
& suspectos, editas, solemter & diligen-
ter observent, & effectui mancipent, &
etiam exequantur.

C A P I T U L A.

I. *Ut constitutiones de immunitatibus &
juribus ecclesiarum habeantur
& serventur.*

III. *Ne clerici se vel bona sua seculari
potestati submittant.*

IN hoc sacro provinciali concilio, de-
liberatione prehabita diligenti super
premissis, gravaminibus, oppressionibus,
juris transgressionibus, & offensis, ad no-
stram deductis notitiam, & eidem concilio
referatis, super quibus per sacros
canones, summorum pontificum, ac le-
gatorum sedis apostolicæ, & provincia-
lium conciliorum Remensis provincie
statuta, in multis idonee est provisum;
ac parum, & illusorium videretur jura,
& conciliorum provincialium statuta, &
alias constitutiones condere, nisi forti-
rentur effectum & executioni deman-
darentur: quocirca auctoritate hujus
concilii precipimus, hortamur & injun-
gimus iudicibus ordinariis ecclesiasticis
Remensis provincie, constitutiones pro
libertatibus & immunitatibus ecclesia-
rum, ac pro bonis, juribus, & jurisdic-
tionibus suis tuendis, ac defendendis,
ad subveniendum ecclesiis & ecclesiasti-
cis personis, & occurrendum violentiis,
oppressionibus, & injuriis subditorum,
prout commode poterunt, habere stu-
deant & procurent infra proximum festum
nativitatis. Nihilominus, ut singuli
ordinarii predicti in districtibus
suis, secundum exigentiam & frequen-
tiam excessuum & delictorum a jure,
constitutionibus, & statutis predictis,
curent & faciant, excommunicationis,
suspensionis, interdicti, cessationis
Divinis sententias, & ecclesiasticas cen-
suras generaliter adversus transgressores,
diligenter publicari, & observari; & in-
cidentes in sententias a canonibus &
constitutionibus predictis promulgatas,
cum de hoc sibi constiterit, nominatim
declarent sententias hujusmodi incurris-
se: & quousque suæ absolutionis bene-
ficium obtinuerint, publice denuncientur
sic ligati, & mandentur arctius evitari.

Præterea statuimus, & sub pœna sus-
pensionis inhibemus, ne aliqua persona
ecclesiastica, per obligationem & connex-
ionem quamcumque, jurisdictioni vel
coertioni, seu compulsioni alicujus do-
mini vel iudicis secularis, se vel bona
sua submittat: & specialiter ne ad do-
num quintæ vel alterius partis debiti,
sicut multi facere consueverunt, se ob-
liget. Contrarium vero facientes, sus-
pensionis sententiæ, sive sui iudicis ar-
bitrio, subjacebunt.

IV. *Ne religiosus, beneficii sui bona ali-
cui ad vitam alienet, accepta
pecunia.*

Cæterum ordinamus, ne quis religio-
sus, monasterio, prioratu, ecclesie seu
administrationi cuius præsidens, jura,
redditus, aut possessiones ejusdem, ali-
cui, ad vitam ejusdem seu aliquod non
modicum tempus, pecunia exinde rece-
pta, quovis modo concedat, sine assen-
su & decreto diocesani loci. Alioquin,
una cum suspensione ab officio, quam
eo ipso latam a canone incurrit, cadat
administratione: & contractus nullus &
irritus habeatur; nec administrationi a
qua cecidit, se immiscere præsumat,
diocesano inconsulto. Per hoc non in-
tendentes sacris canonibus in aliquo de-
rogare.

V. *De citationibus extra provinciam
non exequendis.*

Deinde ordinamus, quod nullus citatio-
nes seu alia mandata ad trahendum a-
liquem seu aliquos de Remensis provincie
extra eandem provinciam, & ultra fines
regni Francie, nisi ordinariorum locorum
primitus super hoc requisito consilio,
ex-

ANNO CHRISTI 1330.

exequatur: ut per hoc, abusionibus, & periculis corporum & bonorum depraedationibus, quae frequenter propter hoc contigerunt, & contingere possent, in futurum, prout erit possibile occurratur.

VI. Ne generales citationes fiant.

Nihilo minus ordinamus, ad obvian- dum malitiis hominum circa abusum generalium citationum sub tali forma: *citetis omnes illos & illas, quos vobis la- tor praesentium nominabit*, vel alia simi- lia: citationes hujusmodi nullatenus executioni demandentur, locorum ordina- riis inconsultis.

VII. De perturbantibus ordinariam jurisdic- tionem ecclesiasticam.

Mandamus & ordinamus insuper, ut omnes & singuli parochialium ecclesia- rum Remensis provincie sacerdotes, sin- gulis diebus solemnibus, Dominicis & festivis, palam & publice, intelligibili- ter in vulgari ad communem intelligen- tiam denuncient in ecclesiis suis, in ge- nerali hora Missae, canonum & ec-

Aliorum provincialium auctoritate excom- municatos ipso facto omnes & ungu- los, usurpantes, impediens, & perturban- tes ordinariam jurisdictionem ecclesiasti- cam, nobis archiepiscopo, & iustitiae de jure vel de consuetudine in Re- mensi provincia competentem; & spe- cialiter usurpantes, impediens, & per- turbantes a metropolitica jurisdictionem, curiam b Remensem, & libertatem e- xercitiumque cujuslibet jurisdictionis ec- clesiasticae praedictae, directe vel indire- cte, tacite vel expresse, aut alio quo- quo modo. Quam excommunicationis sententiam auctoritate conciliorum hu- jusmodi incurrunt ipso facto taliter delinquentes: & eos volumus & manda- mus, cum de hoc constiterit, declarari & denunciari nominatim excommuni- catos, & tamquam excommunicatos ar- ctius evitari.

ANNO CHRISTI 1330.

a Tit. MS. pro Metro- politicam. H. b. Curia Remensis. H.

In quorum omnium, & singulorum testimo- nium & munimen, praesentibus litteris nostra sigilla sunt appensa. Datum apud Compendium anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo nono, die Veneris post Exaltationem sanctae Crucis, continuata de die in diem a feria se- cunda post festum Nativitatis beatae Mariae vir- ginis praecedente.

ANNO CHRISTI 1330.

GRADENSE CONCILIUM

ANNO CHRISTI 1330.

In quo indulgentia ecclesia decernatur iis, qui in sumptus pro novo templo construendo aliquid contulissent

Anno 1330. habitum.

Ex Auto- grap. in Arch. PP. Ord. Ser. B. M. V. Veneriarum. Missi P. Joseph Bergantini Ord. ejur- dem Venetum provinciam Antistes. Afferre Man. Sup. to. III. PG. 111.

Divina miseratione Dominicus sanctae sedis Gradensis patriarcha Venetus, Dalmatiae primas, frater Bartholomaeus Torcellanus, Petrus Equilinus, Andreas Cluginus, Georgius Arbenis, Lompradius Veglenis, Angelus Castellanus, frater Fridianus Civitatis novae ecclesiarum episcopi universis Christi fidelibus salutem in Domino sempiternam. Omnipotens Dominus, cujus munere venit, ut semper a fidelibus suis digne ac laudabiliter serviat, de sua pietatis abundantia, quae supplicum excedit merita, & vota, humiliter servientibus multo majora tribuit, quam valeat promereri. Et pia mater ecclesia de salute animarum sollicita, devotionem fidelium per quaedam spiritualia munera, & indulgentias invitare non desinit ad debita famulatus obsequia, & honorem Deo & sanctis sedibus impendendi, ut quanto crebrius, & devotius illuc confluit populus Christianus, assiduis precibus Salvatoris gratiam & favorem, Civium suffragia implorando, tanto celerius delictorum suorum veniam & gloriam consequi mereantur aeternam. Nos igitur in sancto concilio existendo, cupientes nostros subditos & alios, quos possumus, de consensu tamen & voluntate dioecesanorum suorum, ad hujusmodi Sanctorum suffragia & ecclesiae praemia jugiter invitare, & locum, sive

ecclesiam ad honorem sancti Johannis Evangelistae in dioecesi Concordiensis prope Valvesonum nuperrime construendam nostrorum indulgentiis, & spiritualibus beneficiis honorare, ut per haec voluntas hominum ad largiendas in Domino largius inducatur; omnibus vere poenitentibus & confessis, qui ad construendam dictam ecclesiam sancti Joannis de suis bonis aliquid dederint, miserint, vel legaverint, seu alias quomodolibet manus porrexerint adjuvantes, de omnipotentis Dei misericordia & Virginis gloriose Mariae matris ejus, ac beatorum Apostolorum Petri & Pauli, nec non beatorum martyrum Hermachorae, & Fortunati patriarcharum & nostrorum meritis & munere consilio, singulas dierum quadragenas de injunctis eidem poenitentibus indulgentes misericorditer in Domino relaxamus. In cujus rei testimonium, & notitiam clariorem praesentes nostras indulgentiarum litteras, ad supplicationem & instantiam venerabilis in Christo patris Domini Al. Dei gratia Concordiensis episcopi nobis ad hoc per suas patentes litteras sub data VII. Julii indictione XIII. supplicantis, fieri iussimus, & nostrorum sigillorum pontificalium appensione. Datum Gradi die XV. mensis Julii, sub anno Domini millesimo tricentesimo trigésimo, Indictione XIII.

K k k CON.

ANNO
CHRISTI
1329.ANNO
CHRISTI
1329.

CONVENTUS PARIISIENSIS

Prælatorum & baronum regni Franciæ, coram Philippo Valesio Rege habitus,
anno MCCCXXIX. exeunte.

De temporali ecclesiasticorum jurisdictione.

Ex l. 5. Bibliothecæ Pat. edic. Paris.

Anno Domini 1329. die prima mensis Septembris, dominus Philippus de gratia Dei Francorum rex Christianissimus, filius quondam claræ memoriæ domini Caroli comitis Malefii, mandavit prælatos & barones regni Franciæ, ad diem octavarum festi B. Andreæ proximo subsequenti convenire, per litteras suas intraram inclusas. Quarum quidem litterarum, prælati videlicet directarum, tenor sequitur & est talis.

„ Philippus Dei gratia Francorum rex, dilecto & fideli nostro episcopo Eduensi, salutem. Quanto magis scientia Divina, Divinarumque scripturarum notitia, ac cæterarum virtutum magistra rerum experientia, vigent in nobis: tanto plenius nos, quantum & qualiter omnes & singuli clerici & laici regni tamquam membra simul in uno corpore viventia, sibi ad invicem tenentur compati, mutuamque præstare consilium & auxilium, temporaliter, ad defensionem & custodiam unitatis & pacis optatæ cunctis mortalibus, & veræ unionis; & contraria, suis quique contenti iuribus, pro viribus propulsanda. Cum igitur ad nostram ductum fuerit notitiam, quod vos, gentesque & officiales vestri, aucteritis, per baillivos & officarios nostros, & per barones aliquos regni nostri Franciæ, vobis ac subditis vestris; districte baillivi, & officiales nostri, ac barones; ipsis, nostrisque & eorum subditis, quamplura fuisse retroactis temporibus illata. Et in præsentem adhuc inferri hinc inde gravamina, insolitaque & indebitas novitates, propter quas illius veræ unitatis connexio, quæ inter vos & ipsos vigere debet, ut est dictum, suæ quodammodo indissolubilitatis integritatem amisit. Quod si nobis, qui subditorum nostrorum, tam clericorum quam laicorum, concordiam & unitatem diligimus, displicet, non est mirum: & idcirco volentes super his de salubri remedio quantum cum Dei adjutorio possumus, providere, requirimus vos nihilo minus tenore præsentium, mandantes quatenus ad diem octavarum festi sancti Andreæ proxime venturum, Parisius personaliter interitis adversi super gravaminibus & novitatibus, quæ & quas per prædictos aucteritis vobis fuisse illata & illatas. Nos autem prædictis baillivis & officialibus nostris, atque baronibus, damus per nostras alias litteras in mandatis, ut dicta die Parisius similiter interfint personaliter, adversi super gravaminibus & novitatibus, quas sibi, & subditis suis, per vos & officiales vestros asserunt fuisse illatas: ut super his, & singulis hinc inde illatis gravaminibus, per nos & consilium nostrum, de tam salubri possit remedio provideri, quod inter vos & ipsos amoris vinculum incorruptibile & sinceræ caritatis affectio indissolubilis futurus temporibus debeant observari. Datum Paris.

„ Eiusdem exempli data infra xx. d. 1329. prædictis.

A, prima die Septembris, anno prædicto, die Veneris:

Die vero superius in dictis litteris contenta, prælati Parisius conveniunt in palatio regali & comparuerunt coram Rege ibidem prælati ad invicem, videlicet domini, Bituricensis, Auxitanus, Turonensis, Rotomagensis, Senonensis archiepiscopi; Belvacensis, Catalaunensis, Laudunensis, Parisiensis, Novionensis, Carnontensis, Constantiensis, Andegavensis, Pictaviensis, Meldensis, Cameracensis, sancti Flori, Briocensis, Cabilonensis, & Eduensis, episcopi.

B Qua die, ipso rege sedente, & consiliariis suis, necnon aliquibus baronibus ibidem assistentibus, & facta dignitati regis reverentia per prælatos, nobilis & discretus vir dominus Petrus de Cugneris, miles & consiliarius dicti domini regis, in præsentia omnium & in publico locutus est pro rege, facto themate suo: *Reddite que sunt Cesaris, Cesari; & que sunt Dei, Deo*. Et prosecutus est juxta illud thema, materiam suam concludendo ad duo. Primo, quod regi debebat reverentia & subiectio: secundo, quod debebat esse spiritualium & temporalium divisio, ut spiritualia ad prælatos & temporalia ad regem & barones pertinerent: & hoc probavit per multas rationes facti & juris. Et finaliter conclusit, quod prælati essent contenti spiritualibus, & in eis defenderet eos rex.

Sequuntur articuli, in quibus usurpatam ab ecclesiasticis jurisdictionem temporalem ajebat.

His auditis dixerunt prælati, quod super his volebant deliberare: & fuit assignata dies Veneris sequens: qua die respondit pro prælati dictus dominus Senonensis, & proposuit infra scripta apud Vicens, rex tenuit dictam diem dicens sic: quia dominus Petrus de Cugneris pridie proponens contra ecclesiam Gallicanam, caput thema suum quod scribitur Matth. 22. *Reddite que sunt Cesaris, Cesari; & que sunt Dei, Deo, &c. Et paulo post: Ut ergo respondeam præmissis, secundum concordantiam vocalem & realem: accipio quod dictum est I. Petri 2. protestatione præmissa, quod quidquid dicturus sum, volo dicere non ad finem subeundi quodcumque iudicium, sed solum ad domini regis & ei assilientium conscientiam informandam. Tum prælixam orationem instituit, quæ primum de reverentia regibus debita, eorumque potestate summa disserit; deinde probat contra Petrum de Cugneris, posse personam ecclesiasticam convenire jurisdictionem temporalem simul cum ecclesiastica.*

Altera autem die Veneris immediate subsequente, videlicet die 29. Decembris, in palatio regali Parisius conveniunt prælati, & Rege ibidem more solito sedente, assistentibus Gubi consiliariis suis & baronibus, reverendus pater dominus Petrus Bertrandi, Divina providentia Eduensis episcopus locutus est in publico coram rege, facto pro themate suo, *Ne indignetur Dominus & loquamur*

Quod

* al. Con-
veniarum.
H.

Matth. 22.

Genes. 11.

ANNO
CHRISTI
1129.

Pfal 19.

Quod thema applicuit ad hoc quod propter A
regis magnificentiam, consilii sui prudentiam,
& loquentis insufficientiam (cum magnum ne-
gotium esset) loqui formidabat. Sed de regia
benignitate confusus, audaciam assumebat: &
quia fuerat sibi a dominis praelatis injunctum.
Deinde fecit thema suum tale: *Domine refu-
gium factus es nobis.*

Et persecutus est thema, regis magnificen-
tiam commendando: deinde vocationem suam
ad regnum Franciam, quasi mirabilem declaran-
do: tertio, quomodo debet esse pugil ecclesie,
ostendendo. Et ista probavit satis breviter, per
auctoritates & rationes multas. Postmodum res-
pondit ad ea que proposita fuerunt per dictum
dominum Petrum de Cugneris, in modum in-
fra scriptum, ad informandum conscientiam do-
mini Regis, & ad prestandum consilium super
predictis duntaxat, & non ad finem ordinan-
di iudicii, seu responsionis faciende, per quam
sententia, ordinatio, vel statutum, aut quivis
alius processus sequi possent, vel jus aliud per-
sonae cuiquamque acquiri. *Tum multus refellit se-
xaginta sex argumenta Petri de Cugneris.*

Quibus rationibus sic factis per dictum epis-
copum, fuit petitum ex persona domini regis,
quod prelati responsiones, prout dicta fuerant
& proposita, verbo tenus in scriptis redigeren-
tur & traderentur. Super quibus petitis, pre-
lati ad invicem diligenter habuerunt delibera-
tionem: & tandem deliberaverunt inter se tra-
dere, loco responsionum predictarum, domi-
no regi cedulam infra scriptam in Gallico. li-
cet sit in Latino translata, cujus tenor sequi-
tur in hanc verba.

Supplicanti regie majestati prelati presen-
tes (tamen se aliquo iudicio minime submit-
tendo) quod ei placeat jura, libertates, pri-
vilegia canonica, consuetudines, & saisinas,
que & quas ecclesie Gallicane habent, &
habuerunt temporibus retroactis, eis defen-
dere & servare, specialiter super cognitione
actionum personalium, realium, & mixta-
rum, necnon & introductarum, maxime in-
ter laicos. Item super cognitione clericorum,
quando per laicos, quia sit eis petitio, aut
quando clerici super violentia in bonis illo-
rum illata per laicos conqueruntur. Item su-
per cognitione contractuum initorum eorum
iudice seculari. Item quod non impediatur
quin eorum notarii, contractus recipere va-
leant, quacumque parte suarum diocesum.
Item quod non impediatur super inventariis
faciendis de bonis defunctorum, quorum de
jure vel consuetudine, vel compositione, exe-
cutores existunt. Item quod non impedian-
tur super cognitione hypothecarum, quam
habent de jure vel consuetudine. Item quod
non impediatur super cognitione viduarum
& pupillorum, & super bonis intestatorum,
quorum ad eos pertinet de consuetudine vel
de jure. Item quod non impediatur in qua-
cumque parte diocesis sue, quin possint ha-
bere suos officiales, & suos clericos capere,
& ab ipsis clericis necnon a laicis emendas
pecuniarias exigere, debitas de consuetudine
vel de jure. Item quod non impediatur su-
per cognitione rerum futurarum a personis
ecclesiasticis. Item quod tam super captio-
ne, quam super cognitione clericorum non
conjugatorum, & conjugatorum, eorum ju-
ra & consuetudines observentur & confirmentur
eisdem: quia vobis manifeste ostenderunt

General. Tom. XXV.

quod hanc debent fieri de iure Divino & hu-
mano. Item significant regie majestati, quod
super abusibus quos aliqui conquerentes im-
ponunt officialibus & gentibus suis, dicendo
quod ipsi abutuntur, eis imponendo crimi-
na, ut redimant, & emendas ac expensas
ab innocentibus exigendo, proferendoque sen-
tentias excommunicationis, una sola citatio-
ne non peremptoria precedente: ac super
eo quod propositum fuerat contra ipsos pre-
latos, quod ipsi conferebant tonsuras indi-
gnis; & dicti eorum officiales imponunt ma-
litoise laicis pro extorsione pecuniarum inde
ab eis exigendarum, quod ipsi sunt circa fi-
dem suspecti, quodque clericos super male-
ficiis accusatos, & eis redditos per iudicem
secularem, dimittunt impunitos. Item quod
labores & expensas multas irrationabiliter
conferunt, pretextu participationum cum ex-
communicatis. Item quod laicis malitoise
usuras imponunt, ut redimant se, & conu-
gatis tam viris quam mulieribus, quod adul-
teria commiserunt. Item super abusibus, quos
facere dicuntur procuratores eorum, & su-
per abusibus, quos religiosi faciunt in multis
civitatibus. Item super injuriis & gravami-
nibus, que alicui, ut dicitur, faciunt ratio-
ne privilegiorum eis indultorum. Item su-
per eo quod dicitur, quod litigantes in cu-
ria ecclesiastica contra officium, non repe-
riunt advocatos: necnon super omnibus aliis,
in quibus eorum officiales invenirentur ne-
gligentes abusi fuisse vel convicti, tam in
predictis, quam aliis, que si scirent, non
permitterent ullo modo ipsi, & sunt parati
corrige & facere corrigi & emendari, &
pro futuris temporibus, tam per statuta sy-
nodalia & provincialia, quam per alia, que
poterunt bona remedia salubriter providere.
Super aliis vero articulis supplicanti dicti pre-
lati, quatenus jura ecclesie, sive de jure,
aut per privilegium, seu compositionem vel
consuetudinem acquisita, placeat domino re-
gi servare & defendere, ac etiam confirma-
re; ubi autem in dictis capitulis essent ali-
qua contra jus, privilegium, consuetudinem,
vel compositionem, ipsi prelati nollent ea
aliquatenus sustinere. Supplicanti item domi-
no regi, ut pro Dei honore, in statu, in
quo sui boni predecessores tenuerunt eccle-
siam, ipse eam teneat & defendat, nec ei
faciat aliquam novitatem, & placeat ei pro-
clamaciones & inhibitiones factas (scilicet
quod nullus laicus trahat alium laicum co-
ram iudice ecclesiastico) revocare, quia hoc
esset omnia ecclesiarum jura tollere. Et li-
cet in aliquibus locis pro toleranda eorum
malitia, in talibus proclamationibus seu in-
hibitionibus verba que sequuntur opponant:
videlicet quod laicus non trahat alium lai-
cum coram ecclesia super casibus pertinenti-
bus ad iudices seculares (hoc est propter ju-
ra ecclesie usurpanda) quia multa perveni-
rent ad torum laicorum, que nihilo minus
pertinent ad ecclesiasticum, si jus & consue-
tudo tolleretur, per que in electione laici
est, quod possit alios laicos in foro ecclesie
convenire. Item quia tales proclamationes
seu inhibitiones facte licet etiam essent be-
ne generales, dant occasionem omnimodo
jurisdictionem ecclesiasticam perturbandi. Un-
de reges Francie quondam semper prohibuerunt
tales proclamationes seu inhibitiones fieri, &

Kkk 2

ANNO
CHRISTI
1129.

fa-

ANNO
CHRISTI
1329.

Luc. 14.

factas penitus faciebant revocari, & ad nihilum A
reducere.

Post hanc, die Veneris sequenti apud Vicens venerunt praelati coram domino rege ad audiendam rationem suam; ubi dominus Petrus dictus de Cugneris proposuit pro domino rege, sic dicendo. *Pax vobis ego sum nolite timere*: & prosecutus est, qualiter praelati non essent turbati, de quibus quæ essent dicta, quia intentio domini regis erat servare jura ecclesie & praelatorum, quæ habebant tam de jure, quam de consuetudine bona & rationabili. Et interfuit inter primam conclusionem & ultimam, & probare voluit, quod causam civilium cognitio non poterat ad ecclesiam pertinere: quia temporalia debent pertinere ad temporales, & spiritualia ad spirituales. *Subjicientur ejus rationes.*

Quæ responsio audita cum non videretur sufficere praelatis: statim dictus episcopus Eduensis respondit pro praelatis, in modum qui insequitur. Primo commendans, &c. *Et infra*: Quare conclusit dictus episcopus, quod placeret domino regi, magis claram & magis consolativam dare responsionem praelatis: ne ab ipsius presentia recederent contristati; & ne daretur laicis materia, jura eorum & consuetudines ecclesie impugnare; quia de ipsius domini regis bona conscientia nullatenus dubitabant. Et tunc fuit responsum ex parte domini regis: quod non erat intentionis suæ, consuetudines ecclesie, de quibus sibi contaret, impugnare.

Postmodum die Dominica sequenti, iterato venerunt praelati ad dominum regem apud Vicens, & proposuit dominus Senonensis ultimam supplicationem factam per praelatos, & ultimam responsionem factam pro parte domini regis. Ad quod cum dominus Bituricensis significasset praelatis, dominum regem dixisse, ut non timerent praelati, quia nihil suo tempore perde-

rent, & quod defenderet eos in suis jurebus & consuetudinibus, quia volebat tempore suo exemplum dare aliis ecclesiam impugnandi: quæ verba asseruit ibidem se dixisse: de his verbis idem dominus Senonensis nomine praelatorum regratiatus est domino regi. Secundo dixit idem dominus Senonensis, quod quedam præconizationes factæ erant in præjudicium jurisdictionis ecclesiasticæ: quas supplicabant revocari. Tunc dominus rex respondit ore proprio, quod non erant factæ de suo mandato: nec aliquid sciebat, nec eas ratas habebat. Tertio dixit, quod de aliquibus abusibus, de quibus temporales erant conquesti, taliter ordinaverant praelati, quod dominus rex & ceteri merito deberent contentari. Quarto supplicavit regi, quod vellet eos consolari de benigna sua responsione clariori. Tunc respondit dictus dominus Petrus pro domino rege, quod placebat regi, si praelati emendarent ea quæ essent emendanda & corrigenda, expectare usque ad festum Nativitatis Domini proxime venturum: infra quem terminum nihil innovaret. Et si intra dictum terminum praelati non emendassent emendanda, vel correxissent corrigenda: dominus rex apponeret tale remedium, quod esset gratum Deo & populo. Et sic praelati receperunt licentiam a domino rege, & recesserunt.

OBSERVATIO G. COSS.

Regem secundum ecclesiasticos omnino judicasse, eaque de re scripsisse ad Joannem papam, testatur Pontificis ad ipsum litteræ, datæ III. Non. Jun. hujus anni quibus in litteris ab Odorico Raynaldo ad hunc annum descriptis, sic Pontifex. *Litteras regis, fervorem magnæ devotionis & fidei, quibus erga Deum & ecclesiam præfulgere regalis servenitas noscitur, recensimus delectabiliter. & responsionem perverfis detractoribus, laedere sinceritatem regiam circa præmissa molientibus factam, sicut catholicum & orthodoxum decuit principem, describentes, recepimus læta manu.*

CONCILIUM MARCIACENSE

Ex MS. codice illustrissimi archiepiscopi Remensis coadjutoris,
Car. Mauriti. Tellerii.

Hæc sunt constitutiones provinciales editæ in concilio generali Aufcitano, apud Marciacum diocesis Aufcitane per reverendum in Christo patrem ac dominum, D. Guillelmum Divina miseratione archiepiscopum, sub anno Domini M. CCC. XXIX. die sancti Nicolai hiemalis celebrato,

* Guillelmus

Nos G. * permissione Divina archiepiscopus Aufcitanus, & nos G. Lectorensis, G. Tarbiensis, A. Olorensis, P. Bajonensis, & G. Adurensis, episcopi; presentibus viris venerabilibus ac discretis, domino Raimundo clerici vicario & officiali domini G. episcopi Convenensis, ac procuratoris ejusdem: domino Arnaldo Falcaudi, vicario generali & procuratore domini episcopi Agennensis; domino Bernardo electo monasterii Reule, * procuratore domini episcopi Lascurrensis: dom. Viviano de Rupe-

* Regule

forti; Joanne de Villanova, procuratore domini episcopi Coseranensis; dom. Hugone de Pardeilano, præposito S. Justini; Guillelmo Capani, & Bernaldo Sanhi canonico & procuratore capituli Aufcitani; magistro Willelmo . . . de Laillato, procuratore capituli Lectorensis, & Guillelmo Anelli de Maladina procuratore capituli Convenensis; magistro Petro Arquori, procuratore capituli Tarbiensis; magistro Bernardo de Sarano, procuratore capituli Lascurrensis; dominis Bernardo archipresbytero Delborea & Ceritio de Fas. . . procuratore capituli Bajonensis; Henrico de Cadilone, procuratore capituli Aqueusis; domino Viviano de Rupeforti; procuratore capituli Coseranensis, . . . clerico procuratore capituli Vafatenis; . . . clerico procuratore capituli de Pessano, de sancto Sabino, de Tafca, electo monasterii Reule * de Luco, Auxitane, Tarbiensis, Olorensis, & Lascurrensis diocesium; necnon & procuratoribus nonnullorum aliorum praelatorum, abbatum, præpositorum, decanorum, capi-

* Regule

pi-

ANNO
CHRISTI
1119.ANNO
CHRISTI
1119.

pitulorum, collegiatarum ecclesiarum, & aliorum archidiaconorum, in prædicta provincia constitutorum, ad præfens concilium vocatorum & mandatorum, ac nobiscum interessentibus & vocatis personaliter; apud Marciacum Auscitanensis diocesis concilium celebrantes provinciale.

Attendentes, & deliberata maturitate penitantes, tam horrendum, tamque detestabile atque damnable scelus, olim evidenter commissum palam & publice, suadente diabolo, truculenta pensata rabie infideli, in magnam Divinæ majestatis offensam, ac universalis ecclesiæ scandalum & gravamen, & regie majestatis (sub cujus pace & guardia speciali atque protectione, omnes universaliter archiepiscopi & episcopi hujus regni Franciæ noscuntur existere & defendi) per Tercellum de Beulato, Bernardum de Caneto, Remundum G. de Arivanta, Joannem & Arnaldum ejus fratres, Spurium de Medo, Petrum Spurium de Sanguineda dictum d' Arbocave, Arnaldum Guillelmum de Serignaco, Spurium de Iu, Manentonium & Joannem de Capitevilla fratres, invasores, occisores, culpabiles homicidii enormiter perpetrati, in personam bonæ memoriæ domini Anselmii, quondam episcopi Adurensis, commissi; quem mirro nefandissimo, de die, ac pensatis insidiis, prope locum de Nogoralio Auscitanæ diocesis, invaserunt, occiderunt, culpabileque fuerunt, nullaque debita de causa atroci atque summo crimine vindictam fuisse secutam; nec etiam prædictos sicarios ad emendam ecclesiæ rediisse, licet ad duos annos, & amplius, expectatos. Attendentesque insuper, superius nominatos per suam divulgationem malitiæ seipso vanitasse, & publice detexisse se fore culpabiles homicidii memorati, perpetrati in personam domini episcopi supradicti: de tanta malitia nequaquam gloriando. Quæ omnia & singula nobis & nostro concilio fore notoria; necnon & toti provincie Auscitanæ, quæ nulla possunt tergiversatione celari.

Idecirco protestatione præmissa, & ante omnia in his scriptis, quod prædicenda, ordinanda, & requirenda, non intendimus ad poenam mutilationis, vel sanguinis cujuscumque, sed dumtaxat ad finem canonicum, & maxime constitutionis nostræ provincie Auscitanæ quæ incipit: *Quia quod contra prelatos*, &c. Nos omnes & singuli prædicti, ac presentibus omnibus & singulis supradictis, in presentii concilio præfidentes, dictos Tercellum de Beulato, Bernardum de Caneto, Remundum G. de Arivanta, Joannem & Arnaldum ejusdem Remundi fratres, Spurium de Sanguineda, alias dictum d' Arbocave, Arnaldum Guillelmum de Serignaco, Spurium de Iu, Manentonium & Joannem de Capitevilla fratres, esse & fuisse invasores, occisores, culpabiles notorie & evidenter mortis episcopi supradicti. Declaramus, & declarando in his scriptis dehnimus, omnes supradictos & singulos incidisse in poenas constitutionis provincialis, quæ incipit: *Quia quod contra prelatos*.

* Concil.
Nogoral.
anno 1190.
c. 3.

A Item, quia archiepiscopo & episcopis prædictis, & concilio præfenti, Theobaldum & Arnaldum de Barbasano fratres, Guillelmum de Moncadie, Arnaldum dominum de Morlana, Theobaldum de Tusagucto, prænomatos malefactores, post commissum per eisdem dictum crimen, receptasse, & quod de die in diem receptare non cessant: decernimus & declaramus, prædictos receptatores incidisse in constitutionem superius nominatam, & poenam ejusdem.

Verum quia ad ulteriorem executionem dictæ nostræ declarationis constitutionis provincialis, atque poenarum contentarum in ea, quæ executionem criminalem & realem requirunt, procedere non possumus nec valemus: hinc est, quod nos archiepiscopus, episcopi, & præfidentes * in ipso concilio in personam egregii viri comitis Armaniæ absentis, requirimus palam publice in his scriptis vos nobilem virum dominum G. de Bauceria militem, senescallum dicti comitis Armaniæ, ac ipsius comitis representantem personam; necnon & vos dominum Remundum de Montiliis, judicem ordinarium dicti comitis Armaniæ, tanquam immediatos superiores temporales dictorum malefactorum, videlicet Tercelli de Beulato, Bernardi de Caneto, Raymundi G. de Arivanta, Joannis & Arnaldi ejus fratrum, spurii de Medo, spurii de Sanguineda alias dicti d' Arbocave, Arnaldi G. de Serignaco, spurii de Iu, Manentoni & Joannis de Capitevilla fratrum; præfentes coram nobis in nostro provinciali concilio, ac vice & nomine dicti comitis: quatenus nostram prædictam & nostri concilii declarationem, & contenta in nostra dicta constitutione, quam vobis de verbo ad verbum transcriptam de nostris constitutionibus exhibemus, sub præfenti nostra requisi-tione inserta, realiter & cum effectu, sine dilatione, prout tenemini, exequamini diligenter justitia mediante. Quod si forsan hoc facere denegaveritis aut distuleritis indebite; protestamur, quod nos singuli prædicti & concilium * præfentes, deputamus vos negligentes esse de justitia facienda: & de præmissis nos posse persequi justitiam contra vos & comitem supradictum coram Romana curia, & coram domino nostro rege Franciæ, sicut & in quantum de jure poterimus, & ad nos noverimus pertinere. Requirentes vos notarios infra-scriptos, ut de præmissis omnibus & singulis, retineatis & conficiatis unum vel plura ejusdem tenoris publicum seu publica instrumenta.

Acta fuerunt hæc in ecclesia B. Mariæ de Marciaco, prædictæ diocesis Auscitanæ, die undecima mensis Decembris, anno Domini M.CCC.XXX. presentibus venerabilibus & discretis viris, dominis, Godefrido Durandi priore Castrotaraceni, Bernardo Juliano canonico Tolosano, decretorum doctoribus, Remundo Fabri, Andrea Pistore, & Petro Clerici, legum professoribus, ac pluribus aliis, ad præmissa vocatis specialiter ac rogatis.

* Corr. præ-
fentes.* f. in con-
cilio præ-
fentes.

CONCILIIUM LAMETHENSE.

Ex Cod. MS. bibliothecæ Cottonianæ edidit collector
Anglicanus Tom. II.

Constitutiones provinciales domini Simonis Me-
pham, Cantuariensis archiepiscopi, editæ
apud Lambith, circa annum Domini M.
CCG. XXX.

TITULI CAPITULORUM.

1. De ornamentis altaris, & clericis circa ad-
ministrantibus.
2. Qualiter sacerdos se habeat in audiendo con-
fessiones.
3. Sacerdos non debet celebrare in mortali pec-
cato, nec detegere peccata alicujus.
4. De conservatione olei. & chrismatis etiam
revertentia.
5. De matrimonio celebrando, & editione ban-
norum.
6. De sacramento Ordinis, & examinatione in
eo faciendâ.
7. Ne res ecclesiæ impignorentur, sive vendantur
a laicis, non pro necessitate.
8. Ne de bonis ecclesiasticis, domus in laico feo-
do adiscantur; nec ecclesiastica beneficia lai-
cis tradantur ad firmam.
9. Ne inclusi, vel incluse aliquo modo constituantur,
sine licentia episcopi diocesis.
10. De sententia excommunicationis generali, qua-
ter in anno publicanda.

CAPITULA.

- I. De ornamentis altaris, & clericis circa
administrantibus.

LInteamina, corporalia, pallæ, tucl-
læ, manutergia, & alia altaris or-
namenta integra . . . . . sint, &
munda, & sæpe abluantur per personas
a canonibus deputatas, ad reverentiam
Salvatoris nostri, & totius cælestis curiæ;
quem, huic sacramento conficiendo,
& confecto non dubium est interesse.
Item, verba canonis, præsertim in
iis quæ ad substantiam sacramenti
pertinent, plene, integre, & cum summa
animi devotione proferantur. Non
tamen ita sit morosus sacerdos in præ-
missis, quod fastidium ingeneret audi-
toribus, & officium suum privet devo-
tionis pinguedine; quia * injuste mo-
nentes perdunt suavitatem unguenti;
idest, * pinguedinis aut rationis. Nul-
lus sacerdos parochialis præsumat Mis-
sam celebrare, antequam matutinale

* Corr. mu-
lta morien-
tes, ex Eccl.
10. 1. Mas.
* Leg. pur-
gationis de-
votionis. H.

perfolverit officium; id est, Primam ac
Tertiam de die. Item, nullus clericus
permittatur ministrare in officio altaris,
nisi indutus sit superpellicio, tempore,
quo Missarum solemnia peragantur: &
accendantur duæ candelæ, vel ad mi-
nus, una.

II. Qualiter sacerdos se habeat in audiendo
confessiones.

Sacerdos, in penitentia injungenda,
circumstantias criminis * qualitatem per-
sonæ, & genus delicti, tempus, & lo-
cum, causam, & moram in peccato
factam, devotionem animi penitentis.
Et his consideratis, & diligenter pensa-
tis ac discrete, majorem vel minorem
penitentiæ injungat penitentiam. Item
sacerdos, ad audiendum confessiones,
communem eligat sibi locum, ubi com-
muniter ab omnibus videri poterit in
ecclesiâ: & in locis absconditis, non
recipiat sacerdos alicujus, & maxime
mulieris, confessionem: nisi pro maxi-
ma necessitate, aut infirmitate peniten-
tis. Item nullus sacerdos, alterius paro-
chianum recipiat ad penitentiam, nisi
de licentia sui presbyteri, vel episcopi.
Item sacerdos talem injungat peniten-
tiam uxori, ut viro suo non reddatur
suspecta de aliquo crimine occulto &
enormi. Idem de viro est observandum.
Item in furto, rapina, fraude, simo-
nia, & maxime detentione decimarum
seu abstractione alicujus juris ecclesiasti-
ci, diligenter sibi caveant sacerdotes, ne
aliquibus injungant penitentias, nisi cum
satisfactione, & restitutione faciendâ in-
juriam passis: cum non remittatur pec-
catum, nisi restituatur ablatum. Item,
in majoribus criminibus, & atrocioribus,
& dubiis sacerdos consulat episcopum,
vel ipsum qui vices ejus gerit, aut pro-
vidos & discretos, quorum consilio cer-
tificatus sciat, quos, & qualiter ligare
possit & absolvere. Et, ne (quod absit)
penitens in desperationem cadat: mo-
neat ipsum diligenter, ut bonum quic-
quid interim possit, faciat, ut Dens cor
suum illustret ad penitentiam. Et hoc
idem

* Deest con-
sideret.

ANNO
CHRISTI
1111.

idem faciat de eo, qui peccatum confitetur etiam cum ab eo non vult abstinere: quo casu munus absolutionis non poterit ei impendi, cum venia non legitur concessa, nisi se corrigenti. Item caveant sacerdotes ne peccata inquirent, aut nomina personarum, cum quibus peccaverant, non inquirent, sed circumstantias tantum, & qualitatem peccati: cum scriptum sit, *Deus vitam meam, & non alterius, nunciavi tibi.*

Psal. 51.

III. *Sacerdos non debet celebrare in mortali peccato, nec detegere peccata alicujus.*

Prohibemus, quod nullus sacerdos lapsus in mortale peccatum, ad altare præsumat accedere celebraturus, antequam confiteatur. Quidam enim errant, credentes, quod mortalia deleantur per confessionem generalem. Item, nullus sacerdos ira, odio vel metu etiam mortis, audeat in aliquo detegere alicujus confessionem signo, vel verbo, specialiter, nec generaliter. Et si super hoc convictus fuerit, sine spe reconciliationis, non immerito debet degradari: * cum sæpe contingat, quod rectores ecclesiarum, ac etiam nonnulli sacerdotes, & in sacris ordinibus consistentes, eo quod nonnulli, ut eis videtur, quoad forum penitentiale sunt subiecti, vel omnino non confitentur, vel ad quosdam accedunt, qui nullam ipsos absolvendi vel ligandi habent potestatem.

* Hinc alterius capituli. & decreti in rium est: comendique hoc oportet cum eo quod max. frequenter. Per Archidiaconatus &c. H.

Per archidiaconatus singulorum, statuiimus; quod duo presbyteri idonei præficiantur in singulis decanatus, competentis litteraturæ, & probatæ opinionis, ad confessiones talium audiendas, & penitentias eidem injungendas, quibus per nos, vel vicem nostram gerentes, auctoritatem volumus impertiri: firmiter inhibentes, ne religiosi, monachi, vel canonici, anachoretæ, eremitæ, subditum alicujus audeant ad penitentiammittere.

IV. *De conservatione olei, & chrismatum etiam reverentia.*

Cum magna reverentia deferatur oleum infirmorum ad infirmos, & ipsos inungant sacerdotes cum magna devotione & orationum celebritate, quæ ad hæc sunt ordinatæ. Item, ad sacramentum extremæ unctionis moneant sæpe populum Domini sacerdotes: scilicet omnes a XIV. annis, & ultra, sive supra, & ad omnes communiter se paratos exhibeant, cum necesse fuerit. Item, tam

sanctum oleum, quam chrisma, sub fidei custodia, clave exhibita, conservetur, ut non possit ad illa temeraria manus ostendi *, ad horribilia * sequenda.

ANNO
CHRISTI
1111.

* Corv. ut
tendit.
a Paris, ex-
sequenda.
H.

V. *De matrimonio celebrando, & editione bannorum.*

Matrimonium similiter, sicut & alia sacramenta, cum honore & reverentia, de die, in facie ecclesiæ, non cum risu, ac contemptu, celebretur. In matrimonio contrahendo, semper in tribus Dominicis, vel festivis diebus, & a se distantibus, tribus edictis, perquirat sacerdos a populo, sub pœna excommunicationis, de legitimatione sponsi, & sponsæ. Si quis autem sacerdos hujusmodi edictum non observaverit: pœnam nuper in concilio... super hoc statutam non evadet. Item, prohibeant laicis sacerdotes in ecclesia frequenter, sub pœna excommunicationis, ne dent mutuo fidem matrimonio contrahendo, nisi in loco celebri, & coram presbyteris, & populis ad hoc convocatis.

VI. *De sacramento Ordinis, & examinatione in eo faciendâ.*

Cum quanta reverentia, & cordis contritione, & animi devotione, ad sacramentum Ordinis sit accedendum, ex eo patet, quod nisi a summo sacerdote, idest episcopo, confertur, & nisi passim: & hoc certis temporibus, & jejuniis, non solummodo ab ordinandis, sed ab universa plebe. Hinc est, quod sanctorum canonum statuta servantes, prohibemus, ut nullus ad ordines accedat, vel admittatur, nisi fuerit canonicè examinatus. Item, minores clerici ad inferiores gradus non admittantur, nisi idoneos habeant præsentatores, & per testimonium eorum admittantur. Nullus simoniacus, homicida, excommunicatus, usurarius, sacrilegus, incendiarius, vel falsarius, vel aliud habens canonicum impedimentum, ad quoscumque ordines præsumat accedere. Item, ordinati in E Hibernia, Vallia, vel Scotia, maxime facti * litteris suis diocesani & nostris commendatoriis, seu dimissoriis non admittantur ad Ordinis sic suscepti executionem in episcopatu nostro, nisi magna necessitas, ut cum eis dispensetur, a nobis aliud inducat: nec etiam tunc admittantur, nisi prius legitime constiterit de ipsorum ordinatione, vitæ munditia, pariter & litteratura. Item, prohibemus, ut nullus abbas vel prior,

* leg. sine
litteris.

mona-

ANNO
CHRISTI
1117

monachos suos, vel canonicos, ab alie-
nis episcopis faciat ordinari: nisi cum
litteris sui episcopi diocesani, vel ge-
rentis vices suas, assensum suum expri-
mentibus.

VII. *Ne res ecclesia impignorentur, sive
vendantur a laicis, non pro
necessitate.*

Vasa & vestimenta sacra, cum li-
bris ecclesiarum, nullus laicus Judæis aut
Christianis impignorare, vel vendere
presumat: sed nec possessiones ecclesia-
sticas, vel redditus locare, vel infeodare,
sive alio modo alienare presumat, nisi
urgens necessitas, vel evidens utilitas id
exposcat, & prius diocesani episcopi ad id
consensus accedat. Si quis autem con-
tra hoc facere presumpserit, id quod
fecerit, suis sumptibus revocet: is et-
iam, qui sic ecclesiastica beneficia re-
ceperit, & detinere presumpserit, ex-
communicationis sententia feriat; &
antequam ea restituerit, nullatenus ab-
solvatur.

VIII. *Ne de bonis ecclesiasticis domus in
laico feodo edificentur, nec ecclesiastica
beneficia laicis tradantur ad firmam.*

Quamplures non solum filiis & ne-
potibus suis, verum etiam concubinis,
per patrimonium Jesu Christi, domos
in laico feodo edificare presumunt: ad
quos, ecclesiasticos proventus deportan-
tes, dum proximis consanguineis bona
ecclesiastica congregant, iram Dei &
damnationem perpetuam thesaurizant.
Ne igitur istud de cetero fiat, distri-
ctius inhibemus: statuentes, ut is, vel
illi, qui taliter, absque licentia & as-
sensu sui diocesani, fecerit, per an-
num ad minus, a perceptione fructuum
beneficii sui suspendatur: nisi ad com-
monitionem episcopi, vel archidiaconi
sui, quod fecerit citius emendaverit.
Item, nullus clericus aliquod beneficium
ecclesiasticum alicui laico tradat ad fir-

mam, nec etiam fructus decimarum,
ante separationem earumdem, eis ven-
dere presumat. Si quis clericus, etiam
in casu licito, beneficium suum alicui
committere voluerit: statuimus, ut il-
lud tali committat, qui velit & possit do-
mos & aedificia ecclesiarum sustinere, &
alia onera ipsius parrochiarum episcopalia
vel archidiaconalia supportare. Qui au-
tem alterius beneficium sic acceperit,
archidiacono loci presentetur, & capi-
tulo: & tanquam generalis procurator,
quoad illud beneficium, pro tempore
quo inter eos convenerit, ibidem insti-
tuatur omnino.

IX. *Ne inclusi, vel incluse, aliquo modo
constituantur, sine licentia
episcopi diocesani.*

Ad hæc, districtius inhibemus, ne in-
clusi, vel incluse, constituantur alicu-
bi sine nostra licentia speciali, pensatis
sociis, moribus, & qualitate personarum,
& unde debeat sustentari. In domibus
eorum, personarum seculares nullatenus
hospitentur, sine causa honesta, & ma-
nifesta.

X. *De sententia excommunicationis
generali, quater in anno
publicanda.*

Præcipimus, ut singulis annis ter vel
quater, in genere solemniter excom-
municentur sortarii, perjuri super sa-
cro sancta, incendiarii, usurarii, fures
atrociores, raptores, falsarii, malitiose
impedientes executionem rationabilium
testamentorum, & detentores decima-
rum: nec absolvantur, nec eis pœni-
tentia ab aliquo inferiori injungatur,
nisi ab episcopo, vel ejus vices gerente,
præterquam in mortis articulo: & tunc
injungatur eisdem, quod si convale-
rint, episcopum adeant, ab eo, vel au-
thoritate sua, condignam pœnitentiam
suscepturi.

ANNO
CHRISTI
1117

(I) CONCILIIUM TERRACONENSE II.

Sub Joanne Patriarcha Alexandrino & administratore ecclesie Terraconensis celebratum 11. Kal. Februarii anno 1331.

Ex MS. ecclesie Aconiensis.

Ex Martene
Tib. Anecd.
Tom. 4.
pag. 111.

I. De administratoribus, sede vacante, & de instrumentis prelatorum, & de relore, & provisionibus successorum.

UT hi, quibus administratio bonorum archiepiscopalis, vel episcopalis dignitatis competit, sede vacante, ex consuetudine vel statuto, vel qui ad hoc per capitulum eliguntur, sciant se solam administrationem & custodiam dictorum bonorum habere; statuimus ultra remedia jam provisā, quod ille qui administrationes hujusmodi exercet, ad palatium, seu hospitium dignitatis predictæ, nisi de expresso consensu totius capituli, se non conferat ad morandum, nec de chartulario, seu archivio, vel alio loco, ubi tenentur privilegia, instrumenta, seu registra, libros, seu alias scripturas abstrahat, nisi ipsis pro dicta administratione indigerit: & tunc de consensu Capituli, & presentibus duobus vel tribus Canonicis per ipsum Capitulum deputatis: & statim cum ipsis non indigerit, in loco, in quo abstracta fuerint, restituat seu reponat; nec pro ejus expensis aliquid de dictis bonis recipiat, vel expendat, nisi ipsum pro negotiis ipsius dignitatis oporteat de consensu capituli extra suum domicilium proficisci; in quo casu dumtaxat quamdiu circa expeditionem dictorum negotiorum institerit, possit moderatas expensas recipere ac habere: & teneatur futuro ipsius ecclesie prelato de tota dicta administratione, quam citius poterit, fidelem reddere rationem: & quidquid apud ipsum ratione reddita repertum fuerit superesse, nec non privilegia, instrumenta, registra, libros, & scripturas alias, quæ, seu quas de chartulario, seu archivio, vel alio loco abstraxerit, nisi jam restituerit, ut est dictum, integre & realiter restituat infra mensem. Illi vero, qui hætenus privilegia, instrumenta, registra, libros, & scripturas alias, quæ, seu quas de dicto chartulario, archivio, vel alio lo-

co abstraxerunt, vel penes se retinent scienter, aut nunc habent, infra duos menses prefato restituant: alioquin nisi restitutionem hujusmodi fecerint de predictis, excommunicationis sententia se noverint subiacere, statutis vel consuetudinibus contrariis non obstantibus quibuscumque. Sane quod frequenter archiepiscopi & episcopi ex privilegio sedis apostolicæ testantur de bonis etiam intuitu ecclesie acquisitis vel alias quantum a jure eis permittitur de bonis suis ordinant vel disponunt; caveat dictus administrator, aut etiam capitulum diligenter, quod executionem testamenti vel ordinationem, seu dispositionem factam canonicè non impediant vel perturbent, nec aliquid scienter, malitiose vel dolose occupent vel faciant occupari de bonis defuncti prelati, sed ea libere permittant executoribus testamenti prefati defuncti; alias, si qua de bonis ipsius prelati defuncti, ut predictur, presumpserint occupare, vel hætenus presumpserint, & infra mensem ex quo fuerint requisiti, plenarie non restituerint executoribus supradictis, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Et quia ut plurimum successor prelati defuncti, qui condidit testamentum, petit de bonis defuncti provisionem usque ad novos fructus, ex quo semper sequuntur litigia, & dicta bona in litigiorum anfractibus expenduntur, nos volentes hoc devitare, decernimus, quod si successor archiepiscopi, vel episcopi, aut cujuslibet prelati collegiatæ ecclesie, vel rectoris, seu vicarii perpetui ecclesie parochialis, fructibus post mortem sui defuncti collectis & postea colligendis contentus esse noluerit, sed provisionem de bonis sui predecessoris petierit, computentur fideliter omnes fructus, redditus, & proventus dictæ dignitatis, vel parochialis ecclesie, totius anni quo vacavit, qui annus incipiat calendis Maji; & dividatur inter defunctum, & successorem pro rata temporis illius anni, quo

(*) Hoc Concilium primum ex MS. Codice, cui titulus, *la Bisballe*, Ecclesie Valentiniæ editit Card. de Aguirre in tom. 3. Concil. Hispan. sed quædam capite immutatum.

ANNO
CHRISTI
1311.

quo quilibet præfuit dictæ dignitati vel ecclesiæ, & ipsius onera supportavit. Hæc autem extendi volumus ad talia beneficia, cum eadem obtinentes non habeant tot onera supportare, sed servetur in eas quod est de jure statuto vel consuetudine approbatis. Hujusmodi vero provisionem ad rectores, vel vicarios perpetuos ecclesiarum parochialium extendi non intendimus in diocæsis, ubi aliud de statuto vel rationabili consuetudine est obtentum.

II. Ut Prelati & Clerici possint libere abstrahere de quotibet loco redditus suos, & quod non exigatur ab hominibus suis retrodecimam per dominos temporales.

Licet iniquum sit dispositionem bonorum suorum liberam ingenuos homines non habere, ut testantur expresse legitimæ sanctiones: quorundam tamen temporale dominium obtinentium præsumptuosa temeritas sic excrevit, quod fructus, qui ex beneficiis ecclesiasticis proveniunt, seu habentur, de locis suo dominio & suæ jurisdictioni subjectis extrahi non permittunt, ne clerici, seu personæ ecclesiasticæ eisdem fructibus libere uti possint, nec pro eorum utilitatibus seu necessitatibus liberam alienationem facere de eisdem: immo ipsos quoque in terris & locis ex certo pretio prædicta, seu qui ex causa emtionis, vel alias ipsos fructus percipiunt nomine eorundem habent inviti vendere, neque eisdem possunt de loco ad locum transferre libere, quod cedit in ipsorum clericorum ac personarum ecclesiasticarum & ecclesiarum etiam maximum detrimentum. Nonnulli etiam eorundem retrodecimam seu aliam certam partem de fructibus, quos homines ecclesiarum & locorum ecclesiasticorum colligunt cum maximis laboribus & expensis ab ipsis hominibus invitis indebite exigunt & extorquent, in suarum grave periculum animarum. Unde cum nostro incumbat officio, prædicta, quæ exemplo perniciofa sunt, & periculosa animabus, & contraria ecclesiasticæ libertati, de Terraconz provincia penitus extirpare: nolentes, sacro approbante concilio ea fieri de cætero, prohibemus quoscumque qui aliquid fecerint de prædictis, etsi clerici seu ecclesiasticæ personæ existant, & dantes ad ea consilium, auxilium, & favorem, excommunicationis sententia innodantes, ordinariis nihilominus in virtute sanctæ

obedientiæ injungentes, ut cum eis constiterit aliquos in prædictam excommunicationis sententiam incidisse, eosdem excommunicatos faciant publice nuntiari; nec eisdem beneficium absolutionis impendant, donec a prædictis destiterint, & de damnis per eosdem prædictorum occasione illatis satisfecerint competenter. Præcipientes etiam quod hoc statutum faciant per ecclesias suarum diocæsum, de quibus utile eis videbitur, solemniter publicari.

B III. Ut Episcopi denuntient, & faciant denuntiari excommunicatos illos, qui mandant usuras solvi, vel impediunt ne rependantur.

Pro animarum salute provisum extitit in concilio generali reprobando usurariam pravitatem, quod officiales quicumque seu iudices, qui ut solverentur usuræ, vel quod solutæ cum repeterentur, non restituerentur, plene ac libere scienter præsumerent judicare, excommunicationis sententiam incurrerent ipso facto. Cum autem aliqui ex eisdem dictam excommunicationis sententiam minime metuentes, immo prædicta in ipso statuta concilio contemnentes in suarum grave periculum animarum, contra ea facere non formident: & licet ad hoc contra tales ad denuntiandum eosdem esset per ordinarios procedendum, tamen plures ex eis contra hoc se exhibentes negligenter: idcirco nos hujusmodi submovere negligentes cupientes, sacro approbante concilio, omnibus ordinariis Terraconz provincie in virtute sanctæ obedientiæ, & sub divini attestacione iudicii ducimus injungendum, ut cum constiterit aliquot officiales, vel iudices infra eorum jurisdictionem contra prædicta fecisse, quæ in dicto concilio salubriter sunt instituta, eosdem ut excommunicatos faciant publicari: ut sic prædicti ab adjudicandi officio excludantur, & ad reconciliacionis gratiam facilius inducantur.

D E IV. Ut Episcopus, qui ad concilium venire non potest, procuratorem non faciat illum, quem capitulum facit, vel e contra; & quod abbates immittant procuratores sui Ordinis.

Quia interdum contingit, quod episcopi, qui ad concilia provincialia venire personam sunt adstricti, nisi impeditione canonica fuerint præpediti, illos procuratores constituunt, qui ad ipsa concilia procura-

ANNO
CHRISTI
1311.

ANNO
CHRISTI
1111.

tores per eorum capitula transmittuntur. A fecerint, ad arbitrium archiepiscopi de inobedientia puniantur.

ANNO
CHRISTI
1111.

Abbatē etiam prædictos vel alios seculares clericos procuratores constituunt ad prædicta; ex hocque sequitur, quod honor Terraconæ ecclesiæ & concilii minuatur, & salubritas concilii, quæ in multis consistit, potius quam in paucis etiam subtrahatur circa ea, quæ in ipsis conciliis imminent faciendā. Idcirco sub virtute sanctæ obedientiæ prædictis injungimus, ut cum ipsi episcopi venire ad ipsa concilia personaliter fuerint legitime impediti, procuratores constituent viros & discretos alios ab illis, qui per eorum capitula; & capitula alios ab illis, qui per episcopos fuerint constituti; & abbatē etiam in dicto casu religiosos sui ordinis vita & honestate probatos, qui salubre sciant dare consilium in agendis, si Dei, & nostram evitare voluerint ultionem; & qui contrarium

V. *Ut archiepiscopi & episcopi habeant in morte suis ecclesiis dimittere unam capellaniam de pulchris pannis.*

Cum ad honorem Dei & cultus divini ecclesiæ maxime cathedrales pulchris pollere debeant ornamentis, idcirco, sacro approbante concilio, statuimus, quod semper Terraconæ archiepiscopus, vel quilibet episcopus provincie ejus in morte sua unam capellam integram de pulchris pannis & nobilibus ecclesiæ, cui præfuerit, vel centum florenos auri pro eadem emenda, relinquere teneatur: & ad hoc sint ejus bona quæcumque habuerit dicto tempore obligata.

ECCLESIAE FERRARIENSIS CONSTITUTIONES

A Guidone Ferrariensi Episcopo

An. 1332. edita.

Ex MS. cod. Ferrar. major. Eccl. Archiv. eruit, ac transmissit Rev. D. Joseph Antenor Scalabrini ejus Eccl. Canonicus.

In nomine Domini Nostri Jesu Christi Amen. C
Infrascriptæ sunt constitutiones venerabilis Patris Domini Guidonis Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Ferrariensis Episcopi compilatæ, & editæ per ipsum habito consilio, & tractatu Canonico, & Capituli Ferrariensis sub annis Domini Milleimo trecentesimo trigesimo secundo Indiæ. quintadecima.

De Officio Divino. Rubrica.

I. In primis statuimus, monemus, & in virtute sanctæ obedientiæ districte injungimus, & mandamus omnibus, & singulis clericis Diocesis, & Civitatis Ferrariensis nobis subiectis, cuiuscumque status, vel ordinis, seu dignitatis, aut conditionis existant, quod officium Divinum, Missam & omnes septem oras canonicas, & officium Beatæ Mariæ Virginis, ac etiam officium mortuorum in Ecclesiis suis secundum laudabilem, et consuetum ipsarum Ecclesiarum morem qualibet die cum devotione et reverentia debeant celebrare, et dictis horis ac Divinis officiis a principio usque in finem, nisi propter impedimentum legitimum, studeant interesse. Si vero casu aliquo ipsos impediri contingat, nihilominus omnes Horas Canonicas, et officia prædicta dicere seu legere debeant, et teneantur omnino, et maxime qui beneficiati sunt, vel in sacris Ordinibus constituti. Missam autem, et alias Canonicas horas, et præcipue matutinas, et vesperas, nisi tempore interdicti vel absque impedimento legitimo in Ecclesia cum nota debeant uniformiter, et honeste cantare. Quando vero convenienter cantare non possunt, tunc officium Divinum legant punctatim, intelligibiliter, et distincte faciendo semper punctum cum pausa in medio uniuscujuslibet Psalmi. Ordinamus, et volumus, et mandamus, ut omnes Rectores Ecclesiarum, vel eorum ministri usque ad unum mensem post publicationem constitutionis præsentis, debeant in eorum Ecclesiis habere in scriptis Antiphonas cum Oratione de B. Georgio nobili et reverendo Patrono nostræ Civitatis Ferrariæ, et Diocesis, et eas cantent, et dicant in Matu-

PROLOGUS.

Cum olim a prædecessoribus nostris quædam constitutiones, & ordinationes pro salubri statu Ecclesiarum, & Clericorum, ac personarum Ecclesiasticarum nostræ jurisdictionis fuerint compilatæ; & in processu temporis quædam in primis constitutionibus, & ordinationibus Prædecessorum nostrorum corrigenda videantur, vel etiam declaranda, & aliqua ulterius addenda de novo, prout temporis qualitas exigit, officii nostri Episcopalis cura deposcit. Nec non & ipsarum Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum utilitas communis requirit. Nos Guido Dei, & Apostolicæ sedis gratia episcopus Ferrariensis volentes super his debita solertia providere, infrascriptas constitutiones, & ordinationes per prædecessores nostros & nos editas, deliberatione habita diligenti, ac fratrum nostrorum communicato consilio super ipsis ad notitiam totius Cleri Civitatis, & Diocesis Ferrariensis duximus referendas, ne nobis subiecti per ignorantiam valeant excusari, si contra ipsas, vel aliquam ipsarum per temerarium, vel præsumptuosum aliquem, seu aliquos quidquid fuit attentatum. Cum ipsæ constitutiones, & ordinationes sacrorum canonum noscantur vestigia imitari.

Council. General. Tom. XXV.

ANNO
CHRISTI
1111.

tinis, et in Vesperis, et etiam orationem in A Missa qualibet die, nisi impedimentum obsistat. Qui vero contra fecerit, aut negligens, vel remissus fuerit inventus in prædictis, vel aliquo prædictorum, duos solidos Ferrariensium, pro qualibet die persolvat. Ordinamus insuper, et mandamus, ut nominent Beatum Gregorium in Confessione quam faciunt populo diebus Dominicis, et festivis. Ad gloriosum autem nomen Domini Jesu Christi, et B. Mariæ Virginis, quæcumque in Missa, et alio officio nominatur, debeant reverentiam facere, et inclinare profunde, et ad hoc idem faciendum alios informare.

De munditia Ecclesie, Paramentis, & Vasis. B
Rubrica

II. Item injungimus, et mandamus, quod Ecclesias, et Altaria habeant, et teneant continue munda, nitida, et ornata, et habeant in qualibet Ecclesia Calicem argenteum, si commode possunt: paramenta Ministrorum, pannos Altariorum, libros idoneos & correptos, & vasa utensilia ad ministerium Ecclesie opportuna sic ordinata, decentia, & munda, ut decorem Domus Domini diligere videantur. Et quoniam scriptum est: *Domus mea, Domus orationis vocabitur*; ideo prohibemus districte, ne aliquis Clericus, vel laicus cujuscumque conditionis existat, in Ecclesiis, vel Cæmeteriis Civitatis, vel Diocesis Ferrariensis vasa, lignamina, bladum, bestias, aves, vel alia quæcumque prædicta utensilia Ecclesie, ponere, tenere, vel servare aliqua ratione præsumat, nec sorum, vel mercationes in eis fieri ullo modo permittat. Qui vero contra fecerit, aut negligens, vel remissus fuerit in prædictis, vel aliquo prædictorum, pro qualibet vice quinque solidos Ferrarienses persolvat.

De Aqua Sancta.

III. Item volumus, & mandamus, quod in qualibet Ecclesia minori semel in qualibet septimana fiat aqua Sancta per Sacerdotem cum Cotta, & Stola, & ministro Clerico, & ponatur in vasis deputatis ad hoc, nec alia aqua cum aqua benedicta misceatur, vel ponatur in dictis vasis aliqua ratione; qui vero contra fecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum, pro qualibet vice quinque solidos Ferrarienses persolvat.

De Missa, & Sacerdotibus novis.

IV. Item ordinamus, & volumus, quod Sacerdotes, & maxime novi diligenter studeant in Missali, & ea quæ ad officium Missæ spectant sufficienter, & sollicite discant, ne in tanto & tam reverendo ministerio ipsos aliquatenus errare contingat, & in dicendo Missam, & in servando ritum uniformitatem observent. Celebrent etiam suas Missas novas humiliter, & honeste, invitationes publicas, aut convivia sumptuosa, vel superflua nullatenus faciendo. Si vero contrafactum fuerit in prædictis, vel in aliquo prædictorum totum quicquid inde perceptum fuerit in utilitatem evidentem Ecclesie, ejus est rector, aut subditus, nostro arbitrio convertatur. Et de hoc inter quindecim dies nobis plenam fidem facere teneantur; alioquin poenam pro qualibet vice viginti solidorum Ferrariensium incurrant.

De Corpore Christi.

ANNO
CHRISTI
1111.

V. Item injungimus & mandamus, quod Sacerdos quilibet, sive minister Ecclesie cujuscumque, venerandum corpus Christi in loco, & vase speciali, clauso, decenti, & mundo, & bene securo sub bona, & fida custodia clavibus adhibitis conservare procuret, ne periculum aliquod posset contingere per negligentiam vel custodientium incautiam ipsorum; et corpus Christi Sacerdos quilibet in communicando personas, et in portando vel exhibendo infirmis reverenter gestet, habendo cottam, et stollam cum Pixide; et tobalia decentia, et munda, et ministrum clericum unum ad minus lampadam, et campanellam ante portantem. Qui vero contrafecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum, pro qualibet vice viginti solidos Ferrarienses persolvat.

De Sacramentis Baptismi, Extrema unctionis, & Confirmationis.

VI. Item injungimus, et districte mandamus, quod Sacerdotes, et Ecclesiarum Rectores attendant, et præcaveant diligenter, ne subjeti eorum, pro quibus in extremo judicio coram Deo tenentur reddere rationem, absque Sacramentis Ecclesiasticis, quod ab eis, remaneant, vel decedant, sed ipsum Sacerdotem cum cotta, & Stola, & ministro clerico Sacramentis Eucharistie, Baptismi parvulorum, & Sacramenti Extremæ unctionis infirmis loco, & tempore opportuno, qualibet excusatione vel occasione remota, studeant exhibere. nec pro exhibitione prædictorum, vel aliorum Sacramentorum pecuniam vel munera extorqueant, vel involuntate recipiantur a personis. Uterius, & sollicitent illos qui Sacramentum Confirmationis, sive Sacrum Chrisma non habeant, quam ipsum a nobis, vel ab alio Episcopo de licentia tamen nostra, quam citius possunt habere, procurent. Caveant & Sacerdotes, & Ecclesiarum Rectores, quod ad Cathedralium Ecclesiam, laicus non mittatur, sed clericus tantum pro Chrismate deferendo, qui Præbato suo, a quo missus fuit, illud fideliter repræsentet, alias sibi denegetur omnino; cum Ecclesiastica Sacramenta non nisi per viros Ecclesiasticos regulariter sint tractanda. Qui vero contra fecerit in prædictis, aut aliquo prædictorum, pro qualibet vice tres libras Ferrarienses persolvat.

De Penitentia, & Confessione.

VII. Item statuimus, & ordinamus, Sacros canones imitantes, quod quilibet persona utriusque sexus, postquam annos discretionis attigerit, teneatur, & debeat ad minus semel in Anno Sacerdoti Ecclesie, ejus Parochianus existit, vel alii, qui potestatem habeat absolvendi, omnia sua peccata pure, & integraliter confiteatur; Archipresbyteri autem, & alii Prælati nobis subjeti non possint, nec debeant confiteri, nisi nobis aut Penitentiario nostro, absque nostra licentia speciali: qui vero offenderit, aut fecerit contra prædicta, vel aliquo prædictorum, pro qualibet vice quadraginta solidos Ferrarienses persolvat.

ANNO
CHRISTI
1111.

De casibus Pœnitentialibus Episcopo referuatis,

VIII. Item cum in quibusdam casibus pœnitentialibus ad solos Episcopos oportet habere recessum, ipsos casus pœnitentiales ad solos Episcopos præsentis constitutione duximus declarandos, ut Sacerdotes, qui confessiones audiunt de huiusmodi casibus se nullatenus intromittant, sed ad nos, vel ad nostrum Pœnitentiarium illos, qui fuerint infrascriptis casibus involuti transmittere non possint. Casus autem sunt hi: primo, quando aliquis excommunicatus est excommunicatione maiori lata vel indicta ab homine, vel a iudice. Item, cum aliquis ex proposito licitum votum emisit. Item, cum aliquis crimen incurrit hæreticæ pravitatis. Item, cum aliquis commisit Sacrilegium vel Omicidium. Item, cum aliquis falsum testimonium, vel perjurium fecit in iudicio in proximi detrimentum, & damnum. Item, cum aliquis ex proposito commisit incendium. Item, cum aliquis, vel aliqua filium puerum oppressit. Item, cum aliquis falsarius inventus fuit. Item, cum aliquis clandestinum matrimonium contraxit. Item, cum aliquis divinationibus, sortilegiis, & aliis maleficiis usus fuerit, in quibus admisceatur operatio Dæmonis tacita, vel expressa. Item, cum aliquis incestum commisit, aut cum Sanctimoniali peccatum carnale commisit, vel monialis cum alio. Item, cum aliquis cum matre, sorore, vel consanguinea, aut cum brutis se non erubuit committere. Item, cum aliquis meretur pœnitentiam publicam, vel solemnem. Qui vero contra prædicta fecerit, vel aliquid prædictorum, pro qualibet vice pœnam trium librarum Ferrarinarum incurrat.

De Prærogativa majoris Ecclesiæ.

IX. Item laici cum Clericis in choro, & in sedilibus, quando dicitur in Ecclesia Divinum Officium, non debeant admisceri, hæc tamen præcipue ne fiant ordinamus, & volumus in nostra Ferrariensi Ecclesiæ cathedrali, quæ aliarum Ecclesiarum Civitatis Ferrariensis, & Diocesis principalis, & mater existit. Et ideo ulterius prohibemus, quod nulla persona cuiuscunque status, vel conditionis existat in sedibus, aut stallis canonicorum, quando Divina officia celebrantur, sine cotta, vel cappa clausa deturper inducitur interesse præsumat. Et Mansionarii, vel Capellani, seu Campanarii, ne contrarium fiat, diligenter attendant. Qui vero contra fecerit, merito punietur.

De Processionibus, & quod annuatim veniat ad Synodum.

X. Item Capellani, & alii Clerici omnes civitatis Ferrariensis ad Processiones, quæ per nos, & prædecessores nostros, & Capitulum Ferrariense fieri consueverunt, cum cotta, vel cappis clausis teneantur venire, & eis debeant interesse. Similiter omnes Prælati, & Capellani Civitatis, & Diocesis Ferrariensis ad Synodum quolibet anno in prima sexta feria quadragesimæ teneantur venire. Qui vero contra fecerit in prædictis, vel aliquibus prædictorum, pro qualibet vice decem solidos Ferrarientes perfolvat.

De volentibus ad ordines promoveri, & eorum ordinatione.

ANNO
CHRISTI
1111.

XI. Item statuimus, injungimus, & monemus, quod omnes & singuli de Civitate, vel Diocesi Ferrariensi desiderantes adscribi militiæ Clericali, vel minores, aut maiores Sacros ordines adipisci, a nobis tantum, vel ab alio catholico Episcopo legitime instituto, de nostro tamen aut vicarii nostri licentia speciali ostensa per litteras, nostro aut Vicarii nostri sigillo munitas, vel per publicum instrumentum primam tonsuram, aut ordines majores, vel minores recipere teneatur. Archipresbyteri autem, & alii Rectores, aut Prælati quicumque nobis subiecti temporibus Ordinationum per se ipsos, aut per aliquem idoneum Sacerdotem ipsas ordinationes, saltem quinta feria præcedente illos, qui ordinandi sunt fideliter repræsentent, & tales qui sint ætatis legitime, bonæ & honestæ vitæ. Item qui sint in grammaticalibus sufficienter instructi, & qui sciant sufficienter legere, & cantare. Injungimus etiam & mandamus, ne aliqui sine titulo alicujus Ecclesiæ, ut beneficii Ecclesiastici, ad sacros ordines repræsentent; alioquin secundum Canones compellentur eidem ordinato in necessariis providere, donec sufficiens Beneficium obtinebit. Prohibemus quoque Abbatibus, Prioribus, & aliis Prælatibus Regularibus, ut nullum fraudulentem sub eorum habitu, qui non sint eorum subiecti, per se vel per alium ad ordines repræsentent, alioquin ab officio, & beneficio noverint se suspensos. Prohibemus insuper, & districte mandamus, quod nullus filius Sacerdotis sive de adulterio, aut illegitime natus repræsentetur, vel promoveatur ad ordines, nisi esset religiosus aut Monachus, vel Canonicus Regularis. Item nullus, qui habeat uxorem nisi ambo continentiam perpetuam voverint de utriusque consensu. Item nullus, qui duas habeat uxores, vel qui quiescit cum corrupta. Item nullus simoniacus, nullus servus, nullus adscriptitius, quod vulgo dicitur maynente sine licentia Domini sui. Nullus corpore vitiatus ita quod visu deformitatem pariat. Nullus, qui habeat morbum caducum. Nullus, qui sit, vel fuit furiosus, vel insanus, sive demoniacus. Nullus homicida quodcumque homicidium perpetraverit. Nullus perjurius, nullus incestuosus. Nullus adulter publicus. Nullus excommunicatus, nullus irregularis. Nullus qui solemnem pœnitentiam egerit. Nullus qui sit enormibus, & manifestis criminibus, aut impedimento canonico irretitus. Si quis autem contra prædictam nostram prohibitionem facere præsumperit, ordinamus executorem ordinis quem præsumptuose recepit, aut beneficio Ecclesiastico, si quod habuit, ipso facto privatus existat. Ille autem, qui præsentaverit aliquem ex prædictis, sit ipso jure suspensus, & nihilominus decem libras Ferrarientes perfolvat.

De Tonsura, & habitu Clericali.

XII. Item ordinamus, & districte injungimus, & mandamus, quod omnes & singuli Clerici tam religiosi, quam seculares Civitatis & Diocesis Ferrariensis continue portent tonsuram rotundam, & coronam decentem secundum quod convenit eorum conditioni, Religioni, ordini, vel ætati. Item in Ecclesia quando debent divina offi-

ANNO
CHRISTI
1714

officia celebrare utantur cottis, sive superpelliciis, aut cappis honestis, & clausis, vel si Religiosi sint vestibus ordinis sui. Item vestes alias superiores maxime deferant honestas, & clausas, quæ non possint nimia longitudine, vel brevitate notari. Archipresbyteri autem, & Prælati, & Canonici Ecclesiæ Cathedralis, & alii curam animarum habentes, quando per Civitatem vel suburbia incedunt, utantur cappis, aut clamidibus utrumque humerum cooperientibus, decentibus, & honestis sive tempore pluviali tabardis, & alias ex causa legitima. Abbates insuper, & Monachi Ordinis Sancti Benedicti cucullas, & alias vestes honestas habeant, & deferant semper quod præcipit regula Monachalis. Possint tamen Abbates uti cappis honestis, quando eis visum fuerit expedire: eis, & etiam aliis Monachis inter septa claustris, & propter opera liceat scapularibus uti. Alii vero Religiosi & Canonici regulares habitum honestum deferant semper secundum consuetudinem ordinis sui, & religionis, & observantiæ regularis. Archipresbyteri quoque regulares, & alii subditi regulares, qui assumpti sunt vel fuerint in futurum ad regimen Ecclesiarum curam habentium animarum deferant habitum ordinis sui, sicut præcipiunt canonicæ sanctiones. Prohibemus insuper, ne clericus aliquis insulam de lino aut de serico, vel pignolato extra domum suam, nec in publico in capite portare præsumat. Prælati vero Sæculares, & Clerici, quando ipsos equitare contigerit, possint uti tabardis honestis. Quicumque vero fecerit contra prædicta, vel aliquod prædictorum, pro qualibet vice, si Prælati sit, viginti solidorum Ferrariorum, si constitutus in sacris ordinibus, vel beneficiatus decem solidorum Ferrarientium, si clericus simplex, & absque beneficio quinque solidorum Ferrarientium poenam incurrat.

De Conversis & habitu eorum.

XIII. Item circa illos, qui se Ecclesiarum regularium vel secularium assumunt esse conversos, duximus statuendum, quod quicumque vult seu voluerit deinceps beneficio, vel privilegio conversionis gaudere, coram nobis aut Vicario nostro publice compareat, & de sua conversione post quindecim dies suæ conversionis plenam fidem facere teneatur, renunciando expresse cuilibet contractui, seu pacto, vel protestationi factis, vel tenendis, quibus apparere possit conversionem huiusmodi fictitiam esse, vel simulatam, de quibus apud registram Curie nostræ Episcopalis scripturam publicam volumus remanere. Item apud Ecclesiam ipsam, vel domos ipsius Ecclesiæ debeat continue residere. Item tonsuram decentem, & habitum honestum in publico portet, videlicet ut si Ecclesia fuerit Regularis, conversus huiusmodi vestem superiorem cum caputio eidem vestis appenso, ejusdem coloris, portet, cujus esse noscuntur alie superiores vestes Religionis ejusdem. Si vero Ecclesia secularis existat, superiorem vestem, scilicet tabardum cum caputio appenso eidem, vel scapularem honesti coloris teneatur portare, & in utroque casu quilibet de prædictis conversis vestem superiorem, vel tunicam proximam tabardo, vel scapulari prædictis habeat clausam, quæ brevitate vel longitudine notari non possit; ita quod ex qualitate, & honestate vestium prædicti conversi a sæcularibus hominibus notabiliter discernantur. Nullus in-

A super de prædictis conversis confederationes, vel societates laicales inire, aut officia vel commercia laicalia seu publicas factiones exercere præsumat, immo huiusmodi occupationes mundanas abiciat totaliter, ac relinquat, salvo quod si pro Communi Ferrariæ quisquam ipsorum ad aliquod non inhonestum vocaretur officium, illud possit assumere, & peragere; prius tamen a nobis vel vicario nostro petita licentia, & obtenta. Si quis autem contrafecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum, pro qualibet vice poenam trium librarum Ferrarientium incurrat; quam si non solverit infra unum mensem, omni beneficio, privilegio, & gratia protectionis, & defensionis Ecclesiasticæ sit privatus.

De Canonica institutione.

XIV. Item quoniam quamplurimi Clerici sæpius, & injuste, ac malo modo per conscientiam nostram in Diocesi & Civitate Ferrariensi Ecclesias & Pia loca ac beneficia & bona eorum occupare præsumserunt, & occupata detinere non timent, ad ea per violentiam vel fraudolentiam potius temerarie intrusi, quam legitime instituti, in grave damnum & periculum ipsarum Ecclesiarum, & locorum, & in salutis propriæ & aliorum permaximum detrimentum; nos, volentes indemnitati Ecclesiarum, utiliter providere, & occurrere periculo animarum, statuimus, præcipimus, & districte mandamus, quod nullus clericus vel persona Ecclesiastica, cujuscumque sexus, status, ordinis, Religionis, aut conditionis existat, aliquam Ecclesiam vel pium locum, sive dignitatem ecclesiasticam, aut beneficium cum cura, vel sine cura recipere, occupare, vel detinere præsumat absque nostra speciali licentia & consensu; nec ad ea se illegitime intrudat, vel intrudi consentiat, vel permittat. Item quod si aliquis de prædictis aliquam Ecclesiam, vel pium locum, aut dignitatem, seu beneficium Ecclesiasticum in Civitate vel Diocesi Ferrariensi obtinet, vel de cetero obtinebit, infra unum mensem, postquam fuerit in dicta Ecclesia vel dignitate aut beneficio institutus, & in corporalem ipsius Ecclesiæ, vel dignitatis, vel beneficii, ac jurium spiritualium, & temporalium, ad ipsam spectantium fuerit possessionem inductus, coram nobis, aut vicario nostro de sua institutione, vel dignitatis, aut beneficii collatione plenam fidem facere teneatur, sive per nos, sive per Vicarium nostrum, sive per quemcumque alium fuerit in aliqua Ecclesia dignitate, vel prælatura, aut beneficio institutus, ipsa instrumenta investitionum, & jurium, quæ obtinet per ordinem a principio usque ad finem per unum ex Notariis nostræ episcopalis curiæ Ferrariensis faciendo in actis per ordinem registrari. Si quis vero contra fecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum, poenam excommunicationis incurrat, quam ferimus in his scriptis. Quam excommunicationem, si per mensem unum sustinuerit animo indurato, ipsum omni beneficio Ecclesiastico, & gratia, & privilegio Ecclesiasticæ defensionis, & protectionis privamus. Quam igitur excommunicationem incurrare volumus omnes, & singulos ipso facto, qui alicui, vel aliquibus præstarent in occupatione, vel detentione prædictorum Ecclesiæ, loci, beneficii, vel dignitatis auxilium, consilium, vel favorem, a qua non possint absolvi, nisi pateant mandatis Ecclesiæ, atque nostris.

De

ANNO
CHRISTI
1714

ANNO
CHRISTI
1333.

De Monachis, vel Canonicis, vel Clericis non recipiendis, & non institutis absque licentia Episcopi.

XV. Item nullus Monachus, vel religiosus, aut conversus cuiuscumque sexus aut conditionis existat instituat ad aliquam Ecclesiam absque nostra licentia speciali, & consensu. Receptus vero, aut institutus contra formam prædictam nullum jus habeat in dicta Ecclesia, nec sibi per hoc emolumentum aliquod acquiratur, nec alicujus penitus sit momenti. Prohibemus insuper ne Monachus aliquis vel Canonicus regularis in civitate Ferrariae vel diocesi solus absque socio ejusdem Ordinis in alia ecclesia, aut loco religioso, vel alio stare seu morari præsumat. Qui vero contrafecerit in prædictis vel aliquo prædictorum pro qualibet vice penam trium librarum Ferrariorum incurrant.

De clericis assumendis secundum facultates Ecclesiarum.

XVI. Item quod in unaquaque Ecclesia clerici assumantur, & eligantur secundum quod sufficere possint eis ecclesiae facultates; & quia in aliquibus Ecclesiis collegiatis tam regularibus quam secularibus non est bene certus numerus vel determinatus clericorum, vel etiam personarum, & propterea frequenter Ecclesiae ipsae importuna electione vel provisione seu receptione clericorum, aut personarum gravantur; ideo ordinamus, & districte mandamus, quod quilibet Prælati & Rector ecclesiae cuiuscumque collegiatae, tam Regularis, quam secularis, in qua est certus & determinatus numerus clericorum aut personarum, numerum illum determinatum & certum usque ad unum mensem post publicationem constitutionis præsentis in scriptis tradere teneatur nobis & facere plenam fidem. Ubi vero in ecclesiis prædictis certus numerus sive determinatus non est, volumus & districte mandamus, quod quilibet Prælati vel Rector Ecclesiae supradictae cum factatu & consensu, deliberatione sui Capituli vel familiae, ubi est tanta copia personarum Ecclesiae servientium, de certo numero clericorum vel personarum præficiendo & ordinando secundum Deum & Ecclesiae facultates usque ad unum mensem post publicationem constitutionis præsentis providere procuret; de qua determinatione provisione vel ordinatione coram nobis vel vicario nostro infra quindecim dies, post terminum prædictum plenam fidem facere teneatur, ita quod ipsa provisio, determinatio, & ordinatio secundum Deum & rationabiliter facta per nos approbari & confirmari circumspectione debita teneatur. Alioquin ipsi Prælati & subditi Ecclesiarum, si prædicta neglexerint adimplere, potestate eligendi vel recipiendi aliquem clericum vel personam in suis Ecclesiis sint ea vice præsentis constitutione privati, & ad nos potestas hujusmodi devolvatur, qui debemus & tenemur personis & ecclesiis providere; & nihilominus pro qualibet vice qui contrafecerit in prædictis vel aliquo prædictorum penam trium librarum Ferrariorum incurrat.

De Ecclesiis spectantibus ad collationem Episcopi.

XVII. Item districte injungimus & mandamus, quod nullus Sacerdos vel clericus quicumque ecclesiam aliquam ad nostram collationem spectantem, absque consensu nostro audeat intrare, aut etiam detinere, nec ipsum dimittere absque nostra licentia expressa & consensu præsumat. Qui vero contrafecerit in prædictis vel aliquo prædictorum penam incurrat, quam proferimus in his scriptis; alias etiam per nos & arbitrio nostro gravius puniendis.

De pluribus beneficiis Ecclesiasticis non recipiendis.

XVIII. Item quia plerique clerici contra canonicas sanctiones plura beneficia Ecclesiastica recipere, ac etiam retinere præsumunt in sui periculum animarum, super quibus nullam dispensationem habere nescunt. Nos super hoc salubriter providere volentes, præsentis constitutione mandamus & prohibemus districte, quod nullus clericus nobis subiectus qui aliquod beneficium Ecclesiasticum habet ad præsens, aliud beneficium recipere aut retinere simul cum beneficio quod habet sine nostra licentia & dispensatione præsumat. Volumus insuper & mandamus, quod omnes & singuli clerici nobis subiecti, qui plura beneficia ecclesiastica habent ad præsens, infra unum mensem post publicationem constitutionis præsentis de dispensatione suorum beneficiorum coram nobis vel vicario nostro plenam fidem facere teneatur; qui vero prædicta vel aliquod prædictorum non observaverit infra tempus statuti, ex tunc beneficiis ipsis sint hac nostra constitutione privati, & aliter nostro arbitrio puniendi.

De morte vel absentia clericorum.

XIX. Item districte injungimus & mandamus, quod tam subditi quam Prælati, qui ad ritum alicujus ecclesiae nostrae jurisdictionis assumpti sunt, vel fuerint in futurum, apud ipsam ecclesiam residentiam continuam facere teneantur, nisi in scholis vel alibi, ex causa quam legitimam reputemus, honeste morentur, prius tamen a nobis super hoc petita licentia & obtemperata. Item quod Archipresbyter quilibet teneatur & debeat denunciare nobis mortem cuiuscumque clerici vel capellani sui infra octo dies a morte ipsius tempore computandos; & similiter teneatur & debeat denunciare infra dictum terminum nobis omnes clericos & capellanos suos, quot a suis ecclesiis sunt absentes, & ipsas ecclesias absque nostra licentia relinquerunt, & ideo volentes ne a capellanis aut rectoribus vel clericis quibuscumque sine causa legitima ecclesiae relinquuntur; ordinamus & prohibemus districte, quod nullus Prælati, aut subditi cuiuscumque ecclesiae secularis vel etiam regularis in absentia sua præbendam aliquam, seu aliquid de proventus vel redditibus ipsius ecclesiae possit petere, recipere, vel habere nisi pro rata temporis, quo residentiam continuam fecerit, & in divinis officiis ecclesiae suae servierit sine nostra dispensatione & licentia speciali. Nullus quoque clericus aut canonicus vel persona ecclesiastica ecclesiae cuiuscumque, in qua inest rector aliquis vel Prælati præbendam propriam vel aliquid de redditibus ipsius ecclesiae aut beneficii sui auctoritate propria, vel absque Rectoris aut Præ-

ANNO
CHRISTI
1333.

ANNO
CHRISTI
1111.

Prælati sui expressa voluntate & provisione recipere seu tenere præsumat, alioquin ipsi præbenda, beneficio ac redditibus privato existat, nisi infra mensem quicquid auctoritate propria de ipsa præbenda vel redditibus Ecclesie receperit vel habuerit, restituat duplicatum, in utilitatem ipsius Ecclesie & in alios pios usus nostro arbitrio convertendum.

De aetate & qualitate assumendum ad regimen.

XX. Item, Concilii Lugdunensis celebrati per felicis recordationis Gregorium Papam IX. volentes vestigiis inhære, præsentis constitutione mandamus, & districte injungimus, quod nullus Clericus cujuscumque conditionis assumatur ad regimen parochialis Ecclesie, nisi vicissimum quintum aetatem ad minus attigerit, & alias sit honestæ vitæ, bonæ famæ, ac scientiæ competentis, & insuper ad ordines Ecclesiasticos, & Sacerdotium promoveatur infra annum postquam fuerit ad hujusmodi Ecclesiam parochialem assumptus, ita quod Missam, & alia Divina Officia populo, & parochianis suis digne valeat celebrare, ac celebret cum effectu, & conferat eis Ecclesiastica Sacramenta. Ordinamus etiam, injungimus, & mandamus, quod quicumque clericus cujuscumque conditionis prælaturam vel dignitatem aliquam tam Ecclesie secularis, quam etiam regularis, aut beneficium Ecclesiasticum, ordinem Sacerdotalem requirens, habet ad præsens in Civitate Ferrariæ, vel Diocesis, aut in futurum habebit, faciat se infra unum annum debitis temporibus successively ad omnes Ordines Sacros, & Sacerdotium promoveri; ita quod subditis suis Divina officia celebret, & Ecclesiastica Sacramenta ministret, prout officii sui, & prælaturæ munus, & cura requirunt; & ulterius infra mensem teneatur quilibet de prædictis coram nobis, & vicario nostro, postquam ordinem Sacerdotalem recipit, de ipsa promotione facere plenam fidem. Quicumque vero contrafecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum pro qualibet vice quinque librarum Ferrariensium poenam persolvat.

De uno Prælate eligendo, & habendo in qualibet Ecclesia.

XXI. Item cum Ecclesia Dei, sicut Sponsa legitima, uni viro, & non pluribus debeat esse subiecta, statuimus, & firmiter ordinamus, ut in unaquaque Ecclesia Civitatis Ferrariæ, vel Diocesis, in qua Clerici commorantur, unus de ipsius ætatis legitime, qui quantum ad vitam, famam, & scientiam magis idoneus videatur, dum tamen nullum canonicum impedimentum obstat, debeat eligi, ordinari, & esse prælatus, ac Rector perpetuus, & generalis administrator ipsius Ecclesie, qui omnia negotia Ecclesie tam spiritualia, quam temporalia cum deliberatione, & consilio fratrum, & sociorum suorum generaliter & fideliter administret; cui tamquam majori, & Prælate ceteri omnes in iis, quæ secundum Deum ad ejus officium & bonum statum Ecclesie spectant reverentiam exhibeant, & honorem. Ipse autem omnibus tamquam fratribus, caritative, & pacifice de bonis ecclesie provideat, & partem beneficii cuilibet debitam fideliter distribuatur, & dispense, prout bene, ac discrete inter eos fuerit ordinatum, & Ecclesie sustinet facultates; ita quod nullus habeat justam materiam conque-

rendi. Si autem in ordinatione ipsius Prælati, vel beneficii assignatione corda fratrum non poterunt concordare, vel commode pervenire ad concordiam, ad nos ordinandi, ponendi, & faciendi prædicta libere auctoritas devolvatur, qui ex officio nostro debemus, & tenemur ex debito tam personis, quam Ecclesie providere. Prælati etiam Monasteriorum, & Ecclesiarum regularium Fratres, & Subditos suos de proventibus, & redditibus ipsarum Ecclesiarum, & Monasteriorum, prout suppetunt facultates, in vestibus, & victualibus, & aliis necessariis sufficienter, & benigne, ac paterne procurent, ita quod de negligentia circa fratres, & subditos suos non possint merito reprehendi; alioquin gravius punientur.

De Predicatione verbi Dei.

XXII. Item monemus, & ordinamus, quod Archipresbyteri, & alii Ecclesiarum Prælati singulis diebus Dominicis, & præcipue a prima Dominica de adventu usque ad Nativitatem Domini, & a Dominica de Septuagesima usque ad Pascha, & in aliis solemnitatibus, & præcipuis diebus debeant, & studeant per se vel alios prædicare, & annunciare populo verbum Dei.

De visitatione facienda per Prælatos.

XXIII. Item ordinamus, injungimus & mandamus, quod Archipresbyteri semel in anno Parochias suas seu Plebatus debeant sollicite visitare, & tunc duobus equitaturis, & quatuor personis, dimissis quibuslibet aliis personis extraneis, debeant esse contenti. Nullus autem Prælatus subditos suos poena pecuniaria punire præsumat, & infra mensem unum a tempore visitationis quæ invenerit corrigenda, & reformanda ultra vires suas, nobis, vel Vicario nostro teneatur, & debeat nunciare, ut providege possimus Ecclesie, & personis. Qui vero contra fecerit in prædictis, vel quolibet prædictorum, quadraginta solidos Ferrarienses persolvat.

De Sacerdotibus extraneis, & cura Populi, & Parochia eis non committenda.

XXIV. Item, quoniam Sacerdotum, & Clericorum extraneorum vel alienæ Diocesis conditiones frequenter ignorantur, & forsitan inhærentes, & indigni in Ecclesiis sæpius assumuntur, & in detrimentum Ecclesiarum ipsarum, & grave periculum animarum; statuimus, & firmiter ordinamus, quod nullus Sacerdos, aut Clericus extraneus, seu alienæ diocesis assumatur, vel instituitur in aliquam Ecclesiam nostræ jurisdictioni subiectam, nec alicui Sacerdoti extraneo, aut alienæ Diocesis cura populi sine cura Parochialis Ecclesie sine nostra speciali licentia, & consensu aliquatenus committatur. Nullus insuper Sacerdos extraneus, sive alterius Diocesis, quantumcumque habeat litteras testimoniales sui Episcopi audeat in aliqua Ecclesia Civitatis, vel Diocesis Missas populo celebrare, nec aliquis Clericus Nobis subiectus, aut persona subiecta Ecclesiastica aliquem Sacerdotem extraneum, vel alterius Diocesis in sua Ecclesia ad celebrandas Missas populo recipere præsumat absque nostra, vel Vicarii nostri licentia speciali, nisi forte Sacerdos hujusmodi Missas vellet dicere in secreto. Qui ve-

ANNO
CHRISTI
1717.

ro contrafecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum, pro qualibet vice tres libras Ferrarienses persolvat. Prohibemus etiam ne Sacerdotes Ecclesiarum Parochialium alios parochianos in Dominicis ac solemnitatibus & præcipuis diebus, contempta eorum Ecclesia, scienter recipiant ad officia Divina, nec eis conferant Ecclesiastica Sacramenta; qui vero contra fecerit graviter punietur.

De officialibus instituentis in Ecclesiis per Prælatos.

XXV. Item ordinamus, volumus, & mandamus, ut in omnibus Ecclesiis collegiatis tam secularibus, quam regularibus, & plebibus, seu capellis, in quibus plures Clerici residentiam faciunt, Prælati cum deliberatione, & consilio fratrum suorum, & si non tanta sit copia fratrum, ut & cum deliberatione honestæ familiæ suæ singulis annis ordinent, & constituant unum Camerarium, sive Massarium de fratribus suis, ad cuius manus omnis denarii, redditus, & proventus Ecclesiæ, vel Domus integre & plene proveniat, & ipse Camerarius scribat, vel scribere faciat diligenter quidquid ad manus suas pervenerit de pecunia vel proventibus Ecclesiæ sive Domus; & ulterius secundum consilium, & providentiam sui Prælati procuret, & disponat fideliter ea, quæ fuerint fratribus, & familiæ oportuna, prout Ecclesiæ vel Domus superpetant facultates; ipse & Camerarius, sive Massarius omnibus duobus mensibus de omnibus redditibus, & Ecclesiæ expensis Prælato, & fratribus suis præsentibus plenam rationem in scriptis reddere teneatur. Nullus vero Prælati in persona propria recipiat pecuniam, vel expendat, sed ad manus Camerarii pecunia tota perveniat, & redigatur in scriptis, prout superius est expositum. Prælati tamen de consilio fratrum suorum ordinent, & constituant singulis annis officiales de fratribus suis subditis, & non de aliis extraneis magis idoneos, & honestos; scilicet Camerarium, sive Massarium, Sacristam, Infermarium, Portanarium, & Campanarium, & alios officiales, singulos ad singula officia, vel unum ad plura, sicut prælati, & fratribus melius visus fuit expedire. Ipsi autem officiales officia eis commissa humiliter, ac devote suscipiant, & diligenter ac fideliter ea studeant adimplere, & de omnibus quæ de bonis Ecclesiæ ad manus ipsorum officialium pervenerint Prælato suo & fratribus, tempore quo Camerarius suam reddiderit rationem, & ipsi rationem suam reddere teneantur, ita tamen quod quando Prælati, vel officiales Ecclesiarum per nos vel per Vicarium nostrum aut Visitatorem fuerint requisiti, sciant & possint de prædictis omnibus plenam reddere rationem. Caveant autem, & omnino abstineant tam Prælati, quam subditi ab illicitis donationibus de rebus Ecclesiæ, & damnosis expensis inordinatis. Sed cum Ecclesiæ necessitas, aut utilitas requirit aliquid expendendum esse, seu benemeritis esse dandum, Prælati, vel Rector Ecclesiæ cum deliberatione, & consilio fratrum suorum, vel honestæ familiæ sic fideliter, & distincte omnia sibi commissa distribuat, & dispense, ne coram Deo & hominibus iuste valeat reprehendi. Qui vero contra fecerit in prædictis, & quolibet prædictorum, pro qualibet vice quinque libras Ferrarienses persolvat.

Concil. General. Tom. XXV.

De possessionibus, & bonis Ecclesiarum non alienandis, nec obligandis.

ANNO
CHRISTI
1717.

XXVI. Item Sacrorum Canonum vestigiis inherentes, statuimus, & distincte mandamus, quod nullus Prælati aut Rector, vel Clericus, sive persona Ecclesiastica, aut administrator, vel procurator sive æconomus aut subditus, vel officialis alicujus Ecclesiæ, vel pii Loci Civitatis, vel Diocesis Ferrariensis, ad nostram jurisdictionem spectantis, possessiones aliquas, aut res immobiles, sive jura spiritualia vel temporalia, quocumque nomine censeantur, Ecclesiæ, vel pii loci sibi commissæ, vel commissæ vendat, vel aliquo alienationis titulo suo nomine alienet, vel in emphyteusim perpetuam concedere, vel impignorare præsumat, nec aliquam juris vel facti concessionem, vel concessionem faciat de prædictis alicui Clerico, vel laico, aut cuicumque personæ, nulliusque vices suas, vel jus quod habet in Ecclesia sua, vel administrationem ipsius, sive in beneficio Ecclesiastico alicui personæ de facto vel de jure concedat, sive committat, nec fructus suæ Ecclesiæ, sive Beneficii vel proventus ejusdem vendat alicui, vel aliquo titulo seu modo concedat, ita quod pro annis pluribus simul pensionem vel pecuniam fructuum, vel proventuum recipiant. Sed usque ad quinquennium quilibet Prælati, seu Rector aut clericus, vel persona Ecclesiastica possit facere locationes de possessionibus Ecclesiarum suarum, & piorum locorum, & eorum fructibus percipiendo annis singulis & annuam & debitam pensionem, seu pecuniam fructuum vel proventuum Ecclesiæ, aut pii loci, vel beneficii sui Ecclesiastici; & hoc aliter facere non præsumat, scilicet uno anno pro pluribus. Subditi vero Ecclesiarum, vel piorum locorum alicui contractum de prædictis faciendo, & contra formam prædictam non consentiant aut subscribant sine nostra, seu vicarii nostri licentia speciali; sed postquam fecerint a Prælati suis velle fieri contractum nobis, vel Vicario nostro infra octo dies ab eorum notitia notificare, & denunciare per se, vel alium teneantur. Hæc tamen constitutione monemus, & inhibemus distincte, ne aliquis laicus aut persona Ecclesiastica regularis, vel secularis ab aliquo Prælati, vel subdito aut ab aliqua persona Ecclesiastica regulari, vel seculari emat, vel recipiat concessionem aliquam seu locationem vel traditionem, vel alienationem, vel impignationem, aut obligationem, vel donationem, aut aliqua, quæ ad alienationem possint modo aliquo pertinere, ne aliquis contractum ineat cum eodem de prædictis, vel aliquo prædictorum absque licentia nostra vel Vicarii nostri habita, & obtenta. Nos enim omnes & singulos contractus contra hujus nostre constitutionis tenorem factos, vel fiendos ab aliquo de prædictis irritamus, & ex nunc decernimus inanes, & cassos, & nullius penitus firmitatis. Quicumque vero contrafecerit in prædictis vel aliquo prædictorum pœnam excommunicationis incurrat, quam ferimus in his scriptis; & si Clericus fuerit omni beneficio Ecclesiastico sit privatus. Mandamus insuper, & modo simili prohibemus, quod nullus Prælati, aut subditus, vel alia persona Ecclesiastica alicujus Ecclesiæ, vel pii loci libros Ecclesiæ, crucis, calices, turribula, planetas, seu quæcumque alia paramenta, vel ornamenta obligare,

M m m

im-

ANNO
CHRISTI
1111.

S impignare, vel obliganda seu impignanda concedere alicui personam audeat, vel presumat absque licentia speciali habita, & obtenta. Quae vero per se vel alios obligata, impignata haec tenus essent, usque ad mensem unum post publicationem constitutionis praesentis recuperare fideliter, & rehabere procurent; & si aliquis cognoverit, vel cognoscit aliquem suum Praelatum, aut confratrem, vel officialem delinquere, seu deliquisse in praedictis, vel aliquo praedictorum, nobis vel Vicario nostro intra octo dies denunciare, postquam sciverit, teneatur. Qui vero contrafecerit in praedictis, vel aliquo praedictorum pro qualibet vice trium librarum Ferrarientium poenam incurrat.

De debitis non contrahendis in Ecclesiis.

XXVII. Item cum ex debitis, quae improvide, & inordinate in Ecclesiis contrahantur, gravia damna, & detrimenta frequenter ipsae Ecclesiae pariantur, prohibemus, & districte mandamus, quod nullus Praelatus aut officialis Syndicus, sive Capitulum Ecclesiae regularis de cetero contrahere debitum ultra decem libras Ferrarientium praesumat; nullus Archiepiscopus plebis secularis, aut iudicus, vel capitulum ipsius plebis ultra sex libras Ferrarientium; nullus rector, vel administrator aut procurator, vel clericus alicujus Ecclesiae sive hospitalis, vel pii loci ultra tres libras Ferrarientium absque nostra requisitione, licentia, & consensu, & tunc pro evidenti necessitate, & utilitate ipsius Ecclesiae debitum huiusmodi contrahi possit; nec ultra praedictam quantitatem ulterius alia debita contrahantur, nisi prius satisfactum fuerit de debitis iam contractis; ad debita quoque contracta ultra quantitatem praedictam absque licentia nostra usque ad tempus praesens, vel & in futuro contra formam praemissam nolumus Ecclesias, vel pia loca aliquatenus obligari, sed huiusmodi debita contrahentes ipsa debita solvere teneantur; & nihilominus poenam trium librarum Ferrarientium incurrat.

De possessionibus Ecclesiae per Clericos non admittendis.

XXVIII. Item statuimus, volumus, & mandamus, quod ubicunque duo, vel tres aut plures clerici sunt, vel fuerint in aliqua Ecclesia Civitatis Ferrarientis, vel Diocesis, possessiones ipsius Ecclesiae, vel iura inter ipsos clericos nullatenus dividantur absque nostra licentia, & consensu. Si vero aliquae possessiones Ecclesiae cuiuscumque absque nostra licentia sunt divisae, infra mentem unum post publicationem constitutionis praesentis integrentur & reducantur in unum, & hoc idem de beneficiis ad communem mentem, vel victum pertinentibus ordinamus, & volumus observari, & quod Clerici comedant simul, & simul vacentur bonis ad communem usum, & statum ipsius Ecclesiae communiter habeant universa; alioquin si contra formam praemissam fuerit aliquid attentatum, & factum, sit irritum, & inane. Et contra facientes in praedictis, vel aliquo praedictorum quadraginta solidorum Ferrariorum pro qualibet vice poenam incurrant.

A De Bonis alicujus Ecclesiae iniuste habitis, vel occupatis, aut habendis, vel occupandis.

ANNO
CHRISTI
1111

XXIX. Item monemus omnes, & singulos Clericos, & Laicos, qui bona mobilia, vel immobilia, sive jura, privilegia, instrumenta, scripturas, vel res alias, seu alia quaecumque bona ad Episcopatum, vel Ecclesiam aliquam, seu hospitale aut locum religiosum, seu venerabilem Civitatis Ferrarientis pertinentia, vel Diocesis, accipere auctoritate propria, vel ejus qui de jure dare non potuit, vel occupavit, invasit, vel habet, aut detinet occupata, seu ntitur detinere, ut infra mensem unum a die publicationis constitutionis praesentis peremptorie numerandum nobis, vel Vicario nostro, Ecclesiae, aut loco illi, ad quem pertinent, seu spectant libere dimittant, relaxent, restituant, & resignent. Qui vero huius statuti nostri, monitionis, & mandati transgressor existit, vel praedictam, vel aliquod praedictorum de cetero occupabit, invadet, aut quocumque malo modo accipiet, vel tenebit illum vel illos, cuiuscumque sexus vel conditionis existant, ex nunc pro ut ex tunc excommunicamus, & in his scriptis excommunicationis sententia innodamus, nec absolutionis beneficium possint recipere, vel habere, nisi prius sic occupata, vel detenta, aut invasa vel accepta restituant, resignent, & libere dimittant, & satisfaciant de praedictis, & de damnis satisfecerint, & expensis. Praestantes autem personis praedictis circa praedicta vel aliquod praedictorum auxilium, consilium, & favorem, simili sententia & poena excommunicationis duximus innodandos. Quam excommunicationem si per tres menses animo subluerint indurato, si Clerici fuerint, ipsos omnibus beneficiis privamus; si vero Laici, ipsos omnibus feudis, beneficiis, & gratis simili modo privamus.

De Decimis.

XXX. Item inhibemus, & monemus districte, ne Laici sine titulo iusto decimas detineant in suae periculum animae, & ne detinentes eas quocumque modo in alios Laicos, vel Clericos eas transferre possint aliquo modo, sive titulo, absque nostra licentia, & consensu; nec fructus earum vendere aut concedere, vel donare quocumque modo, nisi ad unum annum tantum, scilicet fructus earum decimarum vendere, vel aliis concedere annuatim. Hoc enim non negamus, vel maxime qui se dicunt, & asserunt jure feudali decimas tenere praedictas. Contra facientes autem cuiuscumque sexus, vel conditionis existant, & qui ab eis, vel ab aliis receperint decimas quocumque modo, vel titulo, & qui super praedictis sic prohibitis fecerint instrumenta, vel decretum impulerint, & testes, qui scienter passi fuerint se talibus illicitis contractibus adhiberi, si aliquod de praedictis malitiose, & in fraudem fecerint, praedicti omnes ex nunc ut ex tunc in his scriptis excommunicationis sententia innodamus. Idem statuimus, & volumus in Clericis decimas a nobis, vel ab Episcopatu tenentibus, seu possidentibus observandum; praeterea omnes, & singulos contractus contra huius nostrae constitutionis tenorem haec tenus factos, vel facturos in posterum ab aliquo de praedictis, ex nunc decernimus irritos & inanes, & nullis nunquam tem-

temporioribus valituros. Si vero excommunicati-
 onem per duos annos animo sustinuerit indu-
 rato, si Clericus fuit, omni beneficio, gratia,
 & privilegio Ecclesiastico sit privatus; si vero
 laicus, omni beneficio, & feudo privatus ex-
 istat.

ANNO
 CHRISTI
 1775.

De honestate, & continentia Clericorum.

XXXI. Item super continentia, & honesta-
 te vitæ Clericorum præsentis constitutione duxi-
 mus ordinandum, ac etiam statuendum, quod
 nullus Clericus, vel Ecclesiastica persona cujuscumque
 conditionis, aut status, qui sacrum ordinem,
 vel beneficium Ecclesiasticum obtinet, vel in
 posterum obtinebit, habitans in Civitate
 Ferrariensi, vel Diocesi, mulieres aliquas,
 vel aliquam sub prætextu consanguinitatis, aut
 convictionis vel alio quocumque prætextu inter
 septa Ecclesie sue, hoc est, infra Domus ip-
 sius Ecclesie adhaerentes, retinere sine nostra,
 vel Vicarii nostri licentia audeat, vel præsumat;
 nec concubinam aliquam, seu focariam publice
 retinere. Clericos enim qui feminas aliquas
 concubinas, aut focarias in domibus Ecclesie,
 aut etiam apud ecclesiam, sive alicubi publice
 & manifeste nunc retinent seu in posterum
 retinebunt secundum constitutionem venerabilis
 Patris Domini Fratris Latini Hostiensis & Vele-
 trensis Episcopi, olim Apostolicæ sedis Legati,
 a suis beneficiis Ecclesiasticis se noverint fore
 privatos, & eos in præsentis constitutione
 privamus, nisi infra mensem unum fuerint
 correcti. Nihilominus pro qualibet vice pœnam
 viginti quinque librarum incurrant. Quam
 pœnam infra mensem unum solvere teneantur.
 Nullus etiam clericus in minoribus ordinibus
 constitutus, quamvis beneficium ecclesiasticum
 nullum obtineat, nec aliquis qui persona eccle-
 siastica censetur, licet clericatus non obstat,
 concubinam aliquam, seu focariam, vel mulie-
 rem aliquam tenere, vel habere præsumat. Si
 vero contrarium facere fuerit deprehensus, qua-
 libet vice pœnam decem librarum Ferrariensium
 incurrat; quam pœnam infra mensem unum
 solvere teneatur. Contemptores autem, & re-
 belles, ac inobedientes omnes, & singulos su-
 prædictos omni beneficio, & privilegio, & be-
 neficio, & gratia protectionis, ac defensionis
 ecclesiasticæ præsentis constitutione privamus.
 Habeant insuper Clerici, & Prælati quicumque
 bonas societates, & conversationes honestas, &
 abstineant ab illicitis, & inhonestis, de quibus
 possint merito reprehendi. Caveant insuper a
 juramentis, ac blasphemis, & ab inhonestis,
 ac scurrilibus verbis. Item a societatibus, offi-
 ciis, & comitiis laicalibus, nec exercent ven-
 nationes, aucupationes, vel publicas factiones,
 nec ad palatium communis Ferrariæ, vel ad
 domos Palatii vadant, vel accedant pro alie-
 no negotio in judicio Curie secularis ventilan-
 do, absque nostra, vel Vicarii nostri licentia
 speciali. Nec aliquis Sacerdos, vel Clericus ali-
 quem suum filium proprium secum ducat, nec
 in Ecclesia, vel domibus Ecclesie tenere præsumat.
 Qui vero contra fecerit in prædictis, vel aliquo
 prædictorum pro qualibet vice pœnam quinque
 librarum Ferrariensium incurrat.

De Clericis Usurariis.

XXXII. Item prohibemus districte Clericis uni-
 versis, & personis Ecclesiasticis, ne mutuare pec-
 uniam ad usuram per se, vel alium, vel con-
 cedere boves ad laborandum modo aliquo vel
 contractu, qui possit usurarius judicari, aut fa-
 cere, vel inire quicumque usurarium contra-
 ctum aliquo modo, vel ingenio audeat, vel
 præsumat. Quicumque vero Clericus vel perso-
 na Ecclesiastica contrarium fecerit vel face-
 re fuerit deprehensus, totum capitalem, sive
 fortem perdat, nostræ Cameræ applicandum;
 & ulterius omnes usuras sive lucrum restituere
 integraliter teneatur. Contemptores autem &
 rebelles beneficiis Ecclesiasticis, necnon & pri-
 vilegio, & gratia Ecclesiasticæ defensionis, &
 protectionis præsentis constitutione privamus.
 Nullus insuper Clericus vel persona Ecclesiasti-
 ca inhonestas, & indebitas negotiationes, vel
 mercationes exercere præsumat; contrarium fa-
 cientes nostro arbitrio puniantur.

ANNO
 CHRISTI
 1775.

*De Accusationibus, testificationibus, & juramentis
 Clericorum in Curia seculari.*

XXXIII. Item mandamus, & inhibemus di-
 stricte, ne Clericus aliquis aut persona Eccle-
 siastica criminaliter coram iudice seculari ali-
 quem accusare, vel testimonium ferre aliqua
 ratione præsumat; nisi prius a nobis, vel Vi-
 cario nostro, & pro evidenti, vel legitima cau-
 sa petita licentia, & obtenta, & coram nobis,
 vel Vicario nostro præstito juramento. Si vero
 contrarium per aliquem Clericum, vel personam
 Ecclesiasticam fuerit attentatum, transgressor hu-
 jusmodi in decem libras Ferrarienses pro quali-
 bet vice condemnatus existat. Caveat insuper
 quilibet Clericus, & persona Ecclesiastica, ne
 fidei iuramentum vel procuratores laicorum existant,
 ne super huiusmodi coram iudice seculari opor-
 teat eos testimonium perhibere; alioquin pœ-
 nam prædictam incurrant, si contrarium fuerint
 contra facere deprehensi, absque nostra, vel
 Vicarii nostri licentia, & consensu.

*De Ecclesiasticis non trahendis ad
 curiam Secularem.*

XXXIV. Item prohibemus districte, ne cle-
 ricus aliquis, vel persona Ecclesiastica Clericos
 aut personas Ecclesiasticas trahere audeat, vel
 præsumat ad forum, vel curiam, aut iudicium
 seculare. Qui vero contra fecerit, vel contra
 hoc facere præsumperit viginti libras Ferrarien-
 ses pro qualibet vice cameræ nostræ persol-
 vat. Et nihilominus omne gravamen, & ex-
 pensas illius, quem traxit per se vel alium ad
 forum, vel ad curiam, vel ad iudicem secula-
 rem satisfacere teneatur.

De Clericis euntibus de nocte.

XXXV. Item prohibemus, & districte man-
 damus, ne clericus aliquis, vel persona Eccle-
 siastica vadat per Civitatem Ferrariæ, vel tu-
 burbia de nocte cum armis, vel sine armis,
 dantes ex nunc licentiam, & liberam potesta-
 tem decano, & aliis officialibus ad hoc depu-
 tatis per secularem quoscumque de prædictis
 clericis, aut personis Ecclesiasticis invenerint
 de die, absque licentia nostra, vel vicarii no-
 stri cum armis, vel de nocte cum armis, vel
 sine armis, licite detinendi, & ad nostram præ-
 sentiam conducendi, & si de nocte fuerit us-
 que mane in sua fortia detinendi; & ut præ-
 dicti Decani, & officiales sint magis solliciti
 ad

ANNO
CHRISTI
1331.

ad exequendum prædicta, statutis, & volumus, eisdem ut tres libras Ferrarias habeant pro quolibet, quem de die, vel de nocte invenerint malo modo, & inventum ad nos duxerint præsentandum. Prædictam vero non intelligimus ad clericos, & sæculares extendi, qui de nocte cum lumine vadunt in necessitate ad exhibendum infirmis Ecclesiastica Sacramenta, vel alias pro evidenti necessitate vadunt de nocte cum lumine, cum societate licite ordinata. Quicumque vero contrafecerit in prædictis, vel in aliquo prædictorum, quinque libras Ferrarienses perfolvat.

De Clericis percussoribus.

XXXVI. Item volentes in quantum possumus malitiis hominum obviare, ne maleficia manean impunita, præsentis constitutione ordinamus, volumus, & mandamus, quod si quis, diabolo instigante, in clericum scienter per se, vel alium manus iniecerit violentas, itaque passio enormem inferat læsionem percutiendo cum armis, vel quacumque percussione lethali, præter excommunicationem quam ipso facto incurrit, sit ipso facto privatus omnibus beneficiis, quæ haberet in civitate Ferrariensi vel Diœcesi, nec possit in futurum in eisdem beneficium aliquod obtinere; & intelligimus beneficia sive prælatura sint, dignitates, rectoria, canonicatus, seu pæbenda, vel simplex clericus, aut jus Patronatus, feudum emphyteosis, auctoritatis, castaldionatus, seu procuratio, vel aliud quodcumque beneficium proveniens ab ecclesia vel pio loco: Si autem ex tali læsione, seu percussione mors, aut membri amissio, vel debilitatio fuerit consecuta, non solum prædictam poenam, vel poenas incurrat, immo non possit perpetuo aliquis sibi attinens in eadem Ecclesia in primo, vel secundo gradu in Civitate, vel Diœcesi aliquod beneficium Ecclesiasticum accipere, vel habere. Si vero aliquis beneficium aliquod conferendo alicui de prædictis huius statuti transgressor scienter extiterit XL. solidos Ferrarienses perfolvat, & nihilominus quod factum fuerit sit irritum, & inane, & nullius penitus firmitatis. Si autem huiusmodi percussor, seu malefactor clericus fuerit, vel persona Ecclesiastica, ipsum omni beneficio, Ecclesiastico privilegio, & gratia Ecclesiasticæ defensionis, & protectionis privamus, præter poenam temporalem, quam semper sua dementia patietur. Et volumus istam constitutionem extendi ad maleficia præterita, & futura, ex quibus præteritis non fuit absolutio subsecuta.

De Clericis arma portantibus.

XXXVII. Item, quia canonicæ sanctiones districte prohibent clericis arma portare, cum hoc plurimum deroget Ecclesiasticæ honestati, præsentis constitutione mandamus, & inhibemus districte, quod nullus clericus, nulla persona Ecclesiastica secularis, vel regularis, habitans in Civitate, vel Diœcesi Ferrariensi, cuiuscumque conditionis, aut status, arma impugnationis, vel defensionis portare audeat, vel præsumat, nisi ex iusta, & legitima causa, prius tamen a nobis petita licentia, & obtenta, & insuper orzulta de non offendendo idonea cautione. Quicumque vero contra fecerit, pro qualibet vice, & quolibet armorum genere in decem libras Ferrarienses condemnatus, & pu-

nitus existat. Si autem rebellis, & inobediens, & contumax fuerit, nec infra mensem unum redierit ad nostra mandata omnibus beneficiis suis, privilegiis, & gratiis, protectione & defensionibus Ecclesiasticis sit privatus.

De tabernis, choreis, & ludo taxillorum vitandis.

XXXVIII. Item inhibemus & districte mandamus, ne clericus aliquis aut persona Ecclesiastica, habitans in civitate Ferrariensi, vel suburbis, tabernas intret ut bibat in eis. Et idem intelligimus de illis qui in villis nostræ Diœcesis inhabitare noscuntur. Item ne cum mulieribus, vel aliis, quibuscumque personis choreisent, aut in choreis cantare, saltare, vel balare præsumant, seu in quibuscumque locis lascivire, vel obscenitates, aut ludibria sui corporis exercere. Item ne ad azardium, vel aliquem ludum taxillorum aut aliquem alium ludum inhonestum, quocumque nomine censeatur, nisi forte ad schacos absque taxillis, pecunia, vel extra quascumque ludere præsumant per se, vel alium in publico, vel occulto. Quicumque vero contrafecerit, vel offenderit in prædictis, vel aliquo prædictorum, pro quolibet excessu, & pro qualibet vice usque ad quindecim dies, quinque libras Ferrarienses perfolvat.

De clericis contrahentibus matrimonium de facto.

XXXIX. Item injungimus, & districte mandamus, quod nullus clericus cuiuscumque status, vel conditionis existat, qui aliquod beneficium Ecclesiasticum habet, vel obtinet, aut in posterum obtinebit, in Civitate Ferrariensi, vel Diœcesi cum aliqua muliere contraxerit, vel contrahet in futurum, præsumat aliquod beneficium Ecclesiasticum deinceps tenere, vel potius usurpare in detrimentum Ecclesie, & opprobrium Ordinis Clericalis. Nos enim huiusmodi Clericos, postquam matrimonium de facto contraxerint omnibus beneficiis Ecclesiasticis, quæ obtinent, aut etiam obtinebant, hac nostra constitutione decernimus esse privatos. Illa beneficia per eos, ad quos de jure spectat, electio personis idoneis libere conferantur. Si vero beneficia ipsa post matrimonium contractum retinere præsumperint, nec ea ex toto reliquerint, aut per se vel per alios contraxerint, vel impedierint, huiusmodi transgressores ipso facto excommunicationis sententiam incurrant, a qua sententia, nisi Clericis ipsis quidquid de bonis earum habuerint plene restituant, nullatenus absolvantur. Prælati vero postquam sciverint subjectos suos post matrimonium contractum Ecclesiastica beneficia retinere, aut potius usurpare, aut in Concubinato permanere, nisi infra mensem nobis, aut Vicario nostro denuntient, poenam quinque librarum Ferrariensium incurrant. Nullus insuper Clericus, vel persona Ecclesiastica, exceptis ex officio baptizantibus compadres sibi faciant, vel commatres, ut incauta conversatio mulierum a Clericis removeatur omnino. Qui vero contra fecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum pro qualibet vice poenam trium librarum Ferrariensium incurrat.

De

ANNO
CHRISTI
1331.

ANNO
CHRISTI
1311.

De vitando accessu ad Monasteria.

XL. Item honestati clericorum, & personarum Ecclesiasticarum, tam secularium, quam regularium providere volentes, ordinamus, & districte injungimus, & mandamus, quod nullus Sacerdos, vel Clericus Secularis, nullus Religiosus, seu ecclesiastica persona ad aliquod Monasterium monialium, vel sororum absque nostra, vel Vicarii nostri speciali licentia, & consensu personaliter accedere audeat, vel praesumat. Nullus etiam laicus ipsa monasteria Monialium, vel sororum accedat causa habendi colloquium cum eis, absque licentia praedicta, ut superius est expositum, exceptis patribus, matribus, Fratribus, & sororibus ipsarum Monialium, & sororum, & hoc de nostra licentia speciali, exceptis etiam confessoribus per nos, vel auctoritate nostra ipsis Monialibus, & sororibus deputatis, aut in posterum deputandis, & aliis Religiosis, qui eis praedicare debuerint Verbum Dei, ac eis etiam qui causa solemnitatis, vel funeris, & causa Missam celebrandi, & insuper medicis, sive Barberiis, qui causa infirmitatis, de nostra vel Vicarii nostri licentia, & consensu ad ipsa monasteria fuerint convocati. Qui vero contra fecerit in praedictis, vel aliquo praedictorum, si clericus fuerit, pro qualibet vice poenam quadraginta solidorum Ferrariensium persolvat; si vero laicus sit ab ingressu Ecclesiae interdictus. Si vero Clericus, vel Laicus loca intrinseca Monialium praedictarum intrare praesumpserit absque nostra, vel Vicarii nostri licentia petita pariter, & obtemperata, excommunicationis sententiam eundem incurrere volumus ipso facto, quam in hujusmodi praesumptorem hac admonitione praemissa, ex tunc proferimus in his scriptis.

De acquisitione, & comparatione, & forma instrumentorum.

XLII. Item statuimus, & mandamus, quod tam Praelati, quam subditi Ecclesiarum, & piorum locorum, si aliquid emere voluerit in bonis & possessionibus, aut tacere compram, vel acquisitionem vice & nomine ipsius Ecclesiae vel pii loci emant, & fieri faciant instrumenta. Si vero aliquis praedictorum suo proprio nomine emere voluerit, prius coram nobis, aut Vicario nostro per viros aliquos fide dignos plenam fidem facere teneatur, quod de proprio patrimonio, vel peculio, quod acquisivit, & non de bonis Ecclesiae, vel pii loci emere intendit, seu facere compram, vel acquisitionem, & tandem cum licentia nostra, aut Vicarii nostri possit emere, & emptionem, vel acquisitionem perficiat quod intendit. Alioquin, si contra formam praedictam aliquid fuerit comparatum, vel emptum Episcopatus nostro, & Camerae integre applicetur. Si vero de bonis Ecclesiae, vel pii loci forte constiterit, ad ipsam Ecclesiam, vel pium locum libere revertatur, & transgressor hujusmodi tres libras Ferrarienses infra mensum unum persolvat.

De instrumentis fictitiis, & simulatis.

XLII. Item quia nonnulli Clerici per instrumenta fictitia & simulata, contra laicos malignare conantur, nos super his providere volentes, praesenti constitutione mandamus, &

A inhibemus districte, quod nullus Clericus, aut persona Ecclesiastica per instrumenta fictitia, & simulata emere, vel acquirere audeat, vel praesumat aliquo modo, vel titulo, possessiones, vel terras aliquas, seu bona quaecunque in fraudem, & in proximi detrimentum, nec... faciat a quibuscunque laicis aliqua jura, & actiones fictitiae, & simulate, nec possessiones aliorum laicorum auctoritate propria occupet, vel invadat. Si vero per instrumenta fictitia, & simulata aliquid hactenus acquisivit, vel emit, ipsa instrumenta fictitia, vel simulata infra octo dies post publicationem constitutionis praesentis casset, irritet, & annullet, ac eis expresse renunciat, ita quod nullius momenti existant, & in rerum natura nihil appareat de praedictis. Possessionem autem, bona, & jura, sic acquisita simulate, infra terminum eundem primo possessori restituat, & dimittat occupata & invasa auctoritate propria infra terminum idem octo dierum suo possessori vero & domino similiter restituat, & relaxet. Si quis autem in praedictis, vel aliquo praedictorum transgressor extiterit, pro qualibet vice, poenam decem librarum Ferrariensium incurrat, quam poenam, nisi usque ad mentem unum pertolverit animo indurato, omni beneficio, & privilegio Ecclesiastico sit privatus.

De Sortilegiis.

XLIII. Item quoniam per sortilegia, & incantationes, & maleficia Christianae Fidei sinceritas, & morum honestas frequentius perturbatur, praesenti constitutione monemus, & districte mandamus, quod nullus Clericus, vel persona Ecclesiastica, sive Laicus, vel persona quaecunque sortilegia, vel maleficia, seu incantationes, sive facturas facere quocunque modo, procurare, aut consentire ut fiant, audeat vel praesumat. Et praecipue talia, ex quibus vir & uxor non possint carnaliter se cognoscere, aut se ad invicem diligere, vel simul commorari. Nec aliqua alia, in quibus res sacrae apponantur, vel misceantur, nec illa, in quibus Demones invocantur, vel in quibus sunt aliqua pacta Demonum tacita, vel expressa. Quicumque vero fecerit contra praedicta, vel aliquid praedictorum, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, quam ferimus in his scriptis.

De Falsario, & falso Testimonio.

XLIV. Item praecipimus, injungimus, & mandamus, quod nullus Clericus, vel Laicus cujuscumque conditionis vel status aliquod instrumentum publicum falsum faciat, aut fieri consentiat, vel procurat, de quibuscunque juribus acquirendis, aut defendendis in praedictum alicujus, nec litteras falsas de aliquibus indulgentiis, aut gratiis impetrandis fabricare, vel fabricari facere, vel ad haec dare operam, seu favorem, aut eis aliquod modo uti audeat, vel praesumat. Nullus insuper Clericus, vel Laicus cujuscumque conditionis existat in iudicio Ecclesiastico, vel civili falsum testimonium in damnum & detrimentum alicujus facere audeat malitiose, vel praesumat aut consentiat ut feratur, sive scienter in dicendo falsum, aut scienter occultando verum. Nos enim contra praedictos falsarios instrumentorum, aut litterarum, & contra testes praedictos in his scriptis excommunicationis sententiam promulgamus; a qua

ANNO
CHRISTI
1311.

S qua sententia nullus prædictorum possit absolvi, A nisi pro viribus suarum facultatum de omnid damno, quod securum fuerit ex falsitate commissa, arbitrio nostro, vel Vicarii nostri infra menslem unum satisfecerit competenter. Clericus autem, si culpabilis fuerit in prædictis, omni beneficio ulterius sit privatus.

ANNO
CHRISTI
1191.

De Incendiariis.

XLV. Item præcipimus & mandamus, quod nullus Clericus, vel Laicus, cujuscunque conditionis existat, Ecclesiam aliquam, vel pium locum, seu Domus, aut quæcunque alia bona scienter, & injuriose comburere audeat vel præsumat, aut comburi consentiat, vel procuret; alioquin ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, quam serimus in his scriptis, a qua nullatenus absolvatur, nisi arbitrio nostro, vel Vicarii nostri de damno, & injuria passo satisfecerit competenter, vel plenam remissionem de damno illato receperit ab eodem. Et ulterius, si Clericus fuerit, omni beneficio Ecclesiastico privatus existat.

De Usurariis.

XLVI. Item constitutionem Concilii Lugdunensis, editam per felicis recordationis Gregorium Papam X. contra usurarios manifestos, volentes inviolabiliter observari, præsentis statuto districte præcipimus & mandamus, quod nullus Sacerdos Parochialis, nec quicumque alius, cujuscunque conditionis existat, aliquem usurarium manifestum a peccatis absolvere audeat vel præsumat, nec ei Ecclesiastica Sacramenta tradere vel Ecclesiasticam sepulturam, nisi prius circa ipsum usurarium fuerit forma prædicti Concilii Lugdunensis, plenarie observata, nec absque nostra seu Vicarii nostri licentia, si potuit commode postulari; nullusque notarius, seu tabellio testimonium conficiat, vel conscribat alicujus usurarii manifesti, sive ubi conficiatur inter sit, nisi presbyter Parochialis sit præsens, si potuit haberi, cui ipse testator parochianus existit, & nisi forma dicti Concilii plene fuerit observata. Qui vero contra fecerit ipso facto sententiam excommunicationis, incurrat, quam ex nunc serimus in his scriptis; & licet hujusmodi Sacerdotes, qui contra prædictam formam absolvere præsumperint usurarios manifestos, ab audientia confessionum per dictum Concilium sint privati; nihilominus volumus, quod hujusmodi transgressores pro quolibet vice poenam decem librarum Ferrariensium incurrant. Quam nisi præmonitione præmissa intra menslem unum secundum commissum debitum persolverit, & contumaces ac rebelles extiterint, & beneficio, & privilegio Ecclesiastico sint privati. Notarii vero, sive tabelliones, qui constitutionis, vel provisionis Concilii Lugdunensis, & nostræ fuerint temerarii transgressores, ab excommunicationis sententia nullatenus absolvantur absque nostra, vel Vicarii nostri licentia, & mandato; & tunc cautionem idoneam cum juramento teneantur præstare de parendo mandatis Ecclesie, atque nostris. Et ut Parochiales Ecclesie Presbyteri in observatione constitutionis dicti Concilii Lugdunensis nullo decipiantur errore, omnes, & singuli Presbyteri tenorem constitutionis dicti Concilii teneantur, & debeant in scriptis habere.

Super eodem Capitulo.

ANNO
CHRISTI
1191.

Item infinitis malitiis, & fraudibus exquisitis, quos utrarum pravitas quotidie nititur invenire, prout nobis est possibile cupientes occurrere, præsentis constitutione statuimus, quod si in aliquo instrumento, vel præcepto fiendo, vel facto ab octo annis citra, contineatur, quod aliqua persona teneatur ex aliqua causa dare, vel solvere alicui, vel tempore præcepti, vel obligationis contractæ fuisse usurarius aliquam pecunie quantitatem fingatur, & intelligatur fictione presentis constitutionis, quamquam non admittatur probatio, cum vera fors sit media pars tantum ejus quantitatis, vel sortis, quantum instrumentum continet, vel præceptum.

* Sentis confusus.

Adducimus insuper, quod omnia præcepta vel instrumenta facienda, vel facta ab octo annis citra, quibus caveatur, quod aliqua persona solvere teneatur alicui, qui tempore præcepti, vel obligationis erat usurarius, vel matri, uxori, sorori, fratri, vel filii, vel alteri familiari, qui tunc habitaret in eadem familia cum quovis usurario, vel aliquibus constitutis in ejus potestate, fictione juris intelligantur rejecta omni probatione contraria utrarum, & in fraudem utrarum confecta.

Idem per omnia declaramus intelligi, si aliquis de prædictis personis rem aliquam mobilem vel immobilem emerit cum hac conditione, vel pacto, quod liceat venditori, si voluerit, usque ad constitutum tempus rem quam vendidit redimere pretio restituito emptori. Quod tamen intelligi volumus, si res sic empta per usurarium, vel alios supra scriptos tempore emptionis communi æstimatione plus valebat, quam pro ipsa fuisset pretium constitutum. Nam cum ex prædictis circumstantiis talis contractus emptionis presumatur pignoratitius a jure, & in fraudem utrarum confectus, talis emptor semper teneatur ad rem restituendam cum fructibus recepto suo pretio, in quo perceptos sibi redditus debeat computare. §.

Insuper declaramus, quod pro restituendis usuris, quas ab aliquibus per se, vel alium extorsit usurarius, omnia bona ipsius usurarii sic efficaciter obligata noscantur, quod si emancipationis nomine vel alio quovis titulo, in filios, vel in alios sua bona transfulerit, vel haereditas transfuit, dicentur ipsa bona cum sua causa, vel onere transfuisse ad quemlibet possessorem. In prædictis autem omnibus casibus, & similibus cum intelligi volumus usurarium esse, contra quem duo testes idonei, & fide digni sub juramento deposuerint eum esse, vel fuisse tempore contractus, de quo testificantur, vel ante ipsum contractum, vel etiam post per annum usurarium, reddita sufficienti causa sue scientiæ, vel se accepisse ab illo pecuniam sub usuris ad rationem..... & librarum, vel se eidem solvisse aliquid nomine utrarum per se, vel alium de pecunia, quam ab eo, vel alio ejus nomine percepissent, vel contra quem, quatuor testes deposuerint eum esse vel fuisse tempore supradicto usurarium secundum publicam vocem, & famam, quorum testimonio in aliquo casuum prædictorum omnium volumus obstare, quod sunt in suis testimoniis singulares. Ad ea adjicimus, quod solutio utrarum, vel remissio fieri debeat in præsentia nostra, vel Vicarii nostri, vel alterius, cui nos, vel ipse hoc duximus committendum, nec de prædictis possit

ANNO CHRISTI 1711.
 possit probatio fieri, nisi per scripturam unius A
 ex notariis Episcopalis curiae Ferrariensis; aliter facta solutio, vel remissio in praedictis probationibus nullam obtineat roboris firmitatem.

De Excommunicatis.

XLVII. Item statuimus, & etiam ordinamus, ut quicumque per annum contumaciter perseveraverit in excommunicatione, nec Ecclesiae, & nostris voluerit obedire mandatis, si Praelatus vel Rector seu Canonicus, aut simplex Clericus fuerit, omnibus beneficiis Ecclesiasticis, quae obtinet, vel habet ad praesens, aut obtinebit vel habebit in posterum in Civitate Ferrariensi vel Diocesi, omnibus gratis, feudis, B
 & emolumentis, ac privilegiis Ecclesiasticae defensionis, & protectionis, ex nunc prout ex tunc, in his scriptis privamus, & diffinitive decernimus esse privatum.

Si autem laicus fuerit, & feudum vel beneficium aliquod, aut jus patronatus obtinebit, vel habebit in posterum, ipsum omni feudo vel feudis, & jure patronatus ac omnibus beneficiis Ecclesiasticis, & emolumentis ac gratis quibuscumque sit ipso jure privatus, & ipsum in his scriptis, ex nunc prout ex tunc, praesentis constitutionis, & omni qua possumus, & fungimur auctoritate privamus, & volumus, ac decernimus, quod omnia, & singula libere, & integre ad Ecclesiam revertantur.

De Appellationibus.

XLVIII. Item volentes versutiis, malitiis, & fraudibus injuste appellantium ac eorum falsitatis debita providentia obviare, praesentis constitutione mandamus, & inhibemus districte sub poena excommunicationis, quod nullus deinceps cujuscumque conditionis exsistat in Civitate Ferrariensi vel Diocesi, contra nos aut Vicarium nostrum, seu quemcumque judicem alium, aut contra processum eorum, sive contra quoscumque suos adversarios appellationes aliquas, & causas legitimas continentes malitiose, ac latenter, interponere per se aut alium aliquo modo praesumant, si copiam habere poterit D
 Judicis, a quo duxerit appellandum, quem judicem primo requirat, & convenienter expectet; & si forte die non juridica, vel & feriata, vel aliqua diei hora, & juridice, qua judex non est solitus pro tribunali sedere, & quacumque hora diei ipsius judicis copiam habere non poterit, duxerit appellandum, ipsum judicem, prius requirat in domo, & in camera, quibus est solitus residere; ita quod requisitio publica sit & manifesta apud familiares Judicis ipsius, & nullo modo censerit possit occulta. Et hoc idem per omnia statuimus observandum per quoscumque de cetero appellationes super requisitione de nobis & nostro Vicario publice in praesentia nostrae familiae faciendae, ut nostri copia & sui possit E
 haberi. § Et nihilominus appellationem quam proposuerit, & ejus litem apud familiam nostram, & cujuscumque Judicis, a quo appellaverit, relinquat in scriptis. § Si vero per nos aut Vicarium nostrum, vel judicem quemcumque, a quo fuerit appellatum facta fuerit, tunc, aut postea infra triduum oblata, & faciendae responsio aliqua appellanti, de qua mandatum fuerit Notario, seu tabellioni, qui appellationem ipsam in publicam formam redigere decrevit, quod de responsione hujusmodi facere debeat, publicum instrumentum ipse Notarius

seu tabellio, in fine appellationis quam autenticaturus est, responsionem nostram aut Vicarii vel cujuslibet Judicis a quo exstitit appellatum seriatim per ordinem absque ulla diminutione subscribere teneatur; & postmodum eodem signo suo, more solito in eodem instrumento publico se subscribat. Nos enim ex nunc prout ex tunc excommunicamus in scriptis omnes, & singulos tam principales, quam procuratores aliter de cetero appellantes, & notarios, qui de appellatione facta contra formam praemissam contrafecerint instrumentum, nec non advocatos, & sapientes, & alios quoscumque, qui consilium dederint aliter, quam supra diximus, appellandi a nobis, vel Vicario nostro, aut aliis Judicibus quibuscumque, & testes insuper, qui latenter, & malitiose de hujusmodi appellationibus interponendis ex certa scientia Intertuerint, & etiam confisos eorumdem, nisi, quam citius poterunt, ipsas appellationes Judicibus, a quibus fuerit appellatum, sive ordinatum, sive appellantis, vel appellantium advertariis cum effectu procuraverint revelare, decernimus ex nunc appellationes aliter factas, & instrumenta ex ipsis confecta contra formam praemissam penitus non valere, nulliusque fore roboris vel momenti. Et insuper clericos, & personas Ecclesiasticas contrarium facientes in praedictis, vel aliquo praedictorum, in quinque libras Ferrarienses pro qualibet vice duximus condemnandos.

De Commissariis, & Heredibus Defunctorum.

XLIX. Item ordinamus, & volumus, ut omnes Rectores, vel Ministri, aut Cappellani Ecclesiarum, seu Monasteriorum civitatis Ferrariensis, & diocesis nomina decedentium; in eorum parochiis, & commissariariorum, & hereditum, & notariorum, seu tabellionum confidentium testamenta, vel scribentium, si qua fuerint contestata, aut scripta, Vicario nostro dent, vel mittant in scriptis infra quindecim dies post praedictorum defunctorum obitum numerandas. Qui vero contra praedicta, vel aliquod praedictorum fecerit, pro qualibet vice poenam viginti solidorum Ferrariensium incurrat.

De testamentis, & ultimis voluntatibus.

L. Olim experti cognovimus, quod quamplures testatores se ipsos, & conscientias eorum fallentes, simpliciter, non attendentes quam graviter Deum offendant in talibus, & animas suas laedant, in disponendis ultimis voluntatibus saepissime fraudes committant, & dolos in nostram, & parochialium Ecclesiarum, ac pauperum non modicam injuriam, & gravamem. Videlicet si ad male ablatorum incertorum restitutionem noverint se teneri, ut eorum a nobis, quae ad dioecesani officium pertinere dignoscuntur dispositio detrahatur in testamentis, vel de ipsis ut veritatem aliter subvertendo. § Et si Praedicatorum, vel Minorum, aut aliorum Ordinum, vel Religiosorum vel saecularium Ecclesiarum, Conventibus, sive locis, aut aliquibus Fratribus, Rectoribus, sive clericis apud quorum Ecclesias, sive loca, quandoque sepulturam elegerint aliquid attestari voluerint, relinquere aut donare alteri Ecclesiae, sive loco, aut personae, vel alio quocumque modo, per indirectum disponunt, ut juri parochiali Presbyteri sive Rectoris Parochialis Ecclesiae

ANNO
CHRISTI
1512.

ANNO
CHRISTI
1512.

clerie detrahatur. Et ad dictas machinationes, & malitias cautius committendas, nonnulli Judices, & Notarii, ac alie personae, quae aliquando interfunt cum testamentis, vel codicillis edantur, ut eisdem testatoribus consulant, ac de dispositionibus conficiant instrumenta imprudens consilium & auxilium conferunt, & ad usum illicitum praebent eis; Nos itaque Guido Dei Gratia Episcopus Ferrariensis, tam iniquis actibus, & odiosis circumventionibus, quo possumus remedio resistere cupientes, de communi Capituli Ferrariensis Ecclesiae consilio, & consensu statuimus, & praesenti constitutione mandamus, quod omnes & singuli, tam maribus, quam mulieres, qui vel quae ad restitutionem male ablatorum incertorum sciverint se teneri, ipsa male ablata in testamentis suis vel codicillis expresse, omni dolo & fraude amotis, expriment, & relinquunt. Et si testatores hujusmodi apud aliquorum Religiosorum, vel secularium Ecclesias sive loca, quae eis conceditur, sibi contingat eligere sepulturam, et volint Fratres ipsos, vel Rectores aut eorum Ecclesias, sive loca de bonis suis aliquid habituros vel directe attestentur, et relinquunt eisdem, exprimendo super ipsis legatis plenissime veritatem, ut Parochialis Presbyter, vel Ecclesiae portione debita non fraudetur, sibi caventes provide ne seditionibus, et praevicationibus aliquorum alii vel aliis, a quibus hujusmodi portio sive quarta minime deberetur, ad ipsorum Fratrum utilitatem, et commodum sub aliquo velamine deceptorio relinquatur. Praeterea nullus iudex, vel Notarius, nec aliqua alia persona, cujuscumque conditionis, vel status existat, procurare praesumat, quod in praedictis, vel aliquo praedictorum quocumque modo, vel quovis colore, intentionis testantium, aut disponentium immutetur veritas, vel veritatis substantia nullatenus pallietur. Et ut praedicta caute observentur, statuimus, quod nullus Notarius Civitatis vel Dioecesis Ferrariensis testamentum aliquod conficere praesumat, nisi vocato prius et praesente Rectore Parochialis Ecclesiae, a quo testator ipse debuit, seu consuevit recipere Ecclesiastica Sacramenta, si copia Rectoris haberi possit ejusdem. Si quis autem praesentis nostrae constitutionis, inhibitionis, et mandati sive mandatorum contemptor, vel transgressor extiterit, aut in peragendo contrarium eorum quae mandantur in ea per se vel alium, seu alios quocumque modo, ingenio sive forma, publice vel occulte, praesiterit auxilium, consilium, et favorem, cujuscumque sit praesentiae, Ordinis, Religionis, conditionis, et status, excommunicationis sententiam, post decem dies a tempore publicationis hujusmodi numerandos, se noverit incursum, quam ex nunc in tales serimus in his scriptis, ad absolutionis gratiam nullatenus admittendos, nisi primo duplum, quod ex sua circumventionem dolosa subtrahi contigerit, fuerit integre restitutum.

Item cum ad nostrum inter cetera praecipue officium pertineat pias decedentium voluntates executioni debite facere demandati, omnes et singulos Notarios Civitatis, et Dioecesis Ferrariensis, qui testamenta aliqua scripserint, vel scripserint in futurum, nec non et fideicommissarios institutos, ac instituendos in quibuslibet testamentis, praesenti statuto monemus, quatenus ipsi Notarii omnia legata ad pias causas in testamentis ipsis, quae scripserunt et scri-

perint, adnotata, nobis, seu Vicario nostro intra mensem tunciandum, in jam scriptis a die monitionis hujusmodi; in scribendis vero a die obitus testatoris in scriptis debeant praesentare, ipsique fideicommissarii, legata in testamentis contenta, ad quorum executionem sunt a testatoribus ipsis assumpti, vel in posterum assumpturi, debeant intra sex mensium spatium, in jam assumptis a die hujus nostrae monitionis; in assumendis, aut a morte testatoris continue computandum, iis quibus legantur integre perfolvisse, nisi legitimo fuerint impedimento detenti, de quo coram nobis, vel Vicario nostro infra decem dies teneantur facere plenam fidem, alioquin Notarios supra scriptos ad ingressu Ecclesiae ex tunc tandiu suspendimus in his scriptis, quando legata praedicta nobis, seu Vicario nostro curaverint praesentare; fideicommissarios vero praedictos executione, et potestate exequendi testamenta eadem ex nunc decernimus esse privatos, ipsorumque testatorum executio ad nos, et officium nostrum libere devolvatur.

De exceptionibus dilatoris.

LII. Item quia nonnumquam propter dilatorias exceptiones aliquibus personis in causis malitiose propositas impediri contigit iudicia, seu deleri, cupientes litibus finem imponere, ac volentes parcere laboribus potius et expensis; statuimus, et firmiter ordinamus, quod quicumque in foro nostro propulerit exceptionem dilatoriam, et in ea persistens succubuerit, in expensis parti alteri condemnatur factis a tempore propositae exceptionis usque ad interlocutoriam super dilatoria promulganda, volentes et decernentes praesens statutum ad Abbates, Priores, Archipresbyteros, Praelatos, et Rectores Ecclesiarum Civitatis Ferrariae et Dioecesis pervenire, et extendi debere. Et insuper mandamus eisdem, ut ipsum faciant per se, vel alium in suis Ecclesiis publicari, ne aliquis possit de cetero per ignorantiam excusari. Qui vero contrafecerit in praedictis, vel aliquo praedictorum, poenam XX solidorum Ferrariensium incurrat pro qualibet vice.

De Statutis & Ordinamentis contra libertatem Ecclesiae.

LIII. Item licet secundum canonicas sanctiones omnes et singuli qui contra ecclesias et ecclesiasticas personas et ecclesiae libertatem statuta vel ordinamenta fecerint, aut operam dederint, seu procuraverint ea fieri vel servari, sive consuetudines aliquas in praedictum ecclesiasticae libertatis introduxerint, aut observaverint, seu fecerint observari; nec non statutarii, ac scriptores statutorum ipsorum, & ulterius Potestates, Consules, ac Rectores locorum, in quibus hujusmodi statuta facta et edita forent, aut consuetudines introductae, editae, vel servatae sint sententia excommunicationis ligati, quos in sententia excommunicationis innodamus, quam contra eos proferimus in his scriptis; quia tamen hujusmodi sententia contemnitur a plerisque in animarum suarum periculum & mortiferum detrimentum, nos volentes debito remedio providere, statuimus, & districte mandamus, quod nullus Sacerdos Parochialis, nec alius quicumque, cujuscumque conditionis existat, in civitate, vel Dioecesi Ferrariensi aliqua de praedictis qui contra ecclesias, vel ecclesiasticas personas, & ecclesiae libertatem

ANNO
CHRISTI
1132

tem statuta, vel ordinamenta... vel ut con- A
suetudines aliquas fecerint, vel introduxerint,
aut fieri, vel observari procuraverint, sive con-
senserint, vel ad hoc prestaverint consilium,
auxilium, & favorem, aut statutorios vel scri-
ptores statutorum, sive Potestates, Consules,
vel Rectores locorum, in quibus statuta facta
& edita essent, aut consuetudines huiusmodi
introduxerint forent, aut etiam observatae in fo-
ro Pœnitentiæ præsumant absolvi sine nostra,
vel Vicarii nostri licentia, & mandato, nisi
in articulo necessitatis extremæ; & tunc nisi
prius cautionem idoneam cum iuramento præ-
stiterint de parendo mandatis ecclesiæ, atque mi-
nistris, & firmiter promittendo quod dabunt operam
omnes quantum poterunt cum effectu, & fide. B
liter procurabunt ad revocandum & removen-
dum totaliter omnia & singula statuta illa &
ordinamenta quæcumque, vel consuetudines, quæ
de ipsorum, & cujuslibet eorum consilio, favore,
auxilio, vel assensu edita, facta, procurata,
vel servata fuerint in præjudicium ecclesiarum, ec-
clesiasticarum personarum, & ecclesiasticæ liber-
tatis; & quod de ipsis nunquam consentient,
nec dabunt operam, consilium, vel favorem
statutis aliquibus faciendis, aut ordinamentis,
seu consuetudinibus introducendis, aut obser-
vandis in præjudicium aliquarum ecclesiarum,
ecclesiasticarum personarum, & ecclesiasticæ
libertatis. Quicumque vero sacerdos parochia-
lis, vel alius quicumque contra formam præ-
missam aliquam de transgressoribus prædictis
absolvere scienter præsumperit, aut eis trade-
re ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam
sepulturam, ab audientia Confessionum sit ipso
facto privatus, & ulterius pro qualibet vice,
qua contrafecerit, decem libras Ferrarienses
Cameræ nostræ persolvat.

*De munitionibus non faciendis contra Episcopum,
vel ejus familiam.*

LIII. Item prohibemus & districte manda-
mus, ne aliquis Prælati, Rector, minister ali-
cujus Ecclesiæ vel Monasterii seu domus, aut
loci venerabilis Civitatis & Diocesis Ferrarien-
sis, cujuscumque status, ordinis, dignitatis, vel
conditionis existat, nec alius quicumque eccle-
siam, campanile, vel domum, seu domos præ-
dictorum locorum contra nos vel familiam no-
stram seu nuncios nostros munire, incastellare,
vel munitos tenere præsumat. Qui autem con-
trafecerit, ipsum in iis scriptis excommunicamus
& excommunicationis sententia innodamus,
quam excommunicationem si per mensem susti-
nerint animo indurato, ipsum omni Prælati,
Rectori, administratione, beneficio seu beneficiis,
privilegiis & gratiis omnibus Ecclesiasticis, quæ
haberent in Civitate Ferrariensi vel Diocesi,
præsentis constitutione, & omni qua possumus
& fungimur auctoritate privamus. Monen-
tes ultimo omnes & singulos utriusque sexus,
cujuscumque status, dignitatis seu conditionis
existant, ne supradictis vel eorum alicui ad fa-
ciendum prædicta conferant auxilium & favo-
rem publice vel occulte. Qui autem contrafecerit,
ipsum ex nunc prout ex tunc excommuni-
camos in his scriptis, & decernimus excom-
municationis sententiam supponimus interdicto, ne
eorum filii vel nepotes in Civitate Ferrariensi
vel Diocesi ad ecclesiastica beneficia ullo modo
de cetero admittantur.

Concil. General. Tom. XXV.

De Bannitis Communis Ferrariæ.

ANNO
CHRISTI
1132

LIV. Item statuimus, injungimus & manda-
mus, quod nullus Prælati ecclesiæ cujuscumque,
sæcularis, vel regularis, aut venerabilis vel pii
loci, nec aliqua persona ecclesiastica Civitatis
Ferrariensis vel Diocesis alicui Bannito Commu-
nis Ferrariensis pro aliquo maleficio gravi, vi-
delicet prodicione, homicidio, incendio, furto,
rapina, falsitate, vel aliis similibus in dictis ma-
leficiis perpetratis, vel et perpetrandis dare au-
deant vel præsumant consilium, auxilium vel
favorem. Qui vero contrafecerit pro qualibet
vice penam nonaginta librarum Ferrariensium
incurrat. Quam si per mensem unum non sol-
verit, animo indurato, nec venerit ad nostra
mandata, ipsum omni prælatura, rectoria, di-
gnitate, beneficio ecclesiastico, privilegio, &
gratia, præsentis constitutione, & omni qua pos-
sumus auctoritate, privamus, & nihilominus
contra huiusmodi clericos personas ecclesiasticas
tenentes, receptantes vel associantes per se vel
alios prædictos malefactores & Bannitos Com-
munis Ferrariensis non solum ad penas prædi-
ctas, sed & ad alias gravius procedamus.

De Notariis extraneis.

LV. Quoniam propter notariorum aliquorum
malitiam, qui dolose interdum ad nostram seu
Vicarii nostri ducti præsentiam, ut de aliqui-
bus protestationibus, requisitionibus denuncia-
tionibus, investitionibus vel huiusmodi aliis con-
ficiant instrumenta, deviantes a tramite veri-
tatis, & stylium debitum pervertentes, nobis &
ecclesiæ nostræ Ferrariensi damna & detrimen-
ta contingere perpendimus ac iacturas, cupien-
tes ab ipsis in quantum possumus præcavere,
præsentis constitutione statuimus & inhibemus
districte, ne aliqua persona ecclesiastica vel sæ-
cularis, cujuscumque conditionis existat, occa-
sione alicujus protestationis, investitionis, re-
quisitionis, seu denunciationis faciendæ ad no-
stram seu Vicarii, Officialis vel alicujus fami-
liaris nostri præsentiam intendens accedere, se-
cum ducat vel ducere audeat seu rogare ali-
quem alium notarium vel tabellionem præter-
quam notarium & tabellionem Curie vel Came-
ræ nostræ Episcopalis, quorum copia continuo
potest haberi, & de ipsorum est legalitate ple-
nius confidendum, ut de prædictis aliquibus vel
de aliquo prædictorum aut eorum similibus con-
ficiant instrumenta; nullusque notarius alius præ-
ter nostros, nec & testes aliqui sub pena ex-
communicationis se huiusmodi confessionibus
instrumentorum scienter immisceant; decernen-
tes ex nunc instrumenta ejusmodi contra pro-
hibitionem nostram confecta, vel conficienda
in posterum, falsa, irrita & inania, nulliusque
penitus existere firmitatis.

*De Constitutionibus duabus vicibus in anno le-
gendis.*

LVI. Item præsentis constitutione injungimus
& mandamus, ut prædictæ constitutiones no-
stræ melius possint commendari memoriæ sin-
gularum & diligentius observari, quod Abba-
tes, Priores, & ceteri Prælati regulares in com-
muni audientia fratrum suorum & subditorum,
Archipresbiteri vero seu Plebani, vel alii Prælati
quicumque in communi audientia fratrum &

Non sub-

subditorum suorum Capellanorum omnes prædictas constitutiones nostras bis in anno, scilicet semel in quadragesima, & alia vice inter festum S. Michaelis & S. Martini, legant aut legi faciant distincte, & aperte, itaut omnes possint intelligere omnia & singula, quæ in ipsis nostris constitutionibus continentur, ne in observatione ipsarum aliquis de negligentia, vel ignorantia valeat excusari. Si vero aliquis de prædictis hoc neglexerit adimplere, quadraginta libras Ferraricenses persolvat pro qualibet vice. Volentes etiam, & mandamus quod omnes, & singuli Prælati Ecclesiarum tam sæcularium, quam regularium Civitatis Ferrariensis, vel Diocesis omnes prædictas nostras constitutiones usque ad festum Sancti Michaelis, proxime venturi, conscribi faciant, & in eorum ecclesiis teneantur habere, ac ipsas cum diligentia observare, quas Notarii curiæ nostræ prælati ipsis tradent conscriptas, & diligenter correctas; alioquin prædictam pœnam incurrant.

De abrogatione veterum constitutionum.

LVII. Item volumus, & firmiter ordinamus, quod præsentis constitutiones, quæ in hoc volumine continentur, per nos de consilio capituli Ferrariensis nunc editæ, correctæ atque declaratæ, in præsentia Prælatorum, & Cleri Civitatis Ferrariensis, & Diocesis vocatorum, ad hoc lectæ, & publicatæ, ac per nos confirmatæ, de cetero ab omnibus, & singulis inviolabiliter observentur, omnesque nobis subiecti eis uti debeant, omnes & abrogatis quibuslibet aliis constitutionibus olim a Prædecessoribus nostris editis quo ad eam observantiam in futurum. Quas constitutiones abrogamus, & scriptis præsentibus revocamus. Ita quod nullus deinceps ad ipsarum observantiam teneatur; salvis insuper, & reservatis nobis semper pleno jure ac libera potestate. et arbitrio addendi, et minuendi, seu declarandi, vel interpretandi super dictis nostris constitutionibus, prout nobis melius et utilius videbitur expedire.

Quod absentantes se ab Ecclesiis ultra quindecim dies sine licentia Episcopi sint ipso facto privati Ecclesiis.

LVIII. Quia ubi majus periculum vertitur, ibi est plenius consulendum; ideo propter quorundam inolentiam, qui ecclesias sibi commissas, et curam animarum damnabiliter negligunt, et impavide delinquant in grave periculum animarum, nulla super hoc nostra licentia requisita, statuto, quod loquitur de morte, vel absentia clericorum, adjiciendo statuimus, quod quicumque obtinet, vel obtinebit etiam in futurum archipresbyteratum, prioratum, dignitatem, prælaturas curam animarum, vel rectoriam quamcumque in aliqua Ecclesia sæculari, vel regulari Civitatis, vel Diocesis Ferrariensis, in ipsa ecclesia teneatur residere, et debeat, et continue deservire. Quod si quisquam prædictorum ultra tempus quindecim dierum sine licentia nostra absens fuerit, deinceps ab eadem Ecclesia, justo impedimento cessante, sine nostra licentia requisita, & obtempra, cum ex tunc eundem intelligimus vagari, & habere suam Ecclesiam derelictam, ipsum absentem, quicumque sit ille, omni Archipresbyteratu, Præpositura, Abbatia, Prioratu, Dignitate, Prælatura, Cura, & Rectoria quacumque præsentis statuto priva-

mus, & privatam denunciavimus, cassantes, et annullantes omnes, et singulas licentias, et dispensationes talibus personis factas, quæ huic nostræ constitutioni videantur in aliquo obviare, cum manifeste videamus in damnum Ecclesiarum, et animarum periculum redundare. Cupientes insuper Divinum cultum non minui, sed augeri, huic adjicimus sanctioni, quod quicumque Archipresbyter Ferrariensis Diocesis super absentia ab ecclesia sua a nobis obtinuit dispensationem in futurum, teneatur in Ecclesia ipsa duos, seu unum saltem juxta nostræ seu Vicarii nostri moderationis arbitrium continue tenere Vicarios Sacerdotes, qui in eadem ecclesia officium quotidie celebrent nocturnum pariter, et divinum, ac populo ministrent ecclesiastica Sacramenta; quibus quidem vicariis de proventibus ipsius Ecclesiæ tam ad Archipresbyterum, quam ad Canonicos pertinentibus juxta nostram vel Vicarii nostri dispositionem congrue volumus provideri, alias dispensatio tam Archipresbytero, quam Canonicis ipsis indulta statim viribus non subsistat. Valde namque incongruum reputamus, ut si qui in officio, propter quod beneficium est concessum, Deum per se vel alios negligunt honorare, ipsius Dei patrimonium debeant impugnari. Verum si Archipresbyter ipse in Ecclesia sua residentiam fecerit personalem, tunc eo casu volumus, & statuimus, ut unum secum tenere debeat Capellanum, qui ipsius Archipresbyteri in divinarum celebratione, & Sacramentorum ecclesiasticorum collatione adjutor existat. Cui quidem Capellano idem Archipresbyter de proventibus ipsius Ecclesiæ in vicualibus, ac de præbendis Canonicorum ejusdem ecclesiæ absentium, teneatur in salario providere prout per nos, seu Vicarium nostrum ordinatum fuit, & taxatum.

Editæ, compilatæ, promulgatæ, & approbatæ fuerunt constitutiones superscriptæ per Ven. in Chr. Patrem, & Dom. D. Guidonem Divina gratia Episcopum Ferrariensem, in præsentia Capituli Ferrariensis, ac prælatorum, & Cleri Civitatis, & Diocesis Ferrariensis, & de conniventia, & consensu eorum, videlicet discretorum virorum D. Andree præpositi Bonalbergi Tance, Gratiani Canonicorum majoris Ecclesiæ Ferrariensis R. P. D. Fratris Barnabini Abbatis Mon. S. Bartholomæi prope Ferrariam, D. Joannis Capellani Sindici, & Procuratoris Monasterii S. Georgii tunc vacantis Prioris, Fr. Placiti Prioris mon. S. Antonii, D. Zambelli Archip. plebis Melariz, D. Nicolacii Archip. plebis contra padi, D. Archip. plebis Ficaroli, D. Petri Archip. plebis Sancti Martini de Pontonaria, D. Bonaventuræ Archipresbyteri plebis Donarii, Dom. Franciscini Archipresbyteri plebis Bonettici, Dom. Archipresbyteri plebis Frisigalis, D. Prioris S. Joannis superioris, Carlini economi plebis Frumiganæ tunc vacantis, D. Bennati prioris ecclesiæ S. Agatæ, D. prioris eccl. S. Agnetis, D. Bonsegnoris rectoris S. Stephani archipresbyteri conventus presbyterorum Civitatis Ferrar. DD. Petri prioris hospitalis S. Leonardi, Jacopini prioris hospitalis Domus Dei. D. Ondonis archipresbyt. plebis de septem Policinis, Dom. Raynerii presbyt. ecclesiæ S. Joan Burgi inferioris D. capell. monast. S. Silvestri, Fratris Mazzolæ rect. eccl. S. Laurentii, D. Bartholomæi rect. eccl. S. Vitalis, D. Leonisii rect. eccl. S. Apolonaris, D. Michaelis rect. S. Salvatoris, D. Bonfadi rect. eccl. S. Nicolai, D. Bo-

933
ANNO
CHRISTI
1111

ECCLESIAE FERRARIENSIS.

934

Bonagratis capell. eccl. S. Alexii, D. Achianzæ A
reñ. S. Petri, D. Nicolai reñ. eccl. S. Grego-
rii seu Capellani, D. Capellani plebis Gaiba-
næ, fratris Thomafini & fratris Donati fratrum
Ecclefiæ S. Pauli, D. Pauli reñ. seu capell.
eccl. S. Mariæ de Bucho, D. Michaelis olim
reñoris eccl. S. Clementis, D. Joannis reñ.
eccl. S. Jacobi, D. Hafcimber reñ. eccl. S.
Mariæ Novæ, D. Ognabentis reñ. eccl. S. Bla-
fiii, Dom. Francifci reñoris eccl. Omnium
SS. Dom. Benediñti reñoris eccl. Sandæ Cru-
cis, Sacini reñoris eccl. Bagnolz, Dom. Car-
nevalis reñor. eccl. Bauriz, & Dom. Joannis
reñor. eccl. Poffanovæ, & aliorum multorum B
Clericorum; & per ipfos nullo contradicente
auctoritate præfati Dom. Epifcopi approbatæ
& confirmatæ fuerunt constitutiones (fuprafcrip-
tæ in millef. trecentef. trigefimo fecundo indi-
XV. die X. menf. Julii Ferrariæ in epifcopali
palatio, in fala magna fuperiori, præfentibus
teftibus difcretis viris D. Paganino beneficiato
in eccl. Bonon. camerario, Tucio notario &

officiali præfati D. Epifcopi, D. Joanne de
Brinis, Bonaventura & Pace de Brinis notariis
curiæ epifcopalis Ferrarienfis, Curibene, Sandi-
no, & Seracio nunciis ejuſdem curiæ, & aliis
multis, falvis tamen & refervatis præfato dom.
Epifcopo pleno jure & libera poteftate & arbi-
trio addendi & minuendi, declarandi & inter-
pretandi fuper dictis constitutionibus, & quali-
bet caufa, prout ei melius & utilius videbitur
expedire.

ANNO
CHRISTI
1111

Ego Albertinus filius D. Joannis de Brinis
not. imperiali auctoritate, ac epifcopalis curiæ
Ferr. notarius prædictarum constitutionum com-
pilationi, promulgationi & confirmationi præ-
ſens rogatus ac juſtus una cum D. Joanne,
Pace & Bonaventura de Brinis notarius dictæ
curiæ, a præfato Domino Epifcopo de ipſarum
constitutionum compilatione, promulgatione &
confirmatione facere publicum instrumentum,
fuprafcriptam publicationem, promulgationem
& confirmationem ſcripſi.

ADDITIONES AD HOC CONCILIUM.

Ex Archiepo Metropolitana Eccleſia Ferrarienfis excepta ſunt ſequentes ſuſpenſiones quarundam ex his
constitutionibus. Iſta autem ſuſpenſiones decreta ſunt a B. Joanne de Taſſignano Epifcopo Ferrarien-
ſi in Synodo ab ipſo habita Ferraria anno 1432. die 30. Septembris.

- N.º XIV. De Canonica inſtitutione . . . . . in partem aboienda.
- N.º XVII. De Eccleſiis ſpectantibus ad collationem Epifcopi.
- N.º XVIII. De pluribus beneficiis eccleſiaſticis non recipiendis . . . in ſolum abolenda, quia ſunt
plura jura probantia.
- N.º XXVI. De poſſeſſionibus, et bonis Eccleſiarum non alienandis, vel obligandis.
- N.º XXIX. De bonis alicujus Eccleſie injuſte habitis vel occupatis, aut habendis vel occu-
pandis. . . . . Decretum prædictum non in-
telligatur de fructibus.
- N.º XXX. De Decimis.
- N.º LIX. Quod abſentantes ſe ab Eccleſiis ultra quindecim dies ſine licentia Epifcopi, ſint ipſo
facto privati Eccleſiis.
- N.º XV. De Monachis, vel Canonicis, vel Clericis non recipiendis, et non inſtituendis abſque
licentia Epifcopi.
- N.º XXIV. De Teſtamentis, et ultimis voluntatibus.

ANNO
CHRISTI

CONCILIUM TERRACONENSE III.

ANNO
CHRISTI

Sub eodem Joanne patriarcha Alexandrino et adminiſtratore eccleſie
Terraconenſis celebratum.

Ex Martene
Thæſauro
Anecd. t. 4.
p. 319.

Ex MS. eccleſie Avinionenſis.

I. Contrafacientes guerram ſeu malum per
modum guerra ſine diffidamento; & quod
archiepiſcopus poſſit ſuper hac conſtitu-
tione & aliis contra irruſores editis
procedere.

Ciali conſilio Terraconæ conſtitutum,
quod facientes talia incurrerent excom-
municationis ſententiam ipſo facto, &
terra eorum eſſet ſuppoſita eccleſiaſtico
interdicto: verum quidam non atten-
dentes mentem iſtius conſtitutionis, ſeu
verba; ac pœnas ejuſdem aſtuta callidi-
tate evitare volentes, contra illos quos
dicta conſtitutio diffidari prohibet guer-
ram abſque diffidamento faciunt, ſeu
eos homines, loca vel bona eorum per
N n n 2 mo-

AD reprimendam audaciam perversi
forum, clericos ſeu perſonas ec-
cleſiaſticas diffidantium ſeu procurantium
diffidari, aut eorum occasione homines
vel loca eorum, fuit dudum in provin-
Concil. General. Tom. XXV.

ANNO
CHRISTI

modum guerræ, seu hostiliter, aut alias A
cum turba, seu hominibus coadunatis,
ex proposito damnificant & invadunt;
quamquam contra personas ecclesiasticas,
vel homines loca, aut bona eorum guer-
ra fieri non possit: Nos igitur JOAN-
NES miseratione divina sanctæ Alexan-
drinæ sedis patriarcha, & administrator
in spiritualibus & temporalibus a sede
apostolica deputatus, facti approbatione
concilii, attendentes eos, qui talia agunt,
non minus & plus delinquere quam sim-
pliciter diffidantes; eandem constitutio-
nem quæ ad hoc facta extitit, ne dama-
na ecclesiis, clericis, seu personis eccle-
siasticis inferrentur, locum habere de-
cernimus quantum ad omnia ejus capi-
tula, etiam contra illos, qui absque dif-
fidamento prædicta faciunt, vel aliquid
prædictorum, & qui in hoc dederint
consilium vel favorem Adjicientes di-
ctam constitutionem locum habere etiam
contra eos, qui prædictos diffidantes,
guerrificantes, seu malefactores in locis
suis receptaverint, sive defenferint pu-
blice vel occulte: quam quidem pœnam
locum habere decernimus contra omnes
personas, quæ in dictis criminibus seu
delictis persistunt, nisi infra duos men-
ses a tempore hujus constitutionis con-
tinue computandos satisfecerint de eis-
dem. Statuentes quod præsentem con-
stitutionem & alias contra raptores, &
invasores personarum ecclesiasticarum,
rerum & bonorum, ac hominum eorum-
dem diffidatores, malefactores, damni-
ficantes, receptatores, ac fautores, &
defensores prædictos editas nos patriar-
cha administrator prædictus, & archie-
piscopi Terraconæ qui pro tempore fue-
rint, per quemcumque fuerimus requi-
siti, & etiam sine requisitione & offi-
cio, pro nobis & ecclesiæ Terraconæ ac
canonicis ejusdem & familiaribus nostris
possimus libere per totam provinciam
Terraconensem observari facere, & se-
cundum earum formam procedere; ac
procedi facere super eis, & super his
subditi suffraganeorum nostrorum tene-
antur nobis, & dictis archiepiscopis obe-
dire: nedum pro committendis in futu-
rum contra constitutiones prædictas, im-
mo pro his quæ contra eas jam sunt
etiam commissa

II. Ut denunciatos, & publice in ecclesiis
excommunicatos per constitutiones con-
tra invasores editas, nullus in suis do-
mibus seu hospitibus admittat; & quod
officiales episcoporum pro causa cognitio-
ne super dictis constitutionibus nihil re-
cipiant; & quod censuram ecclesiasti-
cam aggravaverit contra tales.

ANNO
CHRISTI

Pia consideratione prædecessores no-
stri excommunicantes invasores, raptors,
& depredatores hominum, eccle-
siarum & ecclesiasticarum rerum ac lo-
corum religiosorum, nec non fautores
aut receptatores eorum, provide statue-
runt quamdiu principales malefactores
hujusmodi in aliqua villa vel civitate
existant, ecclesias penitus cessare a di-
vinis: prohibentes tales ab excommuni-
catione absolvi, donec de præmissis satis-
fecerint competenter. Consideraverunt
quod malefactores hujusmodi a civitati-
bus & villis, ad quas eos venire contin-
geret, expulsi, rubore suffusi, ad humi-
litate & debite satisfactionis ac recon-
ciliationis facilius inclinarentur affectum.
Sed, pro dolor, quod interdum consti-
tutiones super his editæ debite non ser-
vantur, hujusmodi excommunicatio, quæ
contra formam dictarum constitutionum
faciliter relaxatur in animarum pericu-
lum deducitur in contemptum. Nam vix
aliquis participalium talium excommu-
nicatos evitat, nullus etiam de suis ci-
vitatibus vel villis eos expellit, & ex
hoc sequitur, quod ipsis excommunica-
tis in civitatibus & villis remanentibus,
cum cessent ecclesiæ a divinis, partici-
pantes divinarum multis infumtibus subji-
ciuntur, divinum officium intermitti-
tur, ac juri ecclesiarum in proventibus
& obventionibus debitis detrahitur &
honori, & quod horrendum est dicere,
dictis excommunicatis interdum propter
munera eis oblata de civitatibus & vil-
lis ad horam & tempus modicum exo-
untibus, quod in eorum pœnam specia-
lem statutum est, in præmium seu lu-
crum eorum vertitur temporale; & sic
Equod ad defensionis præsidium est, nu-
trientium ad iniquitatis dispendium re-
torquetur, Cupientes igitur constitutio-
nes prædictas debitum satisfactionem dedu-
ci nullatenus in contemptum, hoc statu-
to perpetuo sacro approbante concilio,
excommunicamus omnes qui scienter hu-
jusmodi malefactores excommunicatos,
postquam in ecclesia parochiali per tres
dies dominicos vel festivos denunciati fue-
runt

ANNO
CHRISTI

ANNO
CHRISTI

fuert publice excommunicati in ipsa A
parochia, in sui ad habitandum vel hos-
pitandum arce petierint, vel receptos
sustinuerint domibus vel hospitibus, aut
eos per alios recipi mandaverint, vel
fecerint: quos statim ex suo officio et-
iam absque requisitione cujusquam e-
piscopi, & eorum officiales principales,
& alii pro episcopis jurisdictione uten-
tes, excommunicatos denuncient usque
ad satisfactionem condignam. Præcipi-
mus insuper omnibus episcopis Terra-
conæ provincie ac vicariis vel officiali-
bus earumdem, quod circa observatio-
nem istius & aliarum constitutionum se
exhibeant promptos, favorabiles, & be-
nignos; & ut liberius ad observationem
constitutionum hujusmodi procedatur,
prohibemus vicariis ac officialibus epi-
scoporum principalibus, & aliis pro epi-
scopis jurisdictione utentibus, ne pro
causæ commissione vel processu faciendo
contra malefactores hujusmodi aliquam
pecuniam prætextu salarii vel laboris
exigant, vel etiam recipiant: ne præ-
textu hujusmodi pecunie habendæ, vel
eo quod salarium non habebunt, disse-
rant scienter procedere cum fuerit pro-
cedendum: alioquin eo ipso suspensi sint
ab officio & divinis. Prohibemus etiam
episcopis, ac vicariis, & officialibus eo-
rumdem, ne ad commissionem vel pro-
cessum hujusmodi faciendum, aliquem
vel aliquos debeant delegare: cum ho-
minis hujusmodi causa eis incumbere
dignoscatur. Postquam autem contra a-
liquem vel aliquos ipsas constitutiones
duxerint publicandas, easque ut excom-
municatos fecerit evitari, contra eos, D
exigente contumacia, requisiti procedant.
videlicet contra suos subditos pu-
ro & mero officio censuram ecclesiasti-
cam aggravando: nec tales malefactores
vel receptatores eorum absolvant, donec
de damnis & injuriis propterea irroga-
tis satisfactum fuerit competenter. Im-
ponant insuper absolutis sub debito præ-
stiti juramenti talem penitentiam pro
commisis, quod pœna docente cogno-
scant quantum excefferint, cessationum
hujusmodi obsequia exhibendo; quam
pœnam si forte peragere contemserint,
in pristinam excommunicationem eos
in hoc casu reincidere, denuntient ip-
sos recidisse. Qui vero aliter eos duxe-
rit absolvendos, ad interesse illis qui
taliter damnificati fuerint teneatur, &
divinæ subiaceat ultioni, ac judicio con-
cilii subsequenti. Nos autem patriar-
cha & administrator ecclesie Terracone
prædictus, & successores nostri qui pro

tempore fuerint archiepiscopi Terracone
in nobis & officialibus nostris hanc con-
stitutionem & alias supradictas per om-
nia observabimus & observari etiam fa-
ciemus.

III. *Quod clericus beneficiatus non advo-
cet contra ecclesiam pro laico.*

Cum ecclesia una sit, unum Deum
prædicet atque colat, & omnia quæ ip-
sa ecclesia habet unum sit patrimonium
Crucifixi, quilibet clericus beneficiatus,
qui de ipso patrimonio vivit, ipsam non
impugnare, immo defendere teneatur;
& aliqui clerici beneficiati de patrimo-
nio supradicto contra eam in causis non
dubitent laicis patrocinium impertiri.
Idcirco constitutione præsentis statuimus
perpetuo valitura, quod nullus benefi-
ciatus in aliqua causa, quam clericus
aliquis contra laicum aliquem ratione
sui beneficii habeat, agendo vel defen-
dendo in judicio ecclesiastico seu etiam
sæculari laico contra clericum, nisi in
casibus, in quibus permissum est, cleri-
cos coram sæculari iudice postulare, im-
pendat patrocinium judicio, vel extra
publice vel occulte advocati seu procu-
ratoris officium exercendo: in facientes
contrarium excommunicationis senten-
tiam proferentes.

IV. *Quod servitores clericorum, nisi pro-
missum eis vel petisum in Visa fue-
rit, non possint exigere salarium ab
eisdem.*

D Statuimus, quod hi qui cum prælati-
& personis ecclesiasticis pro domesticis
& familiaribus morantur vel morabun-
tur, post mortem dominorum non pos-
sint petere salarium, seu solidatam,
nisi probaverint quod eis promissum fue-
rit salarium vel solidata, seu super re-
muneratione habenda pro servitio do-
minos convenerint viventes in judicio,
saltem citatione sequuta.

V. *Contra dominos impedienses quod per-
sona ecclesiastica in eorum locis domos,
granaria vel borrea habere non possint
pro eorum redditibus congregandis.*

In nonnullis partibus provincie Ter-
raconæ locorum domini ecclesiasticis uti-
litatibus invidentes, non permittunt
quod personæ ecclesiasticæ, quæ inibi
decimas percipiunt, emant seu articulo
acquirant & habeant domos seu horrea
vel cellaria, in quibus decimales reddi-
tus

ANNO
CHRISTI
"1111"

tus congregentur, aut etiam conserventur, prohibent etiam subditis suis, & diversis modis eos retrahunt, ne dictis personis ecclesiasticis ac eumentibus ab eisdem domos, horrea aut vasa ad hoc locent, commodent, vel concedant: quod quidem facere moliantur, ut personæ prædictæ dictos redditus eisdem dominis vendere pro minimo compellantur. Nos igitur indemnitati ecclesiarum providere volentes, & abusum huiusmodi in divinæ legis offensam præsumtum penitus de ipsa provincia extir-

pare, sacro approbante concilio, locorum ordinariis præcipiendo mandamus, quatenus si locorum domini & rectores, postquam pro parte personarum ecclesiasticarum inde requisiti fuerint, deliquerint in prædictis vel aliquo prædictorum, sententiam excommunicationis, quam obsequia huiusmodi subtrahentes incurrere dignoscuntur, contra ipsos dominos vel rectores studeant publicare, ac eorum exigente contumacia censuram ecclesiasticam aggravare.

ANNO
CHRISTI
"1111"

CONCILIUM BENEVENTANUM

Habitu anno 1331. a Monaldo Archiepiscopo.

*Hujus Concilii fragmentum MS. habemus in metropolitano Archivo in perve-
cuto Codice, incipiente a Capite XIII. us-
que ad Cap. LXXIII. quod est ultimum:
priores namque pagina, duodecim alia
capita continentes, desiderantur. Quæ ita-
que reperimus, fideliter exscripta, sunt,
quæ sequuntur.*

C A P. XIII.

*Pro Beneficiorum collatione, nihil vel
desur, vel accipiatur a quocumque.
Collationis litteræ penes præsentatum
extent.*

Ex Card.
Ursini Syno-
dico Benev.

Item, ut error simoniæ pravitatis, & labes ejus funditus extirpetur, sub excommunicationis pœna monemus, & ordinamus, atque statuimus, quod nullus de Civitate, Diœcesi, & Provincia Beneventana pro aliquo beneficio obtinendo aliquid spirituale ex pacto, vel juramento, vel aliquid temporale, pecuniam, vel alia bona promittat, seu donet alicui Domino Episcopo, Abbati, vel alteri Domino spirituali; nec non Comiti, Baroni, aliisque personis sæcularibus cujuscumque existant præminentie, seu patronis Ecclesiarum quarumcumque vel suæ familiæ, vel etiam alicui alteri mediatori, vel procuratori, quocumque quæsito colore, vel propter aliquam transactionem alicujus beneficii Ecclesiastici, seu permutationem, nisi in quantum jura permittunt. Supradicti autem sint excommunicati. Simoniam committentes, tam dantes, quam recipientes, quam etiam mediatores, quam etiam promittentes, & jurantes, sint

Beneficiis Ecclesiasticis, quæ obtinent, ipso facto privati: & nihilominus sententiam excommunicationis incurrant. Adjicientes nihilominus, & mandantes, quod nullus patronus Ecclesiæ Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ prædictarum cujuscumque status, præminentie, aut dignitatis existat, litteram collationis Ecclesiæ, seu institutionis præsentati ad dictam Ecclesiam, seu in posterum præsentandi penes se habeat, seu retineat quoquo modo: immo ipsas esse volumus penes institutum prædictum, donec vixerit. Et quod nullus patronus Ecclesiæ cujuscumque prædictarum Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ quocumque quæsito colore, vel via recipiat, nec recipere possit aliquem fructum, seu redditum ipsius Ecclesiæ ab instituto pacto, nec aliquid aliud ab huiusmodi præsentato, seu præsentando per eum. Contrarium vero facientes tam dantes, quam recipientes pœnas easdem incurrere volumus ipso facto.

C A P. XIV.

*Beneficiorum collatio favore alicujus, aut
simore facta, nulla sit.*

Item, quod nonnulli ambitionis vitio irretiti viam rectam oberrantes, ut cæci, & ovile per ostium non intrantes, dum beneficia vacant, Dominos temporales, & alios Magnates, & Potentes adveniunt, ab eis ad Prælatos, & alios, ad quos spectat collatio, & institutio beneficiorum, ipsorum preces, & nostras exigunt, & obtinent opportunas. Unde contingit, quod Prælati ipsi

ANNO
CHRISTI
1111.

ipsi Dominos temporales, & eorum indignationes verentes, sæpe indignis beneficiis conferunt, vel si non conferunt tali, prout supra nominato, ipsorum Dominorum, & Potentium odium, & indignationem incurrunt. Ex quo, prout sæpe experientia docuit, Prælatorum Ecclesiasticorum non modicum sequitur detrimentum. Nos volentes huic morbo, qui sine simoniz vitio vix accidit, illam, quam possumus adhibere medellam, præsentis Constitutione in nostris Civitate, Diœcesis, & Provincia Beneventanis perpetuo valitura, sancimus, ut quicumque Clericus Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ prædictarum preces, vel litteras a Domino potenti hujusmodi pro aliquo beneficio obtinendo impetraverit, vel obtinuerit per se, vel per alium, directe, vel indirecte, quocumque colore quæsito, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat; & nihilominus si Ordinarius vi, vel timore compulsus beneficia ipsa conferat, vel eos in eis instituat, declaramus auctoritate præsentis Constitutionis collationem, seu institutionem hujusmodi non valere. Institutum modo præmissum tamquam indignum fore penitus amovendum, ipsumque restitutioni fructuum perceptorum.*

Forlan deest
* tenere.

C A P. XV.

Testamentorum exequutores infra annum Testatorum voluntatem exequantur.

Item præsentis constitutione sub excommunicationis pœna monemus omnes, & singulos Clericos, & Laicos cujuscumque ordinis, status, & dignitatis existant, Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, qui exequutiones debent facere testamentorum, & ultimarum voluntatum, vel in futurum debent, & tam hæredes, quam quoscumque successores, & possessores bonorum decedentium prædictorum, condentium testamentum, ut exequutionem hujusmodi perficiant infra annum, a die mortis, vel conditi testamenti computandum. decernentes hujusmodi ex nunc pro tunc excommunicatos. Elapso anno, vel conditione adveniente, prout jura volunt, ad nos, & nostram Curiam, seu Suffraganeos nostros, & eorum Curias fore legitime devolutas pro præsentis etiam.*

Forlan deest
* sancimus.

Iterum de exequutione quorumcumque male ablatorum incertorum quovis quæsito colore. Contrarium vero facientes ipso facto excommunicationis sen-

tentia innodamus, absolutione eorum nobis, & nostris Suffraganeis, prout ad Nos, & ipsos spectat, ac nostris, & eorum Vicariis tantummodo reservata.

ANNO
CHRISTI
1111.

C A P. XVI.

Nemo testamentorum exequutiones impediat sub anathematis pœna.

Item monemus sub excommunicationis pœna, ut supra, quod nullus impediat directe, vel indirecte, publice, vel occulte quocumque quæsito colore, quominus exequutiones prædictæ perficiantur in terminis supradictis; alioquin dictam excommunicationis sententiam incurrat ipso facto.

C A P. XVII.

Testatorum, hæredum, testamentorumque exequutorum nomina infra mensem Episcopo, vel ejus Vicario notificentur a Notariis.

Item monemus sub excommunicationis pœna omnes, & singulos Notarios, Presbyteros, & Clericos Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, qui testamentis, seu ultimis voluntatibus quibuscumque jam factis, vel ex nunc in antea faciendis pro Notario, seu Scriptore: & ubi testamenta ipsi non scriberent, pro testibus intervenerint in futurum, quod infra mensem unum post mortem illorum, quorum scripserunt testamenta, vel alias quascumque ultimas voluntates, seu* præmittitur, in testamentis non scriptis pro testibus interfuerint, debeant nobis, vel Vicario nostro, vel alteri, cui mandaverimus, aut nostris Suffraganeis, vel eorum Vicariis, seu aliis quibuscumque mandaverint, nomina testamentorum decedentium, hæredum, & exequutorum testamentorum ipsorum assignare in scriptis.

Forlan deest
* ..

C A P. XVIII.

Archipresbyteri, Ecclesiarum Rectores, Capellani, & Clerici testatores ne instruant in fraudem canonica portionis ad Ecclesiam, ecclesiasticæve personas pertinentis.

Item monemus, ut supra, omnes, & singulos Archipresbyteros, Rectores Ecclesiarum, Capellanos, aliosque Clericos cujuscumque ordinis, vel conditionis existant, necnon omnes, & singulos

ANNO
CHRISTI
1111.

los Notarios, Judices, & Scriptores, & alios quoscumque tam mares, quam mulieres Civitatis, Diocesis, & Provincie Beneventanz, qui ex nunc intererunt, seu stabunt in consecutione testamentorum maris, vel mulieris Civitatis, Diocesis, & Provincie supradictarum, quatenus nullo quozito colore verbo, signo, vel facto impediunt, seu turbent, vel alias fraudulenter instruant, vel doceant, facientes, seu condentes testamentum, seu testamenta, vel ipsi testatores in eorum testamentis aliquam clausulam, seu verbum apponant, vel alius apponi faciant distincte, vel indistincte per quamcumque formam verborum, vel taciturnitate, seu alias modo quocumque, per quem nos, & nostra Curia, vel alie Curie, Ecclesie, ecclesiasticeque personarum nostrarum Civitatis, Diocesis, & Provincie defraudemur portione canonica, & aliis juribus nobis, & eis competentibus prout jura volunt, & mandant. Contrarium vero facientes excommunicationis sententia subiacere volumus ipso facto.

CAP. XIX.

Regulares testamentis nullo modo se ingerant; nec eorum exequutores existant, nisi prestata Episcopo cautione de fideliter exequendo.

Item presenti constitutione statuimus, ac etiam ordinamus, quod nulla persona cujuscumque ordinis, vel conditionis existat, que in Civitate, Diocesi, & Provincia Beneventana in testamentis, seu ultimis voluntatibus pro exequutore, aut distributore testamentario, aut alias quocumque nomine nuncupentur, per testatores vel decedentes fuerit ordinata, de executione testamentorum ipsorum, aut ultimarum voluntatum se audeat intromittere, vel presumat: aut bona quacumque eorundem ad suas manus recipere, vel de ipsis disponere quoquo modo, nisi prius coram Nobis, & Suffraganeis nostris, aut nostro, vel eorum Vicariis dederit idoneam cautionem utique ad valorem bonorum distribuendorum de dicta executione fideliter facienda: maxime quia plerique bona ipsa sibi appropriant, aut de locis, in quibus est executio facienda, se transferunt ad remota; unde voluntates decedentium defraudantur. Contra vero facientes excommunicationis vinculo innodamus.

CAP. XX.

ANNO
CHRISTI
1111.

Male ablatorum incertorum dispositio ad Episcopum spectat, licet a testatore ad certos usus fuerint deputata. Eorum notitia infra duos menses ad Episcopos deferatur.

Item, cum licet quaedam aliquorum Doctorum juris canonici sint opiniones diversae, quod dispositio male ablatorum incertorum spectet ad Diocesana, vel ad exequutores testamentorum defunctorum; Nos opinionem illam, tanquam juri consonam Doctorum plurimorum in hoc concordantium amplectentes, videlicet, quod dispositio male ablatorum incertorum ad Ordinarium, ac Diocesana, & Episcopum loci spectat tantum, & non ad exequutores testamentorum praedictorum, hac perpetua constitutione statuimus, ac etiam ordinamus, quod ipsorum male ablatorum incertorum dispositio, & executio sub quacumque forma verborum dimissorum, etiam si per ipsos testatores praedicta male ablata incerta ad certos, & determinatos usus deputata sint, vel in posterum deputentur; (quas deputationes ex nunc decernimus irritas, & inanes;) & nihilominus etiam supradictorum exequutorum per testatores ipsos super dispositionem eandem industria eligatur; & ad Nos, & Successores nostros, ac Suffraganeos nostros, prout ad quemlibet eorum pertinet, spectare debeat, atque spectet; monentes omnes, & singulos exequutores, & haeredes quorumcumque testatorum, qui decesserunt, & in posterum decedent Civitatis, Diocesis, & Provincie Beneventanz una canonica monitione pro omnibus, & peremptorie, ut de malis ablatis incertis qualitercumque dimissis, vel dimittendis in posterum, infra menses duos computandos a die obitus decedentium eorundem, Nobis, vel Suffraganeis nostris, aut nostris, vel eorum Officialibus ad hoc deputatis satisfaciant cum effectu disponendi, & Exequendi per Nos, vel ipsos Suffraganeos, prout Nobis, & ipsis pro salute animarum testatorum ipsorum salubrius visum fuerit expedire. Contrarium vero facientes dicta monitione praemissa ipso facto excommunicationis sententia decernimus subiacere.

C A P. XXI.

Canonica portio infra annum Episcopis, seu Ecclesiis persolvatur.

Item monemus, ut supra, omnes, & singulos exequutores & hæredes, seu successores bonorum defunctorum Civitatis Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ quod si infra annum a die conditi testamenti quartam, seu canonicam portionem Nobis, vel ipsi Suffraganeis, & nostræ, ac eorum Ecclesiis prædictis Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ de jure debitam non solverent, quartam ipsam nobis, & nostris Suffraganeis, Clericis, & Ecclesiis aliis, quibus eamdem debent, integraliter debeant assignare. Alioquin in contrarium facientes, canonica monitione præmissa, sententiam excommunicationis proferimus in his scriptis.

C A P. XXII.

Pecuniam, bonaque alia Metropolitana Ecclesia, S. Bartholomæi, aut aliis Civitatis, & Provinciæ legata, aut debita retinentes, aut occupantes, excommunicantur.

Item statuentes monemus una monitione pro tribus, & peremptorie, ac etiam excommunicamus, & excommunicatos in his scriptis denunciavimus omnes illos cujuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis existant, qui pecuniam, & bona alia legata, dimissa, & quocumque modo debita, seu relicta in ultimis voluntatibus, & testamentis Nobis, & operi fabricæ majoris Ecclesiæ Beneventanæ, & Ecclesiæ S. Bartholomæi Apostoli, & aliarum Ecclesiarum Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, ac Prælati, Clericis, & Capellanis earundem occupaverint, seu occupata tenuerint, ut solvendo illa infra annum ipsis Ecclesiis, Prælati, Clericis, & Capellanis ipsis Legatariis satisfaciant iidem integraliter cum effectu.

C A P. XXIII.

Ecclesiasticorum bonorum detentores, occupatores, & non revelantes, anathematis pena compelluntur.

Item, quia sunt nonnulli, prout multorum habet assertio, qui terras, prata, pascua, molendina, silvas, nemo-

Council. General. Tom. XXV.

Ara, domus, census, instrumenta, acta, registra, privilegia, & alia bona jura ad Nos, & Beneventi ecclesiam, & ejus capitulum, & alias ecclesias Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ pleno jure spectantia detinent occupata, seu alias indebito quovis modo, & ea solvere, & restituere negligunt in ipsorum animarum periculum, prædictarumque ecclesiarum præjudicium, & jacturam: Nos indemnitati earundem ecclesiarum, ex cura suscepti regiminis providere volentes, requirimus, & monemus omnes, & singulos occupatores, detemptores hujusmodi, eorumque participes institutos, ut infra unum mensem a die publicatæ præsentis computandum, quem eis pro monitione canonica, & termino peremptorio assignamus, sub excommunicationis pœna, quam in detemptores, eorumque participes, & scientes, si secus fecerint, ex nunc prout ex tunc similiter ferimus in his scriptis, prædicta resignare, persolvere, & restituere prædictis ecclesiis, vel eis, ad quos earum gubernatio spectare dignoscitur, ac participes, & scientes debeant revelare.

C A P. XXIV.

In bonorum, juriumque ecclesiasticorum turbatores excommunicatio fertur.

Item excommunicamus similiter in his scriptis omnes, & singulos indebite turbatores, & molestatores possessionum, bonorum majoris ecclesiæ Beneventanæ, & ejus Capituli, & aliarum ecclesiarum, Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, tam mobilium, quam stabilium, necnon jurium, reddituum, census, & aliorum proventuum dictæ ecclesiæ Beneventanæ, & Capituli supradicti, & aliarum ecclesiarum Civitatis, & Diœcesis, & Provinciæ supradictæ, scientes, eorumque participes, quique ad prædicta dederint auxilium, consilium, vel favorem.

C A P. XXV.

Ecclesiasticis personis collectas imponentes, eorumque fautores excommunicantur. Si Universitates in hoc culpabiles fuerint, interdictio supponuntur.

Item præsentis Constitutione monemus una pro omnibus, & peremptorie omnes, & singulos cujuscumque præminentie, conditionis, vel status existant,

O o o

stant,

ANNO
CHRISTI
1333

stant, qui Prælati, ecclesiis, personis-
que ecclesiasticis, regularibus, & sæcu-
laribus imponunt, & imposuerint in fu-
turum onera gravia, ipsosque talliant,
& eis, vel ipsorum alicui collectas im-
ponunt, & suorum proventuum dimidi-
am decimam, vicissimam, vel quamvis
aliam portionem, aut quotam exigunt,
& extorquent, ipsosque moliantur mul-
tissime subiacere servituti, suæque sub-
mittere jurisdictioni, & qui talia impo-
suerint, vel exegerint, Clericis, & per-
sonis ecclesiasticis, & ipsis invitis, aut
apud ædes sacras deposita, seu alia bona
ecclesiastica, & ecclesiasticarum perso-
narum ubilibet in Civitate, Diœcesi, &
Provincia Beneventana arretraverint,
sanciverint, aut occupaverint, vel arre-
trari, sanciri, aut occupari mandaverint,
occupata, sancita, vel arretrata receperint,
necnon omnes, & singulos, qui
scienter in prædictis auxilium, consili-
um, vel favorem publice, vel occulte
præstiterint, ut ad præmissa, & præmis-
sorum quodlibet infra quindecim dierum
terminum respiciant: quem terminum eis
pro ultimo, & peremptorio termino assi-
gnamus. Omnes, & singulos contrarium
facientes ex nunc, prout ex tunc ipso
elapso termino excommunicationis sen-
tentiam incurere volumus ipso facto.
Universitates quoque, quæ in ipsis cul-
pabiles fuerint ex nunc prout ex tunc
ecclesiastico supponimus interdicto.

C A P. XXVI.

*Temporales Domini subditis mandantes,
ne ecclesiasticis personis obsequia præstent,
excommunicationi subjiciantur.*

Item denunciamus, & decernimus eo
ipso excommunicationis sententiæ sub-
jacere omnes, & singulos temporale do-
minium obtinentes, qui in Terris eorum
suis subditis præcipiunt, atque mandant,
ne Prælati, aut Clerici, vel personis
ecclesiasticis quibuscumque vendant, aut
emant aliquid ab eisdem, neque ipsis
granum, vel bladum molant, coquant
panem, & alia obsequia eis præstent,
& exhibeant, inducant, & prohibent:
cum talia in derogationem libertatis
ecclesiasticæ præsumantur.

C A P. XXVII.

*Acta ad Episcopales Curias pertinentia,
ne subtrahantur.*

Item statuimus, & præsentis Constitu-
tionis sancimus, quod si quis ausu sa-
criste præsumpserit aliqua instrumenta,
vel scripturas, & specialiter de actis,
quæ in nostra Curia, ac Suffraganeorum
nostrorum, & aliorum Ordinariorum
Provinciæ Beneventanæ ventilantur, fur-
tive, vel malitiose subtraxerit, vel do-
loso modo rapuerit, tanquam sacrilegus
ecclesiæ rerum subtrahitor eo ipso sit ex-
communicationis vinculo innodatus.

C A P. XXVIII.

*Episcopalis jurisdictio ne ledatur sub ex-
communicationis interminatione.*

Item statuentes monemus in his scrip-
tis pro primo, secundo, & tertio,
ac peremptorio termino, seu monitionis
edicto, & una monitione pro tri-
bus omnes, & singulos tam Clericos
quam laicos cujuscumque dignitatis, sta-
tus, gradus, conditionis existant, im-
pedientes, vel impedire in posterum
præsumentes, vel fieri facientes, vel
mandantes, impediendis dantes auxi-
lium, consilium, vel favorem, officium
nostrum, & nostræ Curie, & Suffraganeorum
nostrorum, & aliorum Ordina-
riorum Provinciæ Beneventanæ jurisdic-
tionem, & auctoritatem Nobis, & no-
stris, & eorum ecclesiis debitam de ju-
re, publice, vel occulte impedire volen-
tes, directe, vel indirecte, quod a præ-
dictis sine mora vel difficultate qualibet
debeant abstinere; & si contra fecerint,
& a prædictis non cessaverint, ex nunc,
prout ex tunc contra facientes excom-
municationis sententiam ferimus in his
scriptis.

C A P. XXIX.

*Beneficia conferre, de causis ad Episco-
pum pertinentibus cognoscere nemo præ-
sumat. Si quis in eis jus habeat, infra
duos menses Episcopum informet. Pena
in contrarium facientes fertur: acta ro-
bore vacantur.*

Item quia sicut ab aliquorum relatio-
ne percepimus, sunt nonnulli de præ-
dictis Civitate, Diœcesi, & Provincia,
qui contra debitum rationis, & præju-
di-

ANNO
CHRISTI
1333

ANNO
CHRISTI
1111ANNO
CHRISTI
1111

dicium nostræ Beneventanz ecclesiæ, & Suffraganeorum nostrorum prædictorum conferre beneficia, de sacris quibuscumque cognoscere, & alia exercere, quæ ad jurisdictionem nostram, nostrorumque Suffraganeorum supradictorum legitime pertinere noscuntur, aut temerario non verentur; volentes igitur super his de opportuno remedio providere, hac Constitutione in perpetuum valitura sancimus, quod nullus de Civitate, Diœcesi, & Provincia supradictis, cujuscumque status, præminentiz, conditionis, ordinis, seu dignitatis existat, in prædictis Civitate, Diœcesi, & Provincia talia quomodolibet acceptare præsumat, nisi prædicta sibi a jure, seu a speciali privilegio, vel aliqua causa legitima pertinere noscantur, de quibus Nobis, aut dictis Suffraganeis nostris in duorum mensium spatium fidem sufficienter dare procurent, & plenarie informare. Contrarium vero facientes, quia excessus, & enormitas hoc requirit, excommunicationis sententiam, ac beneficii cujuscumque, quod obtinuerit, privationem incurere volumus ipso facto. Collationes autem quorumcumque beneficiorum, seu causarum cognitiones, & processus, ac acta quæcumque, per quas, seu quæ nostra jurisdictione, seu Suffraganeorum nostrorum valeat impediri, seu lædatur in aliquo, per ipsos hæcenus facta, vel in posterum facienda omni robore vacuumus, & nullius esse volumus firmitatis.

C A P. XXX.

Ecclesiasticam dignitatem absque canonica institutione nemo detineat, aut ecclesiarum administrationi se ingerat. De ecclesiastica dignitate processus, collationis litteras secum deferat.

Item statimus, & præsentis Constitutione monemus una monitione pro tribus, & peremptorie omnes, & singulos Clericos, & Laicos Civitatis, Diœcesis, & Provincia Beneventanz cujuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, vel dignitatis existant, quod nullus præsumat accipere, occupare, vel invadere, vel detinere dignitatem, vel personatum ecclesiæ, seu aliud quodcumque beneficium ecclesiasticum auctoritate propria per se, vel per alium, aut possessiones, fructus, redditus, & proventus eorumdem absque institutione canonica, seu collatione Prælati, ad quem dignoscitur pertinere, aut de administratione Abbatiarum, & ecclesiarum ipsarum se

Conc. General. Tom. XXV.

aliquatenus intronittat, vel de juribus earum aliquid recipiat, vel pertractet absque voluntate, & mandato Rectorum ecclesiarum ipsarum, quibus Rectoribus eorumdem dignitates, personatus, vel officia concessa fuerint per Prælatos eisdem, etiamsi jus aliquod patronatus, præsentationis, vel electionis habeant in eisdem. Alioquin in omnes, & singulos supradictos, qui post mensium unum ex nunc in antea numerandum prædicta, vel aliquid prædictorum accipere, occupare, aut invadere præsumperunt, vel occupata, seu subtracta olim tenuerint, vel teneant absque collatione, aut licentia speciali, ut est dictum, & Capellanos servientes in divinis officiis post mensium unum in antea numerandum in prædictis Dignitatibus, Personatibus, ecclesiis, & beneficiis nomine prædictorum occupatorum, vel detentorum quorumlibet sine licentia speciali, in his scriptis excommunicationis sententiæ vinculo innodamus. Præsentis quoque Constitutione adjicientes, quod quicumque per Nos, aut Suffraganeos nostros, seu alium, ad quem spectat in Abbatem, Archipresbyterum, vel Rectorem confirmatus, seu institutus fuerit, antequam prædictarum Abbatiz, Archipresbyteratus, Rectoriz, vel alterius beneficii cujuscumque possessionem adipiscatur, litteras nostras, vel illorum, ad quos spectabit, secum deferat in testimonium confirmationis, institutionis, aut collationis nostræ, vel illorum, qui ipsam beneficium conferent nostro, vel eorum sigillo sigillatas. Quod si aliquis eorum contrarium fecerit, confirmationes, institutiones, & collationes ipsæ sint irritæ ipso jure, & omni jure per ipsos confirmatos, institutos, & beneficiatos propterea acquisito eo ipso priventur. Nullique interrim tanquam Abbatibus, Archipresbyteris, aut Rectoribus obediat, vel intendat.

C A P. XXXI.

Beneficia commendata detinere absque jussu titulo prohibetur. Beneficium curatum habens, aliud simile ne querat.

Item quia nonnulli in Civitate, Diœcesi, & Provincia supradictis beneficia, seu beneficium commendata detinere dicuntur, quæ ad collationem nostram, aut Suffraganeorum nostrorum, vel aliorum Ordinariorum noscuntur jure ordinario pertinere, excommunicamus similiter in his scriptis tenentes recommendata taliter, seu aliter dicta beneficia, vel ipsorum aliquid absque justo titulo,

O o o 2

vel

ANNO
CHRISTI
1111

vel tenentes unum beneficium curatum, & aliud præsumentes recipere habens curam eandem, non resignantes Nobis, aut illis, ad quos spectant, eadem beneficia, & scientes, & non revelantes Nobis, & illis infra mensem unum a die publicationis præsentium computandum, quem eis pro termino peremptorio, & monitione canonica assignamus: addentes Constitutioni prædictæ, quod nihilominus recipientes beneficium cum cura, habendo aliud simile beneficium sine dispensatione legitima, privati sint ipsis beneficiis ipso facto.

C A P. XXXII.

Dignitatem obtinentes, Archidiaconus saltem Diaconatus ordinem, ceteri Presbyterus infra annum suscipiant: viginti quinque etatis annos bi habeant, & de legitimo matrimonio sint procreati.

Item præsentem Constitutionem monemus omnes, & singulos de Civitate, Diocesi, & Provincia Beneventanis Decanatum, Archidiaconatum, Archipresbyteratum, Abbatiam, Prioratum, vel Præposituram, aut Personatum, vel Dignitatem curam animarum habentem annexam, aut Parochialis ecclesiæ regimen obtinentes, & qui in posterum obtinebunt, quod infra annum ex nunc, & a tempore, quo in antea hujusmodi Dignitatum, Personatum, & beneficiorum possessionem habuerint, si Archidiaconatus saltem in Diaconum; supradicti vero alii ad Presbyteratus ordinem se faciant promoveri; & nullus promoveatur ad aliquem prædictorum ordinum, vel jam promotus detineat, nisi 25. annum ætatis suæ attigerit, vel habuerit, & de legitimo matrimonio procreatus, moribus, & scientia commendandus existat. Alioquin contrafacientes decernimus, denunciamus, & declaramus dictis ecclesiis, Personatibus, Dignitatibus, & beneficiis supradictis esse ipso facto privatos.

C A P. XXXIII.

Absentes infra tres menses ad Ecclesiarum servitium redeant, nisi Cathedrali deserviant. Parochi substitutum per Episcopum approbandum, & infra mensem præsentandum, suis Ecclesiis præstent.

Item quicumque in Civitate, Diocesi, & Provincia Beneventana habet, vel tenet ecclesiam aliquam, curam anima-

rum habentem, seu ecclesiam Parochialem limitatam, si sit absens a Civitate, vel loco, ubi ecclesia ipsa consistit, teneatur infra trium mensium spatium post publicationem præsentium ad ipsam Civitatem, vel locum redire. Alias si non redierit, vel post reditum cessaverit per mensem in ipsa ecclesia in divinis officiis serviendo personaliter residere, decernimus ipsum eo ipso dicta ecclesia fore privatam, nisi habens præfatam ecclesiam, in majori Beneventana ecclesia, vel aliis Cathedralibus nostræ Provinciæ ecclesiis in dictis officiis serviendo residentiam faciat personalem; quo casu in Parochiali ecclesia, ut hætenus est consuetum, ne faciat deserviri, nisi de nostro, seu Suffraganeorum, & aliorum Ordinariorum, & Superiorum suorum mandato, & licentia speciali. Quo casu volumus, quod ille, qui dictæ ecclesiæ deserviet, per Nos, & nostram Curiam, aut Suffraganeos nostros, & eorum Curias approbetur, ne cura animarum committatur personis non idoneis, & indignis. Et quod dictus substitutus, seu deserviens Nobis, aut nostræ Curie, vel ipsorum Suffraganeorum infra unum mensem a publicatione præsentis præsentetur, per Nos, vel eos approbandus, alioquin dicto beneficio sit ipso jure privatus.

C A P. XXXIV.

Dispensationes a residendo Beneficiatis revocantur, exceptis, qui in Pontificis, Cardinalium, aut Archiepiscopi servitio reperiantur.

Item considerantes, quod propter absentiam Beneficiatorum nostræ Diocesis, & propter licentias, & dispensationes per Nos, & Prædecessores nostros, seu per Vicarios nostros, & dictorum Prædecessorum de non residendo in eisdem beneficiis divinus cultus minuitur, cura negligitur, eleemosyna, & hospitalitas pereunt, ædificia desolantur, & corruunt, jura, & bona eorundem beneficiorum indebite usurpantur, & remanent indefensa, & multa alia mala, & damna sequuntur, prout nos docet experientia, & evidentiæ facti monstrat; idcirco omnes licentias, & dispensationes prædictas, tam per Nos, quam per Prædecessores nostros, vel Vicarios prædictos, seu alios quoscumque auctoritate nostra, vel prædictorum Prædecessorum nostrorum ex quibuscumque causis, & sub quacumque forma, vel expressione verborum hætenus concessas, factas, vel do-

ANNO
CHRISTI
1111

ANNO
CHRISTI
1111

donatas in hac nostra presentia Synodo
revocamus omnino, & pro revocatis,
& nullis de cetero habemus, & haberi
volumus, nisi sint concessæ residentibus,
in servitio D. N. Papæ, vel DD. Car-
dinalium, vel in nostro.

C A P. XXXV.

*Canonici, & Curati Rogationum litanis,
& processibus a jure, vel a superio-
ribus indicis, intersint.*

Item hac perpetua, & inrefrangibili
constitutione sancimus, quatenus sin-
guli Canonici nostræ Beneventanæ ec-
clesiæ, ac alii Presbyteri curam anima-
rum habentes, in Civitate Beneventana
degentes ad præsens, & qui ibidem in
posterum morabuntur; necnon & singuli
Canonici Suffraganeorum ecclesiarum no-
strarum, & Presbyteri alii curam ani-
marum habentes, degentes in Civitati-
bus, in quibus sunt nostræ præfate Suf-
fraganeæ, & Cathedralis ecclesiæ situa-
tæ, & qui ibidem in posterum mora-
buntur (Nobis tamen, & ecclesiæ no-
stræ subjecti) singulis diebus, quibus so-
lemnes rogationes, litanie, sive proces-
siones a jure, vel a Nobis, aut nostris
Suffraganeis supradictis quomodolibet in-
dicuntur, vel etiam indicentur, induti
superpelliceis ad sonum Campanæ diæ-
næ nostræ majoris ecclesiæ, seu ecclesiarum
Cathedralium Suffraganeorum nostrorum
in diæta nostra ecclesiæ, vel in aliis Ca-
thedralibus supradictis, vel alibi, si aliud
duxerimus, vel duxerint diæti nostri Suf-
fraganei mandandum, convenire perso-
naliter teneantur, ituri ad locum, &
auditori litanias, seu processiones, si &
prout Canonici diæte nostræ Beneven-
tanæ ecclesiæ, seu aliarum ecclesiarum
prædictarum duxerint faciendum. Con-
tuitarium vero facientes pro quolibet pœ-
na trium tarenorum nostræ, seu Sufra-
ganeorum nostrorum prædictorum Curiis
applicanda tenore præsentium decerni-
mus fore pleñendos.

C A P. XXVI.

*Absque ecclesiæ utilitate, & juris solem-
nitatibus, ecclesiastica bona ne vendan-
tur, aut locentur.*

Item statuimus, & ordinamus, quod
nullus Archiepiscopus, vel Prælati,
seu Rector alicujus ecclesiæ, vel quivis
alius Clericus Civitatis, Diocesis, &
Provinciæ Beneventanæ possessiones, &

bona suæ ecclesiæ vendere, vel alienare
alicui audeat, vel locare, nisi manifesta
utilitas ecclesiæ inde appareat, & pro-
veniat in hujusmodi contractibus, juris
solemnitatibus observatis. Alias in con-
trarium facientes tam in dantes, quam
in recipientes excommunicationis senten-
tiam proferimus in his scriptis, & ipsa
locatio, venditio, & alienatio sit, &
sint nulla, & nullæ ipso jure, irrita, &
cassa, & ipsas ex nunc suis viribus va-
cuamus.

C A P. XXXVII.

*Ecclesiæ bona a secularibus, aut regulari-
bus neque ad emphyteusim concedantur,
neque, vel ad quinquennium locentur
sine episcopi licentia. Pecuniæ non nisi,
quæ singulis annis juste debentur, pro
locatione recipiantur.*

Item quod nonnulli Abbates tam re-
gulares, quam seculares, tam Capel-
læ, quam Collegia, Archiepiscopi, ec-
clesiarum Rectores, et alii Clerici, ec-
clesiasticæque personæ Civitatis, Diocesis,
et Provinciæ Beneventanæ jurisdictioni
nostræ Subjecti Abbatis, vel ecclesias,
seu beneficia ecclesiastica obtinentes,
cupiditatis vitio laborantes, domos, hor-
tos, vineas, et alia ecclesiastica immo-
bilia ad longum tempus locare, in em-
phyteusim concedere, et alienare absque
legitima causa præsumunt, in ipsius con-
tractus initio recipientes aliquam pecu-
niæ quantitatem, et postmodum annis
singulis recipiunt longe minorem quan-
tatem sub nomine pensionis, vel cen-
sus, quam ipsorum bonorum, seu posses-
sionum fructus valere noscuntur, propter
quæ ecclesiis maximum præjudicium ge-
neratur: unde ecclesiarum indemnitati,
et statui providere volentes, quamvis su-
per hoc sit satis a jure provisum, hac
consultissima Constitutione apertius ordi-
namus, et declaramus, quod Abbates,
tam regulares, quam seculares, Archi-
episcopi, ecclesiarum Rectores, et alii
Clerici, ecclesiasticæque personæ Civita-
tis, Diocesis, et Provinciæ Beneventa-
næ, seu ipsorum aliquis domos, apothec-
as, hortos, vel vineas, seu alia eccle-
siastica bona immobilia locare etiam ad
quinquennium, vel in emphyteusim con-
cedere, permutare, vel alias qualiter-
cumque alienare, etiam in casibus a jure
permissis, absque speciali licentia nostra
et consensu expresso, vel Suffraganeorum
nostrorum, ut spectat ad Nos, et eos,
nullo modo præsumant: ex qua quinquen-
nali locatione, vel in emphyteusim ven-
ditione, vel profectione quinquenni, vel
no-

ANNO
CHRISTI
1111

ANNO
CHRISTI
1111.

nostra licentia, vel consensus accedat, pecuniam nullam recipiant, nisi, sicut tanguntur anni singuli locationis prædictæ. Contrarium facientes in aliquo prædictorum, eo ipso excommunicationis sententiam incurrant & nihilominus penam pecuniariam pro nostro, vel ipsorum Suffraganeorum arbitrio infligendam non evadant: ac locatio, permutatio, in emphiteusim concessio, vel alius quicumque contractus, quæ, vel qui aliter celebrabitur super bonis ecclesiasticis prædictis nulla, et nullus ipso jure existat, et nullam obtineat roboris firmitatem, nec pœnæ adjectio, vel juramentum, seu alia obligatio, vel promissio interveniens in præmissis teneat, vel valeat, et penitus nullius existat momenti, non intendentes propterea aliis juris sollempnitatibus, quæ intervenire debent in ecclesiasticarum rerum alienatione aliquatenus derogare.

C A P. XXXVIII.

Ignoti presbyteri ad divina non sunt admittendi, si licentia careant.

Item sæpe contingit, quod nonnulli vinculo excommunicationis adstricti, aut apostatæ, vel irregulares, seu criminoli, & Sacramentorum participatione indigni suam patriam, in qua de eis habetur notitia, fugientes, se in Civitate, Diocesi, & Provincia Beneventana improbe ingerunt celebrationi missarum, & Populo præsumunt, non sine gravi offensa Dei, ministrare ecclesiastica Sacramenta. Nos igitur animarum ipsorum periculis obviare, & Christianis fidelibus, ne decipiantur, succurrere, ex officio debite cupientes, statuimus, quod nullus notorie ignotus, vel forensis, aut alterius Civitatis, vel Diocesis oriundus (quod de quolibet præsumatur, nisi saltem per famam ipsius origo bona, vel competentibus indicis approbetur) audeat, vel præsumat in Civitate, Diocesi, & Provincia prædictis missam, vel missas, celebrare, nec alicui ministrare ecclesiastica Sacramenta sine nostra, vel Vicariorum nostrorum, aut Suffraganeorum nostrorum, vel Vicariorum suorum, prout ad eorum quemlibet pertinebit, licentia speciali. In contrarium facientes excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis. Judicamus autem dictam licentiam nullatenus esse de gratia concedendam, nisi de vita, ordinibus, & moribus plenarie fides fiat.

C A P. XXXIX.

ANNO
CHRISTI
1111.

Beneficia, ultra septem missarum numerum in hebdomada requirentia, infra quindecim dies resignentur. Qui talia possident, episcopo in scriptis revelent.

Item quia, prout ad nostrum pervenit, auditum, plerique Canonici, & Sacerdotes Civitatis, Diocesis, & Provinciæ Beneventanæ, non quæ Jesu Christi sunt querentes, lucris temporalibus inhiantes in Civitate, Diocesi, & Provincia prædictis, specialiter in nostra majori Beneventana ecclesia ultra septem missas in hebdomada in beneficium assequuntur; qui non valentes personaliter servire, eisdem per substitutos minus legitime serviunt, quinimmo deserviunt contra sacrorum Canonum instituta; volentes, prout officii debitum nos compellit de salubri remedio providere, monemus omnes, & singulos Canonicos, & Sacerdotes Civitatis, Diocesis, & Provinciæ Beneventanæ, & in eis commorantes una monitione pro omnibus, quatenus infra quindecim dies a die publicationis præsentium computandos, missas ultra septem numero prædictas, & ipsarum beneficia in manibus nostris, vel eorum, ad quos spectat collatio, & præsentatio eorundem, debeant resignare, & in futurum ultra prædictum numerum non debeant acceptare. Alioquin ex nunc, prout ex tunc missis omnibus prædictis omnino infra numerum numeratum, & stipendiis earundem privamus, & privatos esse volumus, & decernimus in his scriptis. Mandantes nihilominus sub pœna prædicta omnibus, & singulis Clericis nostrarum Civitatis, Diocesis, & Provinciæ hujusmodi missas, seu beneficium obtinentibus, quod infra prædictum terminum, numerum dictarum missarum eis in beneficium concessarum, Nobis, aut nostro Vicario, qui pro tempore fuerit, & Suffraganeis nostris, & eorum Vicariis in scriptis notificent, & revelent.

C A P. XL.

Plures quam septem Missæ in hebdomada ne tribuantur.

Item monemus omnes, & singulos Clericos, et laicos Civitatis, Diocesis, et Provinciæ prædictarum, ad quos Capellarum, et missarum prædictarum præsentatio, seu institutio pertinet, tam in nostra Beneventana majori ecclesia, quam aliis ecclesiis prædictarum Civitatis, Diocesis, et Provinciæ, ut de cetero sol-

ANNO
CHRISTI
1557

sollicite advertant, ne Canonice, & A
Sacerdotibus habentibus missas plures in
hebdomada, quam superius sit expressum,
conferant. Et si contra monitionem no-
stram fecerint, præsentationem, seu insti-
tutionem ipsam nullam decernimus ipso
facto.

C A P. XLI.

*Si pro missarum celebratione possessiones
legate fuerint, infra mensem celebra-
ti Presbytero assignentur.*

Item advertentes propensius, ne defun-
ctorum intentio defraudetur, decla-
rando decernimus, quod non liceat exe-
quutori alicui testamentario, vel alteri,
qui ex dispositione, seu commissione ha-
beat aliquas missas facere celebrari, do-
mos, terras, vel alias possessiones ad hoc
specialiter deputatas, tenere, etiam dan-
do pecuniam missas celebrantibus supra-
dictas; sed domos, & possessiones prædi-
ctas in unius mensis spatium, a die pu-
blicationis præsentis Constitutionis in an-
tea computandi, celebrantibus dictas mis-
sas assignet, nisi per testatorem aliud
fuerit ordinatum: de qua ordinatione
infra mensem prædictum coram nobis,
vel aliis Ordinariis, aut nostræ, vel eor-
um Curiis exequutores, & hæredes præ-
dicti fidem facere teneantur. In omnes
autem, & singulos contrarium facientes
in his scriptis excommunicationis sen-
tentiam promulgamus.

C A P. XLII.

*A casibus reservatis, qui hic recensentur,
nemo absque speciali facultate absolvat.*

Item monemus omnes, & singulos Ab-
bates, Archipresbyteros, & Religiosos
quoscumque & Rectores ecclesiarum, ac
Clericos Civitatis, Diocesis, & Provin-
ciæ Beneventanæ, cujuscumque Ordinis,
Religionis, status, conditionis existant,
quod nullus in subscriptis casibus Archie-
piscopis, & episcopis a jure specialiter
reservatis, videlicet de hæreticis, sodo-
mitis, adulteris publicis, maleficis, di-
vinatoribus, falsariis, falsis testibus, &
perjuris, incestuosis, sacrilegis, & Moni-
alium corruptoribus, & aliarum virginum
violatoribus, aut de Monialibus egreden-
tibus extra sua Monasteria contra Decre-
talem D. Bonifacii P. VIII. & ingredien-
tibus in Monasteria earumdem, nisi ex
causa legitima, & rationabili, de blas-
phematoribus Dei, B. Virginis, & San-

ctorum, sortilegis, permutationibus voto-
rum quorumlibet, de excommunicationis
majori excommunicatione, de dispensa-
tionibus male ablatorum incertorum, de
matrimonii clandestinis, vel contra in-
terdictum ecclesiæ factis, de suffocatori-
bus, & oppressoribus filiorum ex propo-
sito, vel casualiter, de incendiariis, &
invasoribus, & detentoribus bonorum ec-
clesiarum, & muliere, quæ in adulterio
concepit infantem, quem maritus credit
esse suum, propter quem hæredes legiti-
mi hæreditate fraudantur, & de mulie-
ribus, & aliis procurantibus abortum.

Item de illis, qui contractis sponsalibus
cum Sacramento, & non dissolutis con-
trahunt cum alio, & de peccato luxu-
rix commissio inter mulierem, & Con-
fessorem suum, vel proprium Sacerdotem,
vel cum compatre suo, & aliis crimini-
bus publicis, qui casus a jure sunt No-
bis, & ipsis episcopis reservati, absolvere
delinquentem præsumat, vel se de talibus
intromittat; (sed ipsos ad Nos, aut suos
Ordinarios absolventes remittat) absque
nostro, vel ipsorum Ordinariorum speciali
mandato, nisi in articulo mortis, & tunc
si copia Ordinarii commode haberi non
possit; & prædicti delinquentes satisfac-
erint primo, ubi teneantur, vel de satis-
faciendo præstaverint idoneam cautionem.
Et nihilominus adjungendo constitutioni
prædictæ, statuimus, & ordinamus, quod
nullus Religiosus, prætextu exemptionis,
vel alias alterius personæ Civitatis, Dioc-
cesis, & Provinciæ Beneventanæ audire
confessionem præsumat, aut eam absol-
vere, vel ligare, nisi Nobis, & nostris
Suffraganeis, prout ad Nos, & eos spe-
ctat, fuerit præsentatus, ut constitutio
Bonifacii VIII. super hoc edita, & per
Clementem V. confirmata, mandat ex-
presse. Omnes autem Religiosos extra
eorum Monasteria, & loca infra dictas
Civitatem, Dioccesim, & Provinciam no-
stras confessionem audientes, & contrarium
facientes, tanquam delinquentes in loco
nostræ jurisdictionis, & Suffraganeorum
nostrorum pœnam a jure statutam incur-
re nunciamus, adjicientes constitutioni
prædictæ, quod nullus vigore, seu auctori-
tate cujuscumque commissionis per Nos,
vel Suffraganeos nostros, aut nostrum,
vel eorum Vicarios factæ forsitan, vel
fiendæ de audiendis confessionibus, & de
potestate absolvendi a prædictis casibus,
aut aliis Nobis, & eisdem nostris Suffrag-
aneis de jure, vel de consuetudine reserva-
tis, se aliquatenus intromittat, nisi super
hoc litteras nostras, aut Suffraganeorum
nostrorum, seu nostræ vel eorum Curæ
habeat,

ANNO
CHRISTI
1557

ANNO
CHRISTI
1311

habeat, in quibus casus, qui committerentur eisdem, distincte, & particulariter sint expressi. Alioquin commissionem prædictam decernimus non valere; litteras autem, & licentias, quæ super hujusmodi per prædecesores nostros hæcenus emanaverunt, tenore præsentium revocamus.

C A P. XLIII.

Decimarum solutio pro Decembri mense præcipitur. Præsens Constitutio Populo publicetur.

Item præsentis constitutione monemus sub excommunicationis pœna, quam, si secus fecerint, incurrere volumus ipso facto, omnes, & singulos Cives Beneventanos, & quoslibet Parochianos ecclesiarum Parochialium Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, qui decimas tam prædiales, quam personales ecclesiis, quarum sunt Parochiani, jure divino debitas, solvant ipsarum ecclesiarum Rectoribus annis singulis per totum mensem Decembris, & de non solutis, ut teneantur, satisfaciant competenter. Mandantes nihilominus sub pœna prædicta omnibus, & singulis Archipresbyteris, ecclesiarum Rectoribus, & Curatis prædictarum Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ, quod singulis diebus Dominicis in eorum ecclesiis divina officia celebrantes præsentem Constitutionem ibi adstantibus debeant publicare.

C A P. XLIV.

In decimas manus extendere, aut quomolibet occupare nemo præsumat: Religiosi quoque eas solvant; si quod exemptionis privilegium habeant, ostendant.

Item præsentis Constitutione monemus pro primo, secundo, & tertio, & peremptorio termino omnes, & singulos, tam mares, quam mulieres, & Religiosos quoscumque cujuscumque ordinis, status, & conditionis existant Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, vel domicilium, Castra, Terras, & loca in dictis Civitate, Diœcesi, & Provincia habentes, vel habitantes, aut moram trahentes in ipsis, quod ad decimas Clericis, & Ecclesiis dictarum Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ jure divino debitas, manus non extendant per se, vel alios quoquo modo, nec decimas ipsas occupare, invadere, & accipere præsumant directe, vel indirecte, publice, vel occulte. Et si quas occupaverint, vel acceperint, illas infra duos menses a die

publicationis Constitutionis hujusmodi in antea computandos, restituant Rectoribus, & Clericis Ecclesiarum, quibus debentur decimæ supradictæ, dictique Religiosi de possessionibus eorum, & de fructibus ex ipsis obvenientibus, decimas persolvant Rectoribus Ecclesiarum, in quorum Parochiis loca ipsorum Religiosorum, & possessiones ipsæ sint situatæ, nisi super hoc privilegium exemptionis habent, de quo infra duos menses, ab hodie in antea computandos, fidem facere teneantur, alias in singulos contrarium facientes ex nunc, prout ex tunc, excommunicationis sententiam proferimus in his scriptis, & vigore præsentis Constitutionis excommunicationis sint vinculo innodati.

C A P. XLV.

Solutionem quartæ partis decimarum, mortuuariorum, & oblationum Episcopis debitam singulis annis, ultra Octobrem, aut Novembrem mensem differentes excommunicantur.

Item statuentes, ut supra, monemus Abbates, Archipresbyteros, Rectores, & Cappellanos Ecclesiarum Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, quatenus quartiliam decimarum, mortuuariorum, & oblationum nobis, & dictæ Beneventanæ Ecclesiæ, & aliis Episcopis Ordinariis eorum debitam integraliter solvant & satisfaciant annis singulis Nobis, vel Procuratoribus nostris, aut dictis Episcopis, vel suis Procuratoribus per totum mensem Octobris, vel ad tardius usque & per totum mensem Novembris anni cujuslibet sub excommunicationis pœna, quam in contrarium facientes proferimus in his scriptis.

C A P. XLVI.

Clericis taxillis ludere, arma deferre, caputua indecore gestare inibetur.

Item, ut Clericorum actus, et mores, quorum vita aliis debet esse magistra, in melius reformatur, omnes, et singulos Canonicos, Sacerdotes, et Clericos Civitatis, Diœcesis, et Provinciæ Beneventanæ, et commorantes in eis, ludentes ad taxillos in augustale unum, aut aliquod genus armorum peditos portando per Civitatem, Diœcesim, et Provinciam supradictas, nisi itinerando, pœna quindecim carlenorum argenti nostræ, et ipsorum suffraganeorum

ANNO
CHRISTI
1111.

rum Cameræ persolvendorum, punien-
dos decernimus vice qualibet in his scri-
ptis, nisi in casibus a jure permissis;
jubentes nihilominus sub poena prædicta
omnibus, & singulis Clericis in sacris
ordinibus constitutis prædictarum Civi-
tatis, Diocesis & Provinciæ, quod non
deferant, nec deferre præsumant cap-
puta buclunata, seu cum buclonis, sed
alias suta, ut decet, & honeste.

C A P. XLVII.

Clericorum habitus præscribitur.

Item præsentis Constitutione sub ex-
communicationis poena mandamus, &
monemus omnes, & singulos Presbyte-
ros, Archipresbyteros, Clericos cujus-
cumque status, ordinis, gradus, seu con-
ditionis, & dignitatis existant de Civi-
tate, Diocesi, & Provincia Beneventa-
na, quod vestes decentes, & congruas
portare, & deferre continue debeant,
non apertas, non buclunatas ex parte
anteriori, vel cum geronibus pluribus
circumdatas, vel breves, cum tales ves-
tes more sæcularibus competant, & non
personis ecclesiasticis in sacris ordinibus
constitutis.

C A P. XLVIII.

Cauponæ Clericis interdiciuntur.

Item, sicut percepimus testimonio sa-
tis digno, sunt plerique Canonici Sa-
cerdotes, & Clerici, qui potius luxu-
riæ, et relaxationis habent, quam tre-
no honestatis hortati, more laicorum
per tabernas continue discurrere non
verentur, denigrando modestiam ordinis
clericalis. Volentes curæ pastoralis offi-
cio de salubri remedio providere, om-
nes, et singulos Canonicos, Sacerdo-
tes, et Clericos bibentes, et comedentes
in aliqua taberna, vel ante ipsam
in Civitate, vel suburbis earum, nisi
iterando, aut in Castris, in quibus ha-
bitant, in floreno uno auri vice quali-
bet dictæ Cameræ nostræ, vel Suffraganeorum
nostrorum applicando, puniendos
decernimus in his scriptis.

Concil. General. Tom. XXV.

C A P. XLIX.

ANNO
CHRISTI
1111.

*Ab alieno Episcopo, proprio inconsulto, ordines ne recipiantur; neque chrisma-
tis, aut cathecumenorum, infirmorum-
ve oleum. Ad alios Episcopos pro or-
dinibus dimissi, de eorum susceptione
testimonium litteras afferant.*

Item verentes hætenus, quod nonnul-
li Clerici de Civitate, Diocesi, &
Provincia Beneventana, & commoran-
tes in eis ab alienis Episcopis minus le-
gitime ad sacros ordines se faciunt pro-
moveri, excommunicamus similiter in
his scriptis omnes, & singulos de Civi-
tate, Diocesi, & Provincia supradictis,
qui subreptitæ præter nostram, vel Vi-
cariorum nostrorum, aut Episcoporum
Suffraganeorum nostrorum, aut Vicario-
rum suorum conscientiam in prædictis
licentia non obtenta, ab aliquo Præla-
to se fecerint ad aliquem ordinem pro-
moveri; & omnes illos, etiam qui re-
cipiunt sacrum Chrisma, oleum san-
ctum, & oleum infirmorum ab alienis
Episcopis, licentia non obtenta. Injun-
gentes nihilominus omnibus, & singulis
Civitatis, Diocesis, & Provinciæ præ-
dictarum, ut nullus absque nostra, seu
Vicariorum nostrorum, aut Suffraganeo-
rum nostrorum, vel Vicariorum suorum
licentia, vel aliorum, quibus duxerim-
us, aut duxerint committere, primam
tonsuram, aut alios minores ordines re-
cipere præsumat, nisi quam primo fidem
faciat de susceptis, & prædicta licen-
tia, & suscipiendis litteras testimonia-
les penes se habere procuret; alioquin
contrarium facientes ad dictam tonsu-
ram, & cæteros ordines admitti prohi-
bemus, & dictam excommunicationis
sententiam incurere volumus ipso fa-
cto.

C A P. L.

*Illicite negotiationes, & cauponis minus
Clericis prohibita.*

Item quia insinuatione frequenti no-
stris est auribus intimatum, quod
nonnulli Canonici Sacerdotes, & alii
Clerici Civitatis, Diocesis, & Provin-
ciæ Beneventanæ, commorantes in eis,
in sacris ordinibus constituti, mercanti-
as, tabernas, & alia mercimonia exer-
cere in opprobrium ordinis clericalis,
atque mali exempli Provinciæ non ve-
rentur, monemus omnes, & singulos
Canonicos, Sacerdotes, & Clericos su-

P p p

pra-

ANNO
CHRISTI
1531

prædictos, quatenus tabernam retinere, mercantias, & alia mercimonia exercere ulterius non præsumant. Contrarium præsumentes, vel facientes in unciam unam carlenorum argenti, ut supra, dictæ Cameræ nostræ, vel Suffraganeorum nostrorum applicandam decernimus, puniendos. Declaramus autem non includi in Constitutione prædicta vendentes vinum, vel græcum, seu fructus tabernariis, vel aliis mercatoribus, licet dicti tabernarii, vel mercatores dictum græcum, vel vinum vendant, seu faciant vendi ad minutum, & locatores suarum domorum, quoque conductores ipsarum tabernas in eisdem voluerint adnecti, dummodo in dictæ Constitutionis fraudem nihil fiat.

C A P. LI.

Tempus, in quo nuptias celebrare illicitum est, ostenditur.

Item statuimus, & mandamus, quod nullus de Civitate, Diocesi, et Provincia, ordinis cujuscumque, status, et conditionis existat, nuptias celebret, seu solemnitate nuptiarum temporibus prohibitis exequatur, videlicet a Dominica Adventus Domini usque post octavam Epiphaniæ, et a Dominica Septuagesimæ usque ad octavam Resurrectionis Domini a tribus diebus Rogationum ante Ascensionem Domini usque ad octavam diem Pentecostes inclusive, prout jure canonico constat esse prohibitum. Contrarium vero facientes excommunicationis sententiam incurrent volumus ipso facto.

C A P. LII.

Nuptiarum temporis ad plebanos indicatio præcipitur.

Item statuimus, & mandamus Abbatibus, Archipresbyteris, Prioribus, Decanis, Rectoribus, Presbyteris, Cappellanis, ac Vicariis Ecclesiarum Diocesis, et Provinciæ Beneventanæ, ad quos cura ipsarum Ecclesiarum spectat sub pœna prædicta, quod sæpius moneant publice Populum sibi commissum, dum missarum solemnitas celebrantur in Ecclesiis eorundem, quod nullus celebret nuptias temporibus prohibitis prædictis, et alias, ut jure est, et more, permittantur; nec ipsi Presbyteri, seu Rectores, vel Cappellani, et alii supra dicti celebrent, vel faciant celebrari missas, vel benedictionem solemnem in i-

Apſis sponſalibus, ſive nuptiis, diebus, et temporibus prohibitis, et memoratis.

C A P. LIII.

Clericos ordinare, criſma miniſtrare, & benedicere aliena in Diœceſi, Epifcopo veſtitum eſt.

Item quia, sicuti nos manifesta experientia docuit, nonnulli Episcoporum nostræ Beneventanæ Provinciæ, Suffraganei nostri, sacem in messem alienam mittere non verentes, in Castris, & locis nostræ Beneventanæ Diocesis, & Provinciæ subditos nostros, nostræ jurisdictioni, seu aliorum Episcoporum suffraganeorum nostrorum subjectos, chrismare, & benedicere præsumunt, seu præsumpserunt; ideo statuimus, quod nullus Episcopus suffraganeus, seu quivis alius audeat sine speciali nostra licentia, aut illius Episcopi, ad quem pertinebit, ordinare Clericos Terrarum nostræ Diocesis, aut alterius; nec chrismare, seu confirmare pueros utriusque sexus; nec signare, vel aliquid exercere in Civitate, Diocesi, seu Provincia nostra prædictis de iis, quæ ad ordinem, & jurisdictionem nostram, aut aliorum Episcoporum suffraganeorum nostrorum in Terris, & locis prædictis pertineant, atque spectent. Quod si contrarium fecerint in præmissis, vel aliquo præmissorum, præter penam a jure statutam, vice qualibet, & actu transgressionis prædictæ, solvant in contrarium facientes nostræ Curie, seu dictorum Episcoporum suffraganeorum nostrorum uncias decem convertendas in utilitatem nostræ Curie, seu Ecclesiæ Beneventanæ, aut illi Ecclesiæ, cui erit injuria irrogata.

Nec credent aliqui se habere licentiam a Nobis, aut aliis Coepiscopis suffraganeis nostris, nisi litteras sigillatas sigillo nostro vel Curie nostræ, aut dictorum Coepiscoporum suffraganeorum nostrorum patentes ostendant. His vero, qui prædicta exequendi in Civitate Beneventana licentiam habuerint, sufficiat solo verbo a nobis, vel Vicario nostro licentiam habuisse.

C A P. LIV.

Pauperes Parochiarum expensis sepeliri debent. Horum notitiam Canonici, & electi Parochis afferant.

Item quia multorum insinuatione clamorosa didicimus, quod nonnulli pauperes, & egeni degentes in Civitate, Diocesi, & Provincia Beneventana propter eorum inopiam pluribus diebus carerent

ANNO
CHRISTI
1531

ANNO
CHRISTI
1111

rent ecclesiastica sepultura, volentes ex A
nostri officii debito de salubri remedio
providere, presentium tenore requiri-
mus, & monemus omnes, & singulos
Rectores Ecclesiarum Civitatis, Diœcesis,
& Provinciæ Beneventanæ parochialem
funeralem habentes, quatenus sub
excommunicationis pœna, & unius un-
ciæ, quamprimum ad ipsos noticia per-
venerit de morte degentium prædicto-
rum, sublato more præpudio, statim ad
eorum expensas, ut convenit, sepeliri B
faciant corpora defunctorum in cœmete-
riis Ecclesiarum ipsarum, & Canonici,
ac ceteri electi dictarum Civitatis, Diœ-
cesis, & Provinciæ, quoties ad ipsorum
notitiam devenerit, notificare debeant
Rectoribus supradictis.

C A P. LV.

*Suspectas mulieres Clerici domi ne retine-
ant. Detinentes abjiciant. Inobedientes
Episcopis deferantur.*

I^Tem statuimus, & ordinamus, quod
nullus Clericus beneficiatus mulierem
habeat in domo suspectam; monentes
ex nunc quoscumque habentes, ut a se
abjiciant infra 15. dies, alioquin præ-
ter pœnas juris inobediens in uncia una
danda nostræ Curie, & Suffraganeorum
nostrorum in piis usibus vertenda, pu-
niatur: Præcipientes sub pena prædicta
omnibus, & singulis Abbatibus, Archi-
presbyteris, & Ecclesiarum Rectoribus
Diœcesis, & Provinciæ prædictæ, ut di-
ctos Sacerdotes, & Clericos taliter mul-
ieres habentes, a se abjicientes, eos-
dem Nobis, & Suffraganeis nostris in-
fra decem dies reveleat; & in scriptis
tradant, sive assignent omnia eorundem.

C A P. LVI.

*Concubinas domi, vel alibi Clerici non
habeant: qui habent infra decem dies
expellant. In contrasfacientes pro ordi-
nis gradu pœna statuitur.*

I^Tem statuimus, et ordinamus, quod
nullus Clericus in quocumque ordine
constitutus, vel ecclesiastica persona Ci-
vitatibus, Diœcesibus, vel Provinciæ Beneven-
tanæ, seu aliunde existens, et trahens
moram in Civitate, Diœcesi, aut Pro-
vinciæ supradictis publice concubinam in
domo sua propria, vel aliena expentis *
audeat retinere, ne pollutis manibus
supradictis, quæ sancta sunt, administrent.
Immo si quis eorum huc usque eas te-
Conc. General. Tom. XXV.

* nisi.

nuerit, seu retinet, infra decem dierum
spatium a tempore publicatæ Constitu-
tionis debeat a se ipsas abjicere, et re-
moveere eas, vel alias deinceps nullatenus
admissurus. Quod si prædicti Clerici
contra fecerint, Sacerdos, Ecclesiæ
Rector, seu Prælati, qui majori præ-
eminet dignitate, et ejus exemplo fa-
cilius alii tam Clerici, quam laici pos-
sent ad similia provocari, quatuor un-
cias nobis, et nostræ Curie, seu Suffra-
ganeis nostris, et eorum Curis applican-
das: Diaconus vero trium unciarum:
Subdiaconus vero duarum unciarum: a-
lii vero inferioris ordinis unius unciæ
pœnas incurrant, convertendas, et ero-
gandas, ac expendendas in pios usus,
prout Nobis, et dictis Suffraganeis no-
stris visum fuerit expedire.

ANNO
CHRISTI
1111

C A P. LVII.

*Conjugatis uti concubinis prohibetur; excom-
municatio fertur in utentes post monitionem.*

C
I^Tem statuimus præsentis Constitutione,
ac una monitione pro tribus, et pe-
remptorie monemus, quod nullus de Ci-
vitate, Diœcesi, et Provincia Beneventa-
na cujuscumque status, et conditionis
existat, habens uxorem propriam, re-
cipere, ac retinere habeat concubinam:
nec mulieres maritum habentes debeant
aliquibus concubinaliter adhærere. Alias
in contrarium facientes post mentem u-
num in antea computandum, dicta ca-
nonica monitione præmissa, et dicto
termino elapso excommunicationis sen-
tentiam ferimus in his scriptis, ipsosque
per singulos Archipresbyteros, Abbates,
Curatos, et aliarum Ecclesiarum Recto-
res, tamquam excommunicatos vitari
præcipimus a divinis, quousque a No-
bis, aut Suffraganeis nostris, Vicariis
nostris, vel eorundem absolutionis be-
neficium meruerint obtinere.

C A P. LVIII.

E
*Excommunicantur ingredientes Monasteria
Monialium sine causa, & licentia: nec-
non Cappellani, & Procuratores, qui
ea fidei coloribus frequentant.*

I^Tem monemus omnes, et singulos Ci-
vitatibus, Diœcesibus, et Provinciæ Be-
neventanæ, et eis sub excommunicatio-
nis pœna mandamus, (in quam contra-
rium facientes incurrere volumus ipso
facto) quatenus nullus mas, aut femi-
na audeat ingredi Monasterium Monia-
lium

ANNO
CHRISTI
1311

lium cujuscumque status, ordinis, et conditionis existant, nisi ex causa legitima, et rationabili, et cum licentia nostra, seu Vicarii nostri, Suffraganeorum nostrorum, vel Vicariorum suorum super hoc prius habita, & obtenta, quam poenam omnes Capellanos, & Procuratores, & alios talia loca fictis coloribus frequentantes sine licentia supradicta petita, & obtenta, incurrere volumus ipso facto.

CAP. LIX.

Moniales extra Monasterium ne comedant; nullus ad id eas domum recipiat. Comestio, & potus aliorum intra Monasterium anathemate proscribitur.

Item statuimus, quod Moniales non comedant extra loca Monasteriorum, nisi de licentia Superiorum suarum, nec aliquis de locis, ubi degunt, ad comedendum, & bibendum easdem admittat in domo sua sub poena unius unciae, nostrae Curiae, vel Suffraganeorum nostrorum applicandae.

Item, quod nullus comedat infra dicta septa, aut bibat sub excommunicationis poena, quam incurrat ipso facto, nisi licentia nostra, aut Vicarii nostri, ac Suffraganeorum nostrorum, & eorum Vicariorum prius petita, & obtenta.

CAP. LX.

Dolose Compaternitates ne contrahantur, inhibentur Clericis, exceptis consanguineis, & affinis usque ad tertium gradum absque Episcopi licentia. Unus sit in baptismo, sive in confirmatione patrinus.

Item, quod nonnulli, sicut nobis attulit plurimorum relatio, ne scientes a vetitis penitus abstinere, praetextu liciti, inhonesta, & illicita committere querentes, exquiritis, et conceptis in corde fraudibus compaternitatem cum nonnullis contrahere satagunt, et cum velata excusatione cogitant eadem inhonesta illicita exercere, sub cujus praetextu, et ficta occasione ad concubinas, seu fornicarias eorum, quas in occulto detinent, seu detinere proponunt, facilius, et excusabilior ipsis materia, et via frequentius accedendi. Nos subditis nostris, et maxime Presbyteris, et Clericis Civitatis, Dioecesis, et Provinciae Beneventanae, quorum gestus, actus, et mores honestos esse cupimus, et irreprehensibiles, fornicandi, et delinquendi mate-

riam auferre volentes, et dictis fraudibus, et nequitis, quantum cum Deo, et justitia possumus, obviare, hac praesenti Constitutione statuimus, et ordinamus, et sub excommunicationis poena mandamus, quod nullus Clericus, seu laicus Civitatis, Dioecesis, et Provinciae Beneventanae cum fraude, et occasione praedictis compaternitatem cum aliquibus de cetero contrahat: et ut omnis penitus nequitiae via eisdem Clericis pracludatur, inhibemus hujusmodi Constitutionis serie Presbyteris, et Clericis Civitatis, Dioecesis, & Provinciae praedictarum,

ut deinceps compaternitatem modo aliquo cum aliquibus contrahant, seu contrahere praesumant, nisi cum consanguineis, & affinis ipsorum usque ad tertium gradum inclusive absque nostra, seu nostri Vicarii, aut Suffraganeorum nostrorum, vel Vicariorum suorum licentia speciali; nisi cum exercere voluerint officium debitum baptizandi. Statuentes nihilominus, & ordinantes, ut, cum multitudine, & pluralitate compaternitates contrahentium plura matrimonia soluerint impediri, & multa enormia, & inconvenientia occulte, & publice perpetrari, fraude, & occasione praedictis cessantibus, in dictae compaternitatis contractibus inter quoscumque fiendis, sive in baptismo, sive in confirmatione unus tantummodo patrinus intercedat.

CAP. LXI.

Matrimonium denunciations praecedant.

Item cum clandestinae copulae conjugalis contractus sit a sacris Canonibus reprobatus, statuimus, et hac praesenti Constitutione ordinamus, et monemus sub excommunicationis poena omnes, & singulos Civitatis, Dioecesis, et Provinciae Beneventanae, quod nullus deinceps matrimonium contrahat, nec contrahere praesumat, nisi publice, & quod per Parochialis Ecclesiae Presbyterum banna, et edicta publice proponantur, ut si quis voluerit, seu sciverit, et potuerit aliquod canonicum, et legitimum impedimentum opponere, illud opponat, et dicat coram Nobis, seu Vicario nostro, aut Suffraganeis nostris, seu eorum Vicariis infra competentem terminum per dictum presbyterum statuendum.

ANNO
CHRISTI
1311

ANNO
CHRISTI
1111.

CAP. LXII.

*Ecclesiarum Rectores in propria Ecclesia
celebrent die Dominico, & plebes
salubriter moneant.*

Item statuimus, et ordinamus, ac etiam mandamus, quod quilibet Ecclesiarum Rector, sive Capellanus Civitatis, Diocesis, et Provincia Beneventanae Ecclesiae Parochiali in propria persona deserviens, teneatur singulis diebus Dominicis missarum solemniam in Ecclesia, cui deserviet, celebrare sub poena per nos, aut nostros Suffraganeos eidem nostro, vel eorum arbitrio infligenda; precipientes, sub poena unius augustalis nostrae Curiae, seu Suffraganeorum nostrorum praedictorum applicandi, eisdem, ut dictis diebus Dominicis singulis Populo edicant, et proponant nomina salubria, monita, et mandata, ne pro ignorantia populus ad illicita prorumpat committenda.

CAP. LXIII.

Singulis Dominicis diebus jejunia, & festa, ut hic, colenda populo indicentur.

Item precipimus, et sub dicta poena mandamus, quod dictis diebus Dominicis dicti Abbates, Archipresbyteri, Ecclesiarum Rectores, et cuncti Curati singulis diebus Dominicis in missa publice populo festa colenda, et jejunia observanda debeant nunciare, festa vero colenda sunt haec scilicet Dies Natalis Domini, S. Stephani, S. Joannis Evangelistae, Innocentium, S. Silvestri, Circumcisionis Domini, Epiphaniae, S. Antonii Abbatis, Conversionis S. Pauli, S. Blasii Episcopi, et Martyris, Cathedra S. Petri, festum omnium SS. Apostolorum, et Evangelistarum, quatuor festa B. MARIÆ Virginis: scilicet Purificatio, Annunciatio, Assumptio, et Nativitas: S. Benedicti, dies Jovis Carnis Domini, dies Veneris sanctae passionis Domini, festum Resurrectionis Domini cum duobus diebus sequentibus, festum S. Crucis, festum S. Joannis ante portam Latinam, festum Ascensionis Domini, festum Pentecostes cum duobus diebus sequentibus, festum Corporis Christi, Nativitas S. Joannis Baptistae, S. Mariae Magdalene, vincula S. Petri, Transfiguratio Domini, sive S. Salvatoris, S. Laurentii, Decollatio S. Joannis Baptistae, Exaltatio S. Crucis, Dedicatio S. Michaelis, om-

nia Sanctorum, S. Martini, S. Catharinae Virginis, festum cujuslibet Sancti, & Sanctae patroni, seu patronae parochialis Ecclesiae in Parochia illa, si, & prout alias est ibi fieri consuetum.

Item alia festa, quae in Civitate, Diocesi, & Provincia consueverunt ab antiquo percoli, & per quemlibet observari dicta festa colenda absque mercantiis, & alio servili opere cum devotione, & reverentia precipimus observari: in aliis vero festis * curatas precipia abstinere, nisi prout est hactenus consuetum.

ANNO
CHRISTI
1111.Sic in codi-
ce, et for-
san
* curatas
ne precipiat.

CAP. LXIV.

Excommunicati, si scienter quindecim diebus in excommunicatione permanserint, ne absolvantur, donec de poenitentia adimplenda cautionem dederint. Alia in eos poena feruntur.

Item quia nonnulli excommunicationis vinculo innodati claves Ecclesiae contempnentes in excommunicatione ipsa persistere non verentur, & etiam indurato animo sustinere, quod grave est, & perniciosum exemplo; ne ipsorum contemptus transeat impunitus, praesenti Constitutione statuimus, ac etiam ordinamus, quod quicumque de Civitate, Diocesi, & Provincia Beneventana fuerit sententia excommunicationis adstrictus, & in excommunicatione ipsa scienter per quindecim dies duxerit permanendum, nisi in mortis articulo, nullatenus absolvatur, donec idonee, seu legitime caveat de adimplendo poenitentiam per nos, seu Suffraganeos nostros, aut de nostro, vel eorum mandato sibi nostro, vel eorum arbitrio imponendam, & alias in foreno uno, si per 15. dies tantum in excommunicatione ipsa persistit; si vero in uno mense in excommunicatione ipsa animo indurato duxerit persistendum, ipsum in foreno duobus, et sic per consequens duplicando, decernimus puniendum, ad alias res, si opus est, vel fuerit, processuri, quae scilicet cedant ad poenam, & aliis ad terrorem.

CAP. LXV.

Nullus novam festam, a Romano Pontifice non approbatam, amplectatur.

Item quia multoties Angelus Satan in lucis Angelum se transformat, & mentes fidelium simplicium praetextu licito consuevit ad illicita, & nefaria removere, praesenti Constitutione in perpetuum

ANNO
CHRISTI
1311.

tuum valitura, monemus, statuimus, et mandamus, quod de cetero nullus dictarum Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ cujuscumque status, ordinis, vel conditionis existat, quocumque quæsito colore, vel causa aliquam novam regulam, aggregationem, observantiam, sive sectam, nisi illam, seu illas, quæ per Sanctam Romanam Ecclesiam, quæ est mater omnium fidelium, & magistra, expresse fuerint approbatæ, aliquatenus tenere, vel venire, nec etiam observare præsumat; in omnes autem, & singulos contrarium facientes, excommunicationis sententiam ex nunc, prout ex tunc ferimus in his scriptis; & nihilominus contra eos ad pœnas alias procedemus, & per suffraganeos nostros procedi mandamus, juxta qualitatem culpæ, & perionæ, quæ in hoc delinquens fuerit.

C A P. LXVI.

Peccatorum confessio semel saltem in anno fiat proprio Sacerdoti ab discretionis annos habentibus. Saltem in Paschate Eucharistia sumatur. Id Parochi diligenter curent.

Item præcipimus, statuimus, ac etiam ordinamus, quod omnes dictarum Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Parochiales Presbyteri frequenter moneant plebes suas juxta statuta Concilii generalis, ut omnis utriusque sexus fidelis clericus, vel laicus, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia peccata sua confiteatur fideliter, saltem semel in anno proprio sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam pro viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum, nisi forte de consilio proprii sacerdotis ab hujusmodi receptione duxerit abstinendum. Alioquin contra faciens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens careat christiana sepultura, districte in virtute sanctæ obedientiæ mandantes, & præcipientes dictis Parochialibus Presbyteris, ut hanc præsentem Constitutionem nostram in corpore juris clausam studeant pro viribus adimplere. Alioquin procedetur durissime contra ipsos per nos, & dictos suffraganeos nostros.

C A P. LXVII.

Parochi semel saltem in anno constituentium, & Eucharistiæ sumentium nomina Episcopi scripto referant.

Item dictis Parochialibus Presbyteris nostrarum Civitatis, Diœcesis, & Pro-

vinciæ statuendo præcipimus, & mandamus, quod nomina omnium suorum Parochianorum eis in anno constituentium, & quibus in Pascha ad minus, vel alio tempore sanctum Eucharistiæ Sacramentum dederint, in scriptis redigant, & nobis semel saltem in anno, & quoties poterunt, aut Vicario nostro, seu suffraganeis nostris, aut eorum Vicariis in scriptis dare procurent. Alioquin non observantes hanc nostram Constitutionem pœnam unius augustalis (a) applicandam Curie nostræ, seu dictorum suffraganeorum nostrorum incurtere volumus ipso facto.

C A P. LXVIII.

Propria in Parocia divinis officiis interessendum festis diebus: Parochi Parochianos non suos ad divina officia festis diebus non admittant.

Item, quia sicut ab experto didicimus, plurimi Parochiani utriusque sexus suas Parochiales Ecclesias contemnentes ad easdem diebus Dominicis, & festivis accedere non curant ad audiendum Divina officia, sicut tenentur: quinimmo, vel in domibus propriis remanent, ut brutales, aut ad alienas confluunt Ecclesias, in quibus per Sacerdotes Parochiales sustinentur contempto proprio Presbytero, missas audiri; attendentes talia a juris ordine deviare, mandamus, statuimus, & ordinamus, quod de cetero talia facere non attentent, præcipientes omnibus, et singulis Presbyteris, quod antequam in suis Ecclesiis Missam celebrent, publicent, et interrogent, si alterius Parochianus in Ecclesia sit; quod si invenerint, aut sciverint, statim ab Ecclesia abjiciant, seu cessent a divinis, donec ibi fuerit, vel fuerint. Quod si exire contemserint, Nobis, aut Vicario nostro, seu suffraganeis nostris, aut eorum Vicariis denunciare cum primum potuerint, procurent, de inobedientia justitiam nostro, seu dictorum suffraganeorum judicio recepturi: dicti autem Presbyteri, si contrarium fecerint, nostro arbitrio, sive dictorum nostrorum suffraganeorum severiter puniantur.

CAP. LXIX.

Excommunicatorum nomina a Parochis annosentur, populoque indicantur Dominicis diebus. Absoluti e libro abradantur. Hæretici, Concubinarij, publici Usurarii, decimarum detentores singulis Dominicis diebus denuncientur.

Item statuimus auctoritate præsentis Concilii, & Metropolitanæ ordinamus, quod omnes Sacerdotes Parochiales, & eorum locatenentes in suis Ecclesiis habeant chartularium quilibet suum, in quo scribant omnia nomina excommunicatorum suæ Parochiæ, in quo etiam annotetur ad quorum instantiam sunt excommunicati, & eos excommunicatos diebus Dominicis in eorum Ecclesiis denunciare procurent. Et qui fuerint absoluti, de cartulariis abradantur. In principio autem dicti chartularii ponatur, & omnibus diebus Dominicis per Capellanos publicetur hoc quod sequitur: *denunciamus excommunicatos hereticos, & fautores eorum, item concubinos, & usurarios manifestos, item detinentes decimas injuste.* Si quis vero nostri statuti contemptor extiterit, nostro, seu dictorum suffraganeorum arbitrio puniatur.

CAP. LXX.

Anniversaria Concilii celebrationi singuli adfint mense Augusto die ante festum S. Bartholomæi, Dubia in Synodo referantur.

Item quia tam sanctorum Patrum, quam etiam Apostolicæ Sanctitatis scriptis, & mandatis instruimur, & sollicitamur de Conciliis celebrandis, in quibus de reformatione, statu, & regimine Ecclesiarum, & ecclesiasticarum Personarum, sollicitudine pervigili tractemus, ac etiam intendamus, de consensu, & expressa voluntate nostri Capituli, ac Reverendorum in Christo PP. DD. Episcoporum, & Abbatum suffraganeorum, & subditorum nostrorum hac Constitutione in posterum perpetuo vilitura statuimus, ac etiam ordinamus, **E** quod omnes, & singuli tam Episcopi, quam Abbates suffraganei, et subditi nostri prædicti, quam etiam Archipresbyteri Prælati Diocesis nostræ Beneventanæ annis singulis uno die ante festum S. Bartholomæi de mense Augusti ad Civitatem Beneventanam se conferre, et in eadem permanere personaliter te-

neantur ad Concilium celebrandum sub pœna pecuniaria nostro arbitrio moderanda provifuri, certioraturi, relaturi, prospecturi, et ordinaturi, divina coadjuvante gratia, ea, quæ reformationem, statum, augmentum, et gubernationem Ecclesiarum, ecclesiasticarumque personarum respiciant una nobiscum, et Capitulo nostro præfato in vigilia festi prædicti; et quod quilibet ipsorum, si quæ forte dubia habuerit, seu infra annum occurrerint, tangentia sacrum mysterium, vel regimen Ecclesiæ, seu plebis sibi committæ, ipsa debeat in dicta Synodo in scriptis referre, et super eis Nos, vel nostrum Vicarium teneantur consulere, ut exinde possit maturius veritas declarari.

CAP. LXXI.

Constitutionum interpretatio, declaratio, correctio, additio, diminutio, & dispensatio ad Archiepiscopum & Successores spectant.

Item statuimus, volumus, et ordinamus, quod Nos, et successores nostri Beneventani Archiepiscopi de voluntate nostra, & Capituli supradicti præscriptas Constitutiones possimus interpretari, declarare vel intellectum dare, corrigere, addere, & minuere, & super eis dispensare, si quoties, & quando secundum juris ostensa nobis, & eis videbitur expedire.

CAP. LXXII.

Constitutionum Codicem omnes habeant, & quotannis ad Synodum deferant. Episcopi semel in Diocesana Synodo, Ecclesiarum Rectores diebus Natalis, & Pentecostes eas publicent.

Item quia introduxit laudanda juris auctoritas, leges, & Constitutiones ab omnibus observari, ne præscriptarum nostrarum Constitutionum aliquis prætere valedat ignorantiam, & quod ad eum non pervenerint, se quomodolibet excusare, requirimus, & monemus omnes, & singulos Suffraganeos nostros, & Rectores Ecclesiarum Civitatis, Diocesis, & Provinciæ Beneventanæ Ecclesiam Parochialem habentes, quatenus, sub excommunicationis pœna, ac etiam quatuor unciarum infra unius spatium mensis a die publicationis præsentis computationi, copiam præscriptarum Constitutionum scriptam, v 3. manu Notariorum Curie nostræ, aut alicujus alius, cui duxerimus committendum, penes se habere debeant pro sui vel aliorum magi-

ANNO
CHRISTI
1111.

magisterio, testimonio, & cautela, & A quod quilibet ipsorum Constitutiones ipsas, cum ad prædictum Concilium celebrandum in dicto festo B. Bartholomæi venerit, secum portare debeat, & exhibere, & demonstrare etiam in dicto Concilio coram nobis; mandantes, & præcipientes eisdem sub pœnis prædictis, pro quibus Suffraganeus noster in ejus Synodo, semel in anno, prædicti vero Archipresbyteri, Abbates, & Ecclesiarum Rectores, & Curati prædictæ Civitatis, & Provinciæ præsentibus nostras Constitutiones in eorum Ecclesiis Parochialibus congregato populo ad divina in die Nativitatis Domini, & in Pentecoste debeant publicare.

C A P. LXXIII.

Ante denunciations matrimonia ne contrahantur. Parochus impedimenta assensu perquirat. Ante matrimonium in facie Ecclesie contractum sponsi inter se commercia vitent.

Item, quia matrimonia clandestina, ex quibus scandala solent, & mala plurima evenire, sunt a jure prohibita, & non sunt per Ecclesiam toleranda; nos volentes propterea hujusmodi matrimoniis clandestinis, in quantum de jure tenemur, & possumus, obviare, antequam veniant, & pravam consuetudinem tollere, quia non consuetudo, sed corruptela, & abusus potius dici potest, habito prius super hoc Convenerabilium

Fratrum Episcoporum suffraganeorum nostrorum, venerabilisque Capituli nostræ Beneventanæ majoris Ecclesie in nostro Provinciali Concilio consilio pariter, & assensu, præsentibus Constitutionibus statuimus, monemus, & etiam ordinamus, ac etiam sub excommunicationis pena præcipimus, & mandamus, quod nullus de Civitate, Diœcesi, & Provincia Beneventana, cujuscumque status, aut conditionis existat, cum aliqua per verba de præsentibus matrimonio contrahat, nec in contractu ipso Judex, & Notarius intervenire debeant, sive testes, nisi primo in Ecclesia, loco, seu Parochia, ubi est matrimonium contrahendum, per Presbyterum dicti loci, seu Parochiæ publice proponatur, seu hanniatur cum competenti termino ad hoc per ipsum Presbyterum præfigendo, ut infra illum, qui voluerit, & valuerit, legem impedimentum opponat; ipseque Presbyter nihilominus debeat cum diligentia indagare, utrum aliquod impedimentum existat. Quodque nullus de Civitate, Diœcesi, & Provincia prædictis aliquam, cum qua promiserat per verba contrahere de præsentibus, in domum suam introducere audeat, aut alibi cum ea ipsum matrimonium carnaliter consummare præsumat, nisi prius in facie Ecclesie, juxta canonicas sanctiones, matrimonium ipsum solemnizaverit cum eadem, aut sine nostra, vel nostri Vicarii, vel suffraganeorum, eorumque Vicariorum in eorum Diœcesi sibi licentia speciali. Amen.

ANNO
CHRISTI
1111.

CONCILIUM MAGHFELDENSE

Ex codice MS. edidit collector Anglicanus Tomo II.

Constitutio venerabilis patris, domini Simonis Mephani, declarans omnia festa, quæ per annum a cunctis Christi fidelibus dedicari debent, & ab omni opere sæculari reverenter observari: edita apud Maghfeld xv. Kal. Augusti, anno Dom. m.cccxxxii.

Simon, permissione Divina, Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, & apostolicæ sedis legatus, venerabili fratri nostro Roberto, Dei gratia, Sarum episcopo, salutem, & fraternam in Domino caritatem. Ex scripturis sacris didicimus, vitia sæpe ingerere, & virtutes esse mentiri: dum videlicet sub figmento sanctitatis ad execranda proceditur, & sub specie cultus Divini, ad abominabilem Deo victimam properatur. Ab exordio nempe conditionis humanæ, die dumtaxat se-

primo hebdomadæ, statuit omnium conditor ab operibus abstinendum: sed succedente tempore gratiæ, militans adiecit ecclesie dies plurimos ab omnibus catholicis feriandos. Et quilibet postmodum usus hominum, tolerante ecclesia, propter operandi necessitatem, nonnullos a feriandi ritu subtraxit: & quosdam in diversis catholicorum partibus festis superaddidit localiter ad observandos, qui quasi a primordiis, ob venerationem sanctorum, in festivandi consuetudinem introduci fuerunt. Inconstantia tamen humana, ut plerumque in deteriora labente, quod in electorum Dei receptum erat honorem, conversum est in blasphemiam & abominationem: dum videlicet conventicula negotiationis, & alia exercitia illicita, diebus hujusmodi potissime ingeruntur: quod vero ad devotionis parabat compendium, in dissolutionis exigitur cumulum, dum in ipsa festivitatibus taberna potius, quam ecclesia, co-

Legit quædam
libris. it.

mel.

ANNO
CHRISTI
1111Tunc hoc
mandatum est.Lige per
abominatio-
nes. H.Lige pla-
cuerit. H.

messationes & ebrietates uberius abundant, A quam lacrymas & orationes; lascivias ignominiosas & contumelias, magis quam otio contemplationis: & quod praetermittendum non est, mercenarii sunt, quorum operibus res publicae Regi non poterit sub colore licito sic ab operibus mechanicis; diebus etiam, quos festivos constituunt, a sanctorum vigiliis abstinent, licet non minus per hebdomadam capientes. Propterea, de salario, per quod reipublicae graviter retardatur, quin potius impeditur, nec propter Dei honorem, sicut deceret, sabbatizant; sed etiam, juxta praemissa, Dominum ipsum, & sanctam ecclesiam in diebus hujusmodi, a abominacionibus suis pessimas scandalizant, tanquam solemnitates ipsae ad profanationis, & perversitatis exercitium gratis fuerant institutae: quae quanto magis protenduntur in uno, tanto abundantius cultores abusionum hujusmodi in suis excessibus insolent.

Ut igitur tam superstitiosis adventionibus, & etiam fraudulentis mercenariorum hujusmodi conjecturis occurratur, & eorum attenuetur occasio: memoriae sanctorum feriandae, juxta primam ecclesiae institutionem debita habeantur veneratione, reservata facultate viris ecclesiasticis, aliisque majoribus, ac sibi ipsis sufficientibus, quorumcumque festorum, prout eis placuerint, ad Dei honorem, in suis ecclesiis, & capellis solemniter venerandi: de fratrum nostrorum consilio, dies festos praesentibus inferre duximus; quibus, videlicet ab universis populorum operibus, etiam reipublicae utilibus, per nostram Cantuariensem provinciam, fuerit regulariter abstinendum.

In primis, sacrum diem Dominicum, ab hora diei Sabbati vespertina Inchoando, non antea praeveniendo, ne Judaicae professionis participes videantur. Quod etiam in festis, quae suas habent vigiliis, observetur. Item festa, Nativitatis Domini; sanctorum Stephani, Joannis, Innocentium, Thomae martyris; Circumcisionis, Epiphaniae Domini, Purificationis beatae Mariae, S. Matthaei Apostoli, Annunciationis. B. Mariae, Paschae cum tribus diebus sequentibus; S. Marci Evangelistae, apostolorum Philippi & Jacobi, Invent. sanctae Crucis, Ascensionis Domini, Pentecostes cum tribus diebus sequentibus, Joannis Baptistae; apostolorum Petri & Pauli, Translationis S. Thomae; S. Mariae Magdalens, S. Jacobi Apostoli, Assumptionis beatae Mariae, S. Laurentii, S. Bartholomei, Nativitatis S. Mariae, Exaltat. sanctae Crucis; Matthaei Apostoli, S. Michaelis, S. Lucae evangelistae, apostolorum Simonis & Judae, Omnium Sanctorum, S. Andreae apostoli, S. Nicolai, Conceptionis beatae Mariae, S. Thomae apostoli; solemnes dedicationes ecclesiarum parochialium, & sanctorum, in quorum honore ecclesiae parochiales dedicantur. Alia festa, quae in singulis diebus provinciae dicentibus, per locorum ordinarios, ex certa licentia, peculiariter indicuntur.

Vobis igitur mandamus, quatenus praemissa omnia & singula ad subditorum nostrorum notitiam deducentes, eos moneatis, & efficaciter inducatis, ut festa superius connumerata, prout suis acciderint temporibus, summo opere observentur, & debito venerentur honore, & ad parochiales eorum ecclesias reverenter diebus ipsis accedant, Missarum & aliorum Divinorum officiorum complementum expectent, pro ipsorum, ceterorumque fidelium, vivorum

Council. General. Tom. XXV.

& defunctorum, salute; & Deum devote, & sinceris mentibus oraturi, sic festorum ipsorum decurrendo solemniter, ut ipsi & alii catholici, pro quibus oraverint, sanctos, quorum festa celebraverint, intercessores mereantur habere assiduos apud Deum. Intimetis etiam subditis vestris hujusmodi, quod reliquis sanctorum festivitatis, impune poterunt ad opera procedere consueta. Si vero aliqui operarii conductarii occurrerint, qui festis peculiaribus, non, ut praefertur, & inducis, a consuetis operibus cessare praesumpserint, ut sic, secundum praemissa, eos defraudent, quorum ministerio se attraxerint: ipsos a superstitionibus hujusmodi canonice compescatis, & faciat per alios compesci per ecclesiasticas censuras; & quid feceritis in praemissis, nos, citra festivitatem beatae Mariae virginis, proximo nunc futuram, certificetis per vestras litteras patentes, harum seriem continentes.

Datum apud Maghfeld xvi. Kal. Augusti, anno Domini MCCCXXXII. & nostrae consecrationis anno XIII.

Alia ejusdem statuta duo.

I. Presbyteri stipendiarii non recipient oblationes, neque denarios pro requisitione trienniali, sine legitima, & jurent rectoribus, vel vicariis, in quorum celebrant ecclesiis; debent etiam interesse cancellis, Missis, & horis canonicis, induci superpellicis propriis.

Presbyteri, necnon alii Sacerdotes stipendiarii, propriis sumptibus, vel per annos sustentati, Divina celebrantes, in archiepiscopatu nostro non recipient oblationes, portiones, denarios pro requisitis, tricennalia, vel aliquam partem certam quotam; praesertim oblationes pro corporibus mortuorum praesentibus, non obtenta licentia a rectoribus, vel vicariis ecclesiarum, in quibus celebraverunt, nullo modo; nec asportent, in praesudicium rectorum vel vicariorum ecclesiarum praedictarum, vel eorum vicem gerentium, nec sententiam majoris excommunicationis, in hac parte latam incurrant, immiscendo, ut prius, in Divinis. Praedicti vero presbyteri, die Dominica vel festiva, post admissionem suam, jurabunt coram rectoribus, vel vicariis, seu eorum vicem gerentibus, si nulli vicarii fuerint ibidem; alioquin coram ipsis vicariis parochianis, vel locorum, inter Missarum solemniter, aperte coram ipsis, sacrosanctis evangelii inspectis & tactis: quod ecclesiis parochialibus, & capellis, in quibus Divina celebrantur, eorumque rectoribus, vel vicariis, seu eorum loca tenentibus, vel quorum interest, nullum omnino inferent praesudicium circa oblationes, portiones, obventiones, denarios pro requisitis, tricennalia, & jura, quocumque nomine celesantur: immo, quatenus de jure est, eisdem observabunt iodemnes in praemissis, & singulis praemissorum.

Jurent etiam specialiter dicti sacerdotes, quod odia, scandala, rixas, aut contentiones, inter rectorem & parochianos, nullo modo sustineant, aut aliquo modo foveant: sed, quatenus in eis est, concordiam nutriant & servent inter eosdem. Et in dicto archiepiscopatu nostro, non celebrent Divina, sed eis interdicitur expresse, donec praedicta praesententur.

Q 9 9

ANNO
CHRISTI
1111Forte. In
dictis. H.Forte. se
immiscendo
H.

ju-

ANNO
CHRISTI
1333.ANNO
CHRISTI
1333.

juramenta, vel saltem, non stet per ipsos, quominus præsent. Et si celebrent in loco sic interdicto, irregularitatem incurrant præter alias pœnas, quas canones inducunt contrarium facientibus. Et si fuerint commoniti coram episcopo, vel archidiacono, seu officiali ejus, se infirmasse prædictum juramentum, vel si fuerint diffamati, & se purgare nequeunt: amovebuntur omnino, & tanquam perjuri, interdicatur eis prædicta celebratio in dicto archiepiscopatu nostro, donec fuerit super hoc canonicè dispensatum. Item, non audiant confessiones parochianorum, vel ecclesiasticarum capellarum, in quibus Divina ministraverint, nisi in casibus a jure permisis, nec oblationes hujusmodi ecclesiæ sibi appropriabunt: & si sic, crimen sacrilegii incurrant, nisi de licentia præsentium petita & obrenta. Item, debent interesse cancello, matutinis, vespertis, & aliis Divinis officiis, debitis horis, induti superpellicis, quæ sub propriis expensis providebunt; & non in navi ecclesiæ, cremeteris, nec in campis erunt. Sed si fuerint requisiti, etiam commoniti super his per præsentem, non reddant se elatos, nec erigant verticem contra præsentem, nec propter hoc excitabunt aliquos, qui loveant & protegant; & quod ad interdicendum prædictis horis, & magnis Missis, debet eis injungi in virtute obedientiæ, quod sint præsentem, canentes, legentes, & psalmodizantes. Dicit vero presbyteri, dictis diebus Dominicis & festivis, vel si corpus adest præsentem, suas Missas, post lectum evangelium majoris Missæ, incipiant, ut compleant, & non prius, nisi de licentia rectoris vel vicarii specialiter obrenta. Item, presbyteri non detrahant rectoribus vel vicariis ecclesiarum, vel capellarum, ubi celebraverunt, sed humiliter præbeant & faciant debitam reverentiam. Item, non exercebunt tabernas, nec spectacula, nec cellas meretricum, nec ludos noxios prohibitos. Dicit vero rectores, vel vicarii, vel eorum loca tenentes, debent benigne recipere juramentum prædictum, & habebunt copiam in ecclesiis de prædictis.

II. Ut decimæ fideliter dentur Deo & ecclesiæ, de omnibus bonis, quæ innovantur per annum, sicut inferius in specie declaratur.

SANcta ecclesia constituit & ordinavit, quod prælati & ordinarii ecclesiarum, hæreticos, & in fide dubios, ut ad fidem ecclesiæ revocentur, & revocatos compellant in ea, qua vocati sunt, fide permanere. Intelleximus, quod nonnulli parochiani nostri, hæresi, errore, & diffidentia jam pervertant, articulos fidei catholice relinquentes, & libertatibus ecclesiasticis obviantes, ecclesias, aut temerario,

AS suo jure penitus spoliando; decimas ecclesiarum de jure debitas, & alia jura retinendo ecclesiastica. Et qui alios, cum poterit, ab errore non revocat, seipsum errare demonstrat. Cum igitur ecclesia & ecclesiarum rectores tales filios non cogunt, ut reddant, illos ac se ipsos perdunt. Nos igitur volentes & cupientes statuta nostrorum superiorum, ut tenemur, servare, & mandatis ecclesiæ obedire, obvian-do maleficiis; & medelam ecclesiasticam tribuere. Cum igitur, sacro eloquio jubente, de omnibus, quæ innovantur per annum, & nullo tempore excludi, fideliter decimæ sint, cum omnibus integritatibus, absque diminutione solvendæ: licet unicuique capellano parochiali, parochianos suos, per censuram ecclesiasticam, ad solutionem decimarum compellere. Unde, propter tales quotidianos defectus, & hominum malitias, omnibus & singulis mandamus, in virtute sanctæ obedientiæ, firmiter injungendo, quatenus diligenter moneatis, & efficaciter inducatis, ac quilibet vestrum induci faciat in parochia tua, quod dicti parochiani omnes & singuli per se integre, & sine diminutione, decimas inferius annotatas suis ecclesiis persolvant: scilicet, decimam lactis, a proximo tempore suæ monitionis, tam in mense Augusti, quam in aliis mensibus.

Et dicit consil. dom. Roberti Winchelle, Cantuariensis archiepiscopi, capitulo; *Quoniam propter diversas*: in quadam particula, quæ sic incipit: *De lacte* autem volumus quod decima solvatur, videlicet de caseo, tempore suo, & de lacte, in autumno & hieme; nisi parochiani competentem pro talibus decimis voluerint facere redemptionem, & hoc ad commodum ecclesiæ &c. Etiam persolvant decimam vivariorum, piscariorum, fluviorum, stagnorum, pecorum, columbarum, fructuum, & bestiarum, de proventus boscorum, pannagii, silvarum, varenarum, aucupationum, hortorum, curtilagiorum, lanæ, lini, vini, & grani; turbariorum, in locis ubi sodiuntur & fabricantur, cuculorum, cygnorum, pavonum, aucarum & anatum, ovorum, chevicium, . . . giorum, apum, mellis, & cereæ, molendinorum, falconum, artificiorum, & negotiationum; necnon pullorum equorum, agnorum, vitulorum, secundum verum valorem, & omnium proventuum rerum aliarum, de cætero satisfaciant competenter ecclesiis, quibus de jure tenentur: nullis expensis, ratione præstationis decimarum, deductis, decimis retinendis, seu deducendis, nisi tantum præstatione artificiorum, & negotiationum. Quod si monitionibus nostris parere contempserint, per sententias suspensionis, excommunicationis, & interdicti, ad præstationem decimarum decimarum compellatis.

Vide sup. ad
ann. 1300.
in Concil.
Mensiensi
cap. 11.

CONCILIUM COMPLUTENSE

Præside D. Eximeno (alias Simone) de Luna Archiepiscopo
Toletano, anno Domini 1333.

Ex Card. de
Aguirre
Conc. Hisp.
tom. 3. p. 184.

Anno Domini 1333. celebratum est Concilium apud Complutum a D. Eximeno (alias Simone) de Luna, archiepiscopo olim Tarracoenſi: adſidentibus ipſi Episcopis Seguntino, Palentino, Oxomenſe, Viennenſi, Segobienſi, & Conchenſi. Scopus ejus Synodi, ut initio pramittitur, fuit ut conſuleretur decori Eccleſiæ, & Clerici ab iniquorum preſſuris deſenſi, Eccleſiaſtica potirentur libertate. Acta vero illius non extant, neque in MS. Toletano, neque in Mondexarenſi, ſed dumtaxat initium, quod hujusmodi eſt.

Nos Eximinius miſeratione divina Toletanus Archiepiſcopus, Hiſpaniarum Primas, ac regni Caſtellæ Cancellarius, paſſorali præminentia Toletanæ Eccleſiæ (quam imperſcrutabilis divina providentia amplius ſublimavit dotibus)

licet immeriti, præſidentes, etiam excitamur innumeris, ut juxta eiufdem decorem, quæ ipſius ſunt, ab iniquorum preſſuris protegan- tur, & Eccleſiaſtica gaudeant libertate. In Provinciali itaque Concilio, quod apud Alcalam noſtræ diœceſis Toletanæ, die & anno inſcriptis, præſidentibus Venerabili ſatre noſtro Alphonſo Episcopo Seguntino, et Palentino, Oxomenſi, Giennenſi, Segobienſi, Conchenſi Episcopis, et noſtri, ac ſuorum capitulorum procuratoribus, celebravimus, conſtitutionem edidimus ſubſequentem, quam in civitate ac diœceſi, ac provincia Toletana volumus inviolabiliter obſervari, et publicari in Synodis. Divinis exemplis

PARISIENSIS CONVENTUS

In cauſa celeberrima controverſia de viſione Dei clara animabus expiatis
ſtatim concedenda,

Anno 1333. habitus.

Ex Manſi
pop. to. III.
ſeg. 133.

Anno 1333. in aula ſummi Pontificis Joannis XXII. agitari cœpit quaſtio, num a- nimæ juſtorum a corporum nexu ſolutæ & culpa criminum expiatis, ſtatim plena & absoluta Dei viſione donarentur. Negantem ſententiam præferbat non ambiguo ſtudio Pontifex, qui & in Minoritam quemdam aſſertorem huius viſionis carcere animadvertendum cenſuit. Per- venit opinioſis pontificiæ fama ad aures Philippi V. Galliarum regis, dignamque rem cenſuit, quæ in ſolemni eccleſiaſticorum conſeſſu diſcu- teretur. Quid in eo actum ſit, narrant litteræ a Patribus illis de rebus a ſe deſinitis ad Pontificem tranſmiſſæ, legendæ apud Hermannum Cornernum ordinis Prædicatorum ſcriptorem hiſtoriarum, quam ſub ejus nomine vulgavit Eccardus in corpor. Hiſt. tom. II. num. 3. & ex eo hic dantur.

Sanctiſſimo Patri & domino domino Johan. Dei providentia ſacroſanctæ Roman. ac uni- verſalis eccleſiæ ſummo Pontifici.

Vestri devotiſſimi filii & ſervi eiufdem miſera- tionem, Petrus de Palude patriarcha Jeruſoly- mitanus, Petrus Rogerii archiepiscopus Rotho- magenſis, Wilhelmus Bernhardi cancellarius Parisienſis, Johannes de Bolenciaco archiepiscopus Vulcatini in eccleſia Rothomagenſi, Ni- colaus de Lira ordinis minorum, Johannes de Metheno ordinis S. Benedicti, Mattheus de Archis, Petrus de Palma prior provincialis ordi- nis fratrum prædicatorum provinciarum Franciarum,
Concil. General. Tom. XXV.

B Johannes de Caricampo ordinis Ciſterciensis, Petrus de Caſa prior Generalis fratrum B. Mariæ de Carnelo, Simon de Mariis, Wilhelmus de Caſtro Reynaldi, Wilhelmus de Brema ordinis minorum, Wilhelmus Kalathoc ordinis prædicatorum, Olyanus Salahadini, Gerardus de Paganis ordinis eremitarum S. Au- guſtini, Petrus de Verbena ordinis Vallis ſcho- larum S. Auguſtini, Petrus Horie, Nicolaus Boneti ordinis minorum, & Durandus de Aureliaco ordinis prædicatorum, ſacre theologiæ magiſtri, cum humillima ſui recommendatione pedum oſcula beatorum.

Ad veſtræ deducimus notiſſimam ſanctitatis, quod Sereniſſimus Princeps ac dominus noſter, dominus Philippus Dei gratia rex Francorum illuſtris, Dominica IV. Adventus in ſuo regali manerio, ſito in nemore Vicinarum, nos fecit ad ſui præſentiam vocari, aſſiſtentibus ſibi excellentibus principibus, duobus & comitibus, & reverendis patribus, archiepiscopis, episcopis, abbatibus & hiis & illis quam plurimis, & aliorum tam clericorum & baronum ac mili- tum conſiliariorum ſuorum, Religioſorumque & ſecularium multitudinem copioſa, noſque ore proprio requiſivit, quod vellemus corporale ju- ramentum præſtare ſuper petendis de ſtatu animarum ſanctarum a corporibus exutarum, illud, quod ſentiebamus, fideliter & abſque palliationis cujuſcumque velamine diceremus, cau- ſas

ANNO
CHRISTI
1333.

ANNO
CHRISTI
1333.

fas aliquas exponendo, quæ ad hoc petendum suum animum inducebant, specialiter, quia audierat, aliquos in scholis sine rationibus aliqua circa illam materiam protulisse, propter quæ multorum tam clericorum quam laicorum fuerant corda non mediocriter concitata, & ex quibus, ut dicebat, simplices trahi poterant in errorem. Nos autem, pater beatissime, attendentes, quod præfatum serenissimum principem & dominum nostrum fundatorem studii Parisiensis regemque excellentem revereri tenemur, & jussionibus ejus obedire, quodque ipsum ibidem dicentem audivimus, quod in hac materia non quærebat, quod in aliquo vestram tangere posset sanctitatem; quinimmo sicut filius vester devotissimus vestrum in omnibus zelabat ferventius honorem, & personam vestram sanctissimam ibidem magnis laudum præconiis extollebat; considerantisque, quod juxta principis Apostolorum doctrinam de ea, quæ in nobis est, fide & spe parati debemus esse omnipotentem nos reddere rationem; petitum a nobis præstavimus juramentum. Quo præstito, fuerunt nobis propositæ duæ questiones: prima: *Utrum anima sanctorum in calis existentes videant divinam essentiam facie ad faciem ante resurrectionem corporum, & ante generalem judicium.* Secunda: *Utrum visio, quam de divina essentia nunc habent, evacuabitur in die extremi judicii, alia succedente.* Ad quas, sicut eramus juramento stricti respondimus, quod sentiebamus. Singuli & singillatim in hac sententia omnes convenimus, quod a tempore mortis Domini nostri Jesu Christi, per quem pretium redemptionis generis humani extitit persolutum, omnes animæ SS. Patrum, quas ibidem Salvator noster descendens ad inferos eduxit de limbo, cæterorumque fidelium, quæ de corporibus exierunt, non habentes purgabile, vel quæ iam in purgatorio sunt purgatæ, ad visionem nudam, claram & beatificam intuitivam & immediatam essentia divina & beatissimæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, quam Apostolus 1. ad Corinth. XIII. visionem *facie ad faciem* nominat, sunt assumptæ, ipsaque Deitate beata perfecte fruuntur; etiam quod crediderunt, videntes; quod speraverunt, tenentes, non in spe, sed in re sunt beatæ. Quodque dicta visio, quam nunc habent, minime evacuabitur, resurrectis corporibus, alia succedente;

sed ipsamet in eis, cum sit vita æterna, perpetuo remanebit. Et pro firmo, pater sanctissime, omnes Doctores, qui nos in Parisiensi studio præcesserunt, quorum scripta legimus, hanc sententiam tenuerunt, docuerunt, & in scriptis suis tenendam reliquerunt. Quare vestræ beatitudini omni, qua possumus, humilitate & reverentia totus præcordiis supplicamus, quatenus prædictæ questioni, in qua pro una parte vestra sanctitas pulcherrime & subtilissime allegavit, & quam plures auctoritates adduxit, immo tot, quod non recordamur nos legisse doctorem aliquem, qui ad unum propositum adduxerit tot & tantas, semper tamen recitando & non determinando, nec asserendo seu opinando, sicut audivimus, dignetur sanctitas vestra finem dare, partem illam, in qua nutrita est devotio totius Christiani populi vestro regimini crediti, veram esse determinationem apostolica confirmando. Sanctissimam personam vestram ecclesiæ suæ sanctæ regimini conservare dignetur Altissimus sanam & incolumem per tempora longiora; quæ nos habere dignetur in sui gratia de benignitate solita commendatos. Datum sub sigillis nostris Parisiis in congregatione magistrorum in Theologia generali regentium, secundo die Januarii.

Addit post hæc *Histor.* Rex quoque Franc. Papæ litteram similem scripsit, D. etiam Durandus de sancto Portiano Magister in Theologia ordinis Prædicat., episcopus Meldensis, fecit tractatum acutum valde contra papam in eadem materia, qui licet ad curiam citaretur, tamen defensus per regem Francorum non venit, nec comparuit. Papa autem Johannes, lectis litteris regis pariter & universitatis, & precepta eorum serie, formidans totius curiæ tumultum & insurrectionem contra ipsum, publice in sermone suo prædictum errorem suum revocavit & tetraxit, & supra dictum Fratrem Magistrum Thomam Walloys Anglicum de carcere cum solemnitate eripuit, & ipsum pro injuriis suis impie sibi illatis, solemnibus promotionibus honorare & remunerare promisit. Sed ipse magister in recompensationem injuriarum illarum nihil recipere voluit honoris aut promotionis temporalis: potius apud Deum remunerari cupiens, qui corona æterna pro fide passos præmiare solitus est.

ANNO
CHRISTI
1334ANNO
CHRISTI
1334

V I T A
E T E P I S T O L Æ
B E N E D I C T I P . X I .
V U L G O X I I .

Coniata que
supra sunt
dicta in Be-
nedicto X.

Benedictus XI. qui nomine pristino dictus A
erat Jacobus Tolosanus, ex ordinis Cister-
ciensis cardinalis, die post onitum Joannis deci-
mosexto ad pontificatum euectus est, decimo
tertio Kalendas Januarii, anno MCCCXXXIV.
regnante Ludovico IV. imperatore. Initio se-
dis sue, cenluras contra eundem Ludovicum
Bavarum a prædecessore latas non tantum con-
firmavit, verum etiam imperialem dignitatem
tamquam vacantem, & ad se velut ad Christi
vicarium devolutam, eidem abstulit. Interim
ne Italia externo hosti pateret, multos proce-
res Italie in urbibus, quas possidebant, sedis a-
postolicæ vicarios creavit. Romanis per lega-
tum persuasit, ut senatoriam dignitatem, quam
diu regio nomine gesserant, suis tandem & ec-
clesiæ suspiciis administrarent. Sanctorum ani-
mas a peccatis suis sufficienter expiatis, ante
diem iudicii beatas esse, Deique clara visione
frui definivit. Unica ordinatione sex cardina-
les, viros virtutibus ornatissimos, creavit. Om-
nibus modis regem Franciæ cum Anglo concili-
are studuit; sed frustra. In rebus honestis &
iustis constantissimus persistit; bonos amore
complexus, improborum voluntati & conatibus,
quantum fieri potuit, repugnavit. Septem annis,
tribus mensibus, & septemdecim diebus, ponti-
ficatu functus, obiit Avenione sepimo Kalen-
das Maji, anno Domini 1342. Ejus mors gra-
vem animi dolorem omnibus intulit. Ejus tem-
pore Petrarcha lauro coronatus est.

E P I S T O L A I .

B E N E D I C T I P A P Æ X I .

Definit, animas sufficienter purgatas, clara
Dei visione frui.

*Benedictus servus servorum Dei, ad perpetuam
rei memoriam.*

(1) **B**enedictus Deus in donis suis, & san-
ctus in omnibus operibus suis, qui sa-
cro sanctam Romanam, catholicam & apostoli-
cam ecclesiam (quam ut vineam plantavit dex-
tera sua, quamque ut præcipuam in ecclesia-
rum omnium caput erexit, & vidricem, dicen-
te Domino ad Petrum: *Tu es Petrus, & super
hanc petram edificabo ecclesiam meam.*) sua mi-
seratione non deleat, sed per beatos apostolos
suos, præcipue Petrum & Paulum, singulares
ejusdem ecclesiæ defensores pia benignitate &
continua pietate custodit, quatenus eidem re-
ctoribus gubernata, in se stabilis maneat, fun-
data super firmam petram, omneque Christia-

næ fidei cultores, illi obediant, illi pareant,
illi intendant, sub illius magisterio degant, sub
ejus disciplina & correctione consistant.

Et paulo post: Sane dudum tempore felicitatis
recordationis Joannis vicesimi secundi prædeces-
soris nostri, inter nonnullos etiam theologias
facultatis magistros, super visione animarum
justorum hominum post mortem suam, in qui-
bus nihil erat purgabile, cum de hoc sæculo
decesserunt; vel si fuerat, jam purgatum fue-
rat ex toto; an Divinam essentiam videant an-
te corporum suorum resurrectionem ac iudicium
generale, & super nonnullis aliis orta materia
questionis: ipsorum aliqui negativam, aliqui
affirmativam, alii vero secundum suas imagina-
tiones, de visione Divinæ essentiae ab animabus
hujusmodi, diversa & diversimode ostendere ni-
tebantur, prout ex dictis & scriptis eorum no-
scitur apparere: super reiectis suis vero concer-
tationibus, quas hic causa brevitatis omitti-
mus, quia ita ex nostris etiam determina-
tionibus inter se decidebant. Cumque idem
prædecessor noster, ad quem prædictorum deter-
minatio pertinebat, ad decisionem concertatio-
num hujusmodi se pararet, in suo consistorio
publico, tam fratribus suis sanctæ Romanæ ec-
clesiæ cardinalibus, de quorum numero tunc
eramus, quam prælatis & magistris in theolo-
gia, qui multi aderant præsentibus, injungendo
districtius & mandando, ut super materia de
visione prædicta, quando requirentur ab eo,
deliberate unusquisque diceret quod sentiret:
tamen morte præventus, sicut Domino placuit,
perficere nequivit. Defuncto itaque prædecessore
præfato, nos Divina dignatione ad apicem sum-
mi apostolatus assumpti, diligentius attenden-
tes, quanta ex præmissis eorum concertationi-
bus non solutis, animarum imminent pericula,
quanta exinde possunt scandala suboriri, ut ip-
sorum varietas pereat, & veritatis soliditas in-
notescat, habita prius super prædictis sollicita
examinatione & diligenti deliberatione cum fra-
tribus nostris dictæ Romanæ ecclesiæ cardina-
libus, de ipsorum fratrum consilio, hac in per-
petuum valitura constitutione, auctoritate apo-
stolica definimus: quod secundum communem
Dei ordinationem, animæ sanctorum omnium,
qui de hoc mundo ante Domini nostri Jesu
Christi passionem deceaserunt, necnon sanctorum
apostolorum, martyrum, confessorum, virgi-
num, ut aliorum fidelium defunctorum, post
sacramentum baptismi ab eis susceptum, in qui-
bus nihil purgabile fuit quando deceaserunt,
nec erit quando decedent etiam in futurum,
vel si tunc erit aliquid purgabile in eisdem, ta-
men post mortem suam purgabunt, atque ani-
mæ

(1) Ex Beovio in Annalibus ad an. 1336. n. 9. Afferebatur hæc bulla cum sigillo plumbeo pendente ex feris fusticulis Romæ apud Card. Catanata. *Herduinus.*

mæ puerorum eodem Christi baptisate renata, & baptizandorum, cum fuerint baptizati, ante usum liberi arbitrii decedentium, mox post mortem suam & purgationem præfatam in illis qui purgatione huiusmodi indigebant, etiam ante resurrectionem suorum corporum & iudicium generale, post ascensionem Domini nostri Jesu Christi in cælum, fuerunt, sunt, & erunt in cælo, cælorum regno, & paradiso cælesti, cum Christo, sanctorum angelorum consortio aggregatæ, ac post Christi Jesu passionem & mortem viderunt & vident & videbunt Divinam essentiam immediate, se bene & clare & aperte illis ostendentem; quodque sic videntes, eadem Divina essentia percipiunt: necnon quod tali visione & fruitione, eorum animæ qui jam decelerant, sunt vere beatæ, & habent vitam æternam & requiem.

II. Constitutio de moderandis procurationibus visitantium.

Exat tomo II. collectionis Anglicanæ: sed ex MS. nostro emendatiorem damus.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

VAs electionis Paulus apostolus, egregius prædicator, te & eos qui tecum erant, propriis manibus exhibebat, ut pseudo . . . . & subdolis operariis, sub prædicationis specie lucra sectantibus, locum præcluderet; & alios, quos ipse pascebat pabulo verbi Dei, non existeret onerosus. Sane licet circa modestiam in exigendis procurationibus observandam, a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus salubria manaverint instituta: quia tamen, sicut experientia docet, nonnulli prælatorum sic se reddiderunt & reddunt in dictarum procurationum exactionibus onerosos, ut oppressi subditi, huiusmodi nequeant onera supportare, & visum longi temporis brevis hora consumat: nos attendentes, quod parentes debent thesaurizare filiis, non fastuosis deliciis eorum substantiam absorbere; ac cupientes pro diversitate conditionum visitantium prælatorum, & provinciarum, ac ecclesiasticarum etiam facultatum, certum modum sufficientem visitantibus, & supportabilem visitatis, in præmissis fore de cetero observandum: de fratrum nostrorum consilio, præsentis constitutionis edito, statuimus, quod cum in Franciæ, Navarræ, ac Majoriticæ regnis ac terris, provinciis, & partibus adjacentibus, & vicinis eisdem, necnon in Delphinatu, ac Burgundiæ, Sabaudiz, provinciæ, & Forcalcarii comitatibus, archiepiscopi & episcopi, alique prælati & personæ ecclesiasticæ, quibus id de jure competit vel consuetudine, suos subditos personaliter visitabant, iidem archiepiscopi a suis vel suffraganeorum suorum cathedralibus ecclesiis, procuratione unius diei, sive in victualibus, sive a volentibus in pecunia, ultra CCC. a monasteriis vero, ac aliis ecclesiis vel prioratibus sæcularibus vel regularibus, habentibus collegium vel conventum xii. vel plurium personarum, ultra CCL. ab habentibus vero pauciorum personarum collegium vel conventum, & quibusvis aliis ecclesiis & prioratibus, & locis ultra CC. episcopi etiam

ab ecclesiis cathedralibus ultra CC. a monasteriis vero, & ecclesiis aliis prioratibus sæcularibus vel regularibus, habentibus collegium xii. vel plurium personarum, ultra CLX. ab habentibus vero collegium duodecim pauciorum, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra CXL. abbates quoque a monasteriis, vel prioratibus, habentibus collegium xii. vel plurium personarum, ultra centum; ab aliis vero habentibus minus collegium, ac ecclesiis, prioratibus, & locis quibuscumque, ultra LXXX. archidiaconi quoque ultra XXXV. archipresbyteri vero ultra VIII. Turonensium argenti valorem recipere non præsumant. Si vero prælati archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac personæ ecclesiasticæ, ex privilegio apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: iidem archiepiscopi a suis & aliis ecclesiis cathedralibus, ac prioratibus sæcularibus & regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, ultra CXX. a monasteriis vero, & ecclesiis aliis, ac prioratibus sæcularibus & regularibus habentibus collegium xii. vel plurium personarum ultra C. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra LXXX. episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus, atque locis, ultra LXXX. abbates ultra LX. archidiaconi ultra XXX. Turonensium argenti valorem non recipiant quovis modo.

In Alemanniæ quoque, Angliæ, Hungariæ, Boemiæ, Poloniæ, Norwegiæ, Daciæ, Scotiæ & Sueciæ regnis ac terris, provinciis & partibus eisdem adjacentibus, archiepiscopi, episcopi, alique prælati, & personæ ecclesiasticæ, cum ut præmittitur personaliter visitant, iidem archiepiscopi, etiam si primates existant, a suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, & personis eorum, pro procuratione unius diei, sive in victualibus, sive a volentibus in pecunia, ultra CCCXX. a monasteriis vero, & ecclesiis aliis, & prioratibus sæcularibus vel regularibus, habentibus collegium xii. vel plurium personarum, ultra CCLX. ab aliis vero monasteriis, ecclesiis, seu prioratibus, minus collegium habentibus, aliique ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra CCXX. Episcopi etiam a cathedralibus ecclesiis, ultra CCXX. a monasteriis vero aliique ecclesiis, & prioratibus sæcularibus vel regularibus, habentibus collegium xii. vel plurium personarum, ultra CLXXX. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet ecclesiis aliis, prioratibus, & locis, ultra CL. abbates insuper a monasteriis, prioratibus, seu ecclesiis habentibus collegium xii. vel plurium personarum, ultra C. ab habentibus vero minus collegium, ac ecclesiis, prioratibus & locis aliis quibuslibet, ultra LXXX. archidiaconi vero ultra XL. archipresbyteri etiam ultra X. Turonensium argenti valorem recipere non præsumant. Si vero iidem archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac personæ ecclesiasticæ, ex privilegio apostolico, per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti archiepiscopi, etiam si primates existant, ab huiusmodi ecclesiis, prioratibus, monasteriis, atque locis, ultra C. episcopi ultra LXXX. abbates ultra LX. archidiaconi ultra XXX. Turonensium argenti valorem, pro procuratione qualibet unius diei, recipere non præsumant.

In Castellæ quoque, Legionis, Arragoniæ, & Por-

& Portugallie regnis & dominiis, terris & provinciis regum Castellæ, Arragoniæ, & Portugallie, ac partibus adjacentibus, & vicinis eisdem, excepto Sardinie & Corsicæ regno, archiepiscopi, episcopi, & prelati, ac personæ ecclesiasticæ, cum, ut præmittitur, personaliter visitabunt: iidem archiepiscopi, a suis & suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, pro procuratione unius diei, sive in victualibus, sive a volentibus in pecunia, ultra CL. a monasteriis vero & ecclesiis aliis, ac prioratibus, sæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium personarum, ultra CXX. ab habentibus vero minus collegium, aliisque ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra C. episcopi etiam a cathedralibus ultra C. a monasteriis vero ac prioratibus, sæcularibus vel regularibus habentibus collegium XII. vel plurium personarum, ultra LXXX. ab habentibus vero minus collegium, aliisque ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra LX. abbates etiam a monasteriis vel prioratibus habentibus collegium XII. vel plurium personarum, ultra L. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra LX. Archidiaconi vero ultra XXV. Archiepiscopi autem ultra V. Turonensium argenti valorem recipere non præsumant. Si vero proximo nominati archiepiscopi, episcopi, & prelati, ac aliæ personæ ecclesiasticæ, ex privilegio apostolico, alios visitare, & procuraciones recipere possint in pecunia numerata: iidem archiepiscopi, ab eisdem, suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, ultra LXXX. a monasteriis vero, & ecclesiis aliis, ac prioratibus sæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium personarum, ultra LX. ab habentibus vero minus collegium, ac quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus, sive locis, ultra L. episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus, sive locis, ultra XL. abbates vero ab eisdem monasteriis, prioratibus, ecclesiis, sive locis, ultra XXX. archidiaconi vero, ultra XX. Turonensium argenti valorem recipere non attemptent.

In Appuliæ vero, Calabriæ, Terræ laboris, Siciliæ, Longobardiæ, Tusciæ, Sardinie, Corsicæ, ac cæteris aliis Italiæ partibus, necnon Sclavoniæ, Archajæ, Cypri, ac cæteris regnis, insulis, & aliis provinciis, & partibus omnibus ultramontanis, etiam transmarinis: patriarchæ, archiepiscopi, & episcopi, ac prelati aliæque personæ ecclesiasticæ consentientes, cum, ut præmittitur, personaliter visitabunt, iidem patriarchæ & archiepiscopi, a suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, pro procuratione unius diei, sive in victualibus, sive a volentibus in pecunia numerata, ultra LX. a monasteriis vero, & ecclesiis aliis, ac prioratibus sæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium personarum ultra L. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atque locis, ultra XL. Episcopi etiam a cathedralibus ecclesiis, ultra L. a monasteriis vero aliisque ecclesiis ac prioratibus sæcularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurium personarum ultra XL. ab habentibus vero minus collegium, & ecclesiis aliis, seu prioratibus vel locis quibuslibet, ultra XXX. abbates vero a suis monasteriis vel prioratibus, simile collegium vel majus habentibus, ultra XX. ab habentibus vero minus collegium, & quibusli-

bet aliis ecclesiis, prioratibus, atque locis, ultra XVI. archidiaconi ultra X. Turonensium argenti valorem non audeant recipere quovis modo. Si vero præfati patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & prelati, & personæ ecclesiasticæ, proxime nominatæ, ex privilegio apostolico, per alios visitare, & procuraciones recipere valeant in pecunia numerata dicti patriarchæ, seu archiepiscopi, ab eisdem suis & suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, ultra XL. a monasteriis quoque, & ecclesiis aliis, ac prioratibus sæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium personarum, ultra XXX. ab habentibus vero minus collegium, & aliis ecclesiis, prioratibus, sive locis et subditis quibuscumque, ultra XXVIII. episcopi quoque a suis cathedralibus, et quibuslibet monasteriis, et ecclesiis, prioratibus, atque locis, ultra, XX. abbates etiam ultra X. necnon archidiaconi ultra V. Turonensium argenti valorem recipere non præsumant.

Itaque expensæ seu sumptus universi, seu taxatio pecuniaria unius procurationis, totius videlicet diei, in pecunia, vel victualibus, et necessariis aliis, prædictam summam vel valorem aliquatenus non excedant; nec ultra dictas summas, vel taxationes, seu valores eorum, prætextu cujusvis consuetudinis, vel aliter, ipsi prelati vel familiæ eorumdem, quidquam exigere liceat vel recipere, etiam a nolente. Illud quoque, quod archidiaconis superius duximus ordinandum, locum habere volumus in decanis præpositis, aliisque personis ecclesiasticis superius non expressis, quibus visitationis officium et procurationis receptio ex privilegio apostolicæ sedis, vel de jure, seu de consuetudine, competere dignoscitur: decanis ruralibus dumtaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archiepiscopi nominantur; circa quos, in receptione hujusmodi procurationis, id quod statutum est de aliis archiepiscopis, volumus observari.

Nostræ tamen intentionis existit, quod si ex conventionem, vel consuetudine, ecclesiæ tam cathedrales, quam collegiatæ, et aliæ quælibet sæculares vel regulares, ac etiam monasteria, prioratus conventuales, et loca alia quævis ecclesiastica, eorumque capitula, collegia, seu conventus, rectores etiam, et personæ prelati quibusvis visitantibus, ut præfertur, minus debeant vel consueverint solvere, quam per nos superius est statutum, ad solvendum ultra conventionem hujusmodi nullatenus astringantur; sed super his circa eos conventio et consuetudo hujusmodi observentur. Hujusmodi etiam moderaciones et taxationes, ad prelatos quoslibet, qui prætextu cujusvis consuetudinis, in monasteriis, vel locis aliis ecclesiasticis, gratis recipiuntur ad pabulum caritatis extendimus, & etiam prorogamus proviso nihilominus, quod in locis quibuslibet, secundum quod major vel minor eorum copia fuerit in eisdem, necnon juxta majorem vel minorem personarum et evectionum numerum hujusmodi visitantium, expensarum majorum vel minorum debita moderatio teneatur: ita tamen, quod majores expensæ non excedant summam superius limitatam.

Insuper prædictis omnibus patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, et aliis superius nominatis visitantibus, ne ultra conventionem vel consuetudinem hujusmodi circa perso-

nas et loca ubi fuerint nec ultra moderationes A et taxationes prædictas, quicquam præsumant recipere, districtius inhibemus. Volentes etiam constitutionem præsentem, pœne adjectione, juvari: statuimus, quod si dicti visitantes, per se, vel, si ex privilegio eis competat, per alios visitationis officium exercuerint, et procuratores receperint, ut præfertur, ipsi vel familiares eorum, ultra moderationes et taxationes prædictas, aliquid scienter exegerint seu receperint, etiam a volentibus duplum ejus, quod idem prælati, vel eis scientibus, aut ratum habentibus, eorum familia taliter exegerint seu receperint, infra duos menses post receptionem seu scientiam hujusmodi, ecclesiis, monasteriis, et locis aliis, a quibus illa receperint, restituere B teneantur. Si vero dictis prælati per alios visitantibus, ii qui pro eis visitationis officium exercent, per se vel alios, ultra moderationes vel taxationes prædictas, quicquam exegerint seu receperint, etiam a volente; duplum ejus, quod ultra receperint, ecclesiis, monasteriis, vel locis aliis, a quibus id receptum fuerit, infra præfatum terminum, reddere teneantur. Alioquin extunc dicti prælati quod ultra moderationes, & taxationes prædictas, seu conventionem, vel consuetudinem hujusmodi, receperint in pecunia numerata: duplum ipsum eidem ecclesiis, monasteriis, sive locis, ultra dictum tempus reddere differentes, ingressum C ecclesiæ sibi noverint interdictum. Si vero pro prædictis prælati visitationem hujusmodi, ut præmittitur, exercentes, ab officio & beneficio noverint se suspensos: quousque gravatis ecclesiis, & monasteriis, sive locis, de hujusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant.

Adjicientes constitutioni præsentī, quod si quis de familia prælati personaliter visitantis, aliquid, ultra moderationes & taxationes præfatas, per se vel alios, prælato ignorante, nec ratum habente, receperit ab ecclesiis, monasteriis, & locis aliis visitatis: duplum ejus quod ultra receperit, de suo proprio, infra duos menses post receptionem hujusmodi, ecclesiis, monasteriis, & locis aliis, a quibus illa receperit, reddere teneatur. Alioquin extunc taliter recipiens, si clericus fuerit, tamdiu ab officio & beneficio sit eo ipso suspensus. Si vero laicus, tamdiu ingressum ecclesiæ sibi noverit interdictum, & a communione eucharistiæ ipso facto sentiat se suspensum: donec de duplo, hujusmodi gravatis ecclesiis, monasteriis sive locis, satisfecerit cum effectu; nulla eisdem, ultra moderationes & taxationes prædictas recipientibus, in his donantium remissione liberalitate seu gratia, valitura.

Cæterum moderationes & taxationes hujusmodi, in illis locis volumus observari, in quibus id fieri poterit secundum ecclesiæ, monasterii, vel loci alicujus facultates. In aliis autem tantam præcipimus modestiam adhiberi: quod per hoc, quæ ad exonerationem locorum ecclesiasticorum statuenda providimus, non valeant se gravari: nec per hoc dicti prælati, exigendi amplius quam ipsi subditi pati possunt, indultam sibi existent potestatem.

Præmissis quoque adjiciendo statutum, quod si dicti prælati, vel aliquis eorumdem, ex apostolica indulgentia, vel consuetudine, seu de jure, petant sibi ab ecclesiis, monasteriis, sive locis aliis ecclesiasticis, eorumque capitulis, collegiis, vel conventibus, rectoribus, seu personis, moderatum seu caritativum subsidium exhiberi: non possint a singulis ecclesiis, monasteriis, sive locis, pro subsidio hujusmodi, ultra petere vel recipere etiam a volentibus, nisi quantum ascenderent singulæ procuraciones in pecunia per nos superius moderatæ, quas iidem prælati recipere, quando ex privilegio per alium visitarent.

Porro Turonenses prædictos, tales fore intelligimus, quod duodecim ipsorum valeant unum Florenum boni & puri auri legalis, ponderis & conii Florentini.

Per constitutionem autem hujusmodi, nolumus, quod dicti prælati, vel alii, quibus, visitationis officium, & procuratorum receptio, ex privilegio sedis apostolicæ, vel aliter de consuetudine, vel de jure, competere minime dinoscuntur, jus visitandi, vel procuraciones percipiendi, sibi valeant vendicare: nec constitutionibus super præmissis, per prædecessores nostros dudum editis, quoad alia contenta, id eis aliquatenus derogetur.

Insuper abbates Cisterciensis ordinis, sua monasteria visitantes, sub præsentī constitutione nostra nolumus comprehendi: cum super eis per aliam ordinationem nostram, duxerimus specialiter providendum.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, intentionis, inhibitionis, adjectionis, & præcepti, ac voluntatis infringere, vel etiam ausu temerario contravenire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursum. Datum Avinione xv. Kalendas Januarii, Pontificatus nostri, anno secundo.

ANNO
CHRISTI
1336.

D III. (1) Constitutiones super reformatione canonicorum regularium ordinis S. Augustini Avinione editæ, Id. Maji anno Domini M. CCC. XXXIX.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

A D decorem ecclesiæ sponsæ Dei, & sanctorum religionum fundatarum in ea: quæ licet diversis distinctæ sunt gradibus, in unius tamen veræ fidei propositum coeuntes, eandem ecclesiam venustant variis floribus meritum. Pro injunctæ nobis apostolicæ servitutis officio, summis vigiliis & indefessis studiis intendentes ad ea, quæ, pro Divini nominis laude, personarum religionum * ipsarum mentium puritatem, honestatem morum, regularis observantiæ disciplinam, & sacrarum peritiam scripturarum respiciunt: labores nostros libenter impendimus, & opportune sollicitudinis diligenti-

(1) Abrogatas fuisse a Clemente VI. Benedicti hujus XII. successore has Constitutiones ajunt nonnulli, in Bulla authentica, quæ Casaraugustis æsservatur. Citari tamen dicitur a Bonifacio IX. anno 1401. & a Martino V. Vide Denoniam lib. 1. pag. 415. *Harduini*.

ligentiam adhibemus. Ideoque inter religiones alias in agro ejusdem plantatas ecclesie, ad religionem canonicorum regularium, ordinis S. Augustini, at eodem glorioso doctore in primitiva ecclesia sacris institutionibus stabilitam, gerentes precipue caritatis affectum; ac nolentes, que in eadem religione reformanda cognovimus, absque reformationis remedio preterire: omnia que in religione predicta, tam in prima institutione ipsius, quam a sacris canonibus sunt salubriter instituta, omnino immota, in sua firmitate manere censentes, nonnulla que experientia deesse probavit, & supplenda dictae religioni utilitas..... necessitas persuadent, statuenda providimus in ea, perpetuis futuris temporibus observanda.

De creatio-
ne canonicor-
um.

* Lexe in-
tra. H.

* Lexe, per
prelatum. H.

I. Statuimus igitur, ut quando in ecclesia cathedrali, monasterio, seu loco alio religionis ejusdem, canonicorum creatio fuerit facienda, nullus recipiatur vel induatur in canonicum, nisi persona idonea, vel de cujus idoneitate spes verisimilis habeatur, & talis, qui inibi in Divinis, vel aliis, Deo possit & velit debite impendere obsequia opportuna: & quod hujusmodi creatio & habitus traditio fiant publice infra ecclesiam, monasterium, seu locum alium conventualem religionis ejusdem, nisi causa rationabilis eas alibi fieri suaderet: nullique promissionibus seu obligationibus cum juramento, vel sine, cuiquam faciendis: quod si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur: quodque hujusmodi creatio seu habitus traditio, non nisi personae seu personis religionis ejusdem, que tunc etiam in ecclesia, monasterio, seu loco predictis fieri debeant, aliquatenus committatur. Si vero qui creati fuerint in canonicos, infra probationis tempus, in loco, in quo saltem septem canonici resideant, necesse habeant residere: elique idoneus & fidelis deputetur instructor, qui eos instruere valeat in Divinis officiis, & observantia regulari. Ceterum, si canonicorum creatio fuerit facienda, eaque pertineat ad prelatum: una cum capitulo, vel conventu, fieri debeat eorumdem. Si capitulum, seu conventus, vel eorum maior pars, pure ad eam procedere, vel creationi faciendae sine causa rationabili renuerint consentire: prelatum, ex quo sibi evidenter expediens vel necessarium apparebit, hujusmodi canonicorum creationem fieri debere, vel prelatum, vel capitulum, seu conventum, aut illum seu illos, ad quem seu quos pertinuerit, concorditer deliberatum & definitum fuerit fore creationem hujusmodi faciendam: tunc prelatum moneat capitulum seu conventum, & in virtute obedientiae eis injungat, ut pure, ac secundum Dominum, intra unius mensis spatium, ad dictam creationem cum eo in primo casu procedant, vel in secundo, creationi faciendae suam praesentent consensum. Quod si prelati, capitulum, seu conventus, monitioni vel injunctio-
E hujusmodi parere neglexerint, vel recusaverint: creatio ipsa, ea vice libere pertineat ad prelatum, dummodo per eum nil in praemissis factum fuerit fraudulentum. In casu autem devotionis hujusmodi, prelatum faciendi eandem creationem, cum consilio seniorum eorumdem capituli, vel conventus; de personis idoneis liberam habeat facultatem: ita tamen, quod tunc per dictum prelatum, tot & non plures creentur, quot, attentis facultatibus, ac statu antiquo & debito locorum, rationabiliter creandi, seu creati fuissent, si prelatum & capitu-
Concil. General. Tom. XXV.

lum, seu conventus, in creatione hujusmodi concorditer convenissent. Rursus eorum arbitrium, qui ad privata suorum commoda recurvantes affectum, creationi faciendae canonicorum hujusmodi nolunt aliter consentire, nisi concedatur eisdem, quod unus vel plures, quos maluerint seu nominaverint, in canonicos creentur, penitus desistantes: hoc deinceps omnino fieri prohibemus. Decernentes, concessiones hujusmodi, si quae eis factae fuerint, fore nullas: quodque nulli ex receptione seu creatione ex ea vel ob eam secuta, jus aliquid in loco, in quo, seu ad quem factae fuerint, aliquatenus acquiratur. Insuper praemissis adjicimus, quod capitulum, vel conventus religionis ejusdem, in novitate sui prelati nequeant eidem prelati, vel alteri occasione ipsius, facere gratiam, super receptionem vel creationem canonicorum plurium, quam duorum: nec ad hujusmodi pro duobus gratiam faciendam, nisi de libera eorum voluntate processerit, intendimus obligare.

II. Praesenti quoque statuimus sanctione, quod singuli canonici religionis ejusdem, professionem expressam faciant, non clandestine, sed patenter: & si commode fieri poterit, in ecclesia, & cum Missa. Quod si forte prelatum, ad quem spectabit, professionem ipsam recipere, tempore probationis elapso, per canonicum profiteri volentem, congruo loco & tempore, humiliter requisitus, professionem eandem recipere sine rationabili causa renuerit, vel ultra debitum forte distulerit; dictus canonicus ex tunc in sua ecclesia, vel monasterio, ac membris ipsius, ad omnia idoneus censetur, si foret expresse professus teneatur, cum ad hoc opportunitas se obtulerit, expresse nihilominus profiteri: alioquin, extunc ad praemissa, donec expresse professus fuerit, minus idoneus habeatur: ac nihilominus possit per proprium prelatum ad profitendum expresse compelli. Praelatus quoque, qui professionem ab eo recipere renuerit, aut distulerit, ut prefertur, ad ipsius professionem admittendam expresse, per suum immediatum superiorem religionis ejusdem, seu eum ad quem pertinuerit, compellatur.

De profes-
sione canoni-
corum.

* f. ac si f.
c. de
* f. sed te-
neatur.

III. Prohibemus insuper, ne in ecclesia cathedrali, seu monasterio, vel loco alio religionis ejusdem, quivis clericus saecularis, vel laicus, recipiatur ad praebendam seu etiam portionem, nisi eidem ecclesiae, seu monasterio, vel loco, dederit primitus se & sua: nec hujusmodi praebenda seu portio, ad vitam, vel ad tempus vendatur, detur, seu alias concedatur eidem. Quicquid autem contra prohibitionem hujusmodi attentatum fuerit, omnino decernimus irritum & inane: ac nihilo minus recipientes, vendentes, dantes, & concedentes hujusmodi, ultra poenas a jure statutas, superiorum suorum arbitrio puniantur. Per praemissa vero non intendimus circa officia vel ministeria, aut alia obsequia opportuna, inibi consueta per saeculares clericos vel laicos exerceri, aliquid immutari.

De prohibi-
tione praeben-
darum.

IV. Ut autem dicta religio salubriter in omnibus dirigatur, in ecclesia, seu monasterio, locove alio collegiato, seu conventuali religionis ejusdem, superiorem dictae religionis non habente; ac etiam in quolibet collegiato, seu conventuali loco, xii. vel majorem numerum canonicorum habente, etiam si superiorem in ipsa religione habeat; necnon in loco alio
Rrr etiam

De priore
claustrali

etiam minorem duodenario numerum habente, in quo prior claustralis esse consueverit: constituitur huiusmodi prior claustralis. Dicitur quoque prior constitutio fiat per illum, seu illos, ad quem, vel ad quos pertinuerit, cum consilio aliquorum seniorum illius loci, in quo constituetur: attentius providendo, quod persona quæ zelum religionis ordinatum habeat, quæve exillat idonea ad exercendum prioris claustralis officium, in loco, in quo constituta fuerit, assumatur. Dicitur vero prior, cum eum abesse, vel sic impediri contigerit, quod incumbens sibi officium per se nequeat exercere, teneatur aliquem ex canonicis dicti loci, ad hoc idoneum, deputare; qui, huiusmodi absentia vel impedimento durante, vices ipsius gerat, nisi alicui ex privilegio, seu statuto, vel consuetudine, ratione dignitatis, personatus, vel alterius beneficii, præmissis casibus gerere vices huiusmodi competere nosceretur; vel nisi dicti prioris superior aliquem ad hoc pro ipso priore duxerit deputandum. In loco autem, in quo, secundum præmissa, prior claustralis fuerit statuendus, præsidens tali loco, cum ipso impediri, vel abesse contigerit, ut de priore claustrali præmittitur, teneatur aliquem in loco sui, quoad officium prioris claustralis pertinere, ad eaque deputare. Per hoc autem, quod volumus constitutionem dicti prioris, de consilio teniorum fieri: non intendimus, circa amotionem ipsius, de pristina obliuiscantia, aliquid immutare.

a. Hæc verba ad eaque, quæ sunt de iudicari, nec sunt apud Penitentium. H. b. Penitentium. c. ad iudicium. H. De capitulis quodammodo. Corr. loco. ve.

V. Pro regulari disciplina attentius observanda, in ecclesia cathedrali, seu monasterio, loco vel alio conventuali religionis eiusdem, diebus singulis; in aliis vero locis, in quibus quatuor, aut plures canonici fuerint deputati, saltem semel in septimana, ac etiam sæpius in eisdem, si in ipsis sæpius, ac in quibusvis locis aliis non conventualibus, toties & quando in eis fieri consuetum, regulare capitulum teneatur: in quo, antequam ad tractanda alia procedatur, canonicorum excessus, transgressiones, & negligentia corrigantur, ac de disciplina & reformatione regulari tractetur salubriter & agatur: nullo ibidem proterve aut clamose seu irreverenter se habere, quomodolibet præsumente.

De capitulis quodammodo.

VI. In singulis quoque ecclesiis cathedralibus, monasteriis, atque locis collegiatis seu conventualibus religionis prælatæ principalibus, non ab aliis dependentibus, etiam si in eis alias non fuerit consuetum, & in singulis aliis locis religionis eiusdem, habentibus membra sibi subiecta, si inibi solitum est capitulum celebrari, annis singulis capitulum celebretur, die videlicet ad hoc statuto, vel per ipsum capitulum annis singulis statuendo: in loco scilicet principali, & non alibi, nisi evidens necessitas suaderet huiusmodi capitulum alibi celebrandum. Prælati autem loci principalis, in loco in quo celebrabitur ipsum capitulum, eidem capitulo studeat omnino personaliter interesse, cui etiam præesse debet. Quod si eum tunc ab eodem capitulo abesse contigerit, teneatur alicui idoneo, loci & religionis eiusdem, committere vices suas, qui interit, & præsit capitulo memorato, nisi ex privilegio, statuto, vel consuetudine, alteri hoc competere nosceretur.

* Læge abbas, ut re. A. Penitentium. H.

Ad huiusmodi autem capitulum affectus, præpositi, priores, & administratores eidem loco principali immediate subiecti; necnon,

Aubi fuerit consuetum, etiam canonici administrationem non habentes, extra ecclesias, monasteria, & loca prædicta morantes, personaliter convenire, impedimento cessante legitimo; aut impedimento huiusmodi subsistente, abbates, præpositi, priores, & administratores præfati, procuratorem idoneum sufficienter instructum, cum mandato legitimo, causam, seu causas impedimenti huiusmodi, & expresse potestatem iurandi in animas ipsorum constituentium causas huiusmodi fore veras, & reddendi rationem infra scriptam, et alia faciendi, quæ facere possent, si essent præsentibus, potestatem continente, ad ipsum capitulum dirigere teneatur. Is vero, qui tunc præerit dicto capitulo, cum quatuor senioribus, per ipsum capitulum aut maiorem partem ipsius eligendis, an causæ huiusmodi sufficientes fuerint arbitrati, vel eis non venientibus, aut nullum talem procuratorem mittentibus, vel causas minus sufficientes præsentibus, de pena condigna ob hoc talibus infligenda, habeat estimare, quam ipse solus præsidens, infligendi, et alias contra ipsos absentes, si opus fuerit, auctoritate apostolica, prout iustitia et regularia instituta suaserint, procedendi habeat facultatem.

Convenientes autem ad dictum capitulum, vitam ducant communem, et faciant proportionaliter simul omnes expensas: nisi forte ex consuetudine, vel statuto, aut alia ordinatione rationabili, incumbat alii, seu aliis, onus expensarum huiusmodi faciendi. Quos tamen, si ex hoc, quod singulis annis fieri volumus capitulum memoratum, vel ex aliis supra vel infra statutis, ampliores expensas fieri contigerit, nolimus in expensis plus solito onerari: sed tunc, huiusmodi ampliores expensæ fiant per omnes simul proportionaliter, ut præfertur. Quod si forsitan aliquis ex locis prædictis, in quibus, ut præfertur, debet dictum capitulum celebrari, membra habeat adeo sibi remota, quod administratores principales dictorum membrorum nequeant annis singulis ad ipsum capitulum, absque notabili dispendio, conveniri: tunc dictum capitulum teneatur ordinare, quando dicti administratores ad capitulum huiusmodi debeant conveniri.

In huiusmodi autem capitulo, tractetur præcipue de reformatione morum, & observantia regulari: ac corrigantur, & reformentur in eo, quæ super spiritualibus, & temporalibus religionis eiusdem, corrigenda fuerint, & etiam reformanda. Ipsaque capitulo perdurante, abbates, priores, præpositi, & archidiaconi, cæterique administrationem in religione prædicta habentes, quovis nomine censeantur, de suis administrationibus eidem capitulo teneant offerre, & in scriptis tradere rationem, declarando videlicet, si administrationes ipsæ aliquibus, & quantis, & ex quibus causis, quibusve personis, & quibuslibet obligationibus, & an sub usuris sint debitis obligatæ; & an ipsa debita possint de rebus extantibus mobilibus persolvi, aliaque onera sibi suis administrationibus incumbens supportari, sine debitorum augmento: & generaliter, an administrationes ipsæ in casu desolationis, & qua re, vel in statu prosperitatis existant. Huiusmodi autem rationum scripturam, continentes administrationum ipsarum tam onera, quam augmenta, in loco principali, cuius tenetur capitulum, sub fida custodia fideliter conserventur, eorum, a qui-

quibus reddita fuerit, propriis subscriptionibus A

Volumus autem, quod in casu, ubi abbatibus, prioribus, praepositis, archidiaconis, & aliis administrationer habentibus, minime videtur expediens, sed periculosum esset, revelare in dicto capitulo commoda seu augmenta, quae de administratione huiusmodi superessent: quatuor eligendis de dicto capitulo, duobus per ipsum abbatem, seu priorem, vel praepositum, seu archidiaconum, vel quemvis alium administrationem habentem, & duobus aliis per capitulum, vel majorem partem ipsius (qui quatuor huiusmodi officium in virtute obedientiae B recipere teneantur) revelare praedicta, quae superflunt, in quibuscumque rebus consistunt, fideliter teneantur: eisdem quatuor sic electis iuramentum in praesentia dicti capituli praestitutis, quod non revelabunt praedicta, nisi cedentibus vel decedentibus iis, qui reddiderint rationem, vel alia causa rationabili exigente; & tunc etiam, de licentia superioris sui, vel illius, qui dictam reddidit rationem.

De capitulis provincialibus.

VII. Constitutionem insuper concilii generalis, de communi capitulo abbatum, atque priorum abbates proprios non habentium, in singulis regnis sive provinciis faciendo, volentes exacta diligentia observari: statuimus, quod in religione praedicta, in singulis provinciis per nos designatis inferius & distinctis fiat in loco, qui ad hoc fuerit deputatus, de quadriennio in quadriennium, salvo iure diocelani, commune seu provinciale capitulum abbatum, praepositorum, priorum, caeterorumque praetorum abbatum, seu alios praetatos superiores ejusdem religionis non habentium; necnon praepositorum, priorum, vel aliorum majorum in ecclesiis cathedralibus post antillites existentium, ac post ipsos antillites regularem curam canonicorum habentium, quocumque nomine nuncupentur; sive praenominati, exempti, sive non exempti existant; ad quod univrsi conveniant, impedimentum canonicum non habentes, dictam constitutionem juxta praefatum provinciale concilium, & alia in ea, tam provide, quam salubriter instituta, & in religione praefata, irrefragabiliter observantes. Qui vero ad praefatum capitulum personaliter venire nequiverint, legitime impediti, ad allegandam causam impedimenti huiusmodi, etiam probandam, necnon ad recipiendum ordinationes, seu statuta, atque mandata in dicto capitulo facienda, ac si idem taliter impeditus, personaliter praesens esset, canonicum suum ecclesiae ejusdem, monasterii, sive loci, si commode fieri possit, alioquin aliam personam idoneam, cum sufficienti mandato, causam impedimenti huiusmodi continente, & etiam potestatem in animam constituentis eundem jurandi, causam huiusmodi esse veram, ad dictum capitulum mittere teneatur. Personae vero, quae praesuerint huiusmodi provincialibus capitulis celebrandis, quarum potestatem de uno provinciali ad aliud provinciale capitulum volumus perdurare, arbitrentur, & discernant, an excusationum cause dictorum non venientium ad capitulum, verae & sufficientes, vel insufficientes existant: a quarum arbitrio, seu decreto, super hoc nulli appellare liceat, vel etiam reclamare.

Permissus & probandam. H.

sufficienti mandato, ut praemittitur, non mittentes: teneantur expensas, quas fuerant in veniendo ad dictum capitulum, morando, & redeundo facturi, juxta praesidentium dicto capitulo, seu majoris partis eorum, arbitrium aestimandas, in termino per ipsos praesidentes statuendo, de bonis suae administrationis persolvere, in utilitatem ipsius provincialis capituli convertendas: super quibus, nulli in totum, vel in partem, gratia fieri valeat, vel remissio indulgeri possit. Etiam praedicti eorumdem, ad earum solutionem, per censuram ecclesiasticam, auctoritate apostolica, coercere suosque processus & sententias publicare, seu facere publicari, in locis dictae religionis, provinciae tamen ejusdem. Et nihilo minus alias contra non venientes praetatos, maxime si, ut correctionem evitent, sive ut nesciatur status ecclesiae vel monasterii eorumdem, vel alias malitiose, se subtrahant, prout dictis praesidentibus seu majori parti ipsorum visum fuerit, procedatur.

Lex cum Penosa, vel remissio indulgeri. Possunt etiam dicti praesidentes eisdem ad eorum solutionem & . H.

Circa praesidentes vero ac visitatores in eisdem capitulis deputandos, & alia quaecumque in eis exequenda, illa serventur, quae in eisdem generali concilio, & felicis recordationis Honorii papae III. praedecessoris nostri, constitutionibus expressius continentur, prout statui & religioni congruit eorumdem: servatis tamen statutis, ordinationibus, & adjectionibus nostris, supra & etiam infra scriptis.

Ad haec, decrevimus, abbates, priores, & majores praetatos, capitula, conventus, cunctosque canonicos ecclesiarum, ac monasteriorum ejusdem religionis, etiam si in ipsis ecclesiis, vel monasteriis, sive extra ea, ubicumque prioratus, officia, vel administrationes habuerint, seu moram traxerint, tam exemptos quam non exemptos, dictorum capitulorum provincialium distributionibus, correctionibus, & ordinationibus subiaci, & ipsis astringi, eosque ad observationem illarum fore per praesidentes, seu alios ad quos pertinuerit, compellendos. Decernimus etiam, quoscumque dictarum ecclesiarum, & monasteriorum, vel aliorum locorum religionis ejusdem canonicos, beneficia obtinentes, ad contribuendum, in expensis moderatis & rationabilibus, per capitulum annuale religionis ejusdem immediate praecedens taxandis, secundum eorum exigentiam facultatum, quas dicti convenientes facient, ad ipsa capitula eundo, morando, & redeundo (imposita tamen dictis convenientibus secundum suarum exigentiam facultatum de dictis expensis congrua portione) fore per eosdem convenientes, auctoritate apostolica, per remedia opportuna, sublato appellationis obstaculo, compellendos. Ordinaris locorum, exemptis & non exemptis, districtius injungentes, quod nullum praedictis impedimentum apponant, vel apponi permittant: sed legitime requisiti, ea faciant executioni mandari, & inviolabiliter observari. Quod si forte tempore, quo imminet provinciale capitulum celebrandum, contigerit ecclesias cathedrales religionis ejusdem, carere maioribus praetatis, vel monasteria seu loca religionis ejusdem, suis vacare seu carere pastoribus; qui, si adessent, astricti forent ad conveniendum in provinciali capitulo memorato: capitula ecclesiarum, seu conventus monasteriorum, aliorumque locorum conventualium praedictorum, teneantur personam sufficientem de gremio eorumdem, si commode fieri possit, alioquin a-

liunde, transmittere ad huiusmodi capitulum celebrandum, ad faciendum & adimplendum omnia, juxta arbitrium præsentium, que facere possent & tenerentur prælati, seu majores præfati, si venirent ad dictum capitulum, & in eo personaliter interessent.

Quod autem præmittitur de provinciali capitulo, de quadriennio in quadriennium celebrando, ad cuiuslibet hæsitationis scrupulum amputandum, ad sanum referri volumus intellectum: ut scilicet cum uno anno provinciale capitulum fuerit celebratum, duobus futuris annis proximis, ab illo valeat abstineri, eo in alio anno immediate sequenti omnimode celebrando. Huiusmodi vero commune seu provinciale capitulum, apud unum de monasteriis religionis ejusdem ad hoc aptum, si in eadem existat provincia, debeat celebrari: alioquin, celebretur in loco alio congruo & securo, de quo, ac die primi capituli huiusmodi celebrandi, & aliis ad hoc faciendis, opportune providebunt illi, qui super hoc per sedem apostolicam deputati fuerint prima vice. Et ut super eodem capitulo, & per illud extunc in posterum rationabilis ordinatio habeatur: in dicto capitulo primitus celebrando, & in aliis etiam per successiones temporum similiter celebrandis, præfidentes eidem, seu pars major eorum, provideant & ordinare procurent, per quem, in sequenti capitulo, sermo fieri, Missaque debeat celebrari. Eligant quoque tam locum, in quo alia vice proxima huiusmodi capitulum fuerit celebrandum, quam eos, qui præfidentes esse debeant in eodem.

Provideatur etiam, qui abbates, quive præpositi, seu alii ex eis, qui ad ipsum capitulum venire tenentur, quæ, & quot, & quoties, ecclesias cathedrales, monasteria, & loca alia religionis ejusdem, debeant, usque ad aliud proximum sequens provinciale capitulum, visitare. Cæterum prohibemus, ne venientes ad provincialia seu annalia capitula, secum ducant, vel duci faciant, seu permittant evectioes, seu familiares numero superfluos, seu quomodolibet excessivos, aut tales, de quibus præsumi valeat, quod alicui ad ipsa capitula venienti, aut in eis moranti, vel de illis redeunti, aut ecclesiis, monasteriis, prioratibus, vel aliis eorum, inferant, per se, vel alios, in personis vel rebus, injuriam, offensam, vel quæ in aliquo de dictis capitulis, aut in ecclesia, vel monasterio, seu loco, quibus illa contigerit celebrari, scandalum suscitare, vel turbationem facere, seu discordiam vel contentionem movere, verisimiliter præsumatur: sed numero evectiois, & familiarium, statui cuiuslibet eorum congruo, sint contenti. Si quis autem eorum scienter, & ex proposito, duxerit vel tenuerit aliquem, vel aliquos, ad inferendum injuriam vel offensam huiusmodi, ut turbetur, vel impediatur imminens capitulum, vel aliquem seu aliquos ad hoc convocaverit, & ob hoc turbatio vel impedimentum secuta fuerit vel secutum; necnon quicumque alius de personis religionis ejusdem consentiens in præmissis extiterit, præstando auxilium, vel favorem, scienter & ex proposito, ut præmissum est, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Eandem quoque excommunicationis sententiam, quicumque religionis præfata per se vel alium impederit malitiose, scienter & ex proposito, quo minus dicta capitula, provinciale videlicet & annale, & eorum quodlibet

A valeat celebrari; aut propterea præsumpserit euntes ad illa, vel aliquos eorumdem, vel in eis morantes, seu de ipsis redeuntes, capere, seu capi facere, seu captos detinere, aut impedire, vel eis, aut eorum familiaribus, in personis vel rebus inferre damna, injurias, vel offensas; necnon, quicumque ipsius religionis, qui, ad hoc ne fiat, aut impediatur visitatio, malitiose & ex proposito, prædicta, vel eorum aliquid, per se vel alium commiserit in præmissis, abbatum, priorum, vel aliorum proprios subjectos visitantium, vel in personas visitatorum, qui in provincialibus capitulis, aut per abbates, seu prælatos alios fuerint deputati, vel familiarium eorumdem, aut in bonis eorum; dum tamen propter hoc visitatio huiusmodi fuerit impedita: ipso facto excommunicationis sententiam incurrant. Præfidentes autem provincialibus & annualibus capitulis prælibatis, & eorum quilibet, postquam simpliciter & de plano eis constiterit, aliquem ex prædictis, præfata excommunicationis sententiam incurrisse: ipsum excommunicatum, per omnia ejusdem religionis loca vicina, de quibus eis videbitur, tamdiu solemniter publicent & faciant ab aliis, auctoritate apostolica, publicari, eos ad hoc, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellendo: donec excommunicatus huiusmodi condignam super hoc satisfactionem impenderit, & absolutionis beneficium meruerit obtinere. Possint autem ab huiusmodi excommunicationis sententia, congrua satisfactione præmissa, absolvi per præfidentes dictis provincialibus capitulis, & quemlibet eorumdem, quorum offensam conservet eorum provinciale capitulum, aut per visitatores deputatos ab eo. Illi vero, quorum offensam respiciet annale capitulum, per prælatos, qui huiusmodi annali, seu annalibus capitulis præfuerint, aut per ipsos prælatos visitantes, seu per visitatores deputatos ab eis, congrua satisfactione præmissa, absolvi valeant: nisi forsitan offensam adeo gravem extiteret, quod super ea sedes apostolica foret merito consulenda.

Ut autem professores religionis ejusdem quietius & liberius valeant Domino famulari: districte præcipimus, tam diocesanis, quam personis, qui provincialibus capitulis præfidebunt, ut advocatos, patronos, magnates, rectores, vicedominos, consules, milites, & quoscumque alios, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescant; ne cathedrales ecclesias, monasteria, & loca alia religionis ejusdem præsumant offendere, in personis, aut rebus eorum; eosque, si forte eidem offensas intulerint, ad satisfaciendum eis compellere non omittant.

Ut autem de provinciis, in quibus dicta capitula provincialia fuerint celebranda, distincta limitatio habeatur, nec de ipsis in posterum hæsitetur: quamlibet provinciam, quoad huiusmodi provincialia tenenda & celebranda capitula, prout sequitur, limitamus. In primis, urbs Romana cum episcopatus nobis immediate subjectis, in nostra speciali provincia constitutis, cum toto regno Sicilia, pro una provincia computentur: provincie Thebarum, Cretensis, Atheniensis, Patracensis, Corinthis, & Neopactensis, cum toto patriarchatu Constantinopolitano, pro una; regnum Cypri, pro una; regnum Corsicæ, & Sardinia, pro una; provincie Pisauensis, Januensis, Medio-

f. in p.
lonas.

f. cons.
nat.

* Promove legit, Guernensis cum Episcopatu Camisensi pro una; Rigensis &c. H. Leg. Rambergensis. H. * Corr. Blumiciensis.

hanensis, & Ravennas cum episcopatibus Placent. Ferrar. & Arimin. pro una; Aquilejensis, ac Gradensis, cum provinciis Iadrensis, Spalatenfis, & Ragul. & Antibar. pro una: Strigonenfis, Colossensis & * Guenienfis, cum episcopatu Canuensi, pro una: Rigonenf. pro una: Salzeburgensis, Magdeburgensis, & Bremenfis, pro una; Colonienfis, Mogutiensis, & Trevirenfis, cum episcopatu * Lambargenfi, pro una; Ebredunenfis, Viennensis, & Aquenlis, & ..... pro una; Lugdunenfis, Tarentasienfis, & Bisunicienfis, * pro una; Remensis, & Senonenfis, pro una; Rotomagensis, & Turonenfis, pro una; Burdegalenfis, & Bituricenfis, cum episcopatu Anicienfi, pro una; Narbonenfis, Tolosan. & Auxitan. pro una; Terraconenfis, & Cæsaraugustanenfis, cum episcopatu Majoricarum, pro una; Toleatana, Hispalenfis, Compostellan. ac Bracarenfis, pro una; Cantuarienfis & Eboracenfis, pro una; tota Hibernia, pro una; totum regnum Scotiz, pro una; regna Deciz, Norvegiz, & Sweciz, pro una provincia computentur. Si qui vero episcopatus, vel monasteria, aut loca alia, dictæ religionis existant, quæ in aliqua dictarum provinciarum minime includantur: quoad dicta capitula provincialia, intelliguntur esse de illa provincia, cui viciniora exillere dignoscuntur.

De visitatoribus.

* f. Super his statutum est.

* Dresp. f. effe.

* Corr. de cliaendum.

VIII. Visitatores siquidem, qui, secundum constitutionem dicti generalis concilii, fuerint in provincialibus capitulis deputati, sint solliciti circa hujusmodi visitationis officium exequendum; & quantum statui & religioni eorum convenit, observare studeant, quod in dictis constitutionibus prælatorum concilii, & Honorii, super * statuta. Quod si omiserint illa exequi diligenter, a præsidentibus provincialibus capitulis, cum eis hujusmodi negligentia nota fuerit, graviter arguantur; & per eos, prout qualitas culpæ ipsorum exegerit, puniantur. Ut autem dictorum visitatorum officium cum sinceritate procedat, districtius inhibemus, ne quis visitatoris sibi deputati, eodem anno, valeat * visitator. Dicti autem visitatores, familiares eorum, in ecclesia cathedrali, seu monasterio, vel alio loco ipsius religionis, ad quæ visitationis causa duxerint declarandum, * ultra duos dies nequaquam remaneant, nisi evidens necessitas foret, vel magna utilitas ecclesiæ, vel monasterii, sive loci hujusmodi, ampliore moram visitatorum, vel familiarium exigeret eorumdem: quo casu possunt ulterius remanere, ita tamen, quod id faciant de consilio seniorum dictæ ecclesiæ, seu monasterii, sive loci. Dicti quoque visitatores, vel familiares eorum, ecclesiæ, monasterio, sive loco, cui officium visitationis impendunt, onerosi nequaquam existant, nec sumptuosas epulas quærant: sed, cum gratiarum actione recipiant, quod honeste & competenter eis fuerit ministratum.

Caveant insuper, ne quisquam ipsorum, aut familiares eorum, per se, vel per interpositam personam, aliquam pecuniam hujusmodi, vel alia occasione quacumque, nisi pro expensis dumtaxat, & tunc, secundum infrascriptum modum, exigant, aut etiam a nolente recipiant: neque aliquid munus, quodcumque sit, vel qualitercumque offeratur, præsumant recipere a quocumque; ut non quæ sua sunt videantur quærere, sed quæ Christi: quod si fuerit contra præsumptum, duplum ejus, quod

A receperint, ecclesiæ, monasterio, sive loco, a qua, vel quo id receptum fuerit, infra mensem reddere teneantur. Alioquin duplum ipsum eis ultra dictum tempus restituere differentes, tandiu sint ab officio beneficioque suspensi, quousque gravatis ecclesiis, monasteriis, sive locis, de hujusmodi duplo, plenariam satisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium liberalitate, remissione, vel gratia valitura. Et nihilominus iidem visitatores, si opus fuerit, per præsidentes dictis capitulis provincialibus, & eorum quemlibet, ad restitutionem præfati dupli, auctoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam, & alia opportuna remedia compellantur.

B Concedimus tamen, ut præsidentes dictis capitulis, vel pars major eorum, ordinare possint, prout, & quando eis visum fuerit expedire, quod dicti visitatores expensas recipiant in pecuniis, & eo casu, quo hoc duxerint ordinandum, dictas expensas, omni odio & favore remotis, moderari habeant, & taxare. Proviso tamen, quod in summa constitutione, quam super moderatione procuratorum edidimus, quæ incipit, *Vas electionis*, nullatenus excedatur. Isti etiam præsidentes discrete provideant, ut cum inter loca visitata & visitanda magna fuerit distantia, quantum quilibet eorumdem locorum, visitatus scilicet & etiam visitandus, solvere habeant visitatori, pro suis sumptibus moderatis. Si tamen monasteria visitanda in facultatibus sint collapsa, tunc de expensis, quas dicti visitatores facturi erunt, occasione visitationis locorum hujusmodi collapsorum, provideatur eisdem, de communi contributione, in provinciali capitulo facienda. Ut autem via scandalis præcludatur, inhibemus visitatoribus memoratis, ne illos, seu eorum nomina, qui eis aliqua secreta in visitationibus revelaverint, præsumant aliis revelare, sed tunc demum, dicti visitatores procedant super dictis revelatis, sic, & prout secundum * canonica decreta instituta fuerint procedendum. Quod si dicti visitatores contra inhibitionem hujusmodi revelantes, * seu eorum nomina detexerint, prout facti qualitas exiget, per præsidentes, vel eorum quemlibet puniantur.

Vide supra proximo.

* Penam, canonica & regularia instituta. H. * Corr. revelaverint.

De substitutionibus.

IX. Cum in provinciali & annuali capitulis, & aliis negotiis, expensæ necessariæ requirantur: ut onus divisum in partes levius supportetur, statuimus, quod in eisdem capitulis, cujusquam contradictione vel absentia non obstante, pro communibus libertatibus defendendis, necnon necessitatibus, utilitatibus, & aliis plerumque occurrentibus necessariarum oneribus expensarum, auctoritate apostolica, imponantur collectæ, subventiones, seu contributiones; videlicet in capitulo provinciali pro tangentiibus ipsum capitulum, secundum arbitrium ipsius provincialis capituli, vel majoris partis ejusdem. In annali vero capitulo, pro tangentiibus ipsum annale capitulum, vel locum principalem, ubi debet ipsum capitulum celebrari, secundum arbitrium prælati præsidentis ipsi annali capitulo, & disfinite, ubi disfinite fuerint; & ubi non fuerint, secundum arbitrium ipsius capituli, seu majoris partis ejusdem. Volumus tamen, quod libertates, necessitates, seu utilitates, & alia, pro quibus hujusmodi collectæ, subventiones, seu contributiones fuerint imponendæ, in eisdem capitulis provincialibus & annalibus, clare & expresse expo-

exponantur: & aliter, quam ut permittitur, imponi non possint. Et si secus actum fuerit, impositio & processus, ac sententiæ occasione huiusmodi impositionis, factæ & latæ, omni careant roboris firmitate: ac nihilo minus restituantur eidem, quicquid, occasione huiusmodi, ab ipsis exactum fuerit & receptum. De dictis autem subventionibus, & contributionibus, seu collectis, postea membris necessitatem patientibus subveniri: prout expositis prius dictis necessitatibus annali capitulo prædictis, quorum arbitrio subventiones, contributiones, seu collectæ huiusmodi imponi habuerint, in ipso annali capitulo fuerint arbitrati: proviso tamen, quod administratores dictorum membrorum necessitatem patientium, expendere habeant, pro dictis necessitatibus, quantum membra ipsa poterunt sustinere.

Ut autem in conservatione collectarum, subventionum, seu contributionum huiusmodi, adhibeatur cautela diligens, & etiam opportuna: præcipimus, ut illæ, quæ impositæ fuerint in capitulo provinciali, per tres bonos & fideles de illis, qui ad ipsum capitulum pervenire teneantur in aliqua ecclesia, monasterio, seu alio loco convenienti & securo; quæ vero impositæ fuerint in annali, per tres fideles canonicos loci, in quo imponentur (quorum unum ponat ille qui præfuerit ipsi capitulo annali; alium vero, priores & administratores; & tertium, capitulum ecclesiæ, seu conventus monasterii, seu loci huiusmodi annale capitulum fieri debet) in una arca serata, tribus diversificatis seris & clavibus fideliter custodiantur, & in usus dumtaxat, pro quibus impositæ fuerint, convertantur. Pro iis autem collectis, & subventionibus, seu contributionibus fideliter conservandis, &, ut præmittitur, expendendis, dicti tres, qui ad hoc fuerint in provinciali capitulo deputati, præsentent in præsentium ipsius capituli; & alii prælati tres canonici, un prælati, præsententis, & capituli, seu conventus loci principalis, cujus annale capitulum celebratur, præsententia, corporaliter iuramentum: nec imponi valeat alia contributio, quamdiu aliquid de prima contributione, quod sufficit, contigerit superesse.

Habeant autem dicti præsententes, & eorum quilibet, quoad huiusmodi provincialia capitula; similiter quoque prælati, seu alii qui præsentent dictis annalibus, quoad ipsa capitula annalia, auctoritate apostolica suprascripta, exigendi, colligendi, & levandi collectas, subventiones, & contributiones prædictas, & contradicentes & rebelles quoslibet, eadem auctoritate per censuram ecclesiasticam, vel alia juris & ipsius religionis remedia, remoto cujuslibet appellationis remedio, compellendi, & publicandi, & exequendi libere processus suos, ac sententias super præmissis habitos, & prolatas, in ecclesiis cathedralibus, monasteriis, aliisque locis religionis ejusdem, quando & quoties visum fuerit expedire, necnon & abolendi, congrua tamen satisfactione præmissa a dictis sententiis, & relaxandi ac tollendi omnes processus & sententias eorundem, & cum eis, qui dictis legatis sententiis, per simplicitatem, & juris ignorantiam, non tamen in contemptum clavium, celebrando Divina, vel te iugerendo eidem, irregularitatem incurserunt, super enim irregularitate huiusmodi, dispensandi liberam potestatem.

X. Quoniam, per exercitium lætionis, studentes literarum scientiis imbuuntur: nos cu-

piantes, ut viri religionis ejusdem, in primitivis, & deinde in Divinis, & canonici juris scientiis instruantur: statuimus, quod in qualibet ecclesia cathedrali, monasterio, locove alio conventuali seu collegiatio dictæ religionis, cui ad hoc suppetent facultates, habeatur magister, qui canonicos doceat, infra septa locorum, in scientiis primitivis; videlicet in grammatica, logica, & philosophia: proviso attentius, ut seculares instruendi, cum ipsis canonicis docendis, in eisdem monasteriis, sive locis, nullatenus admittantur. In ecclesiis tamen cathedralibus religionis ejusdem, jura super hoc edita observentur. Provideatur autem quotidie præfato magistro, si alius quam canonicus ejusdem

loci fuerit, sufficienter in pane & vino, & pitantia, per illos, qui talia tenentur in eadem ecclesia, monasterio, sive loco, canonicis ministrare. Eidem quoque magistro, pro vestimentis, ac calciamentis, ac salario suis, congrua pensio assignetur annua, summam viginti librarum Turonensium parvorum nequaquam excedens. Quæ infra scripta communi contributione solvatur, donec pro ea certi perpetui redditus fuerint assignati.

Si vero in locis prædictis fuerit canonicus ad huiusmodi instructionem idoneus, ipse per superiores suum, ad quem hoc pertinerit, deputetur instructor, & ad hoc, si necesse fuerit, compellatur. Cui siquidem instructori canonico, ultra victum & vestitum, pro libris emendis, & aliis necessitatibus suis, juxta dispositionem superioris sui, decem libras parvorum Turonensium assignentur. Prælati vero, seu alii ad quos spectaverit, canonicos instruendos dociles, tam de capite, quam de membris, cum consilio seniorum eligere, & de ipsorum certo numero, ac de locis & temporibus, quibus lectionibus, quibusve Divinis officiis, seu obsequiis aliis opportunis intendant, ordinare pure & provide teneantur. Si tamen dicti canonici instruendi, teneri & instrui commode in loco principali nequiverint, & propter hoc fuerit habitus consuetus, ipsos instruendos in aliquo de membris illius loci teneri, atque instrui non intendimus circa hoc, dummodo ibidem vigeat observantia regularis, aliquid immutare. Possint autem præfatus magister, seu instructor, etiam instruendi, cum consilio seniorum, prout expediens visum fuerit eis ad quos pertinerit, removeri, et per eos, loco eorum qui remoti fuerint, alii subrogari.

Præcipimus insuper cunctis visitatoribus, in provincialibus capitulis deputatis, quod ea, quæ sunt de magistro, seu instructore, et personis instruendis, et aliis, circa hæc superius ordinata, faciant auctoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam, et alia opportuna remedia, appellatione remota, firmiter observari. Et nihilo minus ea, quæ super prædictis fecerint et invenerint, præsentibus capitulo provinciali referant, qui etiam, auctoritate Apostolica, si eis vel majori parti ipsorum visum fuerit, contra negligentes vel rebelles in præmissis procedant, sicut viderint expedire.

XI. Quia vero expedire dicitur, ut iidem canonici, postquam in scientiis primitivis fuerint eruditi, ad sacre Theologiæ vel canonum transcant facultates: statuimus, ut ecclesia cathedralis, monasterium, prioratus, locive alius religionis ejusdem, cum membris suis inferioribus declarandis, de quolibet vicenario numero canonicorum, unum canonicum aptum pro huiusmodi

clericis & monasteriis.
* Legi. di. vini. H.

* Legi. 4
Infrascripta
H.

* Legi cum
Pennotto. &
instruendi.
H.

De mittere
dis ad illud.

De studentibus ut or-

modi scientiis acquirendis, ad generalia seu so-
 lemnia studia mittere, et cuilibet mittendorum
 ipsorum teneantur de infrascripta annua pen-
 sione providere. Hujusmodi autem vicenarium
 numerum sic volumus computari: ut videlicet
 illi duntaxat canonici numerum ipsum efficiant
 in hoc casu, qui fuerint in ecclesia, monaste-
 rio, vel loco alio ei subiecto habente odio vel
 plures canonicos, præter priorem seu admini-
 stratorem loci subiecti, & ipsorum canonicis
 ipsius ecclesie seu monasterii, & loci alterius
 principalis, in computatione, ac milione hu-
 jusmodi conjungantur. Quod si forsan, ultra
 dictum numerum vicenarium, aliqui superessent,
 qui tamen vicenarium alium non complerent:
 non propter hoc ardentur aliquid mittere ad
 studia prælibata. Ubi autem hujusmodi eccle-
 sia, monasterium, sive locus, admittendi
 plures ad prædicta studia, quam præmittitur,
 astringeretur, ac consuetudine, vel ordinatione
 alia, seu statuto: non intendimus consuetudi-
 nis, ordinationis, seu statuti hujusmodi, per
 præmissa aliquatenus derogare. Si vero in hu-
 jusmodi ecclesia, monasterio, vel loco alio
 principali, vicenarius canonicorum numerus ex-
 istat: numerus tamen maior tenario ibidem
 sit: teneantur visitatores per provinciale capi-
 tulum deputati, cum in ea, vel eo, visitatio-
 nis officium exercebunt, inquirere de facultati-
 bus, & oneribus hujusmodi ecclesie, monaste-
 rii, sive loci: & si hujusmodi oneribus suppor-
 tatis invenierint facultates sufficere, prout
 vel pluribus canonicis ad dicta studia destinan-
 dis, relationem de hoc faciant in provinciali
 concilio subsequenti, in quo præidentes, cum
 consilio & assensu minoris partis capituli, ori-
 entur auctoritate apostolica, juxta hujusmodi sup-
 petentiam facultatum, de uno, vel pluribus
 canonicis ad eadem studia destinandis. Eligan-
 tur autem ipsi canonici ad eadem studia desti-
 nandi. Eligantur autem ipsi canonici mittendi,
 prout ad scientias Theologie, vel juris
 canonici, seu magis ad unam quam alteram,
 aptiores poterunt inveniri; sic tamen, quod
 si tot apti recipiantur pro ipsius Theologi-
 e studio, ad minus medietas mittendorum
 pro ipso Theologie studio destinatur, & qui
 electus fuerit ad unam de his scientiis, ad aliam
 proprio arbitrio nequeat se transferre: quod si
 fecerit, de studio revocetur.

Ut autem ad electionem canonicorum, ad
 prædicta studia mittendorum, sincere & cum
 celeritate congrua procedatur, capitulum eccle-
 sie cathedralis religionis prædictæ, septem, ab-
 bas vero, prior, & quisvis alius præfatus mo-
 nasterii, seu prioratus, & loci conventualis re-
 ligionis ejusdem, habent vicenarium, aut ma-
 jorem numerum canonicorum, quinque; habent
 vero numerum minorem, tres canonicos se-
 niores (qui dictam electionem facere habeant,
 intra quinque dies, post festum beatæ Mariæ
 Magdalenz, quod primitus a publicatione hu-
 jusmodi nostræ constitutionis, in eorum capitu-
 lis annalibus facta, occurrerit, & deinde, sin-
 gulis annis, in perpetuum, quoties electio de
 canonicis, ut præmittitur, mittendis extiterit fa-
 cienda) infra idem tempus eligere teneantur.
 Seniores autem ipsi, antequam ad hujusmodi
 electionem procedant, juramentum præstent (ad
 quod præstandum per superiores suos, si opus
 fuerit, eos volumus coartari) quod timore,
 amore, odio, precio, seu favore rejectis, illos
 ex canonicis in scientiis primitivis, & regulari-

bus observantiis informatis, ac vita & moribus
 commendandis, eligant ad studia supradicta,
 quos magis dociles & aptiores esse credide-
 rint, alterutram ex theologie & juris cano-
 nici scientiis, ad quas fuerint destinandi. Cum
 vero dicti seniores præliterint hujusmodi jura-
 mentum, teneantur tres dies cum consilio in-
 struendorum, si canonicus extiterit, juramento
 simili adstringendi, eligere coram ecclesie ca-
 thedralis capitulo, vel abbate, seu priore, vel
 alio præfato, mittendos præfatis eligere. Ele-
 ctione autem hujusmodi facta, per seniores eor-
 dem, vel majorem partem numeri eorumdem,
 cum consilio, ut præmittitur, institutoris: is,
 ad quem pertinuerit, licentiam eundi ad studia
 supradicta, infra sex dies post habitam de di-
 cta electione notitiam, eis concedere sit adstri-
 ctus. Idem electi mittendi ad Parisiense stu-
 dium, illuc in Exaltationis sanctæ Crucis; alii
 vero ad alia studia destinandi, illuc in S. Lu-
 ce festis, vel citra, adesse procurent. Quod si
 forsan dictum capitulum, infra prædictos quin-
 que dies, præfatos septem seniores non elegerit;
 aut si ipsis septem ab eodem capitulo, vel
 dictis quinque, seu tribus senioribus, a præfato
 abbate, seu priore, vel alio præfato, ut præ-
 fertur, electis, iidem seniores, vel eorum maior
 pars, in casu quolibet prædictorum, infra dictos
 tres dies, hujusmodi canonicos mittendos non
 duxerint eligendos: ex tunc in ecclesia cathedra-
 li, ad illum qui præest in regularibus disci-
 plinis, post antistitem, in monasterio vero seu
 prioratu, locove alio, ad abbatem, seu prio-
 rem, vel alium prælatum quemcumque eo ipso
 hujusmodi electio devolvatur. Ille vero, ad quem
 ipsa electio fuerit devoluta, electionem dicto-
 rum mittendorum, infra triduum post notitiam
 devolutionis hujusmodi, cum consilio quatuor
 canonicorum discretorum sue ecclesie, seu mo-
 nasterii, aut prioratus, vel loci hujusmodi, quos
 ad hoc elegerit, & simili astringerit juramen-
 to, facere teneatur. Qui vero in præmissis reper-
 tus fuerit deliquisse, prout delicti qualitas ex-
 gerit, puniatur: nihilo minus is, quæ circa
 hæc negligenter omissa, vel dolose commissa
 fuerint, supplendis quantocius, & etiam refor-
 mandis.

XII. Quoniam insistentes litterarum studiis,
 diverfa subire oportet onera expensarum, præ-
 dictis canonicis, qui mittentur ad studia gene-
 ralia, magistris & bacallariis legentibus, ac
 scholaribus studentibus, in subsequentibus quan-
 titatibus, pro expensis hujusmodi, fore decre-
 vimus pensiones, annis singulis ministrandas:
 videlicet in theologia sexaginta, bacallario
 quadraginta, ac scholari similiter quadraginta;
 in iure vero canonico, doctori quadraginta,
 bacallario ac scholari vero, cuilibet eorum, vi-
 delicet triginta quinque libras Turonensium par-
 vorum, vel eorum valorem in alia moneta,
 tam pro victualibus, vestimentis, ac calciamen-
 tis, quam pro libris & quibuscumque necessita-
 tibus aliis eorumdem. Si vero in aliqua eccle-
 sia, monasterio, sive loco, est taxatum sive or-
 dinatum, quid, & quantum assignari debeat
 canonico, in studio existenti: illud detur & as-
 signetur loco pensionis prædictæ, etiamsi eam-
 dem excedat, ei qui, ut præmissum est, ad stu-
 dium transmittetur. Ubi vero hujusmodi taxa-
 tio, vel ordinatio non est facta: volumus, quod
 ii qui teneantur canonicis residentibus in suis ec-
 clesiis, monasteriis, sive locis, de victualibus &
 vestiariis providere, provisionem integraliter fa-

Corr. ad alterutram

Corr. in struendorum

Corr. præfatis mittendos

Leg. & ip
ferm. cano-
nicis. et
subi. oram
canonicis ip-
sorum
&c.

Leg. all-
quem. H.

Leg. ad
mittendum
H.

f. non exi-
stat.

f. f. ppor-
tando

De pensio-
nibus stu-
dentium.

al. Bac-
callarius. H.

f. de p.
doctore.

Leg. in
Pannoia,
provisionem
hujusmodi
is, qui
mittentur
&c. H.

facere teneantur iis, qui mittentur ad huiusmodi studia, etiam si taxationem dictarum pensionum excedat, loco pensionum huiusmodi, integraliter facere teneantur. Quod si huiusmodi taxatio, ordinatio, sive provisio, ad summam dictarum non ascenderet pensionum: de infra-scripta communi contributione, id quod ei defuerit, suppleatur. Et si forte taxatio, ordinatio, sive provisio præfata, non in pecunia, sed in aliis rebus, ipsis canonicis consueverint assignari: ne super exterminatione earum possit altercatio suboriri, in primo annali capitulo ecclesiæ, monasterii, sive loci eorum, qui mittentur ad studia, tres probi viri per ipsum capitulum, vel maiorem partem ipsius deputentur, qui in pecunia valorem provisionis ejusdem computando, ea quæ computanda fuerant, de bono & æquo, & compensando unum annum cum alio, debeant estimare. Quæ quidem pensiones, provisiones, seu alia, quæ loco earum fuerint assignanda per eos, qui ad eorum solutionem tenebuntur, festo Assumptionis beatæ Mariæ, anno quolibet, collectoribus ad eorum deputatis integraliter persolvantur: & per eos illis videlicet qui ad studium Parisiense, in festo Exaltationis sanctæ Crucis, vel circa illud; eis vero, qui ad alia studia generalia, vel solemnia fuerint deputati, in festo beati Lucæ, vel circa, singulis annis, infalibiter transmittantur.

* Permissus habet alienationem. H.

* Adde in Permissis collectoribus. H.

* Permissus quolibet. H.

* Permissus permissio. H.

Si quis vero abbas, præpositus, prior, vel administrator, vel quicumque alius, qui ad prædicta solvenda tenebuntur, illud, quod ipsorum quilibet, pro rata contingente, in termino ad hoc statuto, solvere dictis collectoribus non curarent, teneantur extunc ultra quantitatem, ad quam erunt, ut præmittitur, obligati, quintam partem ejusdem quantitatis, nomine pœnæ, solvere dictis collectoribus, infra mensem. Quod si non fecerint, sit eis eo ipso tamdiu a Divinis suspensi, donec utrumque duxerint persolvendum, nulla sibi remissione præmissorum quomodolibet profutura. Quantitas autem huiusmodi, pœnæ nomine, ut præmittitur, exsolvenda, in acquisitionem librorum utilium, & profectus alios dictorum studentium, juxta superioris eorum arbitrium, convertatur. Quod si priores, præpositi, vel alii administratores quicumque, qui non præsumt collegio, nec habent electionem assumi, abbatibus tamen, seu prælatibus aliis ejusdem religionis subiecti, huiusmodi summas solvere contempserint, & prænominate pœnas, per alios quatuor menses immediate sequentes, sustinuerint animis induratis: excommunicationis incurrant sententiam eo ipso, a qua, satisfactione præmissa possint absolvi, tam per diocesanos locorum, quam præfidentes deputatos in capitulis provincialibus ejusdem provincie, cujus erunt, vel alterum eorumdem. Quod si huiusmodi sententiam, per annum, animis pertinacibus sustinuerint: eo ipso quibuscumque obtentis beneficiis sint privati per illos, ad quorum collationem vel aliam dispositionem pertinuerint, libere personis aliis conferendis.

Nullus autem, cujuscumque fuerit præmi-
nentie, conditionis, dignitatis, aut status, sive
collector pensionum huiusmodi, seu reddituum

assignandorum pro ipsis, aliquid sibi, vel alteri, seu usui cuicumque de præfatis pensionibus, vel fructibus, redditibus, seu proventus, qui assignabuntur pro pensionibus ipsis, quomodolibet applicare, vel alienare præsumant, in diminutionem pensionum, seu præjudicium studentium prædictorum. Si quis autem collector, vel quisvis alius, adversus hæc aliquid applicaverit, vel alienaverit; necnon collector, qui dictas pensiones in supradictis terminis eidem studentibus mittere non curaverit: prout culpæ qualitas exegerit, per illos, ad quos pertinuerit, puniatur: & nihilominus, si solvendo fuerit, de damnis & interesse satisfacere compellatur.

Ut autem onus pensionum huiusmodi levius supportetur, contributiones, quæ pro pensionibus studentium, & instructorum prædictorum, fuerint faciendæ solvantur per capitulum ecclesiæ cathedralis, & per abbatem, priorem, & præpositum, seu conventum, & quemvis alium administratorem monasterii, prioratus, locive alterius, religionis ejusdem, necnon per beneficiatos, quorumlibet beneficiorum canonicalium, ad ecclesiam, monasterium, vel locum alium pertinentium, vel dependentium ab eodem, juxta divisionem inter eos omnes, secundum taxationem vel estimationem decimæ in taxatis; in non taxatis vero beneficiis, secundum taxationem proportionabiliter & rationabiliter, juxta valorem ipsorum, in primo cujuslibet ecclesiæ cathedralis, monasterii, seu prioratus, vel alterius loci ipsius religionis, annali capitulo faciendam, per illum, qui eidem capitulo præerit, & per ipsum capitulum, seu maiorem partem ipsius. Quam si forte, in huiusmodi annali capitulo, facere neglexerint, vel noluerint: tunc præfidentes provinciali capitulo illius provincie, & quilibet ipsorum præfidentium, ac visitatores per dictum provinciale capitulum deputati, & eorum quilibet, ipsos auctoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam, & alia opportuna remedia, ad illam faciendam, appellatione cessante, compellere teneantur; donec ea, quæ per communem contributionem, in supplementum huiusmodi, dari debent studentibus, & instructoribus præfatis, in certis & perpetuis redditibus, de novo pro iis acquisitis, fuerint assignata. Si qui vero ex prædictis beneficiatis proventus habeant adeo tenues & exiles, quod secundum communem estimationem, non sufficiant, supportatis ejus necessariis oneribus, ad ratam contributionis huiusmodi: ad eandem contributionem minime teneantur.

Ad hæc, prohibemus, ne ulli canonico quocumque beneficium, quantumcumque modicum, vel alias pensionem habenti, nisi illo vel illa omnino dimisso, vel dimissa, aliqua de dictis pensionibus studentium assignetur: quod si secus actum fuerit, nullius penitus sit momenti. Si vero ipsi canonico huiusmodi pensionem studentium obtinenti beneficium aliquod, quantumcumque modicum, conferatur: volumus, quod, adepta pacifica possessione ipsius, cesset dicta pensio ipso facto, eaque privatus existat, studenti alteri assignanda, ut non desit studens de numero instituto. Nec per litteras a sede apostolica, vel legatis ipsius, super provisione canonicorum, aut quorumlibet aliorum, obtentis, de pensione aliqua studentium prædictorum cuiquam valeat provideri, nec possit alicui alteri, nisi fuerit de studentibus supradictis, ipsa pensio per aliquem assignari: alias nulla fiat assignatio huiusmodi ipso jure: & tam assignans, quam

Per quos pensiones a-
la solvenda.

quam recipiens, ad restitutionem omnium, quæ inde recepta fuerint, teneantur; quæ in libris, vel aliis necessitatibus dictorum studentium convertantur. Alienationem quoque librorum, quidam studentibus fuerint deputati, seu distractionem, vel etiam obligationem ipsorum, per eos fieri districtius prohibemus: nisi studens hujusmodi utiliores libros emat, & etiam id faciat, licentia sui immediati superioris obtenta: volentes, quod libri prædicti, defunctis eisdem studentibus, ad ecclesias, monasteria, & loca alia, ad quæ pertinuerint, libere revertantur.

Distributio
librorum
inter con-
ventus.

Voluntus etiam, quod si in ecclesia, monasterio, & loco alio religionis ejusdem, libri multiplicati fuerint, libris necessariis in ecclesia, monasterio, & locis aliis remanentibus, cæterorum librorum, per antistitem, abbatem, seu aliquem, ad quem pertinuerit, de consilio sui capituli, seu conventus, vel majoris partis ipsorum, fiat conveniens distributio inter studentes eisdem, fiatque prius de personis studentium, quibus dicti libri tradentur, & librorum nominibus prædictorum, memorialis scriptura, quæ in ecclesia, monasterio, seu loco hujusmodi conservetur. Provisio tamen, quod pulchrioribus & utilioribus, in eisdem ecclesia, monasterio, seu loco alio, debeant remanere. Si quis vero de studentibus ipsis, per se vel alium, librorum seu librorum hujusmodi, qui sic pervenerint ad eundem, contra hæc distrahent aut obligaverit: eo ipso sit inhabilis, per biennium, ad quodcumque beneficium obtinendum; & nihilo minus, de studio revocetur, & loco sui alius subrogetur, & etiam per suum superiorem, prout facti qualitas exegerit, puniatur. Possit tamen dictus superior super inhabilitate hujusmodi dispensare, si sibi visum fuerit expedire. Ubi autem erit aliquis de ipsis studentibus, qui sit vitæ laudabilis, & alias idoneus, & discretus, & ad bacallariatum & magistratum dispositus, vel propinquus, vel de cuius fructu scientiæ acquirendæ possit verisimilis spes haberi: prior dictorum studentium, qui erit pro tempore, cum consilio aliquorum studentium eorundem proborum, scribat præsentibus antedictis, ut proprio prælato ipse mandent, & ordinent cum eodem, quod talem de studio non revocet; sed cum in scientia proficere, & ad statum bacallariatus, & honorem magistratus pervenire, lecturamque continuare permittat, ipsumque; & alios similes, quos in scientia laudabiliter proficere noverit, dignis attollat honoribus, & promotionibus offerat opportunis.

De regimine
canoniarum
studiorum.

Provideant quoque præfidentes, & alii prælati convenientes in ipso capitulo provinciali, quod canonici ad dicta studia transmittendi, prout convenientius & commodius fieri poterit, simul commorentur, quatuor vel quinque ad minus; & quatuor vel quinque hujusmodi, duobus servitoribus sint contenti. Præcavere nempe volentes, & etiam providere, ut dictis scholaribus, in dictis studiis pro tempore morantibus, regularis non desit salubre gubernaculum disciplinæ: ordinamus, quod in capitulis provincialium, in quibus erunt hujusmodi studia, præfidentes, unum de iis qui debent ad provinciale capitulum venire, vicinum loco ubi studium erit, quem, quoties eis placuerit, ponere valeant, & mutare, deputent & assignent, qui ex dictis studentibus unum inibi priorem studentium constituat, per annum solummodo duraturum: quem tamen priorem, tam ipse, quam etiam præfidentes, & quilibet eorundem,

Council. General. Tom. XXV.

mutare valeant, infra annum, & quoties eis videbitur expedire. Constituat autem ipse prior talis, qui sit potens in opere & sermone; ut canonicos studentes, pensionarios, & alias etiam beneficiatos, in bono instituat, & a malo studeat revocare: ipsosque, quoties sibi videbitur expedire, convocet ad aliquem locum competentem, eisque quoad regularem prædeat disciplinam; & potestatem habeat illos corrigendi, puniendi, & absolvendi, & cum eis dispensandi, quamdiu in ipsis studiis moram traxerint, ab omnibus a quibus, & super quibus, & prout posset superior post antistitem, vel abbas, seu alius prælatus eorum proprius in ecclesia, monasterio, vel alio loco, unde claustrales existunt; ipsosque informandi, & instruendi, & tenendi sub regularibus disciplinis, & illos etiam coercendi, ne vagentur, vel actibus seu operibus vagant illicitis, sed studeant, & proficiant, sicut decet, & juventque laudabiliter & honeste.

a. Lage ex
Pennis.
vivanque.

Provideat Insuper idem prior studentium, quod dicti canonici pensionarii studentes, expensas faciant moderatas, non superfluas, nec aliquatenus excessivas; eosque cogat ad reddendum de receptis & expensis, in fine mensis cujuslibet, vel prout alias sibi videbitur, rationem illi, vel illis providis & discretis, quos idem prior ad id duxerit deputandos. Et quando ipsorum studentium conditio, seu demerita fuerint, eos a studio revocandos: idem prior teneatur id, consulte tamen & caute, antistiti, abbati, vel alii prælato eorum proprio, per suas litteras intimare. Idemque antistes, abbas, seu prælatus proprius, eos revocare debeat, & in locis eorum canonicos totidem subrogare, per modum superscriptum, appellatione, contradictione, vel reclamazione rejectis. Concedimus quoque prædicto priori, canonicos studentes pensionarios, & alios etiam beneficiatos, quamdiu in ipsis studiis fuerint, ab excommunicationum, suspensionum, & interdictionum sententiis, per statuta provincialia, seu cujusvis ecclesiæ, monasterii, sive loci dictæ religionis, vel diocesanum, contra studentes in locis, ubi erunt studia, generaliter promulgatis, congrua satisfactione præmissa, juxta formam ecclesiæ, auctoritate apostolica, absolventi; & cum eis, super irregularitate, quam sic ligati, celebrando Divina, seu alias ingerendo, per simplicitatem, & juris ignorantiam, non tamen in contemptu clavium, incurrerint, dispensandi, auctoritate prædicta, liberam potestatem a

H.

D

E

Per hoc vero, dictos canonicos studentes, a potestate antistitis, vel aliorum ordinariorum suorum, vel alterius prælati sui, volumus aliquatenus eximere, vel etiam liberare. Quilibet autem dictorum canonicorum religionis ejusdem, hujusmodi studiis insistens, pensionarius, & alius etiam beneficiatus, præfato eorum priori de quinque solidis Turonensium parvorum, vel eorum valore in alia moneta, providere, annis singulis, teneatur: ad quorum solutionem, idem prior possit eosdem, per censuram ecclesiasticam, & alia ipsius religionis remedia, auctoritate apostolica, remoto appellationis obstaculo, coercere. Idem tamen prior sumptus nunciatorum subeat, quos, pro præmissis, duxerit transmittendos. Dicti quoque præfidentes, in singulis eorum provincialibus capitulis, deputent aliquem de illis, qui debent ad dictum provinciale capitulum convenire, idoneum ac

a. Præfidentium
munus quo-
ad canonicos
studentes.

Sff

vici-

vicinum studio, in quo studentes hujusmodi morabuntur: & tam hujusmodi deputatus, quam etiam visitatores in provinciali capitulo ordinari, diligenter & fideliter se informant, an ea, que per nos de studentibus, & eorum pensionibus, & aliis, circa hæc statuta & ordinata existunt, fuerint effectui mancipata: & si qua inveniunt non completa, eorum plenam relationem, & etiam informationem, qualiter compleri possint, faciant in proximo provinciali capitulo eorundem, in quo ordinari debeat, quod efficaciter compleantur.

* f. illos qui eas inc.
a Legi ex Pennoio, qui sententias ipsorum. H.

Habeant insuper præfidentes præfati, & quilibet eorundem, faciendi compleri, & inviolabiliter observari, auctoritate apostolica, omnia & singula suprascripta; necnon contradictores, & rebelles, per censuram ecclesiasticam, & per alia juris, seu ipsius ordinis remedia, sublato appellacionis obstaculo, compellendi; & processus & sententias eorum in locis religionis ejusdem solemniter publicandi; & illos * illorum incurrerint congrua satisfactione præmissa, juxta formam ecclesiæ, absolvendi, & cum illis, ex eis qui hujusmodi ligati sententiis, per simplicitatem & juris ignorantiam, non tamen in contemptum clavium, Divina celebrant officia, vel ingesserint se eidem, super irregularitate per eos exinde contracta, auctoritate prædicta dispensandi, liberam facultatem.

Que per affirmandos ad gradus servari debeant.

Rursus statuimus, & etiam ordinamus, quod nullus religionis ejusdem, ad recipiendum magistratus seu doctoratus honorem, de cætero assumatur, nisi prædicto per eum primitivo juramento, in præsentia dicti prioris studentium, ac sex proborum & discretorum ex studentibus antedictis, quod in assumptione ipsius honoris, vel ante, seu post, ejus occasione, circa cibos, vestes, vel alia non expendat, per se vel alium, undecumque habuerit, vel fuerit sibi datum, nec quantum in eo fuerit, a quibusvis aliis expendi permittat, ultra valorem duorum millium Turonensium argenti. Illi, qui etiam ad bacallariatum fuerint assumendi, juramentum similiter præfatis teneantur in præsentia prioris studentium, & quatuor proborum & discretorum de studentibus memoratis, quod hujusmodi sui bacallariatus prætextu, ipsa die qua bacallarii erunt, vel ante, seu post, nullum festum seu convivium faciant per se, vel alios, aut, quantum in eis fuerit, fieri permittent a quibuscumque aliis, etiam eorum consanguineis, vel amicis.

* Pennoio in alio. H.

Ad hæc, statuimus & etiam ordinamus, quod quilibet ipsius religionis, qui in dicto Parisiensi, vel in aliquo alio generali studio, per sex annos in theologia studuerint, in illis primitivis scientiis prius sufficienter instructi, & alias sufficientes ad hoc idonei fuerint, possint in ipso Parisiensi studio, curtus bibliæ facere consuetos. Qui vero, per octo annos in theologia studuerint, librum sententiarum legere valeant, si ad hoc sufficientes fuerint, in Parisiensi studio præfatis. Et quæ in eodem Parisiensi, & alio quocumque studio, in quo ad magistratum in theologia licentia dari poterit, seu consueverit, cum digni reperti ad hoc extiterint, ad magistratum ac doctoratum in theologia libere admittantur. Illi vero religionis ejusdem, qui in ipso Parisiensi, vel quovis alio studio generali, audiverint jura canonica, per sex annos, de quibus, per tres annos ad minus, decretum audiverint, dummodo sufficientes, & idonei fuerint: possint ad bacallariatum, & lecturam ju-

aris canonici, sive decretorum, in eodem Parisiensi & quolibet alio studio in cappa sive * religioni congruenti assumi. Qui vero, per quinque annos in Parisiensi, vel alio generali studio, jura canonica, ut bacallarii, legerint, & de hoc primo fidem fecerint, per eorum proprium juramentum, se credere eos verum jurasse, possint, si voluerint, in cappa similiter eorum religioni congruenti, ad magistratum in decretis, vel ad lecturam decretorum, in eodem Parisiensi & quolibet alio studio generali, dilatione, & difficultate malitiosa, & impedimento quibuscumque sublatis, sicut ibidem consueverunt assumi ceteri clerici sæculares, assumi, & per cancellarium ecclesiæ Parisiensi, in Parisiensi vel in alio quolibet studio generali, per illum ad quem pertinuerit, ad hujusmodi magistratum, seu doctoratus honorem, promoveantur libere, & etiam admittantur. Non obstantibus quibuscumque consuetudinibus ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum locorum religionis ejusdem, necnon Parisiensi, & aliorum locorum, atque studiorum, contrariis juramentis, confirmationibus apostolicis, ac quibusvis firmitatibus aliis roboratis; & illis præsertim, quibus in eodem Parisiensi studio caveri dicitur, quod nullus possit legere cursum bibliæ, nisi studuerit inibi VII. annis; nec permittatur sententias legere, nisi ibidem studuerit decem annis; quodque nullus canonicus, vel religiosus alius legat ibidem jura canonica, vel ad bacallariatum statum, aut magistratum honorem, in jure canonico permittatur assumi, seu quod nullus sine rubea cappa decretum legat, seu legere permittatur ibidem, aut quod nullus ibi legere valeat jura canonica, vel ad bacallariatum assumi, seu ut bacallarius legere decretales, aut ad magistratum ascendere in decretis, sive doctor fieri decretorum, aut ad lecturam in decretis assumi, seu ipsam continuare, nisi ibidem, vel in aliquo studio generali, audiverit jura canonica per quinque, vel alibi jura civilia, per tres annos, aut alibi jura civilia, per quinque, & ibi vel in alio generali studio jura canonica per tres annos, prout sic, vel aliter, in statutis ipsius Parisiensi studii dicitur contineri, vel de consuetudine observari; & aliis consuetudinibus, vel statutis Parisiensi studii, vel quibuscumque, sub quacumque forma vel expressione verborum, in contrarium editis vel edendis; necnon quibuslibet privilegiis, vel indulgentiis generalibus, aut specialibus, aut litteris apostolicis contrariis ordinibus, ecclesiis, monasteriis, locis, & studiis quibuscumque, sive universitatibus magistrorum, vel scholarium eorundem, seu personis ecclesiasticis, sæcularibus, & regularibus, exemptis & non exemptis, cujuscumque sint præminentie, dignitatis conditionis, aut status, sub quavis forma vel expressione verborum concessis: per quæ presentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus hujusmodi statutorum, & ordinationum, & singulorum contentorum in eisdem presentibus impediti valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus, quorumque totis tenoribus, plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, oporteat in illis vel aliis nostris litteris fieri mentionem: quibus non intendimus, quoad alia, in aliquo derogari.

XIII. Ut cultus augeatur Divinus, & religionis * vacandi materia præcludatur: statuimus, quod canonicis religionis ejusdem, extra ecclesias, monasteria, sive loca alia principalia, ob-

* Corr. h. religioni

4

De mittere ad beneficia. Corr. religiosi vagandi.

rinentes prioratus, seu quævis alia beneficia, qui-
 bus ad hoc suppetent facultates, in ipsis benefi-
 ciis residere, & socios sui ordinis
 secum habere, juxta ipsarum facultatum sup-
 petentiam teneantur, statuti & consuetudinibus
 contrariis non obstantibus quibuscumque, quos
 locium vel socios hujusmodi, prælati, seu is
 ad quem hoc pertinuerit, prout locis congruere
 noverit & personis, & consilio & assensu sui
 capituli seu conventus, vocatis iis, qui dicta
 beneficia obtinebunt hujusmodi, suppetentiam
 arbitrando, assignet eisdem. Quod si hujusmo-
 di priores, seu administratores, quibus fuerint
 canonici in socios assignati, cessante causa ra-
 tionabili, relinquendo arbitrio assignantis,
 recusent admittere sibi assignatos, vel eis suf-
 ficienter & decenter in necessariis providere:
 cogantur ad hæc per censuram ecclesiasticam,
 & alia juris remedia opportuna; & nihilomi-
 nus de hujusmodi inobedientia puniantur.

* Forte, re-
 linquenda
 arbitrio. H.

Qui autem in ecclesiis cathedralibus, seu mo-
 nasteriis, dignitates, personatus, officia, seu ad-
 ministraciones alias habuerint, & in eisdem ec-
 clesiis, seu monasteriis, contueverint residere:
 cogantur officium incumbens eis, tam in Di-
 vinitis, quam in aliis, debite exercere; familiam
 quoque excessivam, præsertim infra claustra,
 non teneant; aut talem, per quam verifimi-
 liter præsumatur, in ecclesiis, seu monasteriis
 scandalum generari. Et quia, secundum præ-
 missa, nonnulli de canonicis regularibus, qui in
 ecclesiis, seu monasteriis consueverant residere,
 habebunt extra in suis prioratibus, seu benefi-
 ciis alijs, residentiam facere: in capitulo anna-
 li cujuslibet ecclesie, & monasterii, per prela-
 tum & capitulum, vel majorem partem ipsius,
 scito & cognito diligenter quot mittentur ex-
 tra, pro residentia in dictis prioratibus & be-
 neficiis facienda; proinde ordinentur, quot lo-
 co eorum, qui extra mittentur, in ipsis ec-
 clesiis seu monasteriis fuerint subrogandi. Obtin-
 entes autem beneficia simplicia, quibus cura non
 imminet animarum, quorum ad tenendum lo-
 cum non sufficiunt facultates: si propinqua sint
 ecclesiis, vel monasteriis, a quibus illa depend-
 ent, ut dictis ecclesiis, vel monasteriis; vi-

* Pannorum
 tenentur:
 forte, tenen-
 tur. H.

Qualia canonici ministrare tenentur, dummo-
 do ad hoc redditus beneficii hujusmodi obrinen-
 tis sufficere dinoscantur. Quod si hujusmodi be-
 neficia longe distant ab ecclesiis, seu monaste-
 riis, quibus subsunt, ac prioratibus vel admini-
 strationibus, ubi canonici residere consueverint,
 sint propinqua: modo præmissis, & cum satis-
 factione simili expensarum, obtinentes hujusmo-
 di beneficia, seu administratores eorum, ad re-
 sidendum in dictis prioratibus seu administra-
 tionibus deputentur, nisi per fundatores hujusmo-
 di beneficiorum aliter fuerit ordinatum: cui or-
 dinationi per hoc non intendimus derogare.
 Super distantia vero, seu propinquitate benefi-
 ciorum hujusmodi, stetur arbitrio annalis ca-
 pituli, ejusque in hoc deliberatio observetur.
 Quod si dicta beneficia simplicia, tam ab ec-
 clesiis vel monasteriis, quam ab eorum priora-
 tibus, seu administrationibus sint remota, per
 dictum annale capitulum ordinetur, nisi tales
 debeant residere: proviso tamen, quod Divinus
 cultus exerceatur debite in beneficiis memora-
 tis. Canonici autem in hujusmodi prioratibus,
 seu administrationibus commorantes, in ec-
 clesiis, horis congruis, cum dictis prioribus, seu
 administratoribus, simul intersint, canonicas
 horas dicant, in Missis celebrandis suas hebdo-
 Censil. General. Tom. XXV.

Canonici
 quod circa
 officia cele-
 branda fer-
 vare debeant

madas ordinate teneant, & in locis ubi tres
 fuerint, vel plures, una per eos Missa ad mi-
 nus cum nota, die qualibet celebretur, & ho-
 re etiam canonicæ cum nota dicantur.

Dicti quoque canonici, socii priorum & ad-
 ministratorum prædictorum, in una domo com-
 muni regulariter jaceant, camerulis, & cellulis
 eis penitus interdictis, in una etiam domo vel-
 cantur. Prior insuper, & administrator, & ca-
 nonici (nisi infirmitas, vel alia evidens ratio
 interdum aliud suaserit faciendum) in vestitu
 etiam & tonsura, a communi ecclesie, mona-
 sterii, sive loci fuerint, cui institutione, vel
 debita observantia non recedant, ac suo priori
 vel administratori, juxta ordinationem prælati
 sui, vel superioris, obediant humiliter & devo-
 te. Et si aliquando dictos canonicos in priora-
 tibus seu administrationibus mori, aut fugitivos
 fieri forsan continget: priores, seu administra-
 tores prædicti, diem mortis, aut fugæ, seu re-
 cessus ipsorum, prælati eorum superioribus, ut
 in ecclesiis, seu monasteriis eorum principalibus,
 pro defunctis consueta fiant suffragia, seu
 fugitivos revocare, vel in prioratibus seu admi-
 nistrationibus alios loco eorum subrogare vale-
 ant, quam cito commode poterint, intimare
 per suas litteras, teneantur. Quod si priores,
 seu administratores prædicti, diem obitus, aut
 fugæ, sive recessus hujusmodi, prælati suis su-
 perioribus significare distulerint: tertiam partem
 illorum, quæ canonicis expendisset, si non
 fuisset mortuus, vel in fuga, pro pirantia capi-
 tuli, vel conventus ecclesie, monasterii, vel
 loci principalis, solvere teneantur.

* f. ejus
 fuerint, in-
 sit.
 Præmissis,
 cui subincl-
 untur, insti-
 tutione.

Insuper, canonici prædicti, non solum, sed ho-
 nelle associati, & cum habitu decenti incedant;
 nec in villis, in quibus prioratus seu administra-
 tiones hujusmodi fuerint, comedere, vel bibe-
 re, aut ingredi domos præsumant, nisi cum
 honestis personis, & tunc de sui prioris, seu
 administratoris licentia speciali: qui vero con-
 trarium fecerint, regulari subjaceant disciplinæ.
 Ut hæc efficacius oberventur, anastites, abba-
 tes, & ceteri eorundem canonicorum superio-
 res, nec non alii qui ad visitandum per eos
 fuerint deputati, cum prioratus & administra-
 tiones hujusmodi visitabunt, circa illa observan-
 da, & non observata etiam corrigenda, curam
 habeant diligentem.

XIV. Præcipimus, quod canonici religionis
 prælatæ, qualicumque in ipsa religione aucto-
 ritate sedis apostolicæ, vel legatorum ipsius,
 beneficia obtinentes, obediant superioribus suis
 religionis ejusdem, ipsorumque subliit correctio-
 nibus, ordinationibus, punitionibus, & statu-
 tis; & beneficiis hujusmodi, ex causis rationa-
 bilibus privari, & ab illis amoveri possint, quem-
 admodum possent, si foret per superiores suos
 de ipsis beneficiis eis provisum.

De obtinen-
 tibus benefi-
 ciis a sede a-
 postolica.

XV. Cum expediat infirmis de domo, seu
 loco congruo provideri: statuimus, quod in ec-
 clesiis, monasteriis, & locis aliis conventuali-
 bus religionis ejusdem, in quibus certa domus,
 seu locus deputatus non fuerit pro infirmis, ii
 ad quos id pertinuerit, quibus ad hoc suppetent
 facultates, domum, seu locum hujusmodi, suf-
 ficientes, juxta statum & facultates locorum,
 quantoties commode fieri poterit, deputare seu
 construere teneantur, eisdem infirmis sufficien-
 ter delictis * viualibus, servitoribus, medicis,
 & rebus medicinalibus, & aliis quibuslibet ne-
 cessariis providendo. Ad quæ peragenda & com-
 plenda, per superiores suos immediatos, & per
 S f f 2 præ-

De firmariis.

* Corr. de
 lectis.

presidentes, ac visitatores, & eorum quemlibet, auctoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam, & alia opportuna remedia compellantur. Ubi autem administratores eorum, qui ad præmissa tenentur, sufficientes ad ea peragenda non habuerint facultates; in capitulo annali, per ipsum capitulum, vel majorem partem ipsius, auctoritate apostolica ordinetur, quod administrationes hujusmodi, sufficientes ad hoc reddantur per assignationes pensionum, prout infra in alio casu, sub rubrica de vidualibus, & aliis ministrandis, noscitur esse provisum.

Quod antequam canonicorum numerus teneatur.

XVI. Cum sit consonum rationi, ut obtinentes beneficia, ipsorum onera debeant supportare: statuimus, quod in monasteriis, prioratibus, & aliis beneficiis quibuscumque religionis ejusdem personis quibuslibet extra præstatam religionem, cujuscumque sint dignitatis, gradus vel præminentie, etiamsi fuerint sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, collatis vel commendatis, seu de cætero conferendis vel commendandis, tot canonici teneantur, quot in eis tenerentur, si per canonicos regulares monasteria, prioratus, & beneficia hujusmodi regerentur: & quod nihilo minus canonico in eisdem monasteriis, prioratibus, & beneficiis committatur, id quod supra vel circa alios canonicos inibi residentes haberet exercere administrator canonicus, si præfesset eisdem, quantum ad ea, quæ pertinent ad regulam, seu disciplinam, vel observantiam regularem. Et quod quilibet prædictorum, hujusmodi monasteria, prioratus, & beneficia quomolibet obtinentes, ad procuraciones, & alia quælibet onera, ipsis monasteriis, prioratibus, & beneficiis incumbentia, supportanda, persolvenda, & reddenda integre sint stricti; quodque ad hæc, & alia supradicta, auctoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam, & alias, compelli valeant per capitulorum provincialium presidentes, & quemlibet eorundem, prout per superiores suos possent & deberent compelli canonici regulares, si præfessent monasteriis, prioratibus, & beneficiis memoratis: nisi fuerint sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, quos volumus talium compulsionibus subjacere.

De personis secularibus & animalibus remediis vel non, in ecclesiis, vel monasteriis.

XVII. Prohibemus, ne canonici regulares, in ecclesiis cathedralibus, monasteriis seu locis aliis collegiatis seu conventualibus religionis ejusdem, teneant, aut nutrent equos, seu alias eversiones, novæ familiares seu servitores habeant seculares, nisi ratione dignitatum, officiorum, vel administrationum suarum, quægerint, id eis permittum fore noscatur. In infirmitorio tamen, & coquina monasterii, seu prioratus, & aliis officiis, atque servitiis aliis communibus, possint tenere seculares servitores honestos, & prout in ecclesiis, seu monasteriis, & aliis locis prædictis fuerit hætenus rationabiliter observatum, non in excessivo, sed moderato numero, juxta arbitrium prælati immediati. Servitores autem seculares hujusmodi, quanto minus fieri poterit, cum canonicis conferantur, nec cum eis in communi comedant, nec bibant, etiamsi presbyteri fuerint, vel clerici seculares: nisi forte tales fuerint presbyteri, vel alii in sacris ordinibus constituti, qui essent inibi perpetui, & cum canonicis etiam in refectorio comedere assueti: & tunc a canonicis sedent segregati, cum habitu consueto, & etiam honesto se eisdem canonicis in silentio, & observantiis aliis honestis, quamdiu cum eis fuerint, commorantes, quibus provi-

deatur, juxta morem inibi rationabiliter observatum. Et si presbyteri, seu seculares clerici perpetui prædicti, infra ecclesiarum seu monasteriorum septa, deliquerint seu excesserint in levibus: per ademptionem participationis, seu portionis quam fuissent alias percepturi, per immediatum prælatum regularem loci, undecumque sumunt prædicta, vel per illum qui inibi præerit, regularibus disciplinis possint corrigi & puniri. Caveant igitur abbates, præpositi, priores, & cæteri quicumque ipsius religionis, ne lautis conviviis & comestationibus occupentur, nec in iis sumptus immoderatos faciant, vel alias etiam excessivos: a familiarium quoque servitorum, aut sequacium, nec non raubarum, seu vellium multitudine indecenti, & excessiva, ubique diligenter studeant abstinere, & honeste ac laudabiliter conversari. Dicit quoque abbates, necnon præpositi, priores, cæterique administratores, & professores alii religionis ejusdem, extra loca sua proficiscentes, associati incedant, prout ipsorum congruit honestati: & ubi canonicorum numerus sufficiens affuerit, & ad hæc etiam suppetant facultates, abbates, & alii prælati, saltem religionis suæ duos socios secum ducant. Præsidentes autem capitulis provincialibus, ac visitatores per ipsa capitula deputati, necnon prælati alii religionis ejusdem, quoad suos subditos, attente provideant, quod præmissa diligentius observentur, transgressores arguendo, & prout expediens fuerit, puniendo.

XVIII. Præsentium auctoritate statuimus, quod canonici beneficia simplicia obtinentes, & alii non beneficiati religionis ejusdem, ad mandatum prælati sui, intra terminum per eum præfixendum, eisdem, se faciant ad ordines quoslibet promoveri: nisi eos causa rationabilis, quam ipsi prælato infra dictum terminum exponere habeant, excusaret. Quod si non fecerint, beneficiati eo ipso ab obtentis beneficiis sint suspensi; non beneficiati vero, ad beneficia obtinenda sint & remaneant inhabiles, donec promoti fuerint ad ordines supradictos. Quodque prioratus curam animarum habentes, & alia beneficia curata, quorum prioratum & beneficiorum cura per perpetuos vicarios exercetur, committi nequeant vel conferri, nisi eis, qui vicissimum annum suæ ætatis: qui autem hujusmodi prioratus, seu beneficia habuerint, infra annum computandum a tempore collationis, seu commissionis tibi factæ de eis, & possessionis adeptæ, vel infra vicissimum quintum ætatis suæ annum, si ante annum ipsum, prioratus, seu beneficia hujusmodi eis collata fuerint, seu commissa, se faciant ad sacerdotium promoveri. Prioratus quoque conventuales dignitates, personatus, officia, seu administrationes, videlicet sacristia, thesauraria, elemosynaria, operaria, cameraria, & similia, quæ in ecclesiis, monasteriis, & aliis locis conventualibus seu collegiatis dictæ religionis, officia, seu administrationes, & beneficia fuerint, etiamsi eisdem officiis, seu administrationibus, animarum cura nullatenus sit annexa, alicui, nisi vicissimum quintum annum attigerit, conferri nequeant, aut committi. Et qui prioratus dignitates, personatus, officia, seu administrationes hujusmodi obtinuerint, infra annum a tempore collationis seu commissionis eis factæ de ipsis, & adeptæ possessionis eorum se faciant ad sacerdotium promoveri: vel saltem ad ordinem, quem dignitates personatus, officia, vel administrationes obtenta requirent, de-

Lege ex Permissio: per unde in piratis. H.

Permissio: a rerum les vultum. H.

De erate & qualitate ad ordines & beneficia promovendorum.

Deest antequam gerint.

jure, consuetudine, seu statuto: nec contra hoc A
 a quoquam valeant dispensari. Nos insupe
 commissiones, seu collationes factas contra præ
 missa, decrevimus fore irritas & inanes. Si
 quoque, qui juxta præmissa, cessante causa ra
 tionabili, ad ordines promoti non fuerint, sint
 prioratibus, dignitatibus peronatibus, officiis,
 administrationibus & beneficiis prædictis, eo ip
 so privati, quæ ipsis iterum ea vice nullatenus
 conferantur. Nostræ vero intentionis existi
 sit, quod præsens constitutio, quantum...
 de recipiendis ordinibus per priores & alios be
 neficiatos præmissis: illos etiam, post duos
 menses a tempore publicationis præsentium con
 stitutionum, in eorum annali capitulo facere
 constringat, qui etiam in præsentia beneficia
 obtinent, vel dictæ publicationis tempore
 obtinebunt, dummodo ætatis legitimæ sint ef
 fecti: alias, cum ad ætatem legitimam perve
 nerint, ad recipiendum, secundum præmissa,
 dictos ordines sint astricti, nisi foret aliud ca
 nonicum, quod eos ab hujusmodi susceptione
 ordinum excusaret.

* Lapsa ex
 Pennato, a
 quantum ad
 ea quæ de
 ac.

De forma
 & humilitate
 habitus &
 vestimentor
 um.

* Infravalat
 rodondellis,
 & rodondel
 las. Nempe
 stundis.
 Faxat & clo
 chias forte
 quia vestes
 sile. ima
 parte rotun
 da iustitiam
 que sunt ad
 clachia, sive
 cloche horeg
 campana,
 formam.
 Vide bre
 1811. B.

XIX. Dignum fore censentes, ut canonici
 religionis præfatæ, non solum morum & vitæ,
 sed etiam habitus & vestimentorum relutgeant
 honestate: distrius inhihemus, ne dicti cano
 nici, extra septa ecclesiarum, monasteriorum,
 seu locorum suorum, prohibentes, portent a
 lias vestes super habitum, quam cappas, seu
 mantellos honestos, vel redontellos, seu clo
 chias talares vel circa ulum & consuetudinem
 laudabilem ecclesiarum, monasteriorum, & lo
 corum suorum: ulum, seu verius abulum man
 ticarum, seu tabardorum, necnon rodondello
 rum, vel clochiarum notabilem habentium bre
 vitem, eisdem canonicis penitus prohibentes.
 Præcipimus quoque, quod in ecclesiis, mona
 steriis, & aliis locis religionis præfatæ, in qui
 bus canonici cappas a parte anteriori apertas de
 panno laneo, consuevere deserre, quæ in qui
 buldam locis cappæ de choro vulgariter nuncu
 pantur, ipsas honestas, non nimia longitudine,
 vel brevitate notandas, portare debeant, locis
 & temporibus consuetis. Deserant etiam cappas
 hujusmodi, a festo Omnium Sanctorum, usque
 ad festum Paschæ, infra septa quatuordecim
 cathedralium ecclesiarum religionis ejusdem, ac
 monasteriorum, & aliorum locorum, mediatos
 superiores ipsius religionis non habentium, in
 quibus monasteriis, sive locis, fuerit duodena
 rius canonicorum numerus, licet hætenus ipsas
 ibidem non consueverint deportare. Sane infra
 ecclesias, claustrum, capitulum, rectorium,
 ac dormitorium, non capucis, sed almucis
 honestis utantur. Capucia vero, si ea per ipsos
 extra loca prædicta deferri contigerit, sint ho
 nestæ: & illa, quæ cum cappis & mantellis,
 clochiis seu rodondellis, portaverint, unius cum
 eis & ejusdem coloris existant: nisi ex privile
 gio aut institutione laudabili, capucia certi co
 loris aut formæ, essent assueti portare. Almuc
 iæ autem, si de panno fuerint, illius, cujus
 cappæ esse debent, coloris existant. Per hoc au
 tem non liceat portare capucia, vel rodondel
 los, seu clochias, eis quibus alias portare lic
 tum non existit.

Prohibemus etiam, ne dicti canonici de cæ
 tero ferant forraturas, de ventribus Variorum
 aut Squiolorum, etiam cum doris permixtis.
 Præcipimus etiam, quod canonici dictæ reli
 gionis, infra ecclesias & claustra locorum ca
 thedralium, aliorumque conventualium seu col
 legiatorum ipsius religionis, & alibi conventua
 liter incedentes, portent superpellicia magna &
 ampla, juxta cujuslibet ecclesiæ consuetudinem
 rationabilem, quæ in longitudine manicarum
 ultra manum, quatuor digitis transversalibus,
 vel circa, in sua longitudine protendantur. Ex
 tra ecclesias vero, claustra, & loca prædicta,
 & ubique, sub cappis, rodondellis, seu clochiis,
 vel mantellis, in locis debitis, uti possint su
 perpellicis, quorum manicæ usque ad cubitum
 in latitudine, vel circa, & eorum longitudo
 usque ad mediam tibiæ, vel circa, proten
 dantur. Per hoc autem nolumus derogare con
 suetudini quorundam locorum, quæ ab anti
 quo, vel ab institutione, habent ulum super
 pelliciorum, ad formam roquetorum, seu ca
 militiarum Romanarum: proviso statem, quod
 minoris longitudinis superpellicia non existant,
 & adeo manicæ longas habeant, quod ex eis
 brachia usque ad pugnum valeant cooperiri: per
 formas autem hujusmodi superpelliciorum &
 habituum non intendimus prohibere, nec cir
 ca eas aliquid innovare.

legiatorum ipsius religionis, & alibi conventua
 liter incedentes, portent superpellicia magna &
 ampla, juxta cujuslibet ecclesiæ consuetudinem
 rationabilem, quæ in longitudine manicarum
 ultra manum, quatuor digitis transversalibus,
 vel circa, in sua longitudine protendantur. Ex
 tra ecclesias vero, claustra, & loca prædicta,
 & ubique, sub cappis, rodondellis, seu clochiis,
 vel mantellis, in locis debitis, uti possint su
 perpellicis, quorum manicæ usque ad cubitum
 in latitudine, vel circa, & eorum longitudo
 usque ad mediam tibiæ, vel circa, proten
 dantur. Per hoc autem nolumus derogare con
 suetudini quorundam locorum, quæ ab anti
 quo, vel ab institutione, habent ulum super
 pelliciorum, ad formam roquetorum, seu ca
 militiarum Romanarum: proviso statem, quod
 minoris longitudinis superpellicia non existant,
 & adeo manicæ longas habeant, quod ex eis
 brachia usque ad pugnum valeant cooperiri: per
 formas autem hujusmodi superpelliciorum &
 habituum non intendimus prohibere, nec cir
 ca eas aliquid innovare.

Statuimus insuper, quod canonici dictæ re
 ligionis, vestibus albi, bruni, nigri, seu quasi
 nigri coloris duntaxat utantur: quodque illi,
 qui altero tantum de dictis coloribus uti con
 suerunt, seu tenentur, non possunt ad alium
 portandum seu assumendum aliquatenus se trans
 ferre, nisi ad album duntaxat. Vestis quoque
 superior, habitui proxima, sit rotunda per cir
 cuitum, & non fissa, nec longitudine nimia,
 aut brevitate, notanda. Ab eisdem quoque ca
 nonicis, in eorum vestibus, lignatæ manicæ
 non portentur, nec in apparenti consuetudine,
 vel quomodolibet botonatæ. In cathedralibus
 autem ecclesiis, antistites, seu præpositi, prio
 res, seu alii non habentes superiores religionis
 ejusdem, sic alias formam honestam vestium &
 calceamentorum ordinent & disponant, quod
 sit omnibus canonicis ejusdem ecclesiæ,
 seu monasterii, tam intrinsicis, quam extrin
 secis, uniformis: ipsamque tam abbates, quam
 præpositi, priores & administratores, ac cæteri
 quicumque canonici, & alii, per proprios co
 drum antistites, vel abbates, seu prælatos alios;
 abbates vero, & cæteri prælati superiores pro
 prios ejusdem religionis non habentes, per præ
 sidentes provincialibus capitulis, seu per quem
 libet eorum, ac per visitatores in ipsis capitulis
 deputandos, tenere & servare cogantur. Qui
 vero vestem, vel habitum, contra ordinationem
 præsentis constitutionis, deserre præsumperit,
 per dictos superiores, vel præsidentes, sive per
 visitatores, seu eorum quemlibet, sic debite pun
 niatur, quod cæteri a similibus arceantur; &
 nihilo minus, ab eo auferatur vestis prohibita,
 pauperibus eroganda: & si infra spatium quin
 decim dierum, a tempore monitionis seu præ
 cepti sibi facti computandum, vestem, vel ha
 bitum hujusmodi non dimiserit cum effectu,
 vel ablationi prædictæ restiterit, si beneficiatus
 fuerit, per quatuor mensium spatium ab ad
 ministratione temporalium sit suspensus; non
 beneficiatus vero, dicto tempore sit inhabilis ad
 ecclesiasticum quodcumque beneficium obtinen
 dum. Qui autem exhibens se in publico ha
 bitu, sub supertunicali, vel cotardia, vel guar
 bernia, vel alias temere occultaverit, sive
 intus emendare noluerit, juxta præmissam per
 sonarum distinctionem, dictas suspensionis &
 inhabilitatis pœnas per idem tempus incurrat.
 Injungimus insuper præsidentibus, visitatoribus
 & præ

* Adde ex
 Pennato, a
 lias formas
 longiores &
 honestas su
 perpellicio
 rum. H.

f. ligna.

* Lapsa ex
 Pennato, in
 publico, ha
 bitum, tu
 perindumen
 ta scilicet
 cotardiam,
 sive tunicam
 si monitus
 emendare no
 luerit. H.

& praelatis aliis religionis prædictæ, ut contra transgressores eorum, quæ circa honestatem vestium & habitus superius sunt statuta, prout ad eos & eorum quemlibet pertinuerit, monitionem prædictam, cum transgressio ejus nota fuerit, facere non omittant. Et nihilo minus, prædicates, & visitatores prædicti, monere teneantur abbates, præpositos, & alios ad quos id pertinuerit, religionis prædictæ, ut præmissa, quæ, ut prædictum est, circa honestatem vestium & habitus sunt statuta, servant & faciant a suis subditis diligentius observari.

De potestate
licentia a vo-
ventibus ec-
clia ecclesi-
am, vel mo-
nasterium
progradi,
& exire.

XX. Ut in religione prædicta vitetur dissolutio, & obedientia teneatur; districtius inhibemus, ne quis canonicus dictæ religionis, de ecclesia, monasterio, vel loco suo conventuali exeat, nisi primitus obtenta licentia ab illo, qui eam valeat impertiri, quavis consuetudine contraria non obstante; quodque causam exitus veraciter & absque fictione exponat ei, a quo erit licentia obtinenda. Qui vero hujusmodi licentiam concesserit canonicis claustralibus, nullam administrationem vel beneficium obtinentibus, terminum redeundi, quanto convenientius poterit, breviorum assignet eidem. Sane administratoribus & beneficiatis, qui habent residere in claustris, possit dari licentia, sine præfixione termini, si hoc concedenti visum fuerit expedire. Si quis autem exiverit ecclesiam, monasterium, seu locum alium conventualem, sine licentia; vel in termino assignato, iusta causa cessante, non redierit: poena, quæ in tali casu per statuta vel consuetudines ejusdem monasterii, seu alterius loci, infligenda fuerit, infligatur eidem. Et si super hoc, statutum, vel consuetudo aliqua non existat, poena, quæ sequitur, infligatur: videlicet quod illi, qui intra novem dies, post exitum terminum prædictum, redierint, ultimi stent sub choro, ac secunda, & quarta, & sexta feriis ejusdem septimanæ, in pane & aqua jejunent. Illis vero, qui infra hujusmodi novem dies non redierint, poena, quæ sequitur, imponatur: videlicet quod a porta regulari, parlatorio, seu alio loco decenti, per claustrum, cum magistro novitiorum, vel alio ad hoc deputato, ad capitulum veniat, camisiâ, femoralia, & caligas tantum habens, superpellicium in brachiis, ac ferulam seu virgam in manibus suis ferens, cum quibus in dicto capitulo, venia prius recepta, & recognita culpa sua, coram omnibus verberetur: & nihilo minus, alia poenitentia, sive poena, pro qualitate demeriti, imponatur eidem, secundum arbitrium imponentis. Quod si, sine scandalo, hujusmodi poena imponi non possit: in poenam aliam, secundum sui praelati arbitrium, de proborum & seniorum consilio conventus commutetur, quam in dicti conventus præsentia facere teneatur: proviso attentius, quod mensuram peccati, correctionis inflicto non excedat. Simili quoque, vel alia condigna poena puniantur canonici in prioratibus, seu administrationibus aliis exterioribus assignati, qui sine licentia priorum seu administratorum eorumdem, de ipsi prioratibus seu administrationibus recedentes, fuerint evagati, vel in termino non redierint assignato. Si autem de dictis prioratibus seu administrationibus, ad claustrum, seu ad prælatum suum, a suis prioribus seu administratoribus licentia non petita & non obtenta, venerint: eidem praelato, seu superiori suo, causam sui adventus statim exponant: qui praelatus, seu superior, an causa hujusmodi rationa-

* Penitentia
externa. H.

bilis & vera fuerit, arbitretur; & si causam minus rationabilem, seu falsam esse reperit, vel si hujusmodi venientes nullam causam ei exposuerint, aut licentiam non petierint: per prælatum, aut superiores eorum, prout eis visum fuerit expediens, puniantur. Nullus quoque canonicus pernoctaturus extra ecclesiam, monasterium, vel alium locum suum, abire sine breviario permittatur: in quo pensum servitutis suæ, dicendo horas canonicas, possit solvere Creatori.

XXI. Perpetuo prohibemus edito, ne civitas, castrum, villa, vel feodum notabile, aut jurisdictionis alicujus ipsorum, vel grangia, seu latum territorium, sive magnus possessionum sive terrarum numerus, vendi, vel etiam principaliter, specialiter, & expresse obligari, seu monasterium, vel prioratus, aut ecclesia religionis prælatæ, alio transferri valeant per quoscumque, etiam in casu alias a jure concessio, absque licentia sedis apostolicæ speciali: omnem venditionem, obligationem, & translationem de præmissis, contra hæc factam, irritam decernendo. Ac nihilo minus, quilibet capitulis provincialibus præsentium, ac visitatorum, alienationes hujusmodi, & facientes eisdem, ac contentientes eisdem, sedi apostolicæ, si exempti fuerint; alioquin ordinariis, seu diocetano ipsorum, intimare per censuram authenticam, vel litteras eorum sigillis munitas, quam cito commode poterunt, teneantur.

De prohibi-
ta alienatio-
ne.

XXII. Multis fraudibus atque dolis, quæ per nonnullos religionis ejusdem, in damnum & præjudicium ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, & aliorum locorum, prout experientia docuit, committuntur, opportunis obviare remediis, quantum cum Deo possumus, salubriter cupientes: hoc consultissimo prohibemus edito, ne abbates, præpositi, ac priores, vel quivis administratores, & alii præpositi, seu conversi religionis ejusdem, prætextu administrationum, vel negotiorum quæ gerunt, fraudulentos vel dolosos aut simulatos vel fictos contractus inire, vel mutua simulata vel hæc suscipere, sive proprio, sive fidejussorio, vel quovis alio nomine alieno, neve etiam confiteri instrumentis publicis, vel authenticis, aliive scripturis, se a patre, fratre, nepote vel consanguineo, seu quolibet alio conjuncto, affine, vel familiari servitore, amico, seu mercatore, recepisse mutuo, vel alias, pecuniam, panes, bladum, vinum, equos, boves, sive animalia alia, vel res seu alia bona, eaque in utilitatem locorum, quibus prædicates, vel administrationum, quas gerunt, fuisse conversa (cum tamen nec pro se, seu locis eorum, neque pro administrationibus suis, ipsa receperint) quoquo modo præsumant. Similiter etiam prohibemus, ne fingant, seu ponant, vel scribant, se fore principales debitores, neve ut tales se obligent: ubi re vera non principales, seu fidejussores existunt, neve in talibus contractibus, ut præfertur, simulate conceptis, se, ac alios suo nomine, loca, quod jura, possessiones, redditus, proventus, bona & jura locorum ipsorum obligent, vel submittant, neque in fraudem seu dolose confiteantur, vel alios præfictim debitores eorum faciant confiteri, seu etiam obligari, vel super iis instrumenta, vel authenticas seu alias scripturas, in fraudem confici, continentia, quod jura, redditus, possessiones, animalia, blada, pecuniam, seu alia bona, ad ipsos, vel monasteria, seu quævis a-

De fidei &
dolosis con-
tractibus.

* Penitentia,
locaque ipsa,
possessiones,
&c. H.

lia loca ipsius religionis, pertinentia, seu de-
bita fuerint, sunt, vel esse debent patris, ma-
tris, seu fratris eorum, vel aliarum persona-
rum prædictarum, & ad ipsas personas pertine-
re, vel debita ejus fore, vel alios quoscumque
contractus similes fraudulenter & dolose confin-
gi faciant, fierive procurent, per quos ecclesie,
monasteria, & alia loca religionis ipsius, qui-
bus præfunt, ac jura, redditus, possessiones,
seu alia bona ipsorum, damnificari, gravari,
obligari, vel alias impediri, seu deperire valeant
quovis modo. Nos autem, omnes prænomina-
tos, in grave & enorme præjudicium admini-
strationum suarum talia committentes, vel fieri
facientes, aut eis consentientes, præter alias
pœnas juris, nisi infra duorum mensium spati-
um, a tempore contractus seu commissi hujus-
modi numerandum, ea, quantum eis possibile
fuerit, tolli fecerint, & cessare, & ecclesias,
monasteria, prioratus, administrationes, loca
prædicta, seu reddi fecerint indemnia, seu a
talibus dispendiis liberaverint, excommunicationis
sententiæ, eo ipso decrevimus subjacere.

Quod si forte præmissa effectualiter non potue-
rint revocare: teneantur, infra alios duos men-
ses, illos duos immediate sequentes, ea suis
superioribus revelare. Quod si non fecerint,
sententiam excommunicationis incurrant: & al-
ias pro dictis excessibus debite puniantur tali-
ter, quod cedat cæteris in exemplum. Possint
autem præfidentes, ac visitatores in provincia-
libus capitulis deputati, & eorum quilibet, ab-
bates, & alios quoscumque prælatos, ac admini-
stratores non habentes superiores religionis e-
jusdem, qui hujusmodi sententiam excommuni-
cationis incurrunt, satisfactione præmissa absol-
vere, & cum eis, super irregularitate, si per
simplicitatem & juris ignorantiam, non tamen
in contemptu clavium, Divina celebraverint,
vel se ingesserint eidem, inde contracta mila-
ricorditer dispensare; cæteros vero consimiliter
absolvere, & cum eis in similibus casibus dis-
pensare valeant immediati superiores eorum.

De mutuis.

XXIII. Monasteriorum, & locorum religio-
nis ejusdem dispendiis, quæ ex mutuo-
rum contractu plorumque proveniunt precario, consul-
tius intendentes: statuimus, quod abbas, præ-
positus, prior, seu quisvis alius administrator
dictæ religionis, cum per ipsum fuerit mutuum
suscipiendum, ultra summam communi provi-
dentia, per annale capitulum, seu majorem
partem ipsius, taxandam, infrascriptam solemni-
tatem observet: videlicet, ut quilibet de prædi-
ctis superiorem ejusdem religionis non habens,
qui habeat recipere mutuum supradictum, tra-
ctatum ad minus duorum dierum, non conti-
nuatorum, sed interpolatorum, cum capitulo
seu conventu suo diligentem habeat & matu-
rum: & nihilominus, de consensu sui capituli,
vel conventus, mutuum hujusmodi recipiatur
ab eo. In monasterio vero, prioratu, & admini-
stratione conventuali, vel non conventuali,
superiorem immediatum in eadem religione ha-
bente: in conventuali videlicet, cum conventu
ipsius; in non conventuali, cum conventu su-
perioris ecclesie, monasterii, sive loci, tractus
hujusmodi habeatur. Et nihilo minus in u-
troque licentia seu auctoritas interveniat dicti
superioris, quocumque nomine censeatur: eo
plene certificato, in quantum commode fieri
poterit, de omnibus, quæ intervenire debent in
tractatu præfato. In quo quidem agatur, &
clare liqueat, ob quam causam, cupisse sum-

mas, & si fieri potest, a quibus creditoribus,
& sub quibus conditionibus, & obligationibus,
quibusve terminis, solvendum suscipiatur mu-
tuum sæpe dictum. De iis nihilo minus au-
thentica conficienda scriptura, in qua ea omnia,
ac nomina illorum, qui interfuerint in tractatu,
ac etiam consentientium, recipientium, & au-
thorizantium, exprimantur; & ipsorum aucto-
rizantium sigilla, scripturæ hujusmodi apponan-
tur.

Prohibemus insuper, ne, prætextu alicujus
procuratorii generalis (etiam si contineatur in
eo, quod procurator mutuum possit recipere,
aut obligare ecclesiam, monasterium, vel al-
ium locum) mutuum recipi valeat, ecclesia,
monasterium, seu locus alius obligari: nisi pri-
us prædicta omnia fuerint observata. Volumus
autem, quod pecunia, quæ taliter, ut præmit-
titur, mutuo recipitur, non remaneat in so-
lius antistitis, seu abbatis, vel prioris, vel ad-
ministratores hujusmodi contractum ineuntis
principaliter potestare; sed, si commode fieri
poterit, tradatur tribus, seu pluribus, aut pau-
rioribus viris, prout expediens videbitur, pro-
vidis & discretis, qui dictum mutuum ad illas
utilitates seu necessitates convertant, ob quas
postulatur fuisse contractum, qui super hoc fide-
liter exequendo, juramenti vinculo astringan-
tur: districtius inhibentes, ne eorum, quæ de-
bentur ecclesiis, monasteriis, seu locis aliis re-
ligionis ejusdem, remisso fraudulosa, & nota-
biliter damnosa, a quoquam valeat attentari.
Permittimus tamen, quod si antistes, vel ab-
bas, vel alii quicumque administratores religio-
nis ejusdem, a locis quibus præfuerint; aut loca
ipsa, a locis aliis dictæ religionis, quibus sub-
sunt, sint multum remota, & casus aliquis
evidenter utilis seu necessarius occurrat, cui
succurri non valeat, nisi ultra dictam summam
communi providentia taxatam mutuum contra-
hatur: licitum sit eidem abique solemnitate
hujusmodi, & pœnis infrascriptis, ut tali casu
valeat provideri, tantam, abique fraude quali-
bet, summam recipere mutuo, quanta necessa-
ria fuerit pro casu præfato, sive ut sibi provi-
deant pro eodem. Recipientes autem mutuum
in casu hujusmodi, si superiores ejusdem reli-
gionis non habuerint, conventibus propriis; si
vero superiores tales habuerint, eidem superio-
ribus (pro nihilo minus suis conventibus, si
conventum habeant) infra octo dies, postquam
eorum præsentiam habere commode potuerit,
id exponere, & de iis, quæ in ipso tractatu in-
tervenerint, eos certiores reddere teneantur;
& conficiatur inde scriptura, si ipsis superiori-
bus vel conventibus visum fuerit expedire. Præ-
latus autem, seu quisvis administrator, qui se-
mel receperit, sive particulariter, sive simul,
summam prædictam, communi providentia, ut
præmittitur, prætaxatam: quocumque mutuum
recipiat ultra eam, nisi esset modicum, quod
tamen quartam partem ejusdem summe non
excedat, teneatur, sub infrascriptis pœnis, so-
lemnitatem supradictam plenarie observare.
Quod si abbas, præpositus, prior, vel admini-
strator alius dictæ religionis, quocumque nomi-
ne censeatur, contra præmissa faciens, mutuum
ultra prædictam summam communi providen-
tia taxatam, abique dicta solemnitate recipien-
do, locum sibi commissum, aut jura, reddi-
tus, seu possessiones ipsius expresse obligaverit,
vel litteras, vel instrumenta concessionis, vel
recognitionis, super hoc concesserit, seu alias

sub-

submiterit: nisi infra sex menses immediate sequentes, obligationes & submissiones hujusmodi cessare fecerit, sit ei extunc, donec ea compleverit, ecclesie interdictus ingressus. Et insuper præpositi, priores, & alii administratores, superiorem ejusdem religionis, non tamen conventum habentes, si præfatum interdictum, per alios sex menses præfatos sex immediate sequentes, pertinaciter sustinuerint: sint extunc a suis administrationibus suspensi, donec obligationes prædictæ tollantur, & eorum administrationes redditus fuerint indemnes. Suspensione aut hujusmodi durante, superiores immediati taliter suspensorum, administrationes eorum recipiant, easque per se vel alios fideliter gerere, & indemnes, pro posse, reddere studeant: ac nihilo minus, suspensos eosdem aliter punire, prout culpe qualitas exegerit, non omittere. Si quis autem taliter suspensorum, superioribus ipsis in prædictis de facto contradicere præsumperit, excommunicationis sententiam incurrat ipso facto: quam si sustinuerit pertinaci animo per sex menses, a dignitate, officio, administratione, seu beneficio, per eum obienta vel obiento, privetur.

De locis tradendis ad firmam, vel non.

XXIV. Quoniam ex minus provida locutione locorum religionis ejusdem, seu concessione ipsorum ad firmam, seu proventus locorum ipsorum, plurima pertulit hæcenus dicta religio detrimenta: salubri prohibemus edicto, ne abbates, priores, præpositi, aut cæteri administratores religionis ipsius, sine causa necessaria vel utili, loca sua administrationi commissa, vel proventus ipsorum locorum, ad firmam tradere seu locare præsumant. Quod si ex causa hujusmodi id facere voluerint, & capitulum seu conventum habuerint, non tamen superiorem religionis ejusdem: debeant cum eodem capitulo seu conventu præmittere tractatum, de causa hujusmodi & de quantitate precii, & sub quibus obligationibus, & de persona illius, cui firma seu obligatio hujusmodi fuerit facienda, ipsamque facere cum consilio ipsius capituli, seu conventus, vel majoris partis ejusdem. Si vero capitulum, seu conventum proprium, & nihilo minus superiorem ejusdem religionis habuerint: non solum cum ipso capitulo, seu conventu, sed etiam cum eodem superiore, dictum tractatum præhabeant: & cum consilio capituli, seu conventus ipsorum, vel majoris partis ejusdem, ac de dicti superioris licentia, & non aliter, ad eas procedant. Si autem priores, vel præpositi, aut alii administratores extiterint, non habentes conventum, sed antistitem, abbatem, vel superiorem religionis ejusdem: tractatum prædictum cum eodem superiore præmittant, & cum ipsius licentia, & non aliter, faciant firmam, seu locationem præfatum. Per hoc autem non intendimus prohibere, quo minus redditus, proventus administrationum suarum locare, seu vendere valeant, absque solemnitate præmissa, ad tempus modicum, juxta morem in regione, qua erunt, solitum observari: statutis ecclesiarum, monasteriorum, vel aliorum locorum religionis ejusdem, si qua super hoc fuerint, rationabilibus observatis. Si tamen ex hujusmodi locatione, seu venditione proventus, ad tempus modicum, ut præmittitur, faciendis, contingeret infra annum recipi pecuniam, vel aliud quod precium proventus rei locatæ unius anni excederet: tunc solemnitates præmissas volumus observari.

Simili modo etiam prohibemus, ne aliquo casu firmæ, sive locationes, seu venditiones hujusmodi, fiant per eisdem personis suspectis; neve quibusvis firmariis, seu conductoribus, sive emptoribus, liber originalis censuum, aut instrumenta, seu munimenta originalia, super juribus ecclesiarum vel administrationum confecta, tradantur; neve jurisdictiones per se, aut cum universitate, seu civitates, vel villæ, vel insignia loca, seu castra, vel fortalitia locentur, seu ad firmam tradantur, sive sub locatione, vel firma includantur: redditus tamen, seu proventus civitatum, villarum, locorum, castrorum, & fortalitiorum hujusmodi, prout præmittitur, vendi valeant seu locari. Ubi autem, occasione firmarum, aut locationum, seu venditionum hujusmodi, contingeret personas vel bona ecclesiastica ipsius religionis obligari, vel submitti: obligationes & submissiones hujusmodi fieri volumus ecclesiasticæ jurisdictioni & coercionem duntaxat, & per ecclesiasticam jurisdictionem & coercionem executioni mandari. Firmas autem, sive locationes, seu venditiones prædictas, locorumque traditiones, contra præmissa factas, instrumenta quoque, & alia quælibet documenta super eis confecta, viribus carere decrevimus, & nullius existere firmitatis. Et nihilo minus, abbates, priores, præpositi, & cæteri administratores, superiorem religionis ejusdem non habentes, qui contra fecerint: per præfidentes capitulis, vel per visitatores deputandos in eis, corrigantur. Cæteri vero per antistites, seu alios immediatos superiores eorum, si eis visum fuerit, in quinta parte precii locationis seu firmæ, fabricæ, seu ornamentis ecclesie, monasterii, seu loci, cui immediate suberunt, applicanda, & alias debite puniantur.

XXV. Ut ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum locorum religionis ejusdem, bona & jura salubriter conserventur: statuimus, quod præfidentes ecclesiis cathedralibus, monasteriis, prioratibus, & administrationibus aliis quibuscumque dictæ religionis, quamprimum commode poterunt, conficiant, seu confici faciant registra, in quibus possessiones, census, jura, & cætera bona immobilia, quæcumque & quantumque fuerint, ad eorum administrationes spectantia, singillatim & specificè describantur. Fiant etiam per eosdem registra de ornamentis ecclesiasticis, vasibus, lectis, animalibus, & aliis rebus mobilibus, & se moventibus, pro agricultura, & alia instructione locorum, necessariis vel utilibus: & hujusmodi registra, in locis subjectis aliis locis superioribus religionis ejusdem, duplicentur, quorum unum in loco superiori, & reliquum in subjecto serventur. Visitatores quoque in provincialibus capitulis deputati, cum visitabant loca suæ visitationi commissa, prælati, & etiam alii superiores, cum fuerit opportunum, diligenter inquirent, an res & bona prædicta necessaria pro instructione locorum, teneantur in locis eisdem: & provideant, quod perpetuo teneantur in eis; & defectus, si quos in his repererint, faciant emendari, & secundum quod culpa exegerit, puniant delinquentes.

Insuper, præfidentes præfati, cum possessiones administrationum suarum fuerint affectui, inventoria de bonis mobilibus, & sermoventibus, repertis in administrationibus ipsis, conficiant: si vero, qui habent superiores religionis ejusdem, hujusmodi inventoria faciant duplicata,

ta, quorum unum in loco subiecto, & superiori reliquum assignetur: ut per ea, in quo statu administrationes ipsas receperint, valeat apparere. Fiant autem huiusmodi inventoria & registra per tabellionem, vel saltem in aliarum publicarum presentia personarum. Adijcimus etiam, quod presidentes ecclesiis cathedralibus, monasteriis, & locis aliis dictæ religionis, qui bona mobilia prioratum, administrationum, & beneficiorum quorumlibet religionis ejusdem, sibi subiectorum, vacantium in eisdem, tempore huiusmodi inventa, seu illa durante obvencientia, ex privilegio, vel consuetudine, seu alia causa rationabili, ad se afferunt pertinere; vasa, vestimenta, seu alia ornamenta Divino culti deputata, animalia etiam tam pro agricultura, quam pro aliis ipsorum locorum necessitatibus, teneri inibi consueta; vasa vinaria, & coquina; lectos etiam, & alia suppellectilia necessaria, seu vasa, nisi forte aurea vel argentea fuerint, nullatenus occupare, vel exinde asportare, aut sibi appropriare presumant. In apprehendis quoque bonis aliis, constitutionem felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, super hoc editam, quæ incipit, *Præsenti*, diligenter observent. Qui vero secus fecerint, juxta qualitatem delinquentium personarum, pœnas incurrant, quæ per constitutionem eandem ejus transgressoribus infliguntur.

De offi. ord.
di. in 6.

De solvendis
centibus &
redditis
pro alimen-
tis constitu-
tis.

XXVI. Cum sit rationi consonum, illos non debere onera recusare, qui rerum commoda complectuntur; statuimus, quod antistites, abbates, præpositi, archidiaconi, priores, & administratores cæteri religionis prælatæ, qui census, redditus, pensiones, seu quicumque summa debent, vel debent in posterum, pro alimentis quotidianis, vel pro vestitiis, cathedralibus ecclesiis, monasteriis, præposituris, prioratibus, officiis, administrationibus, seu locis aliis religionis ejusdem, sive in blado, vino, carnibus, oleo, piscibus, seu rebus aliis quibuscumque consistant, illa eis in terminis consuetis, vel præfixis, seu in antea præfigendis, integre solvere non omittant. Quod si præpositi, priores, archidiaconi, ac cæteri administratores ejusdem religionis, ea in ipsis terminis, vel saltem post, infra mensem, non solverint requisiti: quantum ascendit quarta pars illius debiti, ultra ipsum debitum nomine pœne solvere teneantur. Et si infra alium mensem immediate sequentem, non solverint, tam pœnam, quam etiam ipsum debitum principale: eo ipso sint, donec de prædictis fuerit integraliter satisfactum, a temporalium administratione suspensi. Et prælatus, durante suspensione prædicta, ministret per alium temporalia beneficii illius, qui suspensionem incurrit supradictam, & satisfaciatur de prædictis. Antistites vero, si post lapsum terminum requisiti, infra duorum mensium spatium a die requisitionis huiusmodi computandum, satisfacere contempserint: pœnam tertie partis debiti incurrant irremissibiliter eo ipso. Abbates autem, & alii prælati religionis ejusdem, si post requisitionem consimilem, infra mensem satisfacere contempserint, incurrant pœnam consimilem ipso facto. Et si abbates, & alii prælati huiusmodi, per alium mensem sequentem, solvere non curaverint: a stallis chori, & loco capituli deputatis eisdem, sint ipso facto & tamdiu maneat suspensi, donec integraliter de debito & pœna satisfecerint memoratis; nulla remissione profu-

Cancil. General. Tom. XXV.

atura eisdem. In prædictis tamen casibus, de principali debito satisfacto, antistites, abbates, & alii prælati prædicti, libere; inferiores vero, de suorum licentia prælatorum, remittere valeant pœnas præfatas, ab aliis, quam a præfatis antistitibus, abbatibus, & prælatibus, sibi debitas pro prædictis.

Institutionibus regularibus Inhærentes: statuimus, ut canonici in ecclesiis cathedralibus, monasteriis, sive locis aliis, collegiatis seu conventualibus dictæ religionis, constituti, consuetudine, seu usu, ... abusu contrario obstantes, in refectorio comedant in communi, nisi in casibus, in quibus & prout eisdem licitum est, seu permissum, extra refectorium comedere, secundum regularia & canonica instituta: proviso, quod illi, quibus incumbit onus providendi, de victu canonicis eisdem provideant, & decenter, non in pecunia, sed in victualibus, prout cuilibet opus erit, de qua sufficientia & decencia victualium tractetur, & si expedit, ordinetur in capitulo annali: decernentes, quod si redditus, vel pensiones, alicui ex canonicis singulariter hætenus, pro victualibus, fuerint assignati, nullatenus dimittantur eidem. Nos enim assignationes huiusmodi revocamus, & pro revocatis haberi volumus, & eas deinceps fieri prohibemus. Illi quoque, quibus incumbit onus de vestitiis, calciamentis, & aliis corporis indumentis necessariis, dictis

canonicis provideant, eisdem provideant sufficienter & decenter, a tempore congruo, juxta suppetentiam facultatum, & conditionem, seu qualitatem regionis: & illud quod dandum erit singulis canonicis, pro vestitio, & aliis prædictis, ordinetur & taxetur, si opus fuerit, in annali capitulo memorato. Ad hoc subiungimus, quod illi, qui prædicta ministrare tenentur, ad ea, omni excusatione cessante, ut præmittitur, ministranda, per superiores suos, aut in defectum eorum, per visitatores, vel prædentes, in capitulo provinciali deputatos, & eorum quemlibet, compellantur: nec audiantur, si dicant privilegium, statutum, ordinationem, vel consuetudinem, contraria se habere; aut pro suis personis, eorumque statu, juxta personarum & officiorum decenciam, sustentandis, se asserant indigere. Nulla quoque super hæc appellatio, nullave suppositio eis proficit: sed si tertio moniti, per aliqua dierum competencia intervallo, monentis arbitrio relinquenda, præmissis efficaciter parere contempserint, removeantur a suis administrationibus, vel officiis, ipsaque aliis personis idoneis, prædicta complere volentibus, committantur. Abbates vero, præpositi, priores, ac cæteri superiores religionis ejusdem, vel hæc ceteri, si præsent collegiis, seu conventibus, qui de prædictis providere tenentur: non habentes siquidem superiores, a præsentibus, ac visitatoribus, & eorum quolibet; cæteri vero, tam ab eisdem, quam & a dictis suis superioribus, per censuram ecclesiasticam, aliis remediis ad hoc congruentibus, ad id omnino cogantur: eisdem superioribus, nisi suos subditos, necnon dictis præsentibus, ac visitatoribus, nisi abbates, priores, præpositos, & alios supradictos, efficaciter ad præmissa compulerint, graviter arguendis, & taliter corrigendis, quod cedat cæteris in exemplum. Cæterum, si redditus & proventus dignitatum, officiorum, seu administrationum, quibus onus prædictum incumbit, aut dicta victualia, vestitaria, seu alia

a Legi ex
Prænoto .
quia imo
abusu con-
trario non
obstant II

b Legi ex
Prænoto, ac
ceteri, etiam
sedis aposto-
lice sedis, non habentes
superiores. II.
- Deest, ha-
bentes.

pro victu seu vestitu necessaria, canonicis ministranda non successerint: possit prælatus in suo annuali capitulo, cum consilio & assensu ejusdem capituli, vel majoris partis ipsius, auctoritate apostolica, prioratibus, administrationibus, & aliis beneficiis per canonicos dictæ religionis solitis gubernari, quibus, eorum supportatis oneribus, ad hoc successerint facultates (vocatis tamen ad hoc prioribus, vel administratoribus, & aliis beneficiatis, qui eisdem præserint) pensiones perpetuas imponere, pro sufficienti supplemento defectus victualium, & vestimentorum, & aliorum necessariorum, pro habitu corporis duntaxat. Quas quidem pensiones extunc, tam illi qui eisdem prioratibus, administrationibus, & beneficiis aliis, tempore hujusmodi impositionis, præserint, quam successores eorum, solvere teneantur.

De abstinentia carniū.

XXVII. Ut salutis auctori purius serviat, statuimus, quod universi canonici religionis præfatæ, ab esu carniū diebus sabbati, & per totum adventum Domini, studeant abstinere: non obstantibus statutis, vel consuetudinibus contrariis quibuscumque. Super abstinentia vero hujusmodi ab esu carniū in quarta feria, & septuagesima, prælati, sive alii ad quos spectaverit, consuetudines & statuta antiqua, & nova, honesta & rationabilia, suorum locorum servent, & faciant observari. Illis tamen, qui ad majorem abstinentiam sunt attriti, per hæc elum carniū non intendimus indulgere.

De cellis si-
ve in dor-
mitorio.
• Cellarum multi-
tudo.

XXVIII. Rursum præcipimus, quod canonici religionis ejusdem, residentes in claustris, omnes simul, vel si similitudo eorum non finit, saltem quanto plures ex ipsis commode poterunt, in una domo dormiant & quiescant, juxta regularia & canonica instituta, non habentes separatas carneras, sive cellas: exceptis illis, qui propter senectutem, vel invaletudines corporales, aut propter administrationes, seu officia que gesserint, vel ex aliis causis, juxta depositionem sui superioris, rationabiliter excusantur. Statuimus etiam, quod in dormitoriis cellas non habentibus, cellæ de cætero nullæ fiant. Permittimus tamen, quod in eis, ubi sunt cellæ jam factæ, remaneant: sed a parte anteriori debeant aperiri, ita quod a transeuntibus, si qui intra fuerint, conspici valeant, & videri; & quod per prælatos locorum, intra sex menses a tempore quo præsentibus constitutiones fuerint multiplicatæ, vel ipsi negligentibus, seu non valentibus, per visitatores in provincialibus capitulis deputatos, in prima visitatione quam impenderit, omnes tales cellæ ab anteriori parte valeant aperiri. Et si super hoc fuerint aliqui resistentes, vel impedimentum præstantes, seu præstari procurantes, vel dantes auxilium, consilium, vel favorem, publice vel occulte, vel hujusmodi cellas de novo facere præsumentes: excommunicationis incurrant sententiam, ipso facto: quos etiam ipsi prælati, & visitatores præfati, per alia juris & ipsius religionis remedia, valeant super his, auctoritate apostolica, coercere. Ab hujusmodi autem excommunicatione, si ipsam incurrerint, possint absolvi per visitatores præfatos, vel per prælatos immediatos eorum, & cum eis, super irregularitate, si quam forsitan contraxerint per simplicitatem, & juris ignorantiam, non tamen in contemptum clavium, celebrando, vel se ingerendo eisdem, per eisdem valeat dispensari.

• Corr. pu-
blicata.

XXIX. Religionis ejusdem consulere com-
modis, & præcavere dispendiis cupientes: statuimus, ut si quis ecclesiæ cathedrali, monasterio, prioratui, præposituræ, seu administrationi cuius dictæ religionis præsidens, aut simplex canonicus, seu conversus religionis ejusdem, privilegia, litteras, vel instrumenta concessa seu concessa super libertatibus, possessionibus, rebus aut juribus eorumdem, aut vasa aurea, seu argentea, Divino cultui dedicata, necnon reliquias, ornamenta ecclesiastica, libros, aut res alias notabiles vel pretiosas ipsorum, extra ecclesiam, monasterium, prioratum seu administrationes hujusmodi, in damnnum ipsorum, apud suos consanguineos, vel propinquos, seu quoscumque alios, fraudulenter transportare, seu tenere præsumperit, nisi ea, infra duorum mensium spatium, prout possibile ei fuerit, ad loca ipsa reduxerit, vel eadem loca, seu administrationes hujusmodi, in eadem indemnitate reddiderit: extunc præsidens ipse, tamdiu donec prædicta, ut præsertur, emendaverit, ab administratione temporalium sit suspensus; simplex vero canonicus, vel conversus, ad beneficia seu officia quælibet religionis ipsius obtinenda, sit eo ipso tamdiu inhabilis, quousque per immediatum superiorem ipsius, satisfactione præmissa, cum eo fuerit misericorditer dispensatum. Et si præsidens ejusdem, qui tamen antistes non fuerit, culpa extiterit manifesta: per præsidentes in provinciali capitulo, seu visitatores per idem capitulum deputatos, poenæ graviori subdatur.

De privile-
giis, & re-
bus aliis non
sacris extra
loca ad-
ministratio-
num.

XXX. Hortamur præpositos, priores & ad-
ministratores, singuloque canonicos dictæ religionis constitutos, in ecclesiis, monasteriis, & aliis eorum locis conventualibus residentes, ut si non frequentius, saltem bis in septimana, residentes autem in prioratibus, vel aliis locis non conventualibus, saltem semel in hebdomada; in scholis vero, vel alibi commorantes, infra quindecim dies saltem semel, salva honestate, & debita devotione, Missas studeant celebrare: alii vero canonici, non sacerdotes, ubilibet constituti, in qualibet quinquena saltem semel confiteantur, & quolibet mense, reverenter eucharistiæ suscipiant sacramentum, nisi forte de proprii confessoris consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus, ab ejus perceptione, eorum aliquis duxerit abstinendum. Per hoc autem statutis, consuetudinibus, ordinationibus, seu observantiis ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum prædictorum, per quæ frequentius, pro certis diebus, confiteri, communicare, vel celebrare habeant, vel sepius celebrando, locorum onera supportare, in aliquo non intendimus derogare. Adjicientes, quod abbates, præpositi, seu priores, & ceteri locis conventualibus præsidentes, die quolibet, rationabili causa cessante, Missam celebrent, vel audiant; & nihilominus, in solemnibus festis, in suis monasteriis, sive locis, Missas solemnes studeant celebrare. Hortamur, quod in ecclesiis, monasteriis, sive locis aliis conventualibus, cum modestia, humiliter, & devote, horis nocturnis & diurnis, ad Divina officia universi & singuli canonici studeant convenire, ipsamque non transcurrando, aut syncopando, sed tractim & distincte psallant & celebrent, ac devote. Sane in ecclesiis cathedralibus, monasteriis, & locis aliis conventualibus religionis ejusdem Missa major per canonicos celebretur: & si inibi magus, & ad hoc sus-
ficiens

De celebra-
tione Mis-
sarum, con-
fessionis, &
communio-
nis.

ficiens sperit canonicorum numerus, in officiis A diaconatus aut subdiaconatus, ministrans hujusmodi celebrant. Et qui hebdomadarius fuerit Missam majoris, cessante impedimento legitimo. horas canonicas incipiat, & collectas & orationes dicat. Transgressores vero premissorum. debite subjaceant disciplinae.

De rebus, & modis ornamentorum, & provisione librorum.

Legi in Præmissis. De brevibus quoque, missalibus &c.

De criminalibus causis canonicorum, ubi agitur.

De venationibus, & armis.

XXXI. Denique, solliciti sint antistites & abbates, prepositi, priores, sacristæ, & administratores alii religionis præfate, quocumque nomine censeantur, quibus hæc incumbunt, ecclesias, oratoria, altaria, reliquias, vasa, corporalia, vestimenta, & alia ornamenta ecclesiastica, munda & nitida conservare, & facere ab aliis conservari. De . . . . . maris quoque missalibus aliis libris, & vestimentis, & ornamentis quibuslibet necessariis, juxta facultates, & exigentiam locorum suorum, ecclesiis & locis eidem omnino provideant, seu faciant provideri. Quod si præmissa, pro posse, adimplere neglexerint, ad ea complenda competentibus remediis compellantur: & si opus fuerit, pars proventuum beneficiorum eorum, qui superiores habent in ipsa religione, pro præmissis necessaria, per superiores recipiatur eisdem, & in prædictorum provisionem per aliquem idoneum convertatur.

XXXII. In favorem religionis præfate, prohibemus, ne antistites & alii ecclesiastici judices, trahant professores religionis ejusdem, in causis criminalibus, ad eorum consistorium seu C judiciale tribunal, ubi causæ commuiter audiuntur, sed alibi audiant dictas causas: nisi forte criminis manifesti enormitas aliud iussit faciendum.

XXXIII. Porro a venationibus & aucupationibus canonici dictæ religionis abstineant, nec eis interesse, aut canes ad opus venandi, vel aves venaticas, per se vel alios tenere præsumant, nec a familiaribus secum morantibus teneri permittant: nisi saltus, vivaria, vel arenas, propria; vel jus venandi in alienis haberent: quo casu hoc eis permittitur, dum tamen infra monasterium, seu domos quas inhabitant, aut eorum clausuras, venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem. Si qui vero eorum venationi, aut aucupationi, clamose, vel alias cum canibus vel avibus, ex proposito, interfuerint: si quidem abbas fuerit, vel prior, seu præpositus, aut alius administrator quicumque, non habens superiorem ejusdem religionis, per annum se noverit a beneficiorum collatione suspensum: quo casu jus collationis hujusmodi, eo modo quo sibi competeat, ad priorem claustralem, cum consilio & assensu conventus, vel majoris partis ipsius, durante suspensione hujusmodi, devolvatur. Si vero alius fuerit, ab administratione, si quam obtinet, sit per annum suspensus: quod si nullam administrationem habeat, eo ipso, per annum reddatur inhabilis ad administrationem, seu aliud ecclesiasticum beneficium obtinendum. Dicit quoque canonici infra septa suarum ecclesiarum, seu monasteriorum, arma nullatenus teneant, sine suorum licentia prælatorum: tenentes vero absque dicta licentia, per superiorem suum taliter puniantur, quod ipsorum poena cedat aliis in exemplum. Super inhabilitate tamen & suspensione prædictis, presidentes, & eorum quilibet, cum prælatis, & prælati cum eorum subditis, possint, si eis expediens visum fuerit, dispensare, injuncta transgressoribus poenitentia salutari.

• Concil. General. Tom. XXV.

XXXIV. Quia nonnulli canonici dictæ religionis, contra prælatos vel superiores frequenter multa proponunt; non ut omnia per eos proposita probent, quod nec forte possent, sed ut infamem de omnibus, & probatis forsitan illorum aliquibus, finem consequantur optatum: districtius inhibemus, ne quis canonicus religionis ejusdem, contra suum prælatum, vel superiorem, super crimine vel criminibus, deinceps quomodolibet admittatur; nisi prius se obligaverit ad poenam congruam, si in probatione propositorum, vel alicujus eorum, defecerit, per eum irremissibiliter subeundam.

De delatoribus.

XXXV. Si aliqua ecclesia cathedralis, monasterium, seu alius locus religionis ejusdem, B in religione, vel regulari observantia adeo sint collapsa, quod per antistitem, abbatem, vel alium prælatum, seu administratorem, vel canonicos proprios, verisimiliter nequeant reparari: statuiamus, quod per presidentes provinciali capitulo, & quolibet eorundem, ad requisitionem seu relationem visitatorum; prout eidem capitulo super hoc consulendo videbitur expedire, vel sine consultatione hujusmodi, si ex dilatione consulendi dictum capitulum immineret, auctoritate apostolica de alia ecclesia, monasterio, seu loco, in qua, vel quo, ejusdem religionis noscitur observantia resorere, canonici assumantur idonei, & ad dictam ecclesiam, monasterium, sive locum, collapsam seu collapsum, mittantur, ibidem, quamdiu expediens fuerit, moraturi; per quos ecclesia, monasterium, seu locus hujusmodi reparatur. Illi vero canonici, ob quorum culpam, ejusdem ecclesie, monasterii, sive loci hujusmodi, lapsus seu deformatio noscitur contigisse, in ecclesia, seu monasterio, vel loco, de quo vel assumpti fuerint ii, qui ad ecclesiam, monasterium, seu locum, collapsam vel collapsum, ut præmittitur, transmittentur, vel loco alio, in quo eadem religio vigeat, per presidentes eisdem, & eorum quolibet, prout expediens fuerit, auctoritate apostolica, collocentur, ubi eorum mores valeant reformari: districtius inhibentes, ne monasteria, seu loca collegiata, seu conventualia, religionis ejusdem ecclesie, monasterii, sive loci, religiosorum quorumcumque alterius habitus, uniantur, vel etiam submittantur, sine licentia sedis apostolicæ specialis: si secus actum fuerit, decernentes irritum & inane.

De collapsis ecclesiis & monasteriis in religione.

De re periculum.

XXXVI. Licet contra religiosos proprietarios sit provisum per canonicas sanctiones: tamen specialius providere volentes contra illos canonicos & conversos dictæ religionis, qui suis saltus oblitii, contra regulares & canonicas institutiones, pecuniam congregant, jura, possessiones, redditus, seu census annuos, & alia bona emunt, seu emi faciunt, aliquando proprio, & sæpe nomine alieno, multis super his E signmentis adhibitis, aliis tradunt animalia nutrienda, & cum augmento vel lucro sibi aut alteri reddenda, eorum nomine seu pro ipsis; & alios multos contractus diversimode tamquam negotiatores exercent, necnon appetentes & felantes lucra turpia, peculium occultant, & illicite detinent, in suarum periculum animarum: decernimus omnia præmissa, quæ tamen restitutioni non subiaceant aliorum, nedum post obitum, sed etiam in vita ipsorum canonicorum converterorum, fore administrationi, ad quam pertinuerint, applicanda, quacumque consuetudine contraria non obstante; quodque

De canonicis, & conversis, proprietariis, & negotiatoribus.

• Adde, &

nulli canonico, vel converso, talia faciendi licentia a quoquam valeat indulgeri; & quod prælati canonici & conversi prædicta committentes, seu quicumque religionis ejusdem, supradicta retineant, sibi ipsi appropriantes, vel applicationi hujusmodi resistentes, vel impedimentum publice aut occulte ecclesie præstantes, seu prælati procurantes, vel dictum peculium habentes, & non revelantes prælati proprii: si per eisdem prælatos specialiter & nominatim moniti, infra mensem post monitionem hujusmodi immediate sequentem, a prædictis non destiterint, vel peculium non revelaverint, & restituerint; si restituendi habuerint facultatem sint eo ipso inhabiles ad priatus, officia, administrationes, & beneficia quolibet, in religione hujusmodi obtinenda. Concedimus tamen, quod cum talibus canonicis, seu conversis, antistites, abbates, præpositi, & alii prælati eorum immediati, possint super inhabilitate hujusmodi dispensare, quando eis videbitur expedire: dummodo a prædictis destiterint, & peculium & alia supradicta revelaverint, & restituerint, ut præfertur. Teneantur inuper prælati & superiores prælati, in suis annalibus capitulis monere generaliter annuatim omnes proprietarios, ut ab omnibus supradictis desistant excessibus, & peculium, si quod habent, revelent, & restituere non postponant.

D- conspirationibus.

XXXVII. Cum ex conspirationis & conjunctionis crimine, si forte transeat impunitum, multa mala & scandala possint exoriri: statuimus, quod conspiratores, & conjuratores, si qui religionis ejusdem de crimine hujusmodi legitime convicti fuerint, vel confessi, præter alias poenas talibus a jure vel alio quovis modo inflatas, eo ipso beneficiis & administrationibus quibuslibet, quæ obtinuerint, sint privati; si vero beneficiati non fuerint, eo ipso reddantur inhabiles ad quævis beneficia, seu administrationes ecclesiasticas, quomodolibet obtinenda. Contra conspiratores autem, & conjuratores occultos, quorum notitia non habetur, per superiores, aut visitatores, etiam poenæ alie, prout expedire videbitur, generaliter statuuntur. Si vero aliquis de prædictis ad cor reductus, illis, qui tanguntur ex eis, ipsas patefecerit tali tempore, quod possint hujusmodi factionibus obviare: dignus absolutione & venia habeatur.

De fugitivis & ejectionibus.

XXXVIII. Ne canonici religionis prælatæ, vagandi occasionem habentes, salutis propriæ detrimentum incurrant: statuimus, ut præsidentes provincialibus capitulis, necnon abbates, præpositi, priores & alii ad quod id pertinet, fugitivos, & ejectiones de ordine suo requirant sollicitè annuatim: qui, si in ecclesiis seu monasteriis recipi poterunt secundum ordinem regularem, recipiant in eis, salva ordinis disciplina. Quod si disciplinati, incorrigibiles apparuerint: auctoritate nostra provideant præsidentes, & alii prædicti, ut apud easdem ecclesias, seu monasteria, in locis competentibus, a communi fratrum consortio segregati, ponantur ad agendam poenitentiam: ibique vitæ necessaria ministrantur eisdem, nec pateat aliis fratribus, aut cuiquam alteri, accessus ad eos, nisi prius a superiore petita super hoc licentia, & obtenta. Si vero hujusmodi fugitivos & ejectiones, inobedientes invenerint, eos excommunicent: & tandiu faciant ab ecclesiarum prælati excommunicatos publice nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter revertantur.

* Corr. recipiantur.

A Insuper statuimus, quod prælati, & alii ad quos pertinerit in ipsa religione correptiones facere regulares, quoties & quando adeo pro gravioribus culpis habebunt poenitentias injungere, faciant cum aliquorum proborum consilio, & tractatu præhabito cum eisdem. Per præmissa vero jurisdictioni ordinariorum non intendimus derogare. Ut autem statuta hujusmodi, quæ religionis ejusdem salutem sapiunt, & profectum, ad eundem professorum ejusdem ordinis notitiam redantur, ac inviolabiliter & fideliter observentur ab eis: apostolica auctoritate, præsentium tenore, præcipimus, quod statuta prædicta in primis provincialibus eorundem, a principio usque ad finem, publice legantur, & solemniter publicentur, eorum singulæ copie singulis ecclesiis, monasteriis, atque locis religionis ejusdem, habentibus capitula, collegia, seu conventus, per præsidentes dictis capitulis, eorum sigillata sigillis tradantur, & etiam assignentur; expensis tamen capitulorum, seu conventuum, quibus hujusmodi danda fuerint copie, conscribenda: quodque in singulis ecclesiis, monasteriis, atque locis dicti ordinis, statuta prætata bis in anno legantur; statutis aliis & consuetudinibus dicti ordinis, & privilegiis quibuscumque, si qua forsitan hujusmodi statutis per nos editis obviarent, omni, quoad hæc, deinceps robore carentibus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statutorum, ordinationum, voluntatum, inhibitionum, concessionum, & mandatorum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursum. Datum Avinioni, Id. Maji, pontificatus nostri anno quinto.

Benedicti Pape XII. declaratio super certis capitulis contentis in constitutione edita super statu ordinis monachorum nigrorum.

Ex Baluz. Miscel. co. 7 P. 142.

Benedictus Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Dudum pro bono & salubri statu religionis seu ordinis Monachorum nigrorum nonnulla statuta & ordinationes certis distincta capitulis, adhibitis nobis nonnullis ex fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinalibus & pluribus Prælati ejusdem ordinis Decretorum Doctoribus, consulta deliberatione in religione ipsa vigilanter edidimus, in nonnullis ipsorum capitulorum adjicientes poenas, quas transgressores seu contemptores vel non observatores ipsorum incurere volumus ipso facto; ex quibus apud provincialia capitula secundum dicta statuta postmodum celebrata & conventus quamplurium monasteriorum insignes difficultates & infrascripta dubia sunt exorta. Quibus ad audientiam nostram deductis, nos ad eorundem supplicationis instantiam quædam ex eis moderanda & mitiganda, aliqua vero mutanda & declaranda duximus, sicut suadente æquitate & pro consideratione fragilitatis humanæ & multorum supplicum, qui in culpas interdum per juris ignorantiam faciliter prolabantur, cognovimus expedire.

De visitatoribus.

IN primis siquidem, quia in capitulo posito sub rubrica De visitatoribus, circa ipsius capi-

An. 1340

pi.

pituli principium continetur, quod si visitatores ea que in generalis Concilii & Honorii Pape III. prædecessoris nostri constitutionibus statuta existere dinoscuntur, exequio miserint negligenter, illas penas ipso facto incurrant, quas incurrant ii, qui non veniunt ad capitulum provinciale præpeditorem canonicam non habentes, nos ex rationabilibus causis inducti, eos dumtaxat puniri volumus in expensis, quas receperint a locis visitatis per eos, in quibus secundum arbitrium provincialis capituli se habuerint negligenter, præfato capitulo applicandis.

De capitulis generalibus.

Rursus statuto posito sub rubrica *De capitulis generalibus celebrandis*, ubi circa ejus principium dicitur, quod in singulis Ecclesiis cathedralibus & monasteriis annis singulis generale capitulum celebretur, in quo cum prælati eorum alii Abbates, Priores, Prælati, & administratores eisdem immediate subiecti studeant convenire, adjiciendum fore providimus, ut si forsan aliquis ex locis prædictis, in quibus debet dictum capitulum celebrari, membra habeat adeo sibi remota, quod administratores principales dictorum membrorum nequeant annis singulis ad dictum capitulum absque notabili dispendio convenire, tunc teneatur dictum capitulum ordinare, quando administratores hujusmodi sic distantes convenire ad dictum capitulum teneantur. Illud vero quod in dicto statuto subnectitur, quod illi qui venire tenentur ad provinciale capitulum de triennio in triennium & ad cujuslibet Ecclesie vel monasterii capitula annuatim, vivant cum aliis ipsius loci monachis in comuni, & familiaribus suis clericis & laicis & etiam evectionibus extra Ecclesias & monasteria & loca ipsa de suis propriis redditibus providere in necessariis teneantur, quavis constitutione vel consuetudine contrariis non obstantibus, suadentibus rationabilibus causis per modum intelligi volumus infra scriptum; ut si forte ex consuetudine vel statuto aut alia ordinatione rationabili incumberet alii seu aliis onus expensarum hujusmodi faciendi, consuetudine, statuto, seu ordinationi hujusmodi per dictas constitutiones seu ordinationes nostras nullatenus derogetur. Eos tamen quibus hujusmodi expensarum onus incumbit, si ex hoc illis annis, quibus fieri volumus capitulum memoratum, vel ex aliis supra vel infra statutis ipsos ampliores expensas facere contigerit, nolumus in expensis plus solito prægravari; sed tunc hujusmodi expensarum, in quantum ultra solitum fuerint ampliores, fiant per omnes simul proportionaliter, ut præfertur.

Super eo vero quod in eodem statuto dicitur, quod convenientes ad dicta capitula vitam ducant communem, & faciant proportionaliter simul omnes expensas, id intelligi volumus, quoad provincialia capitula, si hoc commode fieri possit.

De studentibus ad generalia studia mittendis.

Cæterum illud quod in capitulo posito sub rubrica *De studentibus ad generalia studia transmittendis* circa ejus principium continetur, videlicet, quod loca habentia octo monachos, aliis principalibus locis subiecta, in computatione vicenarii numeri ac missione cum eisdem

locis principalibus quibus subfunt jungantur, intelligi volumus de locis subiectis, in quibus fuerint octo monachi, etiam illo qui præest eisdem in hujusmodi numero computato. Adjicimus etiam, quod si hujusmodi loca subiecta viginti monachos vel plures habuerint, per se faciant hujusmodi studentium missionem, nec quantum ad hoc cum locis principalibus jungantur. Quinimmo si alia loca eis subiecta octo monachos habuerint, cum immediatis superioribus quantum ad missionem hujusmodi jungantur. Si vero fuerit Ecclesia, monasterium, vel alius locus principalis, in quo vicenarius monachorum numerus non existat, si tamen ibi numerus major senario, teneantur

visitatores per provinciale capitulum deputati, cum in eis visitationis officium exercebunt, inquirere de facultatibus & oneribus eorumdem. Et si hujusmodi oneribus supportatis invenierint facultates sufficere pro uno vel pluribus monachis ad dicta studia destinandis, relationem de hoc faciant in provinciali capitulo subsequenti; in quo præidentes cum consilio & assensu majoris partis capituli ordinent auctoritate apostolica, juxta hujusmodi supplicationem facultatum, de uno vel pluribus monachis ad eadem studia destinandis. Volumus insuper, quod in quocumque loco, a quo de consuetudine vel ordinatione seu statuto, que decrevimus inviolabiliter observanda, plures ad hujusmodi studia mittendi fuerint, quam sit in constitutionibus nostris hujusmodi ordinatum, serventur deinceps circa nominandas, eligendas, & licentiandas personas hujusmodi mittendorum ea, que per nos circa alios mittendos ad studia in eisdem constitutionibus continentur.

De pensionibus studentium.

Præterea illud quod in capitulo posito sub rubrica *De pensionibus studentium* continetur, videlicet, quod nullus aliquid de hujusmodi pensionibus, seu fructibus, redditibus, vel proventus, que vel qui assignabuntur pro pensionibus ipsis, dare seu commutare aut quomodolibet alienare præsumat, intelligimus & intelligi volumus in diminutionem scilicet pensionum seu præjudicium studentium prædictorum. Volumus tamen, quod in casu in quo heret hujusmodi commutatio, ad hoc ut studentibus præjudicium nullum fiat, fructus, redditus, & proventus, seu loca que fuerint subrogata seu successerint in locum priorum, sicut illa pro dictis pensionibus perpetuo remaneant obligata. Inter alia etiam ordinavimus in eodem capitulo, quod pensiones studentium de communis contributione inter caput & membra ad ipsum caput pertinentia facienda solverentur, quousque certi perpetui redditus pro ipsis pensionibus existerent assignati. Pro prædictis quoque pensionibus beneficiorum uniones & pensionum impositiones sub certa forma fieri volumus, prout in eodem capitulo continetur. Cum autem, sicut ex quorundam relatione percepimus, ex unionibus & impositionibus hujusmodi difficultates & nonnulla dispendia sint secuta, & plura & majora sequi in posterum formidentur, nos in hac parte & mederi præteritis & præcavere futuris dispendiis cupientes, uniones & pensionum impositiones quascumque auctoritate nostra propterea jam factas omnino cassantes, & potestatem super iis per nos quibuscumque concessam totaliter revocantes, per modum qui sequitur

circa pensiones dictorum studentium providimus. Videlicet quod ubi mittendi ad studia fuerint in Ecclesia, monasterio, sive loco unde mittentur, tantum vel amplius in visualibus & vestiario percepturi quantum summæ pretaxatarum pensionum ascendunt, valorem eorum habeant in pecunia pro hujusmodi pensione in studio residendo. Valorem autem hujusmodi solvere teneantur temporibus pro pensionibus solvendis statutis illi qui visualia & vestiarium ministrabunt. Et in primo capitulo generali per tres bonos viros per ipsum capitulum vel majorem partem ipsius deputandos fiat æstimatio prædictorum in pecunia fideliter, unum anquum cum alio compensando, ac illa in æstimatione hujusmodi computando, quæ ex bono & æquo viderint computanda. Si vero ea quæ recepturi forent, seu valor eorum ad summam dictarum pensionum forsitan non ascendat, de communi contributione facienda per modum in eodem capitulo *De pensionibus studentium* positum id quod defuerit suppleatur, donec de perpetuis & certis redditibus pro iis de novo acquisitis fieri valeat hujusmodi supplementum. Si autem in aliqua Ecclesia, monasterio, sive loco religionis ejusdem taxatum seu ordinatum existit quid & quantum pro victu & vestitu monacho in studio existenti oporteret in pecunia vel rebus aliis assignari, illud detur & assignetur loco victus & vestitus per eos qui ad eorum solutionem tenebuntur ei qui, ut præmissum est, ad studia transmittetur. Et in eo casu quo non pecunia, sed res aliæ contueverunt ipsis studentibus assignari, fiat earum rerum æstimatio per deputatos prædictos. Et si hujusmodi pecunia vel res summæ dictarum pensionum studentium prædictorum excedant, id quod plus recipi consuevit non diminuatur. Si vero ad summam hujusmodi non ascendat, id quod deerit, de communi contributione, ut præmittitur, suppleatur, quousque ea quæ per communem contributionem hujusmodi in supplementum prædictum dari debent studentibus & instructoribus prælibatis, in certis & perpetuis redditibus pro iis de novo acquisitis fuerint assignata. Illud quoque quod in eodem capitulo continetur, videlicet ne de studentium pensione aliqua prædictorum cuiquam valeat provideri, nisi ipse electus & licentiatas fuerit, prout est in dicto capitulo ordinatum, alias nulla sit assignatio hujusmodi ipso jure, nec per eam jus alicui aquiratur, & tam assignans quam accipiens teneantur ad restitutionem omnium, quæ exinde recepta fuerint faciendam, & nihilominus pœnis subiaceant superius in eodem capitulo designatis, id intelligi volumus cum scienter peccatum fuerit in modo vel forma electionis vel nominationis prædictæ. Quia vero in eodem capitulo continetur, quod præfidentes & alii convenientes ad provinciale capitulum provideant ut monachi ad dicta studia transmittendi insimul commo-
rentur saltem deni ad minus, concedimus quod dicti præfidentes possint in provinciali capitulo, si eis expediens vitum fuerit, ordinare quod monachi numero pauciores usque ad senarium numerum simul morari valeant in studiis supra-
dictis. Quod autem in dicto capitulo, in paragrapho *Rursus statuimus* &c. inter alia continetur, quod illi qui ad baccalaureatum & ad legendum Decretales in Parisiensi studio assumi voluerint, & in ipso Parisiensi vel quovis alio generali studio audiverint jura canonica per sex annos, de quibus per tres annos ad minus au-

dierit Decretum, necnon illi, qui ad magistratum in Decretis vel ad lecturam Decretorum assumi voluerint in præfato Parisiensi studio, & ibi vel in alio generali studio jura canonica ut Baccalareus legerent per quinque annos, & de hoc primo fidem fecerint per eorum proprium & duorum aliorum juramentum, intelligi volumus, quod duo præfati, addito eis tertio solum, jurare debeant se credere hujusmodi ad baccalaureatum assumendos vel magistrandos, seu etiam ad lecturam Decretorum assumendos, verum jurasse.

De mutuis.

VERBA autem illa, quæ in capitulo posito sub rubrica *De mutuis*, in paragrapho *Volentes itaque*, continentur, scilicet *obligando seu submit-tendo* &c. ad omnem ambiguitatem tollendam intelligi volumus de obligatione & submissione speciali & expressa.

De forma juramenti a Præfatis præstandi.

RURSUS illud, quod in capitulo posito sub rubrica *De forma juramenti a Præfatis præstandi*, in paragrapho qui incipit, *Decernimus*, continetur, videlicet *quod cum civitas, castrum, &c. vendenda vel obliganda extiterint*, quoad obligationem hujusmodi intelligi volumus, si obligatio ipsa fiat principaliter, specialiter, & expresse.

De locis non tradendis ad firmam.

PORRO ad capitulum posito sub rubrica *De locis non tradendis ad firmam* adjicimus, quod per contenta in eo non intendimus prohibere quominus Antistites, Abbates, Priores, & administratores alii redditus & proventus administrationum suarum locare seu vendere valeant abique solemnitate in capitulo ipso apposta ad tempus modicum, quod triennium non excedat, juxta morem in regione in qua erunt solitum observari, statutis etiam rationabilibus Ecclesiarum vel monasteriorum vel aliorum locorum religionis ejusdem, si qua super hoc fuerint, observatis. Si vero talis traditio vel concessio ad firmam tempus triennii forsitan excedat, volumus, quod omnes solemnitates in ipso capitulo positæ debeant observari. Volumus etiam, quod decimæ & primitiæ non nisi usque ad annum tradi possint ad firmam, & quod per hoc in casibus aliis non præjudicetur contentis in ordinationibus prælibatis. Si tamen ex hujusmodi locatione seu venditione proventuum ad tempus modicum, ut præmittitur, facienda con-ringeret infra unum annum recipi pecuniam vel aliud quod pretium proventuum unius anni rei venditæ seu locatæ excederet, tunc servari volumus solemnitates contentas in capitulo memorato.

Ne mulieres habitent in locis monachorum.

QUOD autem in capitulo posito sub rubrica *Ne mulieres habitent in locis monachorum* prohibetur expresse, ne Antistites, Abbates, Priores, & ceteri administratores in Ecclesiis, monasteriis, seu locis aliis ordinis & religionis ejusdem aut infra septa ipsorum mulieres tenere præsumant, declaramus de illis domibus,

locis, & septis religionis ejusdem debere Intel-
ligi, in quibus debent monachi residere.

De creatione monachorum.

Illud siquidem quod in capitulo posito sub
rubrica *De creatione monachorum* circa ejus
principium continetur, videlicet, quod induan-
tur monachi cum proborum consilio Ecclesie,
monasterii, prioratus, decanatus, aut loci, cui
ii ad quos pertinet creatio eorumdem prae-
suerint, intelligi volumus in locis duntaxat, in qui-
bus vel consuetudine, privilegio, vel statuto
requiri habet proborum consilium praedictorum.

De licentia exiendi extra monasteria.

Ceterum illud quod continetur in capitulo
posito sub rubrica *De licentia exiendi extra
monasteria vel alia loca*, in verticulo qui incipit
Si quis vero monachus contrarium fecerit, intelligi
volumus cum monachus de monasterio & loco
conventuali, a superiore suo non petita licentia
nec obtenta, exire praesumpserit, vel cum ob-
tenta dicta licentia exiverit & cessante impedi-
mento legitimo in praefixo sibi termino non
duxerit redeundum.

Denique quia in eisdem constitutionibus non-
nulla capitula continentur, per quae poena seu
sententia excommunicationis, suspensionis & in-
terdicti, ac etiam inhabilitatis in personas dictae
religionis interdum sine aliqua moderatione
temporis proferuntur, quas siquidem poenas seu
sententias nonnullae earum per inadvertentiam,
simplicitatem, seu ignorantiam, seu etiam prop-

ter ambiguitatem dictorum capitulorum forsitan
incurrerunt, nos ad eorum supplicationis instan-
tiam, pro animarum ipsorum salute, praefatis
personis dictae religionis, cujuscumque status seu
conditionis existant, quae dictas poenas seu sen-
tentias incurrerint, providere salubriter inten-
dentes, volumus & tenore praesentium concedi-
mus hac vice, quod personae in dicta religione
superiores non habentes, qui praedictas poenas
seu sententias incurrerint, ab aliquo praesiden-
tium, caeterae vero personae per suos immedia-
te superiores possint, si humiliter petierint, a
praedictis sententiis juxta Ecclesiae formam ab-
solvantur & ab eis tam super irregularitate, si quam
forsan praedictis ligatae sententiae celebrando di-
vina vel se ingerendo eisdem contraxerunt,
quam super inhabilitate praemissorum occasione
contracta, dispensationis & habilitationis gra-
tiam obtinere, injunctis eis super his quae de
jure fuerint injungenda. Poenas vero temporales,
quas per constitutiones easdem personae praedi-
ctae forsitan incurrerunt, de quibus per eas non-
dum extitit satisfactum, volentes hac vice mi-
sericorditer agere cum eisdem, apostolica au-
thoritate remittimus de gratia speciali. Nulli
ergo omnino hominum liceat hanc paginam nos-
trarum voluntatum, adjectionum, constitutionum,
cassationum, revocationis, declarationis,
& remissionis infringere vel ei ausu temerario
contrariae. Si quis autem hoc attentare praesump-
serit, indignationem omnipotentis Dei & bea-
torum Petri & Pauli Apostolorum ejus se no-
verit incurrendum.

Datum Avinionis Nonis Decembris, pontifi-
catus nostri anno sexto.

ANNO
CHRISTI
1335.

CONCILIIUM ROTOMAGENSE

ANNO
CHRISTI
1335.

A Petro archiepiscopo cum suffraganeis habitum in monasterio

* B. Mariz de Prato prope Rotomagum, anno
Dom. MCCCXXXV. mense Septembris.

Ex MS. V. Cl. Emerici Bigotii.

TITULI CAPITULORUM.

1. De divinis officiis religiose celebrandis.
2. De vita & honestate clericorum.
3. De vita & honestate monachorum.
4. Ut capellani in beneficiis deservire compellan-
tur.
5. Ut patroni ad beneficia non praesentent pro pec-
catis.
6. Ut non impediatur ecclesiastici decimas colligere.
7. Ut prelati negligentes non sint in promovendo
passagio ultramarino.
8. De inauguratione fabrica, librorum, & orna-
mentorum.
9. De parochis institutis per alios, quam diace-
sanos.
10. Ut casus, in quibus incurritur excommunica-
tio, prima Dominica mensis in ecclesiis pub-
licentur.

- D 11. Ut publice exponantur casus sedi apostolicae
& diocesani reservati.
12. Ut rectores ecclesiarum sint favorabiles ordi-
nibus Mendicantium.
13. Ut haec & alia provincialia statuta publicen-
tur.

PRAEFATIO.

(1) **A**scendens ad patrem pastor aeternus,
Dei filius, gregem proprii sanguinis
effusione comparatum, per sanctos apostolos,
quorum in locum succedunt & vice funguntur
pontifices, voluit & decrevit protectione conti-
nua custodiri: ut Christianos populus iisdem
rectoribus gubernetur, & observetur a noxiis,
& ad salutaria dirigatur. Ex quamvis sancti pa-
tres multa statuerint salubria, quae pro refor-
matione morum in populo, & in clero, suis in
temporibus videbantur posse sufficere: dierum

(1) Concilii Beccensis MS. e quo hoc concilium edidit P. Boffa in Concilium Rotomagensis Praefatio pag. 176. legit, *Akersurus*.

ANNO
CHRISTI
1113.

tamen crescente malitia, (1) nulla viris sanctis ad humanæ naturæ (2) varietatem & ejus machinationem inopinabilis, sufficit ad elucidandum ambiguitatem, vel attingit. Hæc itaque consideratione, nos Petrus miseracione Divina Rotomagensis archiepiscopus, ac eadem gratia Joannes Abrincensis, & G. Sagiensis, personalliter; necnon G. Bajocensis, Guido Lexoviensis, Gaufridus Ebroicensis, & Gullelmus Constantiensis, episcopi, per procuratores (3) idoneos constitutos, in provinciali concilio, in prioratu beatæ Mariæ de Prato juxta Rotomagum convocati, & (4) insimul congregati; vocatis etiam ad dictum concilium, tam ecclesiarum cathedralium capitulis, quam abbatibus, (5) conventualibusque prioribus, ordinum quorumcumque, necnon secularium aliquorum collegiatorum provinciæ Rotomagensis capitulis, per se, & per procuratores idoneos, presentibus in concilio memorato: ipso toto approbante concilio, pro reformandis moribus præsertim in clero, & pro relevandis, in quantum est nobis possibile, ab oppressionibus, ecclesiis, salva tamen in omnibus sedis apostolicæ auctoritate, intra scripta duximus statuenda.

CAPITULA.

I. De divinis officiis religiose celebrandis.

Primo, quia plerumque cathedralium ecclesiarum, & collegiatarum, sæcularium & regularium ecclesiarum, personæ (quæ in puritate conscientie & animi devotione, sacrificium laudis Altissimo, cujus, utpote peculiaris populus, sunt mancipati obsequiis, jugiter offerre deberent) sacra Missarum solemnitas, aliasque horas canonicas, transcurrente, & syncopando, variaque & otiosa, interdum inhonesta intermiscendo colloquia, & multipliciter alias indevote psallere non verentur; tarde quoque ad ecclesias conveniunt & ad chorum, & inde absque causa rationabili, sed currendo potius (6) post suas voluntates illicitas, non expletis Divinis officiis, discedendo: ideo statuit præfens concilium, quod constitutio super his edita in generali concilio Viennen-

si, quæ sic incipit: *Gravi nimirum &c.* (item, *Concilium præcipit*) inviolabiliter (7) observetur, & singula contenta in ea frequenter in synodiis, capitulis, Kalendis seu (8) convocationibus, doceantur; & insuper in cathedralium & collegiatarum, tam sæcularium, quam regularium ecclesiarum capitulis recitentur, & intelligibiliter exponantur; & transgressores ipsius, per ordinarium & alios superiores, sic rigide, median- te justitia, puniantur, quod, etsi non amore virtutis, saltem pœnæ formidine, inducantur ad impendendum cordis & labiorum suorum Altissimo gratum fructum.

II. De vita & honestate clericorum.

Rursus quia personæ ecclesiasticæ, præsertim curam animarum habentes, C (quæ sicut aliis præfunt, sic præ illis exemplari (9) vita præfulgere deberent operibus virtutis) in multis hujus provinciæ partibus, quod dolenter referimus, in statu, gestu, & habitu, sic dissolute & inhoneste incedunt, quod non solum in clericali, sed potius sæculari (10) videntur malitia mancipari (11) plerique: quæ procul dubio Majestatem Divinam non mediocriter offendent, (12) qui sic vitam inhonestam ducunt, & ultra modum dissolutam, (13) quo immaculata Dei sancta mater ecclesia contemptibilis redditur, (14) qui tales illo pernicioso exemplo multos pertrahunt ad ruinam: ideo statuit præfens concilium, quod (15) constitutio super his, in provinciali concilio, in eodem prioratu de Prato, necnon & omnes alie constitutiones in dicto provinciali concilio (16) editæ, quæ incipiunt: *Non debent irreprehensibiliter judicari*: quas omnes & singulas præfens concilium approbavit, & etiam innovavit; (& quæ) in synodiis, capitulis, convocationibus decanatum, fre-

ANNO
CHRISTI
1113.
Clement. de
celebratione
Missarum.

(1) MS. Bigot. cum quo idem Concilium consulti dictus P. Bello: nulla juris sanctio ad humana . . . . . Justis, nec ad elucidandam ambiguitatem attingit.

(2) Harduin. fragilitatem. MS. Becc. varietates & ejus machinationes inopinabiles.

(3) MS. Becc. idoneo. (4) Hard. insuper.

(5) MS. Bigot. conventibus, prioribus, nec non Ecclesiarum aliarum Collegiatarum provinciæ Rotomagensis capitulis, & per se seu per procuratores idoneos presentibus in Concilio pro reformando moribus, & pro relevando . . . . . Ecclesiarum &c.

(6) MS. Bigot. post indomitas voluntates.

(7) MS. Bigot. quam idem Concilium . . . . . observari.

(8) MS. Bigot. convocationibus decanatum.

(9) MS. Bigot. vita & moribus virtutis fulgere deberent.

(10) MS. B. videntur malitia mancipari.

(11) Id. MS. Clerici quoque, quod proculdubio . . . . . offendit.

(12) MS. Id. amiso qui sic vitam inhonestam ducunt.

(13) Id. MS. quod et immaculata semper virgo mater Ecclesia &c.

(14) MS. Et suo pernicioso exemplo multos post se pertrahunt &c.

(15) MS. super hoc edita in provinciali concilio. Idem anno 1113. Non debet reprehensibile judicari.

(16) Scilicet anno 1199. c. 1. Exciderunt laudem illi constitutiones, neque ex Provinciali illo concilio aliud nobis superest præter ea, quæ ex Statutis Synodalibus Lexoviensis Ecclesie excerpta dedimus ad annum 1179.

ANNO
CHRISTI
1111

frequenter recitentur, & intelligibiliter exponantur; & transgressores ipsarum, per locorum diocesanos & alios superiores, sic rigide, mediante iustitia, (1) puniantur, quod cedat cæteris in exemplum; & si se reddant incorrigibiles in præmissis, quod a corpore cleri, tanquam membra inutilia, abscindantur, prout ordo (2) poscit rationis, loco eorum viris idoneis & Deum timentibus subrogatis.

III. De vita & honestate monachorum.

Quia etiam in præsentis concilio relatum est, quod in plerisque huiusmodi provinciæ partibus constitutio generalis concilii Viennensis, quæ incipit, *Ne in agro Dominico*, (3) contemnitur; monachi etiam dissolute & inhoneste per patriam pervagantur, publice arma portant, cum habitu (4) nimirum breviato, nodato, stricto, & alias quamplurimum indecenter ornato; ideo statuit præfens concilium, quod dicta constitutio generalis concilii, & omnia contenta in ea, cum diligentia observentur; & (5) transgressores omnes, per illos, ad quos pertinebit, rigide puniantur; & abbas ac priores, in his quæ ad eorum pertinebunt officium, illos quos repererint incorrigibiles in præmissis, diocesanis, aut eorum vicariis, habeant denotare, ut per eorum (6) providentiam malo occurratur.

IV. Ut capellani in beneficiis deservire compellantur.

Præsentis quoque concilio reprobatum est, (7) quod si qui instituantur in capellaniis perpetuis fundatis per testatores & alios Christi fideles, plerumque in illis non deserviunt, hec faciunt (8) deservire; atque perceptis, & frequenter in malis usibus consumptis fructibus & proventibus, eorundem libros & ornamenta distrabunt, & consumunt illos, & eorum domos pro derelictis dimittunt; ex quibus inter cætera, illa sequuntur inconvenientia, quod & eorum fundatores suo fraudantur desiderio, & alii Christi fideles a fundatione

confimiliter retrahuntur. Et ideo statuit præfens concilium, quod locorum ordinarii, & alii ad quos pertinebit, ad corrigendum hæc & similia diligenter intendant; & ad impendendum debitum, (9) per subministrationem beneficiorum huiusmodi, & aliis juris remediis, ipsos compellere non postponant.

V. Ut patroni ad beneficia non præsentent pro pecunia.

Cæterum quia plerumque ecclesiarum patroni ad ecclesias & alia (10) bona ecclesiastica præsentant pro pecunia, & pro alio illicito commodo vel emolumento, odibile Deo crimen simoniz committendo: ideo præfens concilium, constitutionem synodalem, in quibusdam partibus provinciæ præsentis super his editam, ad totam provinciam extendendo, statuit, quod hoc de cætero prohibeatur fieri; & qui de cætero contrarium fecerit, tam dans, quam permitteus, aut recipiens, sub quovis colore quæsito, post monitionem etiam generalem, excommunicationis incurrent sententiam ipso facto: a qua non poterunt absolvi, præterquam in mortis articulo, nisi per diocesanos, seu illos, quibus specialiter id duxerint committendum, & insuper plenaria restitutione facta de eo omni, (11) quod occasione eorum fuerit ante receptum, quod per manus diocesanos in pios usus decrevit præfens concilium convertendum.

D VI. Ut non impediatur ecclesiastici decimas colligere.

Ex frequentibus quoque personarum ecclesiasticarum querelis significatum est præfenti concilio, quod plerique, qui nomen Domini in vanum recipere non verentur, viris sæpe ecclesiasticis multas inferunt molestias, ipsos contra sacrorum canonum præcepta impediendo, (12) ac minis & coloribus quæsitis multipliciter perturbando, quo minus decimas, quas percipere consuevimus, possint per se vel per alios colligere, & ubi voluerint cum quadrigis, seu ani-

ma-

(1) MS. Bigot. puniantur & corrigantur.

(1) MSS. papaveris.

(2) MSS. non bene serventur; quinimo Monachi dissoluti &c.

(3) MS. Bigot. nimis brevitate ornato, stricto, & scilicet ab anteriori parte, & aliis multipliciter indecenter.

(4) Et transgressores ipsos per illos &c.

(5) MSS. providentiam, eis occurratur.

(6) Al. si qui instituantur.

(8) MSS. deserviri. seu percepti.

(7) MSS. subtrahuntur.

(10) MSS. mel. Et alia beneficia Ecclesiastica. Edit. male, bona.

(11) Ad fidem MSS. restitue: quod hac occasione datum fuerit ante receptum.

(12) MS. Big. ac viti & coloribus.

malibus, aut aliis, deportare. Ideo præ-
sens concilium talia de cætero fieri pro-
hibuit, statuendo, ut talia facientes, &
fieri facientes, nisi requisiti (1) desi-
stant, & omne impedimentum sine dif-
ficultate amoveant, post monitionem
etiam generalem, excommunicationis
incurrant sententiam ipso facto: a qua
non absolvantur, nisi prout superius de
aliis est expressum. Et idem etiam sta-
tuit de decimis novalium, quæ ad ipsos
pertinent, seu imposterum pertinebunt. B

VII. *Us prelati negligentes non sint in
promovendo passagio ultramarino.*

Item quod ecclesiarum prælati, capi-
tula, & ecclesiarum rectores, in pro-
motione instantis sancti ultramarini pas-
sagii, quod dominus rex (2) Franco-
rum assumpsit, (3) se reddant pleri-
que modo negligentes, non celebrando
Missas pro persecutione sancti ejusdem
passagii, per sedem apostolicam septi-
manis singulis ad celebrandum deputa-
tas, neque populum ad orandum & sub-
veniendum, prout per apostolicas litten-
ras injunctum est, exhortando: ideo
præcipit (4) distincte idem concilium,
quod in præmissis diligenter de cætero
curam adhibeant, si Dei & ipsius sedis
apostolicæ effugere voluerint ultionem,
exponendo penas & indulgentias con-
cessas ipsi sancto passagio, & super hoc
sæpius prædicando, per se vel per alios,
& ad subveniendum salutaribus monitis
exhortando. Legata quoque donata, &
alia emolumenta, quæ ex ordinatione
apostolica debent dicto sancto passagio
applicari, sollicitè, fideliter, & curiose
exigere non postponant, alia omnia di-
ctum passagium (5) continentia, jux-
ta litterarum apostolicarum super his
directarum continentiam & tenorem
(6)

VIII. *De insauratione fabricæ, librorum,
& ornamentorum.*

Constitutionem super reparatione can-
cellorum & librorum ecclesiasticorum,
alias in provinciali (7) synodo edi-
tam (quæ incipit: „ Statuimus quod
„ abbates, & priores, & aliæ personæ

„ ecclesiasticæ, quæ percipiunt majores
„ decimas in ecclesiis parochialibus,
„ compellantur ad restaurandum fabri-
„ cam, libros, & ornamenta, pro rata,
„ pro qua percipiuntur in eisdem, juxta
„ tamen consuetudinem & usum hæctenus
„ observatum) declarando: statuit præ-
sens concilium, quod quoties alicujus
cancelli imminet reparatio faciendæ,
si sit pecunia vel thesaurus penes the-
saurarios ecclesiæ, vel quoscumque ali-
os, ante omnia in reparatione hujus-
modi expendantur. Si autem non sit
thesaurus, & super hos sit aliqua con-
suetudo introducta, servetur: dummodo
debite & legitime introducta sit. Si non
sit pecunia vel thesaurus, vel consuetu-
do legitime introducta: ii qui recipiunt
grossas decimas, pro partibus quibus re-
cipiunt, ad reparationem hujusmodi te-
neantur. Et quia causæ desiderant, pro-
cedatur summarie & de plano, ac sine strepitu, &
judicii figura. Nihilominus statuentes,
quod quando cito de cætero imminet
reparatio faciendæ, ad manus diocesa-
norum ponantur, arrestentur, & tene-
antur; & quicumque de cætero, post
hujusmodi arrestum, scienter dictas deci-
mas capere, seu de loco ad locum trans-
ferre præsumperint, seu capi & ar-
restari mandaverint, aut procuraverint,
nisi intra quindecim dierum spatium
bona hujusmodi fuerint restituta, vel
satisfactio pro eis impensa, post moni-
tionem generalem, excommunicationis
sententiam incurrant ipso facto: a qua
non poterunt absolvi, nisi prout de a-
liis expressum est superius, restitutio-
neque prius facta de ablatis.

IX. *De parochis institutis per alios quam
per diocesanos.*

Porro quia aliqui plerumque in pa-
rochialibus ecclesiis instituuntur per a-
lios, quam per diocesanos, (8) sine
auctoritate ipsorum: statuit idem con-
cilium, quod quoties aliquem sic de cæ-
tero continget institui, idem institutus,
infra quadraginta dies a tempore cor-
poraliter adeptæ possessionis, (9) co-
ram diocesano seu ejus vicario compa-
rere * personaliter, fidem facturus de-
bi-

Deff.
debet.

(1) MSS. desiderant, ... amoverint.
(2) Scil. Philippus VI. in Palestinam. Verum cum Massiliam usque progressus fuisset, inde regressus est, ut Eduardo
Anglorum regi bellum adversus ipsum paranti obstitere.
(3) MS. Big. se reddiderim plerumque negligenter. (4) MS. Becc. dispendit.
(5) Forse, contingens, vel concurrens. (6) Adde ex MSS. sacrum.
(7) An. 1199. can. 8.
(8) MS. Beccon. seu auctoritatem.
(9) MSS. coram diocesano seu vicario comparere personaliter tenetur.

bitam de titulo, si quem habet in be-
neficio sic adeptus, ac praestiturus dia-
cesano de & super obedientia, fidelita-
te, & residentia, & aliis consuetis, de-
bitum & solitum juramentum: & ad
hoc per locorum decanos, statim ela-
psis diebus quadraginta diebus, per ca-
ptionem & detentionem fructuum &
proventuum ecclesiae, compellatur.

X. *Ut casus, in quibus incurritur excom-
municatio, prima Dominica mensis in
ecclesiis publicentur.*

Quia vero in multis articulis, variis-
que de causis, excommunicationis sen-
tentiae, tam sacrorum canonum, quam
provincialium & synodaliū constitutionum
auctoritate, prolatae sunt, quas
plerumque laici & ignari incurrunt,
ob hoc quia constitutiones hujusmodi
minime publicantur, non sine multis
periculis animarum: statuit praesens con-
cilium, quod quilibet diaecesanus in sua
synodo casus, de quibus ipsis videbitur,
per quos quis generalium, provincialium
seu synodaliū constitutionum au-
thoritate, potest excommunicationis sen-
tentiam incurrere, quovis modo diligen-
ter exponat, & inter (1) consuetu-
dines synodales inseri faciat & conscri-
bi: & provincialibus * presbyteris in-
jungat, ut recepta eorumdem copia,
hanc diligenter & intelligibiliter lingua
materna exponant in suis ecclesiis pri-
ma Dominica cujuslibet mensis, ne po-
pulus subditus, (2) in causam crasse
ignorantiae & supinae, (3) in suarum
animarum periculum, prolatur.

XI. *Ut publice exponantur casus sedis
apostolicae & diaecesanae
reservati.*

Quia etiam plerique religiosi, excom-
municatos a canone, praeterquam in ca-
sibus a jure permissis; aliqui etiam sa-
culares, sicut fide digna tenet assertio,
a peccatis, quae sibi in foro poenitentiae
aperiuntur, frequenter absolvunt, etiam
in casibus sedis apostolicae & diaecesanae
specialiter reservatis, in hoc graviter
delinquendo, & contentes hujusmodi
decipiendo, qui se, cum tamen non
sint, reputant (4) a dictis omnibus
absolutos; necnon religiosi aliqui ex-

A communicatos a canone (praeterquam
in casibus a jure permissis, vel per pri-
vilegia eidem concessa) vel a senten-
tiis (5) quae per statuta provincialia
aut synodalia promulgantur, aut a poe-
na & culpa absolvunt, (6) excom-
municationis, auctoritate constitutionis
generalis concilii Viennensis, incurrendo
sententiam ipso facto, seque & po-
pulum decipiendo catholicum, non sine
gravibus periculis animarum. Ideo sta-
tuit praesens concilium, quod singuli
diaecesani in suis synodis, & decani in
suis capitulis, seu Kalendis, exponant
casus dictae sedis apostolicae & diaecea-
nis specialiter reservatos, populum in-
struendo, quod de praemissis absolvi non
possunt, nisi per diaecesanos aut eorum
poenitentiariorum, vel illos, quibus hoc spe-
cialiter dicti diaecesani duxerint conce-
dendum. Et si qui religiosi vel saecula-
res asserant, sibi potestatem in dictis
casibus per diaecesanum fuisse conce-
sam: de ipsa, antequam ea utantur in
aliqua parochia, teneantur curato illius
parochiae, per litteras potestatem hu-
jusmodi continentes, facere promptam
fidem: quas litteras praecipimus gratis
eis exhiberi.

XII. *Ut rectores ecclesiarum sint favora-
biles ordinibus medicantium.*

Eisdem tamen parochialium ecclesia-
rum rectores, aliasque personas eccle-
siasticas provinciae memoratae, in Do-
mino exhortamur, ut fratres Praedica-
tores, Minores, & aliorum mendican-
tium ordinum, cum ad eorum loca &
monasteria accesserint, ipsis se exhibe-
ant favorabiles & benignos.

XIII. *Ut haec & alia provincialia statuta
publicentur.*

Praecipit quoque, quod omnes diae-
cesani copiam hujusmodi constitutionum,
& aliorum provincialium conciliorum
recipiant, & in suis synodis frequenter
publicare procurent, & ea in suis ci-
vitatibus & diaecetibus faciant firmiter
observari.

Actum in provinciali concilio, loco pre-
dicto, die Lunae post Nativitatem beatae Mariae
virginis, cum continuatione dierum aliorum,
anno Domini MCCCXXXV.

CON-

(1) MS. Decem. constitutiones.

(2) MS. Non causa crassa ignorantia &c. Bigot. praeterin crassa &c.

(3) MS. Big. a dictis criminibus absolutus.

(4) Id MS. per statuta promulgatis.

(5) MS. excommunicatos.

(6) MS. Bigot. in devoti periculum prolatur.

CONCILIIUM SALMANTICENSE

Celebratum Salmantice in ecclesia cathedrali, anno Christi MCCCXXXV.
Præside D. Joanne archiepiscopo Compostellano.

Ex MS. sanctæ Ecclesiæ Tolosane primum editæ Cardinalis de Aguirre.

TITULI DECRETORUM.

1. De officio vicarii.
2. De appellationibus.
3. De vita & honestate clericorum.
4. De institutionibus.
5. De decimis.
6. De reliquiis & veneratione Sanctorum
7. De observantia jejuniorum.
8. De immunitate Ecclesiarum.
9. De clandestino matrimonio.
10. De sanguinitate & affinitate.
11. De secundis nuptiis.
12. De Judæis & Sarracenis.
13. De raptoribus.
14. De usuris.
15. De sortilegis.
16. De penitentis & remissionibus.
17. De sententia excommunicationis.

P R Æ F A T I O

In nomine sanctæ & individue Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.

1. Pastores gregibus præponuntur, qui nobis observando vigilas super eos, a lupinæ mordacitatis rabie liberatos, in unius ovilis eisdem conservare studeant indissolubili unitate: ne dispersæ oves, in suis pestiferis pascuis voluptatum repentini morbi corruptela gravatæ, jacturæ subjaceant, & vitæ luporum edacitati voraci, iccirco se liberius exponendo, quantum se subtraxerint a pastoris studio vigilantis.

2. Ideo nos Joannes Dei & Apostolicæ sedis gratia sanctæ Compostellanz ecclesiæ archiepiscopus, ac regni Legionis Cancellarius, una cum reverendis in Christo patribus & dominis Sanctio Abulensi, Roderico Zamorensi, Laurentio Salmaticensi, Alphonso Cauriensi, Joanne Civitateni, Bartholomæo Egitanienti, Benedicto Palentiniensi, & fratre Salvato Lamecensi, ecclesiarum episcopis, sanctæ Compostellanz ecclesiæ suffraganeis, & nonnullis aliis procuratoribus, tam dominorum Ulixbone. & Eboren. episcoporum ecclesiarum, quorundam aliorum capitulorum cathedralium ecclesiarum provincie Compostellanz, in sancto provinciali concilio in ecclesia cathedrali Salmantina, disponente Domino, celebrato, ad laudem Dei & totius curiæ supernorum, nec non ad reformationem nostrorum, & correctionem debitam subditorum, & manutenendam ecclesiasticam libertatem, hæc unanimiter statuenda duximus quæ sequuntur.

3. Per spiritum Dominus Jesus Christus spiritualis ad capiendos homines faciens pastores, qui de lacu miseræ, & de luto fæcis eductos, in divinorum conclusos retibus mandato-

Arum, illi obedire faciant, cui servire est regnare: & qui in medio congregatorum, juxta præceptum evangelicum, consistentes ipsos, juxta statuta canonum ad concilium convenire, in quibus possint mitti retia capture, ad educendum hujusmodi multitudinem de hujusmodi voragine & curiosa Redemptoris hominum liberam servitutem. Eapropter cum ad expeditionem utilitatis publicæ, & ob eandem ad concilium venientes plena debeant securitate gaudere; Ratuimus, ut si aliquis vel aliqui archiepiscopo, seu archidiacono, vel abbatibus, aut aliis quibuscumque personis ecclesiasticis, vel eorum familiaribus, ad provinciale concilium vel synodos venientes, in veniendo, stando, vel redeundo, in personis aut in rebus injuriati fuerint, vel damna notabiliter intulerint, sint ipso facto excommunicationis sententia irretiti, & excommunicati, cum suis fautoribus, auxiliatoribus, & consiliariis; & per singulorum prælatorum dioceses tamdiu nunciatur, donec satisfactione præmissa, a suis diocesanis meruerint absolutionis beneficium obtinere.

C

I. De officio vicarii.

4. Consentaneum rationi non putamus, quod in concilio pridie nobis relatum existit per nonnullos ecclesiasticorum, quod episcopi, prælati, decani, archidiaconi, & alii inferiores, de jure vel de consuetudine, vel statuto, jurisdictionem aliquam exercentes, vicarios seu aliquos officiales, vel alias personas, quæ debent eorum vices supplere, cognoscere, vel causas ecclesiasticas terminare, constituunt peregrinas: beneficiatos in ecclesiis, quorum sunt episcopi, vel noscuntur dignitatem ratione aliqua obtinere, inhumaniter postponentes, in gravem totius diocesis & ecclesiæ læsionem. Ideo sacro approbante concilio statuimus, ut episcopi, decani, archidiaconi, vel alii dignitates, vel personatus habentes, jurisdictionem ordinariam obtinentes, viros providos de gremio ecclesiæ cathedralis litterarum scientia præditos, si reperire potuerint, ad exercendum eorum vices, eligere teneantur. Qui cum ipsi fuerint absentes, vel præsentibus, & sua jurisdictione uti non valuerint, istæ personæ sic electæ vices suas possint in omnibus exercere. Si vero extraneas personas, & non de gremio ecclesiæ, poterunt invenire, decernimus tales non esse ulterius admittendos.

5. Ceterum quia nonnulli vicarii seu officiales in petenda & exigenda cancellaria rationis metas excedere non verentur; sub pena excommunicationis, ratione contumacis, decem; pro littera cum participantibus, quindecim; pro littera absolutionis, xx. denarios recipere valeant, & non plures. Pro litteris vero collationis, seu presentationum beneficiorum, quilibet episcopus taliter ordiri faciat in sua

o Parte et
dicit.

ANNO CIRIACI 1111

ANNO CIRIACI 1111

diocesi in prima synodo, quod viterur vitium

Amunicationis sententia decernimus subjacere; & tales supradictos per loca diocesis minime absolvendos, donec quinquaginta morapetinos usuali moneta persolverint, cathedrali ecclesie applicandos.

II. De appellacionibus.

6. Congregato ad civitatem Salmantinam concilio, confidentium relationibus est probatum, quod nonnulli ecclesiarum prelati, episcopi, vel eorum vicarii, & alii inferiores jurisdictionem ecclesiasticam exercentes, appellacionibus legitimis minime deferentes, contra appellantes procedunt indebite, eorum personas capiendo, vel suis rebus exspoliando, vel aliter contra eos nequiter procedendo; eapropter volentes hujusmodi excessus remediis debitis obviare, ut penes saltem formidine deinceps a similibus arceantur: presentii constitutione providendum inviolabiliter statuentes, quod si quis in iudicio, vel extra, a sententia vel gravamine duxerit appellandum ex causa probabili, que si vera esset, deberet legitima reputari; & episcopus pendente hujusmodi appellacione, appellantem ceperit vel capi mandaverit, seu bonis suis spoliaverit: sit ab ingressu ecclesie penitus interdictus. Et si inferior episcopo, qui dictum appellantem ceperit, vel capi mandaverit, seu spoliaverit, ut est dictum, incurrat excommunicationis sententiam ipso facto.

7. Precipimus etiam in virtute sancte obedientie, & sub excommunicationis pena, universis & singulis sancte Compostellane ecclesie suffraganeis, & eorum vicariis & officialibus, quibus appellacionibus ad Compostellanam ecclesiam intimatis ex causis probabilibus, que si vere essent, deberent legitime reputari, deferant reverenter.

III. De vita & honestate clericorum.

8. Ut verbera patris, & ubera matris habens mater ecclesia, sic corripit filios delinquentes, ut correctis consolari quis reficiat ubertate: virgze passim paucetur, filios videntur odisse; cum eos propriis relinquentes libertati, curam negligunt eorumdem. Quia Dominus tunc vehementius est iratus, cum delinquentes monita respiciunt presidentis. Quia quos diligit, corripit & castigat, ut castigatos uberiori gratia prosequatur.

9. Ideoque attendentes (quamquam per dominum fratrem Berengarium fuerit non tam provide quam salubriter constitutum, quod clerici publici concubinariis certas incurrant privationes & penas, juxta tenorem constitutionis que incipit: *Quamvis contra clericos publicos concubinariis multa habentis emanaverint constituta: & non fuerint plenarie observata;*) statuimus, & in virtute sancte obedientie excommunicationis pena disticte precipiendo mandamus universis & singulis prelati provincie Compostellane, ut supradictam constitutionem in supradictos hujusmodi clericos publicos concubinariis, & eorum publicas concubinas, faciant executioni debite demandari: adjicientes, ut quicumque ecclesiarum Pastores concubinas publicas clericorum elapsis moitionibus in predicta constitutione contentis, in eorum ecclesiis faciendis, ecclesiasticis tradiderint sepulture, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto.

10. Omnes quoque, cujuscumque sexus, conditionis, aut status extiterint, qui tali nefande sepulture interesse presumpserint, excom-

IV. De institutionibus.

11. Quoniam indissolubilem veritatem ecclesie per incisum vestimentum Domini salubriter designatam illi cognoscantur incidere, qui ad verius sum matris ecclesie ubera recalcitrantes nequiter ecclesias de laicorum manibus, contra sacrorum instituta canonum, recipere moliantur; sacro approbante concilio, decernimus clericos quoscumque, ecclesias seu ecclesiastica beneficia, aut claves earum, vel domos ipsarum, temeritate propria recipientes de manu laicorum, ipso facto excommunicationis comperebat; ac reddantur inhabiles ea vice eadem beneficia obtinendi & sic a patronis eorundem beneficiorum, seu aliorum concorditer presententur.

V. De decimis.

12. Cum parate ministrorum Dei, turba emula laicorum, que ecclesie saepius inquietavit, timorem ante oculos suos non proponens, consecrata Domino execrabilibus conatibus sibi in preadam detrahat & rapinam; suis reverendis patribus & ministris pro dilectione odium & injurias tam frenetica reddens pro ministerio salutari: ut tantis injuriis obsequio resistatur, quia valde iniquum & ingens sacrilegium est quicquid vel pro remedio peccatorum, vel pro salute aut requie animarum unusquisque ecclesie contulerit, aut reliquerit, ab his, a quibus maxime servari convenit, Christianis, in alios transferri vel converti; non sine gravi turbatione referimus, quod nonnulli iniquitatis filii decimas, oblationes, & alia bona ecclesiarum presumunt auctoritate propria damnabiliter occupare. Idcirco statuimus, ut quicumque decimas, oblationes, & alia bona ecclesiarum auctoritate propria capere, confiscare, invadere, seu quomodolibet indebite occupare presumpserit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrat, a qua nisi satisfactione premissa, minime absolvatur. Mandantes insuper quod prelati constitutionem felicis recordationis Fc. Pape V. que incipit, *Religiosus*, faciant publicari diebus Dominicis, & festivis.

13. Quoniam nonnulli laici avaritie nexibus exempti, in solutione decimarum se exhibent, in suarum animarum periculum, negligentes, varietate fraudes in proprie salutis damnatione reciprocas &... cautelas contra jura, in non modicum ecclesiarum dispendium, conficere moliantur, ut decimas integre non persolvant: non advertentes quod scriptum est: *Quia non mihi reddidistis decimas & primitias, idcirco in fame & penuria vos maledicti estis, & pro decimis & primitiis que petierunt ut a vobis darentur, ubertatem pagorum vestrorum, & omnem frugum abundantiam perdidistis.*

14. Quapropter statuimus, ut decimarum solutionem possit ab eodem exigere, cum in sancta Dei evangelia exigitur juramentum. Quodque idem suspectus omni excusatione postposita, cum exactum fuerit, teneatur, quod de omnibus, de quibus Deus omnipotens, in signum

b Forte excommunicationi subiacent. c Pro, est.

d Forte parum.

e Forte, gens phariseica.

f Pro, Clem.

Malach. 3. 9.

g Locus corruptus.

a Forte deest, quia patet, h.

ANNO
CHRISTI
1111.ANNO
CHRISTI
1111.

goum sui universalis domini, dari decimam A ordinauit, vel iura ipsum ad dandum adstringunt, decimam persolvat integre absque fraude. Quod si iuramentum huiusmodi subire noluerit (ut premititur) requisitus, tandem excommunicatus publice nunciatur per ecclesiarum rectores, quousque dictum subeat iuramentum, vel solvat decimam integre.

15. Intelleximus fide dignorum relatione, quod nonnulli prædia excolentes in certis parochiis, constitutam ecclesiam parochialem, ad quam decimæ prædiorum expectare de jure noscuntur, enormiter lædunt, per subtractionem debitarum decimarum, alterius parochiæ se contra constitutionem Cardinalis legati parochianos faciendi, interdum quorundam locorum vicinos, in quibus locis (ut asseritur) de consuetudine reproba observatur, quod vicini illorum locorum duas partes decimæ ecclesiæ illi solvant, cujus sunt noviter facti parochiani; quamquam prædia ex quibus decimæ proveniunt, in alia parochia, cujus parochiani prius erant, situati noscantur.

16. Cum ergo decimæ ecclesiæ debeantur illi, in cujus parochia prædia excoluntur, nisi ab alia ecclesia per præscriptionem debitam sint subtractæ, præsentis decreto sancimus, quod qui semel alicujus ecclesiæ parochianus fuerit, alterius fieri non possit, nisi domicilium totaliter in alterius parochiam transferendo: & tunc personales decimas illi solvereteneatur ecclesiæ, in qua receperit ecclesiastica sacramenta: prædiales vero solvat illi, in cujus parochia sunt prædia situata: nisi aliud de consuetudine præscripta legitime observetur.

VI. De Reliquiis & veneratione sanctorum.

17. Cum deceat domum Domini sanctitudo, & expediat ornamenta ecclesiastica munda esse, statuimus, ut prælati & ceteri, quibus visitationis officium competit, de consuetudine vel de jure, in visitando adhibeant diligentiam, ad quam de jure tenentur. Specialiter quod clerici ecclesiarum rectores mundas teneant ecclesias & ecclesiastica ornamenta: & quod sanctissimum Corpus Christi, crisma, sanctum oleum catechumenorum & infirmorum, aras, corporalia, cruces, calices, & patenas faciant sub fideli custodia observari. Quod si ecclesiarum rectores hæc facere negligenter omiserint, per suos visitatores pœna arbitraria castigentur.

18. Præsentis etiam constitutione sancimus, quod universi & singuli rectores provinciarum Compostellanæ a suis diocesanis annis singulis recipiant novum crisma, vel ab aliis, qui illud ex officio tenentur distribuere, postulent & requirant: & utantur eo, prius veteri concremato: alioquin utentes veteri chrismate in baptismo, ipso facto per sex menses a perceptione beneficii, negligentes vero in petendo E per tres menses, ab officio fiant suspensi.

19. Cum inter cetera sacramentum Eucharistiæ sit a cunctis fidelibus præcipue venerandum; & ad nos relatione pervenerit fide digna, quod in multis partibus provinciarum Compostellanæ, quando aliquis infirmatur, & petit tibi sacramentum Eucharistiæ ministrari, quod rector, sive sacerdos, qui portat sanctissimum Christi Corpus, in portando debitam devotionem & reverentiam non observat: idcirco statuimus, quod quandocumque contigerit huiusmodi sacramentum alicui ministrari, quod sa-

cerdos indatus saltem superpellicio mundo, & ad collum orarium deferendo, velamine etiam mundo supra calicem posito honorifice, ante pedus defera cum omni reverentia, & cum cruce, lumine præcedente, alteroque campanæ sonitum faciente, ut ex hoc apud fideles major devotio augeatur. Quod si secus facere præsumperit, condemnamus ipsum ex nunc, quod solvat pro fabrica cathedralis ecclesiæ sexaginta solidos usualis monetæ. Ceterum, ut huiusmodi debita reverentia cum devotione & affectione assidua observetur, universis & singulis Christi fidelibus associantibus sanctum Christi Corpus cum ducitur ad infirmos, quadraginta dies de injunctis sibi pœnitentiis in Domino B relaxamus.

20. Alma mater ecclesia, gloriosissimi Domini nostri Jesu Christi in suis Sanctis, & in majestate admirabili sacra vestigia prosequens, & exemplo ducta laudabili, egregios doctores quatuor duxit venerabiliter honorandos, & eorum festivitates sub officio duplici per universas orbis ecclesias celebrandos. Nos igitur ejusdem matris vestigiis inherentes, attendentes lebrando. quod egregius doctor beatus Isidorus, de Hispania oriundus, & Hispalensis archiepiscopus, ipsam matrem ecclesiam multipliciter suis sacris scripturis & eloquiis decoravit, & quod ejus sacrum corpus in partibus Hispaniæ, scilicet in civitate Legionis, reconditum b observatur, prout ejus merita totam Hispaniam, specialiter terras domini Regis Castellæ & Legionis, credimus multifarie liberari: statuimus & ordinamus, ut festivitatem ipsius beati Isidori confessoris & doctoris per universas ecclesias nostræ provinciarum annis singulis perpetuis futuris temporibus similiter celebretur: & hoc idem de beatissimo Ildephonto Toletano archiepiscopo præcipimus observari.

VII. De observantia jejuniorum.

21. Cum Quadragesimæ sacrum jejunium sit quasi totius anni decima dierum, & omnipotenti Deo decimas omnium bonorum nostrorum D jubemur: & quorundam ingluvies ad tantum in sacro tempore prohiluit, quod non solum jejunare non novit, verum etiam a carnibus non cessare non erubuit: ea propter hæc præsentis approbatione concilii duximus statuendum, quod nulla utriusque sexus persona, postquam ad annos discretionis pervenerit, carnes comedat, nisi sit ægritudinis necessitate vel famis inedia constituta: alioquin scienter, vel negligentia fapientia, vel crassa, constitutionis huiusmodi transgressores sententiam excommunicationis incurrant.

22. Hoc idem de Quatuor temporibus ducimus statuendum. Vendentes vero vel ementes publice carnes temporibus supradictis, sunt ipso facto sententia excommunicationis irretiti. Præsentem nempe constitutionem in conciliis synodalibus annuatim episcopis & rectoribus ecclesiarum in suis ecclesiis, quater saltem in anno, jubemus in virtute sanctæ obedientiæ publicare.

VIII. De immunitate ecclesiarum.

23. Pervenit ad nos, quod multi viri, tam ecclesiastici quam etiam sæculares, immunitatem ecclesiasticam violantes, confugientes ad ecclesias vel cœmeteria ibidem capere & ligare vin-

a Foris, co-

b Foris, ad servatur perque eju.

c Deq, ad terre, ad solvare.

d Foris, in pina.

ANNO
CHRISTI
1111.

ANNO
CHRISTI
1111.

vinculis non verentur: non attendentes, quod A
sancta mater ecclesia eandem confugientibus
immunitatem præstat, nisi publicus latro fue-
rit, vel notorius depopulator agrorum, vel im-
munitas ecclesiam fuerit fracta.

* Deest, se-
cundum.

24. Et propterea præsentis concilio duxi-
mus statuendum, quod nulla clericalis vel
secularis persona ad ecclesiam confugientem
inde extrahere studeat, aut ibidem captum de-
tinere, vel aliter, inclusum, nisi in casibus su-
pradietis de quibus prius fidem, ecclesiastico
judici, loci Ordinario, vel ejus vicario, omni-
no jubemus. Alioquin tam capientes, retinen-
tes, custodientes, & mandantes in aliquo isto-
rum casuum sententiam excommunicationis in-
currant: a qua eos absolvi nequaquam volumus,
nisi prius ecclesie vel personæ de sacrile-
gio & injuriis satisfaciant competenter.

* Forte, sub-
cretae ger-
mina, quæ
per.

25. Ne ad arboris radicem securis nostri ju-
dicii posita, permittat nociva & pestifera sub-
crescere, germinaque per præcipientem & auda-
cem tenacitatem multorum in aliorum inno-
centium damna & scandala contra libertatem
ecclesiasticam crescunt, sublimius & damnosius
dilatantur: hinc est, quod nonnulli pestiferi pal-
mites libertatem ecclesiasticam, nunc ipsarum
ecclesiarum violatione, nunc vero earum detestabili
incendio, infringere moliantur. Proinde
tales criminatores volentes persequi, ut tene-
mur, eorum horrendam malitiam detestantes,
statuimus, ut prælati & ecclesiarum rectores,
hujusmodi incendiarios, vel violatores ecclesia-
rum, moneant, ut ecclesiis & personis, quibus
incendia & damna hujusmodi intulerunt, plene
satisfaciant, corrigant, & emendent, ut abso-
lutionem excommunicationis, quam ipso facto
incurrerunt, obtineant, ut tenentur. Quod si
moniti facere neglexerint, eos quos eisdem con-
stitit fore propter prædictam excommunicatio-
nis vinculum, mandantes faciant excommuni-
catos publice nunciari, ac etiam evitari; do-
nec congrue satisfaciant, ut est dictum, & cum
listeris suorum diocesanorum rei veritatem con-
tinentibus applicasse conspectum representent.

Hic deest
aliquid.

26. Relatum est sacro provinciali concilio
per nonnullos, quod aliqui iudices, & alii te-
nentes in Compostellana provincia dominium
temporale, clericos capiunt, vel capi faciunt
constratos in casibus a jure eisdem non con-
cessis, eos suis oppressionibus, catenis, seu car-
ceribus mancipantes: nonnulli commendatarii
seu carcerarii ab eisdem clericis sic carceratis
extorquent pecunias & alias res temporales in-
debitè & injuste, in derogationem non modi-
cam ecclesiasticæ libertatis.

27. Ideoque præsentis constitutione sancimus,
ut nullus iudex, seu quævis alia secularis per-
sona, clericum capiat deferentem tonsuram &
habitum clericalem, nisi in facinore repertum,
ut non fugiat, & tunc ipsam curiam ecclesiasti-
cam tradere teneatur; ita quod carceribus seu
prisonibus secularibus minime mancipetur. A-
lioquin capientes, mandantes, & ab eisdem
clericis aliquid ratione carceris exigentes, tam-
diu excommunicati publice nunciarentur & evi-
tentur, quousque sic captum curiam ecclesiasti-
cam restituerint, & ablata.

28. Sedula nostram speculationis obloquia, &
fidelis constantis merita, quæ sancta mater ec-
clesia procellosa pressa turbibus sibi sentire
debet adesse pro recipiendo robore pacifico sul-
status, cum contra ipsam nunc fortius inarde-
scat dolosa calliditas plurimorum, tanto spiri-

tuali potentia indefessum contra . . . . .
hujusmodi dolosas machinantes debent ferven-
tius excitari, ut sibi tam patenter quam virili-
ter assistamus, quanto ipsam persecutorum ve-
hementius insistant jacula & perturbant. Sane
in sacro provinciali concilio per quamplurimos
est perlatum, quorundam horrenda malitia &
abominabilis nefanda superbia, qui Dei timore
postposito, non solum personas privilegio eccle-
siastico decoratas invadere non formidant; ve-
rum & jurisdictionem ecclesiasticam spiritualem
& temporalem, vel earum alteram, vel eccle-
sias dominium temporale, in Compostellana
provincia occupare & perturbare modis pluri-
mis moliantur.

29. Verum quia commoventibus oculis hoc
sine animarum periculo non possumus præteri-
re, quia facilitas veniæ incentivum tribuit de-
linquendi; & ideo quos Dei timor a malo non
revocat, spiritualis saltem poena a peccato de-
bet cohibere; præsentis constitutione sancimus,
ut quicumque jurisdictionem ecclesiasticam, spi-
ritualem seu temporalem, vel dominium eccle-
sias, vel personis ecclesiasticis, a jure, consue-
tudine, vel privilegio speciali, eisdem, vel eo-
rum cuilibet competentia, occupare, impedire,
vel perturbare præsumperint, seu aliter quo-
modolibet mandare consilium vel auxilium fa-
cientibus dederint, si personæ fuerint singula-
res, eo ipso sententiam excommunicationis;
si vero collegium vel universitas, civitates, ca-
stra seu loci alterius cujuscumque, ipsa civitas,
castrum, vel locus, interdicti incurrant senten-
tiam ipso facto.

30. Ceterum, quoniam una sancta est mater
ecclesia Christi sponsa, & ideo excommunica-
tus in una ecclesia in omnibus aliis excommuni-
catus debet ceteri; & qui partem lædit, to-
tum corpus lædere videtur; ideo statuimus; ut
quicumque Episcoporum Compostellana provin-
ciæ fuerit per alterum requisitus, ut tales oc-
cupatores seu violatores ecclesiasticæ jurisdic-
tionis excommunicatos vel interdictos faciat pu-
blice denunciari. Et si non fecerit post biduum
a requisitionis tempore, post unum mensem con-
tinuum ab officio sacerdotali sit penitus inter-
dictus.

IX. De clandestino matrimonio.

31. Quoniam clandestina matrimonia sunt a
jure & SS. Patrum constitutionibus reprobata;
& multi hoc non obstante, sequentes potius vo-
luntatem quam judicium rationis, in gradibus
constitutione canonica interdictis contrahere non
verentur; præsentis constitutione duximus statu-
endum, ut contrahentes clandestina scienter in
gradu prohibito, præter excommunicationem,
quam incurrunt ipso jure, & presbyter ac et-
iam testes, qui tali clandestino matrimonio su-
am præsentiam exhibent, centum morapetinos
usualis monete episcopo loci solvere teneantur.
Vannia autem in jure contenta fieri volumus
isto modo: quod contrahentes vel veniant ad
ecclesiam, vel ecclesiam foris ipsius, videlicet
in Missa, aut debita hora missæ ibidem po-
pulo congregato, prædicta vannia, ut est ju-
ris, per presbyterum publicentur.

* Locus
congruus.

X. De consanguinitate & affinitate.

32. Cum felicitis recordationis Papa Clemens
V. provide decrevisset in concilio Viennensi,
eos

ANNO
CHRISTI
1111.

eos qui scienter in gradibus consanguinitatis vel
affinitatis constitutione canonica interdictis,
aut cum monialibus matrimonialiter contrabe-
re non verentur; necnon religiosos & monia-
les, aut clericos in sacris ordinibus constitutos
matrimonia contrahentes, subjacere excommuni-
cationis sententiam ipso facto: & prelati circa
ejusdem constitutionis publicationem fuerint ha-
ctenus negligentes: statuimus, & in virtute
sanctae obedientiae praecipiendo mandamus, ut
in cathedralibus & parochialibus ecclesiis, in
quatuor anni festivitatis praecipuis, & diebus
Dominicis totius Quadragesimae, dictam gene-
ralis concilii constitutionem faciant publicari.

XI. De secundis nuptiis.

33. Inter cetera quae officio praetorum in-
cumbunt, hoc praecipue desideratur & quaeri-
tur, ut subditorum, maxime ecclesiarum re-
ctorum, ignorantia, quae mater cunctorum er-
rorum esse dignoscitur, eorum vigilantia pro-
pellatur. Sane quia certo didicimus, quod ple-
rique simplices clerici & rectores quandoque per
Juris ignorantiam secundas nuptias benedicunt;
non attendentes, quod sacramentum hujusmodi
iterari non licet, & sic de facili corrunt in
errorem; proinde statuimus, quod prelati in
suis dioecibus, in virtute sanctae obedientiae,
capitula *De secundis nuptiis minime benedicendis*,
quae incipiunt: *Capitulum*, &: *Capitulum au-*
tem, super hoc sanctis a patribus edita, faciant
publicari.

XII. De Judaeis & Sarracenis.

34. Quia impraevisis jaculis homo saepe per-
cutitur, quam si fuissent praevisa, vel potuissent
vitari vel levius sustineri; quibus expedit in
processibus iniuriis opportunis remediis subveniri,
ne amplius cum multorum scandalo in suarum
animarum periculum damnosius invalescant: ea
propter detestabilem quorundam Christianorum
abusum, qui Hebraeos & Sarracenos in firmi-
tatis suis, & nonnumquam in convalescentia,
pro suorum corporum cura advocant, & ab eis
medicinas recipiunt; non attendentes ip-
sorum malitiam, quae sub velamine chirurgiae
& medicinae callide insidiantur, & nocent po-
pulo Christiano volentes pro viribus exstirpare;
statuimus, ut nullus Christianus, clericus vel
laicus, in infirmitatibus, vel etiam convale-
scentia, aliquando Sarracenum seu Hebraeum
vocet, ut ab eis medicinam recipiat.

35. Qui vero contra praemissa, seu praemis-
sorum aliquid attentare praesumpserit, per die-
cesanum, vel ejus vicarium, ab introitu eccle-
siae & communione fidelium arceatur: & si in-
fidelis fidelis filium nutriverit, seu lactaverit,
vel fidelis infideli ut mancipium famuletur, seu
familiariter scripserit, in excommunicationis
sententiam ipso facto incidant.

36. Quoniam Moyses legislator, prout sacra
narrat historia, innocentes iussit, ne appropin-
quant tabernaculis peccatorum; ex quo pro-
fecto monstratur, quod illis infidelibus mentis
& corporis non debemus appropinquare: con-
cessu, quia Deum in suis fidelibus provocare
multipliciter injuriis non verentur. Sane ex
fide digna fideli insinuatione percepimus, quod
Judaeis, sive Sarracenis, non sine gravi divinae
maiestatis offensa, & Christianorum scandalo
scrupuloso, domos, ad habitandum continue

* Pars, &
mulariter
servavit.* Pars,
concessu.

A circa ecclesias, ipsarumque coemeteria indecen-
ter conducuntur. Et propter hos volentes cir-
ca praemissa salubre remedium adhibere; statui-
mus, quod nullus de cetero Hebraeus vel Sar-
racenus, vel quicumque alius a fide catholica
alienus, in domibus seu hospitibus ecclesiarum ipsius,
aut coemeteriis contiguis inhabitare praesumat
aliqua ratione; nec Christiani eisdem infideli-
bus dictas domos conducant, seu conduci fa-
ciant ullo modo. Alioquin hujusmodi condu-
centes supradictis infidelibus domos contiguas
ecclesiis vel coemeteriis, ut est dictum, incur-
rant excommunicationis sententiam ipso facto.

XIII. De raptoribus.

37. Secundum utriusque Juris statuta, ani-
malia quibus aratur terra, & semina portantur
ad agrum, congrua debent securitate laetari.
Idcirco statuimus, ut laici injuste auctoritate
propria praedia, animalia, seu alia quae-
cumque ad hujusmodi, seu alia ruralia officia
deputata, pignora, depradare, seu interva-
dere injuste praesumpserint, ipso facto senten-
tiam excommunicationis incurrant, donec satis-
factione praemissa, absolutionis beneficium asse-
qui mereantur.

XIV. De usuris.

38. Quoniam nonnulli avaritiae causa turpia
lucra sectantes, obliti divini praeccepti, quo di-
ctum est: *Qui pecuniam suam non dedit ad usura-*
ram, impelli publice in usurarum voraginem
non verentur, non attendentes, quoniam ulu-
rarum crimen utriusque Testamenti pagina de-
testatur; statuit hoc sanctum concilium, omnes
& singulos qui de cetero manifeste usuras exer-
cuerint, ipso facto excommunicationis senten-
tiae subjacere. Ac sub obestatione divini judi-
cii prelatos teneri ad faciendum eisdem usura-
rios manifestos publice nunciari excommunica-
tos per suas dioeceses diebus Dominicis & festis.

XV. De sortilegiis.

39. Firmitate ineffabili est tenendum, juxta
canonica instituta, quod omnis inquisitio &
omnis conjuratio, quae a divinis & magicis,
vel ipsorum demonibus, in idolorum cultum
expetit, mors dicenda potius, quam & qui
eam sectantur, si se non correxerint, ad aeter-
nam damnationem tendunt. Ideo praesenti con-
stitutione firmiter inhibemus, ne aliqui ad sor-
tilegos, maleficos, incantatores, divinatores,
ab eis super suis, vel aliorum actibus consilium
petere, vel eandem ignominiosam artem quo-
modolibet exercere praesumant: alioquin contra
facientes ipso facto sententiam excommunica-
tionis incurrant. Praelati vero, praedicatorum
verbi Dei, in suis sermonibus auguria dissua-
deant omnibus Christianis.

* Hic ali-
quid dresse
videtur.

XVI. De poenitentia & remissionibus.

40. Cum ad necessitatem salutis pertineat sa-
cramentorum perceptio, ubi potest recipi, &
contemptus mortem ingerat animarum; praesenti
constitutione sancimus, quod rectores eccle-
siarum parvulos natos baptizare non negli-
gant, quam cito commode fieri poterit, & in-
firmis petentibus Poenitentiae, Eucharistiae, &
extremae Unctionis sacramenta praestare. Alie-
quin

ANNO
CHRISTI
1555

quin si per eorum culpam vel negligentiam su-
A
pradii, decesserint sacramentis huiusmodi non
receptis, eo ipso presbyter officio perpetuo &
beneficio sit privatus.

41. Ceterum parochiales presbyteri quater in
anno in suis ecclesiis notificare publice sint ad-
stricti, quod omnes fideles Christi tenentur pec-
cata sua omnia confiteri, & suscipere reveren-
ter, saltem in Pascha, Eucharistias sacramen-
tum: ad hoc faciendum crebris admonitionibus
eos inducant. Quod si non fecerint impedimen-
to cessante, viventes sine scandalo ^B fieri pote-
rit, ad ecclesiam non admittant, & morientibus
denegent ecclesiasticam sepulturam. Sane
parochialibus, qui de plebis cura tenentur epi-
scopis rationem reddere, inhibemus in virtute
sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis
pena, ut omnium parochianorum suorum nomi-
na in uno libro scribere teneantur: ut saltem
visitationis tempore possint suo episcopo intima-
re illos, qui sacramenta recipere noluerint, ut
per ipsum episcopum arctius puniantur. Volumus
insuper & mandamus, ut quicumque pa-
rochianus alias fuerit infirmatus, mox a pro-
prio visitetur rectore, & invitetur ab eo ad
confessionem & penitentiam, & ad perceptio-
nem Corporis Christi, & recipiendam ultimam
Unctionem, & ad confessionem testamenti, si
viderit expedire.

42. Cum non solum penitentia verbalis, &
præcedente contritione legitima, sit necessaria
ad salutem animarum, verum & exterior satis-
factio, si fieri potest, est necessario adhibenda;
sane per indulgentias quas fiunt per episcopos
vere penitentibus & confessis, penitentia quam-
pluriter enervatur, & humana fragilitas ad pec-
candum semper prona facile labitur ad delicta,
cum & iustus septies cadat in die; idcirco re-
media aliqua sunt adhibenda, quibus mediantibus
animæ non pereant, sed a morte conva-
lescant: de communi consilio & assensu omnium
in sancto provinciali concilio præsentium, præ-
senti decreto duximus statuendum, ut metropo-
litani ecclesiæ Compostellanæ, quoties viderint
E
expedire, suis propriis, & suorum suffraganeo-
rum subditis, duodecim quadragenas Indulgen-
tiarum possint concessis ^D vere penitentibus indul-
gere. Et hoc idem per omnia in quolibet
Compostellanæ ecclesiæ suffraganeo volumus ob-
servari.

* Foræ,
non parant.* Foræ,
vere peni-
tentibus

XVII. De sententia excommunicationis.

ANNO
CHRISTI
1555.

43. Cum medicinalis excommunicationis sa-
gitta sanatorum adhibeatur vulneribus, ac in
peccatis plaga pia persecutione sanetur; ut post
remedia salutis obtenta illi admittantur intra
maternæ viscera pietatis, qui exigentibus suis
culpæ ab eisdem fuerant longius separati; sane
non sine mentis turbatione referimus, quod
iniquitatis filii, & Beelzebub, ^C charitate insi-
gni, excommunicationis, suspensionis, seu in-
terdicti, seu anathematis sententiis, quæ pro
corrigendis excessibus a prælati ecclesiarum con-
tra rebelles, & inobedientes, vel aliter incorri-
gibiles promulgantur, per se vel per alios im-
pediunt ne prodeant in publicum: quare crimina
impunita remanent, dum censuræ ecclesia-
sticæ non paretur. Quæ propter præsentem decer-
nimus sanctionem, omnes & singulos utriusque
sexus, qui potenter & malitiose sententiis præ-
latorum provincie Compostellanæ contra suos
subditos latis, per se vel per alium ne publi-
centur impedierint, excommunicationis senten-
tiæ subiacere.

* Foræ,
crua.

44. Nimiam causam ignorantie præcidere vo-
lentes, statumus, & in virtute sanctæ obedi-
entiæ districte præcipiendo mandamus, quod epi-
scopi sanctæ Compostellanæ ecclesiæ suffraganei
supradictas constitutiones infra unius mensis spa-
tium sub sigillo nostro habeant illas; quas in
prima sequenti synodo, & deinde in suis syno-
dis annuatim, faciant publicari.

45. Lectæ & publicatæ fuerunt supradictæ con-
stitutiones in ecclesia cathedrali civitatis Salm-
manticæ xxiv. die mensis Maji, anno Domini
millesimo trecentesimo quinto, præsentibus
sic supradicto reverendo patre & Domino D.
Joanne archiepiscopo Compostellano, ac etiam
dominis Laurentio Salmantino, ^a reverendo
sanctæ Lamecen. ecclesiarum episcopis. Ac etiam
Petro Didaci de Frastamara . . . . de Re-
gina, Joanne Sancii de Cerrato, Didaco Lupi
de Ledesma, Sancio Lupi de Majarcho, & Be-
lasco ^b major procurator domini episcopi ^c El-
bren. & multis aliis, tam clericis quam laicis,
probis viris.

a Desp,
trionno.b Hic desunt
aliorum epi-
scoporum
nomina.c Pro, ma-
jore procu-
ratore.
d Pro. Ebo-
ren.

46. Et ego Ferdinandus Gundisalvi de Cal-
das, portionarius Compostellanus ^e publicus ec-
clesiæ, Apostolica auctoritate lectioni & publi-
cationi supradictarum constitutionum præsens
sui; & scribi feci, & mandato superscriptorum
dominorum archiepiscopi & episcoporum me sub-
scripsi cum solito signo meo. Et ad majorem
certitudinem mandavit dictus dominus archiepi-
scopus dictas constitutiones sigilli sui munimine
roborari.

e Foræ desunt
notarius.

ANNO
CHRISTI
1116.
Ex Collectis
Append. LIII.

ANNO
CHRISTI
1116.

CONCILIIUM BITURICENSE

A Fulcrando archiepiscopo, cum suffraganeis celebratum,
16. Kal. Novemb. anno Dom. MCCCXXXVI.

TITULI STATUTORUM.

1. *Ut religiosi servent decretales, qua ipsos spectant.*
2. *De clericis conjugatis dimittentibus habitum & tonsuram.*
3. *Ut sacerdotes bis aut ter in mense celebrent.*
4. *Ut religiosi & alii ecclesiastici abstineant a mercimoniis.*
5. *Ut servetur cap. Statutum in 6. de rescriptis.*
6. *Ut moniales non comedant aut bibant extra monasteria.*
7. *Ut clerici & religiosi in curiis secularibus non advocent ecclesiasticos.*
8. *De religiosi extra religionem morantibus.*
9. *De litteris derogamus, aut in juris subsidium.*
10. *Ne religiosi & clerici teneant focarias.*
11. *Ne ecclesiastici ecclesiasticos ad iudicium evocent seculare.*
12. *Contra violantes ecclesiasticam jurisdictionem & libertatem.*
13. *A quibus absolvi possint turbatores libertatis & jurisdictionis ecclesiastica.*
14. *Ut hoc statuta publicentur, & sacerdotes curati eorum copiam habeant.*

P R Æ F A T I O.

NOS Fulcrandus Dei gratia Bituricensis archiepiscopus una cum venerabilibus fratribus & suffraganeis nostris R. Lemovicensi, B. Caturcensi, A. Tutelensi, gratia ejusdem episcopis, Bituricense concilium provinciale tenentes, & predecessorum nostrorum Bituricensium archiepiscoporum vestigia prosequentes, constitutiones & statuta per ipsos predecessores nostros retroactis temporibus in suis provincialibus conciliis edita & salubriter ordinata, ne quis pretextu tardæ publicationis eorum, forte crederet ea in consuetudinem abiisse, & ne qui pretextu ignorantie, observantiam ipsorum se valeat exculare, una cum dictis nostris suffraganeis, de voluntate totius concilii pariter & assensu, innovamus, approbamus, & ea perpetuis futuris temporibus irrefragabiliter observari volumus & mandamus; quædam alia statuta, ad utilitatem, pacem, & tranquillitatem totius provincie, de novo salubriter ordinamus.

^a Corr. de
suetudinem.

S T A T U T A.

I. *Ut religiosi servent decretales, qua ipsos spectant.*

IN primis statuimus, præcipimus, & ordinamus, quod religiosi, cujuscunque status fuerint, capitulum *Ne in agro*, & alias decretales editas super regularibus institutis, & constitutiones, inviolabiliter custodiant & observent: vel

^a Cleri. de
statu monac.

A contra eos procedemus taliter, quod cæteris cedet in exemplum. Circa quorum statutum & reformationem aliter procederemus: sed quia intelleximus per nonnullos dignos fide, quod sufficienter per sanctissimum patrem & dominum nostrum, dominum papam Benedictum XII. ordinatum est, superfedimus quantum est de presenti.

II. *De clericis conjugatis dimittentibus habitum & tonsuram.*

Cæterum ordinamus de clericis conjugatis dimittentibus in fraudem habitum & tonsuram, quod taliter puniantur per suos ordinarios, quod in posterum talia non committant.

III. *Ut sacerdotes bis aut ter in mense celebrent.*

C Porro sacerdotes curam habentes animarum, bis aut semel ad minus Missas celebrent in mense quolibet, ubicunque fuerint, sin autem, superiorum arbitrio graviter puniantur, nisi per causam necessariam excusentur.

IV. *Ut religiosi & alii ecclesiastici abstineant a mercimoniis.*

D Rursus religiosi, sacerdotes, & alii in sacris ordinibus constituti, præsertim sufficienter beneficiati, a mercimoniis, & mercaturis, & aliis secularibus negotiis abstineant, sub pœna excommunicationis.

V. *Ut servetur cap. Statutum in 6. de rescriptis.*

E Infuper prohibemus, ne conventus, collegia, vel quæcumque personæ singulares, litteris apostolicis abutantur: potissime ne adversarios suos in ecclesiam trahant quoquo modo, quocumque colore, contra tenorem illius constitutionis, *Statutum*, libro sexto, titulo de rescriptis. Si qui vero contra fecerint: tum in partes, si sint collegia vel conventus, suspensionis; in singulares

1061
ANNO CHRISTI 1061
BENED. P. XI.

BITURICENSE.

LUDOV. BAVARUS IMP. 1062
PHILIPP. VI R. FR.

ANNO CHRISTI 1062

vero personas, judicos, & consiliarios, A
si scienter & malitiose fecerint, ex-
communicationis sententiam proferimus
in his scriptis, pœnis in dicto capitulo
contentis, in suo robore valituris.

VI. *Ut moniales non comedant aut bibant
extra monasteria.*

Præterea ordinamus, quod moniales
non comedant nec bibant extra septa
monasteriorum seu prioratum suorum,
sive sint civitates, villæ, burgi, subur-
bia: nisi necessitas immineat, aut de
licentia superioris: alias contra ipsas, B
& earum majores seu superiores, duris-
sime procedemus.

VII. *Ut clerici & religiosi in curiis sa-
cularibus non advocent contra ec-
clesiasticos.*

Sane quod promoti in sacris, & alii
beneficiati, & religiosi, in curiis sæcu-
laribus non advocent publice vel occul-
te contra ecclesiam aliquam, aut perso-
nam ecclesiasticam, nisi pro ecclesia aut
alia persona ecclesiastica, seu aliis casu-
bus a jure permittis; si vero contra fe-
cerint, excommunicationis sententiam
incurrere volumus ipso facto.

VIII. *De religiosi extra religionem ma-
ransibus.*

Item declaramus, prælatos, religiosos
& religiosos recipientes actu expresse,
quod post receptionem morentur, usque
ad certum tempus extra religionem sum-
ptibus amicorum, fore simoniacos, &
tamquam simoniacos puniendos. D

IX. *De litteris derogamus, aut in juris
subsidium.*

Siquidem præcipimus, quod unus offi-
cialis alterius, litteras derogamus, aut
in juris subsidium, tam in civilibus,
quam in criminalibus casibus, recipiat
& exequatur. Quod si scienter aut ma-
litiose denegaverit, ingressum ecclesie
per mensem sibi noverit interdictum.
Per abusionem vero vel falsitatem litte-
ras, derogamus, aut, in juris subsidium,
per se aut per alium impetrantes, si
usû fuerint hujus concilii auctoritate,
excommunicationis sententiam incur-
re volumus ipso facto.

X. *Ne religiosi & clerici teneant fo-
carias.*

Item excommunicamus omnes sacer-
dotes, religiosos & clericos quoscumque,
qui focarias vel alias mulieres, de qui-
bus mala suspicio possit oriri, in domi-
bus propriis vel alibi, unde populus &
ecclesia scandalizentur, duxerit reti-
nendas.

XI. *Ne ecclesiastici ecclesiasticos ad judi-
cium evocent sæculare.*

Præsertim juribus statutis antiquis in-
hærere volentes, prohibemus, ne perso-
na ecclesiastica aliam personam ecclesia-
sticam clericaliter viventem, pro aliquo
crimine ad judicium evocet sæculare,
vel evocari procuret clam vel palam.
Quod si secus fecerit: in capitula, vel
conventus, suspensionis; & in singula-
res personas super hoc culpabiles, ex-
communicationis sententiam ferimus in
his scriptis.

XII. *Contra violantes ecclesiasticam ju-
risdictionem & libertatem.*

Cæterum quia nonnulli temporale do-
minium obtinentes, vel sæcularis judi-
ciariz potestatis gerentes officium, ju-
risdictionem, libertatem, immunitatem
sanctæ matris ecclesie subvertere nitun-
tur, vel lædere fraudulenter, & astutiis
variis exquisitis violare, maxime in ca-
sibus, qui sequuntur; videlicet, quod in
suis territoriis aliquotiens palam & pu-
blice, aliquotiens seorsum ad partem
proclamaverunt & inhibuerunt, in judi-
cio & extra, seu proclamari & inhiberi
fecerunt & faciunt quotidie, vel ali-
quis subjectorum suorum alter alterum
ad forum vetitum ecclesiasticum repu-
tantes trahere quoquo modo præsumunt
seu præsumant, seu quod ad illud ju-
diciam præter suum alter alterum non
præsumant, & super causis super quibus
ipsi possint cognoscere, sic indirecte ni-
tentes impedire volentes recurrere ad
forum ecclesiasticum desuper casibus &
causis, super quibus ad forum ecclesia-
sticum spectat cognitio, tam de consue-
tudinè & privilegio, quam de jure; &
a causis inchoatis & inceptis in curia
ecclesiastica, litigantes, ad desistendum
compulerunt pluries & compellunt; ac
etiam proclamari & inhiberi fecerunt
& faciunt modo simili, ne ipsi subditi,
aliquive ipsorum, super recipiendis con-
tractibus ab eis de cætero inhibendis,

Xxx ad

ANNO
CHRISTI
1336.

ad juratos seu notarios curiæ ecclesiasticæ recurrerent, nec recursum haberent; & quod ipsi jurati seu notarii, contractus ipsos ex tunc recipere nullatenus essent ausi, cum gravium temporalium adjectione pœnarum in contrarium facientes; & insuper creditores, ad quorum instantiam debitores excommunicati sunt auctoritate dictæ curiæ ecclesiasticæ, nunc per preces armatas, nunc aliter & aliter, directe & aliquatenus indirecte, compellunt ad consentiendum absolutionibus debitorum; & litteras excommunicatorias seu originales, aut alias sibi ab invitis creditoribus faciunt exhiberi, & exhibitas quandoque lacerant, & faciunt lacerari, aliquando ipsas per se aut alium retinent contra voluntatem hujusmodi creditorum; aliquando acta, maxime citationes, ponunt carceribus, & eas ibidem custodiunt, donec dies assignata in eisdem, sit elapsa, afferentes, quod personas portantes non capiunt, sed litteras, & quod detestabilius est, portitores ipsos interdum capiunt, verberant, et compellunt comedere litteras et sigilla; ut quamplures ex ipsis creditoribus hac de causa, videlicet, quod sibi fecerunt debitores suos sub sigillo dictæ curiæ ecclesiasticæ obligari ad emendam, traxerint, et nituntur trahere omni die. Et quod deterius est œnsendum, sacerdotes, clericos, et personas ecclesiasticas, quampluries, * que ipsorum uxores, parentes et amicos, fraudulenter retroactis temporibus ceperunt, arrestaverunt, incarcerarunt, capique, arrestari, et incarcerari fecerunt, mandaverunt, et procuraverunt, ac bona etiam eorundem. Item impediunt et impedire conantur, ne in ipsorum districtu extra loca sacra judicia ecclesiastica exercentur, quod est contra jura expresse, cum in quolibet loco suæ diœcesis non exemplo valeat exerceri. Rursus conantur impedire in curia ecclesiastica, ut citationes fieri non valeant viva voce. Præterea nolunt, quod sigillum curiæ ecclesiasticæ, quamvis sit authenticum, plenam fidem faciat coram ipsis. Necnon cum ceperunt et incarceraverunt personas ecclesiasticas, licet moneantur, nolunt restituere: sed quandoque de loco in locum extra diœcesim transferunt, ut personas afficiant et affligant. Quandoque ab ipsis pecuniam exigunt: et sic abire permittuntur. Et quod pejus est, sovent ipsos postmodum, et sustinent ne puniri possint de suis delictis per suam judicem, maxime committentes in curia ecclesia-

stica falsitatem. Cæterum si personæ ecclesiasticæ, vel quarum punitio et correctio ad judicem ecclesiasticum noscitur pertinere pro suis * favoribus, a suis iudicibus capiantur, si ad forum sæculare provocent, aut appellant, cogunt sæculares iudices ecclesiasticos quod sibi restituantur occasione appellationis frivolæ & interjectæ; & nihilo minus compellunt iudices ecclesiasticos ad satisfaciendum sibi de custodia, carcerario, castellagio, seu geolagio, & expensis superfluis factis occasione appellationis prædictarum, rursusque quando restituant, ipsos vituperose remittunt, bonaque mobilia cum eisdem capta retinent, & restituere contradicunt, ac nonnumquam clericos per ipsos captos cum habitu clericali, & tonsura, in carceribus suis tradi faciunt, & indui vestibus radiatis, compellentes eosdem & fraudulenter inducentes ad cognoscendum, se non esse clericos, et ad negandum de facto privilegium clericale. Item personas ecclesiasticas per bonorum suorum captionem, & quandoque arrestum corporum et carcerem, si sub eorum sigillis per arresta corporum vel alias fuerint obligatæ, suis creditoribus satisfacere compellunt. Et si in casu aliquo tales personas per arresta corporum obligatas ad ecclesiasticos remittunt iudices: nisi iudex ipsas in carcere vel arresto detineat, iudicem ipsum, per captionem temporalis * principalis debitoris recusantis interdum, et etiam personas ecclesiasticas compellunt ad contribuendum talliis. Et nihilo minus ipsarum ecclesiasticarum personarum domorum hostia aperta ad parietem seu murum in fraudem sigillant, aut filum ex transverso hostii ipsarum, cum sigillo in utroque fili capite, apponunt, ne domos valeant intrare, ut sic fatigati, respondeant coram ipsis iudicibus sæcularibus, in actionibus personalibus, et aliis, in quibus ad ipsos sæculares iudices non spectat cognitio * respondere recusant, ipsas de facto ponunt in contumaciam, et defectum. Et deinde compellunt easdem præmissis modis et aliis ad solvendum emendas occasione prædicti defectus. Et insuper cum prædicti iudices sæculares requiruntur per ecclesiam imminente necessitate, auxilium suum denegant. Sunt etiam nonnulli laici & clerici, qui impediunt & perturbant, quandoque per se, quandoque per alium, seu alias personas et viles et ignotas, collationem & ordinationem domorum Dei & sancti Lazari, in quibus de jure et consue-

ANNO
CHRISTI
1336.* Per, &
charitas. &* Foris, et
puc. H.Locus memo-
dosus.* Quod si
resp. rec.

ANNO
CHRISTI
1114.

suetudine aut privilegio nullum jus pertinet eisdem. Admittunt siquidem iudices seculares coram se judicialiter excommunicatos, ad agendum, testificandum & patrocinandum, licet ut tales repellant legitime requirantur: ac exercent jurisdictionem in ecclesiis, seu in earum porticu, & forum seu mercatum tenent in eisdem. Item pilorium seu postellum in cœmeteriis et locis sacris affigunt et apponunt. Clericos quidem, et super criminibus per iudicem ecclesiasticum absolutos vel punitos, interdum coram se, super & de eisdem criminibus respondere faciunt & compellunt. Et ipsos clericos et personas ecclesiasticas, coram ipsis securitatem et assecuramentum præstare compellunt. Quin et incarceratos clericos in carceribus sui ecclesiastici iudicis sayunt, et manum suam apponunt, et processum suum canonice finire non sinunt. Insuper & personas ecclesiasticas in criminalibus et personalibus actionibus coram se respondere compellunt, et quod gravius est, punire, bannire, et relegare præsumunt. Cumque indicitur cessatio per iudicem ecclesiasticum in aliquo loco, ideo quia persona ecclesiastica per iudicem secularem detinetur: ponitur temporalitas ecclesiæ ad manum secularem, et sic posita detinetur cum sayina viva, quousque dicta cessatio sit amota. Item personas ecclesiasticas, seu earum bona mobilia, per iudices ecclesiasticos capi, cum casus exigit, in suis territorii seu jurisdictionibus non permittunt, nec ibidem arma portari per servientes ecclesiasticorum iudicum, cum illuc accedunt pro jurisdictione ecclesiastica exercenda. Præterea iudicem ecclesiasticum impediunt in cognitione novalium et vacantium decimarum. Denique non solum modis prædictis, sed etiam pluribus aliis, ubi fuerunt, nituntur quotidie jurisdictionem, libertatem, et immunitatem ecclesiasticam turbare et impedire, et etiam impediunt et perturbant adeo, quod iudices ecclesiastici jurisdictione sibi notorie competenti, tam de antiqua, et pacifice observata consuetudine, quam de iure, uti non possunt sicut prius. Quapropter jurisdictionem et libertatem ecclesiasticam nolentes negligere, sed in sui juris plenitudine quantum cum Deo possumus conservare: statuentes, talia vel similia de cætero fieri prohibemus. Si qui vero, quod absit, contrariam fecerint, aut in futurum faciant, in præmissis aut aliquo præmissorum, per se aut alium, palam

vel occulte, directe vel indirecte, maverint, consilium, auxilium præbuerint vel favorem: licet in multis præmissorum casibus excommunicationis sententia a canonibus lata damnabiliter sint ligati: omnes tamen tales et similes et singulos, auctoritate hujus sacri concilii, excommunicamus in his scriptis, eorumque familiam, seu conductum, ecclesiastico supponimus interdicto. Quibus omnibus ecclesiastica sepultura denegatur. Quos omnes et singulos postquam de præmissis constiterit, aut altero eorundem, nominatim & expresse, sin autem tacitis nominibus, in generali et vulgari, per curatos totius provincie omnibus diebus Dominicis in Missa excommunicatos denunciari sub pena excommunicationis præcipimus alta voce.

XIII. *A quibus absolvi possint turbatores libertatis & jurisdictionis ecclesiastica.*

Et quamvis a prædictis omnibus & singulis sententiis volumus quemlibet suffraganeum posse suum subditum, per se vel per alium absolvere: turbatores tamen libertatis & jurisdictionis ecclesiasticæ præfatos & similes, per se dumtaxat possit absolvere, aut per ejus officialem vel commissarium super hoc specialem: ita tamen & non alias, si tam iudici, cujus cognitio fuerit impedita vel jurisdictio usurpata, quam parti læsæ in sui juris prosecutione turbatæ de injuriis, damnis, expensis, & interesse prius integraliter fuerit satisfactum: nulla sibi per absolventem libertate, remissione, seu gratia, quantum ad jus partis, valitura. Verum ne supradicti jurisdictionis ecclesiasticæ turbatores, in suis malitiis inveniant defensores: prohibemus, ne quis clericus, vel persona ecclesiastica, dictis turbatoribus super turbatione hujusmodi ad iudicium ecclesiasticum evocatis, quos culpabiles crediderint verisimiliter, patrocinium præstare præsumant, vel consilium seu favorem. Quod si fecerint, in ipsos excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis.

XIV. *Ut hæc statuta publicentur, & sacerdotes curati eorum copiam habeant.*

Item volumus et ordinamus, quod omnia et singula statuta præmissa, quilibet suffraganeorum nostrorum in suis diocœsibus faciant in prima vel secunda

ANNO
CHRISTI
1114.

da synodo publicari: ne ex tunc prætextu ignorantie aliquis se valeat excusare. Item volumus, quod in synodis prædictis præcipiatur sacerdotibus curatis, quod eorum quilibet penes se tam in vulgari, quam in Latino, præsertim de statuto edito contra jurisdictionis et libertatis ecclesiasticæ turbatores, copiam habeant, ut sibi injuncta fidelius exequantur. Hæc siquidem quæ superius præmittuntur inviolabiliter volumus observari: statutis antiquis in suo robore nihilo minus duraturis.

Ad præmissorum autem omnium fidem & majoris roboris firmitatem habendam his statutis & ordinationibus per totum concilium fa-

Actis: nos dictus archiepiscopus Bituricensis, in provinciali concilio prædicto constituti, sigillum nostrum una cum sigillis diaconorum nostrorum suffraganeorum apponi fecimus & appendi. Nos vero præfati R. Lemovicensis, B. Caturcensis, A. Tutelensis, episcopi, sigilla nostra, una cum sigillo reverendi patris domini Fulcrandi Dei gratia Bituricensis archiepiscopi, concilio prædicto præsentibus, præsentibus duximus apponendum.

Actum & datum in provinciali Bituricensi concilio, die Jovis ante festum beati Lucas evangelistæ, continuata die Lunæ præcedenti, prima die concilii supradicti. Anno Domini M.CCC.XXXVI. Indictione v. Pontificatus sanctissimi patris & domini nostri, prædicti domini Benedicti, Divina providentia Papæ XII. anno secundo. Sit nomen domini nostri Jesu Christi benedictum. Amen.

AD BITURICENSE CONCILIUM

Anno 1336. habitum.

A D D I T I O.

Ex Matr.
Anec. t. IV.
p. 775.
Mon. Sup.
t. III. p. 68.

In eo Codice MS. monasterii S. Severini Neapolitani, in quo extabant statuta Synodalia ecclesie Ruthonenfis; hæc pariter addidimus ad Bituricense Concilium provinciale anni 1336. natus est P. Martens, ex quo hæc ad concilium jam ante vulgatum supplendum exhibemus.

Post canonem XI. hæc addit Codex.

Ex statuto antiquo in præsentis ecclesie edito & diutius observato vendentes & ementes in diebus dominicis sunt excommunicati.

Post ultimum vero editum canonem in MS. habentur sequentes in editis præmissis.

Et quamvis a prædictis omnibus & singulis sententis volumus quemlibet suffraganeum posse suam subditum per se vel per alium absolvere; turbatores tamen libertatis, & jurisdictionis ecclesiasticæ præfatos & civiles per se dumtaxat possit absolvere, aut per ejus officialem, vel commissarium super hoc specialem: ita tamen, & non aliter, si tam judici, cujus cognitio fuerit impedita, vel jurisdictio usurpata, quam parti læte in sui juris persecutione turbata de injuria, damno, & expensis, & interesse prius integraliter fuerit satisfactum, nulla sibi per ab solventem in hoc libertate, remissione seu gratia quam ad hujus partis valitura. Verum ne supradicti jurisdictionis ecclesiasticæ turbatores in malitiis inveniant defensores, prohibemus ne quis clericus, vel persona ecclesiastica dictis turbatoribus, super turbatione hujusmodi ad judicium ecclesiasticum evocatis, quos culpabiles crediderunt, vel similiter patrocinium dare præsumant, vel consilium seu favorem. Quod si fecerint, in ipsos excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis.

Item, volumus & ordinamus, quod omnia singula statuta præmissa quilibet suffraganeorum nostrorum in suis diocæsis faciat in prima

vel secunda synodo publicare, ne ex tunc in antea prætextu ignorantie aliquis se valeat excusare.

Item, volumus, quod in dictis synodis præcipiatur sacerdotibus curatis suis, quod eorum quilibet penes se tam in vulgari, quam in Latino præsertim de statuto edito contra jurisdictionis & libertatis ecclesie turbatores, copiam habeant, ut sibi injuncta fidelius exequantur. Hoc siquidem firmiter, permanentiter & inviolabiliter volumus observari, statutis antiquis in suo robore nihilominus duraturis.

Ad præmissorum autem omnium fidem & majoris roboris firmitatem habendam his sic statutis & ordinationibus per totum concilium factis, nos dictus archiepiscopus Bituricensis etiam in provinciali concilio prædicto constituti sigillum nostrum, una cum sigillis diaconorum nostrorum suffraganeorum apponi fecimus in pendentem. Nos vero præfati Rogerius Lemovicensis, Bertrandus Cadurcensis & Arnaldus Tutelensis episcopi, sigilla nostra una cum sigillo dicti reverendi patris domini Fulcrandi Dei gratia Bituricensis archiepiscopi ipsi concilio præsentibus præsentibus duximus apponenda. Actum & datum in provinciali Bituricensi concilio die Jovis ante festum beati Lucas evangelistæ continuata a die Lunæ præcedenti prima die concilii supradicti. Anno domini millesimo trecentesimo trigésimo sexto, indictione j. pontificatus sanctissimi patris & domini nostri prædicti domini Benedicti papæ XII. anno secundo. Et de suffraganeis dicti domini archiepiscopi Bituricensis IX. reverendis patribus dominis episcopis Ruthonenfis, Vabrensis, S. Flori, Claromontensis, Aniciensis, Mimatensis, Cadurcensis, Sarlatensis, Montis Albanii, Lemovicensis, Tutelensis; & Deus & beata virgo Maria dirigat ingressus eorum & aliorum presbyterorum, sanctæ sedis apostolicæ obediendum. Amen.

CONCILIIUM APUD CASTRUM GONTERII,

A Petro Turonensi archiepiscopo & suffraganeis celebratum
anno Dom. MCCCXXXVI.

Ex MS. collegii Paris. Soc. JESU.

TITULI CAPITULORUM.

1. Ut injuria non fiat litigantibus in foro ecclesiastico, & propinquis eorum.
2. De usurpantibus jurisdictionem spiritualem.
3. De pedagiis non exigendis a clericis.
4. De cessione, & de vexatione per privilegiatos.
5. De injuriis manus in superiores.
6. De invadentibus & detinentibus bona ecclesiastica.
7. De immunitate ecclesia.
8. De impediendis oblationibus ecclesia.
9. De statutis hujus concilii publicandis populo certis diebus.
10. De certis diebus, quibus Missam celebrare non licet in domibus sive capellis.
11. De publicandis priorum conciliorum certis quibusdam statutis.
12. Ut episcopus in sua diocesi absolute a casibus hujus concilii.

P R Æ F A T I O.

AD decus & decorem totius ecclesie provincie Turonensis, cujus lactis dulcedine alimur, sanctitate decoramur, naturaliter cogimur, & totis cordis visceribus compellimur, injurias repellere, & jura ipsius, prout nobis possibile est, conservare intacta: nos Petrus permissione Divina archiepiscopus Turonensis, nostrorum predecessorum vestigiis inherentes, nonnulla que pro honestate & utilitate ecclesie a sanctis retro patribus sunt statuta, summarie recitantes, Dei Christi nomine primitus invocato, vocatis suffraganeis nostris, abbatibus, & capitulis, & aliis qui fuerant evocandi, & presentibus qui voluerunt & poterunt interesse, nostrum provinciale concilium apud Castrum Gonterii, Andegavenis diocesis, duximus celebrandum. In quo de consilio & consensu didorum suffraganeorum nostrorum, abbatum, & aliorum vocatorum, & deliberatione totius presentis sacrosancti concilii, capitula, que sequuntur, duximus statuenda, promulganda, seu etiam innovanda.

C A P I T U L A.

- I. Ut injuria non fiat litigantibus in foro ecclesiastico & propinquis eorum.

EXigit perversorum improbitas, ut qui penarum timore impositarum, libertates, & jurisdictiones ecclesiasticas usurpare, impedire, diminuere, seu turbare non verentur, penarum aliarum adjectione terreantur. Cum igitur in concilio Salmurenfi, quod incipit, In

Anomine Domini, Amen. Nos Gaufridus, ^{anno 1115. c. 2.}
6. Præterea. contra impediendes jurisdictionem ecclesiasticam declarate salubriter, & statuta fuerint certæ poenæ: nos declarando decernimus, & decernendo declaramus, quod hanna in..... & quæcumque damnificationes, ipsis litigantibus, vel litigare volentibus in curia ecclesiastica, vel propinquis eorum, clam vel palam, directe vel indirecte, & alias quomodolibet inferendas, & generaliter omnes alios modos, quibus jurisdictionem ecclesiasticam contigerit impediri, sub fine in verbis variis coloribus quæ sunt *, in dicto concilio intellegimus comprehendere. Quæ verba ita debere accipi & declarari promulgamus. Cujus concilii poenas, ad infringentes & violantes consuetudines antiquas & libertates ecclesiarum & personarum provincie Turonensis, duximus extendendas.

II. De usurpantibus jurisdictionem spiritualem.

Item cum pridem recolende memorie dominus Simon, quondam legatus in Francia, in suo concilio Bituris celebrato provide duxerit statuendum, ^{anno 1176. c. 7.} quod si quis temporalem jurisdictionem exercens, de excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiis, videlicet an juste vel injuste late essent, aut aliis mere ecclesiasticis seu spiritualibus causis, decisionem seu cognitionem præsumeret usurpare, per diocesanos locorum, auctoritate dicti concilii, desistere moneretur: & nisi competenter monitus desisteret, ad hoc eum per censuram ecclesiasticam compellerent ordinarii memorati. Nos statutum hujusmodi, quod male fuit hætenus observatum, volentes juris executione supplere: omnes & singulos, qui jurisdictionem temporalem exercent, & in posterum exercebunt, presentis concilii auctoritate monemus, ut quidquid usurpare præsumpserint hætenus de prædictis, id studeant effectualiter revocare, & a talibus abstineant in futurum. Omnes

ANNO
CHRISTI
1116.

nes autem illos ex eisdem, qui post A
menssem, a publicatione presentis concilii numerandum, predictorum cognitionem, & decissionem presumpserint usurpare, auctoritate presentis concilii excommunicationis sententiam incurrere statuimus ipso facto.

II. De pedagogis non exigendis a clericis.

Porro cum juris sit provisione statutum, quod pro rebus ecclesiasticarum personarum pedagogia nullatenus exigantur; & in provinciali concilio Nannetis pridem celebrato provide fuerit prohibitum, ne pro rebus clericorum aut quarumcumque ecclesiasticarum personarum, quas non mercimonii causa per terram duci faciunt, vel per aquam, quisquam pedagogia exigat, vel costummas aut exactiones alias, quocumque nomine censentur; statutumque fuerit in eodem, quod si aliquis, a locorum ordinariis in generali canonica monitione premissa, ut a predictis desistat, contra hoc attentare presumeret, excommunicationis sententiam incurreret ipso facto: contra quod concilium multas fraudes cognovimus hactenus esse commissas. Nos volentes prohibitionem & statutum dicti concilii perpetuis temporibus observari; dictum concilium, prohibitiones, & statuta hujusmodi, auctoritate presentis concilii innovamus: clericos quoque, & personas ecclesiasticas, qui vina, blada, & alias res de suis rebus patrimonialibus hereditariis, seu beneficiis, collecta, habita, & percepta, causa vendendi, ut pecuniam inde habitam in suos usus convertant, per terram duci faciunt vel per aquam, intelligimus, & debere intelligi declaramus, hoc non facere mercimonii causa, taleque commercium esse clericis & personis ecclesiasticis licitum, & liberum a pedagogorum, costummarum, & exactione quacumque. Ut omnis fraus in predictis, quatenus fieri poterit, evitetur: prehabita statuta, poenas, & sententias prefati concilii, illos qui a venditoribus & ductoribus rerum predictarum, quas dicti clerici & personae ecclesiasticae taliter duci faciunt per terram, vel per aquam, pro ipsis rebus & ductione, vel vexatione earundem, exigunt pedagogia vel costummas, presentis auctoritate concilii comprehendere declaramus; non obstante consuetudine & usu contrariis, si quis fuit; qui dicendus est potius abusus, & etiam corruptela.

IV. De cessione, & de vexatione per privilegiatos.

Item prohibemus districte, ne (sicut alias nostram provinciam visitantes commperimus pluries esse factum) aliquis aliquos adversarios suos, maxime illum seu illos qui circa ipsum vel suos familiares, consanguineos, vel affines, in foro ecclesiastico suas justitias prosequuntur per aliquem seu aliquos privilegiatos, qui contra eos nihil habeant quæstionis, malitiose seu vexationis causa, virtute privilegiorum privilegiorum predictorum, maxime ad remota, seu diversa loca deinceps citari, aut vexari faciat indebite quovis modo, vel a procuretur; & ne talibus privilegiis contra personas hujusmodi, fraudulentas seu fictas vexationis causa deinceps faciat cessiones. In omnes autem & singulos, qui post menssem a tempore publicationis presentis concilii, predicta aut eorum aliqua malitiose & fraudulenter de cætero presumpserint attentare, auctoritate presentis concilii excommunicationis sententiam promulgamus.

V. De injicientibus manus in superiores.

Item cum in provinciali concilio Redonis celebrato statutum extiterit, quod si aliquis in hoc genus sacrilegii inciderit, quod in episcopum, abbatem, vel abbatissam, manus injecerit, vel in domos ipsorum ignem immiserit; si clericus fuerit, omni beneficio ecclesiastico, tam obtento, quam obtinendo, ipso facto sine spe restitutionis sit privatus; si vero laicus predicta attentaverit, vel aliquid de predictis, ejus liberi usque in gradum tertium, a susceptione primæ tonsuræ, & omnium ordinum, ac quolibet beneficio ecclesiastico, habeantur per totam provinciam Turensem penitus alieni. Cujusmodi concilium a nonnullis in hac parte male fuit sæpius intellectum. Nos ad omnem ambiguitatem tollendam, quantum ad poenas predictas incurrendas, in casu in quo clericus secularis, vel alius episcopi subditus in episcopum, religiosus in abbatem, monialis in abbatissam, proprios, vel domos eorundem attentaverint, predicta non aliter intelligimus, & debere intelligi declaramus.

ANNO
CHRISTI
1316.

VI. De invadentibus & detinentibus bona ecclesiastica.

* anno 1249.
c. 1.* anno 1271.
c. 3.

Sane cum dudum in concilio * Castri Gonterii fuerit provida deliberatione statutum, quod barones, & milites, & baillivi, potestates, personæve alie seculares, si post monitiones & inhibitiones legitimas, generaliter per locorum ordinarios, vel de eorum mandato eis factas, ecclesias, domos, prioratusve, aut possessiones, vel res alias ecclesiasticas, indebite occuparent, seu invaderent, aut in religiosis domibus ponerent comestores, ipso facto essent excommunicationis sententiæ vinculo innodati: & in alio provinciali concilio postmodum * Redonis celebrato, statutum huiusmodi fuerit innovatum, adjecto, ut loca ad quæ bona taliter occupata deferrentur, & in quibus detinerentur, supponeret diæcesanus episcopus, prout & quando videret expedire, ecclesiastico interdicto, declarato etiam in concilio memorato, bona ecclesiastica intelligenda in hoc casu, non solum bona propria clericorum, verum etiam deposita, commodata, & ab iis conducta, & precario concessa, & quorum eadem personæ hærent possessionem vel detentionem quamcumque, & quæ in ipsorum servitio caperentur; necnon si personarum ecclesiasticarum occasione, & in ipsorum præjudicium vel contemptum, homines eorum, & bona ipsorum hominum qui sub jurisdictione temporali consistere ecclesiæ, caperentur, vel invaderentur, hac appellatione voluit dictum concilium contineri; & quia facientes & consentientes par poena constringit, receptatores & defensores, invasores, raptos, & malefactores huiusmodi, de quibus superius fit mentio, eisdem poenis, quibus & maleficos ipsos, eo ipso quod eosdem reciperent vel defenderent, voluit & præcepit dictum concilium subjacere: nos statuta conciliorum huiusmodi, sacri præsentis approbatione concilii innovamus. Et quoniam rerum & negotiorum experientia nos instruxit, quod personæ seculares superius declarate, huiusmodi abusibus non contentæ, ad captiones & incarcerationes clericorum & ecclesiasticarum personarum, quod pejus est, damnabiliter manus laxant: statuimus & etiam ordinamus, quod si qua potestas secularis cuiuscumque præminentie, conditionis aut status existat, per se vel per submissam personam bona huiusmodi rec-

Concil. General. Tom. XXV.

A perit, vel occupaverit, captave & occupata detinuerit, personave ecclesiasticas incarcerare & imprisonare præsumpserit, vel incarceratas seu imprisonmentas detinere: dominus temporalis, sub cuius districtu & dominio temporali delicta & excessus huiusmodi commissi fuerint, & etiam perpetrati, & locorum ad quæ huiusmodi personas ecclesiasticas & bona transferri continget, si præsens fuerit in diocesi, ubi delictum huiusmodi fuerit perpetratum, & tute & commode possit adiri; vel si absens fuerit, baillivus ejus, seu senescallus, aut locum tenens ipsorum, vel alterius eorumdem; vel si commode & tute nequeant inveniri, publice & in generali, in ecclesia cathedrali, ex parte ordinarii loci sub quo delicta huiusmodi fuerint perpetrata, super præmissis restitutio requiratur; & nisi infra octo dies, a tempore requisitionis huiusmodi numerandos, personas ecclesiasticas sic captas & detentas restituant ordinariis eorumdem, bonaque superius declarata, sic capta & occupata & invasa, plene reddant & restituant, & super hoc emendationem faciant ecclesiæ & læcis competenter: civitatem, castellaniam, castrum, villam, in quibus delicta huiusmodi fuerint perpetrata & commissa, & ad quas personæ ecclesiasticæ vel bona huiusmodi translata fuerint (quandiu detinebuntur ibidem, & donec personas ecclesiasticas & bona sic capta & detenta restituant, & super hoc emendam faciant competenter) ex tunc ecclesiastico supponimus interdicto, poenis, tam in conciliis supra dictis, quam aliis iuribus, apposis contra tales, in suo robore duraturis.

VII. De immunitate ecclesie.

Quia vero scandalosum est, & quamplurimum contrarium rationi, ut in Dei ecclesia, ad quam pro securitate homines consueverunt recurrere, & in qua devotæ sunt orationes faciendæ, alicui injuria inferatur, aut a suis malevolis diffidetur, tumultus vel impetus excitetur: omnes et singulos in Dei ecclesia seu cœmeterio existentes * injuriose percutientur, aut animo malevolo diffidentur, tumultumve seu impetum ex quibus oriatur scandalum aut Divinum officium perturbetur, facientes, et in ipsis, vel eorum aliquid facientes, ejusdem auctoritate concilii, sententiæ excommunicationis percillimus.

* Locum occupatus.

Y y y

VIII

ANNO
CHRIST
1116.

VIII. De impediens oblationes ecclesie.

Cæterum quia ex plurimorum quæstione didicimus, quod nonnulli contra rectores ecclesiarum rancore concepto, quibusdam cogitatis machinationibus et conspirationibus, pro juribus ecclesie minuendis, quandoque clam, nonnumquam palam et publice, parochianis ecclesiarum, et aliis ad ecclesias causa peregrinationis et devotionis accedentibus, inhihent, ne oblationes debitas et consuetas reddant; et quandoque, ut alibi eas faciant, quam ubi consueverunt et tenentur offerre, seu ex devotione ordinaverunt, per minas et alias machinationes inducunt: nos talibus machinationibus illicitis et prohibitionibus, ut tenemur, obviare volentes: præsentis auctoritate concilii, inhihentes malitiose ne oblationes debite, vel alias ex devotione fidelium faciendæ, ubi ab antiquo fieri consueverunt, vel alias ex devotione fidelium fuerint ordinatæ, offerantur: et fraudulenter inducentes, ut

IX. De statutis hujus concilii publicandis populo certis diebus.

Præterea ne quis super pœnis in præsentis concilio statutis, prætextu ignorantie se valeat excusare: statuimus et etiam ordinamus, quod rectores ecclesiarum quarumcumque provincie Turonensis, statuta in præsentis concilio ordinata, perpetuo, anno quolibet, prima die Dominica in Adventu Domini Dominica post festum Epiphaniæ Domini, prima die Dominica in Quadragesima, Dominica in Passione Domini, Dominica post Pentecosten, Dominica post festum Assumptionis beatæ Mariæ virginis, per se, vel per alios, in suis ecclesiis publicent populo congregato, et lingua materna sufficienter exponant, dnm ibi Divina contigerit celebrari: pœna, si defecerint in præmissis, contra eos arbitrio ordinariorum imponenda.

X. De certis diebus, quibus Missam celebrare non licet in domibus sive capellis.

Item auctoritate præsentis concilii statuimus, et etiam ordinamus, quod quotiescumque per aliquem episcopum, alicui nobili, aut alii personæ seculari, celebrandi Divina officia in domibus suis seu capellis, licentiam contigerit impetiri, quod illi sex dies, scilicet prima dies Dominica in Adventu Domini, Dominica post festum Epiphaniæ, prima dies Dominica in Quadragesima, Dominica in Passione, Dominica post Pentecosten, Dominica post festum Assumptionis beatæ Mariæ virginis, ab ista generali concessione sint excepti: in quibus sex diebus per nullum poterit in dictis domibus seu capellis celebrari, nisi per rectorem parochialis ecclesie, vel ejus capellanum, vel alium de mandato rectoris ejusdem: qui in ipsorum nobilium vel aliorum præsentia prædicta capitula tenebuntur publicare, dum Divina dictis diebus inibi celebrantur: ne velamento alicujus ignorantie super hoc se valeant excusare, & concessæ ad præsens indulgentiæ, quantum ad hos sex dies, restringantur.

XI. De publicandis priorum conciliorum certis quibusdam statutis.

Item ordinamus, & districte præcipimus, quod singuli episcopi provincie Turonensis, ea de conciliis provincialibus, & a prædecessoribus nostris hætenus editis, quæ pro subditorum securitate viderint publicanda, maxime pœnalia, & specialiter capitulum, *Item præcipimus potestates*, &c. dudum editum in concilio Turonensi, in * capitulo, *Ad honorem*, in singulis ecclesiis parochialibus suarum civitatum & diocesium, & alibi, ubi & quando viderint opportunum, faciant sine moræ dispendio publicari, & lingua materna exponi, ne laici, & alii simplices homines, pœnas in ipsis contentas periculose incurrant: & ne ab hoc se valeant prætextu ignorantie excusare.

XII. Ut episcopus in sua diocesi absolutus a casibus hujus concilii.

In omnibus casibus, in quibus excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias duximus in præsentis concilio promulgandas, cuilibet episcopo in suis

ANNO
CHRISTI
1116.ANN. 1116.
c. 10.
* Corr. incl.
pleno.

1077

BENED.
P. XI.

ROTOMAGENSE.

LUDOV. BAVAR. IMP.
PHILIP. VI. R. FR.

1078

ANNO
CHRISTI
1116.

suis civitate & diocesi, absolvendi huiusmodi excommunicatos & suspensos, & interdicti huiusmodi relaxandi, in forma ecclesie, auctoritate presentis concilii concedimus potestatem.

In quorum omnium testimonium, sigillum nostrum, una cum sigillis suffraganeorum nostrorum ad hoc presentium & consentientium, presentibus duximus apponendum. Datum & actum ut supra, die Mercurii ante festum beati Clementis, anno Domini millesimo trecentesimo trigésimo sexto.

ANNO
CHRISTI
1116.Ex Martene
Thes. Anecd.
Tom. 4. p.
111.

CONCILIIUM TERRACONENSE IV.

Sub Arnaldo archiepiscopo Terraconensi.

Ex MS. ecclesie Avenionensis.

I. De non recipiendis malefactoribus & bannitis.

Cum summum bonum sit in terris iustitiam colere, cuius cultus ex sustentatione malefactorum & bannitorum multipliciter impeditur, & datur multis audacia delinquendi, statuimus, sacro concilio approbante, quod nulla persona ecclesiastica sustineat malefactores vel bannitos in locis suis, in quibus iurisdictionem obtinet temporalem, nisi forsan ille, qui tales sibi remitti peteret, in locis suis malefactores seu bannitos eiusdem personae ecclesiasticae sustineret.

II. Quibus conferatur tonsura, & quomodo episcopi ac eorum officiales se habeant in puniendis excessibus.

Prima tonsura nemini conferatur, de quo non sit verisimile, quod intendat ad sacros ordines promoveri. Episcopi vero & eorum officiales taliter studeant punire clericos criminosos, ne aliquis praetextu impunitatis alleget privilegium clericale.

III. Quales vestes debeant portare clerici, & de valore panni eorumdem, & de sellis & fraxis.

Nullus clericus vestes rubeas vel virides publice deferat, quovis abusu contrario non obstante; nec aliquis clericus se ipsum nec nos etiam archiepiscopus, aut alii praelati, vel personae ecclesiasticae, socios nostros induamus de panno, cuius communis pecia ultra viginti quinque libras: nec alios clericos vel scutiferos de panno, cuius communis pecia ultra octodecim libras: nec alios officiales inferiores vel scolares de

B panno, cuius communis pecia ultra duodecim aut alios servitores pedites de panno, cuius communis pecia ultra octo libras monetae Barchinonensis consistet. Nec aliquis clericus in sacris ordinibus constitutus portet pelles varias in mantello. Canonici insuper & clerici de capitulo cathedralis vel collegiatarum ecclesiarum & alii in sacris ordinibus constituti manicas supertunicularum rotundas & largas habeant competenter: nec in circumferentiam manicarum vel grammatarum & aliarum vestium portent circumferentias pellium additarum: nec portent solutales albos, vel cum corona patenti, nec in galero forraturam alicujus coloris, de quo eos indui non licet; nec canonici, vel alii clerici de capitulo cathedralis ecclesiae portent in capuciis capparum de choro, quae nigrae esse solent, forraturam, nisi de variis grisis, vel pellibus nigris, vel de aliquo panno nigro: nec easdem cappas faciant ita longas, quod ultra palmum trahant per terram. Pretium autem ipsarum capparum, quae causa honestatis sunt & portantur, sic temperent, quod non possent in his denotari excessus. Alii vero clerici in capuciis dictarum capparum non portent aliquam forraturam; nec eas ita longas, quod trahant per terram, sed sufficiat quod cooperiant pedes suos: nec aliquis clericus in sacris ordinibus constitutus, induat se de nigro seu vestibus lugubribus per mortem alicujus, nisi fuerit pater, vel mater, frater, aut dominus, qua in ecclesia ultra duos menses portare non possit. Sella vero cujuscumque clerici sit honesta, nec cum fraxo & pectorali ultra tres libras constare possit. Quicumque in praedictis, vel aliquo praedictorum excesserit, vestes seu sellam, in quibus excesserit, teneatur dare pauperibus infra mensem: alioquin per suum

Y y y 2

epi-

Concil. General. Tom. XXV.

episcopum compellatur. Vestibus tamen A nestæ quilibet uti possit.
& sellis jam factis quæ alias sunt ho-

ANNO
CHRISTI
.....

ANNO
CHRISTI
.....

Ex eodem
Martini lo-
co cit. p. 109.

DUBIA ET EORUM RESPONSIONES,

seu determinationes circa constitutiones *de invaloribus* in concilio Terraconæ ordinata, in quinto concilio per Dominum ARNALDUM archiepiscopum Terracone celebrato, quæ pro constitutionibus habentur seu servari mandantur.

Sequitur ergo primum dubium.

IN constitutione *Item cum quidam* dicitur, quod invalores & raptores rerum ecclesiasticarum sint excommunicati, & quod ipsis presentibus cessetur a divinis. Et in constitutione *Olim* declaratoria ipsius dicitur, quod illi tantum sint excommunicati, qui ex proposito cum armis vel sine armis violenter invaserint, vel destruxerint loca ecclesiarum; & ceperint homines ipsorum locorum, & res eorundem, in hoc graviter delinquentes. Nunc vero dubitatur utrum solum tales sint excommunicati propter verbum ecclesiarum, & utrum prædicta omnia requirantur, cum copulative ponatur; vel generaliter sint excommunicati omnes malefactores ecclesiarum.

Sequitur determinatio primi dubii præcedentis.

Videtur, & ita interpretata est consuetudo, quod invalores, raptores & deprædatores clericorum, hominum, ecclesiarum, ecclesiasticarum rerum, & locorum religiosorum, sint excommunicati: eo quod verba in constitutione *Olim* posita intelligi debeant diffinitive.

Sequitur secundum dubium.

Item in dicta constitutione, *Item quis quidam* dicitur, quod fautores & receptores talium sint excommunicati; & in dicta constitutione *Olim* dicitur, quod excommunicentur.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur, quod fautores & receptores sint excommunicati per constitutionem, *Item cum quidam*. Et per constitutionem *Olim*, quæ dicit excommunicentur; debeant denunciari & publicari excommunicati.

Sequitur tertium dubium.

Item in dicta constitutione, *Item cum quidam* dicitur, quod presentibus prædictis principalibus invaloribus in aliqua civitate, &c. cessetur penitus a divinis: & in dicta constitutione *Olim*, quod solum loca, in quibus præda violenter accepta fuerit, cessent a divinis. Et per constitutionem quæ incipit *Declarando*, debet cessari presentibus invaloribus ecclesiis. Et sic remanet primum dubium, videlicet qui in hoc casu dicantur esse invalores & excommunicati: cum dicta constitutione *Declarando*, non sint excommunicati.

B

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur idem respondendum, quod ad primum dubium, & quod cessetur ubicumque fuerint principales malefactores. Sed in locis, in quibus præda recepta fuit, cessetur quamdiu ibi præda fuerit, vel ubi fuerit vendita, aut aliter alienata, seu etiam consumpta.

Sequitur quartum dubium.

Item cum in dicta constitutione *Declarando* dicatur quod cessetur a divinis quamdiu prædicti fuerint in locis vel intra terminos locorum; dubitatur quomodo intelligantur termini locorum. Et si dicatur quod ponuntur ibi pro terminis parochiarum: quæ erit, cum in una civitate vel loco sunt multæ parochiæ?

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur, quod in ecclesia vel ecclesiis civitatis, villæ, castri, & loci, ubi malefactores presentes fuerint, vel præda detenta, aut vendita, vel alienata, vel consumpta fuit, cessetur a divinis: & in suburbis & continentibus ædificiis eorundem æstimandis ad arbitrium diocæsani episcopi vel ejus officialis: taliter quod nervus non contemnatur ecclesiasticæ disciplinæ. Sed si ecclesia parochialis extra castrum, villam, vel populationem fuerit; cessetur ibi quamdiu malefactor in parochia fuerit, & qualiter.... non curetur de terminis locorum vel parochiarum.

Sequitur quintum dubium.

Item cum in dictis constitutionibus *Item cum quidam* & *Olim* dicatur, quod loca, in quibus præda recepta fuerit, cessent a divinis: utrum intelligantur scienter vel ignoranter, & quorum scientia requiratur.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur, quod scientia hominis loci requiratur, & quod pro scientia habeatur, si publica sit fama in loco quod præda est ibi.

Sequitur sextum dubium.

Item cum in constitutione *Cum quidam* dicatur, quod tales non evitentur, nisi facti evidentia vel confessione propria hæc constarent; dubitatur si tunc rector ecclesiæ possit eos vitare & ipsis presentibus cessare. Ut faciat, ad hoc constitutio *Item statimus*; ubi dicitur, quod

E

quod rectores ad mandatum episcopi vel eius officialis dictas constitutiones servant.

Determinatio dubii precedentis.

Videtur, quod nullus adstringatur, quoad observantiam cessationis, donec cessatio per episcopum, vel eius officialem, vel vices fungentem episcopi sit indicta.

Sequitur septimum dubium.

Item cum ibi dicatur *Officiat* & in constitutione *Solicitas*, dicatur, tum per episcopum vel eius officialem seu eius vices gerentes, videtur intelligendum de principali officiali: praesertim cum in cessationibus requiratur magna solemnitas, nec iudex possit delegatus terram interdiceri, nisi sibi specialiter sit constitutum.

Determinatio dubii precedentis.

Videtur, quod nedum episcopi, & eorum officiales principales, sed etiam foranei, seu decani, qui habent cognitionem universitatis causarum criminalium possint processus facere, quos fieri desiderant constitutiones praedictae: citra tamen moderationem, quam faciant episcopi, vel vicarii generales, aut officiales principales eorum. Pro liberatione vero personarum ecclesiasticarum, decani cessationem, cum C locus fuerit indicere non vetantur.

Sequitur octavum dubium.

Item, si constitutio habet locum, ubi homines ecclesiae damnatio inter se inferunt.

Determinatio dubii precedentis.

Videtur, quod si homines alicujus loci ecclesiae inter se guerrificando, vel aliter, damnum dederint; non sit locus constitutioni. Si vero homines unius loci ecclesiae, ex proposito invaserint, raperint, vel depradati fuerint homines alterius loci ecclesiae, locus est constitutioni.

Sequitur nonum dubium.

Item, si constat quod dicta constitutio habet locum, si potest episcopus vel officialis eam si non servare, & de jure communi procedere.

Determinatio dubii precedentis.

Videtur, quod si episcopus, vel officialis eius requiratur servare constitutionem, cum locus constitutioni fuerit; teneatur servare eam & iudicem..... cessationem ejusdem auctoritatem, nisi aliud pars requirens duxerit tolerandum. Ubi vero praelatus ex suo tantum procedit officio in sua remaneat libera potestate, utrum in totum vel in partem servet eandem.

Sequitur decimum dubium.

Item, si facta restitutione debet cessari, donec excommunicatus fuerit absolutus.

Determinatio dubii precedentis.

Videtur, quod facta restitutione rapinae, vel liberatione personae retentae, debeat tolli cessatio.

Sequitur undecimum dubium.

Item, si propter invasorem vel raptorem captum sit cessandum cum recedere non possit.

Determinatio dubii precedentis.

Videtur, quod propter illum, qui captus sit fraude teneatur, non debeat cessari.

Sequitur duodecimum dubium.

Item, cum in constitutione *Pia* dicatur, quod episcopi & eorum officiales non per delegatos, sed per se ipsos, faciant constitutionis processum: dubitatur utrum possint delegare in receptionem testium producendorum ad instructionem negotii: & utrum talibus delegatis liceat absque poena dictae constitutionis *Pia*, recipere salarium pro labore.

Determinatio dubii precedentis.

D Videtur, quod absque dubio hujusmodi delegationes fieri possint; sed caveant sibi officiales, quod non participant in salario delegatorum, quia alias praedictam poenam non evitabunt.

ANNO CHRISTI 1317. CONCILIIUM TREVIRENSE PROVINGIALE ANNO CHRISTI 1317.

Ann. Chr. MCCCXXXVII.

Nos Baldevinus Dei gratia, sanctae Trevirensis Ecclesiae archiepiscopus.

P. Harbseimj. Statuimus & ordinamus ut clerici qui E vestimentis, vel capucis notabiliter in colore
 Conc. Germ. cumque nostrae civitatis & diocesis Tre-
 LIV pag. 403. verensis, decenter incedant in habitu, calceis,
 calgis, corona & tonsura clericali, & ne quis
 tanonicus aut beneficiatus, vel etiam quicum-
 que existens in sacris ordinibus post mensem
 computandum a die publicationis praesentium,
 vestimentis vel capucis utatur, quibus manicae
 vel fimbriae, vel aliae extremitates, seu scissu-
 re vestimentorum, vel capuciorum cum eisdem

vestimentis, vel capucis notabiliter in colore
 discordant, & specialiter de capucis, ne auro
 vel argento, vel aliis quibuscumque appositioni-
 bus a panno diversis componantur, vel scin-
 dantur, vel Wardecociis cum longis manicis
 ultra brachium procedentibus utantur. Item
 praedictis personis Wardecocla seu tunicas su-
 periores nimis breves aut strictas penitus inter-
 dicimus. Sed volumus, & eisdem praecipimus,
 ut de cetero utantur vardecociis & tunicis supe-
 rio-

ANNO
CHRISTI
1337

ANNO
CHRISTI
1337

rioribus saltem ultra medietatem suræ, seu musculi crucis procedentibus: per hoc tamen eis non interdicitur, quin in equitando vestimentis brevioribus uti possint. Item prohibemus, ne quis de prædictis personis cinctus super vestem superiorem, incedat ullo modo, nisi cum in itinere fuerint, vel se ad iter præparaverint causa proficiscendi: aut capillos capitis sui deserant disjunctos, seu divisos in medio frontis, seu etiam nimis longos. Item dictis canonicis & clericis prohibemus & interdicitur tunicas superiores nodos habentes, a tunicis hujusmodi superiori in colore discrepantes, & maxime ante pectus & in aliis locis clericis incongruis.

II. Si quis vero contra præmissa, aut aliquid præmissorum venire præsumpserit, si canonicus fuerit, eo ipso sit suspensus a perceptione distributionum, quæ in choro dividuntur; & si vocem habuerit in capitulo, etiam ipsa voce careat ipso facto, nec ex tunc ad tractatus capitulares admittatur, nec sibi de distributionibus quidquam detur, nisi prius per nos ad præmissa fuerit restitutus. Officiatus vero, qui tali ante nostram restitutionem distributiones chori scilicet dare præsumpserit, similiter voce capitulari, si canonicus fuerit, careat ipso facto. Si vero alter beneficiatus fuerit a perceptione fructuum sui beneficii, eo ipso sit suspensus. Verum si pastor, vicepastor, vicarius seu rector alicujus parochialis ecclesiæ, altaris vel capelle contra præmissa, vel aliquid præmissorum venire præsumpserit, similiter a perceptione fructuum sui beneficii eo ipso sit suspensus; nec se tunc de hujusmodi fructibus intromittant, nisi de nostra licentia speciali. Et si fructus beneficiorum excedentium in præmissis, ob aliquam aliam causam fuerint sequestrati, hujusmodi sequestrum relaxari nolumus, neque tolli, nisi in ipsa relaxationis littera de prædictis, suspensione fructuum, & restitutione nostra ad eisdem specialis mentio habeatur.

III. Item inhibemus omnibus & singulis rectoribus, seu pastoribus parochialium ecclesiarum, ne aliquos præsentent ad vicarias perpetuas suarum ecclesiarum, nisi consensus patronorum earundem ecclesiarum ad id accedat. Et ne archidiaconi nobis subditi, aut eorum officiales eos admittant ad hujusmodi ecclesias, vel eos instituant in eisdem, nisi eis prius consenserit per patentes litteras ipsorum patronorum de consensu hujusmodi, & quod ipsorum ecclesiarum redditus, & proventus ad quas sic præsentati fuerint, sufficienter ad sustentationem congruam, rectoribus & pastoribus & vicariis supradictis, si fortassis ipsos contigat in hujusmodi beneficiis simul facere residentiam personalem. Alioquin si a quoquam secus actum fuerit, vel attentatum quomodolibet, decernimus irritum & inane.

IV. Præterea quia nonnulli ecclesiarum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum patroni, ad vacantes ipsis ecclesias seu beneficia que tantum actu sacerdotibus, vel promovendis infra annum conferri debent, nonnumquam minores annis vel alias omnino inhabiles præsentant personas, vel etiam quandoque loco talium minorum, confecto quodam velamine præsentant presbyteros aliquos, seu personas alias idoneas archidiacono seu eorum officiali instituendas in beneficiis memoratis. Nos fraudi hujusmodi cupientes, in quantum possumus remedium adhibere, prædictis archidiaconis & eorum officialibus, ac quibuscumque aliis personis ecclesiasticis, quorum interest, sub pœna sus-

A pensionis officii sui, districtius inhibemus, ne aliquos tales ipsos præsentatores admittant, vel instituunt inscienter ad beneficia memorata.

V. Et ut fraudibus talium plenius obvietur, statuimus & volumus, quis archidiaconi seu officiales prædicti specialiter a quibuscumque personis ipsis præsentatis, ante admissionem vel institutionem ipsorum, ad beneficia prædicta exigant, & recipiant corporalia ipsorum juramenta, quod ipsi vere & non fide, ac nulla conditione, pacto, seu promisso interveniente, & sine spe aliqua facta vel facienda cuiquam de beneficiis ipsis resignandis suis patronis successu temporis, ipsis archidiaconis, seu officialibus, sint ad hujusmodi beneficia præsentati alioquin, si secus actum fuerit, admissiones & institutiones ut sic factas, irritas & inanes esse, dictosque præsentatos suspensos a beneficiis & officiis decernimus ipso facto.

VI. Item ordinamus & districte præcipimus observari in nostra cathedrali ecclesia, & singulis collegiatis ecclesiis nobis subjectis, quod singulis diebus prima decantata, martyrologium lectum fuerit, pronuntietur anniversarium defunctorum, quod sequenti die fuerit peragendum, & summa pecunie pro hujusmodi anniversario interessentibus vigiliis & missæ dividenda.

VII. Item statuimus & ordinamus, quod canonici & vicarii ecclesiæ nostræ Treverensis & aliarum ecclesiarum nobis subjectarum ad horas canonicas, vigiliis pro defunctis & missas debito tempore secundum statuta & ordinationes suarum ecclesiarum, intrent chorum, & ipsis horis intersint eo tempore, quo distributiones chori fuerint dividendæ: quas nulla ordinatione, statuto sive pacto obstante, tantum inter præsentibus ibi tunc canonicos & vicarios, juxta consuetudines ipsarum ecclesiarum in choro et non extra chorum, dividi & dari volumus & præcipimus per officios, qui ad hoc fuerint deputati, exceptis illis canonicis & vicariis, quos infirmitas seu iusta & rationabilis necessitas corporalis aut evidens ecclesiæ utilitas excusaret. Inhibemus etiam districtius præfatis officialibus, ne aliquas distributiones occasione collectionis reddituum, seu censuum ecclesiarum sibi usurpent, dum non interfuerint divinis officiis, in quibus dividendæ sunt hujusmodi distributiones, & quia nonnulli plus temporalem solent pœnam, quam spirituales seu ecclesiasticas sententias, quod dolenter referimus, formidare, & ut sic frequenter ad subditorum noxam tendit, quod ipsis ad remedium est provisum, sententias excommunicationis in aliis statutis nostris super præmissis & eorum occasione per nos editi prolatas, ne subditi nostri eisdem sententiis, prout hæcenus fieri est compertum, damnabiliter se involvant, decernimus revocandas, & præsentibus revocamus. Nolumus tamen illos, qui dictis nostris sententiis, seu canonis, jam ligati noscuntur, per hujusmodi absolutionem esse absolutos, sed quod ab eisdem sententiis per nos vel per nostros in hac parte vices gerentes obtineant specialiter se absolvi.

VIII. Præterea ut præmissa omnia & singula observentur, ne aliquis ab eorum observatione, prætextu ignorantie se possit excusare, præcipimus omnibus & singulis Decanis nobis subditis, ut eorum ceptam recipiant infra mensem, ab officialibus Treverensibus, sive confluentibus, & eam suis subditis publicent, & diligenter faciant observari, si ipsi decani pœnam canonicam, & nostram voluerint evitare. Dat. Trever. an. Dom. 1337. die 20. mensis Maji.

CON.

CONCILIIUM AVENIONENSE

A trium provinciarum episcopis in monasterio S. Rufi anno Dom.
MCCCXXXVII. celebratum.

Nunc primum prodit ex cod. MS illustrissimi archiepiscopi Rem. coadjutoris,
Car. Maur. Telleri.

TITULI CAPITULORUM.

1. De Missa B. Mariae semel in hebdomada celebranda.
2. De indulgentia associantibus corpus Christi, cum ad infirmos portatur, concessa.
3. De claudendis fontibus baptismalibus.
4. De sacramento Eucharistiae in tempore Paschali parochialibus solum presbyteris ministranda.
5. Ut beneficiati, & in sacris ordinibus constituti, in diebus Sabbati a carnibus habeant abstinere.
6. Qualiter prelati possunt benedicere in diocesi aliena.
7. De sententia excommunicationis ab ordinario lata, exigente excommunicationi inobedientia, per prelatos alios publicanda.
8. Ut censura ecclesiastica sic urgente contumacia exerceatur, quod nullus ultra juris terminos abutatur.
9. Qualiter contra illos, qui excommunicationis sententiam contemnerent, exemplo pernicioso paragent, procedatur.
10. Ne ecclesiastica persona titulum jurisdictionis, quam pacifice possederant, seculari ostendere teneantur.
11. Ut persona ecclesiastica per nullum iudicem temporalem in criminalibus vel personatibus distringatur.
12. Ut clericus contra clericum, ad iudicem saecularem vel alium laicum, pro facienda iustitia vel inferenda violentia, non recurvat.
13. Provisio contra illos, qui bona & iura ecclesiasticorum personarum subtrahunt, diminuant, dissipant, & invadunt.
14. Provisio contra illos, qui bona & iura ecclesiastica invaserunt, vel quomodolibet occuparunt.
15. Ut hi, qui res ab ecclesiis qualitercumque tenent, in alienatione earum, teneantur de iure ecclesiarum expressam facere mentionem.
16. Ne quis in loco suo retineat bona ecclesiarum alibi indebite ablatarum.
17. Ut saecularis possessor clericum per ipsam captum, cito iudici suo restituat, nihil exigens ab eodem.
18. Ut deferentibus litteras pro jurisdictione ecclesiastica exercenda nulla injuria vel violentia inferatur.
19. Prorogatio jurisdictionis in invasores, occupatores ecclesiasticorum honorum & iurium exercenda.
20. Ut excommunicati ad nullam publicum officium admittantur.
21. Ut nullus sine superioris licentia alicui quomodolibet ministret toxicum vel alia venenosa.
22. De panis, toxicum vel herbas mortiferas in mortero alicujus ministrantibus, inferendis.
23. Qualiter contra exemptos & privilegiatos, in diversis abstantes suis privilegiis, procedatur.
24. Ut testamentis parochianorum intersus presbyteri, & per episcopum distribuatur restitutione incerta.
25. Quod episcopi in distributionibus legatorum vocentur, prout ad eos pertinet vel de consuetudine vel de iure.
26. Ut nullus confessorum, sine diocesani licentia, quemquam presumat absolvere in casibus infra scriptis.
27. De instrumentis debitorum soluto debito restituendis, & si apud arbitros remaneant, cancellandis.
28. Ut instrumenta debitorum, vel manuscripta, post certum tempus, nullam in foro ecclesiastico ad probationem habeant roboris firmitatem.
29. Ut nullus bona ecclesiarum vacantium occupet, nisi si per consuetudinem vel privilegium hoc licuerit.
30. Ut nulla persona ecclesiastica cum potestibus saecularibus posse habens, det consilium vel iuvamen, contra ecclesiasticas libertates.
31. Ut nullus in sacris ordinibus constitutus, & curam animarum habens, in iudiciis saecularium curiarum gerat officium publicum vel privatum.
32. De modo probandi electionem sepultura illorum, qui apud religiosos elegerunt dicuntur.
33. Ut sine novi census impositione vel veteris augmentatione beneficia conferantur.
34. Ut monachi in ecclesiis suis infra certum tempus perpetuos vicarios repraesentent.
35. Ut nullus beneficium conferat, in quo iustitiam obtinet patronatus.
36. Ut presentatus patrono non juret, sine diocesani licentia, nec ab alio institus se patiat, nec beneficium obtentum dimittat.
37. Ut ecclesia & ecclesiastica persona a tallis & exactionibus saecularium per ordinarios defendantur.
38. Ut clerici, macellariorum & tabernariorum officia personaliter exercentes, vacentur ut a predictis desistant officii, si gaudere voluerint privilegio clericali.
39. Ne quaelibet vel alia exactiones per saeculares hospitalibus imponantur.
40. Item de eodem.
41. Ut domini temporales non impediant vel prohibeant, quominus ecclesiarum rectoribus decimae persolvantur.
42. Ne statuta & ordinationes fiant super decimis, funeralibus, oblationibus, & aliis, contra laudabiles consuetudines & ecclesiae libertates.
43. De societatibus, colligationibus, & conjunctionibus, quas confratritas appellat, radicitus extirpandis.
44. Ne

ANNO
CHRISTI
1137.

44. *Ne clerici, prater diocesani licentiam, ecclesias teneant, nec ibi armatos tenere praesumant.*
45. *De clericis arma portantibus, & qualiter puniantur.*
46. *De honestate clericorum circa herbas non nutriendam, & coronam debitam deferendam.*
47. *De honestate canonicorum saecularium, & dignitates habentium, in vestibus deferendis.*
48. *Ut hi qui voces in capitulis non habent, cum habitibus se non ingerant, nec ad distributiones, quo dantur capitulantibus admittantur.*
49. *Ut canonici, praesertim dignitates habentes, per duos menses in ecclesiis suis residentiam annis singulis facere personaliter teneantur.*
50. *Ut canonici, praetextu seu colore cuiusvis officii vel servitii, distributiones non recipiant, quas non essent recepturi.*
51. *Ut hi qui dignitates seu personatus habent, seu habituri sunt, intracertum tempus, ad sacros ordines, prout dignitates seu personatus ejusmodi exigunt, se faciant promoveri.*
52. *Ut prelati remissionem delinquentium ad invicem faciant requisiti.*
53. *De excommunicatis compellendis redire ad gratiam ecclesiae per iudicem saecularem & apostitionem parva.*
54. *Ne prohibeantur prelati jurisdictionem suam exercere.*
55. *Ne prohibeantur directe vel indirecte clerici coram suo iudice litigare.*
56. *Ut infra domos prelatorum, & in eorum officialium praesentia, injuria nulli fiat.*
57. *De bonis solvendis a clericis, & per quos & qualiter exigantur.*
58. *De contrahentibus matrimonia clandestina in diocesi aliena.*
59. *De abusibus litterarum domini Papa, & legatorum, & qualiter puniantur.*
60. *Ut beneficiati sine diocesani licentia non componant.*
61. *Ne beneficiati res ecclesiasticas absque diocesani licentia, praterquam in certis casibus, alienent.*
62. *In quo statu debeant dimitti beneficia, & per successorem teneri.*
63. *De inventario bonorum ecclesiasticorum infra certa tempora faciendis.*
64. *De testamentis per beneficiatos secundum consuetudines laudabiles faciendis.*
65. *De statutis, banis, & praerogationibus contra consuetudines ecclesiae editis, prohibendis.*
66. *De contributione expensarum, necessaria inter omnes beneficiatos diocesis, faciendis.*
67. *Ut Judaei utriusque sexus, signa deferant, per qua ab aliis discernantur.*
68. *Tunc sententia interdicti servetur, cum ab ordinario datum fuerit in mandatis.*
69. *De Judaeis pro medicina exhibenda non requirendis, nec, si se ingesserint, admittendis.*
70. *Cum absolutio vel dispensatio in casibus praesentis concilii, superiori non reservatur, per ordinarium, vel per alium ad quem ordinarius remittet, expediri poterit, vel debebit.*

P R A E F A T I O.

In nomine Domini, Amen.

Antiqui patres, sanctitatis gratia praediti,
& tam exemplo quam opere, beatitudinis
munere affluentes, curam pastoralis sollicitudinis

anis salubriter exercentes, sua simplicia concilia celebrarunt, in quibus per justitiam regulam, suis consuluerunt temporibus opportuno regimine ecclesiastica disciplina, morum gestus induerunt laudabiles, & subditorum errantium periculis feliciter obviarunt. Ideoque nos permissione Divina Gilbertus Arelatensis, Bertrandus Ebrudunensis, & Armandus Aqueus, archiepiscopi, praedictorum patrum antiquorum vestigiis inherentes, ac subditorum nostrorum salutem, quantum nobis ex alto permittitur, prospicere cupientes; de infra scriptorum episcoporum suffraganeorum, & capitulorum nostrarum provinciarum absentium, consilio & assensu: videlicet nos Gilbertus Arelatensis archiepiscopus, cum venerabilibus in Christo patribus, dominis eadem gratia, Petro Aurascensis, Hugone Tricastinensi, Jacobo Tolonenis, Hugone Carpentoracensis, Philippo Cavallicensis, Joanne Massiliensis, Joanne Avinionensis, & Rochero Vasionensis; & cum Arelatensis, Aurascensis, Tricastinensis, Tolonenis, Carpentoracensis, Cavallicensis, Massiliensis, Avinionensis, & Vasionensis capitulorum procuratoribus sufficienter comparantibus; & nos Bertrandus Ebrudunensis archiepiscopus, cum Bertrando Senesienis, Elzario Dinensis, Jacobo Glandatensis, Arnaldo Venciensis, & Guillelmo Nicienis; & cum discreto viro magistro Joanne Durandi, clerico intitulado in ecclesia.... Grassensis absentis; & cum Senesienis, Glandatensis, Grassensis, Venciensis, & Nicienis, capitulorum procuratoribus sufficienter comparantibus; & nos Armandus Aqueus archiepiscopus, cum Bartholomaeo Forosulmensis, Gauridio Regensi, Rostano Cistariensis, & Guillelmo Aptensis, episcopis nostris suffraganeis; ac cum religioso viro fratre Lanfelmo Desparrone, priore prioratus de Alamon Vapincensis diocesis, procuratore venerabilis patris domini Dragoneri episcopi Vapincensis absentis; ac cum Regensi, Cistariensis, Aptensis, & Vapincensis, capitulorum procuratoribus sufficienter comparantibus: in loco seu monasterio sancti Rufi, ordinis sancti Augustini, Avinionensis diocesis, Arelatensis supra dictae provinciae, provinciale concilium celebrantes, prorogata primo jurisdictione de locis ad locum, per nos Ebrudunensem & Aqueensem archiepiscopos, nostrosque suffraganeos praesentes, nobis Gilberto Arelatensis archiepiscopo, et Joanne Avinionensis episcopo, et procuratoribus supradictis hac vice contententibus: ad honorem omnipotentis Dei, et praecelsae gloriose Virginis matris suae, totiusque caelestis curiae beatorum, ac morum reformationem, delictorum et excessuum correctionem, ac animarum nostrarum et subditorum nostrorum utilitatem, et statum ecclesiasticum salubrius conservandum: hoc sacro approbante concilio ad infra scripta statuta edenda, seu aliqua eorum innovanda et declaranda, processimus ut inferius continetur. Protestati tamen fuimus ante omnia, quod per infra scripta statuta, seu aliqua eorundem, statutis provincialibus, seu synodalibus, seu ecclesiarum cathedralium vel collegiarum, olim rationabiliter editis in nostris provinciis, derogare non intendimus: nisi et in quantum dictis nostris statutis infra scriptis reperirentur per contrarietatem vel alias obviari

ANNO
CHRISTI
1137.* alias Gilbertus
Arelatensis
archiepiscopus

ANNO
CHRISTI
1117

CAPITULA.

I. De Missa B. Mariae semel in hebdomada celebranda.

In primis statuimus, &c. *ut in conc. Avenion. anno 1326. cap. 1.*

II. De indulgentia associantibus corpus Christi, cum ad infirmos portatur, concessa.

Si propter Christum reverentia san-
ctis ejus impendi, &c. *Ibid. cap. 2.*

III. De claudendis fontibus baptismalibus.

Sacri fontes, &c. *Ibid. cap. 3.*

IV. De sacramento Eucharistiae in tempore Paschali a parochialibus solum presbyteris ministrando.

Item desiderantes, illud praeceptum generalis concilii, pro animarum salute et catholicae fidei..... quod omnis utriusque sexus, postquam ad annos discretionis pervenerit, reverenter recipiat ad minus in Paschate Eucharistiae sacramentum, sic a Christi fidelibus sollicitudini nostrae commissis efficaciter observari, quod nulli, quaevis coloribus, et simulatis devotionibus, vel alias, dum ab aliis quam a propriis sacerdotibus recipere velle se asserunt corpus Christi, fraudem querentes facere canonici, fraudulentius potius semetipsos: praesentis deliberatione concilii statuimus inhibendo, quod curati nostrarum civitatum, dioecesium, et provinciarum, nulli parochiano suo, cujuscumque conditionis vel sexus existat in festo Paschae, nec in octo diebus immediate praecedentibus, et octo subsequentibus, concedant licentiam recipiendi, nisi ex causa infirmitatis, nec etiam alicui conferendi seu ministrandi sacramentum Eucharistiae extra ecclesias suas parochiales, vel alias ecclesias, ubi per ipsos curatos ministrari extitit consuetum. Si qui autem curati, hujusmodi statuti fuerint transgressores: auctoritate praesentis concilii, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto. Praelati autem sic praesens statutum diligenter observent, ut alicui, nisi ex causa rationabili, recipiendi sacramentum praedictum illo tempore, alibi quam in parochiali ecclesia, licentiam non concedant.

V. Ut beneficiati & in sacris ordinibus constituti, in diebus sabbati a carnibus habeant abstinere.

Item cum deceat viros ecclesiasticos,
Concil. General. Tom. XXV.

A praesertim beneficia ecclesiastica obtinentes, in modo vivendi sic inter homines exemplariter conversari, ut laici eorum informantur exemplo, non autem ex clericorum abusu corruptis moribus deformentur: statuimus, quod clerici beneficiati, aut in sacris ordinibus constituti, ab inde in antea semper in diebus sabbati, pro honore B. Mariae, carnibus abstineant: nisi ex causa necessitatis; de qua comedentis conscientiae relinquatur, vel nisi festum Natalis Domini in die sabbati contigerit evenire. Alioquin contrarium facientes, pro quolibet die Sabbati, quo carnes comedere attentaverint, per unum mensem ipso facto ab ingressu ecclesiae sint suspensi.

VI. Qualiter prelati possint benedicere in dioecesi aliena.

Item statuimus, quod quilibet, &c.
ut in concil. Avenion. anno 1326. cap. 46.

VII. De sententia excommunicationis ab ordinario lata, exigente excommunicati inobedientia, per prelatos publicanda.

Item statuimus, quod ex quo per propriam civitatem, &c. *Ibid. cap. 6.*

VIII. Ut censura ecclesiastica sic, argente contumacia, exerceatur, quod nullus ultra juris terminos abutatur.

Item cum censura ecclesiastica sit eo moderamine a viris ecclesiasticis exercenda, quod officium debitum operando, non cogatur ad noxam et scandalum tendere, quae ad medelam et remedium est inducta; et excommunicationis lata sententia, contra contumaces et in excommunicationis sententia dormientes, possit expressis a jure provisionibus aggravari, quod ad peregrinas adventiones et multipliciter perniciosas recurrere, sit tam inutile, quam damnosum: statuimus, quod ab inde in antea nullus ecclesiasticam jurisdictionem exercens, contra excommunicatos ab ipsis, quocumque tempore excommunicationis sententiam animo sustinuerint indurato, procedat ad faciendum projici lapides in domum excommunicationis sententia innodati, vel faciendum venire capellanum indutum veste sacerdotali, ad domum excommunicati praedicti, vel portandum libitinam seu feretrum, vel alia similia, quae a jure non reperiuntur expressa; sed aliis provisis a jure remediis utantur ad penam contumacium aggravandam. Exercentes autem jurisdictionem ecclesiasticam hujusmodi, qui contrarium fecerint: excommunicationis incurrant

Z z z

sen-

Mali & hinc
canones de-
scripsi in
Conc. Vap-
rendi anni
1117.

ANNO
CHRISTI
1117

sententiam ipso facto, nec subditi no-
stri, curati vel alii, eisdem teneantur
in prædictis aliquo aliter.

IX. Qualiter contra illos, qui excommuni-
cationis sententiam contemnentes, exem-
plo pernicioso peragunt, procedatur.

Cæterum abominabitur, pro dolor, &c.
ut in concil. Avenion. ann. 1326. c. 7.

X. Ne ecclesiastica persona, titulum juris-
dictionis, quam pacifice possederunt,
seculari ostendere teneantur.

Item quod seculares domini, &c.
Ibid. cap. 8.

XI. Ut persona ecclesiastica per nullum ju-
dicem temporalem in criminalibus vel
personalibus distringatur.

Item quod nullus dominus, &c. Ibid. c. 9.

XII. Ut clericus contra clericum, ad ju-
dicem secularem vel alium laicum,
pro faciendis iustitiis vel inferendis vio-
lentiis, non recurrat.

Item prohibemus statuendo, &c. Ibid. c. 10. C

XIII. Provisio contra illos, qui bona &
jura ecclesiarum & ecclesiasticarum per-
sonarum subtrahunt, diminuunt, dissi-
pant, & invadunt.

Quoniam aliqui, &c. Ibid. c. 11.

XIV. Provisio contra illos, qui bona &
jura ecclesiastica invadunt, vel quo-
modolibet occupant.

Item statuimus & etiam ordinamus,
&c. Ibid. cap. 12.

XV. Ut hi qui res ab ecclesiis qualiter-
cumque tenent, in alienatione earum
teneantur de jure ecclesiarum expressam
facere mentionem.

Item cum quidam suæ salutis imme-
mores, tenentes ab ecclesiis castra, vil-
las, domos, terras, nemora, prata,
seu qualvis alias possessiones, in emphy-
teosim, vel sub certo feudo, dominio,
seignoria, censu, servitio, pensione,
vel præstatione quacumque, plerumque
illas vel illa vendunt, permutant, vel
donant, seu alias ignorante domino di-
strahunt, nulla de emphyteosim, feudo,
dominio, seignoria, censu, servitio,
pensione, vel præstatione, quodve ab
ecclesia teneatur, habita mentione; quin
immo interdum ipsas seu ipsos, tam-
quam ab omni censu, servitio & pen-
sione, seu quovis alio jure ecclesiis de-
bitis liberant, alienant: nos tam saluti
talium voluntarium attentare, quam indem-

nitati ecclesiarum providere volentes:

statuimus, quod quicumque tenens ab
ecclesiis nostris, vel nobis subjectis, ca-
stra, villas, domos, possessiones, vel
alienas res immobiles, seu loca vel ju-
ra, cum ad venditionem, donationem,
permutationem, seu quamvis aliam alie-
nationem eorum vel earum, duxerit
procedendum, de feudo, emphyteosi,
& si canon vel pensio propria non sol-
vatur, servitio, censu, dominio vel sei-
gnoria, pensione, seu quavis alia præ-
statione, eisdem ecclesiis debitis (etsi
in alienatione de jure vel de consue-
tudine non sit illius a quo tenetur re-
quirenda scientia vel consensus) expres-
sam debeat facere mentionem. Alias si
aliquod prædictorum, ecclesiis prædictis
debitum, in contractu seu alienatio-
ne hujusmodi negaverit, vel scienter
omiserit: excommunicationis incurrat
sententiam ipso facto. Eandem poenam
incurrat notarius, qui scienter, sine ex-
pressionem hujusmodi jurium, de contra-
ctu fecerit instrumentum.

XVI. Ne quis in loco suo retineat bo-
na ecclesiarum alibi indebite ablata.

Item quod loca, &c. ut in conc. AV
an. 1326. c. 13.

XVII. Ut secularis potestas clericum per
ipsam captum, cito judici suo vesti-
tias nihil exigens ab eodem.

Item quod privilegium, &c. Ibid.
cap. 14.

XVIII. Ut deferentibus litteras pro juris-
dictione ecclesiastica exercenda, nulla
injuria vel violentia inferatur.

Cum justitiæ jus suum cuilibet tribu-
enti, & ipsius ministris ac reipublicæ,
plurimum detrahatur, si processus ipso-
rum ministrorum justitiæ, iniquorum
contingat machinationibus impediri: nos
volentes talium justitiæ cultum impe-
dientium, ausus temerarios timore di-
scipline ecclesiasticæ cohibere, provisio-
ne præsentis concilii duximus statuen-
dum: quod si quis, cujuscumque status
& conditionis existat, nuncios aut exe-
cutores nostros, & suffraganeorum no-
strorum, officialium & vicariorum, seu
eorum loca tenentium, vel vices geren-
tium, aut alias litteras & scripturas ju-
diciales nostras, vel suffraganeorum, vi-
cariorum, & officialium prædictorum
deferentes, hac occasione verberare, ca-
pe-

ANNO
CHRISTI
1327.
Addit.
obediens, ex
edit. Bahusil.

ANNO
CHRISTI
1327.

Conc. Vni-
an. 1327.
cap. 144.

ANNO
CHRISTI
1137

pere, detinere, occultare, carceri mancipare, vulnerare, interficere, vel mutilare, seu litteras & scripturas predictas auferre, seu cas rumpere, cancellare vel alias destruere quoquo modo, vel ablata celare, vel deferentes compellere ad frangendum, vel, ut eorum verbis utamur, ad manducandum hujusmodi litteras vel scripturas, aut quod predicta seu aliqua predictorum fiant procuraverit, aut facientibus dederit consilium vel favorem: excommunicationis sententiae, quam ex nunc ferimus, subjaceant ipso facto: a qua, nisi prius iudici ejus auctoritatem contempserit, & passo injuriam, & caeteris quorum intererit, prout excessus exigit atrocitas, satisfecerit, nullatenus absolvatur.

XIX. Prerogatio jurisdictionis, in invadentes, occupatores ecclesiasticorum bonorum & jurium exercenda.

Item cum quanto quis passus injuriam in majori statu existit, tanto atrocior injuria judicetur, & idcirco sit cautius & uberius providendum: statuimus, ut si cui nostrum archiepiscoporum, vel episcoporum, vel ecclesiarum nostrarum, vel nostrorum familiarum, in personis vel rebus fuerit injuria vel violentia irrogata, vel possessio, seu quasi, turbata sit: possit quilibet ex nobis archiepiscopis, & episcopis, nostris officialibus, & vicariis, & vices gerentibus, & loca tenentibus eorundem, procedere de jure, consuetudine, vel statuto, contra injuriatores & turbatores hujusmodi, si in propria dioecesi facta essent: si etiam possit, si extra propriam dioecesim & provinciam, dum tamen infra nostras provincias sint commissa, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura judicii, necnon citare, informationes recipere, inquirere, definire, declarare, et omnem jurisdictionem & censuram ecclesiasticam exercere, ad satisfactionem sufficientem et debitam obtinendam. Per hoc autem non intendimus, quod ordinario praedictum generetur, quin etiam ex officio possit procedere ad poenam debitam imponendam, ac etiam ad faciendum satisfieri injuriam passis, si ab eis fuerit requisitus. Et ut praedicta omnia et singula, roboris obtineant firmitatem: nos omnes archiepiscopi, episcopi, et procuratores episcoporum absentium. *Reliqua in concilio Avenionensi, ann. 1326. cap. 15. in medio, ubi male legitur: nos et episcopi, archiepiscopi.*

Concil. General. Tom. XXV.

XX. Ut excommunicati, ad nullum publicum officium admittantur.

Item statuimus, quod excommunicati &c. *Ibid. c. 16.*

XXI. Ut nullus sine superioris licentia alicui quomodolibet ministret toxicum vel alia venenosa.

Item statuimus, et sub poena excommunicationis &c. *Ibid. c. 17.*

XXII. De panis, toxicum vel herbas mortiferas in mortem alicujus ministrantibus, inferendis.

Item quod quicumque alium toxicare, &c. *Ibid. cap. 18.*

XXIII. Qualiter contra exemptos & privilegiatos in diversis abutentes suis privilegiis procedatur.

Item dolentes referimus, &c. *Ibid. c. 19.*

XXIV. Ut testamentis parochianorum intersint presbyteri, & per episcopum distribuantur restitutiones incertae.

Item ne relictae in testamentis, &c. *Ibid. cap. 20.*

XXV. Quod episcopi in distributionibus legatorum vocentur, prout ad eos pertinet de consuetudine vel de jure.

Cum in eo, in quo alicujus interesse, &c. *Ibid. cap. 21.*

XXVI. Ut nullus confessorum, sine dioecesis licentia, quemquam praesumat absolvere in casibus infra scriptis.

Item ut nullus, cujuscumque religionis, &c. *Ibid. cap. 22.*

XXVII. De instrumentis debitorum solito debito restituendis, & si apud debitores remaneant, cancellandis.

a. Lege apud creditorem, et in editione Baluzii

Item cum nulla juris patiat ratio, quod bis idem debitum exigatur: nos volentes materiam bis exigendi idem debitum, et vexationis indebitae, quantum possumus, amputare: statuimus, quod nullus creditorum, Christianus aut Judaeus, postquam

ANNO
CHRISTI
1337.

postquam fuerit ei de integro debito sa-

tisfactum, possit, contra voluntatem debitoris, instrumentum vel manuscriptum soluti jam debiti retinere: nisi forsitan creditor, ad aliqualem cautelam, vellet instrumentum prædictum vel manuscriptum in præsentia solventis cancellare, & ruptum penes se conservare. Quod si instrumentum vel manuscriptum, ut præmittitur, cancellatum & ruptum penes se conservare voluerit: a quoquam * si petatur, fidem facere teneatur de soluto. Creditor autem, postquam per debitorem requisitus, restituere vel rum-
B
pere & cancellare non curaverit instrumentum vel manuscriptum prædicta: eo ipso, auctoritate præsentis concilii, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, si vero Judæus fuerit, a participatione fidelium sit exclusus.

XXVIII. *Ut instrumenta debitorum, vel manuscripta, post certum tempus nullam in foro ecclesiastico ad probationem habeant roboris firmitatem.*

Item, fraudibus creditorum, qui sibi
C
debitum bis in totum, vel in parte, exigere plerumque nituntur, occurrere cupientes, ac negligentes jus suum persequi ad persecutionis diligentiam invitantes: statuimus, & auctoritate præsentis concilii ordinamus, quod in curiis nostris, & suffraganeorum nostrorum, nullum instrumentum publicum super mutuo, seu deposito, seu venditione & emptione rerum mobilium contractum (post decem annos a tempore contractus & confessionis instrumenti,
D
si dies solutionis vel solutionum non sit appositus ibi, alias a tempore solutionis ultimæ computandos) nullam fidem faciat nec ad probationem debiti aliquid suffragetur. Et hoc * sive instrumentum hujusmodi, ad faciendum probationem contra clericos, sive etiam contra laicos ratione juramenti, vel alias de consuetudine, vel de jure, in curia spirituali conventos, quomodolibet inducatur, nisi intra prædictum decem annorum spatium hujusmodi præscriptio . . . sub testimonio instrumenti publici . . . fuisset
E
quodammodo interrupta. Mandamentum autem vulgariter appellatur post tres annos computandos, ut supra in prædictis curiis spiritualibus nullam fidem faciat, nec aliam habeat roboris firmitatem.

* Deest forte
manuscriptum.

XXIX. *Ut nullus bona ecclesiarum vacantium occupet, nisi si per consuetudinem vel privilegium hoc liceat.*

Item quod nullus omnino prælatus, abbas, &c. us in concil. Avenion. ann. 326. cap. 24.

XXX. *Ut nulla persona ecclesiastica cum potestibus secularibus posse habens, des consilium vel juramentum contra ecclesiasticas libertates.*

Item, quod quælibet ecclesiasticæ personæ, &c. *Ibid.* c. 25.

XXXI. *Ut nullus in sacris ordinibus constitutus, vel curam animarum habens, in judiciis secularium curiarum gerat officium publicum vel privatum.*

Item, quod nullus clericus, &c. *Ibid.* cap. 26.

XXXII. *De modo probandi electionem se-
C
pultura illorum, qui apud religiosos electi dicuntur.*

Item statuimus, ne quis illorum funera, &c. *Ibid.* c. 2.

XXXIII. *Ut sine novi census impositione, vel veteris augmentatione, beneficia conferantur.*

Item quod prioratus, &c. *Ibid.* c. 28.

XXXIV. *Ut monachi in ecclesiis suis infra certum tempus perpetuos vicarios representent.*

Item statuimus, quod in singulis ecclesiis, &c. *Ibid.* c. 29.

XXXV. *Ut nullus beneficium conferat, in quo jus tantum obtinet patronatus.*

Item statuimus, quod nullus, &c. *Ibid.* cap. 30.

XXXVI. *Ut presensatus patrono non juret sine diocessani licentia, nec ab alio insitui se patiat, nec beneficium obtentum dimittat.*

Item sub pœna excommunicationis &c. *Ibid.* c. 31.

XXXVII. *Ut ecclesia & ecclesiastica personæ a talliis & exactionibus secularium per ordinarios defendantur.*

Item quod clerici & hospitalia, &c. *Ibid.* cap. 32.

XXXVIII.

ANNO
CHRISTI
1337.

ANNO
CHRISTI
1327.

XXXVIII. Ut clerici, macellariorum & tabernariorum officia personaliter exercentes, monentur, ut a predictis deficiant officiis, si gaudere voluerint privilegio clericali.

* f. in par
tem foris
sanctorum
clericorum, ad
Cath. l. 11.

Item cupientes clericos, fortes * electos, sic professionis viam quam elegerunt modeste servare, quod respicientes retro, negotiationes non exercent ecclesiastico statui minime congruentes; ac attendentes quod dignum existit, ut qui similem cum secularibus vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam: auctoritate presentis concilii ordinamus, quod nos archiepiscopi & episcopi, per nos vel officiales nostros, infra mensem, sub obtestatione Divini nominis, omnibus curatis nostrarum civitatum & diocesum districte mandemus, quod ipsi, omnes clericos, solutos & conjugatos, carnificum seu macellariorum aut tabernariorum officium publice personaliter exercentes, sub poena excommunicationis, infra mensem a tempore mandati nostri hujusmodi certificati in scriptis, specificè debeant nobis seu nostris intimare. Qua intimatione & informatione receptis, nos sine moræ dispendio, per nos aut officiales nostros predictos, ad monitionem nominatim faciendam, & alia contenta in constitutione Viennensis * concilii super hoc edita, exacta diligentia procedamus.

* Clement.
Diocesis
de vit. &
hon. cler.

XXXIX. Ne quæstæ vel alia exactiones per seculares hospitalibus imponantur.

Item quod domini seculares, vel quicumque alicujuscumque, &c. ut in concilio Avenion. cap. 33.

XL. Item de eodem.

Item cum statuta secliarum, ecclesias aut personas ecclesiasticas non astringant: statuimus, ut seculares, cujuscumque dignitatis, conditionis, aut status fuerint, qui pretextu statuti ne bladum extrahatur de terra, castro, villa, vel quod certo pretio vendatur, invito clericos vel ecclesiasticas personas astringere (maxime cum ipsi non habeant aliunde forsitan unde vivant) aut super angariis vel parangariis aut aliis quibuscumque, cum in eis, nec in eorum bonis aliquam habeant potestatem, coarctare presumpserint, excommunicationi subjaceant ipso facto, & locus, ubi hoc per dominum loci, vel universitatem ejus, aut eorum conniventia vel permisso attentatum fuerit, ecclesiastico subjaceat

Ainterdicto: nisi moniti, infra mensem emendaverint, & de perpetratis satisfactionem exhibere studuerint competentem.

XLI. Ut domini temporales non impediant vel prohibeant, quo minus ecclesiarum rectoribus decima persolvantur.

Item quod domini temporales, &c. ut in concilio Avenion. ann. 1327. c. 35.

XLII. Ne statuta & ordinationes fiant super decimis, funeralibus, obligationibus, & aliis, contra laudabiles consuetudines & ecclesie libertates.

Item quod laici, &c. Ibid. cap. 36.

XLIII. De societatibus, colligationibus, & conjurationibus, quas confratrias appellant, radicitus extirpandis.

Item quia in quibusdam nostrarum, &c. Ibid. cap. 27.

XLIV. Ne clerici, præter diocesani licentiam, ecclesias muniant, nec ibi armatos tenere presumant.

Item prohibemus sub poena, &c. Ibid. cap. 38.

XLV. De clericis arma portantibus, & qualiter puniantur.

Item statuimus, &c. Ibid. cap. 39.

XLVI. De honestate clericorum circa barbam non nutriendam, & coronam debitam deferendam.

Insolentias clericorum, quæ tam ex inordinato habitu, quam ex gestu deformi, dissolutiones ridiculas non solum gignunt in clero, sed apud ipsos laicos indevotionem pariunt & exempla scandalosa producant, compescere cupientes statuimus, quod omnes clerici, cujuscumque status aut conditionis existant, coronam rotundam deferant, non nimia parvitate notandam, infra octo dies ex quo illam * receperint, a barbâ nutriendis, postquam ad tempus rasuræ congruens pervenerint, studeant abstinere. Exinde vero tam barbâ, cum ad tempus rasuræ congruens pervenerint, ut præfertur (quam tonsuram, singulis mensibus, nisi ex justa causa id facere studuerint, qua cessante ad hoc illos arctari volumus) radi facere teneantur.

* for. ex quo
tonsuram
receperint

Quod

ANNO
CHRISTI
1327.

ANNO
CHRISTI
1337.

Quod si præmissa non fecerint, beneficia in nostris provinciis seu diocæsis obtinentes, pœnam centesimæ partis fructuum beneficiorum hujusmodi, quoties defecerint in præmissis (valore tamen ipsorum fructuum juxta taxationem decimæ quoad hæc attinet æstimato) ipso facto incurrant. Quam centesimam si occupaverint, vel sibi appropriaverint: tamdiu sint ab omnium fructuum prædictorum beneficiorum perceptione ipso jure suspensæ, donec integram ejusdem centesimæ partis semel vel pluries commissæ * restitutionem ordinariis suis fecerint. Clerici vero soluti, beneficia non habentes, in clericali statu viventes, quoties contra præmissa fecerint, in pœnam duodecim denariorum monetæ currentis incidant ipso facto, in usus pios ordinariorum arbitrio convertendam.

* Corr. omni-
sa.

XLVII. De honestate canonicorum secularium & dignitates habentium in vestibus deferendis.

Item statuimus, quod in nostris provinciis seu diocæsis, omnes canonici cathedralium & collegiatarum ecclesiarum, necnon rectores, & perpetui vicarii, & capellani curati parochialium ecclesiarum, præsentis & posterius; inde canonici in dignitatibus seu personatibus constituti in ecclesiis & civitatibus, alii vero canonici in ecclesiis, ac rectores perpetui vicarii & capellani curati in suis ecclesiis & parochiis vestes superiores clausas non nimia brevitate notandas, cum manicis decenter longis pariter & rotundis, ac capitibus seu capsanis vulgariter appellatis, notabiliter non apertis aut magnis: videlicet omnes prælati, canonici, tam dignitates seu personatus habentes, quam etiam non habentes, post medium; & alie superscriptæ personæ, post unum annum a tempore publicationis statuti hujusmodi numerandum, astringantur portare præcise. Quod si præmissa facere neglexerint, vestibus, quas contra præsens statutum portaverint, sint ipso facto privati: quas si etiam requisiti non tradiderint ordinariis per ipsos in pia opera convertendas, illi, qui distributiones percipiunt, eas, quamdiu dictas vestes tradere distulerint, perdant, perdant etiam ipso facto. Quarum quidem distributionum mediætas capitulo, & alia mediætas, ordinarii arbitrio, præfatis operibus applicetur. Alie vero personæ prædictæ, quæ distributiones non recipiunt; ipso

jure vestes amittant, in usus quoscunque permisos per ordinarios convertendas.

XLVIII. Ut ii, qui voces in capitulis non habent, cum habentibus se non ingerant, nec ad distributiones, quæ dantur capitulantibus, admittantur.

Item cum nullus cathedralis vel collegiatarum ecclesiarum canonicus; nisi sit subdiaconus, nec etiam habens dignitatem, personatum, vel officium certum requirens ordinem, nisi in illo sit ordine constitutus, vocem de jure in capitulo habeat, etiam si ab aliis libere concedatur: statuimus, inhibentes ne prædicti vocem in capitulo non habentes, cum vocem habentibus, quando ipsum tenent capitulum, ullatenus se ingerant, nec per alios admittantur, etiam ex causa videndi, audiendi, vel sciendi, quæ per tenentes capitulum dicentur, tractabuntur, ordinabuntur; vel etiam statuuntur; nec de distributionibus seu emolumentis, quas tenentes capitulum pro interessendo capitulo recipiunt de consuetudine vel statuto, quicquam recipiant prædicti vocem in capitulo non habentes. Quod si contra præmissa fecerint, vel aliquid, seu aliqua præmissorum: sint per mensem a perceptione fructuum beneficiorum suorum quæ in illa obtinent ecclesia, & distributionum, ipso facto suspensæ. Qui si de his quicquam perceperint, durante suspensione prædicta, duplum capitulo infra sex dies reddere teneantur. Quod si non defecerint, duret dicta suspensio, donec duplum solverint supradictum: quacunque donatione, concessione, remissione, vel gratia, contra hæc nullatenus valitura.

XLIX. Ut canonici, præsertim dignitates habentes, per duos menses in ecclesiis suis residentiam annis singulis facere personaliter teneantur.

Item quod omnes canonici & maxime dignitates, personatus, vel officia in cathedralibus vel collegiatis ecclesiis obtinentes, præsentis & futuri, teneantur singulis annis per duos menses in dictis ecclesiis residentiam facere personalem: quocumque statuto, vel consuetudine contraria non obstante: quam nisi fecerint, extunc omnium fructuum & obventuum suorum beneficiorum totius anni, quæ in ecclesia obtinet, quartam partem secundum taxationem decimæ

ANNO
CHRISTI
1337.

ANNO
CHRISTI
1337.

cimæ ipso jure amittant. Cujus quartæ A
medietas capitulo, alia vero medietas
fabricæ vel aliæ necessitati ecclesiæ, ad
arbitrium episcopi & capituli, applicetur.
Quæ pœna nullatenus remitti valeat,
etiam si prælatus & capitulum super
hoc convenirent: nec super residentia
non faciendâ in duobus mensibus
supradictis valeat idem prælatus, nisi
ex causa studii, dispensare. Præmissa
autem pœna, longa infirmitate præpedi-
ditis, aut existentibus obsequiis domini
nostri papæ, vel prælati proprii . . . B
negotia sine fictione aut fraude, aut in
his qui dispensationem obtinuerant ab-
sentandi ex causâ studii, non vendicet
sibi locum. Per præmissa vero, circa
illos qui de consuetudine vel statuto ec-
clesiarum ad continuam vel majorem
residentiam, per se vel alium sunt as-
tricti, non intendimus aliquid immu-
tare.

L. *Ut canonici, prætextu cujusvis officii
vel servitii, distributiones non recipiant,
quas non essent recepturi.*

Item cum laborantibus in vinea Do-
mini diurnus denarius debeat, &
negligentibus seminaro in benedictionibus,
messis etiam temporalis debeat de-
negari: auctoritate præsentis concilii
constituimus, & etiam ordinamus, ut
nullus canonicus cathedralis seu colle-
giatæ ecclesiæ; seu alii clerici perpetui
beneficiati in eisdem ecclesiis, cujuscum-
que dignitatis, status, aut conditionis
existant, etiam prætextu alicujus assum-
pti initi officii, vel etiam servitii co-
lorati, distributiones quotidianas, quæ
solis canonicis horis interessentibus dari
debent, recipiat: nisi in eisdem horis
personaliter interfuit, aut occasione dicti
officii, & pro negotiis capituli utilibus,
omni fraude cessante, fuerit personaliter
occupatus: quacumque remissione, do-
natione vel gratia, contra hæc nullatenus
valitura.

LI. *Ut hi qui dignitates seu personatus
habent, seu habituri sunt, intra certum
tempus ad sacros ordines, prout digni-
tates seu personatus ejusmodi exigunt,
se faciant promoveri.*

Item quia decet illos (& ipsis incum-
bi) qui ad servitium altaris & ecclesiæ
Domini dedicati fore specialiter digno-
scuntur, si sua digne & salubriter ve-
lint adimplere ministeria, ad sacros or-
dines promoveri, ne lucra amplecti

avide, & humeros ab oneribus, præ-
sertim honorabilibus, subducere cense-
antur: nos attendentes, quod nonnulli
canonici cathedralium & collegiatarum
ecclesiarum nostrarum provinciarum, ci-
vitatum, & diocesum, in dignitatibus
seu personatibus constituti, in propriæ
salutis dispendium non curaverunt hæ-
tenuis quod cum displicentia referimus,
neque curant, immo potius in effectu
recusant, ad sacros, quos requirunt, di-
gnitates, vel personatus, quos obtinent,
promoveri, quasi sperantes verisimiliter,
sed damnabiliter, quod, cum de Chri-
sti patrimonio fuerint sublimate, a cle-
ricali statu, sicut a multis * esse com-
peritur, illis ecclesiis retrocedent; ex
quibus minutus est cultus Divinus, &
minui amplius abusu excrecente time-
tur, nisi super hoc provisionis accomo-
dæ remedium apponatur: & idcirco vo-
lentes prout nostro incumbit officio,
hujusmodi abusum illusivum & illusio-
nem abusivam a nostris subditis abole-
re, & insuper cultum Divinum non mi-
nui, sed augeri nostris temporibus affe-
ctantes: præsentis concilii auctoritate
statuimus concorditer, & etiam ordina-
mus, utilitate & necessitate nostrarum
ecclesiarum id summopere poscentibus,
ut omnes & singuli canonici, in cathedra-
libus seu collegiatis ecclesiis nostrarum
provinciarum dignitates seu perso-
natus obtinentes, vel qui in posterum
obtinebunt, intra unum annum a die
publicati statuti præsentis dignitates seu
personatus præsentialiter obtinentes; qui
autem obtinebunt in posterum, a die
acceptæ possessionis pacificæ dignitatum
seu personatum hujusmodi in antea
continue numerandum, ad sacros ordi-
nes, prout dignitates seu personatus hu-
jusmodi exigunt, se faciant promoveri.
Alioquin si infra dictum tempus non se
fecerint, ut præmittitur, promoveri, a
perceptione fructuum & obventionum
dignitatis seu personatus hujusmodi, do-
nec ad dictos ordines sint promoti, eo
in ipso noverint se suspensos. Et si du-
rante suspensione hujusmodi se ingere-
re præsumperint: prædictis dignitatibus
seu personatibus sint ipso facto privati.
Volumus autem quod fructus & proven-
tus dignitatum seu personatum, qui
durante suspensione prædicta de his di-
gnitatibus seu personatibus recipientur,
in utilitatem dignitatum seu personatum
prædictorum per ordinarium & ejus ca-
pitulum integre convertantur.

ANNO
CHRISTI
1337.Desp
factum.LII. *Ut*

ANNO
CHRISTI
1117.LII. *Ut prelati remissionem delinquentium ad invicem faciant requisiti.*

Item statuimus quod archiepiscopi, &c. ut in concilio Avenion. ann. 1326. cap. 40.

LIII. *De excommunicatis compellendis redire ad gremium ecclesie per judicem secularem & appositionem pane.*Item cum nonnulli claves, &c. *Ibid.* cap. 41.LIV. *Ne prohibeantur prelati jurisdictionem suam exercere.*Item cum jure cautum existat, &c. *Ibid.* cap. 4.LV. *Ne prohibeantur directe vel indirecte clerici coram suo iudice litigare.*Item cum nonnulli temporale dominium, &c. *Ibid.* c. 43.LVI. *Ut intra domos prelatorum, & in coram officialium presentia, injuria nulli fiat.*Item cum illos, quos Dei, &c. *Ibid.* c. 44.LVII. *De bannis solvendis a clericis, & per quos & qualiter exigantur.*Item statuimus, quod sub pena excommunicationis, &c. *Ibid.* c. 45.LVIII. *De contrahentibus matrimonia clandestina in diocesi aliena.*Item statuimus, quod quæcumque personæ, &c. *Ibid.* c. 46.LIX. *De abusibus litterarum domini Papæ & legatorum, & qualiter puniantur.*Item quia sunt nonnulli laici & clerici, &c. *Ibid.* c. 49.LX. *Ut beneficiati sine diocesani licentia non componant.*Item sub interminatione anathematis, &c. *Ibid.* c. 50.LXI. *Ne beneficiati res ecclesiasticas absque diocesani licentia, præsertim in certis casibus, alienent.*Item statuimus prohibentes, ne aliquis, &c. *Ibid.* c. 51.LXII. *In quo statu debeant dimitti beneficia & per successorem teneri.*Item statuimus, quod si contingat aliquem, &c. *Ibid.* cap. 52.LXIII. *De inventario bonorum ecclesiasticorum infra certa tempora faciendum.*Item statuimus quod priores ecclesiarum, &c. *Ibid.* c. 53.LXIV. *De testamentis per beneficiatos secundum consuetudines laudabiles faciendis.*Item statuta olim, &c. *Ibid.* c. 54.LXV. *De statutis, bannis, & preconizationibus contra consuetudinem ecclesie editis, prohibendis.*Item statuimus, quod quicumque contra, &c. *Ibid.* c. 55.LXVI. *De contributione expensarum necessaria, inter omnes beneficiatos diocesis facienda.*D Item statuimus, quod si archiepiscopus vel episcopus, &c. *Ibid.* c. 56.LXVII. *Ut Judei utriusque sexus signa deferant, per que ab aliis discernantur.*Item decernimus, quod Judæi masculi, &c. *Ibid.* c. 57.LXVIII. *Tunc sententia interdicti servetur, cum ab ordinario datum fuerit in mandatis.*

E

In singulis autem casibus supradictis, in quibus lata est sententia interdicti, tunc demum servari eam volumus & mandamus, cum ab ordinario, vel ejus officiali, seu locum tenenti, seu delegato, datum fuerit in mandatis. Mandans autem diligenter attendat, quod tunc demum dictam sententiam mandet servari, quando illius loci dominus

si vero plures fuerint pro indiviso obtinentes, quorum aliquis recusat, alius vero est obedire paratus: tunc demum superior, vel superiores proximi si plures fuerint, officiales ejus, seu eorum officiales requirantur & moneantur, ut infra unum mensem, a die monitionis in antea numerandum, emendam fieri faciat, & satisfactionem debitam super eis, super quibus dicta sententia est prolata. Quod si non fecerit, extunc per dictum ordinarium, officialem, vel locum tenentem, seu delegatum ejusdem, dictam interdicti sententiam mandet & faciat per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

LXIX. De Judæis pro medicina exhibenda non requirendis, nec, si se ingesserint, admittendis.

Conc. Vaur.
1117. c. 114.

Item, quia inter Christianos, non sine Catholice fidei opprobrio, adeo invaluit perniciosus abusus, ut ii qui Judæorum, utpote nostræ inimicorum fidei, sœtidios actus & opera spectare & abhorreere deberent, ad ipsos Judæos, qui se physicos vel chirurgos asserunt, pro medicamentis, immo verius nocu- mentis, indifferenter recurrant. propter quod eorumdem Judæorum servilis status ultra metas erigitur, inflatur, & superbit cæcitas, & ipsi fidem catholicam parvi pendunt, & exinde familiaritates & conversationes multiplices, multorum utique inoentiva malorum, inter ipsos Christianos & Judæos prodeuntes, pluribus nefandis sceleribus, quæ reperiuntur perpetrata, causas creduntur verisimiliter præbuisse; & darent in posterum aliis sceleribus iis forsitan pejoribus occasionem sive causam, nisi salubris provisio talibus obviaret. Idcirco nos, quibus est cura diligens per omnia superni numinis religionem tueri, subditosque nostros a noxiis, quantum cum Deo possumus, præservare: statuimus, & etiam ordinamus, ut amodo nullus Christianus nostrarum provinciarum, civitatum, & diocesum, cujusvis sexus, status, conditionis aut dignitatis existat, in infirmitate sua, vel alias, Judæum quemquam physicum vel chirurgicum, * medicamen sive curam recipiendam ab eodem adeat, requirat, vel requiri faciat: nec etiam ipsius Judæi ad eum sponte vel alias venientis, aut mittentis, percipere audeat per se vel alium, quovis exquisito colore, medicinam, consilium, alias quam facturus fuerat, sive curam, nisi facienti im-

* Deop. ad

Concil. General. Tom. XXV.

mineret periculum, & Christiani medici, physici, vel chirurgici, haberi commode in præfato periculo copia non valeret: interdicientes pari modo Judæis utriusque sexus, ut in curandis infirmitatibus Christianorum nullatenus se audeant immiscere. Qui autem hujus statuti extiterit violator: si Judæus fuerit, eidem communio fidelium subtrahatur; Christianus vero, superioris sui arbitrio puniatur.

LXX. Cum absolutio vel dispensatio in casibus præsentis concilii superiori non reservatur, per ordinarium, vel per alium, ad quem ordinarius remisset, expediri poterit vel debebit.

Item adjicimus, quod in casibus ubi dispensatio vel absolutio non reperiretur in ordinatione præsentis concilii alii reservata, episcopi, pro sua discretionis arbitrio, juxta qualitatem negotii & personarum conditionem, provideant & dispensent, aut pro reconciliationis & absolutionis seu dispensationis remedio, remittant culpabiles ad suum vel aliquem alium de prædictis metropolitanis, de quo sibi magis expedire videbitur: & sicut illius saluti, de cujus ageretur excessu, pensatis tam negotii, quam perionæ circumstantiis, magis crediderit opportunum.

In quorum omnium fidem & testimonium nos Galbertus Arelatensis, Bertrandus Ebredunensis, Armandus Aquensis, archiepiscopi supradicti, præfens instrumentum publicum publicari mandavimus per notarium infra scriptum, & sigillorum nostrorum appentione muniti, ad majoris roboris firmitatem & certitudinem pleniorum. Et nos siquidem Bertrandus Senesensis, Elziarius Dniensis, Jacobus Gladaniensis, Arnaldus Venciensis, & Guillelmus Niciensis, episcopi supradicti, prius prædictorum procuratorum interveniente consensu, omnia & singula in dictis statutis contenta, grata habentes & rata, ideo præfenti instrumento prædicta statuta continentia, ad majus prædictorum testimonium, sigilla nostra fecimus appendi. Actum & datum in prædicto monasterio sancti Rufi, anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo septimo, Indictione quinta, die tertia mensis Septembris, pontificatus sanctissimi patris & domini nostri domini Benedicti Divina providentia Papæ duodecimi anno tertio: præsentibus venerabilibus viris, dominis, Vasconia juris civilis professore, Albiensis; Petro Gervasi, Vi-variensis, ecclesiarum canonicis; Durando Mercatoris, rectore de Monteclarano, Caturcensis; Amalrico Saonis clerico, Uticensis, diocesum, & Ramondo astorgii, jurisperito cive Montis-albaneo, & pluribus aliis testibus ad præmissa. Ego vero Guillelmus de Rega clericus Agen- nensis, publicus apostolicus & imperiali auctoritate notarius, prædictorum statutorum editio-

A a a

ni,

ANNO
CHRISTI
1118.

ni, ordinationi, & recitationi, una cum tu-
pra nominatis dominis archiepiscopis, episcopis,
procursoribus, & testibus praesens sui:
eaque ad requisitionem ditorum dominorum
archiepiscoporum publicavi, & in hanc publi-

cam formam redegi, signumque meum ante
subscriptionem meam in quinque coagulationi-
bus superius factis consuetum appolui, in te-
stimonium veritatis.

ANNO
CHRISTI
1118.

CONVENTUS FRANCFORDIENSIS

In quo de jure ecclesiae in electione imperatoris actum est.

Anno 1338. habitus.

Ann. 1118.
A. Henr. Mand.
Sup. 133. III.
P. 5. 117.

FA Henrico de Hervordia Ordinis praedicatorum, qui circa annum 1455. scribebat, in chronico usque ad annum illum perducto & nondum vulgato debemus synopsin astorum celeberrimi hujus Franfordiensis conventus a Ludovico Bavaro imperatore inditi. Ex eo chronico illam sibi adoptavit P. Hermannus Cornerus, cujus chronicon editum Ecardus in corp. Hist. ro. II. pag. 1092. ex quo hic. Quanquam vero a saeculari principe conventus hic habitus; cum tamen ecclesiasticis praesulibus maxima parte constituit, & de rebus agat ad ecclesiam pertinentibus, inter ecclesiasticos ceteros locum jure sibi vindicat suum. Ita ergo Cornerus. Ludovicus Rex Romanorum tenuit curiam solemnem in Frankanford, secundum Henricum de Hervordia. Ad quam curiam venerunt Reges Angliae & Bohemiae, & Principes Imperii, & Electores Imperatoris, ac plures alii Principes, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & milites innumeri, Archiepiscopi quoque, Episcopi & abbates plurimi, ac doctores utriusque juris periti, Magistri in Theologia & alii literati. Insuper & civitatum legati, & hominum aliorum spectabilium multitudo copiosa convenerunt. Horum omnium, quorum interesse poterat, consilio studio Ludovicus Rex tanquam Imperator plurima statuta, ecclesiae & Imperio, ut asseruit, utilia & necessaria, insinuit, declaravit & promulgavit, de plenitudineque potestatis imperialis vim legum eis dedit, & coram his omnibus, eis etiam acclamantibus & congaudentibus publice & solemniter perpetuis temporibus observanda mandavit. De quibus quaedam extrahens, praesentibus inserere curavi. Primo namque statuit, quod ad Principes Electores Imperii clericos & laicos immediate pertinere debeat electio Imperatoris. Secundo, quod electus per Principes concorditer vel in discordia, dummodo a majori parte principum electus sit, efficitur verus Rex Romanorum postea in Imperatorem coronandus. Tertio, quod sic electus potest citra approbationem, assumptionem, nominationem vel confirmationem sedis apostolicae jura imperii & judicia exercere, & administrare. Quarto, quod post electionem hujusmodi sic electus, & electores debent notificare domino Papae, quomodo talem catholicum & idoneum elegerint legitime in regem Romanorum, petendo cum humilitate, ut sibi saveat coronationem & unctionem, & quod eas sibi impendat. Quod & facere, & tunc tenetur, nisi cum notorie sciat indignum notabili indignitate, & tunc potest sibi suum officium subtrahere. Et si papa

idoneo electo negaret coronationem, & unctionem, tunc recipere posset & poterit ab alio episcopo catholico; & exinde intitulare, & scribere Romanorum imperatorem, licet per antea in esse, ex ipsa electione factus sit verus Imperator. Nam coronationes, unctiones & benedictiones tales sunt quaedam solemnitates adventitiae per ecclesiam inventae, solum nomen & non rem impendentes, in signum devotionis, humilitatis & unionis inter ecclesiam & imperium. Quae ambo a Deo processerunt, & sunt inter se diversa, sicut spirituale & corporale, quae essentialiter nihil habent commune, sed per accidens unita sunt causa defensionis mutuae, quia una potestas alteram defendere tenetur, prout jura & Chronica docent antiquae. Et Papa major est imperatore, quia dominus spiritualium & animarum; imperator vero dominus corporum & rerum corporalium. Et ideo Papa corrigere potest Imperatorem de peccato sicut alium christianum. Quinto, quod imperator papae praestabit & ecclesiae defensionis, devotionis & humilitatis, non autem homagii vel fidelitatis juramentum, quia temporalitatis nihil sibi tribuit, quae quantum ad omnes procedunt ab imperatore. Sed ratione delicti ipsum corrigere potest, & hoc juramentum est obsequium Christianitatis & fidei, ad hoc etiam, quod si principes requisiti hoc obsequium non praestaverint, possint excommunicari, ut patet XXIII. q. V. cap. Administratores. Sexto, quod regimen vacantis imperii pertineat ad papam, dixit omnino esse falsum & ab omni veritate alienum, ac contra consuetudines approbatas, nec non contra sacri imperii libertatem & dignitatem, contraque jura & libertates principum electorum. Nam vacante Imperio, comitum Palatino de Rheo de jure & approbata consuetudine imperii, observata haecenus inconvulsa, administratio imperii spectat, secundum ordinationem Caroli Magni, qui imperium ad se rapuit a Graecis, & in Teutonicos & Alemannos transfudit, sicut & ecclesiam quasi ad nihilum redactam resuscitavit & ampliavit. Reynoldus comes Gelliae & Wilhelmus comes Guliaci vel Juliaci, cum gradum Nobilitatis suae factis quamplurimis insignibus gloriosius adornassent, secundum Chronicam Franfordensem, uterque in hac curia Franfordensi ad statum & gradum nobiliorem per regem Romanorum proventus est, Reynoldus quidem in ducem, & Wilhelmus in Marchionem sublimatus est. De solemnitatibus autem omnibus, quae secundum Imperii consuetudinem in talibus fieri solent, nihil penitus rex vel potius jam imperator nominandus praeter.

ANNO
CHRISTI
1110.

termisit, omnia perficiens splendide & jucunde. Et rotanter dico, Lodovicum regem amplius nominari debere imperatorem, & hoc virtute constitutionis quare immediate supra tate, & per curiam regiam de consensu principum electorum & omnium aliorum spiritualium & secularium ibidem congregatorum ordinata & promulgata, que in ipso antea completa fuit, & iam ratificata & approbata per principes. Prædictus autem comitatus Gelrie, nunc vero ducatus factus primo nobilius advocatus Gelrie nominari consuevit. Sed postea Comitatus Sutphanensis non habente heredem masculinum, sed tantum filiam puellulam, Advocatus Gelrie duxit eam in uxorem, accepta cum ea Comitatus Sutphanensis, de qua per episcopum Trajectensem in feodatus, amplius comes est nominatus, & tandem cum divitiis & potentia invaluisse, Dux per Imperatorem etiam appellatus est. Comitatem etiam Wilhelimum Gultiacensem vel Juliacensem eodem modo imperator fecit Marchionem. Et ex hinc in eadem curia Lodovicus imperator nullo cogente vel suadente coram regibus & principibus omnibus tam ecclesiasticis quam secularibus & aliis universis rationem fidei sue sonore, distincte & devotissima reddidit, & quod fidelis esset christianus, clare plenissimeque declaravit, singulis articulis fidei per aliquantulum temporis immorando, quemlibet eorum fideliter credere, & cuilibet imperterrite adherere se protestans. Cumque pervenisset ad articulum, & unam S. Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, illi, paulo plus immorabatur, asserens, se ab illo articulo nec etiam quantumcumque declinare, aut in eo hæsitare, sed in eo fidelissimum & firmissimum esse velle.

Unde dixit: Credimus enim, quod catholica ecclesia docet & prædicat. Quare enim recipere Evangelium Matthæi, & non Thomæ vel Thadæi, nisi quia ecclesia docet, illud acceptandum, & non alia, ut in decretis Patrum Orthodoxorum continetur. Et subiunxit: Nec obstat nobis, si de discordia inter nos & Papam aliquid nobis objiciatur. In omnibus enim ad fidem, iustitiam, veritatem & bonos mores, ecclesie consuetudines antiquas & approbatas pertinentibus, & in aliis quibuscumque iustis, & sanctis ad fidem qualitercumque necessariis, Papæ & Cardinalibus humiliter, & prompte semper obediimus, obediemus & obediemus, nec ad dextram, nec ad sinistram declinantes, quanquam eorum passionibus & adinventiones novitatum periculorum, ut imperii læsionem, quinimmo destructionem, quæ tandem utique vergunt in extremum malum, reipublice humiliationem & dejectionem ecclesie, non approbemus. Post hæc omnia protestatus est, se petere & desiderare a Principibus omnibus & christianis quibuscumque, quod Papam, si quo modo possent, ad eam & concordiam revocarent, tum quia fidelibus omnibus hoc expediret, tum quia veritas, quæ Deus est, non nisi in pace continuè habitare, tum etiam quia dixit, se non esse tam impotentem vel humiliatum, quod vellet extraneis violentis quibuscumque velut calcibus perurgeti. Omnibus his peractis, sonore legit & distincte Credo in Deum Patrem omnipotentem, & Orationem Dominicam cum salutatione Angelica, & valedicens Regibus & Principibus omnibus, cum exercitu suo magno regressus est in Monacum, & ceteri Principes ad partes suas reversi sunt.

ANNO
CHRISTI
1110.

CONSTITUTIONES PROVINCIALES AQUILEJ.

Bertrandi Patriarchæ anno MCCCXXXIX.
nunc primo typis editæ.

Sanctæ Sedis Aquilejensis (1) Dei gratia Patriarcha (2) Bernardus Universis et singulis Ven. Fratribus episcopis suffraganeis Aquilejensis ecclesie, ac dilectis in Christo filiis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis et cæteris Ecclesiarum Rectoribus et Prælatibus, ac Clero universo nostrarum Civitatum Diocesis, et Provinciæ Aquilejensis salutem in Domino sempiternam.

(3) Nuper ad Dei laudem, et subditorum commodum, et utilitatem in Provinciali concilio apud Aquilejam congregato, ipso sacro concilio approbante, constitutiones infra scriptas edidimus, quas universis suffraganeis Aquilejensis Ecclesie, cunctisque aliis nobis subactis cum his constitutionibus tam tempore bonæ memorie Raymundi Prædecessoris nostri (4) per Provinciale concilium in Aquileja, quam nostris in nostris Provincialibus conciliis editis, et in hoc sacro concilio publicatis, et lectis, quarum tenor subscribitur, mandamus de cætero inviolabiliter observari; præcipientes nihilominus in virtute sanctæ obedientie, et sub pena 50. librarum (5) parvorum, ut infra duos menses, postquam in publicam formam subno-

Council. General. Tom. XXV.

stro sigillo redactæ fuerint computandos ipsarum recipientium copiam, et usque ad alios duos menses immediate sequentes in suis cleris publicent, et in episcopalibus synodis suis eas publicantes, et legi facientes, ab omnibus suis subditis præcipiant observari.

Quod Festum (6) BB. Martyrum Hermagora & Fortunati per totam Aquilejensem Provinciam annuatim solemniter celebratur, & de ipsis singulis diebus in Matutinis & Vesperis fiat commemoratio.

Devotione congrua et debitis honoribus gloriosos Christi martyres Hermagoram et Fortunatum Aquilejensis Ecclesie Patres, prout et Patronos, a Grege nobis credito venerasti, ut eorum apud Dominum patrocinii adjuveretur, cupientes, ipsorum festum per Aquilejensem Civitatem, Diocesim et Provinciam solemniter a Clero et Populo annue celebrari, ac per ecclesias ejusdem Civitatis, Diocesis, et (7) Provincie universis singulis diebus serialibus in matutinis et vespis eorum commemorationem fieri cum antiphona et collecta, et eorum in

A a a a 2

omni-

ANNO
CHRISTI
1119.omnibus ecclesiis antedictis precipimus haberi
legendam.*Quod officia divinis in omnibus ecclesiis
celebrentur sollempniter & devote.*

Quoniam reverentiae, et devotionis sinceritas obsequia etiam modica reddit grata, divina officia, ut grata sint Domino, & accepta, reverenter & devote juxta SS. Patrum statuta, & consuetudines in ecclesiis rationabiliter habentibus observatas, statuimus celebrari.

*Quod constitutiones bonae memoriae Domini Latini
Hollensis, Episcopi olim Apostolicae Sedis
legati in omnibus observentur.*

In canonicarum sanctionum observationibus clerum nostrae Civitatis, Diocesis, & Provinciae corde dilatato currere delectati, volumus & mandamus, SS. Patrum canones, nec non constitutiones, tam per ipsos, quam per reverendum Patrem, & Dominum Fratrem Latinum (8) Hollensem & Veletrentem episcopum, tum Apostolicae Sedis Legatum, super vita & honestate clericorum editas, in Aquilejensi Civitate, & Diocesi, & Provincia in omnibus observari.

*De acriligis capientibus, vel captos tenentibus,
vel de guerra invadentibus, seu interficientibus
Dominum Patriarcham, vel aliquem Episcopum
Aquilejensis Provinciae.*

Horribilium scelerum nefanda praesumptio sic fallente diabolo, contra clerum noscitur excessisse, quod clericalis ordinis dignitas non tam in minoribus, verum etiam in majoribus, pro ut etiam experientia docente praesertim didicimus, contemptui & morti exponitur. Conservantur velut vasa repleta filii Syon incliti, & sicut oves ad occisionem reputantur a Belial filius ecclesiae Filii, & Praelati, in quibus se Dei Filii honorari asserit & contemni, pupillam oculi tangi prohibens in eisdem. Ne ergo magis & magis per impunitatis licentiam crudelium intolericat cervicosis, & impiorum superbia invalescat:

Statuimus & sancimus, quod si contingat (9) Patriarcham Aquilejensem, qui pro tempore fuerit, capi, quod absit, omnes ejus suffraganei, quam cito id ad eorum notitiam pervenerit, Aquilejensi Capitulo nunciante, teneantur apud Aquilejam, si absque personarum periculo potuerint, vel apud locum alium, quem idem (10) Capitulum duxerit statuendum, tradaturi cum effectu de liberatione ipsius, praefixo eis termino, personaliter convenire. Donec autem detentus fuerit, in tota Aquilejensi Civitate, Diocesi & Provincia divina sint officia interdicta.

Sacrilegi quoque, qui praesumpserint in eum taliter manus extendere, ac eorum complices, & fautores, cujuscumque praesminentiae, dignitatis, aut status existant, (11) singulis diebus Dominicis & festivis, (12) pulsatis campanis, & candelis accensis per universas tam Cathedralis quam collegiatas, & parochiales ecclesias civitatis, Diocesis, & Provinciae memoratae, statim in genere, & postquam per Aquilejense Capitulum ipsorum nomina scripta suffraganeis fuerint, nominatim excommunicationi publice nunciatur; & tam ipsi, quam eorum

A filii, & haeredes (13) usque in quartam generationem omnibus feudis, quos, tam ab Aquilejensi ecclesia, quam ab aliis ecclesiis, sibi & suffraganeis suis subjectis, habuerint, & universis dignitatibus, beneficiis, honoribus, et officiis, quocumque nomine censentur, tam ecclesiasticis, quam secularibus, quae tunc in Civitate, Diocesi, & Provincia obtinuerint supradicta, sine spe restitutionis sint perpetuo ipso facto privati, & inhabiles ad alia obtinenda.

Si vero forte postea de facto, dignitates, beneficia, honores, vel officia quavis ecclesiastica vel secularia per collationem, electionem, vel assumptionem fuerint assequuti, collatio, electio, seu assumptio hujusmodi ipso facto non valeat, & nihilominus collatores, electores, & assumptores ipsi sint ipso facto excommunicationis sententia, quam in eos nunc fecimus, innodati.

Si autem, quod Deus avertat, Patriarcham Aquilejensem, qui pro tempore fuerit, (14) contingat interfici, vel captum claudere diem extremum in carcere, iidem sacrilegi, & eorum complices & fautores, cujuscumque sint praesminentiae, dignitatis, aut status, & ab ipsis descendens posteritas univerfa, in detestacionem tam horrendi sceleris, dignitatibus, beneficiis, honoribus, & officiis omnibus tam ecclesiasticis quam secularibus, nec non feudis, allodiis, & (15) bonis aliis universis mobilibus & immobilibus sint privati, & inhabiles perpetuo ad alia obtinenda; & ipsorum bona omnia ad usum & utilitatem Ecclesiae Aquilejensis confiscentur, ejusque successor cum consilio & auxilio suffraganeorum & Capituli Aquilejensis tam apud Sedem Apostolicam, quam apud Imperatoriam Majestatem hujusmodi iniuriam persequi teneatur. Ingreddente autem aliquo eorumdem civitatem aliquam, vel locum dictae Diocesis vel Provinciae, statim quo ad scientes, & usque ad triduum post ejus (16) recessum, ibidem divina officia sint suspensa.

Quia autem sciens ipsum esse sacrilegum sibi aliqua necessaria dederit, vel vendiderit, sive quovis modo praeslitterit, aut ipsum hospitio susceperit, excommunicationis sententiae, quam in eum proferimus, subjaceat ipso facto. Et insuper loci Diocesanus, invocato ad hoc si opus fuerit, brachii secularis auxilio, illum seu illos capere toto posse labore, ipsius Domini Patriarchae successor postea assignandos.

Ceterum, si contingat Patriarcham Aquilejensem per aliquem laicum invadi de guerra, omnes ejus suffraganei hominibus suarum Civitatum & diocesium, ne vadant vel mittant in subsidium hujusmodi invasoris, inhibere districte teneantur. Contra ire vel mittere praesumentes, tam spiritualiter, quam temporaliter, quanto durius poterunt, processuri. Et autem, qui ire, vel mittere in subsidium ejusdem Domini Patriarchae voluerit, nullum impedimentum praesentent.

Si forte, quod absit, aliquem Episcopum Aquilejensis Provinciae capi contigerit, tam dominus Patriarcha Aquilejensis, quam omnes alii ejusdem Provinciae coepiscopi, quam cito id ad eorum auditum pervenerit, sacrilegos ipsos ac complices, & fautores eorum, cujuscumque praesminentiae, dignitatis, aut status extiterint, statim in genere, & postquam ipsi domino Patriarchae per Capitulum ejusdem episcopi eorum nomina scripta fuerint, nominatim excommunicatos teneantur per universas Ecclesias.

ANNO
CHRISTI
1119.

ANNO CHRISTI 1113.

ANNO CHRISTI 1113.

... suas suarum Civitatum & Dioecesium, tam ca-
thedrales, quam collegiatis, & parochiales,
pulsatis campanis, & candelis accensis, singulis
diebus Dominicis, & festivis denunciare, &
facere nunciari. Et quod cito per ipsum Pa-
triarcham, vel per Aquilejense Capitulum,
absente domino Patriarcha, vel Aquilejensi
sede vacante, fuerint apud Aquilejam vel ali-
um locum vocati, praefixo eis termino, ad tra-
ctandum efficaciter de liberatione capti episco-
pi convenire.

(17) Civitas quoque & Dioecesis ejusdem
episcopi, nec non civitas, & Dioecesis in qua
captus vel detentus, aut ad quam ductus fue-
rit, ecclesiastico subiaceat interdicto, donec
libertati fuerit restitutus, & de damnis & in-
iuria satisfactionem receperit competentem. Ita
tamen, quod, ipso episcopo relaxato, sint suae
civitatis & Dioecesis relaxata divina, nisi forte
in ipsa civitate vel alio loco seu parochia il-
lius dioecesis captus vel detentus, aut illic
ductus extiterit: in quo casu civitati, loco, seu
parochiae captivus, ductionis, & detentionis
huiusmodi, nisi ipsius competenti satisfactione
praestita, divina nullatenus relaxentur. Praetati
vero sacrilegi, & eorum complices & fauto-
res, cujuscumque fuerint praeminentiae, dignita-
tis aut status, ac eorum filii & haeredes usque
in quartam generationem, omnibus feudis quae
tunc ab ipso episcopo, & ejus ecclesia, & ab
aliis ecclesiis eidem subiectis habuerint, & uni-
versis dignitatibus, beneficiis, honoribus, &
officiis, quocumque nomine censeantur, tam
ecclesiasticis quam saecularibus, quos tunc in
civitate & Dioecesi obtinuerint memorata, sint
privati perpetuo, & inhabiles ad alia obti-
nenda. Si autem postmodum de saeculo digni-
tates, beneficia, honores, vel officia eccle-
siastica vel saecularia fuerint eis collata, vel
ipsi ad ea electi fuerint, collatio seu assump-
tio talis non valeat ipso facto: & nihilominus
ipsius collatores, electores, & assumptores sci-
entem ipso facto excommunicationis vinculo sint
ligati.

Si quis autem episcoporum dictae Provinciae
interfici, vel captum in carcere contigerit ex-
pirare, sacrilegi huiusmodi, & tota posteritas
ab eis descendens, dignitatibus, honoribus,
beneficiis, & officiis omnibus, tam ecclesiasti-
cis quam saecularibus, allodiis, & bonis aliis
universis, mobilibus & immobilibus, quae tunc
in civitate & Dioecesi fuerint ejusdem episco-
pi, & feudis, quae tunc obtinuerint ab ipso e-
piscopo, & ejus ecclesia, & aliis ecclesiis sibi
subiectis, perpetuo sint privati, & inhabiles ad
alia obtinenda, eorumque bona ad utum & u-
tilitatem ecclesiae ipsius episcopi (18) con-
fiscantur; cujus etiam successor cum consilio
& auxilio Patriarchae, suffraganeorum suorum,
& capituli Aquilejensis, & apud Sedem Apo-
stolicam, & apud Majestatem Imperatoriam
persequi huiusmodi injuriam teneatur.

Si quando vero aliquis dictorum sacrilegorum
in civitatem aliquam, vel locum dioecesis vel
Provinciae intraverit, statim quoad scientes sint
ibi suspensa divina, donec ibi fuerit. & iriduo
post ejus discessum. Is quoque qui scientes eum
esse sacrilegum, necessaria quaevis ei vendiderit
vel donaverit, seu quocumque modo praestiterit,
aut eum hospitio susceperit, sit ipso facto ex-
communicationis vinculo innodatus. Locum au-
tem Dioecesanum illum seu illos capere, assi-
mandos successoribus dicti episcopi, pro viribus

elaboret, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxi-
lio brachii saecularis.

Ad haec, si aliquis suffraganeus Aquilejensis
ecclesiae per aliquem laicum fuerit de guerra
invatus, tam Dominus Patriarcha Aquilejensis,
quam omnes alii suffraganei suarum Civitatum
& Dioecesium, hominibus, ne in subsidium di-
cti Invaloris aliquatenus praesumant ire, vel
mittere, districte inhibeant, contra praesumpto-
res huiusmodi, quanto durius poterunt, tam
spiritualiter, quam temporaliter procedentes,
nullum prepeditionis obstaculum volentibus in
subsidium ejusdem suffraganei se conferre, vel
mittere, aequaliter interponant.

Ceterum, si Patriarcha Aquilejensis, qui pro-
tempore fuerit, vel aliquis suffraganeus ejus
in civitate sua, vel castro, burgo, seu quo-
cumque alio loco suo, vel suae jurisdictionis
obsessus fuerit, ita quod egredi, & ingredi non
valeat pro suae libito voluntatis; ipsi obsiden-
tes, si personae singulares fuerint, cujuscumque
praeminentiae, dignitatis, vel status extiterint
& eorum complices & fautores excommunica-
tionis vinculo sint ipso jure ligati: si autem
communias alicujus civitatis vel terrae culpabi-
lis fuerit in hoc facto, praestando auxilium,
consilium vel favorem, quacumque machinatione,
arte vel dolo, civitas ipsa seu terra eccle-
siastico subiaceat interdicto. Si vero Vassalli
fuerint, feudis, quae ab ipso Domino suo ob-
tento, seu ab ejus ecclesia obtinent, tunc ipso
facto privati.

Ad haec, si quem episcopum Provinciae me-
moratae pro defensione suae ecclesiae, ac liber-
tatis ejusdem, vel pro excommunicatione, seu
conservatione constitutionum huiusmodi, epi-
scopi de civitate sua forte contigerit; ipsa civitas in-
terdicto ecclesiastico subiaceat; & tam Potesta-
tes seu Rectores, quam Officiales, Consules,
Consilarii, & universi, qui ad haec consilium
praestiterint, auxilium, vel favorem, publice
vel occulte, excommunicationis vinculo sint ad-
stricti, per universas ecclesias cathedrales, Col-
legiatis, & Parochiales, Aquilejensi Civitatis,
Dioecesis, & Provinciae, postquam per ipsum
Patriarcham, & suis suffraganeis ejusdem huiusmo-
di fuerit intimata, usque ad satisfactionem con-
dignam excommunicati, pulsatis campanis, &
candelis accensis, quolibet die Dominico &
festivo publice nunciandi. Si autem de episco-
pato suo eiectus fuerit occasione aliqua praedi-
cta, dictus Dominus Patriarcha cum aliis suf-
fraganeis suis, & clero Aquilejensis civitatis,
Dioecesis, & Provinciae, sibi cum quatuor e-
quis & quinque Personis ipsius Persona in-
clusa teneatur in omnibus providere necessa-
riis.

Circa inferiores quoque Praelatos, ut puta
Abbatem, Priores, Praepositos, Archidiaconos,
Decanos, Archipresbyteros, Plebanos, & quol-
libet in Presbyteratu vel dignitate constitutos,
nec non cathedralium ecclesiarum canonicos,
& alios clericos universos Aquilejensis civitatis,
Dioecesis & Provinciae (19) per nos Patriar-
cham Bertrandum & nostrum Provinciale Con-
cilium provisum est, prout in nostris ultimis
constitutionibus est declaratum. Si vero Deca-
nus vel aliquis canonicus Aquilejens. ecclesie
vel Praelatus aut clericus inferior praeterea A-
quilejens. civitatis, Dioecesis & Provinciae pro
defensione jurium ecclesiae, vel pro harum
constitutionum observatione, seu executione
fuerit de ecclesia sua eiectus, Dioecelanus ipsius
cum

ANNO
CHRISTI
1119.

cum suo clero sibi secundum ejus statum pro-
videre in necessariis teneatur.

De occupatoribus & invasoribus jurium ecclesiasticorum, & honorum.

minores
Inveniant
objectores.
Cod. Vat.
1718.

Quia nonnullos sic cæca seducit cupiditas, quod voluntatis libito abstinentiæ ruptis habe-
nis ad illicita relaxato circa invasionem & oc-
cupationem honorum & jurium ecclesiasticorum
tanto impudentius delectantur, quanto qui ea
eripiunt rariotes inveniuntur objectores. Nos
hujusmodi pravorum improbis conatibus resistere
cupientes, ne neglecta incendia vires sumant,
universos tam Duces, quam Marchiones, Comites,
Barones, Potestates, Capitaneos, (20) B
Valvasores, Communitates ac Universitates Ci-
vitarum, Castrorum, Villarum ac quorumcumque
locorum, ac Cives, & quascumque perso-
nas alias cujuscumque præminentie, dignita-
tis, honoris, gradus, conditionis, status, &
sexus, qui loca, Castra, jura, jurisdictiones
feuda, Decimas, census, pedagia, mutas, ar-
gentifodinas, privilegia, instrumenta publica,
seu quascumque alias scripturas authenticas,
præterea, nemora, molendina, pascua, piscarias,
Possessiones, montes, Valles, Insulas, paludes,
aquis salinas, domos, & alia bona quæcumque
ecclesiis, capitulis & Personis ecclesiasticis Aquile-
jensis Civitatis, Diocesis & Provinciæ spectan-
tia occupaverint vel in posterum occupabunt,
vel quovis modo detinent occupata, vel eccle-
sias ipsas, capitula seu ecclesiasticas personas
impediunt, quominus eis libere pro sua volun-
tatis libito uli possint, aut in eis (21) anga-
rias, vel perangarias exercere præsumunt; aut
qui prædictarum Civitatum, Diocesium seu Pro-
vinciæ ecclesias aut Capitula seu ecclesiasticas
personas impediunt, ne in terris seu possessioni-
bus suis possint uti aquis aquarumque ducti-
bus salinam facere, vel molendina construere,
ac illis uti pro sua libito voluntatis; præsentis
constitutione diligentius admonendis eis man-
dantes, ut infra duos menses a præsentis con-
stitutionis publicatione preimpatoriæ, res ipsas
& earum possessionem prædictis ecclesiis, capitulis,
seu ipsarum Rectoribus aut Prælatiis restituant
cum effectu: de perceptis etiam, & quæ perci-
pi poterint, ac de damnis & injuriis illatis
satisfaciant competenter, ab exactione angaria-
rum & perangiarum & impedimento ac oc-
cupationibus hujusmodi penitus conquiescant,
alioquin de voluntate & assensu suffraganeorum
nostrorum, & tamquam totius auctoritate præ-
sentis concilii ex nunc pro ut extunc in univer-
sos, qui hujus constitutionis tenorem per se vel
per alium quacumque machinatione, ingenio,
arte, vel dolo violare præsumserint, si duces
suerint, vel Marchiones, Comites, vel Barones,
Capitanei, Potestates, Valvasores, Cives, aut
quævis aliæ personæ cujuscumque præminentie,
dignitatis, honoris, gradus, conditionis, status,
vel sexus existant, excommunicationis sententiam
promulgamus: Civitates, terras, & loca eorum-
dem Ducum, Marchionum, Comitum, Baro-
num, Potestatum, Capitaneorum, & Valvaso-
rum, seu aliorum Nobilium interdicto ecclesia-
stico supponentes: si vero fuerint communita-
tes, sive universitates Civitatum, Castrorum,
Villarum, & quorumcumque aliorum locorum,
Potestates, Gastaldiones, (22) Maricos, Resto-
res, Antianos, Consiliarios, & officiales ipsos
voluntate, assensu, & auctoritate prædictis ex-

communicationis ex nunc vinculo innodamus,
& Civitates, Castra, Villas, & loca ecclesiasti-
co supponimus interdicto; non obstante quod
(23) detentores, seu occupatores hujusmodi il-
licite venditionis, locationis, concessionis, im-
pignorationis, seu infeudationis sibi factarum per
Prælatos, seu quolibet alias personas contra
sanctiones canonicas, vel (24) civiles, præsen-
dant sibi titulum, seu allegent; Diocesis au-
thoritatem, & licentiam concedentes, quod ex-
communicatos occasione hujusmodi supradic-
tis possint absolvere vice nostra, & interdictum
hujusmodi relaxare, cum ab ipsis delinquentibus
satisfactum fuerit competenter.

*Quod omnes Sacerdotes Provincia Aquilejensis ab
omnibus, quorum confessiones audiunt specialiter,
teneantur inquirere si decimas, & quartessia in-
tegraliter persolvant ecclesiis.*

In tanti erroris devium quidam prolapsi di-
gnoscentur, qui saluti Animarum temporale
commodum præferentes, decimas, quas in signum
universalis dominii sibi reservavit Dominus in
Ministris, eis subtrahere, seu de ipsis pro ava-
ritia defraudare præsumunt eisdem. Nos consi-
derato prudenter quod Anania, & Saphira pro
eo quod agri pretium quem vendiderant defrau-
daverant, ab Apostolorum Principe terribili fue-
runt morte multati; ea propter statuimus, quod
Comnes Sacerdotes Aquilejens. Civitatis, Diocesis,
& Provinciæ (25) sub excommunicationis
pœna ab omnibus, quorum confessiones audie-
riunt, specialiter inquirere teneantur, si ex suis
possessionibus, & earum obventionibus, & rebus
aliis, ex quibus decimæ, & quartessia solvi de-
bent, decimas & quartessia illis ecclesiis, sive
Prælatiis, Rectoribus, vel capitulis earundem,
ad quas spectare noscuntur, integre duxerint
persolvendas, eis quos decimas, seu quartessia
ipsa non plene solvissent repererint, absolu-
tionis beneficium nullatenus impensuri, donec sibi non
constiterit illos de subtractis, seu retentis satis-
factionem, vel satisfactionem plenariam impen-
disse, ac de solvendo in posterum promississe. Ad
cujus constitutionis observantiam Fratres Prædi-
catores, Minores, Eremitas, & alios Religio-
sos cujuscumque sint ordinis teneri volumus &
mandamus.

*Quod omnes suffragani Aquilejensem ecclesiam sin-
gulis annis visitent ex debito jura-
menti.*

Fidei, & dilectionis zelus, quo sanctæ Aquile-
jensis ecclesie sponsæ nostræ astringimur, Nos
prout nec deceat, circa ipsius honoris decorem
negligentes esse non sinit. Nolentes ergo spon-
sam ipsam congruis honoribus defraudari præci-
piamus, quod omnes nostri suffraganei, prædi-
ctam ecclesiam (26) annis singulis, prout ex
debito (27) juramenti teneantur, visitare procu-
rent. Hi vero, a quibus noaudum nobis est præ-
stitum debitum juramentum, infra mensem ad-
huc præstare nobis nullatenus non omitant.

*De clericis & Laicis Occupatoribus, vel Invaso-
ribus ecclesiarum, & jurium Eccl-
sasticorum.*

(28) Præteriti malitia temporis usque adeo
in quibusdam partibus nostræ Legationis inva-
luisse dignoscitur, ut non solum plerique Cle-
rici

ANNO
CHRISTI
1119.

rici sine iusto, verum etiam sine ullo titulo A compellere studeant, si fuerit opportunum. Quod omnes Episcopi, & Superiores singula Monasteria sua usque ad sex menses post receptionem hujus constitutionis visitent, & reforment.

quampures Ecclesias, & earum jura occupare presumant. Nos ergo huic lethali morbo cupientes opportunis remediis medelam apponere, monemus omnes Clericos, & Laicos nostrae Legationis, eisque in virtute obedientiae sub interminatione divini iudicii, qua fungimur auctoritate, districte precipimus, quatenus Clerici, qui Ecclesias quaslibet propria temeritate invadere, occupare, vel absque institutione canonica recipere presumpserint, & eas taliter occupatas, sive receptas detinere non metuant; Laici vero, qui quocumque modo Ecclesias detinent, seu earum jura, sive eis per clericos factio defraudatas, Ecclesias ipsas cum omnibus bonis mobilibus, & immobilibus, ac juribus quoquo modo pertinentibus ad easdem, infra unum mensem a publicatione presentium in civitate ac districtu Bononiae, in aliis vero Civitatibus & Dioecesibus infra similem terminum, ex quo in eis praesens constitutio publicata fuerit, libere & absolute dimittant, & earum jura ut ipsis Ecclesiis per illos, ad quos de jure in eisdem electio vel collatio, aut praesentatio seu provisio pertinent, de personis idoneis valeant providere, & provisionem hujusmodi ipsi, qui easdem ecclesias tenuerunt, nullo modo publice, vel occulte per se, vel per alios impedire praesumant.

Si qui vero Clerici, aut Laici ex praedictis hoc nostrum salutare praecipuum infra praedictum terminum adimplere contempserint, aut provisionem Ecclesiarum hujusmodi quominus infra unum mensem, ex quo ipsi eas dimiserint, libere fieri valeat, unoque modo praesumpserint impedire, Clericos non solum praedictis Ecclesiis, verum omnibus beneficiis ecclesiasticis, quae infra terminos nostrae legationis obtinent, omnino privamus, & inhabiles reddimus ad alia officia, vel beneficia infra eosdem terminos obtinenda.

Laicos autem, si Potestates, aut Judices, aut Notarii, seu Doctores Legum, aut alio quolibet publico fungantur officio, hujusmodi officiis volumus esse privatos, eosque reddimus inhabiles ad haec, vel similia deinceps in quolibet exercenda; ipsos insuper excommunicationis vinculo innodamus, a quo non nisi per Apostolicam Sedem, vel Legatum de latere Domini Papae missam absolutionis beneficium valeant obtinere; & nisi ante necessitates ultimas sibi de hujusmodi absolutione providerint, quamvis in mortis articulo non sit eis, si poeniterint, absolutio, & communitio deneganda, tamen (29) ecclesiastica careant sepultura, donec Ecclesiae occupatae, aut detentae, & earum jura per eos libere, ut praedictum est, fuerint, & absolute dimissa, ac de fructibus earundem ad mandatum ordinarii, vel ejus Vicarii sit integre satisfactum; omnesque Religiosos, & clericos, qui tales scienter ad sepulturam receperint, per unum annum ab officio & beneficio decernimus esse suspensos.

Omnibus autem Praelatis, ad quos de jure praedictarum Ecclesiarum collatio, seu provisio pertinet, sub excommunicationis poena districte precipimus, ut eisdem, humano timore postposito, de personis idoneis providere non differant invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis, ad quod exhibendum Potestates, & Rectores aliarum civitatum, aliorumque locorum per censuram Ecclesiasticam

Quod omnes Episcopi, & Superiores singula Monasteria sua usque ad sex menses post receptionem hujus constitutionis visitent, & reforment.

Quia praeque monasteria infra nostrae Legationis terminos in spiritualibus, & temporalibus miserabiliter sunt collapsa, & ad graviores lapsus videntur male disposita, nisi cadentibus succuratur: omnibus Episcopis & superioribus Praelatis nostrae Legationis districte precipimus, ut singula monasteria Monachorum, aliorumque Regularium sibi (30) immediate subiecta infra sex menses, ex quo praesens mandatum nostrum ad ipsos pervenerit, per ipsos, aut si ex causa non possint, per alios viros idoneos studeant visitare, corrigentes, & reformantes in eis tam in capitibus quam in membris, tam sua auctoritate, quam nostra, in quantum cum adiutorio divinae gratiae facultas affuerit: quae correctione, aut reformatione invenerint indigere, Hanc autem visitationem dicti Praelati infra unum mensem post certam praesentis mandati notitiam inchoare non differant, ut ipsis instantia sedula prosequaturis celeriter inchoanda infra praedictos sex menses hujusmodi visitatio valeat terminari. Si quis autem Episcopus vel Praelatus superior praesens mandatum, seu quantum ad inchoationem, sive quantum ad prosequutionem implere neglexerit, donec negligentiam suam contraria convenienter emendet, visitationem praedictam inchoando, si non inchoavit, aut prosequendo si neglexerit prosequi, ab executione Pontificalis officii volumus esse suspensos.

Quod clerici publicos concubinas tenentes ipso facto sint suis beneficiis privati.

Quamvis concubinos Clericos sacri canonis severitate multiplici prosequantur, quia tamen plerique timore Dei postposito, nihilominus turpitudine vitii non solum occisio, sed etiam publice laborant, eorum impudentiam opportuna distractione confundere, ac reprimere cupientes, monemus clericos omnes nostrae Legationis, qui vel sacrum ordinem, vel ecclesiasticum beneficium sunt adepti, seu adipscentur in posterum, ut nullus eorum concubinam, seu (31) Eccliam publice, ac manifeste, sive in domibus Ecclesiarum sive alibi per duos menses post terminum supra dictum non erubuerint retinere, beneficiis ecclesiasticis quae infra nostrae Legationis terminos obtinent, ipso facto noverint se esse privatos. Episcopis autem & superioribus Praelatis, ad quos beneficiorum, quae taliter delinquentium fuerant, collatio seu provisio pertinet, conferendi ea, seu providendi de ipsis liberam concedimus potestatem. Aliis etiam, ad quos electio, seu praesentatio ad beneficia eadem, vel eorum provisio spectare dignoscitur, liceat eligere seu praesentare ad illa, etiam providere de illis, ex quo per Episcopos praedicti clerici praesentis constitutionis poenam denunciati fuerint incurrisse; ut sic eos qui damna spiritualia parvipendunt, temporalis saltem iactura coerceat a peccato.

Quod

ANNO
CHRISTI
1119.

Quod episcopi & superiores providor Pœnitentiarios habeant, & casus graviores quos sibi retinere voluerint, declarent in suis synodis.

Quia Pœnitentes gravioribus oppressos criminibus, aut excommunicationum tententiis innodatos inferiores Presbyteri ad superiores Prælatos debent remittere absolvendos: statuimus, ut singuli Episcopi, & superiores Prælati nostre Legationis unum, vel plures (32) Pœnitentiarios habeant Religiosos, vel etiam sæculares, discrete providos, & conversatione probatos, qui pœnitentes, quos interdum ipsi Prælati audire non possunt, eorum vice audiant, & absolvant, vel cum opportunum fuerit, ad Apostolicam sedem remittant. Huiusmodi vero graviores casus, in quibus ad ipsos Prælatos remitti debent pœnitentes, ipsi Prælati determinare in suis synodis studeant, ut eos inferiores Presbyteri non ignorent.

Quod Prælatis in indulgentiis concedendis non excedant formam Concilii generalis, nec in aliena ecclesia, nisi præsentibus ibi fuerint, & ad hoc Diœcesani consensus accesserit, indulgentiam aliter concedant.

Cum valde deceat ut dispensator Domini sit fidelis & prudens, mirari cogimur, quod nonnulli Ecclesiarum Prælatis in concedendis indulgentiis non tam liberales, quam prodigi, thesaurum dominicum suæ dispensationi commisitum non tam distribuant, quam effundunt. Nam præfixam sibi a sacris canonibus regulam excedentes largiores, quam eis concessum est, indulgentias largiuntur: & in hæc non solum in suæ jurisdictionis ecclesiis, sed etiam in alienis, non solum præsentibus, sed etiam absentibus attentant. Hinc sequitur fidelium indigna deceptio, dum se indulgentias consequi existimant, quas aliquando minime consequuntur. Hinc etiam fit, ut indulgentiarum dispensatorum prudentium provida moderazione concessæ in contemptu veniant ignorantibus vulgo. Unde ipsi dispensatores sollicitè videant, qualem dispensationis huiusmodi Domino debeant reddere rationem. Nos autem cupientes, & dispensatoribus ipsis, & familiæ Domini providere, Prælatis omnibus nostræ legationis præsentibus constitutione præcipimus, quod in concedendis indulgentiis (33) modum determinatum per constitutionem sel. record. Innocentii Papæ III. editam in concilio generali nequaquam excedant: ut videlicet, cum dedicatur Basilica, non extendatur indulgentia (34) ultra annum sive ab uno, sive a pluribus episcopis dedicatur: ac demum in Anniversario dedicationis tempore quadraginta dies indulgentiæ remissio non excedat. Hunc quoque (35) quadragenarium in indulgentiis, quæ ad ecclesiarum (36) vel Pontium aut piorum operum quaslibet fabricas, seu ex aliis causis quibuslibet per litteras conceduntur, Prælatis diligenter observent. Prohibemus autem, ut nullus Patriarcha, vel Archiepiscopus extra suam diœcesim quamlibet indulgentiam dare præsumat, nisi præsens in aliena ecclesia fuerit, & diœcesani episcopi seu Metropolitanus consensus accedat. Si quis vero Prælatus supradictum numerum præfixas indulgentias concedendo transierit, aut extra territorium suum indulgentiam quamlibet in absentia dederit, eum per unum mensem con-

Acedendi indulgentias potestate privamus.

Quod non plures quam unus in levando de sacro Fonte, vel Cbrismatione facienda in fronte deinceps admittantur.

Quod in antiquis canonibus est salubriter institutum adminiculo pœnæ confirmare volentes, prohibemus districte, ne plures (37) quam unus, sive vir fuerit, sive mulier ad suscipiendum infantem de Baptismo, vel ad tenendum ad chrisimationem faciendam in fronte præsumant accedere. Si quis vero sacerdos ad suscipiendum, tenendum, vel ad levandum de Fonte contra prædictam prohibitionem plures admiserit, vel eum, quem plures tenuerint, baptizaverit, pœnam quinque librarum parvorum incurrat, quæ locorum ordinariis applicetur.

De bannis in Ecclesiam proponendis, antequam Matrimonia contrahantur.

Prohibemus insuper ne de cætero Matrimonia contrahantur (38) Bannis non præmissis, in Ecclesia; sed cum fuerint contrahenda, in ecclesia Parochiali publice proponantur per hunc modum. Quod si aliquis sciat impedimentum canonicum, per quod matrimonium de jure non possit contrahi, illud sacerdoti Parochiali denunciet. Quod si forte (39) præmissis huiusmodi bannis, vel denunciato ei impedimento, sacerdos aliquis sic contrahentibus, vel ipsorum alicui benedictionem impenderit, (40) quinque librarum parvorum pœnam incurrat suo ordinario applicandam. Si quis vero repertus fuerit impedimentum calunniose denunciassè, quod ex circumstantiis & conjecturis apertis per ipsum ordinarium declarari poterit, in quinquaginta libris parvorum sententialiter condemnatur, quarum medietas ipsi ordinario, alia medietas temporali Domino applicetur.

De forma cautionis recipiendæ ab Usurariis.

Usurariam pravitatem, quam utriusque testamenti pagina detestatur, reprimere cupientes statuimus, quod nullus minuet ecclesiastica sacramenta, nec ad ecclesiasticam sepulturam recipiat manifestum Usurarium sine licentia Diœcesani vel ejus Vicarii in spiritualibus, nisi primo restituat, vel de restituendo caveat idonee secundum modum subscriptum sub pœna 25. librarum parvorum, salvis nihilominus aliis pœnis, quæ per jura communia vel statuta synodalia insiguntur. Manifestum autem Usurarium eum declaramus, de cujus crimine constat per notorium facti scelus, per rei evidentiam, ut puta si mensam ad sœnerandum tenuerit paratam, vel per notorium juris, si per sententiam, vel confessionem factam in judicio, vel coram Parochiali sacerdote, vel notario publico recipiente cautionem ab ipso de restituendis usuris, vel contra quem probatum fuerit in judicio eum esse talem per legisperitos testes, vel per alias probationes (41) legis preiititas. Idem dicimus si per duos testes idoneos, etiam si sint in suis testimoniis (42) singulares, maxime contra eum fama publica laborante.

Prohibemus autem, ne quis dictam recipiat cautionem absque licentia Diœcesani vel ejus Vicarii, nisi sit ibi præsens unus de Notariis Cu-

ANNO
CHRISTI
1119.

ANNO
CHRISTI
1122ANNO
CHRISTI
1122

Curia, vel de Officialibus ad hoc per ipsam A-
Curiam deputatis: salvo, quod si tantæ ne-
cessitatis articulus immineret, quod ad ipsum
Diocesenum, vel officiales prædictos ante mor-
tuum periculum probabiliter recursus haberi non
posset, hoc casu per Sacerdotem Parochialem
cautio possit recipi. Quam (43) cautionem
ipse Parochialis Rector, & quilibet alius ad
eam recipendam deputatus recipere debeat no-
mine Diocetani, & ejus Curie, & secundum
formam juris & hujus Provincialis Concilii, &
nihilominus tam ipse Parochialis sacerdos reci-
piens, quam ipse Notarius, qui rogatus fuerit
instrumentum conficere, infra 15. dies, si re-
cepta sit in civitate, & si in Diocesi infra
mensē teneatur Diocetano vel Officialibus ad B
hoc deputatis notificare, ipsiusque tenorem
cum nominibus propriis, die, & testibus assi-
gnare. Quod si non fecerit sacerdos, seu Pa-
rochialis Rector poenam decem librarum parvo-
rum incurrat, ordinario applicandam: Notari-
us vero eandem incurrat poenam, cujus me-
dietas applicetur temporali Domino, si fuerit
Laicus, reliqua vero ordinario loci.

Is autem, qui debuerit cautionem recipere
per hunc modum procedat. Primo namque abu-
suario exigat juramentum de veritate dicenda,
& de parendo mandatis Diocetani sui. Deinde
has interrogationes faciat, & responsiones
ad eas factas mandat conscribi. Primo interro-
get, si est usurarius; & quanto tempore fue-
rit, & ubi usuras exegit; & ad quantum mu-
tuavit, & si ipse, vel per alium, & quantum
se credit de usuris extorsisse: & quanto tem-
pore & (44) ad quantum rationem de usuris
faciebat; & si habet libros rationum, & quot;
vel alia instrumenta, & scripturas, per quas
posset fieri ratio de usuris: & si aliqua instru-
menta consuevit facere fieri in fraudem usura-
rum faciendo sibi fieri instrumenta venditionum
de rebus sibi pignoris. Habita vero respon-
sione de prædictis, eidem Usurario præcipiat
sub pena juramenti præstiti, & alia pena pec-
uniaria taxanda, quod usuras de cætero non
exigat: & si juramenta sibi fuissent præstita de
solvendis usuris vel solutis non recipiendis illa D
(45) relaxet; ac statim sibi libros rationum
& scripturas seu instrumenta prædicta, si eas
habet in domo, consignet: vel si non essent
in domo, infra certum terminum, secundum
qualitatem negotii pro ejus arbitrio prægen-
dum. Super exactis autem pateat sententiæ,
declarationi, interpretationi, & mandato Dio-
cetani vel sui Vicarii, renuntiando amplioribus
exceptionibus, & cavillationibus quibuscumque
per speciale pactum, & obligando pro prædicta
restitutione facienda titulo specialis hypothecæ
omnia sua bona mobilia & immobilia præsen-
tia & futura, quas vigore præsentis constitutio-
nis adeo efficaciter intelligantur obligata, ut
cum onere suo transeant ad quemlibet Posses-
sorem, ac si specialiter omnia nominata fuis-
sent; & dein fidejussores ab usurario recipiat,
qui pro ipso fide jubeant cum renunciationi-
bus, & clausulis opportunis.

*De instrumentis in fraudem Usurarium in aliorum
personas confectis, & coram quibus resti-
tutiones usurarum seu absolutiones
fieri debeant.*

Usurarium fraudibus, quas eorum cupidi-
tas quotidie novis, & exquisitis figmentis ad-
Cœcil. General. Tom. XXV.

invenire conatur, prout possibile est, volentes
occurrere, statuimus: Quod omnia instrumen-
ta, quæ invenirentur confecta in personam ali-
cujus familiaris, qui tempore contractus esset
familiaris continuus commentalis usurarii mani-
festi, intelligantur confecta esse in fraudem usura-
rum, & ex eis contra ipsum usurarium possit
agi ac si confecta essent in personam ipsius.
Statuimus etiam, quod restitutiones usurarum,
& absolutiones, seu quietationes usurarium
fiendæ de cætero fiant in præsentia Diocetani,
vel ejus Vicarii, vel alterius quem voluerit ad
hoc deputare, aliter factæ non valeant, nec
liberent absolutos.

*De Fideicommissariis, & executoribus testa-
mentorum, & de Notariis testamenta
scribentibus.*

Item statuimus, quod executores, seu Fidei-
commissarii testamentorum quarumlibet ultima-
rum voluntatum ad pias causas, maxime qui
hactenus fuerint instituti, infra annum a die
publicationis præsentis Concilii, qui vero insti-
tuentur de cætero infra annum a die mortis
ipsius Testatoris computandum, teneantur sine
monitione alia integraliter, & bona fide exe-
qui, & complere voluntatem, & dispositionem
ipsius Testatoris. Quod si non fecerint ipso fa-
cto privati esse intelligantur executionis officio,
quod in Diocetanam ipso facto intelligatur ef-
fecte translatum. Et nihilominus de ministris,
& gestis pro eodem tempore rationem reddere
teneantur.

Ut autem præsentis constitutionis provisio
effectum facilius consequatur, statuimus, &
mandamus Tabellionibus, & quibuslibet aliis,
qui de prædictis testamentis, & commissariis
injunctis rogati fuerint instrumenta conficere,
infra spatium unius mensis, si contingat eos in
Civitate rogari, vel infra spatium duorum men-
sium, si extra Civitatem Diocetanis locorum,
vel eorum Vicariis in spiritualibus, vel aliis,
quos idem Diocetanus duxerit deputandos, il-
la denuncient cum nominibus propriis, die, loco,
& testibus in instrumento conscriptis sub pena
decem librarum parvorum. Et nihilominus Pa-
rochialis sacerdos, si prædictis interfuerit, vel
de eis notitiam habuerit, sub eadem pena ta-
cere teneatur.

*Quod suffraganei diligenter provideant ut a suis
subditis reverenter tractentur, & sub fida cu-
stodia conserventur Eucharistia, chrisma, &
oleum sanctum, & divina officia devote in ec-
clesiis celebrentur.*

Ne propter sacramentorum irreverentiam ira
Dei sæviat in ministros, universis suffraganeis
nostris in virtute sanctæ obedientiæ districtè
E præcipimus, quatenus in ecclesiis sibi subiectis
diligenter, & sufficienter provideant, ut eucha-
ristia, chrisma, & oleum sanctum in loco sin-
gulari, & mundo diligenter claudantur, & sub
fida custodia sic serventur, ne aut sinistra ma-
nus, aut immundum aliquid illa possit attinge-
re. Cum autem de loco ad locum portanda
fuerint, non per laicum, sed per sacerdotem
vel clericum cum omni decentia, & reverentia
deferantur. Provideant insuper, ut in ecclesiis
suis earum ministri officia divina tam (46)
nocturna, quam diurna studiose celebrent, &
devote, omni tumultuoso strepitu, & extranea
Bbbb locu-

locutione seu magacitate cessantibus. Contra eos, quos continget delinquere notabiliter in præmissis poenas competentes, pro ut expedire videriat, ordinando.

Quod confessiones mulierum audiantur in tali loco, unde videri possit confessor, & confiteri.

Ad finitum suspitionis tollendam maculam, constituimus, quod omnes sacerdotes seculares, & Religiosi confessiones mulierum audiant in tali loco, unde videri possint (47) confessor, & confitens, etiam in infirmitate, si loci qualitas patiatur.

Quod Sacramentum eucharistie reverenter, & in vase congruo portetur infirmis.

Universos suffraganeos Aquilejensis ecclesie monemus, & hortamur in Domino, ut sacerdotes subditos suos inducant, & sicut expediens eis esse videbitur, remediis opportunis compellant, ut cum sacramento eucharistie portant infirmis, illud cum omni reverentia fereant, & referant in vase congruo, loci, & temporis qualitate pensata.

Quod pro sacramento confirmationis in fronte nihil exigatur.

Episcopos omnes, quos de cætero chrismate continget in Aquilejensi Provincia, monemus attente, ut sacramentum confirmationis in fronte eum debita reverentia conferant, nihil pro ipso penitus exigentes. Qui autem exegerint, noverint se penitus promulgatis contra simoniacos subjacere.

Quod episcopi alienigena non permittantur in Provincia Pontificalia exercere, nisi sufficienter litteras testimoniales habeant.

Nullus episcopus alicujus Civitatis extra Italiam, vel Dalmatiam constitutæ, qui promotus non sit per Apostolicam sedem, permittatur in Aquilejensi Provincia Pontificalia quilibet exercere, nisi sortassis exhibeat litteras testimoniales sigillatas sigillis metropolitani sui, & quinque episcoporum testificantium cum esse episcopum, & civitatis habentis clerum, & populum christianum.

De Apostatis non recipiendis ad officia dicana, vel ad ecclesiastica beneficia.

Provideant diligenter episcopi suffraganei Aquilejensis ecclesie, ne quis Apostata alicujus ordinis seu religionis, suo habitu temere derelicto, in aliqua intituatur ecclesia, vel ad celebrandum quomodolibet admittatur. Si vero institutus fuerit, vel admissus, protinus repellatur: & quod beneficia, quæ invenerint per dictos Apostatas detineli, tamquam vacantia conferant infra tempus a jure statutum: Alioquin dictorum beneficiorum collatio ad Patriarcham ea vice & Aquilejensem ecclesiam devolvatur.

De infantibus non tenendis in lecto.

Universis Prælati & ecclesiarum rectoribus Aquilejensis Provincie districtè præcipimus, ut suos Parochianos diligenter admoneant cum

interminatione poenarum, ne parvulos infra biennium constitutos secum in lecto collocent, ne de ipsorum oppressione damnabiles indicentur. Ex hanc monitionem faciant omnes suffraganei per suos subditos sepius iterari.

Modificatio constitutionis (horribilium scelerum) de morte, & captione Prælatorum loquentis.

Ut constitutio bon. mem. Raymundi Patriarchæ Aquilejensis Prædecessoris nostri, quæ incipit: Horribilium scelerum; quæ de morte, & captione loquitur Prælatorum, faciliorem, & certiore executionem in omnibus suis articulis consequatur, addendo statuimus: Quod si aliquis de casibus dictæ constitutionis evenierit, quod Deus avertat, Patriarcha qui pro tempore fuerit auctoritate hujus sacri concilii possit ex officio suo solus per se vel alium, seu alios, eis in quacumque dioecesi Provincie, contra quoslibet, etiam contra subditos suffraganeorum suorum, qui de prædictis excessibus culpabiles ducerentur, ad expensas communes totius Provincie procedere, & inquirere diligenter, ac dictam injuriam cum concilio, & auxilio suffraganeorum, & capituli Aquilejensis per idoneum Nuncium, seu Nunotios communibus sumptibus totius Provincie transmittendos prosequi fideliter apud sedem Apostolicam, & Imperatoriam Majestatem.

Possit etiam eadem auctoritate quilibet suffraganeus Aquilejensis ecclesie de injuria Patriarchæ per captiorem, mortem, vel alio modo quocumque illata contra eos, qui ducerentur culpabiles in quocumque loco dictæ Provincie, sicut præmissum est, inquirere, & inquisitionis officium terminare.

Liceat insuper cuilibet suffraganeorum prædictorum ejusdem sacri concilii auctoritate ubilibet infra Provinciam de injuriis ecclesie super seu ex personarum ecclesiasticarum sibi subditarum illatis inquirere, & cognoscere, ac sine debito terminare. Si quis autem de prædictis suffraganeis pro negotio mortis, vel captiõis Patriarchæ, vel alicujus suffraganeorum suorum, per Patriarcham, qui pro tempore fuerit, seu per capitulum Aquilejensis ecclesie, juxta tenorem constitutionis prædictæ, vocatus in termino ei præfixo cum alio, jullo impedimento cessante, venire contemplerit, ab executione Pontificalis officii & ingressu ecclesie per sex menses sit ipso facto suspensus.

Quod autem circa finem constitutionis prædictæ de captione vel morte interiorum Prælatorum vel quorumlibet clericorum subjungitur, cum nimis grave fuerit revocantes illud moderando statuimus: Ut efficaciter, & indilate provideant locorum ordinarii super captiõibus, interfectionibus & injuriis prædictorum secundum juris remedia prout melius, & utilius viderint expedire.

Moderatio, & Declaratio constitutionis (quia nonnullas) de occupatoribus, & Invasoribus bonorum ecclesiasticorum loquentis.

Constitutionem bonæ mem. Raymundi Patriarchæ Aquilejensis Prædecessoris nostri, quæ incipit, Quia nonnullas, contra occupatores, detentores, & Invasores bonorum, & jurium ecclesiasticorum editam, quoad quædam quæ videbantur superflua, breviantes, & quoad quædam

dam que minus clara erant melius declarantes, A
hujus sacri concilii approbatione: Universos, &
singulos, cujuscumque fuerint dignitatis, honoris,
& gradus, qui aliqua ecclesiastica bona immobili-
a, decimas, jurisdictiones, honores, seu jura
spiritualia, vel temporalia, vel res quaslibet ad
cultum divinum spectantia deinceps occupave-
rint per se, vel alium, seu alios, directe, vel
indirecte, aut personas ecclesiasticas in posses-
sione prædictorum molestaverint, quominus ea,
seu redditus & proventus eorum pacifice perci-
pere possint, ipso facto excommunicationis
vinculo innodamus.

Si vero Civitas, communitas, vel universitas,
aut ipsarum Dominus temporalis in hoc deli-
querint, prædictæ Civitates, terræ, universita- B
tes, & tota terra, quam idem Dominus tem-
poralis teneret in Aquilejensi Provincia eccle-
siastico subiaceat interdicto.

Qui autem in prædictis, vel aliquo prædicto-
rum, hætenus deliquerint, nisi omnia taliter
occupata per eos infra duorum mensum spa-
tium, postquam hujusmodi nostra constitutio pu-
blicata fuerit, ecclesiis, seu Personis ecclesia-
sticis, restituant integraliter, eos ipso facto præ-
dictis sententiis, & pœnis decernimus subja-
cere: mandantes, ut Prælati hujusmodi a suis
subditis faciant observari, ne ipsi aut subditi
sui incurrant pœnam violentiam interdictum.

Prædictis autem adjicimus, quod Patriarchæ,
qui pro tempore fuerit, liceat auctoritate præ-
sentis concilii contra quoslibet occupatores, &
invasores prædictos etiam subditos suffraganeo-
rum tuorum ubilibet infra Provinciam Aquile-
jensem procedere, ac eos per juris remedia ad
debitam restitutionem compellere.

*Quod suffraganei super his, hoc est homicidiis,
qua in sua jurisdictione commissa fuerint, pos-
sint delinquentes absolvere a sententiis latis per
Concilia Provincialia.*

Animarum saluti prospicere, ac ordinariæ
Potestati deferre volentes, cuilibet suffraganeo
Aquilensis Ecclesiæ facultatem liberam imper-
timur, quod super his hoc est homicidiis qua
fuerint in sua Diocesi, vel jurisdictione com-
missa, possit ab omni sententia excommunica-
tionis, suspensionis, & interdicti, quæ per præ-
sens Concilium, vel alia concilia Provincialia
nostra vel prædecessorum nostrorum lata fuis-
sent, præterquam in casibus constitutionis il-
lius: Horribilium scelerum: delinquentes absol-
vere, ac ipsas sententias secundum juris ordinem
relaxare.

*Quod contra Laicos injuriantes Ecclesiasticis Per-
sonis, & bona eorum occupantes ecclesiasticus
Judex procedere possit tanquam judex com-
petens.*

Quia quamquam per minus peritos revoca-
tur in dubium, an contra Laicos injurias Præ-
latis, & Personis ecclesiasticis irrogantes, seu
res, & bona ecclesiastica indebite occupantes,
ecclesiasticus Judex procedere possit, hoc ap-
probante Concilio declaramus: Quemlibet suf-
fraganeum, & ejus Vicarium, quo ad ea quæ
commissa essent in sua Diocesi, contra præ-
dictos esse Judicem competentem, & ita fuisse
in dicta Provincia hætenus (48) observatum.

Quod Provinciale Concilium de biennio in biennium in crastinum S. Marci in Aquilejensi Ecclesia celebretur, & quod Prælati venientes ad Concilium nihil domus Patriarchæ, vel familiaribus suis, & moderatam ducant familiam.

Insuper statuimus, & sacro approbante Con-
cilio ordinamus, ut deinceps Provinciale Con-
cilium Aquilejense (49) de biennio in bien-
nium in crastinum festi B. Marci Evangelistæ,
qui Provinciæ Aquilejensis fundavit Ecclesiam,
in eadem Ecclesia celebretur. Mandantes cui-
libet suffraganeo, & aliis quibuscumque Præla-
tis, qui ad ipsum Concilium celebrandum con-
venient, in virtute sanctæ obedientiæ, ne Pa-
triarchæ, vel familiaribus suis aliqua (50) en-
sena, seu (51) eulogia deterant, nec super-
fluam ducant familiam, sed moderatam secun-
dum ecclesiæ facultatem, & quam ducerent
per suam Diocesium, nisi forte ad ducendam
majorem necessitate nimia urgerentur. Quod
si contra fecerint, duplum dare teneantur (52)
Leprosis.

*De exequiis celebrandis pro anima Patriarchæ,
vel alicujus sui suffraganei decedentis.*

Item statuimus, & hoc approbante concilio
ordinamus, ut cum Patriarcha, qui nunc est,
& pro tempore fuerit, naturæ debitum contin-
get persolvere, suffraganei singuli postquam de
ipsius Patriarchæ obitum per Aquilejense capi-
tulum sibi fuerit intimatum, solemnes exequias
celebrent, & pro ejus anima Missas 60. fa-
ciant celebrari. Pro anima vero cujuslibet suf-
fraganei modo simili, postquam ad Domini
Patriarchæ & aliorum suffraganeorum de ipsius
obitu notitiam pervenerit, exequias, & 30.
Missas celebrari volumus pro quolibet prædi-
ctorum.

Edictæ, promulgatæ, lectæ, & publicatæ fue-
runt prædictæ constitutiones in Provinciali Con-
cilio Aquilejensi, in Aquilejensi Ecclesia die
Lunæ 25. Mensis Aprilis, & die Martis, ac
Mercurii sequentibus celebrato per Reverendis-
simum in Christo P. & DD. Bertrandum Dei
gratia S. Sedis Aquilejensis Patriarcham, ve-
nerandisque Viros Patres ejus suffraganeos in-
frascriptos, videlicet Dominos Ildebrandinum
Paduanum, Garziam (53) Feltrensem, & Bel-
lunensem, Benedictum Cumanum, Guidonem
Concordiensem, Blasium Vicentium, Petrum
(54) Trivisium, Natalem Emonensem,
Joannem Parentinum, Marcum Justinopolita-
num Episcopos, ac Ven. viros Dominos fra-
tres Ludovicum Sextensem, Odoricum Belli-
nensem, Bertoldum de Arnolstain, Omnibo-
num S. Mariæ in organo suo, & syndicario
nomine (55) Oeconomi capituli Veronensis,
Monasteriorum (56) Abbates. Nec non pru-
dentes viros Hermanum de Parma Dominorum
Nicolai Tridentini, Fratrem Philippum (57)
Fratris Pacis Tergestini, Presbyterum Menerum
Sergii Polensis, Franciscum de Bononia (58)
Fratris Francisci Cenetensis episcoporum vica-
rios & procuratores, ac Guilielmum Præposi-
tum Pifini Yconomum Ecclesiæ Petenensis
Sede vacante. Et etiam per venerandos vi-
ros Dominos Guilielmum decanum, & capitu-
lum

Blasi Episcopi Vicentini Nucei ad hoc delegati a Berrando A Patriarcha an. 1316. mentionem habet Ughalio in Verone-

38 *Præterit malitia temporis.* Hæc est Constitutio fr. Latii Legati, ut cuique legenti liquere poterit.

39 *Ecclesiastica carcerum sepultura.* Mirum, quomodo carere debent ecclesiastica sepultura qui fuerant ad communio-

30 *Immediata subiectio.* Tempore Berrandi nostri non erant extera monasteria univèrsa hujus Provinciæ, ex quo

31 *Focarias.* Focaria proprie est ancilla sive potius famulæ

32 *Penitentiariorum.* Hujusmodi munus penitentiariorum, qui loco Episcopi a gravioribus criminibus & censuris absolventur,

33 *Medium.* Cum parvissima esset indulgentiarum dispensatio antiqui sæculi, tamen processu temporis post sæculum

34 *Utra annus.* Hic annus non signat terminum, sive tractum

35 *Quadragesimarium.* Hoc est indulgentia quadragesima sive

36 *Vel pontium.* Pontium erectio vel relictio ponitur hic in

37 *Quæ sunt.* Constantis fuit sacrorum canonum tam juris veteris in can. non plures de consecr. dist. 4. quam

38 *Romæ.* Hujusmodi banna sunt publicationes matrimonii

39 *Foris præmissi.* Legendum forte non præmissi, ut hæc

40 *Quinque libarum.* In Concil. Lateranensi IV. cap. 51.

41 *Legisperitias.* Hoc est legitimas, & secundum regulas

42 *Singulari.* In gravioribus aliquibus delictis, in jure tamen

43 *Cautionem.* Hanc cautionem in jus commune deduxerat

44 *Ad quantam rationem.* Hoc est habita ratione ad centum,

45 *Relaxet.* Hujusmodi juramenta de usuris solvendis vel

46 *Nocturna.* Hinc evincitur adhuc tempore B. Berrandi

47 *Confessio.* Id est confessarius in aliis etiam conciliis pro

48 *Hærens observatum.* Ea tamen observantia posterioribus

49 *De biennio in biennium.* Cum Concilium Lateranense V. cap. 6.

50 *Eulogia.* Sic in codice; sed illud vocabulum nec in glossario

51 *Eulogia, pro eulogis.* Eulogis propria sunt panes, qui offerbantur

52 *Eulogis præterea dictæ quævis munera,* que non tam ex debito,

53 *Lepræ.* Hoc est locus pile pro cura leproforum institutus,

54 *Lepræ.* Hoc est locus pile pro cura leproforum institutus,

55 *Lepræ.* Hoc est locus pile pro cura leproforum institutus,

ANNO
CHRISTI
1119.

infirmi loca pia in hac Provincia: in Aquilejensi vero
Dioecesi jam erat adhuc seculo 12. cum Urini extra mura-
lia esset unum ierobacomicum sub titulo S. Lazari, cujus
Ecclesie adhuc extat, sed inditum loci ab aliorum con-
fessio separata, ut supra morbus erigit, desit in usu esse,
& bene fuerunt Hospitali pauperum & infirmorum unita.

11. *Feltrensem & Bellunensem.* Gorgias iste, qui apud
Ughellum corruptus dicitur Gorgias de Lusis, utriusque Ec-
clesiam tam Feltrensis quam Bellunensem fuit Episcopus squi-
dem, cum haec duo Ecclesie ab initio fuissent distinctae, &
singulae propriam sedem & proprium Episcopum habuissent
usque ad an. 1109. sed inter eos simulatae essent eo usque,
ut populi se invicem bello paterent; ad tollenda hujusmodi
diffidia, & populos pace uniuendos, Torrensius Feltrensis &
Anselmus Bellunensis auctoritate Innocenti Papa III. transfe-
rerunt, ut uter illorum superior alteri esset, utriusque Ec-
clesiam Episcopus esset, & serie primam eadene Anselmo,
Torrensius utriusque Ecclesie factus Episcopus Ecclesiam &
populum conjunxit. Unio perduravit usque ad tempora Pii II.
Papae, qui anno 1461. eas Ecclesias denuo separavit, & utri-
que Ecclesie suum Pastorem attribuit. Videm. Ughel. in Fel-
trenibus in principio.

12. *Trivisium.* Hoc est, *Trivisanum*; sive & melius
Tarvisinum.

13. *Oeconomi.* Veronensis Ecclesiam sedes tunc vacabat per
mortem Bartholomaei Scaligeri a Martino Patruo eidem illam:
prout capitulum elegerat in Oeconomum Martinum

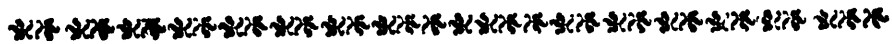
Archipresbyterum S. Stephani, & Galileum Zeltium in
Vicarium generalem sede vacante. Oportet ergo interve-
niam syndacario nomine, hoc est tanquam syndacus & Pro-
curator Oeconomi in temporalibus, & capituli sive Vicarii
capitularis in spiritualibus Ecclesiam Veronensem.

14. *Abbat.* Abbatem interueniunt in concilio provinciali-
bus non de necessitate, sed conuenienter ad decorum, & ad
auxilium Episcoporum; qui tamen non decisivam, sed con-
sultivam tantum vocem habent, ut respondit Gregor. XIII.
concilio Rothomagensi, quae responsio habetur tom. 15. conc.
collect. Labbe pag. 874. ad calcem eiusd. concilii sub nu-
mero 3.

15. *Fratris Pacis.* Hic Pax fuit ex ordine Praedicatorum
Lombardis Provincialis, & pro Vicario habuit Fr. Philip-
pum Regularem veritatem ejusdem ordinis.

16. *Fratris Francisci.* Hic Franciscus fuit celebris Theo-
logus & declamator ex ordine Servorum B. M. V. ad Epi-
scopatum assumtus.

17. *Imperiali &c.* Hoc est, *Imperiali auctoritate Nova-
ria*, qui publicavit supra scriptas constitutiones. Apposita
est autem haec subscriptio, ut indicetur codex transcriptus ex
originali subscripto manu ejusdem Notarii. Codex, unde
tractum est hoc exemplum, est codex membraceus opti-
mo charactere scriptus, qui proinde videtur scriptus eodem
seculo decimo quarto, quo fuit celebratum idem concilium,
& asservatur in Archivio capituli Utinensis.

ANNO
CHRISTI
1119.

CONSTITUTIONES * PADUANÆ

* Ex cod. Va-
tic. 1119.
acceptis.

Ab Ildebrandino Paduano Episcopo in Synodo
anni MCCCXXXIX. conditæ.

In nomine Domini nostri Jesu Christi, & glo-
riose Virginis Mariæ Matris ejus. Hæ sunt
constitutiones Reverendi Patris Domini Ilde-
brandini, permissione divina Episcopi Patavini.

Quia secundum varietates temporum muta-
tionem recipiunt constitutiones humanæ,
congruum est, ut temporum conditione muta-
ta, constitutiones etiam immutentur. Nos itaque
Ildebrandinus permissione divina Episcopus
Paduanus, recentibus constitutionibus domini
Fratris Joannis (super hæc verba ponitur *Ilde-
brandini*) olim episcopi Paduani antecessoris
nostri, quas solas in nostra Paduæ Civitate,
& Dioecesi invenimus observari, prospeximus, quod
nonnullæ earum modernis temporibus declara-
tionibus, & suppletionibus indigebant; plures
autem erant utiles, & salubres. Ea propter
superfluas amoventes, utiles approbantes, du-
bias declarantes, atque suppletas de concilio
venerabilium virorum dominorum Gregorii de
Janua, Leonardi de Carraria, & Perencani de
Carraria canonicorum ecclesie Paduanæ in ge-
nerali Synodo totius cleri Paduani, specialiter
ad hoc congregata presentibus, ac etiam ve-
nerabilis viri domini Barufini de Cremona Ca-
nonici Paduani, licet in prædicta Synodo per-
sonaliter non existentis, quoniam pro traden-
dis negotiis nostræ cathedralis ecclesie Padua-
næ, & aliarum ecclesiarum Civitatis, & Dio-
ecesis Paduanæ, ipsisque auctore Domino utili-
ter promovendis ad hanc præsentem diem duxi-
mus, congregandam; Constitutiones infra scriptas
renovamus de novo, constituimus, & ordina-
mus mandantes eas prout inferius continetur,
per nostros subditos inviolabiliter observari.
Præcipientesque omnes alias constitutiones præ-
decessorum nostrorum vel nostræ, quæ non repe-
rentur scriptæ in libro presentium Constitutio-
num pro vacuis, revocatis, cassis, & irritis ha-
beantur.

De reverentia ad Fidem catholicam.

I. Admonemus omnes tam clericos quam
laicos, tam mares, quam feminas nostræ civi-
tatis, & dioecesis, quod fidem sanctam catho-
licam, & omnia divina statuta reverentur,
teneant, & observent, & quod in omnibus,
& per omnia libertatem ecclesiasticam studeant
defensare.

*De trahentibus Clerico ad iudicium
seculare.*

II. Statuimus, quod nullus clericus, vel sa-
cularis persona trahat alium clericum, sive
Ecclesiasticam personam ad iudicium seculare,
alioquin nisi in primo præcepto facto in foro
seculari post decem dies destiterit, pro ipso
facto sententiam excommunicationis incurrat.

Quia per mutationem status mutare forum
nonnulli laici arbitrantur, quidam eorum, dum
accusati sunt, seu condemnati de criminibus
per iudicem secularem, ut eorum manus effu-
giant habitum Religionis assumunt, ex quo
graves quæstiones, & scandala non modica
oriuntur. Ideoque volentes hujusmodi quæsti-
ones, et scandala amovere, statuimus, ut nullus
Abbas, vel Prior, Abbatissa, seu Priorissa ali-
cujus monasterii Dioecesis Paduanæ aliquem
conditionis prædictæ subiectum jurisdictioni Civi-
tatis Paduæ intra jurisdictionem nostram ad pro-
fessionem recipiat, sive ad habitum regularem.
Quod si contrafecerit hac generali monitione
præmissa denuntiamus ipsum nullatenus defen-
dendum. Hoc idem in his, qui debita con-
traxerunt ante status mutationem volumus ob-
servari.

Dm.

ANNO
CHRISTI
1133.

*De utentibus falsi Probationibus in causis,
quæ in curia ecclesiastica ven-
tilantur.*

III. Statuentes prohibemus ne aliquis clericus, vel laicus in curia, vel foro judiciali in causis spiritualibus, vel matrimonialibus, aut etiam in aliis causis, litteris, vel instrumentis, testibus, aut aliis probationibus falsis scienter utatur; adjicientes, quod si aliquis contra hoc nostrum salubre statutum venire tentaverint, aut falsum instrumentum fecerit, vel fieri procuraverit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Et idem statuimus de advocatis, & subornatoribus testium.

De vita, & honestate clericorum.

IV. In hac generali Synodo movemus solemniter semel, secundo, & tertio omnes & singulos nostræ jurisdictioni subiectos tam hic præsertim, quam abieptos, qui hic haberi pro clericis, & gaudere intendunt privilegio clericali, ut de cætero clericaliter vivant; & honeste incedant coronam in capite, & tonsuram in capillis congruentem, patentibus auribus more clericorum, vestes & habitum clericalem continue deserventes, & alia faciant, & observent, quæ in veris clericis requiruntur. Artes, seu mercationes illicitas non exercent; officia, & stipendia secularia non recipiant. Nullus earum ad consilia, in quibus negotia bellica, vel alia clericali ordini indecentia tractantur, accedat. Officia clerici incompetentia non recipiant. Sed ab his, & aliis, quibus clericalis deformetur honestas, prorsus ablineant. Quicumque vero prædicitis, vel alicui eorum contraire vel facere deprehensus fuerit, vel inventus, eum nec habebimus pro clerico, nec etiam defendemus.

Item statuimus, ut nullus Religiosus deponat proprium suæ religionis habitum assumendo habitum secularem, ut habitu transformato possit licentius, & liberius nefaria perpetrari; perpetrare volentes, quod omnes tales transgressores ipso facto sententiam excommunicationis incurrant.

Quia peccatis exigentibus incontinentiæ vitium clericis occupavit, quod filii progeniti manifeste testantur; idcirco iniquitates ipsorum volentes quantum possumus cooperiri, statuendo præcipimus, ut nullus clericus, cujuscumque status, seu conditionis existat filium ex fornicatione progenitum post se ducat, nec etiam dictis sacerdotibus serviant in divinis, & altaribus cum eisdem administrant, ne ipsius incontinentiæ vitium ipso filio attestante omnibus revelent. Quod si quisquam hujusmodi constitutionis nostræ transgressor extiterit, in quadraginta solidorum Venerorum parvorum pro qualibet vice sententialiter condemnamus, medietatem ejus condemnationis concedimus accusanti, seu ad nostram noxiam perducanti.

*De Clericis moram trahentibus extra Diocesium
Padua.*

V. Cum autem nonnulli Presbyteri, & Clerici, qui in nostrâ diocesi beneficia obtinent, extra nostram jurisdictionem evagentur, itaque nobis pro certo constare non potest, ubi ipsos requiri, seu citari mandemus. Omnes & singulos, qui taliter se a suis beneficiis absentarunt, primo, secundo, & tertio peremptorie in hac

A Generali Synodo movemus, & præfenti constitutione statuimus, & mandamus, quatenus infra sex mensium spatium a publicatione præfentis Constitutionis ad sua beneficia redire debeant, deservituri pro se suis beneficiis, prout superius est expressum. Alioquin contra hujusmodi absentes procedemus prout æquitas suadebit, ac utilitati ecclesiarum, & eorum saluti videbimus expedire.

De residentia Clericorum.

Quia beneficium ecclesiasticum propter officium illud confertur, & satis videtur indignum ut clericus beneficium percipiat, & ecclesiam, a qua beneficium habet, non serviat, hoc generali edicto movemus solemniter semel, secundo, & tertio omnes, & singulos Clericos jurisdictioni nostræ subiectos beneficium ecclesiasticum obtinentes, & sub excommunicationis pœna districte præcipimus, ut quilibet in ecclesiis suis, in quibus beneficiati sunt, debeant residere, ipsis ecclesiis, sicut beneficii onus requirit, servientes debite in divinis, nisi cum eis super hoc dispensatum fuerit, vel a nobis de non residendo licentiam obtinuerint specialem. Quos nihilominus non residentes volumus contribuere, & servire residentibus, & præcipue sacerdotibus juxta suorum beneficiorum facultates, nec ipsæ ecclesie divinis obsequiis defraudentur.

De rebus ecclesie non alienandis.

VI. Statuimus, quod nullus vendat, permutat, alienet quocumque alienationis titulo pignori, vel hypothecæ obliget calices, cruces, vasa argenti, libros, paramenta, & quæcumque ornamenta ad ornatum altarium seu ecclesiarum, seu divinum cultum pertinentia in nostrâ ecclesia cathedrali sine licentia nostra, ac archiepiscopi, & Capituli nostri Paduani; in aliis autem ecclesiis, seu monasteriis Civitatis, Diocesis Paduanæ sine nostra, vel successorum nostrorum licentia, & auctoritate. Contrarium autem facientes, ac res prædictas vendentes, permutantes, alienantes, pignorantes, seu hypothecantes; necnon prædictarum rerum emptores, ac quocumque de prædictis modis receptores, & super illis pecunia, seu res alias mutantes, excommunicationis sententiam, quam ex nunc in ipsos in his scriptis proferimus, incurrere volumus ipso facto.

Ex frequentibus querelis quorundam laicorum didicimus, quod nonnulli clerici, ac personæ ecclesiasticæ tam beneficiati, quam etiam qui non sunt beneficia ecclesiastica assecuti nostræ jurisdictioni subiecti tam principali, quam fidejussorio nomine se obligant apud eos, qui dum in judicio confessi fuerint, vel convicti, ut suis illudant creditoribus, se bonis cedere profitentur, allegantes, quod inanis est actio, quam inopia creditoris excludit. Nos igitur ipsorum fraudi, & malitiæ volentes salubriter obviare, statuimus, ut nullus clericus cujuscumque status & conditionis existat, nec persona ecclesiastica de cætero obliget, se ad quemquam, ultra quam facultatum suarum se vires extendant; quod si fecerint, & in judicio convicti, vel confessi super prædictam exceptionem ausi fuerint allegare, in ea perseverando, eo ipso a perceptione fructuum beneficiorum suorum præfentis constitutionis vigore decernimus manere suspensos, & ipsos fructus creditorum utilitatibus applicamus. Qui si

ANNO
CHRISTI
1133.

Hæc inscrip-
tio postea
est alia ve-
teri manu,
nec nume-
rum habet
adaortum.

du-

ANNO
CHRISTI
1135

ANNO
CHRISTI
1135

durante huiusmodi suspensione aliquid de fru-
ctibus ipsius attingere, quocumque quæsito colo-
re, vel in ipsa suspensione perseveraverit per
sex menses animo indurato, eo ipso excommu-
nicationis sententiam incurrat, & nihilominus
procedemus ad privationem beneficiorum ipso-
rum, si in ipsa sententia excommunicationis per-
severaverint, prout æquitas suadebit. Prædicta
autem locum habere volumus non tantum in
contrahendis debitis, sed etiam in contractis.

De inventario de bonis Ecclesiarum conscribendo.

VII. Ut bona ecclesiarum conserventur illa-
sa hac synodali constitutione duximus statuen-
dum, ut quicumque Prælati, aut rector ali-
cujus ecclesie ad Rectoriam, seu dignitatem de
cetero assumetur, sub pœna decem librarum
parvarum, postquam fuerit adeptus corporalem
possessionem, infra spatium unius mensis bono-
rum omnium mobilium monasterii, Abbatis, seu
Prioratus, vel ecclesie, ad cuius regimen
assumetur, inventarium confici faciat per publi-
cum instrumentum; ut per hoc appareat, utrum
bona eius administrationi commissa minuantur,
sive etiam augeantur, & infra ipsum mensem
ipsius inventarii copiam nobis debeat præsentare.

De Monasteriis Monialium non intrandis.

VIII. Statuimus, quod nullus religiosus, nul-
lus clericus, nullus laicus cujuscumque status,
Ordinis, vel conditionis existat, personis, &
casibus infra scriptis exceptis, audeat intrare mo-
nasterium aliquod Monialium Civitatis, seu
Diocesis Paduanæ, nec in Chororum ecclesiarum,
quæ sunt in monasteriis supradictis, neque in
Clausura, vel alias clausuras præfatorum mona-
steriorum. Statuimus etiam, atque præcipimus
Abbatissas, Priorissas, & singulis monialibus præ-
fatorum monasteriorum, quod prædictos intrare
prohibitos ad ipsa monasteria, & loca prædicta
non recipiant, nec admittant, ipsique non lo-
quantur, nisi in casibus supra scriptis. Con-
trarium autem facientes, excommunicationis
sententiam, quam ex nunc in omnes prædictos
religiosos, clericos, laicos, Abbatissas, Prioris-
sas, & moniales in his scriptis fecimus, incur-
rere volumus ipso facto. Medicis autem pro-
curandis, artificibus pro operibus exercen-
dis, advocatis pro consiliis præbendis in causis
monasteriorum; notariis pro instrumentis con-
ficiendis & testibus tunc opportunis; visitato-
ribus, sive generalibus, sive specialibus aliisque
sacerdotibus ad hoc specialiter deputatis, seu
deputandis, tam pro divinis Officiis celebra-
ndis, quam pro confessionibus audiendis, quam
pro sacramentis ecclesiasticis ministrandis, cum
casus & necessitas exegerit intrandi ad loca præ-
dicta, licentiam impertimus; ita tamen, quod so-
li cum aliqua moniali casu confessionis ex-
cepto nullatenus conversentur. Et cum audiunt
confessiones monialium non infirmarum, audi-
ant eas ad aliquam fenestram ferratam pariete
intermedio existente. Et cum audiunt confes-
siones infirmarum, audiunt eas in tali loco, quod
duæ saltem moniales ad hæc per Abbatissam
deputandæ videre, & non audire valeant utrius-
que personam. Prædicti autem visitatores, nisi
magna necessitas exigat clausuram introire mona-
steriorum, non intrent; sed cum uno admodum
honesto socio in loco non suspecto moniales
examinent, & suum officium exercent.

Inhibemus etiam sub pœna excommunicationis,
quod mulieres alias cujuscumque conditionis,
illis exceptis quarum honesto & familiari obse-
quio utantur pro necessitatibus monasteriorum,
& monialium prædictarum infra clausuram præ-
fatorum monasteriorum non admittant.

Concedimus etiam, quod in solemnitatibus
Sanctorum, sub quorum nomine Ecclesie præ-
fatorum monasteriorum sunt dedicatæ, & in
ipsarum ecclesiarum consecrationibus religiosi,
clerici, laici, ac mulieres possint intrare eccle-
sias supradictas, & prima dumtaxat clausura
ipsorum monasteriorum; & tunc Abbatissa, &
moniales in loco decenti se teneant, ita quod
ipsarum honestas illæsa servetur. Concedimus
etiam, quod si Abbatissa, seu moniales supra-
scriptæ pro aliqua honesta causa, et specialiter
utilitate monasteriorum contingente, aliquibus
religiosis clericis, seu laicis loqui voluerint,
dummodo prædicti eundi ad prædicta monaste-
ria a nobis licentiam obtinuerint, seu a nostro
vicario in absentia nostra possint eis loqui, &
honestæ ac utilia negotia tractare cum eis. Et si
Abbatissa loqui voluerit, adhibeat secum duas
ad minus honestas, & antiquas moniales, quæ
audiant ea quæ loquentur. Si vero monialis
loqui voluerit, hoc faciat de licentia Abbatissæ,
quæ si licentiam loquendi concesserit, te-
neatur ei dare duas socias honestas, & antiquas,
quæ similiter audire possint ea quæ loqui vo-
luerint. Huiusmodi autem locutio semper fiat
per Abbatissas, & moniales ad fenestras ferra-
tas, & aliquo pariete intermedio.

*Qualiter confessiones per presbyteros audiri de-
beant.*

IX. Sancimus, quod Sacerdotes regulares, &
seculares in ecclesiis audientes confessiones mu-
lierum, non audiant eas in angulis ecclesia-
rum, nec in locis occultis, sed in tali parte,
quod utriusque personæ videri possint commu-
niter ab his, qui fuerint in ecclesiis præsentis.
Et confessiones mulierum non infirmarum al-
bi quam in ecclesiis non audiant. Qui accedunt
ad audiendas confessiones mulierum infirmarum,
audiant eas in tali loco, quod socius Sacerdo-
tis, & alia personæ in domo mulieris existen-
tes, videant Sacerdotis, & mulieris confitentis,
personam, & ita remotæ existant, quod confit-
tentis verba audire non possint. Contrarium
autem facientes viginti librarum pœnæ volumus
subjacere.

De celebratione Missarum.

X. Ne sacratissima officii Missæ devotio, in
qua fidei Christianæ fundamentum consistit, ex
quotidiana pluralitate apud Christianos minua-
tur, in hac generali Synodo statuimus, & in-
violabiliter observari præcipimus, ne aliquis
presbyter in civitate, vel diocesi nostra bis in
die Missarum solemniter celebrare præsumat,
exceptis casibus a jure permissis. Qui vero con-
trafecerit quadraginta solidorum parvorum per-
solvat, cujus pœnæ medietas sit illius, qui eum
studet accusare.

*De custodia Eucharistie, & qualiter ad infirmum
deportetur.*

XI. Statuimus præterea ne propter incuriam
sacerdotum divina indignatio gravius exarde-
scat.

1137
ANNO
CHRISTI
1137.

P A D U A N Æ.

1138

ANNO
CHRISTI
1137.

1137
scat, ut a Sacerdotibus Eucharistia in loco singulari, mundo, & clave signato prope altare, seu juxta semper honorifice collocata devote, ac fideliter conservetur, ne ad illam temeraria manus possit extendi. Hoc idem dicimus, & mandamus de custodia adhibenda de chrismate, & oleo catechumenorum, & etiam infirmorum. Adjicientes, ut cum sacra hostia ad infirmum portatur, sacerdos inductus superpellicio, seu cotta, honorifice ferat; & manifeste superposito velamine mudo, & campanula, & lumine præcedente, cum sit candor lucis æternæ, ut ex hoc apud omnes fides, & devotio augeatur. Prohibentes omnino ac sub pena excommunicationis mandantes, ne quis ipsum sacrum corpus ad infirmum occulte, seu absconse deferat, sicut a quibusdam audivimus impudenter fieri, portando ipsum sub cappa, vel indumento alio. Si vero in reditu ab infirmo in vase corpus Christi non fuerit, lumen extinguatur, & campanula non pulsetur, ne idolatrare aliqui videantur. Præcipimus etiam, quod sacerdos deferens ad infirmos corpus Christi numquam solus incedat, sed semper secum aliquem socium clericum, & si clericum habere non possit, socium laicum secum ducat.

parochiales presbyteros nostræ jurisdictioni subditos, ac districtè in virtute sanctæ obedientiæ sub excommunicationis pena mandamus, quatenus festum prædicti martyris gloriosi quod celebratur tertio die Dominica Mensis Maji in suis Calendariis debeant adnotare, ac ipsa die Festi cum populo sibi commisso sicut devote poterit, legitimo impedimento cessante venerandum corpus supradicti Patroni nostri visitare procuret; nec expectet de cætero ad prædictam solemnitatem per alios invitari.

De puerorum baptismo non differendo.

XV. Quia pungunt nos acriter aculeo doloris interius quædam verba, quæ de quibusdam parvulis absque salutifero Baptismatis sacramento ob parentum, ac capellanorum suorum negligentiam culpabilem decedentibus gratia divinæ visionis privatis audivimus; nos tanto periculo animarum, & damno inextimabili providere Deo propitio totis desideriis cupientes; hæc generali Synodo monemus solemniter semel, secundo, & tertio omnes & singulos presbyteros, & parochianos nostræ civitatis, & Diocesis tam præsentibus quam absentibus, quibus cura imminet animarum, & eis sub pena excommunicationis quanto districtius possumus præcipimus, & mandamus, quatenus parochianos, & populum sibi commissum utriusque sexus in ecclesiis suis, seu alibi, ubi & quando major convenerit populæ multitudo, ex parte & auctoritate nostrâ moveant solemniter, & sub pena excommunicationis districtè præcipiant, ut quilibet ex ipsis filios suos infra octo dies postquam nati fuerint ad ecclesiam deferri, & per parochiales sacerdotes suos baptizari faciant, & procurent. Volumus insuper, & mandamus, quod præsens monitio, & mandatum quolibet mense in qualibet ecclesia tamquam sacra lectio reperatur. Sacerdotum vero negligentiam, si per eos steterit quominus dicto termino parvuli baptizentur, & qui prædictas monitiones (contra) facere, ac hujusmodi constitutionem nostram singulis mensibus publicare distulerit, gravissime punietur.

Quod mulieres non teneant pueros in lecto infra biennium.

XVI. Nullæ quoque mulieres lactantes parvulos intra biennium existentes sub pena excommunicationis, in eodem lecto secum detinere præsumant, ne ipsos opprimant, & perimant dormientes, sicutque adrices funerum, quas nutrices esse convenit filiorum. Mandantes, quod sacerdotes parochiales in festivitatibus Nativitatis, & Resurrectionis Dominicæ, ac Pentecostes, & Assumptionis Domine nostræ, hoc statutum populo annuntiare infra Missarum solemnitas teneatur sub pena solidorum centum, quam incurrat, si hoc neglexerit adimplere.

De Simoniacis, & aliis injuste detinentibus ecclesiastica beneficia.

XVII. Quia simoniaca pravitas inter omnia crimina detestabilior judicatur, ideoque ejus respectu cætera quasi pro nihilo reputantur, ipsam a nostris subditis vigilantissimo studio intendimus amovere. Ideoque præsentis sanctione duximus statuendum, ut quisvis clericus tam subditus quam prælatus cujuscumque seu conditionis e-

De Ministrantibus Sacramenta extra suas Parochias.

XII. Ne ab illis videatur peccandi causa, invitatio, materia & exemplum procedere, a quibus peccatorum est venia postulanda, providemus, & statuimus, & irrefragabiliter definimus, quod nullus presbyterorum, capellanorum, vel clericorum Paduæ sit ausus egredi, vel exire parochiam propriam, & aliam ingredi ad audiendum confessiones, dandam Eucharistiam, conferendum baptismum, vel aliquod aliud ecclesiasticum Sacramentum; aut sponsam alicujus parochi in sua Ecclesia recipere, & illius in parochiam verbo, & licentia sacerdotis, vel sacerdotum, cujus quorumque est verbum, & licentia impetranda. Qui vero contra prædicta, vel aliquid prædictorum venire, vel facere præsumperit, quicquid obventionis ob hoc percepit proprio sacerdoti resignet, & loco pænæ viginti solidos parvorum distribuendos prout nobis placuerit in usum pauperum qualibet vice persolvat.

De cantibus ad funera absque invitatione.

XIII. Statuimus, quod nullus presbyterorum, capellanorum & clericorum sit ausus quovis modo ad alienam ecclesiam, monasterium, vel canonicum, aut alium locum secularem, vel religiosum ire vel accedere ad funus alicujus, vel ad aliud officium funeris, sive nocturnas exequias, vel vigiliis, nisi fuerit vocatus a presbytero vel rectore illius ecclesiæ, vel parochiæ, loci vel monasterii, seu pro voluntate hæredum defuncti specialiter invitatus. Qui vero contrafecerit pro pænâ quinque solidos parvorum prout nobis videbitur in usum pauperum convertendos solvere teneatur.

De celebratione Festi B. Danielis Mart.

XVI. Festum Beati Danielis Martyris nostri patroni singulis annis in nostra Paduana ecclesia futuris celebrari temporibus in perpetuum debitis devotione ac reverentia cupientes admonemus omnes, & singulos archipresbyteros, &

ANNO CHRISTI 1139.
 xistat, qui contra Deum & iustitiam, & bonum conscientie beneficium, seu dignitatem, vel rectoriam tenet, vel in futurum tenet, quod, vel quis per se, vel per aliam acquiritum fuerit, per simoniacam pravitatem, sine mora illud vel illam in nostris manibus libere resignet penitus & dimittat. Et ad restitutionem omnium fructuum, & proventuum, quos quilibet talis receperit, ipsi ecclesie, in cuius præjudicium recepit, integre restituere teneatur.

Contra occupatores beneficiorum ecclesiasticorum.

XVIII. Statuimus, quod nullus clericus, seu religiosus dignitatem, personarum, officium, seu beneficium ecclesiasticum cum cura, vel sine cura occupare, seu se in illis intrudere quovis quæsito colore præsumat. Et si quis contra fecerit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, nisi occupata dimiserit, & perceptos fructus restituerit, absolutionis beneficium nullatenus percepturus.

De Conspiratoribus.

XIX. Cum grave sit conspirationem facere contra quemquam, & multa mala ex conspirationibus oriantur, volentes super hoc malitiosum hominum obviare, statuimus, quod nullus clericus, vel regularis persona de cætero facere hoc attentet. Et si quis contra fecerit, canonice ultioni subiaceat, & poenas, quas duxerimus pro qualitate criminis imponemus.

De Usurariis.

XX. Ad hæc de usurariis quantum possumus libenter providere volentes, statuimus, & mandamus districte sub excommunicationis poena, quam in contrafacientem quemlibet ex nunc prout ex tunc proferimus in scriptis. Et ipso facto contrario incurrere volumus transgressores, quod nullus postquam præstita fuerit securitas de restituendis usuris extortis, & appellationis beneficio renuntiarum fuerit in eadem super aliqua sententia, seu interlocutoria, vel mandato lata, vel facto pro usuris restituendis appellare audeat, vel præsumat; nullique advocatorum seu procuratorum in causa talis appellationis patrocinari, vel agere, procurare, seu consilium impendere quocumque modo vel præsumat. Nos enim quoslibet advocatos, & procuratores officio in nostra curia ad annum a die transgressionis præsentis nostræ constitutionis suspendimus, & sine omni spe restitutionis suspensos esse volumus ipso facto.

Utriusque Testamenti pagina usurarum reprobatæ vorago ita quorundam animos cæca cupiditate fulcavit, ut quæ eos iure prohibente interdicta noscuntur, quæ sitis diversis fraudibus perpetrare conantur. Nonnulli siquidem senescentiam pecuniam exercentes alienam pecuniam, vel suam mutuam, nomine alieno aut suam per alios faciunt mutuari ut sic usurarii minime censeantur. Hos autem omnes, & quemlibet ipsorum ad restitutionem in solidum, & principaliter volumus obligari, & in electione sit auctorem quem eorum maluerit iudicio convenire; ita quod per conventionem unius non excludatur quin possit reliquum convenire, si a primo quod petierit non potuerit obtinere. Instrumenta quoque facta in filiis, nepotibus, aut uxoribus usurariorum manifesto

rum, seu per ipsos sub nomine depositi, vel mutui, vel sub aliqua quacumque forma verborum præsumptione violenta contractus usurarios esse censuimus, & in fraudem usurariorum esse confectos. Statuentes, quod tam in vita, quam post mortem ipsorum usurariorum, cum agatur de usuris huiusmodi repetendis cognoscatur, ac si in personis ipsorum usurariorum contractus essent huiusmodi celebrati.

Quia plures usurarii eorum ex usuris, quas extorquent, ut plurimum non instrumenta conficiunt, sed codices rationum, propter quod contingit, quod apud illos, qui usuras solverunt nulla remanent documenta, quibus probare possint usuras extortas, & sic ipsi remanent in gravi damno, & heredes in periculo animarum, cum sæpe dictarum rationum seu librorum copia denegatur; nos volentes tam indemnitati eorum, qui recipere debent, quam saluti decedentium, & ipsorum hæredum saluti providere synodali constitutione duximus statuendum, ut quamquam supradicti usurarii modo expresso mandent satisfieri de usuris, nihilominus ante assignationem librorum dictarum rationum omni fraude remota parochialis sacerdos talibus denegat ecclesiastica sacramenta. Quod si secus fecerit, sententiam excommunicationis incurrat. Et si ante assignationem dictorum librorum decesserit; non admittatur ad ecclesiasticam sepulturam; nec eis profitur quod dicant libros ipsorum rationum se non habere, etiam si protestentur velle firmare proprio sacramento, cum non sit verisimile, & si eos non habent dolo deseriat possidere, nisi forte habito respectu ad personas petentium, & quantitates petendas secundum arbitrium iudicantis securitatem præstent de restituendis usuris, credo petentium simpliciter juramento.

Usurariorum manifestorum saluti volentes latius providere, monemus omnes notarios, & eis sub excommunicationis poena mandamus, quam eorum quemlibet, si secus fecerint, incurrere volumus ipso facto, quatenus nullus eorum securitatem recipiat in civitate ab aliquo usurario manifesto sine nostra, seu nostri Vicarii licentia speciali, nisi forte tanta necessitas instaret, quod ad nos vel ad nostrum Vicarium absque more periculo recursus convenienter non possit haberi. Semper autem recipiatur securitas secundum formam nostræ Curie consuetam, & constitutiones Domini Patriarchæ super hoc promulgatas, quas sub poena, prædicta in libro nostræ Curie per manum publicam ipsorum notariorum expensis hæredum infra decem dies post mortem Testatoris volumus registrari, ut quilibet ipsius copiam possit habere absque dispendio expensarum. Et quia in forma securitatis cavetur expresse ut coram nobis, aut nostro Vicario fiant quietationes usurarum, & restitutio earundem, ut omnis dolus, & fraus cesset, qui consuevit exerceri in talibus, sicut rerum experientia manifesta docet; idcirco instrumenta restitutionum usurarum huiusmodi a libi facta, quam in securitate cavetur, quia suspitione non carent, decernimus non valere. Notariis autem existentibus in Diocesi propter locorum distantiam indulgemus, ut possint securitates huiusmodi recipere absque nostra, seu vicarii nostri speciali licentia, præsentem tamen nostro confessore, volumus nihilominus ut intra quindecim dierum spatium post mortem testatoris sub poena prædicta securitates

tes antedictas in libris curiæ registrare debeant, A
prout superius est expressum.

ANNO
CHRISTI
1339.

De sortilegis, & eorum pena.

XXI. Præcipimus, & statuimus sub excommunicationis pœna, quod nullus ad sortilegos, & sortilegos pro sortibus exercendis audeat habere recursum.

Item inhibemus, atque præcipimus, quod nullus sacramento Eucharistiæ, chrismate, oleo sancto, aqua benedicta abutatur, præsertim pro maleficiis exercendis. Nullus insuper demones audeat invocare, nec ad invocantes habere recursum pro invocatione huiusmodi exercenda; nullus insuper ossibus mortuorum, seu aliqua parte humani corporis hominis mortui, vel viventis uti valeat ad maleficia facienda. Si quis autem contrarium fecerit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. Et si sacerdos, vel alii clerici seu laici prædicta administraverint, adversus prædictos similiter excommunicationis sententiam ipso facto incurrant.

De Clericis lusoribus.

XXII. Hac Synodo Generali statuimus, quod nullus clericorum Paduæ in civitate, vel villis Diœcesis nostræ ludere audeat ad ludum aliquem, cum taxillis, vel alias inhonestum ubi denarii amittantur, sub pœna solidorum viginti, & quilibet sit acculator, & teneatur accusare quicumque viderit sic ludentes, & habeat medietatem banni.

De pœna Clericorum portantium arma.

XXIII. Quia clericorum arma debent esse orationes, & non ferrum, statuimus, ordinamus, atque præcipimus inviolabiliter observari, quod nullus clericorum Civitatis Paduæ, & Diœcesis audeat, vel præsumat alicujus generis arma portare per Civitatem vel villas Diœcesis Paduæ. Quicumque vero contra fecerit, & inventus fuerit cum armis percolvat, & perfolvere teneatur illa banna, & pecuniæ quantitates, quæ contra laicos Institutis Communis Paduæ continentur, ad quas eas ex nunc prout ex tunc scriptis præsentibus condemnamus. Verum quia supradicti clerici prætextu inimicitiarum capitalium, seu propter viarum discrimina, quæ allegant, prædictas pœnas effugiunt, declaramus, & pronunciamus, quod ad prædicta probanda nullatenus admittuntur, nisi ante inventionem armorum de prædictis inimicitiiis fides facta fuerit coram nobis, vel nostro Vicario, & notorium sit, ipsos per suspecta loca debere transire, & inventi fuerint tamquam viatores in itinere constituti.

Contra concubinos manifestos.

XXIV. Contra concubinos manifestos non intendimus ad præfens aliquid novum statuere, sed constitutionem bonæ memoriæ Domini Latini quondam Legati Sedis Apostolicæ in partibus istis, in qua dicitur quod omnes concubinari manifesti ipso facto suis beneficiis sint privati; proponimus executioni debitæ demandare.

Concil. General. Tom. XXV.

De Sacrilegis.

XXV. Excommunicamus, & anathematizamus in scriptis ex parte Dei omnipotentis, & nostra omnes effractoies, violatores, incendiarios ecclesiarum, & occupatores violentos bonorum mobilium ecclesiasticorum. Nec non eos, qui violententer occupant, vel furto subtrahunt calices, cruces, libros, ornamenta, seu paramenta quæcumque ad ecclesias, & maxime ad ornatum altaris pertinentia.

De pœna impediendum collationes ecclesiarum factas per episcopum.

XXVI. Quorundam Clericorum, & personarum secularium abulum, quæ ad ea quæ sibi a jure noverint interdita, ausu temerario manus extendunt, refrenare coercionem debita cupientes, hac synodali constitutione sancimus, monentes pro primo, secundo, & tertio perentorio, ut in ecclesiis quæ ad nostram ordinationem seu provisionem immediate pertinere noscuntur nullus postquam aliqua ipsarum vacare contigerit, nostram provisionem, seu ordinationem per se, vel per alium quoquo modo impedire præsumat, quominus nostra provisio, seu ordinatio debitum consequatur effectum. Alioquin quemlibet impediendum nostram provisionem, seu ordinationem, cujuscumque status, ordinis, vel dignitatis existat, nisi infra quindecim dierum spatium deslitterit a præmissis, excommunicationis sententiam incurtere volumus ipso facto.

Quod quilibet Prælati habeat ias Constitutiones.

XXVII. Mandamus, & præcipimus omnibus Abbatibus, Prioribus, Archipresbyteris, Propositis, ac omnibus Prælati ecclesias collegiatis habentibus, quatenus prædictas Constitutiones integraliter sub pœna quadraginta solidorum parvorum usque ad quatuor menses in suis ecclesiis pictas habeant, & eisdem studeant eorum subditis publicare.

Actum Paduæ in nostra Cathedrali Ecclesia in Generali Synodo totius Cleri Civitatis, & Diœcesis Paduanæ ibidem congregata anno Domini 1339. Indictione VII. die Mercurii septimo mensis Aprilis, præsentibus venerabilibus viris Dominicis Georgio de Janua, Leonardo de Carraria, & Perencano de Carraria, Canonicis prædictæ nostræ Cathedralis Ecclesiæ Paduanæ, ac providis, & discretis viris dominis presbyteris Bartholoto Rectore Ecclesiæ S. Clementis de Padua Primicerio Capellanorum Civitatis Paduæ, Presbytero Paduano, Presbytero Oliverio, & Presbytero Jacobo de Limignano mansionarii prædictæ nostræ ecclesiæ Paduæ, Bartholomæo de Valle Mortonis Archipresbytero de monte Silice, Bonaventura de Pulveraria, Archipresbytero de Triberano, Presbytero Andrea Plebano S. Eufemiæ, de Buigo Rico, Presbytero Paulo, & Presbytero Guillelmo Rectoribus ecclesiæ de titulo Plebium, & Ecclesiarum Diœcesis Paduanæ, Presbytero Bartholomæo S. Nicolai, Presbytero Thomasi no S. Martini, Presbytero Joanne S. Thomæ, Presbytero Luchefio S. Petri, & Presbytero Antonio S. Thomasi ecclesiarum Civitatis Paduæ Rectoribus, & Dominis Matthæo Laurentio quondam Domini Jacobi de Padua,

C e c c 2

Mar-

ANNO
CHRISTI
1339.

ANNO
CHRISTI
1144

Martino quondam Orthonis de Marostica Ju-
risperitis, Magistro Jacobo quondam Conradi
de Barbarano, ... Notario quondam Geraldini,
Bartholomæo Notario quondam Jacobi
Porcellæ, Bencivenne Notario dicto Cenne
quondam Petri, Vivano Notario Filio Lazarii,
& Oliverio Notario quondam Ottonelli de Ser-
medula omnibus officialibus Episcopalis Curie
Paduane testibus, & aliis pluribus.
Ego Ubertus filius Bartholomæi Porcellæ No-

tarius, Imperiali auctoritate Notarius publicus,
Civis Paduanus, & Officialis Curie Paduane
publicationi supradictarum Constitutionum in
prefata Synodo una cum prefatis testibus pre-
sens fui, ipsique de mandato ejusdem Domini
Episcopi Paduæ scripti, & in hanc publicam
formam redegi, meoque solito signo, & no-
mine roboravi rogatus in fide, (sic) & te-
stimonium omnium præmissorum.

ANNO
CHRISTI
1144

CONCILIUM TOLETANUM

Auctoritate Ægidii Toletani archiepiscopi, ad reformandos mores ecclesie
celebratum anno Domini MCCCXXXIX. tempore
Benedicti papæ XI.

TITULI CAPITULORUM.

1. De non alienando ecclesie dominio.
2. Ut nullus, nisi litteratus, ad clericatum pro-
moveatur.
3. Ut ex qualibet cathedrali vel collegiata eccle-
sia saltem unus ex decem clericis assumatur,
qui ad studia theologiae & juris canonici acce-
dere compellatur.
4. De procuratoribus episcoporum ad concilium mit-
tendis.
5. Ut rectores ecclesiarum nomina suorum paro-
chianorum annuatim in scriptis redigant.

PRÆFATIO.

Ægidius misericordie Divina archiepiscopus Tole-
tanus, Hispaniarum primas & regni Castelle
cancellarius, venerabilibus in Christo fratribus
Dei gratia episcopis, suffraganeis nostris, & a-
liis civitatis & diocesis ac provincia Toletane
prelatis, ac eorum capitulis, salutem in Chri-
sto salutis auctorem.

Officii nostri debitum exposcit, ut sollicitu-
dinis studium, & indefessas operationes,
prout possibilitati nostre permittitur, adhibea-
mus, ac cautela nostra custodiat, ne in his que
venerabilium sunt ecclesiarum, aliquid invasta-
bile inualecat, quod quietem impediatur earum
dem: utque sint in ecclesia Dei viri litte-
rati, qui jura ipsius tueantur, & in eorum ni-
tore Altissimus delectetur, ad cujus laudem &
gloriam, & felicem statum ac revelationem ec-
clesiarum, que ad præmissa pertinent, salubri-
ter ordinentur. Igitur ad editarum constitutio-
num observationem potius, quam ad earum
multiplicationem, summo opere intendentes, præ-
sentibus venerabilibus in Christo fratribus no-
stris Petro Segobienfis, fratre Alphonso Segun-
tinentis & Joanne Giennensis, episcopis suffraga-
neis nostris, & Palentinensis, Oxoniensis, Cor-
dubensis, & Conchenfis episcoporum & cathed-
ralium ecclesiarum provincie Toletane procura-
toribus, in concilio congregatis, has edidi-
mus constitutiones, quas jubemus in synodis in
nostra provincia proxime celebrandis publicari
& inviolabiliter observari.

B

CAPITULA.

I. De non alienando ecclesie dominio.

Dispendia ecclesiarum, tamquam no-
stris molesta visceribus, inferunt
nobis doloris acerbi puncturas: nec illa
dissimulare possumus, cum ea conspici-
mus & sentimus. Proinde quia experi-
entia docente vassallos ecclesiarum no-
vimus enormibus collidi jacturis, & ec-
clesias ipsas in suis juribus defraudari,
cum in ipsarum ecclesiarum locis per
eos, qui non sunt ecclesie vassalli, pos-
sessiones acquiri contingat, vestigiis præ-
decessorum nostrorum archiepiscoporum
Toletanorum inhaerentes, sacro appro-
bante concilio, statuimus, ne quis,
cujuscumque status aut conditionis exi-
stat, possessiones in locis, in quibus ec-
clesia dominium obtinet temporale,
consistentes, eis qui ejusdem ecclesie
vassalli tunc non sunt, vendere, aut
quovis alio titulo in eos transferre præ-
sumat: alioquin tam vendentes, aut
alias transferentes, quam ementes, &
alias ipsas possessiones recipientes, ex-
communicationis sententia ipso facto
volumus subiacere, & venditiones, &
emptiones, & alienationes ipsas cassa-
mus, & cassas & irritas nunciamus,
ac decernimus nullius prorsus existere
firmitatis: et nihilo minus possessiones
sic alienatæ ipso facto loci domino ap-
plicentur. Per hanc tamen constitutio-
nem non intendimus prohibere, quin
personæ, canonici, et alii cathedralium
et collegiatarum ecclesiarum, quarum
dominium est temporale, beneficiati ac
clerici, in locis ipsis ecclesie commo-
rantes, possint possessiones ipsas emere,
et quovis alio titulo acquirere, easque

cc-

ANNO
CHRISTI
1145ANNO
CHRISTI
1146

ecclesiis cathedralibus, collegiatis et parochialibus suae diocesis, aut vassallis ecclesiarum tantum, in vita vendere, et in morte donare, relinquere, seu legare. Absolutio excommunicationis hujusmodi constitutionis, post satisfactionem condignam hujus constitutionis, cuilibet episcopo in sua diocesi sit commissa.

II. *Ut nullus, nisi litteratus, ad clericatum promoveatur.*

Sup. ad ann.
1133.

Quia in constitutione recolendae memoriae domini fratris Guillelmi quondam episcopi Sabiniensis, in Castellae et Legionensibus partibus apostolicae sedis legati, quae incipit, *Cum in personis*, continetur, quod in personis ecclesiasticis ad sacros ordines et beneficia curam animarum habentia promovendis, idoneitas major requiritur, et amplior consideratur pericia litterarum; sitque ibi salubriter statutum, quod nullus clericus ad sacros ordines promoveatur, nisi saltem litteraliter sciat loqui: pari ratione sacro approbante concilio statuimus, quod quamdiu inveniatur clericus, qui litterate sciat loqui, vel promotus ad sacerdotium, qui possit et velit in beneficio, cui cura imminet animarum, instituti, episcopis dispensandi. ut is promoveatur ad sacros ordines et ad beneficium cum cura, qui litteraliter nescit loqui, et illud eidem conferendi facultas, praeterquam circa beneficiatos in ecclesiis cathedralibus et collegiatis, sit penitus interdicta. Quod si secus factum fuerit, sit irritum et inane. Insuper volumus, et districte praecipiendo mandamus, quod quilibet episcopus quotiescumque ordines habeat celebrare, tunc omnia promovendis coram se vocatis, constitutionem dicti domini legati, quae incipit *Detestandam prelatorum avaritiam*, in latino et vulgari faciat publicari.

III. *Ut ex qualibet cathedrali vel collegiata ecclesia saltem unus ex decem clericis assumatur, qui ad studia theologiae & juris canonici accedere compellatur.*

In alia etiam constitutione ejusdem legati, quae incipit, *Cathedrali ecclesiae*, statutum est, ut in qualibet cathedrali vel collegiata ecclesia, aliqui clerici ex beneficiis apti et docibiles, iudicio episcopi vel praelati et capituli, saltem unus ex decem de residentibus assumatur, qui ad studia generalia, theologiae,

* f. benefici-
cium.

et juris canonici, ac liberalium artium accedere compellatur. Quia nonnulli in executione hujusmodi constitutionis sunt remissi; volentes eorum negligentiam juris executione suppleri, sacro approbante concilio statuimus, ut si infra sex mensium spatium, juxta constitutionem ipsam ad studia litterarum mittere distulerint, extunc ea vice potestas eligendi et mittendi, ad nos et successores nostros totaliter devolvatur, consuetudinis vel statuti illius ecclesiae obstaculo non obstante.

IV. *De procuratoribus episcoporum ad concilium mittendis.*

Cum vero in constitutione domini Joannis quondam archiepiscopi Toletani praedecessoris nostri, quae incipit, *Episcoporum negligentiae*, contineatur, quod episcopi in casu, in quo fuerint legitime impediti, & cathedralium ecclesiarum capitula, mittant ad concilium procuratores idoneos, de statu propriarum ecclesiarum & diocesum informatos: statuimus, quod episcopi taliter impediti, procuratores alios ab illis qui per eorum capitula fuerint constituti, mittere teneantur. Quod si secus actum fuerit, contra eos perinde procedatur, ac si neminem transmisissent.

V. *Ut rectores ecclesiarum nomina suorum parochianorum annuatim in scriptis redigant.*

Cum nonnulli rectores ecclesiarum, & eorum vicarii, in observando constitutionem generalis concilii, quae incipit, *Omnis utriusque sexus*, inveniantur haecenus negligentes plurimum & remissi; ideoque universis & singulis ecclesiarum rectoribus, eorum vicariis, sub poena excommunicationis praecipiendo mandamus, quatenus dictam constitutionem diligenter observent, & nihilo minus quilibet eorum in sua parochia nomina suorum parochianorum, qui ad annos discretionis pervenerint, annuatim in scriptis redigant: & illos qui sibi vel alteri potestatem habenti, de quo constet ei, confessi fuerint, consignet, eoque ad recipiendum eucharistiam excitet. Quod si eam non receperint, nisi de consilio proprii sacerdotis ablineant, necnon & reliqui non confessi, post lapsum anni ab ecclesia, donec confessi fuerint, expellantur, & si sic decesserint, ecclesiastica careant sepultura.

ANNO
CHRISTI
1339.

Datum in ecclesia Toletana xiv. Kalendas Junii anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo nono, Indictione septima, pontificatus sancti patris & domini nostri, domini Benedicti Divina providentia pape XII. anno V. quod dictum concilium extitit terminatum, sub sigilli nostri appensione, presentibus Blasio Eximino archidiacono de Talavera, & Gonfalvo Roderici thesaurario, & Joanne Martini cano-

nico ecclesie Toletane, testibus ad premissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Martinus Nuncius portionarius in ecclesia Toletana, publicus in civitate & diocesi Toletana archiepiscopali auctoritate notarius, dictarum constitutionum publicationi & aliis omnibus & singulis supradictis, una cum dictis testibus, rogatus presentibus suis, eisque de mandato predicti concilii publicavi, meoque sigillo signavi.

ANNO
CHRISTI
1339.Ex Card. de
Aquirre con-
cil. Hisp. to.
2. p. 611.

CONCILIUM BARCINONENSE

Præside Card. Rhodensi Apostolicæ sedis Legato, celebratum anno Domini 1339.

Anno Christi 1339. Julio mense Barcinone Concilium celebratum est, præside Cardinali Rhodensi, apostolicæ sedis in Hispaniis Legato, assidentibus autem Archiepiscopo Tarracoeni, & omnibus ejus provinciæ Episcopis. Scopus ejus synodi fuit, ut de subsidiis Ecclesiasticis Regni Aragonum conferendis deli-

berarent. Adfuerunt etiam Rex, & Regina Aragonum & Bælearum, Petrus, & Raymundus Berengarius, Regis patris, Jacobus Urgelitanus Comes, & Ferdinandus Bælearici regis frater germanus. Vide *Sarritam in Indic. rer. Aragon.*

CONCILIABULUM CONSTANTINOPOLITANUM

ANNO
CHRISTI
1341.

In quo Palamica hæresis confirmata, anno Dom. MCCCXLI.

ANNO
CHRISTI
1341.

Inter Gregorii Palamæ, monachi primum ac deinde Thessalonicensis episcopi, errores, quibus hodieque infecta est Græca omnis ecclesia, hi fuerunt duo; alter quod distinctam esse naturam Divinam diceret ab ejus *ουσια*, hoc est actu, quo nomine Dei proprietates sive attributa intelligebat, ut ex Demetrio Cydonio constat, & manifeste Petavius noster ostendit *Teologic. dogm. lib. I. c. xlii.* alter, lumen illud aspectabile, quo in Thabore monte circumfusum est Christus, minime creatum fuisse, sed æternum ac Divinum, ipsumque quo Deus induitur. Gregorium cum oppugnarent Barlaam monachus, ejusque adjuvor Acindynus, sedandæ controversiæ causa coacta est Constantinopoli synodus in templo S. Sophiæ, in qua, præsentibus Andronico imperatore, qui Gregorio

Palamæ favebat, Barlaami & Acindyni catholica doctrina, & duobus illis Palamicæ hæreseos capitibus contraria, (1) damnata est. Quam pseudosynodum, tres alie consecutæ sunt, eidem hæresi suffragantes, quas ibidem Petavius explicat. Sed quia instituti nostri non est, illa Græcorum conciliabula, quæ post eorum a Romana ecclesia discessionem, infinita coacta sunt, persequi; & ne hoc quidem attigissem, nisi maximi esset supra cætera nominis: alius uberius enarrandis superfedeo. Hujus epitomen refero ex Nili schismatici synopsi concilio: cujus cum partes cæteræ, suum quemque locum superius habuerint, hanc desiderari non patiar: ne qua desit ex eo libello particula, quam hinc abesse conqueti merito quivis possit.

EX NILI SYNOPSIS.

ΕΚ ΤΗΣ ΝΕΙΑΟΥ ΣΥΝΟΨΕΩΣ.

Sancta & œcumenica synodus nona, imperante beatæ memoriz, & celebri imperatore D. Andronico Palæologo, & Joanne ejus filio, adversus Barlaamum & Acyndinum habita est. Docebant enim isti, modo nullam esse distinctionem inter Divine nature substantiam, & ejus actum, sed unum idemque esse: modo, distinctionem aliquam esse dicebant; verum ita, ut substantiam, increatam; substantiales vero atque naturales ejus actus, concederent

Ἁγία καὶ οὐκ ἐκκλησιαστικὴ συνόδος ἐν ἁγίῳ, ἡ γιγνομένη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ μακαρίου καὶ αἰδίου βασιλέως κυρίου Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, καὶ Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κατὰ Βαρλαάμ, καὶ Ἀκύνδινου. ἰδοὺ ματίσαν γὰρ ἔπει, καὶ μὴ ἰδεμίαν διακρίσιν εἶναι ἐπὶ τῆς θείας φύσεως ὑσίας, καὶ ἐπιργίας, ἀλλὰ ταυτὴν εἶναι καὶ ἀδιάφορον: καὶ δὲ διακρίσιν μὴ εἶναι ἰσχυρῶς πλὴν τῆν μὴ ὑσίαν ἀκτίσιν, τὸς δὲ αὐτῆς ὑσιώδους ἐπιργίας καὶ φυσικὰς συγχωρήσας ἑτέρας εἶναι,

(1) In hoc Concilio de dogmate actum non esse, neque definitum docet Allatius de Conf. Eccl. l. 2. c. 17. scilicet. 2. Paucis post diebus, Imperatore jam mortuo, Joannes Patriarcha alterum Concilium Ep. convocavit, cui Magnus Domesticus interfuit, in quo de illidem questionibus inter Gregorium Acyndinum Barlaami discipulum, & Palamam, acriter dimicatum est: Palamæ tandem victoria cessit. Vide Jo. Cantacuzeni Hist. l. 2. c. 40. & Gretierum in Annot. *ibid.* qui totum in hac synodo confectum in Cod. MS. Bibliothecæ Augustinæ vidisse, ac perlegisse testatur.

ANNO CHRISTI 1149

ANNO CHRISTI 1150

γαι, πλὴν τῶν ἀκτίων, ἀλλὰ κτιστός, καὶ ἐστὶν ἄκτιστος. Πρὸς τὸ ἐν τῷ Θαβωρίῳ ἐλάμψαν θεῖον ἰκτεῖν φῶς, φάσμα ἀλλοῦ καὶ κτιστοῦ, γινόμενον καὶ ἀπογινόμενον· ἀλλὰ ὅτι θείας φύσεως οὐσιαστικῶν ἀγγέλων, καὶ θεότητι, καὶ φῶς ἀπρόσιτον καὶ ὄν, καὶ λεγόμενον· κατὰ τὴν ἑν ἑνὴν λέγοντων συνήχθη ἡ ἀγία συνόδος αὐτῆ, ἐλιγξασα τὴν ἀνοηταίνοντος καὶ ψευδομάτους κατὰ τὰν εἰδόμενον λόγον, καὶ ἀσεβοῦντος μάλλον ἢ ἄλλων αἰρετικῶν· κέρησαν δὲ τὴν συνόδον πύργῳ Ἰσίδωρου Κωνσταντινουπόλεως, Λαζάρου Ἱεροσολιμίτου, Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἀντιοχείας διὰ τοσοῦτων, Γρηγόριος ὁ Παλαμῆς, Φιλόθεος ὁ Κόκκινος, καὶ ἄλλοι μοναχοὶ ἐσάρτησι καὶ λογαδίσι, οἱ καὶ αὐτοὶ ἀπεθιμάτισαν,

diversos esse, non tamen increatos, sed creatos. Præterea Divinum illud lumen, quod in Thaborio monte resulsit, omnino phantasma & creaturam fuisse, orientem ac intercedentem, dicebant; at neque Divinæ naturæ naturalem splendorem, & Divinitatem, & lumen, quod est et vocatur inaccessible. Adversus hos igitur ista docentes, congregata est hæc sancta synodus, quæ convincit eos insanix, omnigenique mendacii, atque impietatis, qua ceteros hereticos superarent. Intertuerunt huic synodo Isidorus Constantinopolitanus, Lazarus Hierosolymitanus, tum Alexandrinus ac Antiochenus per legatos, Gregorius Palamas, Philotheus Coccinus, et alii monachi multi virtute insignes ac selecti: qui etiam hos anathemate percusserunt.

Corr. θεῖο Παλαμῶν, ὅτι θεῖον * ἐπιρροῦντα δηλοῖ, θεοτικῶς * δὲ ἐπιρροῦντα· αὐτὸν δὲ ἴδιον ἐπιρροῦντα.

Traditione accepimus, Dei nomine, significari operationem; Divinitatis, operationem; nullo vero nomine, trium actum significari.

Παλαμῶν, ὅτι τὸ μηδεμίαν διώκειν ἢ ἐπιρροῦντα ἔχον, οὔτε τί ἐστιν· οὐδὲ ἐστὶν αὐτοῦ θεοτικῆς ἢ ἀφαιρέσεως· τὸ δὲ ἔχον, ἕτερον ἐστὶ πάντως οὐ ἔχει.

Traditione accepimus, quod nullam virtutem aut operationem habet, nec aliquid esset; neque poni tollive posse. Quod autem habet, omnino ab eo quod habet, esse diversum.

G. C. De his vocibus θεῖο & θεῖος, & quomodo altera operantem, actum altera significet, deque Palamarum super ea te doctrina, vide Petavium Theolog. dogmat. lib. 1. cap. xiiii.

CONCILIUM ANGLICANUM PROVINCIE CANTUARIENSIS

Contra procurantes sibi beneficia antequam vacent, anno Domini circiter M. CCC. XLI. celebratum.

Edidit collector Anglicanus, nulla temporis apposita nota: nisi quod Joannis Stetfordio Cantuariensi archiepiscopo tribuit: illudque proxime collocat, post ejusdem diocesana statuta anni MCCCXLI.

ESurientis avaritiæ cultus sic cupide sitim naturæ reficere voluntatis, ut tramite rationis abjecto, clerici quidam, ecclesiastica beneficia patronatus archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, & aliarum, tam ecclesiasticarum, quam secularium personarum, de possessoribus suis plena, inhumaniter ambientes, ea, quæ temporibus longe retroactis, figmentis variis præterentes vacasse, dum temporalium cathedralium vel conventualium ecclesiarum, ratione vacationis earum, vel terrarum aliarum custodia fuerat penes regem: se ad ipsa præsentari, vel sibi per eum conferri procurant, licet post præteritas vacationes hujusmodi, a diversis tantis temporibus possessa fuerint, quod vix aut nulla sit alicujus memoria causæ vacationis deductæ: quæ etiam aliquoties minus vera, & quæ nunquam subsint, allegantur. Quarum occasione præsentationum seu collationum, si per locorum ordinarios præsentati vel collatarii non admittantur hujusmodi, sicut non possunt, possessoribus canonice non amotis: ipsi extunc episcopos in foro seculari implicitant,

vel implicitari procurant: vacationum causas, non juris & facti, sed juris tantum, in dicto foro seculari discuti facientes; quo, beneficiorum hujusmodi possessores non sunt, nec admittuntur partes, ad litem taliter agitam; nec ordinariorum hujusmodi, de & super institutione, vel collatione, ac inductione, factis in beneficiis hujusmodi fides adhibetur in curia seculari. Unde accidit episcopis & aliis, quos litem hujusmodi non afficit, nec auget periculum, lites ipsas nullo modo vel segnitè defendentibus, pro præsentante & præsentatis, collatore seu collatariis, in foro seculari jus evincitur patronatus: timoreque vano executionis talis iudicii, cum a curia seculari episcopis scribitur, quod præsentatos, seu collatarios admittat hujusmodi, quandoque per se, quandoque per alios juris ignaros, quibus aliquoties vices suas committunt, taliter præsentatos, vel hujusmodi collatarios, admittunt, & in locum viventis possessoris per sententiam ecclesiasticam non amotis, de facto instituunt; & in beneficiorum re vera non vacantium possessionem indu-

Corr. ea que. for. quamquam.

Deest quod. Corr. litem. Corr. nec.

1151
ANNO
CHRISTI
1151.

VITA CLEMENTIS PAPÆ VI.

1152

ANNO
CHRISTI
1151.

ducunt, quin verius intrudant, & vitiosos con-
stituant detentores, in animarum deceptionem
multiplicem, & possessorum iustorum læsionem
enormem.

Nos igitur, adversus excessus hujusmodi,
præsens provisione concilii cupientes occurrere:
statuimus, quod quicumque clerici, ad digni-
tates, personatus, vel officia, seu præbendas,
aut alia beneficia ecclesiastica quæcumque, ple-
na & occupata, de facto se præsentari, seu ea
sibi conferri de cætero in nostra provincia pro-
curantes, si directe vel indirecte, contra epi-
scopos seu alios, in curia sæculari effectualiter
prosequantur, nisi prius de causis vacationum
præsentarum, ad ordinariorum mandata inquiri,
& possessores, per iudices ecclesiasticos com-
petentes canonice faciant amoveri, majoris ex-
communicationis sententiam incurrant ipso fa-
cto: & tamquam sic excommunicati, prout sunt,
ad beneficia talia nullatenus admittantur, sed
inhabiles ad ea hoc ipso perpetuo censentur.
Si vero quisquam contra hæc in occupatio per
alium beneficio instituat, vel admittatur de
facto, institutio seu admissio hujusmodi, eo ip-
so, nullius penitus sit momenti, & si episcopus
fuerit sic instituens vel admittens, a collatione
beneficiorum per duos menses; inferior vero epi-
scopo, ab officio & beneficio, donec resarciatur
priori possessori omne damnum, quod oc-
casionem institutionis vel admissionis & induc-
tionis hujusmodi noverint incurrisse, præsentis au-
thoritate concilii noverint se suspensos. Et in-
stitutus taliter, vel admissus, si se, vel alium
suo nomine, in beneficio per aliquem occupato
contra hæc patiatur induci, ipso facto censea-

Atur intrusor, & pœnas intrusionis in constitu-
tione Orthoboni contentas, necnon alias a ca-
nonibus & sanctis illicitas patribus, eo ipso in-
currat.

Per præmissa autem vel infra scripta, dignita-
ti regis vel coronæ, in iis quæ ad eas perti-
nent, non intendimus derogare, sed ambitio-
nem insatiabilem clericorum supradicta illicite
procurantium & prosequentium, ut præmittitur
cohibere; nec ordinariorum potestati, qua, be-
neficia ad episcoporum collationem spectantia
quovis modo occupata, de facto, illicite non
de jure conferre poterunt, volumus derogare,
nec eorum collationes beneficiorum admittentes
hujusmodi coardare. Cæterum, ne in foro re-
gis evincenti jus patronatus adversus alium, sua
victoria sit inutilis, si scribatur ordinario, quod
admittat præsentatum, ab illo qui jus patrona-
tus evicit, ad beneficium hujusmodi, si de ju-
re vacaverit, & de facto non obstitit præsentatus.
Sed si beneficium prædictum non vacave-
rit, illud domino regi vel justitiariis suis inti-
met ordinarius; excusando se, quod quia be-
neficio tale non vacat ad præsens, nequit
mandatum regium adimplere præsentatus; quia
per evincentem in foro sæculari contra ordina-
rium, ultra prosequens, spreta forma profes-
sionis in foro ecclesiæ, ut præmittitur, facien-
da, supradictas excommunicationis, inhabilita-
tis, & alias pœnas juris & constitutionum edi-
ctis, & alias pœnas juris & constitutionum edi-
ctas in hac parte, ipso facto incurrat. Jus ve-
ro patronatus evincenti licet præsentare, si vo-
luerit, ad beneficium hujusmodi, possessorem,
ut suum jus in posterum habeat declaratum.

ANNO
CHRISTI
1151.

ANNO
CHRISTI
1151.

V I T A E T E P I S T O L Æ C L E M E N T I S P A P Æ V I.

Clemens VI. Lemovicensis, Petrus antea D.
vocatus, ex monastica vita assumptus archiepis-
copus Rotomagensis, vir doctissimus &
eloquentissimus, post Benedictum undecimum
pontifex electus est Avenione anno Domini 1342.
ip[s]is Nonis Maji, decimo quarto Kalendas Junii
coronatus. Post, sequentibus quatuor tempo-
ribus decem cardinales creavit: anno vero
evoluta duos alios ordinavit, inter quos duo
erant ejus nepotes, tertius frater germanus,
quartus ei affinitate coniunctus. A Romanis
rogatus, jubilæum, quod centum annorum spa-
tio constitutum erat, ad quinquaginta revoca-
vit. Mandavit, ait Trithemius in chronico Hir-
saugiensi anno 1346. principibus, ut infra cer-
tum terminum, quem iis præfixerat, nisi jus ele-
ctionis velint amittere, in locum Ludovici (jam
ante ob raptum alienæ uxoris, per sententiam
„ depositi) alium eligant imperatorem, qui
„ mandatis ecclesiæ, ut filium decet, pareat:
„ alioquin se necessario curam, ut supremum ca-
„ put, de imperio habiturum. Convenientes
„ itaque in Reyns infra Bopardiam juxta Rhe-
„ num, undecimo die mensis Julii, Baldevinus
„ archiepiscopus Trevirensis, Walramus archie-
„ piscopus Colonienfis, Gerlacus, cui papa de
„ Moguntina ecclesia providerat, Joannes rex

Bohemie, & dux Saxonie, Carolum Joan-
nis supradicti Bohemie regis primogenitum,
„ in regem Romanorum unanimiter præsentem
„ elegerunt, & Bonne per Coloniensem inun-
„ xerunt. Carolus rex memor accepti beneficii,
Nicolaum Rentii, qui Romæ tyrannidem exer-
cebat, Avenionem victum ad pontificem mi-
sit. Quem dum Clemens compeditibus constrin-
xisset, ad Urbem duos cardinales destinavit,
qui perturbatum reipublicæ statum in meliorem
formam revocarent. Avenionem urbem Gallie
a Joanna regina filia Roberti regis Sicilie emit,
& Tarentinum ejusdem maritum, Neapolitanum
regem declaratum, cum Hungariæ rege recon-
ciliavit. Vicecomites cum Florentinis necessitu-
dinis federe revinxit, ut ea ratione ruinam,
quam Ludovicus Bavarus Italie minabatur,
facilius propulsaret. Quin etiam pacem, licet
frustra, inter Francie & Anglie reges compo-
nere maxime studuit. Hujus indultu Colonien-
ses & Trevirenses, propter Turcicam expeditio-
nem contributione pecuniarum promotam, im-
petrarunt, quod per totam diocesim quibuslibet
jejuniis extra quadragesimam ovibus & lacticiis
licite vescantur. Creatis aliquot cardinalibus,
Ivoneque Britanno in sanctorum numerum re-
lato, mortuus est Avenione 1111. Idus Decem-
bris

EPISTOLA
CLEMENTIS PAPÆ VI.AD OMNES ARCHIEPISCOPOS
eorumque suffraganeos.De Flagellantium hæreticorum
condemnatione.*Clemens Episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopo Moguntinensi, B
ejusque suffraganeis, salutem & apostolicam benedictionem.*

Inter sollicitudines innumeras & immensas, in quibus ultra vires ex apostolicæ servitutis debito perurgemur, illud cordi nostro potissime infidet, & ad hoc attentius studia nostra convertimus & conatus, ut apud omnes Christi nominis professores orthodoxa fides fulgeat, & sic catholicæ & apostolicæ ecclesiæ norma sine quocumque fictionis, simulationis, seu velaminis pallio, pure & laudabiliter observetur, quod a vinea Domini sabaoth, cujus cura nobis licet immerito est commissa, vepres & urticæ, tam periculose, quam damnabiliter succrescentes, evellantur radicitus, & vulpeculæ, quæ ipsa demoliri nituntur, per apostolicæ sedis providentiam abigantur. Sane molesta nobis, licet fide digna, magnorum relato, & multorum assertio, nostrum & fratrum nostrorum non mediocriter turbavit auditum, quod in partibus regni Alemanniæ, & eius conviciis, quædam, sub prætextu devotionis, agendæ penitentiae, vana religio & superstitiosa adinventio, procurante satore malorum insurrexit, per quam multitudo simplicium hominum, qui se Flagellatores appellant (decepta verbis fictis & mendacibus malignorum, asserentium salvatorem nostrum in Hierosolymis patriarchæ Hierosolymitano apparuisse, cum tamen a longis temporibus nullus ibidem præsentialiter fuerit patriarcha, & sibi aliqua dixisse, quæ colorem non habentia nec saporem, in quibusdam sanctæ scripturæ obviare noscuntur) in illam cordis vesaniam & in magnam damnationis præcipitum est deducta, & de die in diem suggestione hostis antiqui, se, ut Dominicum gregem devoret, transferentis in angelum lucis, nimium succrescendo deduci, cortina trahente cortinam, periculosus formidatur, quod per societates & conventicula, licet caudas invicem habeant colligatas, dividentes, diversas circumvent patrias, cæterorum vitam & statum contemnendo se iustificiant, & claves ecclesiæ vilipendunt, ac in contemptum disciplinæ ecclesiasticæ, crucem Domini ante se, & habitum certum nigrum, videlicet ante & retro, ipsius vivificæ crucis (a) impressum habent signaculo, sine superioris licentia defertentes, sub nomine penitentiae vitam gerunt insolitam, congregationes, conventicula, & conadunationes, quæ a jure sunt prohibitæ, faciunt,

& ad alios actus proficiunt a vita & moribus communibus & observantia fidelium alienos, ordinationes & statuta quibus utuntur, immo verius abutuntur, propria temeritate fecerunt (b) errores, suspitione & vacua & judicio carentia rationis. Sed ex eo tamquam Deo & hominibus amplius odioso turbamur acerbius, & durius anxiamur, quod quidam religiosi, præsertim de ordine mendicantium, qui alios ab invio revocare debuerunt, & ad viam reducere veritatis, ab utero matris ecclesiæ velut maledictionis filii nequiter aberrantes, linguas suas, ut alios pertrahant in errorem, acunt, quibus corda debilia vulnerant infirmorum, & ignorantem Dei justitiam, & suæ prudentiæ innitentes, (c) dum legem Dei voluntate subjecti, alios, in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis prædicando, & dogmatizando contra ecclesiasticam libertatem & fidei catholicæ puritatem, ab ipsa fidei veritate subducere moluntur, & ut efficacius efficiant, & conceptum virus latenter effundant, blandis prius sermonibus audientes, quasi bonum vinum ponendo, satagunt irretire, ut cum inebriati fuerint, illud quod est deterius ingerentes, cum ipsis in perditionis laqueum incidant, & in profundum malorum (d) demergantur. Nos igitur pernicioso & periculoso printipio, per quod ultra Divinæ majestatis offensam, magnum reipublicæ paratur periculum, & apud fideles scandalum generatur, ne deteriores pariter processus & successus subsequantur, obviare volentes: considerantes quod (cum plerique ex ipsis seu adherentibus eisdem, sub colore pietatis ad iniquitatis opera laxantes, crudeliter manus suas in Judæos, quos pietas Christiana recipit & sustinet, injicientes, eos aequaliter non permittentes, & frequenter Christianorum sanguinem effundere, & opportunitate captata, bona clericorum arripere & suis usibus applicare, ac superiore jurisdictionem usurpare, & ad multa alia illicita prorumpere minime vereantur) temendum est, quod tam præsumptuosa temeritas & temeraria præsumptio, nisi eis per salubre antidotum occurratur, parituræ sunt non leve perniciem, & aliquorum morbus lethali conjugio serpens apud plurimos, sero recipiat medicinam: attendentes insuper, quod error, cui non resistitur, quodammodo approbari videtur, & quod ex officio nobis injuncto compellimur, ut, quos per iter devium errando currere, & plures in præcipitum secum trahere perpiciamus, ac in dispersione multarum gentium ambulare; revocemus a devio, & ut in viam veritatis & justitiæ gressus suos dirigant, providere per opportuna remedia studeamus: fraternitati vestræ per apostolica scripta committimus, & districte præcipiendo mandamus, quantum singuli vestrum in singulis civitatibus vestris & dioecesibus, per vos vel alium seu alios, ad inventiones (quas una cum societatibus, conventiculis & congregationibus ac statutis & ordinationibus, a supradictis, qui se, ut præmittitur, flagellatores appellant, temerarie attentatos, de eorumdem fratrum nostrorum consilio perpetuè prohibitioni subjicimus, & tamquam illicita reprobamus) auctoritate nostra pro-

(a) *Legi ex Odorico Raynaldo: appensum habentem signaculum. H.*(b) *Legi ex Eodem Raynaldo: erroris suspitione non vacua. H.*(c) *Corrige ex eodem Raynaldo: dum legi Dei volunt esse subjecti. H.*(d) *Legi ex Eodem Raynaldo: pariter demergantur. Nos igitur tam pernicioso & H.*

probas & illicitas publice nunciatis, ac omnes tam clericos, quas laicos, seculares & regulares, de prædicta superstitiosa secta seu societate, quocumque appellentur nomine, existentes, vel eam sectantes, auctoritate prædicta monere & inducere studeatis, ut ab hujusmodi observantia, secta & vana religione desistere & resilire procurent, quodque nullus deinceps prædictam sectam, seu conventiculum præsumat intrare, ac ritus & statuta societatum hujusmodi observare: contrarium facientes per censuram ecclesiasticam compescendo: nec non & eos, in quos temporalem jurisdictionem habetis, & pœnas temporales, de quibus expedire videris, appellatione postposita compellatis. Sane ut religiosi & alii errorum magistri, qui de dogmatizando simplices decipiunt, & cæci ductum cæcis præbentes, ipsos in foveam seculum trahunt, estu non divino amore, saltem humana confusione a tam iniquo proposito revocentur: omnes & singulos, cujuscumque sint ordinis, religionis, dignitatis, præcipientis sive status, quos in prædictis nobis consilierit deliquisse, capi, non obstante quocumque privilegio vel indulto, quod in hoc eis suffragari nolumus, faciatis, & tam diu captos detineatis, donec aliud a nobis receperitis in mandatis: invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Per prædicta tamen nequaquam intendimus prohibere, quin Christi fideles impostam sibi canonicè poenitentiam, vel eam non impostam, dummodo recta intentione & pura devotione ad illam peragendam procedant, in suis hospitibus vel alibi, absque superstitionibus, congregationibus, societatibus, & conventiculis supradictis, possint facere, & te in bonis operibus exercendo virtutum, Domino, prout inspiraverit, in humilitatis spiritu deservire. Ceterum quia patentes litteræ nequeunt singulis vestrum propter viarum discrimina commode portari: volumus, quod per te, frater archiepiscopo, earum transcriptum publica manu scriptum & tuo communium sigillo, vobis suffraganeis transmittatis, cui adhiberi volumus plenam fidem.

* Corr. per
pœnas
a Corr. vi.
desistit.

* Corr. trans
mittatur
An. Ch. 1399.

Ex Balus.
Miscel. to. 7.
P. 152.

*Declaratio Clementis Papæ VI. super statutis
Benedicti XII. erga monachos nigros.*

Clemens Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Sacrosancta Romana ecclesia de cunctorum fidelium cura sollicita circa animarum salutem sedulo vigilat & interdicit ac libenter obviat periculis eorumdem, & super iis, ex quibus ipsa pericula prospectis provenire, opportunis remediis studet salubriter & utiliter providere. Dudum siquidem felicis recordationis Benedictus Papa XII. prædecessor noster pro statu & reformatione religionis monachorum nigrorum nonnulla statuta & ordinationes edidit, quæ mandavit & voluit in eadem religione perpetuis futuris temporibus observari, in transgressores eorum diversas sententias variasque pœnas spirituales & temporales nihilominus promulgando. Verum quia, sicut habet multorum prelatorum & aliorum professorum fide dignorum & proborum virorum religionis ejusdem zelantium statum ejus prosperum & tranquillum expositio facta nobis & experientia facti docet hujusmodi pœne & sententiæ fore periculosæ nuncium dimoustratur,

& frequenter preparant laqueum animabus, cum multi prelati & eorum subditi religionis ejusdem asserantur excommunicationum, suspensionum, & interdictionum sententias necnon inhabilitatum & irregularitatum maculas aliasque pœnas per transgressiones statutorum & ordinationum hujusmodi incurrisse, prædicti & nonnulli Abbates, & quamplures alii ejusdem religionis professores in nostri præsentia personaliter propterea constituti nobis humiliter supplicarunt, ut suo & aliarum personarum dictæ religionis, cujus etiam nos alumni & professores existimus, animarum saluti affectu paterno consulere & eorum obviare periculis in futurum salubriter intendentes, considerantes etiam, quod nedum exaggeratione pœnarum, quinimmo in mansuetudine & dulcedine lenitatis, subditi, in viam rectitudinis & justitiæ diriguntur, omnes & singulas pœnas & sententias spirituales & temporales in ordinationibus & statutis prædictis contenta apostolica auctoritate præsentium tenore suspendimus, omnesque temporales pœnas, quas prælati & personæ prædicti per ordinationes & statuta hujusmodi vel occasione ipsorum quomodolibet incurrerunt, prædicta remittimus de gratia speciali, ac prædictos Abbates, prelatos, & personas alias religionis ejusdem coram nobis, ut præmittitur, personaliter constitutos ac petentes a nobis ab eisdem sententiis, si quas occasione transgressionis statutorum & ordinationum hujusmodi quomodolibet incurrerunt, humiliter se absolvi, a sententiis absolvimus memoratis, cum prælati & personis prædictis præsentibus, ut præmittitur, coram nobis super irregularitatis macula & inhabilitate, si quam pro eo, quia sic ligati prædictis sententiis præsumperunt celebrare divina vel se immiscere eisdem, seu quam alias occasione transgressionis statutorum ipsorum quomodolibet incurrerunt, misericorditer dispensantes. Et nihilominus confessoribus, quos Abbates & prelati absentes religionis ejusdem, qui pœnas & sententias statutorum & ordinationum hujusmodi per transgressionem eorum incurrerunt, elegerint in hac parte, ipsos Abbates & prelatos a pœnis & sententiis hujusmodi auctoritate apostolica juxta formam Ecclesiæ absolvendi & cum eis super irregularitate & inhabilitatibus præmissorum occasione contractis auctoritate prædicta dispensandi, & tam eisdem ligatis prædictis sententiis atque pœnis post absolutionem hujusmodi, quam aliis Abbatibus & prelati dictæ religionis præfatis pœnis & sententiis non ligatis, ex nunc universos & singulos eorum subditos ab omnibus pœnis & sententiis, quas per constitutiones & statuta hujusmodi incurrisse noscuntur auctoritate prædicta absolvendi, & cum ipsis subditis super irregularitate & inhabilitatibus, si quas ex præmissis vel eorum occasione forsitan contraxerunt, auctoritate prædicta modo simili dispensandi, injunctis eis salutari poenitentia & aliis, quæ viderint expedire, plenam & liberam tenore præsentium concedimus potestatem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ suspensionis, remissionis, absolutionis, dispensationis, & concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Avinioni Kal. Junii, pontificatus nostri anno primo.

C O N.

CONCILIUM LONDINENSE

Ex MS. primam altum tomo H. collectionis Anglicanae.

Constitutiones venerabilis patris domini A
Joannis Stretford, Cantuariensis ar-
chiepiscopi, editæ Londini, in con-
cilio provinciali, die x. mensis Octo-
bris, anno Domini MCCCXLII.

TITULI CAPITULORUM.

1. Ne in privatis oratoriis, Missarum solemnia, sine licentia episcopi, de cætero celebrentur.
2. Ne instituti in beneficiis, vel ad sacros ordines promoti, indebite pro suis litteris prægraventur.
3. Archidiaconi, ad mandatum episcoporum, tenentur inducere institutos, sumptibus moderatis.
4. De elemosynis faciendis ecclesiarum appropriatarum parochianis.
5. De reparatione ecclesiarum, & clausurarum cimiteriorum, & qui facere debent.
6. Quantum pro inscriptione testamentorum quorumcumque, & calculi, seu compositi administrationis in bonis, acquietantiis litteris pro labore recipi debeat, per quemcumque judicem ecclesiasticum.
7. De visitatione, & procuratore archidiaconorum, & aliorum ordinariorum.
8. De consistoriis episcoporum, & capitulis archidiaconorum, & aliorum ordinariorum, in certis locis celebrandis.
9. De apparitoribus.
10. Ne pro peccato notorio, in recidivo continuo secunda vice recipiatur pecunia, & de pena recipientis.
11. Ne aliquis fatigetur, ad purgandum se de peccato sibi objecto, extra decanatum in quo moratur.
12. De iis, qui beneficia ecclesiastica possessa per alios obtinere nituntur, possessoribus canonicis non amotis.

CAPITULA.

- I. Ne in privatis oratoriis, Missarum solemnia, sine licentia episcopi, de cætero celebrentur.

Quam sit inhonestum & reverentiæ Divinæ contrarium, in privatis oratoriis, vel capellis, aut domibus minime consecratis, sacrarum Missarum celebrare mysteria, non tantum veteris testamenti pagina, & sanctiones canonicæ, verum etiam traditiones principum sæcularium, considerationis judicio prospexerunt. Quas sacerdotes sæculares nequiter contemnentes, nulla necessitate cogente, Divina celebrantes in eis, varia discrimina pariunt animabus: dum ecclesiarum parochiani a suis ex hoc se retrahentes parochialibus ecclesiis, ac si informationibus sæcularibus, que in eis solent fieri, frequenter carentes, nonnullis presbyteris, & communioni quorundam, illicite & temerarie se ingerunt; ac contra doctrinam, qua præcipitur, iniquam conditionem alteri per alterum non asserri, plurimis ex hoc malis emergentibus, parochialium ecclesiarum detrahitur honori, & commode consueto. Nos de fratrum nostrorum concilii assensu & consilio, decernimus, quemquam in oratorio, vel capellis, aut domibus hujusmodi, seu in loco minime dedicato (seu delibato) Missarum solemnia, diocesani non obtenta licentia, contra canonum prohibitionem, de cætero celebrantem, suspensionem a Divinorum celebratione per mensum incurrere ipso facto. Licentiam autem ab episcopis nostræ provinciæ, Missas in locis hujusmodi non consecratis, celebrandi concessam, & in posterum concedendam personis aliis, quam magnatibus, seu nobilibus, moram facientibus in locis ab ecclesiis parochialibus notabiliter distantibus, aut notorie debilibus, vel infirmis, irritam decernimus, & inanem. Per hoc tamen, ecclesiarum prælatis, & rectoribus, & ecclesiarum canonicis cathedralium, vel religiosorum, non intendimus derogare, quominus ipsi, in oratoriis suis, ab antiquo constructis, Missas possint licite celebrare, seu facere celebrari, sicut fieri consuevit. Sacerdotes insuper, quos in oratoriis, seu capellis regum, seu reginarum Angliæ, aut liberorum suorum, erectis, vel erigendis, Missa celebrare contigerit, pœna prædicta nolumus coarctari.

- II. Ne instituti in beneficiis, vel ad sacros ordines promoti, indebite pro suis litteris prægraventur.

Nova & insatiabilis cupiditas advenit, ut pro litteris, in testimonium clericorum ad beneficia ecclesiastica admissorum, & ordinariorum litteris, pro scripturarum labore, ac sigillis, fiant multoties exactiones immensæ, id reprobante canone, dicente: quod, sicut non debet episcopum manus impositionem vendere; ita nec ministrum, nec notarium, ministerium eorumdem, nec calamum venundare. Archidiaconorum, & suorum officialium, nec non aliorum talium certificariorum, litteras inquisitionum, super beneficiis vacantibus, tradere factas resunt presentatis, nisi prius nimis excessivam summam pecuniæ habeant pro scriptura. Nos hunc abulum abolere volentes, presentis deliberatione concilii duximus ordinandum, quod pro scriptura litterarum, inquisitionum, institutionum, & collationum, vel commissionum ad inducendum, vel certificariorum ipsarum in beneficiis, ultra xii. denarios, & pro litteris vero cujuslibet sacri ordinis, vi. denarios, dicti clerici, per se, vel alios, ultro non recipiant quovis modo. Cæterique ordinarii, suis tenentur ministeria stipendia constituere, quibus debent merito contentari, pro sigillatione litterarum, hoc aut marescallis, pro introitu, seu janitoribus, hostiariis, vel barbitonforibus episcoporum, a clericis minoribus vel majoribus ordinibus decoratis, nil omnino exigi volumus, vel persolvi, ne cujusvis speciei velamine, solutio, pro sigillis litterarum, vel introitu supradictis, in questum damnablem convertatur. Et ne temeritas, provisâ remedia violans,

ANNO CHRISTI 1145. LXXV. II. contra. R.

ANNO CHRISTI 1145.

lans, pntereat impunita, sed, contra p... AN re compellantur, sub pona sequestrationis, & subaractionis fructuum proventuum beneficiorum hujusmodi, donec in p... ANNO CHRISTI 1145.

re compellantur, sub pona sequestrationis, & subaractionis fructuum proventuum beneficiorum hujusmodi, donec in p... ANNO CHRISTI 1145.

V. De reparatione ecclesiarum, & clausurarum cæmeteriorum, & qui scire debent.

Licet parochiani ecclesiarum parochialium suarum, tam naves & tectum ecclesiarum, intus & exterius, quam campanile, altaria, & imagines, fenestras quoque vitreas in dictis navibus existentes, & cæmeteriorum clausuras, de laudabili consuetudine in nostra provincia diutius obtenta, facere, ac quoties fuerit, reparari suis sumptibus teneantur: tamen religiosi, & alii, possessiones, aut prædia, seu redditus, infra fines & limites ecclesiarum hujusmodi nostræ provincie Cantuariensis, obtinentes, potissime degentes extra parochiam ecclesiarum, fabricæ earundem, aut cæmeteriorum clausuris, & cæteris incumbentibus oneribus parochianis supportandis, de consuetudine, & de jure, cum iis contribuere (quamvis ut plurimum onera hujusmodi, secundum prædiorum ac possessionum quantitatem in parochiis existentium, limitentur, & taxentur) recusant injuste. Sed religiosi in locis variis nostræ provincie, possessiones & prædia diversa in parochiis hujusmodi ecclesiarum, per acquisitiones novas, necnon & alii extra parochiam degentes, occupant & obtinent his diebus, adeo ut earum reliqui parochiani, in ipsarum ecclesiarum degentes parochiis, onera, circa refectionem seu reparationem præmissorum, eisdem incumbencia, per se nequeant supportare: unde domorum Dei publicus deformatur aspectus; & eorum ex his dehonestatis sequuntur alia incommoda manifesta. Nos igitur, præsentis approbatione concilii, duximus statuendum, quod tam religiosi, quam alii, possessiones, aut prædia, seu redditus, quæ de gleba reficiendarum ecclesiarum, seu dote non existunt, in quibuscumque parochiis nostræ provincie obtinentes, seu in posterum habituri, in ipsis degentes, vel alibi, ad quævis onera parochianis prædictis in iis incumbencia, de consuetudine, vel de jure, quæ, consideratis possessionum & reddituum quantitibus, invenit, vel imponitur eisdem cum cæteris parochianis ecclesiarum hujusmodi, quoties opus fuerit, ad quod, cum necesse fuerit, censuris ecclesiasticis, per locorum ordinarios, compellantur.

III. Archidiaconi, ad mandatum episcoporum, tenentur inducere institutos, sumptibus moderatis.

Item archidiaconi, & eorum officiales, aliique ministri ecclesiastici nostræ provincie, post collationem beneficiorum ecclesiasticorum, vel institutionem factam, in ipsis promotis, in illis beneficiis, ad superioris mandata, inducere, ac inductionis certificatorias litteras facere, vel concedere differunt, nisi prius eis de immoderata summa pecunie satisfaciunt. Sacro approbante concilio statuimus, quod si sic promoti, ad mandatum superioris, tenentur inducere, pro inductione hujusmodi facienda, sumptibus moderatis; videlicet si archidiaconus inducat xl. denar. ac suus officialis inducens, xl. solid. perceptione, pro singulis suis, & suorum expensis, pro dicta, penitus sit contentus. Ipsi tamen inducendo, ut præmittitur, optione servata anteq. pecunie quantitate, seu in aliis necessariis ipsum inductorem, & suos voluerit procurare. Si quid vero ultra hoc ab inducto-ribus, occasione præmissorum, recipiatur, vel recipiant, quidquam amplius propter inductionem faciendam per ipsos, vel inductionum certificatorias litteras facere, & inductis tradere, acquisitis coloribus, deferre illos contingat indubite; culpabiles in hac parte, suspensionem ab officio & ingressu ecclesie, tam diu eos volumus incurere ipso facto, donec hæc contra recepta solventibus restituant, & lælo sua culpa satisfaciunt in præmissis.

IV. De elemosynis faciendis ecclesiarum appropriatarum parochianis.

Ne de decimis, & ecclesiarum rebus cæteris dispensandi, viris ecclesiasticis, permittit sibi facultas, hujusmodi rerum compendio, pauperes ne defraudentur. Sed religiosi nostræ provincie approbatas obtinentes sibi ecclesias, fructus, & redditus, & proventus earum sic suis cupidè mutantur utibus applicare, quod dispensandi... parochianis sic appropriatarum ecclesiarum regeneratis filiis, quatenus indigentibus, quibus, tanquam suis domesticis naturalibus, instructus ex merito, quam extraneis, plus tenentur, in nullo exhibent, nec inter eos exercere curant quævis opera caritatis. Unde sic nimis agentes avari, decimarum & ecclesiasticorum parvam debitores, nedum indevotes efficiunt, sed eorum perverfos invalores, & consumptores, turbatoresque nefandos occasionaliter constituunt, in suarum proprietarum, & ipsorum, grave periculum animarum, & scandalum plurimorum. Unde sacri hujusmodi approbatione concilii statuimus, quod religiosi prædicti, beneficia appropriata obtinentes ecclesiastica, secundum beneficiorum hujusmodi facultates, anas singulis, pauperibus parochianis, circa elemosynas quantitatem ipsorum locorum moderandam arbitrio, per ipsos episcopis distribu-

VI. Quantum pro insinuatione testamentorum quorumcumque, & calculi, seu computi administrationis in bonis, acquiescentiis litteris, pro labore recipi debeat, per quemcumque judicem ecclesiasticum.

Adeo quorundam animos, temporibus nostris, imma cupiditas occupavit, quod quæstum reputantes pietatem, non curant quibus studiis cupiditatis sitim reficiant, dum venale aliquid exhibent nefandum... gratis impendere quod deberent. Sane, licet bonæ memoriæ Simon, archiepiscopus Cantuariensis, prædecessor noster, provincialis concilii deliberatione statuerat, quod pro insinuatione testamenti cuiusvis defuncti, cujus bonorum inventarium centum solidorum summam non excedit; nihil penitus exigatur: quia tamen circa testamentorum insinuationes defunctorum, quorum inventarium bo-

... in his

... appropriat

... f. convenerit impen-

... Add ordi-

bonorum dictam summam excedit, seu circa id A quod pro acquietantiis calculorum, vel compo-
potorum administrationis bonorum concernenti-
um hujusmodi testamentum, quid determina-
te debeat recipi, minime providetur; locorum
ordinarii, tam pro insinuationibus, quam ac-
quietantiarum litteris, in hac parte, sic im-
moderate & excessive pecuniam exigunt, quod
defunctorum exhaustis & consumptis facultati-
bus, per extorsiones illicitas in premissis, de-
cedentium voluntates ultimæ, etiam in iis que
relinquuntur in usus pauperum, vel alias pias
causas, de residuo nequeant adimpleri: quo-
rum occasione, laici contra dictos ordinarios
veluti consumentes, vel usurpantes, que tueri B
tenentur, exasperant non modicum, necnon
ad fraudes, & superstitionas inventiones pericu-
lose quotidie provocantur. Ut igitur tantæ u-
surpationis contumelia depellatur: statuimus,
quod pro probatione, vel approbatione, seu
insinuatione testamentorum quorumcumque,
nihil per episcopos, seu ordinarios alios reci-
piatur omnino. Per clericos tamen scribentes
insinuationes hujusmodi, sex denarios dumtaxat
recipi permittimus pro labore. Quod si aliquid
inventarium bonorum cuiuscumque defuncti in
compoto xxx. solidorum summam reperitur
excedere, quod ad centum solidos minime ex-
tendatur: pro compoto, & agendis omnibus
circa ipsum, acquietantiarumque litteris, seu
aliis quibuscumque, episcopi, aut ordinarii, seu C
deputati ab eis ad audiendum compotum, vel
ministri alii compotum hujusmodi intendentes,
ultra xii. denarios recipere non presument.
Si vero centum solidorum summam, aut ul-
tra, minus tamen xx. librarum hujusmodi con-
tineat inventarium: perceptione trium solido-
rum penitus sint contenti. Sed si xx. aut ul-
tra, citra tamen lx. librarum summam habe-
at: ultra quinque solidos pro laboribus, litte-
ris, & scripturis, & aliis non admittant. Quod
si lx. librarum vel ultra, minus tamen c. li-
bris, summam attingat hujusmodi inventarium,
x. solidos pro premissis recipiant, & non ul-
tra. Si vero hujusmodi inventarium c. libra-
rum, vel amplius, minus tamen c. & lx. libris
summam contineat: ultra xx. solidos pro præ-
dictis recipere non presument. Sed si cxx. li-
brarum summam, vel ampliorem contineat,
pro singulis l. libris, quas ultra c. libras, con-
tineri contigerit in eisdem, ordinarii, pro præ-
dictis singulis x. solidos, cum prædictis xx. so-
lidis recipere valeant, & non ultra. Clericos
tamen, pro singulis acquietantiarum litteris,
quas in hac parte scribunt, ultra premissa
vi. denarios recipere permittimus pro labore.
Si vero quemquam, in aliquo casuum prædi-
ctorum, ultra summam prætaxatam, quavis
cautela, in pecunia numerata, seu rebus aliis,
contingat recipere: duplum, quod ultra reci-
pit, fabricæ ecclesiæ cathedralis loci, infra
mensum, reddere teneatur: alioquin, extunc
episcopi duplum ipsum, ultra prædictum tem-
pus restituere differentes, esse ecclesiæ ingres-
sum sibi interdictum, inferiores utique a bene-
ficio & officio noverint se suspensos, quousque,
de duplo hujusmodi, prædictis ecclesiis cathed-
ralibus, plenariam satisfactionem impendant,
in ipsa probatione, seu insinuatione testamen-
torum quocumque, vel ante administrationis &
computerum redditiones fideliter, acquietanica-
rum litterarum testamentorum executoribus nulla-
tenus concedantur, sub pœna suspensionis ab

Locus cor-
ruptus.

ingressu ecclesiæ, per vi. menses, quam con-
trafacientes incurrere volumus, ipso facto.

ANNO
CHRISTI
1161

VII. De visitatione, & procuracione archidiaconorum, & aliorum ordinariorum.

Quamvis lex nature fructum laboris tribuat operanti, sic tamen equi. . . . ut non laborantem potissime circa ea, quibus vacare tenetur, ex debito non mandare præcipiat negligentem. Sane nonnulli archidiaconi, & alii superiores, & inferiores ordinarii nostræ provinciæ, lucris temporalibus inhiantes, & que Dei sunt projectantes a tergo, suarum visitationum progressibus, venationi, & aliis vacantiis insolentibus, ad loca visitanda multotiens tales mittunt, quorum exhortatione, seu informatione, clerus & populus non instruitur ab ecclesiis, quas die visitationis non ingrediuntur, nec inspiciunt, & a quibusdam, per se, vel alios, nullatenus visitatis, necnon & a pluribus, quas perfunctorie visitare faciunt, immo quarum quælibet, ad procuracionem unius diei conluctam, pro ipsi archidiaconi, & suis ordinatis famulis competenter sufficeret, a singulis ecclesiis, rectoribus, seu vicariis earundem, procuraciones solidas, & pecuniam, contra sanctiones, exigere non formidant, excogitata & superstitionas quadam fraude sæpius visitaturi, dies visitationum hujusmodi faciendarum prævenientes, in noctibus ipsos dies præcedentibus, rectorum, seu vicariorum ad eorum sumptus, cum excessivis & onerosis famulis, & vecturis, morantur, ac in crastino, visitatione impentia, procuracionem plenam, & solidam extorquent in pecunia, pro dieta, tanquam in victualibus minime procurati, etiam licet cum talibus dicto die prædeat visitans. Nos, in premissis, tam subdito- rum quieti, quam excedentium saluti, cupientes occurrere, districtius inhibemus, præsentis auctoritate concilii, ne quis procuracionem, ratione visitationis solvendam, ab aliqua præsumat recipere ecclesia, nisi visitationis officium eidem diligens impenderit, scrutatis personali- ter & inspectis per ipsum cum effectu, que fuerint indaganda.

Si quis vero plures visitare voluerit ecclesias uno die, procuracione unica, in victualibus, vel pecunia, ad quam omnes & singulas, sic die unico visitatas, proportionaliter faciat contribuere, prout tradunt canones, sit contentus; & si nocte præcedente suam visitacionem, in quavis ecclesia faciendam, ad sumptus rectoris, seu vicarii visitandi, seu die visitationis, in prædicio steterit cum eisdem, veram æstimationem hujusmodi sumptuum in procuracionem, si eam in pecunia visitans licite duxerit exigendam, computare seu allocare, vel pro eo in toto studeat compensare: ita quod non ultra sumptus hujusmodi, solidam procuracionem in pecunia, nec amplius, quam deductis eisdem sumptibus, de procuracione in pecunia exsolvenda supererit, præsumat recipere, vel exigere quovis modo. Si quis autem aliter fecerit, donec indebite percepta restituerit, ab ingressu ecclesiæ noverit se suspensum. Verum quia plures archidiaconi, & alii ordinarii, honoris prærogativa, vel nobilitate generis decorati, in suis visitationibus incedentes, familiarium & vecturarum statutum in canonibus numerum excedunt, sic quod procurantes eosdem in victualibus, excessive & indebite onerantur, ultra æstimationem procuracionis, que in pecu-

ANNO
CHRISTI
1140.ANNO
CHRISTI
1140.

cunia solet solvi: nos visitatis hujusmodi, an in pecunia quantitatis solvitur, vel in victualibus, visitantes eisdem voluerint procurare, optionem reservamus. Si visitatas insuper capellas habuerit dependentes ab ea: statuimus, quod pro ecclesiarum, capellarumque suarum hujusmodi visitatione, procuracione, ut pro una ecclesia præitari solet in diocesi, cujus est ecclesia, visitantes archidiaconi, & alii ordinarii sint contenti, sub pena suspensionis ab officio & beneficio, quam ipso facto incurrant, donec duplum illius, quod ultra procuracionem hujusmodi unicam receperunt, suæ ecclesie solverint cathedrali. Item, visitantes archidiaconi, & alii ordinarii, tam in ecclesiis, quam ornamentis earum, & cœmeteriorum clausuris, mansorum domibus, reparantes defectus ipsos, sub pecuniariis pœnis, præcipiunt reparari, & a non parentibus centuris extorquent pœnas hujusmodi, quibus dieti defectus poterunt debite emendare, inde suas burias, cum jactura pauperum iis diebus oppressorum, insolite nequiter impugnantes. Cum igitur, ne propter tales exactiones pœnales adversus archidiaconos, & alios ordinarios, & eorum ministros, detur legalis occasio malignandi, nec ecclesiasticos viros deceat querelibus inhonestis, & pœnalibus anhelari, vel ditari: statuimus, quod pœna hujusmodi concives archie fuerint, in reparationem convertantur hujusmodi defectuum reparatorum, sub pœna suspensionis ab officio, quam contra præmissa sibi ipsis pœnas hujusmodi applicantes, donec sic recepta ad reparationem dictorum defectuum cum effectu assignent, incurrere decrevimus ipso facto.

VIII. De consistoriis episcoporum, & capitulis archidiaconorum, & aliorum ordinariorum, in causis locis celebrandis.

* Foris
vener.

Excussis subditorum oneribus, in eorum quiete superiores quietunt sua iustis, & solventur in pace. Sane considerantes ex eo, quod quidam episcoporum, archidiaconorum, & aliorum ordinariorum officiales, sua consistoria, sessiones, & capitula, de tribus in tres, vel de quatuor in quatuor septimanas, annis singulis celebrantes, per varia loca suarum jurisdictionum, & decanatum nostræ provincie, illic frequenter, quo vitæ necessaria venalia, difficultate obtineant, declinantes, rectores, & vicarios ecclesiarum, in locis, quibus hujusmodi sua celebrant consistoria, sessiones, seu capitula, vel vicinis, similibus sumptibus onerant excessive, ac scandalis, & calumnie materiam suscitant gravaminis.

Quod si rectores & vicarios ecclesiarum hujusmodi, diebus illis, splendide non procurentur ad votum, ipsos laboribus vexantes, querelis coloribus, & causis confectis, infestant graviter & molestant. Propter quæ, & alias iustas causas, præteritis statuimus deliberatione concilii, quod hujusmodi consistoria singula, sessiones, & capitula, in locis jurisdictionum & decanatum prædictorum... insignibus, vel aliter, in quibus victualia communiter valeant inveniri venalia, de cætero celebrentur; quodque officiales, & cæteri ordinariorum ministri, suorum sumptibus dominorum, tam in hujusmodi celebratione consistoriorum, sessionum, & capitulorum, quam in aliis actibus, quos pro suis exercent dominis, faciant quæ incumbunt. Citationes autem ad consistoria, sessiones, aut

capitula hujusmodi, in locis aliis, quam superius expressis, celebranda, & processus, quos in eis contigerit in posterum fieri, ipso jure, decrevimus fore nullos, ac officiales prædictos, pro suorum dominorum expediendis negotiis, sumptus exigentes, seu ipsos, occasione non præteriti sumptus hujusmodi, infestantes, eo ipso ab officio, & ingressu ecclesie suspensos volumus remanere.

Item, quia episcopi, archidiaconi, & eorum officiales, & alii ordinarii, eorumque commissarii, citationes primarias, pro correctionibus delinquentium, fieri per rectores, vicarios, seu parochiales sacerdotes demandant, ipsis frequenter imponitur, quod super iis, quibus sit citatio, confessiones citatorum occultas, in foro ecclesie eis perverse revelant; quapropter in ipsos scandalizatur turpiter, & illis extunc parochiani peccatum reuunt propterea: statuimus, quod hujusmodi citationes primarie, dictorum ordinariorum auctoritate, fiendæ per rectores, aut alios prædictos, de cætero non mandentur, sed fiant per officiales, decanos, apparitores, & ministros alios eorumdem. Si vero citationes hujusmodi primarie, rectoribus, aut vicariis, vel presbyteris demandentur, ipsis super iis parere minime teneantur; sed citationes ipse primarie, factæ per eos, ac exinde sublecutæ censuræ, vel processus, sint ipso jure irritæ & inanes.

IX. De apparitoribus.

Cum apparitorum onerosa multitudine, qui nihil habent honesti, subditis excessiva gravamina cumulentur, dum archidiaconi locorum, in archidiaconatum suorum singulis decanatibus, apparitores equites, qui in decanatibus hujusmodi sub se habentes alios apparitores pedites, cum garcionibus, ad malum naturaliter deditis incedentes, ad sumptus rectorum, & vicariorum hujusmodi, ad quos nimis frequenter declinant cum ipsis diutine morantur, quibus etiam non contenti apparitores prædicti, pecuniarum collectas, in quatuor anni capitulis generalibus, faciunt inter eos; agnos, lanam, & garbas suis temporibus colligendo, & non conferentes eisdem, per fas vel nefas, infestari procurant, & malitiose vexari. Unde præsentis approbatione concilii statuimus, quod singuli nostri suffraganei unum apparitorem equitem habeant dumtaxat, pro diocesis eorumdem. Locorum vero archidiaconi nostræ provincie, pro suorum archidiaconatum singulis decanatibus, unum apparitorem, non equitem, sed peditem habeant tantummodo incedentem, qui cum rectoribus, aut ecclesiarum vicariis, ultra noctem & diem unicam, singulis quarteris in anno, sumptibus non morentur, nisi per eisdem invitati fuerint ad morandum specialiter, nec in capitulis generalibus, collectas in pecunia, seu alias de lanis, agnis, vel rebus aliis faciant aliquales, gratis cum eis data fuerint, cum gratiarum recipere valeant actione. Quod si plures contra hoc fuerint deputati, vel eorum aliqui præmissa temere violaverint: deputantes eisdem, tamdiu ipso facto ab officio & beneficio sint suspensi, donec hujusmodi amoverint deputatos, quos etiam ab apparitorum officio perpetuo suspendimus ipso facto.

ANNO CHRISTI 1166.

X. Ne pro peccato notorio, in recidivo continuato, secunda vice recipiatur pecunia, & de pena recipientis.

Quoniam reus culpam non timescit aliquam, cujus poenam minimis existimat redimendam, nec pro hujusmodi... noxius subtrahitur appetitus, nostraeque provinciae archidiaconi, & eorum officiales, ac eorum superiores quidam alii cum eorum peccant subditi, tam clerici, quam laici, adulterando, fornicando, seu alias notorie excedendo recidivaciones, & incorrigibiliter corporalem & manifestam, in aliorum terrorem poenam debitam subeundam, pro pecunia indifferenter remittunt, adeo quod delinquentes hujusmodi dicuntur a multis, ac suorum criminum conductores, pecuniamque recipientes & imbutantes hujusmodi, eam in usus pauperum, vel pias causas alias, non convertunt. Unde tam inter populares, quam inter iudices ecclesiasticos, suscitatur grave scandalum, & malum provocatur exemplum. Statuimus idcirco, quod pro delicto notorio in recidivo continuato diutius, secunda vice non recipiatur pecunia quovis modo, sub poena restitutionis dupli pecuniae contra hoc receptae, infra mensem post receptionem ejusdem, fabricae cathedralis ecclesiae applicandae, & suspensionis ab officio, quam, taliter recipientes pecuniam, ejus duplum infra mensem non restituentes, incurtere volumus ipso facto. In commutationibus poenitentiarum corporalium pro pecunia, quam abique magna & urgente causa fieri prohibemus, locorum ordinarii taliter moderentur, quod delinquentibus poenitentias corporales graves, & poenitentias imponunt adeo excessivas, ut cautative & per obliquum, cogantur suas redimere poenitentias pecuniaria gravi summa. Sed commutationes hujusmodi, cum faciendae in posterum videantur, sic fiant modeste, quod rapax non judicetur accipiens, & dans ipse nimium non gravetur, sub praesens praedictis superius annotatis.

XI. Ne aliquis fatigetur, ad purgandum se de peccato sibi objecto, extra decanatum in quo moratur.

Item, licet quis purgari debet, ubi noscitur infamatus, cum nostrae provinciae episcoporum archidiaconorum, & aliorum ordinariorum, & ministris officialibus, quadam, ut apparet, excogitata malitia, tam clericis, quam laicis se purgatos offerentibus de impositis, extra locum jurisdictionum suarum, in quibus eos deliquisse, seu jurisdictionis loca remotiora & ruralia, ubi non reperiuntur visualia, & vitae necessaria venalia, difficultate ad se purgandum, cum compurgatorum excessivo numero statuunt, seu praehungunt, & sicut propter fatigationem expensarum, ac producendorum compurgatorum, ad tam remota loca difficultatem, redemptionem pecuniariam cogant facere innocentes, adeo quod aliqui eorum magis eligunt crimen, quod nunquam committerant, conitari, & poenitentiam, quam non meruerint, subire, quam se & compurgatores suos tot laboribus & sumptibus fatigare. Propterea statuimus, quod de caetero, diffamati de criminibus, seu excessibus, & de eis se purgare volentes, de uno decanatu in alium, seu ad alia loca, quae insignia superius ordinata nullatenus protrahantur. Indicen-

* Forte, con- stat deliquit- se. H.

A da vero purgatione diffamatis hujusmodi, episcopi, archidiaconi, & caeteri ordinarii, aut eorum officiales, ultra vi. manus, pro fornicatione, seu simili crimine, pro graviore liquidem, ut pro adulterio, vel majori, ultra xii. manus compurgatorum numerum non imponant, sub poena suspensionis ab officio, quam contrafacientes incurtere volumus ipso facto. Illum insuper archidiaconorum, & suorum officialium, aliorumque ordinariorum detestantes abusum, quo a sacerdotibus, in suis jurisdictionibus, celebraturis Divina, priusquam id faciant, certam & excessivam quantitate pecuniae exigunt liberalitatem, quae sacerdotes hujusmodi clericos sua nomina inserentes in matriculis de uno denario solebat recipere, & exactionem censualem vi. denariorum, vel citius, illicite convertentes. Statuimus, quod de caetero, a dictis sacerdotibus, ultra denarium unicum, pro quo nostrorum nomina regitentur, in primis admissionibus eorum; ad celebranda Divina dicti archidiaconi, caeterique ordinarii, quibus super eorum ministri recipere non audeant quovis modo, sub poena suspensionis a celebratione Divinorum, & ingressus ecclesiae, quam contrafacientes incurtant quovisque duplum perceptorum hujusmodi fabricae ecclesiae cathedralis locorum persolvant.

XII. De iis, qui beneficia ecclesiastica possessa per alios obtinere nituntur, possessoribus non canonice amotis.

Esurientis avaritiae cultus sic cupide sitim eorum reficere voluptatis, ut abjecto rationis tramite, clerici quidam fas & nefas improbe permittentes, ecclesiastica beneficia patronatus archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, & aliarum tam ecclesiasticarum quam saecularium personarum de possessoribus suis plena; inhumaniter ambientes, ea quae temporibus longae retroactis, figmentis variis praetendentes vacasse, dum cathedralium, vel conventualium ecclesiarum, ratione vacationis earum, vel terrarum aliarum custodia fuerat penes regem, ad ipsa praesentari, vel sibi per ipsum confecti procurant, licet post praesentatas vacationes hujusmodi a diversis tantis temporibus possessa fuerint, quod vix aut nulla sit alicujus memoria causae vacationis deductae; quae etiam, quamquam falsissimam, & quae nunquam sufficit, allegatur, praesentationem, seu collationem, si per locorum ordinarios, vel collatarii non admittantur, hujusmodi breve regium, Quare non admittit, nuncupatum, impetrant contra episcopos, & eos implicitant, vacationem, non formam juris, & facti, sed jurisdictionem tamen, quarum convictionem saecularis potestatis abusus usurpat indebite, in foro conantes distinde saeculari beneficiorum hujusmodi possessores non facientes vel admittentes patres litem taliter agitatam, nec ordinariorum litteris, institutione, vel collatione, ac inductione factis, in beneficiis hujusmodi fides adhibetur in curia saeculari. Unde accidit, quod episcopis, & aliis, quos litem hujusmodi non afficit, nec auget periculum lites ipsas nullo modo, vel segniter defendentibus, per praesentantes, & praesentatos, collatore, seu collatariis, in foro saeculari jus evincitur patronatus, timoreque vano executionis inducto, cum a foro saeculari scribitur episcopis, quod praesentantes ac collatarios admittant hujusmodi, quandoque per

ANNO CHRISTI 1166.

Lex in exactionem H.

Ha. capitulum prius descriptum est eisdem penes verbis ad ann. 1141. Ex quo emendat. tamen multa peris possunt. Nam sic est iniquitatis. amum.

per se, quandoque per alios juris ignaros, quibus aliquotiens vices suas committunt taliter presentatos vel collatarios admittunt, & in locum viventis possessoris per sententiam non amoti, de facto institunt; & in beneficiorum reversa non vacantium possessionibus inducunt, quin verius intrudunt, & vitiosos constituunt detentores, in animarum deceptionem multiplicem, & possessorum justorum lationem enormem. Nos adversus tantæ temeritatis excessus, presentis concilii provisione antidota, cupientes occurrere: statuimus, quod quicumque clerici ad dignitates, personatus, officia, vel prebendas, aut alia beneficia ecclesiastica quæcumque, plena & occupata; de facto, se presentari seu ea sibi conferri, per quoscumque de cætero procurantes, directe vel indirecte, virtute brevium, *Quare non admittit*, vel, *quare impedit*, &c. aut similibus, tacite inductis brevibus, beneficiorum possessoribus, & eis vacat rite non amotis, qua episcopos, seu alios in seculari curia prosequantur, nisi de causis vacationum presentiarum, ad ordinariorum mandata, inquiri faciant, & possessores per iudices ecclesiasticos competentes faciant canonicè primitus amoveri, majoris excommunicationis sententiam incurrant, ipso facto, & tamquam sic excommunicati ad beneficia talia nullatenus admittantur, sed inhabiles ad ea perpetuo censeantur. Si vero contra hæc quisquam in occupato beneficio instituat, vel admittatur, de facto institutio seu admissio hujusmodi omni juris effectû careat: & quicumque sit instituens, vel admittens, jure proprio, vel delegato, taliter presentatum, vel collatum, in obtento per

alium beneficio, ipsius possessoris sufficienti auctoritate, in foro ecclesiæ sententialiter, primitus non amoto a beneficio & officio, tandem noverit se suspensum, donec beneficii possessori priori resarciatur, ut convenit, omne damnus. Et institutus taliter, vel admissus, si se in occupato per alium beneficio, contra hoc patiat, induci, censeatur intrusor, & penas intrusoris, in constitutione Orthoboni quæ incipit, *Amoris proprii*, contentas, necnon alias a canonibus, & sanctis patribus inflictas, ipso facto, incurrant. Per præmissa tamen non intendimus ordinariorum potestati, quovis modo, de facto occupata, non de jure conferri poterint, derogare, nec eorum collationes beneficiorum admittentes hujusmodi coardare. Ceterum, ne in foro regio evincenti, jus patronatus adversus alium, sua victoria sit inutilis, si scribatur ordinario, quod admittat presentatum ab illo, qui jus patronatus evicit, ad beneficium hujusmodi, si de jure vacaverit, & de facto non obstat canonicum, admittatur libere hujusmodi presentatus: si beneficium prædictum non vacaverit, illud domino regi, & iustitarius intimet ordinarius, excusando se, quod, quia tale beneficium non vacat, ad præsens nequit regium mandatum adimplere, presentatumque per evincentem in foro seculari contra ordinarium prosequens, ultra in foro ecclesiæ, ut præmittitur, faciendâ, supradictas sententias, & alias penas, ipso facto, incurrant. Jus patronatus vero evincenti licebit presentare, si voluerit, ad beneficium hujusmodi possessorem, ut suum jus in posterum habeat declaratum.

CONCILIUM LONDINENSE

Anno Domini MCCCXLII. celebratum.

Secundum hoc provinciale concilium hoc anno Londini habitum profert Anglicanus collector. In quo, quamquam errorem suspicor, tamen, quia nihil nobis ex quo emendemus suppetit, utrumque concilium ejus fide ad hunc annum edimus.

Constitutiones venerabilis patris, Joannis de Stretford, Cantuariensis archiepiscopi, editæ anno Dom. MCCCXLII. die Mercurii proximo post festum sancti Edvardi regis & martyris, in ecclesiâ S. Pauli Londinensî, in presentia comprovincialium episcoporum, videlicet dominorum Radulphi Londoniensis, Rogeri Coventriensis & Litchfeldensis, Joannis Exoniensis, Roberti Saresburiensis, Roberti Cestrensis, Thomæ Herefordensis, Radulphi Bathoniensis, Simonis Eliensis, Thomæ Lincolnensis, VVilfridi VVigorniensis, David Bangorensis, & procuratorum cæterorum episcoporum absentium sufficienter comparentium tunc ibidem.

TITULI CAPITULORUM.

1. De pace ecclesiæ & regni Angliæ observanda, & de denunciacione faciendâ.
2. De habitu & honestate clericorum, in tonsura & vestibus.
3. De dimissionibus beneficiorum ecclesiasticorum ad formam.
4. De decimis & oblationibus, & impediencia penis.
5. De sive cadua detrimenda.
6. Contra oblationes auferentes.
7. De debitis intestatorum solvendis, &c.
8. De testamentis, & bonis testatorum, sive intestatorum.
9. De languidâ in extremis sua bona in fraudem alienantibus, & procurantibus.
10. Ne in vigiliis mortuorum fiant inonestia.
11. De celebrantibus clandestina matrimonia in ecclesiis, oratoriis, vel capellis.
12. De laicis impediencia executionem juris ecclesiastici fieri.
13. De excommunicatis incarceratis, sine prelato ecclesiæ, nullo modo liberandis.
14. De herbis & arboribus in cameteriis crescentibus.
15. De evolatione sequestri.
16. De impetrantibus, & dolo prosequantibus breve regium, contra adversarios, in alienis comitatibus.
17. De publicatione constitutionum faciendâ.

P.R.E.

ANNO
CHRISTI
1170.

PRÆFATIO.

Sponsam Christi sacrosanctam ecclesiam, privilegio libertatis cælitus decoratam, quorundam ambitiones illicite infestant. Unde sanctæ Romanæ ecclesiæ summi pontifices, & principes sæculares, & specialiter reges Angliæ catholici & illustres, intra memoriam revolventes, quot plagis Ægyptii fuere percussi, eo quod populum Dei, filios Israel, typum gerentes ministrorum altaris, servituti indebitæ subjicere præsumperunt, quodque oppressiones & gravamina, quibus in Anglia libertas ecclesiastica depressa extitit & calcata, oppressionum auctoribus non præsumant, sed ipsi inde non modicum suæ prodiit salutis periculum, & notorium detrimentum: ecclesiam Anglicanam quam plurimis libertatum, privilegiorum, & immunitatum prærogativis munire salubriter curaverunt: quia, cum ab adolescentia flexibili ad malum, humana sensualitas adeo morum subversionem in clero & populo suscitavit, quod non sufficiens provisæ remedia, ut cohibeant noxios appetitus, & jura ecclesiæ Dei sanctæ, ac libertates ipsius conservent illæsa. Nos Joannes, permissione divina, Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas & sedis apostolicæ legatus, invocata Spiritus sancti gratia, utile fore prævidimus, auctoritate concilii præsentis, de fratrum suffraganeorum nostrorum coepiscoporum nostræ Cantuariensis provinciæ consilio & assensu, circa remedia perverfis opponenda conatibus, ad vitia extirpanda, ac deformata in ecclesia, clero, & populo, reiformanda, utiliter ordinare in ipsa nostra Cantuariensi provincia, futuris temporibus observanda.

CAPITULA.

I. De pace ecclesiæ & regni Angliæ observanda, et de denuntiatione faciendâ.

Superius Dei munere reformatus, rex Anglorum Edwardus, pacem Anglicanæ ecclesiæ ac regni cupiens firmiter observari, nos, & ceteros coepiscopos dicti regni olim litteris suis rogavit, ut communes malefactores, & pacis ecclesiæ sanctæ atque suæ turbatores, & violatores, felones, necnon feloniarum manutentores, conspiratores, falsos juratores in assis & juratis, coram iustitiariis regis, desertentes scienter, falsarum querelarum assumptores, manutentores, & fautores earum, per quos turbationem, & pacis violationem, libertatis ac jurium ecclesiæ, atque regni, in ipso regno non ambigitur procurari, in singulis die-

Concil. General. Tom. XXV.

Actibus, ecclesiastica compescerentur censura: proprios desiderans, pro suis gravibus in his excessibus, majoris excommunicationis sententia ionodari, seu excommunicatos publice nunciari. Unde nos, pie mentis dicti regis imitatione laudabili excitati, audaciam perfidorum hujusmodi compescere cupientes, omnes malefactores prædictos, taliter in posterum, in nostra Cantuariensi provincia delinquentes scienter, præsentis auctoritate concilii, majoris excommunicationis sententiam volumus & pronunciamus incurrere ipso facto: quorum absolutionem locorum ordinariis, seu, sedibus ecclesiarum cathedralium vacantibus, iis, qui jurisdictionem episcopalem exercebunt ibidem, præterquam in mortis articulo, reservamus. Cæterum, ut hujusmodi delinquentium facinora eo amplius evitentur, quo ipsi delinquentes excommunicati solemniter fuerint denunciati: hoc provinciali concilio approbante præcipimus, quod omnes & singuli malefactores prædicti, in singulis cathedralibus, collegiatis, & parochialibus ecclesiis nostræ provinciæ antedictæ, prima Dominica Quadragesimæ, ac in festo corporis Christi, & aliis diebus festivis & solemnibus, annuatim, excommunicati publice nuncientur in genere, cum intimatione reservationis prædictæ.

II. De habitu, et honestate clericorum, in tonsura, et vestibus.

Exterior habitus, mores, & conditiones intrinsecas personarum frequenter ostendit. Et licet clericorum gestus exemplum esse debet, & informatio laicorum tamen clericorum abusus, qui plus solito invaluit his diebus, in tonsuris, vestibus, & ornamentis equorum, ac aliis, abominabile scandalum modo populo generavit, dum ecclesiasticas dignitates, personatus, præbendas honorabiles, & beneficia curata obtinentes, in sacris etiam ordinibus constituti, coronamque regni cælestis & perfectionis esse indicium distare contemnunt, & omnium extensorum quasi ad scapulas utentes discriminem, velut, effeminati, militari potius, quam clericali habitu induti superiores, scilicet brevi, stricto notabiliter, cum excessive latis, vel longis manicis, cubitos non tangentibus, sed pendulis, furratis, vel sendalo revolutis, & ut vulgariter dicitur, reversatis, ac capucii cum tippetis, miræ longitudinis, barbisque prolixis incedere, & suis digitis annulos indifferenter portare publice, ac zonis stipatis preciosis miræ magnitudinis supercingi, burfis, cum imaginibus variis sculptis, annellatis, & deauratis, & ad ipsas patenter cum cultellis, ad modum gladiatorum pendentibus, caligis etiam rubicis, etiam scaccatis, viridibus sotularibus, etiam rostratis, & incisus multimode, ac propriis ad sellas, cornibus ad colla pendentibus, epitogiis, ac elocis furratis, uti patenter ad oram,

E contra sanctiones canonicas temere non verentur, adeo quod a laicis vix aut nulla patet distinctio clericorum; unde professionis & ordinis suorum prærogativa suis reddunt demeritis se indignos.

Nos igitur huiusmodi erroribus, quibus ut plurimum clericorum gestus, tam in magistrorum, & scholarium universitatibus, nostræ provinciæ dehonellis, contra eundem obviare volentes: hoc sacro approbante concilio, statuimus & præcipimus, quod quicumque ecclesi-

Eccc

ANNO
CHRISTI
1170.

* Corr. coronam, quæ reg. cal. & part. est in die. deserre contemnunt, & crimium.

* Vide supra pag. 1171.

ANNO
CHRISTI
1140.ANNO
CHRISTI
1140.

gastica obtinentes beneficia nostræ provincie, A
in ordinibus sacris potissime constituti, vestes
& tonsuram clericales deferant, suo statui com-
petentes. Si qui autem clerici nostræ provincie
publice incedentes in ea veste superiori, brevi,
vel strilla notabiliter, aut ea cum longis, vel
latis excessive manicis, cubitos introfis, barbif-
ve prolis, aut annulis suis utantur digitis pu-
blice: alii quoque, quibus dignitatis ratione &
honoris, hoc congruit, sed in præmissis, vel
aliquibus præmissorum superius expressis, exce-
terint, nisi, infra sex mensium spatium a tem-
pore commissi excessus hujusmodi, moniti se
correxerint, & effectualiter dictos dimittant ex-
cessus, ecclesiastica habentes beneficia, post
prædictorum lapsum sex mensium, ipso facto B
ab officio suspensionem incurrant, in qua si
per tres menses sequentes steterint, suis extunc
beneficiis, nulla requisita monitione alia, sint
ipso jure suspensi, nec extunc per suos diocæ-
sanos, quibus eorum absolutionem, præsentis
auctoritate concilii, reservatis, prius ab hujus-
modi absolvantur, quam quintam partem unius
anni suorum beneficiorum ecclesiasticorum per-
solvant, per diocæsanos eorum, in quorum
diocæsis hujusmodi beneficia obtinent, pau-
peribus in locis beneficiorum ipsorum degenti-
bus, infra tres menses postea, fideliter erogan-
dam: & si suspensionibus durantibus hujusmo-
di, Divinis, seu administrationi dictorum bene-
ficiorum se ingesserint, & immituerint, sicut
prius, extunc dictis beneficiis sint eo ipso pri-
vati. Non beneficiati vero clerici, publice &
communiter pro clericis se gerentes, si in iis
excesserint, nisi moniti, infra sex mensium
spatium, se correxerint cum effectu, eo ipso
sint inhabiles per quatuor menses, ad benefici-
um ecclesiasticum obtinendum: & præter hoc,
in universitatibus prædictis, studio litterarum
vacantes, & pro clericis se gerentes, si se a
præmissis effectualiter non abstineant, ad quos-
cumque gradus ecclesiasticos & honores, in ip-
sis universitatibus, ipso facto reddantur inha-
biles, donec suis moribus atque gestu maturi-
tatem exhibeant honestatis scholaribus compe-
tentem, salvis pœnis aliis editis quæ hujus-
modi delinquentes. Præsentis tamen constitutio-
ne nolumus prohibere, quin clerici aperti &
patentibus super tunicis, aliter mensibus nuncu-
patis, cum manicis, competentibus locis, &
temporibus oportunitis; ac etiam nominantes pro
eo dumtaxat tempore, in quo per patriam iter
faciunt, breves & strictas vestes sibi assumere,
& illis ut valeant prout eis videbitur expedi-
re. Verum cum fronte libera cæteros arguere
nequeant episcopi, si seipos & domesticos pro-
prios non corrigant in hac parte: statuimus,
quod episcopi nostræ provincie, honestatem,
& tonsuram in vestibus & supradictis cæteris
observent, & a suis clericis commensalibus fa-
ciant observari. Ad hæc, quia parum valeret E
jura condere, nisi essent, qui ea executioni
debitæ demandarent: dicti præcipimus auctori-
tate concilii, ut locorum ordinarii, quibus de
subditorum excellentibus spectat inquirere, in lo-
cis suæ jurisdictioni subiectis, per se vel per
alios, super his annuatim inquirent, & contra-
reos in hac parte constitutionem præsentem
observent, & diligenti cautela faciant obser-
vari.

* Corr. editis
contra hujus-
modi.III. De dimissionibus beneficiorum ecclesiasticorum
ad firmam.

Licet bonæ memoriæ Othobonus, & Otho,
quondam sedis apostolicæ in Anglia legati
suis prohibere constitutionibus curavissent, ne
ecclesiæ laicis, vel clericis, ultra quinquenni-
um, tradantur ad firmam: quidam tamen,
excogitato fraudis machinamento, noviter con-
tra eas, ac etiam constitutiones illas suas, eccle-
sias laicis, & quandoque mulieribus, aut cle-
ricis, non obtenta diocæsanorum licentia, di-
mittunt ad firmam. Et ut figmentis fucata ve-
ritas obumbretur in ministris super traditione
hujusmodi ecclesiarum laicis ad firmam, con-
fectis, nomen clerici cum nomine laici contra-
henti inferi faciunt, licet clericus nominaliter
adjectus contrahens non existat: præfati vero
laici, prætextu firmarum hujusmodi, in eccle-
siarum sic admissarum manibus & domibus, cum
uxoribus, pueris, & familia sua morantur, ta-
bernas in eis publicas facientes, & inhonesta
alia exercentes; unde scandala pullulant, &
subtrahitur parochianorum devotio, ac ecclesiis
hujusmodi circa sua jura plurimum derogantur.
Quapropter, hoc provinciali concilio approban-
te, constitutionibus adjiciendo prædictis, statui-
mus, quod quotiescumque beneficium ecclesia-
sticum nostræ provincie, clerico & laico ad
firmam ex tunc dimissum fuerit, vel in mini-
stris super firmarum hujusmodi dimissione
confectis, nomen laici, cum clerici nomine,
amodo inferatur, ut clericus fingatur fore fir-
marius, cum non sit; seu si laici, fructus, &
proventus, & redditus dimissorum beneficiorum
ad firmam, nomine suo colligant, & eos dire-
cte in usus suos convertant; hujusmodi contra-
ctus non teneant, nec ex eis aliquid alteri ob-
ligetur, sed sic ex tunc hujusmodi beneficia
tradentes, & recipientes ad firmam, tertie
partis proventuum beneficii sic dimissi, vel es-
timationis ipsius, si ambo sint solvendo, pœna
plecti volumus, apponere nomine clerici non
obstante. Et quia religiosi, & alij ecclesiasti-
ca beneficia nostræ provincie in proprios usus
tenentes, se constitutionibus prædictis asserunt
ligari: præsentis concilii approbatione statuimus,
quod si ipsi beneficia hujusmodi, vel suas,
quas virtute appropriationum hujusmodi in eis
decimarum & proventuum percipiunt, portio-
nes, ad firmam tradiderint clericis, non ob-
tenta diocæsanorum licentia, vel laicis quovis
modo, seu aliter qualitercumque, præsentis aut
dictarum constitutionum tenorem excesserint:
pœna prædicta de cætero percellantur.

* Corr. instru-
mentis.* Corr. in-
strumentis.* Corr. appo-
sito nom.IV. De decimis & oblationibus, & impediensium
pœnis.

Erroris damnabilis devio excecati, suarum
animarum excidia non devitant: dum frugum
suarum decimam solventes, pro labore, meten-
tibus, ea minime computata, non absque er-
roris calculi, pro decima undecimam solvunt
garbam: contententes, se mercenariis de fru-
gibus non decimatis, posse pro autumnali labo-
re potissimum, solvere autem decimationem,
mercedem novi testamenti & veteris imperium,
contemnentem. Quorundam etiam laicorum
superstitiosa malitia noviter adinvenit, quod
cum garbas aliquas decimales, non tamen si-
gnatas, pro decimis in suis terris dimittunt,
in

* His aliquid
deest

ANNO CHRISTI 1173.

1173 CLEM. P. VI.

LONDINENSE.

LUDOV. BAVARUS IMP. EDUARD. III. R. ANGL. 1174

ANNO CHRISTI 1174.

in fervientes virorum ecclesiasticorum, garbas aut res alias pro decimis sic dimissas, nomine decimarum abducentes, & asportantes, ut in sceleratos exclamant, eosque arrestari, vel attachiari faciunt, sicut fures, ac ipsos, & eorum dominos, propter asportationem, & abductionem decimarum hujusmodi infestant, & multipliciter inquietant. Ipsorum etiam alii, pro eo quo garbarum & sceni seu rerum aliarum decimae per solum ducuntur eorum, viros ecclesiasticos, & eorum ministros in foro saeculari implicant, & gravibus fatibus, laboribus, & expensis. Alii praeterea vias & itinera in praediis, & a praediis, per quas decimas asportent, seu ipsae consueverunt abduci, difficilia, & per longos circuitus remota exhibent, & per ea tantum decimas ducentes sinit transire, seu duci vehicula difficulter, contra ecclesiasticam libertatem. Quidam insuper garbas expositas, & signatas pro decima, non permittunt a suis terris abduci, quamdiu quicquam in illis de bladis remanet eorumdem, sed ipsas scienter tollerant a suis, & aliorum animalibus conteri & consumi, ac circa decimarum praestationem, collationem, & abductionem earum, impedimenta multimoda inferunt, & inferri faciunt, & procurant, in libertatum & jurium ecclesiasticorum violationem, & praedictum manifestum, suarumque grave dispendium animarum. Nos igitur perverforum hujusmodi conatibus, & ausibus damnabilibus, salutari remedio cupientes occurrere, omnes & singulos exnunc in praemis, vel eorum aliquo, in nostra provincia excedentes, ac illicita supradicta, vel illorum aliquid fieri mandantes, seu etiam procurantes, nomine suo facta, rata & accepta habentes, quorum nefandis machinationibus, juri, seu juribus, & consuetudini approbata, ac libertati ecclesiasticae quicquam subtrahitur, seu aliquid injuriar, damni, vel molestiae inferatur contra ecclesiasticam libertatem, concilii, pronunciamus vinculo majoris excommunicationis involvi, eorumque abolitionem diocesanis locorum, praeterquam in mortis articulo, specialiter referamus.

* f. gravant libus.

* leg. auctoritate concilii.

V. De silva caedua decimanda.

Quamquam exsolventibus bene decimas Deus frugum omnium abundantiam, & possessionum promiserit libertatem: tamen dolentes referimus, quod nonnulli nostrae provinciae, qui testamenti veteris atque novi decimam de suis silvis caeduis, & lignis arborum caeduarum excisis in eis, circa quae minus, quam circa fructus agrorum, impendunt laboris, decimas Deo & ecclesiis, quibus debentur notorie, propter hoc quod ipsas in praeteritum non dederunt, solvere contradicunt; quia aestimant idcirco licere, quia legem moris de longa invaluisse consuetudine arbitrantur, in dubium etiam revocantes quae silva caedua sit dicenda. Nos igitur advertentes, quod si sua portione sit ecclesia defraudata diutine, crimen propterea non minuitur, sed augetur, ac fames, & penuria, omniumque rerum egestas opprimunt hujusmodi decimas non solventes: hujusmodi declaramus provisione concilii, silvam caedua illam fore, quod cujuscumque existeris generis arborum in hoc habet, & quae etiam succisa rursus ex stirpibus aut radicibus renascatur: ac ex ea decimam, utpote realem, & praedialem, vel parochialibus, vel matricibus ecclesiis per-

Hic deest ali- quid.

Council. General. Tom. XXV.

solvendam; nec non silvarum possessores hujusmodi ad praestationem decimarum, cum censura ecclesiastica, fore canonice compellendos.

VI. Contra oblationes auferentes.

Immoderate temeritatis praesumptio, dum non solum alienum concupiscit indebite, sed manum extendit impudenter ad vetita, iudicii rationem subvertit, & Divinam vindictam vehementius provocat, quo ausu sacrilego, a laicis irreverenter ecclesiasticis deputata usibus contrectantur. In multis autem partibus nostrae provinciae consuetudo, quam verius jam ex. hic deest auferit pessima corruptela, dum oblationes factas in ecclesiis, capellis, aut in cujusvis earum particularibus coemeteriis, ad altaria, cruces, imagines, seu reliquias exeuntes in eis, per laicos occupantur illicite, ac in usus varios suo arbitrio convertuntur: quamvis prohibitione veteris legis, panes oblatos filiis Israel, nisi Aaron & filiis suis, comedere non liceret; & longe amplius in ecclesia, quae sub Spiritu sancti gratia, non sub legis umbra coruscet humani, Divinove intuitu in locis praedictis oblata laici non contingent. Unde, praesentis deliberatione concilii, quoscumque laicos, oblationes in ecclesiis, capellis, aut cujusvis earum porticu, vel coemeteriis, seu quocumque alio loco Divino intuitu factas, vel facieudas in nostra provincia, occupantes, auferentes, seu disponentes quovis modo, de ipsis praetextu, etiam cum sui operis, consuetudinis, aliove colore, nisi de consensu ecclesiasticarum personarum, ad quas oblationum hujusmodi perceptio pertinet, & ex causa sufficienti, & licentia per episcopum loci primitus approbata, eo ipso majoris excommunicationis sententiae decrevimus subjacere.

Corr. ex- stantia.

* Locis men- datus.

VII. De debitis intestatorum solvendis, & de testamentis non impediendis.

Statutum bonae memoriae Bonifacii, quondam Cantuariensis archiepiscopi, praedecessoris nostri, circa bona testatorum & ascriptitorum, aliorumque servilis conditionis hominum ultimas voluntates, quod incipit, *Casuum contingit interdum* &c. a multis in dubium revocatum, noviter recensentes, quibusdam ad id additis, & aliis ab eo subtractis, seu verbis infra scriptis, decrevimus sic in posterum firmiter observandum.

Vide sup. ad ann. 1161.

* f. sub

Ceterum contingit interdum, quod clericis, aut laicis Divino iudicio decedentibus intestatis, domini feodorum non permittunt debita defunctorum solvi de bonis mobilibus eorumdem, nec in usus uxorum suarum, liberorum suorum, & parentum, vel alias, pro dispositione ordinariorum, bona praedicta, pro ea portione, quae secundum consuetudinem patriae, defunctos contingit, permittunt distribui pro eisdem. Alii siquidem ascriptitorum, & aliorum servilis conditionis hominum, necnon solutarum, & conjugatarum mulierum, ac suarum propriarum uxorum, vel etiam aliorum, impediunt, vel impedire procurant factionem liberi testamenti, & ipsius executiones, & aliorum testantium voluntatem ultimam, tam contra jura, quam consuetudines ecclesiae Anglicanae hactenus approbatas, in Divinae maiestatis offensam, & laesionem juris ecclesiastici evidenter. Unde nos praesentis deliberatione

* Parte ad dendum. no- mibus. H.

ANNO
CHRISTI
1141.ANNO
CHRISTI
1141.

concilii, omnes & singulos in his, vel eorum aliquo, de cætero delinquentes, majoris excommunicationis sententia fore decrevimus innotatos. Testamentis etiam coram ordinariis locorum, ad quos pertinet probare, approbatis, hujusmodi testamentorum probatio, & approbatio nisi positione laicalis feudi, si id in testamento aliquo legari contingat, nullatenus a laicis requiratur; vel impediatur clerici vel laici, aut cujusvis conditionis homines, seu impediri procurent, quo minus testamenta, voluntates ultimæ defunctorum procedant, & consequantur effectum in his, quæ legari possunt de consuetudine, vel de jure. Si qui vero contra hoc scienter venire præsumperint in futurum, sciant se, præsentis auctoritate concilii, B majori excommunicationis sententia esse involutos: ac contra eos, & alios in præmissis nequiter excedentes, tamquam contra violatores, & perturbatores ecclesiasticarum libertatum, gladium spiritualem decernimus extendendum.

Inhibemus etiam, ne cuiquam executori testamenti cujusquam administrare permittatur de bonis alicujus testatoris, nisi prius fiat de dictis bonis fidele inventarium, sumptibus funeris, & circa confessionem inventarii hujusmodi apponendum, dumtaxat exceptis. Inventarium vero hujusmodi, locorum ordinariis tradi volumus, infra tempus eorum arbitrio moderandum. Et postquam coram ordinariis, juxta morem, probatum fuerit testamentum, non committatur aliquibus in bonis hujusmodi executio, seu administratio a talibus, qui debitum administrationis suæ, possint, & si oporteat sufficienter caveant, ac fideliter promittant, reddere rationem, cum super hoc per locorum ordinarios fuerint congrue requisiti.

Item statuimus præsentis auctoritate concilii, ne aliqui religiosi, cujuscumque professionis existant, sint executores testamentorum, nisi hoc de ordinariis voluntate & licentia concedatur: & hoc quod de probatione contingente defunctum, in parochiali ecclesia jus percipiat consuetum.

Statuimus præterea, quod nullus executor aliquid sibi applicet, vel appropriet de bonis defuncti, cujus testamentum exequitur, titulo emptionis, vel aliter, nisi quod fuerit sibi donatum a testatore inter vivos, vel in suo testamento vel ultima voluntate relictum, aut pro ipsius executoris labore, ordinarii arbitrio, sicut ordinatum, vel si quod fuerit debitum a defuncto, aut pro moderatis suæ administrationis expensis, sub pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ, quam contrafacientes incurrere volumus ipso facto: cujus absolutionem non obtineant, donec applicata, vel appropriata sibi sic indebite restituerint, & ecclesiæ cathedralis fabricæ, cujus defunctus erat subditus, duplum sic appropriatorum vel applicatorum sibi ipsis, solverint de propriis suis bonis. Omnia vero & singula supradicta mandamus, per singulas ecclesias Cantuariensis provinciæ, bina vice annuatim solemniter publicari.

VIII. De testamentis, & bonis testatorum, sive intestatorum.

Ita ecclesiasticorum quorundam judicium nostræ Cantuariensis provinciæ, interiores oculos damnatæ ambitionis improbitas excæcavit, quod executores testamentorum clericorum beneficiorum, & aliorum cujuscumque conditionis ho-

minum decedentium, de bonis ad hujusmodi testamentis spectantibus, juxta testantium arbitrium, prout legalis & canonica sanxit auctoritas, disponere non permittunt: sed sic testantium, & ab intestato decedentium, bona mobilia in suis jurisdictionibus habentium tempore suæ mortis, quæ post solutionem debitorum, in pias causas de jure converti debent, usurpant indebitè; ubi ipsis, & creditoribus exclusis, ea quandoque distribuunt, sicut volunt. Quæ plurimum intuentes, dum ægritudinibus fatigantur, in ecclesiarum fraudem, vel damnum suorum creditorum, liberorum, & suorum uxorum, qui & quæ, tam de jure, quam consuetudine, certam quotam dictorum bonorum habere deberent, sua mobilia, dum adhuc vivunt, multoties alienant. Si creditores, & alii supradicti, debitis sibi carent, non absque gravibus periculis animarum. Propter quæ statumus, quod episcopi, & alii inferiores ecclesiastici judices nostræ provinciæ, de bonis clericorum beneficiatorum, quos testari posse constat, de consuetudine regni Angliæ, seu aliorum testantium quorumcumque, præterquam in casibus expresse permissis, quovis quæsito colore, nullatenus intromittant: sed executores testamentorum ipsorum permittant libere de eisdem disponere, necnon ab intestato decedentium, solutis debitis eorumdem, bona, quæ supererunt, in pias causas personis decedentium consanguineis servitoribus & propinquis, seu alias pro defunctorum animarum salute, distribuunt, & convertant, nihil inde sibi retento: nisi forsitan aliquod rationabile pro ipsorum ordinariorum labore, fuerit retinendum, sub pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ, contra ecclesiasticos judices facientes contrarium, incurrere volumus ipso facto, donec de præmissis satisfecerint competenter.

IX. De languidis in extremis sua bona in fraudem alienantibus, & procurantibus.

Cordis dolore concutimur, intuentes, quod in nostra provincia malitia, hominum excrecente pessima corruptela, dum ecclesiarum prælati & beneficiati clerici, aliique nonnulli laici, mortis vicinæ conjecturam verisimilem obtinentes, universa bona sua, seu quotam eorum notabilem, donare inter vivos, seu aliter alienare possint, adeo quod nequæ ecclesiæ, ad quarum, seu cancellorum, librorum, vel ornamentorum earum reparationem, dum vivebant, fuerant, suis excluduntur remediis, sed rex & creditores alii, quibus sic alienantes efficaciter tenebantur, suis juribus, uxoresque & liberi conjugatorum, suis portionibus, de jure vel de consuetudine ipsis debitis, irrecuperabiliter fraudantur. Nonnulli assistentes languentibus in extremis, hujusmodi alienationes, sive consulerunt, & temere procurarunt, ipsosque languentes consiliis & persuasionibus perversis a voluntate testandi nequiter averterunt: ex quibus impediri testamenti liberam factionem, & ecclesias, ac cæteros supradictos suo jure non ambigitur malitiose privari. Unde, præsentis deliberatione concilii, omnes & singulos in nostra provincia donantes seu alienantes taliter bona sua malitiose, seu fraudulentè, ac hujusmodi malitiæ sive fraudis conscios, recipientes sic alienata in eos, & ad hoc dantes consilium, auxilium, vel favorem, majoris excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto.

Locus mendosus

*Deest quam eos.

*leg. obligati fuerant, vel simili aliquid

*sive donatione.

facto. Donantes insuper, & sua bona in ipsa provincia taliter alienantes, propter sui gravitatem excessus, non obstante quacumque absolute impensa a predicta sententia, ecclesiastica careant sepultura. Ceterum ne probatione fraudis vel malitiae in hac parte, difficultas provisionem praesentem reddat inutilem: quoties aliqui bona sua omnia, inter vivos, quovis titulo alienant, seu in quantitate tam notabili, quod apparet de residuo, ecclesiis vel creditoribus aliis de suis debitis, uxoribus & liberis de portionibus supradictis, non posse satisfieri, sicut decet: alienatio hujusmodi per malitiam sive fraudem eo ipso fieri censeatur malitiae sive fraudis probatione minime requisita.

X. Ne in vigiliis mortuorum fiant inbonesta.

Quia saepe, quod credebatur conjectura professe, experimento inutile reperitur: ideo quod credit observantia generalis opinione probabili, utile reputans, & postea tendit ad noxam, rationabilem imitationem admittit. Sane servationem nocturnam agerentur vigiliae, in privatis quandoque domibus, pro defunctis, ut illuc convenientes & vigilantes fideles, devotis precibus Deo fufus, intercederent pro eisdem. Inimici tamen satellitis insidiis, quod salubiter custodivit antiquitas, superstitione errore, adeo in scurrilitate nequiter est conversum, ut in vigiliis mortuorum hujusmodi, neglectis orationibus, illuc conventiculæ inaneur illicitæ atque foedæ, unde adulteria, fornicationes, & furta sequuntur, & alia perpetrantur casualiter multa mala. Quia siquidem morbus iste, quasi communis invaluit, eidem adhibendam medelam statuimus, quod in nostra provincia, peractis a viris ecclesiasticis mortuorum memoriis, inhihent in privatis domibus, in quibus mortuorum corpora usque ad sepulturam requiescunt, frequenter de cætero non receptentur ad consueta popularia, nocturnas vigilias peragendum defunctorum (propinquis amicis, & iis qui psalteria forsan dicere pro defunctis voluerint, dumtaxat exceptis) sub pena excommunicationis majoris, quam, totam praemissam vigiliam facientes hujusmodi, & receptores taliter vigilantium, non immerito poterunt formidare.

XI. De celebrantibus clandestina matrimonia in ecclesiis, oratoriis, vel capellis.

Humana concupiscentia, semper ad malum procliva, quod est prohibitum, frequenter id ardentius appetit, quam quod licet. Unde personarum variae, quae propter consanguinitatem, vel affinitatem, seu alia impedimenta legitima, matrimonialiter ad invicem de jure nequeunt copulari, multoties desiderant id de facto, ut sub matrimonii consueti velamine, possint caeterius operam perniciosam & illicitam liberius adimplere. Qui sua scientes impedimenta nota fore in parochiis, in quibus degunt, quia parochiales presbyteros, propter hujusmodi impedimenta notoria, seu famam impedimenti vehementem, ad solemnizationem matrimonii inter tales, paratos non inveniunt ad loca remota, & praecipue civitates, & municipia populosa, in quibus praemissorum non habetur notitia, transferunt se ad tempus, & illuc quandoque, bannis non editis publice, nec horis, nec tem-

poribus opportunis, aliquoties in ecclesiis, aliquoties in cappellis, seu oratoriis, matrimonia inter ipsos de facto solemnizari procurant, & ibidem morantes, vel ad proprias partes postea redeuntes, & ad invicem cohabitantes, ut conjuges, quia locorum ordinarii, & populares alii, pro timore vexationum & sumptuum, ipsos super illicita copula nolunt vel non audent impetere, seu eorum denunciando crimina pro palare, illicite remanent copulati, in suarum interitum animarum. Nos igitur hoc tam frequens vitium extirpare volentes, praesentis concilii auctoritate statuimus, quod exnunc matrimonia contrahentes, & inter se solemnizari facientes, hujusmodi impedimenta scientes, aut suspicionem habentes verisimilem eorundem;

sacerdotisque, solemnizationes matrimoniorum prohibitorum hujusmodi, seu etiam laicorum, inter tamen alios, quam suos parochianos, in posterum facientes, dioecesanorum & curatorum contrahentium super hoc licentia non petita, & clandestinorum etiam matrimoniorum in ecclesiis, oratoriis, vel capellis, solemnizationi intermissas, concilii praemissorum, majoris excommunicationis sententiam incurrant ipso facto; & quod quater, annis singulis, in genere excommunicati publice nunciatur, penitusque aliis contra celebrantes matrimonia bannis non editis, vel alias clandestine statutis, a jure nihilo minus arceantur. Sive quia constitutio bonae memoriae Simonis, quondam Cantuariensis archiepiscopi, praedecessoris nostri proximi, qui incipit, *Item quia ex contractibus &c.* juxta suorum verborum corticem, opinione multorum, in sui fine videtur dubia, seu obscura: ipsam constitutionem reddere pro futuro cupientes indubiam esse, sic intelligendam fore, hoc approbante concilio, declaramus, quod quivis sacerdos secularis, qui solemnizationi matrimonii, extra parochialem ecclesiam, vel cappellam habentem jura parochialia sibi competentia ab antiquo, interesse praesumpserit, penam in ea latam subeat ipso facto.

XII. De laicis impediens executionem juris ecclesiastici fieri.

Accidit novitate perversa, quod cum ecclesiarum praelati, de morum disciplina, peccatis, & excessibus subditorum nituntur inquirere, magnates, & potestates aliae saeculares, officia impedire molientes eorum, inhihent laicis ipsorum tenentibus, aut nativis, ne ad ordinariorum citationes, pro suorum criminum vel excessuum correctionibus canonice subeundis, quorum correctio & punitio ad ipsos ordinariorum noscitur pertinere, de consuetudine, vel de jure, aut pro testamentorum approbationibus, insinuationibus, aut calculis de bonis defunctorum administratis, per eos, seu compotis, & aliis testamentariis juribus, extra locum sui domini, veniant, aut compareant coram eis. Et ne in locis sui domini per praelatos exercentur, praemissi impediunt, & procurant nequiter impediri, sibi que super his jurisdictionem ecclesiasticam exercentes, & suis subditis, pro eorum culpis & excessibus, penitentias corporales seu pecuniarias imponentes, ac ipsos facere cogentes easdem, sicut ordinariis ipsis licet, aut pro penitentibus corporalibus, juxta modum excessuum suis impositis, redemptiones pecuniarias, prout juste poterunt, admittentes, de & super extorsionibus excessivis, indignantur, sicque

Corriget. Ir-
ritationem,
vel mutatio-
nem. H.

* Forte, in-
hibeant ne-
H.

* Forte, con-
sueti popula-
res, ad no-
cturnas vigi-
lias peragen-
dum. H.

* Corr. cae-
talis

* f. Sane
Conc. Lond.
ann. 1178.
c. 2.

ANNO
CHRISTI
1180.

que indictatos attachiant, & incarcerant, aut A
super his in foro sæculari eos sibi respondere
compellunt, quibus multas pecuniarias, ea oc-
casione, in dicto foro sæculari imponi procur-
rant & faciunt indebite, pro libito voluntatis
frequenter; & multum cum turmis & strepitu ad
iudicia concurrunt ecclesiastica, ac iudices liti-
gantique, seu habentes ibidem alia expedire,
graviter sic exterrant, quod ecclesiastica con-
funditur iurisdictione, & opprobriose officium præ-
latorum suspenditur, & nequiter impeditur, ac
in culpam facile homines corruentes, dum pœ-
na non reprimat transgressores, impunitatem
sibi pœnalem nutriunt, & antiqui hostis insidias
levem aditum præparant, & frequentem.

* Corr. mo-
vat.

Alii siquidem multos, pro eo quod causas, B
& negotia in foro ecclesiastico de jure vel con-
suetudine pertractanda, ibidem contra adver-
sarios suos manent, necnon advocatos postulan-
tes pro eis, & procurantes; alios quoque mi-
nistros ecclesiasticos & iudices cognoscetes,
super his indictari, & attachiari, carcerique
mancipari, & alias in foro sæculari multiplici-
ter fatigari faciunt, & procurant; suisque te-
nentibus & aliis ad forum ecclesiasticum, seu
pro causis, seu pro negotiis in ipso de consue-
tudine & de jure tractandis, recurrentibus, si
non desistant, & in foro sæculari super iis li-
tigent, imponunt sæpissime graves multas, ipsos-
que affligunt, & vexant injuste, multimodis
laboribus & expensis. Alii vero episcopos, & C
alios vero quocumque ordinariam habentes iur-
isdictionem suam in civitatibus, vel locis aliis
eis subiectis, debite exercere volentes, vi, &
super iis, quæ spectant notorie ad eisdem seu
pro executione jurisdictionis ecclesiasticæ, man-
data sua licita & canonica destinantes, execu-
tionesque eorum debite exercendo, impediunt,
vel impediunt procurant injuste, ac nuncios man-
data hujusmodi deferentes, & facere debite ju-
stas executiones volentes, capere, verberare, &
male pertractare injuriose præsumunt. Quidam
etiam domini temporales, & eorum baillivi,
bona decedentium ab intestato in suis districti-
bus ad ipsos dominos prætendentes fore, quam-
vis erronee, devoluta, ne per ordinarios bona D
hujusmodi, pro solutione debitorum sic dece-
dentium, ac in alios pios usus, pro animarum
ipsarum salute, convertantur utiliter, consen-
su regio, & magnatum regni Angliæ, tamquam
pro jure ecclesiasticæ libertate ab olim ex-
stitit ordinatum, impediunt, in derogationem
ecclesiasticæ libertatis, jurisque, & jurisdictionis
ecclesiasticorum impedimentum, & læsionem
enormem. Nos igitur, præsentis deliberatione
concilii, omnes & singulos, in præmissis vel
eorum aliquibus delinquentes, seu præmissa,
vel eorum aliqua facientibus consentum ad ea
dantes consilium, auxilium, vel favorem,
aut ea, vel eorum aliqua in suis facta negotiis,
nominibus eorumdem, rata, vel accepta habentes,
hoc sacro approbante concilio, pronunciamus
majoris excommunicationis sententia innodari,
quorum absolutionem diocesani locorum spe-
cialiter reservamus, & delinquentes hujusmodi
quater, annis singulis, in cunctis ecclesiis pa-
rochialibus nostræ provinciæ Cantuariensis, ex-
communicatos in genere præcipimus publice
nunciari.

XIII. De excommunicatis incarceratis, sine præ-
lato ecclesiæ, nullo modo liberandis.

ANNO
CHRISTI
1180.

Sæculi principes potestatem recipientes a Deo,
quod ecclesiæ sacerdotes superborum cervicibus
imponere nequeunt, solent ab ipsis terrore di-
scipline, suæ potestatis gladio extorquere. Un-
de veneranda tradit antiquitas, quod si excom-
municati, humilitatis gratiam, & reconciliatio-
nis affectum, animo indurato arroganter abji-
ciunt, invocata regia potestas in auxilium, tenetur
ex debito rigore severitatis rebelles hujus-
modi compellere custodia carcerali. Si con-
lingit interdum, quod excommunicatis, etiam
pro manifestis offensis, ad signationem præla-
torum, prout consuetudo regni Angliæ obtinet,
captis, & carceri mancipatis, per breve regium
demandatur episcopis, quod si capti, de stando
& parendo juri cautionem accipiant, exhibeant
ipsum, & quibus detinentur carceribus, faciant
liberari. Alioquin si episcopi hoc non fecerint,
sicut ante debitam satisfactionem, nec possint,
de jure tenentur; vicecomitibus aliud Hic aliquid
breve dirigitur, quod cautione hujusmodi ab in-
carceratis accepta, ipsos liberent indilate. Sug-
gesto insuper regiæ curiæ, licet minus veraciter,
pro tali excommunicato incarcerato, quod ipse
paratus est mandatis ecclesiæ obedire: mandatur
vicecomitibus, ut incarceratum hujusmodi
excommunicatum, vel partium, ad quarum
instantiam excommunicantur, non habita men-
tione, a carcere liberent & dimittant: ac quan-
doque, ut prius, suggesto, quod incarcerati
excommunicati fuerint, ipsos curent celeriter
liberare, nec processibus iudicum ecclesiasticorum,
super causa excommunicationis hujusmodi,
fides aliqua adhibeatur; sed sic excommunicati,
in supradictis casibus, ad mandata & præcepta
hujusmodi, indebite liberentur. Prop-
ter quæ ecclesiasticorum iudicum confunditur
officium, dum laici clave potestatis & scientia
penitus destituti, quos sic tenet obsequendi ne-
cessitas, quod de his, quæ ad jurisdictionem ec-
clesiasticam pertinent, ipsius cognoscendi, vel
imperandi prohibetur auctoritas, saltem in mes-
sem nituntur mittere alienam, excommunicato-
rumque sic liberatorum indebite communione
nefanda, tam vicecomites, & baillivi liberantes
eisdem, quam cæteri populares, varique fideles
communicantes cum libertatis excommunicatis
hujusmodi, pessifere maculantur, & anima-
rum gravia inde pericula cumulantur. Contra
quæ providere zelantes, statuimus, quod ex-
communicati capti in nostra provincia, sic ex-
cutes a carcere, contra consuetudines & liber-
tates ecclesiæ Angliæ, ad eorum majorem con-
fusionem & ruborem, solemniter in locis insi-
gnibus, pulsatis campanis, candelis accensis,
excommunicati publice nuncientur, ac ipsis com-
mercium, ad eorum commodum, & fidelium
communio inhibeat omnino, communicantesque
cum eisdem illicite, censura ecclesiastica
tamen deleta, acriter puniantur.

* Corr. Sed
cont.Hic aliquid
deest.* f. Indila-
to, ut prius.

XIV. De herbis & arboribus in cæmeteriis
crescentibus.

Quia diutius sæcularibus legibus prohibetur, ne
de rebus ecclesiarum disponendi laicis sit facultas,
usurpationis illius contumelia longe noscitur
depellenda. Quia quidam nostræ provinciæ
ecclesiarum parochiani, suæ potestatis ignoran-
tes

LONDINENSE CONCILIIUM.

1183

1184

ANNO
CHRISTI
1183ANNO
CHRISTI
1184

tra præmissorum aliquod, post monitionem infra script. exnunc quomodolibet delinquentes, nisi infra tres menses se correxerint, ipso facto ab ingressu ecclesie sint suspensi, nec ab ipsa suspensione absolvi valeant, quousque unam marcam in pios usus, secundum nostrum arbitrium convertendam, rectori vel vicar. ecclesie, in qua celebraverint, sive degunt, persolvant; rectores autem & vicarii hujusmodi poenam recipientes infra 12. dies infra dioc. nostram, alias si extra dioc. nostram, & cum infra provinciam nostram fuerimus, nos infra mentem, de nominibus delinquentium & culpam circumstantiis, quantum ad eorum notitiam pervenerit, necnon de quantitate hujusmodi poenæ sic per eos receptæ, a die receptionis hujusmodi numerand. teneantur reddere certiores, ut sic disponere valeamus, in quos usus summa hujusmodi utilius convertatur. In clericis vero aliis inferioris gradus teneat prædicta constitutio robur suum. Et quamquam dicta constitutio clericis omnibus cujuscumque gradus itinerantibus indistincte brevibus uti vestibus toleret & permittat; ordinamus tamen & declaramus, & volumus, quod vestes hujusmodi non sint nimis strictæ, nec etiam per medium botonatæ; sed sint clausæ desuper & inferius similiter, vel saltem absque botonis scissæ seu apertæ, prout placuerit facienti, & sicut olim fuerant, & statui convenit sacerdotis: alioquin quicumque clericus in sacris ordinibus constitutus utens publice veste hujusmodi botonata per medium in toto vel in parte, duplum ejus, quod pro eo solverit rectori vel vicario suo post monitionem hujusmodi, & lapsum trium mensium immediate sequentium, in pios usus, secundum discretionem nostram similiter erogand. solvere teneatur; quod si infra mensem, a tempore, quo hujusmodi veste botonata publice usus fuerit, dictam pecuniam solvere non curaverit, ab ingressu ecclesie vigore presentium. Et quoniam dudum super salario sacerdotum ordinationem quamdam fecimus, quæ hæcenus tamen propter sacerdotum avaritiam tam propter caritatem & temporis malitiam, nullatenus servabatur; tamen jam per Dei gratiam tempora in melius commutantur, & bladorum, ac aliorum victualium major abundantia superveniet, ut speratur: propterea dictam ordinationem exequi plenius cupientes, volumus & ordinamus, quod omnes & singuli sacerdotes stipendiaril, qualitercumq. & ubicumq. infra nostram dioc. seu aliquam jurisdictionem nostram immediatam celebrantes pro anno jam presentis, in quo speratur ubertas amplior, & sic deinceps de salario suo per modum, qui sequitur, convenient, ordinent & disponant, ulterius ab aliquo sub colore quocumque nullatenus recepturi: sacerdos enim animarum curæ præpositus, & intendens, ultra septem marcas nullo modo

conveniat seu percipiat quovismodo: nisi alicujus parochie tanta fuerit amplitudo, quod ejus labor de tanta summa non possit rationabiliter compensari, & super excessu nostra prævenit licentia specialis; sed dicta summa, vel minor, juxta medietatem parochie contentetur. Stipendiatius vero alius quilibet quinque marcis ad plus pro suo salario sit contentus, ordinatione nostra prædicta in cæteris in suo robore permanens. Contra vero eam seu hanc nostram declarationem in aliquo venientes ipso facto ab ingressu ecclesie auctoritate presentium sint suspensi, & nos contra eosdem, cum nobis delati fuerint, si in aliquo contemptores fuerint, aut rebelles, rigidius procedere intendimus; ut avaritia eorum illicita refrenetur, & vos offic. & decani jurisdictionum nostrarum immediatarum similiter in capitulis vestris de hoc specialiter inquirentes, & delinquentes hujusmodi, secundum delicti quantitatem ulterius, si res exegerit, punire efficaciter non tardetis. Quocirca vobis in virtute obedientiæ & sub poena excommunicationis majoris, quam si in executione mandati presentis negligentes fueritis vel remissi, trina monitione nostra canonica præcedente, in personas vestras proferimus, distriktius injungimus & mandamus, quatenus constitutionem & ordinationem prædictæ, una cum dictis nostris declarationibus & adjectionibus in singulis ecclesiis, tam nostræ dioc. quam jurisdictionum nostrarum prædictarum vobis subditarum, tribus dominicis, seu alias festivis, necnon trina vice in tribus capitulis, per vos, offic. vel decanos prædictos in quolibet decanatu extunc circa instans festum natalis Domini celebrand. publicetis palam, publice, & distincte; cuilibet rectori ac vicario dictam constitutionem non habenti, veram ejusdem constitutionis nostrarumque ordinationis prædictæ & presentis declarationis copiam facientes infra sex dies, a die requisitionis vobis faciendæ continue numerand. Moneatis insuper trina vice in singulis capitulis & ecclesiis prædictis, ut singuli tam beneficiati, quam non beneficiati omnibus & singulis, tam in dicta constitutione, quam in presenti declaratione nostra expressis, quantum eos concernit, humiliter pareant, & ea devoto adimpleant infra terminos eis in hac parte limitatos, sub poenis & censuris in eisdem constitutione, ordinatione, & declaratione plenius designatis; monitionem autem vestram, cum modo, quo præmittitur, publice & generaliter facta fuerit, singulos nobis subditos sic efficaciter arctare volumus, ac si facta foret ipsorum cuilibet nominatim. Et quid feceritis in præmissis, nos infra quindenam a tempore publicationis hujusmodi, una cum presenti mandato curetis distincte & aperte reddere certiores. Dat. apud Maydestan. 3. calend. Nov. anno 1183. & consecrat. nostr. * quarto.

* Rectus
quinto.

ANNO
CHRISTI
1185.ANNO
CHRISTI
1185.

CONCILIUM ARMENORUM

In quo objecti Armenis in libello errores condemnantur, eorumque fides
amplius declaratur.

Anno 1342. celebratum.

Ex MS. codice bibliotheca regia.

OBSERVATIO PRÆVIA P. MARTENE.

Affert. Mart. ex MS. c. libl. reg. Vol. Mon. t. 7. p. 110. Mansi libl. P. 444.

Um Leo rex Armenorum, missis ad Benedictum papam XII. legatis, auxilium ab eo postulasset adversus Sarracenos, a quibus gravissimas clades acceperat; respondit pontifex nullam ab ecclesia Romana opem esse sperandam, nisi prius Armenorum vopuli, quibus infecti erant, errores penitus omnes ejurarent. Nam fide dignorum acceperat relatione, non pauca apud eos pervenisse prava dogmata, qua quidam ante omnia erant præcidenda. Facta quippe diligenti inquisitione, interrogatisque Armenis nonnullis, atque aliis viris probis, qui aliquando in Armenia erant conversati, errorum libellum collegit amplissimum, quo ad regem et patriarcham missis, mandavit, ut generali totius regni congregato concilio, objectos errores emendarent. Libellum illum, qui articulis decem et septem supra centum constat, ad annum 1341. edidit Odericus Rainaldus, ubi observat Leonem regem præter tuisse regnum suum ea fœditate inquinatum; et Armenos ut hereticos apud sedem apostolicam fuisse traductos, Danieleque monachum ejus jussu ad excusandos Armenos commentarium edidisse, atque ad Benedictum papam transmississe. Jussit præterea Leo generale sui regni coadunari concilium, in quo objecti suis errores damnarentur, et fidei ratio publico testimonio redderetur.

Acta concilii illius, seu responsiones ad singula objectorum errorum capitula, ex ms. c. bibl. reg. hic exhibemus, in quibus etsi purgare se Armeni tentaverunt, non omnino tamen appareat illorum fides in omnibus illibata. Quapropter qui Benedicto XII. successerat Clemens Papa VI. novus ad eos anno 1346. direxit nuncios, qui singulas fidei Christianæ articulos credendas, atque traditiones ecclesie Romanæ deservent observandas, ut ex hac discimus epigraphæ, qua ad calcem regii codicis legitur.

Anno Domini MCCCXLVI. de mense aprilii scriptum fuit hoc opus per me fratrem Johannem Dei gratia episcopum Sutrinum, quando de mandato Domini nostri papæ debui mitti ad gentem Armenorum, ad portandum eisdem articulos fidei & traditiones Ecclesie Romanæ: in quo continentur 1. articuli sanctæ Romanæ ecclesie, ad quos tenetur omnis fidelis catholicus; quo sine quibus non est salus: quos dominus Benedictus XII. disposuit mittere antedictis. 2. Erroneas Armenorum cum responsionibus eorum ad colorandum falsitates contentas in didis articulis convocato eorum generali concilio. 3. Impugnationes errorum prædictorum auctoritatibus sacre scripturæ & rationibus. 4. Errores Græcorum cum impugnationibus eorum. 5. Errores Jacobitarum cum impugnationibus eorum.

Sutrinus tamen episcopus ad Armenos non videtur profectus, sed alios misit Clemens Internuncios, scilicet Antonium episcopum Cajetanum, et Joannem electum Comensem, quos designat in ea, quam ad Catholicos Armenorum scripsit epistola, apud Rainaldum ad Annum 1346. num. 6.

ACTA CONCILII.

IN nomine, in gloria Dei Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen. Anno Incarnationis Domini MCCCXLII. honorabilissimus pater dominus Benedictus XII. sanctissimus pontifex Romanus misit ad ecclesiam Armenorum libellum unum de erroribus, quos errores dicebat se audivisse ab aliquibus detractoribus ecclesie: ideo paternæ pietate rogabat Catholicos (a) & regem Armenorum, petendo ab eis, ut cum synodo antistitum ecclesie Armenorum superscriptos errores prædicti libelli audirent, cum examinatione condemnarent tamquam inimicos catholicæ fidei, ut fides orthodoxa catholice, sine quocumque errore teneatur, prædicetur, & colatur, & in partibus Armenorum, sicut

in ecclesia Romana. Ideo ego dominus Mequitur, quamvis indignus, tamen providentia divina Catholicos omnium Armenorum, de voluntate & consensu gloriosi domini Constantini gratia & electione Dei regis omnium Armenorum, venerabilium principum ejus, & diligentium Christum; etiam cum consilio & adjutorio omnium episcoporum, magistrorum, abbatum monasteriorum, aliquorum aliorum ecclesiasticorum virorum idoneorum qui sunt hi:

Ar

(a) Quid sit apud Armenos Catholicos explicat Jacobus a Vitraco in Hist. Hierosol. c. 98. Habent, inquit, prædicti Armeni primatum, quem Catholicos appellant, cui cum summo honore & reverentia, omnes a minimo usque ad maximum, tamquam alteri papæ obediunt. Unde & a Gulielmo Tyrio l. 15. c. 18. dicitur: Maximus Armenorum pontifex.

ANNO
CHRISTI
1343

Archiepiscopi.

Dominus Basilius Sissi.
Dominus Vartan Tarlensis.
Dominus Stephanus Ananarsensis.
Dominus Marchus Cæsareæ Cappadociæ.
Dominus Basilius Iconiensis.
Dominus Simeon Sebaltiensis.

Episcopi.

Dominus Basilius de *Partepert*.
Dominus Gregorius *A&ancnsis*.
Dominus Johannes de *Leace*.
Dominus Nerles Campaniensis.
Dominus Johannes de *Mathkar*.
Dominus Gregorius Germanicensis.
Dominus Basilius Auguriensis.
Dominus David Taronensis.
Dominus Daniel de *Themelca*.
Dominus Stephanus *Trapitanensis*.
Dominus Paulus *Coquanensis*.
Dominus David *Camando*.
Dominus Gregorius *Malgacim*.
Dominus Metrobus de *Sarcament*.
Dominus Gregorius *Tartava*.

Episcopi vero nullatenes sunt isti.

Dominus Johannes.
Dominus Constantinus.
Et alius Dominus Johannes.
Dominus Stephanus.

Et episcopi de curia Catholicam.

Dominus Sergius.
Dominus Basilius.
Dominus Gregorius.
Et publicus notarius dominus Basilius.

Et magistri ecclesia sunt isti.

Daniel de ordine Minorum *lector Sissi*.
Basilius *lector de Mageuar*.
Johannes magister domus catholicon.
Magister Stephanus.
Magister Nerles de *Posenant*.

Et abbates monasteriorum sunt hi.

Johannes abbas de *Agner*.
Karabet abbas de *Cirorim*.
Thoras abbas de *Moisimos*.
Stephanus abbas de *Quiffidan*.
Johannes abbas de *Pelor*.
Constantinus abbas de *Lefermat*.
Herabiet abbas *S. Romani*.
Johannes abbas de *Kaykocyn*.
Leon abbas de *Quemerquecon*.
David abbas de *Perger*.

De ordine sacerdotum idoneorum sunt isti.

Leon archipresbyter palatii regis.
Jacobus archipresbyter Sissi, & alii sacerdotes.
Basilius archipresbyter de *Athana*, & alii sacerdotes.
Deodatus archipresbyter de *Tharfo*, & alii sacerdotes.
Constantinus sacrista, etiam sacrista majorum ecclesiarum.

A Constantinus de sancta Sophia, & canonici ejusdem ecclesie.

Johannes de sancta *Esbennacine*, & alii canonici eiusdem ecclesie.

Congregati insimul legimus & audivimus libellum errorum & falsitatum, quem in omni parte sua examinavimus, & separavimus veritates orthodoxe fidei & sacramentorum sancte ecclesie a falsis & variis erroribus, quos nobis imposuerunt, sicut quemlibet in articulis errorum ubi memorantur, manifestamus piissimo & sacratissimo patri nostro domino Clementi pape Romano, successori prememorati domini Benedicti & apostolice sedi ejus. Scilicet fidem & sacramenta sancta, secundum ritum & modum, secundum quem habuit ecclesia Armenorum, & nunc habet & constituit. Et errores aliquorum Armenorum, que quandoque demanaverunt, tamen a nobis non recipiuntur, sed sperimus semper & condemnamus errores hereticorum alienigenarum, quos non tenuimus, nec habemus, & quos alias non audivimus, quos false nobis imposuerunt, condemnavimus omnes cum anathemate, sicut semper apud vos anathematizati sunt. Et hinc patet in presenti libello malorum, in cuius principio dicit hoc.

Et primo, quod aliqui antiqui magistri Armenorum dixerunt & predicaverunt, quod Spiritus sanctus procedit a Filio, sicut & a Patre.

RESPONSIO. Verum est hoc, quod quavis valde parum habemus super ista materia, tamen in aliquibus locis invenitur in libris nostris processio Spiritus a Filio sicut a Patre, sicut in oratione Pentecosten, que omni anno communiter legitur in tota ecclesia Armenorum, & oratio dicit sic: *Qui es, Domine, Dominus virtutum, & Deus verus, fons luminis, & in te procedens inscrutabiliter ex Patre & Filio, mirabilia operans Spiritus sanctus.* Et S. Cyrillus dicit: *Necesse est Spiritum Filii confiteri esse essentia, quia sicut ab ipso est secundum essentiam, adcreaturus ab eo missus renovationem operatur; & similia.* Sequitur.

Sed a sexcentis & duodecim annis citra, magistri & prelati, & alii Armeni de majori Armenia, dimiserunt predicare & dicere, quod Spiritus sanctus procedat a Filio sicut a Patre, quia in dicto tempore factum fuit concilium apud Armenos, ubi fuerunt Catholicum, episcopi & magistri Armenorum & patriarcha Assyriorum, et ibi determinaverunt, quod de cetero non diceretur apud eos, quod Spiritus sanctus procederet a Filio sicut et a Patre, et condemnaverunt antiquos doctores Armenorum, qui fuerant ante dictum concilium, eo quod dixerant et docuerant quod Spiritus sanctus procedit a Filio, sicut a Patre; persecuti sunt incarcerando eos et in vinculis ponendo; et sic apud Armenos nullus audeat hoc dicere vel docere, nisi soli illi, qui remissi sunt sancta Romana ecclesia.

RESPONSIO. Hæc omnia sunt verba confusiois noviter inventa, & absque veritate, quoniam si tale quid inter Armenos fisset factum de processione Spiritus, tunc vel per libros, vel per successionem pervenisset ad nos, quod tamen numquam audivimus, & quod supradicta non sunt vera duplici ratione manifestamus. Primo, quia dicitur in primo articulo. Et sic apud Armenos nullus audeat hoc dicere vel docere; sed nos ostendimus in prima parte huiusmodi articuli in oratione Spiritus sancti, quod per totam ecclesiam Armenorum Spiritus sanctus

prædicatur, ut dicitur, procedere a Filio sicut a Patre. Secundo, quia dicit, quod in concilio illo erat patriarcha Assyriorum; & in tertio articulo dicit, quod in dicto concilio condemnauerunt concilium Calcedonense; sed concilium ubi invenitur fuisse patriarcha Assyriorum & contra concilium Calcedonense, illud est concilium Manalgardense, & ibi non fit metio de processione Spiritus. Ergo falsum est quod dicunt. Item, sciendum est, quod quando processio Spiritus sancti determinata fuit a Filio sicut a Patre per ecclesiam Romanam, quamvis Græci contrarii fuerint, tamen magistri Armenorum cum synodo receperunt, sicut invenitur apud nos in historiis, quæ sunt in majori Armenia; sed nomen papæ qui misit, manifeste non habemus; & in minori Armenia, tempore regis magni HECON, & catholicon dom. CONSTANTINI, GREGORIUS papa misit legatum, & mandavit per epistolam dicere & cohertere Spiritum sanctum procedere a Filio sicut a Patre, & ipsi cum concilio receperunt, & confirmaverunt, & miserunt in Oriente, & illi etiam receperunt & consenserunt; sed post tempora unionis nostræ cum ecclesia Romana, magis declaratum fuit & dispersum in tempore ESIN regis & domini CONSTANTINI catholicon. Illud vero quod dicunt, quod de novo uniti ecclesiæ Romanæ dicunt processionem a Filio sicut & a Patre, verum est. Sequitur.

Et si quandoque invenitur in libris eorum, quod Spiritus sanctus procedit a Filio, hanc processionem Spiritus sancti intelligunt de ejus processione temporali ad sanctificandam creaturam, non de processione ejus æterna, quæ processit æternaliter a Patre & Filio in esse personali.

RESPONSIO. Et hoc etiam non est verum, quoniam ubi in libris nostris invenitur Spiritus sanctus procedere a Patre & Filio, vel spiritualiter, vel una persona, ubi verba non aspiiciunt, nec dirigunt ad creaturas, sed ad personas Patris & Filii, tunc illam pro æterna processione intelligimus, sicut in oratione superioris; sed quando datur vel mittitur Spiritus sanctus a Filio ad creaturas renovationem operari & sanctificare, tunc illam intelligimus pro temporali ejus processione: ideo non bene dicunt:

Item, quod Armeni articulum fidei in simbolo positum de Spiritu sancto sic pronuntiant: Credo in Spiritum sanctum, increatum & perfectum, qui locutus est in lege, & prophetis, & in evangeliiis, & descendit in Jordane, & prædicavit in apostolis, & habitat in sanctis. Nullam mentionem facientes, quod Spiritus sanctus procedat a Patre, vel a Patre & Filio.

RESPONSIO. Sciendum est, quod increatum & perfectum addiderunt sancti patres contra hereticos, qui creatum & imperfectum Spiritum dicebant. Et illud quod dicit, quod nullam mentionem faciunt in simbolo, quod Spiritus sanctus procedat a Patre, nec a Patre & Filio, quamvis in aliquibus locis ex defectu scripturarum & ex negligentia prælatorum invenitur, sicut dicunt supra; communiter tamen invenitur in libris, & sic dicitur in ecclesia Armenorum, & in Spiritum sanctum, qui a Patre emanat. Et postquam ecclesia Armenorum unita fuit cum ecclesia Romana, dicimus manifeste & docemus Spiritum sanctum procedere a Filio sicut a Patre. Sequitur.

Quando tamen legunt evangelium Johannis, Concil. General. Tom. XXV.

ubi dicitur, quod Paraclitus procedit a Patre, hoc dicunt & consistunt.

RESPONSIO. Verum est hoc. Sequitur. *Sed multi ex eis negant quod Spiritus sanctus procedat a Filio. Et si aliqui hoc credant, tamen non audent hoc manifeste dicere.*

RESPONSIO. Numquam invenimus, quod ecclesia Armenorum contraria fuit processioni Spiritus sancti a Filio, vel quod non aucterit confidenter prædicare, maxime nunc; quia unita est ecclesiæ vestræ, licet membra Christi non fuerint sine aliquibus adversariis. Sequitur.

Licet in concilio Calcedonensi non fuit determinatum expresse, quod Spiritus sanctus procederet a Filio sicut & a Patre, sed hoc fuerat determinatum in conciliis Constantinopolitano & Ephesino; quod tamen concilium Calcedonense approbavit determinationem in dictis conciliis prioribus, ideo reprobando dictum concilium Calcedonense, dicti Armeni reprobaverunt dicta concilia, quæ per dictum concilium approbata fuerunt, inter quæ erat, quod Spiritus sanctus procedit a Filio sicut & a Patre.

RESPONSIO. Concilium Calcedonense aliqui de Armenis non propter hoc reprobaverunt, quia recipit Constantinopolitanum & Ephesinum concilia, etiam determinata in eis quæ Armeni universaliter recipiunt sancta & orthodoxa cum omnibus determinationibus suis, & festivant omni anno in memoriam eorum, qui non reprobaverunt concilium Calcedonense; propter hoc fuit, quia ab aliquibus malis & falsis seminantibus turbationem in ecclesia, quos abhorret Spiritus sanctus, diffamatum fuit apud Armenos, quod sanctum & gloriosum concilium Calcedonense recepit hæreses Nestorii; ideo crediderunt aliqui Armeni ignoranter errantes, & reprobaverunt sanctum concilium, & nefandum judicaverunt. Et causa non recipiendi Leonem papam fuit duplex. Primo, quia in quatuordecim capitulis epistolæ suæ, quam misit ad synodum Calcedonensem, invenitur hoc verbum: *Verbum caro factum est, & tabernaculavit in nobis*, sicut in lingua nostra est translatum: apud vos vero quomodo invenitur ignoramus. Et hoc reprobant Armeni. Secunda est, quia erat caput & celebratur concilii Calcedonensis; sed aliqui perversi, qui diffamaverunt concilium Calcedonense, dixerunt ipsum habere errorem Nestorii: similiter & caput concilii, B. Leonem, quem nos sanctum reputamus simul cum concilio, & docemus ignorantes.

Item, quod in dicto concilio condemnauerunt concilium Calcedonense, ex eo principaliter, quod in dicto concilio Calcedonensi erat determinatum, quod in Domino JESU CHRISTO erant dua natura, humana scilicet & divina, & unica persona subsistens in duabus naturis; & in dicto concilio determinaverunt, quod sicut in Domino JESU CHRISTO erat una persona, ita erat una natura divina, & una voluntas & una operatio; & anathematizaverunt dicentes contrarium, & illos qui contrarium dicebant persecuti sunt, eos incarcerando, vinciendo, & morti tradendo; in dicto etiam concilio condemnauerunt B. Leonem papam & epistolæ ejus, quas miserat ad concilium Calcedonense & ad Flavianum patriarcham Constantinopolitanum, in quibus B. Leo scripserat, quod in Domino JESU CHRISTO erant dua natura, & una persona, dua voluntates & dua operationes.

RESPONSIO. Sciendum est, quod concilium

ANNO
CHRISTI
1191.

ANNO
CHRISTI
1192.

Manasgardense factum fuit contra Armenos illos, qui a tempore ESDRAS catholicos usque tunc receperant concilium Calcedonense & determinationes ejus, ut manifeste invenimus & causam condemnationis Calcedonensis concilii posuimus in secundo articulo, quod Armeni illi, qui reprobaverunt concilium Calcedonense, propter hoc fuit, quod divulgatum fuit, quod recepit hæreses Nestorii. Sed post hoc fuerunt duo concilia facta, unum in Siso per dominum GREGORIUM, secundum in Adana per dominum CONSTANTINUM, contra dictum concilium Manasgardense, quæ sine comparatione erant solemniora, quam Manasgardense concilium. Et in conciliis Sisi & Adanæ determinatum fuit contra determinationes Manasgardensis concilii, scilicet recipere concilium Calcedonense & determinata in eo per sanctos patres, qui propter duas naturas, voluntates & operationes Christi Domini determinaverunt taliter sicut fuerunt in Christo propter perfectam humanitatem & divinitatem ejus, sicut nunc habet universalis ecclesia Romana, & nos eadem confirmando facimus, & docemus, sicut prænominati prædecessores nostri determinaverunt. Sequitur.

Et in dicto etiam concilio Dioscorum condemnatum per dictum concilium Calcedonense canonizaverunt, & pro sancto haberi voluerunt, & adhuc ter in anno faciunt festum de eo, sicut de sancto, & eum laudant ut sanctum, & maledicunt B. Leonem & concilium Calcedonense, qui condemnaverunt dictum Dioscorum. Dicunt etiam, quod illi qui consenserunt determinatis in dicto concilio Calcedonensi, Christum negaverunt.

RESPONSIO. Sciendum est, quod Dioscorum ideo aliqui tamquam sanctum receperunt, quia audierant, sicut scriptum est, quod concilium Calcedonense recepit hæreses Nestorii, & dictus Dioscorus contrarius fuit concilio Calcedonensi, quasi zelator veritatis. Ideo excommunicaverunt concilium Calcedonense & papam Leonem, quasi divisores veritatis ecclesie, & cum canticis semel in anno laudant ipsum Dioscorum sicut testem veritatis. Et hoc tunc faciiebant, quando ignorabant veritatem; sed postea scientes veritatem, cessaverunt a quinquaginta annis citra in Cilicia & in Armenia majori, qui obediunt nobis, & dictum canticum extraxerunt de libris, & novum canticum composuerunt pro sancta synodo Calcedonensi. Et est hoc: *Ex duabus naturis unitis, inconfuse ostenditis unum Filium, unum Deum, unum Christum. Idem Deum Verbum cum corpore indivisum, Verbum incarnatum. Ergo matrem Dei genitricem.* Non in humanatione Verbi confundimus naturam corporis in rem fantasticam, & non duas personas divisas unum, id est Christum, dividimus; & propterea anathematizamus Nestorium, & contra illos, qui reprobant concilium Calcedonense & determinata in eo.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod peccatum primorum parentum personale ipsorum tam grave fuit, quod omnes eorum filii ex semine eorum propagati, usque ad Christi passionem merito dicti peccati personalis ipsorum, damnati fuerunt, & in inferno post mortem detrahi.

RESPONSIO. Mente genita & de novo inventa sunt hæc verba, quia transgressionem mandati Dei a primis parentibus intelligimus personale peccatum eorum, unde ortum fuit peccatum originale in natura, per quod iverunt

nati ex eis in infernum, etiam propter actualia peccata sua, sicut de Dathan & Abiron, ut habetur num. x. propter inobedientiam suam, & non propter transgressionem primorum parentum descenderunt vivi in infernum, & cooperiti sunt terra, & perierunt in medio multitudinis populi. Et Luc. xvi. dicitur: *Mortuus est dives, & sepultus est in inferno.* Et hæc etiam veritas Dei non propter causam peccati personalis Adæ dicit, sed quia erat homo dives, per quem ostendit abundantiam divitiarum & concupiscentiam oculorum, qui induebatur purpura & bisso, & per hoc designat superbiam & vanam gloriam hujus vitæ; & comedeat quotidie abundantem, & per hoc designat delicias & desideria carnis: quibus de causis hic dives, & alii etiam homines vadunt ad infernum, & non propter peccatum personale Adæ; & alia multa similia, quæ propter brevitatem dimittimus. Sequitur.

Non propter hoc, quod ipsi ex Adam aliquod peccatum originale contraxerint, cum dicat patres nullum omnino habere peccatum; nec ante Christi passionem, nec post.

RESPONSIO. Sciendum est quod hæresis ista est Pelagiana, & Cælestini, qui Armeni non erant. Nam isti dicebant, quod peccatum primæ transgressionis non originaliter transit ad alios, sed consequenter, scilicet eadem operando; & ideo dicebant, quod in parvulis peccatum non est, & sic dicebant, quod in baptismo parvulorum non fit remissio peccatorum, & contra hæresim istam in Quarqueton fuit concilium, & anathematizati fuerunt a sanctis patribus, qui negant & non consentunt, quod parvuli baptizentur in remissionem peccatorum, vel quod nihil de Adam traxerint de originali peccato, quod necesse est purgari per lavacrum regenerationis. Nos pariter cum dictis sanctis patribus supra scriptam hæresim una cum hæreticis anathematizavimus, & anathema sit adhuc. Amen. Quod autem manifestum sit, quod ecclesia Armenorum in errore isto nunquam fuit, ponimus orationes ecclesie Armenorum, per quas petit noviter natis remissionem peccatorum in baptismo, & alias gratias. Et sunt hæc. *Missi apostolos tuos jubens predicare & baptizare in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti omnes gentes. Sed ordinasti verisimo verbo tuo non renatis ex aqua & Spiritu vitam æternam non videre: a quo verbo pertimescens servus tuus, desiderans vitam æternam, venit voluntarie ad baptismum hujus aquæ spiritualis. Deinde dicit: Concede aquam istam, in qua nunc baptizatur iste in remissionem peccatorum, & in receptionem Spiritus sancti, in adoptionem Patris cælestis, in hereditatem regni cælorum, ut sanctificatus a peccatis, in beneplacito tuo stet in hac vita, & in futuro bonum indeficiens recipias cum omnibus sanctis. Item, alia oratio.*

Qui vocasti servum tuum, Domine, in sanctificationem & illuminationem baptismi, rogamus te, Domine, fac hunc dignum magna gratia, & exspolia ab eo antiquitatem peccati, & exspolia ab eo antiquitatem peccati, & cetera. Post vero formam baptismi in oratione, quæ incipit, *Qui illuminasti, sequitur sic: Liberasti eum, sanctificasti et justificasti, ei dedisti adoptionis honorem.* Nunc cogitent subtiliter quomodo ecclesia Armenorum parvulis de quo peccato remissionem peccatorum petit, & a quibus peccatis parvulos dicit & credit liberari, sanctificari, & justificari. Igitur

ANNO CHRISTI 1141.
 tur non de actuali, quod non habent. Ergo A
 necesse est dicere & confiteri, quod de origi-
 nali, & necesse est ipsos confiteri, quod falsum
 dixerunt. Sequitur.

*Sed dicta damnatio ante Christi passionem eos
 sequobatur ratione gravitatis peccati personalis,
 quod commiserunt Adam & Eva transgrediendo
 divinum preceptum eis datum.*

RESPONSIO. De hoc superius respondimus
 quomodo intelligimus in principio hujus capitu-
 li. Sequitur.

*Sed post Domini passionem, in qua peccatum
 primorum parentum deletum fuit, pueri qui nas-
 cantur ex filiis Ada non sunt damnationi
 subiecti, nec in inferno ratione dicti peccati
 sunt detrahendi, quia Christus totaliter pecca-
 tum primorum parentum delevit in sua pas-
 sione.*

RESPONSIO. Hoc falsum est, quia aposto-
 licæ & evangelicæ doctrinæ, quibus credimus,
 & etiam ordinationibus ecclesiæ Armenorum
 contrarium est; quia quamvis personale pecca-
 tum primorum parentum deletum fuit per pas-
 sionem Christi, tamen originale necesse est per
 baptismum mundari. Idem dicit Christus: *Qui
 non renascitur ex aqua & Spiritu, non potest in-
 trare in regnum Dei.* Et Petrus etiam dicit:
*Baptizetur quilibet vestrum in nomine JESU
 CHRISTI in remissionem peccatorum vestrorum,
 et recipiatis gratiam Spiritus sancti.* Et secun-
 dum fidem & consuetudinem ecclesiæ Armeno-
 rum, nullus potest intrare ad vitam, nisi so-
 lum illi, qui per regenerationem baptismi sunt
 mundati a peccatis, sicut superius in oratione
 manifestavimus. Igitur non est verum, quod
 dicunt.

*Item quidam magister Armenorum vocatus
 Mechicarin, qui interpretatur Paraclitus, de novo
 introduxit & docuit, quod anima humana filii
 propagatur ab anima patris sui, sicut corpus a
 corpore; & angelus etiam unus ab alio: quia cum
 anima humana rationalis existens, & angelus exi-
 stens intellectualis natura, sunt quedam lumina spi-
 ritualia, ex seipsis propagans alia lumina spiritualia,
 & in hoc sequuntur eum quasi omnes de pro-
 vincia Argicenis, qua est magna provincia con-
 tinens vii. distas. Alii vero Armeni non dicunt
 hoc, sed quod Deus omnes animas creat; & Ar-
 meni de dicta provincia habent illum Mechicarin
 pro sancto.*

RESPONSIO. Tale quid ab aliquo alio non
 audivimus de supradicto Mechicarin, & illis
 qui hoc dixerunt non est dignum nobis crede-
 re, quousque certificati fuerimus a fidelibus
 viris, quia ipsi etiam maxima mala dicunt de
 Armenis, quæ nunquam audivimus. Tamen
 hic error, quod anima hominis propagatur ab
 anima patris sui, sicut corpus a corpore, & u-
 nus angelus ab alio, semper fuit excommuni-
 catus in ecclesia Armenorum, & maledictus
 sit, quia dicta ecclesia sicut semper credidit,
 ita idem credit, quoniam animæ creantur no-
 viter a Deo, & in tempore animandi simul fit
 creatio animæ de novo a Deo & positio in cor-
 pus: animæ vero virorum post quadraginta dies
 feminis, & mulierum post octuaginta dies, si-
 cut dicit Gregorius Nyssenus. Sicut audivimus
 supradictus Mechicarin mortuus est, mittens
 magistris ut caveant, quod si inveniatur talis
 error factus, quod non attendant, nec consen-
 tiant, & si aliquis libellus ejus remanserit, in
 quo talem blasphemiam locutus fuerit, tollatur
 & igni comburatur.

*Item, dicunt Armeni, quod anima puerorum
 qui nascuntur ex Christianis parentibus, post Chri-
 sti passionem, si moriantur antequam baptizentur,
 vadunt ad paradysum terrestrem, in quo fuit A-
 dam ante peccatum. Anima vero puerorum, qui
 nascuntur ex parentibus non Christianis, post Chri-
 sti passionem, & moriuntur sine baptismo, vadunt
 ad loca, ubi sunt anima parentum suorum ipso-
 rum.*

RESPONSIO. Ecclesia Armenorum inter
 pueros non baptizatos, sive de Christianis sint
 nati, sive de infidelibus differentiam non facit,
 sicut supponunt in articulo; sed eos uniformi-
 ter secundum sententiam Domini privat a para-
 diso celesti, & quamvis gloriam non habent,
 nec penam sensibilem habebunt, ut dicit Sau-
 lius, pueri fidelium qui non baptizantur, &
 pueri infidelium, nec ad penam intrabunt,
 nec ad regnum, quoniam nec bonum nec ma-
 lum fecerunt; & locum in quo vadunt non
 manifeste ostendunt, sed indifferenter dicebant,
 quod vadunt ubi Deus ordinavit pro eis, &
 non sicut ipsi dicunt, quod vadunt in para-
 diso. Postea vero addiscentes a vobis quod va-
 dunt in limbo, qui est super infernum, & de
 hoc docti sic dicimus, quare reprehenditur fal-
 sitas eorum.

*Item, dicit Armeni dicunt, quod anima bo-
 ninum adulterum, qui mortui sunt vel moriuntur
 post Christi passionem, vadunt in aere vel in ter-
 ra, qua est juxta paradysum terrestrem, vel ali-
 bi, ubi Deus ordinat ipsas manere usque ad diem
 judicii, sive sint Christiani, sive non. Nulla ta-
 men anima ipsorum vadit ad infernum, vel pa-
 radysum celestem vel terrestrem, usque ad di-
 ctum tempus judicii.*

RESPONSIO. Omnia supradicta sunt falsa,
 & criminosa dicere communiter esse in ecclesia
 Armenorum, quia quamvis aliqui de magistris
 habentes opinionem Græcorum, dicebant quod
 animæ iustorum, quamvis in requie sint, ta-
 men usque ad resurrectionem generalem, quan-
 do animæ accepturæ sunt corpora sua, in re-
 gnum celorum non ibunt; tamen ecclesia Ar-
 menorum, maxime nos omnes iustas animas de
 quocumque statu sint, cantamus & credimus,
 quod iverunt & vadunt ad vitam æternam, &
 non juxta paradysum, & ad alia loca sicut supra
 dicit. Unde primo cantamus de B. Virgine:
*Hodie (in) habitaculum Spiritus sancti superne
 virtutes transmutantur in calum, introiis in
 supernam Jerusalem, in thalamum incorruptibilem,
 in incredibilem Creatoris. cum Trinitate, & alia
 similia multa. De Adam autem dicitur. Qui
 fructum vita ex te obtulisti mortuo Ada, cujus
 cum jejunii quadraginta dierum gustum fructus
 purgavit, & in vitam sine fine perduxit eum.
 De prophetis: Qui morte tua, Domine, dolores
 mortis solvisti, descendens in infernum reduxisti
 tecum animas iustorum prophetarum ad lumen
 sine umbra, &c. De apostolis: Qui recepit ad
 vitam incorruptibilem sanctos apostolos, & collo-
 cavit in lucidis. Item: Passi fuerunt pro Christo,
 & in eum posuerunt spem suam, & sanguinem
 suum effuderunt in terram, & coronati sunt de
 immortalis rege. De martyribus: Cum victoriosa
 patientia completivisti cursum vestrum, & trans-
 lati fuisset de terrenis ad caelestia, & recepistis a
 Christo coronam incorruptibilem. Item: Qui de
 exercitu terrenorum militantes tibi caelesti regno,
 collocati sunt cum angelis in caelis testes tui vo-
 cates. De confessoribus: Splendent iusti in re-
 gno; & anachoriten, in requie martyres coronan-
 tur.*

ANNO CHRISTI 1141.

ANNO
CHRISTI
1340.

itur. Lampades virginum accenduntur, Dominum cum eis qui te Deum confitentur. Item: Qui cursum suum profecerunt cum beneplacito tuo, Christe, & coronam incorruptibilem receperunt de te. Iterum: Martyrizati per angustias contra inimicum, & transfusati sunt in regnum calorum. De virginibus: Edificia caelestia in terra firmata, & columna lucida ad caelum erecta ipsa ascendunt, & aliis ostenderunt viam desiderabilem superna Jerusalem. Iterum: De gloria ad gloriam exaltata, gloriantur in honore & gloria triginta septem, quoniam hic est manus beatarum virginum, quae immarcescibiliter coronata fuerunt in aeternum sine fine. Iterum: Plusquam lunaria in medio stellarum splendent in choris angelorum filia superna Jerusalem. Generaliter autem pro omnibus defunctis dicimus: In civitate Domini virtutum, & in civitate regis magni; ubi congregatio sanctorum est in pace ibunt cum spe, & requiescent in choris angelorum, videntes lumen aeternum. De illo autem, quod dicebatur, quod nulla anima ibat ad infernum, Matth. VII. dicitur: Lata est porta & larga via, quae ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Quod audientes, credimus quod nunc post passionem Domini, multi secundum verbum Domini per latam portam et largam viam vitiorum intrant infernum. Idem Apocalypsis XX. dicit: Mors & infernus dederunt mortuos suos & iudicati sunt, quilibet secundum opera sua, & mors & infernus traditi sunt in stagno ignis, haec est mors secunda, & qui non sunt in libro vitae scriptus, projectus sunt in stagno ignis. Beatus Johannes, cuius verbis firmiter & sine scrupulo credimus sicut Christo, manifestat quod mors, quae est diabolus & infernus, nunc recipiunt filios perditionis post mortem, & in finali iudicio dandi sunt iudici omnium, ut unusquisque respondeat de factis suis, & quia filiorum perditionis nulli inveniuntur in libro vitae, a iudice simul cum morte & inferno iterum in lacum igneum mittentur, id est in inferno saecula saeculorum, qui est mors secunda. Iterum B. Cyrillus a quodam interrogatus: Recordantur ne de nobis animae recedentes a nobis sicut angeli, aut non? Respondit, animae sanctorum recordantur omni tempore: tamen peccatorum, qui in inferno sunt, Dei non recordantur. Qualiter ergo nosti? Audi de hoc quid dicit David, Non est in morte, qui memoretur tui, aut, in inferno quis confitebitur tibi? Iterum: Non mortui laudabunt te, Domine, neque omnes qui descendunt in infernum. Ecclesia Armenorum habet & praedicat, quod post passionem Domini peccatores non poenitentes vadunt ad infernum, & iusti ad regnum cum anima, sed post finale iudicium ibunt cum anima & corpore, sicut superius manifestavimus, & non sicut in illo mendacio, quod dicitur in articulo, quod nulla anima illorum vadit ad infernum vel regnum: & si sunt aliqui simplices & errantes, qui sunt extra veritatem, qui de regno & inferno aliud dicunt vel scribunt, eos non recipimus, sed habemus ut contrarios veritati & errantes. Sequitur.

Et ut dicunt, anima puerorum non baptizatorum ad generale iudicium veniant cum corporibus suis, & post iudicium ibunt ad paradysum terrestrem, in quo volabunt sicut columba de una arbore ad aliam, & sicut angeli de caelo ad terram, & de una parte ad aliam; non tamen habebunt gloriam, nec sustinebunt poenam aliquam.

RESPONSIO. Haec omnia sunt falsa et

Atantastica verba, et etiam respondimus supra in sexto articulo. Sequitur.

Post generale vero iudicium, anima adulterum ibunt ad loca, quae eis deputabuntur post dictum generale iudicium.

RESPONSIO. Iusti ad vitam aeternam, et peccatores ad tormenta, sicut superius dictum est, et non aliter.

Item, Armeni dicunt, quod anima puerorum baptizatorum & anima multam perfectorum hominum, post generale iudicium intrabunt in regnum calorum, ubi carebunt omni malo poenali huius vitae, quia nec esurient, neque sitient, nec nubent, nec nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in caelis, nec peccare poterunt, nec cadere a statu, in quo erunt.

RESPONSIO. Haec omnia vera sunt non solum pro valde perfectis hominibus, sed et pro omnibus animabus iustorum, quae nunc sine corpore intrant in vitam, et post generale iudicium cum anima et corpore simul. Sequitur.

Non tamen videbunt Dei essentiam, quia nulla creatura eam videre potest; sed videbunt claritatem Dei, quae ab eius essentia emanat, sicut lux solis emanat a sole, & tamen non est sol.

RESPONSIO. Hoc quod dicit, quia non videbunt essentiam Dei, &c. sicut supra, contrarium est evangelicam & apostolicam doctrinam, quibus credit ecclesia Armenorum, quoniam eodem modo videbimus Deum sicut & angeli vident. Unde de angelis Matth. XVIII. *Angeli eorum videbunt semper faciem Patris mei, qui in caelis est.* Et quod nos etiam sicut angeli Deum videbimus, ad Cor. XIII. testatur: *videmus nunc per speculum & in enigmate; tunc facie ad faciem.* Facie ad faciem dicit, quoniam videbimus manifeste essentiam Dei. Item Apostolus comparando visionem illam manifestat, & dicit: *Nunc cognosco ex parte, tunc vero cognoscam, sicut & cognitus sum, id est, sicut Deus videt & cognovit nos tunc, & nos etiam videbimus Deum, secundum mensuram dignitatis & potentiae nostrae, & non quantum Deus seipsum videt.* Et quod videbimus Dei essentiam Johannes testatur: *Scimus, quod quando ille revelabitur, similes ei erimus; quia videbimus eum sicuti est.* Scilicet quia videbimus essentiam, magnitudinem, claritatem, sapientiam & bonitatem ejus, quae omnia in Deo Deus sunt: tamen non tantum quantum ipse se videt; & scientia Dei est immensa, insubita, incomparabilis, incomprehensibilis, & incircumscriptibilis.

Item, in Canticis nostris cantat ecclesia nostra: Christus Deus noster, concede nobis cum Petro & filiis Zebedaei esse dignos divinae visionis tuae. Item: Munda, Domine, peccatorum servorum tuorum sensus, & concede videre te, & audire paternam vocem: Hic est Filius meus dilectus. Vide quoniam hic et in multis aliis locis petimus videre essentiam Dei, tamen si sunt aliqui ignorantes, quos nescimus, qui dicunt vel scribunt sicut superius in articulo, non acceptantur a nobis; sed potius reprobantur et spernuntur. Sequitur.

Et in dicta visione dicta claritatis erunt diversi gradus, ita quod perfectius dictam claritatem videbunt angeli, quam quicumque homines; & propheta, & apostoli, & martyres, & virginum, quam parvi baptizati. Et in hoc dicunt, quod consistit sanctorum perfectorum & puerorum baptizatorum beatitudo.

RE-

ANNO
CHRISTI
1340.

ANNO
CHRISTI
1197ANNO
CHRISTI
1198

RESPONSIO. Quamvis diverfos gradus po-
nunt in visione divinis essentiae, tamen non
in claritate, quae non est Deus, ut videtur di-
cere in articulo; quia claritas Dei & omne
quod essentialiter est in Deo Deus est, & dif-
ferentiam graduum visionis Dei sic dicimus,
quoniam essentia Dei videtur, & diligetur in-
tentius ab uno, quam ab alio; quia quemad-
modum virtus intellectualis unius magis erit,
perfecta lumine gloriae, quam alterius, tanto
magis videbit unum & eundem Deum; sicut
in sensibilibus etiam unus & idem sol a multis
plus & minus videtur secundum quantitatem
virtutis visus, & quod unus plus videbit, quam
alter, Paulus testatur ad Corinthios xv. Sicut
stella alia stella est gloriosior, sic & in resurre-
ctione.

Item, de pueris non baptizatis & de non per-
fecte iustis hominibus, qui simul non perveniunt
ad perfectionem apostolorum, martyrum, confessa-
rum & virginum, Armeni dicunt, quod post ge-
nerale iudicium ibunt ad paradisum terrestrem &
non caelestem, ubi carebunt omni molestia corporali,
& delectabuntur inter ligna paradisi; non
tamen comedent nec bibent, nec nubentur, & ita
perpetuo ibi remanebunt, & in hoc consistet eorum
beatitudo.

RESPONSIO. De pueris non baptizatis
numquam audivimus, & falsitas huius dicti
per se patet, quia animae puerorum non bap-
tizatorum & imperfecte iustorum hominum in
unam requiem ire valde est inconveniens propter
tres causas. Primo, quia parvulus opera bona
non habet. Secundo, quoniam cum originali
peccato decessit. Tertio, quia ad gratiam bap-
tismi non pervenit: tamen imperfecte iustorum
animae istorum trium contrarium habent. Pri-
mo, quia purgati sunt ab originali peccato. Se-
cundo, quia habent gratiam baptismi. Tertio,
quia operati sunt opera bona. Ergo inconve-
niens esset istos in unam requiem ire. Se-
quitur.

Differentia tamen erit inter pueros non bap-
tizatos Christianorum filios, & adultos non perfecte
iustos; quia adulti non perfecte iusti habebunt coronam
de lumine ignis, quo terra comburetur ante iudicium,
videbunt etiam claritatem ligni crucis Christi: quae
claritas tunc maxima erit, quia omnes claritates
quae sunt in hoc mundo, adjuvantur claritatis
Christi; & dicti adulti, secundum quod magis vel
minus perfecti erunt, dictas coronas luminis diffe-
rentes habebunt, & dictam claritatem crucis Chri-
sti differenter videbunt, secundum eorum merita:
dictas tamen coronas luminis non habebunt pueri
non baptizati, nec videbunt claritatem cru-
cis Christi, & in hoc erit differentia inter il-
los.

RESPONSIO. Quamvis igitur Armeni di-
cant, quod in adventu secundo Christi sancta
crux glorificata apparebit ante eum, & de hoc
docti per evangelium Matthaei. Tunc apparebit
signum filii hominis in caelo, et videbunt filium
hominis venientem in nubibus caeli in virtute et
gloria multa. Unde alias infamias nunquam au-
divimus, & sunt mendacia mente genita, & ec-
clesia nostra de supradictis intelligit sicut supe-
rius diximus.

Item, dicunt quod mediocriter homines mali
Christiani post generale iudicium non ibunt ad pa-
radisum caelestem vel terrestrem, sed remanebunt
in terra, in qua nunc habitant homines, quae tota
erit plena arboribus, sicut paradisus terrestris;
& laeta non comedent nec bibent, & tunc mo-

rientur. Et hic locus dabitur eis, ex hoc quod
mediocriter mali fuerunt. Vocant autem homines
mediocriter malos, homines conjugatos, & alios
in saeculo communiter viventes.

RESPONSIO. Quamvis inveniat in dictis
aliquorum simplicium, quod paradisum & ter-
ram habitationem animarum dicunt post iudi-
cium, non tamen iniustorum animarum, ut
dicunt in articulo. Apud nos autem sive bo-
narum sive malorum animarum non est acco-
ptabile, sed est spernibile & reprobabile valde,
quoniam nos locum electorum post iudicium
vitam aeternam dicimus, & damnatorum infer-
num, & non secundum falsitatem superscriptae
opinionis, paradisum & terram; illud vero
quod mediocriter malos vocant conjugatos,
& alios qui communiter vivunt in saeculo, fal-
sum est, & anathematizatum, quoniam nos
actum legitimum matrimonii malum non inve-
nimus esse, nec dicimus, absit, qui propter
multiplicationem hominum, a Deo in natura
ordinatus est; sed malum dicimus peccatum,
quod est accidentale naturae.

Item, de multum malis hominibus, sicut sunt
generaliter infideles, omnes etiam Christiani ma-
lam vitam ducentes, habent duas opiniones, qua-
rum una est, quod tales post generale iudicium
ponentur in oceanum, quod tunc erit igneum, &
ibi graviter cruciabantur per vermes, qui erant
sicut dracones; & sicut magis vel minus peccave-
runt, ita dicti dracones majores vel minores e-
runt; quia ut dicunt, statim quando homo gra-
viter peccat, dictus draco nascitur in oceano, &
crescit, secundum quod plus vel minus homo pec-
cat; & aliqui ex hominibus malis, qui multa
peccata & diversa commiserunt, plures dracones
ibi habebunt, quorum unus cruciabit eos in ocu-
lis, alter in auribus, & sic de aliis membris.
Cruciabantur etiam ibi demones, qui ibi cum eis
erunt, iuxta illud quod Dominus dicitur esse ma-
lis: Ite in ignem aeternum, qui paratus est
diabolo & angelis ejus, Et ita perpetuo ibi ma-
li homines cruciabantur.

RESPONSIO. Poena maris oceanique ignei &
vermium, qui ex peccatis generantur ibi ad tor-
menta infidelium & peccatorum Christianorum
sunt fabulae & non acceptabiles in ecclesia Ar-
menorum, & non omnia verba mendosa, quae
inveniuntur in libris stultorum, recipiuntur in
ecclesia Armenorum; sicut & apud vos non
putamus esse, & excommunicamus dictam opi-
nionem, & si aliquando inveniantur talia in
libris stultorum, non approbamus. Sequitur.

Alia vero opinio eorum dicit, quae magis com-
munis est apud Armenos, quod post generale iudi-
cium, nullus infernus erit, nec nunc est, nec fuit
postquam Christus ad inferos descendit, & infer-
num totaliter destruxit; sed unusquisque peccator,
peccato quod commisit cruciabitur, & secundum
quod plus vel minus peccaverit, secundum hoc a
dictis peccatis cruciabitur, & sic talia peccata
dicuntur esse inferni, in quo peccatores post ge-
nerale iudicium cruciabantur.

RESPONSIO. Licet aliquando inveniebatur
in dictis aliquorum superscripta opinio, tamen
non communiter, quia multi multis modis
dicebant. Aliqui sicut supra in secunda opinio-
ne; alii alii dicebant, quod licet Christus
animas omnium liberavit, tamen infernum non
destruxit, quia dicebant, quod post iudicium
iterum omnes animae peccatorum rediturae erant
ad infernum: & alii dicebant, quod quamvis
Christus animas sanctorum, quae expectabant
libe-

ANNO
CHRISTI
1542.ANNO
CHRISTI
1542.

liberationem ejus, liberavit de inferno, non tamen peccatorum animas, quæ damnata erant æternaliter in inferno. Et isti varii errores inde proveniebant, quia cum audiebant aliqui, quod Christus infernum destruxit, destructionem hanc intelligebant totaliter, & non secundum partem. Postquam vero novimus ecclesiam Romanam, scimus hoc quod dicunt, quod post generale judicium nullus infernus erit, nec nunc est, nec fuit postquam Christus ad infernum descendit, & infernum totaliter destruxit, nocivum esse animabus. Ideo abhorremus & anathematizamus talem erroneam opinionem & habentes eam, & confitemur sicut ecclesia Romana, quod in loco suo perfectius dicemus.

Item, prædicti Armeni dicunt, quod omnes mediocriter mali in judicio cum operibus suis ponentur in statera, & si plus ponderaverint eorum mala quam bona, tunc ponentur in oceanum secundum opinionem prædictam, de qua supradictum est, & affligentur ibi secundum quod demeruerunt. Si vero plus ponderaverint eorum bona quam mala, tunc ponentur in ista terra, quæ erit arboribus plena, non tamen ita delectabilis, sicut est paradysus terrestris. Si vero bona eorum & mala æqualiter ponderent, tunc ad preces BEATÆ MARIÆ & aliorum sanctorum, Deus ponet eos in ista terra, in qua nullum malum afflictivum patientur.

RESPONSIO. Sciendum quod supradicta verba sunt fabulæ & mendacia, & tædium auditori. Ideo nolumus credere hæc nos, nec unquam talia audivimus.

Item, licet in ordinario Armenorum continetur, quod illi qui baptizantur, etiam si pueri sint, quod veniunt ad baptismum de diaboli servitute, tamen dicunt, quod tales pueri nullum peccatum habent, sed omnino innocentes & ab omni peccato etiam originali immunes, nec dicunt, ut baptizentur, ut consequantur remissionem peccatorum; sed ut sint Christiani. Et ut post generale judicium intrent cum perfectis sanctis in regnum celorum, & ad hæc duo valet eis baptismus secundum eos.

RESPONSIO. Sciendum est, quod supradictus articulus omnino falsus est & criminolus, & in quarto articulo ubi actum fuit de originali peccato, sufficienter respondimus; sed hic etiam fallitatem hanc breviter manifestamus, quia in doctrina ecclesiæ Armenorum scilicet Actuum Apostolorum dicitur de Jesu: *Ei omnes propetia testificantur remissionem peccatorum accipere in nomine ejus*. Et Petrus in secundo idem confirmat: *Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, &c.* Et quia Armeni dicunt & docent & credunt in symbolo: *Credimus unum baptismum in penitentiam & propitiationem & remissionem peccatorum*. Ergo Armeni accipiunt remissionem peccatorum veraciter, secundum mandatum apostoli Petri, qui credunt in Jesum & baptizantur in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, secundum mandatum Christi, & purgantur ab originali peccato. Qui vero hæc mala impotuerunt Armenis, de difficili salvabuntur. Hoc autem, quod dicit: *Baptizentur ut sint Christiani, & ut post generale judicium, &c.* Verum est, nunc cum anima, & tunc cum anima & corpore, & non solum valet ad ista duo bona, sed etiam ab originali peccato purgat, ut superius dictum est.

Item, quod dicit Armeni dicunt & tenent quod Christus descendit ad inferos.

RESPONSIO. Quod Christus descendit ad inferos cum anima rationali, hoc verum est, ut Petrus dicit Act. 2. *Sicut & vos scitis habens definitio consilio & præscientia Dei traditum in manus & affligentes in ligno occidistis, quem Deus suscitavit, solvens dolores mortis, quoniam non erat possibile eum teneri ab ea*. Et idem per prophetiam confirmat dicens: *Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem*. Sequitur.

Prædicavit ibi, & illas animas, quæ ei credere voluerunt, justificavit: illas autem, quæ ei credere noluerunt, in suo peccato dereliquit.

RESPONSIO. Opinionem hanc licet aliqui dixerint: tamen alii contrarium dixerunt communiter; quod post mortem per penitentiam non est salus nec credulitas liberandi a peccato, ut dicitur Ecclesiastes XII. *Si ceciderit lignum in austro, sive in aquilone: ubi ceciderit, ibi manebit in æternum*. Nos vero descensum Christi ad inferos ad sanctos patres dicimus, & liberationem eis factam & peccatoribus, qui condemnati erant in æternum. Illos autem una cum opinionibus suis, qui dicunt, quod peccatores, qui damnati erant in æternum, crediderunt in Christum & justificati sunt in inferno, reprobamus & despiciamus. Sequitur.

Exiens autem ab inferis destruxit totaliter infernum, & omnes animas, quæ ibi invenit, sive essent bonæ sive malæ, inde eduxit; & posuit eas in isto aere & terra, & circa paradisum terrestrum, ubi erunt usque ad finale judicium.

RESPONSIO. Quamvis aliqui dixerint, quod Christus exiens de inferno extraxit omnes animas bonas & malas, & dicebant malas redivituras in infernum, opinio ista sicut in XIII. articulo diximus, communis non erat nec acceptabilis, totaliter ablata est; & illi qui dicebant quod omnes animæ exierunt de inferno post mortem Christi, locum proprium non ponebant, sicut in articulo dicitur. Nunc vero qualiter veraciter habemus in VIII. ostendimus. Sequitur.

Interim tamen anima mediocriter malæ & mala simpliciter, non patientur aliquam penam sensibilem, sed solum patientur timorem: mediocriter tamen malæ, quia timent suum periculum, quod erit in die judicii, ut supra dictum est, quando ponentur in statera: malæ vero simpliciter, quia timent penam oceanæ, ubi ponentur post generale judicium, patientur penam timoris, quæ eas multum affligit mentaliter.

RESPONSIO. In X. & XI. respondimus sufficienter de hoc. Sequitur.

Mediocriter vero malæ & perfecte bonæ posuit in ista terra vel aere circa paradisum terrestrum, & ut dicunt, tales animæ sunt in magna consolatione, propter spem, quam habent de remuneratione, quam consecutura sunt post generale judicium. Et dicunt quod ante dictum generale judicium non erit alia remuneratio operum bonorum vel malorum, inducentes ad hoc dictum Apostoli: Oportet nos presentari ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisque, prout in corpore gessit, sive bonum fuerit, sive malum.

RESPONSIO. In sexto articulo diximus de hoc tantum quod sufficit. Sapientie vestræ igitur hic manifestamus, quoniam magistri diversimode locuti sunt super hoc. Aliqui secundum opinionem Græcorum usque ad generale judicium retributionem bonorum & malorum, sic dicebant, sicut in articulo supra scriptum est. Alii autem dicebant veritatem, quod justæ ani-

mae recipiunt retributionem regni, & peccato-
res retributionem inferni, sed postquam veni-
mus in notitiam ecclesie Romanæ, totaliter
in ultima opinione confirmati sumus.

ANNO
CHRISTI
1140.

Item quod dicti Armeni non dicunt, nec te-
nent, quod Christus descendens ad inferos predica-
verit demonibus, nec quod demones eduxerit de
inferno.

RESPONSIO. Verum est. Sequitur.

Sed bene dicunt, quod demones usque ad gene-
rale iudicium sunt in isto aere, vel in terra; si
tamen ibi existentes aliquam penam sensibilem sus-
tinent vel sustinebunt usque ad dictum generale
iudicium, non expriment. Dicunt tamen, quod pa-
tiantur carentiam gloriae, & quod ipsi qui prius
erant clari, effecti sunt nigri, & quod multum
timeant penam occani, in quo ponendi sunt post
generale iudicium cum malis hominibus.

RESPONSIO. Uique ad ista tempora de
sensibili pena diaboli nec affirmabant, nec ne-
gabant. Nunc autem nos dicimus, quod ipsi
puniuntur sensibiliter, & verum est, quod glo-
riam non habent, nec claritatem primam. Sed
timor etiam fabula est, sicut superius diximus;
& idem de demonibus, sicut de hominibus.

Item inter Armenos sunt dua opiniones de tem-
pore, quo fuerunt creati angeli, quia eorum ali-
qui dicunt, quod ante istum mundum sensibilem
angeli creati fuerunt, alii vero dicunt, quod cum
isto mundo sensibili creati fuerunt, sed cum calo
empireo ante omnem diem.

RESPONSIO. Opinio Gregorii theologi hæc
est, quod angeli fuerunt antequam omnes crea-
turæ, et dicit sic. Primo cogitabat angelicas
et caelestes virtutes, et cogitatio fiebat opus,
& Job. XL. ipse est principium viarum Dei. Et
alii alii dicunt, quod postquam cælum, quod
est locus eorum, quod tamen ante esse homi-
nis omnes confitemur. Damascenus non putat
convenientia dicta Gregorii theologi, dicens,
quod decebat primo intelligibilem essentiam du-
cere ad esse, et deinde sensibilem et ita ex
duabus hominem, tamen sanctus Neres, Glon-
entis Catholicon Armenorum cælum empir-
reum, et angelos et primam materiam a prin-
cipio et de nihilo simul de novo creata dicit.
Et istius opinionem recipit ecclesia Armeno-
rum, et omni Dominica die hanc dicit can-
tando noviter creavit verbum in principio calum
calorum et caelestes virtutes incorporatum &c.
Sequitur.

Dicunt etiam, quod omnes Angeli boni creati
fuerint.

RESPONSIO. Verum est, quia a creatore
nullum malum vestigium in se habuerunt, sed
boni erant & pro bono creati, sed, ut dicit
Damascenus, non potuit comprehendere in se
claritatem & honores quos dederat sibi crea-
tor; sed ipse per liberum arbitrium conversus
fuit de naturali bono extra naturam, & super-
bivit contrariando Deo creatori suo, & rebel-
lando ei induratus est, & primo divisus a bo-
no remansit in malitia. Quapropter malum ni-
hil est aliud, nisi solum carentia boni, sicut
tenebræ carentia luminis, & ideo qui lux crea-
ti sunt, & creaturæ & boni fuerunt. Et vidit
Deus omnia quæ fecerat, & erant valde bona,
& ex libero arbitrio tenebræ factæ sunt. Se-
quitur.

Et in dicta bonitate steterunt, ut eorum aliqui
dicunt, usque ad quartam diem, quando Deus lu-
minaria fecit. Aliqui vero eorum dicunt quod sex-
ta die, quando Adam creatus fuit, demones pec-
Cencil. General. Tom. XXV.

cauerunt, & de calo ceciderunt, per illam par-
tem cali, qua apud eos vocatur Arsecos. apud
nos vero dicitur Galatia, cum quibus etiam per
dictum foramen unus bonus angelus cecidit, &
multis alii ceciderunt, nisi Deus eis dixisset: Pax
vobis. Ille vero bonus angelus, qui ceciderat, ad
preces B. Basilii in calo restitutus fuit.

RESPONSIO. Hæc sunt verba derisoria &
puerorum, & non magistrorum, quoniam cæl-
lum est natura valde simplex, & essentia val-
de subtilis, & incorruptibilitate durabile valde,
& angelus est substantia intellectualis & incor-
poralis, & non sicut corpus habet longitudinem
& latitudinem & profunditatem, sed intelle-
tualiter subito ibi sunt & operantur, ubi man-
dat divinus voluntatis intimatio. Ideo quando
angeli de cælo veniunt in terra, foramen non
faciunt, sicut in articulo dicunt; quia si sic
esset, tunc necesse esset, quod in cælo tot fo-
ramina essent, quot angeli mittuntur in mini-
sterium hominis. Sequitur.

Dicunt etiam eorum aliqui, quod feria vi. de
mane Adam creatus fuit; sed circa sextam dicta
diei Eva fuit formata, & secundum aliquos se-
cundum eodem die fuit per diabolum tentata, se-
cundum vero alios feria vi. sequentis septimana.

RESPONSIO. Versus Glonentis dicit, quod
in eodem die in qua creati fuerunt ceciderunt:
in tertia hora mens Evæ per serpentem fuit
decepta, & in sexta hora primus homo con-
stituit verbis eius, & cecidit; et Christus ea-
dem hora elevatus fuit in cruce ad delendum
peccata eorum. Et quando exivit Adam anti-
quus, Christus latronem posuit in medio para-
disi. Illud autem, quod dicit sexta feria alterius
sequentis septimanae omnino falsum est.

Item quod Armeni communiter tenent, quod in
alio saculo non est purgatorium animarum.

RESPONSIO. Hoc verbum per unum mo-
dum verum est, & per alium non. Quod si
aliquis accipiat solum non purgatorii, tunc ve-
rum est, quod Armeni a parvo tempore citra
intellexerunt purgatorium; si vero dicant quod
animæ peccatrices, quæ cum fide, spe, & con-
tritione & confessione exiverint de mundo, non
tamen cum perfecta penitentia, in alia vita
nullam penam sustinebunt pro peccatis non
satisfactis in aliquo loco vel aliquo tempore,
hoc falsum est. Et per hoc patet, quod Ar-
meni proprie pro uno defuncto & pro multis
statim post mortem, & post tempora per seip-
sos faciunt, & aliis faciunt facere vigiliis,
elemosynas & missas, & mediantibus istis bo-
nis, petunt a Deo pro defunctis remissionem
peccatorum, & a tormentis liberationem, &
hæreditatem regni cælorum, & ista tria osten-
dimus in canticis defunctorum. Primo pro re-
missione peccatorum: Quoniam te laudant prin-
cipatus calorum, scilicet rex gloria omnipotens, et
omnia tenens, dimitte peccata defunctorum nostrorum,
& acquiescere fac in tabernaculo tuo in ter-
gali quiete. Item: Qui es creator ignitorum &
terrenorum; & semper glorificaris rationabilibus
ministris, a te petimus, ut concedas remissionem
defunctis nostris. Item: Deus qui es dator remis-
sionum, dimitte peccata defunctorum nostrorum
omnipotens & fortis & misericors Deus salvator
& benefactor. Secundo liberari a pœnis; Defeci
& benefactor. Dimisi vitam huius
seculi, & cum vanitate corporis conversus sum
in terra, unde creatus fui. Misereamini mei,
misericors Deus & salvator, & allevies dolores
anima mea. Ecco in pace reversus sum in terra,
de

de qua creatus sui, renovator artifex, dator misericordiae, miserere mei, misericors salvator, & allevias dolores anima mea. Tertio propter regnum Dei. Propterea et nos te rogamus, pater caelestis, colloca defunctos nostros in supernam Jerusalem in congregatione primogenitorum scripturam in caelis, unanimiter a te petimus Spiritum sanctum vivificantem, intercessione sanctae Dei genitricis, fac dignos defunctos nostros in caelesti tuo sancto talamo, et cum supernis virtutibus benedicere sanctam Trinitatem. Sed posteaquam venimus in notitiam magnae, sanctae & gloriosae Romanae ecclesiae, recepimus & confirmavimus verba purgatorii, sicut praememorata ecclesiae, & quod nos recepimus, aliis praedicamus & docemus. Sequitur.

Quia, ut dicunt, si Christianus confiteatur peccata sua, omnia peccata ejus et poena peccatorum ei dimittantur.

RESPONSIO. Verum est, si poenituerit: si vero sine satisfactione poenitentiae moritur; tunc ecclesia juvat eum jeuniis, orationibus, elemosynis, & missis: quia Deus nullius mali sine punitione remissionem concedit; sed vel hac vita, vel in futuro punit, secundum Job. Scio quod non dimittis peccatori. Sequitur.

Nec etiam Christum orant pro defunctis, ut eis in alio saeculo peccata dimittantur.

RESPONSIO. Quamvis supra contrarium diximus sufficienter, tamen & hic modicum scribamus ad stirpandam hanc falsitatem per cantica defunctorum. Cum natura nostra quam induisti, in ligno crucis affixus fuisti, solvendo nos a peccati primi patris vinculo, solvo et hunc de transgressionibus per sanctam tuam passionem, cum plenae lampadibus introduc in talamum cum sapientibus sanctis virginibus. Et in oratione defunctorum quae incipit sic. Qui regnas ab aeterno recipere animam servi tui cum sanctis tuis, qui a principio placuerunt tibi, recipe hunc cum justis tuis, et in tabernaculo amicorum tuorum constituat eum, et si aliquid humaniter transgressus est iste, cogitatione, verbo, et opere, tu sicut benefactor et misericors Deus, dona sibi remissionem.

Item in oratione. Deus animarum: Qui dixisti omnipotenti et forti verbo tuo: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos, quiescere facias Domine Deus animam servi tui, et scribe in libro quietis gloriosa beatitudinis, et concede ei portionem et partem in mansionibus aeternis, et si transgressus est per transgressionem hujus saeculi sine fine, verbo tuo concede remissionem sibi, et ab omnibus peccatis et vanis deceptionibus libera animam hujus, et recipe in quiete tua. Et aliae multae tales orationes & supplicationes, quas propter prolixitatem transimus. Sequitur.

Sed generaliter orant pro omnibus defunctis, sicut pro B. Maria, apostolis, martyribus et aliis sanctis, ut in die judicii intrent in regnum caeleste, vel in aliis locis, ut supradictum est, et quod ibi requiescant.

RESPONSIO. Licet in missali inveniat una oratio, in qua videtur, quod pro sanctis oramus, non tamen illo modo, sicut in articulo dicitur, quod in die judicii sancta Dei genitrix, apostoli, martyres, et alii sancti intrent in regnum caelorum, ac si modo non essent. Et oratio dicit sic: Per hanc quiescere facias omnes praecedentes defunctos sanctos patres, patriarchas, apostolos, prophetas, martyres, episcopos, sacerdotes; diaconos et totum collegium

A ecclesiae tuae sanctae, et omnes de ordine saeculari viros, mulieres, cum fide fruantes, cum quibus et nos vixit pias et misericors Dominus regemus. Sciendum est, quod sicut habemus a domino Merces qui exposit missam, & nos etiam intelligimus, non petimus ibi praememoratis, ut quiescant a poenis, tribulationibus & laboribus. Absit, quia omnino carent miseria, & habent beatitudinem aeternam; sed quia sancti Dei quiescunt & gaudent de salute nostra et honore Dei, sicut angeli gaudent de salute peccatorum. Igitur petendo in missa quietem sanctorum, petimus nobis gratiam, honorare Deum, & salvari, & collocari cum eis. Item quod oratio ista a sancto Athanasio B. dicta, qua intentione dicit, ignoramus. Sequitur.

De animabus paganorum dicunt, quod anime eorum sunt super sepultura eorum vel in sepulcris, usque ad diem judicii, et frequenter audiantur in sepulcris Sarracenorum voces et gemitus, et etiam quandoque anima eorum, vel demones pro eis videntur circa sepulcra ipsorum in diversis speciebus animalium et hominum, propter quod Sarraceni non libenter stant juxta sepulcra Sarracenorum; et ex hoc etiam quandoque Sarraceni faciunt baptizare filios suos, et inungi in diversis locis, ut post mortem non egrediantur de sepulcris; non tamen eos faciunt baptizari, ut efficiantur Christiani.

RESPONSIO. Armeni credunt & habent, quod anime Sarracenorum & aliorum infidelium, & fidelium peccatorum ante & post Passionem Christi vadunt cum anima in inferno, et post judicium etiam cum anima & corpore; sed quando Deus demones permittit in corpora Sarracenorum mortuorum intrare, & faciunt ea stare et ire, et alia signa quae sunt circa sepulcra eorum, sicut supra in articulo dicitur, putamus ex permissione Dei fieri, propter confirmationem fidei Christianorum, et ut error Sarracenorum manifestus sit Christianis, qui vident talia signa, et ex hoc judicent quod a demonibus fit operatio illa; et quando aliquando Christianum contingit esse prope, et nominat nomen Christi, et signat signo crucis, subito cadit corpus illud demoniacum, et remanet immobile; et illud etiam quod quandoque Sarraceni propter supradictas causas baptizare faciunt filios suos: verum est, et ut etiam non faciunt.

Item, quod Armeni credunt et tenent, quod Christus descendit de caelo, et incarnatus fuit propter hominum salutem, non pro eo quod filii propagati ex Adam et ex Eva post peccatum eorum ex eis contrahunt originale peccatum, a quo per Christi incarnationem et mortem solvantur, cum nullum tale peccatum dicant esse in filiis Ada; sed dicunt quod Christus propter salutem hominum est mortuus et passus, quia per passionem filii Adam, qui dictam passionem praecesserat, fuerunt liberati ab inferno, in quo erant; non ratione originalis peccati, quod in eis esset; sed ratione gravitatis peccati personalis primorum parentum.

RESPONSIO. Hoc in quarto articulo respondimus falsum esse, quia secundum fidem et doctrinam Armenorum, Incarnatio et Passio Christi sine sacramento baptismi ab originali peccato non purgat, nec ante Incarnationem, nec post; sed per baptismum purgat, sicut ante per circumcisionem: quare veritas Dei Dicit: Qui non regeneratur ex aqua et Spiritu, non potest intrare regnum Dei. Sequitur.

1205
ANNO
CHRISTI
1105

ANNO
CHRISTI
1105

Credunt etiam, quod Christus propter salutem peccatorum, qui nati fuerunt post ejus passionem, incarnatus suis & passus; quia per suam passionem destruxit totaliter infernum & ita post ejus passionem nullus ex diabolis pueris vadit ad infernum.

RESPONSIO. Gratia salutis peccatorum Christus dedit baptismum, & mandavit baptizari in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, & non destructionem inferni, ut mentitur hic, & quod etiam alias non audivimus. Sequitur.

Credunt etiam, quod propter salutem hominum adulterorum Christianorum Christus fuerit incarnatus & passus; quia si tales poeniteant de peccatis suis, post ejus passionem, quando moriantur, non vadunt ad infernum.

RESPONSIO. Verum est, quia (per) poenitentiam Christiani post passionem Christi non vadunt ad infernum; sed ad Christum in celo secundum verbum suum, quod *Ubi ego sum, et minister meus eris.*

Item, quod armeni credunt & tenent, quod primi parentes & tota eorum posteritas, usque ad Christi passionem mortui fuerunt in corpore & anima, & ad infernum descenderunt.

RESPONSIO. Verum est hoc, quoniam locus ille, ubi etiam primi parentes ierunt, quandoque vocatur in sacris libris Gremium Abraham, & quandoque Infernus, etiam & Locus peccatorum, manifestus & est per evangelium, secundum illud: *Mortuus est dives, & sepultus est in inferno.* Sequitur.

Non propter peccatum originale, quod filii Adam contraxerunt ab Adam, sed ratione gravitatis peccati personaliter primorum parentum: propter quod licet eorum filii non peccaverint, tamen propter peccatum primorum parentum passi fuerunt mortem corporalem, & apud inferos punita eorum anima fuerunt, usque ad dictum tempus.

RESPONSIO. Hoc in quarto, & tertio decimo articulis manifestavimus falsum esse. Sequitur.

Credunt etiam & tenent, quod post Christi passionem & ante, usque ad generalem resurrectionem, filii Adam habent concupiscentiam inordinatam carnis, & mortalitatem propter gravitatem peccati primorum parentum, & non propter originale peccatum, quod ex eis contraxerunt, a qua concupiscentia & mortalitate sancti liberabuntur in generali resurrectione per Christum.

RESPONSIO. Licet infirmitas & corruptio concupiscentie carnis, & pronitas ad vitia corporalia ex peccato Adæ causata fuerint, & intraverint in naturam carnis, tamen nunc ex corpore corpus corruptionem habens, & infirmitatem concupiscentie, & mortalitatem in seipso habendo generat alia corpora vitiosa & infirma, & mediante corruptione corporis, vitiat etiam & animam; & ex hoc manifestum est, quod peccatum originale, & in corpore & in anima sed in corpore originaliter, & in anima formaliter. Sequitur.

Etiam tantum dicunt, quod dicta concupiscentia carnis est peccatum & malum, quod parentes etiam Christiani, quando matrimonialiter concumbunt, committunt peccatum, & propter hoc poenitentia eis imponitur per sacerdotes, quia actum matrimoniale dicunt esse peccatum, & etiam matrimonium.

RESPONSIO. Responsionem istius Paulus Tarsensis mandat: *Pretiosa est conjugatio, & sancti sumus tbori: sed fornicatores & adulteros iudicium Concilii Generalis. Tom. XXV.*

cat Deus Secundum doctrinam Apostoli nostri matrimonium dicimus pretiosum, & conjugationem propter generationem proles, & retributionem debiti, & custodiam sui ipsius a fornicatione, secundum causam, si causa conjugationis non sunt: sed solum pro concupiscentia animalis delectationis, vel extra terminos conjugationis, tunc sine peccato non sunt; quia de causa poenitentiam injungimus, non propter actum matrimoniale: quare dicunt falsa de nobis. Sequitur.

Dicunt, & credunt, & tenent, quod si Adam & Eva non fuissent transgressi mandatum, non fuisset inter eos carnalis conjunctio, nec per seminum conjunctio fieret generatio humana; sed homines propagarentur ab hominibus sine carnali conjunctio, sicut lumen a lumine. Dicunt etiam quod Deus prasciens, quod homines transgrederentur ejus preceptum, membra genitalia fecit in eis, per qua post peccatum fieret hominum propagatio.

RESPONSIO. Zacharias catholicon Armenorum dicit, quod primi parentes per generationem sine vitio crescendi erant & multiplicandi sine animo & numero, si mandatum Dei non fuissent transgressi, sed hanc generationem sine vitio dicunt aliqui, scilicet sine concupiscentia vitii; sed hoc quod dicit, sicut lux propagatur a luce, numquam audivimus, nec est verum; quia lux a luce deciditur, & per materiam multiplicatur, & non generatur sicut conjunctio a semine & a voluntate carnis, & similem sibi producit.

Item, quod Armeni credunt & tenent, quod aternus Dei Filius natus de substantia Patris, in tempore sibi univit humanam naturam, & factus fuit homo.

RESPONSIO. Verum est hoc & rectum. Sequitur.

Sic tamen quod in ipsa unione humana natura ad Dei Filium, humana natura conversa fuit in divinam ejus naturam; sic quod post dictam unionem in Christo non est nisi una natura, scilicet divina, non humana, sicut ipse est una persona.

RESPONSIO. Hoc est falsum, quia licet aliqui ante nos unam naturam dixerint propter ineffabilem unionem in Christo, tamen non mutatione nec confusione, sicut dicitur hoc in articulo, quia tale dictum est Indicium, quem ecclesia Armenorum semper anathematizavit, & cum eo sit etiam anathematizata supradicta heresis simul cum tenentibus eam: sed a tempore illo, a quo appropinquavimus ecclesie Romanorum, & postquam uniti fuimus ecclesie Romanæ, ita intelleximus & intelligimus de duabus naturis, quod in unione & divine & humane naturarum in Christo, divina natura non fuit mutata in humanam, nec humana in divinam, nec ex divina & humana fuit una alia natura per corruptionem earum, quia per hoc Christus non esset Patri consubstantialis, quia est natura simplex, nec matri, quia natura matris ex divina & humana natura non est composita, & Christus nec Deus esset, nec homo, sed aliqua alia species; sed nos credimus, quod perfecta Dei natura, & perfecta humana natura unite fuerunt, in uno Christo, in uno Filio, in una persona Verbi indivisibiliter & inconfusibiliter, immutabiliter & inalterabiliter, in unum & eundem Christum. Post unionem credimus & dicimus non factum secundum divinam naturam, sed factum secundum humanam; immortalem secundum divinam,

nam, & mortalem secundum humanam, quod A
 & dominus Nerses Glancensis Catholicorum Arme-
 norum, in epistola Mesopotamias scribit & di-
 cit sic: Constatendum est, qui pie voluit fla-
 re in Christo, quia cum erat unicus Dei Fi-
 lius Deus & homo, immortalis & mortalis,
 mortuus est & per mortalitatem non alius mor-
 tuus est & per mortalitatem non alius mor-
 tuus nec alius vivus remanens, sed unus &
 idem unicus ex duobus, mortuus est secun-
 dum humanitatem sicut homo, & sicut ipse
 voluit, & immortalis remansit, secundum
 divinitatem, sicut immortalis natura Dei,
 & quod mortuus est veraciter, & remansit
 immortalis, certitudinaliter in morte manife-
 stant sancta miracula; similiter exspiratio su-
 per crucem, involvi pannis, & positio in se-
 pulcro mortem verificat; sed potestative da-
 te spiritum in manu Patris, & duplex ema-
 natio fontium sanguinis & aquae quasi ex vi-
 vo de mortuo corpore, immortalitatem signi-
 ficant, quae non fuit separata ab eo propter
 hominem. Et iterum idem dicit: quod con-
 stitendum est a nobis post unionem non ip-
 sum hominem solum, nec Deum nudum
 propter divinitatem; sed Deum & hominem,
 & non alium Deum & alium hominem se-
 cundum Nestorium, & ad invicem adhaerentes,
 sed unum & idem & hominem verum
 & Deum perfectum, quoniam Deus homo
 sanctus, & Verbum caro, non quod essentia
 in essentia habitavit; sed una essentia illa
 Verbi Dei, quae facta est caro, quandoque
 patiebatur humana sicut homo, quandoque
 permittebat animam, & corpus humanum
 pati, quae sua erant, scilicet famem, sitim,
 dormitionem, laborem, lacrymas, tristitiam,
 timorem & alia omnia, & quandoque mul-
 tiplicia signa & virtutes de essentia Dei ma-
 nifestabat divina, non alius patiebatur imbeci-
 lilia signa, & alius ostendebat fortissimam
 sicut dividunt divisores lacrymari & similia
 homini, & resuscitare Lazarum, & aliam
 Verbi Dei; sed qui unicus erat in una per-
 sona, operabatur secundum qualitatem suae
 naturae quando volebat humane, ut homo,
 quia homo erat; & divine, ut Deus, quia
 Deus erat, & ideo verba evangelistarum &
 apostolorum magistri ecclesiae duobus modis
 loquuntur, quia scriperunt pro divinitate &
 incarnatione Domini nostri, quoniam humi-
 lia narrant, ut dicit: *Pater meus major me
 est, & Spiritus promptus est, caro autem infir-
 ma. Non mea voluntas, sed tua fit; & effu-
 so sudoris ut gutta sanguinis ex timore, &
 Deus Deus meus, quare me dereliquisti? & Ascen-
 do ad Patrem meum & ad Patrem vestrum,
 Deum meum & Deum vestrum; & dicta Pau-
 li: Deus Domini nostri J. CHRISTI & Pater
 gloria; & Jesus fidelis factori suo, & paulo
 minus humiliatus ab angelis & in diebus car-
 nis suae orationes & deprecationes offerebat
 cum magno clamore & suspiriis ad Deum,
 qui poterat salvare eum, & obedire ei, qui
 subiecit sibi omnia. Haec omnia & similia
 secundum humanitatem dicimus scripta pro eo
 & quare, ut non quando revelaretur divini-
 tas mundo post resurrectionem & ascensionem
 in caelo, putarent homines de eo vel non ac-
 cepisse naturam humanam, vel accepisse & mu-
 tasse in naturam divinam, quia si tanta locu-
 ti sunt in infirmiora, & adhuc etiam ausi fue-
 runt haeretici dicere, quod fantastice accepit
 corpus; sed si semper altiora narrassent, &*

numquam humiliora, in quo igitur lacu non
 occiderent; sed dicta Evangelistae: *In principio
 erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, &
 Deus erat Verbum.* Et illud: *Antequam Abra-
 ham esset, ego sum.* Et Apostolus, quod per
 eum formata sunt omnia, quae in caelo & in ter-
 ra, et lux gloria et figura essentia ejus; & ta-
 lia similia proprie de divinitate sunt dicta. Et
 illud: *Ego et Pater unum sumus.* Et qui vidit
 me, vidit et Patrem meum. Et quod nullus co-
 gnoscit Patrem nisi Filius. Et quod tu es Chri-
 stus Filius Dei. Haec & similia his secundum
 unionem Verbi sunt scripta & specialia divini-
 tatis. Ideo scriperunt quod non putant de Vir-
 gine accepisse principium, secundum Paulum
 Samosatenum; sed quod ante saecula & a Pa-
 tre est genitus, et post unionem indifferenter
 humanitatis & divinitatis ponunt scripturae no-
 mina & res propter ineffabilem unionem, quo-
 niam quandoque est quod opera propria dimit-
 tantur; divinae humanitati, & est quod propria
 humaniter Deitati sicut supra. Et est scien-
 dum, quod haeresis Eodici & sequacium suorum
 similatur supradictae novae & falsae haeresi, quam
 imponunt Armenis. Et quoniam Endicius unam
 naturam dixit per confusionem & per altera-
 tionem, scilicet quod Verbum Dei figuram &
 alterationem solum accepit a sancta Virgine,
 & non veraciter homo factus est, istam haere-
 sim ecclesia Armenorum semper anathematiza-
 vit, & cum ea etiam anathematizata sit supra-
 dicta haeresis cum habentibus eam, quae la-
 trat, quod humana natura in Christo, non est
 nisi una natura, & illa divina & humana. Se-
 quitur.

*Et dicti Armeni maledicunt omnes, qui contra-
 rium dicunt, & in tantum detestantur illos, qui
 dicunt post unionem duas naturas esse in Christo,
 divinam scilicet & humanam. Quod si aliquis
 Armenus prius baptizatus secundum ritum eorum
 hoc diceret, non participarent eum eo, sed habe-
 rent eum ac si paganus fuisset; & si vult rever-
 ti ad fidem Armenorum, eum iterum baptizant,
 sic, sicut si semper paganus fuisset, & post secun-
 dum baptismum imponunt ei penitentiam viginti
 annorum.*

RESPONSIO. Haec omnino sunt falsa, quia
 numquam in ecclesia Armenorum haec alias au-
 divimus, nec vidimus, nec fecimus, quia licet
 a dicentibus duas naturas, sicut Nestorius &
 sequaces ejus, quos detestamur & abrenuntia-
 mus, tamen eos non baptizamus, nec tantam
 penitentiam imponimus sicut dicunt.

*Item, quod Armeni credunt & tenent, quod
 secundum eos post unionem naturarum in Christo,
 natura humana conversa fuit in divinam natu-
 ram, ita quod in Christo est tunc non fuit nisi
 natura divina.*

RESPONSIO. Hoc superius in XIX. arti-
 culo manifestamus sufficienter falsum esse, &
 replicare necesse non est. Sequitur.

*Tamen dicta natura divina in Christo fuit
 passibilis, & impassibilis, mortalis & immorta-
 lis, secundum quod Christo placebat, & sic di-
 cunt Christum fuisse passum & mortuum secundum
 naturam divinam, quia sic voluit ipse, licet hu-
 mana natura in eo non esset, quando passus &
 mortuus fuit.*

RESPONSIO. Sciendum est, quod in XX.
 articulo dicitur de Armenis; quod humanam
 naturam dicunt & credunt & tenent conversam
 in divinam ejus naturam; & hic iterum repli-
 cant, quod natura humana conversa fuit in
 Dei

* Sic legitur
 in MS. Per
 fortissimam in-
 telligere vi-
 detur fortissi-
 miam; nam
 eam opponit
 simbecillibus
 figuris.

ANNO
 CHRISTI
 1107.

ANNO
CHRISTI
1360ANNO
CHRISTI
1360

Dai naturam; & quod humana natura secundum hanc opinionem, quod Christus homo non erat, quia quidquid movetur a substantia & natura sua, quod erat non manet; & hic etiam in XXI. articulo dicitur de Armenis, quod dicunt Christum passum & mortuum secundum naturam divinam, & per hoc manifestum est, quod Christus etiam non est Deus secundum dicta eorum, quoniam passibilis & mortalis & mutabilis natura Deus non potest esse. Sic sequitur secundum dicta eorum, quod Christus non est Deus nec homo, quod absit, quia Christus veraciter Deus est & perfectus homo est sicut symbolum ecclesie Armenorum testatur in articulo Filii dicendo: *Credimus & in unum Dominum JESUM CHRISTUM Filium Dei unigenitum, a Deo Patre genitum, scilicet de essentia Patris, Deum de Deo, Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero, genitum & non factum, eundem ipsum de natura Patris, per quem omnia facta sunt in celo & in terra, visibilia & invisibilia.* Necessitatem expositionis non habetis vos qui mente illuminati estis, videntes quod ecclesia Armenorum per confessionem supradictam **JESUM CHRISTUM** verum Deum & creatorem omnium creaturarum credit, & statim post hæc dicit symbolum: *Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendens de calis incarnatus est, humanatus est, natus est perfecte ex MARIA sancta Virgine, per Spiritum sanctum, per quem accipit corpus, animam & omnia quæ veraciter sunt in homine, non habens dubium.* Et per hoc manifeste confitetur ecclesia Armenorum, quod ille qui erat Deus verus & creator omnium creaturarum, ille manet homo verus sine ullo dubio. Ergo falsum est, quod natura humana mutata fuit in Dei naturam. Falsum est & hoc etiam, quod divina natura passa est, in Christo crucifixa est, & mortua est. Item sciendum, quod divinitatem Verbi dicere esse passibilem est hæresis Ariana, sicut & Gregorius Theologus manifestat & dicit in verbis ad Clodium contra Apollinarem: quod si absque anima erat homo, hoc Arriani dicunt, ut in divinitatem passionem introducant, quasi in movente corpus illud. Ita in eodem sensu dicit sanctus Athanasius contra Arrianos, quod Deltas non vulneratur, quia Spiritus est Deus, impassibilis & impassibilis, quia carnem vulneraverunt Judæi. Et Nerses Glanensis Catholicus Armenorum, dicit contra quosdam tales hæreticos: Qui hoc dicunt, similes sunt eis, qui cavent a parvo lapide in via, ut non offendantur, & voluntarie a præcipitio alto projiciunt seipos; sicut & vos cavendo ab illo, ut non solum homini dabitur passionem, & crucem, & naturam immortalem dicitis comprehensam esse a morte, quod nec demones audent dicere, nec aliquis de pessimis hæreticis excepto Arrio, qui non confitebatur eum ex natura Patris genitum, sed quasi unum de creaturis post tempora factum. Ideo secundum creaturas in operibus passionum ponebat eum, quoniam natura creata sub vitis passionum cadunt sensibiles & intelligibiles, intelligibiles solum passione spiritali, sed homines spiritali & corporali: tamen increata natura Dei libera est a passionibus vitiorum, & tantum distans a natura ejus passionem, quod si vellet mori & pati, non posset, quia licet omnipotens est, tamen in natura sua, quæ est impassibilis & immortalitas, mutationem recipere non potest. Item, dicit Gregorius Theologus in sermone Nativitatis: quasi homo mortuus, & quasi Deus resurgens, non alius resurgens & alius mortuus; sed dicit, quod Verbum unicum in corpore secundum humanitatem moriens, & secundum divinitatem resurgens. Item alibi dicit: Passibilis corpore, & divinitate impassibilis, impletur caelestis & terrestris, visibilis & invisibilis, comprehensibilis & incomprehensibilis. Et contra Arrianos scribit dominus Nerses Glanensis catholicus Armenorum de verbis S. Athanasii ad Mesopotameos: Quomodo verbum increatum passibile dicitis, vel, quomodo passibile corpus increatum appellatis? Ergo increatam essentiam Verbi dicendo passibilem, blasphematis, & passibile corpus dicendo increatum, ad duos defectus caditis, vel fantasticam operationem, & passionum patientiam putatis secundum impietatem Manichæi, vel increata nature Dei passiones imponitis, & hæc dicendo ipsam divinitatem Patris & Spiritus sancti dicitis mortis esse receptibilem, quoniam mors corporis consubstantialis mortallum fuit; unde nos cum sancto Athanasio confitemur Christum Deum & hominem, non propter divisionem hoc dicimus, absit, quia passiones & mors dicuntur de eo, quoniam confitemur passionem & mortem corporis Verbi, & ipsum Verbum immutabile & inalterabile credimus, & quia ipsemet est passibilis & impassibilis, divina natura immutabilis & impassibilis, sed corpore passus, ut dixit Petrus, & mortem gustans. Ideo errant qui dicunt, quod alius est qui passus est, & alius est qui non est passus, sed non est alius nisi Verbum quod passum est, & mortem recepit corpore, quia ipsummet impassibile & incorporeale Verbum placuit esse corpus passibile, ut per passiones suas salvaret homines. Ideo alapatus a ministro, quasi in Verbo suo alapam recipiens dicebat: *Quare cadis me? & esse verbum impalpabile dicebat per prophetam: Dorsum meum dedi verberibus, & genas meas alapis, & faciem meam non averti a confusione spui;* quoniam quidquid humane patiebatur corpus Verbi, hoc cum eo stando Verbum in se recipiebat, ut nos communicari possumus divinitati Verbi. Et valde erat mirabilis res, quoniam ipse erat qui patiebatur, & ipse erat qui non patiebatur. Patiebatur per passibile, quoniam suum corpus patiebatur, & in ipso passibili erat ipse sive passibile indivisibiliter & a passibili corpore, quia Deus essendo Dei Verbum, impassibilis erat natura, tamen cum passibili corpore unitus; incorporalis & corpus habebat in se impassibile Verbum mundans infirmitates ejus. Ergo falsum dicunt contra ecclesiam Armenorum, quod solam naturam dicunt divinam passibilem & impassibilem, mortalem & immortalem, quod absit, quia error iste semper maledictus est ab ecclesia Armenorum, & anathema sit. Sequitur.

Credunt etiam & tenent, quod in Domino JESU CHRISTO post unionem non fuit nisi unus intellectus, una voluntas, & una operatio, scilicet divina, non humana.

RESPONSIO. Licet multi multis modis propter duas voluntates, duas operationes, & duas naturas, & aliqui perverse dicendo una voluntas, una natura, una operatio; sed nos secundum doctrinam sanctam evangelii malum abjiciendo & bonum in spiritu & in corde, &

ANNO
CHRISTI
1161.

in fide nostra colligendo unum eundemque A
Christum credimus & coexistemus, perfectum
Deum & perfectum hominem, sicut supra;
sed secundum illud quod perfectus Deus est,
habet omnes proprietates divinitatis, quas ha-
bet Pater & Spiritus sanctus absque personali
proprietate Patris & Spiritus Sancti, per quas
dividitur ab eis. Sed secundum hoc quod per-
fectus homo est, habet omnia que habebat
primus Adam absque peccato, scilicet corpus
animatum et spiritum rationalem cum virtutibus
suis voluntate et operatione, et aliis omnibus.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod ab
illa hora quod Dominus mortuus fuit in cruce,
ipso descendit ad inferos, & infernum destruxit
totaliter, ita quod ex tunc non fuit infernus,
nec aliqua anime hominum, vel etiam demones
ex tunc fuerunt in inferno, nec erunt postea.

RESPONSIO. Quod Christus descenderit in
inferno et corporaliter destruxit infernum, ubi
erant sancti patres, verum est et diximus supra
illud quod dicit quod omnino destruxit infer-
num, et deinde non est infernus, etc. et illud
etiam diximus in xv. articulo, et de demoni-
bus diximus in xv. sed apud nos et apud alios
sapientes Armenorum confirmatum est veraci-
ter, quod peccatores qui erant ante Christum,
in inferno sunt, et vadunt in inferno nunc
etiam, et illuc remanuri sunt in secula seculorum.
Sequitur.

Quod vero Christus resurrexit, educens de in-
ferno sanctorum animas, qui ibidem erant, duxit
eos in paradisum terrestrem, & cum ipsis dictum
paradisum intravit, dicens eis: Ecce locus in quo
fui; & statim de isto paradiso eos ejecit, &
posuit eos in terra vel aere circa paradisum ter-
restrem.

RESPONSIO. Quod Christus surrexit a
mortuis, et animas sanctorum eduxit secum de
inferno, verum est coexistendum, sed alia o-
mnia falsa sunt, insana et vana.

Item, quod de anima Latronis Christum con-
fiteatis in cruce apud Armenos sunt diversa opi-
niones, quarum una est, quod illud quod ponitur
in evangelio: Hodie mecum eris in paradiso, to-
hodie non tenetur ibi determinate pro illa die,
qua mortuus fuerunt Deus et latro, sed tenetur
pro die finalis iudicii, quando sancti perfecti in-
trabunt in paradisum caelestem, quomodo dicitur
in Psalmo: Melior est dies una in atriis
tuis. Tunc enim, non ante, latro intrabit in pa-
radisum caelestem secundum eos cum aliis sanctis
perfectis. Alia vero opinio dicit, quod die quo
dictus latro mortuus fuit, ejus anima venit ad
partem paradisi terrestrii, volens illuc intrare,
sed per angelos, Enoch, et Elyam intrare illuc
prohibitus fuit; sed in die resurrectionis Domini,
quando Dominus cum aliis animabus sanctorum,
quas extraxerat de inferno, venit ad portam pa-
radisi terrestrii, invenit ibi dictam animam la-
tronis, et cum Dominus ostendisset manus et la-
tus, angelis, Enoch et Elyam aperientibus ei por-
tam paradisi, intravit illuc cum dicta anima la-
tronis & aliorum sanctorum, & cum eis dimis-
sit. Ecce locus, de quo extrivit, cum omnibus
dictis animabus exivit de paradiso, et eas posuit
in terra vel aere circa dictam paradisum, ubi
erunt usque ad diem iudicii, et tunc introducun-
tur in paradisum caelestem. Alii vero dicunt quod
illa vero hora, pro qua Adam amovit de paradiso
serpente. Dominus posuit animam latronis in pa-
radiso terrestri, si tamen postea eduxit inde eam
vel non, non dicunt.

RESPONSIO. Sciendum est, quod supradi-
ctas tres opiniones licet inveniantur prima et
ultima in opinionibus aliquorum Armenorum,
& media Assyriorum, tamen nos, & alii qui
sapientes sunt, in opinionibus hominum non
sumus ligati insolubili ligatione, maxime in
perversa, sed in verbis evangelii, ut dicit Chri-
stus ad hoc: Hodie mecum eris in paradiso; &
Dominus cum anima rationali, una cum Deita-
te sua ivit ad locum patriarcharum, & aliorum
sanctorum, qui quandoque vocantur sinus Abra-
hæ, & quandoque infernus, ut cantat & constituitur
ecclesia nostra, quod anima latronis etiam cum
Christo ivit illuc secundum verbum Domini,
& quando liberavit alias animas sanctorum, &
latronis etiam cum eis in die resurrectionis
sue, & quando duxit alias animas ad caelum,
quando ascendit, animam latronis etiam cum
eis, & sicut viderunt alie animas sanctorum
Deitatem Christi in inferno, & semper ex tunc,
quia est gloria caelestis paradisi, simuliter &
anima latronis, & supradictas tres opiniones nos
non recipimus, sed sperimus & condemnamus.

Item, quod dicti Armeni dicunt et tenent,
quod anime malorum hominum, qui multa pecca-
ta actualia gravia commiserunt, qui mortui fue-
runt ante Christi passionem, fuerunt positi in in-
ferno, et ibi penas infernales pro peccatis suis
sustinebant.

RESPONSIO. Verum est & adhuc hodie
sustinent, & sustinebunt in secula seculorum,
secundum preceptum Domini ibunt peccatores
ad supplicia eterna. Sequitur.

Sed cum Dominus post passionem suam infer-
num destruxisset, dictas animas posuit in terra,
vel in aere, & ibi vadunt huc vel illuc, non
patientes aliquam penam sensibilem usque ad diem
iudicii.

RESPONSIO. Falsum est, & non alias audi-
vimus, quia animas peccatorum dicimus in in-
ferno in eternum mansisse. Sequitur.

Hominum autem malignorum anima, qui fue-
runt post Domini passionem, quando mortui sunt
dicti homines, angeli mali & terribiles accipiunt
eos, & adducunt ad oceanum; de quo supra men-
tio facta est, & ostendunt eis oceanum, & vermes
& dracones, qui ibi sunt; & dicunt eis, quod post
generale iudicium ibi ponentur, & per dictum oce-
anum & dracones cruciantur, & ex hoc dicta
anima multum timent propter dictas penas, quas
passura sunt post generale iudicium, non tamen in-
terum aliam penam sensibilem patientur.

RESPONSIO. In VII. articulo & in XI.
sufficiens dictum est de peccatoribus & infer-
no, & huc quem supra scribuntur sunt phanta-
sæ & fabulæ. Sequitur.

Anime vero hominum bonorum & perfectorum,
quando moriuntur, accipiuntur per bonos angelos,
& ducuntur in caelum ante thronum Dei; & vi-
dent sub throno Dei, qui thronus sunt angeli,
gloriam quam post generale iudicium habitura sunt,
& hoc multum consolantur. Postea tamen ab an-
gelis ducuntur ad terram vel ad aerem, & sunt
ibi usque ad diem iudicii, & propter dictam spem
dicuntur requiescere.

RESPONSIO. Licet aliqui dicebant hoc,
quod in exitu iustarum animarum de corpore
angeli ducunt in caelis facere adorare Deum;
& post hæc secundum divitias suas & volun-
tatem Dei ducuntur ad locum quietis; sed quod
dicit in articulo, quod post adorationem, ite-
rum ducunt ad terram vel ad aerem, non au-
divimus. Sequitur.

Di.

ANNO
CHRISTI
1161.

ANNO
CHRISTI
1214

1213
Dicunt etiam & credunt, quod post generale A
judicium homines mali, qui fuerunt vel ante Do-
mini passionem vel post, ponantur in corpora. &
anima in dabo oceano, & ibi cruciabantur per-
petuo.

RESPONSIO. Falsum est hoc, & in mul-
tis locis superius manifestavimus, quia num-
quam a sacra scriptura audivimus nos oceanum
esse infernum, sicut tunc superius diximus, &
item in VII. & in XI. articulis manifestavimus
opinionem ecclesie Armenorum de inferno &
de peccatoribus.

Item, quod Armeni dicunt unam solam natu-
ram esse in Christo, scilicet divinam & non hu-
manam, respondere non possunt ad dicta posita in
scriptura de Christo, per qua manifeste ostenditur
Christum habuisse humanam animam, qua divina
natura non erat, sicut: Non derelinques animam
meam in inferno; nec ad illud: Tristis est ani-
ma mea usque ad mortem; nec ad illud quod
dicit Dominus: Pater in manus tuas commen-
dit Spiritum meum, & inclinato capite emisit
spiritum; per qua omnia manifeste scriptura dicit
fuisse in Christo post unionem animam humanam:
sed cum ista predicta dicuntur, non habentes quod
respondent, recurrunt ad baculos, vel ad parvas
corporales, ut male tractent eos qui talia eis
dicunt.

RESPONSIO. Licet aliqui de Armenis ali-
quando unam naturam dixerint in Christo pro-
pter indivisibilem & inestimabilem unionem verbi
& corporis & anime rationalis, contra divisio-
nem Nestorii & suorum similibus, quia in lin-
gua nostra natura æquivoca est, quandoque
etiam personam significat, ut dominus Nerles
Glanensis dicit; & quia Cyrillus qui in synodo
Ephesi erat principalis ad condemnandum hære-
ses Nestorii, una cum omnibus sanctis patribus
qui ibi erant, dicit in multis locis; una est
natura Verbi incarnati contra divisores & pro-
pter inestimabilem unionem; sed secundum opinio-
nem hæreticorum confusione, alteratione, vel
conversione nullus dixit, ut hic, & in multis
aliis locis in falsitate & confusione istius libelli
mentitur, dicendo quod Armeni dicunt solam
unam naturam in Christo, scilicet divinam &
non humanam. Ideo dictis supra sancte scriptu-
re ecclesie Armenorum non fuit contra, nec
sistit; sed credit & predicat, prout in xx. &
xxi. articulo manifestavimus de humanitate &
divinitate Christi; sed quod possumus responde-
re de verbis nostris patet, ideo baculare non
est necesse; sed illi qui istas falsitates dixerunt,
& alii eis similes, quos non cognoscimus, tali-
ter errantes errant, licet Armeni essent, tamen
de ecclesia Armeniorum non erant, sed de
synagoga sathane, sicut dicit Johannes: de ho-
minibus existunt, sed non erant ex nobis: quia eccle-
sia Armeniorum tales errores semper excommu-
nicat & anathematizat cum consentibus eum,
& anathema sit. Sequitur.

Dicunt etiam & credunt, quod anima Christi,
quando descendit ad inferos, non cognoscitur, in-
duit se Deitate, sicut & quando erat in vita
presenti, non cognoscitur, induit Divinitatem
suam corpore.

RESPONSIO. Hic manifeste dicunt contra
dicta sua supra, qui testificantur veritatem se-
cundum dictum Armenorum, quod in Christo
post unionem erat Deitas & anima rationalis
& corpus; quia descensus anime rationalis Chri-
sti ad inferos, ut dicit, quod induta Deitate,
ut non cognoscatur, & quando erat in vita

presenti sic dicit, quod Deitas induta corpore,
hæc post unionem erant, licet non est rectum
quod dicit, quod anima Christi quando descen-
dit ad inferos, ut non cognoscatur; induit se
Deitate; quia descendens ad inferos non occul-
tatus est, sed manifestatus fuit, quoniam mors
morti, factus est, & liberatio vinculis, & sa-
lus & gloria sanctorum suorum. Item, dicit hic
secundum fidem Armenorum, quod in Christo
post unionem erat Deitas, anima & corpus,
est verum, & confessum a nobis: sed in xx.
articulo contra dicit, quia humana natura con-
versa fuit ad divinam ejus naturam, & natura
(divina) ad humanam sine conversione anime
& corporis mutari non potest; & in articulo
Bxxvi. etiam dicit: Armeni dicunt & credunt,
quod in Christo nec corpus erat, nec anima post
unionem. Hæc falsitas per se patet, quoniam
quomodo Christus simul & semel corpus & ani-
mam habet & non habet, vel natura humana
in Christo est conversa & non conversa? quod
est valde inconveniens.

Item, quod Armeni dicunt & credunt, quod li-
cet resurrectio a morte solum ad carnem perti-
neat, qua mortuus fuerat; tamen in Christo, quia
non erat nisi divina natura post unionem ipsam,
secundum quod volebat faciebat opera carnis &
anime, quamvis in Christo nec caro esset nec ani-
ma post unionem.

RESPONSIO. Ex in XXVIII. articulo etiam
dicit, Armeni dicunt, voluntas divina sicut vo-
lebat faciebat, & ostendebat se humanum cor-
pus habere, licet non haberet. Quare per su-
pradicta manifestum est, quod omnia opera
Christi phantastica erant, & non vera. Si sic
est, ut dicit, & in XX. articulo dicunt Chri-
stum, secundum fidem ecclesie Armenorum,
non esse hominem; sed dicentes Armeni cre-
dunt & tenent, quod in homine humana natu-
ra ad filium Dei humana natura conversa
fuit in divinam ejus naturam, sic quod post
dictam unionem in Christo non erat, nisi una
natura, divina scilicet & non humana. Item,
in XXI. post unionem naturarum in Christo hu-
mana natura conversa fuit in naturam divinam,
sic quod in Christo ex tunc non erat nisi natu-
ra divina. Item, in XXVIII. dicunt Armeni,
quod in unione ipsa humana natura conversa
fuit in Deitate, de quibus patet, quod secun-
dum hanc falsitatem Christus homo non est, sic
dicendo: Armeni dicunt & credunt, quod na-
tura divina in Christo fuit passibilis, & impas-
sibilis, mortalis & immortalis, sicut Christo pla-
cebat, & sic dicunt Christum passum & mor-
tuum secundum divinam naturam. Item, in
XXIX. Armeni dicunt & tenent, quod quando
voluit divina ejus natura mortalis fuit & mor-
tua, etiam & quando voluit facta fuit immor-
talis; ex quo sequitur manifeste, quod si sic
esset, Christus etiam Deus non esset, quia pas-
sibilis, mortalis & mutabilis natura de se & ra-
tione nature sue Deus esse non potest. Ecce pri-
ma hæresis Manichæorum, qui dicunt Christum
non verum hominem factum, sed phantasticum.
Secunda est Eudici & sequacium, qui unam na-
turam dicebant in Christo confusam. Et tertia
Arrii, qui Deitatem Verbi passibilem dixit, sicut
in xx. articulo manifestavimus; sed quod Chri-
stus secundum fidem ecclesie Armenorum est ve-
rus Deus, verus homo, & quod omnia opera
ejus veraciter sint, Johannes Evangelista osten-
dit in canonica, ubi dicit: Tres sunt qui testi-
monium dant in celo, Pater, Verbum, & Spiritus
San-

ANNO
CHRISTI
1214

ANNO
CHRISTI
1117

*sanctus, & hi tres unum sunt; per quod manifestatur, quod Christus verus Deus est: & tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, caro, & sanguis; & per hoc ostenditur, quod Christus verus Deus homo est. Igitur ad esse homini duo sunt necessaria principaliter, esse anima & corpus, quoniam per unionem istorum verus homo fit: sed per hoc quod Christus clamavit in morte voce magna, & emisit spiritum, manifeste ostenditur, quod animam habebat, non solum vitalem, sed etiam rationalem, de qua ante dicit: *Tristis est anima mea usque ad mortem; & potestatem habeo ponere animam meam & iterum accipere*, & per hoc quod una apertura lateris per lanceam exiit aqua & sanguis, certificatur veraciter, quod Christus verum corpus habebat, quia a phantastico corpore nec aqua nec sanguis exire potest, & quod hæc omnia alia opera Christi divina & humana vera sunt, non phantastica, dicit Evangelista, *qui vidit et testatur, et testimonium ejus verum est*. Item, si non habebat animam, quam igitur emisit? & si non habebat corpus, quod fixerunt in cruce, volverunt pannis, & posuerunt in sepulcro, & post resurrectionem nunquam pedes divinitatis tenuerunt in via mulieres. Et si non erat verus homo, qui in cenaculo intrans ad discipulos dixit: *Palpate et videte, quia ego idem ipse sum*, quare in confusione negantium dicebat, quod *anima corpus et ossa non habet, sicut me videtis habere*. Et ad solvendum opinionem Thomæ dicebat Dominus: *Per manum, et mitte in latus meum, et mitte digitum ad locum clavorum, et noli esse incredulus, sed fidelis*; & talia similia multa habemus in evangelio & ab apostolis, quod Christus erat perfectus Deus & perfectus homo & omnes operationes ejus veraciter sunt, quibus firmiter credimus sine ullo dubio, & contraditores habentes contradictionem maledicimus.*

Item, quod Armeni credunt et tenent, quod die sabbati post parasceve, hora sexta, Dominus resurrexit, et hoc dicunt se habere ex traditione Gregorii, qui fuit antiquitus eorum catholicorum, cui, ut dicitur, fuit revelatum, cum esset in sepulcro Domini, quod hora sexta diei sabbati resurrexerat Dominus; et sic apud Armenos est determinatum, et diei hora faciunt festum de resurrectione Domini, et postea eadem die comedunt ova, caseum, non tamen carnes.

RESPONSIO. Ecclesia Armenorum, sicut recepit a Gregorio illuminatore usque ad hanc diem, in dominica die facit resurrectionem Domini, et non in sabbato, per cujus prædicationem credit Christum Deum et hominem, vetus et novum testamentum recipit ad doctrinam et magisterium et instructionem suam; et non, sicut detractores et maledictores sancto patri nostro dicunt, per traditionem ejus datum fuit et ordinatum in ecclesia Armenorum sexta hora magni sabbati facere resurrectionem Domini dicentes manifestatum fuisse sancto Gregorio in sepulcro Domini. Sed quod ecclesia Armenorum in dominica facit resurrectionem Domini, et non in sabbato, multipliciter ostenditur: Primo per evangelistas, quorum verbis credit ecclesia Armenorum, et Marcus dicit, resurget JESUS diluculo, *Una sabbatorum apparuit Maria Magdalena*. Lucas vero: *Una sabbatorum vixit diluculo audierunt mulieres ab angelo*. Non est hic surrexit. Similiter & alii duo evangelistæ testificantur de his. Secundo, ab officio ecclesie Armenorum, quod canticum supradicti sabbati totaliter sepulturam Domini

A recollit & honorat, & nullam mentionem de resurrectione facit, excepto illo, quod secundum consuetudinem Armenorum in festo resurrectionis, & in omnibus aliis festivitibus totius anni in vigilia festum colere incipiunt, sicut apud vos etiam in sabbato sancto legitur evangelium S. Matthæi de resurrectione, & dicitis alleluja, & similia alia. Tertio, quia tantum paschatis una sabbatorum totaliter resurrectionem Domini honorat & colit, ante omnia cantat: *Hodie surrexit a mortuis sponsus immortalis & celestis, tibi gaudium & letitia, o ecclesia sponsa de terra, benedic in voce exultationis Deum tuum Syon. Hodie Angelus cum splendore lucis descendens de calis, & terruit custodes, & sanctis mulieribus predicabat, dicens: Christus resurrexit a mortuis, gaudete & letare mater, & Virgo, quoniam genitus de te Virgine hodie per resurrectionem genitus de sepulcro virgine. Hodie lapis fidei Petrus, & dilectus Johannes cum adversariis festinantes ad sepulcrum resurgatis, & sic omnia cantica dicta una sabbatorum resurrectionem Domini multis modis narrat. Quarto, quia per totum annum in dominica resurrectionem semper colimus, excepto pentecostes & aliis magnis festivitibus, que in dominica veniunt, & resurrectionis officium impediunt. Quinto, in omnibus diebus dominicis dicimus hoc canticum, quod dominus Nerces Glanensis catholicon dicit magisterialiter: *Manifestemus & ministerium secretum noscimus, quia lux invisibilis, inintellegibilis, mundis autem spiritibus visibilis, in hac una sabbati nobis est ortus sanctæ resurrectionis splendor. Iterum & descendens in sepulcro, incorruptibili corpore & sancto resurgens, tertia die & lux orta est mundo. Sexto, quia totius anni dominicas colimus & honoramus propter resurrectionem Domini, & sic per traditionem Gregorii illuminatoris nostri, et per doctrinam evangelii et apostolorum, resurrectionem Domini in dominica recipimus, facimus et credimus, et contra facientes et dicentes anathematizamus. Sed quod de ovis & caseis, sciendum est, quod in primis diebus universaliter comedeant caseum & ova in sero sabbati sancti, tamen resurrectionem una sabbati diluculo faciebant. Et hæc consuetudo antiqua est, & multotiens prohibita per Mons catholicorum, maxime in synodis de Siso et de Adana, que factæ fuerunt propter unionem ecclesie Romanæ, ordinaverunt cum piscibus et oleo solvere, et abstulerunt ova et caseum, et nos sic facimus, et populum nostrum, quantum possumus, facimus observare. Sequitur.**

Computant autem tres dies & tres noctes, quibus fuit Dominus in ventre terra sic, quia in nocte sequente seriam quintam Dominus tradidit corpus suum & sanguinem discipulis suis, & ipse discipuli, qui tertii erant, corpus ejus & sanguinem comederunt & biberunt, & sic in signis Christum sepelierunt; & computant illam noctem, & postea diem sequentem usque ad illam horam, que in die parasceve tenebra facta sunt super universam terram, pro prima die & nocte; tempus vero illud quod dicta tenebra duraverunt, computant pro secunda nocte, & diem que fuit post dictas tenebras, computant pro secunda die, noctem vero que precedit sabbatum, computant pro tertia nocte, & diem sabbati usque ad meridiem, pro tertia die.

RESPONSIO. Licet talia verba inventantur in libris nostris, que alii stulti locuti sunt, ad

ANNO
CHRISTI
1117

ANNO
CHRISTI
1142.

ANNO
CHRISTI
1142.

ad probandum, quod Christus tribus diebus & A
tribus noctibus mansit in corde terræ, & tam-
men communiter a magistris Armenorum sper-
nitur hac perversa expositio, maxime de nobis;
sed ad confirmandam tertiam diem resur-
rectionis Domini, accipimus partem pro toto,
scilicet in parasceve, in hora nona positus fuit
in sepulcro, cui nos præcesserat, & post hæc
nox & dies sabbati, quæ faciunt duos dies, &
in nocte una sabbati diluculo, ut dicunt evan-
gelistæ, surrexit Dominus, & sic sunt tres dies
& tres noctes. Sequitur.

Et dicunt, quod dicta eorum opinio confirmata
fuit per B. Silvestrum papam ad instantiam dicti
Gregorii, & plus credens dicta opinioni, quam
evangelistis Marci & Luca, qui dicunt, quod pri-
ma sabbati, id est dominica Dominus surrexit.

RESPONSIO. Hæc omnino falsa sunt, &
detractiones et opprobria sanctorum Dei.

Item, quod Armeni nesciunt respondere ad illa,
quæ in evangelistis continentur, ubi manifeste scri-
bitur, quod Christus post resurrectionem suam unum
corpus humanum habuit, cum dicant, quod in ip-
sa unione humana natura conversus fuit in Deita-
tem, nisi hoc solum quod voluit divina secun-
dum quod volebat faciebat, et ostendebat se corpus
humanum habere, cum tamen non haberet.

RESPONSIO. Sciendum est, quod in
20. et in 21. articulis ostendimus sufficienter
suprascriptum errorem falsum esse, tamen quia
multoties replicatur, prolixitati parcatis. In
26. dicitur secundum quod volebat faciebat ope-
ra corporis, et opera animæ, licet in Christo
nec corpus erat, nec anima post unionem, et
hic dicit quod voluntas divina secundum quod
volebat faciebat, et ostendebat se corpus hu-
manum habere, cum tamen non haberet; sed
per hoc quod dicit quod Armeni nesciunt res-
pondere ad illa, quæ in evangelistis continentur,
ubi manifeste scribitur, quod Christus post suam
resurrectionem verum corpus habuit. Sciendum
est, quod Armeni dicunt illa, quæ ab evan-
gelio didicerunt, quod in Christo sunt tria,
scilicet Divinitas, rationalis anima humana, et
corpus humanum; ideo necessitatem responden-
di non habent, ut cantat ecclesia Armenorum
in canticis Nativitatis Domini; *Te rogamus, Fi-
lii Patri constant, qui hodie cum natura proto-
plastæ de Virgine natus es, Deus et homo. Num-
quam protoplastæ natura sine anima et corpore
erat, vel quomodo est homo, si animam et
corpus non haberet? sed super conversationem
Christi super terra cantat ecclesia veraciter.*

Incaratus est, & cum hominibus conversatus est.
Et pro anima rationali cantat: *Voluntatis expi-
rasti, & in sua Patri tradidisti sanctam animam
tuam, & pro corporis claritate inclinatus fuisti,
& pro salute nostra incarnatus fuisti, De.* Igitur
ecclesia Armenorum habet & credit & confite-
tur, quod Christus animam rationalem, quam
accepit, tradidit in morte, & cum eodem cor-
pore, quod acceperat, crucifixus est, quod est
post unionem. Quomodo ergo & animam &
corpus non haberet, sicut sunt in xxvi. & xxviii.
articulis, & in symbolo diximus omni die: *A-
scendens in caelum cum eodem corpore ad dexteram
Patris judicare vivos & mortuos.* Igitur si post
unionem anima & corpus non erant in Christo,
ut dicunt in articulo, quomodo eodem corpore
in Ascensione ascendit ad caelum? & nunc quo-
modo eodem tempore sedet ad dexteram Pa-
tris? & quomodo eodem corpore venturus est
judicare vivos & mortuos? Ergo ex hoc pa-
Concil. General. Tom. XXV.

ter, quod falsè dicunt contra ecclesiam Arme-
norum.

Item, licet secundum Armenos, in Christo post
unionem non fuerit nisi natura divina, in qua
conversa fuit humana ejus natura.

RESPONSIO. Ut in xx. articulo manife-
stavimus, hoc veraciter falsum est. Sequitur.

Armeni tamen dicunt & tenent, quod volunta-
ti Christi subiecta erat divina natura, ut de ea
faceret quod vellet, & ut dicunt, quando voluit,
divina ejus natura mortalis fuit, & etiam mor-
tua, & quando voluit fuit facta immortalis, fi-
cus factum fuit post suam resurrectionem, acci-
pientes ad hæc probandum illud, quod dicitur in
Johanne: Ego vivo, & vos vivitis.

RESPONSIO. Credendum est quod in xx.
& xxvi. art. & in multis aliis locis hæc ma-
nifestavimus sufficienter falsa esse, quod natu-
ram divinam dicit esse multabilem, tamen &
hic idem manifestat ecclesia Armenorum in
symbolo, quod omni die dicunt, quod increa-
ta & immutabilis natura Filii Dei. Igitur quod
dicunt de eo, quod erat aliquando quando non
erat Filius, vel erat quandoque quando non
erat Spiritus-Sanctus, vel de nihilo factus, vel
de aliqua essentia vel substantia dicunt esse in-
creatum Filium, vel Spiritum-sanctum, vel al-
terabilem, vel mutabilem, ut dicitur in XIX.
& in XX. articulis, & in XXI. & in XXVI.
& in XXVIII. articulis, taliter dicentes ana-
thematizat sancta catholica & apostolica eccle-
sia, & anathema sit.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod ex
hoc quod Christus ascendit in caelum, in eo post
unionem debet esse natura humana, alioquin si in
Christo fuisset humana natura post unionem, non
ascendisset in caelum, sed translatus fuisset in pa-
radisum terrestrem. sicut de Enoch & Elia ju-
stum fuit.

RESPONSIO. Armeni credunt & tenent
quod Christus cum eodem corpore quod accepit
a Virgine ascendit in caelum, sedet ad dexte-
ram Patris, & cum eodem corpore venturus
est judicare vivos & mortuos in confusione
& opprobrium falsitatis illorum, quam superius
dicunt: *Si in Christo fuisset humana natura post
unionem, non ascendisset in caelum.* Sciendum est,
quod ecclesia Armenorum credit & tenet,
quod sancta Dei genitrix virtute Christi assump-
ta fuit in caelum cum corpore. Igitur natus
Christi, qui alios assumpsit cum corpore ad ca-
elum, seipsum non poterat mutare? Item, san-
cti post generalem resurrectionem cum corpori-
bus ascensuri sunt in caelum, ut in VII. arti-
culo manifestavimus, secundum fidem ecclesie
Armenorum, qui simpliciter homines sunt; sed
Christus qui Deus erat & homo, quomodo non
poterat ascendere in caelum? Ergo falsitas hæc
per se patet. Ideo dicit Apostolus: *Nolite omni
spiritui credere.* Et Propheta: *Sepulcrum pa-
tens est guttur eorum; & Linguis suis dolose
agebant, & perdes Dominus loquentes menda-
cium.*

Item, quod Armeni tenent, quod illa aucto-
ritates Prophetæ & Apostoli: *Ascendens Christus
in altum captivam duxit captivitatem, & quod
Christus expoliavit principatus & potestates,
transduxit eas in semetipsum, non intelliguntur,
quod hoc faceret quando Christus ascendit in ca-
elum; sed intelliguntur quando Christus ascendens
ab inferis, & duxit secum animas hominum, quæ
ibi erant, & posuit eas in ista terra vel aere
usque ad diem judicii.*

H h h h

RES.

1219

ANNO
CHRISTI
1219

RESPONSIO. Licet magistri locuti sunt A
differenter de hoc, sed nos non dicimus, &
credimus, quod Christus post passionem suam
descendit ad inferos cum anima rationali, ubi
erant sancti patres, & liberavit eos ab inferis,
& quando ascendit in caelum, eos duxit in cae-
lum secum, secundum verbum evangelii, quo
dicit: *Quando exaltatus fuero de terra, omnes
traham ad me ipsum.*

*Item, quod dicunt Armeni et tenent, quod
Christus descendens ad inferos ligavit daemones, qui
ibi erant, et etiam super terram, ut non possent
tentare vel offendere homines, sicut ante faciebant;
sed sunt trecenti anni, quod daemones omnes sunt
diligenti, et seduxerunt homines a fide Christi per
totum mundum, exceptis Armenis; a triginta annis
citra, illas homines de minori Armenia, et a XXV.
citra, Armenos de majori Armenia seduxerunt a
fide Christi, quia, ut dicunt, ex tunc Armeni po-
suerunt in sacrificio aquam in vino, et fecerunt fe-
stum Nativitatis Domini XXV. die Decembris; et
sic a daemonebus seducti fidem Christi dimiserunt.*

RESPONSIO. Sciendum est, quod millesi-
mo anno post baptismum Domini, in quo tem-
pore catholicon Armenorum erat Petrus, &
rex Graecorum erat Basilus, & Armenorum rex
erat Johannes, tertio die Octobris terribile &
mirabile factum fuit in caelo terra hora diei,
quoniam firmamentum caeli scissum fuit ab
Oriente usque ad Occidentem, & vehemens
lux effusa fuit in terra a parte Aquilonari, &
antequam lux deficeret, factus fuit rugitus &
strepitus supra totum mundum, & attenebrata
fuit terra, sic quod stellae apparebant quasi in
medio noctis. Item, post quinque annos obscu-
ratus fuit sol taliter, quod omnes stellae de die
sicut de nocte apparebant, & terra clamavit
communiter, & tremuit vehementer longo tem-
pore, & mare fluctuabat valde vehementer;
tunc supradicti catholicon & rex Armenorum
miserunt ad quemdam devotum & virtuosum
magistrum Armenorum, vocatum Johannem
Cesario, ut diceret causam signorum: qui res-
pondit eis cum lacrymis & suspiriis, quod nunc
mille anni sunt a vinculo sathanae, quem liga-
vit Dom. noster J. C. nunc autem solutus est
a vinculis secundum Apocalypsim Johannis Evan-
gelistae, cui dixit angelus Domini quod mille
annis ligabatur sathanas, & iterum solvetur a
vinculis; hodie solutus fuit super mundum, &
fessionem firmamenti caeli accepit super debili-
tates & infirmitates ecclesiae, quae debebant de-
bilitari in virtutibus, & obscuritate solis & stel-
larum; accepit super vitia & incredulitatem
hominum, ubi dicit, quod deficiet quilibet in
operibus suis, & quasi per modum prophetiae
dicit multiplicari Agarenos & gentiles super ter-
ram ad destructionem ecclesiae, quem vidimus &
videmus oculatim, & alia multa quae propter
prolixitatem transimus; sed in fine dicit, quod
exitura est virilis gens Romanorum; & acci-
pient Jerusalem, & liberabunt Christianos, &
aedificabuntur ecclesiae, & quod breviter scripsi-
mus invenitur nobiscum. Cetera omnia quae
dicit in articulo, apud nos non inveniuntur,
& sunt verba mente genita & false composita.
Tamen de aqua & testo Nativitatis Domini,
verum est, quod Armeni non unci detrahunt
nobis, qui sumus uniti ecclesiae Romanae, &
multas alias detractiones & blasphemias loquun-
tur de nobis, & despiciunt nos; at non debi-
litamur a veritate, quam accepimus a sancta ec-
clesia Romana.

*Item, Armeni dicunt et tenent, quod Christus
post suam ascensionem habuit humanitatem, sed
non habuit naturam humanam, nec voluntatem,
nec operationem humanam.*

ANNO
CHRISTI
1219

RESPONSIO. Hoc quod dicit, quod Chri-
stus post ascensionem suam habebat humanita-
tem, verum est, quoniam secundum fidem Ar-
menorum perfectus homo est, sicut & perfectus
Deus; sed illud, quod dicit quod non habebat
naturam humanam, nec voluntatem, nec ope-
rationem, falsum est, et in XX. & XXI. &
XXV. & XXVI. articulis sufficienter ostendimus,
quod secundum hoc quod perfectus homo est,
perfecte habet naturam, voluntatem, & ope-
rationem, & omnia alia naturalia animae &
corporis. Sequitur.

*Etiam dicunt et tenent, quod Christus in caelum
ascendens, non subito pervenit ad dextram Patris,
sed decima die post suam ascensionem, et in novem
diebus, qui sunt a die ascensionis ejus usque ad
diem Pentecostes, Christus fuit inter angelos, ita
quod per unam diem fuit in uno ordine Angelorum,
& alio die in alio, & quilibet ordo angelorum fe-
stivavit eum una die: decima vero die pervenit
ad dextram Patris, & tunc statim misit apostolis
Spiritus sanctum, et propter hoc Armeni festivavit
illos decem dies.*

RESPONSIO. Sciendum est, quod S. Gre-
gorius post tormenta amarissima duorum anno-
rum suorum pro testimonio Christi & increpa-
tione idololatricae Cheridati regis Armenorum,
positus fuit & in lacum tormentorum, & erant
ibi multi serpentes & scorpiones, & cibabant
eos de condemnatis ad mortem. In supradicto
lacu B. Gregorius fuit per tredecim annos,
de mandato regis, et angelus Dei omni die
apparere et consolabatur eum, et ille angelus
erat de quarto ordine; a quo didicit B. Gre-
gorius, quod angeli etiam festivavit Ascensio-
nem, qui audivit ab angelo, quod festum ma-
gnum est hodie ordini meo qui in caelis est,
quod est festum Ascensionis. Ecclesia autem
Armenorum de hac materia nihil plus habet,
nisi istud de B. Gregorio, sed aliqui alii in-
veniuntur, qui dixerunt in sermonibus putative,
quod quilibet ordo per unam diem festivat,
& in quolibet ordine per unum diem stetit,
& hoc non habemus a S. Gregorio, nec est
acceptabile apud nos, maxime nunc, quando
habuimus notitiam Romanae ecclesiae; sed mag-
is veritatem dicimus & predicamus, scilicet
quod celsitus ascendit in caelum, & sedet ad dex-
tram Patris, secundum prophetam: *Exaltavit
ut gigas ad currendam viam.*

*Item, quod Armeni de majori Armenia dicunt,
quod ipsi sunt ecclesiae catholicae et apostolicae, et
propter hoc, quod ipsi habent catholicam; et etiam
eorum ecclesia est apostolica, quod ipsi tenent fidem,
quam apostoli predicaverunt, et propter hoc sunt
ecclesia catholica et apostolica.*

RESPONSIO. Quod Armeni de majori Ar-
menia, propter hoc quod habent catholicam
dicunt, se solam ecclesiam catholicam & apo-
stolicam, hoc non audivimus: sed quod eccle-
sia Armenorum est apostolica, propter hoc quod
habent fidem, quam apostoli predicaverunt,
hoc verum est, quia symbolum ecclesiae Arme-
norum, quod unum habet, est sanctum & re-
ctum & conveniens evangelicis & apostolicis pre-
dicationibus, sicut recepimus a sancta ecclesia, &
a sanctis patribus nostris. Sequitur.

*Graca vero ecclesia non est ecclesia catholica
vel apostolica, quia ponunt aquam in vino in
facci-*

CP sacrificio, & quia dicunt duas naturas esse in A
Christo, & quia faciunt festum natiuitatis Domi-
nini XIV. die mensis Decembris.

ANNO
CHRISTI
1147.

RESPONSIO. Sciendum est, quod Græci primo in sacrificio non ponebant aquam, & festum natiuitatis, sicut Armeni faciebant sexto die Ianuarii, sed postea in diebus Joannis Otauri ecclesia Græcorum a pontifice Romano recepit aquam ponere in sacrificio, & festum natiuitatis facere xv. Decembris; sed ecclesia Armenorum non recipit, quia catholicon Armenorum S. Isaac deiectus est de sede sua, & non habebat ecclesia Armenorum caput, quod recepisset supradicta, sicut alie ecclesie, & sic remansit ad pristinam consuetudinem. Græci autem, postquam receperunt aquam in sacrificio B ponere, & festum natiuitatis colere xv. Decembris, inceperunt obprobriari Armenis, & Armeni Græcis. Sequitur.

Dicunt etiam & tenent, quod ecclesia Romana non est ecclesia catholica & apostolica, propter easdem causas, quas dicunt de ecclesia Græca, & etiam quia corrumpunt fidem Christianam faciendo & acceptando concilium Calcedonense ad instantiam B. Leonis papa.

RESPONSIO. Quia ecclesia Armenorum cum ecclesia Romana numquam bellavit, quare obprobria & convicia ecclesie Romanæ parum inveniuntur, sicut de B. Leone in canticis Christianorum, & causam quare, in secundo articulo memoravimus. Tamen nos de mi- C nori Armenia, & qui de majori Armenia obediunt & conveniunt nobiscum, jamdiu est, cum duabus solemnibus synodis abstulimus obprobria S. Leonis papæ & glorificamus eum cum sanctis, & synodum Calcedonensem cum aliis sanctis synodis, licet aliqui de majori Armenia, qui non conveniunt nobiscum, remanserunt sic, sicut ante erant. Sequitur.

Dicunt etiam & tenent, quod ecclesia Romana & Græca desinent esse ante generalem resurrectionem, vel tempore antichristi: Ecclesia vero Armenorum durabit usque ad finem.

RESPONSIO. Hoc falsum est, quia licet de Armenis dicunt aliqui de rusticis, quod non venient usque ad antichristum, sed pro Græcis & pro Francis, numquam audivimus talia. Sequitur.

Et quod illi de Armenia minori, excepto rege & quibusdam nobilibus, sunt de ecclesia majoris Armenia, & sunt peiores, quam illi de majori Armenia, nec volunt recipere aliquem magistrum, nisi sit de majori Armenia. Dicunt etiam, quod rex & nobiles minoris Armenia, quia tenent supradictos articulos cum ecclesia Romana & Græca, non sunt de ecclesia catholica & apostolica.

RESPONSIO. Populus Cilicie communiter sicut catholicon, rex, & alii prælati ecclesiastici & seculares uniti sunt ecclesie Romanæ, similiter & populares. Ideo peiores quam inobedientes manifestare non possunt esse, & si sint aliqui in corde suo, non sunt inobedientes manifestare non possunt, quia corriguntur de inobedientia etiam per mortem.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod ecclesia catholica fuit per totum orbem diffusa a principio, quia aliqui ex omnibus crediderunt in Christum.

RESPONSIO. Verum est hoc & acceptabile. Sequitur.

Sed postea in concilio Calcedonensi fuit fides ecclesia corrupta et destructa, ex eo quod ibi determinatum fuit, quod in Christo erant duas nature Concil. General. Tom. XXV.

et una persona, et omnes qui dictum concilium receperunt, fuerunt extra ecclesiam catholicam: et quia dicti Armeni dictum concilium non receperunt, sed condemnauerunt; ideo solum apud eos est catholica, exceptis paucis de ecclesia minoris Armenia.

ANNO
CHRISTI
1147.

RESPONSIO. Causam non recipiendi synodum catholicon in secundo & tertio articulis breviter manifestavimus, & illud etiam, quia nos jamdiu est cognoscentes veritatem, recepimus synodum sanctam: tamen non est mirum, si Armeni desecerunt de facto duarum naturarum, quia ut vos bene scitis in synodo Ephesina universaliter a tota ecclesia condemnatus fuit nefandus Nestorius cum hæresis sua, qui dicebat duas naturas, duas personas, & duos filios in Christo; & condemnationem istam Nestorii & hæresis ejus Armeni condemnauerunt in tota ecclesia, sed post modicum tempus facta fuit synodus Calcedonensis, in qua determinatum fuit duas naturas confiteri & unam personam in Christo, licet si dixerint naturas esse unitas in persona, & in hac synodo Armeni non erant, ut veritatem scivissent. Ideo quoniam audiverunt ab Assyriis, quod confirmaverunt hæreses Nestorii, tunc inceperunt declinare a synodo, sicut ab hæresi Nestorii. Sed tamen ecclesia Armenorum in diebus Erach, cælaris, & Esdræ catholicon Armenorum, querentes veritatem cum solemnibus Synodo, receperunt concilium Calcedonense cum determinationibus suis, cum aliis sanctis synodis, & a dicto Esdra usque ad septem catholicon sic tenuerunt; sed post hæc Johannes de Osna fecit synodum in Manasgarde cum sex episcopis Assyriis, & paucis Armenis contra catholicon prædecessores suos, & fecit declinari multos a veritate, dicendo unam naturam, unam voluntatem, unam operationem in Christo contra concilium Calcedonense: tamen alii catholicon dominus Gregorius & dominus Nerfes Glanensis, videntes impietatem eorum, voluerunt iterato redire ad pristinum statum, & uniri cum Græcis; & licet duæ partes concordaverint ad invicem, & pervenissent ad unionem, si a morte non fuissent preventi, & remansit sic usque ad tempora prædecessorum nostrorum, qui cum duobus conciliis uniti sunt cum ecclesia Romana, & receperunt concilium Calcedonense, & abstulerunt omnes casus turbationis, & nos una cum omnibus nobis obediensibus sic stamus, sic sumus & docemur.

Item quod Armeni credunt & tenent, quod solum apud ipsos est ecclesia catholica, quia, dicunt, apud illos sunt qua faciunt esse unam tantum ecclesiam, scilicet verum baptismum & unica fides Christi, & unicus Spiritus sanctus & unus Deus & Dominus; qua apud alias ecclesias, que vocantur Christiana, non sunt.

RESPONSIO. Si aliqui talia dixerunt, nos ignoramus, quia nec audivimus, nec diximus, quoniam licet ecclesia Armenorum, secundum fidem Christianam in qua est, de catholica ecclesia est; tamen ipsa per se non est tota & universalis ecclesia; & si dicit habere, sicut & habet veraciter res istas, scilicet verum baptismum, & unicam fidem Christi, unum Sanctum Spiritum, unum Deum & Dominum, tamen non dicit, quod aliqui Christiani non habent, sicut in articulo dicitur, & ex hoc patet, quod dicunt, quod omnes venientes ad eos ab aliis ecclesiis rebaptizant, quoniam baptismus datus in aliis ecclesiis, non putant verum baptismum esse;

Hhhh 2

esse, & hoc falsum est, quia universaliter in A
tota ecclesia Armenorum hominem venientem
ad eos ab aliis ecclesiis rebaptizant, quia bap-
tismum aliarum ecclesiarum putant verum esse,
& non sicut mentiantur in praedicto arti-
culo; sed aliqui ex eis, qui articulum istum fal-
sum ponunt super Armenos, baptizaverunt plu-
res contra verbum apostoli, qui dicit: *Non est
possibile semel baptizatis iterum renovari ad peni-
tentiam, & sibi ipsi reiterato crucifigere filium
Dei.* Sequitur.

Quia, ut dicunt, Armeni habent etiam veram
fidem, quam alia ecclesia destruxerunt recipiendo
concilium Calcedonense. Habent & vere Spiritum-
sanctum & verum Deum & Dominum, quae alia
ecclesia non habent, quia negaverunt Deum & Do-
minum in concilio Calcedonensi, dicendo quia in
Christo sunt dua natura & una persona.

RESPONSIO. Causam non recipiendi concilium
Calcedonense in xxx. articulo manifesta-
vimus & replicandi necessitas non est. Se-
quitur.

Propter quae in symbolo non dicunt simpliciter:
Et unam sanctam ecclesiam, sed in istam san-
ctam ecclesiam, accipiendo hanc istam, pro ecclesia
Armenorum.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia talem
intellectum numquam in symbolo audivimus,
licet & hoc vocabulum dupliciter invenimus
in symbolo Armenorum, universaliter dicunt,
credit in his sola universalis & apostolica ecclesia,
& de hoc sic intelligimus, quia quicquid di-
cit symbolum, a principio usque hic, & quod
post sequitur usque ad finem, credit sola &
universalis & apostolica ecclesia. Sed qui di-
cunt: *credimus in hanc solam universalem, &c.*
intelligimus in hanc pro una catholica & aposto-
lica ecclesia, quam orthodoxa confitetur omnia
quae sunt in symbolo, & non solum pro gene-
ratione nostra, ut false detrahimur.

Item, quod a tempore Eraclii imperatoris ci-
tra, fuerunt tres catholicon in Armenia tenentes
diversam fidem & diversum baptismum ad in-
vicem.

RESPONSIO. Sciendum est, quod in hoc
articulo ponunt multa inaudita, & insitas pes-
simas fallitates super Armenos, quia licet cat-
holicum de Alanae, quod interpretatur Colum-
barum & Jurgianorum quandoque obediabant
catholicon Armenorum, tamen tres catholi-
con, ut dicitur in articulo, Armeni non ten-
uerunt, nec post Eraclium, nec ante diversas
fides, & diversum baptismum tenuerunt ad invi-
cem. Catholicon de Alanae est antiquus, &
constitutus a B. Gregorio; sed Archamarensis
archiepiscopus est, & quandoque obediabat cat-
holicum, & de parvo tempore citra nomen cat-
holicum imposuit sibi, quare excommunicatus
fuit a catholico Armenorum, & adhuc est in
excommunicatione; tamen baptismus, fides,
& officium & ordinationes ecclesiae & doctrina
eorum trium per unum modum fuerunt usque
ad illud tempus, quod catholicum, qui est in
Armenia minori, & tres simul cum obedienti-
bus eis unum fuerunt cum ecclesia Romana.
Nunc autem ista est differentia inter nos & eos,
quia nos ponimus aquam in sacrificio & facimus
festum nativitatis xv. Decem. & dicimus in
Christo duas naturas unitas in una persona filii
Dei, & recipimus sanctam synodum Calcedo-
nensem, & confitemur purgatorium & cognos-
cimus primatum ecclesiae Romanae; sed ipsi se-
cundum antiquam consuetudinem non ponunt

aquam in sacrificio, et faciunt festum nativita-
tis et Epiphaniae sexta Januarii, et dicunt Chri-
stum perfectum Deum et perfectum hominem,
tamen unam naturam propter ineffabilem unio-
nem, secundum verbum Cyrilli, qui dicit, quod
una est natura Verbi incarnati, et adhuc non
recipiunt concilium Calcedonense, neque nomen
purgatorii audierunt, nisi de quinquaginta an-
nis citra, et non cognoscunt primatum ecclesiam
Romanam. Sequitur.

Nam catholicum Columbarum dicit, quod Pater
& Filius & Spiritus Sanctus fuerunt crucifixi in
cruce.

RESPONSIO. Falsum est hoc & crimen.
Sequitur.

Et illi qui subjecti sunt ei, baptizant in
aqua.

RESPONSIO. Verum est hoc: Sequitur.
Catholicum vero medius & subjecti ejus di-
cunt, quod solus Dei Filius fuit crucifixus in
cruce.

RESPONSIO. Verum est. Sequitur.

Et pro majori parte baptizant in aqua, licet
aliqui, pauci tamen, baptizent in vino, non ta-
men baptizatos mergunt in nomina Patris, & Fi-
lii, & Spiritus Sancti.

RESPONSIO. Falsum est & criminolusum,
quia omnes cum aqua baptizant in nomine Pa-
tris & Filii, & Spiritus Sancti, quia eundem
librum, & ejusdem rubricas, & eandem con-
suetudinem baptismi, quam nos habemus, &
ipsi habent, & numquam audivimus, quod ali-
quis in ecclesia Armenorum cum vino baptiza-
ret, nec ecclesia Armenorum talem errorem
sustinere posset. Sequitur.

Catholicum vero tertius a quinquaginta an-
nis citra tenet illud, quod tenet ecclesia Graeco-
rum.

RESPONSIO. Catholicum tertius tenet omnia
ecclesiae Graecorum, per quae convenit cum ec-
clesia Romana: tamen illud, in quo cum eccle-
sia Romana non convenit, non tenet, nec vult
tenere, sed tenet sicut sancta ecclesia Roma-
na. Sequitur.

Convenimus tamen dicti tres catholici & subje-
cti eorum in istis, quod in Christo est una natura
sicut una persona, quae natura est divina, &
quod non ponunt (aquam) in vino in sacrificio,
nec faciunt festum nativitatis Domini xv. die
Decembris, excepto catholicum tertio, qui a quin-
quaginta annis citra in istis a primis duobus est
separatus.

RESPONSIO. Differentiam tertii catholicon,
qui est in Armenia minori & archiepiscopi Ar-
chamarensis & catholicon de Alanae superius di-
ximus, & non est necesse reiterare; sed illud
quod dicit quod Christus est una natura sicut
una persona, & natura ista est divina, omnino
falsum est, & crimen tam de his, quam aliis,
quae de nobis asserunt, ut superius diximus, in
multis locis. Sequitur.

Quilibet autem de dictis catholicis, dicit, quod
ipse tenet veram fidem, & verum baptismum ha-
bet, & quod aliqui catholicum ab eo non habent
veram fidem, nec verum baptismum, & sic quia
sunt divisi inter se, non est una ecclesia inter eos,
sed alia & alia.

RESPONSIO. Contrarietas haec, quae poni-
tur de fide & baptismum de supradictis tribus
catholicis falsum est crimen, quia catholicum
de Alanae, & de Archamar uniti sunt omnino
in fide, & in baptismum, & nos differentiam
nostram ab eis in isto articulo demonstravimus.
Item

ANNO
CHRISTI
1141.

Item, quod Armeni credunt & tenent, quod in aliis ecclesiis ab ecclesiis Armenorum non datur peccatorum remissio, quia alia ecclesia negaverunt veram fidem, recipiendo concilium Calcedonense.

RESPONSIO. Talia verba sunt dicta a malignis & a stultis, & sunt valde spernibilia apud nos & maledicta. Sequitur.

Nec etiam habent unum baptismum, quia miscent aquam in vino in sacrificio dicentes, quod aqua que fluxit de latere Christi, virtutem tribuit soli sacramento baptismi, & ideo illa ecclesia, qua miscens aquam in vino, baptismum perdidit, propter quod remissio peccatorum non fit apud ipsos, sed solum fit in ecclesia Armenorum.

RESPONSIO. Hæc omnino falsa sunt, quia si ecclesia Armenorum crederet, quod in aliis ecclesiis baptismus non est, quia miscent aquam in vino in sacrificio, baptizatos ab eis rebaptizaret, sed ecclesia nostra, ut in xxxv. articulo diximus, nullum baptizatum ab aliis ecclesiis rebaptizat, & sicut credit quod habent verum baptismum, ita habent & remissionem peccatorum. Sequitur.

Et ideo presbyteri Armenorum prohibent subjectis, ne sacramenta recipiant ab aliis, quam ab Armenis; quia illa sacramenta aliis non habent.

RESPONSIO. Ecclesia Armenorum maxime in Cilicia semper indivisibiliter omnia sacramenta ab ecclesia Romana recepit, & dedit eis maxime ex tunc, quando iterum in caritate ligata fuit cum dicta ecclesia: similiter, & ab ecclesia Græcorum sacramenta accipiebat, & ei dabat quamdiu diligebant se mutuo; sed postquam per diabolum turbatio intravit inter eas, coeperunt declinare ab invicem: tamen Armeni non propter hoc principaliter, quia iudicabant eos sacramenta ecclesie non habere; sed propter invidiam & inimicitiam utriusque.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod populus subjectus uni catholico potest recipere dicta sacramenta ab alio catholico vel presbyteris eius, & dicta sacramenta valent dicto populo; sed episcopi & presbyteri unius catholici non possunt recipere sacramenta ab alio catholico vel subjectis eius, vel si recipere, talia sacramenta eis non valerent.

RESPONSIO. Populus totius ecclesie Armenorum indivisibiliter de una diocesi in aliam diocesim, & vice versa accipit omnia sacramenta, & usque nunc non est prohibitum. Simili modo est de episcopis in Alnanc & in Archamar, accipiunt mutuo sacramenta indivisibiliter; sed archiepiscopus Archamarensis, ex tunc quod fuit rebellis nobis, & excommunicavimus simul cum suffraganeis suis, non possunt participare nobiscum, nisi primo obediant & absolvantur ab excommunicatione, in qua sunt. Similiter & catholico Alnancensis cum suffraganeis suis non participant nobiscum nec nos cum eis, postquam uniti fuimus cum ecclesia Romana. Sed quando conveniunt nobiscum in unione ecclesie Romanæ, non est differentia inter nos & ipsos.

Item, quod Armeni credunt & tenent, quod nullus Armenorum potest consequi remissionem peccatorum per episcopos vel presbyteros ecclesie Romana vel Græcæ.

RESPONSIO. Hæc dicere de episcopis & sacerdotibus Romanis falsum est communiter, quia sicut in xxxviii. manifestavimus, quod sic ecclesia Armena semper tenuit pacem & amorem cum ecclesia Romana, & eandem opinionem, quam pro se habuit, & etiam pro

ecclesia Romana: tamen de Grecis non dicunt, quod populo suo non possint dare remissionem peccatorum, sed populum suum prohibent, ne vadat ad eos. Sequitur.

Sed aliqui ex Armenis dicunt, quod dicta peccatorum remissio potest fieri in Armenis per episcopos & presbyteros Armenorum.

RESPONSIO. Hæc opinio generalis est omnium, & non solum aliquorum. Sequitur.

Alii vero dicunt, quod episcopi vel presbyteri Armenorum nihil faciunt ad peccatorum remissionem, nec principaliter, nec ministrabiter; sed solus Deus peccata remittit: nec episcopi vel presbyteri adhibentur ad faciendum dictam peccatorum remissionem, nisi quia ipsi acceperunt potestatem loquendi a Deo, et cum Deo; et ideo cum absolvent, dicunt, Deus dimittat tibi peccata tua, vel Ego dimitto tibi peccata tua in terra, Deus dimittat tibi in cælis.

RESPONSIO. Hoc quod dicit, quod episcopi & presbyteri Armenorum nihil faciunt ad peccatorum remissionem, falsum est, & non audivimus, quia licet principaliter dare remissionem solius Dei est, de se habet & facit, sed ministrabiliter datum est a Deo ministris ecclesie dimittere peccata. Sed quod dicit Apostolus: Quodcumque ligaveritis super terram, erit ligatum in cælis; & quodcumque solveritis super terram, erit solutum & in cælis. Ex iterum in Evangelio sufflavit in eis & dixit: Accipite Spiritum Sanctum, & quibus remiseritis peccata, remittuntur eis; & qui retinueritis, retenta sunt; quoniam secundum quod accepit a Deo, dare potest aliis: sed pro forma absolutionis sciendum est, quod licet intentio sacerdotis, & illius, qui confitetur, eadem est sicut vestra, quia intentio intendit dare, & populus recipere remissionem peccatorum; tamen formam non perfectam ponebant, sed sic dicebant, ut supradictum est. Sed ex tunc quod habuimus notitiam Romanæ ecclesie, multi de nobis addiscentes formam ejus, cum eadem forma facimus remissionem peccatorum, et docemus alios tacere.

Item, Armeni dicunt et tenent, quod postquam aliquis peccando perdidit gratiam Dei, nunquam postea in equali gratia resurgit.

RESPONSIO. Nos dicimus et habemus, quod post peccatum cum poenitentia et gratia Dei potest aliquis in equali et altiori gratia ascendere, sicut antiquitus de David propheta, et in novo testamento de Petro Apostolo, et aliis eis similibus.

Item, Armeni dicunt et tenent, quod sola Dei passio sine omni alio dono Dei, etiam gratificans, sufficit ad peccatorum remissionem, nec dicunt, quod ad peccatorum remissionem faciendam requiratur gratia Dei gratificans vel justificans, nec quod in sacramentis novæ legis datur gratia gratificans.

RESPONSIO. Arbor ex fructu cognoscitur, ut dicit Veritas Dei, sive ab operibus Armenorum potest agnosci, quoniam qui hæc dicunt mentiuntur. Armeni vero baptizatos baptizant in remissionem peccatorum, absolvent et absolventur a peccatis; similiter et alia sacramenta accipiunt, que de Christo sunt spirituales medicinæ pro salute nostra data, quoniam credunt, quod sub velamine visibilis Dei divina gratia invisibiliter operatur salutem humanam, quoniam sacramenta non solum signant vel ostendunt; sed etiam dant gratiam sanctificationis digne recipientibus, et recipientes faciunt pla-

ANNO
CHRISTI
1141.

ANNO
CHRISTI
1227

CONCILIUM

1228

placere Deo ; & licet omnia sacramenta habeant gratiam a passione Christi sicut a fonte, si tamen sine omni alia gratia Dei solum per passionem remissio nobis heret, alia sacramenta vana essent, & non baptizati & impenitentes occisi salventur, quod est falsum & contra Deum qui dicit: *Qui non regeneratur ex aqua & Spiritu, non intrabit regnum Dei.* Et Marcus dicit: *Si non pariter amini, peribitis.* Et Matthaeus: *Securis ad radicem arboris posita est: omnis arbor qua non facit fructum bonum, abscindetur & in ignem mittetur.* Item, *Sine gratia Dei data creaturis in auxilium, nullum opus facere possunt, nec etiam in esse manere.* Quare dicit Apostolus: *Gratia Dei sum id quod sum.* Et per gratiam Dei paratur quibusque recipere donum Dei, & per eandem gratiam liberum nostrum arbitrium prohibetur a malo, & excitatur ad bonum; & sine hac gratia nullus potest sufficienter parare se ad salutem Dei secundum Apostolum, *Et gratia eius, qua in me vacua non fuit; & sine gratia gratificante gratiam Dei nec lucrari possumus, nec crescere in bonum, nec recipere gloriam secundum Apostolum: Non ego, sed gratia Dei mecum.*

Item, Armeni tenent & dicunt, quod liberum arbitrium humanum non sufficit sibi ad peccandum; sed diabolus facit & instigat homines ad peccandum: ita quod si demones non essent, nullus homo peccaret.

RESPONSIO. Sciendum est, quod liberum arbitrium naturaliter liberum est a necessitate, & nulla causa extranea sufficienter cogere potest eum, licet aliquando causae extraneae debilitent eum in malo, sicut aliqui qui tribulantur a malo, & negant Christum: ideo nos dicimus, quod homo libera voluntate elegit bonum per auxilium gratiae, & malum per defectum gratiae; similiter quando dicunt homines, quod satanas decipit me, dicunt decipere & non cogere, sicut invenitur XXII. Regum. Etiam & ero spiritus mandans in ore omnium prophetarum eius. Ergo quando Deus permittit malos spiritus super homines, quicquid volunt faciunt.

Item, licet Armeni orent in missa & alibi pro bonis tam spiritualibus quam temporalibus adiacendis, & pro malis removendis.

RESPONSIO. Verum est hoc, oramus recipere bona spiritualia & corporalia, aeterna & temporalia, & liberari aeternali & temporali a malo. Sequitur.

Pro mortuis tamen non orant, ut in presenti requiem habeant, sed tantummodo in futuro.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia nos oramus ut animae mortuorum in presenti, qui vadunt ad purgatorium, & sunt in tormentis, ut quiescant nunc in anima, & in futuro in anima & corpore, ut cantica & orationes nostrae pro defunctis testantur.

Item, apud Armenos cum aliquis ex eis mortuus est, talis observatio fit, quod de sero ducunt animalia munda, secundum legem Moysi, cuiusmodi sunt oves, caprae & boves, cooperta pannis sericis ad ostium ecclesiae, ad quem locum exeunt clerici dicte ecclesiae, & sacerdos benedicit sali, & de sale benedicto ponit in ore animalium dictorum, & postea cum oleo de lino inunguntur dicte animalia, & deinde effuso ipsorum sanguine occiduntur, et de carnibus dictorum animalium sequenti nocte comedunt clerici cum sale; sed sacerdos qui in crastinum debet celebrare pro mortuo, non comedit de carnibus dictorum animalium usque post missam.

RESPONSIO. Secundum consuetudinem Armenorum quando aliquis moritur, parentes mortui, si possunt & volunt, faciunt benedicere sal, & benedictum sal dant animalibus, & animalia ista occidunt, & sacerdotibus & pauperibus dant comedere, & vigiliis & orationibus sachtunt fieri pro anima mortui, ut Deus aspiciens ad orationes & eleemosynas vivorum, mortuis misericordiam concedat; & hanc consuetudinem ecclesia Armenorum recepit a S. Gregorio, quia invenitur in historiis, quod sacerdotes idolorum, qui per sanctum Gregorium crediderunt in Christo, dicebant B. Gregorio, quod in gentilitate nostra de nefandis immolationibus habebamus cibaria pro nobis & filiis

nostris; de cetero autem mandet & ostendat dominatio vestra causam vestram per quam vivemus: tunc ipse ordinavit eis dare decimas de omnibus, & mandavit populo, ut pro sacrificiis quae idolis ante offerebant, illam darent Deo oblationem de mundis animalibus; benedicerent sal, & darent animalibus; sed in festivitibus & Dominicalibus, & in magnis festivitibus sanctorum, ad memoriam mortuorum in Christo, & eleemosynam ad cibum pauperum pro mortuis, & de immolationibus istis ordinarunt dare fidelibus sacerdotibus partem; tamen illud, quod dicunt, quod ducunt animalia in sero, & animalia sint secundum legem Moysi, & quod cooperiunt cum sericis ad portam ecclesiae, & quod inunguntur cum oleo lini, & cetera quae sequuntur, non sunt vera, quoniam nec vidimus, nec audivimus; & si in aliquibus locis invenitur ab aliquibus simplicibus, quos nescimus, talia facientes, de numero bestiarum reputamus; & si quandoque in aliquo tempore fuerunt talia in aliquibus locis & particulariter; nunc autem nullo modo inveniuntur. Sequitur.

Faciunt autem praedicta, quia dicunt & tenent, quod licet remissio peccatorum principaliter fiat per sanguinem Christi: tamen non fiat dicte remissio peccatorum, nisi sanguis animalium praedictorum effunderetur in peccatorum viciorum & mortuorum remissionem.

RESPONSIO. Quia lex Moysi dicit, quod remissio peccatorum fit per effusionem sanguinis animalium brutorum mundorum, & sine eo non fit peccatorum remissio vivorum & mortuorum. Et Dominus dicit in evangelio, quod ipse non venit solvere legem, sed adimplere, quam solvisset, si peccatorum remissio fieret sine effusione sanguinis animalium: tamen secundum novam legem credit & habet ecclesia Armenorum, quod per Corpus & Sanguinem Domini fit; quae celebratur ad propitiationem & remissionem peccatorum vivorum & mortuorum, & non per effusionem sanguinis animalium, secundum legem antiquam; tamen immolationem animalium quare & qua intentione facit ecclesia Armenorum, superius manifestavimus, & non est necesse replicare. Et quia nos secundum legem Moysi non facimus, per hoc patet, quoniam pro vivis faciebant, & nos pro mortuis; licet quandoque pro vivis etiam & altera ceremonialia secundum legem antiquam nos non facimus. Quomodo ergo eleemosyna nostra similis est immolationibus eorum? Ergo falsum est quod dicunt hi de nobis. Item, quod quando veritas venit, quod est sacrificium Christi, sacrificia antiquae legis completa fuerunt, quae figurae erant veritatis; ideo non solum quod nos facimus secundum le-

ANNO
CHRISTI
1228

1229
ANNO CHRISTI 1141.

ANNO CHRISTI 1141.

legem antiquam; sed abhorremus valde, si a-
liquis de Christianis inveniat judaice vivere.

Sequitur.
Et de hoc etiam reprehendit eos Damascenus,
dicens, quod dicti Armeni accipientes de erroribus
Judæorum, Sarracenorum, paganorum, & aliorum
errantium, de illis erroribus suam fidem compo-
suerunt.

RESPONSIO. Fidem & confessionem eccle-
siam Armenorum mittimus sanctitati vestræ, &
inde videte poteritis utrum de Christi evange-
lio est, & ab apostolis eius est, an de errore
Judæorum, Sarracenorum & paganorum. Et
mentiuntur, quoniam inde manifestabitur falsi-
tas eorum, qui injuste contemnant Armenos.
De Damasceno vero non habemus talia dicta
de nobis, sicut superius fuit dictum: tamen si
dixerit, ut homo Græcus, tunc non solum no-
bis dixit, sed vobis plus quam nobis, quod in-
conveniens putavimus scribere. Sequitur.

Et de dicta fide in concilio Manasgardensi librum
composuerunt, qui apud eos vocatur Radix fidei.

RESPONSIO. Nos concilium Manasgarden-
se una cum omnibus determinationibus suis re-
putamus contra veritatem, & a magno tempo-
re citra non recipimus eum, sicut superius mul-
totiens manifestavimus.

Item, quod dicti Armeni observant discretionem
ciborum mundanorum & immundorum animalium,
secundum quod lex Moysi dicit.

RESPONSIO. Licet Armeni aliqua anima-
lia separent, & aliquas volucres, & non com-
dant: tamen hoc non faciunt propter cæremoni-
alia legis Moysi, sed propter inconsumetudinem
gentis. Qui sani sunt, cum gratiarum actione
recipiunt omnia secundum Apostolum. Omnes
creature Dei bonæ sunt, nec est aliud dejecti-
bile, iis maxime qui cum gratiarum actione
recipiunt, quoniam omnia mundantur per ver-
bum Dei. Sequitur.

Et licet aliqui de Armenia comedunt porcum:
tamen secundum eos, si sacerdos comederet de por-
co, postea non posset expellere demones de obsessis
corporibus, quia, ut dicunt, Dominus expellens
demones de duobus hominibus, misit eos in porcos.

RESPONSIO. Illi monachi de Armenia, qui
carnes non comedunt, nec carnes porcinas co-
medunt: licet aliqui particulariter inveniantur
in majori Armenia, qui non comedunt, ad
quos non pervenit potestas nostra ut corrigantur.

Item, quod (cum) Armeni jejuniunt diebus
jejuniorum institutis inter eos, non comedunt car-
nes, nec pisces, nec ova, nec caseum, nec buty-
rum, nec lac, nec oleum, quia dicunt, quod om-
nia ista sunt quedam carnes.

RESPONSIO. Verum est hoc excepto oleo,
quod communiter comedunt: et de piscibus
multi comedunt; et causam, quam dicunt non
comedendi, dicentes quod sunt quedam carnes,
hoc falsum est, quoniam non propter hoc quod
dicit, non dimittimus comedere; sed quia ab
ecclesia nostra prohibita sunt, et quia habemus
exemplum a Christo, ab apostolis, et a sanctis
patribus in Thebaida, qui in diebus jejuniorum
ab omni pinguedine et lapido cibo abstine-
bant, ad attingendum et subjiciendum corpus,
ut dicit apostolus, quod per necessitates et de-
sideria se ipsos crucifigebant. Sequitur.

Comedunt autem herbas, panem & vinum:
possunt tamen comedere, quotiens volunt, illis die-
bus, quibus jejuniunt.

RESPONSIO. Hoc quod dicit, quod come-

dunt, verum est, et alia multa cibaria de sa-
minibus et fructibus, et de dulcibus etiam co-
medunt: illud tamen quod dicit, quod possunt
comedere quotiens volunt in diebus jejuniorum,
licet in jejuniis hebdomadarum et in quarta et
sexta feria, verum est, et pauci sunt qui so-
lum semel comedunt; sed in diebus jejuniorum
quadragesimæ, abstinent usque ad horam nor-
nam, et plures semel comedunt, exceptis qui-
busdam vitiosis, qui nolunt facere secundum
legem, sed secundum voluntatem; et exceptis
laborantibus et infirmis, pauperibus, prægnan-
tibus et lactantibus. Sequitur.

Dicunt & predicant, quod illi qui in diebus je-
juniorum comedunt pisces, ova, caseum, butyrum
& oleum, sunt maledicti & infideles, & extra
fidem constituti, & sunt ab ovili Christi separati.

RESPONSIO. Ita sunt verba rixæ et con-
trarietatis, quoniam qui Christi sunt, secundum
apostolum faciunt, qui dicit: Is qui manducat,
non manducantem non spernat; & qui non man-
ducat, manducantem non judicat. Et, qui man-
ducat, Domino manducat, gratias enim agit Deo;
& qui non manducat, Domino non manducat,
& gratias agit Deo. Et non maledicimus, nec di-
cimus, nec credimus, quod propter cibaria se-
parati sint comedentes ab ovili Christi. Et si
quandoque aliqui dicunt talia verba, sicut su-
perius dicitur, propter rixas et controversias di-
cunt, non secundum legem.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod si Ar-
meni committunt semel quodcumque crimen, quibus-
dam exceptis, ecclesia eorum potest absolovere eos
santum ad culpam & poenam de dictis criminibus:
sed si aliquis commiserit dicta crimina iterum,
absolvi non possunt per eorum eccl.

RESPONSIO. Hoc falsum est, et contra
doctrinam Christi, cui credimus et obedimus:
qui dixit Petro, Dimitte peccanti, non septies,
sed septuagies septies. Item, secundum consue-
tudinem ecclesie nostræ, quotiescumque pecca-
tores poenitentes veniunt ad confessionem, au-
dimus eorum confessionem, & secundum de-
merita poenitentiam injungimus; tamen si con-
fessor ignorat mederi, mittit eum ad magistros
vel ad episcopos. Quare falsum dicit, quod si
quis committeret dicta peccata iterum, absolvi
non posset per eorum ecclesiam; et licet absolvi-
mus peccatorem a peccatis, non tamen a poe-
na communiter.

Item, dicunt, quod si aliqui eorum post baptis-
mum acceptas primam & secundam uxorem, ab-
solvi potest per eos; quod si accipiat tertiam &
quartam & deinceps, non potest absolvi per eorum
ecclesiam; quia dicunt, quod tale matrimonium
fornicatio est, & talem habent pro pagano: ita
quod nec eris in sine communicandus, neque ducens
de domo sua ad sepeliendum per portam domus; sed
frangens parietes domus, et per foramen parietis
educens corpus ejus; nec missam celebrans, nec se-
pultura ecclesia eum sepeliunt, sed faciunt de eo,
sicut de pagano.

RESPONSIO. Armeni, qui non sunt uniti
ecclesie Romanæ in majori Armenia, secun-
dum consuetudinem Græcorum duas uxores ac-
cipere putant esse legitimum; sed tertiam et
quartam et deinceps adulterium putant. Tamen,
quando illi, qui tertiam uxorem vel quartam
acceperunt, convertuntur, ad poenitentiam re-
cipiunt, et faciunt pro eis et in vita et in mor-
te, sicut pro aliis peccatoribus; ideo illud quod
dicit, quod tales putant paganos, in morte non
communicantur, et quod non extrahant per

portam domos, & talia opprobria quæ dicitur contra eos, falsum est; nec alias vidimus, nec audivimus. Nos vero de Cilicia, & qui obediunt nobis, postquam uniti fuimus cum ecclesia Romana, qui recipiunt tres vel quatuor, & sic deinceps unam post aliam, recipimus eos, & alios Christianos legitime subequentes. Sequitur.

Si tamen ille qui recipit tertiam uxorem dum vivit, eam dimittit sic, ut postea non revertatur ad eam, recipiant eum ad penitentiam, & imponunt ei XV. annos pro penitentia, sic quod in diebus annis non comedat carnes, pisces & supradicta lacticia; & si dictam penitentiam persolverit, & postea moriatur, faciant de eo, sicut de alio Christiano in vita & morte.

RESPONSIO. Verum est hoc, quod recipiunt ad penitentiam tales in majori Armenia, sicut & alios peccatores, tamen non sic, sicut dicitur in articulo.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod si aliquis ante susceptionem ordinis sacri commiserit aliquod peccatum luxuria carnalis exterioris, quod ille habet confiteri confessori dictum peccatum.

RESPONSIO. Verum est, quod ecclesia Armenorum omnes quos ordinat, prius facit eos confiteri, postea ordinat. Sequitur.

Deinde episcopus qui ordines facit, interrogat dictum confessorem, si ille est dignus ordinari. Cui sacerdos respondet, quod non, & sic repellitur a susceptione ordinis sacri.

RESPONSIO. Verum est hoc, quod antequam essemus uniti cum ecclesia Romana, tales defectus habebant, ut superius dicitur: tamen non communitur, ut supra; & adhuc aliqui in majori Armenia, qui non obediunt nobis, forte sic faciunt. Sequitur.

Si vero postquam ordinatus est, commiserit tale peccatum luxuria, oportet quod si absolvi velit, quod confiteatur confessori suo, & tunc ille confessor deponit eum ab executione ordinis; & si postea exsequatur altius dicti ordinis, dictus confessor dicit hoc episcopo in presentia aliorum, & cum qua vel cum quo peccaverit, revelat.

RESPONSIO. Communiter hoc non est verum; tamen principaliter possibile est esse inique; sed ubi potestas nostra pervenit, non dimittimus tales sine pena transire. Sequitur.

Mulieres etiam, cum quibus tales peccaverint, jactant se dicendo: Ego deposui talem sacerdotem.

RESPONSIO. Possibile est, quia aliquando fuerunt talia; sed tamen quando inveniuntur, puniuntur. Sequitur.

Ex quo contingit apud Armenos, quod multi sunt qui dicta peccata nolant confiteri dum vivunt, ne repellantur a susceptione sacramentorum ordinum; & si eos susceperint, ne postea deponantur ab ordinis executione.

RESPONSIO. Sciendum est, quod plures propter timores & verecundiam non confitebantur, ut putamus; nunc autem omnes confitentur.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod ista peccata sunt irremissibilia, nec eorum ecclesia potest hæc peccata remittere, quia Christus non dedit ecclesie potestatem, quod talia peccata remittat, scilicet si aliquis peccatum luxuria commiserit in ore hominis vel mulieris.

RESPONSIO. Tale quod nunquam nos audivimus. Sequitur.

Et si blasphemias Christum, vel fidem Christianam, aut crucem, & tales blasphemias non

repentent Christianos, nec sacramenta ecclesie eis ministrant dum vivunt, nec quando moriantur faciunt eis sicut de Christianis; nec eorum filios recipiunt ad baptismum, nisi convertantur, & penitentiam agant.

RESPONSIO. Hæc omnia falsa sunt, quoniam omnia peccata quæ confitentur & poenitentur, remittuntur, sicut Christus dedit ecclesie potestatem, & ecclesia nostra facit, excepta finali impenitentia, quod est irremissibile apud nos. Ideo ecclesia nostra non poenitentibus & induratis in peccatis, qui in hora mortis etiam non avertuntur a peccatis, non dat eis sacramenta ecclesie. Tamen nunquam hæc audivimus nec vidimus, quod pueri geniti

B peccatoribus parentibus, puniantur pro peccato parentum, non dando eis characterem baptismi; quod est valde falsum & despectuosum, & contra prophetam dicentem: *Filius non portabit iniquitatem patris sui.*

Item, quod dicti Armeni dicunt & tenent, quod si aliquis commiserit semel peccatum adultarii, sodomie, bestialitatis, vel homicidii, vel apostasiam a fide, faciendo se Sarracenum, vel Judæum; & etiam si aliquis dicat, quod in Christo sunt dua natura & una persona, potest absolvi per eorum ecclesiam, non tamen debet communicari, nisi in fine vite sue.

RESPONSIO. Hoc verum est, exceptis duobus. Primum, quod dicit quod tales peccatores non debent communicari nisi in fine vite; quia talibus peccatoribus, quando conteruntur, & confitentur peccata sua, & penitentiam peregerint, damus eis sacramenta. Secundum est quod dicit, quod si aliquis dicat, quod in Christo sunt dua nature & una persona, duplici modo intelligimus hoc; si dicentes dicunt duas naturas divinas in Christo, sicut Nestorius, tales infideles reputamus: sed qui dicunt duas naturas unitas in una persona Filii Dei, quod credidit ecclesia nostra, & credit firmiter, & hoc peccatum non putamus, sed potius justitiam, sanctitatem & veritatem, sicut superius diximus. Sequitur.

Et si quis commiserit dicta peccata vel etiam alia pluries, non potest absolvi per ecclesiam, nisi prima vice; & si postquam semel confessus fuerit & absolutus de aliquo peccato, de predictis iterato commiserit dictum peccatum, prima absolutio non valet.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia ecclesia Armenorum semper recipit poenitentes, sive sint peccata ejusdem speciei, seu alterius speciei; & prima absolutio valet confessis, licet in peccata confessa reciderint.

Item, quod dicti Armeni dicunt & tenent, quod si sacerdos habens uxorem, cum ipsa committat sodomiam, non peccat, nec si hoc confiteatur, deponitur, sed in hoc derelinquitur conscientia sua, quod confiteatur, vel non confiteatur si vult.

RESPONSIO. Sodomitæ, ut habemus ex sacra scriptura, propter gravitatem turpitudinemque peccati, cum maximis pœnis puniti fuerint a Deo, sicut sodomitæ & gomorrhitæ, propter quod si aliquis de secularibus inveniat in hoc peccato, punitur: Ergo multo plus clerici, si inveniantur in hoc peccato; sed mirum est, quod dicit, quod si sacerdos sodomiam committat cum uxore non peccat, & relinquitur conscientie suæ confiteri & non confiteri. Unde potest hoc probari? ipse sibi contradicit ubi in 30. articulo peccatum fornicatio.

Cationis aggravat, & hic sodomiam peccatum A non dicit: ex quo patet, quod falsum est.

ANNO
CHRISTI
1341.

Item, quod inter Armenos catholicos et episcopos excommunicatos Armenos sine omni culpa excommunicatorum, et nulla monitione premissa, sicut placet eis.

RESPONSIO. Falsum est communiter, quoniam nos pro peccatis excommunicatorum monemus homines: si audiant & dimittant peccata, bonum est: tamen, si non obediant, tunc excommunicamus, licet multoties propter debilitatem nostram & injustitiam tyrannorum excommunicandos etiam excommunicare non possimus; & hoc etiam multoties accidit in ecclesia Dei nobis & aliis, quia Injusti prelati injuste communicant populum suum propter vitia sua. Sequitur.

Et dicunt, quod excommunicati per eos non possunt absolvi de aliquo peccato, nisi per catholicum vel episcopos, qui eos excommunicaverunt.

RESPONSIO. Excommunicatos a catholicis, sine verbis & auctoritate catholicis, nullus de episcopis potest absolvere. Excommunicatos vero ab episcopis, si injuste fuerit factum, catholicis justitiam faciens absolvit eos, vel absolvere facit. Sequitur.

Si tamen vadant ad alium catholicum vel episcopos alii catholicos subiectos, possunt absolvi per eos a dicta excommunicatione et peccatis suis.

RESPONSIO. Verum est hoc, quia sunt inobedientes & injusti; quia quod de jure non possunt facere, injuste faciunt; & ecclesia corrigere non potest, quia sub potentia infidelium sunt. Sequitur.

Dicunt, et tenent, quod excommunicatis non debent sacramenta ecclesiastica ministrari.

RESPONSIO. Verum est hoc. Sequitur.

Et si aliquis excommunicatus moriatur, amici ejus vadant vel mittant ad illum, qui eum excommunicavit, et dant ei pecuniam, vel alias res valentes pecuniam, prout conveniunt cum eo; et tunc excommunicatus dat ei licentiam, quod ipsum sepeliant ecclesiastica sepultura, et quod faciant pro eo illa qua supradicta sunt de animalibus, non tamen aliter absolvent illum ab excommunicatione.

RESPONSIO. Si excommunicatus in die mortis penitet de peccatis, & rogat praesentes, ut vadant ad excommunicantem, rogare eum, ut pacificetur, reddendo debitum, si possibile est, etsi non misericordiam petere, tunc excommunicans convenit cum eis, & dat licentiam facere ei sicut & aliis Christianis. Multoties vero injusti episcopi & officiales eorum faciunt injulitiam, sicut scriptum est hic & prius.

Item, Armeni dicunt et tenent, quod excommunicationis sententia etiam iuste lata, et secundum Domini ordinationem, quia monitus non vult ecclesia obedire, nec se de peccato quod commisit emendare, non excludit a regno Dei; quia ita bene excommunicatus vadit ad regnum Dei.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia tale opus infidelium est, qui spem gratiae ecclesiae non habent, nec bonorum spiritualium, ut dicit apostolus; qui terrenis cogitant solum, quorum abstractum est cor, alienati sunt a vita Dei; generatio vero Armenorum maxime secularis turmas, valde timent ab excommunicatione vel iuste vel injuste (lata.) Sed si Armeni excommunicationem nihil putent, ut dicit, quo modo ergo in LIV, articulo „contra se dicit, Armeni dicunt & tenent, quod excommunicati

Council. General. Tom. XXV.

tis non oportet dare sacramenta. Item, si aliquis excommunicatus moriatur, parentes ejus vadant & mittunt ad eum qui excommunicavit eum, & conveniunt cum eo, &c., Hinc patet quod false dicunt. Sequitur.

Sed fornicatio, homicidium, adulterium, & si sacerdos accipiat secundam uxorem, & si aliquis ex Armenis dicat esse in Christo duas naturas, & duas voluntates, & duas operationes, & unam personam; ista excludunt a regno Dei, & non excommunicatio lata propter inobedientiam ecclesiae. Unde Armeni parum vel nihil reputant excommunicationem valere.

RESPONSIO. Verum est, quod peccata quae a lege divina prohibita sunt, operantes sine contritione et poenitentia excludunt a regno, et peccata quae sunt contra canones et statuta ecclesiae, sicut in ecclesia Armenorum confirmatum est per synodum, quod sacerdos unam uxorem habeat et non plures, et qui plures accipiunt, peccant, et si impoenitentes moriantur, pereunt; sed de duabus naturis, et duabus voluntatibus et duabus operationibus et una persona, quo modo intelligimus in Christo, respondimus supra in multis locis.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod si aliquis fuisset baptizatus in ecclesia; & postea lapsus fuisset in haeresim vel in apostasiam a fide, faciendo se Sarracenum, vel Judaeum, & deinde vellet reverti ad ecclesiam Armenorum, non rebaptizaretur, sed solum cum chrismate inungeretur, nec aliter absolvetur; imponitur tamen ei, quod vadat ad locum illum, in quo commisit apostasiam a fide, & ibi coram omnibus confiteatur peccatum suum, & abneget illam perfidiam, quam commisit.

RESPONSIO. Verum est hoc, quia baptizatos iterum non baptizamus; sed apostatantes a fide Christi secundum septimum canonem Laodicensem, sive etiam secundum canonem Constantinopolitani concilii, qui mandat primo abrenunciare haereses in quas crediderunt, et confiteri orthodoxam fidem, et eos ungere cum oleo sancto in fronte. Sic et nos quandoque facimus, tamen non injungimus conversis iterato ire ad locum, ubi negaverunt Christum, nisi forte ipsi voluerint; et si aliquis confessor interrogaverit conversum, utrum valuerit ire ad locum illum, ubi negavit Christum, e: confiteri eum, et ipse respondeat, non, propter hoc non dimittitur recipi ad gratiam. Sequitur.

Si tamen aliquis fuisset baptizatus in ecclesia alicujus catholico Armenorum, & postea converteretur ad fidem Romanae ecclesiae vel Graecae; si postea vellet venire ad ecclesiam primam, in qua fuerat prius baptizatus; illa ecclesia sic baptizaret eum, ac si nunquam baptizatus fuisset & semper fuisset Sarracenus vel Paganus. Si vero aliquis fuisset primo baptizatus in ecclesia Romana vel Graeca, & postea vellet venire ad ecclesiam Armenorum: illa ecclesia, ad quam veniret, rebaptizaret eum, ac si nunquam baptizatus fuisset, sed semper fuisset Paganus vel Sarracenus.

RESPONSIO. Falsum est hoc ut in xxxvi. articulo sufficienter manifestavimus et respondimus, ubi hoc etiam dicit, quod et hic. Sequitur.

Et quod Armeni ideo dicunt, quod baptizati in ecclesia Romana vel Graeca, quando veniunt ad ecclesiam Armenorum, rebaptizari debent; quia ecclesia Romana vel Graeca in eo, quod dicunt

Iiii duas

ANNO
CHRISTI
1341.

¶ duas naturas esse in Christo, fidem negaverunt; **A** et ex eo quod ponatur aquam in vino in sacrificio, non habent aquam baptismi, quia aqua qua fluxit de latere Christi, non potest seruire in sacramento baptismi. Unde cum ponatur aqua in sacrificio per hæc ecclesias, eadem ecclesia non habent baptismum, quia non habent verum chrismam, sine quo verum baptisma non datur; Et propter prædicta, quia ecclesia Latina & Græca non habent verum baptisma, sed solum ecclesia Armena dictum baptismum verum habet, quia contraria dictis ecclesiis tenet & habet; Et ideo ecclesia Armena baptizat baptizatos in ecclesia Latina vel Græca, quando veniunt ad eam.

RESPONSIO. Causæ baptismi quod ecclesia Armenorum baptizat baptizatos a Latina ecclesia vel Græca, ut dicunt detractores Armenorum, tres sunt. Primo quia Romana ecclesia & Græca dicunt duas naturas esse in Christo. Secunda, quia aquam ponunt in sacrificio. Tertia, quia non habent verum chrismam; sed ecclesia Armenorum nunquam baptizavit, nec nunc baptizat baptizatos a supradictis ecclesiis. Ergo falsum & criminiosum est, quod dicunt de nobis.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod verum chrisma sic conficitur, quod habent diversas flores aromaticas, & alias, quos inveniri possunt in die ramis palmarum, & illos decoquunt in vino, & deinde dictum vinum accipiunt, & per quatuor dies ante diem carne ponunt dictum vinum in oleo, decoquunt infumum, & affant tunc multis episcopi & sacerdotes, dicentes multas orationes dum hæc decoctio fit; & deinde die carne accipitur unus fasco de dicto oleo, & in ipso fascone ponit catholicum balsamum, & postea catholicum celebrat missam; & quando catholicum elevat corpus Christi, unus episcopus qui adhat ei, elevat dictum fasconem, & catholicum dicit orationes. Deinde de dicto fascone ponitur in diversis vasis, que fiunt ibi junta altare, & sic verum chrisma conficitur solum per catholicum modo prædicto.

RESPONSIO. Verum est hoc, exceptis duobus, primo, quia cum vino non decoquimus, & secundo, quia in oleo vinum non immisceamus, sed odoriferos flores & aromata decoquimus in aqua, ut accipiat aqua odorem suavitatis; & post hæc accipimus aquam illam claram & odoriferam, & in dicta aqua decoquimus oleum usque totaliter quod deficit aqua, & remanet solum in oleo odor suavitatis, & hoc ideo facimus, ut incorrupte & odorifere remaneat, & ut propter longitudinem temporis non corrumpatur; quia in multis provinciis, ubicumque sunt obedientes nobis, de nobis recipiunt oleum unctionis sive chrisma; & episcopi qui sunt sub potestate nostra, & sub dominio infidelium, a nobis prohibiti sunt consecrare chrisma, ut non propter distantiam sint rebelles nobis. Et balsamum miscetur simul cum oleo, & simul consecrantur in vase super altare, licet tantum unus fasco elevatur, ut populus videat. Sciendum est, quod alias orationes non dicunt, nisi quatuor evangelia leguntur quando decoquitur chrisma. Sequitur.

Et sine tali chrismate non potest dari verus baptismus.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia licet non sic facimus, sicut diximus, tamen baptizatos cum chrismate aliarum ecclesiarum veraciter habemus baptizatos, & non despiciamus, & supradictam falsam opinionem alias non audivimus. Sequitur.

Unde contigit apud eos, quod pueri portati ad baptismum, quia sacerdos non habet de dicto chrismate, vel illi qui puerum portaverunt, nolunt tantum dare, quantum sacerdotes vellent, frequenter moriuntur sine baptismate.

RESPONSIO. Licet secundum consuetudinem gentis nostræ sacerdos semper chrisma & corpus Christi custodit, tamen si contingat in aliquo loco, quod chrisma non inveniat, & necessitas erit baptizandi, tunc baptizant solum cum aqua, & baptizati sunt; & licet sacerdotibus, qui baptizant, dent unum dragma, vel plus secundum voluntatem dentis; sed nunquam audivimus, quod sacerdos quando baptizat, acceperit pretium pro chrismate, quare

falsè dicunt. Sequitur.

De quibus pueris dicunt Armeni, quod in die iudicii baptizabuntur de sanguine, qui fluxit de latere Christi: quia, ut dicunt, quando Christus moriebatur in cruce, luna descendit, & accepit sanguinem Christi, qui adhuc manet in luna, & ex hoc apparet aliqua nigredo in luna, que prius non apperebat: in die autem iudicii affluet dictus sanguis de luna, de quo baptizabuntur dicti parvuli, quod sic possint intrare regnum calorum.

RESPONSIO. Hoc omnino falsum est, nec audivimus usque nunc, & valde miramur de tam falsa compositione. Tamen notandum est, quod in ix. articulo contrarium dicunt. Armeni dicunt, quod non baptizati pueri, post generale iudicium fiunt ad paradysum terrestrem & non celestem.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod ad hoc quod fit baptizatus verus, ista tria requiruntur, scilicet aqua, chrisma (quod) modo prædicto factum est, eucharistia: ita quod si quis baptizaret in aqua aliquem dicendo: Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, amen, & postea non ingeretur dicto chrismate, non esset baptizatus. Si etiam non daretur ei Eucharistia, sacramentum baptismi ratum non esset.

RESPONSIO. Licet secundum consuetudinem ecclesie nostræ noviter natis tria sacramenta simul damus. Primo baptizamus tali modo, quod sacerdos ponit puerum in aqua fontis, & accipit de eadem aqua sancta, in qua stat puer, & ponit super verticem pueri, dicendo: *Talis veniens de cathacumenis ad baptismum, baptizetur in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti amen.* Et post hæc cum chrismate confirmant eum ad modum crucis in fronte pueri, & dicunt: *Oleum suave in nomine IESU CHRISTI infusum super te, sit character divinus & celestis donorum in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, amen.* Ex cetera alia: & postea puerum baptizatum communicant sic: cum corpore Christi sicco tangunt labia pueri, & reponunt; & si sacerdos celebrat & in tempore illo baptizatur puer, tunc modicum sacerdos digitum suum tingit in sanguine, & inde tangit labia pueri, & hoc fit secundum consuetudinem ecclesie Græcorum tantum. Si necessitas contingat baptizandi, ubi chrisma & corpus Christi non inventiuntur, tunc baptizant cum sola aqua, & baptizant cum sola aqua, & baptismus est, sicut in LVII. articulo diximus. Ideo non est verum quod dicunt, quod baptizati sola aqua in tempore necessitatis, qui non fuerunt uncti cum chrismate, vel communicati de corpore Christi, baptizatos non putant esse. Sequitur.

Et etiam aqua eos non baptizantur pueri quo- usque habeant VIII. dies.

RESPONSIO. Hoc falsum est, quia post & etiam ante baptismum, & secundum voluntatem parentum, & necessitatem noviter natorum. Sequitur.

Et tunc species sacramenti Eucharistia liquefuit in aqua vel vino, & ponatur in ore pueri baptizati, & sic accipit eucharistia sacramentum, & tunc dicuntur vere baptizati: quod tria si non fuerint, Armeni non reputarent puerum vere baptizatum.

RESPONSIO istius prius fuit habita, sed istud quod dicunt, quod balneant in aqua vel in vino, omnino falsum est. Sequitur.

Dicitur etiam, quod pueri baptizantur in peccatorum remissionem, tamen nullum peccatum habent.

RESPONSIO. Falsum est hoc; quia pueri baptizantur in remissionem peccati originalis, ut Armeni dicunt & credunt, & hoc sufficienter ostendimus in articulis IV. & in XIII. Sequitur.

Adulti vero baptizantur in remissionem peccatorum, non quia in aqua baptizantur; sed quia dicta chrismate inunguntur, & accipiunt Eucharistia sacramentum.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia Armeni in unctione non petunt remissionem peccatorum, sed gratiam; quoniam remissionem peccatorum in aqua fontis baptismatis recepit in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, quae est ante unctionem & communionem: & in LXX. articulo dicit aliam salutem contra istam, quod Armeni non dicunt vel tenent, quod sacramentum Eucharistiae digne susceptum operetur in suscipientem remissionem peccatorum, vel penarum debitum pro peccato relaxationem; vel quod per ipsum deum gratia Dei, vel eius augmentum: ex quibus patet, quod falsum dicunt, quod corpus Christi operetur remissionem peccatorum in suscipientibus digne, & non operetur simul. Hoc falsum est & impossibile.

Item, quod Armeni diversimode baptizant; & quantum ad materiam, & quantum ad formam baptismi. Quantum ad materiam quidem, quia aliqui, licet pauci, baptizant in vino puro: alii vero in lacte, alii vero communiter in aqua.

RESPONSIO. Omnino falsum est & crimen, quoniam materia baptismatis Armenorum est sola aqua, in qua Christus baptizatus fuit, & quae exiit de latere Christi ad ablutionem nostram, & etiam a Christo audivimus, quod in evangelio dicitur: *amen amen dico vobis, qui non fuerit renatus ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare regnum Dei.* Ideo ecclesia Armenorum dixit in oratione baptismi: *Concede aquam istam, in qua baptizatur iste nunc in remissionem peccatorum, & receptionem Spiritus sancti, & adoptionem patris caelestis & ad hereditatem regni caelorum, ut mundatus a peccatis, in beneplacito tua voluntatis stet in hac vita, & in futuram bonum indeficiens hereditabit.* Et cum lacte & vino baptizare numquam vidimus, nec audivimus, nec in libris nostris hoc invenitur. Ideo possumus dicere cum propheta *sepulcrum patens est guttur eorum, et linguis suis dolose agebant.* Sequitur.

Quantum vero ad formam, nulla forma baptismi certa est apud eos, sed quilibet episcopus vel presbyter ordinat sibi formam in qua baptizat.

Cencil. General. Tom. XXV.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quoniam forma baptismi ecclesiae Armenorum una est, & non alia; et talis est ista, quod sacerdos ponit puerum in fonte baptismatis, accipit aquam benedictam, in qua stat puer & ponit super verticem pueri, dicendo: *Talis veniens a catechumeno ad baptismum, baptizatur in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.* Aliqui autem mergunt ter in aqua, ter recipiendo dictam formam. Haec est forma ecclesiae nostrae. Sed quod quilibet episcopus vel sacerdos componat sibi formam specialem & baptizet, numquam vidimus, nec audivimus, nec scimus. Sequitur.

Et modum baptizandi tenet quem vult. Aliqui enim ex eis qui in aqua baptizant, non nominant dum baptizant tres personas dicunt: dicendo: Baptizetur iste in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, sed dum baptismum in aqua lavant, dicunt evangelium ab illo loco: Venit JESUS a Galilaea in Jordanem ad Johannem usque ad illum locum: Et vox facta est dicens: Hic est filius meus. Alii vero dum baptismum lavant. Vox Domini super aquas, Deus majestatis intonuit, Dominus super aquas multas. Alii vero dum baptismum lavant, dicunt antiphonam, scilicet: Dum erant apostoli in cenaculo, repente venit sonitus tamquam spiritus vehemens cum magna voce, & accendit eos in igne sine ardore. Dicitur etiam illam antiphonam: Repente descendit Spiritus sanctus in similitudinem gloriae super apostolos. Et aliam etiam, qua talis est: Benedictio in excelsis Spiritus sancti procedentis a Patre, per quam inebriati sunt apostoli vino immortalis & invitaverunt terram ad caelum.

RESPONSIO. Quia sicut materia & forma ecclesiae Armenorum uniformes sunt, ut superius est dictum, similiter & modus baptismatis per totam ecclesiam Armenorum per unum modum est; & differentias istas, quas dicit in articulo, modo quo dicuntur, nec habemus, nec in libris nostris invenimus, quia licet dicamus: *Vox Domini super aquas,* quando aquam ad fontem baptismatis ponimus, & post haec legimus de Ezechiele: *Hac dicit Dominus: accipiam vos,* etc. & ab apostolo, *ergo lex pedagoga,* etc. Et post haec evangelium: *Et erat homo ex pbarisais nomine Nicodemus,* etc. Et post haec duae orationes, & post haec baptizant in fonte baptismi in aqua, *in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.* Et post haec sacerdos tenens puerum in fonte dicit hoc evangelium: *Tunc venit Jesus de Galilaea in Jordanem ad Johannem, etc. usque illuc. Exiit JESUS velociter de aqua illa.* Et quando verbum hoc dicit, extrahit puerum de fonte, & ponit puerum in ulnis compatris, & post haec dicunt: *Pater noster,* & aliqua talia cantica. Et sic est modus baptismi nostri, & non sicut superius dicunt. Sequitur.

Illi vero qui baptizant in vino, dum lavant illum qui baptizatur, dicunt. Ego te lavo in vino, ut sis fortis & non patiaris frigus. Illorum vero qui baptizant in lacte, non exprimitur aliqua forma.

RESPONSIO. Haec sunt verba falsa, sicut superius diximus, & detractiones. Sequitur. *Aliqui vero dum lavant baptizando, dicunt, quod ipsi collent committere turpia cum matre pueri, qui baptizatur.*

RESPONSIO. Istud est verbum turpe & obprobriosum sacramentis Dei, & grave auditur

ANNO
CHRISTI
1141.

ditui nostro, & est inconueniens ponere in scriptis. Sequitur.

Aliqui etiam ex Armenis quando ponunt baptizandum in aqua, dicunt: Baptizetur talis in nomine Patris & filii & Spiritus-sancti. Et deinde cum baptizandum lavant, dicunt iterum eadem verba; et deinde quando extrahunt de aqua, dicunt eadem verba.

RESPONSIO. Sciendum est, quod quia communiter omnes Armeni sic faciunt, quia sive mergant puerum in aqua, sive fundant super caput, pro qualibet vice mergendi & effundendi aquam, dicitur: *Talis veniens a catacumbis ad baptismum, baptizetur in nomine Patris et Filii et Spiritus-sancti.* Nunc autem nos communiter secundum consuetudinem ecclesie Romanæ dicimus semel tribus sub immersionibus & effusionibus aque factis, cum ista forma: *Ego baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus-sancti;* sed illud quod dicunt, quod quando ponitur & extrahitur, dicitur forma baptismi non est verum; sed in baptizando verum est. Sequitur.

Et deinde inungunt baptizandum cum chrismate in oculis, in auribus, in ore, sub asellis, in genu & sub genu, in pedibus & in plantis pedum, dicendo certa verba; & postea baptismum communicant de sacrificio altaris, & sic, ut dicunt, homo plene & vero est baptizatus & aliter non.

RESPONSIO. Verum est hoc, excepto hoc, quod sub asella nec sub genu non unguunt, sed bene alia loca, sicut supra scriptum est, & ultra unguunt concavum manus, pectus & humeros, quæ non dicunt: modum autem communionis in LVIII. articulo manifestavimus.

Item, quod si aliquis Armenus baptizatus in aqua vel vino aut lacte modis supradictis, etiam si dum baptizaretur in aqua dicatur: Baptizetur iste in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti, transeat ad ecclesiam Latinam vel Græcam, & postea revertatur ad primam ecclesiam, ita rebaptizatur, ac si paganus semper fuisset. Si vero de ecclesia minus catholice transeat ad ecclesiam alterius catholice, ille catholice ad cuius ecclesiam vadit, facit eum negare fidem illius catholice, qui eum baptizavit, & chrismat eum modo predicto, dicens: quod chrisma alterius catholice nihil valet, nisi suum, non tamen rebaptizat eum excepto catholice Armenia minoris, qui baptizatos chrismatos in ecclesiis catholice majoris Armenia venientes, ad ecclesiam minoris Armenia rebaptizat, & chrismat modo supradicto.

RESPONSIO. Hæc omnia quæ hic in LX. articulo dicunt, sunt totaliter falsa & verba inaudita.

Item, Armeni dicunt, quod virtute sacramenti baptismi baptizatus sit membrum ecclesie, & potest participare sacramentis et officio Christianus, et post finale iudicium, nisi aliud obstat, intrabit regnum celorum.

RESPONSIO. Vera sunt hæc, nunc autem intrant in vitam cum anima, & post generale iudicium intrabunt cum anima & corpore, sicut in VII. articulo & alibi in multis locis.

Item, Armeni dicunt et tenent, quod licet in eorum ordinaria antiquo dicatur, quod per baptismum datur remissio peccatorum; ipsi tamen hoc sic exposuerunt, quod hoc veritatem non habet de pueris, qui in ætate puerili baptizantur infra ætatem XII. annorum, quia tales reputant innocentes et sine peccato, quia Armeni pro maximo peccato habent peccatum luxurie, quod committere non

possunt tales pueri; sed de illis qui baptizantur postquam peccatum luxurie commiserunt, dicunt quod tales baptizantur in remissionem peccatorum.

ANNO
CHRISTI
1141.

RESPONSIO. In quarto articulo & in decimo tertio, & in quinquagesimo octavo sufficienter manifestavimus falsum esse quod dicunt, quia pueruli baptizantur in remissionem originalis peccati, & adulti in remissionem originalis & actualis peccatorum. Notandum est autem, quod in LVIII. articulo dicunt, quod adulti in aqua baptizati non recipiunt remissionem peccatorum; & hic dicunt quod baptizantur postquam peccatum luxurie commiserunt, quod tales baptizantur in remissionem peccatorum, ex quo patet quod falsum est & dicunt. Sequitur.

Tenent etiam dicti Armeni, quod illi qui non commiserunt peccatum luxurie, sunt virgines et innocentes, etiam si non baptizati decederent.

RESPONSIO. Licet non baptizati, secundum corpus possunt vocari virgines, nondum corrupti corpore, innocentes vero non, quia habent maculam originalis peccati, maxime si cum actuali peccato etiam peccaverunt.

Item, apud Armenos utriusque Armenia non datur sacramentum confirmationis, quia, ut dicunt, illi qui eis fidem a principio predicaverunt, tale sacramentum eis non dederunt.

RESPONSIO. Omnes Armeni per totum mundum & in utraque Armenia sacramentum confirmationis dant post baptismum (per) episcopos & sacerdotes indifferenter. Primo confirmant cum chrismate ad modum crucis frontem pueri, & dicunt: *Oleum suave in nomine JESU CHRISTI infusum super te sit character divinus celestium donorum in nomine Patris et Filii et Spiritus-sancti. Amen.* Simili modo & alio sexus inungunt dicendo quedam verba, & per hunc modum dant sacramentum confirmationis. Licet postquam prædecessores nostri unti fuerunt cum ecclesia Romana, aliquot in minori Armenia episcopi confirmant secundum modum ecclesie Romanæ, & alii secundum modum antiquum, quem habuerunt ab ecclesia Græca. Sequitur.

Et quatenus apostoli miserunt Petrum et Iohannem ad illos qui baptizati fuerant in Samaria per Philippum, ut imponerent eis manus, et acceperunt Spiritum sanctum, quod ad sacramentum confirmationis pertinere videtur; dicunt tamen Armeni, quod illi qui baptizati fuerunt per Philippum, non acceperunt verum baptismum, quia Philippus erat solum diaconus, et non presbyter vel episcopus: qui presbyter et episcopus solum possunt dare verum baptismum, et ideo missi fuerunt dicti duo apostoli ad eos, ut verum baptismum et Sanctum Spiritum acciperent.

RESPONSIO. Secundum (librum) Actuum apostolorum, qui dicit: *Sed postquam crediderunt Philippo, qui evangelizabat regnum Dei, et nomen JESU CHRISTI, baptizabantur omnes viri et mulieres;* aliqui ex magistris super hoc verbo opinantur, quod iste Philippus de septem diaconibus erat, & sic baptizati per eum non erant vere baptizati. Hoc non dicimus nos, nec alia audimus, quia licet scriptum sit in Actibus apostolorum de Petro & Johanne, quod missi fuerunt de Jerusalem ab aliis apostolis in Samaria, quæ Samaria receperat verbum Dei

ANNO
CHRISTI
1242ANNO
CHRISTI
1242

Dei, ipsi euntes oraverunt super eos, qui so-
lum baptizati erant in nomine JESU CHRI-
STI, tunc posuerunt super eos manus, & ac-
cipiebant Spiritum Sanctum, tamen iterato non
baptizaverunt. Ex quo patet, quod perfecte &
veraciter baptizati erant, sicut nos credimus.
Sequitur.

*Dicunt etiam dicti Armeni, quod Eunuchus
baptizatus a Philippo, in tali baptismo non acce-
perit Spiritum Sanctum; postquam Philippus rap-
tus fuit ab eo, Spiritus Sanctus venit super
Eunuchum.*

RESPONSIO. Hoc contra textum ubi di-
citur in Actibus Apostolorum; & descenderunt
ambo in aquam Philippus & Eunuchus; & bapti-
zavit eum: & cum exierunt de aqua illa, Spi-
ritus Sanctus venit super Eunuchum, & angelus
Domini rapuit Philippum. Quare non est cre-
dendum, si millefies exponeret illa, quam-
vis expositiones non acceptamus, nec alias au-
divimus.

*Item, catholicorum minoris Armenia dicit, quod
sacramentum confirmationis nihil valet, & si va-
let aliquid, ipse dedit licentiam presbyteris suis,
ut idem sacramentum conferatur.*

RESPONSIO. Falsum est dupliciter. Primo,
quia sacramentum confirmationis recipit ecclesia
Armenorum, secundum consuetudinem Græco-
rum, & hoc est valde antiquum, antequam
minor Armenia esset Armenorum. Secundum
falsum est & crimen dicere de catholicorum mi-
noris Armeniæ, quod sacramentum confirma-
tionis nihil putat.

*Item, Armeni dicunt & tenent, quod illa inun-
ctio cum chrismate facta in novem locis, de qua
supradictum est, valet Christianis dum vivunt,
pro omnibus inunctionibus que fiunt per ecclesiam
Latinam: unde apud eos non est sacramentum con-
firmationis, nec extrema Unctionis, nec quando
consecrantur episcopi vel presbyteri, unguentur co-
rum manus vel capita.*

RESPONSIO. Hoc quod dicunt, quod un-
ctio puerorum, quæ fit in novem locis, sicut
supra dictum est, valet Christianis dum vivunt
pro omnibus unctionibus quæ fiunt per eccle-
siam Latinam, hæc sunt verba stultitiæ & ina-
ntia, quoniam quamvis observatio extremæ un-
ctionis communiter deficiat in ecclesia Arme-
norum, particulariter non faciebat, secundum
modum ecclesiæ Græcorum: unctionem aut con-
firmationem universaliter per omnes Armenos
cum baptismo dabant sacerdotes sine defectu,
sicut & Greci, ut superius, etiam in LVIII.
articulo diximus. De unctione vero sacerdotum
sciendum est, quod a tempore domini Nerfes
Glansenis citra ducentos annos, hæc veritas to-
travit ecclesiam Armenorum, quoniam in con-
secratione episcopi & sacerdotis unguimus caput
& pollicem episcopi; sacerdoti autem duabus
manibus unguimus sub hac forma, quia duabus
manibus sacerdotis ad invicem conjunctis episco-
pus ungit, incipiendo a pollice dextræ manus,
ducendo ad indicem sinistræ manus, & incipien-
do a pollice sinistræ manus, ducendo ad in-
dicem dextræ manus dicendo: *Domine, tu unge
sanctitate & benedictione manus istorum, & omnia
quæcumque isti benedicent, tu benedic, & quæcum-
que manus ista signabunt in nomine tuo confirma,
& pascis, ut confortentur per gratiam Domini
nostri JESU CHRISTI.* Caput vero episcopi
ungimus per modum crucis & dicimus: *Caput
tuum fit unctum & benedictum celesti unctione
cum honore episcopali, in nomine Patris, & Fi-*

lii, & Spiritus Sancti. Amen. Deinde unguimus
pollices, & dicimus: *Deus Pater Domini nostri
J. CHRISTI, qui per voluntatem suam exaltavit
te ad honorem episcopalem, potentia sua signet te
per unctionem sanctam, & impleat abundanter
spiritali benedictione: quare consecratus de te,
sanctificatus sis, & omnia quæcumque signabis cum
manu et pollice sanctificentur, et super quem ac-
quiescat dextera tua, sis ei ad salutem et sanita-
tem.* Et hæc receperunt patres nostri ab eccle-
sia Romana, & ad nos sicut pervenit, sic fa-
cimus, & docemus omnes obedientes nobis.
Illi vero qui ante dictum Nerfes fuerunt, le-
cundum consuetudinem ecclesiæ Græcorum fa-
ciebant. Sequitur.

**Sed quando presbyteri vel episcopi sunt mortui,
portantur ante altare, et ibi eorum capita et
frontes et manus dextra unguuntur, et tunc po-
pulus venit, et osculatur manum dextram prædi-
ctorum, et faciunt oblationes suas, ac si primam
missam haberent celebrare: postea adducuntur ad
ostium ecclesiæ animalia munda, cooperta pannis
sericeis, et modo supradicto occiduntur et come-
duntur.**

RESPONSIO. Verum est hoc, tribus excep-
tis. Primum, licet inungunt frontem, caput
vero non. Secundum, nec oblationem faciunt
ut in prima missa. Tertium, de animalibus in
XL. articulo manifestavimus.

*Item, omnes Armeni communiter dicunt et tenent,
quod per verba posita in canone missæ, quando
dicuntur per sacerdotem: Accipit panem, & gratias
agens fregit & dedit suis sanctis electis,
& recumbentibus discipulis dicens, Accipite &
manducate ex hoc omnes, hoc est Corpus
meum, quod pro vobis & multis distribuitur in
remissionem peccatorum. Similiter & calicem
accipiens, benedixit, gratias egit, bibit, dedit
suis sanctis electis & recumbentibus discipulis,
dicens: Accipite & bibite ex hoc omnes: Hic
est Sanguis meus, novi testamenti, qui pro vo-
bis & pro multis effundetur in remissionem pec-
catorum, non conficitur, nec ipsi conficere inten-
dunt Corpus & Sanguinem Christi, sed solum di-
cunt verba recitative recitando, scilicet quod Do-
minus fecit quando sacramentum instituit.*

RESPONSIO. Omnes Armeni universaliter
credunt, & dicunt, quod panis & vinum per
verba Christi posita in canone missæ eorum,
quando accipit sacerdos panem in manu sua,
& dicit alta voce: *Accipite & bibite ex eo
omnes: Hic est sanguis novi testamenti, qui pro
vobis et multis effundetur in propitiationem et
remissionem peccatorum, conficitur veraciter Cor-
pus & Sanguis Christi, secundum fidem eccle-
siæ Armenorum, & secundum intentionem sapientium,
quamvis multi de simplicibus incipientes a principio missæ dicunt & legunt usque ad
finem canonis missæ, et putant fuisse missam,
ideo, non dicunt verum quod non conficitur,
nec ipsi conficere intendunt Corpus & Sanguinem
Christi, sed solum dicta verba recitative
recitando, scilicet quod Dominus fecit, quando
sacramentum instituit.* Sequitur.

*Et post dicta verba dicit sacerdos multas ora-
tiones positas in eorum canone, et post dictas ora-
tiones venit ad locum, ubi sic in eorum canone di-
citur: Adoramus, supplicamus, petimus a te,
benigne Deus, mitte in nobis & in hoc propo-
situm donant coessentiali tibi Spiritum Sanctum,
per quem panem benedictum Corpus veraciter
efficiens Domini nostri et Salvatoris JESU CHRI-
STI; et dicta verba dicit sacerdos, ter, deinde
di.*

ANNO CHRISTI 1243.
 dicit sacerdos super calicem: Et vinum benedictum Sanguinem veraciter efficiens Domini nostri & Salvatoris JESU CHRISTI, & per hoc verba credunt, quod conficitur Corpus Christi & Sanguis.

RESPONSIO. Quamvis illud quod dicit superius invenitur in missali S. Athanasii, quod nos habemus, & facimus, & Johannes Otavri etiam post verba Christi, quae ponuntur in canone missae: *Accipite & comedite, accipite & bibite*, & cetera alia sic dicit, etiam faciens panem hunc pretiosum Corpus Christi tui, & vinum hoc pretiosum Sanguinem Christi tui. Similiter & S. Basilii dicit indifferenter in eodem loco & eodem modo, ut S. Chrysostomus; ideo & nos sic diximus, ut dixerunt & ordinaverunt illi, tamen non credimus, confici Corpus & Sanguinem Christi, ut dicunt, quod ante est confectum. Et tamen qua intentione supradicti sancti magistri fecerunt, ignoramus, & si aliud melius videatur vobis, quod necessarium sit facere, parati sumus perficere. Sequitur.

Dixerunt etiam habent dicti Armeni ad celebrandum missam, quia quidam illorum in altari ponunt duos calices, in quibus ponunt panem & vinum, & calices apud eos sunt vel terrei vel lignei: & quidam celebrant missam in communibus vestimentis, quidam induuntur sacris vestibus, & quidam celebrant populo praesente, & quidam excluso populo, & clausis januis sacerdos solus celebrans intrat ecclesiam & exit, & penitus non ostendit populo Corpus Christi, & adhuc in pluribus locis fit isto modo, quod celebrant super janua clausa, quousque sacerdos dicit: Respicite, quando scilicet elevat Corpus sacramentum, ut populus videat, & tunc aperiantur janua ecclesiae.

RESPONSIO. Nos in minori Armenia per omnia facimus, sicut & vos, quia quando nos celebramus, vestimur vestimentis sacris, & ponimus unum calicem argenteum vel aureum cum patena, & alii nimis pauperes de metallo stannato, vel de vitro grosso. Ligneus autem vel terreus apud nos non inveniuntur, & nunquam clausis januis celebramus, sed semper in aspectu populi: tamen in Armenia majori in aliquibus locis inveniuntur particulariter, sicut superius dictum est in articulo, propter metum infidelium, & nos quantum possumus corrigimus, & docemus non facere sic. Sciendum est autem, quod in majori Armenia, qui januis clausis celebrant in quadagesima, in sabbato tantum fit & in Dominica, & hoc particulariter, & in tempore quo elevatur Corpus Domini, aperiunt portas ecclesiae, ut populus videat, quod elevatio Corpus Domini sit necessario, si ve sit ibi populus, sive non.

Item, Armeni non dicunt, quod post dicta verba consecrationis panis & vini in verum Corpus & Sanguinem, quod natum fuit de Virgine Maria, & passum & resurrexit.

RESPONSIO. Contra hoc est textus canonis missae ecclesiae Armenorum, qui dicit: *Per quem, scilicet per Spiritum Sanctum, panem habens, & vinum benedicens, Corpus & Sanguinem veraciter faciens Domini nostri Jesu Christi, convertens per Spiritum Sanctum.* Ex quo patet, quod ecclesia Armenorum panem & vinum per operationem Spiritus Sancti intendit consecrare, & transsubstantiare in verum Corpus & Sanguinem Christi, qui natus est de Virgine Maria, crucifixus & sepultus, & resurrexit, & ascendit in

caelum, sedet ad dexteram Dei Patris, & venturus est judicare. Et Christus idem dicit: *Hoc est Corpus meum. Et Hic est Sanguis meus. Et Qui manducat Corpus meum, & bibit meum Sanguinem, ipse in me habitabit, & ego in eo.* Ergo qui aliud dicit, vel putabit, vel praedicabit, quam illud quod Christus dicit, anathema sit secundum Apostolum. Sequitur.

Sed tenent, quod illud sacramentum fit exemplar, aut similitudo, aut figura veri Corporis & Sanguinis Domini, & hoc specialiter aliqui magistri Armenorum dixerunt, videlicet, quod non erat ibi Corpus Christi verum & Sanguis, sed exemplar & similitudo ejus.

RESPONSIO. Tales magistros cum tali doctrina non cognoscimus, sed maledicimus. Sequitur.

Dicunt etiam, quod quando Christus sacramentum instituit, non transsubstantioit panem & vinum in Corpus suum & Sanguinem; sed solummodo instituit exemplar & similitudinem Corporis & Sanguinis sui, propter quod sacramentum altaris non vocant Corpus, & Sanguinem Domini, sed hostiam vel sacrificium, vel communionem.

RESPONSIO. Error maximus est iste, & quem alias numquam audivimus; quoniam Christus in celebratione Corpus & Sanguinem suum dixit, sicut & nos credimus, & non exemplar & similitudinem Corporis & Sanguinis sui. Sciendum est vero, quod nos panem missae hostiam vocamus, quando nondum consecrata est in altari, & Corpus Christi post consecrationem: communionem autem propter communionem nostram cum eo: sacrificium vero, quia oblationem facimus Deo Patri pro nobis. Sequitur.

Quidam etiam magister vocatus Nerfes, habet in suis libris expressum, quod quando sacerdos dicit haec verba Hoc est Corpus meum, tunc est ibi Corpus Christi mortuum; sed quando sacerdos dicit: Per quem, ut supra positum est, ibi est Corpus Christi vivum; non tamen expressit, si erat verum Corpus Christi ibi, vel similitudo ejus.

RESPONSIO. Opinio dicti magistri super hoc verbo, & si qua alia sunt, quae non sunt recta, non recipiuntur a nobis. Et potest iste errare sicut homo, quoniam & alii magni magistri, qui tamquam sancti honorantur, in multis defecerunt, quae ab ecclesia non recipiuntur pro vero. Quod dicit quod dictus magister non expressit utrum erat Corpus Christi ibi vel similitudo ejus, non dicit verum, quoniam verum Corpus et Sanguinem dicit panem et vinum post celebrationem. Sequitur.

Et quod etiam Armeni illud quod ponitur in eorum canone missae, Per quem panis benedictus efficiatur verum Corpus Christi, sic verum Corpus Christi exponunt, quia efficiatur vera similitudo & exemplar Corporis & Sanguinis Christi.

RESPONSIO. Talem falsam et perniciosam expositionem numquam alias audivimus, nisi in isto libello. Sequitur.

Unde & Damascenus propter hoc reprehendens eos, dixit quod ducenti tunc anni erant, quod Armeni perdidissent omnia sacramenta, & quod illa sacramenta, quae habebant, non erant eis tradita ab apostolis, vel ab ecclesia Graeca vel Latina; sed ipsi, ut voluerunt, sacramenta sibi fuerunt.

ANNO CHRISTI 1244.

1245
ANNO
CHRISTI
1745

ARMENORUM.

1246

ANNO
CHRISTI
1745

RESPONSIO. Non putamus quod Damascenus dicat talia de nobis; & sic dicit, forte propter divisionem nostram ab eis. Sciendum est vero, quod sacramenta quae recepimus a principio ab ecclesia per sanctos patres nostros, ita habemus; primo matrimonium & poenitentiam, quae ante incarnationem Christi dedit Deus hominibus in adiutorium perficere mandata eius, & pervenire ad bona promissa, & Christus etiam confirmavit ista; poenitentiam, praedicando, ut dicitur in Marco: *Si non poenitemini peribitis*; & matrimonium, eundo ad nuptias, & Armeni ita habent; quia peccatoribus praedicat ecclesia Armenorum: conteri de peccatis suis, & confiteri, & poenitere, secundum illud: *Facite fructus dignos poenitentiae*; & B matrimonium habet & praedicat pretiosum, sanctum, & simile Christo & ecclesiae, secundum apostolum; & sicut Christus recepit baptismum in aqua, & mandavit nobis baptismum in aqua in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti, quod & nos facimus & habemus simili modo, sic in articulo LIX. & in multis aliis locis manifestavimus. Sed quando fecit discipulos sacerdotes, dedit potestatem ligandi atque solvendi, secundum illud Marci: *Amen dico vobis quodcumque ligaveritis super terram, erit ligatum et in caelis; et quodcumque solveritis super terram, erit solutum et in caelis*. Sic & nos habemus & facimus, & primam missam ipse Christus fecit, & secundum (eam) corpus & sanguinem suum dedit, quod pro nobis in multis distribuitur in propitiationem & remissionem peccatorum, & mandavit apostolis facere, secundum illud Matthaei: *Hoc facite in meam commemorationem*. Et haec similiter nos facimus, sicut superius in LXV. & in LXVI. articulis manifestavimus. Et confirmationem etiam, secundum consuetudinem totius orientalis ecclesiae usque nunc, episcopi & sacerdotes qui baptizant, dant consequenter post baptismum, sicut in XVIII. articulo & in LXIII. manifestavimus, & licet per hoc differamus ab ecclesia Romana, in qua soli episcopi dant; Graeca autem non, quoniam & ipsi ita faciunt sacramenta quae apostoli dederunt a Christo, & docuerunt ecclesiae. Haec sunt quae etiam & nos habemus, & invenimus in libris apostolorum. Quare falsum est dicere de nobis, quod non habemus sacramenta quae apostoli docuerunt ecclesiae, & quod nova sacramenta finximus pro nobis. Igitur ostendat nobis veritatem sacramentorum, & antiquitatem sacramentorum apostolorum, & tunc corrigemur. Et si non sit ita, cessent a detractionibus suis.

De sacramento vero extremae unctionis, sciendum est, quod aliqui licet pauci faciant secundum consuetudinem Romanae ecclesiae, quemadmodum & nos & aliqui secundum modum Graecorum. Secundum autem majorem partem non faciunt: nunc conamur hoc sacramentum per gratiam Dei, quantum possumus, conformari consuetudini ecclesiae Romanae.

Item, Armeni dicunt et tenent, quod si presbyter vel episcopus ordinatus committat fornicationem etiam in secreto, perdit potestatem conficiendi et ministrandi omnia sacramenta, quae pertinent ad episcopum vel presbyterum, et tamen omnia sacramenta per eos confecta, nullam efficaciam vel virtutem habent, ex eo quod per tales fornicationes perdidissent potestatem conficiendi et ministrandi.

RESPONSIO. Quamvis publici fornicatores

prohibentur ab ecclesia Armenorum, ut non celebrent, non propter hoc quia perdidissent potestatem celebrandi & ministrandi omnia sacramenta, quae pertinent ad episcopum vel presbyterum, & quod nullam virtutem vel effectum habeant sacramenta confecta per eos, ut dicunt supra; sed propter canones sanctorum patrum & scandalum populi, & quia ministri huius magni sacramenti iuxta posse mundi sint. Qui vero in secreto peccat, si de voluntate sua dimittit celebrare propter conscientiam, tunc confessor celebrare non cogit. Si vero veraciter contritus est, & non velit cessare a celebratione, tunc confessor habet dispensare eum per poenitentiam. Sequitur.

Dicunt tamen, quod bonus laicus fideiis Eucharistiam confectam per episcopum vel presbyterum habentem potestatem conficiendi sacramentum Eucharistia, eam aliis ministrare potest.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia tale, quod ad nos non pervenerit.

Item, dicti Armeni dicunt, quod si episcopus vel presbyter committat fornicationem, vel quodcumque aliam speciem luxuria secreto vel publice, perdit potestatem conficiendi et ministrandi sacramenta, quae ad Deum pertinent. Si vero efficiatur haereticus et apostata a fide, ut Sarracenus vel Judaeus, vel committat quodcumque aliud crimen, ut homicidium, perjurium, et sic de aliis criminibus, dictam potestatem conficiendi et ministrandi sacramenta non perdit; sed sufficit, quod de salubris peccatis poeniteat, sive dicta peccata commiserit publice, vel occulte.

RESPONSIO. De fornicatione manifestavimus in LXVIII. articulo. Tamen de homicidiis sciendum est, quoniam sacerdotes Armenorum contra inimicos fidei tempore necessitatis ad bellum vadunt, & si in bello de infidelibus occidunt, tunc propter hoc ab ordinibus non prohibemur; nec quando infideles venientes super Christianos ad occidendum eos, tunc si sacerdotes nostri liberando se, occidunt eos, non inhihemus eis, quin possint celebrare, quia pro fide & iustitia bellant. Aliter vero homicidia poenitent et cessant a celebratione. Apostatam a fide non vidimus celebrare post apostasiam.

Item, Armeni non dicunt nec tenent, quod sacramentum Eucharistia digne susceptum operetur in suscipiente peccatorum remissionem, vel poenitentiarum debitarum pro peccato relaxationem, vel quod per ipsum detur gratia Dei, vel ejus augmentum.

RESPONSIO. Dista Christi in canone missae Armenorum, cui credunt Armeni, sine omni dubitatione sunt contra hoc, quia dicit Dominus: *Accipite et comedite ex hoc omnes, hoc est corpus meum, quod pro vobis et pro multis distribuitur in propitiationem et remissionem peccatorum*. Item: *Bibite ex eo omnes, hic est sanguis meus, novi testamenti, qui pro vobis et pro multis effundetur in propitiationem et remissionem peccatorum*. Et alibi in canone missae scriptum est de corpore Domini, ut hoc sit omnibus nobis accedentibus ad eum, non ad condemnationem, sed propitiationem et remissionem peccatorum; de quo dicit Johannes evangelista: *Sanguis Jesu mundes ab omnibus peccatis*. Et in LVIII. articulo etiam contra se ipsos dicunt, quod adulti baptizantur in remissionem peccatorum, non quia in aqua baptizantur, sed quia dicto chrismate inunguntur, & accipiunt Eucharistiae sacramentum. Ergo sumptio corporis Christi remissionem peccatorum

ANNO
CHRISTI
1147

rum operatur etiam secundum verba eorum, quod est contrarium superscriptis; quoniam sicut per comestionem cibi mors intrat in nobis, sic per spiritualem cibum istum vivificamur & augmentamur in gratia, secundum illud: *Qui manducat corpus meum & bibit sanguinem meum, mortem non videbit in aeternum.* Sequitur.

Sed solum dicunt, quod effectus sacramenti Eucharistia sunt isti; scilicet, quod ille qui recipit hoc sacramentum, Christus manet in eo, quia scilicet corpus Christi intrat in eius corpus, & in ipsum convertitur, sicut & alia alimenta convertuntur in alimentum.

RESPONSIO. Sciendum, quod nunquam non alias talem haeresim audivimus, quoniam si effectus corporis Christi solum hoc esset, quod verteretur in alimentum sicut & alia cibaria, nihilominus tamen apostolus ipsum ostendit esse majus, quam alia cibaria, dicens: *judicium sibi manducat & bibit, qui non dijudicat corpus Domini.* Ecclesia Armenorum effectum corporis Christi in canone missae exprimit aliter: *Recipe a nobis propositionem hanc, & perfice hanc in sacramentum corporis & sanguinis unigeniti tui, & medelam remissionis peccatorum concede nobis manducantibus hunc panem & vinum.* Sequitur.

Et quia eucharistia manet in suscipiente, dicunt quod presbyter qui accipit corpus Christi non debet srebomari postea per triduum; & quia quidam presbyter contrarium fecit, exivit de srebomia sanguis & ignis.

RESPONSIO. Possibile est, quod aliqui de simplicibus faciunt sic, tamen non propter hoc quod corpus Christi & sanguis maneat & convertatur in eis; sed propter insipientem consuetudinem, nec hic de mandato nostro, nec de statuto ecclesiae. Sequitur.

Dicunt etiam Armeni, quod effectus eucharistiae sunt, ut custodiatur accipiens a fulgure & grandine, & ab aliis aeris nocuis impressionibus, & ab infirmitatibus corporis, & salubus malis corporalibus suis vel carorum suorum, & idem dicunt quo ad istas poenitentias corporales de sacramento poenitentiae, quod scilicet homines per dictum sacramentum a talibus poenitentibus custodiuntur.

RESPONSIO. Effectum eucharistiae supra in parte manifestavimus. Quamvis per gratiam sacramenti recipimus multa data optima, & dona perfecta spiritualia & corporalia, & liberamur a multis periculis, temptationibus spiritualibus & corporalibus. De poenitentia vero sic est, sicut in loco suo patefecimus.

* al. xii.

Item, quod sexcenti & xxii. anni sunt, quod concilium supradictum fuit celebratum per Armenos in civitate Manasgardensi: & ibi patriarcha Assyriorum, catholicus, episcopi, & magistri Armenorum determinaverunt, quod in sacrificio altaris non debet misceri aqua in vino.

* al. futurorum.

RESPONSIO. Verum est hoc, quamvis multoties superius diximus, quod nos dictum concilium cum omnibus determinationibus eius non recipimus. Sequitur.

Nihilominus determinaverunt ibi, quod illi qui miscent aquam in vino in sacramento altaris, non habent verum baptismum, quia illa aqua que fluxit de latere Christi in cruce non potest servare nisi sacramento baptismi; & ideo qui aquam ponunt in vino, perdidit sacramentum baptismi. Determinaverunt etiam in dicto concilio, quod si aqua in sacramento altaris poneretur, quod illud sacramentum nullum esset, quia Dominus post consecrationem sacramenti eucharistiae dixit: non bibam de hoc genimine vitis; & ita solum

Agermen vitis debet poni in sacrificio & non aqua.

ANNO
CHRISTI
1148

RESPONSIO. Superius multoties diximus, quod concilium Manasgardense cum omnibus determinationibus suis, quae sunt contra veritatem, non recipimus. Hoc autem quod dicunt, quod illi qui miscent aquam in vino in sacrificio altaris, non habent verum baptismum, ex eo quod aqua solum sacramento baptismi servare potest, & quod in missa, in qua erit aqua, non est missa, ista sunt verba stultitiae, & nescimus certitudinaliter, utrum in dicto concilio determinatum fuit hoc vel non; quoniam quamvis Armeni propter antiquam consuetudinem in sacrificio aquam non ponebant, tamen non dicunt, quod in sacrificio in quo aqua erit, eucharistia non sit, vel ex eo quod aquam ponant, propter sacramentum baptismi. Forte aliquis impius propter rixas & inimicitias dixit tale quid, quod ignoramus. Sequitur.

In quo etiam concilio anathematizaverunt illi, qui ponebant vel ponerent aquam in dicto sacrificio, & in tantum hoc detestantur, quod si in ecclesia Armenorum celebratur missa, in qua miscetur aqua in vino, aliqua pars tecti ecclesiae discoopertitur, ut radius solis in eo intrare possit, per cujus introitum consecratio dictae ecclesiae tollitur, & postea antequam aliquis Armenus in dicta ecclesia missam celebret, oportet quod dicta ecclesia reconcilietur.

C RESPONSIO. Haec omnino falsa sunt, & verba nequitiae.

Item, quod Armeni antiqui dixerunt & tenebant, quod nullus non ordinatus in presbyterem, quantumcumque esset bona vita, poterat consecrare sacramentum eucharistiae.

RESPONSIO. Verum est hoc secundum opinionem antiquorum Armenorum & novorum. Sequitur.

Et quod illi, qui erant in presbyteros ordinati, si mala vita essent, non poterant dictum sacramentum consecrare; sed boni presbyteri hoc facere poterant, & non alii.

RESPONSIO. Quamvis sacerdotes male vitae de facto possint celebrare sicut boni; tamen de jure solum bonis convenit facere secundum apostolum, *primo probet quis seipsum, & tunc de pane illo edat, & de calice bibat, quia qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit, quoniam non dijudicat corpus Domini &c.* Sequitur.

Armeni vero moderni dicunt, quod boni & mali presbyteri, dummodo non dimiserint legem Armenorum, nec effecti fuerint de lege ecclesiae Latina vel Graecae, nec commiserint peccata, de quibus supradictum est, possunt consecrare dictum sacramentum; sed illi presbyteri, qui dimiserunt legem Armenorum, vel facti de lege ecclesiae Graecae vel Latinae, quia eam dimittendo effecti sunt heretici, non possunt consecrare dictum sacramentum.

RESPONSIO. De bonis & malis sacerdotibus supra breviter diximus, quomodo possunt & non possunt. Si vero Latinorum & Graecorum legem dicant rebaptizari & reordinari, tunc verum est, quod illud non recipimus, sive sit de nobis, sive sit de aliis, forte baptizatus non erit. Si vero de ritu ecclesiae Latinae dicunt, tunc verum non est, quia sacerdotes ejusdem ecclesiae amore simili accipimus, sicut & nostros, & baptizatos per eos, & rebaptizati in opprobrium baptismi & reordinati in opprobrium sacerdotii deponuntur ab ordinibus secundum statuta canonum.

Item,

ANNO
CHRISTI
1249.

Item, Armeni habent in quodam canone, quod si aliquis fuisse baptizatus in quibuscumque ecclesiis, qua tenentur quod in Christo essent duas naturas & una persona, & vellet a presbyteris Armenorum recipere eucharistia sacramentum, idem sacramentum non daretur ei per diebus presbyteros, nisi prius abnegaret baptismum, quod acceperat, & malediceret illas, qui dicunt duas naturas esse in Christo, & qui miscent aquam in vino in sacrificio, quibus factis, rebaptizans eum modo Armenorum, & tunc dant ei eucharistia sacramentum, per eos modo Armenorum consecrum.

RESPONSIO. Quamvis Armeni separentur ab illis, qui dicunt duas naturas divitas, ut Nestorius, qui una cum hæresi sua fuit anathematizatus in sancta & universali synodo Ephesina, talibus non dant sacramentum eucharistia, nisi prius abnegent illam hæresim, tamen non separentur ab illis, qui duas naturas dicunt unitas in uno Christo & in una persona, quod & Armeni consentunt & credunt. Illud vero quod dicit, quod faciunt abnegare baptismum & rebaptizant, omnino falsum est, & crimen, quod etiam multoties superius diximus. Sequitur.

Et quod presbyteri Armenorum, dum celebrant missam januis clausis ecclesie, secundum quod supradictum est, maledicunt illos, qui dicunt duas naturas esse in Christo, & qui miscent aquam in vino in sacrificio, & qui aliquam reverentiam faciunt imaginibus Dei vel sanctorum.

RESPONSIO. Quamvis aliquando inter Græcos & Armenos per simplices fuerit controversia de imaginibus, nunc autem ablata est turbatio illa: prælati vero Armenorum semper receperunt imagines sanctorum, & sunt in ecclesiis nostris. Illud vero quod dicunt quod januis clausis maledicunt, dicentes duas naturas esse in Christo, & ponentes aquam in sacrificio eucharistia, hoc non audivimus alias, nisi nunc.

Item, quod apud Armenos majoris Armenia, non sit imago crucifixi, nec alia imagines tenentur sanctorum.

RESPONSIO. Quamvis quandoque aliqui ignorant de Armenis contrarii fuerint, sicut supra in LXXIII. articulo diximus; tamen prælati dicte ecclesie numquam sunt abjecti, sed potius habentur in multis ecclesiis depicti; sed causa, quod non habentur imagines communiter in majori Armenia, est persecutio Sarracenorum, qui dominantur Armenis, & valde persequuntur imagines & habentes.

Item, quod magister Armenorum cum venisset ad quemdam locum, ubi habebat solemniter (sacrificium,) & sacerdos elevasset eucharistia sacramentum, ut videretur a populo, dictus magister maledixit eidem sacerdoti, dicens, quod mysterium fidei in secreto debet teneri, & non populo ostendi, & quod ostendendo dictum sacramentum, sacerdos videbatur dicere populo: non timeatis, unum frustum panis est hoc sacramentum.

RESPONSIO. Sciendum est, quod Nerses episcopus de Orui, qui nunc in Romana curia false se nominat archiepiscopum Manasgardensem, scripserat supradictum errorem a populo Hange, quod est castrum magnum, & a populo de villa Sahap, quæ sunt loca notabilia, domino Jacobo, qui tunc temporis erat catholicus Armenorum, & dictus dominus Jacobus misit legatos dominum Basilium de Malmesbia, qui est episcopus Iconiensis, & Basilium publicum notarium ad inquirendum & certificandum verum

Concil. General. Tom. XXV.

ANNO CHRISTI 1249.

ita esset, sicut scripserat supradictus episcopus ex parte populi dictorum castrorum vel non, sed dictus publicus notarius catholicus Armenorum cum juramento testimonium perhibuit coram domino Makzinitar, qui nunc est catholicus Armenorum, & coram domino Sergio, & domino Basilio, & domino Gregorio, & fratre Daniele, & coram multis aliis, quod de mandato catholico ivimus ad Hanga castrum solemne, & ibi congregavimus quinque episcopos & XII. sacerdotes, & plures burgenes ejusdem loci & magistrum Mahznichar & Diracoe sacerdotem, qui missam celebraverat, propter quem & de quo supradictus Nerses episcopus ex parte dictorum castrorum scripserat errorem & domino Jacobo, & ibi Nerses episcopus inventus est mendax; quia populus ille ad instantiam ejus scripserat errorem, testimonium dederunt unanimiter, & una voce jurando, quod de dicto Makznichar & Diracoe sacerdote talia verba quæ scripsit Nerses episcopus de ipsis non audiverunt, nec de voluntate & licentia eorum scripsit litteram. Tunc rumor magnus fuit, quod si non fuisset ibi, plures lapidassent eum & nepotem suum, qui litteram falsam scripserat de voluntate sui avunculi, & illud tuit principium, & causa persecutionis suæ a diocesi, & fugiens venit ad nos. Nos vero propter hanc falsitatem & alias multas injulitias, quas fecit apud nos & in aliis locis, non potuimus eum recipere in amorem. Quare fugiens de nobis, venit ad vos, & hæc multoties impoluit nobis.

Item, quod fuerunt Bolonia tres Armeni, qui prius fuerant baptizati in forma Armenorum, & postea fuerant baptizati in forma ecclesie Latina, qui homines cum postea venissent apud Florentiam, duo Armeni interrogaverunt eos, an fuissent balmati, vocantes balmationem baptismum receptum in ecclesia Latina; qui cum respondissent quod sic, dixerunt eis, quod abnegarent dictam balmationem; quod cum facere nolent, tantum verberaverunt eos, quod unus ex eis post paucos dies decessit; alios vero duos tandem in carcere retinuerunt, quo usque dictam balmationem abnegarent, dicendo, quod dictam balmationem reputabant ac si unus canis minxisset super eos, & fuerunt per eos, ut creditur, rebaptizati, secundum modum Armenorum, alioquin talibus non darent eucharistia sacramentum, etiam in sine quantumcumque peterent.

RESPONSIO. Supradicta facta nos ignoramus, tamen de hoc valde miramur, quod cum apostolus baptismum unum dicit, & forma cum qua baptizamus est sancta & accepta ab omnibus generalibus synodis, in quibus primatum ecclesia Romana habebat, quomodo sustinet eos, qui rebaptizant baptizatos cum illa forma, quam sanctam & rectam tenet maxime quando vi faciunt.

Item, cum clerici & laici Armeni fuissent baptizati in forma ecclesie Latina, catholicus minoris Armenia fecit eos capi & dehonestari, radendo totaliter eorum capita & undecim barba, & sciendo vestes eorum, & postea in carcere poni; & cogebat eos, quod sacramentum baptismi quod acceperant, in forma ecclesie Romana abnegarent; & quia facere noluerunt, diu fecit eos in carcere detineri.

RESPONSIO. Sciendum est, quod supradicti ecclesiastici & seculares, non propter hoc fuerunt dehonestati, quia cum forma Latina ecclesie baptizati fuerant, sed quia præsentant

K k k

serant tam in occulto quam in secreto erro-
rem introducere in ecclesia: quia ipsi reordina-
ti fuerant, rebaptizati, & multos alios trahen-
tes ad se rebaptizaverunt & reordinaverunt;
aliqui rebaptizabant in balneis, alios in do-
mibus, alios in transitu aquarum, & in oc-
cultis locis & silvis reordinabant. Et causas
dedicationis has dicebant primo, quia quando
primo baptizati fuistis, non eratis capaces rati-
onis, si nescitis utrum sacerdos dixit: *Bap-
tizato te in nomine Patris & Filii & Spiritus
sancti*; & forte non dixit propter ebrietatem,
ideo necesse est vobis baptizari in etate perfe-
cta, ut certitudinaliter a sacerdote formam
baptismi recipiatis, & auferatis dubium de
cordibus vestris. Secundo, quia peccata que se-
cistis, si contingat quod cum poenitentia non
deleveritis, nunc per baptismum sanctificabimi-
ni, & sine poenis purgatorii potestis transire
ad regnum caelorum; & si verum esset, quod
baptizati non essent, rebaptizari & reordinati
necesse fuisset; tunc oportebit notificare prae-
latis ecclesiae, & medelam sanitatis quaerere, &
non occulte & in secreto novum errorem &
malum in ecclesiam Dei introducere, & bo-
nas constantias Christianorum corrumpere. I-
deo correxerunt eos in modico tempore eccle-
sia & rex per suum forum judiciale, & ira-
rum misericordiam fecerunt, dando eis res suas
& constituendo eos ad executionem ordinum.

Item, quod cum archiepiscopi dubitantes an of-
fens vere ordinati & baptizati per Armenos,
venissent ad catholicum, qui nunc est minoris Ar-
menia, datus catholicum vocavit dictos archiepisc-
pos, & inbibuit eis hoc primo, quod non cele-
brarent missam Latinam, sed missam antiquam
Armenicam.

RESPONSIO. De duobus archiepiscopis,
quos dixit, unus vocatur Simeon Bech & al-
ter Nerfes Balo. De Simeone Bech verum est,
quod Theopolis archiepiscopus erat, de Ner-
fes vero, qui nunc est in curia Romana, qui
archiepiscopum Manasgardensem se nominat,
falsum est; quia ipse erat episcopus Urni, &
non de Manasgarde; & illi ad dubitationes
suas erroneas alios inducebant rebaptizando, &
in missarum dubium introducendo, dicen-
tes quod missa Armenorum non veraciter sunt
missae. Ideo dominus Jacobus, qui tunc cat-
holicum erat, vocavit eos & monuit, ut non
facerent a seipsis novam deceptionem, nec
perderent homines in civitate & in habitatio-
ne sua, & non dixit eis quod missam Lati-
nam non celebrarent, quoniam usque in ho-
diernum diem, qui vult & scit, facit. Sequitur.

Secundo praecepit eis, quod non servarent jejunia
ecclesiae Romanae, sed antiqua jejunia Armeno-
rum.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia do-
minus Jacobus, qui tunc catholicum erat,
multoties multos condemnabat ad sententi-
am pecuniarum, qui non observabant quin-
que dies statutos pro jejunio Nativitatis qui in-
cipiunt in XIX. die Decembris, sed custodie-
bant jejunium Epiphaniae secundum antiquam
consuetudinem Armenorum, qui faciebant festum
Nativitatis & Epiphaniae simul sexto die
Januarii. Sequitur.

Tertio, praecepit eis, quod non baptizarent a-
liquem, qui dubitaret de suo baptismo, & veni-
ret ad eos ad petendum verum baptismum; sed
ne dicerent ei, quod baptismus Armenorum est me-
lor, quam baptismus ecclesiae Romanae.

RESPONSIO. Quia supradicti duo episco-
pi non solum baptizabant, qui dubitaret an
esset baptizatus, & dubium esset conveniens,
sed etiam totam gentem in erroneam opi-
nionem inducebant, et rebaptizabant, sicut
in LXXVII. articulo etiam diximus; ideo
monebat eos dominus Jacobus, quod non fa-
cerent, & non dicebat, quod baptismus Ar-
menorum melior esset, quam baptismus Ro-
manae ecclesiae, quoniam nos baptismum Ro-
manae ecclesiae et Armenae ecclesiae unum
scimus, secundum Apostolum, et unus ba-
ptismus non est uno bonus et melior. Se-
quitur.

Quarto, inbibuit eis, ne facerent populum
suum Armenum Latinum, quia dicebat ille di-
ctus catholicum, quod melius erat, quod popu-
lus suus sicut Armenus vadat in infernum,
quam si fierent Latini, & omnes irent in para-
disum.

RESPONSIO. Hoc mandatum per se pa-
tet, quia nullus habens rationem hoc diceret,
neque vellet, quoniam melius est de quacum-
que natione voluerit esse, ire ad vitam, quam
Christianus peccator esse, et ire ad infernum:
quamvis secundum canones generalium conciliorum
populum et dioecesim nostram ab aliis
rapi nolumus.

Quinto, praecepit eis, quod non docerent pu-
eros Armenos nec linguam, nec litteram Lati-
nam, quia quando addiscerent linguam Lati-
nam, amitterent linguam Armenicam & ad
testimonium & confirmationem horum ditorum
est hoc, quod in eodem anno supradictus cat-
holicus consecravit sex episcopos Armenos, & acce-
pit ab eis litteram publicam, quod ipsi non darent
pueros de partibus suis ad discendum litteram
Latinam.

RESPONSIO. Hoc falsum est, et per hoc
patet, quod ipsi qui haec dicunt, tunc nec
linguam, nec litteram faciebant; quomodo
ergo alios docere potuissent? De sex episcopis
etiam, quos ad testimonium pro confirmatione
mendacii sui dicunt, nec dominus Jacobus hoc
fecit, sicut dicit, nec etiam vidimus, nec au-
divimus. Sequitur.

Nec dimitterent aliquem predicatorem Lati-
num, qui predicaret veritatem sanctae Romanae
ecclesiae, in diocesi & provincia sua. Item,
quemlibet episcopum, quem ipse consecrat, fa-
cit anathematizare illos Armenos, qui volunt
fieri veri catholici & obedientes ecclesiae Roma-
nae.

RESPONSIO. Et hoc falsum est, quia
multi praedicatores de ecclesia Romana praedi-
caverunt et praedicant in ecclesia Armena;
et nullum de Armenis umquam excommuni-
cavimus ex eo, quod obediret ecclesiae Roma-
nae, sed potius excommunicamus semper, et
manum adiutricem porrigimus, et contrarios
corrigimus.

Sexto, inbibuit eis, quod non predicarent pa-
pam Romanum caput esse ecclesiae in Orientali-
bus partibus, sed ipse se dicit & facit papam
in partibus Orientalibus, a fine maris usque ad
imperatorem magnum Tartarorum, & multa a-
lia verba inconvenientia & errorem sapientia lo-
cutus est.

RESPONSIO. Summam potestatem papae
Romani, et obedientiam nostram in multis
locis manifestavimus; tamen catholicum Ar-
menorum a primitiva ecclesia usque nunc
habet curam omnium Armenorum. Propter
hoc

A
B
C
D
E

* f. ciebam.

ANNO
CHRISTI
1740.

ANNO
CHRISTI
1740.

1253
hoc vocatus fuit catholicon Armenorum. Nos A septimana ante Dominicam septuagesimam, in
vero interrogavimus dominum Jacobum, qui in sabbato et Dominica: in Armenia vero
tunc catholicon erat, de subscriptis verbis; et minori, in secunda septimana omni die
ipse admiratus respondit talia verba numquam celebrant, et in aliis etiam X. septimanis; in
dixisse. Sequitur. majori vero per IX. septimanas faciunt sicut
et nos, excepta septimana ante septuagesimam.
Sequitur.

Hac omnia inibuit eis dicitur catholicon, & quia noluerunt ei obedire in pradiis, gravem persecutionem contra eos fecit, propter quod unus ex eis post annum cum dimidio venit ad insulam Cypri, & ibi audivit quod dicitur catholicon, consentiente rege Armenia, illos quas illi & aliqui Latini baptizaverant & ordinarunt sub conditione in forma ecclesie Romana, capi fecit, & aliquos sacerdotes ex eis degradavit, & in duro carcere regis posuit: alios vero incarceravit, & adhuc sunt in carcere. B et eorum bona & possessiones fuerunt confiscata, & aliis vendita.

RESPONSIO. Causa persecutionis eorum non est hæc, quam dicunt; quæ autem sit in articulo LXXVII. manifestavimus in parte, sicut et vos audistis per litteras multorum, qui sciunt facta Nerles.

Item, quod presbyteri & episcopi Armenorum imponunt penitentiam illis Armenis, qui veniunt ut baptizentur in ecclesia Græca vel Latina per aliquot annos, ut scilicet jejunent modo Armenorum. Modus autem Armenorum talis est, quod in dicto tempore non debent comedere carnes, pisces, lac, caseum, vel ova. Possunt tamen comedere quoties volent in die. Illi vero Armenis, qui accipiunt Eucharistiam sacramentum in ecclesia Græca vel Latina, imponunt penitentiam quinque annorum, ut scilicet jejunent per dictum tempus modo supra dicto.

RESPONSIO. Qui non sunt baptizati, ut sunt catholicum Armenorum, si volunt parentes, tunc indifferenter faciunt baptizari in ecclesia Latinorum sicut Armenorum; quia plures de principibus Armenorum et filiis eorum baptizati sunt secundum consuetudinem ecclesie Romanæ. Tamen si baptizati fuerunt et rebaptizentur in opprobrium et contumeliam sacramenti Dei, tunc tales non solum cum jeuniis, sed cum igne necesse est corrigere. Penitentiam vero jeuniorum, quam dicunt pro baptismo et communione, nec nos fecimus, nec audivimus talia fuisse inter Armenos: quoniam multi de nobis, qui volunt, indifferenter et cum magna spe communicantur a Latinis sicut a nobis. De jeuniis autem verum est, quoniam supramemorata cibaria non comedimus, excepta quadragesima, in qua semel comedunt: in aliis autem, quando et quantum volunt comedunt: in quadragesima vero communiter jejunant quousque horam nonam diei, et postquam dixerint officium, comedunt aliqui semel, et aliqui incontinentes contra statuta prout placet comedunt.

Item, quod apud Armenos in quadragesima, quam incipiunt Dominica in quinquagesima, non celebratur missa in ecclesiis, nisi in die sabbati & Dominica.

RESPONSIO. Verum est hoc, secundum consuetudinem totius Orientalis ecclesie; in palatio vero regis Armenorum celebratur omni die in quadragesima; et in aliis ecclesiis quando faciunt, non prohibemus. Sequitur.

Nec decem aliis septimanis anni in quibus Armeni jejunant.

RESPONSIO. Falsum est hoc, excepta Concil. General. Tom. XXV.

Magis autem celebrant missas in die sabbati, quam in diebus dieborum temporum, quia communiter omnia festa qua veniunt in septimana, celebrant in die sabbati, exceptis festis assumptionis Beatae Mariae, Exaltationis Sanctae Crucis, qua festa celebrant in Dominica; alio vero tempore anni communiter in ecclesiis non celebrant, nisi dictis duobus diebus in septimana, & tunc etiam ducunt animalia ad officium ecclesie, & occidunt modis supra dictis.

RESPONSIO. Quamvis aliquas festivitates faciunt in die sabbati in majori Armenia, quæ cadunt in fine septimane jejunii, tamen non omnes; solum vero Beate Mariæ et S. Crucis, et omnes alias festivitates, ut docet martyrologium, nos in minori Armenia facimus; et licet quandoque in festivitatibus sanctorum aliqui ob solemnitatem festi præmittunt elemosynam dare pauperibus, tunc occidunt animalia, et cibant famelicos, non tamen secundum supra dictum modum.

Item, quod apud Armenos populus non communicat, nisi in vigiliis Epiphaniæ & in die; ita quod illi qui jejunaverunt, per septimanam ante dictam vigiliam, in dicta vigilia vel nocte sequenti communicant, & faciunt festum Natalis Domini, & ibi anathematizant omnes illos qui faciunt festum Natalis Domini XXV. die Decembris. In sequenti vero die faciunt festum Epiphaniæ, & tunc illi de populo qui volunt communicare, & etiam illi qui non jejunaverunt dictam septimanam. Communicant etiam aliqui in die carne & in sabbato sancto.

RESPONSIO. Armeni communicant in vigilia Epiphaniæ post vespertas in occalu solis, quoniam celebrant missam & in mane, et in cæna Domini, et in sabbato sancto, et in Paschate communiter, et quamvis ante universaliter tota ecclesia Armenorum sexto Januarii faciebant festum Nativitatis et Epiphaniæ, secundum antiquam consuetudinem Orientalis ecclesie: illos vero qui XXV. die Decembris faciebant festum Nativitatis Domini, non anathematizabant, ut dicunt falsè et criminaliter. Nos autem a magno tempore citra in minori Armenia, et qui sequuntur ritum nostrum de majori Armenia etiam festum Nativitatis XXV. die Decembris facimus et docemus.

Item, quod quando aliqui communicari debent per sacerdotem, sic confessio generalis, dicendo genera peccatorum, non descendendo ad aliquod peccatum singulare, & postea populus recitat dictam confessionem in secreto, tamen raro vel nunquam aliquis Armenus confitetur sacerdoti sua peccata.

RESPONSIO. Populus Armenorum communiter secundum consuetudinem ecclesie Armenorum confessus fuit, et confitetur peccata sua sacerdoti singulariter, et sine singulari confessione.

* vel nec dicitur aliis septimanis.

* ai. populus recitat.

ANNO
CHRISTI
1241.

confessione apud nos non debet communicare, nec communicari: sed si aliquando non fit, hoc non est secundum consuetudinem legis nostræ, sed fit ex ignorantia confessoris vel confessi, quoniam Christiani qui non confitentur, valde reprehensibiles sunt & vituperabiles apud nos. Sequitur.

Et si confitetur, non dicit, quod hoc vel illud singulare peccatum commiserit, sed dicit, quod diabolus dictum peccatum fecit, vel quod ad suggestionem alterius hominis dictum peccatum fecit.

RESPONSIO. Licet aliqui ignorantes, dum confitentur, dicunt: Satanas decepit & peccavit, tamen non intelligunt, quod non obstante satana, qui fuit culpabilis, quoniam si intelligerent se esse innocentes, non confiterentur. Sequitur.

Dimittunt autem confiteri peccata sua secreta & singulariter, quia sacerdos peccata eorum revelaret, & multum graves eis penitentias imponeret, propter quod communiter Armeni non confitentur, nisi in genere peccata sua.

RESPONSIO. Secundum consuetudinem ecclesie Armenorum nulla de causa debet confessio revelari. Si vero aliquis hoc fecerit, tunc deponitur & punitur; nec propter gravem penitentiam desistunt a confessione. Sequitur.

Factis autem dicta generali confessione per populum, sacerdos dicit: Ego dimitto vobis peccata vestra, vel Deus dimittat vobis: & aliqui dicunt: Ego dimitto vobis peccata vestra in terra, & Deus dimittat vobis in celo.

RESPONSIO. De forma absolutionis nostræ diximus in XL. articulo sufficienter. Sequitur.

Dicti autem sacerdotes dicunt eis, quod nisi dictas penitentias compleverint, non debent communicare in vita presenti, nec ingredientur in regnum Dei, & erunt exclusi a gratia & benedictione Dei.

RESPONSIO. Quamvis confessores penitentiam, quam injungunt confessis, volunt quod compleant, & si accidat quod non compleant, non propter hoc prohibentur a communione, nisi despexerint penitentiam & noluerint facere, & sint potentes ad hoc, vel per canones & statuta prohibiti sint. In hora vero mortis sine prohibitione communicant. Sequitur.

Et apud Armenos nullam certam formam habent presbyteri & sacerdotes absolvendi subiectos eorum a peccatis suis.

RESPONSIO. Formam absolutionis nostræ modo quo habemus in XL. articulo diximus. Sequitur.

Quod dicti Armeni dicunt & tenent, quod dicta generalis confessio sufficit ad remissionem peccatorum & absolutionem, nec apparet, quod secreta & singulariter aliquis confiteatur peccata sua sacerdoti; dicta etiam absolutio generalis valet ad peccatorum absolutionem, etiam si contritio non precesserit.

RESPONSIO. Non sine causa dicit Spiritus sanctus per prophetam, quod os talium maledictione, amaritudine, & nequitia plenum est, & sub lingua eorum labor & dolor. In L. articulo singularem confessionem dicunt necessariam esse secundum consuetudinem Armenorum, sic dicendo: Si vero postquam ordinatus est, commiserit tale peccatum luxuriæ, oportet quod si absolvi velit, quod non confiteatur suo confessori. Et hic dicit, quod oportet quod secreta & singulariter aliquis confiteatur peccata sua sacerdoti, sed confessionem generalem dicunt

sufficere ad absolutionem & remissionem peccatorum, etiam si contritio non precesserit, quod est falsissimum & contra omnes canones.

Item, Armeni infirmi, quando dicitur eis, quod morti appropinquans, ipsi vel eorum amici petunt communionem, & eam faciunt portare; & quandoque contigit, quod quando multum debiles sunt, sacerdotes ponunt in ore eorum communionem; & quando sunt proximi morti, faciunt sacerdotes de communionis signum crucis super os eorum, & sic reportant communionem.

RESPONSIO. Non oportet dari, nisi his qui volunt & possunt accipere. Hoc autem verum est, quod quandoque talia accidunt, ut dicitur in articulo, & nos correximus & corrigemus juxta posse, quod hoc non sit plus.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod catholicon, episcopi & presbyteri Armenorum eandem & aequalem potestatem habent ligandi vel solvendi, quantum & qualem habuit B. Petrus apostolus, cui a Domino dictum est: Quodcumque ligaveritis super terram, erit ligatum & in caelis, & quodcumque solveritis, &c.

RESPONSIO. Secundum jura canonica & civilia, successores habent auctoritatem predecessorum suorum; papa autem est successor apostoli Petri, & habet auctoritatem Petri, & catholicon est successor Thadæi apostoli, & habet auctoritatem ejus. In Nicæna vero sancta synodo sancti patres congregati, quorum determinationes & canones valde acceptabiles sunt apud nos, sententiam dederunt Romanam ecclesiam caput esse omnium ecclesiarum, cujus caput est papa. Ideo catholicon Armenorum, & alii patriarche sub potestate ejus sunt, & minores eo, scilicet archiepiscopi minores sunt catholicon secundum gradum, & non æquales, ut dicitur hic supra in articulo, & apud nos nullus ignorat hoc, quod catholicon majorem potestatem habet quam episcopi, & episcopi quam sacerdotes, quamvis secundum consuetudinem ecclesie Armeniæ non alstringimus auctoritate subditorum nostrorum populos, scilicet audire confessionem & absolvere large ab omnibus peccatis. Tamen si vobis videatur inconvenienti, parati sumus facere secundum voluntatem vestram modo quo scribetur nobis.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod usque ad concilium Nicænum Romanus pontifex non habuit majorem potestatem, quam alii patriarche; sed tunc de voluntate dicti concilii fuit ordinatum, quod dictus Romanus pontifex haberet potestatem super alios patriarchas; quam potestatem habuerunt Romani pontifices usque ad concilium Calcedonense; sed quia in dicto concilio congregato ad instantiam B. Leonis papa fuit determinatum, quod in Christo erant dua natura & una persona, Romani pontifices perdidissent dictam potestatem, & omnes illi, qui dicto concilio consenserunt, & ex tunc illa plena potestas ligandi vel solvendi, quam Christus dedit ecclesie in persona B. Petri, apud solos Armenos remansit: & hoc etiam Armeni determinaverunt in supradicto concilio Manasgardensi, quod congregatum fuit ibi de mandato cujusdam Sarraceni nepotis Mabometi.

RESPONSIO. Si ante concilium Nicænum papa Romanus majorem auctoritatem habebat, quam alii patriarche, nos huic rei non contradicimus; sed sicut in sancta synodo Nuceri determinatum fuit, sic discimus, cognoscimus & habemus; & pontifex Romanus major est auctoritate aliis patriarchis, sicut in LXXXIV. diximus. Quod autem dicitur po-

ANNO
CHRISTI
1241.

f. Nicæna.

ita

ANNO
CHRISTI
1247.

Ita in articulo: auctoritatem hanc habuerunt A
summi pontifices Romani, &c. usque in finem,
sunt verba rixæ & controversiæ, quæ nunquam
audivimus.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod post con-
cilium Calcedonense Romanus pontifex non habet
plus de potestate super subiectos suos, quam ille
pontifex qui præest Nestorianis super Nestorianos,
& ille qui præest Græcis super Græcos. Dicunt
etiam ulterius, quod papa scit quod potest, & Armeni sciunt quod possunt.

RESPONSIO. Hæc nos non dicimus, nec
alias audivimus, & maledicimus dicentes, &
in LXXXIV. articulo manifestavimus, quod pa-
pa Romanus major est aliis patriarchis.

Item, quod rex Armenorum interrogavit ca-
tholicum minoris Armenia, an si papa excommu-
nicaret eum, reputaret se excommunicatum, quod
respondit quod non, quia papa nihil habet facere
de eo, nec ipse aliquid accepit a papa. Re tamen
dixit, quod si papa mandaret ei, quod dictum
catholicum deponeret, ipse deponeret eum.

RESPONSIO. Utrum rex dominum Jaco-
bum, qui tunc erat catholicum, super talia in-
terrogavit, ignoramus, quia non eramus præsen-
tes; sed quando post mortem regis interrogamus
dominum Jacobum, ipse dixit: hæc ignoro.

Item, catholicum Armenorum hoc modo eligun-
tur, instituntur & confirmantur, & potestatem
pertinentem ad catholicum accipiunt, & deponun-
tur, & aliter puniuntur: quia catholicum Calam-
barum & catholicum de Hactamar viventes eli-
gunt aliquem de genere ipsorum, quem volunt,
& postea consecrant eum in catholicum; non tamen
utiur hoc potestate quousque mortuus fuerit il-
le catholicum qui eum elegit. Postquam autem
mortuus est dictus catholicum, primus sequens ca-
tholicum vadit ad imperatorem Tartarorum, qui
est paganus, & ab ipso confirmatur in catholi-
cum, & ut confirmatur in catholicum per eum exi-
gitur ab eo pecunia, quam solvere potest, qui mo-
dus eligendi & confirmandi catholicum introductus
fuit in ecclesia majoris Armenia per Saporem re-
gem Persarum paganum, qui colebat ignem, &
durat usque nunc. Qua confirmatione facta per
dictum regem, idem rex dat litteras suas, quod
episcopi & subiecti ei obediant, quia est confirma-
tus per eum, & quod daret ei certam quantitatem
pecunie, & postea annuatim alias, & omnes pres-
byteri ad minus dant ei valorem unius floreni an-
nuatim, & de quolibet fœco Christianorum ei sub-
jectorum habet ad minus valorem sex grossorum
argenti annuatim, & dictus catholicum dicto regi
quolibet anno habet dare certam magnam summam
pecunie, quam si non daret, vel aliud crimen
committeret; dictus rex deponit eum, & secun-
dum qualitatem criminis commissi per eum, pu-
nit etiam ad mortem.

RESPONSIO. Supra scripta communiter vo-
ra sunt, exceptis paucis, quoniam quamvis ca-
tholicum Alnancensis & archiepiscopus Akcha-
macensis vadunt ad canem tanquam ad tyran-
num, tenentem mundum, & accipiunt confir-
mationem super potestate temporali & non spi-
rituali, quia canis de spiritualibus Christiano-
rum non curat. Secundo, utrum Saporius rex
Persarum, qui colebat ignem, hoc modo fece-
rit, sicut scribitur superius, vel non, tunc ve-
ro non propter hoc sic fit, quia Saporius sic
fecit; sed quia tyranni hujus temporis qui sunt
canes sic volunt, quia dominantur in illis par-
tibus, & sicut volunt ita faciunt subditis suis.
Tertio, licet episcopi & sacerdotes serviant su-

prædictis catholicum & archiepiscopo, & popu-
lares episcopis & sacerdotibus secundum con-
suetudinem suam; tamen prædicti prælati non
possunt vi extorquere pecuniam a populo, nisi
a cane accipiant mandatum speciale, & hoc
potest esse valde raro. Quarto, quia quamvis
supradictus catholicum Alnancensis & archiepi-
scopus Aktamecensis heredes sibi eligant, tamen
in vita eorum non consecrantur electi, sed post
mortem. Sequitur.

Catholicum vero minoris Armenia sic fit; quia
mortuo catholicum, rex Armenia convocat episco-
pos quos vult, & eligunt tres episcopos minoris
Armenia in catholicum & presentant eos regi,
qui rex coram quolibet electorum prædictorum se-
dit genus, & deinde ille de dictis electis, qui
plus de pecunia dederit regi, per regem statuitur
catholicum, & confirmatur per hoc, quod vas im-
ponit annulum in digito manus ejus, & iste ca-
tholicum qui nunc est, dedit pro confirmatione sua
dicto regi L. millia grossorum, vel valorem ipso-
rum, & quolibet anno dat ei xx. millia grosso-
rum vel valorem. Dicitur autem rex potest depo-
nere dictum catholicum, & aliter punire, quando
vult; & apud Armenos catholicum, episcopi, &
presbyteri nullum ordinem alicui dant, nisi inter-
veniente pecunia, nec chrismata, nec aliud aliud
sacramentum; sed omnia alia talia venalia sunt
apud eos.

RESPONSIO. Veritas hæc est, quod, post
mortem catholicum, archiepiscopi, episcopi,
magistri, abbates & archipresbyteri de manda-
to regis congregantur, & quilibet horum dat
vocem cui vult, scilicet episcopis, magistris, ab-
batibus & monachis: & voces omnium in scri-
ptis dant regi sub sigillis suis. Si vero plures sunt,
rex mandat ut conveniant in duobus vel in
tribus; deinde rex cum concilio suo de tribus
his elegit unum quem vult, & in die conse-
crationis rex flexis genibus ponit annulum in
digito ejus, osculando manum dexteram, &
redit ad locum suum, & tunc accipiunt eum
prælati, & consecrant eum secundum consue-
tudinem catholicatus. Tamen consensus regis
in electione catholicum cum argento non fit,
ut dicitur in articulo. Sequitur.

Dictus autem rex potest deponere dictum ca-
tholicum, & alias punire, quando vult.

RESPONSIO. Rex catholicum de jure nec
deponere potest, nec punire, sed si aliquid
malum fecerit contra canones, illa de causa
canones deponunt eum & puniunt; tunc rex
congregat episcopos qui elegerunt illum catho-
licum, & deponit eum & punit: sed de hoc
quod in articulo dictum, quod apud eos catho-
licum, episcopi, & sacerdotes nec ordines, nec
chrismata, nec aliud aliud sacramentum dant
alicui, nisi interveniente pecunia, falsum est
hoc: quamvis aliqui ante & post ordinationem
episcopo dant aliquid per modum encenii se-
cundum quod volunt, & non pretium gratiæ
ordinum.

Item, quod imperator majoris Armenia, quan-
do confirmat dictos catholicum, dicit eis: Eatis &
faciatis officium secundum fidem vestram, &
mandamus, quod possitis benedicere, maledice-
re, & ligare & solvere secundum fidem vestram,
prout vobis videbitur expedire; & volumus, quod
Christiani qui sunt sub nobis obediant vobis,
& si obedire nolent, mandamus, quod illi qui
præfunt terræ, eos cogant vel puniant, & de
hoc dat eis privilegium.

RESPONSIO. Hæc nos nescimus utrum li-
gan-

ANNO
CHRISTI
1247.

ANNO
CHRISTI
1259

gandi vel solvendi mandatum dent ipsi, nec sit de voluntate nostra vel per canones, nec nos corrigere & dirigere possumus, eo posito, quod sic fieret, sicut dicitur in articulo. Sequitur.

Et eodem modo fit per regem minoris Armeniae, de catholico minoris Armeniae.

RESPONSIO: Falsum est hoc, quoniam rex ipsi catholico non dat privilegium, nec auctoritatem ligandi, absolvendi, maloticiendi & benedicendi; quia quod non habet, dare non potest: catholico vero habet auctoritatem hanc de Christo, mediantibus apostolis & eorum sequacibus. Sequitur.

Et rex minoris Armeniae eligit ipsos episcopos & presbyteros, accepta pecunia ab eis; & postea illos electos in episcopos mittit ad catholicum, ut consecrentur per eum, & presbyteros ad episcopos, ut ordinentur per eos: qui etiam episcopi & presbyteri ordinantur per catholicum & per episcopos pecunia.

RESPONSIO. Episcopi minoris Armeniae de voluntate regis eliguntur & constituuntur, & causa ista est, quoniam monasteria cum redditibus suis de patrimonio regis sunt; & dioeceses episcoporum & monasteria cum redditibus suis mixti sunt simul, quia de causa sine voluntate regis non fit; & si quandoque catholico electionem putat esse inconvenientem, violenter non facit fieri. De pecunia vero sciendum est, quod non per bonam consuetudinem, nec per canones potest fieri. Si vero facit, peccat. Qui nunc majori Armeniae veniunt, cum litteris testimonialibus, catholico consecrat eos auctoritate sua. Tamen illud, quod dicitur de sacerdotibus, quod rex accipit pecuniam, & mittit eos ad episcopos ut consecrentur, omnino falsum & in LXVIII. articulo breviter manifestavimus modum dandi & accipiendi de sacerdotibus: sic fit de episcopis. Sequitur.

Et autem ipso quod sunt consecrati vel ordinati, a Deo immediate post consecrationem accipiunt potestatem ligandi & solvendi, communem illi, quam dedit Christus B. Petro apostolo, & tantam potestatem habent presbyteri, sicut episcopi & catholico.

RESPONSIO. De hoc respondimus in LXXXIV. articulo sufficienter.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod potestas illa, quam Christus dedit B. Petro dicendo ei; Quodcumque ligaveris super terram, &c. Fuit solum data persona Petri, & pro ipso solo: ita quod hac potestas non transiit ad aliquem eius successorem.

RESPONSIO. In articulo LXXXIV. manifestavimus quomodo successores habent auctoritatem praedecessorum, sicut nos habemus & dicimus, & malum hoc noviter inventum, nullus qui utitur ratione cogitat.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod generalis potestas super totam ecclesiam Christi non fuit data Petro, nec successoribus eius a Christo; sed hac potestas fuit eis data per concilium Nicaenum, quam tamen potestatem postea successores Petri perdidit.

RESPONSIO. Haec de novo audivimus; sed nos bene habemus hoc in scriptis, quod volumus dicere, quod in prima & secunda synodo Niceni patres sententiam dederunt, quod ecclesia Romana caput esset aliarum ecclesiarum. Similiter & pontifex Romanus excellentior quam alii pontifices. Igitur nos sic dici-

amus & habemus non solum, quia in sancta synodo determinatum fuit; sed quia Christus oves suas Petro recommendavit pascere. Illud vero quod dicunt, quia successores Petri auctoritatem perdidit. Haec sunt verba rixae & non caritatis, nec veritatis; & absit, quod talia verba stolida per mentes nostras transferant.

Item, quod apud Armenos non sunt nisi tres ordines, scilicet, acolytatus, diaconatus, & presbyteratus.

RESPONSIO. Secundum consuetudinem nostram acolytum vocamus ostiarium, quem facimus sub ista forma; quia in fine orationis ostiario dat episcopus clavem in manu, accedenti dicendo: *Accipe auctoritatem claudendi & aperienti portas ecclesiae sanctae, & scindit crines per modum crucis, & in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* Secundo dat candelam in manu ejus, & dicit: *Accipe auctoritatem accendendi lampades sanctae ecclesiae.* Tertio dat libros in manu ejus, & dicit: *Accipe auctoritatem legendi libros divinos sanctos novi & veteris testamenti.* Et haec tria vocamus acolytatus ordinem. Post subdiaconos ordinamus: post orationem & alias orationes, ponit episcopus manum super capita eorum, & in fine induunt vestimenta, & ponunt manipulum in manu sinistra, & istos vocamus subdiaconos & exorcistas, & sic sunt quinque ordines. Ordinem vero diaconatus sic damus: post multas ordinationes & orationes, quas dicit episcopus super diaconum juxta altare; deinde convertit episcopus faciem diaconi ad populum, & ambas manus ponit super caput ejus, & altantes sacerdotes ponunt unam manum super humerum, & aliam elevant ad Deum, dicendo alta voce episcopus & sacerdotes: *Divina & caelestis gratia, qua semper implet necessitatem administrationis apostolicae ecclesiae, voca talem de subdiaconatu in diaconatum & ad ministracionem sanctae ecclesiae secundum testimonium persona sua & populi, & populus dicit ter: Dignus est.* Deinde convertit eum ad orientem, flectendo genua coram episcopo, & ponit manum super caput ejus dicendo: *Ego ponam manum meam super eum; vos omnes orate, ut dignus sit iste gradum diaconatus incorrupte observare ante sanctum altare Dei.* Post haec dicit multas orationes & epistolas. In fine vero episcopus ponit stolam super humerum sinistrum dicens: *Accipe mandam & sanctam stolam de nomine Domini nostri JESU CHRISTI, & tradidit evangelium in ecclesia Dei ad audultationem vivorum & memoriam mortuorum.* Deinde tradit thuribulum cum incenso dicens: *Accipe licentiam dare odorem suavitatis ad ministracionem sacramenti Dei.* Quando vero sacerdotem ordinamus, hoc modo facimus

post aliquas orationes, quas habet dicere episcopus tenendo manum super caput ejus, convertit eum ad populum, & dicit: *Divina & caelestis gratia &c.* Illo modo sicut superius in ordinatione diaconi diximus, et deinde dicit episcopus multas orationes, et legit multas lectiones, et post haec omnia sacerdos qui noviter ordinatur aperit manus adhaerentes ad invicem, et episcopus cum chrismate per modum crucis signat ambas manus ejus, sicut superius diximus, sic dicens: *Tu, Domine magne, sanctitate & benedictione manus istorum & omnia qua tibi benedictus benedic, & quod manus istorum signabunt in nomine tuo confirma, & perfice ut sint confortati per gratiam Domini nostri Jesu Christi.* Post haec accipit episcopus patenam cum

ANNO
CHRISTI
1260

ANNO
CHRISTI
1111

ANNO
CHRISTI
1111

cum corpore Domini et calicem cum sanguine, et dat in manibus eorum dicendo: *Accipe potestatem per gratiam Dei signare & perficere sanctam eucharistiam pro vivis & mortuis.* Deinde ponit episcopus dextram super novos sacerdotes et dicit: *Benedicte Dei Patris, & Filii, & Spiritus sancti, descendat super vos, qui perfecti estis in ordine sacerdotali, offerre propositionem corporis & sanguinis Christi Dei nostri pro pace in remissionem peccatorum, populo Dei, cui dat gloria, potentia & honor, &c.* Modum et rationem istorum ordinum dominus Bermundus comes Quiquensis secundum antiquam consuetudinem Armenorum, et secundum novam consuetudinem, quas ecclesia Armenorum impetravit ab ecclesia Romana a CC. annis citro interpretavit in lingua latina, et misit vobis et demum etiam poteritis videre veritatem. Sciendum, quod a predecessoribus nostris sic pervenit ordo sacerdotis, et ita sic nos fecimus & facimus. Sequitur.

Quod ordines conferunt episcopi promissa vel accepta pecunia.

RESPONSIO. Item istius in LXXXVIII. articulo diximus. Sequitur.

Eodem modo dicit ordines presbyteratus & diaconatus conferens, scilicet per manus impositionem, dicendo quadam verba, hoc solum mutata, quod in ordinatione diaconi exprimitur ordo diaconatus, & in ordinatione presbyteri ordo presbyteratus.

RESPONSIO. Veritatem sicut habemus supra manifestavimus. Sequitur.

Nullus autem episcopus apud nos potest ordinare alium episcopum, nisi solus catholicus: qui catholicum tenet potes se pontificale, ubi continetur modus consecrandi episcopum dictum; qui catholicum nullum in episcopum consecrat, nisi data vel promissa pecunia secundum facultates consecrandi in episcopum vel valorem episcopatus.

RESPONSIO. Verum est quod secundum consuetudinem ecclesie catholice solus consecrat omnes episcopos vel archiepiscopos Armenorum, assistantibus episcopis vel archiepiscopis, & facimus secundum canones sine pecunia, & episcopi consecrati a catholicis servium secundum valorem episcopatus. Sequitur.

Et in majori Armenia consecrantes episcopos, presbyteros, diaconos, vel acolythos in communibus vestibus stant, dum praelibita faciunt, & etiam ordinandi.

RESPONSIO. Quamvis talia prius facta fuerunt, & ab aliquibus paucis & simplicioribus: nunc vero cum sanctis vestimentis communiter faciunt, maxime qui obediunt nobis, & de die in diem quantum possumus corrigimus.

Item, quando aliquis ordinatus est in diaconum, episcopus dat ei licentiam quod contrahat matrimonium cum virgine: quo matrimonio contrahente ministrat in dicto ordine, & potest etiam, stante matrimonio, promoveri in sacerdotem.

RESPONSIO. Semper apud nos in acolythatus ordine qui volunt in cordes inculares fieri, accipiunt uxores virgines, & deinde subdiaconi & diaconi sunt, & serviunt in ordine diaconatus, & ideo falsum dicit, quod prius diacones sunt, & deinde uxorem accipiunt. Sequitur.

Si existens diaconus, accipiat secundam uxorem, postea non promovetur ad sacerdotium.

RESPONSIO. Verum est hoc.

Item, in Armenia majori, quando aliquis ordinatur in diaconum, non datur liber evangelorum, nec sola, sub certa forma verborum, nec quando

aliquis ordinatur in presbyterum, datur ei calicem cum vino, nec patens cum pane sub certa forma verborum, quibus utitur ecclesia Romana, nec inauguratur eius manus.

RESPONSIO. La majori Armenis episcopi, qui a nobis consecrantur, ita sicut manifestavimus in XCII. articulo: qui vero non obediunt nobis, eos non bene cognoscimus veraciter.

Nec quando aliquis ordinatur in episcopum, ponitur liber evangelorum in cervico & in spatulis ejus, nec caput nec manus inauguratur eius chrismate, ut fit in ecclesia Romana. Catholicon etiam majoris Armenia soli consecrant episcopos, assistentibus eis aliis episcopis.

RESPONSIO. De minori Armenia ponimus evangelium super spatulas, & unguimus posticem & caput, sicut in LXV. articulo expressimus. & assistant multi episcopi in consecratione. In majori vero Armenia, qui non obediunt nobis, quomodo faciunt, nos nescimus veritatem.

Item, quod catholicon majoris Armenia dedit potestatem cuidam presbytero, ut possit ordinare in diaconos quos vellet de subjectis, cum tamen apud Armenos minoris Armenia, nullus possit ordinare aliquis in presbyterum & diaconum nisi solus episcopus.

RESPONSIO. Hoc vero falsum est, quia non invenimus aliquem catholicon minoris Armenie, qui dederit sacerdoti licentiam diaconos ordinare, quoniam apud nos solus episcopus potest diaconos ordinare, & non sacerdos.

Item, catholicon minoris Armenia, quando vult consecrare episcopos, induit se vestimentis sacris, ipse tamen solum dictam consecrationem facit, & si aliqui episcopi sint presentes propter honorem ejus, non consecrant cum eo episcopum; sed solum assistunt in missa, quando celebrat catholicon, sicut cardinales, quando papa celebrat, nec tenent librum pontificalem, nec orationes dicunt, qua dicuntur per episcopos assistentes in consecratione episcoporum.

RESPONSIO. Quamvis catholicon solus dicat orationes consecrationis, tamen episcopi qui assistunt participant cum eo, quia aliqui de assistentibus episc. tenent manus accedentis; & alii evangel. tenent super humeros accedentis, & alii tenent manus super humeros ejus, quando catholicon consecrat & unus episcopus legit evangelium secundum quod convenit, & oranes alta voce dicunt: *Divina & celestis gratia, &c.* sicut in ordine diaconatus scriplimus. Ideo verum non est quod dicit, quod nihil faciant episcopi assistentes ei, quamvis episcopi assistentes non habeant librum pontificalem.

Item, quod catholicon Armeniorum conveniunt cum episcopis eis subjectis, qui non per successione veniunt, ad certam quantitatem pecunie ei dandam; quam si non solvunt, deponit eos, & consecrat alios episcopos loco ejus, & cum suis litteris scribit populo, quod ipse episcopum primum deposuit & alium constituit, ex quo contigit, quod frequenter propter talem causam in uno episcopatu sunt tres vel quatuor episcopi: remanentes simul Episcopus & depositus per eum iterum restituit ad suum episcopatum, si bene servavit ei pecuniam, de qua cum ipse convenit.

RESPONSIO. Episcopus non dantes pecuniam raro contigit deponere; tamen multoties quia sunt in subjectione infidelium, non obediunt aliquando catholicon, vel alter alterius episcopatum rapit, vel contrariatur veritati, vel

ANNO
CHRISTI
1111

vel unioni ecclesie orthodoxe, vel quia propter mala merita sua populum scandalizat, & quando vocamus eos, ut veniant ad nos, ut corrigantur, ipsi non obediunt, nec veniunt, ideo deponimus eos, & propter tales causas, tales privantur ab episcopatibus suis, & alii in loco eorum substituntur; tamen episcopus depositus si injuste sit depositus, propter invidiam & falsum testimonium processu temporis examinatione facta & veritate reperta, qui injuste fuit depositus, tunc restituitur ad episcopatum suum. Sequitur.

Illos vero episcopos, qui veniunt per successionem, quando non solvunt ei pecuniam, de qua cum eis convenit; dicitur catholicum eos excommunicat, nec dat eis christisma; quousque solvunt dictam pecuniam.

RESPONSIO. Quoniam inobedientes reputantur episcopi, & censum debitum de jure nostro & consuetudine, quam tenentur dare sedi nostrae, & non dant; hoc puniendo increpat in spiritualibus, quousque reddiderint centum ecclesie debitum.

Item, catholicum minoris Armenia tenet penes se unam brachii & manum adhuc integram B. Gregorii, qui fuit catholicum, & fuit ordinatus episcopus more ecclesie Græcæ, quam unam & manum dicitur catholicum ponit super caput & manus illorum, quos ordinat in episcopos, & dicit, quod si dicta manus impositio & brachii non fieret super caput & manus illorum, qui per eum ordinantur in episcopos, non essent ordinati in episcopos; quia impositio dicti brachii & manus faciunt consecrationem episcoporum, & propter hoc ipse nullus episcopos ac episcopos recipit, qui ordinati fuerunt per alios catholicum Armenia majoris, quod nullus alius catholicum, nisi ipse, dicitur brachium & manum Gregorii habere.

RESPONSIO. Hoc omnino falsum est, quia quamvis dextera B. Gregorii sancti patris nostri, qui fuit successor B. Thadæi apostoli, & convertit gentem Armenorum, cum multis passionibus & miraculis de idololatria ad cultum Dei, ponamus super capita episcoporum signando, tamen non dicimus nec habemus, prout habetur in articulo, quod impositio dicti brachii seu unæ faciat consecrationem episcoporum, quoniam patet manifeste falsum; quia secundum hoc sequeretur, quod nullus de aliis episcopis esset episcopus; quos omnes tamen reputamus episcopos, & illos etiam qui de catholico Albanensi & archiepiscopo Akathamateni consecrati sunt, quamvis cum ipsis propter eorum rebellionem non participamus, tamen quando uniuersum se ecclesie nostrae, recipimus eos ut episcopos.

Item, quod Armeni venientes ad Italiam, dicunt se esse expulsos de episcopatibus suis per Sarracenos, cum tamen hoc verum non sit; & dicunt se esse archiepiscopos, cum tamen in Armenia nullus sit archiepiscopus, ad hoc ut possint pro pecunia vendere religiosis mendicantibus episcopatus; & multi ex eis magnas pecunias exigunt, & multos episcopos taliter fecerunt, & in curia Romana etiam multos ordinarunt in presbyteros & diaconos sine licentia diocesano, in quorum diocesi habitabant, & pro pecunia & persecuti sunt & persequuntur illos Armenos, qui secundum ritum ecclesie Romanae baptizabantur, & illos qui fidem Romana ecclesie tenent; & dicunt, quod ecclesie Romana errat; sed episcopi Armeni bonam & rectam fidem tenent.

RESPONSIO. Potest esse, quod supradicti

episcopi fugientes de tribulationibus veniunt ad vos, ut quiescerent tamquam pueri ad patrem, licet non cum litteris & verbis nostris. Ideo ipsi respondeant pro se ipsis. De hoc vero, quod dicunt, quod Armeni non sunt archiepiscopi, falsum est hoc, quia multi archiepiscopi sunt in minori & majori Armenia, quamvis suffraganeos non habeant, quia aliqui episcopatus vacant, qui dissipati sunt per infideles, & aliqui de archiepiscopis in majori Armenia episcopatus suffraganeorum suorum rapuerunt; & quia sub potestate infidelium sunt, eos vi dirigere non possumus. Pro persecutione vero Armenorum, qui iterum rebaptizati sunt, sciendum est, quod nos contrarium audivimus ab aliquibus, qui appellaverunt ad nos, quod sine mandato papæ condemnauerunt illos qui sunt in monasteriis Armenorum in terra Latinorum, & condemnant & incarcerant, quousque coacti chirographum propria manu dent scriptum, quod non sunt baptizati, & tunc baptizant eos, & persequuntur eos quousque fugiunt de partibus vestris. Notandum, quod ipse sibi contrarium dicit, quia in articulo LXXVIII. dicit, quod duo archiepiscopi dubitantes, &c. & nunc dicunt, quod in Armenia nullus sit archiepiscopus: ex quo patet simplicitas & falsitas eorum.

Item, quod apud Armenos nulla est certa forma verborum exprimens consensum matrimonii inter virum & uxorem; immo multi per parentes & amicos coguntur venire ad ecclesiam, ut matrimonium fiat inter eos; & quousque unus vel ambo dicant, quod volent inter se matrimonialiter copulari, tamen matrimonium fit inter eos in facie ecclesie.

RESPONSIO. Apud Armenos est forma verborum, quæ contentum matrimoniale manifestant inter virum & uxorem. Igitur primo mediantibus parentibus sponsi & sponsæ loquuntur ad invicem, & si consentiunt, desponsant se invicem per traditionem annuli; & quando veniunt ad portam ecclesie, tunc promittit fidem unus alteri cum talibus verbis: Interrogat sacerdos sponsum, dicendo: *Si talis mulier efficiatur cæca, clauda, leprosa, infirma, dominus est?* quod sonat in lingua Armenica: *Vit accipere eam?* Tunc sponsus respondet: *Dominus sum*, hoc est, consentio in eam. Deinde sponsam interrogat, & ipsa respondet in simili forma, & cetera talia, & in libro quem olim miseramus vobis, inveniatis sufficienter super ista materia. Deinde introducit in ecclesiam, & dat benedictionem, & huic respondet, *ad domum.* Et hæc est consuetudo generalis omnium Armenorum. De violentia vero, quam dicit fieri per parentes & amicos, contra voluntatem viri & uxoris, in terra nostra non fit. Si vero accidat in terra infidelium, tunc per episcopos cum excommunicationibus & pœna pecuniaria corriguntur & diriguntur.

Item, quod inter Armenos gradus consanguinitatis & affinitatis, qui apud eos pro eodem habentur, observantur usque ad septimum gradum. Si tamen aliqui existerent in tertio gradu & infra inter se matrimonium contrahant, permittentur stare in tali matrimonio, & non inquietantur super hoc per episcopos.

RESPONSIO. Secundum antiquam consuetudinem gradum consanguinitatis custodiebamur usque ad septimum gradum: nunc vero usque ad quintum gradum observamus; & si infra contrahatur per simplices, dirimuntur, & gradum affinitatis usque ad duos vel tres, & non amplius, ut dicunt.

Item,

ANNO
CHRISTI
1111

ANNO
CHRISTI
1742.

ANNO
CHRISTI
1742.

Item, quod apud Armenos, si post matrimonium A
contractum, & carnali copula subsequuta, & pro-
le suscepta, viro non placeat uxor, vel o conuer-
so; ille cui non placet alter conjux vel ambo, si
sibi mutuo non placent, vadit vel vadunt ad epi-
scopum seu sacerdotem, & eis data pecunia, se-
cundum quod ad invicem conveniat, episcopus seu
sacerdos separat dictum matrimonium, & licen-
tiam dat alteri nubendi, etiam tum altero conjuge
invito, & hoc fit multoties apud Armenos.

RESPONSIO. Hoc nunc non facimus, &
si inveniatur qui talia fecerit amplius, secun-
dum præcepta ecclesie nostræ, ipsum episcopum
deicimus ab episcopatu suo, & privamus ab
executione ordinum, & bona confiscantur ad pa-
latium regis. Et hoc confirmatum est per spiri-
tuale & temporalem curias nostras. Tamen
eunuchos & dæmoniacos post spatium septem an-
norum separamus. In Armenia autem majori
adhuc multotiens fit illud, quod superius di-
ctum est.

Item, apud Armenos multi sunt qui habent plu-
res uxores simul, quia viri habentes uxores in
uno loco, cum se propter mercaturas vel alias
transferant ad alia loca, accipiunt alias uxores
in distis locis, ad que se transferunt: in locis
etiam propriis manentes, multi sunt qui duas
uxores viventes simul habent, quarum unam acci-
piunt post aliam, etiam in facie ecclesia talia
matrimonia facientes.

RESPONSIO. Plures uxores simul habere
non fit apud nos legitime, & non vidimus
tamen uxorem & fornicariam multotiens inle-
gitime accidit simul habere. Quod de merca-
toribus dicit, potest fieri incongrue, & sine le-
ge. Illud etiam quod dicit, quod duas uxores
simul viventes matrimonialiter habent commu-
niter, falsum est, & contra canones: quia
Christus non plures, sed dixit: Duo erunt in
carne una. Sequitur.

Spurii etiam apud eos ita succedunt in heredi-
tatem, ac si legitimi essent, & promovantur sine
alia dispensatione ad omnes ordines, & ad episco-
patum, & etiam ad statum catholicum, sicut de
facto est de nepote Zacharia, qui erat filius con-
cubina patris dicti Zacharia, qui pro-
prie est in episcopum post patrum suum.

RESPONSIO. Apud nos spurii ad gradum
sacerdotii non possunt ascendere, secundum con-
suetudinem & canones ecclesie nostræ, & si
contingat, fit contra statuta. De nepote au-
tem dicti domini Zacharia, de quo dicitur
quod est spurii fratris domini Zacharia, hoc
non audiveramus, & cum audivimus & quæsi-
vimus, tunc fuit nobis dictum, quod de licen-
tia domini Johannis fuit factum.

Item, quod cum Armeni dicant, quod in ipsa
unione natura humana in Christo conversa fuit in
divinitatem; dicti Armeni dicunt & credant,
quod Christus in judicio, in forma divina appa-
rebit & judicabit, & non in forma humana.

RESPONSIO. In XX. & in XXI. & multis
aliis manifestavimus, quod secundum fidem Ar-
menorum, nec humana natura conversa fuit
in divinam, nec divina in humanam; sed di-
vina & humana nature unitæ fuerunt in uno
Christo non confuse & indivisibili unione, &
ita falsum imponunt Armenis, & sic necesse
non est hoc repetere: tamen de modo & ap-
paritione Christi in judicio, ecclesia Armeno-
rum in simbolo, contra hoc ostendit quod ha-
bet & credit, dicens: Venturus est in corpore
ecclie forme hominis & gloria Patris judicare
Concil. General. Tom. XXV.

vicos & mortuos. Ecce forma Dei. Idem &
Matthæus dicit: Venturus Filius hominis in glo-
ria Patris sui. Et Johannes Apocal. 1. Ecce
veniet in nubibus caeli; & videbunt eum omnes
oculi & qui vulneraverunt eum. Quomodo ergo
Christus erit in judicio Filius & eodem corpore
quod accepit a virgine, & non habebit figuram
hominis? quod est valde falsum & phantasticum.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod est gene-
rale judicium, iusti & impii in aeternum vivent,
quia ex tunc non morientur.

RESPONSIO. Verum est: iusti autem in
gloria, & impii in penis. Sequitur.

Dicunt tamen, quod ex iustis hominibus aliqui
ibunt in paradysum caelestem post judicium, & alii
in paradysum terrestrem. & alii in terram istam;
ut supra dictum est, in quibus locis nullam pe-
nam sustinebunt.

RESPONSIO. Quamvis invenitur, quod ali-
qui putaverint hoc, tamen opinio ista non ca-
pitur a nobis, quoniam nos recepimus & credi-
mus, ut Christus dicit, quod iusti ibunt in vi-
tam æternam, & peccatores ad penas æternas.
Sequitur.

Dicunt tamen, quod vita æterna etiam in illis
qui ibunt in paradysum caelestem, non consistit in
Dei visione faciali & frustione; quia Dei essentia
a nulla creatura nunquam videbitur, sed solum-
modo claritas ejus.

RESPONSIO. In VIII. articulo sufficienter
C ad hæc fuit responsum.

Item, quidam catholicorum Armenorum scripsit
& dixit, quod in generali resurrectione cum cor-
poribus suis omnes homines resurgent.

RESPONSIO. Verum est. Sequitur.

Sed tamen in corporibus eorum non erit sexuum
discretio, quia si talis discretio sexuum esset inter
eos, tunc viri ducerent uxores, & mulieres nu-
berent, cujus contrarium Dominus dixit: sed re-
surgent viri & mulieres cum corporibus suis in
alia forma, in qua non erit sexuum discretio.

RESPONSIO. Sicut audivimus & didicimus
a tanto evangelio, quando resurgent omnes in
resurrectione generali cum propriis corporibus
suis, nec viri uxores accipient, nec mulieres
viros; sed erunt ut angeli, qui in caelis sunt;
& ita credimus & habemus, quoniam post re-
surrectionem generatio non erit, tamen quod
cum sexu virili & femineo resurgendi sunt, de
hoc communiter ab ecclesia Romana certificati
sumus & placet, & contrarium non recipimus,
quamvis apud nos invenitur opinio nunc dicta
in articulo.

Item, Armeni tenent, quod si aliquis fit in pe-
riculo moriendi, & non habeat tempus recipiendi
communione, quod faciunt crucem cum manu in
terra, & de qualibet brachio dista crucis accipiunt
modicum de terra & comedunt, & hæc comestio
terra habetur per eos pro communione.

RESPONSIO. Hæc sunt phantasia vetularum
& simplicium, & responstionis non digna, quo-
niam non quicquid vetulæ quandoque dicunt,
E apud nos est lex; quia hoc anno in terra no-
stra plus quam decem millia Christianorum a
gladio infidelium occisi sunt, & nunquam ab
aliquo audivimus, quod aliquis cum terra com-
municatus fuerit.

Item, quod aliqui magni homines Armeni laicis
dixerunt, quod sicut bestia in morte expirat, &
sic moriuntur: ita & homines: & sicut bestia cum
semel mortua fuerint, nunquam resurgunt: ita
nec homines postquam mortui fuerint, resurgunt.

RESPONSIO. In terra nostra per gratiam
LIII Dei

1267

ANNO CHRISTI 1141

Dei tales heretici non inveniuntur, sicut ipsi dicunt, tamen si in majori Armenia inveniantur, ignoramus, & talia alia non audivimus, excepto de quibusdam hereticis, qui sunt in majori Armenia in contrata Manassur, & vocantur filii solis, & quamvis ipsi habeant in majori Armenia, & loquantur Armenice, tamen Armeni non sunt; sed colunt solem, & sunt infideles manifesti, & operantur multas alias turpitudines, quas propter proximitatem transimus.

Apud Armenos nullus punitur de quocumque errore, quem tenet.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia multi puniuntur de erroribus spiritualibus, & de malis corporalibus, quantum convenit & possibile est secundum conditiones temporum.

Item, apud Armenos sunt multi alii errores a predictis, qui errores continentur in infrascriptis libris Armenorum, quorum primus intitulatur Tonapachaz, id est contra sectivitates, quas ecclesia Romana celebrat & Graca. Secundus liber vocatur Anadoarmat, id est Radix fidei. Tertius liber vocatur Johannes Mandagonensis. Quartus liber vocatur Johannes Ossinenis. Quintus liber vocatur Myastofuruy, id est unius locutionis. Sextus vocatur Michael Patriarche Antiocheni. Septimus vocatur Paulus Taronensis. Octavus intitulatur Occenenis. Nonus vocatur Mattheus. Decimus vocatur Canonum apostolorum, in quo continentur omnes errores Armenorum. Undecimus dicitur Sergium, Duodecimus dicitur Marocha a nomine magistri, qui hoc dicitur, in quo libro exponitur evangelia. Decimus tertius dicitur Vanam, in quo exponitur evangelium Johannis. Decimus quartus dicitur Ignadius, in quo exponitur evangelium Luca. Decimus quintus vocatur Guanazam, id est liber virginum: Decimus sextus vocatur Neginus Pataraquin, in quo exponitur missa. Decimus septimus vocatur Teytorgunt, id est liber epularum. Decimus octavus vocatur Aismavort, id est martyrologium, & quod sunt plures alii libri Armenorum, in quibus multi continentur errores.

* al. Tonapachaz.
* al. Myastofuruy.
* al. Occenenis.

* al. Teytorgunt.
* al. Aismavort.
* al. Martyrologium.

RESPONSIO. Sciendum est, quod de super scriptis libris sunt aliqui, quos nescimus, & sunt illi primus, Toltaensis, secundus Mattheus, tertius, Miafosurus; libri vero quos audivimus & vidimus, & qui sunt spernendi & reprobandi, nec a nobis recipiuntur, sunt Johannes Ossinenis, Mandagonensis, Paulus Taronensis, Marucha, Michael; sed libri qui sunt in ecclesia Armenorum approbati & acceptabiles in parte non sunt illi Tonapachaz, Hanadoarmat id est radix fidei canones apostolorum, liber Sergium, Vanam, Ignadius, Guanazam, Assijanai, Pataraquin, Aibging, id est expositio missae, in illis, quando inveniuntur aliqua, quae contra veritatem sunt & unionem nostram cum ecclesia Romana, sed vel de una natura, vel de aequo in sacrificio, vel de festo nativitatis, vel de synodo Calcedonensi, & si quae similia, de quibus ad praesens non recordamur, illa spernimus, reprobandus, nec recipimus.

Item, dicunt Armeni, quod Christus non deposuit superflua natura, & ut dicunt, causa est, quia corruptio talium superfluitatum est peccatum gravatio, & quia Christus peccata non fecit, ideo non dominabatur sibi talis corruptio.

RESPONSIO. Opinio ista communiter inveniatur inter Armenos; tamen ex tunc, quod uniti fuimus cum ecclesia Romana particulari-

* al. Gracatio.

ter & non generaliter invenitur. tale dictum, maxime nos volumus sequi intellectum vestrum super hoc verbo.

ANNO CHRISTI 1141

Item, dicunt, quod licet Christus fuit circumcissus secundum legem, non tamen sibi fuit amputatum praeputium, quia non licebat a Deo scilicet coram aliquo amputari, & maxime, quia sic fuerat ordinatum, quod primogenitus circumcideretur, fundendo pellem praeputii, & nihil amovendo, & Christus fuit primogenitus.

RESPONSIO. Quamvis inveniat in dictis aliquorum, sicut scriptum est in articulo, tamen nos sic dicimus, & credimus sicut in evangelio dicitur, quod Christus octava die fuit circumcissus secundum legem Moyse, & vocatum fuit nomen eius JESUS, & in honorem & memoriam eius omni anno festum facimus solemniter; & opinio proposita in articulo a nobis non recipitur.

Item, dicunt, quod Deus propter amorem boni non visus fuit, quia in suis comminationibus non fuit inventus verax; sed semipartialis, quia non dixerat boni quod moreretur, si manducaret lignum vitium; & tamen non fuit totaliter mortuus post commestionem fructus, quia anima numquam fuit mortua, iterum etiam nec in corpore fuit mortuus usque ad nonagesimum trigesimum annum. Iterum quia animalia omnia non rebellarunt sibi, sed necessaria in eius servitio remanserunt.

RESPONSIO. Si opinio ista invenitur ab aliquo dicta, ad nos tamen non pervenit, nec tale quid alias audivimus, quia nos naturam divinam & incommutabilem credimus & scimus, & Deum in verbis suis ineffabilem & veracem scimus & credimus, quoniam sicut dicit Deus Adae, quod in die qua comedes morte morieris, & sic factum est, & ex tunc sub potentia mortis cecidit, & perdidit gloriam paradisi, & post tempora mortuus fuit corpore, & animalia etiam post transgressionem Adae non sic obdierunt Adae & filiis eius, sicut ante faciebant ante transgressionem mandati Dei.

Item, dicunt, quod signum posuit Deus non occidendi Cain, & ita fuit ad litteram, quia sciendum eos nullus eum occidit; sed ipse de praecipiti se submisit: ex quo innuit scripturam Genesim quoad hoc esse falsam, quae videtur dicere, quod Lamech interfecit Cain.

RESPONSIO. Si supradicta opinio invenitur in dictis alicujus stulti, tamen apud nos sic non invenitur, quoniam in biblia nostra, & in libris qui leguntur in scholis invenimus, quod Lamech interfecit Cain. Sicut Genes. 4. dicitur: Audite uxores Lamech vocem meam, & audivit percipite, quoniam occidi virum. (a)

Item, quia, cum rex Armenorum vocatus Etibon, ut Armeni unirentur ecclesiae Romanae, congregasset omnes episcopos Armeniae & magistras, & catholicos, ut disputarent cum legato missa ei per Romanam ecclesiam; & facta dicta disputatione, cognovisset dictus rex, quod veritatem tenebat sancta Romana ecclesia, & quod Armeni errantes erant a veritate, ex tunc reges minoris Armeniae tenent fidem Romanam ecclesiam; sed episcopi, magistri & principes Armenorum non fuerunt de hoc contenti; & post excessum dicti legati, quidam magister dictus Varcham de Negro-monte (b) composuit unum librum vocatum de Ristma contra papam, & suum legatum, & contra ecclesiam Romanam, in quo vocat papam Romanam superbam Pharaonem cum suis subditis in mari haerensum submersos, & legatum ejus au-

(a) Hic consideratur unus articulus de catholicis, quem textus potestibus duobus episcopis dependere recalcavit.

(b) In responsione dicitur de Negro-monte.

1269

ANNO CHRISTI 1141.

ANNO CHRISTI 1141.

ambasatorem Pharaonis fuisse reuersum cum ma-
xima uerocordia. Et dixit quod ecclesia Romana
erat multum docepta, quia nauitatem & aquam
a maleuolito Archomano recepit, & multas alias
blasphemias scripsit, qui magnus est, & nulli
magistri Armenorum & episcopi & presbyteri di-
ctum librum habent, & benerant tanquam cano-
nas apostolorum.

RESPONSIO. Inuenimus, quod in diebus
magni Ethimij regis uenit legatus a papa pro
unione, & rex recepit eum caritative, & di-
ctum legatum misit in Hormengela ad dominum
Constantinum catholicum; & ipse etiam cum
caritate & honore recepit eum, & in tempore
illo erat in Nigro ponte supradictus Varcbau,
uir ignotus & amator rixæ, qui scripsit aliqua
verba insipida, erronea, & inordinata contra
verba legati, quæ non placuerunt regi, nec ca-
tholico, & sunt ualde reprehensibilia apud nos,
& ubicunque inueniuntur igne comburuntur.

Item, quod Armeni non habent omnino ueram
fidem, quam tenet ecclesia Romana, nec sacramen-
ta, blasphemantque ecclesiam Romanam, & papam,
& cardinales, dicentes esse hereticos; & quod ca-
tholico minoris Armenia dixit, quod papa & o-
mnino cardinales quolibet die plures quam ipsi ha-
berent capillos in capite, faciunt homines occidere:
& licet predicent, quod simonia non sit committen-
da, ipsi tamen suo labo simonia nullas gratias
faciunt, & paucissimi sunt homines in maiori Ar-
menia præter regem & nobiles, qui tenent fidem
ueram Romanæ ecclesiæ.

RESPONSIO. Mentiantur: Armeni namque
habent fidem ueram, quam receperunt a sancta
catholica & apostolica ecclesia per sanctum Gre-
gorium illuminatorem, & hæc est, Credimus in
unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cali
& terra, uisibilem & inuisibilem, & unum Do-
minum Iesum Christum, Filium Dei unigenitum,
a Deo Patre genitum, scilicet ex essentia Patris,
Deum de Deo, lumen de lumine, Deum uerum de
Deo uero, genitum non factum, eundem ipsum de
nature Patris, per quem omnia facta sunt in celo
& in terra, uisibilia & inuisibilia, qui propter nos
homines & propter nostram salutem descendit de
caelis, incarnatus est, humanatus est, natus est per-

seculo ex Maria Virgine per Spiritum sanctum, per
quam accepit corpus, animam, mentem & omnia
que ueraciter sunt in homine, indubitanter passus
est, crucifixus est, sepultus est; tertia die resurre-
xit, ascendit in celum, sedet ad dexteram Patris,
uenturus est eodem corpore & gloria Patris iudi-
care uiuos & mortuos, cuius regni non erit finis.
Credimus & in Spiritum sanctum, inuentum &
perfectum, qui ex Patre Filioque emanat, qui cum
Patre & Filio adoratur & glorificatur, qui locu-
sus est per prophetas in lege & in prophetis & in
euangelio. Qui descendit in Iordanem, predicauit
in apostolis, & habitauit in sanctis: credit in his
sola uersus & apostolica ecclesia, in unum ta-
pissima penitentia in propitiationem & remissionem
peccatorum, & in resurrectionem mortuorum, in iu-
diciam æternale animarum & corporum, in regnum
calorum & in uitam æternam. Qui uero dicunt
de eo, quod erat quandoque quando non erat Spi-
ritus sanctus, uel erat quandoque quando non erat Spi-
ritus sanctus, uel de nihilo factus, uel de alia essen-
tia uel substantia dicunt esse increatum, Filium
Dei uel Spiritum sanctum, uel alterabilem, uel
mutabilem, talia dicentes anathematizat catholica
& apostolica ecclesia. Nos uero glorificamus il-
lum, qui est ante sæcula, adorando sanctam
Trinitatem & unam Deitatem. Sciendum est,
quod quamuis primo Spiritum sanctum in sym-
bolo a Patre solum dicebamus emanare, tamen
ex tunc, quod uniti fuimus cum ecclesia Roma-
na, a Patre & Filio dicimus. Similiter habent
Armeni & sacramenta sancta, quorum quodli-
bet in loco suo superius manifestauimus, & in
LXVII. articulo, & omnia in uno loco breui-
ter diximus, sicut habemus & docemus, idem
replicare necesse non est. Sequitur.

Blasphemant sanctam Romanam ecclesiam & pa-
pam, & cardinales, dicentes eos esse hereticos.

RESPONSIO. Omnino hoc falsum est, quia
si nos tales malas opiniones haberemus de uo-
bis, non fuissetis uniti uobiscum in confessio-
ne fidei orthodoxæ, & eo quod hoc dicit, a-
nathematizatum sit. Ista etiam interrogauimus
de illo, qui tunc temporis catholicus erat, &
ipse respondit: ignoro, amen.

CONCILIIUM PROVINCIALE ROTHOMAGENSE

Anno 1342. celebratum.

Ex MS. cod.
Aquiensi.
affert Mart.
Var. Mon. I.
VII. p. 414.

Guillelmus misericordie diuina episcopus Ba-
jocensis, dilectis nobis in Christo filiis ca-
pitulo ecclesie nostre Bajocensis, salutem in Do-
mino. Cum in concilio provinciali nuper in
capella archiepiscopali Rothomagensi, gratia
Spiritus sancti præuia, celebrato, statutum no-
uum editum fuerit sub hac forma. Quoniam
secundum canonicas sanctiones pro reformandis
moribus, & excessibus corrigendis concilia pro-
uincialia sint a singulis metropolitanis cum suis
suffraganeis celebranda, idcirco nos J. (a) mi-
seratione diuina Abrincensis episcopus, vi spe-
cialis commissi uicæ gerentes reuerendi patris,
ac domini domini Ay. (b) Dei gratia Ro-
thomagensis archiepiscopi absentes, & nomine
(c) Guillelmi
Abacer.
(d) Guill. de nostro, & G. (e) Sagienfis, ac G. (d) Le-
Caromonte.
(e) Guill.
(f) Roben.
B-meari.
(g) Guill. de
T-buride.
Concil. General. Tom. XXV.

chiepiscopali Rothomagensi in summi congrega-
ti, & inibi sacrum concilium provinciale cele-
brantes, uocatis etiam ad dictum concilium ab-
batibus, prioribus conuentualibus, & capitulis
tam cathedralium, quam aliarum collegiarum,
ac conuentibus secularium & regularium eccle-
siarum & monasteriorum provincie Rothoma-
gensis, & per se uel per procuratores præsentibus
in concilio memorato pro corrigendis ex-
cessibus, præsertim in personis ecclesiasticis per-
petrandis, & moribus, quantum in nobis est,
reformandis, salva semper in omnibus apostoli-
cæ sedis auctoritate, post multas delibera-
tiones præhabitas, præuato approbante concilio,
consensu unanimi statuimus infra scripta.
Quoniam multis grassantibus (uitiis) opus
est exemplo, ut poena unius metus sit multo-
rum, & meta præsumtionis exultat. Et quia ex-
perientia docuit in Rothomagensi provincia fuisse
& esse quamplures suæ salutis immemores &
obli-

oblitus, ac nomen Domini recipientes in va-
num, qui perhorrenda inhumanitate, detestan-
daque sævitia, nonnullas personas etiam eccle-
siasticas diffidant, & earum vitam parant in-
sidias, domosque ipsarum invaserunt, necnon
& ipsas personas ecclesiasticas impediverunt, &
eisdem impedimentum præstitierunt, & etiam
procuraverunt, quominus pacifice, libere & se-
cure ad ecclesias & alia loca accedere possent,
& a suis exire domibus, pro libito voluntatis,
eisdemque quamplurimas irrogarunt injurias, ac
ipsas fuerunt hostiliter insecuti, & in futurum
pejora contingere verisimiliter formidantur,
nisi celeriter occurratur. Quapropter nos vo-
lentes tot & tantis consimilibus excessibus ac
malis exemplis & animarum periculis obviare,
sacro approbato concilio, provida deliberatione
statuimus, quod si quis in provincia Rotho-
magenſi de cetero aliquam personam ecclesia-
sticam, cujuscumque status aut ordinis existat,
diffidaverit, vel paraverit insidias, quamvis
mors, vulneratio vel percussio secuta non fue-
rit, vel domos ipsas invaserit, vel eam impe-
diderit indebite, aut eidem impedimentum de-
derit, vel procuraverit, quominus libere, paci-
fice & secure ad ecclesias & alia loca incede-
re valeat, & a suis exire domibus pro libito
voluntatis, aut alias ipsos fuerit hostiliter in-
secutus, vel præmissa, aut aliquid præmissorum
facti mandaverit, vel nomine suo facta rata
habuerit, aut facienti auxilium, consilium aut
favorem impenderit, seu facientes vel mandan-
tes scienter receperit; ipſo facto sententiam
excommunicationis incurrat, a qua absolvi va-
leat a dicecesano loci, quo dictum facinus fue-

rit perpetratum & non ab aliò, præterquam
in mortis articulo, nisi super hoc a dicto dice-
cesano mandatum habeat speciale, satisfacto
tamen primitus diffidato, seu insidiato, arbi-
trio dicecesani loci, in quo præmissa, aut ali-
quid præmissorum fuerit perpetratum, & tam
diffidator, quam alii quivis supradicti sic ex-
communicati, quamdiu in sua perduraverint
contumacia, singulis Dominicis diebus & festi-
vis, pulsatis campanis & candelis accensis, per
omnes illius dicecesis ecclesias, in quo præmis-
sa, vel aliquid præmissorum fuerit perpetratum,
necnon civitates diceceson vicinarum ad man-
datum dicecesani excommunicati publice nun-
tiantur. Pœnas vero supradictas extendi volu-
mus ad eos, qui diffidationes jam factas, vel
aliquid præmissorum de cetero prosequuntur.
Et ne quis prætextu ignorantie a pœna hujus-
modi statuti se valeat excusare, statuimus &
ordinamus, quatenus præter statutum in sin-
gulis synodis & decanorum calendis, ac etiam
in parochialibus ecclesiis ad minus ter annis
singulis publicetur. Eiusdem auctoritate conci-
lii vobis districte præcipiendo mandamus, qua-
tenus dictum statutum in nostra Bajocensi ec-
clesia prædicta, palam, publice & solemniter,
ad hoc facto silentio, publicari curetis & man-
datis per omnes ecclesias vobis, capitulo, seu
singularibus dignitatibus aut præbendis subjectas
modo simili publicari, juxta dicti statuti con-
tinentiam & tenorem, ita quod non possitis
aut debeatis de inobedientia aut negligentia re-
prehendi. Datum sub sigillo nostro anno Do-
mini MCCCXLII. die XIV. mensis Decem-
bris.

ANNO
CHRISTI
1272

SYNODUS IN GRÆCIA

ANNO
CHRISTI
1272

Pro deponendo a Sede Monembasie Isidoro episcopo quorundam criminum reo

ANNO
CHRISTI
1272

Anno 1272. habita.

Isidorum ex monacho episcopum suum Mo-
nembasie rerum magnorum criminum po-
tulabant apud summos ecclesie Græcæ Hierar-
chas. Ad ea cognoscenda coacta est synodus,
in qua convictus episcopus depositionis senten-
tiam tulit; synodi sententiam Tomum Græci
appellant, hanc nactus est in MS. Codice Al-
latius, exhibuitque in Dissert. II. de libris ec-
clesiasticis Græcorum, ex quo hic datur.

Verba facta sunt da sanctissima Metropolitana
Monembasie ecclesia Hieromonacho Isidoro, cum
scilicet nonnullis ex clero ejusdem ecclesie ad ec-
clesiastica officia promovisse: cum vero ipsius com-
memoratio haberetur, quemadmodum haberi solet,
& leges præscribunt, præsulum commemoratio post
ordinationem nulla se correctione meliorem reddi-
dit, postquam id cognovit. Simul etiam dictum
est, erga Imperialem sublimitatem puram ipsum
non colere benevolentiam, rebellioni recentis, ac ty-
rannidi plurimum addidit. Hinc fit, nullam
ipsi concedi curam, vel sollicitudinem Urbis hujus-
modi, & tot terrarum, neque minus pontifici-
um. Uterius dictum est eum eadem atque Pala-
mas sentire, severoque, qui rebellat Ecclesie, &
sanctorum Patrum traditionibus non inhaeret, im-
mo pessime nonnulla ex promulgato Tomo de dis-

putatione inter ipsum & Barlaam accipit, & ad
propriam atrahit, præter traditionem, & commu-
nem sensum ecclesie Christi, cum terribilibus excom-
municatio per hunc tomum adversus eum prolata
fuisse, ne in posterum loqueretur, neque simile al-
iquid scripto traderet. Ideoque turbas in ecclesia
Dei movet, & tali pondere neglecto, ipse eosdem
comatus fovet, & rursus eadem audet. Cum hoc
itaque una sentiens Hyposephius prohibitus sit pri-
mum ne sacra celebraret, cum vero nequit ab eo
sejungi voluerit, neque professionem edere, quod
sententia Palma non probat. His discussis, &
quid opus factu esset inquirentibus nobis, determi-
natum, ac plena synodo constitutum est, hunc ita
se habentem non esse, neque ad sacerdotium, ne-
que ad Pontificatum admittendum, etenim qui an-
te pontificatum, qua ad Pontifices spectabant mo-
dus est, & tyrannidem affectantibus se conjunxit,
isique, qui proprias opiniones pertinaciter præpu-
gnant, adhaesit, & eos, qui ab ecclesia discesse-
runt, excepit, hic jure & merito, neque ad Pon-
tificatum solvum pervenire permittetur. Manu Pa-
triarchæ per litteras carulei coloris subscriptum e-
rat, mense novemb. indict. 13. Ignatius misera-
tione divina patriarcha Theopolitanus, magna Au-
thochia, & totius Orientis.

L U.

ANNO
CHRISTIANNO
CHRISTI

LUDOVICI IV. BAVARI

*Imperatoris submissio facta Clementi VI. anni MCCCXLIV. die XVI. mensis
Januarii per Humbertum Dalphinum Viennensem & alios ejusdem
Ludovici Ambasiatores.*

Ann. 1344.
Extat ap. Ba-
Juz. Misc. 1.
II. pag. 272.

IN Nomine Domini. Amen. Anno a nativitate ejusdem MCCCXLIV. Ind. XII. die XVI. mensis Januarii, pontificatus sanctissimi Patris & Domini nostri Domini Clementis divina providente clementia papæ sexti anno secundo, in consistorio publico, in quo fuere presentes reverendi patres domini miseratione divina, Petrus Penestrinus, Bertrandus Ostiensis, Gaucelinus Albanensis, Johannes Portuensis, Annibaldus Tusculanus, Petrus Sabinensis episcopi, Imbertus tituli basilicæ XII. apostolorum, Talayrandus tituli sancti Petri ad Vincula, Petrus tituli sancti Clementis, Gotsius tituli sanctæ Priscæ, Bertrandus tituli sancti Marci, Bernardus tituli sancti Cyriaci in Thermis, Guillelmus sanctorum quatuor coronatorum, Guillelmus tituli sancti Stephani in Cælio monte, Helias tituli sancti Vitalis, Guido tituli sanctæ Cecilie, Stephanus tituli sanctorum Johannis & Pauli, Hugo tituli sancti Laurentii in Damaso, Ademarus tituli sanctæ Anastasiæ presbyteri, ac Raymundus sanctæ Mariæ Novæ, Galhardus sanctæ Lucie, Johannes sancti Angeli, Bertrandus sancti Eustachii, & Guillelmus sanctæ Mariæ in Cosmedin diaconi cardinales, presentibus etiam venerabilibus patribus fratre Petro Jerosolymitano, & fratre Geraldo Antiocheni Patriarchis, ac dominis Gasberto Narbonensi, Orchelyo Salzeburgensi archiepiscopis, Johanne Belvacensi, Petro Claramontensi, Stephano Cassinensi, Guillelmo Forojulensi, Raymundo Morinensi, Beltrami- no Bononiensi, Angelo Grossetano, Bernardo Oicensi, Guidone Tutelensi, fratre Petro Grassensi episcopis, Gaffredo Laufanensi, Niccolao Lemonicensi, Agapito Lunensi electis, Bernardo Stephani, Raymundo de Valle, Guidone de Calma, & Francisco de Ursinis domini papæ notariis, & discretis viris dominis Guillelmo de Norwico, Johanne de Blandialo, Amanevo de Mota, Bernardo Hugonis de Cardalisco Auditoribus sacri palatii Apostolici, Guillelmo de Postrela, Petrovillaris fratre Petro Basterii, Hugone de Arpajone, Jacobo de Placentia, Galhardo Nigri domini papæ cappellani, Carlino de Madalbertis de Cremona, Blasio de Senis, Francisco de Lanceo, Henrico de Alt, Francisco de Aquila, Jacobo de Mediolano in Romana curia Advocatis ac Guillelmo de Bos, Johanne de Amelio, Michaele Ricomanni, & Bertrando de Chiannaco clericis cameræ dicti domini nostri papæ, & notariis publicis infrascriptis, & alia Prælatorum & personarum ecclesiasticarum & secularium multitudine copiosa, personaliter constituti magnificus & potens vir Dominus Humbertus Dalphinus Viennensis, ac venerabiles viri Domini Marquardus de Randegg Juris canonici professor, electus & Præpositus Bambergensis, Eberhardus de Tuminaroc Præpositus Auglustensis ecclesiarum, & Viricus de Augusta Protonotarius, Ambasiatores, nuntii,

Ad & procuratores magnifici viri Domini Ludovici de Bavaria, qui se regem Romanum nominat, facta per dictum dominum Marquardum quadam propositione verbali, in qua mala multa & excessus, crimina & delicta, quæ commiserat idem Ludovicus contra sanctam Romanam Ecclesiam tempore sanctæ memoriæ Domini Johannis Papæ XXII. in persona ipsius Domini Johannis & contra unitatem & libertatem ecclesiæ sacrosanctæ, & quasi omnia contenta in quodam procuratorio, de quo infra fit mentio, verbo narravit, vice & nomine ipsius Domini Ludovici de Bavaria exhibuerunt & prodixerunt quamdam litteram, quam dicebant esse procuratorium dicti Ludovici, scriptam & signatam, ut prima facie videbatur, manu & signo Ottonis Ameldors de Vinzman clerici Bambergensis diocesis & Romarii Hormelin clerici Constantiensis diocesis publicorum auctoritate sedis apostolicæ Notariorum, & sigillatam impendentem quodam sigillo rotundo in cera crocea, in quo medio sculpta erat quædam imago hominis habentis insulam in capite suo, sedentis inter duas aquilas, habentis sub pedibus ejus duos leones, & tenentis in manu dextra quoddam sceptrum & in manu sinistra quoddam pomum rotundum, in cujus circumferentia hæ litteræ legebantur: *Ludovicus quartus Dei gratia Romanorum Imperator semper augustus.* Et a tergo dicti sigilli erat quædam impressio alterius parvi sigilli, in qua erat sculpta quædam aliqua, & in circumferentia ipsius hæ litteræ legebantur: *Iuste judicate filii hominum.* Quæ quidem littera de ipsius domini nostri papæ mandato ibidem publice lecta fuit; ipsaque ex integro lecta, supranominati ambasiatores, nuntii, & procuratores, habentes ut dixerunt, inter cetera a dicto Domino Ludovico de Bavaria plenam & liberam potestatem & speciale mandatum, prout ex forma dicti procuratorii, cujus tenor describetur inferius, constare dixerunt, ponendi & submittendi dictum Dominum Ludovicum de Bavaria, res, statum, velle & nolle, nihil sibi proprii arbitrii retinendo, absolute & liberaliter in manibus dicti domini nostri papæ, ejusque dispositioni & ordinationi ipsius Domini Ludovici de Bavaria personam, res, statum, velle & nolle, nihil sibi proprii arbitrii retinendo, pro malis & excessibus, delictis, & criminibus contra dictum Dominum Johannem, ecclesiam Romanam & etiam universalem commissis, & contra unitatem & libertatem ejusdem ecclesiæ sacrosanctæ. Et pro emenda & satisfactione omnium præmissorum faciendâ eidem Ecclesiæ sacrosanctæ, prout habent, ut præfertur a dicto Domino Ludovico in mandatis, ex deliberato proposito & spontanea voluntate, licet per dictum dominum nostrum papam, facta prius aliqui collatione juxta exigentiam agendorum, semel & pluries dicti Ambasiatores, nuntii & procuratores exhortati fuissent, quod in tanto negotio priusquam facerent, viderent & deliberarent auri, & quod

1275

LUDOVICI IV. BAVARI IMP. SUBMISSIO &c.

1276

ANNO CHRISTI 1244

& quod nolent sive aliquid agere. & verbis solum dicere & non realiter, & factis que dicebant attendere, quia Deus, cujus vices tenet in terris Ecclesia, irrideri non potest, & quod non crederent, quod ipse indiscretam remissionem faceret, licet misericordiam non negaret, plena deliberatione iterum habita inter eos absolute & liberaliter ipsum dominum Ludovicum, scilicet personam, statum, res, & bona ipsius, posuerunt in manibus prefati domini nostri papae, ipsumque & alia supradicta & eius ordinationi & dispositioni pro omnibus supradictis excessibus & emenda & satisfactione fiendis pro eis & omnibus in littera procuratoria infrascripta contentis totaliter submiserunt. Et ad praedictorum majoris roboris firmitatem supranominati Ambasiatores, nuntii, & procuratores, & ipsorum quilibet, juraverunt tactis sacrosanctis evangelis in animam ipsius Domini Ludovici praedicta omnia & singula posita, ut praesertur, & submissa attendere & complere & effectualiter observare quicquid dictus Dominus noster super praedictis duxerit ordinandum, & non contra facere vel venire per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, publice vel occulte, aliqua ratione seu causa.

ANNO CHRISTI 1244

Et ibidem dictus dominus noster Papa, audita dictorum Ambasiatorum, nuntiorum, & procuratorum propositione & submissione, & aliis per ipsos dictis factis, & juratis, humilique petitione & supplicatione ipsorum tam super expressatis superius, quam aliis in dicto procuratorio contentis, multarum animarum periculis, quae propter dictum dominum Ludovicum & perpetrata per eum sunt diversis poenis et sententiis involuta. Affectu paterno compatiens, huiusmodi positionem, submissionem, personae ipsius D. Ludovici de Bavaria, rerum, status, abdicationem proprii arbitrii ipsius in se misericorditer et gratiose recipiens dixit et protestatus fuit, quod licet quantum ad relaxationem processuum contra ipsum dominum Ludovicum factorum, et poenarum quas propter praemissa incurrerat, intenderet misericorditer agere cum eodem, quantum sibi cum honore ecclesiae videretur, indiscretam tamen remissionem facere nullatenus intendebat. De quibus omnibus & singulis dictus Dominus noster mandavit, et ipsi Ambasiatores, nuntii, et procuratores requisiverunt, per nos Notarios infrascriptos et nostrum quemlibet fieri unum, duo, et plura publica instrumenta. Actum etc.

Finis Tomi Vicefimi Quinti.

NOI

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova:

A Vendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del *P. D. Filippo Rosa Lanzi* inquisitor Generale del Santo Offizio di Venezia nel libro intitolato: *Sacrorum Conciliorum &c. Auctore P. Philippo Labbeo Soc. Jesu, curante Nicolao Coleti, & Joanne Dominico Mansi &c.* Non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo Licenza ad *Antonio Zatta* Stampator di Venezia che possi essere stampato, osservando gli ordini in materia di stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Data li 20. Dicembre 1767.

(Sebastian Zustinian Riform.
(Alvise Valareffo Riform.
(Francesco Morosini 2.º Cav. Proc. Riform.)

Registrato in Libro a Carte 335. al Num. 2304.

Davidde Marchesini Segr.